Luqa Full Bible

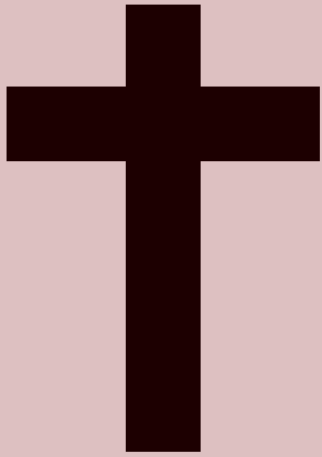

The Holy Bible in the Lungga language of the Solomon Islands

Luqa Full Bible

The Holy Bible in the Lungga language of the Solomon Islands

copyright © 2024 The Seed Company and Islands Bible Ministries

Language: Luqa (Lungga)

Contributor: Islands Bible Ministries

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.
You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.
- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.
Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 9 May 2025 from source files dated 10 May 2025
5d1e81f5-a5ad-515f-b060-b232902280e1

Contents

Popodalaina 1
Ruti 59
Jona 63
Matiu 66
Maka 111
Luke 139
Jone 187
Roiti 221
Romu 265
1 Koriniti 286
2 Koriniti 305
Qelesia 317
Episasi 324
Pilipae 331
Kolosi 336
1 Tesalonika 340
2 Tesalonika 344
1 Timote 346
2 Timote 351
Taetusi 355
Pilimone 357
Hiburu 358
Jekopi 373
1 Pita 378
2 Pita 384
1 Jone 388
2 Jone 393
3 Jone 394
Jiudasi 395
Dodogoro 397

Popodalaina

Na Popodalaina

1 Pa popodalaina na Tamasa sa vapodakia
sa na oka beto na abana.
2 Ego na abana sa na nyararana beto na
ivuluna, beto na rodomo sa sa sado vailivu-
tainia sa na arena kolo lilisina beto ko na
Gagalana na Tamasa sa alea na arena na
kolo.
3 Beto sa paranga sa na Tamasa, <<Mi
kabere tu>>, Sau poni sa sa kabereona tu.
4 Ego ko na Tamasa sa sa dogoria
sa na kabere sa sa vavagua, poni sa
vaipikatainiria na Tamasa sa na kabere
beto na rodomo.
5 Beto na Tamasa sa vaisongonia na Rane
sa na kabere goto na rodomo sa vaisongo-
nia na Bongi. Ego sa gore sa na vevelu beto
sa sae sa na vuvugei- isa sa na rane momoe.
6 Beto sa paranga sa na Tamasa, <<Mi votu
kai voloso vavagalo eqa pa vaikorapaina na
kolo ko mi pikataruai na kolo pa narena
beto pa kauruna>>, sau.
7 Ko sa roitinia na Tamasa sa kai voloso
vavagalo eqa ko sa vaipikatainiria sa na
kolo pa kauruna na voloso vavagalo eqa
beto na kolo pa narena na voloso vavagalo
eqa. Ko sa gore votu sisa.
8 Beto na Tamasa sa vaisongonia na
<<Oka>> sa na voloso vavagalo eqa. Ego sa
gore sa na vevelu beto sa sae sa na vuvugei-
isa sa na rane vinarua.
9 Beto sa paranga sa na Tamasa, <<Mai
boko vaikamu pa kai ia sa na kolo pa kau-
runa na oka ko mi podaka votu na peso
pidilina>>, sau. Poni sa gore votu sisa.
10 Beto na Tamasa sa vaisongonia na
<<Abana>> sa na peso pidilina beto na kolo
vaikamuna sa vaisongonia na <<Kolo>>.
Ego sa dogoria na Tamasa sa vavagua sisa.
11 Beto sa paranga sa na Tamasa, <<Mi
toaia na umuma sa na abana: ira na
okokoto umuma qai vua kiko beto ira na
gogou vuvua qai vuaniria na vua sa pore
kikodi sa mai toa pa abana>>, sau. Poni sa
gore votu sisa.
12 Ko sa vapidokoria na abana sa na
umuma: ira na okokoto umuma qai vua
kiko beto ira na okokoto gogou qai vuaniria
na vua sa pore kikodi. Ego sa dogoria na
Tamasa sa vavagua sisa.
13 Ego sa gore sa na vevelu beto sa sae sa
na vuvugei- isa sa na rane vinaue.
14 Beto sa paranga sa na Tamasa, <<Mai
kole tu na kabere pa voloso vavagalo eqa
pa oka ko mi vaipikatainiria na rane beto
na bongi. Ko ira sa mai uleniria sira na
vinagigila, ira na okokoto totoso, ira na rane
beto ira na aoro,
15 beto ira sa mai kabere pa voloso vava-
galo eqa pa oka ko mi vania na kabere na
abana>>, sau. Poni sa gore votu sisa.
16 Ko na Tamasa sa roitiniria karu kabere
lavata- na kabere lavatana ko mina kuta
uanania na rane beto na kabere iketena
ko mina kuta uanania na bongi, beto na
Tamasa sa roitiniria tugu vei sira na seru.
17 Ko na Tamasa sa vakoleria pa voloso
vavagalo eqa pa oka sa aipira ko mai vania
na kabere na abana,
18 beto ko mai lalaeniria na rane beto
na bongi, beto ko mai vaipikatainiria na
kabere beto na rodomo sau. Ego sa dogoria
na Tamasa sa vavagua sisa.
19 Ego sa gore sa na vevelu beto sa sae sa
na vuvugei- isa sa na rane vinamade.
20 Beto sa paranga na Tamasa, <<Na kolo
sa mai miminete vapodakaria na minete
manugu toadi, beto na mamanugu mai
tatava podaka votu pa narena na abana
beto pa vavagalo eqa kauruna na voloso
vavagalo eqa na oka>>, sau.
21 Ko sa vapodakaria na Tamasa sira
na mamanugu lalavata pa ivere, doru
okokoto sakasa toadi qai rijo kanoko ira qai
miminete vapodakaria na kolo, beto doru
okokoto mamanugu tatava. Ego sa dogoria
na Tamasa sa vavagua sisa.
22 Na Tamasa sa mananiria sira, pira sau,
<<Mu vua, mu soku, beto mu pugelia na
kolo pa ivere, beto na mamanugu tatava
mai soku pa abana>>, sau
23 Ego sa gore sa na vevelu beto sa sae sa
na vuvugei- isa sa na rane vinalima.
24 Beto sa paranga sa na Tamasa, <<Na
abana mi vapidoko voturia na okokoto ma-
manugu toadi: na okokoto mamanugu pa-
pausu, na mamanugu qai gavere pa peso,
beto na mamanugu pirudi pa abana>>, sau.
Poni sa gore votu sisa.
25 Ko sa roitiniria na Tamasa sira na
okokoto mamanugu pirudi pa abana, na
okokoto mamanugu papausu beto doru
okokoto mamanugu qai gavere pa peso.
Ego sa dogoria na Tamasa sa vavagua sisa.
26 Beto sa paranga sa na Tamasa, <<Aria
ko ta roitinia na tinoni tutia na kireda, mai
vevei puputa gita, beto mai kopuniria na
igigana pa ivere, na mamanugu tatava pa
vavagalo eqa, ira na mamanugu papausu,
na abana doruna, beto doru mamanugu qai
gavere pa peso>>, sau.
27 Ko na Tamasa sa vapodaka tutinia na
kirena mekana sa na tinoni,
Pa kirena na Tamasa sa vapodakania sisa;
Sa vapodakaniria na marene beto na
rereko.
28 Na Tamasa sa mananiria beto pira
sauniria na Tamasa, <<Mu vua, mu soku,
beto mu pugelia na abana, beto mu vakau-
rairia beto mu kuta uananiria sira na igana

pa ivere, na mamanugu tatava pa vavagalo eqa beto doru mamanugu qai gavere pa peso>>, sau.

29 Beto sa paranga na Tamasa, <<Inana, qa vanigou sira doru umuma qai vua kiko pa doru ia pa abana beto ira doru gogou qai vua pore kikodi, ko ira sa mai tetekudi tamugou sira.

30 Goto ira doru mamanugu pirudi pa abana beto ira doru mamanugu tatava pa vavagalo eqa beto doru mamanugu qai rijo kanoko pa peso, ira doru sakasa qai singonia na toa, ira sa qa vaniria na umuma eqequru ko mina dia tetekuna>>, sau. Poni sa gore votu sisa.

31 Ego na Tamasa sa doria doru sakasava sa roitiniria sa sa vavagua jola sisa. Ego sa gore sa na vevelu beto sa sae sa na vuvugeisa sa na rane vinavonomo.

2

1 Ego ko qai taroiti vaokoto sa na oka beto na abana beto doru vaiminetai sakasa pa leodi.

2 Ego ko pa rane vinavitu na Tamasa sa tei vaokotia tu sa na ona roiti sa kole roitiniria, ko pa rane vinavitu sa minereniria isa sira doru ona roiti sa roitiniria.

3 Beto sa manania na Tamasa sa na rane vinavitu beto sa vamadia sisa ura pa rane isa sa sa minereniria isa sira doru ona roiti vavapodaka sa roitiniria.

Na Tinoni Momoe beto Na Rereko

4 Aipira sa na vavakatodi na oka beto na abana totonai qai tavapodaka.

Ego totonai sa roitinia i Iahova Tamasa na abana beto na oka-

5 perangana sa qai oqoro bola votupa abana sa doru mumuqu beto doru umuma pa mumuqu qai oqoro pidoko sae, ura i Iahova Tamasa sa oqoro vagore tarinia na okoro sa na abana beto kepore na tinoni bi roitia na peso,

6 ba na rovu kolo sa iolo votu pa abana ko sa vabukua sa na are doruna na peso.

7 Beto sa bolobakilinia i Iahova Tamasa pa kovuruna na peso sa na tinoni beto sa singo tarinia na singo toana sa na isuna poni sa votu tinoni toana sisa.

8 Ego i Iahova Tamasa sa umai sa kai inuma pa Idini pa kale sagere tapo, ko ketakoi sa vasuverenia isa sa na tinoni sa bolobakilinia.

9 Beto sa vapidokoria i Iahova Tamasa pa peso sa doru gogou qai babata jonga beto qai gagani jonga. Ko pa korapana na inuma isa sa turu sa na gou vaivatoana beto na gou vaivagigalaina na jongana beto na ikerena.

10 Ego kai ovuku sa votu koko vei pa Idini ko sa vabukua sa na inuma, beto koko ketakoi sa sa pikata ko sa made kae batu ovuku.

11 Na isongona na ovuku momoe sa pa Pisoni, isa sa vividulai tututia sa na ia doruna pa Havila ketakoi sa kole na qolo.

12 (Na qolo pa ia ketakoi sa na qolo jongana; na duki otata umumanga jonga beto na patu jojonga ba qai kole tugu ketakoi.)

13 Na isongona na ovuku vinarua sa pa Qihoni, isa sa vividulai tututia sa na ia doruna pa Kusi.

14 Na isongona na ovuku vinaue sa pa Tiqirisi, isa sa rerege vei kale sagere tapona pa Asua. Beto ko na ovuku vinamade sa isa pa Eupareti.

15 Ego sa tekua i Iahova Tamasa sa na tinoni ko sa vasuveria pa inuma pa Idini ko mi roitia beto mi kopunia sau.

16 Beto sa ule vania i Iahova Tamasa sa na tinoni, pira saunia, <<Ira doru gou pa inuma muna boka teku gaganimua vuadi sao,

17 goto pa gou vaivagigalaina na jongana beto na ikerena sa muneke teku gania na vuana, ura na ranena tugu muna teku gania ao na vuana sa muna mate sosoto>>, saunia.

18 Beto sa paranga si Iahova Tamasa, <<Sake jonga sa na tinoni mina suvere meka. Mana roiti vania kai tinoni vaitokai isa mina vavaburoa sisa>>, sau.

19 Ego sa tei bolobakiliniria tu i Iahova Tamasa perangana pa peso sa doru mamanugu pirudi pa mumuqu beto doru mamanugu tatatava pa vavagalo eqa. Ko sa toni lameniria tana tinoni ko mi batiria beto na sa mina vakukuniria sau. Ko ai isongo sa vakukuniria na tinoni sira na okokoto mamanugu toadi sa isa tugu sa na isongodi.

20 Ko sa vakukuniria na isongo na tinoni sa doru mamanugu papausu, doru mamanugu tatava pa vavagalo eqa beto ko doru mamanugu mamade nene pirudi pa mumuqu. Ba na tinoni sa sake batia sa kai tinoni vaitokai bi boka vavaburoa sisa.

21 Ko sa vagorenia kai puta muma lavata i Iahova Tamasa sa na tinoni, ko totonai sa korapa puta isa sa sa unusu tekua sa kai pupuda pa raraqona na tinoni beto sa tako liguni masana.

22 Beto sa varoitia i Iahova Tamasa sa na pupuda sa tekunia tana tinoni ko sa vavotuni rereko, beto sa toni laonia tana tinoni.

23 Poni sa paranga sa na tinoni,
<<Kopira tu api sa!
Na pupudana na pupudaqu,
Beto na masana na masaqu!

* **2:23** Pa paranga Hiburu <<na maqota>> sa na paranga <<issah>> goto <<na marene>> sa na paranga <<is>>. Ko qai vaiqiro sa karu paranga aipira.

Api sa mina isongona na maqota,
Ura tana marene sa taunusu teku sapi>>,* sau.
24 Ko pa ginugua vei isa sa na marene mina loai na tamana beto tinana ko mina togasa lao tana maqotana, ko mai mekarai kai tinidi sira karu.
25 Ego ko ira karu na tinoni beto na maqotana sa na gagadodi beto qaike vaikea sira karu.

3

Na Tinoni Sa Kasopia Na Vavanau

1 Ego na dole sa sa babalau vaivagona jolaniria ira doru mamanugu mumuqu sa roitiniria i Iahova Tamasa. Ko pira saunia sa na maqota, <<Ai vei? Sa sosoto tugu sa na Tamasa sa pojai, Munake isongo gania na vuana kai gou pa inuma sau?>> saunia.
2 Poni sa paranga lao tana dole sa na maqota, <<Na vuadi na gou pa inuma sa mene boka ganiria gu,
3 goto na vuana gu na gou sa turu pa vaikorapaina na inuma sa sa pojai na Tamasa munake gania beto munake ulia ura kita mu mate sau,>> sau sisa.
4 Poni sa paranga lao tana maqota sa na dole, <<Minake isongo apulugou na mate sagou!
5 Ura na Tamasa sa gigilaiona sa isa tugu na ranena muna gania agou sa na vuana na gou isa sa kode mina revanga na matamiu ko muna vei na Tamasa, isa sa gigilai na jongana beto na ikerena,>> saunia.
6 Totonai sa doria na maqota sa mina gagani jonga sa na vuana na gou beto sa babata jonga na dorona beto sa vaivanyorogua sa na gou ura sa boka vaivagigalai, poni sa sa tekuria kaki vuana ko sa gania beto sa vania tugu vei na marenena sa korapa suvere tavitia ko sa gania.
7 Ego beto ko sa qai revanga gu sa na matadi ira karu, ko qai gigilai sa na gagadodi gu sira karu. Ko qai mekarai vaiukinia ira karu sa na equru gou piqi beto ko qai ude vapaeniria na gagadodi.
8 Beto qai nongoria ira karu sa na rarakotona i Iahova Tamasa sa korapa lelekogona pa inuma totonai sa lomoso gogore tapo na rane, ko sa ovo vapaeona pa vaikorapai gogou pa inuma sa na tinoni beto na maqotana ko mike batiria i Iahova Tamasa qarigu.
9 Poni sa kukua i Iahova Tamasa sa na tinoni, <<Pai sao?>> saunia.
10 Poni pira sau, <<Na rarakotomu ao sa qa nongoria pa inuma, poni sa qa matagutu ura na gagadoqu sara ko qa ovoqua,>> sau.
11 Poni pira sau sa i Iahova na Tamasa, <<I sei sa pojanigo sa na gagadomu sao sau? Ai vei qu gania ao sa na vuana na gou qa suqutunigo munake gania qaunigo ara?>> saunia.
12 Poni sa paranga sa na tinoni, <<Na maqota qu vasuvere tavitinisiu api sa isa sa vanisiu kaki vuana ko qa gania,>> sau.
13 Poni sa parangia i Iahova Tamasa sa na maqota, <<Na sa sa qu roitinia ao alepi?>> saunia.
Poni sa paranga na maqota, <<Na dole sa vagonasiu ko soni vei sa qa gania,>> sau.

Na Leleve Tana Tamasa

14 Ego ko i Iahova Tamasa sa parangia sa na dole, pira saunia, <<Ura na ginugua vei qu roitinia ao sa na tapata le alepi, sa
Na leleve tamu sa mina mangini jola jolaniria tadira doru papausu
Beto tadira doru mamanugu mamade nene pirudi!
Muna gavere gatolonia na lobamu
Beto muna gani kavuru peso
Doruna na rane na mua toa.
15 Mana vakolea ara sa kai vaikana pa vaikorapaimu ao beto na rereko,
Beto pa vaikorapaina na kikomu ao beto na kikona na rereko.
Isa mina vapalekai na batumu,
Beto ao muna vapalekai na kikijulu nenena,>> saunia.
16 Goto na rereko sa pira saunia,
<<Mana vamotai ara sa na mua vitigi,
Ko pa vitigi muna vapodoria ao sa na koburu.
Muna nyoroguania ao sa na marenemu,
Ba isa mina lalaenigo sao,>> saunia.
17 Pana tana marene sa pira saunia, Ura qu nongoria ao sa na ovovelena na maqotamu ko qu gania na vuana na gou isa qa suqutunigo ara, ko munake gania qaunigo, ko
<<Sa taleve sa na peso pa ginuguamu ao;
Muna gosoria na vitigi beto muna gania na gagani
Doruna na rane pa mua toa.
18 Na buburu beto na gogou vavaioka mina vapidoko vanigo,
Beto ao sa na eqequru pa mumuqu gu sa muna ganiria.
19 Mina ipata na isumatamu beto
Muna gania na gamu gagani
Tinganai muna mule lao pa peso,
Ura ketakoi tugu qu tateku votu sao.
Ura na kavuru peso sao
Ko pa kavuru peso tugu sa muna mule lao,>> saunia.
20 Ko na marene sa vakukunia i Ivi sa na maqotana ura isa sa mina tinadi doruna na tinoni toadi.*

* **3:20** Pa paranga Hiburu sa na isongo <<Ivi>> sa nongoro vei na paranga na ginuana sa <<na tinoni toadi>>.

21 Ego i Iahova na Tamasa sa roiti vania na
poko vuliti manugu mamade nenena sa na
marene beto na maqotana.
22 Beto pira sau si Iahova na Tamasa,
<<Inana ke! Na tinoni sa kopira sa vei kame
gita, sa gigilai na jongana beto na ikerena.
Ko kopira kita mi kaqama ko mi lokete mule
sa pa gou vaivatoana ko mi gania ko mi toa
kamua na kamua,>> sau
23 Ko i Iahova na Tamasa sa iju variua
pa inuma pa Idini ko mi roitia sa na peso
ketakoi sa koko lame vei sau.
24 Ko sa iju vavotu riua sa na tinoni beto
sa vatoqoa pa inuma pa Idini pa kale sagere
tapo sa na kerubimi† beto kai benisi vuvu-
rungu memea sa kapidolo lao lame ko sa
kopunia na soana sa lao pa gou vaivatoana.

4

I Keni beto I Ebolo

1 Ego na marene sa kole tavitia si Ivi na
maqotana ko sa bogata ko sa vapodoa isa si
Keni, poni pira sau sa na maqotana, <<Qa
vaporea ara sa kai tinoni pa vaitokai tai
Iahova,>> sau.*
2 Pa liguna lao sa vapodoa mule isa si
Ebolo na tasina.†
Ego i Ebolo sa na tinoni kopu gogodo sipi,
goto i Keni sa na tinoni umuma pa peso.
3 Ego sa jola kai totoso kakasana sa sa
pogoso pa vuana na peso si Keni ko na ona
vaivana lao tai Iahova sau.
4 Poni i Ebolo ba sa pogoso tugu pa
podo moedi ira nona sipi beto sa pogoso
lameniria sa na gogosoto jongaidi nona sipi.
Poni i Iahova sa doro tavaraguania si Ebolo
beto na ona vaivana,
5 goto i Keni beto na ona vaivana sa sake
doro tavaraguaniria. Ko sa iku vuvurungia
si Keni ko sa titigore betona na isumatana.
6 Poni pira saunia i Iahova si Keni, <<Ai sa
vei ko sa iku vuvurungigo tu? Ai sa vei ko sa
titigore betona tu na isumatamu?
7 Vei muna roitinia ao sa na tuvisi, poni sa
muna engamua gu sao? Goto vei munake
roitinia ao sa na tuvisi, poni na sela sa sa
korapa opo veranigo gu pa atakamana, ko
ao sa na ona nyorogua isa ba ao tu sa muna
lalaenia isa,>> saunia.
8 Ego sa parangia i Keni si Ebolo na tasina
ko totonai tu qai korapa pa mumuqu, sa sa
turu rajai i Keni si Ebolo na tasina ko sa
vaivamate pale.
9 Beto sa parangia i Iahova si Keni, <<Pai
tu i Ebolo na tasimu?>> saunia.
Poni pira sau si Keni, <<Koi! Qake gigi-
lai.>> <<Na qua jujuno ara ko mana kole
kopunia sa na tasiqu?>> sau.
10 Poni pira sau si Iahova, <<Na sa qu roi-
tinia sao? Mu vainongoro ko! Na ovovelena
na orunguna na tasimu sa sa kekebo lame
taqu koko pa peso.
11 Ko kopira ao sa, sa leve palenigo na
peso isa sa mamanga ko sa bukua na orun-
guna na tasimu pa limamu ao.
12 Tonai muna roitia ao sa na peso, sa na
peso mina aru mulenia nona neqi ko mi-
nake vanigo na vagisona. Muna kai tinoni
lekogo lao lame beto muna vidulai lao lame
pa peso sao,>> saunia.
13 Poni sa paranga lao tai Iahova si Keni,
<<Kei! Sa lavata jola vivitiginia na qua
ngongo sa na vinakilasa qa gosoria api sa.
14 Pa ngeni api qu iju votu palenisiu pa ia
ko kopira mana pae pa isutamamu ao sara.
Kopira mana kai tinoni lekogo lao lame beto
kai tinoni vidulai lao lame pa peso sara, ko
ira na tinoni mai batisiu sa kode mai vai
vamate palesiu,>> sau.
15 Ba pira saunia i Iahova si Keni, <<Dai!
Minake vei isa. Na tinoni mina vai va-
matea i Keni sa mina gosoriagana ka vitu
vinakilasa,>> sau. Beto sa sa vakolenia kai
vinagigila i Iahova si Keni ko ira mai batia
sa maike kotia sau.
16 Ko sa votu taloa pa susuverena tai Ia-
hova si Keni beto sa lao suvere pa ia pa Nodi,
‡ pa kale sagere tapo pa Idini.
17 Ego i Keni sa kole tavitia sa na
maqotana ko sa vabogatia ko sa vapodoa si
Inoke. Pana totoso isa sa sa korapa roitinia
isa sa kai gugusu ko sa vaisongo tutunia
tugu i Inoke na tuna marene sa na gugusu
isa.
18 Ego pa ti Inoke qi pore si Iradi, ko i
Iradi qi vaporea si Mehujaeli, i Mehujaeli
qi vaporea si Metusaeli, beto i Metusaeli qi
vaporea si Lemeki.
19 Ego i Lemeki sa tekuria sa karu maqota,
na isongona kame si Ada beto na isongona
na vinaruana si Zila.
20 I Ada sa vapodoa si Jabali; isa na tamadi
ira qai susuvere pa aqaqo beto ira qai pa-
pausu manugu mamade nenedi.
21 Na isongona na tasina marene si Jubali;
isa na tamadi ira qai rarusia na mike beto
qai ivivu.
22 I Zila ba sa pore tuna marene tugu, na
isongona si Tubalikeni, na tinoni sa roroiti
votuniria soku gogoto sakasa roroitidi pa

† **3:24** Pa paranga Hiburu sa na <<kerubim>> sau. Na <<kerubim>> sa ira na manugu qai kopunia na susuverena tana Tamasa. * **4:1** Na isongona i <<Keni>> beto na paranga Hiburu isa sa tapeluku <<Qa vaporea>> sa na ovelaidi sa qai vaiqiro. † **4:2** Na ginuana na isongo <<Habel>> isa sa tapeluku Ebolo sa <<na rovu kolo, singo>>. Na toa tai Ebolo sa aputai jola vei na rovu kolo babi na singo tinoni ‡ **4:16** Pa paranga Hiburu na ginuana na isongo <<Nodi>> sa <<Lekogo lao lame>>, na ovelena sa vaiqiro vei na paranga <<Nadi>>, isa na paranga na ginuana <<Lekogo lao lame>> beto isa mina vei i Keni sau pa 4:12, 14.

aeana beto na boronisi. Na luluna rereko i Tubalikeni si Naama.

23 Ego pira sauniria i Lemeki sa karu maqotana,
<<Ada beto i Zila, mu nongoria na ovovelequ ara;
Agou na maqotana i Lemeki, mu vatalinganiria na parangaqu.
Qa vai vamatea ara kai tinoni sara ura sa vapalekasiu,
Qa vai vamatea ara kai koburu ura sa kirususiu.
24 Vei ka vitu vinakilasa mina gosoriagana
Sa na tinoni sa vamatea i Keni,
Poni sa na tinoni sa vamatea i Lemeki
Sa mina gosoriagana ka vitungavulu vitu vinakilasa,>> sauniria.

25 Ego i Adama sa kole tavitia mule sa na maqotana ko sa vapodoa sa kai marene ko sa vaisongonia i Seti, § <<ura na Tamasa sa vakole vanisiu mule kai koburu na beina i Ebolo, isa sa vai vamatea i Keni,>> sau sa na maqotana.

26 I Seti sa vaporea tugu vei sa kai tuna marene, ko qi vaisongonia i Enosi.

Ego pa totoso isa sira na tinoni sa qai podalai gigigalia sa na isongona i Iahova.

5

Na Tutina i Adama Kamu tai Noa

1 Alepi sa na vavakatona na veveina na tutina i Adama.

Totonai sa vapodakia sa na tinoni sa na Tamasa, sa sa roitinia pa kirena na Tamasa.

2 Na marene beto na rereko sa sa roitiniria ko sa mananiria beto sa vaisongoniria <<Na Tinoni*>> totonai sa vapodakaria.

3 Totonai sa kai gogoto uengavuluputa aorona si Adama, sa sa vaporea isa sa kai tuna marene pa kirena mekana, vei puputa tugu mekana, ko sa vaisongonia i Seti.

4 Ko pa liguna sa vaporea isa si Seti, sa sa suvere mutu vesugogoto aoro si Adama ko sa vaporeria mule isa sa kaki goto tuna marene na tuna rereko.

5 Ko na vaikamuna doru rane sa suveria i Adama sa ka sia gogoto uengavuluputa aoro, beto sa sa mate.

6 Totonai sa kai gogoto lima aorona si Seti, sa qi vaporea isa si Enosi.

7 Ko pa liguna qi vaporea isa si Enosi, sa qi suvere mutu vesugogoto vitu aoro si Seti ko qi vaporeria mule sa kaki goto tuna marene na tuna rereko.

8 Ko na vaikamuna doru rane sa suveria i Seti sa ka sia gogoto manogarua aoro, beto sa sa mate.

9 Totonai sa siangavuluputa aorona si Enosi, sa qi vaporea isa si Kenani.

10 Ko pa liguna qi vaporea isa si Kenani, sa qi suvere mutu vesugogoto manogalima aoro si Enosi ko qi vaporeria mule isa sa kaki goto tuna marene na tuna rereko.

11 Ko na vaikamuna doru rane sa suveria i Enosi sa ka sia gogoto lima aoro, beto sa sa mate.

12 Totonai sa vitungavuluputa aorona si Kenani, sa qi vaporea isa si Mahalaleli.

13 Ko pa liguna qi vaporea isa si Mahalaleli, sa qi suvere mutu vesugogoto madengavuluputa aoro si Kenani ko qi vaporeria mule sa kaki goto tuna marene na tuna rereko.

14 Ko na vaikamuna doru rane sa suveria i Kenani sa ka sia gogoto manogaputa aoro, beto sa sa mate.

15 Totonai sa vonomongavulu lima aorona si Mahalaleli, sa qi vaporea isa si Jaredi.

16 Ko pa liguna qi vaporea isa si Jaredi, sa qi suvere mutu vesugogoto uengavuluputa aoro si Mahalaleli ko qi vaporeria mule sa kaki goto tuna marene na tuna rereko.

17 Ko na vaikamuna doru rane sa suveria i Mahalaleli sa ka vesugogoto siangavulu lima aoro, beto sa sa mate.

18 Totonai sa kai gogoto vonomongavulu karu aorona si Jaredi, sa qi vaporea isa si Inoke.

19 Ko pa liguna sa vaporea isa si Inoke, sa qi suvere mutu vesugogoto aoro si Jaredi ko qi vaporeria mule sa kaki goto tuna marene na tuna rereko.

20 Ko na vaikamuna doru rane sa suveria i Jaredi sa ka sia gogoto vonomongavulu karu aoro, beto sa sa mate.

21 Totonai sa vonomongavulu lima aorona si Inoke, sa qi vaporea isa si Metusela.

22 Ko pa liguna sa vaporea isa si Metusela, i Inoke sa rerege tavitia na Tamasa kue gogoto aoro ko qi vaporeria mule sa kaki goto tuna marene na tuna rereko.

23 Ko na vaikamuna doru rane sa suveria i Inoke sa kue gogoto vonomongavulu lima aoro.

24 Ego i Inoke sa sa rerege tavitia na Tamasa ko qi maragutu, ura na Tamasa qi teku variua.

§ **4:25** Pa paranga Hiburu sa na isongona i <<Seti>> beto na paranga sa tapeluku <<sa vakole vanisiu>> sa na ovelaidi qai vaiqiro. Totonai sa podo sa na koburu api poni sa na maqotana i Adama sa doro veinia na Tamasa sa vakole vania kai koburu ko sa vei sa vaisongonia i Keni. * **5:2** Pa paranga Hiburu na paranga <<Adama>> na ginuana sa <<Na Tinoni>>.

25 Totonai sa kai gogoto vesungavulu vitu
aorona si Metusela sa qi vaporea isa si
Lemeki.
26 Ko pa liguna qi vaporea isa si Lemeki,
sa qi suvere mutu vitu gogoto vesungavulu
karu aoro si Metusela ko qi vaporeria mule
sa kaki goto tuna marene beto tuna rereko.
27 Ko na vaikamuna doruna rane sa su-
veria i Metusela sa ka sia gogoto vonomon-
gavulu sia aoro, beto sa sa mate.
28 Totonai sa kai gogoto vesungavulu karu
aorona si Lemeki, sa qi vaporea isa sa kai
tuna marene,
29 ko sa vakukunia i Noa isa ura pira sau,
Api sa mina vamanotogita† pa oda roiti ma-
matadi beto na vitigina na limada sa veinia
na peso sa levenia i Iahova, sau
30 Ko pa liguna qi vaporea Noa, sa qi su-
vere mutu lima gogoto sia ngavulu sia aoro
si Lemeki ko qi vaporeria mule kaki goto
tuna marene beto tuna rereko.
31 Ko na vaikamuna doru rane sa suveria
i Lemeki sa ka vitu gogoto vitungavulu vitu
aoro, beto sa sa mate.
32 Ego totonai sa lima gogoto aorona si
Noa, sa qi vaporeria i Noa sira Semu, i Gami
beto i Japeti.

6

Na Popogoso Kolo Lavata

1 Ego totonai qai popodalai soku tu lalao-
dia pa peso sira na tinoni ko qai vaporeria
na tudia rereko,
2 sa ira na marene tuni Tamasa sa qai
batiria qai babata jonga sira na tudia rereko
na tinoni, ko qai viledia ko qai tekuni maqo-
tadi sa na tudia rereko na tinoni.
3 Poni pira sau si Iahova, <<Na Gagalaqu
ara sa minake togasa jola tana tinoni ura
na masa gu sisa. Ko na ona rane susuvere
sa mina kamua kai gogoto rabeteputa aoro
gu,>> sau.
4 Ego ira na bubutu tinoni Nepilimi sa
qai korapa suvere pa peso pa totoso ira
beto vei tugu pa liguna lame totonai ira na
marene tuni Tamasa qai tomeria sa na tudia
rereko na tinoni beto ko qai vaporeniria
na koburu. Ira sira na varene pa moa, na
tinoni pore isongodi.
5 Ego sa doria i Iahova sa lavata sa na toa
lululasana tana tinoni pa peso beto ko doru
kobu rorove pa bulona sa na gagale ikerena
gu doruna rane.
6 Ko sa roqu takulangania i Iahova sa vei
isa sa roitinia sa na tinoni pa peso ko sa
vitigia tu na bulona.
7 Ko pira sau si Iahova, <<Mana tavusu
palenia ara pa narena na peso sa na tinoni
isa qa vapodakia, podalai tugu tana tinoni
ko kamua tadira na mamanugu mamade
nenedi beto ira na mamanugu qai gavere
pa peso beto ira na mamanugu tatava pa
vavagalo eqa, ura qa roqu takulangania ara
sa vei qa roitiniria ara sira,>> sau
8 Ba i Noa sa sa doro tavaraguania i Ia-
hova.
9 Alepi sa na vavakatona i Noa.
I Noa sa kai tinoni tuvisina, kepore sa kai
opopu bi tajutunia tadira na sasae tinoni sa
suvere tavitiria, beto ko i Noa sa sa rerege
tavitia na Tamasa.
10 Ego ko sa vaporeria i Noa sa ka ue tuna
marene: i Semu, i Gami beto i Japeti.
11 Ego na peso sa sa lulasa pa dodogoro
tana Tamasa beto sa pugelia na toa
vavaikana.
12 Na Tamasa sa doria na peso sa lulasa
betona tu, ura doru masa toadi sa lulasa
betona sa na dia uana pa peso.
13 Ko pira saunia Tamasa si Noa, Mana
vamanyao beto paleniria ara sa doru masa
toadi, ura sa pugele taria na peso sa na dia
toa vavaikana ira ko kopira mana piara pale
ara sa na peso, sau.
14 Ko mu roitinia kai aka pa gou tiki, mu
vakoleniria na lose pa leona beto mu poko-
nia na tita pa leona beto peguruna.
15 Pira muna roiti veinia sisa: Na aka sa
mina kue gogoto kobu lima na kakasana,
lima ngavulu kobu lima na revatana beto
uengavulu kobu lima na ululuna.
16 Muna roitinia na isuna sa na aka ko na
saena sa mina kobu lima koko pa paparana
na tinina na vaka. Beto muna vakolenia
kai atakamana pa leona na vaka beto muna
roitiniria sa ka ue sape susuverena, pa kau-
runa, pa kokorapana beto pa narena.
17 Ara kopira mana vagore tarinia na po-
pogoso kolo ara sa na peso ko mina piararia
sa doru masa toadi qai singonia na toa pa
kauruna na oka, dodoru vinapodaka pa
peso sa mai manyao beto.
18 Ba ara sa mana vatoqoa na qua vinaego
tamu ko ao sa muna tome pa aka, ao beto
vei tugu ira na tumu marene, na maqo-
tamu beto ira ka ue maqotadi ira na tumu
marene.
19 Beto muna toni tomeniria pa leo aka
sa okokoto karu pa doru minete mamanugu
toadi, na marene na rereko, ko muna vatoa
vasareria.
20 Ira okokoto karu pa kai minete ma-
manugu tatava, pa kai minete mamanugu
mamade nenedi, beto doru kai minete ma-
manugu qai gavere pa peso sa mai tome
lame tamu ko mai toa.
21 Beto ao sa muna tekuria sa doru kai
gagani qai boka tagani ko muna vatana
vaikamuniria ko isa sa mina tetekuna tamu
beto tadira, saunia.

† **5:29** Pa paranga Hiburu na paranga <<Noa>> sa vaiqiro vei na paranga <<manoto>>.

22 Ko i Noa sa roitiniria tugu sa doruna vei puputa sa garununia na Tamasa.

7

I Noa beto Nona Tatamana Qai Tome pa Aka

1 Ego pira saunia i Iahova si Noa, <<Mu tome lao pa leo aka, ao beto na mua tatamana doruna, ura ao gu sa qa batia ara na tinoni tuvisimu pa sasae tinoni alepi.

2 Pana doru kai okokoto mamanugu mamade nenena liosona mu tekua karu minete vitu, na marene beto na kalena rereko, beto pa doru kai okokoto mamanugu mamade nenena nake liosona mu tekua karu, na marene beto na kalena rereko,

3 beto vei tugu pa doru kai okokoto manugu tatatava pa vavagalo eqa mu tekua karu minete vitu, okokoto kai marene na rereko, ko mai aru jokelia na kikona na toa pa arena doru eqa pa peso.

4 Ka vitu rane gu sa kole beto ara mana vagoreni okoro ara sa pa peso pa leona ka made ngavuluputa rane beto ka made ngavuluputa bongi, ko mana tavusu paleria ara pa arena na peso sa doru sakasava toadi qa roitiniria,>> saunia.

5 Ko i Noa sa roitiniria sa doruna vei sa garununia i Iahova.

6 Ego i Noa sa ka vonomo gogoto aorona sa totonai sa gorea na popogoso kolo sa na peso.

7 Ko i Noa, ira na tuna marene, na maqotana beto ka ue roana sa qai lao tome pa aka ko qai ukunia sa na popogoso kolo.

8 Pana mamanugu mamade nenedi liosodi beto pa mamanugu mamade nenedi nake liosodi, beto pa mamanugu tatava beto pa doru mamanugu qai gavere pa are peso

9 sa qai okokoto kakaru, kai marene beto kai rereko, sa qai tome tutia i Noa pa aka tutia tugu isa vei na Tamasa sa garununia i Noa.

10 Ego ko sa jola gu ka vitu rane poni sa sa gorea na popogoso kolo sa na peso.

11 Ego ko pa vinavonomo gogoto aorona na toa tai Noa, ko na vinarua popu ko vinamanoga vitu rane pa popu isa na rane isa sa doru vuvuguna na kuta kolo lilisina sa qai pujaka pisiri votu beto na toba pie pa oka sa qai taporaka.

12 Ko na okoro sa gorea sa na peso pa ka made ngavuluputa rane beto ka made ngavuluputa bongi.

13 Na vavagila ranena tugu isa sa sa tomea i Noa sa na aka beto vei tugu ira na tuna marene, i Semu, i Gami, beto i Japeti, na maqotana beto ira ka ue roana rereko.

14 Qai toni tome tavitiniria tugu vei sa doru okokoto mamanugu mamade nene pirudi, doru okokoto mamanugu mamade nene papausu, doru okokoto mamanugu gagavere pa peso, doru okokoto mamanugu tatava, beto doru manugu pore babanadi.

15 Ko qai lame tai Noa ko qai lao tome pa aka sa doru mamanugu toadi vaikaledi qai singonia na toa.

16 Ira na mamanugu mamade nenedi qai tome lao sa na marene na rereko pa doru mamanugu isa tugu vei sa garununia i Noa na Tamasa. Beto sa sa patei taria i Iahova si Noa.

17 Ego ko ka made ngavuluputa rane sa sa iolo vaituti pa are peso sa na popogoso kolo ko totonai sa mota na kolo poni sa ovulia ko sa vaiolia pa arena na peso sa na aka.

18 Ego ko sa vaituti neqi na ovuluna sa na kolo ko sa pugele vadururia sa na are peso ko na aka sa alea na vulitina na kolo.

19 Ko na vaituti neqina na ovuluna na kolo pa are peso sa lavata vaivagabara ko sa amuria sa doru kubo ululudi pa kauruna na oka doruna.

20 Na iolo saena na ovuluna kolo sa papada manogalima kobu lima sa amuria sa na batudi na kubo.

21 Ko doru masa toadi qai gaveria na peso sa qai manyao beto- na mamanugu tatatava, mamanugu papausu, na mamanugu pirudi beto doruna na mamanugu qai miminetia na are peso, beto ko doru na tinoni.

22 Doruna qai singonia na toa pa ia pidilina sa qai mate.

23 Ko sa tavusu paleria i Iahova sa doru sakasa toadi qai kole pa are peso, na tinoni, na mamanugu mamade nenedi, na mamanugu gavere beto na mamanugu tatava pa vavagalo eqa, ko qai tatavusu pale pa peso sa aipira. I Noa gu mekana beto ira qai koi tavitia pa aka sa qai tavasare.

24 Ko na vaituti neqina na ovuluna na kolo pa are peso sa sa sake tatana gore kai gogoto lima ngavuluputa rane.

8

Sa Makogore Na Popogoso Kolo

1 Ego na Tamasa sa roqu kamua si Noa beto doru mamanugu mamade nene pirudi beto doru mamanugu papausu qai koi tavitia isa pa aka, ko sa ipa gorenia isa pa peso sa na gava ko sa makogore sa na kolo.

2 Ego ira na vuvugu pa kolo lilisi beto na toba pie pa oka sa qai tajojongo suqutu ko sa taaru vanogoto sa na okoro pa vavagalo eqa.

3 Na ovuluna na kolo pa are peso sa mate vaituti gore, ko pa liguna kai gogoto lima

ngavuluputa rane poni sa sa vukele gore mate sa na kolo,
4 ko pa vina manoga vitu rane na popu vina vitu sa sa gore toqo makele pa batudi na kukubo pa Ararati sa na aka.
5 Na kolo sa vukele vaituti gore tinganai sa kamua na vina manogaputa popu, ko pa rane momoe na vina manogaputa popu sa qai podaka votu gu sira na batudi na kukubo.
6 Ego pa liguna ka made ngavuluputa rane sa revangia i Noa sa na vuidana na aka sa roitinia isa
7 ko sa garunu variua sa kai belama, ba sa riu kole gu tatava lelekogona ko tinganai sa pidili betona sa na kolo pa peso.
8 Poni sa garunu variua mule isa sa kai kuru ko mi gigilai sa vei bi na vukele gorena na kolo sa tei kamu tu pa peso ba dai sau.
9 Ba na kuru sake isongo batia kai ia ketakoi bi boka toqonia na nenena ura na kolo sa korapa amua sa doru arena na peso, ko sa tatava muleona gu tai Noa pa aka. Ko i Noa sa kaqama votunia na limana ko sa teku vatomea pa aka sa na kuru.
10 Ko sa vera kai vitu rane mutu si Noa beto sa kai garunu vavotu riua mule koko pa aka sa na kuru.
11 Totonai sa tatava mule kamu na vevelu poni sa sa garatia pa mangana isa sa kai equru olive na koni tapudokona! Poni sa gigilai i Noa sa sa tei vukele gore tu pa arena na peso sa na kolo.
12 Ego ko sa verania pa liguna kai vitu rane mutugu beto sa garunu variua mutu isa sa na kuru, ba kopira sake gabala mule kamu ligu sa na kuru.
13 Ego pa rane momoe na popu momoe pa vina vonomo gogoto kame aorona i Noa sa sa pidili beto sa na kolo pa arena na peso. Poni sa teku pale i Noa sa na pateina na aka beto mi doro sau poni sa batia sa sa pidili beto sa na arena na peso.
14 Ko pa vina rabete vitu rane na vina rua popu sa sa pidili gagapu gu sa na peso.
15 Poni sa parangia na Tamasa si Noa, pira sau,
16 <<Mu votu pa aka ao beto na maqotamu beto ira na tumu marene beto na maqotadi.
17 Mu toni votuniria doru okokoto puku mamanugu masa toadi qai koi tavitigo- ira na mamanugu tatava, na mamanugu mamade nenedi, beto doru mamanugu gavere qai gaveria na are peso- ko mai miminete pa peso beto mai vua beto mai soku pa peso>>, sau sisa.
18 Ko sa votu si Noa beto na maqotana beto ira na tuna marene beto na maqotadi.
19 Doruna mamanugu mamade nenedi beto doru mamanugu gavere pa peso beto doru mamanugu tatava- doruna qai gaveria na peso sa qai votu pa aka vaituti pa okokoto dia pukuna.

I Noa sa Vavakukuvu Lao Tai Iahova

20 Ego pa liguna isa sa roitinia i Noa sa kai idi patu vavavakukuvuna tai Iahova beto sa tekuria sa kaki mamanugu mamade nene liosodi beto kaki mamanugu tatava liosodi ko sa vavakukuniria pa idi vavakukuvuna.
21 Poni sa umanga jongai i Iahova sa na umanga jongana na vavakukuvu ko pira sau pa bulona, Maneke leve ligunia ara sa na peso pa ginuguana na tinoni, nake savana doru nyorogua pa bulona na tinoni sa na ikerena podalai tu na koburuna, beto maneke koti liguria ara sa doru mamanugu toadi qa roitiniria.
22 <<Ai mina kakasana vei sa na totoso tana peso, sa
Na totoso vavuvusu kiko beto na totoso papaduku,
Na lomoso beto na mangini
Na totoso tapo beto na totoso okoro
Na rane beto na bongi
Sa maike minere kokoroto,>> sau.

9

Na Vinaego sa roitinia na Tamasa tai Noa

1 Beto poni sa mananiria na Tamasa sira Noa beto na tuna marene, pira sauniria, Mu vua, mu soku, beto mu pugelia na abana.
2 Mai matagutu neneqerenigou agou sa doru mamanugu mamade nene pirudi pa abana beto doru mamanugu tatava pa vavagalo eqa, doru mamanugu qai rijo kanoko pa peso, beto pa doru igana pa kolo. Qai kole lao pa limamiu agou sa aipira.
3 Doruna na sakasava toadi qai rijo kanoko sa na tetekuna tamugou. Vei tugu qa vanigou ira na umuma sa, kopira qa vanigou ara sa doru sakasava.
4 Ba na masa isa sa korapa kolea na orungu toana, sa munake isongo tekua.
5 Beto na orunguna na toa tamugou sa qa nyoroguania sosoto mana gigilai na vavakatona. Mana nyoroguania tugu vei sa na vavakato pa doru mamanugu mamade nenedi. Beto pa okokoto tinoni ba mana nyoroguania tugu sa na vavakatona na tavitina sa vamatea.
6 <<Na tinoni mina vamate tinoni,
Na tinoni tugu mina vamatea sisa;
Ura pa kirena na Tamasa
Sa roitinia sa na tinoni.
7 Goto agou sa, mu vua beto mu soku beto mu vaivapipidoko pa abana ko mu vasokua?>> sau Sisa.
8 Beto sa paranga na Tamasa lao pa tai Noa tavitiria na tuna marene, pira sau,

9 <<Kopira qa vatoqoa ara sa na qua
vinaego ko qa vatoqonigou agou beto ko ira
na tutimiu pa liguna lao
10 beto ira na mamanugu toadi qai su-
vere tavitigou- na mamanugu tatava, na
mamanugu papausu, beto doru mamanugu
mamade nene pirudi, doruna tugu qai tuti
votugou pa aka- doruna mamanugu toadi
pa abana.
11 Qa vatoqoa ara sa na qua vinaego ko
qa vatoqonigou agou: Minake isongo tateku
pale ligu pa popogosona na kolo sa doru
na toa, minake isongo lame ligu sa na po-
pogoso kolo ko mina piaria sa na abana,>>
sauniria.
12 Beto sa paranga mutu sa na Tamasa,
<<Alepi sa na vinagigilana na vinaego qa
roitinia ara tamugou beto tadira doruna
mamanugu toadi qai suvere tavitigou, na
vinaego tana doru sasae tinoni korapa
lame.
13 Qa vakolea ara pa lei sa na bibigo ko isa
sa na vinagigilana na vinaego pa vaikora-
paiqu ara beto na kasia abana.
14 Totonai mana valamea ara sa na lei
papauku pa arena na abana ko mina bola
votu sa na bibigo, poni sa
15 mana roroqu kamua ara sa na qua
vinaego tamugou beto ko tadira doru
okokoto puku mamanugu toadi. Minake
isongo lame ligu sa na popogoso kolo isa
mina piaria doruna na toa.
16 Totonai mina bola votu sa na bibigo pa
lei, poni sa mana batia beto ko mana roroqu
kamua ara sa na qua vinaego kole jolana
pa vaikorapaina na Tamasa beto tadira
doru okokoto gogoto mamanugu toadi pa
abana,>> sau.
17 Ko na Tamasa sa parangia si Noa,
<<Alepi sa na vinagigilana na vinaego qa
vatoqoa ara ko qa vatoqonisiu mekaqu beto
ira doruna na toa qai kole pa abana,>>
saunia.

Ira Na Tuna Marene i Noa

18 Ira na tuna marene i Noa qai votu pa
aka sira Semu, i Gami beto i Japeti. I Gami
sa vaporea si Kenani.
19 Aipira sira kue tuna marene i Noa, beto
ko tadira qai koko lame vei sira na tinoni qai
qaqatia tinganai vei eqa pa abana.
20 Ego i Noa sa kai tinoni umuma, sa po-
dalai roitinia gu sa kai inuma qurepi.
21 Totonai sa bukua kaki kolona na
qurepi, poni sa sa digere ko na gagadona gu
sa sa kole putagana pa leona nona aqaqo.
22 I Gami isa na tamana i Kenani sa sa bati
poai sa na gagadona na tamana ko sa ule
vaniria sira karu tugana pa peguru.
23 Ba ira Semu i Japeti sa qai tekua kai
poko ko qai vakole pala karovia pa varadi
beto ko qai rerege togolo mule pokoto taria
sa na tamadi ko qai tuki vapaea. Qai bata
vasoudia ko maike batia sa na gagadona na
tamadi qarigu.
24 Totonai sa dorava pa liguna sa buku
vadigerenia si Noa beto sa gigilai na sa qi
roitinia tana na tuna marene pa ligu,
25 sa pira sau,,
<<Mi taleve si Kenani!
Mina pinausu tadira na pinausu sisa
Ko mina vei tugu sisa tadira na tu-
gana,>> sau.
26 Beto pira sau,
<<Mi tavatarasae si Iahova, na Tamasa tai
Semu!
Mi nona pinausu i Semu si Kenani.
27 Na Tamasa mi varijo valavatia sa na
pikata ia tai Japeti;
Mi suvere pa aqaqo tai Semu si Japeti,
Beto i Kenani mi nona pinausu isa,>>
sau sisa.
28 Pa liguna na popogoso kolo sa, sa su-
vere kue gogoto lima ngavuluputa aoro
mutu si Noa.
29 Ko na vaikamuna na aoro sa suveria i
Noa sa ka sia gogoto lima ngavuluputa aoro,
beto sa sa mate.

10

Na Isongodi Ira Na Pupuku Tinoni

1 Alepi sa na vavakatona i Semu, i Gami
beto i Japeti, ira na tuna marene i Noa
qai vapore tudia marene pa liguna na po-
pogoso kolo.

Na Pupuku Tinoni Tai Japeti

2 Ira na tuna marene i Japeti sa: I Qoma, i
Maqoqu, i Madai, i Javani, i Tubali, i Meseki
beto i Tirasi.
3 Ira na tuna marene i Qoma sa: I Asike-
nazi, i Ripati beto i Toqama.
4 Ira na tuna marene i Javani sa I Elisa,
i Tasisi, na tutina i Kitimi beto na tutina i
Rodamini.
5 (Pa tadira aipira na tinoni qai susuvere
tata pa babatana sa qai qaqata rijo votu
lao pa dia pipikata ia pa dia gorena pa
korapana na dia pukuna pa okokoto dia
parangana.)

Na Pupuku Tinoni Tai Gami

6 Ira na tuna marene i Gami sa: I Kusi, i
Miziraimi, i Puti beto i Kenani.
7 Ira na tuna marene i Kusi sa I Seba, i
Havila, i Sabita, i Rama beto i Sabiteka.
Ira na tuna marene i Rama sa: I Seba beto
i Dedani.
8 I Kusi sa vaporea si Nimirodi isa kai
varene neneqina pa abana totonai sa lavata
sae.
9 Kai tinoni ropa neneqina tai Iahova; sa
vei isa sa na paranga sa tapopoja sa, <<Mu
vevei i Nimirodi kai tinoni ropa neneqina
tai Iahova,>> sasau sa na paranga.

10 Ira na kuta gugusu lavata momoe pa
ona binangara isa sa pa Babiloni, pa Ereki,
pa Akadi beto pa kaline keta pa ia pa Sina.
11 Beto koko pa ia isa sa lao pa Asiria
ketakoi sa sa roitinia isa sa pa Ninive, pa
Rehoboti Ire, pa Kala
12 beto pa Reseni isa pa vaikorapaina pa
Ninive beto na gugusu lavata pa Kala.
13 I Miziraimi sa vaporeria sira na puku
tinoni Ludaii, Anamai, Naputuhai,
14 Paturutai, Kasulhai (ketakoi qai koko
lame vei ira na puku tinoni Pilisitaini) beto
Kaputorai.
15 I Kenani sa vaporea si Sidon na tuna
marene pa moa beto ira na puku tinoni
Hitai,
16 Jebusai, Amorai, Qiqasai,
17 Hivai, Akai, Sinai,
18 Avadai, Zemarai beto Hamatai.
Pa liguna lao na bubutu Kenani sa qai
qaqatia tinganai vei eqa
19 ko na voloso pa Kenani sa kamu tu koko
pa Sidoni lao vei pa Qera kamu tu pa Qaza,
beto poni sa lao vei pa Sodomu, pa Qomora,
pa Adima beto pa Zeboimi kamu tu pa Lasa.
20 Aipira sira na tuna marene i Gami pa
dia gorena beto parangana pa dia pipikata
ia beto pukuna.

Na Pupuku Tinoni Tai Semu

21 I Semu isa na tasina momoe i Japeti ba
sa pore tuna marene tugu. Isa sa na dia tite
ira doru na marene pa tutina i Ebe.
22 Ira na tuna marene i Semu: I Elami, i
Asu, i Apasadi, i Ludi beto i Aramu.
23 Ira na tuna marene i Aramu: I Uzu, i
Hulu, i Qeta beto i Meseki.
24 I Apasadi sa vaporea si Sela, beto i Sela
sa vaporea si Ebe.
25 Karu na tuna marene si Ebe: Kame na
isongona si Peleqi, ura pa totoso sa korapa
suvere isa sa na abana sa sa tapikata; na
tasina marene si Jokotani.
26 I Jokotani sa vaporeria sira Alimodadi,
i Selepi, i Hazamaveti, i Jera
27 i Hadorami, i Uzali, i Dikila,
28 i Obali, i Abimaeli, i Seba,
29 i Opi, i Havila beto i Jobabi. Ira doru
aipira sa na tuna marene i Jokotani.
30 Na pikata ia qai suveria sa gogojo
koko pa Mesa ko sa lao vei pa Sepa, pa ia
kukubona pa kale sagere tapo.
31 Aipira sira na tuna marene i Semu pa
dia gorena, dia parangana, dia pipikata ia
beto pukuna.
32 Ko aipira sa na goredi na tuna marene
i Noa pa okokoto dia tututi pa korapana
na dia pukuna. Koko pa goredi aipira,
na pupuku tinoni sa qaqatia doru eqa pa
abana pa liguna na popogoso kolo.

11

Na Ruma Ululuna Pa Babeli

1 Ego na abana doruna sa kame gu sa
na paranga ko kai paranga gu sa qai pa-
parangania.
2 Totonai qai oro lao vei pa kale sagere
tapo sira na tinoni sa, qai kamua sa kai
arare lavata pa Sina ko qai suvere togasa
ketakoi.
3 Qai vaiparanga lao lame sira, <<Aria,
ta roiti biriki tu beto ta vamangini vamau-
ruria,>> qarigu. Ko qaike varoitia sa na
patu goto na biriki tu beto nake nyelaka
peso goto na tita tu.
4 Beto poni qai paranga, <<Aria ko ta roiti
vanigita tu kai gugusu lavata, mi turua kai
ruma ululuna ko na batuna mi iolo sae
kamua tu na oka, ko mi pore isongoda kita
mai vaqaqatagita tinganai vei doru eqa pa
abana,>> qarigu.
5 Ba I Iahova sa gore lagere doria sa na
gugusu lavata beto na ruma ululuna isa qai
korapa roitinia ira na tinoni.
6 Ko sa paranga si Iahova, <<Koi! Kai puku
tinoni gu sa aipira ko kai paranga gu sa qai
parangania sira doru. Ko api sa qai podalai
roitinia gu ko kopira sa kepore kai sakasa
mai nyogua roitinia ira mina tapataria.
7 Ko Aria, ta gore vairurainiria sa na dia
paranga ko maike vanongorainiria sa na
sakasa mai pojaria,>> sau sisa.
8 Ko sa vaqaqataria tinganai vei eqa pa
abana i Iahova sira ko qai beto roitinia sa na
gugusu lavata.
9 Ko na ginugua vei isa sa sa tavaisongo-
nia Babeli sa na ia isa ura ketakoi i Iahova
sa vairurainiria sa na paranga tana kasia
abana doruna.* Ko koko ketakoi sa i Iahova
sa vaqaqataria tinganai vei eqa pa abana
doruna sira na tinoni.

Na Tututi Koko Tai Semu Kamu Ti Ebarami

10 Alepi sa na vavakatona na tutina i
Semu.
Karu aoro pa liguna na popogoso kolo, to-
tonai kai gogoto aorona si Semu, qi vaporea
isa si Apasadi.
11 Beto pa liguna qi pore i Apasadi sa
qi suvere mutugu ka lima gogoto aoro si
Semu ko qi vaporeria mutugu sa kaki tuna
marene na rereko.
12 Totonai qi kamua ka uengavululima
aorona si Apasadi, qi vaporea isa si Sela.
13 Beto pa liguna qi pore i Sela sa qi su-
vere mutugu ka made gogoto ka ue aoro
si Apasadi ko qi vaporeria mutugu sa kaki
tuna marene na rereko.
14 Totonai qi kamua ka uengavuluputa
aorona si Sela, qi vaporea isa si Ebe.

* **11:9** Pa paranga Hiburu na isongo <<Babel>> beto na paranga <<Balal>> na ginuana sa <<vairurai>> qai vaiqiro.

15 Beto pa liguna qi pore i Ebe sa qi suvere mutugu ka made gogoto ka ue aoro si Sela ko qi vaporeria mutugu sa kaki tuna marene na rereko.

16 Totonai qi kamua ka uengavulu made aorona si Ebe, qi vaporea isa si Peleqi.

17 Beto pa liguna qi pore i Peleqi sa qi suvere mutugu ka made gogoto uengavuluputa aoro si Ebe ko qi vaporeria mutugu sa kaki tuna marene na rereko.

18 Totonai qi kamua ka uengavuluputa aorona si Peleqi, qi vaporea isa si Reu.

19 Beto pa liguna qi pore i Reu sa qi suvere mutugu karu gogoto sia aoro si Peleqi ko qi vaporeria mutugu sa kaki tuna marene na rereko.

20 Totonai qi kamua ka uengavulu karu aorona si Reu, sa qi vaporea isa si Seruqi.

21 Beto pa liguna qi pore i Seruqi sa qi suvere mutugu karu gogoto vitu aoro si Reu ko qi vaporeria mutugu sa kaki tuna marene na rereko.

22 Totonai qi kamua ka uengavuluputa aorona si Seruqi, qi vaporea isa si Naho.

23 Beto pa liguna qi pore i Naho sa qi suvere mutugu ka aru gogotoputa aoro si Seruqi ko qi vaporeria mutugu sa kaki tuna marene na rereko.

24 Totonai qi kamua ka rabete sia aorona si Naho, qi vaporea isa si Tera.

25 Beto pa liguna qi pore i Tera sa qi suvere mutugu kai gogoto manogasia aoro si Naho ko qi vaporeria mutugu sa kaki tuna marene na rereko.

26 Pa liguna qi kamua ka vitu ngavuluputa aorona si Tera, qi vaporeria isa sira Ebarami, i Naho beto i Harani.

Na tutina i Tera

27 Alepi sa na vavakatona na tutina i Tera.

I Tera sa vaporeria sira Ebarami, i Naho beto i Harani. Beto i Harani sa vaporea si Loti.

28 Totonai korapa toana tu i Tera na tamana sa, sa mate si Harani pa Ur na gugusu tadira na tinoni Kaledia, na ia ketakoi sa podo.

29 Ira Ebarami beto i Naho sa qai okoto teku maqotadi. Na isongona na maqotana i Ebarami si Serai beto na isongona na maqotana i Naho si Milika; i Milika sa na tuna rereko i Harani isa na tamadi ira Milika i Isika.

30 Ego i Serai sa qi kepore tuna ura na egoro sisa.

31 I Tera sa tonia si Ebarami isa na tuna marene, i Loti nona mabusu isa na tuna i Harani beto i Serai na roana isa na maqotana i Ebarami beto ko qai mekarai taloa pa Ur na gugusu tadira na tinoni Kaledia ko mai lao pa Kenani qarigu. Ba totonai qai kamu pa Harani sa, qai suvere togasa gu ketakoi.

32 Sa kamua karu gogoto lima aorona si Tera beto sa sa mate pa Harani.

12

I Iahova sa kukua si Ebarami

1 Ego qi pojania i Iahova si Ebarami, <<Mu loai na mua gugusu, na tavitimu beto na mua tatamana beto ko mu lao pa ia mana vabatinigo ara.

2 Mana roiti veinigo kai bubutu tinoni poreveveina ara sao
Beto mana mananigo ara sao;
Mana vaporeveveinaia ara sa na isongomu ao,
Beto ao sa muna vuvugu vaniria na mana ira na tinoni.

3 Mana mananiria ara sira na tinoni mai mananigo,
Isa mina levenigo ao sa ara mana levenia tugu;
Beto doruna na tinoni pa abana
Sa mai teku mana tamu,>> qiu sisa.

4 Ko sa taloa si Ebarami vei sa ule vei vania perangana i Iahova ko i Loti sa qaqiri tutia sisa. Ka vitu ngavulu lima aorona si Ebarami totonai sa taloa riu koko pa Harani

5 Sa tonia si Serai na maqotana, i Loti na vabuguna, doru na isisongo qai kole tauku vaikamuniria beto ira na tinoni qai tekuria pa Harani, beto ko qai gore vei pa ia pa Kenani tinganai ko qai kamu tu ketakoi.

6 Ego sa rerege tomea i Ebarami sa na ia isa ko sa kamu tu pa ia sa kole na gou lavata pa More pa Sekemu. Na totoso isa sa ira na bubutu tinoni Kenani sa qai suvere pa ia isa.

7 Sa votu tai Ebarami si Iahova ko sa paranga, <<Na vuamu ao mana vaniria ara sa na ia lani,>> saunia. Ko sa vaturua i Ebarami sa kai ia vavakukuvuna ketakoi lao tai Iahova isa qi votu tana.

8 Beto koko ketakoi sa sa gogojo lao vei tu pa moedi na kukubo pa kalena pa Beteli keta pa sagere tapo ko sa vaturua nona aqaqo pa vaikorapaina pa Beteli keta pa suvu tapo beto pa Ai keta pa sagere tapo. Ketakoi sa vaturua isa sa kai ia vavakukuvuna lao tai Iahova beto sa kuku vatarasae isa sa na isongona i Iahova.

9 Beto poni sa taloa si Ebarahami ko sa gogojo gore vei tu pa Negev.

I Ebarami Pa Ijipi

10 Ego sa raja sa na songe pa ia isa, ko i Ebarami sa sa gore ko mi suvere vei kai tinoni karovona tu pa Ijipi sau ura sa raja vaneneqi sa na songe.

11 Totonai sa tata tome pa ijipi poni sa pira sau si Ebarami lao tai Serai na maqotana, <<Ago! Qa gigilai qua ara sa na rereko babata jonga sao.

12 Totonai mai batigo ira na tinoni Ijipi
sa pira marigu, Na maqotana tugu isa sa le
alepi marigu. Ko mai vaisiu sara goto ao
kode maike kotigo.
13 Ko na luluqu ara sina munaguniria ko
mai kopu vatalenisiu beto maike vamate
talenisiu ara sao,>> saunia.
14 Ko totonai sa kamu pa Ijipi si Ebarami
sa, qai batia tugu ira tinoni Ijipi sa na rereko
babata jonga si Serai.
15 Beto totonai qai batia ira na tinoni
lalavata tai Pero sisa sa qai riu vanyonyoro
vania si Pero ko sa tatoni lao pa ruma tana
bangara si Serai.
16 Pa laena i Sera sa sa kopu vatalenia
i Pero si Ebarami ko sa teku isongoria na
sipi, na bulumakau, na dongiki marene na
rereko, na nabulu marene na rereko beto
na kameli si Ebarami.
17 Ba pa laena i Sera na maqotana i
Ebarami sa sa varajaniria na mo ikikeker-
ena i Iahova si Pero beto ira na tinoni qai
suvere pa nona ruma lavata.
18 Ko sa kuku vakamua i Pero si Ebarami,
pira saunia, <<Na sa sa qu roiti lamenia ao
taqu? Na maqotamu tu ao sina, ba ai sa vei
ko quke ule vanisiu?
19 Ai sa vei ko qu paranga, Na luluqu ara
sina qugu ko qa tekua ko qa nago veinia na
maqotaqu. Ko ina! Tekua na maqotamu.
Tonia ko mu riu,>> sau.
20 Beto ko sa parangaria nona tinoni si
Pero pa veveina i Ebarami ko qai garunu
variua sisa tavitia na maqotana beto doru
sakasava sa isongoria.

13

Ira Ebarami i Loti Qai Vaipikatai

1 Ko i Ebarami sa koko pa Ijipi ko sa mule
sae pa Negev ko sa tonia isa sa na maqotana
beto doru sakasava qi isongoria beto ko i
Loti sa tutia sisa.
2 Qi tinoni isisongona si Ebarami ko qi
isongoria isa sira na mamanugu mamade
nene papausu beto na siliva beto na qolo.
3 Sa koko pa Negev sa, sa lao kai ia ka
ia tinganai ko sa kamu pa Beteli, pa ia pa
vaikorapaina pa Beteli beto pa Ai ketakoi qi
vaturu aqaqo mai perangana
4 beto ketakoi qi roitinia mai kai ia
vavakukuvuna. Ketakoi sa sa kuku
vatarasaea i Ebarami sa na isongona i
Iahova.
5 Ego i Loti isa sa kole tututia lekogo i
Ebarami, ba qi isongoria tugu vei na gogodo
sipi, na bulumakau beto na aqaqo.
6 Ba na ia sa sake padaria totonai qai
mekarai suvere ura qai soku jola sa na
isisongo tadira karu ko qaike boka mekarai
suvere vaikamu.
7 Beto qai vavaigua lao gu sira na tinoni
kopu ma manugu papausu tadira Ebarami
i Loti. Beto ko ira na bubutu tinoni Kenani
beto na Perizai ba qai korapa tugu suvere sa
ketakoi pa totoso isa.
8 Ko i Ebarahami sa parangia i Loti, pira
saunia, <<Tuqu! Take vavaigua gita karu
babi ira noda tinoni kopu mamanugu pa-
pausu ura nake goto sa gita karu.
9 Ko na ia doruna sa qu batiamua gu ke.
Ko ta suvere pikata tu. Vei muna lao vei pa
kale meri ao sa, mana lao vei pa kale matua
sara ba vei pa kale matua tu munagu sao, sa
mana lao vei pa kale meri sara,>> saunia.
10 Sa enga sae si Loti, sa batia isa sa na
are doruna pa Jodani sa sa lolomoso vatale,
vevei na inuma tai Iahova, vevei na ia pa
Ijipi lao vei pa Zoa. (Api sa tonai sa oqoro
piaria pa Sodomu beto pa Qomora i Iahova.)
11 Ko i Loti sa vile mekana sa na are
doruna pa Jodani beto ko sa taloa riu lao vei
pa kale sagere tapo. Ko qai pikata sira karu.
12 I Ebarami sa suvere pa ia pa Kenani,
goto i Loti sa suvere pa vaikorapaidi na gu-
gusu lalavata pa arare lavata ko sa vaturua
nona aqaqo tata pa Sodomu.
13 Ego ira na marene pa Sodomu sa qai
kole gu roiti vaikikerai beto roiti valululasa
isa vei sake qerania i Iahova.
14 Ego pa liguna qi taloa riu si Loti koko tai
Ebarami, sa paranga si Iahova tana, <<Mu
enga sae koko ketakoi qu korapa turu beto
mu doro lao pa kale saena, pa kale gorena,
pa kale sagere tapo, beto pa kale suvu tapo.
15 Doru na ia qu batia sa mana vanigo ao
ara beto ira na tutimu ao kamua na kamua
16 Na tutimu ao sa mana roiti veiniria na
kavuruna na peso ara ko na tinoni mina
boka anyea na kavuruna na peso sa, mina
boka anyea sa na tutimu ao.
17 Ko lao, mu lekogo dogoria sa na
kakasana beto na revatana na ia doruna,
ura qa vanigo ara ao,>> saunia.
18 Ko sa varijoria nona aqaqo si Ebarami
ko sa lao suvere tata pa boko gogou lalavata
tai Mamiri pa Heboroni, ketakoi sa roitinia
isa sa kai ia vavakukuvuna lao tai Iahova.

14

I Ebarami Sa Aloa Si Loti

1 Pa totoso api sa i Amarapele na ban-
gara pa Sina, i Arioki na bangara pa Elasa,
i Kedolaoma na bangara pa Elami beto i
Tidali na bangara pa Qoimi
2 sa qai rajai i Bera na bangara pa
Sodomu, i Bisa na bangara pa Qomora, i
Sinabi na bangara pa Adama, i Semeba na
bangara pa Zeboimi beto na bangara pa
Bela (isa pa Zoa).
3 Ira doru na babangara qai tapoja liligu
aipira sa qai vaikamuniria sira na dia tinoni
vaipera pa lolomo pa Sidimi (na solo ivere).

4 Ka manogarua aoro sa i Kedolaoma qi
bangaraniria sira ba pa vina manogaue
aoro sa qai daidia tutia sisa.
5 Pa vina manogamade aoro sa, i
Kedolaoma beto ira na bangara qai
vaivaego ko mai mekarai vaitokai qarigu
sa qai riu ko qai vakilasaria sira na bubutu
tinoni Repai pa Asiteroti Kanaimi, na
bubutu tinoni Zuzi pa Hami, na bubutu
tinoni Emai pa Save Kiritaimi
6 beto na bubutu tinoni Hori pa kukubo
pa Sei, ko lao kamu tu pa Eliparani tata pa
qega.
7 Beto poni sa qai vidulu mule ko qai
lao pa Enimisipati (isa pa Kadesi) ko qai
vakilasaria sa na pikata ia doruna tadira na
bubutu tinoni Amelekai beto vei tugu ira na
bubutu tinoni Amorai qai korapa suvere pa
Hazazoni Tama.
8 Poni na bangara pa Sodomu, na ban-
gara pa Qomora na bangara pa Adama, na
bangara pa Zeboimi beto na bangara pa
Bela (isa pa Zoa) sa qai mekarai riu ko qai
vaturu nanamaria sa na dia tinoni vaipera
pa lolomo pa Sidimi
9 ko mai rajaria qarigu sira Kedolaoma
na bangara pa Elami, i Tidali na bangara
pa Qoimi, i Amirapele na bangara pa Sinar
beto i Arioki na bangara pa Elasa- ka made
bangara qai taleria ira ka lima.
10 Ego na lolomo pa Sidimi sa sa pugelia
na baongo oqili nyelaka tapa ko totonai qai
uku tatagara riu sira na bangara pa Sodomu
beto pa Qomora sa, kaki dia tinoni vaipera
sa qai vukele joloponiria pa baongo oqili
goto ira doru sa qai tula riu pa kukubo.
11 Qai aru tekuria ira ka made bangara
sa doru isisongo tadira pa Sodomu beto pa
Qomora beto na gadia gagani beto ko qai
riudia.
12 Qai teku riunia tugu vei si Loti na vabu-
guna i Ebarami beto nona isisisongo ura na
suverena pa Sodomu sisa.
13 Kame isa sa uku sa sa kamu ko sa
vavakato vania si Ebarami na tinoni Hi-
buru. Ego i Ebarami sa na suverena tata pa
gogou lalavata tai Mamiri na tinoni Amorai,
na tasidi marene ira Esikolo, i Ane, ira doru
vei qai baere lame taii Ebarami.
14 Totonai i Ebarami qi nongoronia qai
teku riu vapinausia sa na vabuguna, poni sa
sa kukuria sira ka ue gogoto manoga vesu
tinoni bobokadi pa vaipera qai podo lavata
sae pa nona tatamana beto ko sa riu adu
tututiria kamu tu pa Dani.
15 Na bongi sa pikataria i Ebarami sira
nona tinoni vaipera ko qai rapataria
ko qai vakilasaria beto qai adu vatata-
gararia kamu tu pa Hoba, kale saena pa
Damasikasi.
16 Sa teku muleniria i Ebarami sa doruna
na isisongo beto vei tugu i Loti na vabuguna
beto na sakasava sa isongoria, beto tavitiria
na rereko beto ira na tinoni mai tavapin-
ausu qariguniria.
17 Pa liguna sa vakilasia i Kedolaoma beto
ira na bangara qai tokania isa sa, na ban-
gara pa Sodomu sa lame gosoria si Ebarami
pa lolomo pa Save (isa na lolomo tana ban-
gara) totonai sa mule.
18 Poni i Melekizedeki na bangara pa
Salemi sa pogoso kamu bereti beto na vaini.
Na iama tana Tamasa ululuna jola sisa,
19 ko sa manania isa si Ebarami, pira sau,
<<Mi tamana tana Tamasa ululuna jola si
Ebarami,
Na Tamasa sa vapodakia na oka beto na
peso.
20 Beto mi tavatarasae sa na Tamasa ulu-
luna jola,
Isa sa vakole laoria pa limamu ao sira
na mua kana,>> sau sisa.
Beto poni sa vania i Ebarami kame pa
manoga pa doru sakasava sisa.
21 Sa paranga sa na bangara pa Sodomu
lao tai Ebarami, <<Ira na tinoni sa mu
valame vanisiu ara goto ira na sakasava sa
mu kopuniria mua,>> saunia.
22 Ba sa paranga tu si Ebarami lao tana
bangara pa Sodomu, <<Qa tei alaka saenia
tu na limaqu ko qa maulu tai Iahova, na
Tamasa ululuna jola, isa sa vapodakia na
oka beto na peso
23 ko manake isongo tekua kai sakasava
tamu, bi na loji gu sa babi na gasoro buti
gu, kita vei ko ao mu paranga, <Ara qa
vaisisongia si Ebarami> mugu.
24 Ko manake tekua tugu kai sa goto na sa
vei ira na tinoni taqu qai tei gania tu beto
na iadi ira na tinoni qai tutisiu ara- ira Ane,
i Esikolo beto i Mamiri sa mai tekua tugu sa
na iadi,>> sau sisa.

15

Na Vinaego Sa roitinia Na Tamasa Tai Ebarami

1 Pa liguna api, na paranga tai Iahova sa
lame tai Ebarami pa dodogoro.
<<Muke matagutu, Ebarami.
Ara sa na mua naqe,
Na mua pinia poreveveina jola,>> sau.
2 Ba sa paranga tu si Ebarami, <<Kei ban-
gara Iahova, na sa muna boka vanisiu ura
ara kepore tuqu beto isa na tinoni mina
teku vakarovia na isisongo taqu sa i Elieze
na tinoni Damasikasi tu?>> sau sisa.
3 Beto sa paranga mule si Ebarami,
<<Quke vanisiu na koburu ke; ko kai nabulu
gu pa qua tatamana sa mina beisiu sara,>>
saunia.
4 Poni sa lame tana sa na paranga tai
Iahova: <<Na tinoni api sa minake beigo
ao goto kai tumu marene mekamu tu mina

koko lame vei pa tinimu mekamu sa mina beigo ao,>> sau.

5 Beto sa toni votunia pa peguru beto sa paranga, <<Mu enga saea na oka beto mu anyeria sa na seru- vei sosoto tugu muna boka anyeria ao sa,>> sau. Beto sa paranga mutu, <<Mai vei inara sa na tutimu ao,>> saunia.

6 Poni i Ebarami sa vasosotoa si Iahova ko i Iahova sa pojania na tinoni tuvisina sisa.

7 Beto sa paranga lao tana mutugu, <<Ara si Iahova, qa toni votunigo pa Ur tadira na tinoni Kaladia ko ma vanigo na ia api ko mu isongia qau,>> saunia.

8 Ba sa paranga tu si Ebarami, <<Kei bangara Iahova, Ai vei mana boka gigilai ara mana teku isongia sisa?>> sau.

9 Poni sa paranga si Iahova tana, <<Mu teku vakamu vanisiu kai bulumakau kokoregana, kai qoti beto kai rami okoto ka ue aorodi, tavitiria kai kuru bora beto kai kuru kavu kokoregana,>> saunia.

10 Ko sa teku vakamuria i Ebarami tana sa dorudi aipira, sa kobu ruaria beto sa vakole tuturu vaikaleniria sa na kokobudi; goto ira na mamanugu tatava sa sake kobu ruaria.

11 Poni qai tatava kamu sira na mamanugu tatava gagani mamanugu pa kokobu tini matedi, ba sa adu variuria i Ebarami.

12 Totonai sa korapa gore suvu na tapo, sa puta mumagana tu si Ebarami, poni sa kai rodomo kukuni vaivamatagutuna sa sa toqo pa arena isa.

13 Beto sa paranga si Iahova tana, <<Mu gigila vatalea ao sa ira na tutimu ao sa mai tinoni kamudi pa ia qaike isongia, mai tavapinausu beto mai tangangangulu ka made gogoto puputa aoro, sau sisa.

14 Ba mana vakilasia ara sa na bubutu tinoni ketakoi mai tavapinausu ira beto pa liguna sa mai votu riu tavitia soku isisongo poreveveidi.

15 Ba ao sa muna baragoso vaparoi tu beto sa muna riu vabubulemua tutiria na mua tite.

16 Pana vinamade sasae tinoni sa ira na tutimu ao sa mai mule kamu lani, ura na sela tadira na bubutu tinoni Amorai sa sa oqoro jutu kamua na ikerena sosoto,>> saunia.

17 Totonai qi tei suvu tu sa na tapo ko sa tei opo tu sa na rodomo, poni sa kai raro mamanginina sa votua na tula tavitia kai gou iku vuvurungu sa sa bola votu beto sa alokata pa vaikorapaidi na kokobu tinidi na mamanugu.

18 Na rane isa i Iahova sa roitinia na vinaego tai Ebarami, ko pira sau, <<Na ia api sa qa vaniria ara na tutimu ao, koko pa ovuku pa Ijipi ko mi lao kamu pa ovuku lavata pa Eupareti-

19 na ia tadira na bubutu tinoni Kenai, na Kenizai, na Kadimonai,

20 na Hitai, na Perizai, na Repai,

21 na Amorai, na Kenani, na Qiqasai beto na Jebusai,>> sau sisa.

16

I Haqa Beto i Isimeli

1 Ego i Serai, na maqotana i Ebarami sa sake boka vapore vania na koburu si Ebarami. Ba sa isongia isa sa kai nabulu rereko Ijipi na isongona i Haqa;

2 ko sa pojania si Ebarami, <<I Iahova sake vabokasiu ko mana isongo koburu sara. Ko mu lao puta tavitia na nabulu rereko taqu poni; palu pa boka tana mana boka podalainia kai tatamana,>> sau.

Poni sa nongoria i Ebarami sa na ovovelena i Serai.

3 Ko pa liguna sa suvere pa Kenani ka manogaputa aoro si Ebarami sa, sa tekua i Serai si Haqa na ona nabulu rereko beto ko sa vania na marenena ko sa veinia na maqotana.

4 Ko i Ebarami sa puta tavitia si Haqa ko sa pore iapana tu.

Totonai sa gigilai sa bogata si Haqa, sa podalai dodogoro vagorea isa sa na ona iviva rereko lavata.

5 Poni pira sau si Serai lao tai Ebarami, Na tapata ao qu roitinia sa qa korapa gosoroni vitigi ara. Qa vanagonigo sa na qua nabulu beto kopira sa gigilai sa bogata sisa sa sa dodogoro vagoresiu sara. I Iahova mi pitua sa i sei sa sa sela gita karu, saunia.

6 Poni pira sau si Ebarami, <<Ao gu qu gigilai sa na mua nabulu, mu roiti laonia tana isa vei qu rovea sa jonga,>> saunia.

Poni sa komiti vikeria i Serai si Haqa ko sa uku riuona.

7 Ego na mateana tai Iahova sa batia si Haqa tata pa kai vuvugu pie pa qega, na vuvugu pie isa sa pa keketaina na soana sa lao pa Sua.

8 Ko pira saunia, <<Haqa, ao na nabulu tai Serai, Pai qu koko lame vei beto pai qu korapa lao vei sao?>> sau.

Sa oe lao si Haqa, <<Qa korapa ukunia i Serai na qua iviva rereko lavata,>> sau.

9 Poni sa pojania na mateana tai Iahova, <<Mu mule lao tana mua iviva rereko lavata beto mu suvere vaiketai tana,>> saunia.

10 Beto pira saunia mule na mateana, <<Mana vavovonua ara sa na tutimu ao ko maike jonga taanye betodi,>> sau.

11 Beto pira saunia mutu na mateana tai Iahova sisa:

<<Kopira qu bogata sao

Kode muna vaporea kai tumu marene.

Muna vaisongonia i Isimeli,

Ura i Iahova sa nongoria na mua
kekebo.
12 Isa sa mina kai tinoni piruna vei na
dongiki;
Mina komitiria gu sa doru tinoni
Beto doru tinoni ba mai komitia tugu
Beto mina suvere vaikanai
Lao tadira doru tasina marene sisa,>>
sau.
13 Beto sa vania na isongo si Iahova isa sa
parangia, <<Ao sa na Tamasa qu batisiu>>
ura pira sau si Haqa, <<Kopira qa batia sa
na tinoni isa sa batisiu,>> sau sisa.
14 Isa sa na ginuana vei beto sa tavakuku-
nia Bia Lahai Roi sa na oqili pie sa korapa
tugu koleona kamua kopira, pa vaikora-
paina pa Kadesi beto pa Beredi.
15 Ko i Haqa sa vapodo vania kai koburu
marene si Ebarami ko i Ebarami sa
vaisongonia i Isimeli sa na tuna marene
sa vapodo vania i Haqa.
16 Ka vesu ngavulu vonomo aorona si
Ebarami totonai i Haqa sa vapodoa si
Isimeli.

17

Na Vinaegona Na Tapobe

1 Totonai sa kamua ka sia ngavulu ka sia
aorona si Ebarami sa, sa votu tana si Ia-
hova beto sa paranga, <<Ara sa na Tamasa
neqiqu jola, mu tutia na qua paranga beto
mu toania na toa tuvisina.
2 Mana vatoqonigo ara ao sa na qua
vinaego beto mana vavua vasosokugo ara
sao,>> sau.
3 Poni sa vukele opo gore si Ebarami, beto
pira saunia na Tamasa sisa,
4 <<Ara sa na qua vinaego qa vatoqonigo
sapi, Ao sa muna tamadi ira doru na bubutu
tinoni.
5 Minake takuku ligunia i Ebarami sa
na isongomu ao, gotona isongomu kopira
si Ebarahami tu, ura muna tamadi soku
bubutu tinoni mana veinigo ara.
6 Mana vavua vasosokugo ara sao, tamu
mai pidoko votu lame sa na bubutu tinoni
beto ira na babangara.
7 Mana vatoqonigo ara ao sa na qua
vinaego kole jolana, beto ira na tutimu vuka
risa tadira na sasae tinoni korapa lame, ko
ara sa mina mua Tamasa ao beto tadira na
tutimu ao pa ligumu.
8 Na ia doruna pa Kenani, ketakoi qu ko-
rapa suvere kopira vei na tinoni karovomu
sa, mana vaisongonigo ao beto ira na tu-
timu ao vuka risa kamua na kamua beto ara
sa mina dia Tamasa ira,>> saunia.
9 Beto poni sa paranga mutu sa na Tamasa
lao tai Ebarahami, <<Goto ao sa, muna kop-
unia sa na vinaego taqu, ao beto ira na
tutimu pa liguna lao tadira na sasae tinoni
korapa lame.
10 Ko alepi sa na vinaego taqu qa vato-
qonigo ao beto ira na tutimu ao ko muna
kopunia agou pa liguna lao: Doru marene
korapa suvere tavitigo ao sa mai isongo
tapobe beto.
11 Muna pobea sa na vulitina na batu
nonoimiu ko isa sa na vinagigilana na
vinaego pa vaikorapaida gita karu.
12 Pa dorudi na sasae tinoni korapa lame
sa, doru marene sa mai isongo tapobe pa
vinavesu rane liguna mai podo, tavitiria
tugu vei ira mai podo lame pa miu tatamana
babi mai tavai pa poata tadira na tinoni
karovodi ira nake tavitimiu.
13 Bai podo lame tu pa miu tatamana babi
tavai tu pa miu poata ba mai isongo tapobe
tugu. Na qua vinaego qa roitinia pa tinimiu
sa mina kole jola kamua na kamua.
14 Na marene sake tapobe na vulitina
na batu nonoina sa mina tapikata pale
tadira na bubutu tinoni ura sa majai na qua
vinaego ara,>> sau sisa.
15 Na Tamasa sa parangia si Ebarahami,
Pira saunia, <<I Serai na maqotamu sa mu-
nake kuku ligunia na isongona i Serai ura i
Sera tu sa na isongona isa kopira.
16 Mana manania ara sisa ko sosoto jola sa
mina vapore vanigo ao kai koburu marene.
Mana manania ara sisa ko mina tinadi
na bubutu tinoni beto na babangaradi na
tinoni sa mai koko lame vei tana,>> sau.
17 Poni sa vukele opo gore si Ebarahami,
sa avu beto pira sau mulenia mekana,
<<Mina vaporea tu kai koburu marene sa
na tinoni kai gogoto aorona? Mina vapodoa
tu kai koburu si Sera ka sia ngavuluputa
aorona?>> sau.
18 Beto sa paranga lao tai Tamasa si Ebara-
hami, <<Ai Vei i Isimeli gu sa bi toania na
tavaragua tamu,>> sau.
19 Poni sa paranga na Tamasa tai Ebara-
hami, <<E, ba i Sera na maqotamu mina
vapore vanigo tugu kai koburu marene ko
muna vakukunia i Aisake. Mana vatoqonia
ara i Aisake sa na qua vinaego, isa mina kole
jola kamua na kamua tadira na tutina isa
vuka risa.
20 Goto pa kalena tai Isimeli sa, qa tei non-
gorigo tu: ko sosoto jola kode mana man-
ania tugu ara sisa, mana vavua vasosokua
beto mina mota tu lalaona sa na tutina isa.
Isa sa mina tamadi ira ka manogarua ban-
gara bubutu beto mina taroiti tana sa kai
bubutu tinoni lavata.
21 Ba na qua vinaego sa mana vatoqonia
tai Aisake isa mina vapodo vanigo i Sera pa
totoso vei api pa aoro lame ina,>> saunia.
22 Pa liguna qi kole parangia i Ebarahami,
sa taloa saeona sa na Tamasa.
23 Pa vagigila rane tugu isa sa, i Ebara-
hami sa tekua si Isimeli na tuna marene
beto dorudi ira qai podo pa nona tatamana

babi sa vainiria nona poata, doru marene pa ruma tai Ebarahami beto ko sa poberia na batu nonoidi vei sa garununia na Tamasa.
24 Ka sia ngavulu sia aorona si Ebarahami totonai sa tapobe na vulitina na batu nonoina,
25 goto i Isimeli na tuna marene sa ka manoga ue aorona sa tonai sa tapobe na vulitina na batu nonoina.
26 Ko pa kai muqisi rane tugu isa sa qai tapobe beto sira Ebarahami beto i Isimeli na tuna marene.
27 Beto doru marene qai suvere tana tavitiria ira qai podo pa ruma tana babi qai tavai poata tadira na tinoni karovodi sa qai somana tapobe tugu tonai tavitia isa.

18

Ira Ka ue Tinoni Kamudi

1 Ego i Iahova sa votu tai Ebarahami tata pa gogou lavata tai Mamiri totonai sa dadanga na rane ko sa korapa toqona pa atakamanana nona aqaqo.
2 Sa enga sae sau si Ebarahami sa batiria sa kue tinoni korapa turudia gu pa tatana. Ko totonai sa batiria, poni sa sa taloa tugu pa nona atakamana nona aqaqo poni ko sa abutu lao gosororia beto sa titi opo gore pa peso.
3 Beto sa paranga, pira sau, <<Qua bangara, vei bu tavaraguanisiu ara sao sa muke alokata jola pale na mua nabulu.
4 Mai pogoso lamenia mai iqopeki pie ko mu loqaria mai na nenemiu beto mu minere mai pa kauru gou api.
5 Ma teku vanigou kaki sa ko mu tekua mai ko mu boka neqi ligu beto poni sa mu gojo riumiu pinakoi tugu qu kamu tana mua nabulu,>> sauniria.

Qai oe lao sira, <<Koi! Jongana ropi, mu roitinia tu na sa qu pojai ao,>> qarigunia.

6 Ko sa sisiqarai lao tome pa aqaqo kamua i Sera si Ebarahami beto sa paranga, <<Mu sisiqarai sepoa kue kapa palava liosona, mu monyoa beto mu paruguria kaki bereti,>> saunia.
7 Beto poni sa abutu lao pa gogodo bulumakau ko sa vilea kai tuni bulumakau kokoregana vavaguana beto sa vania kai ona nabulu ko sa riu sisiqarai vatunua.
8 Beto poni sa pogosoria i Ebarahami sa kaki sakasa mumunyaladi beto na meleke beto na tuni bulumakau sa tavatunu ko sa lao vakole vaniria pa moedi. Beto totonai qai kole teteku ira poni sa sa lao turu tataria pa kauru gou sisa.
9 Qai nanasia, <<Goto pai tu si Sera na maqotamu?>> qarigunia.

Sa oe sisa, <<Koi! Korapa pa aqaqo,>> sau.
10 Poni sa paranga si Iahova, <<Sosoto jola sa papada vei tugu pa totoso api na aoro lame poni sa mana mule kamu tamu sara sa kode i Sera na maqotamu sa mina isongia kai tuna marene,>> saunia.

Ego i Sera sa totonai sa korapa gu nonongorona pa atakamanana na aqaqo pa liguna isa.
11 Ira Ebarahami i Sera sa qai tei baragoso qoele vapaparoi tu beto i Sera ba sa tei pidili tu sa na soanana na totoso popu tadira na rereko.
12 Ko i Sera sa avu golomo mekana ko pira sau, <<Karuro! Qai kajivi vei pira beto na kalequ ba sa baragoso, ko kode mana isongia tu ara kopira sa na vaileana?>> sau.
13 Poni sa paranga si Iahova tai Ebarahami, <<Ai sa vei ko sa avu tu si Sera ko pira sau, <Sosoto tugu mana vaporea kai koburu kopira qa qoele vei pira?> sau.
14 Ai vei kaki sakasa sa tapatia si Iahova? Ara mana mule kamu tamu pa totoso tavilena na aoro lame poni sa i Sera mina pore kai tuna marene,>> saunia.
15 I Sera sa matagutu ko sa oso, pira sau, <<Ara qake avu,>> sau.

Ba sa paranga tu sisa, <<E, qu avu tugu sao>>, Saunia.

I Ebarahami Sa Tepa Mamate Vania Pa Sodomu

16 Totonai qai turu ko mai riudia qarigu sira ka ue tinoni sa qai dogoro gore lao vei pa Sodomu, beto i Ebarahami sa rerege tavitiria ko mi loa variuria sau.
17 Poni sa paranga si Iahova, <<Ai vei, Mana golomia tu beka tai Ebarahami ara sa na sa ma qaqiri roitinia qau?
18 I Ebarahami sa kode mina kai bubutu tinoni lavatana sosoto beto neqina jola, beto doru pupuku tinoni pa abana sa mai teku mana tana.
19 Ura qa tei vilea tu ara sisa ko mina gaitiria sira na tuna beto ira na tutina pa liguna isa ko mai kopunia sa na vavanau tai Iahova ko mai roitiniria na sakasava sa tuvisi beto sa garo, ko i Iahova mina vagore votua tai Ebarahami sa isa vei sa pojai isa,>> sau sisa.
20 Beto sa paranga si Iahova, <<Na tinajutu qai tajutunia ira pa Sodomu beto pa Qomora sa sa lavata jola beto na sela qai roitiniria sa sa mamata gigiri
21 ko sa vei sa ara mana gore dogoria moko vei na sa qai roitiniria ira sa sa ikerena sosoto tugu vei na vavakato sa kamusiu ara. Vei minake vei sa, ara kode mana gigilai,>> sau sisa.
22 Qai gabala riudia sira beto qai lao vei pa Sodomu, goto i Ebarahami sa turuona tugu pa moena i Iahova.

23 Beto poni sa rerege tata lao tana si Ebarahami ko pira sau, <<Ai vei, muna saqu pale tavitiniria tugu ao ira na tinoni ikikeredi sira na tinoni tuvisidi?
24 Palu ira ka lima ngavuluputa tinoni tuvisidi sa qai suvere pa gugusu lavata. Ai vei kode muna saqu pale tugu ao ko munake loa vatoai sa na gugusu isa pa laedi ira ka lima ngavuluputa tinoni tuvisidi qai suvere ketakoi?
25 Bi maragovi tu muna roitinia ao sa vei isa ura kode muna vamate tavitiniria ira na tinoni ikikeredi sira na tinoni tuvisidi ko mina vei sa ira na tinoni tuvisidi sa qu doro vaitoto veiniria gu ira na tinoni ikikeredi. Bi maragovi tu muna roiti vei sao! Ura ai sa vei, isa mina pitua na abana doruna minake boka roitinia na tuvisi?>> sau.
26 Poni pira sau si Iahova, <<Vei mana batiria ara ka lima ngavuluputa tinoni tuvisidi pa leona na gugusu pa Sodomu poni sa pa laedi ira mana loa vatoai ara sa na gugusu doruna,>> saunia.
27 Poni sa pira sau si Ebarahami, <<Kopira sa qa varenenia gu ara sa na parangia na bangara nake savana na kavuru peso babi na kavu gu sara,
28 palu ira na tinoni tuvisidi sa ira ka lima ngavuluputa vagore palea ka lima gu. Ai ve muna piaria tugu sa na gugusu lavata doruna pa laedi ira ka lima tinoni ikikeredi gu?>> sau.

Poni sa paranga sisa, <<Dai maneke piaria ara sa na gugusu vei mana batiria ara sa ka made ngavulu lima tinoni tuvisidi,>> saunia.
29 Poni sa kai paranga lao mutu tana si Ebarahami, pira sau, <<Palu ira ka made ngavuluputa tugu sa mai tabata ko ai vei? >> sau.

Poni sa paranga sisa, <<Pa laedi ira ka made ngavuluputa sa, manake roitinia ara sa na pipiara,>> saunia.
30 Beto pira sau si Ebarahami, <<Mavo tu! Mike tagigirinisiu ara ao na bangara. Mi vamalumusiu ko ma paranga tu. Palu ira ka uengavuluputa gu sa mai tabata ketakoi ko ai vei?>> sau.

Sa oe lao sisa, <<Manake roitinia ara sa na pipiara vei mana batiria ara sa ka uengavuluputa ketakoi,>> saunia.
31 Beto pira sau si Ebarahami, <<Kopira qa varenenia gu ara sa na parangia na bangara, ko palu ira ka rabeteputa gu sa mai tabata ketakoi ko ai vei?>> sau.

Sa oe sisa, <<Pa laedi ira ka rabeteputa poni, maneke piaria sa na gugusu,>> saunia.
32 Beto poni sa paranga mutu si Ebarahami pira sau, <<Mavo tu! Mike tagigirinisu ara na bangara. Mi vamalumusiu tu ko ma paranga kai totoso gu mule. Palu ka manogaputa tugu sa mai tabata ko ai vei? >>, sau.

Poni sa oe lao sisa, <<Pa laedi ira ka manogaputa, maneke piaria ara sa na gugusu,>> saunia.
33 Pa liguna qi kole parangia i Ebarahami si Iahova sa sa taloa riuona goto i Ebarahami sa muleona pa gusu.

19

Pa Sodomu Beto Pa Qomora Qai Tapiara

1 Ego na veveluna qai kamu pa sodomu sa karu mateana ko totonai i Loti sa sa korapa toqona pa atakamana na bara totomena na gugusu lavata. Totonai sa batiria, poni sa gasa turu ko sa lao gosororia beto sa titi opo gore pa peso.
2 Beto pira sauniria, <<Koi! Karu qua bangara,>> <<Bu gabala lame mai tu pa ruma taqu. Mu boka loqaria na nenemiu, mu vajola bongi mai tu beto na vuvugei jonga mutu mu iolo riu,>> sau sisa.

Ba pira tu qarigu sira karu, <<Dai!>> <<Pa kakabarena tu na ia susuverena me puta,>> qarigu.
3 Ba sa tepa totokaria tugu i Loti sira karu ko qai tutia lao pa nona ruma ko sa vatana vaniria na tetekuna, sa parugu bereti kepore isitina beto sa qai teteku.
4 Tonai qai oqoro kole pa lovu poni doruna marene pa doru kokobu ia pa gugusu lavata pa Sodomu- ikete lavata sa qai idi vailivutainia sa na ruma.
5 Beto qai kukua si Loti, pira qarigunia, Pai sira na marene qai kamu tamu pa bongi api? Mu vavotu vanigei ko me puta tavitiria, qarigu.
6 Poni i Loti sa votu kamuria pa peguru beto sa pateia sa na atakamana pa liguna
7 beto pira sau, <<Koi muke vei, ka visa qua baere. Muke roitinia na sakasa ikikerena api.
8 Dotu, pira karu tuqu maqota ara qai oqoro laoa kai marene. Ma toni votu vanigou ko agou gu qu gigilai ai muna roiti veiniria. Goto ira gu na tinoni pira sa muke kotiria ura qai kole pa kopu taqu,>> sauniria.
9 Ba pira tu qarigu sira, <<Balau! Muke suqutugei,>> qarigu. Beto qai paranga, <<Na tinoni le alepi sa na kamuna gu lani vei na tinoni karovona ba kopira sa nyogua lalaenigita gita! Ao tu sa mene vakilasa vatatalego agei jolaniria ira inara,>> qarigunia. Qai kole tototepia si Loti beto qai sasuru lao ko mai piaria sa na atakamana qarigu.
10 Ba ira karu tinoni pa leo ruma sa qai kaqama votunia na limadi ko qai bako tomenia si Loti beto qai pateia sa na atakamana.

11 Beto ko qai tapala valeqa paleniria sira
na tinoni, ikete lavata qai turu pa ataka-
mana ko qaike batia sa na atakamana.
12 Beto karu tinoni qai paranga lao tai
Loti, pira qarigu, <<Kaki mule tamu qai
korapa lani- na roamu marene, na tumu
marene, na tumu rereko babi kaki mule pa
leona na gugusu lavata qu isongoria ao? Mu
toni votuniria pa ia api,
13 ura korapa me piaria agei sa na ia api
qeu. Na tinajutu sa kamu ti Iahova qai
tajutunia ira na tinoni lani sa, sa jola pa
pada ko sa garunugei ko mene piaria sau,>>
qarigunia.
14 Ko sa votu lao si Loti ko sa parangaria
sira na roana marene qai tavatuvisi ko
mai alavaria na tuna rereko, Pira sauniria,
<<Sisiqarai ko mu votu riu pa ia api, ura tata
gu beto mina piaria i Iahova sa na gugusu
lavata api,>> sau. Ba ira na roana marene
sa palu sa paranga vavaivaavuona gu sau
qarigu.
15 Totonai sa sae na vovola rane poni, qai
paranga vaneneqia na mateana si Loti, pira
qarigu, <<Sisiqarai! Mu tonia na maqotamu
beto karu tumu rereko qai korapa lani, kita
vei ko mu tasaqu pale totonai mina tavaki-
lasa na gugusu lavata,>> qarigunia.
16 Totonai sa mamavo isa poni sa qai lao
tu karu tinoni ko qai saputu tekua sa na
limana beto na limana na maqotana beto
na limadi ira karu tuna rereko beto ko qai
toni votu vasareria pa peguruna na gugusu
lavata ura i Iahova sa roroquria.
17 Isa tugu qai vavoturia pa peguru poni,
kame ira sa pira sau, Mu uku vasarea na
miu toa! Munake doro mule, beto munake
tuturumua pa doru eqa araredi pori! Goto
mu uku sae pa kukubo kita vei ko mu tasaqu
pale riu beto, sauniria.
18 Ba sa paranga tu si Loti lao tadira, pira
sau, <<Mavo tu, qua bangara.
19 Qu tavaraguania sa na mua nabulu,
beto qu vatadogoronisiu na mua roroqu
lavata ko qu vasarea na toa taqu. Kode
manake boka uku sae pa kukubo kita vei ko
na tapata alepi mi sae kamusiu ko ma mate.
20 Do! Poni sa kai gugusu ikete sa tata
ketakoi mana boka uku lao ara. Mu vamalu-
musiu ko ketakoi ma uku lao. Sa ikete sa
oko ba ketakoi kode mina sare na qua toa,>>
sauniria.
21 Poni pira saunia na mateana, <<Jon-
gana ropi. Qa vaegoa ara sa vei qu pojai
ao api. Ko maneke piaria ara sa na gugusu
ikete qu pojai.
22 Ko mu sisiqarai uku lao ketakoi, ura
maneke boka roitinia kai sa sara tinganai
muna kamu mai tu ao ketakoi,>> saunia. Ko
sa vei sa na isongona na gugusu isa sa qai
vaisongonia Zoa.
23 Totonai sa iolo votu sae pa arena abana
sa na tapo poni sa sa kamu pa Zoa si Loti.
24 Ego beto sa vaokoro tarininiria na
patu kikilava vuvurungudi i Iahova sa pa
Sodomu beto pa Qomora, ko na koko lagere
veidi tai Iahova pa noka sa aipira.
25 Ko sa piara paleria i Iahova sa na gu-
gusu aipira beto na arare doruna beto ira
doru qai suvere pa gugugusu lavata beto na
gogou qai toa pa peso.
26 Goto na maqotana i Loti sa sa balinga
mule ko sa peluku patu solona.
27 Na vuvugei jonga i Ebarahami sa do-
rava ko sa mule sae pa ia ketakoi sa kole
turu paparangia i Iahova.
28 Ego ko sa doro gore vei sa pa Sodomu
beto pa Qomora, beto pa doruna na ia pa
arare sa, sa batia sa iolo votu sae sa na
tulana na peso isa sa vei na kunini tula sa
koko pa kai iku lavata.
29 Ko totonai sa piararia na Tamasa sa na
gugugusu lavata pa arare sa, sa roroqu ka-
mua isa si Ebarahami ko sa teku vaukua isa
si Loti pana tapata sa piararia na gugugusu
lavata ketakoi qi suvere i Loti.

I Loti Beto Ira Karu Tuna Rereko

30 Ego i Loti beto karu tuna rereko sa qai
taloa pa Zoa ko qai sae suvere pa kai bevi pa
kukubo ura sa matagutu suvere pa Zoa sisa.
31 Kai rane na tuna rereko pa moa sa poja-
nia sa na tasina rereko, pira sau, <<Ago! Na
tamada sa sa baragoso, beto kepore sa kai
marene pa eqa lani vei mina kole tavitigita
vei isa na tutina tugu doru eqa pa abana.
32 Aria ko ta vabukunia na vaini sa na
tamada beto ta kole tavitia ko mi kole sa na
tutida lame vei tana tamada,>> saunia.
33 Na bongi isa sa qai vabukunia na vaini
sa na tamadi beto ko sa lao tome sisa pa moa
ko sa kole tavitia ba na tamadi sake isongo
vagigilai sa na tomena beto na votu riuna
isa.
34 Sa rane neqa poni sa paranga na tuna
rereko pa moa lao tana tasina, pira sau,
<<Pa bongi qa kole tavitia ara na tamada.
Ko kode bongi tana vabukunia mule na
vaini beto ao muna tome kole tavitia mule
ko mi kole sa na tutida lame vei tana
tamada,>> saunia.
35 Ko qai vabukunia mule na vaini sa na
tamadi na bongi isa, beto na tuna rereko
pa ligu sa tome kole tavitia. Sake isongo
vagigilai mule isa sa na tomena beto na votu
riuna na tuna rereko pa ligu.
36 Ko sa vabogata betoria i Loti sa karu
tuna rereko.
37 Na tuna rereko pa moa sa vapodoa sa
kai tuna marene, sa vaisongonia i Moabi
ko isa sa na tamadi ira na bubutu tinoni
Moabai pa ngeni alepi.

38 Na tuna rereko pa ligu ba sa vapodoa tugu kai tuna marene, sa vaisongonia i Beni- Ami ko isa sa na tamadi ira na bubutu tinoni Amonai pa ngeni alepi.

20

I Ebarahami Beto i Abimeleki

1 Ego i Ebarahami sa koko ketakoi sa sa gore vei pa pikata ia pa Negevi ko sa suvere pa vaikorapaina na gugusu pa Kadesi beto pa Sua. Beto ko sa suvere vei kai tinoni karovona pa Qera.

2 Ego ko pira saunia i Ebarahami si Sera, <<Na luluqu ara sapi,>> sau. Ko i Abimeleki na bangara pa Qera sa vaigarunu ko qai lao toni vakamu vania si Sera.

3 Poni sa votu sa na Tamasa tai Abimeleki pona putagita kai bongi, pira saunia, <<Kode muna mate talenia ao sa na rereko qu tekua ina ura na rereko pore marenena sina,>> sau.

4 Ego i Abimeleki sa oqoro ulia isa si Sera ko pira sau, <<Koi! Bangara, na bubutu tinoni sa kepore na ona sela ba muna piaria tu?

5 Na luluqu rereko saunisiu ke beto na rereko ba na luluqu marene saunisiu tugu. Ko pa roroqu tuvisina beto pa lima liosona qa roitinia ara sa na sakasava alepi,>> saunia.

6 Poni sa parangia na Tamasa pana putagita sisa, pira sau, <<E! Qa gigilaiqua ara sa qu roitinia pa roroqu tuvisina soni vei sa qake vamalumigo ko bu roitinia sa na sela pa moequ ara. Sa vei isa sa qake vamalumigo ko bu ulia sisa.

7 Ego ko mu vamulea sa na maqotana na marene ura kai tinoni kokorotai sisa, beto isa mina vavaranigo poni muna toa. Goto vei munake vamulea sisa sa, mu gigila vatalea sa ao beto ira doru pa tatamana tamu sa mai mate,>> saunia.

8 Ego sa dorava ko sa turu vuvugei jonga si Abimeleki ko sa kuku vakamuria sira doru ona tinoni lalavata, ko sa vavakato vaniria sa doru na sakasava aipira, poni sa qai matagutu vivikereniria.

9 Beto poni sa i Abimeleki sa kuku vatomea si Ebarahami ko pira saunia, <<Na sa sa qu roitinia ao tamigei? Na sa sa na sela qa roitinia ara tamu ko qu vakolenisiu na tapata lavata sara beto na qua binangara? Ira na sakasa qu roiti lamenia ao sa qaike pada ko bu roiti lamenia taqu,>> saunia.

10 Beto sa nanasia i Abimeleki si Ebarahami, pira saunia, <<Na sa qu rovea ko qu roiti vei tu pira?>> sau.

11 Poni pira sau si Ebarahami, Dai! Pira gu qau sa, Pa gugusu api sa kepore sosoto sa na matagutuna na Tamasa ko kode mai vai talenisiu ara sa na maqotaqu qau.

12 Ba kai kalena sa, na luluqu sosoto tugu sa, na tuna rereko na tamaqu gu ke ba na goto tinana tu ko sa vei sa qa alavia.

13 Beto totonai qi kukusiu na Tamasa ko qa taloa pa qua tatamana sa qa pojania tugu sisa ko isa tugu sa na soana vei beto sa boka vatadogoronia nona roroqu taqu qau ko doru eqa qe lao sa ara sa na luluna marene tugu sasauniria sira, sau sisa.

14 Beto sa pogoso kamuniria i Abimeleki sa na sipi beto na bulumakau beto na marene na rereko pinausu ko sa vania si Ebarahami, beto sa vamule vania si Sera na maqotana.

15 Beto pira sau si Abimeleki, <<Na ia taqu sa qu batiamua ko mu suvere pai ia qu nyoroguania,>> saunia.

16 Ego I Sera sa pira saunia, <<Doria ko qa vania kai tina poata siliva ara sa na lulumu ko isa sa na laena na tapata qa roiti laonia ara tamu pa moedi ira doru qai suvere tavitigo ko kopira qu taruvata sosoto sao,>> saunia.

17 Beto poni sa vavara lao tai Tamasa si Ebarahami ko na Tamasa sa salania si Abimeleki, na maqotana beto ira nona rereko pinausu ko mai boka vapodo ligu koburu,

18 ura i Iahova sa patei suqutu paleria sa na iapadi doru na rereko pa tatamana tai Abimeleki pa laena i Sera na maqotana i Ebarahami.

21

Na Podo Ti Aisake

1 Ego i Iahova sa lame ovikia si Sera isa vei sa pojainia perangana ko i Iahova sa roitinia tai Sera sa na sa vei sa pojai.

2 Ko sa bogata si Sera beto sa vapore vania kai tuna marene si Ebarahami totonai sa baragoso isa pa totoso tugu isa vei sa pojai na Tamasa perangana tana.

3 I Ebarahami sa vaisongonia i Aisake sa na tuna marene sa vapore vania i Sera.

4 Pana vinavesu rane tonai sa podo si Aisake sa, i Ebarahami sa pobea sisa vei sa garununia na Tamasa.

5 Kai gogoto aorona si Ebarahami totonai sa podo i Aisake na tuna.

6 Ko pira sau si Sera, <<Sava avusiu ara sa na Tamasa, ko ira doru na tinoni mai nongoronia sapi ba kode mai avu vei tugu ara,>> sau sisa.

7 Beto sa pira sau mutu, <<Karo ko I sei mina ule vania si Ebarahami sa i Sera sa vasusu koburu? Ura ara qa vapodo vania kai koburu marene totonai sa tei baragoso tu sisa,>> sau sisa.

Ira Haqa i Isimeli Qai Taiju

8 Ego sa lavata sae sa na koburu ko sa loa susu, ko sa roitinia i Ebarahami sa

kai vavolo lavata na ranena sa loa susu si Aisake.

9 Ego i Sera sa batia sa na tuna marene i Ebarahami isa qi vaporenia tai Haqa na rereko Ijipi sa, sa gigila avavu vaivatorasa.

10 Ba pira saunia si Ebarahami, <<Mu iju variua sa na rereko pinausu ina beto na tuna marene, ura na tuna marene na rereko pinausu ina sa minake somana isongo tavitia i Aisake na tuqu marene ara sa na isisongo,>> sau.

11 Na sakasava api sa vatakulanga vivitigia si Ebarahami ura na veveina gu na tuna marene sa na ginugua alepi.

12 Ba pira sau sa na Tamasa tai Ebarahami, <<Muke takulangania ao na koburu marene beto na mua nabulu rereko. Doruna gu vei sa pojanigo i Sera sa mu tutia gu na ovovelena isa ura ti Aisake tu mina tagigala vei sa na tutimu ao.

13 Ba na tuna na nabulu rereko ba mana veinia tugu kai bubutu tinoni ara ura isa ba na tutimu tugu ao,>> saunia.

14 Ego sa turu vuvugei jonga si Ebarahami ko sa vatanai kaki tetekuna beto kai kukurani pie ko sa vasugaraniria pa varana i Haqa beto sa loa lao vania na koburu beto sa garunu variua. Ko sa riu si Haqa ko sa lekogo mumumaona pa qega pa Biaseba.

15 Totonai sa pidili na pie pa kukurana na pie poni, sa vatoqoa sa na tuna marene pa kauruna kai leo mumuqu.

16 Beto sa riu toqo pa kai ia papada souna na gonana na tupi ura sau, qake nyogua batia na matena na koburu, sau. Beto sa toqo kai ia tatana ketakoi beto sa ovulia na ovovelena ko sa vagorea na lukana.

17 Ego sa nongoria na Tamasa sa na ovovelena na koburu marene, ko na mateana tana Tamasa sa kukua si Haqa koko pa noka ko pira saunia, <<Na sa sa na tapata, Haqa? Muke matagutu ura sa tei nongoria tu na Tamasa sa na ovovelena na koburu tonai sa kole isa ketakoi.

18 Mu teku vaturua na koburu ko mu arua na limana, ura isa sa mina kai bubutu tinoni lavata mana veinia ara,>> sau.

19 Beto sa revangia na Tamasa sa na matana i Haqa ko sa batia sa kai oqili pie takorina. Ko sa lao ko sa vutugu vapugelia sa na kukurani pie beto sa vabukua sa na koburu.

20 Ego sa vavaburoa na Tamasa sa na koburu totonai sa lavata sae. Ko sa suvere pa qega ko kai tinoni gogona pa bokala sisa.

21 Totonai sa korapa suvere pa qega pa Parani sisa sa, na tinana sa teku vania kai rereko Ijipi ko sa alavia.

Na Vinaego Sa Taroiti Pa Biaseba

22 Pa totoso isa sa i Abimeleki beto i Pikolo na kuta tadira na tinoni vaipera tana sa qai parangia si Ebarahami, pira qarigunia, <<Na Tamasa sa suvere tavitigo sao pa doru sakasava qu roitiniria.

23 Ko mu maulu lame taqu kopira tugu pa moena na Tamasa vei ao sa munake roiti seseke lame taqu babi ira na tuqu babi ira na tutiqu ara. Mu vatadogoronia taqu beto tadira na tinoni pa gusu ketakoi qu korapa suvere vei na tinoni karovona sa na toa vairoqu isa vei qa roiti laonia ara tamu,>> sau.

24 Poni pira sau si Ebarahami, <<Qa maulunia ara sisa,>> saunia.

25 Beto poni sa sa ququmi lao tai Abimeleki si Ebarahami veveina na oqili pie takorina qai aru tekua ira na nabulu tai Abimeleki.

26 Ba sa paranga tu si Abimeleki, pira sau, <<Koi! Ara qake gigilai i sei sa roitinia sa na ginugua le alepi. Ao quke vavakato vanisiu ara ko ara ba qake nongoronia tinganai pa ngeni tugu api,>> saunia.

27 Ko sa tekuria i Ebarahami sa na sipi beto na bulumakau beto sa vania si Abimeleki ko qai vatoqoa ira karu sa kai vinaego.

28 Ka vitu tuni sipi rereko pa gogodo sipi sa sa vakole kalea i Ebarahami.

29 Poni pira sau si Abimeleki tai Ebarahami, <<Na savadi sira ka vitu tuni sipi rereko qu vakole kaleria inara?>> sau.

30 Poni pira sau si Ebarahami, <<Mu teku vakarovia pa limaqu ara sira na tuni sipi rereko aipira vei na ule votu vasosotona vei ara qa koria sa na oqili pie takorina alepi,>> saunia.

31 Ko sa vei sa sa tavaisongonia Biaseba sa na ia isa ura ketakoi sa qai maulu sira karu.

32 Pa liguna qai vatoqoa ira sa na vinaego pa Biaseba sa, qai tavaturu sira Abimeleki i Pikolo na kuta tadira na tinoni vaipera tana ko qai muledia pa ia tadira na tinoni Pilisitia.

33 I Ebarahami sa umania sa kai gou tamarisiki pa Biaseba, beto ketakoi sa kuku vatarasaea isa sa na isongona i Iahova, na Tamasa kole jolana.

34 Ego na totoso kakasana sa sa suvere vei na tinoni karovona pa ia tadira na tinoni Pilisitia si Ebarahami.

22

Na Tamasa sa podekia si Ebarahami

1 Ego kai totoso pa liguna na sakasa aipira, sa na Tamasa sa podekia si Ebarahami, pira saunia, <<Ebarahami,>> sau.

Poni sa oe si Ebarahami, <<Api sara,>> sau.

2 Poni sa paranga na Tamasa, pira sau, <<Mu tekua na tumu marene, isa kai memeka tumu marene qu roroqua i Aisake ko mu lao pa pikata ia pa Moraea. Mu

vavakukuvunia ketakoi sisa pa kai kukubo isa mana ule vanigo ara,>> saunia.

3 Ego sa turu na vuvugei jonga si Ebarahami ko sa vatanai sa nona dongiki beto sa toniria sa karu nona nabulu beto i Aisake na tuna marene. Sa ivala vatanai na iuku vavakukuvu beto sa paja ko sa riu sa pa ia sa ule vania na Tamasa.

4 Na vinaue rane sa enga sae si Ebarahami sa batia sa na ia pa souna.

5 Sa pojaniria sa karu nona nabulu, <<Mu suvere lani tavitiria na dongiki goto ara beto na koburu me gogojo sae paponi. Mene vatarasae beto mene mule lagere kamugou,>> sau.

6 Ego ko sa tekuria i Ebarahami sa na iuku vavakukuvu ko sa vasugarania si Aisake na tuna marene goto mekana sa pogosia sa na iku beto na lida beto qai mekarai riu sira karu.

7 Poni sa paranga lao tai Ebarahami na tamana si Aisake, pira sau, Tamaqu, sau. Sa oe si Ebarahami, Ai vei qugu tuqu? saunia.

Sa paranga si Aisake tai Ebarahami na tamana, pira sau, <<Tamaqu?>> sau, Sa oe si Ebarahami, <<Avei qugu tuqu? >> sau. Poni pira sau si Aisake, <<Na iku beto na iuku sa pira goto pai sa na tuni lami tana vavakukuvunia?>> saunia.

8 Poni sa oe lao si Ebarahami, <<Na Tamasa tu mina doria mekana sa na tuni lami tana vavakukuvunia tuqu,>> saunia.

Beto qai mekarai riu sira karu.

9 Totonai qai kamu pa ia na Tamasa sa ule vania poni, sa roitinia ketakoi sa kai ia vavakukuvuna si Ebarahami beto sa vamakele vatanaria sa na iuku. Beto ko sa piua si Aisake na tuna ko sa vakolea pa are iuku pa arena na ia vavakukuvuna.

10 Ego beto sa kaqamania i Ebarahami sa na limana ko sa tekua sa na lida ko mi vamatea sa na tuna sau.

11 Poni sa kuku koko vei pa noka tu sa na mateana tai Tamasa pira sau, Ebarahami! Ebarahami, saunia.

Sa oe sisa, Api sara, sau.

12 Pira sau sa na mateana, <<Muke avangania na limamu ao sa na koburu>> ina beto <<muke roitinia kai sa tana. Ura kopira qa gigilai ara sa ao sa qu matagutunia na Tamasa beto quke aru mulenia pana taqu sa kai memeka tumu marene,>> sau sisa.

13 Poni sa enga sau si Ebarahami sa batia sa kai rami sa marakapisi na keuna pa vaikamu gogou ikikete. Ko sa lao si Ebarahami ko sa tekua sa na rami beto ko sa vavakukuvunia beina na tuna.

14 Ko sa vakukunia i Ebarahami I Iahova mina doria sa na ia isa. Ko kamu tugu pa rane pa ngeni alepi sa na paranga pira sasau, Pa kubo tai Iahova sa kode i Iahova mina doria, sau.

15 Beto sa kuku ligua mule vinarua totoso na mateana tai Iahova koko pa noka si Ebarahami

16 pira sau, <<Qa maulu mulenisiu mekaqu sara sau si Iahova ura qu roitinia ao sa na sakasava alepi ko quke aru mulenia ao sa kai memeka tumu marene,

17 Ko Sosoto jola mana mana vatatalenigo ara sao beto mana vavovonua ara sa tutimu ao ko mai mota vei na seru pa nulu beto mai vei na nagasa pa poanana. Ira na tutimu ao sa mai teku isongia sira na gugugusu lalavata tadira na dia kana,

18 beto pa tutimu ao sa mai tamana sa doru pupuku tinoni pa abana, ura qu vatabesiu ara sao,>> sau sisa.

19 Beto poni sa gabala mule kamuria nona nabulu si Ebarahami ko qai mekarai rerege mule pa Biaseba ko sa suvere ketakoi sisa.

Ira Na Tuna Marene i Naho

20 Pa liguna na sakasa aipira sa qai vavakato vania si Ebarahami pira qarigu, <<I Milika sa vapodo vania boko koburu marene si Naho na tasimu;

21 I Uzu pa moa, beto i Buzu na tasina, i Kemuele (na tamana i Aramu),

22 i Kesedi, i Hazo, i Pilidasi, i Jidilapi beto i Betueli,>> qarigunia.

23 I Betueli qi vaporea si Ribeka. I Milika sa vapodo vania i Naho na tasina marene i Ebarahami sira ka vesu koburu marene aipira.

24 Kai goto maqotana nisongona i Reuma ba qi pore tuna marene tugu; i Teba, i Qahami, i Tahasi beto i Maka.

23

Na Mate Ti Sera

1 Ego na kakasana na toa tai Sera sa sa kamua kai gogoto rabete vitu aorona.

2 Beto sa mate sisa pa Kiriati Aba (isa pa Heboroni) pa ia pa Kenani, ko i Ebarahami sa takulanga ko sa lao lukania si Sera.

3 Beto poni sa sa turu loai na kokobu tinina na maqotana si Ebarahami ko sa parangaria sira na tinoni Hitai, Pira sau,

4 <<Na tinoni karovoqu ko na tinoni kamu suverequ gu tamugou sara. Ko bu vanisiu tu kai ia vavaigolomona tamugou ko ma golomo vapaea na maqotaqu,>> sauniria.

5 Poini qai oea ira tinoni Hitai si Ebarahami, pira qarigu,

6 <<Iviva, Mu nongorogei agei. Na tuni bangara tuti Tamasa qu suvere pa vaikorapaimei agei sao. Mu vilea kai bevi vavaguana jola qu batia pa doru bevi tamigei inara ko ketakoi mu vapaea sa na maqotamu. Kepore kame agei mina rutinigo ketakoi muna vakolenia na maqotamu ao,>> qarigunia.

7 Poni sa turu si Ebarahami beto sa titi opo
gore pa moedi ira na tinoni poredia ia, na
bubutu tinoni Hitai.
8 Beto pira sauniria, <<Vei muna vajon-
ganai agou ko mana vapaea na maqotaqu
sa, mu nongorosiu ko mu paranga vanisiu
si Eporoni na tuna marene i Zoha
9 ko bi vavai lamenia taqu sa na bevi tana
pa Makapela pa uquna nona ia. Mu nanasia
ko na vai okotona na bevi sa bi vavai lame-
nia taqu ko isa sa bi juki ia vavaigolomona
taqu pa ia tamugou,>> sau sisa.
10 Ego i Eporoni na tinoni Hitai sa korapa
tugu toqona pa vaikorapaidi ira na tinoni
Hitai ko sa oea gu i Eporoni si Ebarahami pa
talingidi ira doru tinoni Hitai qai kamu pa
vavaikamuna pa totomena na gusu lavata
isa, pira sau,
11 <<Dai, iviva, Mu nongorosiu; Qa vanigo
ao sa na kobu ia ko na bevi sa kole pa leona
na ia isa sa qa vanigo tugu. Pa matadi ira na
qua tinoni qa vanigo ao sisa. Mu vapaea gu
na maqotamu,>> saunia.
12 Poni sa kai titi opo gore mutu si Ebara-
hami pa moedi ira na tinoni poredia ia
13 beto sa pojania si Eporoni pa talingidi
ira na tinoni poredia ia, pira sau, Mavo
tu! <<Bu nongorosiu tu ara ao. Ara ma
vainia na poata sa na kobu ia Ko ao mu
teku vakarovia taqu sa na poata vaina na ia
ko ma vapaea na magotaqu ketakoi,>> sau
sisa.
14 Sa oea i Eporoni si Ebarahami, pira
saunia
15 <<Iviva, mu nongorosiu. Na kobu peso
sa ka made gogoto siliva na padana, ba pana
tadagita karu sa kepore laona sina. Mu
golomia gu na maqotamu ao,>> saunia.
16 Poni sa vaegoa i Ebarahami si Eporoni
ko sa pada vania i Eporoni sa na poata isa
vei sa pojai pa talingidi ira tinoni Hitai: ka
made gogoto siliva, tutia tugu na pada poata
qai varoitia tonai.
17 Ko na kobu ia ti Eporoni pa Makapela
tata pa Mamiri- na kobu ia beto na bevi
sa kole pa leona beto doru gogou pa leo
volosona vailivutaina na kobu ia isa- doru
isisongo aipira sa qai tavatoqo mauru va-
nia,
18 i Ebarahami pa matadi ira doru tinoni
Hitai qai lame pa vavaikamuna pa totom-
ena na gusu lavata.
19 Beto pa liguna api sa vapaea i Ebara-
hami si Sera na maqotana pa bevi pa leona
na kobu ia pa Makapela tata pa Mamiri (isa
pa Heboroni) pa peso pa Kenani.
20 Ko na kobu ia beto na bevi sa kole pa
leona isa sa qai tavatoqo mauru vania i
Ebarahami ko jukini ia vavaigolomona isa
pa ia tadira na tinoni Hitai.

24

I Aisake Beto I Ribeka

1 Ego i Ebarahami sa kopira sa sa
baragoso beto na totoso kakasana sa suvere
sisa, beto i Iahova sa manania pa doru na
toa.
2 Ego ko pira saunia i Ebarahami sa na ona
nabulu, isa sa kuta uananiria doru na vei
isa tana, <<Mu vakolea na limamu pa kauru
avaqu, ko
3 ma vamauligo ara sao pa isongona i
Iahova, na Tamasa pa noka beto na Tamasa
pa peso, ko munake teku vania na tudia
rereko ira na tinoni Kenani ketakoi qa ko-
rapa suvere ara sa na tuqu marene
4 goto pa gugusu tu taqu beto tadira na
tavitiqu tu sa muna lao beto muna teku
vania kai maqota si Aisake na tuqu marene
ara,>> sau.
5 Poni pira tu sau sa na nabulu, Kita
mi daiona tuti lamesiu ara pa ia lani na
rereko. Ai vei ba tonia tu mule lao pa
gugusu ketakoi qu koko lame vei ao sa na
tumu marene? saunia.
6 <<Poni pira sau si Ebarahami, Mu vain-
ongoro vatale ao ko Muke toni mulenia ke-
takoi na tuqu marene>> ara.
7 <<I Iahova, na Tamasa pa noka, isa sa
toni votunisiu pana tatamana tana tamaqu
beto pa ia ketakoi qa podo lame vei, isa
sa parangasiu beto isa sa maulu lame taqu
totonai pira sau, <Tadira na tutimu ao mana
vaniria sa na ia alepi> sau. Isa mina garunu
lao momoenia sa nona mateana ko muna
boka teku vania kai maqota ketakoi sa na
tuqu marene ara.
8 Vei mina daiona tutigo mule sa na
rereko sa, ao sa muna talegasania gu sa na
maulu taqu goto na tuqu marene gu sa kita
mu toni mulenia ketakoi,>> saunia.
9 Ego Ko na nabulu sa vakolea sa na li-
mana pa kauru avana i Ebarahami nona
iviva beto ko sa maulunia isa tana sa na
sakasa api.
10 Beto poni sa tekuria na nabulu sa ka
manoga puta kameli tana ona iviva beto
doru sakasa jojongadi tana ona iviva sa kole
pa kopu tana beto sa qaqiri ko sa taloa riu
lao vei pa Arami Naharaimi beto sa lao vei
pa gugusu tai Naho.
11 Ego ko sa vatoqo minereria sa na
kameli tata pa oqili pie takorina pa pegu-
runa na gugusu ko na vevelu sa totonai,
na totoso vovotu lame vutugu pie tadira na
rereko.
12 Beto pira sau sa na nabulu, <<Kei Ia-
hova, na Tamasa tana qua iviva i Ebara-
hami, mu vabokasiu pa ngeni alepi, beto
mu roiti votunia ao sa na mua vairoqu mal-
adoruruna tana qua iviva i Ebarahami.

13 Dotu, ara qa korapa turuqua pa tatana
na matana na vuvugu pie api beto ira na
tudia rereko ira pa gugusu sa qai korapa
lalame vutugu pie.
14 Ego ko mina isa na rereko mana
parangia ara, pira managunia, Bu vagorea
mai tu na mua bogu pie ko ba buku mai,
managu sara ko mina paranga sisa, Ina
buku tu beto ira na kameli tamu inara ba
ma vaniria tugu vei na pie ara minagu sisa
sa, isa tugu sa na maqota qu vile vania ao
na mua nabulu i Aisake. Pa soana vei api
sa mana gigilai ara sa ao qu roiti votunia sa
na mua vairoqu maladoruruna tana iviva
taqu,>> sau sisa.
15 Ego ko sa oqoro tu vaokotia na paranga
isa, poni sa api sa, sa bola votu lame tu
si Ribeka isa na tuna rereko i Betueli ko
i Betueli isa na tuna marene i Milika ko i
Milika isa na maqotana i Naho ko i Naho
isa na tasina marene i Ebarahami. Ko sa
sugaria gu lame pa varana i Ribeka sa na
bogu pie.
16 Ko kai maqota babata jonga jola sisa
beto na poqo oqoro pore kai marene bi kole
tavitia. Ko sa gore pa matana na vuvugu pie
ko sa gore vutugu vapugelia nona bogu pie
beto sa sagere mule sale.
17 Poni sa abutu lao sa na nabulu ko sa
gosoria sisa ko pira sau, <<Ai vei bu vanisiu
mai iqopeki pie pa bogu pie tamu inana?>>
saunia.
18 Poni pira saunia, <<Mu buku iviva,>>
sau, beto sa sisiqarai vagorea pa limana sa
na bogu pie ko sa vania na pie ko sa buku.
19 Pa liguna sa vania na pie ko sa buku
sa na nabulu sa sa paranga mutu sa na
maqota, pira sau, Na kameli mule tamu sa
ma vaniria na pie ko mai buku vatatalega-
dia, saunia.
20 Beto sa siqarai vuva vakarovonia pa
besini sa na pie pa bogu beto ko sa abutu
mule gore pa oqili ko sa vagorea na titinuna
ko sa vutugu vaniria na pie sira doru na
kameli tana.
21 Ego ko na tinoni sa sake vagala beto
sake kipuni mata sa na rereko ko mi gigilai
vei i Iahova sa vabokai sa na rererege tana
ba dai sau.
22 Totonai qai beto buku sira na kameli
sa, sa teku vavotua na nabulu sa kai ringi
qolo vavatogasana pa isu na mamatana
padana kai beka beto karu bokolo qolo na
mamatadi padana manogaputa sekolo.
23 Beto ko sa nanasia, <<Na tuna rereko i
sei sao? Mu pojanisiu, ai vei koleona kaki
ia pa ruma tana tamamu ko agei be vajola
bongi mai ketakoi?>> sau.
24 Poni sa oe lao sisa, <<Ara sa na tuna
rereko i Betueli, na tuna marene i Milika isa
sa vapodonia tai Naho,>> saunia.
25 Beto pira sau, <<Na tetekuna tadira na
kameli sa soku tamigei, beto vei tugu na
iaketakoi muna boka vajola bongi agou,>>
saunia.
26 Poni sa titi opo gore sa na nabulu beto
sa vatarasaea si Iahova,
27 beto pira sau, <<Mi tavatarasae si Ia-
hova, na Tamasa tana qua iviva i Ebara-
hami, isa sake roqu mumania nona vairoqu
maladoruruna beto nona rarange lao tana
qua iviva. Ko ara sa toni vakamusiu i
Iahova pa gusu tadira na tavitina na qua
iviva,>> sau sisa.
28 Ko sa abutu mule sa na rereko ko sa lao
vavakato vaniria sira pa ruma tana tinana
sira doru na sakasa aipira.
29 Ego i Ribeka sa koleona sa kai luluna
marene nisongona si Labani, ko i Labani sa
abutu votu lao sa tana nabulu pa vuvugu
pie.
30 Isa tugu sa batia na ringi beto ira na
bokolo pa limana na luluna, beto sa non-
goria sa na paranga tai Ribeka na luluna
tonai sa pojai vei pira sau na nabulu sa, sa
lao kamua sa na nabulu korapa turuona pa
keketaina na kameli tata pa vuvugu pie.
31 Ko pira sau, <<Mei lame, ao sa man-
anigo i Iahova.>> <<Ai sa vei ko qu korapa
turu goboro pa peguru lani? Qa tei vatanai
tu sa na ruma beto na ia mai minere na
kameli,>> saunia.
32 Ko sa lao pa ruma sa na nabulu beto sa
ruvataria sa na kameli. Beto sa vaniria na
tetekuna sira na kameli, beto sa vaniria na
pie sa na nabulu beto ira na tinoni ko mai
loqaria na nenedi sau.
33 Beto poni sa qai vatana vania sa na
tetekuna ko mi teteku qarigu, ba pira tu sau
sisa! Dai! <<Ara maneke teteku ko tinganai
mana pojanigou mai tu na qua paranga,>>
sauniria.
Sa pira sau si Labani, <<Ego mu pojanigei
tu ropi,>> saunia.
34 Poni pira sau sisa, Na nabulu tai Ebara-
hami sara.
35 I Iahova sa mana vatatalenia sa na iviva
taqu ko kai tinoni poreveveina sisa. Beto
ko sa vania tugu vei na sipi beto na bu-
lumakau, na siliva beto na qolo, ira na nab-
ulu marene beto na rereko, beto na kameli
beto na dongiki.
36 I Sera isa na maqotana na iviva taqu sa
sa vapore vania kai tuna marene pa totoso
sa tei qoele tu, ko doru sakasava sa isongo-
ria isa sa sa tei vakarovo vania tu na tuna
marene.
37 Ko sa vamaulusiu na qua iviva sara,
pira saunisiu, Na tuqu marene ara sa mu-
nake teku vania na maqota tadira na tinoni
Kenani tadira qa korapa suveria ara na dia
ia,

38 goto muna lao tu pana tatamana tana
tamaqu beto tadira na qua bubutu ko ke-
takoi muna teku vania kai maqota sa na
tuqu marene, sau.
39 Poni qa nanasia tu sa na qua iviva
lavata, pira qau, Aivei Kita vei ko mi daiona
tuti mulesiu ara sa na rereko? qaunia.
40 Sa oesiu sisa, I Iahova, isa qa vatabea
ara, sa mina garunu tutinigo nona mateana
ko isa mina vabokai na mua rererege, ko
muna teku vania kai maqota tadira na qua
bubutu beto pana tatamana tana tamaqu sa
na tuqu marene ara.
41 Muna talegasania ao sa na maulu taqu
vei muna lao tadira na bubutu taqu ko nake
savana mai daidia vanigo sa na rereko ba ao
sa muna talegasania sa na maulu taqu, sau.
42 Totonai qa kamu pa vuvugu pie pa
ngeni sa, pira qau sara, Kei Iahova, Ao na
Tamasa tana qua iviva i Ebarahami, bu va-
jonganai tu ao sa, bi boka tu sa na rererege
taqu isa qa kamunia ara lani.
43 Dotu, Ara qa korapa turu pa tatana
na matana na vuvugu pie api ko vei kai
maqota mina votu lame tinu pie ko ara pira
managunia, bu vanisiu iqopeki pie pa bogu
tamu, bau,
44 ko pira biu sisa, <<Mu buku tu ao beto
ira na mua kameli ba mana tinu vaniria
tugu vei na pie>> biu sisa sa, isa tugu sa na
maqota sa vilea i Iahova ko mina tekua na
tuna marene na iviva taqu qau.
45 Ko qa oqoro tugu beto paranga pa bu-
loqu sara, sa bola votu gu lame si Ribeka ko
sa sugaria isa pa varana sa nona bogu pie ko
sa gore pa vuvugu pie ko sa tinu pie, poni
pira qaunia, Bu vanisiu na pie ko ba buku,
qau.
46 Poni sa siqarai vagorea sa na bogu pie
pa varana beto pira sau, Mu buku, beto ma
vabukuria tugu vei na kameli tamu, sau. Ko
qa buku sara beto isa sa vabukuria sa na
kameli.
47 <<Beto qa nanasia, pira qau, Na tuna
rereko i sei sao? qaunia.
Poni sa pira sau, Na tuna rereko i Betueli
isa na tuna marene i Naho sara isa sa
vapodonia pa ti Milika, sau.
Poni qa vatitia ara sa na ringi pa isuna
beto ira na bokolo qa vasolaparia pa li-
mana,
48 beto qa titi opo gore ko qa vatarasaea
si Iahova beto qa paranga jongana lao tai
Iahova, na Tamasa tana qua iviva i Ebara-
hami, isa sa tonisiu pana soana tuvisina
ko ma tekua vania na tuna marene na
iviva taqu sa na mabusu rereko tana tasina
marene na iviva taqu sau.
49 Ego ko kopira vei muna boka roiti votu-
nia agou sa na vairoqu maladoruruna beto
vei muna rangea agou sa na iviva lavata
taqu sa mu ule vanisiu agou, goto vei dai
munagu sa ba mu ule vanisiu tugu agou ko
ma boka gigilai sa mana gabala lao pa kale
matua sa ba pa kale meri,>> sauniria.
50 Poni qai oe lao sira Labani i Betueli, pira
qarigu, Koi! Na sakasava le alepi sa na koko
lame veina ti Iahova ko agei meneke boka
pojanigo kai sa, jongana ba dai menekeu.
51 Goto ina si Ribeka, <<mu tonia beto
mu riu, ko mi isa sa na maqotana na tuna
marene tana iviva tamu vei sa pojai i Ia-
hova,>> qarigu.
52 Totonai sa nongoria na nabulu ti Ebara-
hami sa na sa qai pojai ira karu, poni sa sa
titi opo gore pa peso pa moena i Iahova.
53 Beto sa teku vavoturia sa na qolo, na
siliva kikilangadi beto na boko poko ko sa
vania si Ribeka, beto sa vaniria tugu vei
na vaivana pore laodi sa na luluna marene
beto na tinana.
54 Beto sa isa beto ira na tinoni qai tutia isa
sa qai teteku, buku beto ko qai vajola bongi
tugu ketakoi.
Totonai qai dorava na vuvugei sa pira sau
sa na nabulu, <<Koi kopira mu vaqaqirisiu
ko ma mule tana qua iviva,>> sauniria.
55 <<Ba na luluna marene beto na tinana
sa pira qarigunia tu, Na rereko sa mi suvere
tavitigei mai manogaputa rane babi kaki
vevei inara beto sa mi riu,>> qarigu.
56 Ba pira sauniria tu sisa, <<Muke aru
tamanasiu ura i Iahova sa vabokai sa na
rererege taqu ko agou mu vaqaqirisiu ko
ma mule riu tana qua iviva,>> sauniria.
57 Poni pira qarigu sira, <<Ego me kukua
tu ropi na rereko ko me nanasia,>> qarigu.
58 Ko qai kukua si Ribeka ko qai nanasia,
<<Ai vei muna tutia riu na tinoni api? >>
qarigu.
Sa pira sau sisa, <<E mana riu,>> sauniria.
59 Ko qai vaqaqiri riuria si Ribeka na
tasidi rereko beto nona rereko vaikopu
beto na nabulu ti Ebarahami beto ira nona
tinoni.
60 Ego ko qai manania si Ribeka, pira qari-
gunia.
<<Ao na tasimei rereko,
Mi tina na tina sa na vuamu ao,
Ira na tutimu mai tomea
Na toba tadira na dia kana,>> qarigu.
61 Beto poni sa i Ribeka beto ira nona
nabulu rereko sa qai qaqiri ko qai koi pa
dia kameli ko qai tutia sa na tinoni. Ko na
nabulu sa tonia si Ribeka ko sa taloa riu.
62 Ego i Aisake sa sa koko pa Bia Lahai Roi
ura sa korapa suvere sisa pa ia pa Negev.
63 Kai totoso sa peluku vevelu na rane
poni sa i Aisake sa votu riu pa kai ia ko mi
riu roroveona sau, sa enga sae, sa batiria sa
na kameli korapa lalamegadia.
64 I Ribeka ba sa enga sae tugu sa sa batia
si Aisake. Ko sa gasa gore pa nona kameli

65 beto pira saunia na nabulu, <<I sei sa na tinoni poni sa korapa lelekogo pa ia poni sa korapa mi lame gosorogita gita sau? >> saunia.

Poni sa pira sau sa na nabulu, <<Koi, na iviva lavata taqu>> sisa, saunia. Ko sa tekua sa nona poko udude ko sa udea na isumatana si Ribeka.

66 Beto sa sa kilipuputu lao vania na nabulu ti Aisake sa doru na sakasa sa roitiniria.

67 Ko i Aisake sa teku vatomea pa aqaqo ti Sera na tinana si Ribeka ko isa na maqotana isa. Ko sa roroqua i Aisake sa na maqotana ko isa sa vamanotia si Aisake pa liguna sa mate na tinana.

25

Na Mate Tai Ebarahami

1 Ego sa teku sogai i Ebarahami sa kai maqotana nisongona i Ketura.

2 Ko i Ebarahami sa vaporenia tai Ketura sira Zimirani, I Jokosani, I Medani, I Midiani, I Isibaki beto I Sua.

3 I Jokosani sa vaporeria sira Seba i Dedani ko na tutina i Dedani sira na tinoni Asurai, na Letusae, beto na Leumai.

4 Ira na tuna marene i Midiani sira Epaha, I Epe, I Hanoki, I Abida beto i Eleda. Ira doru aipira sa na tutina i Ketura.

5 Ego i Ebarahami sa sa loa beto vania i Aisake sa doru sakasava sa isongoria.

6 Goto ira na tuna marene sa vaporeniria tadira na goto maqotana sa i Ebarahami sa vaniria na vaivana beto ko totonai tu sa korapa toaona sa sa garunu vasou riuria keta pa kale sagere tapo ko mai sou tai Aisake sau.

7 Ego i Ebarahami sa sa suvere kamua kai gogoto vitungavululima aorona.

8 Beto sa, sa vasaenga bebeto ko sa mate si Ebarahami totonai sa baragoso vapaparoi vatale sisa ko sa tagolomo tavitiria ira nona tinoni sisa.

9 Ira Aisake i Isimeli karu tuna marene sa qai golomonia pa leo bevi pa Makapela tata pa Mamiri pa kobu ia ti Eporoni na tuna marene i Zoa na tinoni Hitai.

10 Na kobu ia isa si Ebarahami qi pajukia tadira na tinoni Hitai ko ketakoi sa golomonia i Sera na maqotana.

11 Pa liguna sa mate i Ebarahami sa, na Tamasa sa manania si Aisake na tuna marene isa ko pa totoso isa sa sa suvere tata pa Bia Lahai Roi.

Ira Na Tuna Marene I Isimeli

12 Alepi sa na vavakatona na tuna marene i Ebarahami i Isimeli isa i Haqa na rereko Ijipi isa na nabulu rereko tai Sera sa vapore vania i Ebarahami.

13 Aipira sa na isongodi ira na tuna marene i Isimeli qai takuti vagore tutia tugu na vaitutidi na dia podo. I Nebaioti na tuna pa moa i Isimeli beto si keda, i Adibili, i Mibisami,

14 i Misima, i Duma, i Masa,

15 i Hadadi, i Tema, i Jetu, i Napisi beto i Kedema.

16 Ko aipira sa na tuna marene i Isimeli qai kopuniria ka manogarua bubutu pa okokoto dia gugusu beto na dia susuverena.

17 I Isimeli sa suvere kamua kai gogoto uengavuluvitu aorona beto sa vasaenga bebeto ko sa mate ko sa tagolomo tavitiria ira nona tinoni sisa.

18 Ira na tutina isa sa qai suvere pa ia koko pa Havila ko mi lao kamu pa Sua tata pa voloso pa Ijipi vei muna lao vei pa Asu. Ko qai kole suvere kanaria sira doru na tavitidi.

Ira Jekopi i Isoa

19 Alepi sa na vavakatona i Aisake na tuna marene i Ebarahami.

I Ebarahami sa vaporea si Aisake,

20 beto i Aisake sa ka made ngavuluputa aorona sa totonai sa tekua ko sa maqotana si Ribeka na tuna rereko i Betueli na tinoni Arami pa Padani Arami isa na luluna i Labani na tinoni Arami tugu.

21 Ego i Aisake sa vavara lao tai Iahova tokania sa na maqotana ura na egoro sisa. Poni sa oea i Iahova sisa ko sa pore iapana si Ribeka na maqotana.

22 Qai vaijupe laolame pa iapana isa sa na koburu ko pira sau, <<Ai sa vei ko pira tu sa vei sa na iapaqu ara? >> sau. Ko sa lao nanasia si Iahova.

23 Poni pira saunia i Iahova sisa,

<<Karu puku tinoni sa pa leo iapamu ao ina,
Beto karu puku tinoni ira sa mai tapikata;
Kai puku tinoni sa mina neqi jolania kame,
Beto isa pa moa sa mina nabulunia isa pa ligu,>> sau.

24 Ko totonai sa kamua na totoso okotona ko mina vaivapodo sisa sa, na pata marene sa sa vapodoria.

25 Na koburu sa podo votu lame momoe sa, sa jijimiri betona na tini doruna sa vei na poko vuvulu ko qai vaisongonia i Isoa.

26 Liligu sa podo votu lame sa na tasina marene, na limana sa korapa aru tamania sa na kikijulu nenena i Isoa, ko qai vaisongonia i Jekopi. I Aisake sa ka vonomo ngavuluputa aorona sa totonai sa vapodoria ira karu i Ribeka.

27 Totonai qai lavata sae sa karu koburu marene sa, i Isoa sa kai tinoni bobokana pa ropa, na tinoni lelekogo pa mumuqu, goto i Jekopi sa na tinoni nonosona, susuverona gu pa aqaqo.

28 I Aisake sa roroqua si Isoa ura sa teteku jongai na masadi na mamanugu goto i Ribeka sa roroqua si Jekopi.
29 Kai totoso totonai sa korapa vatunua i Jekopi sa kaki masa vaisomanai eqequru pa aqaqo, sa mule kamu si Isoa koko pa mumuqu sa vaia na agoso.
30 Ko pira saunia si Jekopi, <<Kei tasiqu! Mei ko ma ponyoloria gaqu kaki gagani jijimiri inara ura sa vaisiu na agoso.>> (Ko sa vei sa qai vaisongonia I Edomu sisa.)
31 Poni pira sau si Jekopi, <<Ego mu vavai lamenia mai taqu pa ngeni api sa na mua neqi podo moa,>> saunia.
32 Sa paranga si Isoa, pira sau, Doro!, Ara korapa ala lao vei gu pa mate. <<Ko na sa laona taqu sa na neqi tana podo moa api,>> sau sisa.
33 Poni pira sau si Jekopi, <<Ego mu maulu lame taqu pa ngeni api,>> saunia. Poni sa maulu tana sisa ko sa vavainia tai Jekopi sa nona neqi podo moa.
34 Ego beto sa i Jekopi sa vania sa kaki bereti beto kaki masa vaisomanai eqequru sa vatunua si Isoa, ko i Isoa sa tetekugana, sa bukugana beto sa tavaturu ko sa taloa riuona.

Ko sa kilu palenia i Isoa sa na ona neqi podo moa.

26

I Aisake Beto I Abimeleki

1 Ego sa raja sa kai songe pa ia qai suveria ko i Aisake sa lao pa Qera tai Abimeleki na bangara tadira na tinoni Pilisitia. (Na songe api sa sa goto pana songe sa raja perangana pa totoso tai Ebarahami).
2 Ego sa votu tai Aisake si Iahova ko pira sau, <<Munake gore pa Ijipi sao goto muna suvere gu pa ia ketakoi mana ule vanigo ara.
3 Ko mu suvere vei mai kai tinoni karovona pa ia api ko ara mana vavaburogo beto mana mananigo. Ura tamu beto tadira na tutimu ao mana vanigou sa doruna na ia aipira beto sa mana vatoqo mauria sa na maulu qa maulunia ara tana tamamu i Ebarahami.
4 Mana vasoku jola veinia na seru ara pa oka sira na tutimu ao beto mana vaniria na tutimu ao sa doruna na ia aipira, beto ko mai tamanadia tadira na tutimu ao sira doru gogoto tinoni pa abana,
5 ura i Ebarahami sa nongoria sa na ovovelequ ara ko sa kopunia na qua paranga, na garunu, na qua vinaturu beto na qua vavanau,>> saunia.
6 Ko sa suvere pa Qera si Aisake.
7 Totonai qai nanasania ira na tinoni pa gusu isa sa veveina na maqotana sa, pira sau, <<Koi! Na luluqu sina,>> sauniria ura sa matagutu pojai isa sa na maqotaqu sapi minagu. Sa rorove, <<kita ko ira na tinoni pa gusu api sa mai vaitalenisiu ara si Ribeka ura na rereko babata jonga sisa,>> sau.
8 Totonai qai tei suvere sovai tu ketakoi sa, sa tiro gore pa vuida sau si Abimeleki na bangara pa Pilisitia, poni sa batia sa, api sa, i Aisake sa korapa boru koti vaavavua si Ribeka na maqotana.
9 Poni sa kuku tekua i Abimeleki si Aisake ko pira saunia, Qokolo! Na maqotamu sosoto gu ao sina. Ai sa vei sa qu paranga, <<Na lulumu qugunia ao?>> sau.

Poni pira sau si Aisake, <<Ura kita ko ma mate talenia qau ke,>> sau sisa.
10 Poni pira sau si Abimeleki, <<Na sa qu roitinia tamigei sao? Iapeki tu bi kole tavitia kame ira na tinoni sa na maqotamu ao ina ko bu vagosoronigei na tapata sagei,>> saunia.
11 Ko sa paranga vabalauria i Abimeleki sira doru tinoni, pira sau, <<Na tinoni mina kotia na tinoni api babi na maqotana sa mina isongo mate sosoto tugu,>> sauniria.
12 I Aisake sa umuma sa pa ia isa beto ko pa aoro tugu isa sa sa paduku boboko gogoto sa na vuadi nona umuma ura i Iahova sa manania sisa.
13 Ko kai tinoni isisongo sisa, ko nona isisongo sa sa kovuru tu lalaona ko tinganai sa isisongo jola vivitigi sisa.
14 Sa isongoria soku gogodo sipi, na godo bulumakau beto na soku tinoni roiti ko ira na tinoni Pilisitia tu ba qai konoa.
15 Ko doru oqili pie takorina qai koriria ira na tinoni roiti tana tamana pa totoso tai Ebarahami na tamana, sa qai suquturia ira tinoni Pilisitia beto qai vapugeleniria na peso.
16 Beto sa pira saunia i Abimeleki si Aisake, <<Mu rijo votu riu tamigei sao ura kopira qu neqi jolanigei agei,>> saunia.
17 Ko sa taloa ketakoi si Aisake ko sa vaturu ona aqaqo pa lolomo pa Qera ko sa suvere ketakoi.
18 Beto sa mule si Aisake ko sa kori sogaria sira na oqili pie takoridi pa totoso tai Ebarahami na tamana, ira qai vapugeleniria na peso ira tinoni Pilisitia pa liguna sa mate i Ebarahami, beto ko sa vani sogaria na isongo qi vaisongoniria na tamana.
19 Ego ira na nabulu tai Aisake sa qai kori pa lolomo ko qai batia ketakoi sa kai vuvugu pie toana.
20 Ba ira na tinoni kopu bulumakau tadira pa Qera qai guaria sira na tinoni kopu bulumakau tai Aisake, pira qarigu, <<Na mei agei sa na pie,>> qariguniria. Ko sa vaisongonia i Aisake Eseki sa na oqili pie isa ura qai toke talenia isa.

21 Poni qai koria mutu sa kai oqili pie ba qai gua taleniria mutu ko sa vaisongonia Sitina isa sisa.
22 Ko sa taloa ketakoi ko sa rijo lao mutugu kai ia beto ko sa koria mutugu sa kai oqili pie ba kopira sa kepotu sa kai tinoni vei bi gua taleniria Ko sa vaisongonia Rehoboti sisa, pira sau, <<Kopira sa i Iahova sa vanigita kai ia kaberena ko tana vua vatale sa gita pa ia lani,>> sau sisa.
23 Beto koko ketakoi sa sae pa Biaseba sisa.
24 Ego na bongina isa sa votu tana si Iahova beto sa pira sau, Ara sa na Tamasa tai Ebarahami na tamamu. Ko muke matagutu, ura kode mana vavaburogo. Mana mananigo beto mana vasokua ara sira na tutimu ao pa laena i Ebarahami na qua nabulu, saunia.
25 Ego sa roitinia i Aisake ketakoi sa kai ia vavakukuvuna beto ko sa kuku vatarasaea isa sa na isongona i Iahova. Beto ketakoi tugu sa vaturua isa sa nona aqaqo beto qai koria tugu ketakoi ira na nabulu tai Aisake kai oqili pie.
26 Totonai sa I Abimeleki sa qi lame tana koko pa Qera, tavitia i Ahuzati nona tinoni totoli beto i Pikolo na kuta tadira na tinoni vaipera tana.
27 Poni sa pira sauniria i Aisake, <<Ai sa vei ko qu lame tu taqu, ura qu kanasiu ara sagou beto qu iju variusiu?>> sauniria.
28 Poni pira qarigu sira, <<Qe bati vakakaberiamei agei sa i Iahova sa suvere tavitigo sao ko pira qeu, Agei me vatoqoa tu kai vaivaego tamauluna pa vaikorapaida gitaagei beto ao. Ko me roitinia kai vaivaego lao tamu
29 ko ao munake komitigei agei vaitoto vei tugu agei qeke komitigo ao beto vaitoto vei tugu agei qe roitinia na jongana gu lao tamu ko qe garunu variugo pa bule. Beto ko kopira i Iahova sa mananigo sao,>> qarigunia.
30 Beto poni sa roiti vaniria na vavolo i Aisake sira ko qai teteku beto qai buku.
31 Qai turu na vuvugei jonga ko qai mekarai maulu tarinia sa na vaivaego qai roitinia beto ko i Aisake sa loa variuria sira ko ira qai taloa riu pana bule.
32 Pa rane isa sa ira na nabulu tai Aisake sa qai kamu ko qai vavakato vania sa veveina na oqili pie qai koria. Pira qarigu, <<Qe batia sana pie,>> qarigunia.
33 Ko sa vaisongonia i Aisake Siba sa na oqili pie isa, beto kamua tu pa rane pa ngeni alepi sa na isongona na gugusu ikete sa pa Biaseba tugu.
34 Totonai sa kamua ka made ngavuluputa aorona si Isoa sa tekua sa na maqotana i Jiuditi na tuna rereko i Beri na tinoni Hitai beto sa tekua tugu vei si Basemati na tuna rereko i Eloni na tinoni Hitai.
35 Ira karu rereko pira sa na kuta takulanga tadira Aisake i Ribeka.

27

I Aisake Sa Manania si Jekopi

1 Totonai sa baragoso ko qai rodomo sa na matana ko sake babata si Aisake sa, sa kukua si Isoa na tuna marene pa moa ko pira saunia, <<Tuqu,>> sau.

Poni pira sau si Isoa, <<Api sara,>> saunia.

2 Poni pira sau si Aisake, <<Ara kopira sa qa baragoso beto qake gigilai na totoso mana mate.
3 Ko mu tekua na mua bokala, na tupi beto mu riu ropa vanisiu kaki mamanugu pa mumuqu.
4 Ko mu vatunu vanisiu na tetekuna sa teku jongasiu ara beto mu pogoso kamu vanisiu ko ma tekua ko ma mananigo tonai qa oqoro mate,>> saunia.
5 Ego i Ribeka sa korapa gu nonongorona sa totonai i Aisake sa kole parangia i Isoa na tuna. Ko pa liguna sa riu ropa pa mumuqu si Isoa beto mina pogoso mule kamunia sau, poni sa
6 sa parangia i Ribeka si Jekopi na tuna, pira saunia, <<Ei! Qa mavo nongoro poai sa na tamamu pira saunia si Isoa,
7 Mu riu pogoso vakamu vanisiu kaki mamanugu beto mu vatunu vanisiu na tetekuna sa teku jongasiu ko ma tekua ko ma mananigo pa moena i Iahova tonai qa oqoro mate>> saunia.
8 Ego Ko tuqu, Mu nongoria na ovovelequ ara isa vei mana garununigo ara:
9 Mu lao pa gogodo qoti ko mu teku vanisiu karu tuni qoti kokoregadi, ko ma roitiniria na tetekuna jongana vania na tamamu isa vei sa nyoguania isa.
10 Beto mu pogoso lao vania na tamamu ko mi tekua ko mi mananigo tonai sa oqoro mate isa, saunia.
11 Poni pira tu sau si Jekopi lao tai Ribeka na tinana, <<Koi! Ba i Isoa sa sa pupulu na tinina goto ara sa lilioso na tiniqu.
12 Kita mi ulisiu na tamaqu. Ko ara mina dogoro veinisiu kai tinoni sesekequ ko mana teku tarinisiu na leleve tu nake mana,>> sau sisa.
13 Ba pira saunia na tinana sisa, <<Tuqu, na leleve tamu sa mi raja taqu. Goto ao mu nongoria gu na ovovelequ ara. Ko mu lao teku vanisiu sa isa qa garununigo ara,>> saunia.
14 Ko i Jekopi sa lao ko sa tekua ko sa pogoso lame vania na tinana ko na tinana sa roitinia sa na tetekuna jongana sa nyoroguania na tamana.

15 Beto sa tekua i Ribeka sa na poko jojongana tai Isoa na tuna pa moa, isa sa kopunia na tinana pa ruma, ko sa vasaenia si Jekopi isa na tuna pa ligu.
16 Beto sa udeniria na vuliti qoti sa karu limana beto na kobu ruana kepore pupuluna.
17 Beto sa kaqamania pa limana i Jekopi sa na tetekuna jongana beto na bereti sa vatanai.
18 Ko sa lao tana tamana si Jekopi beto pira sau, <<Tamaqu,>> saunia.

Poni pira sau si Aisake, Aive qugu tuqu, i sei sao? saunia.
19 Poni pira saunia na tamana si Jekopi, <<Ara Isoa na tumu moa sapi. Qa tei vatanai tu sa isa vei qu garununisiu. Mu tatakole ko mu tekua sa na tetekuna beto mu mananisiu,>> sau.
20 Poni pira saunia i Aisake sa na tuna, <<Koi Ai vei ko quke ruavo batia?>> sau.

Poni pira sau si Jekopi, <<i Iahova na Tamasa tugu tamu tugu sa veinisiu ke,>> saunia.
21 Beto pira saunia i Aisake si Jekopi, <<Mu rijo lame tata ko ma uligo tuqu. Ao tuqu Isoa tugu sapi ba dai?>> saunia.
22 Poni sa rijo tata lao tai Aisake na tamana si Jekopi ko sa ulia sisa beto pira sau, <<Koi! Na ovovele sa na ovovelena tugu i Jekopi ba ira na lima sa na limana tu i Isoa,>> sau sisa.
23 Ego ko sake gigalia sisa ura ira na limana sa qai pupulu vei na limana i Isoa na tugana ba sa manania sisa.
24 Beto pira sau si Aisake, <<Ao na tuqu i Isoa tugu sapi?>> saunia.

Poni pira sau si Jekopi, E! <<Ara tugu sapi,>> saunia.
25 Poni pira sau si Aisake, Ego, <<Mu vanisiu ko ma tekua sa na tetekuna tuqu ko ma mananigo,>> saunia.

Ko i Jekopi sa vania na tetekuna ko sa teteku beto sa vania tugu vei kaki vaini ko sa buku.
26 Beto poni i Aisake na tamana sa pira saunia sisa, Mu rijo tata lame lani ko mu aosiu tuqu, sau.
27 Ko sa rijo tata lao si Jekopi ko sa aoa. Totonai sa umangia i Aisake sa na umangana nona poko poni sa sa manania sisa, pira sau, <<Um! Na umangana na tuqu marene
Sa vei na umangana na kobu ia
Isa sa manania i Iahova.
28 Na Tamasa mi vanigo na odikina na oka
Beto na masuruna na peso
Ko mi soku na kiko beto na vaini kokoregadi.
29 Ira na okokoto tinoni mai nabulunigo
Beto ira na okokoto gugugusu sa mai titi opo gore tamu.
Mu bangaraniria sira na tugamu na tasimu,
Beto ira na marene qai podo pa kai tinamiu mai titi opo gore tamu.
Ira mai levenigo ao sa mai taleve
Beto ira mai mananigo sa mai tamana tugu,>> saunia.
30 Pa liguna sa beto manania i Aisake si Jekopi ko i Jekopi sa koni votu loai tugu si Aisake na tamana, poni sa sa bola kamu tugu koni beto ropa si Isoa na tugana.
31 Ko isa sa vatunua tugu sa na tetekuna jongana ko sa pogoso lame vania na tamana. Beto pira saunia, <<Tamaqu, mu tatakole ko mu tekua na tetekuna qa riu ropai beto mu mananisiu sara,>> sau.
32 Poni pira tu sau si Aisake, <<I sei sao?>> saunia.

Poni pira sau sisa, <<Ara sa na tumu marene pa moa i Isoa,>> saunia.
33 Poni sa matagutu neneqerenia si Aisake ko pira sau, <<Goto i sei tu sa riu ropa mamanugu ko sa tei poso kamu vanisiu tu ara sa na tetekuna ko ara qa tei tekua tu tonai qu oqoro bola kamu ao? Ko qa tei manania tu ara sisa ko isa tugu sa mina tamana?>> saunia.
34 Totonai sa nongoria i Isoa na parangana na tamana, sa vagorea kai lukana lavata ko sa kokora vivitigi beto pira saunia sa na tamana, <<Tamaqu, ara ba mu mananisiu tugu qau,>> sau.
35 Ba pira saunia na tamana sisa, <<Na tasimu marene sa kamu roiti seseke ko sa tei tekua tu sa na mana tamu,>> sau.
36 Poni pira sau si Isoa, <<Soni vei ko qai vaisongonia i Jekopi sisa? Sa iko ligusiu karu totoso kopira: Momoe sa tei tekua mai tu sa na neqi podo moa taqu beto kopira api sa sa tekua mutugu sa na mana taqu, saunia. Beto pira saunia sa na tamana, Ai vei, quke kopu golomo vanisiu kai mana ara?>> sau.
37 Poni sa oea i Aisake si Isoa, pira saunia, <<Qa tei udukia tu ara sisa ko mina bangara nigo sao beto qa tei udukuria tu ara sira tavitina ko mai nabulunia, beto qa tei vatana vakole vania tu ara sa na kiko beto na vaini kokoregana. Ko tamu sa, na sa beka mana boka vanigo tuqu?>> saunia.
38 Sa pira saunia i Isoa sa na tamana, <<Tamaqu! Ai vei kame tugu sa na mana qu isongia ao? Ara ba mu mananisiu tugu Tamaqu,>> sau beto sa ovulia na ovovelena beto sa vagorea sa kai lukana lavata si Isoa.
39 Sa pira sau si Aisake na tamana,
<<Ketakoi muna suvere ao sa
Minake masuru na peso
Beto minake gorea na odikina na oka.
40 Muna toa pa benisi sao
Beto muna nabulunia na tasimu.
Ba totonai munake tavaraguania sisa,
Sa muna teku visu pale ao sa na mamata sa vapakunigo,>> sau.

I Jekopi Sa Uku Riu Tai Labani

41 Ego ko i Isoa sa kuonia si Jekopi pa laena
na tamana sa tei vania tu na ona i Jekopi
sa na mana. Ko pira sau pa bulona si Isoa,
<<Qai tata lame gu sira na rane tonai mana
lukana loloa ara sa na tamaqu beto sa mana
vaipale gu ara si Jekopi na tasiqu,>> sau.
42 Totonai qai ule vania i Ribeka sa na
sakasa sa pojai i Isoa isa na tuna moa,
poni sa sa kuku vakamua si Jekopi na
tuna pa ligu ko pira saunia, <<Tuqu, i Isoa
na tugamu sa korapa vamanoto mulenia
mekana na roroquna mina vaigo sao.
43 Ego Ko kopira tuqu! Mu nongoria na
ovovelequ ara. Mu qaqiri ko mu uku riu tai
Lebani na luluqu ara pa Harani.
44 Mu suvere tavitia isa mai iapeki totoso
ko tinganai mina gabala sa na kokora tana
tugamu.
45 Totonai tu mina gabala vapele sa na
kokora tana tugamu beto mina roqumuma-
nia sa na sakasa qu roiti laonia tana poni sa
mana vaigarunu sara ko mai vanongorigo
ko muna mule kamu. Ura sake jongana
sa pa kai muqisi rane tugu sa ara mana
lukanagou sagou karu tuqu,>> sau.
46 Beto pira saunia i Ribeka si Aisake,
<<Kei! Ara sa qake isongo tavaraguania sa
na susuvere tadira na rereko Hitai aipira.
Ko vei mina tekua mule kai rereko Hitai
vevei aipira pa ia lani minagu si Jekopi,
poni sa na sa mule laona sa mana kole toa
lalaoqua sara,>> sau.

28

1 Ego i Aisake sa kukua si Jekopi ko sa
manania beto sa garunia pira saunia sisa:
<<Muke alava rereko Kenani.
2 Goto mu qaqiri ko mu riu pa Padani
Arami, pa tatamana tai Betueli isa na
tamana na tinamu ko mu tekua kai maqo-
tamu ketakoi tadira na tuna rereko i Lebani
isa na luluna na tinamu.
3 Na Tamasa neqina jola mi mananigo
beto mi vavuago beto mi vasokugo ko mu
vaiminetai soku tinoni.
4 Ko isa mi vanigo sa na mana tai Ebara-
hami, ao beto na tutimu ao ko mu isongia sa
na ia ketakoi qu korapa suvere vei na tinoni
karovomu, na ia isa na Tamasa sa vania i
Ebarahami,>> saunia.
5 Ko sa garunia i Aisake si Jekopi ko sa
riu pa Padani Arami, tai Labani na tuna
marene i Betueli na tinoni Arami, isa na
tasina marene i Ribeka na tinadi ira Jekopi
i Isoa.
6 Ego sa batia i Isoa sa I Aisake sa manania
si Jekopi beto sa garunu variua pa Padani
Arami ko mi tekua kai maqotana ketakoi
saunia. Totonai sa manania sisa sa sa garu-
nia, pira saunia, Munake tekua kai maqo-
tamu tadira na rereko Kenani sao, saunia.
7 Ko sa nongoria i Jekopi sa na tamana
beto na tinana ko sa riu pa Padani Arami.
8 Ego sa batia i Isoa sa ira na rereko
Kenani sa qaike vatavaraguai si Aisake na
tamana,
9 ko sa lao tai Isimeli si Isoa ko sa tekuni
maqotana si Mahalati na luluna i Nebaioti
beto na tuna rereko i Isimeli isa na tuna
marene i Ebarahami, ko sa tamo laonia
tadira na maqotana sa tei tekuria tu peran-
gana.

Na Putagita Tai Jekopi Pa Beteli

10 Ego ko sa taloa pa Biaseba si Jekopi ko
sa riu pa Harani.
11 Totonai sa kamu pa kai ia isa, poni sa mi
vajola bongi mai ketakoi sau ura sa tei suvu
tu sa na tapo. Ko sa tekua sa kai patu pa ia
isa ko sa tarubatunia beto sa gona kole puta
sa pa ia isa.
12 Ko sa putagita sisa, sa batia sa kai keke-
sana sa turu pa peso beto na batuna sa
kamu tu pa noka, beto ira na mateana tai
Tamasa sa qai korapa saea beto gorea sisa.
13 Ko pa narena isa sa turu si Iahova beto
pira sau, <<Ara si Iahova, na Tamasa tai
Ebarahami na tamamu beto na Tamasa tai
Aisake. Na peso qu korapa kolea ao sa mana
vanigo ao beto ira na tutimu ao.
14 Na tutimu ao sa mai vei na kavuruna
na peso, beto muna qaqatia doru eqa lao
vei pa kale suvu tapo, pa sagere tapo, pa
kale saena beto pa kale gorena. Ko doru
miminete tinoni pa nabana sa mai tamana-
dia tamu beto tadira na tutimu ao.
15 Ko ara mana vavaburogo beto mana
kopunigo pai eqa muna lao vei, beto mana
toni mule kamunigo tugu pa peso api. Ura
maneke loago ara sao tinganai mana roiti
votunia ara sa vei qa pojanigo ao,>> sau
sisa.
16 Tonai sa dorava pa ona puta si Jekopi sa,
pira sau, <<Koi sosoto! I Iahova sa pa ia lani,
ba ara qake gigilai,>> sau.
17 Ko sa matagutu ko pira sau, <<Na ia
vaivamatagutuna jola sa na ia api! Ko nake
goto ia goto na ruma tai Tamasa sa lani ko
api sa na atakamanana pa noka,>> sau.
18 Ego sa turu vuvugei jonga si Jekopi, sa
tekua sa na patu sa tarubatunia beto ko sa
vaturu veinia na babara beto sa vuvani oela
sa na batuna na patu.
19 Beto sa vakukunia Beteli na isongona
sa na ia isa ba Luzi tu sa na isongona sa na
gugusu isa perangana.
20 Ego ko sa maulunia i Jekopi sa kai
maulu, pira sau, <<Vei na Tamasa sa mina
vavaburosiu beto mina kopunisiu pa qua
rererege qa korapa lekogonia api beto vei
mina vanisiu na tetekuna ko mana teteku
beto na poko ko mana vasaea,

21 beto ko mana gabala mule pa bule pa
ruma tana tamaqu, poni sa I Iahova sa mina
Tamasa taqu
22 ko na patu alepi isa qa patubiti vaturu
veinia na babara sa mina na ruma tai
Tamasa beto pa doruna na sakasava qu
vanisiu sa kame pa manoga sa mana valao
vanigo ao ara,>> sau sisa.

29

I Jekopi Sa Kamu Pa Padani Arami

1 Ego ko sa ovulia na nenena si Jekopiko sa
taloa riu veiona pa ia tadira tinoni pa kale
sagere tapo.
2 Ketakoi sa batia sa kai oqili pie takorina
pa ia isa beto ka ue godo sipi qai korapa tugu
toqo opodia tata pa oqili pie ura pa oqili pie
tugu isa sa qai teku vaniria na pie sa na sipi.
Ego na patu lavata sa sa kole pa mangana na
oqili pie.
3 Totonai qai vavaikamu doru gogodo sipi
ketakoi sa, ira na sepati qai vatitolo rijoa
sa na patu pa mangana na oqili pie beto
qai vabukuria sa na sipi. Beto poni sa qai
vakole mulea sa na patu pa mangana na
baongo oqili pie.
4 Sa nanasaria na sepati si Jekopi, pira
sau, <<Boko tavitiqu, Pai tinonimiu sagou?
>> sauniria.
Poni qai oe lao sira, Koi! <<Agei na tinoni
Harani gu,>> qarigu.
5 Sa pira sauniria, <<Ko qu gigilaimiu tu
agou si Labani na mabusu tai Naho?>> sau.
Poni pira qarigu sira, <<E! Qe gigi-
laimei,>> qarigu.
6 Poni pira sauniria mutu i Jekopi, <<Ko ai
vei sa korapa gu suvere vataleona?>> sau.
Poni pira qarigu, <<E! Sa korapa gu su-
vere vataleona.>> <<Inana tugu ko i Resolo
na tuna rereko isa, sa toni lameniria na
sipi,>> qarigunia.
7 Poni pira sauniria, <<Dotu! >> <<Ko-
rapa pa nulu tu sa na tapo ko nake to-
toso mai tavaikamu na gogodo sipi. Ko
mu vabukuria beto mu toni mule laoniria
nyaqo buburu gagani,>> sauniria.
8 Ba qai oe lao tu sira, Koi! <<Meneke
boka,>> <<mai vaikamu beto mai tu na
gogodo sipi beto mina tavatitolo rijo mai tu
na patu pa manga baongo oqili pie beto sa
mene vabukuria sa na sipi,>> qarigunia.
9 Totonai sa korapa parangaria isa poni,
sa kamu tugu si Resolo toniria na sipi tana
tamana ura na tinoni kopu sipi si Resolo.
10 Totonai i Jekopi sa batia si Resolo na
tuna rereko i Labani isa na luluna na tinana
beto sa batia na sipi tai Labani, poni sa
i Jekopi sa lao tata ko sa vatitolo varijoa
sa na patu pa mangana na oqili pie ko sa
vabukuria sa na sipi tai Labani na luluna na
tinana.
11 Beto sa aoa i Jekopi si Resolo beto sa
ovulia na ovovelena ko sa vagorea sa kai
lukana lavata si Jekopi.
12 Ego beto i Jekopi sa vavakato vania si
Resolo sa isa sa na tavitina na tamana beto
na tuna marene i Ribeka sisa saunia. Poni
sa abutu riu vavakato vania na tamana si
Resolo.
13 Ego isa tugu sa nongoria i Labani sa
na vavakatona i Jekopi na tuna marene na
luluna poni sa abutu lao ko mi gosoria sau.
Ko sa borua, sa aoa beto sa toni laonia pa
ona ruma sisa. Beto sa vavakatonia i Jekopi
tai Labani sa doru sakasa aipira.
14 Beto pira saunia i Labani sisa, <<Ao sa
na pupudaqu ara beto na masaqu ara,>>
saunia. Ego beto sa suvere kai popu doruna
tai Labani si Jekopi.

I Jekopi sa alavaria Sira Lia I Resolo

15 Ego pira saunia i Labani si Jekopi, <<Na
vabuguqu ara sao, ba sake jonga sa muna
kole roiti goboro vanisiu ara. Ko mu ule
vanisiu ka visa na tabaramu ao,>> saunia.
16 Ego ko koleona karu tuna rereko si
Labani; na isongona isa pa moa si Lia beto
na isongona isa pa ligu si Resolo.
17 Na matana i Lia sa qai lederu goto i
Resolo sa isongia na tini momorutuna beto
na tini babata jonga.
18 Ba i Jekopi sa nyoroguania isa si Resolo
ko pira sau, <<Ara mana roiti vanigo ka vitu
aoro ko muna vanisiu i Resolo, na tumu
rereko pa ligu,>> sau sisa.
19 Sa pira sau si Labani, Koi! <<Sa vav-
agua jola mana vanigo ara sisa jolania vei
ba vaniria kaki goto marene. Ko mu suvere
taqu lani,>> saunia.
20 Ko i Jekopi sa roiti ka vitu aoro na vaina
i Resolo, ba qai jola vei ka vivisa rane gu
tana ura sa roroqua isa si Resolo.
21 Beto pira saunia Jekopi si Labani, <<Mu
valame vanisiu na maqotaqu. Ura sa okoto
gu sa na totoso taqu ko kopira ma lao tome
nagoa sisa,>> saunia.
22 Ko i Labani sa kuku vakamuria sa doru
na tinoni pa gusu ko sa roitinia kai vavolo.
23 Ba totonai sa gore na vevelu, poni sasa
tekua isa si Lia ko sa toni lao vania isa si
Jekopi ko mi lao tome nagoa saunia.
24 Beto i Labani sa vania i Lia si Zilipa
nona nabulu rereko ko mina tokania isa
sau.
25 Ko sa sae na vuvugei ko mi doro sau si
Jekopi, sa i Lia gu sa sa korapa suvere tavitia
sisa. Poni sa pira saunia i Jekopi si Laban,
<<Na sa qu roitinia taqu sao? I Resolo tu sa
qa roiti vanigo ara ao ko muna tabaranisiu
qugu. Ai sa vei ko qu sesekesiu?>> sau.

26 Poni pira saunia i Labani, <<Dai nake tutina tamigei pa ia lani sa mene vaiia momoenia sa isa na rereko pa ligu beto mene vaiiania sisa pa moa.
27 Ko mu vaokotia mai ao sa na kai vuiki roiti vaialava tana kame api, beto poni sa kode tana vanigo mule sa kame le api isa na laena na roiti muna roiti vanisiu ara kai vitu aoro mutu,>> sau.
28 Ego ko sa roiti vei tugu si Jekopi. Sa vaokotia isa sa na kai vuiki roiti vaialava tai Lia, beto poni i Labani sa vania ko kai maqotana mule si Resolo na tuna rereko.
29 Beto i Labani sa vania tugu vei i Resolo na tuna rereko si Biliha na ona nabulu rereko ko mina tokania isa sau.
30 Ko i Jekopi sa kole tavitia tugu vei si Resolo ko sa roroqu vivitigia si Resolo jolania i Lia. Ko sa roiti vania kai vitu aoro mule si Labani.

Ira Na Tuna I Jekopi

31 Totonai sa batia i Iahova sake tatavaragua si Lia sa, sa revangia i Iahova sa na iapana i Lia goto i Resolo sa sa egoro.
32 Ego sa bogata si Lia ko sa vapodoa sa kai tuna marene ko sa vakukunia i Rubeni sisa, ura pira sau, <<Pa laena i Iahova sa bationa sa na tapata taqu ko kopira na marenequ mina roroqusiu sara,>> sau.
33 Ego ko sa bogata soga mule si Lia, ko sa vapodoa kai tuna marene poni pira sau, <<Sa nongoria i Iahova sa qake tatavaragua sara, sa vei sa sa vanisiu mule sa alepi,>> sau. Ko sa vaisongonia i Simioni isa sisa.
34 Ego ko sa bogata soga mutu si Lia, ko sa vapodoa kai tuna marene sa pira sau, <<Kopira tu sa na marenequ sa mina togasa vamauru taqu ura qa vapore vania ka ue marene,>> sau. Ko sa vei sa vaisongonia i Levi.
35 Ko sa bogata ligu mutugu sisa, ko sa vapodoa mutugu kai marene poni sa pira sau, <<Kopira mana vatarasaea ara si Iahova,>> sau. Ko sa vaisongonia i Jiuda. Beto sa noso teku koburu si Lia.

30

1 Totonai i Resolo sa batia sake vapore vania na koburu si Jekopi, poni sa sa konoa sa na tugana rereko. Ko pira saunia si Jekopi, Kei! <<Mu vaporenisiu na koburu, minake vei sa kode mana matequa,>> sau.
2 Poni sa tagigirinia i Jekopi si Resolo ko pira saunia, <<Ara sa na Tamasa isa sa aru mulenia tamu na vuana na iapa?>> sau.
3 Poni pira sau si Resolo, <<Ego vei, ina ropi i Biliha na qua nabulu rereko. Mu tome nagoa ko mi boka vapodo vanisiu na koburu ko ara mana boka roitinia kai tatamana,>> saunia.
4 Ko sa vania ko mi maqotana i Jekopi si Biliha nona nabulu rereko. Ko sa tome nagoa i Jekopi sisa,
5 ko sa bogata sisa ko sa vapodo vania kai tuna marene si Jekopi.
6 Poni pira sau si Resolo, Na Tamasa sa pitu ruvatasiu beto sa nongoria tugu vei na ovovelequ ko sa vanisiu kai koburu marene, sau. Ko sa vei sa sa vaisongonia i Resolo i Dani sisa.
7 Beto sa kai bogata ligu mule si Biliha na nabulu rereko tai Resolo ko sa vapodoa vania i Jekopi na vinarua marene.
8 Poni pira sau si Resolo, <<Na vaitoregasa tai Tamasa sa qa toregasania na tugaqu ara ko kopira qa lenonia ara,>> sau. Ko sa vei sa sa vaisongonia i Naputali isa sisa.
9 Totonai sa batia i Lia sa nogoto teku koburu sisa, sa tekua si Zilipa nona nabulu rereko ko sa vania isa si Jekopi ko mi maqotana saunia.
10 Poni sa i Zilipa na nabulu rereko tai Lia sa vapore vania kai tuna marene si Jekopi.
11 Poni sa pira sau si Lia, <<Beko vavagua jola mutu,>> sau. Ko sa vei sa sa vaisongonia i Qadi isa sisa.
12 Ego beto sa, i Zilipa na nabulu rereko tai Lia sa vapodo vania mule na marene vinarua si Jekopi.
13 Poni sa pira sau si Lia, <<Qa qera vivitigi sara ko ira na rereko kode mai kukunisiu Qera,>> sau sisa. Ko sa vei sa sa vaisongonia i Asa isa sisa.
14 Pa totoso abu vakamu vuiti, sa i Rubeni sa batiria sa kaki buburu roro pa inuma ko sa pogoso kamu vania i Lia na tinana. Poni sa pira saunia i Resolo si Lia, <<Bu vanisiu kaki buburu roro sa tekuria na tumu marene,>> saunia.
15 Sa pira sau si Lia, Ago! <<Qu tei teku variunisiu tu sa na marenequ. Ko kopira muna teku variunia mutu sa na buburu roro tana tuqu marene?>> sau.
Poni pira sau si Resolo, <<Ego vei sa isa mi puta tavitigo ao kode bongi na lipuna na buburu roro tana tumu marene,>> sau sisa.
16 Ko totonai sa tome lame si Jekopi koko pa mumuqu na vevelu poni, sa votu lao si Lia ko sa gosoria sisa beto pira saunia, <<Ara sa muna puta tavitisiu ao.>> Sau sisa. <<Ura qa tei tabaranigo tu na buburu roro tana tuqu marene ara sao,>> sau. Ko na bongina sa i Jekopi sa puta tavitia si Lia.
17 Ego sa nongoria na Tamasa sa na nyorogua tai Lia ko sa bogata sisa ko sa vapore vania na tuna marene vinalima si Jekopi.
18 Poni sa pira sau si Lia, <<Na Tamasa sa vanisiu na tabaraqu na laena qa vania na qua nabulu rereko sa na marenequ, sau>> sisa. Ko sa vei sa sa vaisongonia i Isika isa sisa.

19 Ego sa bogata soga mule si Lia
ko sa vapodoa vania na tuna marene
vinavonomo si Jekopi.
20 Poni sa pira sau si Lia, <<Na Tamasa
sa vanisiu kai vaivana poreveveina.
Kopira alepi na marenequ sa kode mina
valavatasiu, ura qa vapore vania ka
vonomo marene,>> sau sisa. Ko sa vei sa
sa vaisongonia i Zebuluni isa sisa.
21 Pa liguna lao poni sa vapodoa kai tuna
rereko si Lia ko sa vaisongonia i Dina.
22 Ego sa roqu kamua na Tamasa si
Resolo, beto sa nongoria na Tamasa sisa ko
sa revangia sa na iapana.
23 Ko sa bogata ko sa vapodoa i sa sa kai
tuna marene beto pira sau, <<Na Tamasa sa
teku pale na qua kea,>> sau sisa.
24 Sa vaisongonia i Josepa sisa, beto pira
sau, I Iahova mi tamo vanisiu mule kai tuqu
marene, sau.

Na Gogodo Sipi Tai Jekopi Qai Vovonu

25 Pa liguna i Resolo sa vapodoa si Josepa,
sa pira saunia i Jekopi si Labani, <<Ai vei bu
vamalumusiu ko ba boka mule lao pa qua ia
beto pa qua peso.
26 Mu vanisiu karu maqotaqu beto ira na
qua koburu ira qa roiti tale vanigo ko ma
taloa riu,. Ura qu gigilaimua ao sa na roiti
qa roiti vanigo ara,>> sau.
27 Poni pira saunia i Labani sisa, <<Vei bu
qeranisiu ara sao, sa bu suvere qau. Qa ba-
tia pa vinagila ara sa, i Iahova sa mananisiu
ara pa laemu gu ao,>> saunia.
28 Beto pira sau, <<Mu pojanisiu na
tabaramu ko ma vanigo ara,>> sau.
29 Beto pira saunia i Jekopi sisa, <<Qu
gigilaimua ao sa ai qa roiti veini vanigo ara
sao beto ai qa vasoku veini vanigo ara sira
na mua papausu.
30 Ura ka vivisa qu isongia ao tonai qa
oqoro kamu ara lani sa kopira qai vovonu
vasoku, beto i Iahova sa mananigo sao pai
ketakoi sa tete na nenequ ara ko kopira ai
totoso mana boka roiti vania na qua tata-
mana sara?>> sau sisa.
31 Poni pira sau si Labani, <<Na sa sa
mana vanigo ao?>> sau.

Sa oe si Jekopi, pira sau, <<Munake vani-
siu tu kai sa.>> <<Goto isa ma tepanigo ara
ao kopira sa mu roiti vanisiu, ko ara ma kole
tugu dodogororia beto kopuniria ara sa na
gogodo sipi tamu.
32 Mu vamalumusiu ko pa ngeni alepi,
ba lekogo doro betoria ara sa doru gogodo
sipi tamu beto ko ba pikata varijoria sira
doru sipi qai kikirikoti babi tototu, doru
tuni sipi kukudedi beto doru qoti qai tototu
babi kikirikoti. Mi isa gu sa na tabaraqu ara.
33 Na tuvisi taqu pa ngeni sa mina ule
tokanisiu vuka risa totonai muna lao ka-
muria ao sira vei qu tabaranisiu. Ira doru
qoti vei qaike kikirikoti babi tototu beto na
tuni sipi qaike kukude taqu sa muna doro
veiniria na taikodi gu sira,>> sau sisa.
34 Poni pira sau si Labani, <<Vavagua!>>
<<Mi vei isa qu pojai ao,>> sau.
35 Pa ranena tugu isa sa varijoria i Labani
sa doru qoti marene qai gagasi babi qai
tototu beto doru qoti rereko kikirikoti babi
qai tototu (doru kekekadi) beto doru tuni
sipi kukudedi beto ko sa vakopuniria ira na
tuna marene.
36 Beto sa vakole vaipikatainiria padana
kue rane lelekogo sa mekana beto i Jekopi
beto ko i Jekopi sa kole dogoro kopuniria sa
doru sipi kole joladi tai Labani.
37 Ba i Jekopi sa likoto tekuria sa na kae
gou popola; na gou alimodi, na gou peleni
beto sa lida gasi vagigilaria sa na kopodi
na kae gou ko totonai sa dosi teku pale na
kopodi poni sa sa votu sa na kekana na gou.
38 Beto sa vakoleniria pa leona na ia
bubukudi tadira na sipi sira na kae gou
tadosidi pa ia vei qai lame buku poni sa
qai bata tariria sosoto sau. Ko totonai qai
korapa nyorogua vaipapa ko qai lao buku
qarigu sa na sipi,
39 poni sa qai vaikesa pa moedi na kae
gou. Poni qai vapodoria sa na tuni sipi gaga-
sidi beto na kikirikotidi beto na tototudi.
40 Ko i Jekopi sa pikata kaleniria sira
na tuni sipi beto ira doru kole joladi sa
sa vagabala lao veiniria pana sipi gagasidi
beto na kukudedi tai Labani. Ko sa pikata
kaleniria isa sira nona papausu ko sake vai-
somanainiria pa sipi tai Labani.
41 Tonai vei bai nyorogua vaipapa sira
na sipi rereko sisibadi, poni sa i Jekopi sa
gigila vakoleria sa na kae gou pa leo ia
bubukuna tadira na sipi pa moedi na sipi ko
qai vaikesa tata pa kaedi na gou sau,
42 ba vei bi batiria sira na sipi mamaleidi,
poni sa sake vakoleria sa na kae gou. Ko ira
na sipi mamaleidi sa qai lao vei tai Labani
goto ira na sisibadi sa qai lao tai Jekopi.
43 Ko pa soana vei api sa, i Jekopi sa pu-
ruru votu ko sa kai tinoni isisongona jola ko
sa isongoria soku sipi, ira na nabulu rereko,
ira na nabulu marene, ira na kameli beto ira
na dongiki.

31

I Jekopi Sa ukunia Si Labani

1 Ego sa nongoria i Jekopi sa na pa-
parangadi ira na tuna marene i Labani, pira
qarigu, Koi! <<Sa teku beto pale i Jekopi sa
doru sakasava tana tamada ko pana sakasa
gu tana tamada sa roiti votuniria isa sa doru
ona isisongo,>> qarigu.
2 Ego beto sa batia tugu vei i Jekopi sa na
beina na isumatana i Labani sa sake vevei
perangana.

3 Poni pira saunia i Iahova si Jekopi, <<Mu
mule lao pa ia tadira na tamamu beto na
tavitimu, kode ara mana vavaburogo,>>
saunia.
4 Poni i Jekopi sa garunu laoniria na
paranga sira Resolo i Lia ko sa kuku valame-
ria pa ia ketakoi sa korapa kopuniria nona
gogodo sipi.
5 Beto pira sauniria, Qa batia ara sa na
beina na isumatana na tamamiu, ko kopira
sake vevei lame taqu sa vevei perangana ba
na Tamasa tana tamaqu sa sa korapa suvere
tavitisiu sara.
6 Qu gigilaimiu agou karu sa qa roiti vi-
viva vania na tamamiu sara,
7 ba na tamamiu sa sesekesiu ara ko sa
kole vavarijoa ka manogaputa totoso na
tabaraqu. Ba na Tamasa sake vamalumia
ko bi koti vikeresiu sara.
8 Totonai sa paranga, Na kikirikotidi sa
na tabaramu ao sau sa doru sipi sa qai
vapodoria na kikirikotidi tugu. Totonai na
gagasidi sa na tabaramu ao sau sa doru sipi
sa qai vapodoria sa na gagasdi tugu.
9 Ko na Tamasa sa teku variunia nona
papausu sa na tamamiu agou ko sa vanisiu
ara.
10 <<Totonai qai vavaivapodo na pa-
pausu, qa enga sae qa batiria pana qua
putagita sa na qoti marene qai korapa
paparia na qoti gagasidi, na kikirikotidi
beto na tototudi.
11 Beto pira saunisiu sa na Tamasa pana
putagita, <Jekopi>, sau. Poni pira qaunia,
<Api sara,> qau.
12 Poni pira saunisiu, Mu enga sae ko
mu batira sa doru qoti marene qai ko-
rapa paparia na papausu sa na gagasadi,
na kikirikotidi beto na tototudi, ura qa tei
batiria tu ara sa doru sakasa sa roitiniria i
Labani tamu.
13 Ara sa na Tamasa pa Beteli, ketakoi qu
vuvani oela ao kai patu babara beto ketakoi
qu maulu lamenia kai maulu taqu. Kopira
tugu mu qaqiri ko mu taloa sa pa ia api ko
mu mule lao pa ia ketakoi qu podo,>> sau
sisa.
14 Poni pira qarigu sira Resolo i Lia, <<Ke-
pore mutugu sa na iamei pana isisongo
pana tatamana tana tamamei sagei karu.
15 Sa roiti veinigei tu na tinoni karovomei
sagei karu ko sa vavai palenigei, beto sa
gani beto pudala pale sa na poata tamigei
karu.
16 Ko doru isisongo tana tamamei sa teku
variunia na Tamasa sa tamigei karu beto
tadira na tumei. Ko kopira mu roitinia gu
ao sisa vei sa pojanigo na Tamasa>>, qari-
gunia.
17 Beto sa sa qaqiri si Jekopi ko sa
vakoiria pa kameli sira na tuna beto ira na
maqotana,
18 beto ko toni lao vamomoeria sa nona
papausu, tavitiria doruna na sakasa sa
kopu vaululuniria pa Padani Arami ko mi
mule lao tai Aisake na tamana pa ia pa
Kenani sau.
19 Ego totonai sa riu ngabuturia na vurun-
gudi nona sipi si Labani sa, sa iko tekuria i
Resolo sira na tamasa tai Labani na tamana.
20 Beto i Jekopi sa sa vagonai si Labani na
tinoni Arami ko sake pojania sa sa korapa
uku riuona sisa.
21 Ego ko mi uku riu tavitiria doru
sakasava sa isongoria sau sisa ko sa qaqiri
beto sa karovia na ovuku pa Eupareti beto
sa bata sae vei pa kale ia kukubona pa
Qiliadi.

I Labani sa adu tututia si Jekopi

22 Ego na rane vinaue tu beto sa nongoria
i Labani sa tei uku riuona tu si Jekopi.
23 Ko sa toniria na tavitina qai korapa su-
vere tavitia beto ka vitu rane sa adu tututia
si Jekopi ko sa riu kamunia pa kukubo pa
Qiliadi.
24 Poni sa votu tai Labani na tinoni Arami
pa ona putagita na bongi sa na Tamasa ko
pira saunia, <<Babana ko mu vakesania kai
paranga ikerena babi jongana si Jekopi,>>
sau sisa.
25 Totonai sa lame kamua i Labani si
Jekopi poni sa i Jekopi sa sa tei vaturua nona
aqaqo tu pa kukubo pa Qiliadi, ko i Labani
beto ira na tavitina ba qai vaturudia aqaqo
tugu ketakoi.
26 Beto pira saunia i Labani si Jekopi, <<Na
sa qu roitinia sao? Qu vagonasiu, beto
qu toni uku veiniria na pinausu pa totoso
vaipera sira na tuqu rereko ara.
27 Ai sa vei ko qu uku riu golomo ko qu
ikosiu ara sao? Ai sa vei quke pojanisiu, ko
ba garunu variunigou pa qeqera, pa kekera
beto pa vaqorodi na tabarini beto na mike?
28 Vei ba ao loloaria gu na boko qua
mabusu beto karu tuqu rereko ba quke
veinisiu tu. Na roiti tuturu sa qu roitinia ao.
29 Sa kolesiu gu na neqi sara ko mana
boka koti vikeregou sagou, ba pa bongi na
Tamasa tana tamamiu sa pira saunisiu, Ba-
bana ko mu vakesania kai paranga jongana
babi ikerana si Jekopi sau.
30 Ba kopira ko qu tei riumua tu ura qu
nyorogua vivitigi ko bu mule lao tadira na
tavitina na tamamu qugu ke. Ba ai sa vei ko
qu ikoria tu na qua tamasa ara?>> saunia.
31 Sa oe si Jekopi, pira saunia si Labani,
<<Ura qa matagutu ura kita mu teku ragata
variunisiu sira karu tumu rereko qau.
32 Goto vei muna batia sisa sa tekua na
mua tamasa poni sa minake toa tugu sisa.
Pa moedi tugu ira na tavitida aipira sa,
mu nyaqoa mekamu ko bi koleona sa kaki
sakasa tamu taqu lani,, poni sa mu tekua

gu,>> sau. Ego i Jekopi sake gigilai sa i Resolo gu sa ikoria sa na tamasa ira.

33 Ego ko sa tomea i Labani sa na aqaqo tai Jekopi beto na aqaqo tai Lia beto na aqaqo tadira karu nabulu rereko, ba kepotu sa kai sa sa batia. Pa liguna sa votu pa aqaqo tai Lia sa, sa tomea mule sa na aqaqo tai Resolo.

34 Ego perangana tu sa tekuria i Resolo sira na tamasa tai Labani ko perangana tu sa kuraniria pa leo totoqona na ona kameli ko sa kole toqo takoria i Resolo sa na tamasa. Ko i Labani sa nyaqo betoa doru eqa pa aqaqo ba sake batia kai sa.

35 Ego pira saunia i Resolo sa na tamana, <<Muke tagigirinisiu ara qua tinoni lavata vei qake boka turu pa moemu ao ura sa korapa vaisiu na mo rereko,>> saunia. Ko sa kole nyaqo doru eqa ba sake batiria sa na tamasa.

36 Poni sa tagigiri si Jekopi ko sa talea si Labani. Ko pira saunia i Jekopi si Labani, <<Na sa sa na tapata taqu?>> <<Na sa sa na sela qa roitinia ara ko qu nyaqo mamangini tutinisiu ara?>>

37 Ura qu tei nyaqo beto paleria tu ao sa doru sakasava taqu ko na sa sa qu batia isa vei na dia sakasa na tatamana tamu? Mu vakole gorea lani kopira pa moedi ira na tavitiqu ara beto na tavitimu ao ko ira mai pitua sa i sei sa sela sa gita karu.

38 <<Ka rabeteputa aoro aipira sa qa suvere tavitigo ara sao. Ba kepotu sa kai qoti babi na sipi tamu bai tajue goboro, beto ara qake isongo gania kai qoti pa papausu tamu.

39 Qake pogoso bolania tamu sira na manugu qai tavapapaleka vamate: Qa tavapogosonia mekaqu ara sa na beidi. Qu nyaqonisiu ara ao sa na vaina na sakasava qai taiko na bongi beto na sakasava qai taiko na rane.

40 Pira qa vei sara: Na mangini sa ganisiu na rane, na lomoso sa ganisiu na bongi beto na qua puta sa uku loa palenisiu.

41 Pira qa vei sara ka rabeteputa aoro qa suvere ara pa tatamana tamu. Qa roiti vanigo ka manoga made aoro na vaidi karu tumu rereko beto ka vonomo aoro qa kopuniria na mua papausu beto ka manogaputa totoso qu kole vavarijoa sa na tabara taqu.

42 Ko vei bike na Tamasa tana tamaqu, na Tamasa tai Ebarahami beto na Tamasa vaivamatagutuna tai Aisake bi suvere tavitisiu sa, kopira bu garunu vamule gagale palesiu ara sao. Ba na Tamasa sa bationa na tapata taqu beto na pavuna na limaqu ko sa vei sa sa pitugo pa bongi sao,>> saunia.

43 Poni sa oe si Labani, pira saunia si Jekopi, <<Ira na rereko sa na tuqu rereko ara, ira na koburu sa na koburu taqu, beto ira na papausu sa na papausu taqu. Doruna qu batiria sa taqu. Ba na sa sa mana boka roitinia pa ngeni alepi veveidi ira karu tuqu rereko aipira, babi veveidi na koburu qai vaporeria?

44 Ko mu lame ko tavatoqoa sa kai vinaego, ao beto ara, ko isa sa na ulule pa vaikorapaida gita karu,>> sau sisa.

45 Ko sa tekua i Jekopi sa kai patu lavata beto sa vaturu veinia kai babara.

46 Beto pira sauniria i Jekopi sira na tavitina, <<Mu butiria kaki patu,>> sau. Ko qai teku patu ko qai boko vaitopareniria beto sa qai teteku tugu pa kekerena na boko patu isa.

47 Ego i Labani sa vakukunia Jeqa Sahaduta sa na boko patu isa, goto i Jekopi sa vakukunia Qalidi.

48 Beto pira sau si Labani, <<Na boko patu api sa na ulule pa vaikorapaida gita karu pa ngeni alepi,>> sau. Ko sa vei sa sa tavakukunia Qalidi.

49 Ego ko sa tavakukunia tugu vei Mizipa sisa ura pira sau, <<I Iahova mi doro kopunigita sa gita karu ura kode tana okoto suvere oda.

50 Vei muna nganguluria na tuqu rereko ara babu tekuria mule kaki rereko vatamo lao tadira karu tuqu ara inara, poni sa kepore sa kai tinoni sa suvere tavitigita ba mu roroqua sa na Tamasa sa na ulule pa vaikorapaida gita karu,>> sau.

51 Beto pira saunia mule i Labani si Jekopi, <<Alepi sa na boko patu beto alepi sa na babara qa vaturua ara pa vaikorapaida gita karu.

52 Na boko patu alepi sa na ulule, beto na babara api sa na ulule tugu, ko ara maneke jolania sa na boko patu api ko mana karovo lao roiti vivikere tamu beto ao munake jolania sa na boko patu api beto na babara api ko muna karovo lame roiti vivikere taqu.

53 Na Tamasa tai Ebarahami beto na Tamasa tai Naho, beto na Tamasa tana tamadi ira karu sa mi pitugita gita karu,>> saunia. Ko sa maulu pa isongona na Tamasa vaivamatagutuna ti Aisake na tamana si Jekopi.

54 Sa vavakukuvunia kai vavakukuvu pa kukubo si Jekopi beto sa soruria sa na tavitina ko mai teteku sau. Pa liguna qai beto teteku sa, qai vajola bongi tugu pa kukubo ketakoi.

55 Ego sa turu vuvugei jonga si Labani ko sa ao loloaria sira nona mabusu beto karu tuna rereko beto sa mananiria. Beto poni sa taloa si Labani ko sa mule pa ona gusu.

32

I Jekopi Sa Vananama Ko Mina Gosoria I Isoa

1 Ego i Jekopi ba sa rerege riuona tugu,
poni ira na mateana tai Tamasa sa qai gosoria.
2 Totonai sa batiria i Jekopi poni, sa pira
sau, <<Na ia susuverena tai Tamasa sa
lani,>> sau. Ko sa vaisongonia Mahanaimi
i Jekopi sa na ia isa.
3 Ego i Jekopi sa garunu lao momoeniria
tai Isoa na tugana pa ia pa Seia pa gugusu
pa Edomu sira na tinoni pogoso nongoro.
4 Pira sauniria, <<Pira munagunia si Isoa
na qua iviva lavata; Na mua nabulu i Jekopi
sa pira sau, Qa kole suvere tai Labani ka-
mua tu kopira sara.
5 Qa isongo bulumakau beto na dongiki,
na sipi, na qoti, na nabulu marene na nab-
ulu rereko. Kopira qa korapa vanongorigo
sao na qua tinoni lavata, ai vei ko ao mu
qeranisiu qau,>> sau.
6 Totonai qai mule kamu ti Jekopi sira na
tinoni pogoso nongoro, sa pira qarigunia si
Jekopi, <<Qe lao kamua si Isoa na tugamu,
ko kopira sa korapa lame ko mi gosorigo
ao sau, tavitiria ira ka made gogoto ona
tinoni,>> qarigu.
7 Poni sa matagutu neneqere beto sa ma-
mata si Jekopi ko sa pikataria sa nona tinoni
pa karu pukuna beto vei tugu ira na gogodo
sipi, na bulumakau beto na kameli.
8 Sa rovea sa, <<Vei mina lame si Isoa
ko mina rapatia kai pukuna poni sa kai
pukuna sa kole sa mai boka ukudia,>> sau.
9 Beto sa vavara si Jekopi, pira sau, <<Ao
na Tamasa tana tamaqu i Ebarahami beto
na Tamasa tana tamaqu i Aisake, Kei Ia-
hova, Ao pira qugunisiu, Mu mule lao pa
mua gusu beto tadira na tavitimu beto ara
mana roiti veinigo kai tinoni puramu qugu.
10 Ara sa nake garoqu ko ba isongia sa na
vairoqu jongadi beto na uana tarangena qu
roitinia ao taqu na mua nabulu. Na qua
opata gu sa qa isongia totonai qa karovia
ara sa na ovuku pa Jodani api, ba kopira sa
karu pukuna tu sa qa isongia ara.
11 Ko mu alosiu, qa tepago, pa limana
na tugaqu i Isoa ura qa matagutunia ara
sisa kita mi lame rapatasiu sara beto ira na
tamatina.
12 Beto pira qugu tugu vei, Mana veinigo
kai tinoni puramu ara sao beto na tutimu ao
sa mana veinia na nagasa pa poanana qaike
boka taanye na sokuna qugu,>> sau sisa.
13 Ego ko sa vajola bongi ketakoi sa na
bongina isa, beto sa vileria pa sakasava sa
isongoria sa na vaivana tai Isoa na tugana:
14 Karu gogoto qoti rereko beto ka ra-
beteputa qoti marene, karu gogoto tuni sipi
beto ka rabeteputa sipi marene,
15 ka uengavuluputa kameli rereko taviti
tudia, ka made ngavuluputa bulumakau
marene beto ka manogaputa bulumakau
rereko, beto ka rabeteputa dongiki rereko
beto ka manogaputa dongiki marene.
16 Beto sa vakopuniria nona nabulu, pa
dia okokoto papausu, beto pira sauniria sa
nona nabulu, <<Mu lao momoe pa moequ,
goto mu vaisouniria ko mi kole sa na lolomo
pa vaikorapaidi na okokoto gogodo pa-
pausu,>> sau.
17 Beto pira saunia sa na tinoni pa momoe,
<<Totonai mina gosorogou si Isoa na tugaqu
ko mina nanasa, <Na tinonimiu tai sei sao,
pai qu korapa lao vei beto I sei sa isongoria
sa doru papausu pa moemu inara?> minagu
sa
18 pira munagunia, Koi! Na papausu tana
mua nabulu i Jekopi sa aipira. Na vaivana
sa garunu lamenia tana qua bangara i Isoa
sau goto isa sa korapa lalameona pa ligumei
munagu,>> sauniria.
19 Na tinoni vinarua, na vinaue beto
doruna tugu qai tutiria na papausu ba sa
vavanau veiniria tugu inara, pira sau, <<Kai
muqisi paranga tugu api sa muna pojania si
Isoa sa totonai muna gosoria, sauniria.
20 Beto pira tugu muna poja veinia vei,
Na mua nabulu i Jekopi sa korapa tututiona
pa ligumei,>> munagu. Ura sa rorovea sa
pira sau, <<Mana vabulenia na roquna ara
sira na vaivana qa korapa garunu lao mo-
moeniria aipira ko pa liguna tonai mana
batia ara sa na isumatana sa palu mina
tavaragua batia na isumataqu ara,>> sau.
21 Ko ira na vaivana tai Jekopi sa qai
tagarunu lao momoe, goto isa sa vajola
bongi pa ia ketakoi qai suvere vaikamu sa
na bongi isa.

I Jekopi Beto Na Tamasa Qai Vaituaragadia

22 Ego na bongina isa si Jekopi sa sa qaqiri
beto sa toniria sa karu maqotana, karu
ona nabulu rereko, ka manogameka tuna
marene beto ko sa karovia na nyonyola pa
Jaboki.
23 Pa liguna sa toniria ko sa vakarovo-
ria pa kai kalena na nyonyla poni sa sa
vakarovoria mule sa doru sakasava sa
isongoria.
24 Ego ko sa taloa vamekaina si Jekopi.
Beto sa lame kai tinoni ko qai vaituaragadia
sira karu tinganai ko sa sae tu na vovola
rane.
25 Totonai sa batia na tinoni isa sake boka
vagorea si Jekopi sa, sa majai sa na vaijokele
pa sisikirina isa ko sa vaisela tu sa na vai-
jokele pa sisikirina i Jekopi totonai qai kole
vaituaragadia.
26 Beto pira sau sa na tinoni, <<Mu loasiu
ura sa tei sae tu sa na vovola rane,>> saunia.
Poni pira sau si Jekopi, <<Maneke isongo
loago tinganai ko muna mananisiu mai
tu,>> saunia.

27 Poni sa nanasa sa na tinoni isa, <<I sei na isongomu sao?>> saunia.

Poni pira sau sisa, <<I Jekopi,>> sau.

28 Poni pira saunia na tinoni isa, <<Kopira nake i Jekopi na isongomu sao goto i Izireli tu, ura qu rajai na Tamasa beto qu rajaria ira na tinoni ba qu kilasa kare sao,>> saunia.

29 Sa pira saunia i Jekopi, <<Mu ule vanisiu na isongomu,>> saunia.

Poni sa nanasia i Jekopi sisa, pira saunia, <<Ai sa vei ko qu nanasania tu na isongoqu? >> sau. Beto sa sa manania tugu ketakoi.

30 Ego ko sa vakukunia Peniele i Jekopi sa na ia isa, <<ura qa batini isumataqu ara sa na isumatana i Tamasa ba sake apulia kai sa na qua toa,>> sau.

31 Ego sa sagere sae pa nulu sa na tapo totonai sa jola pa Peniele si Jekopi, ko sa rerege qiqiqe gu sisa ura sa vaisela na sisikirina.

32 Ko sa vei sa, kamua pa rane pa ngeni alepi ira na tinoni Izireli sa qaike gania sa na masa sa vaijokelai lao pa pupuda pa kale sisikiri ura pa masa tugu pa kale sisikirina i Jekopi sa sa tamaja.

33

I Jekopi Sa Gosoria Si Isoa

1 Ego enga sae sau si Jekopi sa batia si Isoa, korapa lalamegana tavitiria ira ka madegogoto ona tinoni, ko sa pikataria sa na koburu lao tadira Lia, i Resolo beto karu nabulu rereko.

2 Ego ira na nabulu rereko tavitiria na tudia sa sa vakoleria pa momoe, beto sa tuti si Lia beto ira na tuna, beto ira Resolo i Josepa pa liligu.

3 Beto mekana sa lao pa moedi ira ko sa titi opo gore pa peso ka vitu totoso totonai sa lao tatai na tugana.

4 Ba i Isoa sa abutu ko sa lao gosoria si Jekopi, sa borua beto sa titia na ruana ko sa aoa. Beto ko qai vailulukana.

5 Beto poni sa doro lao si Isoa, sa batiria sira na rereko beto na koburu ko sa nanasa, <<Ira sei sa qai tutigo ao aipira?>> saunia.

Poni pira sau si Jekopi, <<Ira sa na koburu na Tamasa sa vatadogoronia nona roroqu tana mua nabulu sa aipira,>> saunia.

6 Beto sa qai lame tata sira na nabulu rereko tavitiria na dia koburu ko qai titi opo gore pa peso.

7 Beto sa tuti lame si Lia beto ira na tuna ko qai titi opo gore pa peso. Beto liligu qai lame sira Josepa i Resolo ko qai titi opo gore tugu vei pa peso.

8 Beto sa nanasa tu si Isoa, <<Na sa laodi sa doru gogodo papausu qa gosororia pori? >> sau.

Sa pira sau sisa, Dai! <<Ai vei ko mu qeranisiu ao qua bangara qau sa,>> saunia.

9 Poni sa pira saunia i Isoa sisa, <<Tasiqu, ara sa tei soku tu sa na qua sakasava. Mu kopuniria ko mi mua sira vei qu isongoria,>> saunia.

10 Ba pira saunia i Jekopi sisa, <<Muna qeranisiu ara ao sa, mu tekuria pa limaqu ara sira na vaivana pira. Ura tonai qa batia na isumatamu ao sa, sa vei puputa qa batia na isumatana na Tamasa, kopira vei qu vakamu vatalesiu ao.

11 Ko bu tekua tu sa na mana taqu sa tapogoso lame tamu, ura na Tamasa sa roroqusiu ko qa isongoria gu sa doru kai sa,>> sau. Ko sa paranga jujukia i Jekopi sisa ko sa tekua i Isoa sa na vaivana.

12 Beto pira sau si Isoa, Ego! <<Vatana ko aria ta mekarai riuoda. Ara kode mana vavaburogou,>> saunia.

13 Ba pira saunia i Jekopi sisa, <<Ao na qua bangara qu gigilaimua sa na koburu qai oqoqanai munyala beto ko mana dodogororia tugu vei na tuni sipi beto na tuni bulumakau qai korapa susu. Ko vei mai tatoni sasasuruniria pa kai rane poni kode doru na papausu mai mate beto.

14 Ko muke vei ao na qua bangara, mu riu momoemua goto ara mana mavo tugu tututiqua tutiria tugu na rijodi na gogodo papausu pa momoe pira beto na rijodi na koburu, tinganai mana kamugo pa Seia,>> saunia.

15 Poni pira sau mutugu si Isoa, <<Ego mina vei sa, ma loa vanigo ropi kaki tinoni taqu ko mai vavaburogo,>> saunia.

Sa nanasa tu si Jekopi, <<Ai sa vei ko mu roiti vei mutu inara qugu?>> <<Sa pada gu sa qu tavaraguanisiu ara ao na qua bangara qau,>> saunia.

16 Ego ko na rane tugu isa sa gabala ko sa riuona pa Seia si Isoa.

17 Goto i Jekopi sa lao pa Sukoti ko ketakoi sa vaturua kai ona ruma beto ira na papausu sa roiti vaniria na aqaqo susuverena. Ko sa vei sa, sa tavakukunia Sukoti sa na ia isa.

18 Pa liguna sa koko pa Padani Arami si Jekopi, sa kamu vatale pa gugusu lavata pa Sekemi pa Kenani sisa ko sa vaturua nona ia susuverena pa moena na gugusu lavata.

19 Ego ko sa vai tekunia isa kai gogoto poata siliva pa limadi ira na tuna i Hamo na tamana i Sekemi sa kai kobu peso ko ketakoi sa vaturua isa sa nona aqaqo.

20 Ko ketakoi sa vaturua isa sa kai ia vavakukuvuna sa vakukunia El Elohe Izireli.

34

I Dina Beto Ira Na Marene Pa Sekemi

1 Ego i Dina, na tuna rereko i Lia isa sa
vapore vania i Jekopi sa, sa votu lao lelekogona tadira kaki rereko pa ia isa.
2 Ego sa batia i Sekemi na tuna marene i
Hamo na tinoni Hivai isa na tinoni mamata pa ia isa ko sa tekua sisa ko sa puta tavitia ko sa ngangulia.
3 Sa vatungania na bulona i Sekemi si
Dina na tuna rereko i Jekopi ko sa nyoroguania ko sa paranga valolomosia sa na rereko.
4 Ko sa parangia i Sekemi si Hamo na
tamana, pira sau, <<Mu teku vanisiu na rereko api ko mi maqotaqu,>> sau.
5 Ego totonai i Jekopi sa nongoria sa tava-
paji si Dina sa, ira na tuna marene sa qai korapa suvere tavitiria na papausu pa kai ia pa peguruna tu ko sake pavu vagalania tinganai qai kamu tu ira.
6 Poni i Hamo na tamana i Sekemi sa sa lao
ko mi vavakato tavitia si Jekopi sau.
7 Ego ira na tuna marene i Jekopi sa
isa tugu qai nongoronia veveina na luludi rereko sa qai mule kamu pa ruma. Qai takulanga vivitigi beto sa iku vivikereria ura kai sakasa vaivakeana jola sa sa roitinia i Sekemi pa Izireli totonai sa kole tavitia na tuna rereko i Jekopi isa na sakasa pada bike taroiti.
8 Ba pira tu sauniria i Hamo sira, <<Sa
vatungania na bulona i Sekemi na tuqu marene ara sa na tumu rereko ao ko bu vania tu isa sisa ko bi maqotana qau.
9 Mu vaialava lame tamigei sagou. Na
tumiu rereko sa mu vanigei agei beto na tumei rereko agei sa mu tekuria agou.
10 Muna boka suvere tavitigei sagei. Na ia
sa revanga gu tamugou ko mu suveria, mu lekogo laolamea beto mu teku miu isisongo pa leona,>> sauniria.
11 Beto pira sau si Sekemi lao tana tamana
beto ira na tugana marene i Dina, <<Vei muna tavaraguanisiu ara agou sa, na sa vei muna tepai mana vanigou.
12 Ai tu muna valavata veini vanisiu agou
sa na vaina na rereko beto na vaivana sa ara mana vanigou gu sa isa vei muna tepanisiu. Goto mu vanisiu gu sa na rereko api ko mi maqotaqu qau,>> sauniria.
13 Ba ira na tuna marene i Jekopi sa qai
paranga vagonai si Sekemi beto i Hamo na tamana ura qai rorove sa sa taaru vapapaji si Dina na luludi rereko.
14 Ko pira qariguniria, <<Meneke boka
roiti vei inara sagei, meneke boka vania na lulumei tana kai tinoni sake tapobe ura kai sakasa vaivakeana tamigei sa sa vei inara.
15 Goto kai memeka sakasava gu api beto
mene vamalumu vanigou: vei muna vei agei ko mai tapobe beto sa doruna na marene tamugou.
16 Beto sa mene vanigou agou na tumei
rereko beto na tumiu rereko agou mene tekuria sagei beto mene suvere tavitigou ko tana kai tinonida gu sa gita.
17 Goto vei munake nongorogei sagei ko
munake tapobe sagou, poni sa mene teku mulenia sa na lulumei beto ko mene riumei,>> qarigu.
18 Ego na paranga tadira sa qai vavagua
pa dodoro tai Hamo beto pa dodoro tai Sekemi na tuna i Hamo.
19 Ko na koburu marene, isa sa tadogoro
valavata jolaniria ira doru pa ruma tana tamana sa, sake vera mutugu goto sa roitinia gu sa na sakasa qai pojai ira ura sa nyorogua vivitiginia isa sa na tuna rereko i Jekopi.
20 Ko i Hamo beto i Sekemi na tuna
marene sa qai lao pa ia vavaikamuna pa totomena na dia gugusu ko qai parangaria sira na marene pa gugusu.
21 Pira qariguniria, <<Ira na tinoni aipira
sa qai baere vatalegita gita>> qarigu, <<Ko ta vasuvereria pa ia ko mai lekogo laolamea. Na ia sa lavata vatalegu ketakoi mai suvere. Na tudia rereko ira sa tana tekuria gita ko mai maqotada beto ira na tuda rereko gita sa ta vaniria ira.
22 Goto kai sakasava gu beto mai malumu
suvere tavitigita vei kai tinoni gu sa gita sa, doruna na marene tadagita sa mai tapobe beto vei tugu ira qarigu.
23 Mina vei sa na gogodo papausu
tadira, na dia isisongo beto doru gogoto mamanugu tadira sa mai tadagita beto sa pira goto api gu, ta vaegoria gu gita ko ira mai suvere tavitigita,>> qarigu.
24 Poni doru na marene qai lao vaikamu
pa ia vavaikamuna pa totomena na gugusu sa qai nongoria si Hamo beto i Sekemi na tuna isa, ko doru marene pa leona na gugusu lavata sa qai tapobe beto.
25 Pa liguna ka ue rane, totonai sa ko-
rapa vitigiria na lida tapobedi sira doru na marene sa, ira Simioni beto i Levi karu tuna marene i Jekopi ko karu luluna i Dina sa qai tekua na dia benisi beto ko qai toga vasibororia sira pa gugusu lavata ko qai vai beto paleria sa doru marene.
26 Ira Hamo i Sekemi na tuna sa qai va-
mateniria na mea benisi beto ko qai toni votunia pa ruma tai Sekemi si Dina ko qai taloa riudia.
27 Ego ira na tuna marene i Jekopi sa qai
lame kamuria sa na vaikamu kokobu tomate beto qai vapidiliria sa doru sakasava pa gugusu lavata ketakoi sa tavapaji sa na luludi rereko.
28 Qai aru tekuria sa na dia sipi, na bu-
lumakau, na dongiki beto doruna sakasava tadira pa leona na gugusu lavata beto pa dia ia.
29 Qai pogoso riuniria sa doru na isisongo
tadira beto doruna na koburu beto na

rereko, vapidiliria sa doru sakasava qai kole pa ruruma.

30 Poni pira sauniria i Jekopi sira Simioni beto i Levi, <<Qu vanisiu na tapata sara ura qu vaumakaresiu tadira qai suvere pa ia api, ira na tinoni Kenani beto ira na tinoni Perizai. Ara sa nake ngaoloqu ko vei mai vaikamuniria na dia tinoni vaipera ko mai rajasiu sa, mana manyao gu sara beto na tatamana taqu,>> sau sisa.

31 Ba pira tu qarigu sira karu, <<Ai vei sa jongana gu sa sa roiti veinia na tugele na lulumei?>> qarigunia.

35

I Jekopi Sa Mule Sae Pa Beteli

1 Ego pira saunia na Tamasa si Jekopi, <<Mu qaqiri ko mule sae pa Beteli ko mu suvere ketakoi, beto mu roitinia ketakoi kai ia vavakukuvuna lao tai Tamasa, isa sa votu tamu totonai qu korapa ukunia na tugamu i Isoa,>> saunia.

2 Ko i Jekopi sa pojaniria sira nona tamatina beto ira doru qai suvere tana, pira sau, <<Mu gona paleria sira na tamasa karovodi qu isongoria beto mu valioso mulenigou beto mu beiria na miu poko.

3 Beto aria, ta sae pa Beteli, ketakoi mana vaturua ara sa kai ia vavakukuvuna lao tai Tamasa, isa sa oesiu pa qua totoso takulanga beto isa sa vavaburosiu pa rererege ketakoi qa lao ara,>> sau.

4 Ko qai vania i Jekopi sa doru tamasa karovodi qai isongoria beto ira na ringi qai vasulingiria pa talingidi ko i Jekopi sa koriniria pa kauruna na gou Aloni pa Sekemi.

5 Totonai qai taloa riu sira na minete tai Jekopi poni sa na matagutuna na Tamasa sa goreria sira na gugugusu pa vailivutaidi ko kepore sa kame bi adu tutiria.

6 Ego ko i Jekopi beto doru na tinoni qai tutia sa qai kamu pa Luzi (isa pa Beteli) pa ia pa Kenani,

7 Ketakoi sa vaturua i Jekopi sa kai ia vavakukuvuna beto sa vakukunia na ia isa El Beteli, ura ketakoi sa sa vatadogoronia mekana na Tamasa tana totonai sa ukunia na tugana.

8 Ego i Debora, na rereko kopu koburu tai Ribeka sa, sa mate ko sa tagolomo pa kauru gou Aloni pa Beteli. Ko sa tavaisongonia Aloni Bakuti sa na ia isa.

9 Ego na Tamasa sa sa votu mule tai Jekopi pa liguna sa mule koko pa Padani Arami ko sa manania sisa.

10 Beto pira saunia na Tamasa sisa, <<Na isongomu si Jekopi, ba munake takuku sogania i Jekopi sao, goto na isongomu sa mina i Izireli tu,>> sau. Ko sa vaisongonia i Izireli sa na isongona.

11 Beto pira saunia mutu na Tamasa, <<Ara sa na Tamasa neqiqu jola, mu vua beto mu soku. Kai puku tinoni beto kai minete bubutu tinoni sa mina koko lame vei tamu, beto ira na babangara sa mai votu lame vei pa tinimu ao.

12 Na ia qa vania na mua tite i Ebarahami beto na tamamu i Aisake sa qa vanigo mutu ao beto ira na tutimu ao vuka risa qa vaniria sa na ia api,>> sau.

13 Beto sa iolo loai na Tamasa sisa pa ia ketakoi sa parangania.

14 Ego sa vaturua i Jekopi sa kai babara patu pa ia ketakoi sa parangia na Tamasa, beto sa vuva vamadini vaini vaivana beto sa vuva vamadini oela tugu vei.

15 Ego sa vakukunia Beteli i Jekopi sa na ia ketakoi sa parangania na Tamasa isa.

Na Mate Ti Resolo

16 Ego beto sa qai taloa pa Beteli ko qai riu. Totonai qai korapa tu tata kamu pa Eparati, sa vivitigi gu si Resolo ba sa vatapatia na vapodo koburu.

17 Beto totonai sa korapa vatapatia na vapodo koburu si Resolo sa pira sau sa na rereko sa vatekuni koburu isa, <<Muke bebenyo, qu isongia mule kai marene sao,>> saunia.

18 Totonai sa korapa vasaenga bebeto ura sa mate gu sisa, poni sa sa vakukunia na isongona i Beni Oni sa na koburu. Ba na tamana sa vaisongonia i Benisimani sisa.

19 Ko sa mate si Resolo ko sa tagolomo pa soana lao pa Eparati (isa pa Betilihema).

20 Ego ko sa vaturua i Jekopi sa kai babara patu pa arena na bevi isa ko na babara patu isa sa na vinagigilana na bevi tai Resolo kamua tu pa rane pa ngeni alepi.

21 Ego ko sa rijo riu mutu si Izireli ko sa vaturua nona aqaqo kai kalena lao pa Miqidal Edea.

22 Totonai tu sa korapa suvere I Izireli pa pikata ia isa sa, I Rubeni sa tome puta tavitia si Biliha na maqotana i Izireli na tamana. Ko i Izireli sa nongoria sa vei isa.

Ira Na Tuna Marene I Jekopi

Ego ko ira ka manogarua sa na tuna marene i Jekopi.

23 Ira na tuna marene i Lia sa: I Rubeni na tuna pa moa i Jekopi, I Simioni, i Levi, i Jiuda, i Isaka beto i Zebuluni.

24 Ira na tuna marene i Resolo sa: Ira Josepa i Benisimani.

25 Ira na tuna marene i Biliha na nabulu rereko tai Resolo sa: Ira Dani i Naputali.

26 Ira na tuna marene i Zilipa na nabulu rereko tai Lia sa: Ira Qadi i Asa.

Aipira sira na tuna marene i Jekopi qai podo pa Padani Arami.

Na Mate Ti Aisake

27 Ego i Jekopi sa mule kamu pa gusu tai
Aisake na tamana pa Mamere tata pa Kiriati
Aba (isa pa Heboroni), na gusu ketakoi qai
suvere vei na tinoni karovodi ira Ebara-
hami i Aisake.
28 Ego I Aisake sa suvere kamua kai
gogoto vesungavuluputa aoro.
29 Beto sa vasaenga bebeto ko sa mate
si Aisake totonai sa baragoso vapaparoi ko
sa tagolomo tavitiria ira nona tinoni sisa.
Ko ira Isoa i Jekopi karu tuna marene qai
vapaea sa na kokobu tinina.

36

Ira Na Tutina I Isoa

1 Alepi sa na vavakatona i Isoa (isa i
Edomu).
2 Ego i Isoa sa tekuria na maqotana tadira
na rereko pa Kenani: I Ada na tuna rereko
i Eloni na tinoni Hitai, beto i Oholibama na
tuna rereko i Ana ko na mabusu rereko tai
Zibion na tinoni Hivai,
3 beto i Basemati na tuna rereko i Isimeli
ko na luluna i Nebaioti.
4 I Ada sa vapodonia tai Isoa si Elipazi, i
Basemati sa vapodoa i Reueli,
5 beto i Oholibama sa vapodoria sira
Jeusu, i Jalami beto i Kora. Aipira sira na
tuna marene i Isoa sa vaporeria pa Kenani.
6 Ego sa toniria i Isoa sira na maqotana,
na tuna marene, na tuna rereko beto
doru na tinoni qai suvere tana, vei tugu
nona gogodo bulumakau beto doru ona
gogodo mamanugu mamade nene beto
doru sakasava sa isongoria pa Kenani, ko
sa rijo lao kai ia sa nyoro sou tai Jekopi na
tasina.
7 Na dia isisongo sa sa soku vivitigi ko
qaike boka mekarai suvere ura na ia ke-
takoi qai suvere sa sake padaria ura sa soku
na dia gogodo papausu.
8 Ko i Isoa (isa i Edomu) sa riu suvere pa ia
kukubona pa Seia.
9 Alepi sa na vavakatona i Isoa na tamadi
ira na tinoni Edomai qai suvere pa ia
kukubona pa Seia.
10 Aipira sa na isongodi na tuna marene
i Isoa: I Elipazi isa na tuna marene i Ada
na maqotana i Isoa beto i Rueli isa na tuna
marene i Basemati na maqotana i Isoa.
11 Ira na tuna marene i Elipazi sa: Ira Te-
mani, i Oma, i Zepo, i Qatami beto i Kenazi.
12 I Elipazi na tuna marene i Isoa ba sa
isongia tu sa kai maqotana na isongona i
Timina ko isa sa vapodoa si Amaleki. Aipira
sa na mabusu tai Ada na maqotana i Isoa.
13 Ira na tuna marene i Rueli sa: Ira Na-
hati, i Zera, i Sama beto i Miza. Aipira sa na
mabusu tai Basemati na maqotana i Isoa.
14 Ira na tuna marene i Oholibama na
maqotana i Isoa isa na tuna rereko i Ana ko
na mabusu tai Zibioni, sa vapodoniria tai
Isoa sira: Jeusu, i Jalami beto i Kora.
15 Aipira sira na mamata tadira na tutina
i Isoa: Ira na tuna marene i Elipazi na tuna
pa moa i Isoa sa, i Temani, i Oma, i Zepo, i
Kenazi,
16 i Kora, i Qatami beto i Amaleki. Aipira
sira na mamata qai kopuniria na tutina i
Elipazi pa Edomu. Aipira sa na mabusu tai
Ada.
17 Aipira sira na tuna marene i Rueli na
tuna marene i Isoa: i Nahati, i Zera, i Sama
beto i Miza. Aipira sira na mamata qai kop-
uniria na tutina i Rueli pa Edomu. Aipira sa
na mabusu tai Basemati na maqotana i Isoa.
18 Aipira sira na tuna marene i Oholibama
na maqotana i Isoa: i Jeusu, i Jalami beto i
Kora. Aipira sira na mamata qai kopuniria
na tutina i Oholibama na maqotana i Isoa
isa na tuna rereko i Ana.
19 Ko aipira sira na tuna marene i Isoa (isa
i Edomu) beto aipira sira na dia mamata.
20 Aipira sira na tuna marene i Seia na
tinoni Horai qai mamatania na pikata ia pa
Edomu: i Lotani, i Sobali, i Zibioni, i Ana,
21 i Disoni, i Ezea, beto i Disani. Ira na
tuna marene i Seia pa Edomu aipira sa na
mamata tadira na tinoni Horai.
22 Ira na tuna marene i Lotani sira: Hori
beto i Homami. I Timina sa na luluna
rereko i Lotani.
23 Ira na tuna marene i Sobali sira: Ali-
vani, i Manahati, i Ebali, i Sepo beto i On-
ami.
24 Ira na tuna marene i Zibioni sira: Aia
beto i Ana. Alepi si Ana isa sa bati vo-
tunia na pie bubukala manginina pa qega
totonai sa korapa vagaganiria na dongiki
tai Zibioni na tamana.
25 Ira na koburu tai Ana sira: I Disoni sa
na marene goto i Oholibama sa na rereko.
26 Ira na tuna marene i Disoni sira: Hemi-
dani, i Esibani, i Itirani beto i Kerani.
27 Ira na tuna marene i Ezea sira: Bilihani,
i Zavani beto i Akani.
28 Ira na tuna marene i Disani sira: Uzu
beto i Arani.
29 Ko aipira sira na mamata tadira na
tinoni Horai: i Lotani, i Sobali, i Zibioni, i
Ana,
30 i Disoni, i Ezea beto i Disani. Aipira
sira na mamata tadira na tinoni Horai pa
okokoto dia pukuna pa ia pa Seia.

Ira Na Bangara Pa Edomu

31 Aipira sira na babangara qai toqo ban-
gara pa Edomu tonai oqoro lame toqo ban-
gara kai tinoni Izireli.
32 I Bela na tuna marene i Beo sa bangara
pa Edomu. Na isongona na gugusu tana sa
pa Dinihaba.

33 Totonai sa mate i Bela, poni sa i Jobabi
na tuna marene i Zera pa Bozira sa sa bangara na beina i Bela.
34 Totonai sa mate i Jobabi sa, i Husami na
tinoni pa ia tadira na tinoni Temanai sa sa
bangara na beina i Jobabi.
35 Totonai sa mate i Husami sa, i Hadadi
na tuna marene i Bedadi, isa sa vakilasia i
Midiani pa ia pa Moabi, sa sa bangara na
beina i Husami. Na isongona na gugusu
tana sa pa Aviti.
36 Totonai sa mate i Hadadi sa, i Samala
na tinoni pa Masireka sa sa bangara beina
i Hadadi.
37 Totonai sa mate i Samala sa, i Saulu
na tinoni pa Rehoboti na gusu pa ovuku
Euparati sa sa bangara beina i Samali.
38 Totonai sa mate i Saulu sa, i Baal-
Hanani na tuna marene i Akibo sa sa bangara beina i Saulu.
39 Totonai sa mate i Baal Hanani na tuna
marene i Akibo sa, i Hadadi sa sa bangara.
Na isongona na gugusu tana sa pa Pau beto
na isongona na maqotana si Mehetabeli na
tuna rereko i Matiredi isa na tuna rereko i
Me- Zahabi.
40 Aipira sa na isongodi na mamata pa
tutina i Isoa tuti pa dia gorena beto na
pikata ia qai suvere: i Timina, i Aliva, i
Jetiheti,
41 i Oholibama, i Ela, i Pinoni,
42 i Kenazi, i Temani, i Mibiza,
43 i Maqidieli beto i Irami. Aipira sira na
mamata pa Edomu tuti pa dia gugusu pa ia
qai suveria.
Ko alepi sa na vavakatona i Isoa na
tamadi ira na bubutu tinoni Edomai.

37

Ira Na Putagita Tai Josepa

1 Ego i Jekopi sa sa suvere pa ia sa suveria
na tamana pa ia pa Kenani.
2 Alepi sa na vavakatona i Jekopi.
Ego i Josepa, kai koburu sae korega ka
manogavitu aorona, sa kole kopuniria na
gogodo sipi tavitiria na tugana, ira na tuna
marene i Biliha beto ira na tuna marene i
Zilipa ira karu maqotana na tamana beto i
Josepa sa pogoso mule vania na tamadi sira
na nongoro ikikeredi veveidi ira na tugana.
3 Ego i Izireli sa sa roroqu vivitigia isa si
Josepa jolaniria doru gogoto tuna marene,
ura sa podo sisa totonai sa tei baragoso tu ko
sa piti vania sa kai poko gojo kakala babata
jonga.
4 Totonai ira na tugana qai batia sa na
tamadi sa roroqu vivitigia sisa jolaniria ira,
poni sa qai kanai beto qaike boka paranga
vabubule lao tana.
5 Ego sa putagitania sa kai putagita si
Josepa ko totonai sa vavakato vaniria sira
na tugana, poni satotonai sa qai kanai tu
lalaodia sisa.
6 Pira sauniria, <<Mu vainongoronia na
putagita qa putagitania ara.
7 Ego taqe korapa kokoturia na gogou kiko
pa inuma sa gita poni sa sa iolo votu sale
vasiboro beto sa turu vatuvisi sae sa na gou
kiko taqu beto ira na gogou kiko tamugou sa
qai lame vaikamu vailivutainia sa taqu beto
ko qai titi opo gore pa moena na gou kiko
taqu,>> sau.
8 Poni pira qarigunia ira na tugana sisa,
<<Na tinoni lavata ko muna bangaranigei
agei sao? Na tinoni lalae ko muna lalaenigei
agei sao? >> qarigunia. Ko qai kanai tu
lalaodia ira sisa pa laena nona putagita beto
na sakasava sa pojaria isa.
9 Ego beto sa putagitania mule kai
putagita sisa ko sa ule vaniria sira na
tugana. Pira sau, <<Mu vainongoro ko! >>
<<Qa putagitania mule ara sa kai putagita,
poni sa kopira na tapo, na popu beto ka
manogameka seru sa qai titi opo gore pa
moequ ara,>> sauniria.
10 Ego totonai sa vavakato vania na
tamana beto ira na tugana, poni sa sa tokea
na tamana sisa pira saunia, <<Na savana sa
na putagita qu putagitania ao alepi? Ai vei?
Ko ara, na tinamu beto ira ka manogameka
tugamu sa mene lame sosoto tugu titi opo
gore pa peso pa moemu ao?>> sau.
11 Ko qai konoa ira na tugana sisa, goto na
tamana sa nongoro vakolea sa na paranga
alepi.

Qai Vavainia Ira Na tugana si Josepa

12 Ego ira na tugana i Josepa sa qai tei riu
tu vagaganiria na gogodo sipi tana tamadi
pa Sekemu,
13 ko pira saunia i Izireli si Josepa, Tuqu,
<<Qu gigilaimua sa ira na tugamu sa qai
korapa riu vagaganiria na gogodo sipi pa
Sekemu. Ko mei, ma garunu valaogo
tadira,>> saunia.
Poni pira sau sisa, <<Ego jongana,>> sau.
14 Ko pira saunia sisa, <<Mu lao dororia
ai qai korapa veveigadia sira na tugamu
beto ai qai korapa vevei sira na gogodo sipi
beto mu mule vavakato vanisiu,>> sau sisa.
Beto sa garunu variua koko pa lolomo pa
Heboroni.
Totonai sa kamu pa Sekemu si Josepa,
15 kai tinoni sa batia korapa vividulaiona
pa ia isa sisa ko sa nanasia na tinoni isa sisa,
<<Na sa qu korapa nyaqoa?>> saunia.
16 Poni pira sau si Josepa, Koi, <<Qa ko-
rapa nyaqoria na boko tugaqu. Ai vei muna
boka ule vanisiu pai qai korapa vagaganiria
na sipi?>> saunia.
17 Sa pira sau sa na tinoni isa, <<Koi! Qai
tei taloa tu lani sa, ba qa nongororia sa mai
lao pa Dotani qarigu,>> sau sisa.

Ko sa tuti liguria i Josepa sira na tugana poni sa sa lao batiria pa Dotani.

18 Ego pa souna tu qai batinia sisa ko totonai sa oqoro lao kamuria, poni sa qai mekarai vaingodonia ko mai vamatea sisa qarigu.

19 Ko qai vaiparanga laolame, pira qarigu, <<Sa lamegana alepi sa na tinoni puputagita.>>

20 <<Ariagada, ta vai vamate pale beto ta kurania pa kai baongo oqili api beto pira tanagu kai manugu piruna sa gani pipiaria tanagu. Beto tana doria ai mai vevei sira na putagita tana,>> qarigu.

21 Totonai sa nongoria i Rubeni sapi sa sa podekia ko bi aloa sisa pa limadi ira sau. Ko pira sau, Boko tasiqu! <<Take kobua na toa tana.

22 Take vaororungu kikisua. Ta gona kurania gu pa kai baongo oqili pa qega lani, goto take kotini limada,>> sau. I Rubeni sa paranga vei inara ko mi aloa tadira sisa ko mi toni mulenia tana tamana sau.

23 Ko totonai sa lame kamuria na tugana si Josepa sa, qai bako ririkatia sa nona poko gojo- na poko gojo kakala babata jonga sa korapa vasaea isa,

24 beto qai tekua ko qai gona kurania pa leo baongo oqil sisa. Na baongo oqili isa sa na pidili gagapuna, kepore kolo pa leona.

25 Totonai qai korapa toqo tetekudia poni, qai enga sae qarigu sa, qai batia sa kai puku minete tinoni Isimeli korapa mekarai lalamedia koko pa Qiliadi. Qai surana vapugeleni sakasa vavalingi gagani beto vavaumanga jonga- na sipaesi, na bami beto na moa- sa na dia Kameli ko mai surana goreniria pa Ijipi qarigu.

26 Poni pira sauniria i Jiuda sira na tasina na tugana marene, <<Na sa tana isongoniagita vei tana vaia na tasida beto tana vapaea na orunguna?

27 Aria, ko ta vavai palenia tadira na tinoni Isimeli pira goto take kotini limada ura na tasida gu beto na tinida mekada sina,>> sauniria. Poni sa qai nongoria ira na tasina na tugana sisa.

28 Ko totonai qai jola sira na tinoni roroiti teku poata pa Midia, poni sa qai kao votunia pa leona na baongo ogili ira na tugana si Josepa beto qai vavai palenia ka rabeteputa poata siliva tadira na tinoni Isimeli ko ira qai surana gorenia pa Ijipi si Josepa.

29 Totonai sa mule kamu pa baongo oqili si Rubeni, poni satei kepore tu si Josepa pa baongo ko sa bako ririkata pale sa nona poko.

30 Poni sa mule lao tadira na tasina sisa beto pira sauniria, Ei! <<Na koburu sa tei kepore tu. Pai mana lao sara kopira?>> sau.

31 Beto sa qai tekua sa na poko gojo tai Josepa, qai kubolia kai qoti beto qai vasuvunia na orungu sa na poko gojo tana.

32 Qai pogoso mulenia tana tamana sa na poko gojo kakala babata jonga beto pira qarigu, <<Api gu sa qe batia agei, Doro vatalea moko! Na poko gojo tu tana tumu marene beka sapi ba dai,>> qarigunia.

33 Poni sa dogoro gigalia isa ko sa pira sau, <<Na poko gojo tugu tana tuqu ara sina. Kaki manugu pirudi qai tei garata pipiara pale tu si Josepa,>> sau sisa.

34 Poni sa bako ririkata pale nona poko si Jekopi, beto sa vasaea na baiki ruruajana beto na totoso kakasana sa lukania isa sa na tuna marene

35 Poni doru tuna marene na tuna rereko sa qai lame ko mai vamanotia qarigu ba sa daionania ko bai vamanotia sisa, pira sauniria, <<Daiqua! >> <<Mana kole tugu lulukanania qua ara sa na tuqu marene tinganai mana gore kamuqua pa ia tadira na tinoni matedi,>> sau. Ko na tamana sa lukania si Josepa.

36 Ego ko ira na tinoni Midia sa qai vavainia pa Ijipi si Josepa lao tai Potipa pa Ijipi, kame ira na tinoni lalavata tai Pero isa na kuta tadira na tinoni kopu.

38

Ira Jiuda i Tama

1 Ego pa totoso isa, i Jiuda sa sa gore koko tadira na tasina na tugana ko sa gabala lao suvere tana kai tinoni pa Adulami na isongona i Hira.

2 Poni sa gosoria i Jiuda ketakoi sa kai tuna rereko i Sua kai tinoni pa Kenani. Ko sa tekua sa na rereko isa ko sa tome nagoa,

3 ko sa bogata sisa ko sa vapodoa kai tuna marene ko sa vaisongonia i Ere.

4 Ko sa bogata ligu mule sisa ko sa vapodoa mule sa kai marene ko sa vaisongonia i Onani.

5 Ko sa kai bogata mutu sisa ko sa vapodoa sa kai tuna marene ko sa vaisongonia i Sela. Pa Kezibi sa vapodonia isa sisa.

6 Ko i Jiuda sa teku vania kai rereko si Ere na tuna pa moa Ko na nisongona na rereko isa si Tama.

7 Ba i Ere na tuna moa i Jiuda, sa toania na toa ikikerena pa dodogoro tai Iahova, ko sa vamate pale i Iahova sisa.

8 Poni sa pira saunia i Jiuda si Onani, <<Mu lao tome nagoa na nabokona na tugamu ko mu roitinia na roiti tana marenena tana ko mu vapidoko vania na tutina na tugamu,>> saunia.

9 Ba sa gigilaiona i Onani sa na vuana isa sa minake tapoja na tuna isa sau, ko tonai vei sa tome nagoa na nabokona na tugana poni sa sa valua gore pale pa peso isa sa na

kolona ko mike pore sa na vuana na tugana sau.

10 Ba sa ikerena pa dodogoro ti Iahova sa na sakasava sa roitinia isa ko isa ba sa vamate pale tugu i Iahova.

11 Poni sa parangia i Jiuda si Tama na roana, pira saunia, <<Mu suvere vei mai na naboko pa ruma tana tamamu tinganai mina lavata tu i Sela na tuqu marene,>> saunia. Ura sa rorove sa isa ba, <<kita mai mate vei tugu ira karu tugana>> sau. Ego ko i Tama sa lao suvere pa ruma tana tamana.

12 Ego na sovaina jola beto sa mate sa na maqotana i Jiuda isa na tuna rereko i Sua. Pa liguna sa manoto ligu pa ona suvere takulanga sisa sa, mi sae tadira nona tinoni roiti qai korapa ngabuturia na vurungudi na ona sipi sau. Ko isa beto na ona baere i Hira na tinoni pa Adulami sa qai sae pa Timina.

13 Ego totonai qai ule vania si Tama, pira qarigu, Ago! <<Na roamu sa sa korapa sae pa Timina ko mi ngabuturia na vurungudi nona sipi,>> sau, qarigunia, poni sa

14 sa vagore pale i Tama sa nona poko naboko, sa vapaenia na udude vapaeni isumata ko mike tagigala sau, beto sa toqo pa totomena lao pa Enaimi isa na soana lao vei pa Timina. Ura sa batia si Sela kopira sa sa tei kai marene lavata tu ba qaike vania i Sela ko bi maqotana sisa.

15 Ko totonai sa batia i Jiuda sisa sa, sa rove veinia kai tugele gu sisa ura sa ude vapaea sa na isumatana.

16 Poni sa gabala laoa sisa pa keketai soana ko pira saunia, <<Aria! Mei ko ma tome nagogo,>> sau. Ura sake gigilai isa sa na roana gu sisa.

Poni sa pira saunia na rereko, <<Na sa muna vanisiu ko muna puta tavitisiu? >> saunia.

17 Sa pira sau sisa, <<Kode mana valame vanigo kai qoti kokoregana pa qua papausu,>> saunia.

Poni pira saunia mule, <<Na sa sa na kejo vakole muna vanisiu mai ao tinganai muna valamea na qoti?>> saunia.

18 Sa paranga tu sisa, pira sau, <<Na sa sa na kejo vakole mana vanigo ara?>> saunia.

Sa pira sau sisa, <<Na mua papaku aeana tavitia na gasorona beto na mua kolu pa limamu ina,>> saunia. Ko sa vaniria isa sa na sakasava ira beto sa tome nagoa. Ko sa bogata tu sisa.

19 Pa liguna sa taloa riu, poni sa sa vagore pale sa na udude vapaeni isumata beto sa vasae liguria sa nona poko naboko.

20 Pa totoso isa sa, i Jiuda sa vapogosonia nona baere pa Adulami sa na qoti kokoregana ko mi teku muleniria sa na kejo vakole sa aru tekuria na rereko sau, ba sake batia sa na rereko.

21 Ko pira sauniria sira na marene qai suvere ketakoi, <<Pai sa na tugele tabuna isa sa suvere pa keketaina na soana pa Enaimi? >> sau.

Poni pira qarigu sira, Koi! Kepore tugele tabuna sa lani, qarigunia.

22 Ko sa mule lao tai Jiuda ko pira saunia, Qokolo! <<Qake batia sa na rereko isa. Beto ko ira na marene qai suvere ketakoi ba qai pojai sa, kepore tugele tabuna sa ketakoi qarigu,>> sau sisa.

23 Poni pira sau si Jiuda, <<Ego mi kopuniria gu nona ropi kita ko ta vei na dia vavaivavu vavaledena ira na tinoni. Qa garunu laonia tugu ara sa na qoti kokoregana goto ao ko quke batia gu sa na rereko,>> sau.

24 Ego papada kue popu sa jola poni sa qai vavakato vania si Jiuda, pira qarigunia, Qokolo! <<Na roamu i Tama sa sa vavatugele qarigu ko na vuana sa kopira sa bogata qarigu,>> qarigunia.

Poni pira sau si Jiuda, Mu vavotua pa peguru ko mu vurungu toai pa iku, sauniria.

25 Totonai qai toni votunia si Tama, poni sa sa garunu valao nongoro sa tana roana, pira saunia, <<Na tinoni sa isongoria na sakasava aipira sa sa vabogatasiu ara,>> sau. Beto pira sau mutugu, <<Ko mu lame dogoro gigalaria moko ti sei sa na papaku aeana, na gasoro beto na kolu pira,>> sau sisa.

26 Poni sa dogoro gigalaria gu i Jiuda sa na sakasa ira ko pira sau, <<Isa sa tuvisi jolanisiu ara sisa ura ara qake vania i Sela na tuqu marene ara ko bi marenena,>> sau. Ko sake puta taviti ligua isa si Tama.

27 Totonai sa kamua nona totoso popodo sisa poni, na pata marene sa qai kole pa iapana.

28 Totonai sa korapa vapopodo sisa, kame ira karu sa alaka lamenia sa na limana poni sa tekua na rereko sa vatekuni koburu ko sa pikoni loji jijimiri sa na limana beto sa pira sau, Alepi sa sa podo momoe, sau.

29 Ba totonai sa teku mulenia na limana sa, na tasina tu sa sa votu lame poni pira sau sa na rereko, <<Ko pira tu qu pururu votu vei sao,>> sau sisa. Ko sa tavavaisongonia i Perezi sisa.

30 Beto poni, sa tuti votu sa na tugana isa sa tapikonia na loji jijimiri pa limana ko sa tavaisongonia i Zera.

39

I Josepa Beto Na Maqotana I Potipa

1 Ego ko sa tatoni gore pa Ijipi si Josepa. Ko i Potipa, kai tinoni pa Ijipi isa kame ira na tinoni lalavata tai Pero ko na kutadi ira na tinoni kopu pa ruma vaipiu sa vai tekua

sisa tadira na tinoni Isimeli qai toni gorenia ketakoi ko nona pinausu saunia.

2 Ego I Iahova sa suvere tavitia si Josepa ko kai tinoni boboka sisa totonai sa suvere isa pa ruma tana ona iviva lavata na tinoni Ijipi.

3 Totonai sa gigilai nona iviva lavata sa vei I Iahova sa suvere tavitia sisa beto i Iahova sa vabobokai pa doru sakasava sa roitiniria poni,

4 I Potipa sa qerania sisa ko sa veinia nona tinoni kopu. Sa udukia sisa ko isa mina kuta uananiria sira pa ruma tana, beto sa vakole laoa pa limana isa sa dorudi na sakasava sa isongoria.

5 Ko podalai pa totoso isa sa udukia isa si Josepa ko sa kuta uananiria sa na tatamana tana tinoni Ijipi alepi beto pa dorudi na sakasava sa isongoria. Ego ko sa manania i Iahova sa na tatamana tana tinoni Ijipi alepi pa laena i Josepa beto na mana tai Iahova sa sa uli pa doru sakasava sa isongoria i Potipa, pa ona tatamana beto pa ona kobu ia.

6 Ko sa loa laonia pa limana i Josepa sa doru sakasava sa isongoria ko sake pavu vajujuno mulenia mekana kai sa goto isatugu na ona tetekuna gu sa tekua sa sa junonia isa.

Ego i Josepa sa isongia na tini momorutuna beto na tini babata jonga,

7 ko nake sovaina tugu beto na maqotana na ona iviva lavata sa kole gogonani matana si Josepa ko pira saunia, <<Aria ko ta vaikole tavitioda,>> sau.

8 Ba sa daiona si Josepa ko, pira saunia sa na maqotana nona iviva lavata, <<Doru sakasava pa ruma api,>> sa <<Na iviva lavata taqu sa sa vakole lamea pa limaqu ara ko isa sake pavu vajunonia kai sa pa ruma alepi ura ara qa kuta uananiria sira.

9 Ko kepore mule sa kame sa poreveveina jolanisiu ara pa ruma alepi. Beto kepore mule sa kai sa sa aru mulenia isa taqu goto isatugu ao, ura na maqotana isa sao. Ko ai vei beto mana boka roitinia ara sa na sakasa ikikerena jola vei inara beto mana roitinia na sela pa moena na Tamasa?>> sau.

10 Ego ko na vaituti rane gu sa kole tepai isa si Josepa ba i Josepa sa daiona nongoria ko sa daiona kole tavitia babi daiona suvere tavitia sisa.

11 Ego kai rane i Josepa sa tome pa ruma ko mi roitiniria tugu nona roiti sau, ba totonai sa kepore sosoto sa kai tinoni roiti bi suvere pa leona na ruma

12 Ko sa kalo tekua sa nona titivi ko pira saunia, <<Aria ko ta vaikole tavitioda,>> sau, Ba i Josepa sa uele vakole pale pa limana isa sa nona titivi beto sa uku votuona pa peguru.

13 Totonai sa batia sa uele vakolea nona titivi pa limana beto sa uku votuon pa peguru si Josepa, poni sa

14 sa kuku uuiria sira nona tinoni roiti pa ruma beto pira sauniria, <<Dotu! >> <<Na tinoni Hiburu sa kamu tadagita alepi sa sa korapa vatorasagita gita. Sa tome lame taqu ko mi kole tavitisiu ara sau ba qa kuku uuinia ara.

15 Totonai sa nongoria qa uuigou ara agou, poni sa sa uele loa pale sa nona titivi pa keketaiqu ara api ko sa uku votuona pa peguru,>> sau sisa.

16 Ko sa kopu vakoleania pa keketaina isa sa na titivi tai Josepa tinganai sa mule kamu pa ruma na marenena.

17 Beto sa pojania na marenena sa na vavakato api, pira saunia, <<Na pinausu tinoni Hiburu isa qu vakamua tadagita ao ina sa sa tome taqu ko sa kole torasanisiu ara.

18 Ba isa tugu qa uui viviva ko qa kukuku ara sa, sa uele vakolea tugu pa keketaiqu ara sa nona titivi beto ko sa uku votuona,>> sau.

19 Ego totonai sa nongoria nona iviva lavata sa na vavakato tana maqotana totonai na maqotana pira sau, <<Pira sa roiti veinisiu ara sa na pinausu tamu ina,>> saunia poni sa sa iku vuvurungia sa na iviva.

20 Ko na iviva lavata tai Josepa sa aru tamania si Josepa ko sa gona laonia pa ruma vaipiu, pa ia ketakoi qai takopu ira na tinoni pareseni tana bangara.

Ego ba totonai sa suvere pa leo ruma vaipiu si Josepa,

21 poni si Iahova sa suvere tavitia sisa beto sa vadogoronia nona vairoqu sisa ko sa vakanokia isa sa na bulona na tinoni kopu pa ruma vaipiu ko sa dogoro tavaraguania isa si Josepa.

22 Ko na tinoni kopu pa ruma vaipiu sa udukia si Josepa ko isa sa na kuta tadira doru qai tapiu qai suvere pa ruma vaipiu, beto isa tugu vei sa lalaeniria sa doru sakasava qai taroiti ketakoi.

23 Ko na tinoni kopu ba sake pavu vagalaniria sa doru sakasava qai kole pa kopu tai Josepa, ura i Iahova sa suvere tavitia sisa beto doru sakasava sa roitiniria isa sa i Iahova sa vapuraria.

40

Na Tinoni Popogoso Kapa Beto Na Tinoni Roroiti Bereti

1 Ego kaki totoso pa liguna sa vei aipira sa na tinoni popogoso kapa bubukuni vaini beto na tinoni roroiti bereti tana bangara pa Ijipi sa qai vatagigiria sa na dia iviva lavata isa na bangara pa Ijipi.

2 Ko sa kokoraniria i Pero sira karu nona tinoni lalavata- na kutadi ira na tinoni popogoso kapa bubukuni vaini beto na kutadi ira na tinoni roroiti bereti.
3 Ko sa gona tomeniria pa ruma tana kutadi ira na tinoni kopu pa ruma vaipiu, isatugu pa ruma ketakoi sa takopu i Josepa.
4 Ko na kutadi na tinoni kopu pa ruma vaipiu sa udukia si Josepa ko isa sa kopuniria sira karu.

Pa liguna qai suvere sovai pa ruma vaipiu sa,
5 kai bongi qai okoto putagita sira karuna tinoni popogoso kapa bubukuni vaini beto na tinoni roroiti bereti tana bangara pa Ijipi qai tapiu pa ruma vaipiu, ko okoto putagita tadira karu sa koleona tugu na okoto ruvatadi.
6 Totonai sa lame ovikiria i Josepa na vuvugei sa, sa batiria qai dodoro betodia sira karu.
7 Poni sa nanasaria sira karu tinoni lalavata tai Pero qai tapiu ko qai suvere tavitia isa pa ruma tana ona iviva lavata, pira sau, <<Ai vei ko pa ngeni alepi qu doro takulanga tu sao karu?>> sau.
8 Poni pira qarigunia, <<Agei karu sa qe okoto putagita beto, ba kepotu sa kame vei bi ruvata vanigei sa na ginuadi na mei putagita,>> qarigunia.

Poni pira sauniria i Josepa, <<Na ruruvata sa na Tamasa gu mekana sa boka roitinia. Ko mu pojanisiu na miu putagita,>> sauniria.
9 Ko na kutadi ira na tinoni popogoso kapa bubukuni vaini sa vavakato vania i Josepa sa nona putagita. Pira saunia, <<Qa putagita sara sa qa batia sa kai gogou gasoro qurepi sa turu pa moequ,
10 ko pa gogou gasoro isa sa kue sa na kaena. Isa tugu qai takelai poni, sa qai aruru tugu beto qai vua ko qai matua gu sa na vuvungu qurepi.
11 Na kapa tai Pero sa qa arua pa limaqu ara, beto qa tekuria sa na vua qurepi ko qa monyo kuraniria na kolona pa leo kapa tai Pero beto sa qa vakolea sa na kapa pa limana i Pero,>> sau sisa.
12 Poni pira saunia i Josepa, <<Pira sau na ruvatana,>> sisa, <<Ka ue kaedi sa ka ue rane.
13 Ka ue rane gu sa kole beto i Pero mina ruvatigo sao beto mina vamule beigo pa mua roitina, ko ao muna vakolea na kapa pa limana i Pero, isatugu qu vevei perangana totonai qu popogoso vania nona kapa isa.
14 Ko totonai mina jojongana sa na susuvere tamu sa, munake roqu mumanisiu goto muna roroqusiu beto muna pojania tu si Pero na ginugua taqu ko muna vavotusiu pa ruma vaipiu api.
15 Ura ara ira na tinoni gu qai teku ragata riunisiu koko pa ia tadira na tinoni Hiburu beto nake savana lani ba qake roitinia tugu ara sa kai sa pada bai vatomesiu pa ruma vaipiu,>> sau sisa.
16 Ego totonai sa batia na kutadi ira na tinoni roroiti bereti sa vavagua sa na ruruvata tai Josepa, poni sa pira saunia si Josepa, <<Ara ba qa putagita tugu. Ko pa qua putagita sa, qai kole vaitopare pa batuqu sa ka ue topa bereti.
17 Ko pa leo topa isa pa arena poni sa qai kole doru kai gogoto tetekuna tunudi tai Pero, ba ira na mamanugu tatava sa qai korapa gani beto pale sa na topa tetekuna isa pa batuqu ara,>> sau sisa.
18 Poni pira sau si Josepa, <<Pira sau sa na ruvatana isa,>> <<Ka ue topa sa ka ue rane.
19 Ka ue rane gu sa kole beto i Pero sa mina ruvatigo beto mina vaborugo pa gou ko ira na mamanugu tatava mai gani beto pale na tinimu,>> saunia.
20 Ego na rane vina uesa na rane podo tai Pero ko sa roiti vaniria isa ira nona tinoni lalavata sa kai vavolo lavata. Beto sa ruvataria isa sira karu- na kutadi ira tinoni popogoso kapa vaini tana bangara beto na kutadi ira na tinoni roroiti bereti ko sa vatururia pa moedi ira nona tinoni lalavata.
21 Ko sa vaaru ligunia nona roiti popogoso kapa vaini sa na kutadi ira na tinoni popogoso kapa vaini ko sa vavakole ligu kapa vaini pa limana i Pero sisa,
22 goto na kutadi ira na tinoni roroiti bereti sa sa vaborua pa gou vei puputa tugu sa ruvata veini vania i Josepa.
23 Ba pa liguna isa sa na kutadi ira na tinoni popogoso kapa vaini bubukuna tana bangara sa sake isongo roroqu kamua isa si Josepa goto sa roqu muma palenia sosoto.

41

Karu Putagita Tai Pero

1 Ego tonai sa jola karu aoro doruna poni sa putagita si Pero sa pira sa vei: sa korapa turuona pa keketaina na ovuku pa Naili sisa,
2 poni sa qai bola votu sale koko pa ovuku sa ka vitu bulumakau momorutu babata jongadi beto na nyonyobokodi ko qai korapa gagani pa leo buburu pie.
3 Ego ira ka vitu goto bulumakau babatikaredi beto liliqiridi sa qai votu tuti saleria sira aipira ko qai lao turu kataparia sira na nyonyobokodi pa tutuqelena na ovuku Naili.
4 Beto qai lao tu na bulumakau babatikaredi beto na liliqiridi ko qai gani beto paleria sa ka vitu bulumakau momorutu

bababta jongadi beto na nyonyobokodi. Beto poni sa dorava si Pero.

5 Beto sa putagita mule sisa sa pira sa vei: ka vitu batu vuiti mamaladorurudi beto jojongadi sa qai toa pa kai gogou vuiti gu.

6 Pa ligudi ira sa qai votu lame sa ka vitu goto batu vuiti liliqiridi beto mamaleidi sa veiniria na gava dadanga pa sagere tapo.

7 Ego ko qai lao tu ira na batu vuiti liliqiridi ko qai ponyoloria sa ka vitu batu vuiti mamaladorurudi doruna. Totonai sa dorava si Pero sa gigilai sa sa putagita gu sisa.

8 Ego ko sa vuvugei neqa, poni sa sa takulanga na roquna, ko sa kuku vakamuria sa doru tinoni roroiti potana beto ira na tinoni gigigalai pa Ijipi ko sa ule vaniria i Pero sa karu ona putagita ba kepotu sa kame vei bi ruvata vania sa nona putagita.

9 Beto isa sa na kutadi ira na tinoni popogoso kapa vaini sa parangia si Pero, pira saunia, Koi! <<Bangara, pa ngeni alepi sa qa gigila kamua ara sa na qua sela.

10 Kai totoso ao Pero sa qu tagigirinigei sagei na mua nabulu ko qu vatomesiu sara beto na kutadi ira na tinoni roroiti bereti pa ruma tana kutadi ira na tinoni kopu.

11 Kai bongi qe okoto putagita beto sagei karu, beto okoto putagita tamigei karu sa qai koledia na ruruvatadi beto tugu.

12 Ego kai koburu marene Hiburu sa sa suvere tavitigei ketakoi, kai nabulu tana kutadi ira na tinoni kopu pa ruma vaipiu. Ko qe ule vania sa na mei putagita, beto sa okoto ruvata vanigei, sa na ruvatadi na mei putagita.

13 Ko isatugu vei sa ruvata vanigei isa sa qai gore votu beto tugu. Ara sa sa vatoqo ligusiu pa qua roitina goto isa kame sa qai vaborua,>> sau.

14 Poni sa vaigarunu si Pero ko mai sisiqarai riu tekua pa ruma vaipiu si Josepa sau. Ko pa liguna sa resa beto sa bei poko poni sa sa kamu turu pa moena i Pero.

15 Poni i Pero sa parangia si Josepa, pira sau, <<Kai putagita sa qa putagitania ara ba kepotu sa kame bi ruvatia sa na putagita taqu. Ba ara qa nongoronigo sao sa tonai qu nongoria sa na putagita sa qu boka ruvatia,>> saunia.

16 Sa oea i Josepa si Pero, pira saunia, <<Nake ara sa.>> <<Na Tamasa tu mina oea na mua nyorogua sao Pero,>> saunia.

17 Beto sa pira saunia i Pero si Josepa, <<Pa qua putagita sa, qa korapa turuqua pa tutuqelena na ovuku pa Naili sara,

18 poni qai votu sale ka vitu bulumakau nyonyobokodi beto momorutu babata jongadi ko qai korapa ngoja pa buburu pie.

19 Pa ligudi ira sa qai votu tuti saleria ira sa ka vitu bulumakau na mamaleidi beto qai batikare jola beto qai liqiri betodia. Qa oqoro tugu batiria ara sira na bulumakau babatikaredi vevei inara pa doru eqa pa ijipi

20 Beto qai lao tu ka vitu bulumakau liliqiri batikaredi ko qai gani beto paleria sa ka vitu bulumakau nyonyobokodi qai votu sale momoe.

21 Ba pa liguna qai tei gani ponyoloria tu pa iapadi ba sake tadogoro pikata sa vei bai tei ponyolo gorenia tu pa iapadi, na dorodi sa korapa tugu batikare qai vei perangana. Beto sa qa dorava sara.>>

22 <<Ego beto qa batia mule pa qua putagita vinarua sa api, Qa batiria sa ka vitu batu vuiti mamaladorurudi beto na jojongadi sa qai toa votu sae pa kai gogouna gu.

23 Ego beto sa qai takelai votu tuti liguria mutu sa ka vitu batu vuiti mamaleidi, liliqiridi beto matedi sa veiniria na gava dadanga pa sagere tapo.

24 Ira na batu vuiti liliqiridi pira sa qai poko amuria sa ka vitu batu vuiti jojongadi inara. Qa pojaniria sira na tinoni roroiti potana ba kepotu sa kame vei bi ruvata vanisiu,>> saunia.

25 Poni sa pira saunia i Josepa si Pero, Ego! <<Na putagita tao Pero sa kame gu beto vaitoto gu. Na Tamasa sa vadogoronigo sa na sa tata mina roitinia isa sau.

26 Ka vitu bulumakau jojongadi sa ka vitu aoro sira, beto ka vitu batu vuiti jojongadi ba ka vitu aoro tugu sira ko kame gu beto vaitoto tugu sa karu putagita inara.

27 Ka vitu bulumakau liliqiridi beto babatikaredi qai votu tuti saleria sa ka vitu aoro sira beto ka vitu batu vuiti ikikeredi sa vamateria na gava dadanga pa sagere tapo sa ka vitu aoro tugu sira. Ko ka vitu aoro songe sira.>>

28 <<Ko isatugu vei qa tei pojanigo tu ara ao Pero perangana sa na Tamasa sa vadogoronigo sa na sakasa mi roitinia sau.

29 Ka vitu aoro totoso masuru sa sa korapa lame pa doruna ia pa Ijipi,

30 ba ka vitu aoro tana totoso songe sa mina tuti lameria. Ko doru na masurudi na gagani pa Ijipi sa kode mai taroqu muma pale, beto na songe sa mina piaria na ia.

31 Ko na masuruna na gagani sa minake taroroqu ura na songe isa mina tuti lame sa mina neqi jola sosoto.

32 Ko na ginuana vei beto na putagita tao Pero sa votu karu totoso sa ura na Tamasa sa tei vatoqoa tu sa na totoso mina raja ko nake sovaina gu beto mina vagore votua sisa.>>

33 <<Ko sa vei sa, kopira tugu sa ao sa mu doria sa kai tinoni sa boka rorove beto na tinoni tatavagigalana ko mu vania na neqi ko mina kuta uanania sa na ia pa Ijipi.

34 Ao Pero mu udukuria sira na tinoni
mamata ko mai mamataniria na ia ko ira
sa mai tekua sa kame pa lima pa dorudi na
ababu pa Ijipi pana ka vitu aoro masuru.
35 Ira sa mai boko vaikamuniria sa doru
na gagani pa aoro jongana qai lame aipira
beto na neqi muna vaniria ao sa, mai boko
vaikamuniria sa na vuiti ko mai kopuniria
pa ruma vavakoleni gagani pa doru gugusu
lavata.
36 Ko na gagani aipira sa mai tavakole
kale vananama vaniria na tinoni ko mai
tekuria pana ka vitu aoro songe mina ka-
mua pa ia pa Ijipi ko na songe mike ngan-
guluria ira na tinoni,>> sau.

37 Poni sa rove vajonganaia i Pero beto ira
doru tinoni lalavata tana sa na rorove tai
Josepa.
38 Ko sa nanasaria i Pero sira nona tinoni
lavata, pira sau, <<Ai vei tana boka batia tu
gita sa kai tinoni sa vevei na tinoni api, isa
sa kolea na gagalana na Tamasa?>> sau.

39 Beto pira saunia i Pero si Josepa, <<Na
Tamasa sa vabatinigo ao sa doruna na
sakasava aipira ko kepore mule sa kai
tinoni rorove beto tatavagigalana vevei ao.
40 Ao gu sa muna kuta uanania sa na
ruma taqu, beto na parangamu ao sa mai
tuti vaiketia sira doru tinoni taqu. Goto isa
tugu na totoqona binangara sa, ara qa ululu
jolanigo sao,>> sau sisa.

I Josepa Na Kuta Pa Ijipi

41 Beto pira saunia i Pero si Josepa, Vain-
ongoro! <<Qa udukigo ara sao ko muna
kuta uanania ao sa na ia doruna pa Ijipi,>>
saunia.
42 Beto sa unusu vagorea i Pero sa na
ringi sa kolea na vinagigila vinaruana na
bangara pa kakarusu limana ko sa vasola-
pania pa kakarusu limana i Josepa. Beto sa
vasaenia na poko gojo kokoregana beto sa
vapakunia kai papaku qolo pa ruana.
43 Beto sa vakoi lekogia sisa pa totopili
tana tinoni vinarua pa nona binangara
beto ko qai kukuku pa moena isa sira
na tinoni, pira qarigu, <<Kokotungu gore
beto,>> qarigu. Ko sa vakuta uanania isa sa
na ia doruna pa Ijipi.

44 Beto pira saunia i Pero si Josepa, <<Ara
si Pero, ba pa vinamalumu gu tamu sa mai
boka ovulia na limadi beto mai vakanokia
na nenedi sira na tinoni pa leona na ia pa
Ijipi,>> saunia.
45 Beto sa vaisongonia i Zapenati Panea si
Josepa beto ko sa vania ko na maqotana isa
si Asenati na tuna rereko i Potipera isa na
iama pa Oni. Ko sa lekogo ovikiria i Josepa
sira na ia pa Ijipi.

46 Ka uengavuluputa aorona si Josepa to-
tonai sa podalai roiti sisa tai Pero na ban-
gara pa Ijipi. Ko sa koko tai Pero si Josepa
ko sa lekogia isa sa doru na ia pa Ijipi.
47 Ko na peso sa masuru vatatale pa leona
ka vitu aoro totoso masuru.
48 Sa boko vaikamuniria i Josepa sira na
gagani qai vua pa leona ka vitu aoro totoso
masuru pa ia pa Ijipi ko sa vakoleniria pa
gugusu lalavata. Na gagani qai tavakole
kale pa okokoto gugusu lavata ira sa qai
tateku tugu pa ia qai kole pa vailivutaina na
gugusu isa.
49 Ko sa boko vavaikamuniria i Josepa
sa na kiko vei tu na nagasa pa poanana
tinganai sa jola vivitigi ko sa nogoto tu kuti
vagoreria isa ura sa jola sosoto pa pada.
50 Totonai sa oqoro raja na songe, poni
sa karu marene sa i Josepa sa vaporeniria
tai Asenati na tuna rereko i Potipera isa na
iama pa Oni.
51 I Josepa sa vaisongonia i Manase sa isa
pa moa ura pira sau, <<I Tamasa sa varoqu-
muma palenisiu pa doru na qua tapata beto
ira doru na tatamana tana tamaqu,>> sau
sisa.
52 Na vinarua marene sa sa vaisongonia
i Eparemi ura pira sau, <<Na Tamasa sa
vavuasiu pa ia ketakoi qa gosoro tapata,>>
sau sisa.
53 Ego ko sa lame okoto sira ka vitu aoro
totoso masuru pa Ijipi,
54 beto ko sa podalai gu sa ka vitu aoro to-
toso songe, vei puputa tugu sa pojai i Josepa.
Ko doru ia sa sa raja sa na songe ba pa ia
doruna pa Ijipi sa kole gu sa na gagani.
55 Ba totonai qai podalai burana mamate
sira na tinoni pa Ijipi, poni sa qai lukana
uui lao tai Pero tepagadia gagani. Poni sa
garunuria i Pero sira doru tinoni pa Ijipi,
pira sauniria, <<Mu lao tai Josepa ko isa
mina ule vanigou na sa muna roitinia,>>
sau.
56 Totonai sa uli kamuria na songe sa
na gugugusu doruna pa vailivutaina, poni
sa sa revangaria i Josepa sa doru ruma
vavakoleni gagani beto ko sa vavainiria
tadira na tinoni pa Ijipi sa na vuiti, ura sa
neqi viva sa na songe sa raja pa ia pa Ijipi.
57 Ko ira doru tinoni sa qai lame pa Ijipi ko
mai vai vuiti tai Josepa qarigu, ura sa neqi
viva sa na songe pa doruna ia.

42

Ira Na Tugana Marene i Josepa qai Gore Pa Ijipi

1 Ego totonai sa gigilai i Jekopi sa na kiko
sa sa kole pa Ijipi poni, sa pira sauniria sira
na tuna marene, <<Ai sa vei ko qu kole gu
toqo vaidoke tari lana?>> sauniria.

2 Beto sauniria mule, <<Qa nongoria sa na kiko sa kole pa Ijipi qarigu. Ko mu gore vai vanigita kaki kiko ketakoi, ko ta toania ko take mate,>> sau.

3 Poni sa ira ka manogaputa tugana i Josepa sa qai gore ko mai vai kiko pa Ijipi qarigu.

4 Ba i Jekopi sake vatutiniria ira si Benisimani isa na tasina i Josepa ura kita vei ko mi gosoro tapata sau.

5 Ko ira na tuna marene i Izireli sa qai somana tutiiria sira kaki goto tinoni qai gore vai kiko pa Ijipi ura pa ia pa Kenani ba sa raja tugu sa na songe.

6 Ego i Josepa sa na tinoni mamata pa ia pa Ijipi, ko isa sa vavainiria tadira doru na tinoni pa ia sa na kiko. Ko totonai qai kamu pa Ijipi sira na tugana i Josepa, poni saqai lao titi opo gore pa peso pa moena isa.

7 Isa tugu sa batiria na tugana si Josepa sa, sa gigalariaona ba sa roiti vei kai tinoni karovona sisa ko sa paranga sasasururia, pira sau, <<Pai qu koko lame vei sagou?>> sauniria.

Poni pira qarigu sira, Koi! <<Agei na koko lame vei mei pa ia pa Kenani,>> <<Ko me vai kiko qeu,>> qarigunia.

8 I Josepa sa gigalariaona sa na tugana goto ira sa qaike gigalia sisa.

9 Beto isa sa sa roroqu kamua i Josepa sira nona putagita veveidi ira na tugana ko pira sauniria, <<Na tinoni qu tome golomo sagou. Mu tome ko mu doro poaria gu ketakoi mina boka pururu tome vei na kana qugu,>> sauniria.

10 Poni qai oea sisa, pira qarigu, Koi <<Dai! mei tinoni lavata.>> <<Agei na mua nabulu aipira sa qe kamu ko me vai kiko gu qeu sa.

11 Agei doru pira sa na tuna marene beto gu kai tinoni. Na sosotona sa qe pojanigo api ko nake tinoni me lame tome golomo doro poai na miu ia qeu,>> qarigunia.

12 Ba pira sauniria mutugu sira, <<Dai! >> <<Qu seke. Qu lame ko mu batia ketakoi mina boka pururu tome vei na kana qugu,>> sauniria.

13 Ba pira qarigu mutugu sira, <<Agei na mua nabulu aipira sa ka manogarua tamatasi na tuna marene beto gu kai tinoni sa suvere pa Kenani. Isa pa ligu bebeto sa sa korapa suvere tana tamamei goto kame sa tei kepore tu,>> qarigunia.

14 Sa pira sauniria i Josepa sira, <<Isa tugu vei qa tei pojanigou tu ara. Na tinoni qu tome golomo tugu sagou.

15 Ba jongana, pira mana podeke veinigou ara sagou: Pa isongona i Pero na bangara toana sa, munake isongo taloa lani sagou tinganai mina kamu tu lani sa na tasimiu pa ligu.

16 Ko mu garunia sa kame agou ko mi riu toni vakamua sa na tasimiu goto agou doru mule sa muna takopu pa ruma vaipiu ko ta doria vei sosoto tugu sa na paranga qu pojaria ba dai, sauniria. Vei munake vei sa pa isongona i Pero na bangara toana sa, na tinoni qu tome golomo tugu sagou.>>

17 Beto ko sa vatomeria pa ruma vaipiu ka ue rane.

18 Pa vinaue rane poni sa pira sauniria i Josepa sira, Jongana, <<Mu roitinia gu agou sa na sakasava ma pojanigou ara api qau ko mu toa ura ara ba qa matagutunia na Tamasa.

19 Vei mina tinoni tarangemiu sosoto sagou sa kame agou sa mina suvere jola pa ruma vaipiu goto agou doru mule sa mu pogoso muleniria na kiko pa miu gusu tadira na miu tatamana qai korapa burana vaivasevi.

20 Ba muna isongo toni kamunia taqu sa na tasimiu pa ligu bebeto soni vei tu sa na sosotona tugu sa na miu vavakato managu sara beto vei tu sa munake tavamate,>> sauniria. Poni qai vaegoa gu ira sa na sakasava sa pojaniria isa.

21 Beto qai kole vaipaparanga mekadi sira ka manogaputa tamatasi, pira qarigu, <<Inana sa, taqe tekua na vinakilasa sa gita pa laena na tasida. Taqe batioda sa ai sa vitigi veinia isa sa na tapata taqe roiti laonia gita tana totonai sa tepa vivitigi gita ko take vaia sau, ba taqeke vainongoro ko sa vei sa taqe gosoronia na tapata gita sa na ginugua isa,>> qarigu mekadi.

22 Poni sa oeria i Rubeni sira, pira sauniria, <<Qa pojanigou tugu sara boko tasiqu, pira qaunigou, muke kotia na koburu qaunigou. Ba agou quke vainongoro. Ko kopira sa tana isongo laea tugu gita sa na orunguna isa,>> sau sisa.

23 Qaike gigilai ira sa i Josepa sa sa korapa nonongoriaona sa na sa qai korapa pojai ira ura isa sa kai goto tinoni tu sa sa ruruvata vakarovo vania.

24 Ko sa rijo vasou tadira ko sa podalai lukana, beto sa gabala muleria ko sa parangaria. Beto sa tekua si Simioni ko sa piua pa moedi ira.

25 Ego beto sa vaigarunu si Josepa ko qai vapugeleni kiko sa na baiki tadira, qai kura muleniria pa leo baiki sa na dia poata siliva beto qai vatana vaniria na besa pa dia rerege mule. Pa liguna sa roiti veiniria isa inara,

26 poni sa qai vamakeleria pa dia dongiki sa na dia kiko beto ko qai taloa riu.

27 Pa kai ia ketakoi qai vajola bongi, poni sa kame ira sa sa revangia nona baiki ko mi vagagania nona dongiki sau sa, sa batia sa nona poata siliva pa mangana nona baiki.

28 Ko pira sauniria sira na tugana na tasina, Koi! <<Sa tavamule sa na poata siliva taqu.>> Dotu! <<Pa leo qua baiki api,>> sauniria.

Poni sa tadungana na bulodi ko qai matagutu neneqere ko pira qarigu, <<Na sa pu vei pira ko na Tamasa sa roiti veinigita tu pira?>> qarigu.

29 Totonai qai mule kamu tai Jekopi na tamadi pa ia pa Kenani sa, qai vavakato vania sa doru sakasaa sa taroiti tadira. Pira qarigu,

30 <<Na tinoni isa sa bangarania na ia isa sa sa paranga sasasurugei beto sa roiti veinigei tu kale agei qe korapa lao tome golomo doro poai na dia ia sau.

31 Ba pira qeunia, Na sosotona sa agei nake tinoni qe korapa tome golomo pa ia tamugou.

32 Ka manogarua tamatasi sagei na tuna beto gu kai tinoni. Kame sa tei kepore tu goto isa pa ligu bebeto sa sa korapa suvere tana tamamei pa ia pa Kenani qeunia,>> qarigu.

33 <<Beto pira saunigei sa na tinoni sa bangarania na ia isa, <Ego pa soana vei api sa mana gigilai ara sa na tinoni tarangemiu sagou: Kai tasimiu sa muna loai taqu goto agou doru sa mu pogoso mule vaniria na gagani na miu tatamana qai korapa burana vaivasevi.

34 Ba muna tonia lame taqu sa na tasimiu pa ligu bebeto ko mana vasosotoa ara sa na tinoni tarangemiu sosoto tugu sagou beto nake tinoni sa tome golomo doro poai na ia. Poni mana ruvata vamule vanigou sa na tasimiu, beto muna boka rijo lao lame pa ia lani sau>,>> qarigu.

35 Totonai qai kole vuvaniria na dia baiki sa, korapa kura koledia pa okoto dia baiki sa na kukurani poata sa kolea na siliva. Ko totonai qai batia ira beto na tamadi sa na kukurani siliva, poni sa qai matagutu.

36 Poni sa parangaria i Jekopi na tamadi sira, pira sau, <<Qu tei teku beto paleniria tu sira na tuqu. I Josepa sa tei kepore tu, i Simioni sa tei kepore tu ko kopira mu tekua mutu si Benisimani qugu. Doru tapata sa qai raja gu taqu,>> sau sisa.

37 Poni sa parangia na tamana si Rubeni, pira sau, <<Vei maneke toni mulenia tamu sa na koburu sa muna boka vairia gu sa karu tuqu marene ara inara. Mu vakolea pa limaqu ara sisa beto kode ara mana toni mulenia tamu,>> saunia.

38 Ba pira tu sau si Jekopi, <<Na tuqu sa minake gore tavitigou ura na tugana ba sa tei mate tu ko mekana gu isa kopira sa suvere. Ko vei mina gosoro kalea kaki tapata pa soana totonai qu korapa gore sa, na takulanga gu sa kode muna vagorenisiu pa leo pou ara sagou,>> sauniria.

43

Na Rerege Gore Vinarua Pa Ijipi

1 Ego na songe sa sa korapa neqi pa doruna na ia.

2 Totonai qai teku vabetoria sa doru na kiko qai tekuria pa Ijipi, sa pira sauniria na tamadi sira, <<Mu mule gore ko mu vai vanigita mule ka visa tetekuna,>> sauniria.

3 Ba sa parangia tu i Jiuda sisa, pira sau, <<Na tinoni isa sa paranga vaneneqi gei sagei, Pira saunigei, <Vei munake tonia sa na tasimiu sa munake batia na isumataqu ara sagou>.

4 Ko vei muna garunu vatutinigei sa na tasimei sa, mene gore vai vanigo sa na tetekuna.

5 Goto vei munake garunu vatutinigei sisa, meneke gore ura na tinoni isa sa pira saunigei, <vei minake tutigou sa na tasimiu sa muneke bati ligua na isumataqu saunigei>,>> qarigunia.

6 Poni sa nanasa si Izireli, pira sau, Ai sa vei ko qu ule vania tu sa na tinoni isa koleona kai tasimei qugunia ko qu vanisiu na tapata sara? sau.

7 Poni qai oea ira sisa, pira qarigu, <<Na tinoni isa sa nanasa vivitiginia sa na veveimei agei beto na mei tatamana. Pira sau, <Na tamamiu sa korapa toaona? > <Koleona mule kai tasimiu? > saunigei. Ko agei qe oeria gu sa na sa sa nanasanigei isa. Ai vei mene gigilai agei sa isa kode pira minagu, <Muna toni lagerenia na tasimiu minagunigei>,>> qarigunia.

8 Beto sa pira saunia i Jiuda si Izireli na tamana, <<Mu garunu vatutinisiu ara sa na koburu ko agei me qaqiri ko me riu kopira, ko agei beto ao beto ira na tuda ta toa ko take mate.

9 Ara mekaqu mana tapogosonia beto ao muna boka jutunisiu gu sa na toa tana koburu. Ko vei maneke toni mulenia tamu beto munake batia lani pa moemu sa, ara mana tajutunia sisa pa moemu ao kamua na kamua.

10 Ko inara gu sa vei, goto vei beke vavabongi agei sa, be tei boka riu tu kopira beto ko be tei rua vidulu tu,>> sau sisa.

11 Poni sa pira sauniria i Izireli na tamadi sira, <<Ego vei mina vei tugu isa sa, pira mu roiti vei: Mu kuraniria pa baiki sa kaki vuvua pa mumuqu beto mu pogoso gore vania na tinoni isa, na juki miu vaivana tana sa- iapeki oela beto iapeki muji, kaki oela umumanga jonga beto na moa, kaki vua ngari beto na alimoni.

12 Mu tamo ruai sa na poata siliva qu aruria perangana ura na poata siliva qai kole pa mangana na miu baiki sa muna kaqama muleniria pa limamiu. Palu qai kura kaleniria gu sinara.

13 Beto mu tonia sa na tasimiu inana ko
mu qairi ko mu mule gore tana tinoni isa.
14 Beto na Tamasa neqina jola mi vanigou
na jongana totonai muna turu pa moena na
tinoni isa ko mina vamalumu vanigou ko
mai tuti mulegou sa na tugamiu i Simioni
beto na tasimiu i Benisimani. Goto ara sa,
vei maneke isongoria sa, maneke isongoria
tugu,>> sau sisa.
15 Ko qai teku pogosoria ira na tuna sa
na vaivana beto na poata siliva tamo rua
beto qai tonia si Benisimani ko qai qaqiri ko
qai gore pa Ijipi ko qai lao turu pa moena i
Josepa.
16 Totonai sa batia i Josepa si Benisimani
sa kamu tavitiria ira sa, sa pira saunia
sa na tinoni kopu pa nona ruma, <<Mu
toni laoniria na tinoni pira pa ruma beto
mu kubolia kai papausu ko mu vatanai na
tetekuna ura kode korapa rane mai teteku
tavitisiu ara sira na tinoni aipira,>> saunia.
17 Ko na tinoni kopu sa roitinia sisa vei sa
pojania i Josepa ko sa toni laoniria pa ruma
tai Josepa sa na tinoni aipira.
18 Ego qai matagutu sira na tinoni aipira
totonai qai toni laoniria pa ruma tai Josepa.
Ko pira qarigu, <<Isatugu pa laena na poata
siliva qai kole pa leo oda baiki pa totoso
momoe sa qai teku lamenigita lani. Ko sa
nyorogua rapatagita beto vakilasagita beto
mi tekunigita nona pinausu beto mi tekuria
na oda dongiki sau basava,>> qarigu.
19 Ko qai lao kamua sa na tinoni kopu
tai Josepa ko qai parangia pa totomena na
ruma tana.
20 Pira qarigunia, <<Koi iviva,>> be
parangigo mai. <<Pa totoso momoe sa qe
lagere vai kiko lani sagei.
21 Ba kai ia ketakoi qe puta, poni sa qe
ruvataria na mei baiki qeu sa, agei doru sa
qe okoto batiria pa mangana na mei baiki sa
na mei poata siliva isa qe vavainiria. Ko qe
pogoso muleniria pa limamei aipira.
22 Na poata siliva mene vai liguni kiko sa
qe posoria pa limamei aipira. Qeke gigilai
i sei sa vakoleria sa na poata siliva pa leodi
na mei baiki,>> qarigu.
23 Poni sa pira sauniria, <<Koi jongana gu
sina.>> <<Muke matagutu. Na miu Tamasa,
na Tamasa tadira na tamamiu sa vakoleria
pa leo baiki tamugou sa na poata inara, goto
ara na poata siliva tamugou sa qa tekuria
tu,>> sau. Beto ko sa vavotu vaniria si
Simioni.
24 Sa toni tomeniria na tinoni kopu pa
leona na ruma tai Josepa sira na tinoni pira,
sa vatana vaniria na pie ketakoi mai loqaria
na nenedi beto sa vaniria na gagani sa na
dongiki tadira.
25 Qai vatanai sa na dia vaivana verania
mina kamu i Josepa na korapa rane ura qai
tei nongoronia tu sa kode mai teteku tavitia
isa sira pa nona ruma qarigu.
26 Totonai sa kamu pa ruma si Josepa sa,
qai valaoa sa na dia vaivana qai pogoso
tomeniria pa ruma beto qai titi opo gore pa
peso pa moena isa.
27 Sa nanasaria ai qai veveigadia, beto
poni sa pira sauniria, <<Ai sa korapa
veveigana sa na tamamiu babaragoso qu
vavakato vanisiu? Ai vei sa korapa toaona?
>> sauniria.
28 Poni qai oe lao sira, pira qarigu, <<Na
mua nabulu na tamamei sa sa korapa
toaona beto sa korapa suvere vataleona
gu,>> qarigunia. Beto ko qai titi opo gore ko
qai valavatia.
29 Totonai sa dogoro laolame ko sa batia
si Benisimani na tasina isa kai tinadi gu ira
karu poni sa sa nanasa, <<Isa na tasimiu pa
ligu bebeto qu pojanisiu sapi?>> sauniria.
Beto pira saunia, <<Na Tamasa mi man-
anigo tuqu,>> sau.
30 Beto sa koi vei kanoko na bulona si
Josepa totonai sa batia na tasina ko, sa
sisiqarai votu nyaqoa kai eqa ko mi lukana
sau. Ko sa tome pa ona lose mekana ko sa
lukana ketakoi.
31 Pa liguna sa puqa vapidilia sa na
isumatana sa sa votu lame beto sa kole
aru tamana mulenia mekana sa sa paranga,
pira sau, <<Mu iai na tetekuna,>> sau.
32 Ko qai ia vania na tetekuna sisa mekana
kai ia, ira na boko tamatasi sa kai ia qai toqo
mekadi, beto ira na tinoni Ijipi qai teteku
tavitia isa sa kai ia qai toqo mekadi, ura ira
na tinoni Ijipi sa qaike boka teteku tavitiria
sira na tinoni Hiburu ura na ikerena jola
tadira na tinoni Ijipi sa sa vei isa.
33 Beto ira na tugana na tasina sa qai vato-
qoniria pa moena isa tuti pa aorodi podalai
pa moa ko sa kamu tana isa pa ligu ko qai
okoto vaidogoro lao lame mekadi beto qai
gabara.
34 Totonai qai taiania sa na tetekuna sa
tavatana pa tevolo tai Josepa sa, na iana i
Benisimani sa ka lima totoso sa mota jola
jolaniria ira doru qai teteku. Ko qai teteku
beto buku qeqera tavitia isa sira.

44

Kai Kapa Siliva Pana Kai Baiki

1 Ego i Josepa sa garunia sa na tinoni
kopu pa nona ruma, pira saunia, <<Mu va-
pugeleniria na tetekuna sa na baiki tadira
na tinoni inara isa vei mai boka pogosia,
beto na dia poata siliva sa mu okoto kura
muleniria tugu vei pa dia leo manga baiki.
2 Beto sa, mu kurania sa na kapa taqu
isa na kapa siliva ina pa leo manga baiki
tana tinoni isa pa ligu bebeto, vei tugu nona
poata siliva sa vainia na kiko,>> sau. Poni sa

roitinia tugu isa sa na manugu sa garununia i Josepa.

3 Totonai sa kabere vuvugei, poni sa qai loa variuria tavitiria na dia dongiki sira na tinoni ira.

4 Ego qai votu loai ira sa na gugusu lavata ba totonai qai oqoro taloa vasou sa, pira saunia i Josepa sa na ona tinoni kopu, <<Qaqiri ko kopira tugu mu adu tutiria sa na tinoni pori, beto totonai muna kamuria sa pira munaguniria, <Ai sa vei ko qu beinia tu na ikerena sa na jongana?

5 Ko isa tugu na kapa sa bubukunia na tinoni lavata taqu beto sa dodogoro votuniria na sakasava golomodi sisa. Na roiti ikikerena sa qu roitinia agou inara munaguniria>,>> saunia.

6 Ko totonai sa riu kamuria, poni sa sa pojaniria tugu sa na paranga tai Josepa aipira.

7 Ba pira qarigu tu sira, <<Ai sa vei ko sa paranga vei tu inara sa na tinoni lavata? Bi maragovi tu mene roitinia agei na mua nabulu sa na sakasava vevei inara.

8 Na poata siliva tu qe batiria pa leo mei manga baiki ba qe pogoso mule vanigo tu ao koko pa ia pa Kenani tu Ko ai vei beto mene boka iko siliva babi na qolo mutu pa ruma tana tinoni lavata tamu?

9 Ba vei kame agei na mua nabulu sa bi tapoa sa tekua sa, mina mate tugu sisa beto agei doru mule sa mene ona pinausu gu na tinoni lavata,>> qarigu.

10 Poni pira sau sisa, <<Ego jongana ropi, kopira ta roiti vei isa qu pojai agou. Isa na tinoni sa tapoa sa tekua sa mina pinausu taqu goto agou doru sa munake tajutunia sa na tapata isa,>> sauniria.

11 Ko qai okoto sisiqarai vagorea pa peso sa na dia baiki beto qai okoto ruvata revangaria sa na dia baiki.

12 Beto sa podalai nyaqo sa na tinoni kopu podalai tana isa pa moa ko sa kamu tana isa pa ligu bebeto, poni sa sa tabata pa leo baiki tai Benisimani sa na kapa.

13 Poni qai ririkataria sa na dia poko beto qai okoto susurana pa dia kameli sa na dia sakasava ko qai mule pa gugusu lavata.

14 Ego i Jiuda beto ira na tugana beto na tasina sa qai tome pa ruma ti Josepa ko i Josepa sa korapa tugu ketakoi ko qai gona oponiria pa peso pa moena isa.

15 Poni sa pira sauniria i Josepa, <<Na sa sa qu roitinia agou? Quke gigilai agou sa na tinoni vevei ara api sa mana boka dogoro votuniria gu sa na sakasava golomodi? >> sauniria.

16 Poni pira sau si Jiuda, <<Na sa mule menegu agei tana qua tinoni lavata? >> <<Na sa mene boka pojai agei? Na sa mule mene roitinia ko mene boka talegasamei sagei? Ko kopira na Tamasa sa poai sa na sela tamigei. Ko kopira sa agei sa na pinausu gu tamu ao na qua tinoni lavata-agei doru tavitia tugu isa na tinoni sa tapoa sa tekua na kapa,>> sau sisa.

17 Ba pira tu sau si Josepa, <<Bi maragovi tu mana roitinia ara sa na roiti api. Isa gu na tinoni sa tapoa sa tekua na kapa sa mina pinausu taqu. Goto agou doru sa muna mule sae, vabubulemiu tana tamamiu,>> sau sisa.

18 Poni sa kanoko tata lao tana si Jiuda ko pira sau, <<Muke veinisiu qua tinoni lavata. Bu vamalumusiu ko ma parangigo mai ao na qua tinoni lavata. Muke kokoranisiu ara na mua nabulu ura ao sa vaitoto vei gu i Pero sao.

19 Qua tinoni lavata! Perangana qu nanasagei sagei na mua nabulu, <Ai vei korapa suvereona na tamamiu beto koleona kai tasimiu marene?> qugunigei.

20 Poni pira qeunigo sao qua tinoni lavata, <E! Korapa suvereona na tamamei babaragoso beto kai tuna marene isa sa podo totonai sa tei baragoso vivitigi tu isa. Na tugana sa tei mate tu ko mekana gu isa sa korapa suvere sa ira karu kai tinadi ko na tamana sa roroqu vivitigia sisa>,>> qeunigo.

21 <<Poni pira qugunigei sagei na mua nabulu, <Mu toni lagerenia taqu ko ma batini mataqu sisa> qugunigei.

22 Poni pira qeunigo sao qua tinoni lavata, <Na koburu sa tapata mina loai na tamana ura vei mina loai sisa sa kode mina mate gu sa na tamana>, qeu.

23 Ba pira qugunigei tu sagei na mua nabulu, <Vei mineke tuti lageregou sa na tasimiu sa munake bola bati ligua na isumataqu ara,> qugu.

24 Ko totonai qe mule sae kamua sa na mua nabulu na tamamei, poni sa qe vavakato vania sa doru na paranga qu pojai ao na qua tinoni lavata.>>

25 Ego sa sovai, <<poni sa pira sau sa na tamamei, <Mu mule gore ko mu vai vanigita mule ka visa tetekuna,> saunigei.

26 Ba pira qeunia, <Agei meneke boka gore. Vei mina tutigei tu na tasimei pa ligu sa mene gore. Ura agei meneke boka batia na isumatana na tinoni isa vei mineke tutigei na tasimei pa ligu>,>> qeunia.

27 <<Poni pira saunigei sa na mua nabulu na tamamei, <Qu gigilaimiu agou sa karu tuqu marene sa sa vapodo vanisiu ara na maqotaqu>.>>

28 Kame ira karu sa sa taloa taqu ko totonai pira qau, <<Vavagila kaki manugu pirudi qai tei garata pipiara pale tu sisa.>> Ko qake batia ara sisa kamua tugu pa ngeni alepi.

29 Ko vei muna teku variunisiu mule sapi ko mina gosoro kalea na tapata sisa sa

na mamata takulanga gu sa, kode mina vagorenisiu pa leo pou ara, saunigei.
30 Ko sa vei sa, <<Vei mana mule sae tana mua nabulu na tamaqu sara ko na koburu minake tutigei sagei sa na toa tana tamana sa piulai vaikamu gu pana toa tana tuna gu api ke,
31 ko totonai mina batia na tamamei kepore sa na koburu poni sa kode mina mate gu sisa. Ko na takulanga gu mene vagorenia pa leo pou agei na mua nabulu sa na mua nabulu na tamamei,
32 Ura ara na mua nabulu qa tapogosonia tana tamaqu sa na koburu api.>> Pira qaunia Vei maneke toni mulenia sa na koburu alepi sa ara mana tajutu tarinia pa moemu ao na tamaqu kamua na kamua qaunia.
33 <<Ko ai vei bi ara na mua nabulu ba beia sa na koburu ko ba suvere vei na pinausu tamu ao na qua tinoni lavata goto na koburu bi tuti mule saeria sira na tugana.
34 Ai mana boka roiti vei mana mule kamua na tamaqu vei maneke toni mulenia sa na koburu? Dai! Qake nyorogua batia na takulanga mina gosoria na tamaqu,>> saunia.

45

I Josepa sa ulevotu mulenia mekana

1 Ego sake boka sosoto aru mulenia pa moedi ira doru ona tinoni roiti si Josepa, ko sa kukuria, pira sau, <<Mu vaiolo voturia pana taqu sira doru,>> sau. Ko kepotu sa kame bi suvere sa totonai sa ule votu mulenia mekana tadira na tugana na tasina si Josepa.
2 Beto sa lukana uui viviva si Josepa ko ira na tinoni tu pa Ijipi ba qai nongoria beto ira pa ruma tai Pero ba qai nongoria tugu.
3 Beto pira sauniria i Josepa sira na tugana na tasina, Ara Josepa sapi! Ai vei sa korapa toaona na tamaqu? sauniria. Ba ira na tugana na tasina sa qai kununu gu koledia ura qai matagutu vivitiginiria pa moena isa.
4 Beto isa sa pira sauniria i Josepa sira na tugana na tasina, <<Lame tata taqu,>> sau. Totonai qai lame tata tana sa, pira sauniria, <<Ara na tasimiu i Josepa sapi, isa qu vavai lagerenia pa Ijipi agou.
5 Ba munake takulangania beto munake tagigiri mulenigou mekamiu sa vei qu vavai lagerenisiu ara lani ura na Tamasa tu sa garunu valagere momoesiu sara ko mai tavasare sa na toa.
6 Kopira sa tei karu aoro tu sa raja pa ia sa na songe ko ka lima aoro mutu sa kole totonai mina kepore tugu sa na umuma beto na lolokete pa inuma.
7 Ba na Tamasa sa garunu valagere momoesiu sara ko mi kole jola sa kai minete tinoni tamugou pa nabana beto mi tavasare sa na toa tamugou pa kai soana vaivagabarana jola,>> sau.
8 <<Ego ko, nake agou qu garunu valageresiu lani sara, goto na Tamasa tu. Ko isa sa vatoqosiu sara ko ara sa na tamana i Pero beto na tinoni lavata tadira doru ona tatamana isa beto na tinoni mamata pa doruna ia pa Ijipi.
9 Ko mu sisiqarai mule sae tana tamaqu ko mu pojania sisa, Pira sau sa na tumu marene i Josepa; Na Tamasa sa vatoqosiu ko na tinoni lavata pa Ijipi sara. Ko mu gore lagere taqu, muke vavabongi.
10 Muna suvere pa pikata ia pa Qoseni ko muna boka suvere tata taqu- ao, ira na tumu beto na mabusu beto ko ira na miu sipi, na qoti, na bulumakau beto doruna sakasava qu isongoria.
11 Ko ara mana dodogorogou ketakoi pa kalena na tetekuna ura ka lima aoro tu sa sa kole beto sa mina jola sa na songe api, kita vei ko mu malanga vaivasevi sa ao, ira na mua tatamana beto doru na vei qu isongia, munagunia.>>
12 <<Ko na matamiu mekamiu sa batisiu beto vei tugu na matana mekana i Benisimani na tasiqu alepi sa, ara Josepa sosoto tugu sa qa korapa paparangagou alepi.
13 Ko muna ule vania na tamaqu sa veveidi doru na vinalavata qa taiania ara pa Ijipi beto veveidi doru na sakasava qu batiria. Beto ko muna sisiqarai toni lagerenia lani sa na tamaqu,>> sauniria.
14 Beto isa sa sa boru lulukania si Benisimani na tasina ko i Benisimani ba sa boru lulukania tugu sisa.
15 Beto sa ao memekaria na paparadi sa doru tugana beto sa lukana tatariria. Pa liguna isa poni sa ira na tugana na tasina sa qai parangia sisa.
16 Totonai sa kamu pa ruma tai Pero sa na nongorona na kamudi ira na tugana na tasina i Josepa sa, i Pero beto ira doru tinoni lalavata tana sa qai qera.
17 Ko pira saunia i Pero si Josepa, <<Mu pojaniria sa na tugamu na tasimu ko mai surana vapugeleni tetekuna sa na dia mamanugu mamade nene beto mai mule pa ia pa kenani,
18 beto ko mai toni lagereniria lani sa na tamamiu beto na miu tatamana beto mu lagere taqu. Ara mana vanigou na ia jojongana pa Ijipi beto muna boka teteku vatale pa teteku jojongadi pa ia lani,>> munaguniria.
19 Beto mu pojaniria, pira muguniria, <<Mu tekuria kaki totopili pa Ijipi ketakoi muna surananiriaira na miu koburu, na maqotamiu beto sa mu surania sa na tamamiu ko mu lagere.
20 Muke pavu doro roroquria sa na miu isisongo ura doru sakasava jojongadi pa

Ijipi sa kode muna isongoria gu muguniria,>> sau sisa.

21 Ko qai roiti vei tugu sira na tuna i Izireli. I Josepa sa vaniria na totopili vei sa garunia i Pero beto vei tugu na besa pa dia rerege mule pa Kenani.

22 Sa okoto vaniria na poko kokoregadi sira na tugana goto i Benisimani sa kue gogoto poata siliva beto ka lima bebei sa na poko sa vania sisa.

23 Beto tana tamana sa, aipira sa sa vaigarununia mai vania: ka manogaputa dongiki marene qai vasurananiria na sakasava jojongadi pa Ijipi, beto ka manogaputa dongiki rereko qai vasurananiria na kiko, na bereti beto kaki sakasa mina arua i Jekopi totonai mina rerege gore pa Ijipi.

24 Beto poni, sa garunu variuria sa na tugana na tasina, beto totonai mai taloa riu qarigu sa, pira sauniria, <<Munake vaivatorasa pa soana,>> sau.

25 Ko qai taloa pa Ijipi sira ko qai sae pa ia pa kenani kamua si Jekopi na tamadi.

26 Beto qai ule vania sisa, pira qarigunia, <<Sa korapa toaona gu si Josepa! Ko isa sa na tinoni mamata pa doru ia pa Ijipi,>> qarigunia. Poni sa dugala vasiboro na bulona si Jekopi ura sake vasosotoria sira.

27 Ba pa liguna qai vavakato vania sa doru paranga sa pojaniria i Josepa, beto totonai sa batiria sa na totopili sa vaigarununiria i Josepa ko mai surana gorenia isa pa Ijipi sau poni sa sa ngangali ligu sa na gagalana i Jekopi na tamadi.

28 Poni pira sau si Izireli, Pada gu kopira! I Josepa na tuqu sa korapa toaona. <<Ara ma gore ko ma batia sisa totonai qa oqoro mate,>> sau sisa.

46

I Jekopi Sa Gore Pa Ijipi

1 Ego ko sa taloa pa Kenani si Izireli pogosoria sa doru sakasava sa isongoria, ko sa gore vei pa Biaseba ko ketakoi sa vavakukuvu lao tana Tamasa tai Aisake na tamana.

2 Ego na Tamasa sa parangia si Izireli pana kai dodogoro na bongi, pira saunia, <<Jekopi! Jekopi,>> sau.

Sa pira sau sisa, <<Api sara,>> saunia.

3 Sa pira sau sa na Tamasa, <<Ara sa na Tamasa, na Tamasa tana tamamu.>> <<Muke matagutu gore pa Ijipi, ura mana roiti veinigo kai puku tinoni lavata ketakoi ara sao.

4 Ara mana gore tavitigo pa Ijipi beto mana isongo toni sale mulenigo. Beto na limana tugu mekana i Josepa kode mina voporia sa na matamu ao,>> sau.

5 Ego ko sa qaqiri si Jekopi ko sa taloa pa Biaseba, ko ira na tuna marene qai tonia si Jekopi na tamadi, beto doru dia koburu beto na maqotadi pana totopili sa garunu vasalea i Pero ko mina surania i Jekopi saunia.

6 Qai toniria tugu vei sa na dia papausu beto na isisongo qai teku isongoria pa Kenani ko qai gore pa Ijipi sira Jekopi beto ira doru na vuana.

7 Sa toni goreniria pa Ijipi isa sira na tuna marene na tuna rereko beto doru na mabusu- doru na vuana isa.

8 Aipira sa na isongodi ira na tuna marene i Izireli (i Jekopi beto ira na tuna marene isa) qai gore pa Ijipi.

I Rubeni na tuna pa moa i Jekopi.

9 Ira na tuna marene i Rubeni sa: I Hanoki, i Palu, i Hezironi beto i Kami.

10 Ira na tuna marene i Simioni sa: I Jemueli, i Jamini, i Ohadi, i Jakini, i Zoha beto i Saulu isa na tinana sa kai rereko pa Kenani.

11 Ira na tuna marene i Levi sa: I Qesoni, i Kohati beto i Merari.

12 Ira na tuna marene i Jiuda sa: I Ere, i Onani, i Sela, i Perezi beto i Zera (ira Ere beto i Onani sa qai tei mate tu pa ia pa Kenani).

Ira na tuna marene i Perezi sa: I Hezeroni beto i Hamulu.

13 Ira na tuna marene i Isaka sa: I Tola, i Pua, i Jasubi beto i Simironi.

14 Ira na tuna marene i Zebuluni sa: I Seredi, i Eloni beto i Jahaleli.

15 Aipira sa na tuna marene i Jekopi sa vaporeniria tai Lia pa Padani Arami tavatia kai tuna rereko nisongona i Dina. Ko na vaikamudi ira na tuna marene na rereko sa ka uengavulu kue.

16 Ira na tuna marene i Qadi sa: I Zeponi, i Haqi, i Suni, i Eziboni, i Eri, i Arodi beto i Areli.

17 Ira na tuna marene i Asa sa: I Imina, i Isiva, i Isivi beto i Beria. Na luludi rereko si Sera. Ira na tuna marene i Beria sa: I Hebe beto i Malakiele.

18 Aipira sa na tuna marene i Jekopi sa vaporeniria tai Zilipa isa na nabulu rereko i Labani sa vania i Lia na tuna rereko. Ko na vaikamudi sa ira ka manoga vonomo.

19 Ira na tuna marene i Jekopi sa vaporeniria tai Resolo sa: Ira Josepa i Benisimani.

20 Pa Ijipi sa, ira Manase beto i Eparemi sa karu tuna marene i Josepa sa vaporeniria tai Asenati na tuna rereko i Potipera isa na iama pa Oni.

21 Ira na tuna marene i Benisimani sa: I Bela, i Beke, i Asibeli, i Qera, i Namani, i Ehi, i Rosi, i Mupimi, i Hupimi beto i Aradi.

22 Aipira sa na tuna marene i Jekopi sa vaporeniria tai Resolo. Ko na vaikamudi sa ira ka manoga made.

23 Na tuna marene i Dani sa: i Husimi.

24 Ira na tuna marene i Naputali sa: I Jaziele, i Quni, i Jeze beto i Sileme.

25 Aipira sa na tuna marene i Jekopi sa vaporeniria tai Biliha isa na nabulu rereko i Labani sa vania i Resolo na tuna rereko. Ko na vaikamudi ira doru sa ka vitu.

26 Ko dorudi ira qai gore pa Ijipi tavitia i Jekopi vei ira na orunguna sosoto isa goto nake anye tavitiniria na maqotadi ira na tuna marene sa ka vonomo ngavulu ka vonomo na vaikamudi.

27 Ko vei mina anye tavitiniria sa karu tuna marene i Josepa qai podo pa Ijipi sa, ira na tinoni pa tatamana tai Jekopi qai gore pa Ijipi sa ka vitu ngavulu puta na vaikamudi.

28 Ego i Jekopi sa garunu valao momoea tai Josepa si Jiuda ko mi ule momoe vania sa na soana sa lao vei pa Qoseni sau. Ko totonai qai kamu pa pikata ia pa Qoseni sa,

29 I Josepa sa vananama vakolea sa nona totopili isa mina lao gosoronia i Izireli na tamana pa Qoseni saunia. Ko isa tugu sa lao bola votu pa moena na tamana si Josepa sa, sa boru lulukanania sisa.

30 Beto pira saunia i Izireli si Josepa, <<Kopira mana boka matequa gu ura kopira qa batia mekaqu na isumatamu sa qu korapa toamua sao,>> saunia.

31 Beto pira sauniria i Josepa sira na tugana na tasina beto ira doru na tavitina i Jekopi, <<Ara sa mana lao parangia si Pero beto mana pojania sa agou na tugaqu na tasiqu beto doru tavitina na tamaqu qu suvere pa ia pa kenani sa qu tei kamusiu tu ara.

32 Ko na tinoni aipira sa na tinoni kokopu sipi, na papausu ko qai toniria tugu vei sa na dia gogodo sipi na bulumakau beto doru sakasava qai isongoria managunia.

33 Ko vei mina kukugou si Pero ko pira minagu, <Na sa na miu roit sagou minagu sa,>

34 pira munagunia, Agei na mua nabulu aipira sa podalai tu na iketemei sa na kokopuniria gu na papausu qai vevei ira na tamamei sa na mei roiti munagu. Poni sa kode mina malumu vasuveregou sa pa pikata ia pa Qoseni, ura na sakasava ikikerena jola tadira na tinoni Ijipi sa na roiti tadira na tinoni kokopu sipi,>> sauniria.

47

1 Ego ko i Josepa sa lao pojania si Pero, pira sau, <<Na tamaqu beto ira na tugaqu na tasiqu tavitiria na dia gogodo sipi na bulumakau beto doru na sakasava qai isongoria sa qai tei kamu tu koko pa ia pa Kenani ko qai korapa pa Qoseni sa kopira,>> saunia.

2 Beto sa vileria sira ka lima tugana ko sa toni laoniria tai Pero.

3 Sa nanasaria i Pero sira ka visa tamatasi, pira sauniria, <<Na sa sa na miu roiti sagou? >> sau.

Poni pira qarigunia si Pero, <<Agei na mua nabulu aipira sa na tinoni kokopu sipi,>> <<Na roiti tugu qai roroitinia na tamamei,>> qarigunia.

4 Beto pira qarigunia mutu, <<Qe kamu suvere vei na tinoni karovomei lani sagei, ura na songe sa raja vaneneqi sa pa Kenani ko na mei papausu ba kepore sa na buburu vei ketakoi bai gagani. Ko sa vei sa, bu vamalumugei ko be suvere pa ia pa Qoseni sagei na mua nabulu,>> qarigu.

5 Poni pira saunia i Pero si Josepa, <<Na tamamu beto ira na tugamu na tasimu sa qai kamu tamu,

6 ko na ia pa Ijipi sa pa moemu inana, ko mu vasuvereria pa kai kobu ia vavaguana sa na tamamu beto ira na tugamu na tasimu mu vasuvereria pa Qoseni beto vei muna gigilaria koledia sa kaki tinoni boboka, poni sa mu udukuria ko mai tinoni kopuniria na papausu taqu,>> sau sisa.

7 Ego beto sa tonia i Josepa si Jekopi na tamana ko sa lao turu pa moena i Pero ko i Jekopi sa manania si Pero.

8 Poni i Pero sa nanasia si Jekopi, pira sau, <<Ka visa na aoromu sao?>> saunia.

9 Poni pira saunia i Jekopi si Pero, <<Na aoro qa suvere vei na tinoni karovoqu ara sa kai gogoto uengavuluputa. Qai papaka beto sa koleria na tapata sa na aoro qa toania ara beto qaike kakasa vei na aoro qai toania ira na tamaqu vei na tinoni karovodi,>> saunia.

10 Beto poni sa manania i Jekopi si Pero beto sa votu taloa tai Pero sisa.

11 Ko sa vasuvere togasaria i Josepa pa Ijipi sira na tamana, na tugana na tasina beto sa vaniria na kobu ia vavaguana pa Ijipi isa na pikata gugugusu pa Ramisisi tutia tugu vei sa pojai i Pero.

12 Ko i Josepa sa kole dodogororia pa tetekuna sira na tamana, na tugana, na tasina beto pa doru na tatamana tana tamana, tutia tugu na anyedi ira na dia koburu.

I Josepa Beto Na Songe

13 Ego doruna na pipikata ia sa kepore sa na gagani ura sa raja vaneneqi sa na songe ko na ia pa Ijipi beto na ia pa Kenani sa qai burana vaivasevi beto sa veiniria na songe.

14 Ko i Josepa sa tekuria sa doruna poata qai kole pa Ijipi beto pa kenani qai vainiria na kiko ko sa pogoso laoniria pa ruma tai Pero.
15 Ko totonai sa pidili sa na poata tadira na tinoni pa Ijipi beto pa Kenani sa, doruna pa Ijipi sa qai kamu tai Josepa ko pira qarigunia, <<Mu vanigei na gagani. Ai sa vei ko mene mate vuvusu tu pa moemu ao lani ura kopira na mei poata sa beto pudala,>> qarigunia.
16 Poni pira sauniria i Josepa, <<Ego mu vakamuria na miu papausu ropi. Ko ara ma vanigou na gagani beina na miu papausu ura sa beto pudala na miu poata qugu,>> sau.
17 Ko qai pogoso kamuniria tai Josepa sa na dia papausu ko sa vaniria sa na gagani vaibeiniria na dia hose, na sipi, na qoti, na bulumakau beto na dongiki. Ko inara sa toka veiniria isa sa pa aoro doruna, sa vaibeiniria na gagani sa doruna dia papausu.
18 Totonai sa okoto sa na aoro isa sa, qai kamu mule tana sa pa aoro pa liguna isa ko pira qarigunia sisa, <<Meneke golomia tamu na mei tinoni lavata sa, na mei poata sa beto pudala ko na mei papausu sa na mua ao na mei tinoni lavata, kepore mule sa kai sa mene vanigo ao goto na tinimei tugu beto na kobu ia tugu qe isongoria.
19 Ai sa vei ko mene mate vuvusu tu pa moemu ao- Agei beto na mei kobu ia. Ko mu vainigei na gagani sagei beto na mei kobu ia ko agei beto na mei kobu ia sa mene pinausu vanigo gu ao Pero. Ko mu vanigei na kiko ko me boka toa beto meke mate beto na kobu ia sa mike qasania kai sa,>> qarigunia.
20 Ko i Josepa sa vai beto vania i Pero sa doru na ia pa Ijipi ura ira dodoru tinoni pa Ijipi sa qai vavainiria sa na dia ia ura sa raja vaneneqiria sa na songe. Ko na ia pa Ijipi sa i Pero sa isongoria,
21 beto i Josepa sa vapinausuria sira na tinoni podalai pa kai uquna pa ia pa Ijipi ko sa lao kamu pa kai kalena tu.
22 Goto na ia tugu tadira na Iama sa sake vaia isa ura i Pero tugu sa vavaniria iapeki ia sira na iama ko qai boka tetekuni gagani sa ketakoi na ia sa vaniria isa. Ko sa vei sa qaike vavainia sa na dia ia sira.
23 Pira sauniria i Josepa sira na tinoni, <<Kopira pa ngeni alepi sa qa vaigou ara sagou beto na miu ia ko na ona i Pero sagou. Ko aipira sa na kiko ko mu umai sa na ia.
24 Ba totonai mina kamua sa na totoso ababu sa, kame pa lima sa muna vania i Pero goto ka made pa lima sa muna kopuniria ko muna umuma soga beto na tetekuna tugu vei tamugou mekamiu na miu tatamana beto na miu koburu.>>
25 Poni pira qarigu sira na tinoni, <<Qu aloria ao sa na toa tamigei.>> <<Qu roiti vajongana lame tamigei sao na mei tinoni lavata ko agei sa nona pinausu gu i Pero sa kopira,>> qarigu.
26 Ko i Josepa sa vaturua sa kai vavanau veveina na ia pa Ijipi sa korapa tugu tavaroiti kamua pa rane pa ngeni alepi. Ko na vavanau isa sa kame pa lima pa dorudi na sakasava qai tateku pa inuma sa tana na bangara i Pero. Na ia tugu qai taiania ira na Iama sa sake isongia i Pero.
27 Ego ko qai suvere togasa pa Ijipi pa pikata ia pa Qoseni sira na tinoni Izireli. Qai isongodia sakasava ketakoi beto qai vua ko qai soku vatatale.
28 Ka manogavitu aoro sa sa suvere pa Ijipi si Jekopi ko na kakasana na toa tai Jekopi sa kai gogoto made ngavulu vitu aoro.
29 Totonai sa tata kamua na totoso mina mate si Izireli sa, sa kukua si Josepa na tuna beto pira saunia, <<Vei muna qeranisiu ara sao sa, mu vakolea na limamu pa kauru avaqu ara beto mu taringungutinia sa ao muna vatadogoronia na mua roroqu beto na mua rarange lame taqu ko munake golomosiu sa pa Ijipi,
30 goto totonai mana mate ko mana kamuria na tamaqu sa, muna pogoso votunisiu tu pa Ijipi beto ko muna sae golomosiu ketakoi qai tagolomo ira,>> sau.

Poni pira saunia i Josepa sisa, Jongana! <<Kode mana roitinia ara sa isa vei qu pojai ina,>> saunia.
31 Ko pira sau si Izireli, <<Mu maulunisiu,>> sau sisa. Ko sa maulunia i Josepa sisa beto sa titi opo gore pa batuna nona opata si Izireli ko sa vatarasaea na Tamasa.

48

Ira Manase I Eparemi

1 Ego pa liguna aipira, pira qarigunia si Josepa, <<Koi sa vioro sa na tamamu,>> qarigu. Poni sa sa toniria isa sa karu tuna marene ira Manase i Eparemi.
2 Totonai qai ule vania si Jekopi, pira qarigunia, <<I Josepa na tumu marene sa kamu tamu sau,>> qarigu, poni sa sa vaipera tatakole ko sa toqo pa lovu si Izireli.
3 Beto pira saunia i Jekopi si Josepa, <<Na Tamasa neqina jola sa sa votu taqu pa Luzi pa ia pa Kenani, beto ketakoi sa mananisiu,
4 beto pira saunisiu, <Mana vavuago beto mana vasokugo beto mana roiti veinigo kai puku minete tinoni ara sao beto mana vanigo ara sa na ia api ko ira na vuamu ao vuka risa mai isongia kamua na kamua>.>>
5 <<Ego ira karu tumu marene ao qai podo pa Ijipi totonai qa oqoro lagere ara tamu pa Ijipi sa taqu sira ko ira Eparemi i Manase sa

taqu, vaitoto puputa vei tugu ira Rubeni i Simioni sa taqu.
6 Ira na koburu qu vaporeria ao pa ligudi
sa tamu sira goto ira karu sa na ia mai isongia vuka risa sa na isongodi sa mai taanye tavitiniria na isongodi ira na tugadi.
7 Totonai qa korapa mule koko pa Padani
sa, qa mamata takulanga jola sara ura sa mate si Resolo pa ia pa Kenani totonai tu qe korapa rererege lame mei, na souna iapeki koko pa Eparati. Ko qa golomonia tugu ketakoi pa keketai soana sa lao pa Eparati>> (isa pa Betilihema sisa), sau sisa.
8 Totonai sa batiria na tuna marene i
Josepa si Izireli sa, sa nanasa, <<Ira sei sa pira?>> sau.
9 Poni pira saunia i Josepa sa na tamana,
<<Ira na tuqu marene ara na Tamasa sa vanisiu lani sinara,>> saunia.
Poni pira sau si Izireli, Mu valameria ko ma mananiria, saunia.
10 Ego sake kakabere vatale na matana si
Izireli koi vei sa baragoso vivitigi ko sake boka batia kai sa. Ko sa toni vatata laoria tu tana i Josepa sira karu, ko na tamana sa aoria beto sa boruria.
11 Beto pira saunia i Izireli si Josepa,
<<Qake rove veinia mana bati ligua ara sa na isumatamu ao, ba doro kopira na vuamu tu ba na Tamasa sa vabatinisiu,>> saunia.
12 Beto isa sa, sa teku varijoria i Josepa
sa karu tuna pa tutungu nenena na tamana beto sa titi opo gore pa peso sisa.
13 Ego i Josepa sa aruria sira karu, i
Eparemi pa kale matuana lao vei pa kale lima merina i Izireli beto i Manase pa kale merina lao vei pa kale lima matuana i Izireli, beto sa sa toni laoniria tana tamana.
14 Ba i Izireli sa alaka laonia tu sa na
lima matuana ko sa vaoponia pa batuna i Eparemi tu ba isa pa ligu sisa, beto sa vaipiqosavalania sa na limana ko na merina sa vaoponia pa batuna i Manase ba i Manase tu sapa moa.
15 Beto poni sa manania si Josepa, pira
sau,
<<Na Tamasa isa qai rererege pa moena,
Ira na tamaqu i Ebarahami beto i Aisake,
Na Tamasa isa sa paususiu
Pana doru na qua toa kamu pa ngeni alepi,
16 Na mateana isa sa alosiu ara pa doruna na tapata
Mi mananiria sa na koburu marene aipira.
Mai takukunia na isongoqu ara
Beto na isongodi ira na tamaqu ira Ebarahami i Aisake,
Beto mai vua vasosoku pa abana,>> sau sisa.
17 Totonai sa batia i Josepa sa na tamana
sa vaopoa sa na lima matuana pa batuna i Eparemi sa, sake qera ko sa arua sa na limana na tamana pa batuna i Eparemi ko mi vakarovo laoa pa batuna i Manase sau.
18 Beto pira saunia i Josepa sa na tamana,
<<Dai Tamaqu! Api tu sa pa moa! Vaoponia na lima matuamu pa batuna isa,>> saunia.
19 Ba sa daiona tu sa na tamana, pira sau,
<<Qa gigilaiqua tuqu, qa gigilaiqua. Isa ba mina lame kai puku minete tinoni tugu beto mina kai tinoni poreveveina sisa. Ba isa tugu, na tasina sa mina tinoni poreveveina jola jolania isa, beto na vuana isa sa mai kai minete puku tinoni lavata,>> saunia.
20 Beto ko sa mananiria sa pa rane isa,
pira sau,
<<Pa isongomu ao sa ara Izireli qa parangania sa na mana api
<Na Tamasa mi roiti veinigo ira Eparemi beto i Manase sao>,>> saunia.
Ko sa vamomoea isa si Eparemi beto sa valiligua isa si Manase.
21 Beto isa sa, pira saunia i Izireli si Josepa,
<<Ara sa tata gu mana mate, ba na Tamasa mina vavaburogou ko mina toni mulenigou pa ia tana tamamiu.
22 Beto ara qa vanigo ao jolaniria ira na
tugamu na tasimu sa kai kobu ia pa Sekemu isa na ia qa teku variuniria ara ira na tinoni Amorai pa qua benisi beto na bokala,>> saunia.

49

I Jekopi Sa Mananiria Na Tuna Marene

1 Ego beto sa, sa kukuria i Jekopi sira
na tuna marene ko pira sauniria, <<Mu vaikamu ko ma ule vanigou sira na sakasava muna gosororia pa rane qai lame pori.>>
2 <<Mu vaikamu ko mu vainongoro, sagou
na tuna marene i Jekopi;>>
<<Mu nongoria i Izireli na tamamiu.>>
3 <<Rubeni, ao sa na tuqu moa,
Na qua viva, na neqi momoe taqu,
Qu iolo pana vavagua, iolo pa neqi,>>
4 Qu tuara pipiara vei na kolo,
Ko munake iolo sao
Ura qu kesai na lovu tana tamamu,
Ko qu vapajia na qua kokolena.
5 <<Ira Simioni i Levi sa na tamatasi-
Na dia benisi sa na dia vavaipiaraina.>>
6 Make tomea na dia vavavanau ikerena,
Make somanania na dia vavaikamu,
Ura pa dia kokora qai vamatea na tinoni
Pa dia qeqera qai pano vapapalekaria na papausu.
7 Mi taleve sa na dia kokora, ura sa mangi-
ina jola

Beto na dia tagigiri ura sa iku vuvurungu!
Mana vaipikatainiria tai Jekopi
Beto mana vaipiarainiria pa Izireli.
8 <<Ao Jiuda, na tugamu na tasimu mai vatarasaego;
Na limamu mina pidururia na mua kana.
Mai titi opo gorenigo sira na tuna na tamamu.>>
9 Ao Jiuda sa na laione kokoregamu;
pa liguna qu tekua na mua boso qu mule kamu.
Vei na laione kokoregana sa gona toqo kole,
Vei na laione rereko- i sei mina nyorogua vatorasia sa?
10 Na kolu bangara minake taloa tai Jiuda,
Ko na opata bangara mina lame pa tutina isa
Tinganai mina lame kamu si Silo
Beto ira na tinoni mai vatabea sisa.
11 Mina piko vaturunia pa gou qurepi nona dongiki,
Nona tuni dongiki pa gou qurepi vua vatatalena;
Mina puaria pa kolo vaini nona poko
Nona poko gojo pa kolo jimirina na qurepi.
12 Na matana mina jimirini kolo vaini,
Na livona mina kekani meleke.
13 <<I Zebuluni sa mina suvere pa babatana
Ko mina babatana tadira na vaka;
Nona voloso mina kamu pa Sidoni.>>
14 <<I Isaka sa na dongiki pupuda tuva
Ba sa kole radonona pa vaikorapaidi karu ona totoqona.>>
15 Totonai sa batia nona ia miminerena sa na ia vavaguana
Beto nona kobu ia sa vavagua jola.
Poni sa poloa na pokotona ko mi pogoso sau
ko sa sugaria sa na mamata qai gona vatoparenia.
16 I Dani sa mina pituria ira nona tinoni
Vei tugu kame ira na bubutu Izireli.
17 I Dani sa mina kai dole pa keketai soana,
Na tuni dole poisini pa rereregena,
Isa sa garatia na kikijulu nenena na hose
Ko na tinoni sa koia sa vukele pelusu mulenia.
18 <<Na mua inalo ao sa qa korapa gegelenia, Iahova.>>
19 <<I Qadi sa mai rapatia ira na kana bola siborodi,
Ba isa mina rapata vapelusu ukuriuria.>>
20 <<I Asa sa vamasuria na gagani lilingina;
Isa mina vatanai na tetekuna bangara.>>
21 <<I Naputali sa na dia nake tapiko tarina
Isa sa vaporeria na paranga vavaguadi.>>
22 <<I Josepa sa na gasoro qurepi vua vatatale,
Na gasoro vua vatatale pa keketai vuvugu,
Ira na kaena qai ajara karovia na bara.
23 Qai vabatinia na kokora ko qai tupia;
Qai tagigirinia ira na kuta tinoni anga.>>
24 Ba sa toqo vamauru sa nona bokala,
Na limana sa sake kanoko kokomiti,
Ura na limana na Tamasa neqina tai Jekopi,
Ura na sepati, na patu tai Izireli,
25 Ura na Tamasa tana tamamu, isa sa tokanigo,
Ura na Tamasa neqina jola, isa sa mananigo
Na mana qai koko lagere vei pa noka,
Na mana qai vuvugu votu vei pa kauru lilisina,
Na mana qai lame vei pa susu beto pa iapa.
26 Ira na mana tana tamamiu sa qai poreveveina jolaniria,
Ira na mana lame veidi pa kukubo lalavata kokoleidi.
Jolaniria na vaitokai jongadi lame veidi pa kukubo kokoleidi.
Ira doru sakasava aipira sa mai kole pa batuna i Josepa,
Pa reana isa mina dodogororia ira na tugana na tasina.
27 <<I Benisimani sa na vulupu piruna;
Na vuvugei sa gani pipiaria na mamanugu sa vamatea
Na vevelu sa vaipikatainiria sa na isisongo sa tekuria,>> sau sisa.
28 Ko dorudi aipira sa ka manogarua bubutu Izireli, ko api sa na sakasava sa pojaniria na tamadi totonai sa mananiria beto sa vaniria tugu na okokoto mana sa pada mai tekua.

Na Mate Ti Jekopi

29 Ego beto i Jekopi sa sa vaniria sa na vavanau aipira, pira sauniria, <<Ara sa sa tata gu beto mana mate beto mana taboko lao vaikamu tadira na qua tinoni. Ko totonai mana mate sa, muna golomo tavitinisiu ira na qua tite pa bevi pa ia tai Eporoni na tinoni Hitai,
30 na bevi pa ia tai Makipela isa tata pa Mamiri pa ia pa Kenani isa i Ebarahami sa vainia tai Eporoni na tinoni Hitai ko na ia vavaigolomona saunia.
31 Ketakoi sa qai golomoniria ira Ebarahami beto i Sera na maqotana beto ketakoi qai golomoniria ira Aisake i Ribeka na maqotana beto ketakoi tugu qa golomonia i Lia ara.

32 Na kobu ia beto na bevi sa kole pa leo ia isa sa qai tavai tadira na tinoni Hitai,>> sauniria.

33 Totonai sa vaokotia i Jekopi sira na vavanau tadira na tuna marene sa, sa polo saenia pa nona kokolena sa na nenena, sa vasaenga bebeto ko sa mate ko sa taboko lao vaikamu tadira nona tinoni.

50

1 Ego sa opo gore borua i Josepa sa na tamana ko sa ao lulukania.

2 Beto sa garunuria i Josepa sira nona nabulu dokita ko mai roitia beto mai orani mereseni sa na kokobu tinina na tamana ko mike nyabo sauniria. Ko qai roitia beto qai orania na mereseni sa na kokobu tinina i Izireli,

3 ko sa tekuniria ka made ngavuluputa rane sa na roiti isa beto sa okoto sa na roitina na kokobu tini. Beto ka vitungavuluputa rane sa qai kole lukania ira na tinoni pa Ijipi si Jekopi.

4 Totonai sa jola sa na totoso qai kole lukania ira sisa sa, pira sauniria i Josepa sira na tinoni lalavata tai Pero, <<Vei muna tavaraguanisiu ara sagou sa, mu paranga vanisiu i Pero,>> pira mugunia,

5 Na tamaqu sa vamaulusiu sara pira sau, <<Ara sa tata mana mate ko pa bevi ketakoi qa kori vaoqilia mekaqu pa ia pa Kenani sa ketakoi sa muna golomonisiu,>> sau. Ko kopira bi vamalumusiu ko ba sae golomia na tamaqu beto ba mule bugunia, sau.

6 Poni pira sau si Pero, <<Mu sae ko mu golomia na tamamu isa vei sa vamaulunigo ko muna roitinia sau,>> saunia.

7 Ko sa sae golomia na tamana pa Kenani si Josepa. Doru tinoni lalavata tai Pero, ira na tinoni poreveveidi pa ruma tana beto doru tinoni poreveveidi pa Ijipi sa qai tutia sae i Josepa

8 beto ira na tatamana tai Josepa, ira na tugana na tasina beto ko ira na tavitina na tamana. Na tudia gu beto na dia papausu gu sa qai loaria pa ia pa Qoseni.

9 Ira qai kokoi pa totopili beto pa hose ba qai tutia sae tugu isa ko na minete lavata sosoto sa qai sae.

10 Totonai qai kamu pa ia tatapuni kiko tai Atadi, tata pa Jodani, qai lukana roroma beto uui viviva sira beto ketakoi sa i Josepa sa kole suvere lukania sa na tamana ka vitu rane.

11 Totonai qai batiria ira na tinoni qai lulukana pa ia tatapuni kiko tai Atadi sira na tinoni Kenani qai suvere ketakoi sa, pira qarigu, Koi! <<Ira pa Ijipi sa qai korapa roitinia na dia roiti tututi pa totoso takulanga,>> qarigu. Sa vei isa sa, na ia isa kai kalena pa Jodani sa qai vaisongonia Ebolo Miziraimi.

12 Ko ira na tuna marene i Jekopi sa qai tutia tugu sa na sa sa pojaniria na tamadi.

13 Qai surana saenia pa ia pa Kenani beto ko qai golomonia pa bevi pa ia tai Makipela tata pa Mamiri isa i Ebarahami sa vai tavitini ia tai Eporoni na tinoni Hitai perangana ko na ia vavaigolomona saunia isa.

14 Pa liguna sa golomia na tamana si Josepa sa, sa mule gore pa Ijipi sisa, ira na tugana na tasina beto ira doru tinoni qai tutia sae isa golomia na tamana.

I Josepa Sa Vamanotoria Na Tugana.

15 Ego totonai qai batia ira na tugana i Josepa sa mate sa na tamadi, poni sa pira qarigu, <<Ai vei vei bi korapa tu tagigirinigita i Josepa sa gita pa doru sela taqe roiti laonia tana ko bi vaibeiona biu? >> qarigu.

16 Ko qai valao paranga tai Josepa, pira qarigunia, <<Na tamamu sa pira saunigei sa totonai sa oqoro mate:

17 <Pira munagunia si Josepa sau: Ara qa tepago sao tuqu ko mu taleosoniria sa na tugamu pana sela beto ira na tapata qai roiti vivikere laonia tamu.> Mu taleosoniria sa na sela qai roitiniria ira na nabulu tana Tamasa isa na Tamasa tana tamamu,>> sau, qarigu. Poni sa lukana si Josepa totonai sa lame kamu tana sa na nongoro isa.

18 Beto poni qai tuti lame sira na tugana ko qai gona oponiria pa moena isa beto pira qarigu, <<Agei sa na mua pinausu gu ao,>> qarigunia.

19 Ba pira sauniria i Josepa sira, <<Muke matagutu. Na Tamasa sara?

20 Agou qu qaqirinisiu na ikerena saraba na Tamasa sa qairinia na jongana ko mi roitinia vei isa korapa taroiti pa ngeni alepi, na alodi na sosoku toa sau.

21 Ko vei sa muke matagutu. Ara mana dodogorogou sagou beto ira na miu koburu,>> sau sisa. Ko sa vamanotoria beto sa paranga vabubuleria sira na tugana na tasina.

Na Mate Ti Josepa

22 Ego ko sa suvere pa Ijipi si Josepa, isa beto ira na tatamana tana tamana. Sa suvere kai gogoto manogaputa aoro sisa,

23 ko sa bati kamua isa sa na vinaue popodo tadira na tuna i Eparemi beto vei tugu ira na tuna i Maki isa na tuna marene i Manase qai vakoleniria pa tutunguna i Josepa totonai qai podo.

24 Ego beto pira sauniria i Josepa sira na tugana na tasina, <<Ara sa tata gu mana mate. Ba na Tamasa kode mina lame sosoto tokanigou ko mina toni votunigou pa ia api lao pa ia sa maulu tarinirianiria ira Ebarahami, i Aisake beto i Jekopi,>> sau.

25 Beto ko sa vamauluria sira na tuna i Izireli, pira sau, <<Na Tamasa mina lame

sosoto tokanigou ko totonai muna taloa lani
sa muna pogoso vaioloria lani sa na pupu-
daqu ara,>> sauniria.
26 Ko kai gogoto manogaputa aorona si
Josepa beto sa sa mate. Ko qai roitia beto
qai orani mereseni sa na kokobu tinina beto
qai kurania pa kai kesi vavakoleni tinoni
matena pa Ijipi.

Ruti

Na Tatamana Elimeleki Qai Oro Lao Pa Moabi

1 Ego ira na rane totonai qai korapa vavaitoni sira na tinoni vavaitoni sa sa raja pa peso pa Izireli sa kai songe. Ko sa taloa pa Betilihema pa Jiuda sa kai tinoni ko sa tonia sa na maqotana beto karu tuna marene ko sa oro lao suvere kai tinoni karovona pa ia pa Moabi.

2 Na isongona na tinoni isa si Elimeleki, na isongona na maqotana si Naomi, na isongodi ira karu tuna marene sa ira Maloni i Kilioni. Na tinoni Eparatimi na suveredi pa Betilihema pa Jiuda sira, ko qai karovo lao pa ia pa Moabi ko qai suvere ketakoi.

3 Ego ketakoi sa mate si Elimeleki na marenena i Naomi, ko sa suvere meka si Naomi beto ira karu tuna marene.

4 Ira karu tuna marene sa qai alavadia rereko Moabi, na isongona kame si Opa goto na isongona na vinarua si Ruti. Ko sa papada vei ka manogaputa aoro sa qai suvere ira ketakoi.

5 Ego beto sa qai mate mule sira Maloni beto i Kilioni, ko kopira sa taloa vamekaina sosoto si Naomi, kepore na tuna beto kepore na marenena.

Ira Naomi beto i Ruti Qai Mule Pa Betilihema

6 Ego totonai sa korapa tu pa Moabi sa nongoria i Naomi sa i IAHOVA sa mananiria sira na ona tinoni ko sa vamasuria mule na dia gagani qarigu, poni sa qaqiri si Naomi beto karu roana rereko ko mi taloa pa Moabi sau.

7 Ko sa iolo loaia isa sa na ia sa suveria ko ira karu roana rereko sa qai tutia ko qai tonia ira sa na soana ko mai mule pa peso pa Jiuda qarigu.

8 Poni pira sauniria i Naomi sira karu roana rereko, <<Mu mule pa ruma tana tinamiu agou karu. I IAHOVA mi vajongana lao tamugou kai muqisi vei tugu agou ba qu vajongana lao tadira qai tei mate loasiu tu beto taqu.

9 I IAHOVA mi tokanigou ko mu boka teku marenemiu mule ko mu isongia na miminerena jongana pa ruma tana,>> sauniria.

Beto i Naomi sa ao loloaria sira karu, poni qai lukana uui sira karu beto

10 pira qarigunia sisa, <<Dai, agei karu sa mene tutigo tugu mule ao lao tadira na mua tinoni,>> qarigunia.

11 Poni pira sau si Naomi, <<Koi, mu mule, karu tuqu maqota. Ai sa vei ko muna tutisiu tu ara? Ai vei qai korapa boka poredia pa iapaqu ara kaki tuqu marene ko mai marenemiu? Tapata!

12 Mule, karu tuqu. Taloamiu, ura ara ba qa qoele ko maneke boka teku ligu marene. Vei bi koleona tugu na boka bau ko ba sogotia tugu kai marene kode bongi ko ba vapore koburu marene tugu,

13 poni ba ai vei muna kole tugu vera tinganai ko mai lavata? Ko muna kole tugu suvere naboko gagalemiu ko munake tekumiu marene? Dai, muke vei karu tuqu maqota! Ura isa qa gosoria ara sa pasa jolania isa vei qu gosoria agou karu, ura na limana i IAHOVA sa rajasiu sara,>> sauniria.

14 Poni qai lukana uui mule sira karu. Beto i Opa sa ao loloai sa na roana, goto i Ruti sa sa boru tamana vamamauru tana roana.

15 Poni pira sau i Naomi, <<Dotu! Na rereko tana tasina na marenemu ao sa sa tei muleona tu tadira nona tinoni beto tadira nona tamasa. Mu tuti mulea isa,>> saunia.

16 Ba pira tu sau si Ruti, <<Muke paranga jujukusiu ko ma loago babi ma gabala mule riu. Ura ketakoi muna lao ao sa ketakoi tugu mana lao sara. Ketakoi muna vajola bongi ao sa ketakoi tugu mana vajola bongi sara. Ira na tinoni tamu sa na tinoni taqu beto na Tamasa tamu sa na Tamasa taqu.

17 Ketakoi muna mate ao sa ketakoi tugu mana mate sara beto ketakoi tugu sa mana tagolomo sara. I IAHOVA mi roiti tarinisiu beto mi garunu vaitamo tatarinisiu tu na vinakilasa sara, vei kaki sakasa mai vaipikatainigita totonai sa oqoro vaipikatainigita na mate sa gita karu,>> sau.

18 Ego totonai sa dogoria i Naomi sa sa neqi togasa sa na roroqu tai Ruti ko mina tutia tu sisa sau, poni sa sa koroto paranga jujukia sa tonai.

19 Ko qai rerege totoni soana tu riudia sira karu ko tinganai qai kamu pa Betilihema. Totonai qai kamu pa Betilihema sira karu poni sa viuveo sa na gusu doruna. Ko qai vainanasa sira na rereko, <<Karuro! I Naomi tu sa api?>> qarigu.

20 Poni pira sauniria i Naomi sira na rereko, <<Muke kukunisiu i Naomi kopira. Mu kukunisiu gu i Pasa, ura na Tamasa neqina jola sa vapasa vivitigia na qua toa.*

* **1:20** Na ginuadi karu isongo lani sa qai poreveveina. Na isongo ***Naomi*** pa Hiburu na ginuana sa ***Lomoso*** goto na isongo ***Mara*** pa Hiburu na ginuana sa ***Pasa*** . I Naomi sa doria sa sake lomoso jojonga vei na isongona mekana sa na ona toa goto sa doro veinia sa pasa tu, ko sa nyoroguania mina bei na isongona ko mina doro totoa sa na toa pasana sa gosoria sau.

21 Qa taloa riu na pugelequ sara ba i IAHOVA sa toni mule kamunisiu na kokobaqu. Ko ai sa vei qu kukunisiu tu i Naomi? I IAHOVA sa vanisiu na tapata sara; na Tamasa neqina jola sa ianisiu na ikerena sara,>> sauniria.

22 Ko inara sa vei beto sa qai mule kamu pa Betilihema koko pa Moabi sira Naomi beto na roana i Ruti. Ko totonai qai kamu pa Betilihema sa totonai sa na podalaina na totoso abu vaikamu bali.†

2

I Ruti Sa Gosoria I Boazi

1 Ego pa kalena tai Naomi sa koleona sa kai turana na marenena, na tinoni isa sa kai tinoni purana pa bubutu ti Elimeleki, ko na isongona isa si Boazi.

2 Ego kai rane i Ruti na rereko Moabi sa tepa tai Naomi, pira sau, <<Ai vei bu vamalumusiu ko ba lao pa ia umuma ko ba somana buti teku bali taloloa paledi tana tinoni bi dogoro vagosorosiu qau,>> saunia.

Poni pira sau si Naomi, <<Mu lao, tuqu maqota,>> saunia.

3 Ko sa taloa ko sa lao pa ia umuma ko mi buti tuti bali taloloa paledi pa ligudi ira qai kokobu teku bali sau, poni sa sa toga kale vavajonga pale tu isa sa na kobu ia umuma tai Boazi isa kai tinoni pa bubutu ti Elimeleki.

4 Ko i Boazi tugu sa sa bola koko pa Betilihema, ko sa paranga gogosororia sira qai kokobu teku bali, pira sau, <<I IAHOVA mi vavaburogou,>> sau.

Poni sa pira qarigu sira, <<I IAHOVA mi mananigo ao,>> qarigunia.

5 Beto sa nanasia i Boazi sa nona nabulu sa kopuniria ira na tinoni kokobu bali, <<Na maqota tai sei sina?>> saunia.

6 Poni sa paranga sa nona nabulu sa kopuniria ira na tinoni kokobu bali, pira sau, <<Na maqota Moabi isa sa tutia mule i Naomi koko pa Moabi sina.

7 Sa tepa ko bi tutiria ira na tinoni kokobu bali ko bi somana buti vaikamuona bali taloloa paledi sau. Ko na vuvugei jonga tu sa podalai roiti tinganai sa kamua tu kopira, ko sa korapa gu minere mai iapeki totoso pa kauru aqaqo sina,>> sau sisa.

8 Poni sa paranga lao tai Ruti si Boazi, pira sau, <<Tuqu maqota, mu vainongoro. Munake lalao buti teku bali sa pana kai goto inuma. Munake taloa lani, goto mu togasa gu tadira na rereko roiti taqu aipira.

9 Mu dodoro kopunia sa ketakoi qai korapa kokobu vakoleria na bali ira na tinoni roiti, ko mu tuti pa ligudi ira na rereko. Qa tei suquturia tugu vei sira na marene qai roiti taqu ko maike kotigo. Totonai muna kidepe poni sa muna lao buku pana bogu pie qai tei vutugu vapugeleria tu ira na marene,>> saunia.

10 Poni sa sa sori tutungu ko sa opo kamu tu pa peso si Ruti beto pira sau, <<Koi qu tavaraguanisiu ko qu doro gigalasiu tu araba ara ko kai tinoni karovoqu tu,>> sau.

11 Poni sa oe si Boazi, pira saunia, <<E, qa tei nongoronia tu ara sa doru sakasava qu roiti laonia ao tana roamu toto vei sa mate na marenemu. Qu loa paleria na tinamu na tamamu beto na mua gusu podona, ko qu kamu suvere tavitiria ira na tinoni quke gigilaria pa visa pira.

12 Ko i IAHOVA mi bei vanigo sa doru sakasava jojongadi qu roitiniria ao. Mi vaisisongo vapurago i IAHOVA Tamasa tadira pa Izireli sao ura pa kauru babanana isa qu kamu ongumua sao,>> sau.

13 Poni sa paranga si Ruti, <<Qa batia qu tavaraguanisiu, bangara, ura ara qake vei kame ira na nabulu rereko tamu sara bu qu vamanotosiu beto qu paranga vakopelia na buloqu,>> saunia.

14 Ego na totoso teteku sa pira sau si Boazi tai Ruti, <<Ina tekua kai kipa bereti ko mu totogolonia pana vaini,>> saunia.

Ko sa toqo tavitiria i Ruti sira na tinoni kokobu bali beto sa sa tekua i Boazi sa kaki bali parugudi ko sa kaqamania. Ko sa teteku si Ruti tinganai sa pote vatale ko sa kole tari tu sa na ona tetekuna.

15 Ego totonai sa turu lao buti bali mule si Ruti poni sa pira sauniria i Boazi sira na ona nabulu marene, <<Munake vanosoa sisa vei mina teku bali pa boko bali taviledi, goto muna vamalumia gu ko mina tekuona.

16 Beto ko mu unusuria sa kaki bali pa kokotu bali ko mu vakoleria tugu vei pa peso, ko isa mina boka buti tekuria beto munake tokea tugu vei,>> sauniria.

17 Ko sa kole buti teku bali pa inuma si Ruti tinganai sa gore tu na vevelu. Beto sa sa iru tekuria sa na kiko pana batudi na bali beto sa vaikamuniria sa padana kai bita pugelena.*

18 Ego sa pogosoria mule pa gusu sa na bali sa tekuria ko sa vabatinia si Naomi na roana beto ko rau votunia ko sa vania tugu vei sa na gagani sa pote loaria.

19 Poni sa nanasa si Naomi na roana, pira sau, <<Tuqu, pai qu buti bali pa ngeni? Pa inuma ti sei sa qu roiti? Na Tamasa mi manania sa na tinoni sa doro gigaligo ao,>> saunia.

Poni sa vavakatonia i Ruti tana roana sa na veveina na tinoni sa kole roiti vania, pira

† **1:22** ***Bali*** Na bali sa kai umuma vevei na raisi.

* **2:17** Na epa sa na padana manogarua kilo. Api sa na padana kai bita pugelena.

sau, <<Na isongona na tinoni qa roiti vania pa ngeni si Boazi,>> sau.

20 Poni pira saunia na roana si Naomi, <<Na tinoni isa sa i IAHOVA mi manania, isa doru totoso sa kopunia nona taringunguti tadira na tinoni toadi beto ira qai tei mate tu,>> sau. Beto pira mule sau, <<I Boazi sa na tavitimei agei ko isa sa na kopu vakarovo tadagita karu,>> saunia.

21 Poni sa pira sau si Ruti na rereko Moabi, <<Ko sa pojanisiu tugu vei ko mana togasa gu tadira nona tinoni roiti tinganai mina okoto tu sa na totoso abu bali saunisiu,>> saunia.

22 Poni sa pira sau lao tai Ruti na roana si Naomi, <<Vavagua, Tuqu. Mu roiti tavitiria gu ira na rereko roiti tana, ura kita mai kotigo pa inuma tana goto tinoni,>> saunia.

23 Ko i Ruti sa togasa gu tadira na rereko roiti tai Boazi ko sa kole bubuti bali tinganai sa okoto sa na totoso abu bali beto na vuiti. Ko sa suvere tavitia isa si Naomi na roana.

3

I Boazi Mina Tokania i Ruti Sau

1 Ego i Naomi na roana sa pira saunia si Ruti, <<Tuqu, ara ma nyaqo vanigo tu kai ia toga miminerena sao ko na marene mi kopu vatalenigo.

2 Ego, i Boazi, isa qai roiti vania ira na rereko qu roiti tavitiria ao, sa na tavitina na marenequ ara. Mu vainongoro! Kode bongi kode mina ipa pipikatainiria na kiko bali pa ia kakajuruna kiko sisa.

3 Ko mu ogono tu ao, ko mu anyunigo kaki oela umumanga jonga, beto mu vasaea na mua poko babata jonga, beto mu gore pa ia kakajuruna kiko. Kita bola votu vakabere tana tinganai mina teteku beto mina buku beto mai tu isa.

4 Totonai mina kole sa muna doro vagigilai sa na ia ketakoi mina kole. Ko muna lao takelia sa na poko pa nenena beto mu kole. Isa tu mina pojanigo sisa muna roitinia,>> saunia.

5 Poni sa paranga si Ruti, <<Kode mana roitinia ara sa doruna vei qu pojanisiu,>> sau.

6 Ko sa gore sa pa ia kakajuruni kiko si Ruti ko sa roitiniria isa sa doruna vei sa garununia na roana.

7 Pa liguna sa teteku beto sa buku si Boazi ko sa tolanga beto na isumatana, sa sa lao kole puta pa kekere vaikamu boko bali. Poni sa mavo rerege lao si Ruti ko sa takelia sa na uquna na poko pa nenena ko sa koleona.

8 Na korapa bongi sa vamulongia kai sa ko sa siboro dorava sa na marene qokolo, ko mi peluku sau poni sa siboronia kai rereko tu sa korapa koleona pa nenena.

9 Ko sa nanasa, <<I sei sao?>> sau.

Poni pira sau sa na rereko, <<Ara Ruti na mua nabulu sapi. Mu radonia na uquna na mua poko ko mu tukisiu ara na mua nabulu, ura ao sa na tinoni kopu vakarovo,>> sau.

10 Poni pira sau si Boazi, <<I IAHOVA mi mananigo, tuqu. Na vairoqu jongana tamu kopira sa sa vavagua jolania mutu isa vei qu roitinia ao tana roamu perangana: ura quke nyaqo tutia ao sa kai koburu koregana, bi isisongona babi golabana.

11 Ko, tuqu, muke matagutu. Isa vei qu tepai sa kode mana roiti vanigo, ura ira doru tinoni pa gugusu sa qai gigilaidia sa na rereko puramu pana uana sao.

12 Ko sa sosoto tugu sa ara sa kai tinoni kopu vakarovo, ba korapa suvereona tu sa kai tinoni kopu vakarovo sa tata sosoto jolanisiu ara tana marenemu ao.

13 Ko mu vajola bongi mai lani na bongi api, beto vuka vuvugei sa vei mina boka kopu vakarovigo minagu isa poni sa jonga isa mina kopu vakarovigo. Goto vei minake malumu kopu vakarovigo, poni, sa ara qa maulu pana isongona i IAHOVA na toana, ara kode mana kopu vakarovigo sao. Ko mu kolemua tinganai mina kamua vuka vuvugei,>> saunia.

14 Ko sa kole pa nenena isa tinganai sa kamua na vuvugei, beto sa iolo vuvugei rorodomo totonai sa oqoro boka tadoro gigala na isumatana na tinoni, ura i Boazi sa rovea sa kita mai nongoronia na goto tinoni sa kai rereko sa kamu pa ia kakajuruna kiko, sau.

15 Pira saunia i Boazi si Ruti, <<Mu vagorea sa na poko qu pakua isa beto mu lovasia lana,>> saunia. Ko sa lovasia poni sa sa lao tu i Boazi ko sa vuva gore bali padana ko rabete puta kilo sa pana poko isa. Beto sa sa ovulu tokania ko sa pogoso mulenia pa gugusu.

16 Totonai sa mule kamu tana roana, poni sa nanasa si Naomi, <<Koi, tuqu maqota, ai qu vevei gamu?>> sau.

Poni sa ule vania sa doru roiti sa roitinia na marene tana

17 beto pira sau, <<Beto ko padana rabeteputa kilo bali aipira sa sa vapogosonisiu ura munake mule gagale tana roamu saunisiu,>> sau.

18 Poni pira sau si Naomi, <<Mu vera, tuqu maqota, ko tinganai muna gigilai ai mina gore votu vei sa na ginugua api, ura kode minake toqo pua pa ngeni api sa na marene api tinganai mina vatoqo vatalea tugu sa na ginugua api,>> saunia.

4

I Boazi sa Tekua i Ruti

1 Ego i Boazi sa sae pa ia vavaikamuna pa totomena na gugusu ikete ko sa toqo

ketakoi. Poni sa sa rerege jola tugu sa na tinoni kopu vakarovo isa sa pojai na veveina i Boazi perangaina. Poni sa kukua i Boazi sisa, <<Ei, qua tinoni, mei keqo lame toqo mai lani,>> saunia. Poni sa keqo lao toqo sisa.

2 Beto sa sa kuku tekuria i Boazi sa ka manogaputa tinoni mamata pana gusu ko pira sauniria, <<Mu lame somana toqo,>> sauniria. Poni qai lao toqo.

3 Beto sa parangia i Boazi sa na tinoni kopu vakarovo, pira sau, <<Koleona sa kai kobu peso tana tavitida i Elimeleki, ko i Naomi isa sa sa mule kamu koko pa Moabi sa sa nyorogua vavainia sa na kobu peso.

4 Ko ara qa rovea sa ma vapagala votua pa talingimu ao ko mu vai tekua pa moedi ira qai korapa toqo aipira beto pa moedi ira na tinoni mamata aipira qau. Ko vei muna kopu vakarovia sa mu kopu vakarovia, goto vei muneke kopu vakarovia sa pori vei mugunisiu ko ma gigilai, ura kepore mule sa kame mina boka kopu vakarovia goto ao gu beto ko pa ligumu ao sa ara gu mule sa mana boka kopu vakarovia,>> sau.

Poni sa paranga sa na tavitina, <<Ara mana kopu vakarovia sina,>> sau.

5 Poni sa paranga si Boazi, <<Ego na ranena muna vai tekua ao pa limana i Naomi beto pa limana i Ruti na rereko Moabi sa na kobu peso api, poni sa i Ruti na nabokona i Maloni ba qu tekua tugu vei ao, ko na kobu peso sa mina gore vei pana tutina na marenena sa tei mate tu ko na isongona minake lumu,>>* saunia.

6 Poni pira sau sa na tavitina, <<Mina vei isa sa ara manake boka vai teku kopunia sa na kobu peso, ura kita ma valumuria sira na isisongo bai gore lao vei tadira na tuqu. Ko mu tekuamua ao na qua neqi kopu vakarovo ara, ura ara manake boka kopu vakarovonia,>> sau.

7 Ego pa moa sa pira sa vei sa na tututi tadira pa Izireli totonai kai tinoni bi kopu vakarovia na isisongo babi bai vaibei isisongo, poni sa kame sa unusu vagorea sa nona buti beto sa vania sa na tinoni pa kai kalena. Ko pa Izireli sa totonai qai roiti vei inara sa sa tavatoqo vamauru sa doru paparanga.

8 Ko sa vei sa na tinoni kopu vakarovo pira saunia si Boazi, <<Mu vai tekuamua ao,>> sau, beto sa unusu vagorea sa na ona buti.

9 Poni sa pira sauniria i Boazi sira na tinoni mamata beto ko ira doru qai somana pana vaikamu, pira sau, <<Pa ngeni api qu bati vasosotoa agou sa ara qa vai teku visua pana limana i Naomi sa doru sakasava tai Elimeleki beto doru sakasava tadira Kilioni beto i Maloni.

10 Beto ko i Ruti na rereko Moabi, na nabokona i Maloni, sa qa vai teku tugu vei ara ko mina maqotaqu, ko na isongona na marenena beto na ona isisongo sa minake lumu pa ona bubutu beto pa ona gugusu. Agou sa qu batini matamiu pa ngeni,>> sauniria.

11 Poni pira qarigu sira doru tinoni pa ia vavaikamuna beto ira na tinoni mamata, <<E! Agei qe doroni matamei. I IAHOVA mi manania sa na rereko sa lame togasa pana mua tatamana, ko mi vei i Resolo beto i Lia, ira karu qai vaijokia na bubutu Izireli. Mu kai tinoni puramu pa Eperata beto mi pore isongomu pa Betilihema.

12 Pana tana rereko api i IAHOVA mina vanigo ira na tutimu ko na mua tatamana mi vei na tatamana tai Perezi, na tuna i Jiuda qi vaporenia tai Tama,>> qarigunia.

13 Ko i Boazi sa tekua ko sa alavia na maqotana si Ruti. Totonai sa puta tavitia poni i IAHOVA sa vabokai si Ruti ko sa bogata beto sa vaporea kai koburu marene.

14 Poni qai parangia i Naomi sira na rereko, pira qarigu, <<I IAHOVA mi tavatarasae. Pa ngeni api sake valumua na mua tinoni kopu vakarovo. Mina kai tinoni pore isongona pa Izireli sisa.

15 Ko isa kode mina vangangali beia na mua toa beto ko isa tugu sa mina kopunigo totonai muna qoele ao, ura na roamu isa sa roroqu vivitigigo sa sa vaporea sa na koburu api ko na roamu alepi sa sa poreveveina jolania isa bai boka roitinia ka vitu tamatasi marene,>> qarigunia.

16 Ko sa tekua i Naomi sa na koburu ko sa geria beto sa kopu pausia.

17 Ira na rereko gugusu qai vakukunia na isongo sa na koburu, pira qarigu, <<Kopira i Naomi sa isongia kai koburu marene,>> qarigu. Ko qai vakukunia i Obedi sa na isongona. Ko i Obedi isa sa na tamana i Jese, isa i Jese na tamana i Devita.

Na Tuti Gorena tai Devita

18 Api sa na tututi tai Perezi. I Perezi sa sa vaporea si Hezironi.

19 I Hezironi sa vaporea si Rami, i Rami sa vaporea si Aminadabi.

20 I Aminadabi sa vaporea si Nasoni, i Nasoni sa vaporea si Salamoni.

21 I Salamoni sa vaporea si Boazi, i Boazi sa vaporea si Opeti.

22 I Opeti sa vaporea si Jese, ko i Jese sa vaporea si Devita.

* **4:5** Pana totoso tadira Izireli sa na tututi sa sa gore vei tadira na marene nake tadira na rereko.

Jona

I Jona sa Ukunia i IAHOVA

1 Ego sa lame tai Jona na tuna i Amitai sa
na paranga tai IAHOVA, pira sau,
2 "Mu qaqiri! Mu taloa sae pa gugusu
lavata pa Ninive, ko mu kuku tariniagana
na vinakilasa ura qai vadogoronisiu na toa
ikerena," sau.
3 Ba sa qaqiri tu si Jona ko mi uku riuona
tu pa Tarasisi ko mi uku paenia si IAHOVA
sau. Ko sa gore pa Iapo ko sa batia sa kai
vaka korapa qaqiri toka riuona pa Tarasisi
sau poni sa tabaria na ona pasisi beto sa
gore koi pa vaka ko mi somana tuti riuria
sira mai riu pa Tarasisi qarigu ko mi ukunia
si IAHOVA sau.
4 Poni sa lao tu i IAHOVA ko sa ipa gorenia
pa kolo sa kai gava lavata ko sa toga pa kolo
sa na ranebongi lavata ko na vaka tu ba mi
tapipiara tu sau.
5 Ko qai matagutu neneqere sira na boe
pa vaka ko qai okoto kiu alili laoria sa
na okokoto dia tamasa, beto qai ipa vov-
oleniria pa kolo sira na susurana pa vaka
ko mi kopele na vaka qarigu. Goto i Jona
totonai sa sa tei gore tu korapa puta muma-
gana pa puruna na vaka.
6 Poni sa gore bati poai na kapini pa vaka
sisa, ko sa pira saunia, "Qokolo! Na sa qu
korapa puta nyanyalunia lani sao? Gasa
tatakole! Kiu alili laoa na mua Tamasa! Kita
pu na Tamasa isa mina doro roroqugita ko
tanake mate manyao," saunia.
7 Ego liguna isa sa qai mekarai
vaiparanga vei pira sira na boe pa vaka,
"Koi, aria ko ta gonania na patu vivile
ko ta nyaqo votunia moko sa i sei sa sa
vagosoronigita gita sa na tapata ikerena
api," qarigu. Ko totonai qai gonania sa na
patu vivile qarigu poni sa na patu vivile sa
ulenia si Jona.
8 Ko pira qarigunia ira sisa, "Mu siqarai
ulule! I sei sa vagosoronigita sa na tapata
ikerena api? Na sa na mua roiti sao? Pai
na koko veimu? Pai na mua gugusu? Na
tinonimu pai sao?" qarigunia.
9 Poni pira sau si Jona, "Na tinoni Hiburu
sara, ko i IAHOVA na Tamasa pa noka isa sa
vapodakia na kolo beto na peso pidilina sa
qa vatarasaea ara," sau.
10 Ko sa ule vaniria sa isa sa korapa uku-
nia si IAHOVA sauniria, ko qai koni gigilai
sa vei isa ko qai vakamuniria na matagutu
lavata sira na tinoni pa vaka, ko qai pojania
sisa, "Qokolo, ai sa vei ko qu roiti vei tu inara
sao?" qarigunia.
11 Ego sa viva tu lalaona sa na ranebongi
pa kolo, ko pira qarigunia, "Ko ai mene aru
veinigo agei sao beto mina makogore sa na
kolo," qarigunia.
12 Poni pira sauniria, "Mu ovulusiu sara
ko mu ipa gore palenisiu pa kolo beto kode
mina makogore sa na kolo, ura kopira qa
gigilai ara sa ara tugu qa vagosoronigou sa
na ranebongi lavata api," sauniria.
13 Ba ira na tinoni pa vaka sa qai geuru
vasuvunia sa na qelu sa totonai ko mai
popodeke tu mule paro pa poanana qarigu,
ba qaike bobokagadia ura na ranebongi sa
rajaria pa kolo sa viva tu lalaona.
14 Poni qai kiu alili laoa i IAHOVA, pira
qarigu, "Kei, muke veinigei, IAHOVA! Muke
vagosoronigei na mate agei sa na toa tana
tinoni api. Muke vateku tarinigei na tina-
jutu agei na orungu liaburuna, ura ao IA-
HOVA sa isa vei qu tavaraguania sa qu roi-
tinia gu," qarigu.
15 Beto qai ovulia si Jona ko qai ipa vole-
nia pa kolo poni sa ipuru gore mate sa na
ranebongi pa kolo.
16 Totonai sa vei inara poni sa kamuria
na matagutu lavata sira na tinoni ko
qai matagutunia si IAHOVA beto qai
vavakukuvu beto qai maulu lao tai IAHOVA.
17 Ego sa vatanai i IAHOVA sa kai igana
lavata ko sa ponyolia si Jona, ko i Jona sa
pa leo iapana tu na igana sa kole suvere kue
rane beto kue bongi.

2

I Jona Sa Vavara

1 Ego ko pa leo iapana tu na igana sa
sa vavara lao tai IAHOVA na ona Tamasa si
Jona,
2 pira sau,
"Tonai qa gosoro tapata qa kiu alili lao tai
IAHOVA,
poni isa sa oesiu;
pa puruna na ia tadira na tinoni matedi
qa kekebo saea na vaitokai,
poni ao qu nongoria na ovovolequ.
3 Qu ipa gorenisiu pa matana na kolo lilisina
ko na nyoro ranebongi sa lilonisiu,
na ololobagea beto na bobogusu qu
garunuria
qai tapupujaka tarisiu.
4 Pira qa rove vei sina,
Qa tagona pale pa moemu ao sara;
ai mana vei mana boka enga lao
pa mua zelepade madina, qau.
5 Na kolo sa amu vakujusiu,
na lilisi sa ude dorurusiu.
Na buburu ivere qai pilua na batuqu.
6 Pa totogasadi na kuta kukubo qa gore toga;

1:11 Na pikata 11 api sa aipira mina boka tadoro vei tugu: Beto pira qarigunia ira sisa, "Ego ko ai mene aru veinigo agei sao beto mina makogore sa na kolo, ura sa viva tu lalaona sa na ranebongi pa kolo," qarigunia.

ira na toba kole jolana na peso qai patei
tarisiu.
Ba, ao IAHOVA na qua Tamasa,
qu kao votunia pa pou tomate na qua
toa.
7 Mi loasiu gu sau na singo
poni ao IAHOVA qa roqu kamugo.
Na qua vavara sa lao tamu,
sa lao pa mua zelepade madina.
8 Ira qai aru tamanaria na dia beku nyun-
yaladi
sa qai kilu palenia na dia vairoqu jon-
gana.
9 Goto ara mana ovelainia na paranga jon-
gana
totonai mana vavakukuvu lao tamu.
Isa qa maulu laonia tamu sa mana vagore
votua.
Na inalo sa na koko lame veina tai IA-
HOVA," sau si Jona.

10 Poni sa parangia i IAHOVA sa na igana ko
sa lua votunia pa poanana si Jona.

3

I Jona sa Vatabea i IAHOVA

1 Ego sa lame tai Jona na vinarua totoso sa
na paranga tai IAHOVA, pira sau,
2 "Mu qaqiri! Mu taloa sae pa gugusu
lavata pa Ninive, ko mu kuku tariniagana sa
na nongoro qa ule vanigo ara," sau.
3 Poni sa turu si Jona ko sa riu pa Ninive
isa vei sa pojai i IAHOVA. Ego pa Ninive sa
na gusu lavata piru, papada kue rane tu na
rerege karovona karu uquna.
4 Ego sa podalai tome reregia i Jona na
rane momoe sa na gugusu, ko sa kukuku
vevela, pira sau, "Ka madengavuluputa
rane gu sa kole beto sa mina tapipiara sa pa
Ninive!" sau.
5 Poni sa qai vasosotoa ira na tinoni pa
Ninive sa na Tamasa, ko qai kukuku lekogo-
nia sa na nongoro ko na ikete na lavata sa
mai noso gagani beto mai udeniria na baiki
rorovodi qarigu.
6 Ego ko totonai sa kamu tana bangara pa
Ninive sa na nongoro poni sa sa iolo pana
ona totoqona bangara sisa, sa ujolo vagore
palea nona poko bangara beto sa udenia
na baiki rorovona ko sa gona toqona pa
kukudu kavuna.
7 Beto sa garunu valekogia pa Ninive isa
sa na nongoro, pira sau:

Na sogara tana bangara beto ira nona
iviva lavata sapi: Kepore kai tinoni babi
na papausu made nenedi, na bulumakau
babi na sipi, mina meai kai sa. Ira doru
maike gagani beto maike isongo bukua
na pie.

8 Goto mai udeniria na baiki rorovodi sira
na tinoni, na papausu made nenedi beto ko
mai kiu alili viviva lao tana Tamasa, beto
mai okoto gabala loa paleria sira na dia
uana beto na roiti ikeredi.
9 Uba tu! Kita pu gabala kale ko mi bei
roquna na Tamasa ko mi balinga loai nona
kokora manginina! Mina vei isa sa gita
tanake manyao! sau.

10 Ego ko qai gabala loa paleria ira sira na
dia uana ikikeredi ko sa batia na Tamasa
sa na dia roiti, poni sa bei roquna sa na
Tamasa ko isa na vinakilasa ikerena mina
vagani niriia saunia perangana sa sa sake
roiti vagore votunia.

4

*I Jona Sa Kokorania Na Vairoqu Tai Ia-
hova*

1 Ego poni sa sa ikeria i Jona sa na
ikere lavata api ko sa vatekunia kai kokora
lavata.
2 Ko sa vavara lao sa tai IAHOVA, pira sau,
"Notuo, IAHOVA! Inana sa kode mina vei
qaunia ara perangana tu totonai qa korapa
suverequa pa qua gusu ara! Ko sa soni
vei gu sa ma uku riuqua pa Tarasisi qau!
Ura qa gigila vataleaqua ara sa ao sa na
Tamasa vaitavaragua, sa kolego na vairoqu
jongana, quke oqani tagigiri beto qu isongia
na bulo vairoqu ko qu boka beia na roqumu
ko qu boka aru mulenia na vinakilasa iker-
ena muna garunu tariniria qugu.
3 Ko, IAHOVA, kopira sa mu teku palenia gu
ropi sa na qua toa, ura mana mate ara sa sa
jongana jolania mana toa lalaoqua!" sau.
4 Poni pirasau i IAHOVA, "Ai vei, na tu-
visina tugu sa na tagigiri tamu?" sau.
5 Ego sa votu lao pa peguruna na gugusu
si Jona ko sa lao suvere vei pa kale sagere
tapo pa gugusu isa. Ko ketakoi sa vaturua
kai ona aqaqo ko sa toqo ongu pa leona ko
sa verania tinganai mina batia sa isa mina
vei na gugusu isa sau.
6 Poni sa vatanai i IAHOVA na Tamasa sa
kai buburu gasoro ko sa vapidokia ko sa toa
sae pa narena i Jona ko sa vaongua sa na
batuna i Jona ko sa vamalibua sa na vitigi
ikerena sa gosoria isa. Poni sa tekunia tu kai
qera lavata i Jona sa na buburu gasoro isa.
7 Ego sa vatanai na Tamasa sa kai mu-
muno ko totonai sa sagere na vovola rane
poni sa lao tu na mumuno ko sa gania sa na
buburu gasoro isa ko sa malei mateona sa
na buburu gasoro.
8 Totonai sa sagere sae na tapo poni sa
vatanai na Tamasa sa na gava dadangana
koko veina pa sagere tapo beto ko na tapo
sa gonai na batuna i Jona ko sa digere tab-
ulonia tu. Poni sa tepa toa ko mi mate
kikisuona sau, pira sau, "Mana mate ara sa
sa jongana jolania mana toa lalaoqua!" sau.

9 Poni sa paranga lao tai Jona sa na
Tamasa, pira sau, “Ai vei, na tuvisina tugu
sa na tagigiri tamu veveina na buburu
gasoro ina?” sau.
Poni pira sau i Jona, “E! Na tuvisina tugu
sa na tagigiri taqu ko tinganai mana mate-
qua,” sau.

I IAHOVA Sa Nanasia I Jona

10 Poni sa paranga si IAHOVA, “Koi e. Ko ao
qu doro roroqua na buburu gasoro api, isa
quke ipata talenia beto nake ao qu valava-
tia, isa sa pidoko sae na bongi ko sa ipu
meka gu beto sa mateona!
11 Goto ara ai vei, manake doro roro-
qua ara sa na gugusu lavata pa Ninive ke-
takoi qai suvere ira soku papausu mamade
nenedi beto jolania kai gogoto rabeteputa
tina tinoni qaike boka doro gigalia na lima
matuadi pana meridi?” sau.

I Matiu

Na Tututi ti Jisu Karisito
(Luke 3.23-38)

1 Api sa na kutina na tutina i Jisu Karisito
isa na tutina i Devita isa na tutina i Ebara-
hami.
2 I Ebarahami qi vaporea i Aisake, ko i
Aisake qi vaporea i Jekopi, ko i Jekopi qi
vaporea i Jiuda beto ira na tasina na tugana
marene.
3 I Jiuda qi vaporeniria tai Tama sira
Parezi i Zara, i Parezi qi vaporea i Gezironi,
ko i Gezironi qi vaporea i Rami.
4 I Rami qi vaporea i Aminadabi, i Ami-
nadabi qi vaporea i Nasoni, ko i Nasoni qi
vaporea i Salamoni.
5 I Salamoni qi vaporenia tai Regabi i
Boazi, i Boazi qi vaporenia tai Ruti i Obedi,
ko i Obedi qi vaporea i Jese,
6 ko i Jese sa qi vaporea i Devita na ban-
gara.
Ko i Devita qi vaporenia tana maqotana i
Uria si Solomone.
7 I Solomone qi vaporea i Roboama, i
Roboama qi vaporea i Abija, ko i Abia qi
vaporea i Asa.
8 I Asa qi vaporea i Josapati, i Josapati qi
vaporea i Jorama, ko i Jorama qi vaporea i
Uzia.
9 I Uzia qi vaporea i Jotama, i Jotama qi
vaporea i Agazi, ko i Agazi qi vaporea i
Gezekae.
10 I Gezekae qi vaporea i Manase, i Ma-
nase qi vaporea i Amoni, ko i Amoni qi va-
porea i Josia.
11 I Josia qi vaporea i Jekonia beto ira na
tasina marene, totonai qai taraputu lao pa
Babiloni ira na tinoni Izireli.
12 Pa liguna qai taraputu lao pa Babiloni
ira na tinoni Izireli sa i Jekonia qi vaporea
i Salatieli, ko i Salatieli qi vaporea i Zorobabele.
13 I Zorobabele qi vaporea i Abiuda, i
Abiuda qi vaporea i Eliakimi, ko i Eliakimi
qi vaporea i Azoa.
14 I Azoa qi vaporea i Zadoki, i Zadoki qi
vaporea i Akimi, ko i Akimi qi vaporea i
Eliuda.
15 I Eliuda qi vaporea i Elieza, i Elieza qi
vaporea i Matani, ko i Matani qi vaporea i
Jekopi.
16 I Jekopi qi vaporea i Josepa na mare-
nena i Mere, ko tai Mere sa podo vei si Jisu
isa sa tagigala na Karisito.
17 Ko na anyedi ira doru popodo sasae
tinoni koko ti Ebarahami ko sa lame kamu
tai Devita sa ka manogamade popodo, ira
sa koko tai Devita ko sa lame kamu totonai
qai taraputu lao pa Babiloni ira na tinoni
Izireli sa ka manogamade popodo, beto sa
koko totonai qai taraputu lao pa Babiloni ko
sa lame kamu tana Karisito sa ka manoga-
made popodo.

Na Podona i Jisu Karisito
(Luke 2.1-7)

18 Ego pira sa vei sa na vavakatona na
podona i Jisu Karisito. I Mere, isa na tinana i
Jisu, sa perangana tu sa tavaiviva vakole va-
nia i Josepa. Ba totonai qai oqoro mekarai
suvere vaikamu ira karu, sa i Mere sa sa tei
vaporeni iapana tu na Gagala Tabuna.
19 I Josepa na marenena api sa kai tinoni
tuvisina sisa. Ko sake nyogua vavotuni
vavakato vaivakeana isa si Mere, ko sa roro-
qua ko bi koroto golomo palenia isa si Mere
sau.
20 Ba totonai sa korapa rorove vei inara
i Josepa, poni sa api sa votu tana pa
putagita sa kai mateana tana Bangara, ko
pira saunia, <<Josepa, ao na tuna i Devita!
Muke matagutu tekua ao si Mere ko mi
maqotamu, ura isa sa pidoko pa iapana isa
sa na Gagala Tabuna tu sa veinia.
21 Kode mina vapodoa isa sa kai koburu
marene, ko muna vakukunia ao nisongona
i Jisu* sisa, ura isa kode mina aloria pa
dia sela sira na ona tinoni,>> sau sa na
mateana.
22 Ego doru sakasava aipira sa qai taroiti
ko qai vagore votua sa na paranga peran-
gana tu sa pojai na Bangara tana tinoni
kokorotai i Aisea, pira sau,
23 <<Vainongoro! Kai rereko koregana†
mina pore iapana
ko mina vapodoa kai koburu marene,
ko na isongona sa mai vakukunia i
Imanuela,>> sau.
Na ginuana na paranga Imanuela sa **Na Tamasa sa suvere tavitigita**.
24 Pa liguna na putagita sa sa dorava si
Josepa ko sa roitinia isa sisa vei sa garu-
nunia na mateana tana Bangara ko sa sa
tekua isa si Mere ko na maqotana.
25 Ko sake puta tavitia i Josepa si Mere
tinganai sa vapodoa tu isa na tuna marene.
Ko sa vakukunia i Jisu isa na isongona.

2

Ira na Tinoni Gigigalai Pa Kale Sagere Tapo

* **1:21** Na isongo ***Jisu*** na ginuana sa na inaalo tai Iahova. Na mateana sa ulenia sa i Jisu sa lame ko mina roiti votunia sa na ginuana na isongona ko mina aloria isa sira na tinoni. † **1:23** Na rereko koregana sa na rereko liosona sa oqoro laoa na marene. Na kokorotai api sa pojai sa i Jisu sa podo tana rereko liosona sa oqoro laoa na marene. **1:23** Aisea 7.14.

1 Ego totonai sa podo i Jisu pa Betilihema
pa Jiudia, isa na totoso sa bangara i Herodi,
sa api sira kaki tinoni gigigalai qai taloa
koko vei pa kale sagere tapo ko qai bola pa
Jerusalema,
2 ko qai nanasa, pira qarigu, <<Ai sa na
koburu sa podo bangara tadira na Jiu? Qe
nanasa ura qe batia pa kale sagere tapo
agei sa na seru tana, ko qe kamu ko me
vetarasaea isa qeu,>> qarigu sira.
3 Ego totonai sa nongoria i Herodi sa na
veveina isa, sa sa takulanga sisa beto ko ira
dorudi pa Jerusalema.
4 Ko sa kuku vaikamuniria i Herodi sira
na kuta iama beto ira na tinoni vaivagigalai
tadira na tinoni, ko sa nanasaria, <<Pai
mina podo sa na Karisito?>> sauniria.
5 Poni sa pira qarigunia, <<Pa Betilihema
pa Jiudia, ura api sa sa korotonia na tinoni
kokorotai,
6 <Ao Betilihema pa ia pa Jiudia.
Ao nake goboromu tadira na gugusu
mamata pa Jiudia,
ura tamu mina votu lame vei sa kai mamata
isa mina pausuria sira na qua tinoni
Izireli,> sau,>> qarigunia.
7 Poni sa kuku kaleniria i Herodi sira na
tinoni gigigalai, ko sa nyaqo votunia tadira
sa na totoso sa bola votu na seru.
8 Beto sa sa garunu goreniria pa Betili-
hema, pira sauniria, <<Mu gore nyaqo votu
vatalenia agou sa na veveina na koburu. Ko
isa tugu muna batia, sa muna ule vanisiu,
ko ara ba mana somana gore vatarasaea
tugu vei,>> sauniria.
9 Pa liguna qai nongoria na bangara poni
sa qai taloa riu sira na tinoni gigigalai
aipira. Ko api sa na seru, isa qai batinia pa
kale sagere tapo perangana, sa sa toniria,
ko tinganai sa lao turu vanoso pa narena
totona ketakoi sa kole na koburu.
10 Ko totonai qai batia na seru sa qai qera
vivitigi.
11 Ko qai tome lao pa ruma poni sa
qai batia sa na koburu beto i Mere na
tinana. Ko qai gona toqo sori tutungu ko qai
vatarasaea sa na koburu, beto sa qai raua sa
na dia baiki vaivana ko qai vania na qolo, na
parakenisenisi beto na moa sa na koburu.
12 Beto sa voturia pana putagita sa na
ule vabalau ko maike mule sae tai Herodi
sauniria, ko qai tutia na goto soana tu ko
qai mule riudia pa dia gugusu sira na tinoni
gigigalai.

Na Uku Gore Pa Ijipi

13 Ego pa liguna qai taloa riudia ira na
tinoni gigigalai pira, poni api sa votu tai
Josepa pa putagita sa na mateana tana Ban-
gara, ko pira saunia, <<Mu turu, mu tonia sa
na koburu beto na tinana ko mu uku riu pa
Ijipi, ko mu suvere ketakoi tinganai mana
parangigo mule ara. Ura i Herodi sa mi
nyaqoa sa na koburu inana ko mi vamatea
sau,>> saunia.
14 Poni sa turu si Josepa, sa tonia sa na
koburu beto na tinana na bongina tugu isa,
ko sa taloa riuona pa Ijipi.
15 Ko sa suvere ketakoi sisa ko tinganai
sa mate tu i Herodi. Ko sa gore votu sa
na paranga sa pojai na Bangara tana tinoni
kokorotai, pira sau, <<Pa Ijipi qa kuku votu-
nia ara sa na tuqu marene,>> sau.

Na Vamatedi Ira Na Koburu Ikikete Pa Betilihema

16 Ego totonai sa gigilai i Herodi sa ira na
tinoni gigigalai sa qai vagonai gu sisa, sa
sa tagigiri vivikerenia. Ko sa vaigarunu ko
mai vai vamate paleria sira doru koburu
marene pa Betilihema beto pa gugugusu
vailivutaina, ira koburu karu aorodi ko mi
gore tadira na melalu sau. Na anyena na
aorodi ira na koburu sa sa padania isa po-
dalai tugu na totoso sa nyaqo votunia isa
tadira na tinoni gigigalai.
17 Ko sa gore votu sa na paranga sa lame
vei tai Jeremae na tinoni kokorotai, pira
sau,
18 <<Kai ovovele sa tanongoro pa Rama,
na lukana uui beto na kekebo.
I Resolo sa lukanaria na tuna,
ko sa daiona tavamanoto
ura qai manyao sira,>> sau.

Na Gabala Mule Koko Pa Ijipi

19 Ego ko pa liguna sa mate i Herodi, sa
api na mateana tana Bangara sa votu pa
putagita tai Josepa pa Ijipi,
20 pira sau, <<Mu turu, mu tonia sa na
koburu beto na tinana ko mu mule pa peso
pa Izireli, ura qai tei mate tu sira qai nyaqoa
na toa tana koburu,>> sau sisa.
21 Poni sa turu si Josepa, sa tonia sa na
koburu beto na tinana ko sa mule pa peso
Izireli.
22 Ba tonai sa nongoronia i Josepa sa i
Akiliasi sa sa beia si Herodi na tamana ko
sa bangara pa Jiudia qarigu, sa sa matagutu
mule suvere ketakoi sisa. Ko tonai sa votu
pa putagita sa na ule vabalau poni sa taloa
riu vei pa pikata gugugusu pa Qalili tu.
23 Ko sa sae suvere pa gusu na isongona
pa Nazareti. Ko sa gore votu sa na paranga
sa gore vei tadira na tinoni kokorotai, pira
qarigu, <<Mina tagigala na tinoni Nazareti
sisa,>> qarigu.

3

Na Taraena i Jone Paputaiso
(Maka 1.1-8; Luke 3.1-18; Jone 1.19-28)

2:6 Maika 5.2; 2 Samuela 5.2. **2:15** Gosea 11.1. **2:18** Jeremae 31.15.

1 Ego ko pana rane ira sa sa votu lame si
Jone Paputaiso, ko sa podalai tarae pa qega
pa Jiudia,
2 pira sau, <<Mu gabala agou! Ura mi toga
sau sa na binangara pa noka,>> sau sisa.
3 I Jone tugu alepi sa sa korotonia i Aisea
na tinoni kokorotai, tonai pira sau,
<<Kai ovovele sa vevela pa qega,
pira sau:
<Vatanai na soana tana Bangara!
Vaemeseria na soana mina reregeria
isa,> sau,>> sau si Aisea.
4 Ego ko i Jone na ona poko sa na vurun-
gudi gu na kameli, na ona doko sa na kopo
vulitini manugu mamade nenedi gu, beto
na ona tetekuna sa na kupo beto na muji
pirudi gu.
5 Ko qai vovotu lao tana sira pa
Jerusalema, ira doru pa Jiudia beto ko ira
doru pa vailivutaina pa pie Jodani.
6 Ko qai vavaja votuniria na dia sela beto
i Jone sa paputaisoria pa pie Jodani.
7 Ba totonai sa batiria i Jone sa na mo-
tadi ira na Parese na Sadusisi sa qai lame
ko mi paputaisoria isa qarigu, poni sa pira
sauniria isa sira, <<Boko tuni dole ikik-
eremiu! I sei sa pojanigou sa kode muna
boka ukunia agou sa na vinakilasa sa ko-
rapa jojoro lame?
8 Mu roiti votuniria sira na vua qai ulenia
na toa gabalana.
9 Kita mu rove sianania sa na tamamei
agei si Ebarahami kita mugu. Ma pojanigou
gu ara sa na Tamasa sa boka gu pelukuniria
na tuna i Ebarahami sira na patu pira!
10 Na rio sa sa tei tana koleona tu pa
bageredi na gou. Ko doru gou qaike vuania
na vua jongana sa mai taduka vagore ko
mai tagona lao pale pa iku.
11 Ara sa qa paputaisonigou na kolo ko
na vagigilana na toa gabalana, ba isa tu
sa tuti ligu lamesiu ara sa sa poreveveina
jolanisiu ara, ko ara ba nake padaqu mana
pogoso vania na sadolo sisa. Isa tu sa mina
paputaisonigou na Gagala Tabuna beto na
iku.
12 Na sevolo vavaipikatai sa sa tei arunia
tu pa limana ko mi pikata paleniria sau sira
na kopo ikika pa ia iru vaipipikatainiria
ira na kiko, ko mi boko vaikamuniria pa ia
vavakoleni kiko sira na kiko jongadi beto mi
vurungu paleniria pa iku ilili kare sira na
nyanyaodi na kiko sau,>> sau si Jone.

I Jisu Sa Tapaputaiso
(Maka 1.9-11; Luke 3.21-22)

13 Ego sa kamu koko pa Qalili si Jisu ko
sa gore pa pie Jodani ko mi tapaputaiso tai
Jone sau.
14 Ba i Jone sa podeke vanosoa sisa, pira
saunia, <<Ara tu sa na selaqu ko muna
paputaisosiu ao, ba ai sa vei sa ao tu qu lame
taqu?>> sau.
15 Ba sa oe laoa i Jisu sisa, <<Loai ko mi
vei kopira, ura pa soana vei api tana vagore
votua gita sa doru tuvisi,>> sau sisa. Poni sa
vasotoa i Jone sisa.
16 Ko isa tugu sa tapaputaiso ko sa iolo loai
na pie si Jisu, poni sa api sa tarevanga vania
isa sa na oka, ko sa batia isa sa na Gagalana
Tamasa sa igoro gore lagere vei kai kuru ko
sa lagere togai sisa.
17 Beto api sa kai ovovele sa koko lagere
vei pa noka, pira sau, <<Api sa na Tuqu qa
roroqua ara; isa qa qera vivitiginia ara,>>
sau.

4

Na Totokena i Jisu
(Maka 1.12-13; Luke 4.1-13)

1 Ego pa liguna isa sa toni saenia pa qega
na Gagala Tabuna si Jisu ko mi totokea na
bangaradi na tomate sau.
2 Ko sa tatabu gagani ka maden-
gavuluputa ranena beto madengavuluputa
bongina sisa, ko sa burana.
3 Ko totonai sa kamu sa na bangara totoke,
ko pira saunia sisa, <<Vei muna na Tuna na
Tamasa sao, sa mu parangaria na patu pira
ko mai peluku bereti,>> sau sisa.
4 Ba sa oea i Jisu sisa, pira sau, <<Sa
paranga sa na Kukuti Tabuna,
<Nake bereti gu mekana
sa toania sa na tinoni,
goto doru paranga tu
sa ovelainiria na Tamasa!> sau,>>
sau si Jisu.
5 Ego beto sa toni laonia na bangaradi
na tomate pa gusu tabuna pa Jerusalema
si Jisu, ko sa vaturua pa are babanana na
kakabarena zelepade, beto pira saunia,
6 <<Vei muna na Tuna na Tamasa sao, sa
mu soqolo gore! Ura pira sau sa na Kukuti
Tabuna,
<Isa mina garununigo
ira na ona mateana sao,
ko mai kalonigo na limadi,
ko na nenemu minake tupania pa
patu,> sau,>>
sau na bangaradi na tomate.
7 Poni sa oea i Jisu sa na bangaradi na
tomate, pira saunia, <<Pira mutu sau sa na
Kukuti Tabuna, <Muke podekia na Bangara
na mua Tamasa!> sau,>> sau si Jisu.
8 Poni sa toni saenia mule na bangaradi
na tomate pa kai kubo ululuna si Jisu, ko
sa vabatinia doru binangara pa kasia gusu
beto na dia neqi lalavatadi.

3:3 Aisea 40.3. **4:4** Vavanau 8.3. **4:6** Kera Vinatarasae 91.11-12. **4:7** Vavanau 6.16.

9 Beto pira saunia si Jisu, <<Dorudi aipira
sa ao mana vanigo, vei muna vukele gore ko
muna vatarasaesiu ara,>> sau.
10 Poni sa oea i Jisu sisa, <<Mu riu vasou,
Setani! Ura pira tu sau sa na Kukuti Tabuna,
<Na Bangara na mua Tamasa gu
mu vatarasaea,
beto isa gu mekana
mu nabulunia!> sau,>>
sau si Jisu.
11 Poni sa sa taloa riu sa na bangaradi na
tomate, ko api sira na mateana qai kamu ko
qai tokania i Jisu.

I Jisu Sa Podalainia Na Ona Roiti Pa Qalili
(Maka 1.14-15; Luke 4.14-15)

12 Ego totonai sa nongoronia sa i Jone sa
qai tei vatomea tu pa ruma vaipiu qarigu,
poni sa sa taloa riu veiona pa Qalili si Jisu.
13 Ko sa iolo loai sa pa Nazareti ko sa gore
suvere vei pa Kepaniami pa keketai ovuku
pa Qalili, pa pikata ia pa Zabuloni beto pa
Naputalai.
14 Ko sa gore votu sa na paranga sa pojai i
Aisea na tinoni kokorotai, pira sau,
15 <<Na peso Zabuloni beto na peso Naputa-
lai,
na soana vei pa ovuku,
pa karovona pa Jodani,
pa Qalili tadira na tinoni karovodi.
16 Ira na tinoni qai suvere pa rodomo
qai batia kai kabere lavatana.
Ira qai suveria na ia
sa angovia na ongongu mate
sa goreria na kabere,>>
sau i Aisea.
17 Podalai na totoso isa sa podalai tarae si
Jisu, pira sau, <<Mu gabala agou! Ura mi
togagita gu sau sa na binangara pa noka!>>
sau sisa.

I Jisu Sa Kukuria Ira Ka Made Tinoni Abu
(Maka 1.16-20; Luke 5.1-11)

18 Tonai sa korapa popoanaona pa ovuku
Qalili si Jisu, poni sa batiria sira kao
tamatasi ira Saimone isa sa tavaisongo i
Pita beto i Aduru na tasina. Qai korapa
vaqaradia pa ovuku, ura na tinoni abu sira
karu.
19 Ko pira sauniria i Jisu sira karu, <<Mei,
lame! Tutisiu, ko ma roitinigou na tinoni
abu tinoni,>> sauniria.
20 Na totoso tugu isa qai loa paleniria
ketakoi ira karu sa na dia vaqara, ko qai lao
tutiadia si Jisu.
21 Ego ko sa jola lao poni sa sa batiria
gu mule i Jisu sira karu goto tamatasi, ira
Jekopi beto i Jone, karu tuna marene i Ze-
beti. Qai korapa tugu koi tavitia pa koaka
sa na tamadi i Zebeti, ko qai korapa oke
tuvakaria na dia vaqara, poni sa sa kukuria
i Jisu sira kao tamatasi ira.
22 Na totoso tugu isa sa qai loa paleniria
ira karu sa na dia koaka beto na tamadi, ko
qai lao tutiadia si Jisu.

I Jisu Sa Vaivagigalai, Sa Tarae, Beto Sa Vaisalana
(Luke 6.17-19)

23 Ego ko sa lekogoria i Jisu sa doru ia
pa Qalili, ko sa kole vavaivagigalai pa dia
ruma vavaikamudi, sa taraenia na nongoro
jongana na binangara tana Tamasa beto
sa salana paleria isa sira doru mo beto na
vagauru qai koleria na tinoni.
24 Ko na nongorona i Jisu sa sa lekogia
na doru ia pa Siria. Ko qai toni kamuniria
tana sira doru sa koleria na okokoto mo
vagauru, ira qai gosororia na vitigi lalavata,
ira sa tomeria na tomate ikikeredi, ira qai
kikirenge, beto ira sa mate kale kokobu
tinidi. Ko sa salana betoria i Jisu sira doru.
25 Ko qai tutia i Jisu sa ira na minete lavata
koko veidi pa Qalili, pa Manogagusu, pa
Jerusalema, pa Jiudia, beto pa kai karovona
Jodani.

5

Na Qeqera Sosotona
(Luke 6.20-23)

1 Totonai sa batiria i Jisu sira na minete
tinoni, poni sa sa kesa sae pa kukubona.
Ko totonai sa toqo isa poni sa qai lame
vavaikamu tana sira na ona sepele.
2 Poni sa sa podalai vagigalairia isa sira,
pira sau:
3 <<Qai tamana sira qai golaba pa gagala,
ura tadira sa na binangara pa noka.
4 Qai tamana sira qai takulanga,
ura mai tavamanoto sira.
5 Qai tamana sira qaike tuara,
ura ira mai teku isongia na kasia abana.
6 Qai tamana sira qai burana kidepenia na
tuvisi,
ura ira mai pote vatale.
7 Qai tamana sira qai vairoqu vaitokai,
ura ira mai taiania na vairoqu vaitokai.
8 Qai tamana sira sa lioso na bulodi,
ura ira mai batia na Tamasa.
9 Qai tamana sira na tinoni vavaivabule,
ura ira mai tapoja na tuna na Tamasa.
10 Qai tamana sira qai takomitinia na tuvisi,
ura tadira sa na binangara pa noka.
11 Qu tamana sagou tonai qai poja
vivikeregou, qai komitigou beto qai jutu
seseke tarinigou doru kai ikerena pana
laequ ara.
12 Mu qera ko mu qera vivitigi tu, ura na
miu pinia pa noka sa lavata jola. Ura ira
na tinoni kokorotai pa moa ba qai komiti
veiniria tugu inara,>> sau si Jisu.

4:10 Vavanau 6.13. **4:16** Aisea 9.1-2.

Agou Na Solo Beto Na Kabere
(Maka 9.50; Luke 14.34-35)

13 <<Agou sa na solona na kasia abana. Ba totonai mina maragutu na lilingina sa na solo, poni sa ai mule mina vei beto mina boka lilingi solo ligu sisa? Totonai sa sa kepore veveina sisa, goto na padana sa mina tagona votu pale gu pa peguru, ko mai tete anyanyunia gu na tinoni.
14 Agou sa na kaberena na kasia gusu. Na gusu sa toqo pa batuna na kubo sa sake boka pae.
15 Kepore sa kai tinoni sa vatoaia na juke beto sa vatoqo pale pa kauru kadakita. Goto sa vatoqoa tu pa totoqona juke isa sa na juke, ko sa tolanga vaniria sira doru pa leo ruma.
16 Ko agou ba mi tolanga vatale tu sa na miu kabere ko ira na tinoni mai batiria na miu roiti jongadi, ko mai vatarasaea sa na Tamamiu pa noka,>> sau si Jisu.

Na Vaivagigalaina Na Vavanau ti Mosese

17 <<Kita mu roroqua agou sa ara qa lame ko ma jegaria sa na Vavanau tai Mosese babi na vaivagigalai tadira na tinoni kokorotai qau kita mugu. Ara qake lame ko ma jejegara goto ma vavaokoto tu qau.
18 Ura ma pojanigou sosoto ara sagou: tinganai mina maragutu sa na oka beto na peso, sa bi mija tu mina mumuri pa Vavanau sa kai leta ikete babi gasi ikete, tinganai mai gore votu beto mai tu sira doru sakasava.
19 Ko sa vei sa na tinoni sa vakeporea kame ira na kobu garunu ikete aipira beto sa vagigalainiria ira na goto tinoni ko mai veiniria tugu isa, sa mina tapoja na tinoni kepore veveina pa binangara pa noka sa na tinoni isa. Goto na tinoni sa vataberia beto sa vaivagigalainiria, sa mina tapoja na tinoni poreveveina pa binangara pa noka sisa.
20 Ma pojanigou ara sagou: vei na miu tuvisi minake pugele nyonyoa jolania na tuvisi tadira qai vaivagigalainia na Vavanau beto na Parese, poni sa munake isongo boka tomea agou sa na binangara pa noka,>> sau si Jisu.

Na Vaivagigalaina Na Kokora

21 <<Qu tei nongoroniamiu tugu agou sa isa pira sau perangana tadira pa moa, <Munake varivai, beto ko isa sa varivai sa kode mina gosoria na vaituti,> sau.
22 Ba ara ma pojanigou sagou: na tinoni sa kokorania na tasina sa mina gosoria na vaituti. Isa pira biunia na tasina, <Ao na batu kokove,> biunia, sa mina lao pa koti tadira na tinoni Jiu. Isa pira biu, <Ao na duduvili,> biu, sa mina lao pa iku pa heli.*
23 Ko sa vei sa vei bu korapa vaivanania pa ia vavakukuvuna ao sa na mua vaivana poni sa ketakoi tu sa bu roroqu kamua ao sa kai sela qu roitinia ao tana tasimu,
24 poni sa mu loa vakolea ketakoi pa moena na ia vavakukuvuna sa na mua vaivana ko mu mule riu bulea mai sa na tasimu beto sa mu lao vaivanania sa na mua vaivana.
25 Mu sisiqarai bulea na mua kana totonai qu korapa lalaomiu pa soana, kita na mua kana mi valaogo tana tinoni vaituti, ko na tinoni vaituti mi valaogo tana na nabulu kopu, ko isa mi gona tomenigo pa ruma vaipiu.
26 Ma poja sosotonigo ara sao: kode munake isongo votu taloa ketakoi sao tinganai muna lipu vaokotia na poata bebetona,>> sau si Jisu.

Na Vaivagigalaina Na Babarata

27 <<Qu tei nongoroniamiu tu agou sa isa pira sau perangana, <Munake babarata,> sau.
28 Ba ara ma pojanigou sagou: na tinoni sa dodoro nyoroguania gu sa kai rereko iviva, sa sa tei baratia tugu pa bulona isa sisa.
29 Ko vei na mata kale matuamu ao sa bi vavukeligo, sa mu ujolia ko mu gona palenia. Ura vei kai kobu tinimu ao sa bi takobu pale sa isa sa jongana jolania na tini dorumu ao bi tagona lao pa heli.
30 Beto vei na lima kale matuamu ao sa bi vavukeligo ao, sa mu kobua ko mu gona palenia. Ura vei kai kobu tinimu ao sa bi takobu pale sa isa sa jongana jolania na tini dorumu ao bi tagona lao pa heli,>> sau si Jisu.

Na Vaivagigalaina Na Vailoa Tamabaragoso
(Matiu 19.9; Maka 10.11-12; Luke 16.18)

31 <<Ego pira sau sa perangana, <Isa mi loa pale na maqotana sau sa mi vania na pepa vailoa sa na maqotana,> sau.
32 Ba ara ma pojanigou: na tinoni sake vaiputa taviti goboro na maqotana ba sa loa pale goboro, sa sa vababaratia sa na rereko api beto na marene sa nagoa na rereko sa taloa pale api ba sa babarata tugu,>> sau si Jisu.

Na Vaivagigalaina Na Maulu

5:21 Votu 20.13; Vavanau 17.8. * **5:22** Na paranga sa tapeluku ***Heli*** lani beto vei tugu pa pikata 29, 30, sa pa paranga Qiriki pa Qehena. Pa Qehena sa na isongona na lolomo pa peguruna pa Jerusalema, ketakoi qai gogona pale nyanyao na ikika beto qai vatoni iku na rane na bongi ko na iku sa toa laona gu doru totoso. Pa Vinaego Koregana sa pa heli na ia qai lao ira qai gosoria na vinakilasa tana Tamasa. **5:27** Votu 20.14; Vavanau 5.18. **5:31** Vavanau 24.1.

33 <<Qu tei nongoroniamiu mutugu agou
sa isa pira sau perangana, <Munake tetea
na mua maulu, goto muna vagore votua
sisa qu maulu laonia tana Bangara,> sau.
34 Ba ara ma pojanigou: muke isongo
maulu totonai mu roitinia kai taringunguti.
Muke maulu lao pa noka, ura isa sa na ona
totoqona bangara na Tamasa.
35 Muke maulu lao pa peso, ura isa sa na
ona tetetena na nenena isa. Muke maulu
lao pa Jerusalema, ura aza na gugusu tana
Bangara lavata.
36 Beto muke maulu lao pa batumu,
ura kai lage vurungumu gu ba quke boka
vakekai babi vakukudea.
37 Goto na miu paranga sa mi E gu tonai
mi E beto mi Dai gu tonai mi Dai. Goto vei
kaki paranga mule muna jokeleniria, poni
sa ira na koko veidi gu tana kutana nikerena
sira,>> sau si Jisu.

Na Vaigigalaina Na Raja Vaibei
(Luke 6.29-30)

38 <<Qu tei nongoroniamiu tugu agou sa
isa pira sau perangana, <Isa sa vapalekai na
matamu sa mu vapalekai na matana, beto
isa sa valovea na mua patu sa mu valovea
na ona patu,> sau.
39 Ba ara ma pojanigou: muke raja beini
ikerena sa na ikerena. Goto bi poaria kai
tinoni na papara kale matuamu, sa mu
balinga lao vania mule keta pa kale merimu
ao.
40 Vei bi nyorogua toni lao rajanigo pa
vaituti sa kai tinoni ko mi teku variunigo na
mua soti biu, sa mu vamalumu vania tugu
vei na mua koti ao.
41 Vei kai tinoni bi jujukigo ko mu pogoso
vania kai maelo biunigo, sa mu tuti pogoso
vania karu maelo tu ao.
42 Na tinoni sa tepago sa mu vania, beto na
tinoni sa nyorogua tekua gu mai tamu biu
sa muke uku peleni tu,>> sau si Jisu.

Roroquria Na Mua Kana
(Luke 6.27-28, 32-36)

43 <<Qu tei nongoroniamiu tu agou sa
isa pira sau perangana: <Muna roroqua
na tavitimu, beto munake tavaraguania na
mua kana,> sau.
44 Ba ara ma pojanigou sagou: mu ro-
roquria ira na miu kana beto mu vavara
tokaniria ira qai komitigou,
45 ko mu tuna na Tamamiu pa noka sagou
ura isa na ona tapo sa vaalanganiria ira na
tinoni ikeredi beto na tuvisidi beto na okoro
sa vagoreniria ira na tinoni jongadi beto ira
na seladi.
46 Ura vei ira gu qai roroqugou sa muna
roroquria agou, poni na pinia sa muna
tekua? Ira gu na tinoni teteku takisi ba qai
bokadia roitinia sisa.
47 Beto vei muna gosoro qeqeraniria ira
na miu baere gu sagou, poni sa qu oqoro
roitinia kai sa bi goto sagou. Ira gu na tinoni
rodomo ba qai bokadia roitinia sisa.
48 Ko agou sa mi maladoruru na miu
vairoqu vei tugu na Tamamiu pa noka ba sa
maladoruru na ona vairoqu,>> sau si Jisu.

6

Na Roiti Tuvisidi

1 <<Mu kopunia na miu roiti tuvisina ko
muke roitinia pa moedi ira na tinoni ko
mu vadogoroniria gu ira. Vei muna vei isa
sagou, poni sa mina kepore kai pinia muna
tekua tana Tamamiu pa noka sagou,>> sau
si Jisu.

Na Tokania Na Tinoni Vaivasevina

2 <<Ego tonai muna roitinia ao sa kai
vaiia tokania na tinoni vaivasevina sa muke
kukuvilinia pa moemu. Isa qai roroiti vei
pa leo ruma vavaikamuna beto pa soana
lavata sira na tinoni vavabatadi, ko mai
vatarasaeria na tinoni qarigu. Ma poja
sosotonigou ara sagou: ira sa qai tei tekua
tu na dia pinia.
3 Goto ao tonai mu roitinia sa kai vaiia
tokania na tinoni vaivasevina poni sa muke
vagigilania na lima kale merimu sa isa sa
roitinia na lima kale matuamu,
4 ko na mua vaiia tokania na tinoni vaiva-
sevina sa mi taroiti pa paena. Ko na
Tamamu sa batia isa qu roitinia pa paena sa
mina vanigo na pinia,>> sau si Jisu.

Na Veveina Na Vavara
(Luke 11.2-4)

5 <<Ego tonai muna vavara sagou, sa
muke vei ira na tinoni vavabatadi! Ura
ira sa qai nyonyogua turu vavara pa leo
ruma vavaikamuna beto pa vavaikae soana
ko mai batiria na tinoni qarigu. Ma poja
sosotonigou ara sagou: ira sa qai tei tekua
tu na dia pinia.
6 Goto ao tonai mu vavara, sa mu tome lao
pa mua lose, mu pateia na mua atakamana,
beto sa mu vavara lao tana Tamamu sa
suvere pa paena. Ko na Tamamu isa sa batia
na roiti qu roitinia pa paena sa mina vanigo
na pinia.
7 Ko tonai mu vavara agou sa muke mi-
jimojaniria kubo paranga qai vevei ira na
tinoni rodomo, ura qai roroqua sa sa soku
vatale na dia paranga ko kode mina non-
gororia na Tamasa qarigu.
8 Muke doro tutiria sira, ura na Tamamiu
sa totonai tu qu oqoro tepai sa sa tei gigilar-
iaona tu isa sira qu qasaniria.

5:33 Iama 19.12; Anye 30.2; Vavanau 23.21. **5:38** Votu 21.24; Iama 24.20; Vavanau 19.21. **5:43** Iama 19.18.

9 Ko agou sa pira mu vavara vei:
<Tamamei, ao pa noka,
mi tapangaga na isongomu.
10 Mu valamea na mua binangara.
Mu vagore votua na mua nyorogua,
isa sa vevei pa noka sa mu veinia pa peso.
11 Mu vanigei na tetekuna mene toania pa ngeni.
12 Mu taleosonigei ira na mei sela,
vevei agei qe taleosoniria sira qai roiti lame sela tamigei.
13 Muke toni laonigei pa totoke,
goto mu vasaregei tana kutana nikerena,>
mugu.
14 Ura vei muna taleosoniria agou sira na sela qai roiti lameniria ira na tinoni tamugou, poni sa na Tamamiu pa noka ba mina taleosonigou tugu sagou.
15 Goto vei munake taleosoniria agou sira na tinoni, poni sa na Tamamiu ba minake taleosonigou tugu na miu sela sagou,>> sau si Jisu.

Na Tatabu Gagani

16 <<Ego tonai muna tatabu gagani sagou, sa muke vadoro takulanga veinigou ira na tinoni vavabatadi. Ira sa qai vadoro bati karea na isumatadi ko ira na tinoni mai batiria qai korapa tatabu gagani sira mariguniria qarigu. Ara ma poja sosotonigou sagou: ira sa qai tei tekua tu na dia pinia.
17 Goto ao sa tonai qu tatabu gagani, sa mu lumu vatalea na batumu beto mu subi vatalea na isumatamu.
18 Ko ira na tinoni maike doro gigilai sa ao qu korapa tatabu gagani, goto na Tamamu gu pa paena sa mi gigilai. Ko na Tamamu isa sa batiria na mua roiti qu roitiniria pa paena sa mina vanigo na pinia>>, sau si Jisu.

Ira Na Isisongo Pa Noka
(Luke 12.33-34)

19 <<Muke boko vavaikamumiu isisongo pa peso ketakoi sa boka gani piararia na tamo beto na obu, beto ketakoi qai boka pipiara tome ikoria ira na tinoni ikikodi.
20 Goto mu boko vavaikamumiu isisongo pa noka tu ketakoi qaike boka gani piararia na tamo beto na obu, beto ketakoi qaike boka pipiara tome ikoria ira na tinoni ikikodi.
21 Ura ketakoi sa kole na mua isisongo sa ketakoi tugu sa kole sa na bulomu,>> sau si Jisu.

Na Jukena na Tini
(Luke 11.34-36)

22 <<Na jukena na tini sa na mata. Ko vei mina jongana sa na matamu, poni sa na tinimu doruna kode mina tolangania na kabere.
23 Goto vei mina ikere sa na matamu, sa na tinimu doruna kode mina rodomo. Ko vei na kabere sa kole tamu sa na rodomo gu, poni sa kode mina rodomo kukuni sisa,>> sau si Jisu.

Na Tamasa Beto Na Isisongo
(Luke 12.22-34)

24 <<Kepore sa kai tinoni mina mekarai nabuluniria karu bangara. Kame sa minake tavaraguani goto kame sa mina roroqua, babi kame kode mina valavatia goto kame sa mina vakepore veveinai. Ko munake boka mekarai nabuluniria agou sa na Tamasa beto na isisongo.
25 Ko sa vei sa ma pojanigou: muke takulangania na miu toa, na sa muna gania, na sa muna bukua, babi na sa muna pokonia na tinimiu. Na toa tu sa sa poreveveina jolania na gagani, beto na tini tu sa sa poreveveina jolania na poko.
26 Mu dororia tu agou sira na manugu pa vavagalo eqa: ira sa qaike umuma, qaike ababu, beto qaike aqaqono vaikamu pa ruma, ba na Tamamiu pa noka sa vatetekuria gu sira. Ba agou tu sa qu poreveveina jolaniria na manugu.
27 I sei agou sa tonai sa kole takulanga poni sa tei boka vakakasia mai tu iapeki sa na ona toa? Bi mija tugu!
28 Ko ai sa vei qu takulangania tu agou sa na veveina na poko? Mu dororia tu agou sira na avoro beto ai qai vei qai toa ko. Ira sa qaike pavu talea na roiti beto qaike pipitidia poko.
29 Ba ma pojanigou ara sagou: doru poko babata jongadi tai Solomone qaike kamua na babata jongana kame avoro api.
30 Ko na avoro gu sa toa pa ngeni beto vuka sa mateona ko sa tagona lao pale pa iku vavavatununa ba na Tamasa sa vapopoko vababata jongai tu. Ba agou tu sa qu poreveveina jolaniria na avoro. Sa beko ikete na miu rarange!
31 Ko muke takulangania sa: <Na sa tana gania?> babi <Na sa tana bukua?> babi <Na sa tana popokonia?> mukeu.
32 Ura doru sakasava vevei aipira sa ira gu na tinoni rodomo qai kole nyaqo totoniria. Goto agou sa na Tamamiu pa noka sa tei gigilariaona tu sa qai poreveveina muna toaniria agou sa doru sakasa aipira.
33 Goto mu nyaqo momoea sa na binangara tana Tamasa beto na ona tuvisi, beto isa mina tamo vanigou sira doru sakasava vevei pira.
34 Ko muke takulangania sa vuka, ura vuka sa mina takulangania mekana. Ira doru rane qai okoto pogosoria mekadi sa na dia tapata,>> sau si Jisu.

7

Muke Pituria Na Goto Tinoni
(Luke 6.37-38, 41-42)

1 <<Agou muke pitua na goto tinoni, ko
agou ba muke tapitu mekamiu.
2 Ura isa tugu na soana qu pitunia na goto
tinoni sa isa tugu na soana muna tapitunia
sagou. Beto isa tugu na pada qu padaniria
ira na goto tinoni, sa isa tugu sa muna
tapadania sagou.
3 Ai sa vei ko qu juno dogoria tu ao sa na
opopu pa matana na tasimu, ba na lomoto
kokobu pa matamu sa quke pavu galania?
4 Ai sa vei ko pira tu qugunia ao sa na
tasimu, <Mei ko ma kasi pale na opopu
pa matamu,> qugu? Ba dotu! Na lomoto
kokobu pa matamu!
5 Ao na tinoni sesekemu na vavabatamu
sao! Momoe sa mu kasi palea mai tu na
lomoto kokobu pa matamu, beto sa kode
muna babata vatale sao ko muna boka kasi
pale ao sa na opopu pa matana na tasimu.
6 Muke gona vaniria na sakasava madidi
sira na sie,* ura kode mai gabala mule
garatagou gu. Beto ko muke gona vaniria
na miu patu poreveveidi sira na borogo, ura
kode mai tete anyanyuniria gu pa peso,>>
sau si Jisu.

Mu Tepa, Mu Nyaqo beto Mu Kikia
(Luke 11.9-13)

7 <<Agou mu tepa ko mu tekua, mu nyaqo
ko mu batia, mu kikia ko mi tarevanga
vanigou.
8 Ura na tinoni sa tepa sa sa tekua, na
tinoni sa nyaqo sa sa batia, beto na tinoni sa
kikia sa sa tarevanga vania.
9 I sei na tinoni agou, sa totonai sa tepa-
gana meme na tuna, poni na patu doa tu sa
vania?
10 Ba bi tepagana igana sisa, poni na dole
tu sa vania?
11 Ko vei agou na tinoni ikikeremiu gu
ba qu bokamiu ianiria na sakasava jongadi
sira na tumiu, poni sa na Tamamiu pa noka
sa sa jonganga jolanigou agou ko isa mina
ianiria na sakasava jongana joladi sira qai
tepania isa!
12 Ko doruna qu nyoroguania ko mai roiti
lamenia tamugou ira na tinoni, sa ira tugu
sa mu roiti laoniria agou tadira na tinoni.
Ura api gu sa na Vavanau ti Mosese beto na
vaivagigalai tadira na tinoni kokorotai,>>
sau si Jisu.

Mu Tomea na Atakamana Ngijupuna
(Luke 13.24)

13 <<Mu tome laoa na atakamana ngi-
jupuna agou, ura na atakamana totomena
lao vei pa vinakilasa sa sa revata beto na
soana laona sa sa kakabere ko ira na soku
tinoni qai tome laoa.
14 Goto na atakamana totomena lao pa
toa sa sa ngijupu beto na soana laona sa sa
karajutu, ko ira ka vivisa gu qai batia sisa,>>
sau si Jisu.

Na Gou beto Na Vuana
(Luke 6.43-44)

15 <<Mu balauniria ira na tinoni kokoro-
tai sesekedi. Qai lame tamugou popoko vei
na sipi siranadi, ba na gagale vulupu pirudi
sira.
16 Pa vuadi kode muna doro gigalaniria
sira. Ai vei na tinoni qai lokete vungu
qurepi pa gasoro lilivo eoro? Babi qai lokete
vua piqi pa buburu vavaioka?
17 Sa vaitoto vei isa sa: na gou jongana
sa sa vuaniria na vua jongadi, goto na gou
ikerena sa vuaniria na vua ikeredi.
18 Na gou jongana sake boka vuaniria na
vua ikeredi, beto na gou ikerena sake boka
vuaniria na vua jongadi.
19 Na gou sake vuania na vua jongana sa
sa tario pale ko sa tagona lao pale pa iku.
20 Ko sa vei sa pa vuadi muna gigalaniria
sira,>> sau si Jisu.

Ira Sake Gigilaria Na Bangara
(Luke 13.25-27)

21 <<Nake ira doru qai kukukunisiu,
<Bangara, Bangara,> sa mai tomea na
binangara pa noka, goto ira gu qai roitinia
na nyorogua tana Tamaqu pa noka.
22 Ira kubo tinoni sa pira marigunisiu
ara pa rane vaituti isa, <Bangara, Bangara,
pa isongomu ao qe ulule votunia agei
sa paranga, pa isongomu ao qe ijiju
paleniria na tomate ikikeredi, beto pa
isongomu ao qe roitiniria agei sa soku roiti
vaivagabaradi!> marigu.
23 Ba pira kode mana ule votu veini
vaniria ara sira, <Qake isongo gigilagou ara
sagou. Mu taloa taqu sagou na gagale tinoni
ikikeremiu!> managuniria,>> sau si Jisu.

Karu Goto Tinoni Qai Nongoria Na Paranga
(Luke 6.47-49)

24 <<Ego ko isa sa nongororia na qua
paranga aipira ko sa tutiria, sa sa vei na
tinoni tavagigalana sa vaturua na ona ruma
pa kuta patu.
25 Ko sa gore sa na qolapeso, sa nyoro sa
na pie, beto sa iru sa na gava, ko sa rajai
sa na ruma isa, ba sake boka tanobata sa
na ruma, ura sa turu vamauru pa kuta patu
sisa.
26 Goto isa na tinoni sa nongororia na qua
paranga aipira ba sake tutiria, sa sa vei na

* **7:6** Na sie beto na borogo sa na veveidi ira na tinoni qaike tavaraguania na paranga tana Tamasa. Ira na tinoni veveidi sa kode mai vavaledenia gu sa na paranga tana Tamasa tonai mai nongoria.

tinoni duduvilina sa vaturua na ona ruma pa nanagasana.
27 Ko sa gore sa na qolapeso, sa nyoro sa na pie, beto sa iru sa na gava, poni sa tanobata sa na ruma isa, ko sa dugala tajejegarania sisa,>> sau si Jisu.

I Jisu sa Vaivagigalai Pa Neqi
28 Ego ko totonai sa beto vaivagigalainiria na paranga aipira si Jisu, sa qai gabara vivitiginia ira na minete tinoni sa na vaivagigalai tana,
29 ura isa sa kole vaivagigalai vei na tinoni sa isongia na neqi beto sake vevei ira qai vaivagigalainia na Vavanau.

8

I Jisu Sa Salania Kai Tinoni Sa Popoqu
(Maka 1.40-45; Luke 5.12-16)
1 Ego totonai sa taloa pa kubo ko sa gore si Jisu, sa ira na minete tinoni lavata sa qai tutia sisa.
2 Ko api sa kai tinoni popoqu sa lame toqo sori tutungu pa moena isa, ko pira sau, <<Bangara, vei bu malumu ao, sa muna boka valiososiu gu sara,>> sau.
3 Poni sa kaqamania na limana ko sa ulia i Jisu sa na tinoni isa beto pira saunia, <<Qa malumu gu sara. Ko mu lioso tu ao! >> saunia. Na totoso tugu isa sa sa tataloso valioso gu sa na popoquna isa.
4 Beto sa pira sa poja veinia i Jisu sisa, <<Kopunia ko munake vavavakato vania kai tinoni, goto mu lao vatuvisi tana iama ko mi doro vivilotigo beto sa muna roitinia ao sa na mua vavakukuvu vei sa vaigarununia i Mosese, ko ira doru mai gigilai sa ao qu tei lioso tu,>> sau sisa.

I Jisu Sa Salania Kai Tinoni Mamata Gogoto
(Luke 7.1-10; Jone 4.43-54)
5 Totonai sa tome lao pa Kepaniami si Jisu, sa sa lame tana sa kai tinoni mamata gogoto, ko sa tepa totokani vaitokai,
6 pira sau, <<Bangara, na qua nabulu sa korapa kole momoona pa ruma, sa mate kale tinina beto sa kamua na vitigi lavata,>> sau.
7 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Ara mana lao salania sisa,>> sau.
8 Ba sa paranga sa na tinoni mamata gogoto isa, pira sau, <<Bangara, ara nake tinoni garoqu ko bu lame tome pa ruma taqu ara sao. Goto mu leve tarinia gu na paranga, beto kode mina tasalanaona gu sa na qua nabulu.
9 Ura ara ba kai tinoni qa kole kaurai tugu pa neqi tadira na qua bangara beto ko koledia sira na tinoni vaipera qai kole kaurai pa neqi taqu. Ko tonai qa parangia sapi, <Mu lao,> qaunia, poni sa laona tugu, beto qa parangia sa poni, <Mu lame,> qaunia, poni sa lameona tugu. Ko na qua nabulu isa, <Roitinia api,> qaunia, sa sa roitinia gu,>> saunia si Jisu.
10 Totonai sa nongoria i Jisu poni sa sa gabara vivitigi, ko pira sauniria sira qai kole tututia isa, <<Ma poja sosotonigou ara sagou: oqoro pore tana kai tinoni pa Izireli ba batinia ara sa na rarange lavatana vei api.
11 Ko ma pojanigou ara: kode kubo tinoni sa mai lame vei keta pa sagere tapo beto pa suvu tapo, ko mai toqo tavitiria pa vavolo pa binangara pa noka sira Ebarahami, i Aisake beto ko i Jekopi.
12 Goto ira na tuni binangara sa mai tagona votu pale pa peguru rorodomona. Ketakoi mai lukana uui beto mai ngingisi tu na livodi,>> sau.
13 Beto i Jisu sa parangia na tinoni mamata gogoto, pira saunia, <<Mu riumua. Isa vei qu vasosotoa ao sa mi gore votu,>> sau sisa. Pa totoso tugu isa sa sa tasalana sa na nabulu tana tinoni mamata gogoto isa.

I Jisu Sa Salanaria Kubo Tinoni
(Maka 1.29-34; Luke 4.38-41)
14 Ego tonai sa kamu pa ruma tai Pita si Jisu, sa sa batia sa na qoele roana i Pita sa mangini na tinina ko sa korapa kole momoona pa lovu.
15 Ko sa arua i Jisu sa na limana, poni sa taloa tana sa na mo mangini ko sa tatakole vatana vania na tetekuna isa si Jisu.
16 Totonai sa gore na vevelu poni sa qai toni kamuniria tai Jisu sira na mota tinoni sa tomeria na tomate ikikeredi. Ko sa iju paleniria na ona paranga i Jisu sira na gagala ikikeredi, beto sa salanaria sira qai mo.
17 Ko sa gore votu sa na paranga sa pojai i Aisea na tinoni kokorotai, pira sau,
<<Isa sa teku paleniria na oda mo
beto sa pogoso paleniria noda vagauru,>> sau.

Ira Qai Nyogua Tutia i Jisu ba Qai Rabeke
18 Ego ko tonai sa batia i Jisu sa na minete tinoni qai lame vailivutainia, sa sa garunu sira na ona sepele ko mai toka lao pa kai karovona na ovuku Qalili sauniria.
19 Ego beto kame isa sa vaivagigalainia na Vavanau sa sa lame ko pira saunia si Jisu, <<Tinoni vaivagigalai, ara mana tutigo ao doru eqa muna lao vei ao,>> sau.
20 Poni pira saunia i Jisu, <<Ira na pokese koleona na dia baongo beto ira na manugu pa vavagalo eqa koleona na dia vovori, goto na Tuna na Tinoni sa kepore na ona ia mina vamineria na batuna,>> sau.

8:17 Aisea 53.4.

21 Kai goto ona sepele pira saunia sisa,
<<Bangara, vamalumusiu ko ma mule lao
golomia mai na tamaqu,>> sau.
22 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Tutisiu ara ao. Loaria sira na matedi ko mai
vaigolomo mekadi,>> saunia.

I Jisu Sa Vabulea Na Ranebongi
(Maka 4.35-41; Luke 8.22-25)

23 Ego sa koi pa kai koaka si Jisu beto ira na
ona sepele, ko mai toka lao pa kai karovona
na ovuku Qalili qarigu.
24 Poni sa raja vasiboro pa kolo sa kai
ranebongi, ko sa vavapoara tarinia na
ololobagea sa na koaka. Ba i Jisu sa kole
putagana tugu.
25 Ko qai lao vadoravia ira na ona sepele
sisa, pira qarigunia, Mu alogita, Bangara!
Ta dururu mate taqeu sa gita! qarigunia.
26 Poni sa oeria i Jisu sira, Ai sa vei ko qu
matagutu tu sagou? Sa beko ikete na miu
rarange! sauniria. Beto sa tatakole sisa ko
sa tokea sa na gava beto na kolo, poni sa
bule elava sa neqa.
27 Poni sa qai gabara beto sira doru, ko
qai kole vavaiparanga mule mekadi, Koi, ai
tu tinoni veveina sapi? Ko na gava beto na
ololobagea tu ba qai nongoria tu! qarigu
sira.

I Jisu Sa Salanaria Karu Tinoni Sa Koleria Na Tomate Ikikeredi
(Maka 5.1-20; Luke 8.26-39)

28 Ego totonai sa paro pa kai kalena tata
pa gugusu pa Qadara si Jisu, sa qai koko
lame vei pa bevi vavaigolomona ketakoi sa
karu tinoni sa tomeria na tomate ikikeredi
ko qai lame gosoria si Jisu. Qai aru tapata,
ko kepore kai tinoni sa nyogua tonia sa na
soana sa lao vei ketakoi.
29 Tonai qai batia ira karu si Jisu sa qai
vevela votu, pira qarigu, <<Na sa qu nyogua
roitinia tamigei sao, na Tuna na Tamasa? Ai
vei, qu lame ko mu pipiarageі agei totonai
sa oqoro kamua na mei totoso qugu? >>
qarigu sira karu.
30 Ego nake souna pa ia isa sa kai godo
borogo lavata qai korapa nyunyubelegadia.
31 Ko ira na gagala ikikeredi qai tepa vivitigia si Jisu, pira qarigu, <<Vei muna iju
variugei, poni sa mu garunu valaonigei gu
pa godo borogo pori,>> qarigunia.
32 Poni pira sauniria i Jisu, <<Mu lao tu!>>
sauniria. Ko qai taloa riu tadira karu tinoni
pira sira na tomate ikikeredi, ko qai lao
tome tadira na borogo. Ura ko qai sasuru
turu taloa riu gu mule sira na borogo pira,
ko qai tulai gore sa na taba mamavarana, ko
qai tulusu gore pa leo kolo ko qai kuju mate
beto pudaladia.
33 Ego ko sa vei isa poni sa qai uku muledia pa gugusu sira na tinoni qai kopuniria
na borogo, ko qai vavakato beto vaniria ira
sira doru sakasava qari taroiti tadira karu
sa tomeria na tomate ikikeredi.
34 Ko qai lao gosoria ira doru tinoni pa
gugusu isa si Jisu. Tonai qai batia, poni
sa qai tepa vivitigia sisa ko mi loai na dia
gugusu isa qarigunia.

9

I Jisu Sa Salania Kai Tinoni Sa Mate Kaki Kale Tinina
(Maka 2.1-12; Luke 5.17-26)

1 Ego sa koi pa koaka si Jisu ko sa toka
karovo lao pa nona gugusu sosoto.
2 Ko qai pogoso kamunia pa ona kokolena
sa kai tinoni sa mate kale tinina. Tonai
sa batia i Jisu sa na rarange tadira, sa pira
saunia isa sa na tinoni sa mate kale na
tinina, <<Tuqu, mu varene! Ira na mua sela
sa qai tei taleoso tu,>> saunia.
3 Ego tonai sa kaki ira qai vaivagigalainia
na Vavanau sa qai kole vavaiparanga
golomo mekadi, <<Na tinoni api sa
vamoroania na Tamasa sapi!>> qarigu.
4 Ba sa tei gigilaiona tu i Jisu sisa vei
qai korapa roroqua ira, ko pira sauniria,
<<Ai sa vei ko qu roroquria na sakasava
ikikeredi veveidi inara pa bulomiu?
5 Ai sa sa munyala: na poja vei, <Qai
taleoso sira na mua sela,> biu, babi na poja
vei, <Mu tatakole ko mu rerege,> biu?
6 Ba kopira ma vabatinigou ara sa na
Tuna na Tinoni sa poreona neqi pa peso ko
mina taleosoniria na sela,>> sau sisa.
Beto pira saunia sa na tinoni sa mate kale
tinina, <<Mu turu! Mu pogosia na mua
kokolena ko mu riumua pa mua ruma,>>
saunia.
7 Poni sa gasa turu gu sa na tinoni ko sa
riuona pa ona ruma.
8 Totonai qai batia sa vei inara sira na
minete tinoni poni qai matagutu beto qai
vatarasaea sa na Tamasa, ura na Tamasa sa
vania na tinoni sa na neqi vevei inara.

I Jisu Sa Kukua I Matiu
(Maka 2.13-17; Luke 5.27-32)

9 Ego sa taloa pa ia isa si Jisu ko sa korapa
lalaona, sa sa batia isa sa kai tinoni teteku
takisi, na isongona i Matiu, sa korapa toqona pa ona ia roroitina isa. Pira saunia i
Jisu sisa, <<Mei tutisiu ara,>> saunia. Poni
sa turu si Matiu ko sa tutiaona i Jisu.
10 Ko tonai sa korapa toqo teteku pa ruma
tai Matiu si Jisu beto ko ira na ona sepele, sa
na motadi sira na tinoni teteku takisi beto
ira tinoni seladi qai somana toqo teteku
tavitia si Jisu beto ira nona sepele.
11 Ko qai batiria ira na Parese sa qai vei
isa, ko qai nanasaria sira na sepele ti Jisu,
<<Ai sa vei sa teteku tavitiria tu ira na tinoni
teteku takisi beto ira na tinoni seladi sa na
tinoni vaivagigalai tamugou?>> qarigu sira.

12 Poni sa nongoro vairia i Jisu, ko pira
sauniria, <<Ira na tinoni toa vataledi sa
qaike nyaqoa sa na tinoni vavaisalana, goto
ira gu qai mo.
13 Mu lao ko mu nyaqoa na ginuana sa
na paranga sa pojai na Tamasa pa Kukuti
Tabuna, pira sau, <Na vairoroqu vaitokai sa
qa nyoguania ara, nake vavavakukuvudi na
manugu mamade nenedi!> sau. Ura qake
lame sara ko ma kukuria na tinoni tuvisidi
qau, goto ira tu na tinoni seladi,>> sau si
Jisu.

Na Veveina na Madi ko na Tatabu Gagani
(Maka 2.18-22; Luke 5.33-39)

14 Ego qai lao sira na sepele tai Jone, ko
qai nanasia si Jisu, pira qarigunia, <<Ai sa
vei ko agei gu beto ko ira na Parese sa qe
tatabu gagani, goto ira na sepele tamu sa
qaike tatabu gagani tu?>> qarigu.
15 Poni sa pira sauniria i Jisu sira, <<Ai vei,
kode mai kole takulanga pa vavolo vaialava
sira na tinoni tasorudi totonai sa korapa
toqo tavitiria sa na tinoni vaialava? Dai! Ba
sa korapa lalameona sa na rane tonai mina
tateku varijo tadira sa na tinoni vaialava
api, ko na totoso tu isa sa mai suvere tatabu
gagani sira.
16 Kepore sa kai tinoni mina tuvakania na
poko koregana sa na poko leluna. Vei mina
vei poni sa totonai mina vijongo sa na poko
koregana api, poni sa kode mina raqama
valavatia sa na poko leluna.
17 Beto kepore kai tinoni mina totonia
na vaini koregana sa na tototoni vaini
leluna. Ura mina vei isa, poni sa kode
mina tapokata sa na tototoni vaini leluna,
ko mina titigi kijara riuona sa na vaini. Goto
na vaini koregana sa mina tatoto lao tugu pa
tototona koregana ko ira karu doru sa mai
takopu vatale beto,>> sau si Jisu.

I Jisu sa Salania kai Rereko Beto ba Tuna Rereko kai Iviva Mamata
(Maka 5.21-43; Luke 8.40-56)

18 Totonai sa korapa paranga vei inara i
Jisu, sa sa kamu opo kokopo sori tutungu pa
moena isa sa kai iviva mamata tadira na Jiu,
ko pira sau, <<Na tuqu maqota sa koni mate
gu, ba qa nyoguanigo ko bu lame vaoponia
na limamu ko bi toa mule qau,>> sau sisa.
19 Poni sa turu si Jisu beto ira na ona
sepele ko qai tutia sa na tinoni isa.
20 Ego kai rereko isa sa varajania na mo
malea ko sa kole gu variu orungu ka manog-
arua aoro sa sa tuti pa liguna ko sa ulia sa na
uquna na poko ti Jisu.
21 Sa kole paparanga golomo mekana,
<<Vei ba ulia gu nona poko, poni ba ba
tasalanaqua gu sara,>> sau.
22 Ko sa balinga mule sau si Jisu poni sa
batia sa na rereko, ko pira saunia, <<Mu
varene, tuqu! Na mua rarange sa sa tei
salanigo tu,>> sau sisa. Poni sa na totoso
tugu isa sa sa tasalana gu sa na rereko isa.
23 Ego totonai sa lao kamu pa ruma tana
iviva mamata si Jisu, poni sa batiria isa sira
na tinoni qai lukana popoelai na roroma
beto qai lukana kekebo,
24 sa pira sauniria, <<Mu taloa riumiu
agou! Ura sake mate sa na rereko ikete api,
goto sa korapa gu putagana!>> sau. Tonai
sa paranga vei isa poni sa qai avavunia ira
doru tinoni sisa.
25 Ko tonai qai votu beto pa peguru ira
doru, sa sa tome si Jisu ko sa arua na limana
na rereko poni sa tatakole sa na rereko.
26 Ko na nongorona na roiti api sa sa
tapiara lekogia doruna na eqa isa.

I Jisu Sa Salanaria Karu Tinoni Leleqadi

27 Ego totonai sa taloa ketakoi si Jisu sa
karu tinoni leleqadi sa qai tutia isa, ko qai
vevela votu, pira qarigu, <<Tuna i Devita,
mu roroqu tokanigei,>> qarigu.
28 Tonai sa tome pa ruma si Jisu poni
sa ira karu tinoni leleqadi ba qai lao tugu
tome. Poni sa nanasaria i Jisu, <<Ai vei,
qu vasosotoa tugu agou karu sa ara boka
salanagou agou karu?>> sauniria.
Poni sa pira qarigunia, <<E, Bangara!>>
qarigu.
29 Poni sa uliria i Jisu sa na matadi beto
pira sau, <<Isa vei qu vasosotoa agou karu
sa mi gore votu vanigou!>> sauniria.
30 Poni sa qai babatadia tugu sa na matadi
ira karu. Beto sa paranga vabalauria i Jisu
sira karu, pira sauniria, <<Kita ule vaniria
ira na tinoni sa na roiti api,>> sauniria.
31 Ba qai taloa riu sira karu, ko qai
vavavakatonia doru eqa ketakoi sa na
veveina isa.

I Jisu Sa Salania Na Tinoni Sa Poka

32 Ego pa ligudi gu qai riu ira karu aipira,
sa qai toni kamunia tana ira kaki tinoni sa
kai tinoni sa tomea na tomate ikikerena ko
sa poka.
33 Tonai sa iju palea i Jisu sa na tomate
ikerena api poni sa sa podalai paranga gu
sa na tinoni isa. Ko qai gabara beto sira na
minete tinoni, ko pira qarigu, <<Sa oqoro
pore tabata pa Izireli sa na sakasava vevei
pira,>> qarigu sira.
34 Ba qai paranga sira na Parese, <<Na
bangaradi gu ira na tomate ikikeredi* sa
vania na neqi sa sa boka iju paleria ira na
tomate ikikeredi sina,>> qarigu sira.

I Jisu sa Roroquria Sira na Tinoni

9:13 Gosea 6.6. * **9:34** I Setani sa na bangaradi ira na tomate ikikeredi.

35 Ego sa lekogo betoria i Jisu sira na
gusu lalavatadi na gusu ikiketedi. Ko sa
vavaivagigalai sisa pa ruma vavaikamuna,
sa taraenia isa sa na nongoro jongana na
veveina na binangara tana Tamasa, beto sa
salanaria isa sira na tinoni qai varajaniria
na okokoto mo na vagauru.
36 Totonai sa doro laoria isa sira na minete
tinoni, sa sa roroqu vivitigiria, ura qai vevei
rerege beto qai nyunyala vei na sipi kepore
na dia sepati.
37 Poni pira sauniria ira na ona sepele,
<<Qai matua nyanyalu sira na vuvua, ba ira
na tinoni ababu sa qai vivisa gu.
38 Ko mu vavara lao tana Bangaradi na
umuma, ko mi garunuria na tinoni roiti ko
mai ababu pa ona inuma,>> sau si Jisu.

10

Ira Ka Manogarua Tinoni Tagarunudi
(Maka 3.13-19; Luke 6.12-16)

1 Ego sa kuku vaikamuniria i Jisu sira ka
manogarua sepele ko sa vaniria na neqi ko
mai ijiju paleria na tomate ikikeredi, mai
salana paleria na okokoto mo beto doru
vagauru sauniria.
2 Ko aipira sira na isongodi ira ka manog-
arua tinoni tagarunudi: momoe, i Saimone
(kai isongona i Pita) beto i Aduru (na tasina
i Pita), i Jekopi beto i Jone na tasina (ira karu
tuna i Zebeti),
3 i Pilipi, i Batolomiu, i Tomasi, i Matiu
isa na tinoni teteku takisi, i Jekopi na tuna
i Alepiasi, i Tadiasi,
4 i Saimone isa perangana sa somananiria
ira qai raja adu palea na qavuna pa Romu,
beto i Jiudasi Isikarioti isa sa gabala kanai i
Jisu.

Na Garunudi Ira Ka Manogarua Tinoni Tagarunudi
(Maka 6.7-13; Luke 9.1-6)

5 Ko ira ka manogarua aipira sa sa va-
vanauria i Jisu beto sa garunuria, pira
sauniria, <<Munake lao tadira na tinoni
karovodi beto munake tomeria na gugu-
gusu tadira na tinoni Sameria.
6 Goto mu lao tadira na tinoni Izireli ira
qai vei na sipi mumadi.
7 Mu lao ko mu tarae, pira mugu, <Na bi-
nangara pa noka mi togagita gu sau,> mugu.
8 Mu salanaria ira qai mo, vatoa muleria
ira qai mate, mu taloso valiosoria ira qai
popoqu, beto mu iju paleria sira na tomate
ikikeredi. Quke vaia isa qu tekua, ko muke
vavainia isa qu vaiiania.
9 Muke pogoso qolo, na siliva, babi kaki
poata pa miu kukurani poata.
10 Muke pogosia kai mane, muke pogoso
varua poko, muke pogoso sadolo babi na
opata pa miu rerege. Na tinoni roiti sa
sa pada tugu ko mina taiania sa nona
tetekuna.
11 Totonai muna kamua kai gugusu lavata
babi gusu ikete, sa mu tomea na gugusu
isa ko mu doro nyaqoa sa kai tinoni mina
qeranigou ko mina vatogagou. Muna su-
vere gu tana tinganai muna loai na ia isa
sagou.
12 Tonai muna tome pa ruma sa mu
gosoro qeqeraniria sira na tinoni ketakoi.
13 Vei mai vakamu vatalegou ira pa ruma
isa, sa mu tepai na Tamasa ko mi man-
aniria. Goto vei maike tavaraguanigou ira,
sa mu teku mulenia na miu bule.
14 Vei kaki ruruma babi na gugusu sa
baike nyogua vakamugou beto baike nyo-
gua nongorogou, poni sa mu turu iolo votu
pa ia isa beto mu tavusu paleria pa nenemiu
sa na redeni peso pa gugusu isa.
15 Ma poja sosotonigou ara sagou: mina
jolania na vaituti qai gosoria ira pa Sodomo
beto pa Qomora sa na vaituti tana Tamasa
mina gosoria na gusu isa na rane vaituti,>>
sau si Jisu.

Ira Na Tinoni Tagarunudi Mai Takomiti Vivikere
(Maka 13.9-13; Luke 21.12-17)

16 <<Vainongoro! Qa garunu lao veinigou
na sipi tadira na godo vulupu pirudi ara
sagou. Mu suvere vababalau vei ira na dole
beto mu lioso pa miu uana.
17 Mu suvere vababalauniria ira na
tinoni. Ura kode mai aru tamanagou, ko
mai toni laonigou pa vaituti, beto mai
mamajagou pa dia ruma vavaikamuna.
18 Pana laequ ara sa kode mai toni ragata
laonigou pa moedi ira na qavuna beto na
babangara, ko muna ule votunia na non-
goro jongana tadira beto tadira na tinoni
karovodi.
19 Totonai mai toni laonigou pa vaituti, sa
munake takulangania agou sa na sa muna
poja totokenigou mekamiu. Ura tonai mina
kamua tu sa na totoso paranga tamugou sa
muna taiania agou sisa vei muna pojaniria
agou.
20 Ura nake agou sa muna kole paranga,
goto na Gagalana na Tamamiu tu sa mina
ule vanigou isa muna pojai.
21 Ira na tatamatasi marene sa kode mai
vaivalao pa mate, na tamadi mina veiniria
tugu na ona koburu, ira na koburu mai
rajaria sira na tinadi na tamadi ko mai va-
materia.
22 Doru tinoni sa kode maike
tavaraguanigou ura koko vei qu tutisiu ara.
Ba isa sa vangaju kamua na bebetona sa
mina taalo.
23 Tonai mai komiti vivikeregou ira na
tinoni pa kai gugusu sa mu uku laomiu pa
kai goto gugusu. Ura ma poja sosotonigou

ara sagou: kode muna oqoro vaokoto betoria agou sira na miu roiti pa doru gugusu pa Izireli, sa mina mule lame gu sa na Tuna na Tinoni.

24 Na sepele sake lavata jolania sa na ona tinoni vaivagigalai. Beto na pinausu sake lavata jolania sa na ona bangara.

25 Sa pada gu sa na sepele mina vaitoto vei na ona tinoni vaivagigalai, beto sa pada gu sa na pinausu mina vaitoto vei na ona bangara. Vei ara na miu tinoni mamata mai gigalanisiu i Beelizebulu,* poni sa agou na qua tinoni sa kode mina nongoro kare jola mutu sa na isongo mai kukunigou!>> sau si Jisu.

Isa Mu Matagutunia
(Luke 12.2-7)

26 <<Ko muke matagutuniria sira na tinoni ira. Ura doru sakasa paedi sa kode mai tabata votu beto doru sakasa golomodi sa mai tagigila.

27 Isa qa ule vanigou ara pa rorodomona sa mu vavakatonia pa kakaberena, beto isa qu nongoria pa paena sa mu vevelania pa are ruma.

28 Muke matagutuniria sira qai boka vamatea na tini ba qaike boka vamatea na gagala. Goto na Tamasa tu sa mu matagutunia agou. Isa sa mina boka piaria na vamateria na toa tini beto na gagalamiu ko mina boka valaogou pa heli.†

29 Kai pene ikete gu na vaidi sa karu kiri tu, ba sake pae tu pa roroqu tana Tamasa sa totonai sa vukele pa peso kame ira karu kiri pira.

30 Ko agou ba doru vurungumiu pa batumiu ba sa tei anye betoria tu na Tamasa.

31 Ko muke mamatagutu. Agou sa qu poreveveina jolaniria kubo ngavulu avara kiri,>> sau si Jisu.

Ira Qai Ulenia Beto Ira Qai Kilu Pale I Jisu
(Luke 12.8-9)

32 <<Isa sa ule votunia pa moedi ira na tinoni sa isa kai tinoni taqu minagu, sa ara ba mana ule votunia tugu isa pa moena na Tamaqu pa noka sisa.

33 Goto na tinoni sa kilu palenisiu ara pa moedi ira na tinoni, sa ara mana kilu palenia tugu pa moena na Tamaqu pa noka sisa,>> sau si Jisu.

Na Bule Beto Na Vaipera
(Luke 12.51-53; 14.26-27)

34 <<Kita mu roroqua agou sa na bule sa qa pogoso lamenia ara pa peso kita mugu. Dai, nake bule sa qa pogoso lamenia ara, goto na benete vaipikatai tu.

35 Qa lame sara ko ma vaipikatainiria na tuna marene beto na tamana, na tuna rereko beto na tinana, beto na tatamaivana beto na tatamaroana qau.

36 Ira na kana ikeredi jola tana tinoni sa mina ira ka visa gu pa ona tatamana.

37 Isa sa roroquria na tamana babi na tinana jolania sa roroqusiu ara sa sake pada ko mina sepele taqu. Isa sa roroqua na tuna marene babi na tuna rereko jolania sa roroqusiu ara sa sake pada ko mina sepele taqu.

38 Isa sake pogosia na ona korosi ko mina tutisiu ara, sa nake padana tugu ko mina sepele taqu sisa.

39 Isa sa kole gu jujunonia na ona toa tini, sa mina saivia tugu isa sa nona toa. Ba isa sa gona pale nona toa pa laequ ara sa mina isongia tugu sa nona toa,>> sau si Jisu.

Na Pinia

40 <<Isa sa vakamugou agou sa sa vakamusiu tugu sara, isa sa vakamusiu ara sa sa vakamua tugu sisa sa garunusiu ara.

41 Isa sa vakamua na tinoni kokorotai ura na tinoni kokorotai sisa, sa isa mina somana tekua sa na pinia tana tinoni kokorotai. Isa sa vakamua na tinoni tuvisina ura na tinoni tuvisina sisa, isa mina somana tekua sa na pinia tana tinoni tuvisina.

42 Isa mina vania kai kapa pie lomoso sa kame isa nake poreveveina aipira ura isa sa na sepele taqu, poni sa ara ma poja sosotonigou sagou: isa mina tekua sosoto sa na pinia,>> sau i Jisu.

11

1 Totonai sa beto vavanauria sira ka manogarua ona sepele si Jisu, poni sa sa taloa ketakoi ko sa riu vaivagigalai beto sa tarae pa gugugusu pa ia ketakoi.

Ira Na Tinoni Pogoso Nongoro Ti Jone
(Luke 7.18-35)

2 Ego sa korapa suvere pa ruma vaipiu si Jone Paputaiso sa sa nongoronia isa sira na roiti sa roitiniria na Karisito, ko sa garunu laoniria isa tana sira kaki ona sepele,

3 ko pira qarigunia, <<Ai vei, ao tugu sa isa qe korapa veverania agei na tinoni kode mina lame qeu? Ba ai vei, kai goto tu sa mene verania agei?>> qarigu.

4 Poni sa oeria i Jisu sira, <<Mu mule lao ko mu ule vania i Jone sira vei qu nongororia beto qu batiria.

---

* **10:25** I ***Beelizebulu*** sa na bangaradi ira na tomate. † **10:28** Na paranga sa tapeluku ***heli*** lani sa pa paranga Qiriki na <<Qehena>>. Pa Qehena sa na isongona na lolomo pa peguruna pa Jerusalema, ketakoi qai gogona pale nyanyao na ikika beto qai vatoni iku na rane na bongi ko na iku sa toa laona gu doru totoso. Pa Vinaego Koregana sa pa heli na ia qai lao ira qai gosoria na vinakilasa tana Tamasa. Doria vei pa 5.22, 29, 30; 18.9; 23.15, 33.

5 Na tinoni leleqadi qai babata, ira na
qao qai rerege, ira sa vairia na popoqu
qai tataloso valioso, na tinoni qai kiqili qai
nonongoro, na tinoni matedi qai toa mule,
beto na nongoro jongana tana Tamasa sa sa
tatarae tadira na tinoni golabadi.
6 Mai tamana sira qaike nongoro nyun-
yalanisiu ara!>> sau si Jisu.
7 Ego ko pa ligudi qai taloa riu sira na
sepele tai Jone pira, sa sa pojai i Jisu tadira
na minete tinoni sa na veveina i Jone, pira
sauniria, <<Tonai qu lao sagou tai Jone pa
qega, sa na sa sa mu lao dogoria qugu? Kai
tinoni sa malei vei na equru buburu sa tajou
vakakanoko lao lamenia na gava?
8 Ba na sa beka qu nyogua lao batia? Kai
tinoni isisongo sa popoko vatatale? Dai,
na tinoni qai popoko vatale vei inara sa pa
ruma bangara tu qai susuvere!
9 Ko na sa sosoto sa qu nyogua lao dogoria
agou? Kai tinoni kokorotai? E, ba ma po-
janigou ara: isa sa sa poreveveina jolaniria
ira na tinoni kokorotai.
10 Ura i Jone gu sa isa sa pojai na veveina
na Kukuti Tabuna, pira sau,
<Vainongoro! Ara qa garunu momoe laonia
sa na qua tinoni pogoso nongoro,
ko mina vatana momoea sa na soana
tamu,> sau.
11 Ara ma poja sosotonigou sagou: sa
kepore kai tinoni podona sa poreveveina
jolania si Jone. Ba na tinoni sa kepore
veveina jola pa binangara pa noka sa sa
poreveveina jolania si Jone.
12 Sa podalai totonai sa kole tarae i Jone
Paputaiso ko sa kamu kopira sa na binan-
gara pa noka sa qai rapatia ko ira na tinoni
tuara ikeredi qai saputu ragata tekua.
13 Ira doru tinoni kokorotai beto na Va-
vanau ti Mosese sa qai ulule votunia tin-
ganai qai lame kamua na totoso ti Jone.
14 Vei muna nyogua vasosotoa sa, i Jone
gu api sa i Elaija, isa sa korapa lalameona
qarigunia ira.
15 Na tinoni sa pore na talingina sa mi
vainongoro vatale!
16 Na sa mana vavapadaniria ara sira na
sasae tinoni pira? Ira na tinoni kopira sa
qai vei gu ira na koburu qai totoqodia pa ia
mamaketina ko qai kole vavaikuku karovo,
pira qai kuku vei,
17 <Qe kekera vanigou na kera vaialava,
ba agou quke peka tu!
Qe kera roroma sagei,
ba agou quke lukana takulanga tu! >
qaqarigu.
18 Totonai sa lame si Jone sa sa boboka ma-
madi ko sake teteku beto sake bubuku vaini
sisa. Poni qai paranga sira na tinoni, <Sa
kolea na tomate ikikerena sa na bangara
ina!> qarigunia.
19 Tonai sa lame mule na Tuna na Tinoni
ko sa teteku beto sa buku, poni sa pira
qarigunia, <Doro! Sa ngoja mota beto na
tinoni bubukuna, na baere tadira na tinoni
teteku takisi beto ira na tinoni seladi sina!>
qaqarigunia. Ba na tavagigala tana Tamasa
sa sa tabata votu pa vuana na toa tadira na
tinoni qai vasosotoa,>> sau si Jisu.

Na Gugugusu Qaike Vasosoto
(Luke 10.13-15)

20 Ego ko sa podalai tokeria i Jisu sira na
gugusu ketakoi sa roitiniria na kubo roiti
vaivagabaradi isa, ura qaike gabala loaria
na dia sela. Pira sauniria,
21 <<Mu takulangagamiu tu sagou pa Ko-
razini. Mu takulangagamiu tu agou pa
Betiseda! Vei bai taroiti tadira na tinoni
karovodi pa Turosi beto pa Sidoni sira
na roiti vaivagabaradi qai taroiti tamugou
kopira, sa pa moa tu bai gabala loa paleria
na dia sela ko bai bibiluniria na kavu beto
bai vasae poko taririkatadi sira!
22 Ba ma poja vatatalenigou ara sagou: na
rane vaituti sa mina jolania na vaituti mai
gosoria ira pa Turosi beto pa Sidoni sa na
vaituti tana Tamasa muna gosoria agou.
23 Goto agou pa Kepaniami! Ai vei qu
roroqua agou sa kode muna taovulu saemiu
pa noka? Dai, kode muna tagona vagore gu
pa ia susuverena tadira na tinoni matedi!
Ura bai taroiti tadira pa Sodomo sira na roiti
vaivagabaradi qai taroiti tamugou kopira,
sa bi korapa turu jolaona kamua tu pa rane
pa ngeni sa na gugusu isa.
24 Ma poja vatalenigou gu ara sagou: na
rane vaituti sa mina jolania na vaituti mai
gosoria ira pa Sodomo sa na vaituti tana
Tamasa muna gosoria agou,>> sau si Jisu.

Lame Taqu ko Mu Minere
(Luke 10.21-22)

25 Ego pa totoso isa sa paranga vei pira
si Jisu, <<Tamaqu, ao na Bangarana na oka
beto na peso. Qa paranga jongana lao
tamu sara, ura na sakasava aipira sa qu
vapaeria ao tadira na tinoni gigigalaidi beto
na bobokadi beto qu vadoroniria sira qaike
gigalai.
26 E, Tamaqu, ura isa tugu sa vei sa na
nyorogua tamu.
27 Na Tamaqu sa tei ianisiu tu ara doru
sakasava, ko kepore sa kai tinoni bi gigilai
na Tuna goto na Tamana gu, beto kepore
sa kai tinoni bi gigilai na Tamana goto na
Tuna gu beto ira gu sa vileria na Tuna ko sa
vakabere vaniria na veveina na Tamasa.
28 Mei, lame taqu sagou doru qu pavu
beto qu pogoso mamata, ko ara ma
vamineregou.

11:10 Malakai 1.2.

29 Mu paku pogosia na qua pajavala beto
mu vainongoro lame taqu, ura ara sa qake
tuara beto qa vaiketai pa bulo, ko mu teku
vania na minere na miu toa.
30 Ura na pajavala taqu sa munyala na
paku pogosona, beto na pogoso taqu sa
kopele,>> sau si Jisu.

12

I Jisu na Bangarana na Rane Minere
(Maka 2.23-28; Luke 6.1-5)

1 Ego na totoso isa sa sa rerege jola vei
pa kai inuma vuiti na rane Minere si Jisu.
Ko ira na ona sepele sa vairia na burana
ko qai podalai ravusu teku vuiti ko qai kole
ngojagadia.
2 Ko tonai qai batiria qai roiti vei, poni sa
ira na Parese pira qarigunia si Jisu, <<Doro!
Ira na sepele tamu sa qai roitinia sa na roiti
sake tavamalumu ko mina taroiti na rane
Minere!>> qarigu sira.
3 Poni sa oe laoria i Jisu sira, <<Ai vei qu
oqoro tiroamiu tu agou sisa na roiti sa roi-
tinia i Devita beto ira na ona tinoni totonai
qai burana ira?
4 Na vavakatona isa sa sa tomea i Devita
sa na ruma tana Tamasa ko sa gania sa
na bereti madina, isa sake vamalumia na
Vavanau ko mina gania isa babi ira qai tutia
goto ira gu na iama qai tavamalumunia.
5 Beto quke tiroamiu tu agou pa Vavanau
sa ira na iama qai roitiniria na dia roiti
na rane Minere pa zelepade sa qai majai
tugu ira sa na vavanauna na rane Minere ba
qaike tajutunia qai sela sira?
6 Ba ma pojanigou ara sagou: kame sa
poreveveina jolania na zelepade sa sa ko-
rapa lani.
7 Aipira sau sa na Kukuti Tabuna, <Na
vairoroqu vaitokai sa qa nyoguania, nake
vavakukuvu,> sau. Ko vei bu gigila
vataleamiu agou sa na ginuana na paranga
api, sa buke jutu goboroniria na tinoni
seladi agou sira na tinoni qaike sela.
8 Ura na Tuna na Tinoni sa na bangarana
na rane Minere,>> sau si Jisu.

Na Tinoni sa Raiqo kai Kale Limana
(Maka 3.1-6; Luke 6.6-11)

9 Ego ko sa taloa ketakoi si Jisu, sa sa lao
pa kai ruma vavaikamuna tadira na Jiu,
10 ko ketakoi sa korapa sa kai tinoni sa
raiqo kai kale limana. Ko ira qai korapa
nyaqo rokaga ko bai jutunia kaki sela si Jisu
sa pira qarigunia sisa, <<Ai vei, na tava-
malumuna pa Vavanau sa na salana tinoni
na rane Minere?>> qarigu.
11 Poni sa oe laoria i Jisu sira, pira sau,
<<I sei agou sa isongia kai sipi ko bi vukele
jolopo pa oqili na rane Minere sa na sipi isa,
poni sa minake bako votunia na rane tugu
isa sisa? Kode na rane tugu isa muna bako
votunia agou sisa!
12 Ba na tinoni tu sa sa poreveveina jola-
nia na sipi! Ko sa vamalumia gu na Va-
vanau sa na roitinia na roiti jongana na
rane Minere,>> sau si Jisu.
13 Beto poni sa sa paranga laoa sisa na
tinoni sa raiqo kai kale limana, <<Mu rado-
nia na limamu,>> saunia. Ko sa radonia isa
sa na limana poni sa jonga ligu vei tugu kai
kale limana.
14 Poni sa qai taloa riu ko qai vaingodo
roroqu sira na Parese ko mai vamatea si Jisu
qarigu.

Na Nabulu Tavilena Tana Tamasa

15 Totonai sa gigilai i Jisu sa na kukiti
tadira api, sa sa taloa riuona ketakoi sisa. Ko
ira na minete tinoni sa qai tutia isa, ko sa
salana betoria i Jisu sira doru.
16 Beto sa pojaniria ko maike vavavakato-
nia tadira na tinoni sa na veveina isa sau.
17 Ko api sa na vagore votuna na paranga
tana Bangara sa pojai i Aisea, na tinoni
kokorotai, pira sau,
18 <<Api sa na qua nabulu qa vilea.
Isa qa roroqua beto qa qerania ara.
Mana vakolenia na Gagalaqu sisa,
ko ira na tinoni karovodi mina ule
vaniria na inaalo.
19 Minake vaitoke babi kuku vevela sisa,
na ovovelena minake tanongoro pa
soana.
20 Minake pakata palea kai kae gou maleina,
beto minake piju vamatea kai juke
nonona.
Ko mina toa vei isa sisa
tinganai mai batia ira sa na inaalo taqu.
21 Ko tana mai vatogasia na dia totoravusu
sira na tinoni karovodi,>>
sau sa na Bangara.

I Jisu beto I Beelizebulu
(Maka 3.20-30; Luke 11.14-23; 12.10)

22 Ego pa liguna isa sa qai toni kamunia
mule tai Jisu ira sa kai tinoni sa tomea
na tomate ikikerena ko sa valeqai beto sa
vapokai tugu vei. Ko sa salania i Jisu sisa ko
sa paranga beto sa babata ligu.
23 Ko qai gabara beto sira na miminete
tinoni, ko qai kole vavainanasa, pira qarigu,
<<Palu api tugu beka sa na Tuna i Devita?>>
qarigu.
24 Ba ira na Parese sa totonai qai nongoria
poni sa pira qarigu, <<I Beelizebulu isa na
bangaradi gu na tomate ikikeredi sa vania
na neqi sapi, ko sa vei sa sa boka ijiju votu
paleria na tomate ikikeredi,>> qarigu.
25 Ba sa tei gigilaiona tu i Jisu sa na
dia roroqu sa vei inara ko pira sauniria,

12:4 1 Samuela 21.1-6. **12:7** Gosea 6.6. **12:21** Aisea 42.1-4.

<<Na binangara sa tapipikata ko qai kole vavaipera mule mekadi, sa kode minake turu vamauru sa na binangara isa. Beto ko doru gugusu babi na tatamana qai vaipipikatai sa maike boka turu vamauru.
26 Ko vei kai pikatana tai Setani sa bi rajai gu mule sa kai ona pikatana gu mule mekana, sa sa tei tapipikata tugu mekana si Setani, ko minake boka turu vamauru sa nona binangara isa.
27 Ko vei pa neqi gu ti Beelizebulu ba boka iju paleria na tomate ikikeredi sara, poni sa i sei ropi sa vaniria na neqi sira na miu sepele ko qai boka iju paleria sira na tomate ikikeredi? Ko inara sa vei sa na roiti qai roitinia ira sa ulenia sa qu sela gu sagou!
28 Dai, pa neqi tu tana Gagala tana Tamasa qa boka iju pale tomate ikikeredi sara, ko na binangara tana Tamasa sa sa tei togagou tu sagou kopira.
29 Pira mutu mu doro veinia ko. Kepore sa kai tinoni mina boka tomea sa na leo ruma tana kai tinoni neqina ko mina teku paleria sa doru ona sakasava sa isongoria. Ba momoe sa mina piu vakolea mai tu sa na tinoni neqina api, beto tu poni sa mina soni boka tome laoa isa sa na ona leo ruma, ko mina boka tavusu betoria sira doru ona sakasava.
30 Isa sake somana vei taqu sa sa talesiu ara sisa, beto isa sake vaikamu tokanisiu ara sa sa vaipipiarai sisa.
31 Ko sa vei isa sa ma poja veinigou pira: doru sela beto na paranga ikeredi qai vakesania na Tamasa ira na tinoni, sa mai boka taleosonia gu. Ba na paranga ikeredi qai vakesania na Gagalana na Tamasa sa maike taleosonia.
32 Isa sa poja vivikeria na Tuna na Tinoni, sa mina boka taleoso gu. Ba isa sa poja vivikeria na Gagala Tabuna sa minake taleosonia pa toa kopira beto kamua na kamua,>> sau si Jisu.

Na Gou Beto Na Vuana
(Luke 6.43-45)

33 <<Vei mina jongana sa na gogouna na gou, sa na vuana ba mai jongadi tugu. Vei mina ikerena sa na gogouna na gou, sa na vuana ba mai ikeredi tugu. Ura pa vuana gu muna gigilania ai veveina sa na gou.
34 Boko tuni dole ikikeremiu! Ko na tinoni ikikeredi vei agou sa kode maike boka paranga votuniria na sakasava jongadi. Ura isa tugu sa pugele ojojongo pa bulo sa sa tapoja votu pa manga.
35 Na tinoni jongana sa sa vavoturia sira na uana jongadi qai pugele pa bulona, goto na tinoni ikikerena sa sa vavoturia sira na uana ikikeredi qai pugele pa bulona.
36 Ba ma poja vatatalenigou ara sagou: na rane vaituti sa ira tinoni sa mai okokoto vakaberia tana Tamasa sa na ginuana qai pojaria sira doru paranga qai vavukele gobororia.
37 Ura doru mua paranga tugu qu pojaria ao sa kode mai tuti mulenigo. Ko na mua paranga tugu mina ulenia sa vei muna talegasania sa ba muna gosoria ao sa na vinakilasa pa vaituti tana Tamasa,>> sau si Jisu.

Kaki Tino Mamata qai Tepai kai Roiti Vaivagabarana
(Maka 8.11-12; Luke 11.29-32)

38 Pa liguna sa vei inara, sa qai lao nanasia ira kaki qai vaivagigalainia na Vavanau beto ira na Parese si Jisu, <<Tinoni vaivagigalai, qe nyogua batia agei sa kai roiti vaivagabarana jola tana Tamasa bu roiti votunia ao,>> qarigunia.
39 Poni sa pira sauniria i Jisu sira, <<Na sasae tinoni ikikerena beto na vavakeporea na Tamasa sa sa korapa nyoguania kai roiti vaivagabarana jola! E, ba kepore sa kai roiti vaivagabarana muna tavadogoronia, goto isa tugu mekana gu na roiti vaivagabarana sa taroiti ti Jona na tinoni kokorotai.
40 Kai muqisi podeke vei tugu sa suvere kue rane beto kue bongi pa leo iapana na igana si Jona, sa mina vei tugu sa na Tuna na Tinoni. Mina kue ranena tugu beto kue bongina tugu pa bevi vavaigolomona sisa, beto sa mina toa mule.
41 Na rane vaituti sa kode mai turu ko mai tutinigou ira na tinoni pa Ninive sagou na sasae tinoni kopira. Ura ira sa qai gabala sa totonai qai nongoria na taraena i Jona. Goto doro tu ko, sa korapa gu lani kopira sa kame isa sa poreveveina jolania i Jona.
42 Na rane vaituti sa kode mina turu na kalao pa Siba ko mina tutinigou sagou na sasae tinoni kopira. Ura na kakasana jola sa nona rerege koko lame vei pa nona gugusu totonai sa kamu nongoria sa na vaivagigalai bobokana ti Solomone. Goto agou sa doro tu ko, sa korapa gu lani kopira sa kame isa sa poreveveina jolania i Solomone,>> sau si Jisu.

Na Gabala Ligu Tana Tomate Ikikerena
(Luke 11.24-26)

43 <<Totonai sa taloa tana tinoni sa kai tomate ikikerena, sa sa riu lekogia isa sa na ia kepore kai savana ko sa nyaqoa sa ketakoi mi suvere minere sau. Ba sake batia isa sa kai ia ketakoi bi boka suvere.
44 Poni sa sa paranga gu, <Ma mule vatuvisi gu pa qua ruma ketakoi qa suvere perangana ara,> sau. Ko sa mule sau poni sa batia na kokobana ko sa tei tasaqu valioso na tavatana vatale tu sa na ruma.
45 Poni sa mule riu sisa ko sa riu toni kamuniria sira ka vitu tomate qai ikere jolania mekana, ko qai kamu suveria sa na ruma isa. Ko tonai sa na toa tana tinoni isa sa

sa ikere jolania na totoso momoe. Mina vei puputa tugu isa sa na sasae tinoni ikikeredi kopira,>> sau si Jisu.

Na Tinana Beto Ira Na Tasina I Jisu
(Maka 3.31-35; Luke 8.19-21)

46 Tonai sa korapa paparangaria i Jisu sira na tinoni, sa kamu turu pa sesebe ruma sa na tinana beto ira na tasina marene, ko mai parangia sisa qarigu.
47 Ko kame ira qai korapa vaikamu ketakoi sa paranga laoa sisa, pira sau, <<Qokolo, na tinamu beto ko ira na tasimu marene sa qai korapa turu veranigo pa peguru. Qai nyogua parangigo qarigu,>>* saunia.
48 Ba sa oe laoa i Jisu sisa, <<I sei sa na tinaqu beto ira sei sa na tasiqu marene?>> sau.
49 Beto sa uduku laoria sira nona sepele beto sa paranga, <<Pira sira na tinaqu na tasiqu marene!
50 Ura isa na tinoni sa roitinia isa vei sa nyoguania na Tamaqu pa noka sa isa tugu sa na tasiqu marene, na luluqu rereko beto na tinaqu,>> sau sisa.

13

Na Vavakato Vavapadana Na Tinoni Umuma
(Maka 4.1-9; Luke 8.4-8)

1 Ego na rane tugu isa sa sa taloa pa ruma isa si Jisu, ko sa lao pa keketaina na ovuku ko sa toqo vaivagigalai ketakoi.
2 Na minete tinoni lavata sa qai vaikamunia isa, ko sa lao tu koi ko sa toqo pa kai koaka sisa. Goto na puku minete tinoni sa qai turu gu pa parona.
3 Ko kubo sakasava sa sa vagigalainiria isa pa vavakato vavapada. Ko sa vavavakato vei pira sisa.
<<Koleona sa kai tinoni umuma sa riu iparainiria na kiko pa ona inuma.
4 Totonai sa kole iparainiria isa sira na kiko, sa kaki sa qai vukele lao pa lodaka soana pa rereregena tana tinoni, ko qai tatava kamu na manugu ko qai tobiki gani betoria na gadia.
5 Goto kaki mule sa qai vukele lao pa bubuturu ketakoi sake kubo pesona. Ko qaike ruavo tugu pidokodia sa na kiko ira, ura sake kubo na peso.
6 Ba tonai sa sagere gu na tapo poni sa sa alanga vamaleiria, ura sa kepore na bageredi.
7 Goto kaki kiko mule sa qai vukele lao pa gasoro vavaioka, ko sa pilu vamateria na gasoro vavaioka.
8 Goto kaki kiko sa qai vukele lao pa peso masuruna ko qai vua vatale. Ko kaki sa qai vua gogoto, kaki sa qai vua vonomongavulu, goto kaki sa qai vua uengavulu.
9 Isa sa koleona talingina sa mi vainongoro vatale!>> sau si Jisu.

Na Ginuana Sa Vaivagigalai Pa Vavakato Vavapada Si Jisu
(Maka 4.10-12; Luke 8.9-10)

10 Ego isa tugu sa beto sa qai rijo lao tata ko qai nanasia ira na ona sepele si Jisu, <<Ai sa vei ko qu varoitiria tu na vavakato vavapada sao tonai qu vaivagigalai?>> qarigunia.
11 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sauniria, <<Ura agou qu tei taiania tu sa na gigalai golomona na binangara pa noka ko qu gigilaimiu, ba tadira na tinoni sa sa korapa pae.
12 Isa na tinoni sa tei poreona tu sa mina taia mutugu ko mina pugele nyonyoa na ona. Isa na tinoni sa keporeona sa isa tugu iapeki sa isongia ba mina tateku pale tugu.
13 Na ginuana qa vaivagigalainiria na vavakato vavapada sa ura qai dodogoro tugu sira ba qaike babata, qai vainongoro tugu ba qaike nonongoro beto qaike vakaberiadia kai sa.
14 Ko sa gore votu tugu tadira sa na kokorotai ti Aisea, isa pira sau,
<Muna nongoro ko muna nongoro sagou,
ba munake vakaberia.
Muna dogoro ko muna dogoro sagou,
ba munake batia.
15 Ura na bulodi na tinoni pira sa duduvili,
na talingidi sa kiqili patu
beto na matadi qai leqa.
Kita mai babata na matadi,
mai nonongoro na talingidi,
beto mi tavagigala na bulodi
ko mai gabala mule lame
ko ara ma salanaria,>
sau na Tamasa.
16 Ba agou qu tamana sagou, ura qu boka dodogoro vatavagigala beto na nonongoro vakoititi.
17 Ura ma poja sosotonigou ara sagou: na soku sira na tinoni kokorotai beto ira na tinoni tuvisidi pa moa sa qai nyoguania ko bai batiria ba bai nongororia qarigu sira na sakasava qu batiria beto qu nongororia agou pira, ba qaike boka,>> sau si Jisu.

Na Vakaberena na Vavakato Vavapadana Na Tinoni Umuma
(Maka 4.13-20; Luke 8.11-15)

18 <<Ego mu vainongoronia sa na ginuana na vavakato vavapadana na tinoni umuma.
19 Na tinoni sa nongoria na nongorona na binangara tana Tamasa ba sake vakaberia sa sa lame na kutana nikerena ko sa teku

* **12:47** Kaki kukuti kokoledi sake koleria na pikata 47. **13:15** Aisea 6.9-10.

palea sa na nongoro sa tavavuvusu pa bulona. Na tinoni isa sa sa vei na kiko sa tavavuvusu pa lodaka soana.

20 Goto na kiko sa tavavuvusu pa peso bubuturu, sa sa vei tugu na tinoni tonai sa nongoria na nongoro poni sake ruavo tugu teku qeqerania.

21 Ba sake bagere vatale pa ona toa mekana ko sake kole sovai pa ona toa. Ko tonai sa raja sa na tapata beto qai komitia na tinoni pa ginuana vei sa vasosotoa na nongoro sisa, poni sake ruavo tugu vukeleona.

22 Goto na kiko sa tavavuvusu pa gasoro vavaioka, sa sa vei na tinoni sa nongoria na nongoro ba na jujuno qai kole pa toa beto na roqu totodi na isisongo pa peso sa sa pilua sa na nongoro isa ko sake vua jonga.

23 Goto na kiko sa tavavuvusu pa peso masuruna sa sa vei na tinoni sa nongoria na nongoro beto sa vakaberia. Isa sa vua vatale ko sa vua gogoto, na vonomongavulu beto na uengavulu,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadana Na Buburu Ikeredi

24 Ego sa vavakatonia mule i Jisu tadira sa kai vavakato vavapada, pira sauniria, <<Na binangara pa noka sa sa kai muqisi podeke vei tonai sa riu vavuvusia na kiko jongana pa ona inuma sa kai tinoni.

25 Ba kai bongi totonai qai korapa puta beto sira doru tinoni sa sa kamu sa kai ona kana, ko sa vavuvusu vavaisomanai laoniria na kiko ikikeredi sa ketakoi sa tei tavavuvusu tu sa na kiko jongadi, beto ko sa turu ko sa riuona.

26 Tonai qai pidoko sa na umuma ko qai podalai vua, poni sa qai tabata pikata sira na buburu ikeredi qai toa vaisomanai.

27 Poni qai lao tana tinoni poreona inuma sira na pinausu, ko pira qarigu, <Bangara, beko na kiko jongadi gu sa qu vavuvusuria ao pa mua inuma, oko? Ko pai na koko lame veidi sira na buburu ikeredi qai toa pa inuma?> qarigu sira.

28 Poni sa oe lao sisa, <Na kana sa sa roiti vei api,> sau sisa.

Poni qai paranga sira na pinausu, <Ko ai vei qu nyoguanigei ko me riu sosobulu paleria sira na buburu ikeredi?> qarigu.

29 Ba sa paranga sa na tinoni poreona inuma, <Dai, ura vei muna sobulu paleria agou kopira, sa kode muna sobulu kale tavitiniria kaki umuma jongadi.

30 Goto loaria ko mai mekarai toa vaikamudia tinganai mina kamua na totoso ababu. Totonai tu mina kamua na totoso ababu, sa kode mana garunuria ara sira na tinoni ababu, ko mai sobulu momoe paleria sira na buburu ikeredi, beto mai piu vavaikamuniria ko mai vato paleria pa niku. Beto sa mai kotu vaikamuniria sira na vua matua jongadi ko mai vakoleria pa qua ruma vavakole gaganina,> sau,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadana Na Kiko Masitadi

(Maka 4.30-32; Luke 13.18-19)

31 Beto sa vavakatonia mule i Jisu tadira sa kai vavakato vavapada, pira sau, <<Na binangara pa noka sa sa kai muqisi podeke vei kai kiko masitadi sa tekua kai tinoni ko sa vavuvusia pa ona inuma.

32 Sa ikete jolaniria doru kiko sisa, ba totonai sa toa sa sa lavata jolaniria doru umuma pa inuma. Ko sa juki gou lavata ketakoi sisa, ko qai tatava kamu na manugu ko qai okoto roitidia vovori na alale tinganai vei okoto kakaena,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Vavakovuruni Palava

(Luke 13.20-21)

33 Beto sa vavakatonia mule i Jisu tadira sa kai vavakato vavapada, pira sau, <<Na binangara pa noka sa sa vei na vavakovuruni palava sa tekua kai rereko ko sa qairi vaisomanainia pa kue bakete palava, ko sa kovuru iolo beto tu sa na palava doruna,>> sau si Jisu.

Na Ginuana sa Varoitiria na Vavakato Vavapada i Jisu

(Maka 4.33-34)

34 Sa kole vaivagigalai laona gu pa vavakato vavapada si Jisu totonai sa kole vaivagigalai tadira na minete tinoni. Ko kepore sa kai ona vavakato lao tadira bike vavapodeke pa vavakato vavapada.

35 Sa roiti vei pira sisa ko sa vagore votua sa isa vei sa pojai na tinoni kokorotai, pira sau,

<<Mana paranga pa vavakato vavapada
sara.
Mana uleniria na sakasava qai pae
podalai tu na kasia gusu,>> sau.

I Jisu sa Vakaberia na Vavakatona na Buburu Ikeredi

36 Ego beto sa sa taloa tadira na minete tinoni si Jisu ko sa tome pa leo ruma, poni sa qai lao nanasia ira na ona sepele sisa, pira qarigunia, <<Mu ule vanigei na sa ginuana sa na vavakatona na buburu ikeredi pa inuma,>> qarigu sira.

37 Poni sa oe laoria i Jisu sira, pira sau, <<Isa sa vavuvusia na kiko jongana sa na Tuna na Tinoni.

38 Na inuma sa na kasia gusu, ira na kiko jongadi sira na tinoni pa binangara tana Tamasa, goto ira na buburu ikeredi sa ira na tinoni tana kutana nikerena.

13:35 Kera Vinatarasae 78.2.

39 Na kana isa sa umaniria na buburu ikeredi sa na bangaradi na tomate. Na totoso ababu sa na vinabetona na totoso, goto ira na tinoni ababu sira na mateana.
40 Kai muqisi podeke vei qai takotu vaikamu sira na buburu ikeredi pira ko qai tavato pale pa iku, sa mina vei puputa tugu isa sa mina taroiti pa vinabetona na totoso.
41 Na Tuna na Tinoni mina garunuria sira na ona mateana ko mai vile paleria pa ona binangara sira doru sakasava vaivatatupe beto ira qai roiti vasela.
42 Ko mai tagona valao pa leo iku memea sira ko ketakoi mai lukana uui beto mina ngingisi tu na livodi.
43 Goto ira na tinoni tuvisidi sa mai tolanga vei na kaberena na tapo pa binangara tana Tamadi.
Isa sa koleona talingina sa mi vainongoro vatale!>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Isisongo Kole Golomona

44 <<Na binangara pa noka sa sa vei kai isisongo poreveveina kole golomona pa kai kobu peso. Totonai sa batia kai tinoni sa na isisongo api poni sa sa amu vakole golomo beia, beto ko sa taloa qeqera ko sa riu vavai betoniria sira doru sakasava sa isongoria ko sa vai tekua na ona sa na kobu peso isa,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Patu Poreveveina Jola

45 <<Na binangara pa noka sa sa vei mutugu kai tinoni sa nyaqo mamateria na patu jojongadi na poreveveidi.
46 Ko tonai sa batia kame isa sa babata jonga jola, poni sa sa lao ko sa vavai betoniria sira doru ona sakasava ko sa vaitekua na ona sa na patu babata jonga jola api,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Vaqara

47 <<Na binangara pa noka sa sa vei mutugu na vaqara sa taipa lao pa kolo ko kubo okokoto iganadi sa qai kura pa leona.
48 Totonai sa pugelia na igana sa na vaqara, sa qai bako vaparoa pa parona ira na tino abu ko qai kole vileria sira na igana. Ira na jongadi sa qai kuraniria pa kukurana, goto ira nake jongadi sa qai gona paleria.
49 Ko kode inara tugu mina vei sa pa vinabetona na totoso. Ira na mateana sa mai votu lao ko mai vile paleria sira na tinoni ikikeredi qai vaisomanai tadira na tinoni tuvisidi.
50 Ko mai tagona valao pa leo iku memea sira ko ketakoi mai lukana uui beto mina ngingisi tu na livodi,>> sau si Jisu.

Na Sakasava Leludi beto na Koregadi

51 Ego beto sa nanasaria i Jisu sira na ona sepele, pira sau, <<Ai vei, qu gigilaimiu tugu agou sira na vaivagigalai aipira?>> sau.
Poni sa, <<E,>> qarigu sira.
52 Poni pira sauniria, <<Ego ko sa vei sa, ira doru tinoni vavaivagigalai pa Vavanau ti Mosese qai tavagigalainia na veveina na binangara pa noka sa qai vei na tinoni sa vavoturia pa ona lose kokopuni sakasavana sira na vaivagigalai koregadi beto na leludi,>> sau si Jisu.

I Jisu Sa Takilu Pale Pa Nazareti (Maka 6.1-6; Luke 4.16-30)

53 Ego ko pa liguna sa beto vaivagigalainiria i Jisu sira doru vavakato vavapada aipira, sa sa taloa pa ia isa sisa,
54 ko sa lao pa ona gugusu ketakoi sa lavata sae ko sa vaivagigalai sisa pa ruma vavaikamuna ketakoi. Ko qai gabara beto sira doru totonai qai nongoria na ona vaivagigalai. Ko qai paranga sira, <<Pai sa tekunia na bangara api sira na gigigalai beto na roiti vaivagabaradi veveidi inara?
55 Taqe gigilaioda gu gita sa na tinoni api! Na tuna gu na kamada sapi! Na isongona na tinana si Mere gu ke! Ko ira na tasina marene sira Jekopi i Josepa i Saimone beto i Jiudasi gu ke!
56 Ko ira na luluna rereko ba qai korapa gu suvere tavitigita pira! Ko na tinoni api pai sa butiniria isa sira na vaivagigalai beto na roiti veveidi inara?>> qarigu.
57 Ko qai kilu pale ira sisa.
Ba pira sauniria i Jisu sira, <<Na tinoni kokorotai kisa pa ona gugusu ketakoi sa lavata sae gu beto pa ona tatamana gu sa sake tatavaragua, goto pa goto gusu tu sa tatavaragua,>> sau sisa.
58 Ko sake roitiniria soku roiti vaivagabaradi pa ia isa si Jisu, ura koko vei ira na tinoni qaike vasosotoa sisa.

14

Na Matena I Jone Paputaiso (Maka 6.14-29; Luke 9.7-9)

1 Pana totoso ira sa sa nongoronia i Herodi, na bangara pa ia pa Qalili, sa na vavakatona i Jisu.
2 Ko sa pojaniria sira na ona iviva lalavata, pira sauniria, <<I Jone Paputaiso sosoto gu sapi! Sa toa mule pa mate! Ko sa vei sa sa isongia isa sa na neqi ko sa soni boka roitiniria isa sira na roiti vaivagabaradi,>> sau.
3 Pira sa roroqu vei sisa ura perangana tu qi tei garunuria tu i Herodi sira nona tinoni ko qai piua si Jone Paputaiso ko qai vatomea pa ruma vaipiu. Qi tapiu sisa pa ginuguana gu i Herodiasi na maqotana i Pilipi na tasina.

4 Ura kaki totoso qai lao pori sa qi vapoja
sosotonia i Jone Paputaiso si Herodi, pira
qiunia, <<Sake tavamalumu pa Vavanau sa
qu vei ao qu alavia i Herodiasi, ura na
maqotana tu na tasimu sisa,>> qiunia.
5 Ko pa ginuana isa sa i Herodi qi nyogua
vamatea si Jone, ba qi matagutuniria ira na
tinoni Jiu ura ira na tinoni Jiu qai vasosotoa
sa kai tinoni kokorotai tugu si Jone qarigu.
6 Ego ba totonai qi kamu sa na rane podo
ti Herodi, sa na tuna rereko i Herodiasi
qi lao kole pepeka pa moedi ira na tinoni
qai tasoru valame pa vaikamu. Ko qi qera
vivitiginia i Herodi sa na pepekana isa,
7 ko qi ule votu tarinia na maulu isa sa
doru sakasava mina tepai isa sa mina vania
gu qiunia sa na rereko api.
8 Ko pa roroqu tana tinana sa qi lao
tai Herodi sa na rereko ko qi tepa vei
pira, <<Mu petania pa kai peleita ko mu
vanisiu kopira tugu sa na batuna i Jone
Paputaiso,>> qiu.
9 Qi takulanga vivitigi si Herodi tonai qi
nongoria na tepa tana rereko, ba qi tei
maulu vakole tu pa moedi ira na tinoni qi
soruria, ko qi pojaniria gu sira na ona tinoni
ko mai vania gu sisa vei qi tepai na rereko
qiu.
10 Ko qi garunuria isa sira kaki ona tinoni
vaipera, ko qai lao kujukia pa ruma vaipiu
si Jone Paputaiso.
11 Beto sa qai petania pa kai peleita sa
na batuna ko qai pogoso kamu vania sa na
rereko, beto sa isa qi lao vania sa na tinana.
12 Pa liguna isa sa qai lao pogosia ira nona
sepele sa na kokobu tinina i Jone, ko qai riu
golomia. Beto sa qai riu pojania si Jisu.

I Jisu sa Vatetekuria ka Lima Tina Tinoni
(Maka 6.30-44; Luke 9.10-17; Jone 6.1-14)

13 Ego totonai sa nongoronia i Jisu sa na
veveina i Jone Paputaiso, sa sa taloaona ke-
takoi pa kai koaka sisa ko sa riu vakaloiona
pa kai ia kaloina. Ba tonai qai nongoronia
ira na minete tinoni sisa, sa qai turu loaria
ira sira dia gugusu ko qai arei tutia si Jisu.
14 Totonai sa tete paro si Jisu, sa sa batia sa
na puku minete tinoni lavata, ko sa roroqu
vivitigiria isa sira ko sa salanaria tugu isa
sira qai mo.
15 Totonai sa gore sa na vevelu sa qai lao
sira na ona sepele ko pira qarigunia, <<Koi,
na ia kaloina kepore tinonina sa lani beto ko
sa tei papaka vivitigi tu sa na rane. Ai vei bu
garunu variuria tu tinganai vei gugugusu
sira na tinoni pira ko bai riu vaigadia gagani
mekadi,>> qarigu sira.
16 Poni pira sauniria i Jisu sira, <<Nake
padadi mai riu sira pira, goto agou
mekamiu sa mu ianiria kaki tetekuna,>>
sau.
17 Poni sa qai paranga sira na ona sepele,
<<Isa tugu ka lima batu bereti ikete gu beto
karu igana gu sa aipira,>> qarigu.
18 <<Ego mu pogoso lameniria lani,>> sau
si Jisu.
19 Beto sa pojaniria isa sira doru na tinoni
ko qai toqo beto pa buburu, beto sa sa
tekuria sa ka lima bereti beto karu igana,
ko sa enga sae pa noka beto sa paranga
jongananiria. Beto sa kikiparia sa na bereti
ko sa vaniria sira na ona sepele, ko ira na
sepele qai iaria sira na tinoni.
20 Ko qai teteku ko qai pote beto sira doru
tinoni. Beto sa qai tekuria ira na sepele
sa ka manogarua totopa ko qai vapugele
nyonyoaniria na kikipa gagani kole joladi.
21 Na anyedi ira na marene qai teteku sira
ka lima tina, goto ira na rereko beto ira na
koburu sa qaike taanye.

I Jisu Sa Rerege Pa Vuliti Kolo
(Maka 6.45-52; Jone 6.16-21)

22 Ego pa liguna tugu isa, sa sa pojaniria
i Jisu sira na ona sepele ko mai koi pa
koaka ko mai karovo lao momoe pa kai kale
karovona na ovuku, goto isa mi suvere ko
mina garunu vamuleria mai na tinoni pa
okotodia gugugusu sauniria.
23 Pa liguna sa variu betoria na tinoni, sa
sa sagere sae pa kai kubo mekana sisa ko sa
vavara. Ko totonai sa gore na vevelu, sa sa
kole tugu suvereona mekana ketakoi sisa.
24 Ko tonai sa sa tei sou lao tu pa korapa
kolo sa na koaka, ko sa vaqevulu lao lame-
nia na bogusu sa na koaka, ura na gava turu
koimoa sa viva.
25 Ego ko pa vaikorapaina kue koloko vu-
vugei ko sa lao kamu pa vonomo koloko
vuvugei jonga sa sa rerege tuti lao pa vuliti
kolo si Jisu.
26 Totonai qai batia sisa sa korapa rerege
lame pa vuliti kolo, sa qai takulanga vivitigi
sira, <<Koi, kai tomate sa sa lamegana api!
>> qarigu, ko qai vevela gagateana.
27 Poni sake ruavo tugu parangaria i Jisu,
pira sau, <<Mu varene! Ara gu sapi, muke
matagutu!>> sau sisa.
28 Poni sa paranga lao si Pita, pira saunia,
<<Bangara, mina vei ao sosoto tugu sina, sa
mu kukusiu ko ma rerege lao tamu pa vuliti
kolo,>> sau sisa.
29 <<Jongana, mu rerege lame gu,>> sau si
Jisu.
Poni sa taloa tugu pa koaka si Pita ko sa
podalai rerege lao ti Jisu pa vuliti kolo.
30 Ba totonai sa vagigilai i Pita sa na gibu-
runa na gava poni sa sa matagutu ko sa
podalai dururu, poni sa uui, <<Bangara, mu
alosiu!>> sau.
31 Isa tugu sa paranga vei inara i Pita
poni sa sa kaqama lao aru tamania i Jisu sa
na limana isa beto pira saunia, <<Sa ikete

jola sa na mua rarange! Ai sa vei ko qu ruarabeke sao?>> saunia.

32 Ko totonai qai koi beto pa koaka sira karu doru, sa sa noso betona sa na gava.

33 Ko ira na sepele pa koaka sa qai vatarasaea si Jisu, pira qarigu, <<Sosoto jola sa ao tugu sa na Tuna na Tamasa,>> qarigunia.

I Jisu sa Salanaria Sira na Tinoni qai Mo pa Qenesareti
(Maka 6.53-56)

34 Ego qai karovia ira sa na ovuku Qalili ko qai lao paro pa gugusu pa Qenesareti.

35 Ko qai doro gigalia ira na tinoni pa ia isa si Jisu, ko qai vareregia pa vailivutaina na gugusu lavata isa sa na nongorona isa, ko qai okoto toni kamuniria ti Jisu sira doru tinoni qai mo.

36 Ko qai tepa jujukia si Jisu ko mai boka ulia gu sa na uquna nona poko qarigu. Ko ira doru tinoni momodi qai ulia na uqu poko tana, sa qai tasalana beto tugu.

15

Na Vaivagigalai Kolena Tadira na Tinoni Jiu
(Maka 7.1-13)

1 Ego pa liguna isa sa na koko veidi pa Jerusalema qai kamu sira kaki Parese beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau ko qai lao nanasia si Jisu, pira qarigu,

2 <<Ai sa vei sa ira na sepele tamu qai majai na uana tututidi tadira na oda tite? Ura qaike loqa lima momoe mai beto qai teteku,>> qarigu sira.

3 Poni sa oeria i Jisu, pira sauniria, <<Goto agou sa ai sa vei ko qu majai sa na garunu tana Tamasa ko qu tutia gu agou sa na miu uana tututidi mekamiu?

4 Ura sa paranga sa na Tamasa, <Mu valavatia na tinamu na tamamu,> sau, beto ko, <Isa sa poja vivikeria na tinana beto na tamana sa mina tavamate,> sau.

5 Ba agou sa qu paranga tu sa vei kai tinoni bi parangia na tinana babi na tamana, pira biunia, <Na sakasava api sa pada ba boka tokanigo ao, ba qa tei valao vania tu na Tamasa ara,> biu,

6 poni sa <Minake kilu valavatia isa sa na tinana na tamana ba jongana gu,> qugu sagou. Ko pa soana vei api sa qu vakeporea agou sa na paranga tana Tamasa, ko qu tutia gu agou sa na miu uana tututidi mekamiu.

7 Na tinoni jola vavabatamiu na sesekemiu sagou! Sa sotona gu sa i Aisea tonai sa ululenia na veveimiu agou:

8 <Ira na tinoni aipira sa qai valavatasiu sara
pa beberu mangadi gu,
goto na bulodi sa sou vivitigi taqu.
9 Na goborona gu sa na dia vinatarasaequ ara,
qai vaivagigalainiria na vaivagigalaidi na vinaturu tadira na tinoni gu,> sau,>> sau si Jisu.

Na Sakasava sa Vapajia Na Tinoni
(Maka 7.14-23)

10 Ego beto sa kuku valameria i Jisu sira na minete tinoni, ko pira sauniria, <<Mu vainongoro ko mu vakoititia sa isa vei mana pojai ara!

11 Nake isa sa teku ponyolia pa mangana na tinoni sa sa vapajia sa na ona toa, goto ira tu na sakasava qai votu lame vei pa mangana sa qai vapajia sisa,>> sau si Jisu.

12 Beto sa qai lame ti Jisu sira na ona sepele ko pira qarigunia, <<Qu gigilaimua tugu beka ao sa qaike qerania ira na Parese sira vei qu pojaria ao?>> qarigu.

13 Poni sa oeria i Jisu, pira sauniria, <<Doru umuma sake umaniria na Tamaqu pa noka sa mai tasobulu gogona pale beto.

14 Ko muke pavu takulanganiria sira. Ira na tinoni vaitoni leleqadi sira. Ba vei na tinoni vaitoni leleqana sa mina tonia sa kai tinoni leleqana mutugu, sa kode ira karu doru sa mai mekarai vukele beto pa kai oqili,>> sau sisa.

15 Poni sa oe lao i Pita, pira saunia, <<Mu vakabere vatalea moko tamigei sa na vaivagigalai qu pojaniria ira na Parese api? >> sau.

16 Poni pira sau i Jisu, <<Ko agou ba qu korapa tugu rururamiu sa?

17 Quke vakoinonoa tu agou sa na sakasava sa gania pa mangana na tinoni sa sa gore gu kole pa borina na tinoni beto sa votu riuona gu?

18 Goto ira tu qai votu vei pa manga sa na koko veidi pa bulo, ko ira tu sa qai vapajia na toa tana tinoni.

19 Ura na koko lame veidi pa bulo sira na roroqu ikikeredi, na varivai, na babarata, na toa lulasana, na ikiko, na jutu sesekeria na goto tinoni, beto na poja vivikereria na goto tinoni.

20 Aipira tu sira qai vapajia na toa tana tinoni. Goto nake loqa lima mai beto na teteku sa sake vapajia na toa tana tinoni sisa,>> sau si Jisu.

Na Rarange tana Rereko pa Kenani
(Maka 7.24-30)

21 Ego sa iolo ketakoi si Jisu ko sa taloa riuona pa pikata ia pa Turosi beto pa Sidoni.

22 Ko sa taloa lame sa kai rereko Kenani na susuverena pa gugusu isa, ko sa kuku lulukana lao tai Jisu, <<Kei, Bangara! Ao na Tuna i Devita! Mei ko mu roroqu tokanisiu!

15:4 Votu 20.12; Vavanau 5.16. **15:4** Votu 21.17; Iama 20.9. **15:9** Aisea 29.13.

Na tuqu rereko sa sa tomea na tomate ikikerena, ko sa mo vivitigi,>> sau sisa.

23 Ba sake pavu vagalania i Jisu sisa. Beto qai lame sira na sepele ko qai kole tepa totokai pira qarigunia sisa, <<Mu iju vamule riua! Sa korapa lukana tututigita gita sina! >> qarigu.

24 Poni pira sau si Jisu, <<Ara sa qa tagarunu ko mana lao tadira na tinoni Izireli gu qai muma vei na sipi,>> sau sisa.

25 Totonai sa sa rerege lao tu sa na rereko api ko sa lao toqo sori tutungu pa moena i Jisu ko pira sau, <<Tokanisiu, Bangara! >> sau.

26 Poni sa oe i Jisu, pira saunia, <<Nake jongana sa bi tateku sa na gagani tadira na koburu ko bi tavalao vaniria na sie tapausudi* pa ruma,>> sau sisa.

27 Poni pira sau sa na rereko api, <<Sotomua tugu Bangara, ba ira na sie pausudi kisa ba qai kole gu vera gagani vuvusudi pa tevolo tadira qai pausuria,>> sau sa na rereko.

28 Poni sa oe i Jisu, pira saunia, <<Koi tinaqu, na lavatana jola sa na mua vasosoto! Mi taroiti vanigo tu ropi sa isa vei qu nyoguania ao,>> sau. Ko na totoso tugu isa sa sa tasalana sa na tuna rereko isa.

I Jisu sa Salanaria Kubo Tinoni

29 Ego sa taloa ketakoi si Jisu ko sa poana vei pa ovuku Qalili, beto sa sagere saea isa sa kai kubo ko sa toqo ketakoi.

30 Ego ko qai vaikamu lame tana sira soku pupuku minete tinoni. Qai okoto toni lameniria ira tana sira qai qao, ira sa mate kale kaki kobu tinidi, ira na leqa, ira na poka beto kubo tinoni mo mule. Ko qai lao loaria pa kekerena i Jisu, ko sa salana betoria i Jisu.

31 Ko qai gabara beto sira na tinoni tonai qai batia na poka sa paranga, ira sa mate kale na tinidi qai jonga ligu, na qao sa rerege beto na leqa ba sa babata. Ko qai vatarasaea ira sa na Tamasa tadira na tinoni Izireli.

I Jisu Sa Vatetekuria Ka Made Tina Tinoni
(Maka 8.1-10)

32 Ego sa kuku tekuria i Jisu sira na ona sepele ko pira sauniria, <<Qa roroqu vivitigiria ara sira na tinoni pira, ura tei kue ranedi tu sa qai kole tututi taqu ko kopira sa kepore kai sava mai tekua. Qake nyoguania ara sa ba garunu variu buburanaria, ura kode mai rake ko mai tabubulo pa soana,>> sau sisa.

33 Poni qai parangia sira na ona sepele, <<E, ba na minete tinoni lavata sapi ko pai tana boka teku gagani ko tana vateteku vapoteniria sa pa ia kaloina vei pira? >> qarigu sira.

34 <<Ka visa bereti sa qu isongia?>> sau si Jisu.

<<Ka vitu gu, beto ko ka visa igana ikikete gu,>> qarigu sira.

35 Poni sa pojaniria i Jisu sira na minete tinoni ko qai toqo beto pa peso.

36 Beto sa tekuria isa sa ka vitu bereti beto vei tugu na igana, ko sa paranga jongananiria, beto sa kikiparia, ko sa vaniria ira na sepele ko ira na sepele qai ia lao vaniria na minete tinoni.

37 Ko qai teteku beto sira doru tinoni, ko qai pote vatale beto. Beto sa qai tekuria ira na sepele sa ka vitu totopa, ko qai vapugele nyonyoaniria na gagani kole joladi.

38 Ko na anyedi ira na tinoni qai teteku sira ka made tina na marene, goto ira na rereko beto ko ira na koburu sa qaike taanye.

39 Ego ko pa liguna sa garunu vamule riuria i Jisu sira na minete tinoni, poni sa sa lao koi pa koaka sisa, ko sa toka lao vei tu pa gugusu pa Magadani.

16

Ira Na Tinoni Lalavata Qai Nyorogua Batia Kai Roiti Vaivagabarana
(Maka 8.11-13; Luke 12.54-56)

1 Ego qai lame tai Jisu sira kaki Parese beto ko na Sadusisi ko mai vagonai sisa qarigu, ko qai garunia sisa ko mi roiti vavotu vaniria kai roiti vaivagabarana jola tana Tamasa, ko vei sa mai vasosotoa na koko lamena tugu tana Tamasa sisa qarigu.

2 Ba sa oeria i Jisu sira, pira sauniria, <<(Totonai sa gore na vevelu, sa pira qugu sagou, <Koi, kode mina bule sa neqa, ura sa maqarea na oka!> qugu.

3 Goto na vuvugei sa pira qugu, <Koi, kode mina okoro sa pa ngeni, ura sa varodomo beto sa dudurumana sa na oka,> qugu. Qu boka doro gigilai agou sa ai mina vevei na vavagalo eqa tonai qu doria na oka, goto quke boka doro gigilai agou sira na vinagigila pa totoso kopira.)*

4 Ao na sasae tinoni ikikeremu beto na vavakeporea na Tamasa sa qu korapa nyoguania kai roiti vaivagabarana jola? E, ba kepore sa kai roiti vaivagabarana muna tavadogoronia, goto isa tugu na roiti vaivagabarana muna tavadogoronia agou sa mekana gu na roiti vaivagabarana sa taroiti ti Jona na tinoni kokorotai,>> sauniria. Beto sa sa loaria sira ko sa riuona.

* **15:26** Ira na tinoni Jiu qai boka gigalaniria na sie sira na tinoni karovodi ura qaike vasosotoa na Tamasa. * **16:3** Kaki kukuti kokoleidi sake koleria sa na kobuna pikata 2 beto na doruna na pikata 3.

Na Vavakovuruni Palava Tadira na Parese beto na Sadusisi
(Maka 8.14-21)

5 Totonai qai toka karovo lao pa kai kale
karovona na ovuku sa qai roqu muma sira
na sepele, ko qaike pogoso bereti besa.
6 Poni sa pira sauniria i Jisu, <<Muna
balaunia na vavakovuruni palava tadira na
Parese beto na Sadusisi,>> sau sisa.
7 Totonai qai nongoria sau isa, sa qai
kole vavaiparanga mule mekadi sira, pira
qarigu, <<Taqeke pogoso bereti gita sa sa
korapa paranga vei isa,>> qarigu.
8 Ba sa tei gigilaiona tu i Jisu sisa na
manugu qai kole pojai ira, ko pira sauniria,
<<Ai sa vei ko qu korapa vavaiparangania
agou sa isa na veveina kepore gamiu bereti?
Sa ikete jola na miu rarange sagou!
9 Ai vei, qu oqoro tugu vakoinonoa agou?
Quke roqu vakoititia tu agou sa totonai qa
kikiparia ka lima bereti ara, ko qa ianiria
ira ka lima tina tinoni? Ka visa totopa sa
qu vapugeleniria na gagani kole joladi agou
totonai?
10 Ko ai sa vei sa ka vitu bereti tonai qa
ianiria ira ka made tina tinoni? Ka visa
totopa sa qu vapugeleniria na gagani kole
joladi agou totonai?
11 Ai sa vei ko quke boka vakoinonoa tu
agou sa nake bereti sa qa korapa qaunia
ara? Mu kopu mulenigou pa vavakovuruni
palava tadira na Parese beto na Sadusisi,>>
sau sisa.
12 Tonai sa qai gigila kamua ira na sepele
sa nake veveina na vavakovuruni palava
bereti sa sa korapa vabalau muleniria isa,
goto na vaivagigalai tu tadira na Parese
beto na Sadusisi sa saunia isa.

I Pita sa Ule Votunia na Karisito
(Maka 8.27-30; Luke 9.18-21)

13 Ego sa taloa riu si Jisu ko sa lao pa kai
ia tata pa gugusu lavata pa Sizaria Pilipae.
Ko ketakoi sa sa nanasaria i Jisu sira na ona
sepele, <<I sei qaqarigunia ira na tinoni sa
na Tuna na Tinoni?>> sau sisa.
14 Poni pira qarigu sira na sepele, <<Kaki
qai paranga i Jone Paputaiso qarigu, kaki i
Elaija qarigu, kaki i Jeremae ba palu kame
ira kaki goto tinoni kokorotai qarigu,>>
qarigu.
15 Poni pira sauniria, <<Goto agou sa i sei
ququgunisiu sara?>> sau.
16 Poni sa oe i Saimone Pita, pira sau, <<Ao
sa na Karisito, na Tuna na Tamasa toana,>>
sau sisa.
17 Poni sa oea i Jisu, pira saunia, <<Na
tamanamu sao Saimone na tuna i Jona!
Na sosoto isa sa nake ira na tinoni qai ule
vanigo ao, goto sa ianigo sosoto na Tamaqu
tu ara pa noka.
18 Ma pojanigo ara sao: i Pita sao, na
ginuana nisongomu sa na Patu, ko pa patu
kokovana tugu api sa mana vaturua ara
sa na qua ekelesia, ko na neqi tana mate
minake boka vakilasia sa na ekelesia.
19 Mana vanigo ara sira na vidulu revan-
gana na binangara pa noka, ko isa vei qu
pukua ao pa peso sa mina tei tapuku tugu pa
noka, beto ko isa vei qu ruvatia ao pa peso
sa pa noka ba mina tei taruvata tugu,>> sau
sisa.
20 Beto sa naquria i Jisu sira na ona sepele
ko maike vavaqatania sa na veveina isa
tugu sa na Karisito sauniria.

I Jisu sa Vavakatonia sa na ona Vitigi na Mate
(Maka 8.31-9.1; Luke 9.22-27)

21 Ego ko podalai tugu pana totoso isa sa
sa podalai vavakato vakabere vatatalenia
i Jisu tadira na ona sepele sa na veveina
nona vitigi. Ko pira sauniria, <<Kode mana
gore pa Jerusalema sara, ko mana gosoria
na vitigi tadira na iviva mamata, na kuta
iama, ira qai vaivagigalainia na Vavanau,
beto ko mana tavamate. Ba pa vinaue rane
mana turu mule pa mate,>> sau sisa.
22 Poni sa toni kalenia i Pita si Jisu ko sa
tokea, pira saunia, <<Sake vamalumia na
Tamasa sa vei isa, Bangara! Minake isongo
taroiti tamu sa sa vei inara!>> sau si Pita.
23 Poni sa bata kekeria ko pira saunia
si Pita, <<Rijo riu taqu, Setani! Ao sa na
kokobu vaivatatupe pa moequ ara, ura ira
na roroqu pira sa nake lame veidi tana
Tamasa, goto tana tinoni gu,>> sau si Jisu.
24 Beto sa pira sauniria i Jisu sira na ona
sepele, <<Na tinoni sa nyogua tutisiu ara, sa
mi roqu muma palenia mekana, mi pogosia
na ona korosi ko mi tutisiu sara.
25 Ura isa sa nyogua kopu vatalenia na
ona toa mekana sa kode mina saivia tugu sa
nona toa. Goto isa sa gona pale na ona toa
pa ginuana sa tutisiu ara sa mina batia tugu
na toa.
26 Na sa sa mina vagavoria na tinoni vei
bi gona palea na ona toa ko bi isongia sa na
kasia gusu doruna? Bi julingai tu! Ko na sa
sa mina roitinia isa ko mina boka teku beia
sa na ona toa? Bi mija tu!
27 Ura nake sovaina mina lame sa na Tuna
na Tinoni beto ira na ona mateana. Kode
mina lame pa neqi tana Tamana ko mina
okoto vaniria na pinia padana na dia roiti
sira doru tinoni.
28 Ma poja sosotonigou ara sagou: kaki
agou qu korapa turu tavitisiu ara pira sa
mai oqoro mate, sa mai batia sa na lamena
na Tuna na Tinoni mina lame vei na Ban-
gara,>> sau si Jisu.

17

Sa Dogoro Goto na Tinina i Jisu
(Maka 9.2-13; Luke 9.28-36)

1 Ego sa jola gu ka vonomo rane, sa sa
tonia i Jisu si Pita beto ira Jekopi i Jone
kao tamatasi, ko qai sagere sae pa kai kubo
ululuna ko qai kole suvere mekadi ketakoi.
2 Ko tonai qai doro laoa si Jisu sa sa do-
goro goto sa na tinina. Na isumatana sa sa
tolanga vei na tapo, goto na ona poko sa sa
keka vavalaka.
3 Beto api! Qai bola votu kamuria sira
Mosese i Elaija ko qai kole paparangia si
Jisu.
4 Poni sa paranga si Pita, pira saunia i Jisu,
<<Bangara, sa vavagua jola sa taqe suvere
gita lani! Vei muna vajonganai ao, sa ara ma
roitinia kue aqaqo; ko kame tamu, kame ti
Mosese, beto kame tai Elaija,>> sau sisa.
5 Ko sa korapa tugu paparanga vei inara
i Pita, sa sa lame kai lei keala ko sa amu
vapaeria sira doru. Beto qai nongoria sa kai
ovovele pa leona na lei pira sau, <<Api sa
na Tuqu qa roroqua beto qa qera vivitiginia
ara. Mu nongoria sisa!>> sau.
6 Totonai qai nongoria ira kue sepele sa na
ovovele poni sa qai matagutu vivitigi, ko qai
gona toqo pa peso ko qai todongo.
7 Poni sa lao si Jisu ko sa uliria sira
kue, beto pira sauniria, <<Turu, muke
matagutu!>> sau sisa.
8 Ko tonai mai enga qarigu sa sa kepore
mule sa kai tinoni bai batia goto i Jisu gu
mekana.
9 Tonai qai korapa mule gore na kokodi
pa kubo, sa sa naquria i Jisu sira kue, pira
sauniria, <<Munake vavakatonia tana kai
tinoni sa na dodogoro vei qu batia agou, koi
vei tu mina tavaturu mule pa mate sa na
Tuna na Tinoni,>> sauniria.
10 Qai nanasia ira na sepele si Jisu, pira
qarigu, <<Ai sa vei ko qai paranga sira qai
vaivagigalainia na Vavanau kode i Elaija tu
sa mina mule lame momoe mai tonai mina
oqoro kamu na Mesaea?>> qarigunia.
11 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sau,
<<E, i Elaija sa mina lame momoe tugu ko
mina vatana vatuvisi momoeria sa doru
sakasava.
12 Ba ma pojanigou agou: sa tei mule lame
momoe tu si Elaija, ba qaike doro gigalia ira
na tinoni sisa, ko qai ngangangulu veinia
isa qai nyogua veinia. Ko na Tuna na Tinoni
ba kode mai ngangangulu veinia mutugu
ira na tinoni,>> sau si Jisu.
13 Ego ko ketakoi sa qai gigila vakabere
vatalea ira na sepele sa i Jone Paputaiso gu
sa saunia isa.

I Jisu sa Salania kai Marene sa kolea na Tomate Ikikerena
(Maka 9.14-29; Luke 9.37-43)

14 Ego totonai qai gabala mule kamu
tadira na minete tinoni sira, sa sa lao gona
toqo sori tutungu pa moena i Jisu sa kai
tinoni,
15 ko sa paranga, <<Bangara, mu roroqu
tokania na tuqu marene! Sa vavainia na
mo kirenge ko sa vavaaru vikerenia ko kaki
totoso sa vavukele laoa tugu pa niku beto pa
kolo.
16 Qa tei toni laonia tugu tadira na mua
sepele ba qaike boka salania,>> sau sisa.
17 Poni sa oea i Jisu, pira saunia, <<Koi,
agou na sasae tinoni quke vasosoto beto
quke gigilai na tuvisi! Ai tu mina koi vei
sovai vei sa mana kole suvere tavitigou na
jujunonigou ara sagou? Mu toni lamenia
taqu sa na marene ina!>> sau si Jisu.
18 Beto sa iju palea i Jisu sa na tomate
ikikerena sa kole tana marene, ko sa votu
riu tana, ko sa tasalana tugu na totoso isa
sisa.
19 Beto sa tonai qai suvere mekadi tu sa
qai lame ti Jisu sira na sepele ko qai nanasa,
<<Ai sa vei ko qeke boka iju votunia agei sa
na tomate ina?>> qarigu.
20 Poni sa pira sauniria i Jisu, <<Ura koko
vei sa ikete jola na miu rarange! Ura ma
poja sosotonigou ara sagou: vei bu isongia
iapeki rarange bi podeke iketena vei kai
kiko masitadi, sa vei bu paranga veinia gu
pira sa na kubo api, <Mu rijo lao pa poni!>
bugu, sa kode mina lao tugu. Kepore sa kai
sava mina tapatagou.
21 (Na tomate ikikerena veveina ina, sa
sake tasalana goboro, goto pa vavara beto
pa tatabu teteku gu sa kode mina boka taiju
pale,)*>> sau sisa.

I Jisu sa Vavakatonia Mule na Veveina na ona Mate
(Maka 9.30-32; Luke 9.43-45)

22 Totonai qai vaikamu pa Qalili sira doru
sepele, sa pira sauniria i Jisu, <<Na Tuna na
Tinoni sa kode mina tavalao pa limadi ira
na tinoni.
23 Ko mina tavamate sisa, ba pa vinaue
rane sa mina toa mule pa mate sisa,>>
sauniria. Ko qai mamata vivitigi sira na
sepele.

Na Tabarana na Takisi Ruma Zelepade

24 Totonai sa kamu si Jisu beto ko ira na
sepele pa Kepaniami, sa qai lao tai Pita sira
na tinoni teteku takisi ruma zelepade ko
qai nanasia, <<Ai sa vei sa tabaria tugu na
miu tinoni vaivagigalai sa na takisi ruma
zelepade?>> qarigu.

* **17:21** Na pikata 21 api sa sake kole pa soku kukuti kokoleidi.

25 <<E,>> sau si Pita. Isa tugu sa tome
pa leo ruma i Pita sa sa paranga si Jisu,
<<Saimone, na sa sa qu roroqua ao? I sei sa
tatabaria sa na takisi tadira na babangara
pa kasia abana api? Ira na tudia sosoto na
bangara, ba ira tu na tinoni gotodi?>> sau si
Jisu.
26 Poni pira sau si Pita, <<Ira tu na tinoni
gotodi,>> saunia.
<<Koi, e, jongana,>> sau si Jisu. <<Ko
na ginuana isa kisa ira na tudia sosoto na
bangara ko maike tabaria sa na takisi.
27 Ba sake jongana tana vatagigiriria na
tinoni, ko ao mu riu tu pa kolo ko mu ipania
na tali. Muna kao vapodakia ao sisa na
igana muna vagani momoea ko tonai muna
asanga vamamangai, kode muna batia sa
kai poata siliva na padana na takisi ruma
zelepade tadagita karu. Muna tekua, ko
muna lao vaniria na takisi tadagita karu,>>
sau sisa.

18

Na Tinoni sa Poreveveina Jola pa Binangara pa Noka
(Maka 9.33-37; Luke 9.46-48)

1 Ego pana totoso tugu isa sa qai lao sira na
sepele ti Jisu ko pira qai nanasa veinia sisa,
<<I sei sa na poreveveina jola pa binangara
pa noka?>> qarigunia.
2 Poni sa kuku tekua i Jisu sa kai koburu
ikete, ko sa vaturua pa moedi ira,
3 beto pira sauniria, <<Ma poja soso-
tonigou ara sagou: vei munake beia agou sa
na miu toa ko munake toa vei ira na koburu,
sa munake isongo tomea tugu agou sa na
binangara pa noka.
4 Isa na tinoni gu sa vaikete mule veinia
na koburu ikete api, sa isa sa poreveveina
jola pa binangara pa noka.
5 Isa sa vatoga vatalea pa isongoqu ara sa
kai koburu ikete vevei api sa sa vakamusiu
tugu sara,>> sau si Jisu.

Ira na Sakasava qai Vatatupenia na Tinoni
(Maka 9.42-48; Luke 17.1-2)

6 <<Na tinoni sa vatatupenia sa kame ira
na koburu vevei api sa vasosotosiu ara, sa
jongana jola sa bi pikoni patu doa lavata
na ruana, beto bi riu valupi palea pa kolo
lilisina sisa.
7 Mi takulangagana tu na kasia gusu ura
sa kolea na sakasava vaivatatupe! Maike
koroto na lamedi sira na sakasava vai-
vatatupe, ba mi takulangagana tu sa isa sa
valameria ira na sakasava vaivatatupe.
8 Ko vei kai kale limamu babi kai kale
nenemu sa bi vatatupenigo, sa mu lomoto
vaqopu palea ko mu gona palea! Ura jon-
gana jola sa nake savana sa bu toa qoqop-
umu gu sao beto bu tome pa toa jola. Isa
bu vei sa sa jongana jolania bu tagona lao
doruru karu limamu beto karu nenemu pa
iku kole jolana.
9 Beto vei na matamu sa bi vatatupenigo,
sa mu ujolo palea ko mu gona palea! Ura
jongana jola sa bu mamata kale gu tome pa
toa jola. Isa bu vei sa sa jongana jolania bu
isongoria karu matamu beto bu tagona lao
maladorurumu pa iku pa heli,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Sipi Mumana
(Luke 15.3-7)

10 <<Mu kopunia ko muke doro vakepore
veveinaia sa kame ira na koburu ikikete
vevei api. Ura ma pojanigou: na dia
mateana na suveredi doru totoso pa moena
na Tamaqu pa noka sa sa kopuniria.
11 (Ura na Tuna na Tinoni sa sa lame ko mi
aloa na tinoni mumana sau.) *
12 Ai beka qu roroqu veinia agou sa na
tinoni sa isongia kai gogoto ona sipi, ko vei
kame ira nona sipi sa bi muma? Kode mina
loaria mai sira ka siangavulu sia ko mai kole
ngojagadi buburu pa kubo, goto isa mina
riu ko mina nyaqoa sa isa na sipi sa muma.
13 Ko tonai mina bati ligua sa na ona sipi
sa muma sa ma poja sosotonigou ara sagou:
na ona qerana na sipi sa muma api sa sa
jolania na ona qeradi ira ka siangavulu sia
qaike muma.
14 Ko kai muqisi podeke vei tugu isa sa
na Tamada pa noka sake nyoguania isa sa
kame ira na koburu ikete vei pira ko bi
muma,>> sau si Jisu.

Na Tasimu sa Sela

15 <<Ego vei bi roitinia kai sela tamu sa na
tasimu, sa mu lao ko pa vaikorapaimiu gu
agou karu mekamiu sa mu udukia sa na ona
sela. Ko vei mina nongorigo, poni sa qu alo
mulenia ao sa na tasimu.
16 Goto vei mina daiona nongorigo, poni
sa mu toni lao tavitinigo mule sa kame
babi karu tinoni, ko isa vei sa pojai na
Kukuti Tabuna sa pa moedi ira karu babi
kue tinoni nonongoro tu mai tavatoqo sa
doru paranga.
17 Ba vei minake nongororia tugu sira qu
toniria, poni sa mu ule vania na ekelesia
totonai. Ko vei mina daiona tugu nongoria
isa sa na ekelesia, poni sa totonai sa mu
doro veinia gu kai tinoni rodomo beto kai
tinoni teteku takisi sisa.
18 Ma poja sosotonigou ara sagou: isa qu
pukua agou pa peso sa mina tei tapuku tugu
pa noka, beto isa qu ruvatia agou pa peso sa
pa noka ba mina tei taruvata tugu.

* **18:11** Na pikata 11 api sa sake kole pa soku kukuti kokoleidi.

19 Ma kai poja sosotonigou mule ara
sagou: vei ira karu tinoni pa peso agou
sa bai vaivaegonia sa kai sakasava ko bai
vavarania, sa kode mina roiti vanigou gu na
Tamaqu pa noka sisa.
20 Ura ketakoi mai suvere vaikamu karu
babi kue tinoni pa isongoqu ara, poni sa
ketakoi tugu qa somana suvere sara,>> sau
si Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Nabulu sake Taleosonia kai Tavitina

21 Beto sa lao nanasia i Pita si Jisu, <<Bangara, ka visa totoso sa kai turaqu mina kole gu roiti lamenia na sela taqu beto ara mana kole gu taleosonia sisa? Ka vitu totoso?>> sau sisa.
22 Poni sa pira saunia i Jisu sisa, <<Dai, nake ka vitu totoso, goto ka vitungavuluputa totoso vitu.
23 Ura na binangara pa noka sa pira tu sa vei. Koleona sa kai bangara sa nyorogua vatuvisiria na lilipu tadira na ona tinoni roiti.
24 Isa tugu sa podalai dororia isa sira na lilipu poni sa qai toni tomenia gu ira sa kai tinoni poreona lilipu, ko na soku gogoto tina poata nona lilipu tana bangara sisa.
25 Ba na nabulu api sa sake ngaolo na ona poata ko sake boka lipu betoria sira na ona lilipu. Ko pira sa paranga veinia na bangara sisa, <Muna tavavai vei na pinausu sao, na maqotamu, ira na tumu beto ko dorudi na mua sakasava qu isongoria, ko mina talipu sa na mua lilipu,> sau sa na bangara.
26 Poni sa gona toqo sori tutungu pa moena na bangara sa na nabulu api ko pira sa tepa vei, <Koi, bangara muke veinisiu! Mu vanisiu na totoso beto kode mana lipu vaokoto betoria sira na qua lilipu tamu,> sau sisa.
27 Poni na bangara sa sa roqua gu mule sa na nabulu isa, ko sa taleosonia gu sa doruna nona lilipu beto sa sa vamalumu riua.
28 Ba beto totonai sa taloa ko sa votu riu sa na nabulu api, sa sa lao gu gosoria sa kai nabulu tavitina isa ka visa poata gu nona lilipu tana. Sa lao ragata tekua ko sa rae orangia na ruana, beto pira saunia, <Sisiqarai lipuria na mua lilipu taqu! > saunia.
29 Poni sa gona toqo sori tutungu mutugu sa na nabulu tavitina api beto sa paranga, <Koi, muke veinisiu, mu vanisiu na totoso beto kode mana vanigo gu sira na qua lilipu,> sau sisa.
30 Ba sa daiona sa na nabulu api goto sa lao gona vatome pale pa ruma vaipiu tinganai mina lipu betoria tu nona lilipu sau.
31 Ego ko qai dogoro vaia ira kaki nabulu tavitina sa isa sa roiti vei isa poni sa qai takulanga jola, ko qai lao ule vania na bangara sisa vei sa roitinia na nabulu isa.
32 Poni sa kuku mulenia na bangara sa na nabulu isa, ko pira saunia, <Na nabulu ikeremu jola sao! Ara dorudi na mua lilipu taqu sa qa taleosonigo, ura ao qu tepa taqu.
33 Ba ao ai sa vei sa quke roroqu tokania sa na nabulu tavitimu ina, vei qa roroqu toka veinigo ara?> saunia.
34 Ko sa tagigiri vivitigi sa na bangara, ko sa valao palea pa ruma vaipiu sa na nabulu isa, ko mi tavakilasa tinganai mina lipu betoria tu isa sira dorudi nona lilipu sau.
35 Ko isa inara kode mina okoto veinigou na Tamaqu ara pa noka sagou doru vei munake okoto taleoso sosotoniria pa bulomiu agou sira na turamiu,>> sau si Jisu.

19

Na Vaivagigalaina Na Vaialava (Maka 10.1-12)

1 Ego totonai sa beto vaivagigalainiria i Jisu sira na sakasava pira, sa sa taloa pa Qalili sisa ko sa sae pa ia pikata gugusu Jiudia pa kai karovona na pie Jodani.
2 Ko na vaikamu tinoni lavata sa qai tutia isa, beto ketakoi tugu sa salana betoria isa.
3 Ego ira kaki Parese sa qai lame tana ko qai nyogua podekia sisa. Ko qai gonania na nanasa ira sisa, pira qarigu, <<Ai vei, na tavamalumuna pa Vavanau sa mina boka loa pale kai tinoni sa na maqotana pa ai ginugua vei gu sa nyoguania isa?>> qarigu.
4 Poni sa oeria i Jisu, pira sauniria, <<Beko qu tei tiroamiu tu ba qu oqoro tu vakaberia agou sa na Kukuti Tabuna? Pira sau sa na Kukuti Tabuna, <Pa popodalaina sa sa tei vapodaka vamarenia beto varerékoa tu na Tamasa sa na tinoni,> sau.
5 Beto pira mutu sau, <Ko pa ginuana isa sa mina boka taloa tana tinana beto na tamana sa na marene ko mina kole kame tana maqotana, ko mai kame gu sira karu,> sau.
6 Ko maike pikatarua sira karu, ba kame gu. Ko isa vei sa tei vaipuku tariniria tu na Tamasa sa kepore kai tinoni mi vaivisuniria,>> sau si Jisu.
7 Poni qai nanasa bei sira na Parese, <<Ba ai sa vei ko i Mosese sa vaivagarununia tu sa mina boka kutia na marene sa kai pepa vailoa, beto sa mina iju variu palea sa na maqotana?>> qarigu sira.
8 Poni sa oeria i Jisu sira, <<Na ginuana sa vamalumunigou i Mosese sisa sa ura koko vei sa tapata na tavavanaumiu sagou. Goto pa podalaina sa sake vei inara sa.

19:4 Popodalaina 1.27. **19:5** Popodalaina 2.24.

9 Ko ara sa pira ma poja veinigou: bike
vavaiputa taviti goboro sa na maqotana kai
marene, ba bi lao na marene ko bi loa pale
sa na maqotana isa ko bi alava beia mule
kai goto rereko, sa sa babarata tugu sa na
marene isa,>> sau si Jisu.
10 Poni qai parangia sira na ona sepele,
<<Vei mina isa sa na ginuana vei na marene
mina boka loai na maqotana, poni sa jon-
gana jola sa mike pavu vaialava sa na
tinoni,>> qarigu sira.
11 Poni sa oeria i Jisu sira, <<Nake ira doru
tinoni mai boka tekua sa na vaivagigalai
api, ba ira gu sa tei vaniria tu na Tamasa.
12 Ura koledia sa kubo okokoto ginugua
vei beto qaike boka vaialava ira na tinoni:
kaki na podo veidi tu, kaki na tinoni gu qai
lida vaegoro veini paleria, goto kaki qaike
vaialava ura qai nyogua nabulu vania na
binangara pa noka. Na tinoni mina boka
tekua na vavanau api sa mi tekua tugu,>>
sau si Jisu.

I Jisu sa Mananiria ira na Koburu Ikikete
(Maka 10.13-16; Luke 18.15-17)

13 Ego ira kaki sa qai toni laoniria ti Jisu
sira na koburu ko mi vaoponiria na limana
beto mi mananiria isa qarigu, ba qai tokeria
ira na sepele sira na tinoni qai vaitoni lame.
14 Ba pira sau i Jisu, <<Mu vamalumuria
sira na koburu ko mai lame taqu, muke
suquturia. Ura tadira tugu vevei aipira sa
na binangara pa noka,>> sau sisa.
15 Beto sa vaoponiria na limana isa sira na
koburu ikikete ko sa mananiria, beto sa sa
taloa riu.

Na Isisongo beto na Binangara tana Tamasa
(Maka 10.17-31; Luke 18.18-30)

16 Ego koleona sa kai tinoni sa kamu
tai Jisu ko pira sau, <<Tinoni vaivagigalai,
ai roiti jongana sa mana roitinia ara beto
mana tekua ara sa na toa jola?>> sau sisa.
17 Poni sa oea i Jisu, pira sau, <<Ai sa
vei ko qu nanasania ao taqu sa na veveina
na jongana? Kame gu mekana sa isa sa
jongana. Vei muna nyogua tekua na toa ao,
sa mu kopuniria na garunu,>> sau sisa.
18 <<Na garunu ai veveidi? >> sau sa na
tinoni api.
Poni sa paranga si Jisu, <<Na garunu sa
pira: munake varivai, munake babarata,
munake ikiko, munake jutu seseke,
19 mu valavataria na tinamu na tamamu,
muna roroqua na tavitimu kai muqisi
podeke vei qu roroqu mule veinigo
mekamu,>> sau sisa.
20 Poni sa paranga sa na tinoni api,
<<Doru garunu pira sa qa tei tuti betoria tu
ara sira, goto na sa mule sa mana roitiniria
ara?>> sau sisa.
21 Poni sa pira saunia i Jisu sisa, <<Vei
muna nyogua nabu pa mua tuti sao, sa mu
lao ko mu vavainiria na mua sakasava qu
isongoria, ko na poatadi mu vaniria ira na
tinoni vaivasevidi. Beto sa muna tekuria ao
sira na isisongo pa noka, beto sa mu lame
tutisiu,>> sau sisa.
22 Totonai sa nongoria na tinoni koregana
api sa na paranga isa sa sa takulanga ko sa
riuona, ura sa soku nona isisongo sisa.
23 Beto sa pira sauniria i Jisu sira nona
sepele, <<Ma poja sosotonigou ara sagou: sa
tapata vivitigi tana tinoni isisongo sa mina
tome pa binangara pa noka sisa.
24 Ma kai poja vatalenigou mule ara
sagou: sa tapata jola tana tinoni isisongo sa
mina tome pa binangara tana Tamasa sisa,
sa tapata jolania na kameli bi sulingi tomea
sa na talupuru nila,>> sau sisa.
25 Totonai qai nongoria ira na sepele sapi
sa qai gabara vivitigi ko pira qarigu, <<Ko i
sei gu sa mina boka taalo sa vei?>> qarigu
sira.
26 Poni sa do tariria i Jisu sira beto pira
sauniria, <<Tana tinoni sa tapata vivitigi
sapi, goto tana Tamasa sa doru sakasava
qaike tapata,>> sau sisa.
27 Poni sa oe si Pita, pira saunia, <<Doro!
Agei qe tei loa paleria tu sira doru mei
sakasava ko qe tei tutigomei tu ao. Ko na sa
sa mene isongia agei?>> sau sisa.
28 Poni sa pira sauniria i Jisu sira, <<Ma
poja sosotonigou ara sagou: totonai mina
toqo pa nona totoqona bangara sa na Tuna
na Tinoni pa totoso tana ona binangara,
sa muna somana toqo pa manogarua toto-
qona bangara sagou ka manogarua sepele,
ko muna bangaraniria sira ka manogarua
bubutu Izireli.
29 Beto ko ira doru qai loaria na dia ruma
na tasidi marene na luludi rereko babi na
tamadi na tinadi beto ira na tudia na peso
na vei pa dia tutiqu ara, sa mina ia beiniria
na Tamasa kai gogoto totoso mota jolaniria
vei ira qai loaria ira beto mai teku isongia
vei na toa jola.
30 Ba ira soku qai momoe sa mai liligu,
beto ira soku qai liligu sa mai momoe,>> sau
si Jisu.

20

Ira na Tinoni Roiti pa Inuma Qurepi

1 <<Na binangara pa noka sa kai muqisi
podeke vei kai tinoni sa taloa votu riu vu-
vugei jonga ko sa lao nyaqo tinoni ko mai
roiti pa nona inuma qurepi sau.
2 Ego ko pa liguna isa beto ira na tinoni
roiti qai mekarai vaivaegonia sa isa mina

19:19 Votu 20.12-16; Vavanau 5.16-20. **19:19** Iama 19.18.

tabaraniria na padana kai poata siliva pa kai rane qarigu, poni sa sa garunu variu roitiria pa nona inuma qurepi isa sira.

3 Ego ko sa votu riu bei mule pa ia mamaketina papada sia koloko sau sisa, sa sa batiria mule sira kaki tinoni qai korapa turu goborodia kepore kai sava bai roitinia.

4 Poni sa pojaniria mule sira, <Agou ba mu lao tugu roiti pa inuma qurepi taqu. Kode mana tabaranigou tugu isa mana doro vatuvisia ara,> sauniria isa sira.

5 Ko qai taloa riu tugu roiti sira.

Ego pa manogarua koloko, beto pa kue koloko ba sa roiti vei tugu, ko sa tekuria tugu kaki tinoni ko sa garunu variu roitiria.

6 Totonai sa tei tata lima koloko tu sa sa mule bei lao pa ia mamaketina sisa, sa sa batiria mule sa kaki tinoni qai korapa turu goborodia. Poni sa parangaria, <Na sa qu turunia lani na rane doruna kepore kai sava bu roitinia sagou?> sauniria.

7 Poni sa pira qarigunia, <Ura kepore tinoni bi vanigei na roiti,> qarigunia.

<Ego, jongana, agou ba mu lao tugu roiti pa inuma qurepi taqu,> sauniria.

8 Ego totonai sa gore na vevelu, na tinoni poreona inuma sa pojania sa na tinoni sa mamatania na roiti, <Mu kuku vaikamuniria ira na tinoni roiti ko mu vaniria na dia tabara. Mu podalai tadira qai podalai liligu tinganai muna kamuria ira qai podalai momoe,> saunia.

9 Ego ko ira na tinoni qai podalai roiti lima koloko sa sa vaniria kai poata siliva pa kai tinoni.

10 Ko totonai mai lao tekudia tabara qarigu sira qai roiti momoe, sa qai kole roroqu kode mene teku vakubo qarigu. Ba totonai qai okoto teku, sa qai vaitoto vei tugu ira qai podalai roiti liligu sira.

11 Ko tonai qai tekuria na poata sa qai kole ququmunia ira sa na tinoni sa varoitiria pa ona inuma.

12 Qai paranga sira, <Ira na tinoni qai podalai liligu sa kai aoa gu qai roiti, goto agei sa qe pogosia na mamatana na rane beto qe vaivasevi na mangini, ba ira ba qu vaitoto veinigei tugu agei,> qarigu sira.

13 Poni sa oea na tinoni poreona inuma sa kame ira, pira saunia, <Baere, qake nganganguligo ara sao. Beko taqe mekarai vaivaegonia tu gita karu sa ao muna roiti na rane doruna beto ko ara mana tabaranigo kai poata siliva taqeu tu.

14 Mu pogosia gu na mua tabara ko mu mule riumua pa mua ruma. Isa na nyorogua taqu sa isa vei qa vania na tinoni sa roiti liligu, vei tugu isa qa vanigo ao.

15 Quke gigilai ao sa na qua tuvisina mekaqu ara ko mana varoiti veinia isa qa nyorogua veinia sa na qua poata mekaqu? Ba palu qu kono beka ao ura ara na tinoni jongaqu?> saunia.

16 Ko inara sa vei sa ira qai liligu sa mai momoe, goto ira qai momoe sa mai liligu,>> sau si Jisu.

Na Vinaue Totoso sa Pojai i Jisu na ona Mate

(Maka 10.32-34; Luke 18.31-34)

17 Tonai sa korapa rerege sae pa Jerusalema si Jisu, sa sa teku kaleniria sira na ona sepele ko sa pojaniria, pira sau,

18 <<Mu vainongoro lame! Taqe korapa sae pa Jerusalema sa gita, ko ketakoi sa kode mina tavalao pa limadi ira na kuta iama beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau sa na Tuna na Tinoni. Ko kode mai jutua ko mai vamatea

19 beto sa mai valaoa ira tadira na tinoni karovodi ko mai vavaledenia, mai piqolia beto mai vamatea pa korosi sisa. Ba pa vinaue rane sa mina turu mule pa mate sisa,>> sau si Jisu.

Na Tepa Tana Tinadi ira Jekopi i Jone
(Maka 10.35-45)

20 Pa liguna isa sa lao tai Jisu sa na maqotana i Zebeti beto karu tuna marene, ko sa todongo pa moena isa ko mi tepai kai sa tana sau.

21 Poni sa nanasa si Jisu sa na rereko isa, <<Na sa sa qu nyoguania ao?>> saunia.

Poni sa oe lao sisa, <<Bangara, mu vakolea na taringunguti ko ira karu tuqu marene pira mai toqo tavitigo ao pa mua binangara, kame pa kale matuamu kame pa kale merimu,>> sau.

22 Poni sa oeria i Jisu ria, pira sauniria, <<Quke gigilai agou karu sisa qu korapa tepaia. Ai vei muna boka tugu gosoria agou sa na vitigi mana gosoria ara?>> sau sisa.

Poni qai oe lao sira karu, <<E, mene boka gu,>> qarigu.

23 Poni sa pira sauniria i Jisu sira karu, <<E, kode muna somana gosoria tugu agou karu sa na vitigi mana gosoria ara. Ba na neqi vei beto mina tavile i sei pa kale matua i sei pa kale meri sa nake taqu. Ira na ia veveidi pira sa na Tamaqu tu sa tei vatana vaniria ira tu sa tei vileria tu,>> sau si Jisu.

24 Tonai qai nongoria ira ka manogaputa sepele sa sa vei inara, sa qai tagigiriniria sira kao tamatasi.

25 Poni sa kuku vaikamuniria i Jisu sira doru sepele ko pira sauniria, <<Qu gigilaimiu agou sira na bangara tadira na tinoni karovodi sa qai lalaenia sa na toa tadira na dia tinoni, beto ira na tinoni lalavata qai vatadogoronia na dia neqi tadira na dia tinoni.

26 Ba tamugou sa minake vei inara. Isa sa nyogua tavalavata agou, sa mina nabulunigou tu agou doru.

27 Beto isa sa nyogua momoenigou agou
sa mina pinausu tu tamugou doru.
28 Kai muqisi podeke na Tuna na Tinoni sa
sake lame ko ira na tinoni mai vabangaria,
goto sa lame nabulunia na tinoni beto sa
vania na ona toa ko sa pajuku aloria sira
kubo tinoni,>> sauniria i Jisu.

I Jisu sa Salanaria Karu Tinoni Leleqadi
(Maka 10.46-52; Luke 18.35-43)

29 Ego tonai sa taloa pa Jeriko si Jisu beto
ira nona sepele, poni sa kai minete puku
tinoni lavata sa sa tutiria.
30 Ego ko qai nongoronia ira karu tinoni
leleqadi qai korapa toqo pa soana sa i Jisu sa
korapa rerege jola lame qarigu, sa qai kuku
votu, <<Mu roroqu tokanigei ao na Tuna i
Devita!>> qarigu.
31 Poni qai tokeria ira na minete tinoni
sira karu ko mai noso qariguniria. Ba tonai
sa qai kuku vaiolo viviva tu, <<Mu roroqu
tokanigei ao na Tuna i Devita!>> qarigu.
32 Poni sa turu noso si Jisu ko sa kukuria
beto pira sauniria, <<Na sa sa qu nyogua-
nia agou karu ko ba roiti vanigou ara? >>
sauniria.
33 <<Bangara, qe nyoroguanigo ae karu
ko bu vababatagei!>> qarigu.
34 Poni sa roroqu vivitigiria i Jisu sira karu
ko sa lao uliria na matadi, poni sa qaike
ruavo tugu na babatadia sira karu ko qai
tutiadia sisa.

21

Na Tome ti Jisu pa Jerusalema
(Maka 11.1-11; Luke 19.28-40; Jone 12.12-19)

1 Totonai mai toga pa Jerusalema qarigu
ko qai kamu pa Betipezi isa pa Kubo pa
Olive si Jisu beto ko ira na ona sepele, poni
sa sa garunu lao momoeniria i Jisu sira karu
ona sepele,
2 pira sauniria, <<Mu lao pa gugusu pa
moemiu kai karovona lao poni. Ko isa tugu
muna lao kamu sa kode muna batia agou
karu sa kai dongiki na tapiko vaturu kolena
tavitia kai tuna. Mu ruvatia sa na dongiki
beto mu toni lameniria taqu.
3 Vei mai parangagou kaki tinoni, poni
sa pira munagu, <Na Bangara sa nyogua-
nia,> munagu, sa kode mai vamalumu
vanigou,>> sau sisa.
4 Ko sa taroiti vei pira sapi ko sa gore votu
sa na paranga tana Bangara sa lame vei
tana tinoni kokorotai, isa pira sau,
5 <<Mu pojaniria sira na gugusu tinoni pa
Zaione,
pira muguniria,
<Dotu sa korapa lalameona sa na miu Ban-
gara!
Sake tuara beto sa koia na dongiki,
sa koi pa pokotona na tuni dongiki!> mugu-
niria,>> sau.
6 Ko qai taloa lao sira karu sepele, ko qai
roitinia tugu sisa vei sa garununiria i Jisu.
7 Qai toni kamunia ira karu sa na dongiki
beto ko na tuna, beto ko qai lovasa vamake-
leniria ira pa pokotodi sa na dia koti beto sa
koi si Jisu.
8 Ira na minete tinoni lavata qai lo-
vasaniria na dia koti sa na soana, goto kaki
qai kaele teku gou ko qai lovasa vakoleniria
pa soana.
9 Na puku minete tinoni sa qai rerege pa
moena beto pa liguna i Jisu beto qai kukuku,
Aroia na Tuna i Devita!
Sa tamana isa sa lame
pa isongona na Bangara.
Aroia pa nulu vavagalo, qarigu sira.
10 Totonai sa tome lao pa Jerusalema si
Jisu, sa sa kirikanoko sa na gugusu doruna,
<<I sei sa?>> qarigu.
11 Poni sa qai oe lao sira na pupuku
minete qai tutia isa, <<Isa na tinoni koko-
rotai sapi, i Jisu pa gugusu Nazareti pa
Qalili,>> qarigu sira.

I Jisu sa Aduria ira qai Vavai pa Kak-
abarena na Zelepade
(Maka 11.15-19; Luke 19.45-48; Jone 2.13-22)

12 Ego ko sa tome lao pa kakabarena na
zelepade si Jisu ko sa adu vovotuniria sira
doru qai korapa vavai beto qai vavainiria
na sakasava pa kakabarena zelepade, beto
sa peluku vaopo paleria sira na tevolo
tadira na tinoni bebei poata karovodi beto
ira na totoqodi tadira qai vavainiria na
kuru vavakukuvudi.
13 Beto sa pira sauniria sira, <<Pira sau sa
na Kukuti Tabuna, <Na qua ruma sa mina
takukunia na ruma vavarana,> sau, ba agou
sa qu roiti veinia na bevi ovovona tadira na
tinoni raja ikikodi,>> sauniria.
14 Ego ko qai lao tana pa kakabarena
zelepade sira na leqa beto na qao, ko sa
salanaria isa.
15 Ba ira na kuta iama beto ira qai
vaivagigalainia na Vavanau sa qai tagigiri
totonai qai batiria na roiti vaivagabaradi
sa roitiniria i Jisu beto ko qai nongoria
na kukuku irirangadi na koburu pa kak-
abarena zelepade pira qaqarigu, <<Aroia
na Tuna i Devita!>> qarigu.
16 Ko pira qarigunia si Jisu, <<Qu non-
gororiamua tu ao sisa qai korapa pojai ira
inara?>> qarigunia.
Poni, <<E, qa nongororiaqua. Qu oqoro tu
tiro vakaberia agou sa na Kukuti Tabuna isa
pira sau?

21:5 Aisea 62.11; Zakarae 9.9. **21:9** Kera Vinatarasae 118.25-26. **21:13** Aisea 56.7. **21:13** Jeremae 7.11.

<Qu vatanai ao pa mangadi ira na koburu
beto na melalu
sa na vinatarasae sosotona,> sau,>>
sau si Jisu.
17 Ego tonai sa taloa tadira pa kakabarena
na zelepade sisa poni sa lao pa Betani ko na
bongina sa puta ketakoi.

I Jisu sa Lelevenia na Gou Piqi
(Maka 11.12-14, 20-24)

18 Tonai sa rerege mule ligu lao pa
Jerusalema na vuvugei jonga si Jisu, poni
sa sa vaia na burana.
19 Ko sa batia sa kai gou piqi pa kekete
soana, ko sa lao kamua ba kepore kai vuana
bi batia goto gagale equruna gu. Poni sa
pira saunia sa na gou piqi, <<Na iamu sa
munake vua ligu mule sao! >> saunia. Isa
tugu sa paranga vei inara isa, poni sa sake
ruavo tugu malei mateona sa na gou isa.
20 Tonai qai batia ira na sepele sa vei
inara sa qai gabara vivitigi, ko qai paranga
sira, <<Ai sa vei ko sake ruavo tugu malei
mateona sa na gou piqi ina?>> qarigu.
21 Poni sa oeria i Jisu, pira sauniria,
<<Ma poja sosotonigou ara sagou: vei muna
vasosoto beto muneke ruarabeke pa miu
rarange sagou, sa kode muna bokai gu agou
sisa vei qa roiti veinia ara na gou piqi api.
Ba nake mekana gu api, goto vei muna
paranga laoa na kubo, <Mu iolo ao na kubo
ina ko mu lao vukele pa ivere,> bugu, sa
kode mina gore votu gu.
22 Beto vei muna vasosoto sagou, sa kode
muna tekua gu agou sisa vei qu tepai pa
vavara,>> sau si Jisu.

Na Nanasana na Neqi ti Jisu
(Maka 11.27-33; Luke 20.1-8)

23 Ego sa mule lao pa kakabarena
zelepade si Jisu ko sa korapa vaivagigalai,
sa qai kamu nananasia ira na kuta iama
beto ira na iviva mamata tadira na tinoni
sisa, <<Na neqi sa sa qu isongia ao? I sei sa
vanigo na neqi ko qu roitiniria ao sira na
sakasava aipira?>> qarigunia.
24 Poni sa oeria i Jisu, pira sauniria, <<Ara
ba ma nanasanigou mai kai nanasa. Ko vei
muna oe vatalea agou sa kode mana ule
vanigou ara sa ai neqi veveina qa isongia
ko qa boka roitiniria ara sa na sakasava
veveidi pira.
25 I sei sa vania na neqi si Jone beto sa
paputaiso tinoni? Na Tamasa ba na tinoni?
>> sau sisa.
Totonai qai nongoria sa paranga vei inara
isa, sa qai kole vaigua mekadi, <<Na sa
tanagu sa tana oe laonia? Ura vei tana
paranga, <Na Tamasa sa vania,> tanagu,
sa kode mina paranga sisa, <Ba ai sa vei
ko quke vasosotoa tu agou si Jone? > kode
minagunigita.
26 Goto vei tana paranga, <Na tinoni qai
vania,> tanagu, sa sa vaivamatagutu mutu
sa na sa marigunigita ira na tinoni. Ura ira
doru tinoni sa qai tei vasosotoa tu si Jone sa
kai tinoni kokorotai,>> qarigu.
27 Ko qai oea gu si Jisu, pira qarigunia,
<<Dai, qeke gigilai i sei sa vania na neqi
si Jone beto sa paputaisoria na tinoni,>>
qarigu sira.
Poni sa pira sauniria i Jisu, <<Ego, ko
ara ba maneke ule vanigou tugu ropi sa ai
neqi veveina qa isongia beto qa roitiniria na
sakasava veveidi pira,>> sau sisa.

Na Vavakato Vavapadana Karu Marene

28 <<Ego, ai qu roqu veinia agou sa na
vavakato api? Sa koleona sa kai tinoni karu
na tuna marene. Sa lao momoe sisa tana
tuna moa, ko pira sa garunu veinia, <Tuqu,
ao sa pa ngeni api sa mu lao roiti pa inuma,>
saunia.
29 <Koi, ara daiqua,> sau sa na tuna moa,
ba sa sovai poni sa bei roroqu ko sa riu tugu.
30 Beto sa lao mutugu tana tuna pa ligu
sa na tamadi ko sa garunu veinia mutugu
isa sa poja veinia na tuna moa, poni sa pira
sa oe veinia, <E, jongana, tamaqu,> saunia,
beto sa sake pavu riu roiti sisa.
31 I sei ira karu pira sa sa roitinia isa sa
nyoguania na tamadi?>> sau si Jisu.
Poni sa qai paranga sira, <<Isa pa moa,>>
qarigu sira.
Poni paranga si Jisu, <<Ma poja soso-
tonigou ara sagou: ira na tinoni ikikeredi
vevei na tinoni teteku takisi beto na tugele
sa mai tome jola lao momoenigou agou pa
binangara tana Tamasa.
32 Ura sa tei kamu tu tamugou doru si
Jone ko sa vabatinigou sa na soana tuvisina
ko muna tutia, ba quke vasosotoa tu agou.
Goto ira tu na tinoni teteku takisi beto na
tugele sa qai vasosoto. Ko qu batiriamiu
tugu agou sa na gabaladi ira na tinoni
pira, ba agou sa quke bei podekia tugu na
roqumiu ko bu vasosotoa si Jone,>> sau si
Jisu.

Na Vavakato Vavapadadi ira na Tinoni Roiti pa Inuma Qurepi
(Maka 12.1-12; Luke 20.9-19)

33 <<Ego, mu vainongoro lamenia mule
kai vavakato vavapada api. Koleona sa
kai tinoni sa isongo peso, ko sa roitinia na
inuma qurepi, beto sa sa bara vailivutainia.
Sa ruri valolua isa sa kai patu ketakoi mina
monyo vakolonia na vaini sau. Beto sa
sa roitinia kai ruma gegelena ketakoi mai
suvere ira na tinoni roiti ko mai kopunia na
inuma sau. Ego beto sa sa riu tu soru tinoni
ko qai kamu roiti ko qai kopu vania sa na
inuma, beto sa sa soni riu lelekogo pa gusu
souna sisa.

21:16 Kera Vinatarasae 8.3.

34 Totonai mi kamua sau sa na totoso
lolokete, sa sa garunu laoniria na tinoni
poreona inuma sa kaki ona pinausu, ko
mai lao tadira na tinoni roiti ko mai teku
vania na iana pa ona vuvua pa ona inuma
sauniria.
35 Ba qai lao tu ira na tinoni roiti ko qai
aru tamanaria sira na pinausu, ko kame sa
qai mamajai, kame qai vai vamatea, goto
kame mutu sa qai buti tarini patu.
36 Pa liguna isa sa sa garunuria mutugu
sira kaki ona pinausu, ira sa qai mota
jolaniria ira sa garunu momoeria. Ba qai
roiti veiniria mutugu ira sa garunu laoniria
momoe.
37 Pa liligu bebeto sa sa garunu laonia
tadira sa na tuna sosoto.
<Na tuqu sapi ko kode mai pangagania
ira,> sau sa na rorove tana.
38 Ba totonai qai batia ira na tinoni roiti sa
na tuna, sa qai kole vavaiparanga, <Api sa
na tuna mina teku vakarovoria na isisongo
tana tamana! Mei, lame ko ta vai vamate
pale beto ta tekua noda sa na isisongo tana!
> qarigu.
39 Ko qai lao ko qai ragata tekua, beto qai
gona votunia keta peguruna na inuma, ko
qai vamate palea sisa,>> sau si Jisu.
40 Beto sa sa nanasa laoria i Jisu sira,
<<Ego, vei totonai mina mule lame kamu
sa na tinoni poreona inuma, sa na sa beka
kode mina roitinia tadira na tinoni roiti
pira?>> sau sisa.
41 Poni sa qai oea ira sisa, <<Kode mina
vamate paleniria gu isa sira na tinoni ikik-
eredi inara. Beto kode mina vakarovo lao
vaniria tu kaki goto tinoni sa na ona inuma,
ira na tinoni mai boka vania na iana totonai
mai lolokete,>> qarigu.
42 Poni sa parangaria i Jisu sira, <<Qu
oqoro tu vakaberiamiu agou sa na Kukuti
Tabuna isa pira sau?
<Na patu isa qai kilu palea
ira na tinoni vavaturu ruma,
sa isa tugu sa na kuta patu viviso.
Na Bangara sa roiti veinia sapi,
ko sa vaivagabara jola
pa oda dodogoro!> sau,>>
sau si Jisu.
43 <<Ko na binangara tana Tamasa sa
mina tateku varijo pale tamugou, ko mina
tavalao mule tadira na tinoni karovodi mai
boka roiti vavoturia na vua jongadi.
44 (Isa na tinoni sake vasosoto sa mina
vei na tinoni sa vukele pa patu ko mina
talolomoto. Goto na tinoni sa takoa na patu
isa sa mina avuru bilu,*)>> sau si Jisu.
45 Totonai qai nongoria ira na kuta iama
beto na Parese sa na vavakato vavapada ti
Jisu, sa qai gigilai sa isa sa korapa gu pojai
na veveidi ira qarigu.
46 Ko qai kole popodeke ko bai aru tama-
nia qarigu, ba qai matagutuniria na minete
tinoni, ura ira doru tinoni sa qai vasosotoa
kai tinoni kokorotai si Jisu qarigu.

22

*Na Vavakato Vavapadana na Vavolo Va-
ialava*
(Luke 14.15-24)

1 Ego i Jisu sa vavakato vaniria mule kaki
vavakato vavapada sira. Pira sauniria,
2 <<Na binangara pa noka sa sa vei pira.
Koleona sa kai bangara sa vatanania na
vavolo vaialava tana tuna marene.
3 Beto sa sa garunuria sira na ona nabulu
ko mai lao kuku vakamuria sira na tinoni
qai tasoru ko mai somanania na vavolo sau,
ba qai daidia kamu sira na tinoni tasorudi.
4 Poni sa kai garunuria mule sira kaki
goto ona nabulu ko pira muna paranga
veinira sira qai tasoru sauniria, <Vain-
ongoro ko! Sa tei naqiti beto tu sa na
vavolo taqu kopira, qai tei takubolo tu sa
na bulumakau lalavatadi beto na tuni bu-
lumakau nyonyobokodi ko qai tei talilida
vatana tu, beto doru kai sa qai tei tavatana
tu. Mei, lame somanania na inevanga va-
ialava, munaguniria,> sauniria.
5 Ba qaike pavu vagalania ira qai tasoru sa
na paranga api. Pori vei qarikeuniria tugu
sira na nabulu goto qai kole gu junonia na
dia roitina. Kaki qai riudia tu pa dia inuma,
kaki qai riu tu nyaqodia poata,
6 goto ira doru sa qai lao tu ko qai aru
tamanaria sira na nabulu tagarunudi pira
ko qai komiti vivikereria beto qai vamate-
ria.
7 Poni sa tagigiri vivikereniria na bangara
sira, ko sa garunuria sira na ona tinoni
vaipera ko qai lao vai vamate betoria sira
qai vamateria na ona nabulu, beto qai vu-
rungu palea sa na dia gugusu.
8 Beto sa sa kukuria sira kaki ona nabulu
mule ko pira sauniria, <Na qua vavolo va-
ialava sa sa tei tana tu, ba ira na tinoni qa
soruria sa nake garodi tugu ko bai lame.
9 Ko mu lao pa soana lalavata, ko mu
soruria sira doru tinoni muna batiria pa
soana, ko mai kamu somanania na vavolo,>
sauniria.
10 Ko qai riu sira na nabulu ko qai kuku
vakamu betoria sira na tinoni ira vei qai
batiria, na tinoni jongadi beto ira nake
tinoni jongadi. Ko qai pugelia ira na tinoni
sa na ruma ketakoi sa taroiti na vavolo va-
ialava.

21:42 Kera Vinatarasae 118.22-23. * **21:44** Na pikata 44 sake kole pa soku kukuti kokoleidi.

11 Ego ko tonai sa tome lao sa na bangara,
ko mi dogororia sira na tinoni tasorudi sau,
poni sa batia sa kai tinoni sake vasaeria na
poko vaialava.
12 Ko sa nanasia na bangara sisa, <Baere,
ai sa vei beto qu boka tome lame lani sao,
ura ao sa quke vasaeria na poko vaialava?>
saunia. Ba sake vagala sa na tinoni isa.
13 Poni sa parangaria na bangara sira na
nabulu, <Mu lao ko mu piuria na limana na
nenena, ko mu gona votu lao palea pa pe-
guru rorodomo kukunina sa na tinoni api.
Ketakoi mai lukana uui beto mina ngingisi
tu na livodi sira na tinoni,> sau.
14 Ura kubo sira qai tasoru, ba ira ka
vivisa gu sa qai tavile,>> sau si Jisu.

Na Nanasana na Tabara Takisi
(Maka 12.13-17; Luke 20.20-26)

15 Ego qai vaikamu sira na Parese ko qai
vaivavavakato ko mai vagonai pa kaki dia
nanasa i Jisu qarigu.
16 Qai garunu laonia ira tana sa kaki dia
sepele beto ko kaki ira na tinoni qai so-
mana sosoria i Herodi. Ko pira qarigunia,
<<Tinoni vaivagigalai, qe gigilaimei agei sa
qu sotomua gu sao. Qu vaivagigalainia ao
pa sosoto sa na soana tana Tamasa, beto
ko sake vatakulanga podekigo ao sa na sa
marigu ira na tinoni, ura quke doro laoa ao
sa ai qai poreveveidi vei ira na tinoni.
17 Ko mu pojanigei moko na mua roroqu.
Ai vei, na tavamalumuna tugu pana Va-
vanau sa tana tabara laonia na oda takisi
tana bangara i Siza, ba dai?>> qarigu sira.
18 Ba sa tei batia tu i Jisu sa na dia ro-
roqu ikikerena qai vatanania ira. Ko pira
sauniria sira, <<Na tinoni jola vavabatamiu
na sesekemiu sagou! Ai sa vei ko qu korapa
nyogua podeke vagonasiu ara?
19 Mu vabatinisiu moko sa na poata siliva
isa qu tatabarani takisi! >> sauniria. Ko
tonai qai pogoso laonia tana sa kai poata
siliva,
20 poni sa nanasaria, <<I sei na isumatana
beto na isongona sa sa kole pa poata siliva
ina?>> sauniria.
21 Poni sa qai paranga sira, <<I bangara
Siza,>> qarigu.
Poni sa pira sauniria i Jisu sira, <<Ego
mu valao vania i Siza sa ira tai Siza, beto
mu valao vania na Tamasa sa ira tana
Tamasa,>> sau sisa.
22 Totonai qai nongoria sa na oe tana sa
qai gabara sira ko qai loa pale ko riudia.

Na Nanasana na Turumule pa Mate
(Maka 12.18-27; Luke 20.27-40)

23 Ego pana rane tugu isa sa qai kamu
tai Jisu sira na Sadusisi, ira qaike vasosotoa
na veveina tinoni mina boka turu mule pa
mate, ko pira qarigunia sisa,
24 <<Tinoni vaivagigalai, na Vavanau ti
Mosese sa pira sau, <Bi kai iviva marene sa
bi kepore tuna beto ko bi mate, sa kode na
tasina marene mina teku vakarovia sa na
naboko, ko ira na koburu mai vaporeria ira
karu sa mina tagigalaniria na tuna tugu na
marenena momoe sa mate,> sau.
25 Ego ko koledia sa ira ka vitu tamatasi
marene. Isa pa moa sosoto ira sa sa vaialava
ko sa oqoro pore na tuna beto sa mate sisa,
ko sa loai sa na naboko ko sa alavia mule na
tasina marene isa sa tuti tana tugana moa.
26 Ba isa na marene vinarua api ba sa vei
tugu na tugana, sa oqoro pore na tuna beto
sa mate. Na marene vinaue ba kai muqisi
podeke tugu, ko qai beto pudala tugu sira ka
vitu tamatasi.
27 Beto sa liligu tu beto sa mate sa na
rereko.
28 Ego, ko na rane mai turu mule pa mate
sira na tinoni, sa i sei ira ka vitu tamatasi
pira na maqotana sa na rereko isa? Ura ira
ka vitu doru sa qai alavia sisa!>> qarigu.
29 Ba sa oeria i Jisu sira, pira sauniria,
<<Dai, qu sela sagou! Ura quke vakaberia
agou sa na ginuadi na Kukuti Tabuna babi
na neqi tana Tamasa.
30 Ura tonai mai turu mule pa mate sira
na tinoni, sa kode mai suvere vei gu ira na
mateana pa noka sira ko maike vaialava.
31 Goto na veveina na turu mule pa mate
sa ai vei qu oqoro tu tiro vakaberia tu agou
sa isa sa pojanigou na Tamasa? Pira sau
sisa,
32 <Ara sa na Tamasa tai Ebarahami,
na Tamasa tai Aisake, beto na Tamasa tai
Jekopi,> sau sisa. Ko isa sa nake Tamasa
tadira na tinoni matedi, goto tadira tu na
tinoni toadi,>> sau si Jisu.
33 Totonai qai nongoria ira na minete
tinoni sa api, sa qai gabara betonia ira sa
nona vaivagigalai.

Na Garunu Poreveveina Jola
(Maka 12.28-34; Luke 10.25-28)

34 Ego totonai qai nongoria sa vapa-
pakaria i Jisu sira na Sadusisi, poni sa qai
vaikamu sira na Parese.
35 Ko kame ira na Parese isa sa vavaivagi-
galainia na Vavanau sa sa nyogua vagonai
si Jisu.
36 Ko sa paranga <<Tinoni vaivagigalai, ai
sa na garunu poreveveina jola pa Vavanau?
>> sau.
37 Poni sa oea i Jisu, pira saunia, <<Mu
roroqua na Bangara na mua Tamasa pa
doruna bulomu, pa doruna gagalamu, beto
pa doruna na roqumu.

22:32 Votu 3.6. **22:37** Vavanau 6.5. **22:39** Iama 19.18.

38 Isa sa na garunu sa poreveveina jola
beto sa momoe.
39 Na vinarua garunu sapi gu: Mu roro-
qua na tavitimu kai muqisi podeke vei qu
roroqu mule veinigo mekamu.
40 Tadira karu garunu aipira qai titi sa
na doruna na Vavanau beto na vaivagigalai
tadira na tinoni kokorotai,>> sau si Jisu.

Na Karisito sa na Bangara Kole Jolana
(Maka 12.35-37; Luke 20.41-44)

41 Ego tonai qai korapa tugu vaikamu ke-
takoi sira na Parese, sa sa nanasaria i Jisu
sira,
42 <<Na sa qu roroqunia agou sa na
Karisito? Na tuti lamena ti sei sisa?>> sau.
Poni qai oe lao sira, Na tutina i Devita,
qarigu.
43 Poni sa parangaria i Jisu sira, <<Ba ai sa
vei ko sa pojania tu na Gagala Tabuna si De-
vita ko sa gigalania tu na Bangara i Devita
sisa? Ura i Devita sa pira tu sa paranga vei,
44 <Pira sau sa na Bangara Tamasa
tana qua Bangara na Karisito:
Mu toqo pa kale matuaqu,
tinganai tu mana vakilasaria ira na
mua kana,> sau.
45 Ego, ko vei bi gigalania nona Bangara
biunia i Devita sisa, sa ai sa vei beto mina
na tuti lamena tu ti Devita sa na Karisito?>>
sau si Jisu.
46 Kepore kame ira bi boka oea si Jisu. Ko
podalai pa rane isa sa qaike tuma nananasa
ligua ira sisa.

23

Qai Tapitu sira qai Vaivagigalainia na
Vavanau beto ira na Parese
(Maka 12.38-40; Luke 11.37-52; 20.45-
47)

1 Ego beto sa paranga laoria i Jisu sira na
minete tinoni beto ira na ona sepele, pira
sauniria,
2 <<Ira qai vaivagigalainia na Vavanau
beto ira na Parese sa qai toqoa na totoqona
ti Mosese.
3 Ko muna kopunia beto mu tutia gu agou
sisa vei qai vaivagigalainia ira tamugou, ba
muke tutiria sira na roiti qai roroitiniria ira.
Ura ira sa qaike tutiria sira na sakasava qai
vaivagigalainiria.
4 Pana dia ruvata vavukele paranga sa qai
vamakeleniria na pogoso mamata sira na
tinoni, ba kai kakarusudi gu bi uli pa pogoso
mamata ko bi iapeki vakopele vaniria na
tinoni ba qaike nyorogua vei tugu.
5 Doru dia roiti sa qai roitiniria ira ko vei
ko mai dogororia gu ira na tinoni qarigu.
Qai vatogasaria pa readi beto pa limadi sa
na bokese lalavata sa pugelia na paranga pa
Kukuti Tabuna, beto qai piti vakakakasaria
sira na uqudi na dia poko.
6 Qai nyonyorogua tavatoqo pa ia
poreveveidi pa vavolo beto pa totoqo
poreveveidi pa leo ruma vavaikamuna.
7 Qai nyoguania ko ira na tinoni mai
gosoro qeqeraniria pa ia mamaketina beto
mai gigigalaniria na <Rabi> mariguniria na
tinoni qarigu.
8 Ba agou na qua tinoni sa munake tagi-
gala na <Rabi> ura na tamatasi gu sagou,
beto ko kai memekana gu sa na miu Tinoni
vaivagigalai.
9 Muke gigalania na <tamamiu> sa kai
tinoni pa peso, ura kai memekana gu sa na
Tamamiu, isa na suverena pa noka.
10 Muke gigalania na tinoni mamata sa
kai tinoni, ura na Karisito gu sa na miu
tinoni mamata.
11 Isa na tinoni sa poreveveina jola agou
sa mi nabulunigou sagou.
12 Isa sa valavata mulenia mekana sa
kode mina tavaikete, beto isa sa vaikete
mulenia mekana sa kode mina tavalavata.
13 Mu takulangagamiu tugu sagou qu
vaivagigalainia na Vavanau beto na Parese!
Na tinoni jola nyonyoravamiu! Ura qu
patei suqutia agou pa moedi na tinoni sa
na atakamanana na binangara pa noka. Ko
mekamiu quke boka tome laoa tugu beto ko
qu suquturia tugu sira qai korapa popodeke
ko mai tome qarigu.
14 (Mu takulangagamiu tugu sagou
qu vaivagigalainia na Vavanau beto na
Parese! Na tinoni jola nyonyoravamiu!
Qu iko toaria na ruma beto na sakasava
tadira na nanaboko, beto qu jola vavara
vakakasamiu pa moedi na tinoni! Inara
qu vei ko mina lavata jola sa na vinakilasa
muna gosoria.)*
15 Mu takulangagamiu tugu sagou qu
vaivagigalainia na Vavanau beto na Parese!
Na tinoni jola nyonyoravamiu! Qu karovo-
ria na kolo ka kolo beto qu reregeria na ia
ka ia, ko qu vagabalia kai tinoni ko sa tutia
na Vavanau, beto totonai sa gabala poni sa
sa ikere jolanigou mule agou ko sa padana
na gana gu pa heli sa na tinoni isa.
16 Mu takulangagamiu tugu sagou na
tinoni vaitoni leleqamiu! Ura pira qu
vavanau vei sagou, <Bi maulu gagale pa
nisongona na zelepade madina sa kai
tinoni, sa vei minake roiti votunia sa nona
maulu ba sake vei kamea. Ba vei tu mina
maulu lao sisa pa qolo qai tavakole pa
zelepade madina, poni sa minake beia goto
mina roiti votunia tugu isa sa na maulu sa
maulunia,> qugu sagou.

22:44 Kera Vinatarasae 110.1. **23:5** Vavanau 6.8; Anye 15.38-39. * **23:14** Na pikata 14 api sake kole pa soku kukuti kokoleidi.

17 Qu duduvili na leqa sagou! Ai ira
karu sa na poreveveina jola, na qolo ba
na zelepade madina? Na zelepade madina
gu sa sa poreveveina, ura ketakoi gu qai
boka tavamadi sira na qolo qai tavaroiti pa
vatarasaena na Tamasa.
18 Beto sa pira mule qu vavanau vei, <Bi
maulu pa isongona na idi vavakukuvuna sa
kai tinoni, sa vei minake roiti votunia nona
maulu ba sake vei kamea. Ba vei tu mina
maulu lao sisa pa vaivana sa makele pa idi
vavakukuvuna, poni sa minake beia goto
mina roiti votunia tugu sisa na maulu sa
maulunia isa,> qugu sagou.
19 Sa iqogana tugu sa na leqa sa vaigou
agou! Isa tu na idi patu vavakukuvuna sa
vamadia na vaivana sa sa poreveveina jola-
nia sa na vaivana sa tavamakele pa narena
isa.
20 Sa vei inara sa, na tinoni sa maulu lao
pa ia vavakukuvuna sa sa maulu lao tugu sa
tadira doru vaivana qai tavakole pa narena.
21 Beto ko na tinoni sa maulu lao pa
zelepade madina sa sa maulu tavitinia tugu
sa na Tamasa sa suvere pa zelepade mad-
ina.
22 Beto ko na tinoni sa maulu sae pa noka,
sa sa maulu lao tugu sa pa totoqona ban-
gara, beto ko sa maulu tavitinia tugu sa na
Tamasa sa toqo pa totoqona isa.
23 Mu takulangagamiu tugu sagou qu
vaivagigalainia na Vavanau beto na Parese!
Na tinoni jola nyonyoravamiu! Ura qu
valao vania na Tamasa sa kame pa manoga
pa miu umuma qai vavalilingia na tetekuna
vevei na miniti, na dili beto na kiumini.
Ba qu doro paleniria agou sira na uana
poreveveidi tana Vavanau, na roiti vatuvisi
lao tana na tinoni, na vairoroqu vaitokai,
beto na tuti vatalea na Tamasa. Pira sira
na uana sa pada ko muna kopuniria na roiti
tutiniria beto ko vei tugu ira kaki tuti inara.
24 Na tinoni vaitoni leleqamiu sagou!
Qu popodeke vivitigi ko qu teku pale sa
na langa ikete sa lao pa gamiu kapa pie
bukuna, ba beto qu ponyolo toaia sa na
kameli tu naregogoto!
25 Mu takulangagamiu tugu sagou qu
vaivagigalainia na Vavanau beto na Parese!
Na tinoni jola nyonyoravamiu! Ura qu
valiosoria na pegurudi na miu kapa beto
na peleita, goto pa leodi sa sa pugeleria na
sakasava ikikeredi qu tekuria agou pa miu
soana ngangangulu beto na muino.
26 Na Parese leleqamu sao! Mu valioso
momoea mai tu na leona na mua kapa, beto
sa kode mina lioso mutugu sa na peguruna.
27 Mu takulangagamiu tugu sagou qu
vaivagigalainia na Vavanau beto na Parese!
Na tinoni jola nyonyoravamiu! Qu kale na
bevi vavaigolomoni kokobu tinoni matedi,
sa tapedi vakeka ko sa babata jonga na
peguruna, ba pa leona sa sa pugelia na
pupuda beto na nyabo tomate.
28 Ko inara qu vei puputa sagou. Pa pe-
gurumiu sa qu doro vei na tinoni tuvisimiu
pa dodogoro tana tinoni, goto pa bulomiu
sa sa pugelia na nyonyorava beto doru roiti
ikikeredi.
29 Mu takulangagamiu tugu sagou qu
vaivagigalainia na Vavanau beto na Parese!
Na tinoni jola nyonyoravamiu! Qu roiti
vataleniria beto qu vasari vababata jon-
garia tugu vei sira na poudi ira na tinoni
kokorotai beto na memerudi ira tinoni tuvi-
sidi pa moa.
30 Qu paranga sagou, <Vei be korapa
suveremei na totoso qai suvere ira na
tamamei pa moa sagei, sa beke somana
vamateria agei sira na tinoni kokorotai,>
qugu.
31 Ko inara sa vei sa qu ule votunia gu
pa miu uana sa agou sa na tinoni veveimiu
gu ira qai vamateria na tinoni kokorotai pa
moa!
32 Ko mu laomiu gu ko mu roiti vaoko-
tonia tu sisa qai tei podalainia tu ira na
tamamiu pa moa.
33 Boko dole! Boko tuni dole ikikeremiu!
Ai vei, muna boka ukunia agou sa na vinaki-
lasa pa heli?
34 Ko sa vei sa mu vaingorongo! Ara qa
korapa garunu lameniria ara tamugou sira
na tinoni kokorotai, na tinoni gigigalai, beto
ira na tinoni vaivagigalai. Kaki ira sa kode
muna vamateria tugu agou, kaki mule sa
kode muna vamateria pa korosi, beto kaki
sa kode muna mamajaria pa ruma vavaika-
muna beto ko muna adu vatatagararia pa
gugugusu.
35 Qu vamateria sira na tinoni tuvisidi ko
na tinajutu sa muna gosoria agou. Ko ira
muna gosoroni tinajutu agou sa sa podalai
ti Ebolo na tinoni tuvisina ko sa lame kamu
ti Zakarae na tuna marene i Barakia isa
qu vai vamatea agou pa vaikorapaina na
zelepade madina beto na ia vavakukuvuna.
36 Ma poja sosotonigou ara sagou: na
vinakilasa tadira dodoru qai vai tinoni
aipira, sa mai gosoria tugu ira na sasae
tinoni kopira,>> sau si Jisu.

I Jisu sa Roroqua na Gugusu Jerusalema (Luke 13.34-35)

37 <<Kei, Jerusalema, Jerusalema! Ao
sa qu vai vamateria na tinoni kokorotai,
beto ko qu buti tariniria na patu sira na
tinoni pogoso nongoro sa garunu laoniria
na Tamasa tamu! Kubo totoso sa qa nyogua
teku vaikamuniria sira na mua tinoni, ba
veinigou na kokorako sa vaonguria na boko

23:35 2 Roiti Bangara 24.20-21.

tuna pa kauru babanana ko ba kopunigou qau, ba quke vamalumu podekesiu tugu!
38 Vainongoro! Na miu ruma sa taloa pale, sa kokoba, beto mina ivulu gogoe sa na gugusu.
39 Ura ma poja vatalenigou ara sagou: podalai tugu kopira sa munake bati ligusiu ara sagou, tinganai tu mina kamua sa na totoso totonai kode pira muna paranga vei sagou, <Na tamanana sisa sa lame pa isongona na Bangara,> munagu,>> sau si Jisu.

24

I Jisu sa Korotonia na Jegarana na Ruma Zelepade
(Maka 13.1-2; Luke 21.5-6)
1 Ego tonai sa taloa pa kakabarena zelepade si Jisu, sa qai lao tana sira na ona sepele, ko qai vadogoronia isa sa na roitina na ruma zelepade.
2 Poni sa sa parangaria i Jisu sira, <<Qai vagabaragou agou sa pira. Ba ma poja sosotonigou ara sagou: ira doru patu qu batiria pira sa maike kole vavaitopare lalaodia, ba kode mai taqovara beto,>> sauniria.

Ira na Tapata mai Gosororia ira na Sepele
(Maka 13.3-13; Luke 21.7-19)
3 Ego totonai sa korapa toqona pa batu kubo pa Olive si Jisu, sa qai mavo lao mekadi tana sira na ona sepele, ko pira qarigu, <<Mu ule vanigei. Ai totoso mai podo sira doru sakasava quguniria ao inara? Beto na sa sa mina tabata vei na vinagigilana na mua bola lame beto na vinabetona na totoso?>> qarigunia.
4 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sauniria, <<Mu kopu vatale gu ko maike toni vapirugou.
5 Ura kubo sira na tinoni kode mai lame pa isongoqu ara, ko pira marigu, <Ara sa na Karisito!> marigu, ko mai toni vapiruria sira na soku tinoni.
6 Kode muna nongoroniria sira na vaipera beto na vavakatodi na vaipera, ba munake matagutu. Kode mai pidoko lame tugu sa na sakasava inara, ba nake isa sa na vinabebetona.
7 Kai puku tinoni mina turu talea kai goto puku tinoni, beto kai binangara mina turu talea kai goto binangara. Beto na songe beto na nunu mai raja doru eqa.
8 Doru sakasa pira sa vei na popodalaina na vivitigi teku koburu.
9 Na totoso isa sa kode muna taaru tamana sagou ko mai toni laonigou tadira na tinoni ko muna tavakilasa beto mai vamategou. Pana ginuana qu tutisiu ara sa kode maike tavaraguanigou ira na tinoni karovodi sagou.
10 Kubo tinoni sa na dia rarange mina vukele ko mai taloa rijodia taqu, beto ko mai vaigabala vikere beto maike vaitavaragua sira.
11 Beto kubo tinoni kokorotai sesekedi sa mai votu lame ko kode mai toni vapiruria sira soku tinoni.
12 Kode inara mina koi vei gigiri vei sa na reregena na toa ikikerena ko na toa vairoqu tadira na tinoni sa mina lomoso betona.
13 Ba isa gu sa vangaju kamua na bebetona sa mina taalo.
14 Ko na nongoro jongana api, isa na veveina na binangara tana Tamasa, sa mina tatarae pa kasia gusu doruna ko ira doru tinoni karovodi mai nongoria. Pa liguna tu isa sa mina lame sa na vinabebetona na totoso,>> sau si Jisu.

Na Sakasava Ikerena Jola
(Maka 13.14-23; Luke 21.20-24)
15 <<Kode muna batia sa na **Sakasava Ikerena Jola** isa vei sa tei pojai tu i Daniela na tinoni kokorotai. Ko na Sakasava Ikerena Jola* isa sa mina turu pa ia madina pa ruma zelepade (Agou qu tiroa na paranga api sa mu vakoinonoa na ginuana).
16 Totonai mina vei isa sa ira qai suvere pa Jiudia sa mai uku sagereria tu sira na kubo ketakoi.
17 Isa sa korapa suvere pa narena nona ruma sa mike mule gore qaqiriria na ona sakasava pa leo ruma.
18 Isa na tinoni sa korapa pa ona inuma sa mike mule tekua na ona poko.
19 Na totoso takulanga tadira na rereko qai bogata beto ko tadira qari isongo melalu sira na rane ira!
20 Mu vavara tepai na Tamasa, ko nake pa totoso lomoso babi na rane Minere sa mu uku agou.
21 Ura na tapata pa totoso isa sa mina lavata jolaniria na tapata qai jola totonai vei sa podalai na kasia gusu ko sa lame kamu kopira. Ko pa liguna sa kepore sa kai tapata mina ikerena jola vei api.
22 Ba sa tei vapapakia tu na Tamasa sa na anyedi na rane totonai. Goto bike vei sa kepore kai tinoni bi boka toa. Ba koko vei gu sa roroquria na ona tinoni taviledi sa na Tamasa sa soni vei sa mina vapapakia sa na anyedi na rane pa totoso tapata isa.
23 Vei pira bi paranga veinigo kai tinoni totonai, <Do, poni sa na Karisito! > babi, <Inana sisa!> biu, ba kita vasotoa.
24 Ura kode mai vovotu lame sira na karisito sesekedi beto na tinoni kokorotai sesekedi ko mai roitiniria na

23:39 Kera Vinatarasae 118.26. * **24:15** Na ***Sakasava Ikerena Jola*** api sa kai tamasa beku seseke veveina sa pojai i Daniela pa Daniela 9.27; 11.31; 12.11.

roiti vaivagabara poreveveidi beto mai vavoturia na dia vinagigila, ko vei mai boka sa mai toni vapiruria tugu vei sira na tinoni taviledi tana Tamasa.
25 Mu vainongoro! Sa oqoro kamua na totoso isa sa qa korapa pojanigou ara sapi.
26 Ko vei pira bai ule veini vanigou ira na tinoni, <Poni! Korapa suvereona gu pa qega sisa!> barigu, sa kita votu lao. Babi <Ina! Korapa gu suvere pa leo ruma sisa!> barigu, sa kita vasotoria.
27 Ura na bola lame tana Tuna na Tinoni sa kode mina vei gu na kapi sa malara podalai pa kale sagere tapo ko sa kamu pa kale suvu tapo.
28 Ketakoi sa kole na kokobu tinoni matena sa kode mai vaikamu ketakoi sa na nyae,>>† sau si Jisu.

Na Bola Lame tana Tuna na Tinoni
(Maka 13.24-27; Luke 21.25-28)

29 <<Mina jola sa na tapata pa rane ira,
sa kode mina rodomo sa na tapo,
na popu minake kabere,
na seru pa noka mai vukele,
beto doru sakasava pa noka mai tajou
vakanoko beto.
30 Beto mina tabata votu lame pa vavagalo eqa sa na vinagigilana na Tuna na Tinoni. Beto sa mai lukana tadungana beto sira doru tinoni pa kasia gusu totonai mai batia na lamena na Tuna na Tinoni pa lei pa noka, mina lame tavitia na neqi lavatana beto na kabere lavatana.
31 Mina taivu vavaqoro viva sa na kuvili, beto mina garunu laoniria isa sira na ona mateana pa doru eqa pa kasia ababana, ko mai toni vaikamuniria na ona tinoni taviledi pa doru uqudi na kasia gusu.
32 Mu doria na gou piqi ko mu tekua kai vinakabere. Totonai mina ijoko ko mina podalai equru ko mina bu vatale, poni sa qu gigilai sa tei takelai tu sa na gou isa ko sa tata gu sa nona totoso vua.
33 Kode inara tugu muna vei sagou na totoso isa. Tonai muna batiria agou sira doru sakasava pira, sa kode muna gigilaimiu gu sa sa tata sa na totoso, ko sa tata vivitigi gu sa na Tuna na Tinoni.
34 Ara ma poja sosotonigou sa agou: doru sakasava pira sa kode mai gore votu totonai mai oqoro mate beto na sasae tinoni kopira.
35 Na oka beto na peso sa mai maragutu, ba ira na qua paranga sa maike isongo maragutu,>> sau si Jisu.

Na Rane na Totoso qaike Tagigila
(Maka 13.32-37; Luke 17.26-30, 34-36)

36 <<Goto na veveina na rane beto na totoso isa sa sa kepore kai tinoni bi gigilai. Ira na mateana pa noka babi na Tuna ba sake gigilai, goto mekana gu na Tamana sa gigilai.
37 Na bola lame tana Tuna na Tinoni sa kode mina kai muqisi podeke vei tugu pa totoso tai Noa.
38 Ira na rane totonai sa oqoro dururu na abana, sa ira na tinoni sa qai kole gaganigadia, qai kole bukugadia, beto ira na marene na rereko sa qai vavaialavadia, tinganai ko sa kamu sa na ranena sa tome pa leo aka i Noa.
39 Ba qaike isongo vagigila podekia tugu ira sa na sa sa korapa taroiti, tinganai ko sa gore na nyoro ko sa pogoso variu beto paleria. Kode inara tugu mina lame vasiboro vei sa na lame tana Tuna na Tinoni.
40 Na totoso isa sa karu tinoni mai korapa roiti pa inuma, sa kame sa mina tateku variu goto kame sa mina taloa pale.
41 Karu rereko sa mai korapa kija vaavuruia na dia kiko vuiti, sa kame sa mina tateku variu goto kame sa mina taloa pale.
42 Ko sa vei sa mu suvere gegele, ura quke gigilai agou sa na rane mina lame na miu Bangara.
43 Qu gigila vataleamiu agou sa vei bi tei gigila momoeona tu na tinoni poreona ruma sa ai totoso mina kamu na tinoni ikiko, sa kode mina suvere gegele ko minake boka pururu tomeia na tinoni ikikona sa nona ruma.
44 Ko sa vei sa agou mu kole suvere vanaqiti doru totoso, ura na Tuna na Tinoni sa mina lame na totoso quke rove veinia mina lame,>> sau si Jisu.

Na Nabulu Tarangena beto na Nabulu nake Tarangena
(Luke 12.41-48)

45 <<Ego kopira ma vavakato vanigou na veveina na nabulu tarangena. Na nabulu tarangena sa isa tugu kame sa vaivivai na bangara ko sa kopu vataleniria ko sa ianiria na gagani sira pa tatamana tana bangara pa totoso sa nguti vakoleniria na bangara.
46 Mina tamana sa na nabulu isa totonai mina mule na ona bangara sa mina batia sa korapa tugu roitinia isa sa na roiti sa taiania ko mina roitinia.
47 Ma poja sosotonigou ara sagou: kode mina vaiviva lavatia sosoto na ona bangara sisa, ko mina kopu vania doru ona isisongo.
48 Ba vei bike nabulu jongana sisa ko bi roroqua isa sa kode minake oqani mule lame sa nona bangara biu,
49 ko bi podalai mamajaria sira na nabulu tatavitina beto bi somana teteku beto bubuku tavitiria sira na tinoni bubukudi.
50 Ego beto mina mule kamu sa na bangara tana nabulu api na rane beto na totoso

† **24:28** Na nyae babi kai manugu sa vei na jako ko sa boboka gagani nyabo babi na tini kokobu tinoni. **24:29** Aisea 13.10; 34.4.

mina korapa suvere muma ko minake gigilai isa.
51 Na bangara mina lomoto kokobu pale sisa, beto mina vakole tavitiniria ira na tinoni sesekedi. Ketakoi sa mai lukana uui beto mina ngingisi tu na livodi sira na tinoni,>> sau si Jisu.

25

Na Vavakato Vavapadadi ira ka Manogaputa Rereko

1 <<Pana totoso isa sa na binangara pa noka sa kode pira mina vei. Koledia sira ka manogaputa rereko koregadi qai okoto pogosoria na dia juke ko mai lao gosoria sa na tinoni mina vaialava tonai mina lame ko mina tekua na maqotana qarigu.
2 Ira ka lima sa na duduvilidi goto ira ka lima sa na tavagigaladi.
3 Ira ka lima duduvilidi qaike pogoso vatananiria na oela sa na dia juke.
4 Goto ira na tavagigaladi sa qai pogosoria na dia juke beto qai okoto toto pogoso vatananiria pa dia totodi sa na oela.
5 Ego sa vavabongi na kamuna sa na tinoni vaialava, ko qai doki ko qai puta beto sira doru.
6 Ko sa tei vaikorapai bongi tu neqa, sa sa tanongoro sa na kuku, <Vainongoro! Api sa na tinoni vaialava! Mu votu lame gosoria!> qarigu.
7 Poni qai okoto sasuru dorava beto sira ka manogaputa rereko koregadi ko qai okoto piju vatoaria sa na dia juke.
8 Beto sa ira ka lima rereko duduvilidi pira qai paranga laoria sira ka lima tavagigaladi, pira qarigu, <Muna vanigei tu kaki miu oela, ura iapeki gu mina pidili gagapu na mei juke sagei,> qarigu.
9 Ba qai oe lao sira na tavagigaladi, <Dai, ura nake padada gita doru sira na mei oela pira. Goto mu mule lao vai beimiu tadira qai vavai oela,> qarigu sira.
10 Ego ko pa ligudi tu qai korapa riu nyaqo oela ira ka lima rereko duduvilidi pira, sa sa kamu gu sa na tinoni vaialava. Ko ira ka lima rereko tavagigaladi qai tei vatana vakoledia tu sa qai tome lao tavitia isa pa vavolo vaialava. Ko qai tome beto ira sa sa tapatei gu sa na atakamana.
11 Ko liligu tu beto sa qai kamu sira ka lima rereko koregadi duduvilidi. Ko qai kamu kole kukuku, pira qarigu, <Bangara! Bangara! Mu revanga vanigei!> qarigu.
12 Ba sa oe laoria na tinoni vaialava sira, <Ma poja sosotonigou ara sagou: qake isongo gigilagou ara sagou,> sauniria na tinoni vaialava.
13 Ko sa vei sa mu suvere gegele, ura quke gigilai agou sa na ranena beto na totoso tonai mina lame na Tuna na Tinoni,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadadi ira kue Nabulu (Luke 19.11-27)

14 <<Ura pana totoso isa sa na binangara pa noka sa pira mina vei. Koleona sa kai tinoni sa taloa riu pa kai ona rererege. Tonai sa oqoro riu sa sa kukuria sira na ona nabulu ko sa okoto ia vaniria na ona sakasava ko mai kopu vania sauniria.
15 Ko tana kame sa sa vania ka lima baiki poata, tana kame sa vania karu baiki poata, beto tana kame mule sa vania kai baiki poata. Ira doru sa okoto vaniria na padana na dia boboka beto sa sa taloa riu pa ona rererege.
16 Ego na nabulu isa sa tekua ka lima baiki poata sa isa tugu sa tekua sa sa riu gu varoitia sa na poata, ko na vuana sa tekua sa ka lima baiki poata mutugu.
17 Isa na tinoni sa tekua karu baiki poata ba sa vei tugu, ko na vuana sa tekua sa karu baiki poata mutugu.
18 Goto isa na tinoni sa tekua kai baiki poata, sa sa riu gelia na peso ko sa golomo vapaea sa na poata tana ona bangara.
19 Ego sa sovai tu beto sa gabala mule kamu sa na bangara tadira kue nabulu pira ko mi doria ai qai varoiti veinia ira pira sira na ona poata sau.
20 Na nabulu sa tekua ka lima baiki poata sa tome lao, ko sa kaqama laonia isa ka lima baiki poata beto ka lima baiki poata mule na vuana. Beto sa paranga sisa, <Bangara, ka lima baiki poata sa qu vanisiu ao. Doro! Qa vavuai ko ka lima baiki poata mule sa qa tamo laonia ara,> sau.
21 Poni sa parangia na bangara sisa, <Jongana jola. Na nabulu jongamu beto na tarangemu sao. Qu tarange pa kopuna ka vivisa poata pira sao, ko kopira mana vakopunigo kubo sakasava ara sao. Mei lame ko mu somanania na qeqera tana mua bangara,> saunia.
22 Beto sa sa tome lao gu mule sisa na tinoni sa tekuria karu baiki poata, ko pira saunia, <Bangara, karu baiki poata sa qu vanisiu ao. Doro! Qa vavuai ko karu baiki poata mule sa qa tamo laonia ara,> sau sisa.
23 Poni sa parangia na bangara sisa, <Jongana jola. Na nabulu jongamu beto na tarangemu sao. Qu tarange pa kopuna ka vivisa poata sao, ko kopira mana vakopunigo kubo sakasava ara sao. Mei lame ko mu somanania na qeqera tana mua bangara,> saunia.
24 Beto sa tome liligu lao sa na nabulu sa tekua kai baiki poata, ko sa paranga, <Bangara, qa gigilaiqua ara sa kai tinoni tapatamu sao. Ura ao qu boka ababu ketakoi

quke umuma, beto qu aqaqono vaikamu ketakoi quke vavuvusia kai kiko.

25 Ko qa matagutuqua sara, ko qa riu geli golomo vapaea pa peso sa na mua poata. Ko, doro, api sa isa na mua,> saunia.

26 Poni sa oea na ona bangara, pira saunia, <Na nabulu ikikeremu beto na ududapelumu sao! Beko qu tei gigilaimua tugu ao sa ara qa ababu ketakoi qake umuma beto qa aqaqono vaikamu ketakoi qake vavuvusia kai kiko.

27 Ko sa vei sa vei buke nyorogua varoitia ao sisa, sa bu vatomea gu pa banga sa na qua poata. Ko bu vei ao sa totonai ba mule kamu sa ba kamu tekua sa na qua poata taviti vuana.

28 Ego ko, ka visa nabulu, mu tekua sa na poata tana tinoni api, ko mu valao vania isa na tinoni sa isongia manogaputa baiki poata.

29 Ura na tinoni sa poreona sa mina taia mutugu ko mina pugele nyonyo na ona. Goto na tinoni sa kepore ona sa mina tateku pale sa isa vei iqona sa isongia isa.

30 Mu tekua sa na nabulu kepore kai sa bi vapodoa api, ko mu gona votu laonia pa peguru rorodomona. Ketakoi mai lukana uui beto mina ngingisi tu na livodi sira na tinoni,> sauniria,>> sau si Jisu.

Na Tuna na Tinoni mina Tutiniria ira Dodoru tinoni

31 <<Tonai mina lame pana neqi tana bangara sa na Tuna na Tinoni sa kode mai tutia ira doru mateana, ko mina toqo pa ona totoqona bangara sisa.

32 Ko ira doru puku tinoni sa mai vaikamu lao pa moena isa. Ko isa mina vaipikainiria pa karu pikatana kai muqisi podeke vei na sepati sa vile pikata tekuria na sipi tadira na qoti.

33 Ko mina vakoleniria pa kale matuana sira na tinoni tuvisidi, goto ira na tinoni ikikeredi sa mina vakoleria pa kale merina.

34 Beto sa mina parangaria na bangara sira na tinoni pa kale matuana, <Mei, lame agou sa mananigou na Tamaqu! Mu teku isongia na binangara, isa sa vatana vakole vanigou na Tamasa pa popodalaina tu tonai sa taroiti na kasia gusu.

35 Ura tonai qa burana ara sa qu iasiu, qa kidepe sara sa qu vabukusiu, na tinoni gotoqu sara ba qu vatoga vatalesiu agou pa miu ruma.

36 Na gagadoqu, ba qu vapopokosiu; qa mo, ba qu kopunisiu agou; tonai qa tapiu, ba qu ovikisiu tugu agou,> minagu.

37 Poni mai oea ira na tinoni tuvisidi, pira marigu, <Bangara, pa visa sa qu burana ao ko qe iago agei? Toto sa sa qu kidepe ao sa qe lao vanigo na pie agei?

38 Pa visa sa na tinoni gotomu qeunigo, ko qe vatogaigo pa mei ruma agei? Beto pa visa qe batigo na gagadomu ko qe vapopokogo agei?

39 Toto sa sa qe batigo qu korapa momoomu ao beto ko pa visa sa na suveremu pa ruma vaipiu ko qe lalao ovikigo agei?> marigu.

40 Poni mina oeria na Bangara sira, pira minaguniria, <Ma poja sosotonigou ara sagou: tonai qu roiti laonia agou kai roiti jongana tana kame ira na tasiqu nake poreveveidi aipira, sa qu korapa tugu roiti valame vanisiu ara sisa,> minagu.

41 Beto sa mina paranga laoria isa sira pa kale merina, pira minagu, <Mu taloa taqu sagou, agou sa sa tei lelevenigou tu na Tamasa. Mu lao pa iku kole jolana isa sa tavatana vakole vania na bangaradi na tomate beto ko ira doru ona mateana!

42 Ura tonai qa burana sara, ba quke isongo ia podekesiu tugu ara sagou; tonai qa kidepe, ba quke vabukusiu;

43 tonai na tinoni gotoqu tugu sara, ba quke vatogasiu pa miu ruma ara sagou; na gagadoqu tugu, ba quke vapopokosiu ara sagou; tonai na momooqu tugu beto na tapiuqu tugu pa ruma vaipiu, ba quke galanisiu sara,> sau sisa.

44 Poni sa mai oea ira sa na Bangara, pira marigu, <Bangara, toto sa sa qe batigo agei qu kole burana, na kidepe, na tinoni gotomu, na gagadomu, qu mo, babi qu tapiu ao, beto qeke pavu galanigo na tokanigo agei?> marigu sira.

45 Poni mina oeria na Bangara sira, pira minagu, <Ma poja sosotonigou ara sagou: tonai qu daimiu tokania sa kame ira nake poreveveidi aipira, sa qu daimiu tokanisiu tugu sara,> minaguniria.

46 Ko ira na tinoni ikeredi aipira sa mai tavalao pa vinakilasa kole jolana, goto ira na tinoni tuvisidi sa mai lao pa toa jola,>> sau si Jisu.

26

Ira na Tinoni Mamata qai Kukitinia i Jisu (Maka 14.1-2; Luke 22.1-2; Jone 11.45-53)

1 Ego totonai sa beto vaivagigalainiria i Jisu sira doru sakasava pira, sa pira sauniria ira nona sepele,

2 <<Qu tei gigilaimiu tu agou sa karu rane gu sa kole beto mina kamua sa na rane vavolo Alokata, ko totonai sa kode mina tavalao pa limadi ira na tinoni sa na Tuna na Tinoni ko mina tavamate pa korosi,>> sau.

3 Ko na totoso tugu isa sa ira na kuta iama beto ira na iviva mamata tadira na tinoni sa qai vaikamu pa ruma ti Kaiapasi isa na kuta iama lavata.

4 Ko qai roitiniria kaki roroqu vei beto
mai aru tamana golomia ko mai vamatea si
Jisu qarigu.
5 Ba pira qai kole vaiparanga vei sira,
<<Dai, taneke roitinia na roiti isa pa totoso
vavolo Alokata, ura kita ta kole vaiperaniria
ira na tinoni,>> qarigu.

I Jisu sa Talumu pa Betani
(Maka 14.3-9; Jone 12.1-8)

6 Ego sa lao suvereona pa Betani si Jisu,
pa ruma ti Saimone isa sa rajai na popoqu
perangana.
7 Ko tonai sa korapa teteku i Jisu sa sa
tome lao sa kai rereko sa pogosia kai toto-
tona sa taroiti pa kai patu babata jongana.
Sa pugelia na lumu umumanga jonga beto
na pore vaina sa na tototo na isa. Ko sa
lobitia, beto sa vuvania pa batuna i Jisu.
8 Poni ira na sepele sa totonai qai batia
sa roiti vei inara isa, sa qai tagigiri sira ko
qai paranga, <<Ai sa vei ko sa korapa aru
vivikeria na lumu sina!
9 Isa bi boka tatekuni poata lavatana sina,
ko bi ianiria ira na tinoni vaivasevidi! >>
qarigu.
10 Ba sa tei gigilaiona tu i Jisu sa na
paranga qai pojai ira, ko pira sauniria, <<Ai
sa vei ko qu korapa tu poja vivikeria agou sa
na rereko api? Kai roiti jongana sa sa roiti
lamenia isa taqu.
11 Ura qu suvere tavitiriamiu gu agou
doru totoso sira na tinoni vaivasevidi, goto
ara sa maneke suvere tavitigou lalaoqua.
12 Tonai sa vuvania na lumu na rereko api
sa na tiniqu ara, sa sa vatanania isa ko mina
tagolomo sa na tiniqu ara.
13 Ma poja sosotonigou ara sagou: doru
eqa pa kasia gusu mina tatarae na nongoro
jongana api, sa mina tavavavakato tugu sa
na roiti sa roitinia na rereko api taqu, ko
minake tamuma sa na rereko isa,>> sau si
Jisu.

I Jiudasi sa Tatabara ko Mina Gabala Kanai si Jisu
(Maka 14.10-11; Luke 22.3-6)

14 Pa liguna isa sa kame ira ka manogarua
sepele, na isongona i Jiudasi Isikarioti, sa sa
lao tadira na kuta iama,
15 ko pira sauniria, <<Na sa sa muna vani-
siu ara agou, ko mana boka tokanigou ko
muna boka aru tamania agou si Jisu? >>
sauniria. Poni qai anye tekuria sa ka uen-
gavuluputa poata siliva, ko qai vania.
16 Ko sa podalai tugu na totoso isa sa sa
podalai nyanyaqoa i Jiudasi sa kai lolomo
jongana vei beto mina tokaniria ko mai
boka aru tamania ira si Jisu sau.

I Jisu Beto ira na Sepele qai Mekarai Tekua na Vavolo Alokata
(Maka 14.12-21; Luke 22.7-14, 21-23; Jone 13.21-30)

17 Tonai sa kamua sa na rane momoe
tonai mina taroiti sa na vavolona na Bereti
Nake Kovuruna, sa qai lao sira na ona se-
pele ko qai nanasia si Jisu, <<Pai sa qu nyo-
guania ao ketakoi mene vatana vanigo agei
sa na vavolo Alokata?>> qarigunia.
18 Poni pira sauniria, <<Mu lao tana tinoni
api pa Jerusalema, ko pira munagunia,
<Pira sau sa na tinoni vaivagigalai, sa ka-
mua sa na qua totoso. Ko kopira sa ara beto
ira na qua sepele sa mene tekua na vavolo
Alokata pa ruma tamu sau,> munagunia,>>
sau si Jisu.
19 Ko qai lao tugu sira na sepele ko qai
vatanania sa na tetekuna Alokata isa vei sa
pojaniria i Jisu.
20 Ego ko totonai sa gore na vevelu sa sa
toqo teteku tavitiria i Jisu sira ka manoga-
rua ona sepele.
21 Ko tonai qai korapa teteku ira sa sa
paranga si Jisu, <<Ma poja sosotonigou ara
sagou: kame agou pira sa mina gabala
kanasiu ara,>> sau.
22 Poni sa qai takulanga beto sira na se-
pele, ko qai okoto nananasa memekai sisa,
<<Bangara, nake ara sa qugunisiu ao, oko?
>> qai okoto qarigu.
23 Poni sa oeria i Jisu, pira sauniria, <<Isa
sa somana totogolo tavitisiu pa baolo ara
na gana bereti sa isa tugu sa mina gabala
kanasiu ara.
24 Na Tuna na Tinoni sa mina tavamate
vei tugu isa sa pojai na Kukuti Tabuna, ba
mina gana na takulanga sa na tinoni sa
gabala kanai isa! Sa jongana jola sa bike
pavu tavapodo sa na tinoni isa!>> sau si Jisu.
25 Poni sa paranga si Jiudasi, isa na tinoni
sa malumu ko mina gabala kanai si Jisu,
<<Rabi, nake ara sa qugunisiu ao, oko? >>
sau.
Poni sa oea i Jisu sisa, <<Isa mekamu qu
pojai sisa,>> saunia.

Na Vavolo tana Bangara
(Maka 14.22-26; Luke 22.15-20; 1 Koriniti 11.23-25)

26 Ego totonai qai korapa teteku ira, sa sa
tekua i Jisu sa na bereti, ko sa manania, beto
sa kikipai ko sa ianiria ira na ona sepele,
beto sa paranga, <<Pia ko mu tekua, api sa
na tiniqu,>> sau.
27 Beto isa sa sa ovulia sa na kapa, ko sa
paranga jongana laonia tana Tamasa, ko sa
vaniria ira na ona sepele beto sa paranga,
<<Mu bukua agou doru sapi;
28 na orunguqu sapi, isa na vamauruna
na taringunguti tana Tamasa tadira nona

tinoni. Na orunguqu api sa sa nyoro ko na
vulasadi na sela tadira na tinoni.
29 Ma poja vatalenigou: kode maneke
buku ligua ara sa na vaini api, tinganai
tu mina kamua na rane mana buku tavi-
tinigou ara na vaini korega pa binangara
tana Tamaqu,>> sau si Jisu.
30 Beto sa jola gu sa vei inara, sa qai kera-
nia kai kera, beto qai votu ko qai taloa lao
pa kubo pa Olive.

Sa Korotonia i Jisu sa i Pita mina Kilu Palenia sisa
(Maka 14.27-31; Luke 22.31-34; Jone 13.36-38)

31 Ego ketakoi sa parangaria i Jisu sira
na ona sepele, <<Pana veveiqu ara sa kode
bongi sa agou doru kode muna uku loa pale
betonisiu sara, ura pira sau sa na Kukuti
Tabuna,
<Ara mana vamatea sa na sepati,
ko na vaikamu godo sipi
sa mai okoto nyanyalia na eqa,> sau.
32 Ba pa liguna mana turu mule pa mate
sara, sa mana lao momoe pa Qalili sara,>>
sau.
33 Poni sa pira sau si Pita, <<Goto ara sa vei
mai uku loa palego tu ira doru, ba maneke
uku loa palego sara!>> sau.
34 Poni sa pira saunia i Jisu aza, <<Ma poja
sosotonigo ara sao: kode bongi tugu tonai
mina oqoro piranga na kokorako sa kode
muna kilu palenisiu kue totoso ara sao,>>
saunia.
35 Poni sa paranga si Pita, <<Vei mana
mate tavitigo tugu ao, ba maneke isongo
kilu palenigo tugu sara,>> sau. Ko ira doru
sepele sa qai paranga vei beto tugu inara.

Sa Vavara pa Qetisemani si Jisu
(Maka 14.32-42; Luke 22.39-46)

36 Ego beto sa sa toniria i Jisu sira na ona
sepele, ko qai lao pa kai ia na isongona
pa Qetisemani. Beto sa poja veiniria pira,
<<Mu toqo lani sagou, goto ara ma jola lao
vavara pata lao pa poni,>> sauniria.
37 Ko i Pita gu beto karu tuna marene gu
i Zebeti sa sa toniria. Sa takulanga beto sa
roroqu mamata vivitigi sisa,
38 ko sa parangaria sira kue, <<Sa lavata
jola pa buloqu sa na takulanga api, ko kode
mina boka vagojosiu tu. Mu suvere lani ko
mu suvere gegele tavitisiu,>> sauniria.
39 Beto sa rerege rijo lao iapeki sisa, ko sa
gona kole opo kokou pa peso, ko sa vavara,
<<Tamaqu, bi vei bu boka ao, sa mu varijoia
taqu sa na kapa vitigi api. Ba nake isa vei qa
nyoroguania ara sa mina taroiti, goto isa tu
vei qu nyoroguania ao,>> sau.
40 Beto sa sa rerege mule lao tadira kue
sepele, ko sa batiria qai korapa putagadia
poni sa parangaria i Pita, <<Ai vei, quke
boka suvere gegele tavitisiu ara kai totoso
papakana sagou?
41 Mu suvere gegele beto mu vavara ko
muke gosoria na totoke. Na gagala sa sa
malumu, ba na tini sa sa munyala,>> sau
sisa.
42 Beto sa gabala mule ligu lao vavara si
Jisu, pira sau, <<Tamaqu, vei mineke boka
tavarijo sa na kapa vitigi api goto mana
bukua tugu ara, ba jongana gu. Isa gu qu
nyoroguania ao sa mi taroiti,>> sau sisa.
43 Sa beto isa sa sa gabala mule ligu lame
mutugu tadira kue sepele sa sa batiria qai
korapa puta betogadia, ura sa ngaolo viviti-
giria na nyoro puta.
44 Ego sa loaria mutugu i Jisu sira kue ko
sa mule riu ligu vavara na vinaue totoso,
ko sa kai pojaria mutugu isa sira sa tei
vavaraniria tu.
45 Beto sa sa gabala mule tadira kue se-
pele, ko pira sauniria, <<Qu korapa tugu
putagamiu beto mineremiu sagou? Doro!
Mi kamua gu sau sa na totoso na Tuna na
Tinoni mina tavakarovo lao pa limadi ira na
tinoni seladi.
46 Turu ko ta lao. Doro! Sa kamu gu api na
tinoni sa gabala kanasiu ara,>> sau si Jisu.

I Jisu qai aru Tamania ira qai Kanai
(Maka 14.43-50; Luke 22.47-53)

47 Ko sa korapa tugu paranga vei inara i
Jisu sa sa bola gu si Jiudasi, isa kame ira
ka manogarua sepele. Qai garunu vatutinia
ira na kuta iama beto na iviva mamata
tadira na tinoni sa kai puku minete tinoni
lavata. Qai okoto pogoso benete vaiperana
beto na kubau.
48 Ko sa tei poja vakoleniria tu ira i Jiudasi
perangana sa kai vinagigila mina roitinia
ti Jisu, pira sauniria, <<Isa na tinoni mana
lao aoa ara, sa isa tugu sa na tinoni qu
nyoroguania agou, ko muna lao gu aru ta-
mania sisa,>> sauniria.
49 Ko sa rerege totoai lao gu i Jiudasi si
Jisu, ko sa gosoro qeqerania, <<Jongana,
Rabi!>> sau, beto sa sa aoa si Jisu.
50 Poni sa pira saunia i Jisu sisa, <<Baere,
na sa sa qu lamenia ao?>> sau sisa.
Beto sa qai aru tamania ira si Jisu.
51 Na totoso tugu isa sa kame ira na sepele
sa tutia i Jisu sa sa saputu tekua sa na ona
benete vaiperana ko sa taqasa teusu palea
sa kai kale talingina na pinausu tana kuta
iama lavata.
52 Poni sa lao i Jisu ko sa tokea sa na tinoni
isa, <<Mu soba mulenia pa ona sosobana
sa na mua benete ina! Ira doru qai aru
benete vaipera sa mai mate tugu pa benete
vaipera.
53 Ai sa vei quke gigilai tu ao sa nake
tapatana taqu sa ara ba boka tepai gu na

26:31 Zakarae 13.7.

Tamaqu ko bi garunu lagereniria ira na joa tina mateana ko bai tokanisiu?

54 Ba vei mana roiti vei inara ara, sa minake boka gore votu sa isa vei sa pojai pa Kukuti Tabuna na veveina isa qa korapa gosoria ara,>> saunia i Jisu sisa.

55 Na totoso isa sa pira sauniria i Jisu sira na minete tinoni, <<Kai tinoni raja ikikoqu sara ko qu pogoso bola tarinisiu tu na benete beto na kubau ko muna tekusiu? Doru rane sa pa kakabarena zelepade gu qa kole suvere vaivagigalai sara, ba quke aru tamanasiu.

56 Ba doru sakasava pira sa qai soni taroiti ko vei tugu ko mi gore votu beto sira na kokorotai tadira na tinoni kokorotai,>> sau sisa. Beto sa ira doru sepele sa qai okoto uku loa palea sisa.

I Jisu sa Tatoni lao pa Kauniseli Tadira na Jiu

(Maka 14.53-65; Luke 22.54-55, 63-71; Jone 18.13-14, 19-24)

57 Ego ko ira tugu qai aru tamana tekua i Jisu sa qai toni laonia sisa pa ruma tai Kaiapasi, isa na kuta iama lavata. Ko ketakoi qai kole suvere vavaikamudia sira qai vaivagigalainia na Vavanau beto ko ira na iviva mamata.

58 Ba i Pita sa sa kole tututi vasosouona tu pa liligu, tinganai sa lame kamu pa bobole sesebena na ruma tana kuta iama lavata. Beto sa sa tome lao pa leo kakabarena na ruma ko sa lao toqo vairuraiona tadira na nabulu kopu ko mi doria isa sa na roiti mai roitinia ira tai Jisu sau.

59 Qai podekia ira na kuta iama beto ko ira doru iviva pa kauniseli ko mai nyaqo votuniria sa kaki vinasosoto sesekedi, ko mai boka vamatea si Jisu qarigu.

60 Ko kubo ira sa qai turu vavovoturia na paranga sesekedi, ba kepore sa kai ginugua jongana bai batia vei bai boka vamatenia sisa. Pana vinabebetona sa qai turu sa karu tinoni,

61 ko pira qarigu, <<Sa paranga sa na tinoni api, <Mana boka jegara palea ara sa na zelepade madina tana Tamasa, beto pa rane vinaue sa mana vaturu beia ara,> sau,>> qarigu sira karu.

62 Poni sa turu sa na kuta iama lavata ko sa nanasia si Jisu, <<Ai vei, quke boka oeia ao sisa qai jutunigo ira karu inara?>> sauniria.

63 Ba sake vagala si Jisu.

Poni sa paranga sa na kuta iama lavata, <<Pa korapa isongona na Tamasa toana sa qa pojanigo ara sao: mu ule vatale vanigei, ao tugu sa na Karisito na Tuna na Tamasa? >> sau.

64 Poni sa paranga si Jisu, <<Isa tugu qu pojai ao. Ba ma poja vatatalenigou ara sapi: podalai kopira ko mi lao kode muna batia agou sa na Tuna na Tinoni mina toqo pa kale matuana na Tamasa vivana jola, beto mina mule lame vei pa lei pa noka!>> sau si Jisu.

65 Isa tugu sa nongoria sa paranga vei inara i Jisu sa sa bako rikata palea na kuta iama lavata sa nona poko beto pira sau, <<Sa vamoroania na Tamasa sa na tinoni api! Na vinasosoto sa mule sa tana nyaqoa gita? Doro, qu tei nongoriamiu tugu agou sa sa poja vivikeria na Tamasa sapi!

66 Ko na sa sa na roroqu qu vatoqoa sagou ka visa bangara?>> sauniria.

Poni qai oe sira na tinoni lalavata, <<Sa pada vivitigi gu ko mina tavamate sisa,>> qarigu.

67 Beto poni sa qai tue taria na isumatana beto qai irirunia na vavaiiruna. Ira kaki tinoni qai kole popoaria

68 sa pira qai paranga veinia sisa, <<Ego tu, ao na Karisito! Mu ule vanigei tu moko i sei sa sa korapa majago?>> qarigunia.

I Pita sa Kilu Palenia si Jisu

(Maka 14.66-72; Luke 22.56-62; Jone 18.15-18, 25-27)

69 Ego totonai sa korapa toqona pa kakabarena na ruma tana kuta iama lavata si Pita, sa lame sa kai nabulu rereko ko sa parangia, <<Ao tugu sa kame qu tututia i Jisu na tinoni Qalili!>> saunia.

70 Ba sa kilu palenia pa moedi ira doru, pira sau, <<Qake gigilai ara sa na manugu qu korapa pojai ao ina,>> sau.

71 Tonai sa votu lao pa atakamanana na kakaberena na ruma sa sa batia mule kai nabulu rereko sisa, ko pira sauniria sira na tinoni qai suvere ketakoi, <<Na tinoni api sa sa kole tugu tututi tai Jisu na tinoni Nazareti!>> sau.

72 Ba sa kilu pale mutugu taviti maulu si Pita, pira sau, <<Qake isongo gigila podekia tugu ara sa na tinoni ina!>> sau.

73 Sa oqoro sovai gu sa vei inara, beto sa qai lao gu sira na tinoni qai kole turu ketakoi ko pira qarigunia si Pita, <<Ao sosoto gu sa kame ira qai tututia i Jisu, ura na vakerana na mua vavukele paranga sa ulenigo sosoto sao,>> qarigunia.

74 Poni sa paranga si Pita, <<Qa maulu sara ko qa korapa pojai na sosoto! Vei mana seseke sa mina vakilasasiu na Tamasa! Qake gigilai ara sa na tinoni qugunia agou ina!>> sau.

Ego isa tugu sa poja vei inara i Pita, poni sa sa piranga gu sa na kokorako.

75 Beto sa sa gigila kamua i Pita sa isa vei qi pojai perangaina i Jisu tonai pira qiunia, <<Mina oqoro piranga na kokorako, sa ao muna kilu palenisiu kue totoso,>> qiunia.

Ko sa votu pa peguru si Pita ko sa lukana vapasania.

27

I Jisu Sa Tatoni Lao Tai Paelati
(Maka 15.1; Luke 23.1-2; Jone 18.28-32)

1 Na vuvugei jonga sa qai vaikamu sira na kuta iama beto ira na iviva mamata, ko qai kole vaingodonia kaki roroqu vei beto mai vamatea si Jisu qarigu.
2 Beto sa qai piua si Jisu ko qai toni laonia ti Paelati na qavuna.

Na Matena i Jiudasi
(Roiti 1.18-19)

3 Ego tonai sa gigilai i Jiudasi, isa sa gabala kanai i Jisu, sa sa tapitu ko mina tavamate si Jisu, poni sa roqu mule sisa ko sa pogoso mule laoniria tadira na kuta iama beto na iviva mamata sa ka uengavuluputa poata siliva,
4 pira sau, <<Qa sela sara, ura na tinoni tuvisina sa qa gabala kanai ara ko mina tavamate,>> sau.

Poni pira qarigunia ira sisa, <<Ko ai mene veinia agei? Isa na mua ginugua tu mekamu ao sisa,>> qarigunia.

5 Poni sa lao gona palenia pa zelepade madina i Jiudasi sa na poata, beto sa taloa riu boru mateona.
6 Ko qai tekua ira na kuta iama sa na poata, beto pira qarigu, <<Na poata laona na orungu sa pira, ko nake tavamalumuna pana Vavanau za mina tavalao pa poata ruma zelepade,>> qarigu.
7 Ko qai vaingodonia ira sa na roroquna na poata isa ko qai vainia kai iapeki kobu peso tana tinoni sa roroiti raro patu, ko ketakoi sa na vavaigolomona tadira na tinoni gotodi.
8 Inara sa vei ko na ia isa sa qai vaisongonia na Kobu Peso Orungu, ko sa korapa kole tinganai sa kamua tu pa rane pa ngeni api sisa.
9 Ko sa gore votu tugu sa na kokorotai isa sa lame vei ti Jeremae na tinoni kokorotai, pira sau, <<Ko qai tekuria sa ka uengavuluputa poata siliva, na vaina isa qai malumu vainia ira na tinoni Izireli,
10 ko qai vainia iapeki kobu peso tana tinoni roroiti raro patu, isa sa garununisiu na Bangara ara ko mana roitinia,>> sau.

I Paelati sa Nanasia si Jisu
(Maka 15.2-5; Luke 23.3-5; Jone 18.33-38)

11 Ego ko sa lao turu pa moena i Paelati na qavuna si Jisu, ko sa nanasia na qavuna sisa, <<Na bangara tugu tadira na Jiu sao?>> saunia.

Poni pira sau si Jisu, <<Isa tugu qu pojai ao ina,>> saunia.

12 Tonai qai jutunia doru paranga ira na kuta iama beto na iviva mamata, sa sake pavu oeria i Jisu sira.
13 Poni sa parangia i Paelati sisa, <<Ai vei, quke nongororia ao sa doru sakasava qai jutunigo inara?>> saunia.
14 Ba kepore tugu sa kai pakata paranga ikete bi oe laonia si Jisu, ko ketakoi sa sa gabara jola sa na qavuna.

I Jisu aa Tavile ko mina Tavamate
(Maka 15.6-15; Luke 23.13-25; Jone 18.39-19.16)

15 Ego pa doru totoso vavolo Alokata sa na ona tutina tugu na qavuna sa sa boka ruvata vaniria ira na tinoni Jiu sa kai tinoni tapiuna mai tepai.
16 Ko pa totoso isa sa koleona sa kai tinoni tapiuna na tagigila vatalena sa kai tinoni ikikerena jola sisa, na isongona i Jisu Barabasi.
17 Ko totonai qai lao vaikamu beto sira doru tinoni sa sa nanasaria i Paelati sira, <<I sei ira karu sa qu nyoguania agou ba ruvata vanigou ara? I Jisu Barabasi ba i Jisu isa sa tapoja na Karisito?>> sau.
18 Ura sa gigila vataleriaona i Paelati sira ka visa iviva mamata sa qai konoa gu si Jisu ko vei sa qai loa laonia tana.
19 Totonai sa korapa toqona pa nona totoqona pa ia vavaitutina si Paelati, sa sa garunu laonia na maqotana tana sa kai nongoro, pira sau, <<Muke kotia ao na tinoni tuvisina ina, ura kubo sakasava vaivatakulangadi sa qa putagitaria ara pa bongi na veveina na tinoni ina,>> sau.
20 Ego pa totoso isa sa ira na kuta iama beto na iviva mamata sa qai paranga sosoriria sira na minete tinoni, ko mai parangia tugu si Paelati ko mi ruvatia si Barabasi goto i Jisu sa mina tavamate tugu qarigu.
21 Ba i Paelati sa nanasaria mule sira na minete tinoni, <<I sei ira karu pira sa qu nyoguania agou ko ba ruvata vanigou ara? >> sauniria.

Poni sa, <<I Barabasi!>> qarigu.
22 Poni sa parangaria i Paelati sira, <<Ko ai mana veinia ara si Jisu isa sa tapoja na Karisito?>> sau.

Poni sa qai oe lao sira doru, <<Isa sa mi tavamate gu pa korosi!>> qarigu.
23 Ba sa nanasa liguria mutugu i Paelati sira, <<Na sela sa sa sa roitinia isa? >> sauniria.

Ba totonai sa qai vevela vaiolo viviva sira, pira qarigu, <<Vamatea pa korosi!>> qarigu.
24 Totonai sa doro gigilai i Paelati sa kepore mule kai sa mina boka roitinia isa goto na vaipera gu sa kode mina podo sau, poni sa lao nobu pie ko sa loqa lima pa moedi

27:10 Zakarae 11.12-13; Jeremae 19.1-13; 32.6-9.

ira na minete tinoni, beto sa pira sa paranga vei, <<Ara sa qa talegasania sa na mate tana tinoni api! Kopira sa na miu ginugua tu mekamiu agou sapi,>> sau sisa.

25 Qai paranga sira na minete tinoni doruna, <<Jongana, agei beto ira na tumei me gosoroni vinakilasa sa na mate tana tinoni ina!>> qarigu.

26 Ko sa garunuria i Paelati sira na solodia ko qai ruvatia si Barabasi, beto sa pa liguna qai iruni vavaiiruna si Jisu sa sa loa lao vaniria ko mai vamatea sau.

Qai Vavagoreni Qera si Jisu
(Maka 15.16-20; Jone 19.2-3)

27 Beto sa qai toni laonia ira na solodia tai Paelati pa kakabarena na ruma tana qavuna si Jisu, ko qai lao turu vailivutai betonia ira na minete solodia doruna sisa.

28 Qai jokolo vagore palea sa nona poko, beto qai vasae beinia kai poko gojo jijimirina.

29 Beto qai tekua na kae gou vavaiokana ko qai polo vadididolai vaipipiluainia beto sa qai vasolapania pa batuna, beto qai tekua kai kolu ko qai vaarunia pa lima kale matuana. Beto sa qai kole totodongo pa moena ko qai kole vavagoreni qera, pira qarigu, <<Mi toa vakakasa tu na bangara tadira na Jiu!>> qarigu.

30 Beto sa qai tue taria, beto qai majai na batuna.

31 Pa liguna qai beto vavagoreni qera veinia inara, sa qai vagore pale sa na poko jimiri qai vasaenia, ko qai vasae beinia nona poko, beto sa qai toni votu laonia ko mai vamatea pa korosi qarigu.

Sa Tavamate pa Korosi si Jisu
(Maka 15.21-32; Luke 23.26-43; Jone 19.17-27)

32 Ego totonai qai taloa riu sa qai lao gosoria sa kai tinoni pa Saerini, na isongona i Saimone. Qai juju tarinia ko qai vapogosonia isa ira na solodia sa na korosi tai Jisu.

33 Qai lao kamua ira sa kai ia na isongona pa Qoloqota, na ginuana sa na Eqa Batu Tomate.*

34 Pa ia ketakoi sa qai vania na vaini isa qai vaisomanainia na sakasava pasana sa vamalibua na vitigi. Ba tonai sa gigilai na lilingina sa pasa poni sa sa daiona bukua.

35 Qai vamatea pa korosi ira sisa, beto sa qai gonania na patu vivile ko qai vilea i sei mina tekuria sira nona poko.

36 Beto poni sa qai kole toqo dodoro kopunia.

37 Qai kuti vakolea pa korosi pa toto batuna pa narena isa sira na paranga sa tajutunia isa, pira sau: API SI JISU NA BANGARA TADIRA NA JIU.

38 Ko qai mekarai vamate tavitinia isa sa karu tinoni raja ikikodi, kame keta pa kale matuana, kame keta pa kale merina.

39 Ira na tinoni qai rerege jola sa qai bebegolo beto bebekuturia na batudi beto qai avavu beto poja vivikere pale si Jisu,

40 pira qarigu, <<Ao na tinoni muna jegaria na zelepade madina beto pa rane vinaue muna roiti beinia qugu! Ego tu mu alo mulenigo mekamu vei muna Tuna na Tamasa sao. Mu tavisu goremua pa korosi! >> qarigunia.

41 Ko ira na kuta iama, ira qai vaivagigalainia na Vavanau beto ko ira na iviva mamata ba qai kole ngangangulu veinia tugu inara si Jisu, pira qarigu,

42 <<Na goto tinoni tu sa sa aloria, goto mekana sake boka alo mulenia mekana! Na Bangara pa Izireli sisa sau ke! Ko kopira mi tavisu gore lagere tu pa korosi ko ta vasosotoa.

43 Sa rangea ko na Tamasa beto mekana ba, <Ara sa na Tuna na Tamasa,> sau. Ko aria ko ta dodogoro kopunia moko! Mina nyogua tugu beka aloa na Tamasa sisa! >> qarigu.

44 Ira karu tinoni raja ikikodi qai titi tavitia isa pa karu kalena ba qai somana paranga ngangangulu veinia tugu aza.

Na Matena i Jisu
(Maka 15.33-41; Luke 23.44-49; Jone 19.28-30)

45 Ego podalai na korapa rane sa sa udea na rodomo kukuni sa na doru eqa, ko sa kole rodomo pada kue aoa.

46 Ko sa kamua papada vei kue koloko sa sa kukuku lukana si Jisu, <<Elai, Elai, Lama Sabakatani?>> sau. (Na ginuana sa pira sau, <<Qua Tamasa, qua Tamasa! Ai sa vei ko qu loa palenisiu tu ao?>> sau.)

47 Kaki ira qai korapa turu ketakoi sa qai nongoriadia sa paranga vei inara isa, ko qai paranga sira, <<Na tinoni ina sa korapa kukua si Elaija,>> qarigu.

48 Ko kame ira sa sa sisiqarai abutu lao tekua kai poko, ko sa vatubulunia kai buku pasana, ko sa vakolea pa uquna na kolu, beto sa sa alaka saenia ko mi vabukua sau.

49 Ba qai paranga sira kaki, <<Loai ko! Ta dodogoria mai, palu kode mina kamu aloa i Elaija sina!>> qarigu.

50 Beto sa kai lukana vaiolo viviva si Jisu, beto sa sa loai na singo.

51 Ko pana totoso tugu isa sa na toba poko babana sa titi pa zelepade madina sa sa tarikatarua, sa podalai tu pa nulu ko sa gore

* **27:33** Sake tagigila vei beto sa tagigala na ***Eqa Batu Tomate*** sa na ia api. Palu na dorona pa souna sa na kubo isa sa doro vei na batu. **27:46** Kera Vinatarasae 22.1.

tu kamu pa uquna pa peso. Ko sa jojou sa na peso ko qai tapapaqala sa na patu,
52 ira na bevi vavaigolomodi sa qai tajejegara ko qai tarevanga, ko na motadi ira na tinoni tana Tamasa qai tei mate tu pa moa sa qai tavatoa mule.
53 Ko qai turu taloa pa dia bevi, ko pa liguna sa turu mule i Jisu sa qai tome lao pa gugusu tabuna pa Jerusalema, ko qai batiria ira na mota tinoni suveredi ketakoi.
54 Na tinoni mamata gogoto beto ko ira na tinoni vaipera qai suvere tavitia isa ko qai kole kopunia i Jisu sa qai matagutu vivitigi totonai qai vagigilai na nunu beto doru sakasava qai taroiti, ko qai paranga sira, <<Sosoto na Tuna tugu na Tamasa sa na tinoni api!>> qarigu.
55 Ego na motadi ira na rereko qai rererege tavitia i Jisu na koko lame veidi pa Qalili ko qai totokania isa sa qai kole tugu suveredia ketakoi. Qai turu pa souna ko qai kole dodoro lao.
56 Ko ira Mere pa gugusu Magadalene, i Mere na tinadi ira Jekopi i Josepa, beto na maqotana i Zebeti sa qai kole tugu suvere vaisomanaidia tadira na rereko ketakoi.

I Jisu sa Tavapae
(Maka 15.42-47; Luke 23.50-56; Jone 19.38-42)

57 Ego totonai sa gore sa na vevelu sa sa kamu si Josepa kai tinoni isisongo pa Arimatia. Kai sepele tugu tai Jisu sisa.
58 Sa lao tai Paelati sisa ko sa tepai sa na kokobu tinina i Jisu. Poni sa vamalumia i Paelati ko mai loa lao vania i Josepa sa na kokobu tinina i Jisu sau.
59 Ko sa lao teku vagorea i Josepa sa na kokobu tinina i Jisu, ko sa udenia kai poko liosona.
60 Beto sa sa lao vakolea pa ona bevi koregana, isa sa koni ruri vaoqilia pa patu. Ko sa bokili laonia kai patu lavata sa pa atakamanana na bevi, beto sa riuona.
61 Ko i Mere pa gugusu Magadalene, beto kai goto Mere mule sa qai kole tugu toqo bata lao veidia tugu pa bevi isa.

Ira na Solodia qai Kopunia na Bevi

62 Ego sa rane ligu neqa, na rane Minere, sa qai mekarai lao kamua i Paelati sira na kuta iama beto na Parese.
63 Ko qai paranga sira, <<Bangara, qeke roqu mumania agei sa na paranga tana tinoni sesekena ina totonai sa korapa toana isa sa pojai, pira sau, <Pa rane vinaue mana toa mule pa mate sara,> sau.
64 Ko muna garunu laoniria tu kaki tinoni kopu sa pa bevi ko mai kopu vatalenia tinganai mina jola tu kue rane. Kita ira na ona sepele gu mai kamu iko tekua sa na kokobu tinina beto mai lao seseke tadira na tinoni, <Sa tei toa mule tu pa mate sisa,> kita marigu. Ko isa na seseke vinabebeto isa sa kita mi ikerena jolania na momoena,>> qarigu.
65 Poni sa pira sauniria i Paelati, <<Mu lao tekuria kaki solodia ko mu kopu vatale veinia isa muna bokai agou sa na bevi,>> sauniria.
66 Poni qai taloa riu sira ko qai lao varamata vatalea kai vinagigila pa patu pateina na bevi, beto sa qai vasuvereria na tinoni kopu ko mai kopu vatalenia qarigu.

28

I Jisu sa Toa Mule pa Mate
(Maka 16.1-8; Luke 24.1-12; Jone 20.1-10)

1 Ego pa liguna na rane Minere ko na vuvugei jonga rane momoe pa vuiki, sa i Mere na rereko pa gugusu Magadalene beto kai goto Mere mule sa qai lao ko mai doria na bevi qarigu.
2 Poni sa sa raja sa kai nunu lavata, ura kai mateana tana Bangara pa noka sa sa gore lagere beto ko sa bokili varijo palea sa na patu sa tapateinia na bevi, beto sa kesa kole toqona pa narena.
3 Ko na dogorona na tinoni isa sa sa vei na malarana na kapi, beto nona poko ba qai keka keala lelei.
4 Ira na tinoni kopu ba qai matagutu vivitiginia sisa, ko qai gona kole neneqere vei na tinoni mai mate qarigu.
5 Beto sa pira sauniria na mateana sira karu rereko, <<Muke matagutu! Qa gigilaiqua ara sa qu korapa nyaqoa agou si Jisu isa sa tavamate pa korosi.
6 Kepore lani sisa, ura sa tei toa mule tu sisa isa mina vei sau sa tei poja vakolea tu perangana. Mei, lame ko mu doria sa ketakoi sa kole isa perangana.
7 Beto sa muna siqarai lao pojaniria sira ka visa ona sepele, <Sa tei toa mule tu pa mate sisa, ko kopira sa tei lao momoe tu pa Qalili sisa. Ketakoi tu sa muna batinia agou! > munaguniria. Mu roroqua sisa qa koni pojanigou api,>> sau sa na mateana.
8 Ko qai taloa sisiqarai pa bevi sira karu. Qai matagutudia tugu, ba qai qera vivitigi tugu, ko qai abutu riu ko qai lao pojaniria sira na ona sepele qarigu,
9 sa sa lame tugu gosoro qeqeraniria si Jisu, <<Jongana! >> sau. Poni qai lao tana sira karu ko qai todongo aru tamana pa karu nenena, ko qai vatarasaea sisa.
10 Beto sa parangaria i Jisu sira karu, <<Muke matagutu! Mu lao pojaniria sira na tasiqu ko mai lao pa Qalili. Ko ketakoi tu sa kode mai batisiu ira sara,>> sau sisa.

Na Vavakato tadira na Tinoni Kopu pa Bevi

11 Ego ko totonai qai korapa rerege mule riudia sira na rereko, sa kaki ira na solodia

qai kopu pa bevi sa qai lao pa Jerusalema, ko qai lao vavakatoniria tadira na kuta iama sira doru ginugua qai podo aipira.
12 Poni qai vaikamu sira na kuta iama na iviva mamata ko qai vatoqoa sa kai roroqu ko qai vani vasokuniria na poata sira na solodia qai kopu pa bevi,
13 beto pira qai naqu veiniria, <<Pira munagu sagou, <Qe kole puta agei na bongi sa qai kamu iko tekua ira na ona sepele sa na tinina,> munagu.
14 Vei mina nongoria na qavuna sa na ginugua api, sa agei kode mene paranga valolomosia sisa ko agou muneke gosoro tapata,>> qarigu.
15 Ko qai aru vakarovia ira na solodia qai kopu pa bevi sa na poata, beto qai tutia tugu sisa vei muna roiti vei qariguniria ira na kuta iama. Ko na vavakato isa sa sa tavarerege tadira na tinoni Jiu tinganai sa kamua pa rane pa ngeni api.

Sa Votu Tadira na ona Sepele si Jisu
(Maka 16.14-18; Luke 24.36-49; Jone 20.19-23; Roiti 1.6-8)

16 Ego ko qai taloa lao pa Qalili sira na ona sepele pa kubo ketakoi sa poja vakoleniria i Jisu mai vera sauniria.
17 Ko totonai qai batia ira si Jisu sa qai vatarasaea ira sisa, ba kaki qai ruarabeke tugu.
18 Beto sa rerege tata laoria i Jisu sira, ko sa parangaria, <<Qa tei taiania tu ara sa doru neqi pa noka beto pa peso.
19 Ko sa vei sa mu lao ko mu vasepele vanisiu sira doru puku tinoni, muna paputaisoria pa isongona na Tamana, na Tuna, beto na Gagala Tabuna.
20 Beto ko muna vaivagigalainiria ko mai vataberia sira doru sakasava qa garunnigou ara. Beto ko ara sa mana vavaburogou doru totoso, tinganai mina kamua na vinabetona na totoso,>> sau si Jisu.

I Maka

Na Tarae tai Jone Paputaiso
(Matiu 3.1-12; Luke 3.1-18; Jone 1.19-28)

1 Api sa na popodalaina na nongoro jongana na veveina i Jisu Karisito, na Tuna na Tamasa.

2 Na paranga tana Tamasa sa takuti pa kukuti tai Aisea na tinoni kokorotai sa pira sau,

<<Mu vainongoro!

Ara mana garunu laonia pa moemu ao sa na qua tinoni pogoso nongoro.

Isa sa mina vatana vanigo na soana ao.

3 Kai ovovele sa korapa kukuku pa qega,

pira sau,

<Agou mu vatanai na soana tana Bangara.

Mu vaemese vania na soana isa,>
sau,>>

sau si Aisea.

4 Ego ko i Jone sa na tinoni pogoso nongoro sa koko lame vei pa qega ko sa kole taraenia isa sa na veveina ira na tinoni mai gabala beto mai paputaiso ko na Tamasa mi taleosoniria na dia sela sauniria.

5 Poni ira doru pa vailivutaina pa Jiudia beto ira doru pa Jerusalema sa qai vovotu lao tana, ko qai ule votuniria na dia sela ko isa sa paputaisoria pa leo pie Jodani.

6 Ego ko i Jone sa sa vasaea na poko vurungu kameli, na beleti sa doko livutunia na sisikirina, beto na kupo beto na muji pirudi na ona tetekuna.

7 Ko na nongoro sa kole taraenia isa sa pira sau, <<Pa liguqu ara mina tuti lame sa kai tinoni isa sa poreveveina jolanisiu ara. Ara qa ikete jola ko nake padaqu mana ovoro gore ruvata vania na pikona na ona sadolo sisa.

8 Ara qa paputaisonigou na kolo sagou, ba isa tu mekana sa mina paputaisonigou na Gagala Tabuna,>> sau si Jone.

I Jisu sa Tapaputaiso beto sa Tatotoke
(Matiu 3.13-4.11; Luke 3.21-22; 4.1-13)

9 Pa totoso tugu isa i Jisu sa sa kamu koko vei pa gugusu pa Nazareti pa Qalili ko sa lame tapaputaiso tai Jone pa Jodani.

10 Ko isa tugu sa iolo votu isa pa kolo sa sa batia isa sa na oka sa revanga beto na Gagala Tabuna sa igoro lagere vei kai kuru kavu tana.

11 Beto kai ovovele sa votu lagere vei pa noka, pira sau, <<Ao sa na Tuqu qa roroqu vivitigigo ara. Ao sa qa qera jolanigo ara,>> sau.

12 Ko pa liguna tugu isa, sa sa toni votu laonia pa qega na Gagala Tabuna si Jisu.

13 Ko ka madengavuluputa rane sa sa kole totokea i Setani pa qega sisa. Isa sa kole suvere tavitiria sira na manugu piru mamade nenedi, beto ko ira na mateana qai kopu vatalenia sisa.

Na Popodalaina na Roiti ti Jisu
(Matiu 4.12-17; Luke 4.14-15)

14 Ego pa liguna sa tapiu si Jone, sa sa tomea i Jisu sa na ia pa Qalili ko sa kole taraenia isa sa na nongoro jongana na veveina na Tamasa,

15 pira sau, <<Sa okoto gu sa na totoso beto mi toga gu sau sa na binangara tana Tamasa. Mu gabala agou ko mu vasosotoa sa na nongoro jongana,>> sauniria.

I Jisu sa Kukuria ira ka Made Tinoni Abu
(Matiu 4.18-22; Luke 5.1-11)

16 Ego tonai sa korapa popoana pa keketaina na ovuku pa Qalili si Jisu, sa sa batiria sira Saimone beto i Aduru na tasina marene. Qai korapa vaqaradia pa ovuku sira, ura na tino abu sira karu.

17 Poni sa kukuria i Jisu sira karu, pira sauniria, <<Mei, lame! Tutisiu, ko ma roitinigou na tinoni abu tinoni,>> sauniria.

18 Poni totonai tugu qai turu loa pale gu ira karu sa na dia vaqara, ko qai lao tutiadia si Jisu.

19 Ko tonai sa rerege rijo lao gu mule iqona, sa sa batiria gu mule sira Jekopi beto i Jone, kao tamatasi tuna i Zebeti, qai korapa tuvaka dia vaqara pa leo dia koaka.

20 Totonai tugu sa kukuria i Jisu sira karu. Poni qai turu loa pale ira karu pa koaka sa na tamadi i Zebeti beto ira na dia tinoni roiti ko qai tutiadia gu si Jisu.

Na Tomate Ikikerena sa Taiju Pale
(Luke 4.31-37)

21 Ego sa lao pa gugusu pa Kepaniami si Jisu beto ko ira na ona sepele. Ko tonai sa kamua sa na rane Minere poni si Jisu sa lao tome pa ruma vavaikamuna ko sa podalai vaivagigalai.

22 Ko qai gabara betonia ira na tinoni sa na vaivagigalai tana, ura isa sake vavaivagigalai vei ira qai vaivagigalainia na Vavanau, goto sa vavaivagigalai vei na tinoni sa poreona neqi.

23 Na totoso tugu isa sa korapa suvereona pa leona ruma vavaikamuna isa sa kai tinoni sa kolea na gagala ikerena ko sa lukana uui, pira sau,

24 <<Na sa na mua ginugua tamigei sa ao Jisu pa Nazareti? Qu lame ko mu piaragei agei qugu? Ara qa gigilagoqua sao! Ao sa na Liosona tana Tamasa!>> sau.

25 Poni sa tokea i Jisu sa na gagala ikerena api, pira saunia, <<Mu noso ko mu votu riu tana tinoni ina,>> saunia.

1:2 Malakai 3.1; Matiu 11.10; Luke 1.76; 7.27. **1:3** Aisea 40.3; Jone 1.23.

26 Poni sa lao tu na gagala ikerena ko sa
tuaria ko sa aru vivitigi palea sa na tinoni
isa, beto sa uui viva beto sa votu taloa riu.
27 Poni qai gabara vivitigi sira doru tinoni
ko qai vaigua mekadi, pira qarigu, <<Na sa
sa pu vei pira? Na vaivagigalai koregana
sa tavitia na neqi sa api! Ko ira na gagala
ikeredi sa iju paleniria ba qai nongoria tu ko
qai vatabea tu!>> qarigu sira.
28 Ko na nongorona na roiti ti Jisu sa sake
ruavo tu tapiara rerege doru eqa pa vailivu-
taina pa Qalili.

I Jisu sa Salanaria soku Tinoni
(Matiu 8.14-17; Luke 4.38-41)

29 Isa tugu qai votu taloa pa ruma
vavaikamuna, poni sa i Jisu beto ira Jekopi
beto i Jone qai rerege vatuvisi lao pa ruma
tadira Saimone i Aduru.
30 Na qoele roana i Saimone sa mangini
na tinina, ko sa korapa kole pa lovu. Isa tugu
sa kamu i Jisu sa qai ule vania gu isa sa na
veveina na moona na qoele api.
31 Poni sa lame arua sa na limana, ko sa
bako vatatakolea. Poni sa taloa tana qoele
sa na mo mangini, ko isa tugu sa vatana
vaniria sa na tetekuna sira.
32 Ego ko totonai sa gore na vevelu tonai
sa koni suvu sa na tapo, poni sa qai totoni
kamuniria tana sira doru tinoni momoodi
beto ko ira sa tomeria na tomate ikikeredi.
33 Ko na minete tinoni lavata pa gugusu
isa sa qai vavaikamu pa atakamanana na
ruma isa.
34 Ko sa salanaria i Jisu sira na tinoni
sa rajaria na okokoto mo, beto sa iju votu
paleniria isa sira doru tomate ikikeredi.
Sake vamalumuria isa sira na tomate iki-
keredi pira ko bai pojai kaki paranga, ura qai
gigilaidia ira na tomate sisa.

I Jisu sa Tarae pa Qalili
(Luke 4.42-44)

35 Na vuvugei rorodomo totonai sa oqoro
kabere na eqa sa dorava ko sa votu taloa lao
pa kai ia kaloina si Jisu ko ketakoi sa kole
vavaraona.
36 Totonai sa i Saimone beto ira kaki ona
baere sa qai nyaqo tututia sisa.
37 Ko totonai qai batia sisa poni sa pira
qarigunia, <<Ira doru qai korapa doro
nyanyaqogo sao,>> qarigunia.
38 Ba pira sauniria i Jisu sira, <<Aria ko
ta jola lao pa kaki gugusu pata lao lana ko
ara ma tarae mule ketakoi, ura isa sa qa
lamenia ara,>> sauniria.
39 Ko sa lekogoria isa sa doru eqa pa Qalili,
ko sa tarae pa dia ruma vavaikamuna beto
sa iju vovotu paleniria isa sira doru tomate
ikikeredi qai kole tadira na tinoni.

I Jisu sa Salania kai Tinoni Popoquna
(Matiu 8.1-4; Luke 5.12-16)

40 Kai tinoni sa popoqu sa sa lame ti Jisu,
ko sa toqo sori tutunguna pa moena isa ko
sa tepa totokai si Jisu, pira sau, <<Vei bu
malumu sao, sa muna boka valiososiu gu
sara,>> sau.
41 Sa roroqu vivitigia i Jisu sa na tinoni
api, ko sa kaqamania na limana ko sa ulia
sisa, beto pira saunia, <<Ara qa malumu gu,
ko mu lioso tu sao,>> sau si Jisu.
42 Na totoso tugu isa sa tataloso valioso sa
na popoqu ko sa lioso sisa.
43 Pa liguna isa sa i Jisu sa vania na va-
vanau neneqina beto sa garunu variua sisa.
44 Pira sa vavanau veinia i Jisu sisa, <<Mu-
nake isongo vavakatonia ao tana kai goto
tinoni sa na veveina api. Goto mu lao
mekamu ko mi doro vilotigo na iama beto
mu valaoa na mua vavakukuvu vuvulasa sa
vaigarununia i Mosese, ko ira doru tinoni
mai vasosotoa sa ao qu tei tavalioso tu,>>
saunia.
45 Ba isa tugu sa taloa riu sa na tinoni api,
sa sa podalai vevelania gu beto sa valekogia
gu isa sa na nongoro api. Sa jola sosoto sa
na vavakato tana tinoni api ko i Jisu sake
boka rerege vakakabere lao pa gugusu, goto
sa suvere vakaloiona tu pa peguruna na gu-
gusu. Ko ira na tinoni pa doru vailivutaina
ketakoi sa qai lame tana.

2

I Jisu sa Salania na Tinoni sa Mate Kale
na Tinina
(Matiu 9.1-8; Luke 5.17-26)

1 Ego sa jola gu ka vivisa rane tonai sa
mule lao ligu pa Kepaniami si Jisu, poni sa
qaike ruavo tugu nongoronia ira na tinoni
sa isa sa tei korapa tu pa ruma qarigu.
2 Qai kubo jola sira na tinoni qai vaikamu
ko kepore tugu sa kai rora bi kole ko sa jutu
lao tu pa moena na atakamana, ko ketakoi
sa kole vavakatonia i Jisu sa na paranga.
3 Totonai tugu sa qai pogoso kamunia ira
ka made sa kai tinoni sa mate kai kale kobu
tinina ko sake boka rerege.
4 Ba qaike boka pogoso laonia tana ira sa
na tinoni api ura sa pugelia na tinoni sa na
leo ruma. Ko qai kesa ko qai kakelia tu sa
na arena na ruma pa totona sosoto i Jisu. Ko
sa korapa tugu koleona pa nona lovu sa qai
vasikulu gorea sa na tinoni isa.
5 Tonai sa batia i Jisu sa na koi vei lavatana
na rarange tadira poni sa paranga laoa isa
sa na tinoni sa mate kai kobu tinina, pira
saunia, <<Tuqu, qai tei taleoso tu sira na
mua sela,>> saunia.
6 Ba ira kaki qai vaivagigalainia na Va-
vanau sa qai korapa toqo tata ketakoi ko qai
kole vaiperania pa bulodi sa pira qarigu,
7 <<Ai sa vei ko sa paranga vei tu inara sa
na tinoni api? Sa vamoroania na Tamasa sa

na tinoni ina! Ura mekana gu na Tamasa sa sa boka taleosonia sa na sela!>> qarigu sira.

8 Ba sa tei gigilaiona tu i Jisu pa totoso isa sa isa vei qai kole vaiperania ira pa bulodi, ko sa paranga laoria isa sira, pira sauniria, <<Ai sa vei ko qu vaiperania tu pa bulomiu agou sa aipira?

9 Ai ira karu paranga pira sa sa munyalana ko bi paranga laonia tinoni sa mate kai kale tinina ina? <Qai tei taleoso tu sira na mua sela,> biunia? Ba, <Mu turu, mu teku pogosia na mua lovu ko mu rerege!> biunia tu?

10 Ba vei ko mu soni gigilai agou sa na Tuna na Tinoni sa poreona neqi ko mina taleosoniria sira na sela pa peso sa pira ropi ma roiti vei sara,>> sau. Ko sa paranga laoa sa na tinoni sa mate kai kale tinina,

11 pira saunia, <<Ma pojanigo ara sao: turu, mu teku pogosia na mua lovu ko mu mule laomua pa mua ruma,>> saunia.

12 Pa totoso tugu isa sa turu, sa teku pogosia na ona lovu ko sa votu riuona pa moedi ira doru sa na tinoni isa. Ko qai gabara beto sira doru beto qai vatarasaea ira sa na Tamasa, pira qarigu, <<Sa oqoro tabata tadagita sa kai sakasava vevei api!>> qarigu.

I Jisu Sa Kukua I Livai
(Matiu 9.9-13; Luke 5.27-31)

13 Ego i Jisu sa gore ligu lao pa poanana pa ovuku Qalili ko ira na minete tinoni qai lame vavaikamunia, ko isa sa kole vagigalairia.

14 Tonai sa korapa rerege jola si Jisu, sa sa batia si Livai na tuna i Alepiasi, sa korapa toqona pa ruma teteku takisina. Poni sa paranga laoia i Jisu sisa, pira saunia, <<Mei tutisiu,>> saunia. Poni sa turu ko sa tutiaona tugu i Jisu sisa.

15 Ko tonai sa korapa toqo tetekuona pa ruma tai Livai si Jisu, sa soku sira na tinoni teteku takisi beto ira na tinoni seladi sa qai kole toqo tavitia si Jisu beto ira na ona sepele. Ura na motadi sira qai tututia i Jisu.

16 Ira na Parese qai vaivagigalainia na Vavanau sa qai korapa tugu ketakoi. Ko tonai qai batia si Jisu sa korapa teteku tavitiria sira na tinoni seladi beto ira na tinoni teteku takisi, poni sa qai nanasaria sira nona sepele, pira qarigu, <<Ai sa vei ko sa teteku tavitiria tu ira na tinoni teteku takisi beto ira na tinoni seladi sa na tinoni api?>> qarigu.

17 Tonai sa nongoro vairia i Jisu sira poni sa pira sauniria, <<Ira na tinoni toa vataledi sa qaike nyaqoa sa na tinoni vaisalana, goto ira tu na tinoni moodi. Ara qake lame ko ma kukuria ira na tinoni tuvisidi qau, goto ira tu na tinoni seladi,>> sauniria.

Na Nanasana na Tatabu Gagani
(Matiu 9.14-17; Luke 5.33-39)

18 Ego ira na sepele tai Jone beto ira na Parese sa qai tatabu gagani. Ko ira na tinoni sa qai lame ko qai nanasia si Jisu, pira qarigunia, <<Ai sa vei ko ira na sepele tai Jone beto ira na sepele tadira na Parese sa qai tatabu gagani, goto ira na sepele tamu sa qaike tatabu gagani tu?>> qarigunia.

19 Poni sa oe laoria i Jisu sira, pira sauniria, <<Ai sa vei, ira na tinoni tasorudi mai somanania na vavolo vaialava sa kode mai boka tatabu gagani tonai mina korapa suvere tavitiriaona sa na marene sa vaialava? Dai! Tonai qai korapa suvere tavitia ira sa na tinoni sa koni vaialava api sa maike boka tatabu gagani sira.

20 Ba sa korapa lame sa na rane tonai mina tateku variu sa na marene sa vaialava api. Ko pa liguna tu isa sa mai tatabu gagani sira.

21 Kepore sa kai tinoni sa tekua sa kai rikata poko koregana ko sa tuvakania na poko leluna. Ura vei mina roiti vei isa, poni sa na rikata koregana mina pijoko ko mina bako rikatia sa na poko leluna, ko na taraqama ikerena jola mutu sa sa mina taroiti.

22 Beto kepore sa kai tinoni sa toto laoni vaini koregana sa na tototona leluna. Ura vei mina roiti vei isa, poni sa na vaini koregana sa kode mina pujaka pokatia sa na tototona leluna, ko mai ikere vaitakoi sa na vaini beto na tototona. Goto na vaini koregana sa sa toto laonia pa tototona koregana tugu,>> sau si Jisu.

Na Nanasana na Rane Minere
(Matiu 12.1-8; Luke 6.1-5)

23 Pana kai rane Minere totonai sa rerege lao vei pa korapa inuma vuiti si Jisu, poni sa qai podalai ravusu tekugadia kiko vuiti sira nona sepele.

24 Poni qai paranga sira na Parese, pira qarigunia, <<Doro, ai sa vei ko qai roitinia tu pa rane Minere ira na sepele tamu sa na roiti sake tavamalumu pana Vavanau? >> qarigunia.

25 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sau, <<Ai vei, qu oqoro tu tiro vakaberia agou sa isa vei sa roitinia i Devita beto ira nona tinoni tonai sa keporenia na gagani ko qai burana vaivasevi?

26 Pana totoso sa korapa kuta iama lavata i Abiata, sa sa tomea i Devita sa na ruma tana Tamasa ko sa tekua isa sa na bereti madina ko sa gania. Na vavanauna na bereti madina isa sa mekadi gu ira na iama sa qai tavamalumunia ko mai boka tekua sisa. Ba i Devita sa tekua tu beto sa ianiria mutugu vei sira na ona tinoni,>> sau.

27 Beto pira sauniria, <<Na rane Minere sa
sa taroiti vania na tinoni, nake tinoni sa sa
taroiti vania na rane Minere.
28 Ko na Tuna na Tinoni sa na bangarana
tugu vei na rane Minere,>> sau si Jisu.

3

Na Tinoni sa Raiqo Kai Kale Limana
(Matiu 12.9-14; Luke 6.6-11)

1 Ego tonai sa lao mule pa ruma vavaika-
muna si Jisu, sa sa korapa ketakoi sa kai
tinoni sa raiqo kai kale limana.
2 Ko ira kaki tinoni qai kole dodoro kop-
unia si Jisu ko vei mina salania na rane
Minere sa na tinoni alepi poni sa mai jutu-
nia sa sela sisa marigunia qarigu.
3 Sa paranga laoa i Jisu sa na tinoni sa
raiqo na limana, pira saunia, <<Mei, mu
turu sale pa momoe,>> sau sisa.
4 Beto sa nanasa laoria i Jisu sira na tinoni,
pira sauniria, <<Na sa sa tavamalumu pana
Vavanau ko mina boka taroiti pa rane
Minere? Na roiti vajonga, ba na roiti
vivikere? Na aloa na toa tana tinoni, ba na
vamatea?>> sauniria.
Ba qaike vagala.
5 Ego ko sa doro vailivutainiria tagigi-
giriniria i Jisu sira beto sa takulanga tugu
vei ura sa patu na bulodi. Beto sa paranga
laoa sa na tinoni api, pira saunia, <<Mu
radonia na limamu,>> saunia.
Ko sa varadonia sau poni sa jonga ligu sa
na limana.
6 Isa tugu qai taloa pa ruma vavaikamuna
sira na Parese, sa qai sisiqarai lao kamuria
sira qai sosoria i Herodi ko qai mekarai
vaingodo roroqu ko mai vamatea si Jisu
qarigu.

Na Vaikamu Lavata pa Qalili

7 Ego ko i Jisu beto ira na ona sepele sa qai
taloa riu veidia pa ovuku pa Qalili, ko kai
minete tinoni lavata sa qai tuti koko vei pa
Qalili, pa Jiudia,
8 pa Jerusalema, pa Idumea, pa kai
karovona pa Jodani, beto pa vailivutaidi
pa Turosi beto pa Sidoni. Ira doru aipira sa
qai nongoroniria sira doru roiti sa roitiniria
isa, ko qai vaikamu lame tana.
9 Ko totonai sa pojaniria i Jisu sira na ona
sepele ko mai vatana vakole vania sa kai
koaka sau ura qai soku jola sira na tinoni ko
kita mai jupe vaiamunia ira.
10 Ura soku jola sira na tinoni sa salanaria
isa ko ira na tinoni vagaurudi sa qai jujuku
laoa sisa ko vei ko mai ulia sisa qarigu.
11 Ira na tinoni sa koleria na gagala ik-
eredi ba tonai qai batia i Jisu poni sa qai
vukele kole pa moena isa beto qai vevela
votu, pira qarigu, <<Ao sa na Tuna na
Tamasa!>> qarigu.
12 Ba sa paranga suquturia i Jisu sira na
gagala ikikeredi ko maike pojai ira sa na
veveina isa sau.

I Jisu sa Vileria ira ka Manogarua Tinoni Tagarunudi
(Matiu 10.1-4; Luke 6.12-16)

13 Ego sa sagere sae pa kai kubo si Jisu
beto sa kuku vaikamuniria sira sa ny-
oroguaniria ko mai tutia, ko qai vaikamu
lao tana sira.
14 Ko sa vileria i Jisu sira ka manogarua
beto sa gigalaniria na tinoni tagarunudi
sira, ko mai suvere tavitia isa beto ko mina
garunu riuniria ko mai tarae sau.
15 Beto sa vaniria na neqi ko mai ijiju pale
tomate ikikeredi sau.
16 Ko aipira sa na isongodi ira ka manog-
arua sa vileria i Jisu: i Saimone (isa sa
vakukunia i Pita),
17 i Jekopi beto i Jone karu tuna i Zebeti
(ira sa gigalaniria Boneage, na ginuana sa
na tuna na paka oka),
18 i Aduru, i Pilipi, i Batolomiu, i Matiu,
i Tomasi, i Jekopi na tuna i Alepiasi, i
Tadaeasi, i Saimone isa perangana sa so-
manana talea na qavuna Romu,
19 beto ko i Jiudasi Isikarioti isa na tinoni
sa gabala kanai i Jisu.

I Jisu beto i Beelizebulu
(Matiu 12.22-32; Luke 11.14-23; 12.10)

20 Ego tonai sa kamu pa ruma si Jisu sa qai
kamu vaitakoi tugu sira na minete tinoni ko
i Jisu beto ira nona sepele sa qaike boka teku
totoso ko bai tetekudia.
21 Totonai sa qai lame sira na turana ko
mai ragata toni variua si Jisu qarigu, ura qai
nongoronia sa sa tei tuturu tu sa na tinoni
ina qarigu sira kaki.
22 Beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau
na lagere veidi pa Jerusalema sa qai kole
popojai, pira qarigu, <<Sa kolea i Beelize-
bulu beto pa neqi tana na bangaradi ira na
tomate sa sa boka ijiju paleria na tomate sa
na tinoni api,>> qarigu.
23 Poni sa kuku tekuria i Jisu sira qai
vaivagigalainia na Vavanau ko sa vavakato
vaniria na vavakato vavapada, pira sau,
<<Ai vei i Setani mina boka iju variua tu si
Setani mekana?
24 Na binangara sa vaipipikatai mulenia
mekana sa kode minake boka turu vaneqi.
25 Beto na tatamana sa vaipipikatai mule-
nia mekana sa kode mina tajejegara.
26 Ko vei i Setani mina kana mulenia
mekana beto mina vaipipikatai mekana, sa
minake turu vamauru sisa goto kode mina
manyao gu sisa.
27 Beto ko kepore sa kai tinoni mina boka
soqolo tome lao pa leo ruma tana tinoni
neqina ko mina iko tekuria sa na sakasava
tana vei bi oqoro piu vakole momoea mai tu

sa na tinoni neqina api. Momoe sa mina piu vakolea mai tu isa sa na tinoni neqina api, beto sa mina boka iko vapuputia isa sa na sakasava pa ruma tana.

28 Ma poja sosotonigou ara sagou: kode mai boka taleoso gu sa doru sela bai roitiniria ira na tinoni beto doru vamoroanana na Tamasa qai poja votuniria.

29 Ba na tinoni sa vamoroania na Gagala Tabuna sa minake taleoso kamua na kamua, ura isa sa tei roitinia tu sa na sela kole jolana,>> sau si Jisu.

30 Inara sa vaivagigalai vei si Jisu ura kaki tinoni sa pira qai kole paparanga vei, <<Sa kolea na gagala ikikerena sa na tinoni api,>> qarigu.

Na Tinana beto ira na Tasina i Jisu
(Matiu 12.46-50; Luke 8.19-21)

31 Ego na tinana beto ira na tasina marene i Jisu sa qai kamu. Ko qai turu pa sesebe ruma isa beto qai garunu tomenia sa na nongoro ko mi votu lame si Jisu qarigu.

32 Na vaikamu tinoni sa qai korapa toqo vavailivutainia si Jisu ko ira kaki sa qai paranga laoa sisa, pira qarigunia, <<Qokolo, na tinamu beto ira na tasimu marene sa pa peguru ko qai korapa nyaqogo sao,>> qarigunia si Jisu.

33 Poni sa oe laoria i Jisu sira, pira sau, <<I sei sa na tinaqu beto ko ira sei sira na tasiqu marene ara?>> sauniria.

34 Beto sa doro vailivutainiria sira qai toqo pa vavailivutaina beto pira sauniria, <<Doro! Aipira tugu sira na tinaqu beto na tasiqu marene ara.

35 Na tinoni sa roitinia isa vei sa nyoroguania na Tamasa sa isa tugu sa na tasiqu marene, na luluqu rereko, beto na tinaqu ara,>> sau sisa.

4

Na Vavakato Vavapadana na Kiko
(Matiu 13.1-9; Luke 8.4-8)

1 Ego sa podalai vaivagigalai mule pa poanana pa ovuku Qalili si Jisu. Ko na minete tinoni lavata sa qai vavaikamu lame tana, ko sa lao tu koi ko sa toqo pa kai koaka titina pa kolo, goto ira na minete tinoni sa qai turu pa poanana.

2 Ko sa kole vagigalainiria isa sa soku vavakato vavapada. Ko pa ona vaivagigalai sa pira sa vavavakato vei.

3 <<Mu vainongoro ko! Koleona sa kai tinoni umuma sa votu riu vavuvusuria na kiko.

4 Ko tonai sa kole vavavuvusu isa, sa kaki kiko sa qai vukele lao pa lodaka soana ko qai kamu na manugu ko qai tobiki gani betoria na gadia.

5 Kaki kiko sa qai vukele pa bubuturu ketakoi sake mota na peso, ko qaike ruavo tugu na pidokodi ura sake soku na peso.

6 Ba totonai sa sagere na tapo ko sa alangaria poni sa qai malei matedia, ura sake gore vakori na bageredi.

7 Kaki kiko sa qai vukele lao pa eqa sa kolea na gasoro vavaioka, ko tonai qai pidoko sa na kiko, sa na gasoro vavaioka sa amu tariria ko qaike vua.

8 Goto kaki kiko sa qai vukele lao pa peso jongana ko qai pidoko beto qai toa sae ko qai vua vuvungu. Ko kaki qai vua uengavulu, kaki vonomongavulu, beto kaki sa kai gogoto tu,>> sau si Jisu.

9 Beto sa pira sau, <<Na tinoni sa pore na talingi nonongorona sa mi vainongoro! >> sau si Jisu.

Na Vagisona na Vavakato Vavapada Sosoto
(Matiu 13.10-17; Luke 8.9-10)

10 Ego totonai sa korapa suvereona mekana si Jisu, sa qai lame sira kaki tinoni qai tututia isa beto ko ira ka manogarua sepele ko qai nanasania sa na ginuana na vavakato vavapada api.

11 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sauniria, <<Agou qu tei taiania tu sa na gigalai paena na veveina na binangara tana Tamasa, goto ira qai sou tana sa doru gigalai sa qai tekuria pa vavakato vavapada gu.

12 Ko sa gore votu sa na ginuana na Kukuti Tabuna:
<Mai dogoro ko mai dodogoro
ba maike batia,
mai nongoro ko mai nonongoro
ba maike vakaberia.
Ura kita mai gabala
ko mai taleosoniria,> sau,>>
sauniria i Jisu sira.

I Jisu sa Ruvatia na Vavapadana na Kiko
(Matiu 13.18-23; Luke 8.11-15)

13 Beto pira sauniria i Jisu sira, <<Ai sa vei, quke vakaberia tu agou sa na vavakato vavapada api? Ego ko inara sa vei sa kode munake boka tugu vakabereria agou sa doru vavakato vavapada.

14 Na tinoni umuma sa sa vavuvusia sa na paranga.

15 Ira kaki tinoni sa qai vei ira na kiko qai vukele lao pa lodaka soana, ketakoi sa tavavuvusu na paranga. Ko tonai qai nongoria sa na paranga poni sake ruavo tugu lame teku palea i Setani sa na paranga sa tavavuvusu pa bulodi.

16 Ira qai vukele pa peso bubuturudi sa ira na tinoni isa tugu qai nongoria na paranga poni qaike ruavo teku ngangali qeqerania,

17 beto sa kepore na bageredi mekadi ba qai toa vakakasa tu iapeki totoso. Ba tonai

4:12 Aisea 6.9-10.

qai gosoro taleni tapata beto na vaikomiti sa na paranga, poni sa qaike ruavo tugu vukeledi.
18 Ira kaki mule sa ira qai tavavuvusu pa vaikorapaidi na gasoro vavaioka. Pira sa ira qai nongoria na paranga,
19 ba na takulangana na susuvere pa kasia gusu, na nyoroguadi na isisongo pa peso, beto na nyonyoroguadi mule kaki sakasava mule sa qai tomeria na bulodi. Ko sa amua na sakasava pira sa na paranga ko sake boka vua.
20 Goto ira qai tavavuvusu pa peso jongana sa ira na tinoni qai nongoro vakoititiria beto qai teku vakatapia ira sa na paranga. Ko ira sa qai vua vuvungu: kaki uengavulu, kaki vonomongavulu, beto kaki sa kai gogoto tu,>> sau si Jisu.

Na Juke sa Opo taria na Besini
(Luke 8.16-18)

21 Beto pira sauniria i Jisu sira, <<Ai sa vei, na juke sa sa tapogoso tome pa ruma ko mina tavakole pa kauru kadakita babi pa kauru sape puputana? Dai! Pa ona totoqona tu sa na ona laona mina toqo sisa.
22 Doru sakasava qai kole vapae sa mai bola votu, beto doru sakasava qai kole golomo sa mai votu lame pa kakaberena.
23 Na tinoni sa pore talingi nonongorona sa mi vainongoro!>> sau si Jisu.
24 Beto pira sauniria, <<Mu viloto vatalea sisa qu nongoria. Isa tugu na pada qu vaiania sa isa tugu sa na pada muna taiania agou, beto mina jolania mutugu isa sa muna tekua agou.
25 Ura isa sa koleona na ona sa na motana mina taia vatamonia. Goto na tinoni sa keporeona sa isa tugu iapeki sa isongia isa ba mina taragata variunia tugu sisa,>> sau si Jisu.

Na Vavapadana na Kiko sa Pidoko
(Matiu 13.32-34; Luke 13.18-19)

26 Beto sa paranga si Jisu, <<Na binangara tana Tamasa sa sa vei puputa kai tinoni sa ipaporoniria pa peso sa na kiko,
27 beto sa puta mumagana na bongi beto sa kamua na rane poni sa dorava. Qai pidoko beto ko qai toa sa na kiko, ba isa mekana ba sake gigilai sa ai qai vei beto qai toa sira na kiko pira.
28 Na peso gu mekana sa vatoaia sa na umuma ko qai vua: momoe sa votu lame na equruna, beto qai lavata sa na talingidi, beto qai mamatua sa na talingidi na vuiti.
29 Ko tonai qai matua sa na vuvua poni sa sa garunuria isa sira na tinoni ababu ko qai lao ababu, ura sa kamua gu sa na totoso ababu,>> sau si Jisu.
30 Beto sa paranga si Jisu, <<Na sa tana vavapadania gita sa na binangara tana Tamasa? Babi ai vavakato vavapada veveina sa tana vavakato vakaberenia gita sisa?
31 Sa vei gu kai kiko masitadi sisa. Sa ikete jolania doru kiko pa kasia gusu sa na kiko isa,
32 ba tonai sa tauma pa peso poni sa toa sae ko sa lavata jolaniria sira doru umuma. Ko sa kakae lalavata ko ira na manugu qai tatava kamu ko qai roiti dia alale na vovori pa kaedi sa ongongu,>> sau si Jisu.
33 Soku vavakato vavapada vevei pira sa sa vavakatoniria i Jisu tonai sa kole ule vaniria na paranga. Ko sa vavakatoniria sa isa vei qai boka nongoro vakaberia ira.
34 Doru ona vaivagigalai sa sa vakoleria pa vavakato vavapada sisa tonai sa vavakato tadira doru. Totonai tu sa suvere tavitiria mekana sira na ona sepele sa sa ule vakakabere vaniria sa doru kai sa.

I Jisu sa Vabulea na Ranebongi
(Matiu 8.23-27; Luke 8.22-25)

35 Ego totonai sa gore na veveluna na rane isa, sa i Jisu sa parangaria sira nona sepele, pira sauniria, <<Aria ko ta karovo lao pa kai karovona na ovuku,>> sau.
36 Ko qai loaia sa na minete tinoni ko qai koi pa koaka sira na sepele ko qai tonia si Jisu sa tei koiona tu pa koaka. Kaki koaka ba qai korapa titidia tugu ketakoi.
37 Tonai qai toka karovo sa kai gava lavata sa rajaria beto sa taloloku taria na ololobagea sa na koaka ko sa pugelia na kolo.
38 Ba i Jisu sa tarubatunia kai tarubatu ko sa korapa putagana pa tatavana na koaka. Ko qai lao jou vadoravia sisa beto pira qarigunia, <<Tinoni vaivagigalai! Ta mate taqeu sa gita! Ai vei sake vatakulangigo ao sa vei inara?>> qarigunia.
39 Poni sa tatakole si Jisu ko sa tokea sa na gava beto pira saunia na kolo, <<Bule! Mu noso! >> sau. Tonai sa sa noso sa na gava beto sa bule elava sa na kolo.
40 Beto pira sauniria sira na ona sepele, <<Ai sa vei ko qu matagutu tu? Oqoro pore tugu na miu rarange sagou?>> sauniria.
41 Qai matagutu vivitigi sira ko qai kole vavainanasa mekadi, pira qarigu, <<Ko i sei tu sa na tinoni api ko ira tu na gava beto na kolo ba qai nongoria tugu nona paranga?>> qarigu sira.

5

I Jisu sa Salania na Tinoni sa Kolea na Gagala Ikikerena
(Matiu 8.28-34; Luke 8.26-39)

1 Ego ko qai lao paro sa pa kai karovona na ovuku pa Qerasini.
2 Ko isa tugu sa taloa pa koaka ko sa paro si Jisu, sa kai tinoni sa kolea na gagala ikerena

sa votu koko lame vei pa bevi vavaigolomodi ko sa lame gosoria si Jisu.

3 Na susuverena pa bevi vavaigolomodi sa na tinoni api, ko qai podeke piuni seni tu ba kepore tugu kai tinoni bi boka piu vakolea.

4 Soku totoso qai tei pikoni seni tu na nenena na limana ba sa rabutu papaleniria sira na seni pira beto sa piara paleria sira na aeana pa nenena. Kepore kai tinoni bi neqi jolania ko bi boka tale vamomosia.

5 Na rane na bongi sa sa kole gu biulai lao lame pa bevi vavaigolomodi beto pa kukubo ko sa kole gu lukana uui beto sa kole vapapaleka mulenia na papatu.

6 Ko sa batia pa souna tu isa si Jisu, poni sa abutu totoai lao opo toqo sori tutungu pa moena isa.

7 Ko sa vevela votu, pira sau, <<Na sa na mua ginugua taqu ara sao Jisu na Tuna na Tamasa Ululuna Jola? Pipaqu tana Tamasa, ao munake vakilasasiu ara sao!>> sau.

8 Ura perangaina tu qi tei poja veinia tu pira i Jisu sisa, <<Gagala ikeremu, mu votu riu tana tinoni api sao!>> tei qiunia tu.

9 Ko sa nanasia i Jisu sisa, <<I sei na isongomu sao?>> saunia.

Poni sa paranga sisa, pira sau, <<I Joatina sa na isongoqu ara, ura na joa sagei,>> sau sisa.

10 Ko sa tepa totoka vivitigia isa si Jisu ko mike iju votuniria pa gugusu isa sira na gagala ikikeredi sau.

11 Ego qai korapa nyunyubele gaganigadia pa kai kalena na kubo ketakoi sa kai godo borogo.

12 Ko qai tepa totoka vivitigia ira na gagala ikikeredi si Jisu, pira qarigunia, <<Mu garunu laonigei tadira na borogo pori, ko me lao tomeria ira,>> qarigu.

13 Poni sa vamalumuria isa sira, ko qai votu taloa tana tinoni sa na gagala ikeredi ko qai lao tomeria sa na borogo. Ko na godo borogo doruna, na anyedi karu tina, sa qai tulai gore sa na taba mamavarana ko qai gore kuju mate betodia pa leo kolo.

14 Ko ira na tinoni qai kopuniria na borogo pira sa qai uku riudia ko qai lao vavakatonia pa gugusu beto pa vailivutaina ketakoi. Ko qai lame sira na tinoni ko mai dogoria sa na sakasava sa pidoko qarigu.

15 Tonai qai lame kamu tai Jisu sira, sa qai batia ira sa na tinoni perangaina qai tomea mai na joa tina gagala ikeredi. Ba kopira sa tei popoko vataleona tu beto sa tei tavagigalana tu ko sa korapa toqona sa na tinoni isa. Ko qai matagutu sira na tinoni.

16 Ira qai somana batia isa qai vei na godo borogo beto na tinoni sa tomea na gagala ikeredi api sa qai vavavakato vaniria sira na goto tinoni.

17 Ko ira na tinoni qai tepa totokai si Jisu ko mi iolo votu pa dia gugusu qarigunia.

18 Ego ko totonai mi koi pa koaka sau si Jisu, poni sa sa lame ko sa tepa totoka tai Jisu sa na tinoni qai koni loai na gagala ikeredi api ko mi tutiaona i Jisu sau.

19 Ba i Jisu sake vamalumia, goto pira tu saunia, <<Dai, mu mule lao pa mua gugusu tadira na turamu ko mu ule vaniria sa na roiti poreveveina sa roiti vanigo na Bangara beto na veveina na vairoqu vaitokai sa vadogoronigo,>> saunia.

20 Ko sa taloa riu sisa ko sa podalai vevelania gu pa doru gugusu pa ia pa Manogagusu isa sa na roiti sa roitiniria i Jisu tana ko qai gabara beto sira doru tinoni.

Na Tuna Rereko i Jaerasi beto na Rereko sa Ulia na Poko ti Jisu
(Matiu 9.18-26; Luke 8.40-56)

21 Ego tonai sa karovo ligu lao pa kai kalena na ovuku si Jisu, poni sa kai minete tinoni lavata sa qai lame vaiamunia sisa pa poanana pa ovuku.

22 Pa totoso tugu isa sa lame sa kai tinoni mamata pa ruma vavaikamuna, na isongona i Jaerasi. Tonai sa batia isa si Jisu, sa lao gona toqonia pa nenena isa,

23 ko sa tepa totokai isa sisa, pira saunia, <<Na tuqu rereko sa sa korapa ala lao vei pa mate. Mu lame vaoponia na limamu, ko mu alo mulenia nona toa!>> saunia.

24 Poni sa tutia isa si Jisu.

Ego kai minete tinoni lavata sa qai tutia isa ko qai jupe vaikalenia sisa.

25 Sa korapa tugu pa vaikamu tinoni ketakoi sa kai rereko sa kole variu orungu laona gu pa korapana manogarua aoro.

26 Na rereko api sa tei dori kole gosoria tu soku tapata pa kopu tadira na tinoni vaisalana beto doru kai ona isisongo sa gona paleniria pa kole nyaqo solata, ba sake isongo jonga podeke tu goto tonai sa sa viva tu lalaona sa na tapata tana.

27 Tonai sa nongoronia na rereko api sa na veveina i Jisu, sa sa tuti ligu pa leo vaikamu tinoni sisa ko sa ulia sa na poko tai Jisu.

28 Ura pira qi kole roroqu golomo vei pa bulona sisa, <<Vei mana ulia gu ara sa na poko tana, sa kode mana tasalanaqua gu sara,>> sau.

29 Ko isa tugu sa ulia isa sa na poko tai Jisu, sa totonai tugu sa nosona sa na orungu, beto sa vagigilai pa tinina sa sa tei tasalana tu sisa pa nona mo sau.

30 Pa totoso tugu isa sa vagigilai mekana i Jisu sa na neqi sa votu riu pa tinina. Ko sa balinga mulea sa na vaikamu tinoni ko sa nanasaria, pira sau, <<I sei sa ulia na poko taqu?>> sau.

31 Poni qai paranga tu sira nona sepele, pira qarigunia, <<Qu batiamua ao sa na

rave tinoni qai jupe vavaiamunigo, ba ai sa vei ko qu nanasa tu, <I sei sa ulisiu?> qugu tu,>> qarigu sira.

32 Ba sa kole tugu doro vailivutai i Jisu ko mi batia sa na rereko sa ulia isa sau.

33 Sa vagigilai na rereko api sa na salana sa gore votu pa tinina ko sa matagutu neneqere, ko sa lao gona toqonia pa moena i Jisu ko sa ulenia gu isa sa na vavakato doruna.

34 Poni sa pira saunia i Jisu sisa, <<Tuqu, na mua rarange sa tei salanigo tu. Mu lao pa bule beto mu tasalanamua tu pa mua tapata,>> saunia.

35 Totonai sa korapa paranga si Jisu, sa qai bobola kamu gu sira kaki tinoni na koko lame veidi pa ruma tai Jaerasi na tinoni mamata pa ruma vavaikamuna, ko pira qarigunia si Jaerasi, <<Na tumu rereko sa kopira sa tei mate tu. Kita vapavu lame goboria na tinoni vaivagigalai,>> qarigu sira.

36 Ba i Jisu sake pavu nongoria sa na paranga qai pojai ira, goto tonai sa pira saunia gu sa na tinoni mamata pa ruma vavaikamuna, <<Muke matagutu, mu vasosoto gu,>> sau sisa.

37 Ego ko kepore sa kai tinoni sa vamalumu tutia isa, goto mekadi gu ira Pita, i Jekopi beto ko i Jone na tasina gu i Jekopi.

38 Tonai qai lame kamu pa ruma tana tinoni mamata pa ruma vavaikamuna, sa sa batia i Jisu sa na rura takulangadi ira na tinoni qai roroma beto qai lukana kekebo.

39 Ko sa tome sisa ko pira sauniria, <<Ai sa vei ko qu rura takulanga beto qu korapa kekebo roroma tu sagou? Na koburu ina sa sake mate, goto sa korapa putagana gu,>> sauniria.

40 Tonai sa paranga vei isa poni sa qai avavunia ira na tinoni sisa.

Ego ko sa iju vavoturia i Jisu sira doru, goto na tinana gu beto na tamana na koburu beto ira kue ona sepele gu sa sa toni tomeniria ketakoi sa kole na koburu.

41 Beto sa arua i Jisu sa na limana na koburu beto pira saunia, <<Talita, kumi,>> sau (Na ginuana sa, <<Ngore, qa parangigo ara sao, mu tatakole!>> sau).

42 Pa totoso tugu isa sa tatakole sa na rereko ikete api ko sa reregeona, ura sa tei manogarua aorona tu sa na rereko isa. Ko qai gabara vivitiginiria sira na tinoni.

43 Ba sa naqu vaneneqiria i Jisu sira ko maike vavakatonia tana kai tinoni sa isa vei sa taroiti alepi sau. Beto sa garunuria ko mai vania kaki sava sa na koburu rereko ko mi tetekuona sauniria.

6

I Jisu qai Kilu Pale pa Nazareti
(Matiu 13.53-58; Luke 4.16-30)

1 Ego i Jisu sa taloa pa gugusu isa ko sa lao pa gugusu ketakoi sa lavata sae ko ira na ona sepele qai tutia lao sisa.

2 Totonai sa kamua na rane Minere, poni sa podalai vaivagigalai pa ruma vavaikamuna sisa.

Ko ira doru qai nongoria isa sa qai gabara vivitigi, ko pira qarigu, <<Pai koko veidi sa na roroqu pira? Na gigalai sa sa isongia sa na tinoni api? Ko na roiti vaivagabaradi tu ba sa roiti votuniria!

3 Na kamada gu sapi! Ko na tuna gu i Mere beto ko na tugadi gu ira Jekopi, Josesi, Jiudasi beto i Saimone sapi! Na luluna rereko ba qai korapa gu inara!>> qarigu sira. Ko qaike tavaraguania ira si Jisu.

4 Poni pira sauniria i Jisu sira, <<Na tinoni kokorotai sa doru eqa sa tapangaga gu, goto pa ona gugusu ketakoi sa lavata sae gu ko tadira na turana beto pa ona tatamana gu mekana sa sake tapangaga,>> sauniria.

5 Ko sake boka roitiniria ketakoi isa sira na roiti vaivagabaradi, goto ira kaki tinoni qai mo gu sa vaoponiria na limana ko sa salanaria.

6 Ko sa gabarania i Jisu sa veveina sa keporeniria na vinasosoto ira.

I Jisu sa Garunuria ira ka Manogarua Sepele
(Matiu 10.5-15; Luke 9.1-6)

Ego sa lekogoria i Jisu sira na gugusu pa vailivutaina ketakoi ko sa kole vaivagigalai.

7 Beto sa kuku vaikamuniria isa sira ka manogarua ona sepele ko sa okoto pikata varuaria pa kai reregena, sa vaniria na neqi ijudi ira na gagala ikeredi, beto sa garunu variuria.

8 Ko sa pojaniria tugu ko maike pogosia kai sa pa dia rerege lao, goto na dia opata gu. Maike pogoso besa, na mane, beto na poata ininamane sauniria.

9 Mai vasaeria gu na dia sadolo, goto maike vasae tamoi poko sauniria.

10 Beto pira sauniria, <<Tonai muna tavakamu pa kai ruma, sa muna suvere gu ketakoi tinganai muna taloa riu pa ia isa sagou.

11 Ira kaki gugusu bai daidia vakamugou beto bai daidia nongorogou, sa mu turu loa pale sa na gugusu isa beto mu tavusu paleria sira na kavuru peso pa nenemiu. Ko isa sa na vinagigilana kode mai tavakilasa sira,>> sauniria.

12 Ko qai taloa riu taraenia sa ira na tinoni mai gabala loiria na dia sela qariguniria,

13 qai iju vovotu paleniria soku tomate ikikeredi, beto qai oraniria na oela sira na soku tinoni qai mo ko qai salanaria.

Na Mate ti Jone Paputaiso
(Matiu 14.1-12; Luke 9.7-9)

14 Ego sa nongoroniria i Herodi na bangara sira doru sakasava vei sa roitiniria i Jisu, ura na isongona isa sa sa tagigila doru gugusu. Ko ira kaki tinoni ba pira qai paparanga vei, <<I Jone Paputaiso sa sa tei turu mule tu qarigu. Ko sa soni vei sa qai roiti tana sira na roiti vaivagabaradi,>> qarigu.

15 Ba ira kaki sa aipira tu qai paranga vei, <<I Elaija sapi!>> qarigu.

Beto kaki goto sa pira tu qarigu, <<Kai tinoni kokorotai sapi, kai veveina ira na tinoni kokorotai pa moa sina!>> qarigu.

16 Ko tonai sa nongoria inara qai paranga vei sira, sa sa paranga si Herodi, pira sau, <<Isa tugu i Jone Paputaiso qa tei kujukia tu ara sa sa turu mule!>> sau.

17 Ura i Jone sa perangaina tu i Herodi tugu mekana qi garununi tinoni ko qai piu vatomea pa ruma vaipiu. Na ginuana sa tapiunia i Jone sa na veveina gu i Herodiasi. I Herodiasi sa na maqotana tu i Pilipi isa na tasina gu mekana i Herodi, ba qi alavia tu nona i Herodi si Herodiasi.

18 Ko i Jone tugu qi kole manoga popojania si Herodi, pira qiunia, <<Nake tavamalumuna pana Vavanau sa vei ao qu suvere tavitia na maqotana na tasimu,>> qiunia.

19 Ko i Herodiasi qi puku vakolenia pa bulona sa api ko qi nyogua vamatea si Jone, ba qike boka.

20 Ura i Herodi ba qi matagutunia si Jone ura qi gigilaiona sa i Jone sa kai tinoni tuvisina beto na liosona sisa ko sa vei sa qi kopu vasarenia sisa. Ko tonai qi nongoria sa na paranga ti Jone sa qi rura tugu, ba qi kole nongoro qeqerania tugu sisa.

21 Ego tonai qi kamu sa na rane podo ti Herodi sa sa qi tekua na totoso jongana si Herodiasi. Qi roitinia i Herodi sa kai vavolo rane podo beto qi soruria sira na iviva lalavata pa qavuna, ira na kutadi ira na tinoni vaipera, beto ira na ivivadi ira na bubutu tinoni pa Qalili ko qai lao somana teteku.

22 Ko pa vaikamu isa qi tome lao pepeka sa na tuna rereko i Herodiasi, ko qi vaqerai si Herodi beto ira na tinoni qi soruria.

Ko qi paranga lao tana koburu rereko sa na bangara, pira qiu, <<Mu tepanisiu isa qu nyoguania. Ara mana vanigo sa na mua nyorogua,>> qiunia.

23 Beto qi maulu lao tana rereko, pira qiu, <<Ai tu sakasava veveina sa muna tepai ao, ba kode mana vanigo gu. Bi na kobuna na qua binangara bugu tu sao, ba jongana gu! >> qiu sisa.

24 Poni qi votu lao nanasia na tinana sa na rereko api, pira qiunia, <<Na sa sa mana tepai ara,>> qiunia.

Poni qi oe lao sa na tinana, pira qiu, <<Na batuna i Jone Paputaiso, mugunia,>> qiu.

25 Poni qi sisiqarai mule lao tana bangara sisa ko pira qiu, <<Qa nyoguania ko mu petania pa peleita sa na batuna i Jone Paputaiso beto mu pogoso lame vanisiu kopira tugu,>> qiunia.

26 Qi takulanga vivitigi tugu na bulona sa na bangara, ba qi tei maulu tu pa moedi ira na iviva lavata sisa ko qike boka dainiaona sa na tepa tana rereko.

27 Ko pa totoso tugu isa qi garunia i Herodi sa kai tinoni kopu tadira na solodia ko mi pogoso lamenia sa na batuna i Jone qiunia. Ko qi lao sa na tinoni isa ko qi kujukia pa ruma vaipiu si Jone,

28 beto qi petania pa peleita ko qi pogoso lame vania sa na rereko. Ko na rereko api qi tekua ko qi pogoso laonia tana tinana.

29 Totonai qai nongoro sira na sepele ti Jone sa qai kamu pogosia ira sa na kokobu tinina i Jone Paputaiso ko qai lao golomia pa kai bevi vavaigolomona.

I Jisu sa Vatetekuria ira ka Lima Tina Tinoni

(Matiu 14.13-21; Luke 9.10-17; Jone 6.1-14)

30 Ego qai mule vaikamu tai Jisu sira ka manogarua tinoni tagarunudi, ko qai vavakato vania isa sira doru sakasava vei qai roitiniria beto qai vaivagigalainiria.

31 Poni sa pira sauniria i Jisu sira, <<Mei, aria ko ta lao pa kai ia kaloina mekada, ko agou ba mu minere mai,>> sauniria. Ura qai soku jola sira na tinoni qai kamu vaibei, ko i Jisu beto ira nona sepele ba qaike boka teku totoso ko bai tetekudia.

32 Ko qai koi pa kai koaka ko qai lao kai ia kaloina mekadi.

33 Ba ira na kubo tinoni sa qai doro gigalariadia sira tonai qai toka. Ko qai abutu poana sira na tinoni na lame veidi pa doru okoto gugugusu ko qai lao vakujeleria ko qai vera momoedia pa ia ketakoi mai korapa lao paro qarigu ira Jisu beto ira na ona sepele.

34 Tonai sa jorotongana pa poanana si Jisu, sa sa batia sa na minete lavata ko sa roroqu vivitigiria, ura qai vei puputa na sipi kepore na dia sepati. Ko sa podalai vaivagigalainiria soku sakasava i Jisu sira.

35 Ego ko tonai sa gore na vevelu sa qai lame tana sira na ona sepele ko pira qarigu, <<Na ia kaloina sa lani, beto ko sa tei gore tu sa na vevelu.

36 Ko mu garunuria ira na tinoni pira ko mai lao pa gugusu vailivutaidi inara ko mai vaigadia gagani mekadi,>> qarigu sira.

37 Ba sa oe laoria i Jisu sira, pira sau, <<Dai. Agou tu mu vaniria na tetekuna sira pira,>> sau.

Poni qai paranga sira na sepele, <<Ai vei qu nyoguania ko me lao vaini gagani karu gogoto poata siliva* beto me iaria ko mai teteku qugu?>> qarigu sira.

38 Poni sa sa nanasaria tu i Jisu sira, pira sau, <<Ka visa batu bereti qu pogosoria? Mu lao moko dororia,>> sauniria.

Ko tonai qai batia sa pira qarigu, <<Ka lima batu bereti, beto karu igana,>> qarigunia sisa.

39 Poni sa pojaniria i Jisu sira doru ko qai pipikata pa okoto pukuna beto sa qai toqo pa buburu.

40 Ko qai toqo vavaitivi pa okoto dia puku tinoni, kaki pupuku tinoni sa kai gogoto, kaki limangavulu.

41 Beto poni sa tekua i Jisu sa ka lima batu bereti beto karu igana ko sa enga sae pa noka, sa mananiria, beto sa kikiparia sa na bereti beto sa vaniria ira nona sepele ko qai iaria sira na tinoni. Beto sa kikiparia mule sa karu igana beto sa qai iaria mutugu sira doru.

42 Ko ira doru sa qai teteku beto qai pote beto.

43 Beto sa qai aru vavaikamuniria sira na kikipa bereti beto na igana qai kole joladi, ko qai vapugeleniria sa ka manogarua totopa.

44 Ko na anye vaikamudi ira doru tinoni qai teteku sira ka lima tina marene.

I Jisu sa Rerege pa Vuliti Kolo (Matiu 14.22-23; Jone 6.16-21)

45 Ego sa pojaniria i Jisu sira nona sepele ko mai koi pa koaka ko mai toka lao momoe pa Betiseda pa kai karovona na ovuku sauniria, goto isa sa suvere jola ko sa doro variuria mai tu sira na minete tinoni.

46 Ko pa liguna sa loloa variuria ira poni sa sagere sae pa kai kukubo sisa ko sa vavara.

47 Ko totonai sa gore na vevelu sa na koaka sa tei lao tu pa kokorapa kolo, goto isa mekana sa korapa pa peso tu.

48 Ko sa gele laoniria sa qai korapa vaimategadia na qelu sira nona sepele, ura sa raja koimoa sa na gava. Ko papada vaikorapaina kue ko vonomo koloko vuvugei jonga sa sa rerege pa vuliti kolo ko sa lao kamuria sisa. Ko mi alokata jolaniria sau.

49 Ba totonai qai batia sisa sa korapa rerege pa vuliti kolo, sa palu na tomate qarigu sira ko qai lukana uui tu.

50 Ira doru sa qai bati betoadia ko qai matagutu neneqere beto.

Ba pa totoso tugu isa sa paranga laoria isa sira, pira sauniria, <<Mu varene! Ara gu sapi, muke matagutu!>> sau sisa.

51 Beto sa totonai sa koi lao pa koaka sisa, sa sa bule betona sa na gava. Ko qai gabara vivitigi sira na sepele.

52 Ura qaike doro vakaberia ira sa na ginuana ka lima batu bereti sa vaivatetekunia i Jisu ura sa oqoro revanga na dia roroqu.

I Jisu sa Vaisalana pa Qenesareti (Matiu 14.34-36)

53 Ego tonai qai karovia ira sa na kolo sa qai lame paro pa ia pa Qenesareti, ko qai vatitia ketakoi sa na dia koaka.

54 Isa tugu qai tete paro sira, sa qaike ruavo tugu doro gigalia ira na tinoni ketakoi si Jisu.

55 Ko qai abuturia ira sira na ruruma tadira na tinoni qai suvere ketakoi beto ko qai okoto pogoso kamu tavitiniria tugu na dia lovu sira na tinoni qai mo. Ketakoi qai nongoronia pa sanu sa korapa i Jisu qarigu poni sa qai vaipogoso lao beto vei tugu ketakoi.

56 Ko pa doruna ia ketakoi sa rijo lao vei i Jisu, bi pa gugusu ikikete babi pa gugusu lalavata, sa qai pogoso kamuniria tugu pa ia mamaketina ketakoi sira na tinoni momoodi beto qai tepa totokai ira si Jisu ko mai ulia gu na uquna nona poko ba jongana gu qarigu. Ko ira doru tinoni moodi qai ulia na uquna nona poko sa qai tasalanadia tugu.

7

Na Vaivagigalai Kolena tadira na Tinoni Jiu (Matiu 15.1-9)

1 Ego ira na Parese beto ira kaki qai vaivagigalainia na Vavanau na koko veidi pa Jerusalema sa qai vaikamu lame ti Jisu.

2 Qai batiria sira kaki sepele tana qai tetekunia na limadi nake liosodi ura qaike loloqa lima vei qai vaivagigalainia ira na Parese qarigu.

3 Ura ira na Parese beto ira doru tinoni Jiu sa qai kopuniria sira na uana tututidia tadira na dia tite ko qaike teteku sira tonai qai oqoro loqa lima.

4 Beto tonai mai mule pa maketi sa mai ogono valioso mai tu beto sa mai teteku. Beto kubo mule sira na tuti pa dia uana vavalioso vevei pa nyanyanyapa valioso kapa, na raro, na nonobudi, sa qai kopuniria tugu.

5 Ko ira na Parese beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau sa qai nanasia si Jisu, pira qarigunia, <<Ai sa vei ko qaike tutia tu ira na sepele tamu sira na uana tututidi tadira na oda tite, goto qai tetekunia gu ira sa na limadi nake liosodi?>> qarigu.

6 Poni sa oe laoria i Jisu sira, pira sau, <<Sa sotona gu si Aisea tonai sa ululenia

* **6:37** Kai poata siliva sa na padana na tabara kai rane.

sa na veveimiu agou na tinoni vavabata
sesekemiu. Pira sa na paranga sa kutiria isa,
<Ira na tinoni pira sa
qai vatarasaenisiu na beberudi gu,
ba na bulodi sa sou vivitigi taqu.
7 Na goborodi gu sira dia vinatarasaequ ara,
qai vaivagigalainiria na vaivagigalaidi
na vinaturu
tadira na tinoni gu,> sau.
8 Qu loa palenia agou sa na garunu tana
Tamasa, ko qu kopu vatataleniria sira na
uana tututidi tadira na tinoni gu,>> sau si
Jisu.
9 Beto pira sauniria, <<Qu gigalai jola
sagou! Ko qu vakeporea ginuana agou
sa na garunu tana Tamasa ko qu vaturu
vaneqiria sira na miu uana tututidi
mekamiu!
10 Pira sau si Mosese, <Mu pangaganiria
ira na tinamiu beto na tamamiu, beto, na
tinoni mina paranga vapirunia na tinana
babi na tamana, sa mina tavamate tugu
sisa,> sau.
11 Ba agou qu pojai tu sa vei kai tinoni
pira biuniria ira na tinana na tamana, <Na
sakasava ba boka tokanigou agou karu sa sa
kobani,> biu (na ginuana na paranga api sa
nona vaivana madina na Tamasa),
12 poni sa quke vamalumia sisa ko bi
tokaniria sira karu tinana beto na tamana
qai vaivasevi.
13 Ko pa soana vei inara sa qu vakepore
veveinai agou sa na paranga tana Tamasa
tonai qu tutia agou sa na miu uana tututidi
qu teku isongoria. Ko kubo uana tututi
vevei pira sa qu roitiniria agou,>> sau si
Jisu.

Na Uana sa Vapajia na Tinoni
(Matiu 15.10-20)

14 Ego sa kuku vaikamu liguniria mule i
Jisu sira na minete tinoni ko pira sauniria,
<<Mu vainongoro lame sagou doru, ko mu
vakaberia sapi.
15 Kepore sa kai sava sa teku tomenia
pa tinina na tinoni mina boka vapajia sisa.
Goto isa tu sa koko votu lame vei tana tinoni
sa sa vapajia sa na tinoni isa.
16 Na tinoni sa pore talingi nonongorona
sa mi vainongoro,>>* sau si Jisu.
17 Ego ko tonai sa loaria sira na minete
tinoni ko sa lao tome pa ruma sisa, poni sa
qai nanasania ira nona sepele sa na veveina
na vavakato vavapada api.
18 Poni sa paranga laoria isa sira, pira
sau, <<Ko agou ba quke vagogovea tugu sa?
Quke vakoinonoa tu agou sa? Kepore kai
sava sa teku ponyolia na tinoni sa sa vapajia
nona toa.
19 Ura sake tome pa bulona na tinoni sisa
goto pa borina gu, beto sa vavotu riu pale
gu,>> sau si Jisu. (Ko tonai sa paranga vei
inara si Jisu sa sa vakaberia isa sa doru
gagani sa qai liosodi beto.)
20 Beto pira sau si Jisu, <<Isa tu sa koko
votu lame vei tana tinoni sa sa vapajia sisa.
21 Ura pa leo bulona tu na tinoni qai koko
votu lame vei sa na roroqu ikikeredi, na
roroiti valulasa, na ikiko, na varivai,
22 na babarata, na muino, na roiti ikik-
eredi, na nyonyorava, na uana pajidi, na
kokono, na vamoroana tinoni, na vatarasae
mule, beto na uana duduvilidi.
23 Doru sakasava ikikeredi pira sa qai
votu lame vei pa leo bulona na tinoni ko qai
vapajia sa na tinoni isa,>> sau si Jisu.

Na Rarange tana kai Rereko Iviva
(Matiu 15.21-28)

24 Ego sa taloa pa gugusu isa si Jisu ko sa
lao pa gugusu pa Turosi.† Ko tonai sa kamu
ketakoi sisa, sa sa lao tome pa kai ruma ura
sake nyoguania ko bai gigilai ira na tinoni sa
na suverena isa ketakoi sau. Ba sake jonga
ovo sisa.
25 Koleona pa gugusu ketakoi sa kai iviva
rereko sa kolea na gagala ikerena sa na tuna
rereko. Ko isa tugu sa nongoronia si Jisu
poni sa sa lame gona toqonia pa nenena isa,
26 sa tepai si Jisu ko mi iju pale na tomate
ikikerena sa kole tana tuna rereko sau. Ego
na iviva rereko api sa na tinoni karovona
tu, ko na podona keta pa kale Poinikia tu pa
gugusu pa Siria.
27 Poni sa oe laoa i Jisu sa na rereko api,
pira saunia, <<Momoe sa ira na koburu
mai tu sa mai teteku, ura sake jonga sa bai
tateku sira na gagani tadira na koburu ko
bai tagona lao vaniria na sie,>>‡ sau sisa.
28 Ba sa oe lao tu sa na rereko, pira sau,
<<Bangara, ira na sie pa kauru tevolo ba
qai memeagadia gu sa pa vuvusu gagani qai
vavukeleria ira na koburu,>> sau sisa.
29 Poni sa pira saunia i Jisu sisa, <<Ego vei
muna oe vei inana sao, sa jongana mu mule
laomua pa mua ruma ropi. Na tomate ikik-
erena sa sa tei taloa tu tana tumu rereko,>>
sau sisa.
30 Ko tonai sa mule lao pa nona ruma sisa,
sa sa batia na tuna rereko sa tei loai tu na
tomate ikikerena ko sa korapa koleona pa
ona lovu sisa.

I Jisu sa Salania sa kai Tinoni Kikiqilina

31 Ego sa taloa pa gugusu pa Turosi si Jisu
ko sa rerege vei pa gugusu pa Sidoni, beto sa

7:7 Aisea 29.13. **7:10** Votu 20.12; Vavanau 5.16. **7:10** Votu 21.17; Iama 20.9. * **7:16** Na pikata 16 api sa sake kole pa soku kukuti koledi. † **7:24** Pa Turosi sa na pikata gugusu tadira na tinoni karovodi, nake tadira na tinoni Jiu. ‡ **7:27** Na sie sa na vavapadadi ira na tinoni karovodi beto na koburu sa ira na tinoni Jiu.

gore vei pa Manogagusu ko sa lao pa ovuku pa Qalili.

32 Ko tonai sa qai toni kamunia ira kaki tinoni sa kai tinoni kikiqilina beto na popokana sake boka paranga vatale, ko qai tepa totokai si Jisu ko mi vaoponia na limana qarigu.

33 Poni sa varijoa pa vaikamu tinoni ko sa toni kalenia mekana i Jisu sa na tinoni api, beto sa totunia pa leona karu talingina na tinoni api sa na kakarusuna, beto sa odolo taria na kakarusuna beto sa totunia pa meana na tinoni api.

34 Beto sa enga sae pa noka, sa vagorea kai vasaenga lavata, beto pira saunia sisa, <<Epata!>> (na ginuana na paranga api sa <<Mu revanga tu!>> sau).

35 Pana totoso tugu isa sa tavonga sa na talingina na tinoni isa, beto na meana sa puku tari sa sa taruvata, ko sa paranga vataleona.

36 Beto sa naquria i Jisu sira na tinoni ko maike vavavakatonia sa na roiti api sauniria. Ba tonai sa naquria i Jisu poni sa tonai sa qai gigiri tugu vavaqatania ira na tinoni sa na veveina isa.

37 Ko qai gabara vivitigi beto sira doru, ko pira qarigu, <<Doru sakasava sa sa roiti vajonga betoria sa na tinoni api. Ko ira tu na kiqili ba sa vanononggororia beto ira na poka ba sa vaparangaria,>> qarigu.

8

I Jisu sa Vatetekuria ka Made Tina Tinoni (Matiu 15.32-39)

1 Ego kai totoso mule totonai sa sa vaikamu lame sa kai minete tinoni, ko kepore vavagila kai sa bai tekua. Ko sa kuku tekuria i Jisu sira na sepele ko pira sauniria,

2 <<Qa roroqu vitigiria ara sira na minete tinoni pira, ura tei kue ranedi tu qai suvere tavitisiu ko kopira kepore kai sa mai tekua.

3 Vei mana garunu variu buburanaria ara pa dia gugugusu, sa kode mai tabubulo pa soana sa pira. Ko ira kaki pira na dia gugusu ba sa sou jola,>> sau sisa.

4 Poni qai oe laoa ira nona sepele sisa, pira qarigu, <<Ura pa qega vei pira sa pai mule tana boka teku gagani sa gita beto tana boka vatetekuria sira na tinoni pira?>> qarigu.

5 Poni sa nanasaria i Jisu sira, pira sau, <<Ka visa bereti qu pogosoria agou?>> sau.

Poni qai paranga sira, <<Ka vitu gu! >> qarigu sira.

6 Poni sa pojaniria sira na minete tinoni ko qai toqo pa peso. Beto sa tekuria sa ka vitu batu bereti, ko sa paranga jonganania, sa kikiparia, beto sa vaniria ira nona sepele ko mai ianiria na tinoni sau. Poni qai roiti vei tugu sira na sepele.

7 Ka visa igana mutugu sa qai pogosoria, ko isa sa mananiria, beto sa pojaniria mutugu ko qai ianiria sira na tinoni.

8 Qai teteku ko qai pote beto sira doru tinoni. Beto sa qai aru vavaikamuniria sa doru kikipa kole joladi ko ka vitu totopa tu sa qai kukura vapugeleniria.

9 Ko na anyedi ira sa sa papada vei ka made tina marene. Pa liguna isa sa vamule riuria i Jisu sira na tinoni.

10 Beto pa totoso tugu isa sa taloa sisa ko sa lao koi tavitiria sira nona sepele pa koaka ko qai toka lao vei pa eqa pa Dalamanuta.

Qai Tepa Roiti Vaivagabaradi ira na Parese
(Matiu 16.1-4)

11 Ego qai lame tai Jisu sa ira na Parese ko qai podalai vaigua lao tana sira. Qai tepai ko mi roitinia isa sa kai roiti vinagigila vaivagabarana koko lagere veina pa noka qarigu. Ko qai vei ko mai podekia qarigu.

12 Poni sa vagorea kai vasaenga lavata si Jisu beto pira sauniria, <<Ai sa vei ko qu tepai tu na roiti vinagigila vaivagabaradi sagou na sasae tinoni kopira? Ma poja sosotonigou ara sagou: kepore sa kai vinagigila vinasosoto mina taroiti vaniria sira na sasae tinoni pira!>> sau sisa.

13 Beto sa turu loa paleria isa sira ko sa koi ligu pa koaka ko sa karovo laona pa kai kale ovuku.

Sa Vavanau Vabalauria i Jisu sira na ona Sepele
(Matiu 16.5-12)

14 Ego qai roqu mumania ko qaike pogoso vasoku bereti sira na sepele, goto kai memekana gu sa qai surania pa koaka.

15 Ko sa pojaniria i Jisu sira, pira sauniria, <<Mu suvere kopu! Mu balauniria sa na vavakovuruni palava tadira na Parese beto ti Herodi,>>* sauniria.

16 Qai kole vavaivavakato mekadi sira na sepele, pira qarigu, <<Sa kepore gada bereti sa sa poja veinigita inara isa,>> qarigu sira.

17 Ba sa tei gigilaiona tu i Jisu sa isa qai kole pojai ira, ko pira sauniria, <<Ai sa vei ko qu korapa tu vavaivavakatonia sa kepore gamiu bereti qugu? Quke vakoinonoa beto quke vagogovea tu agou sa? Sa oqoro tu revanga sa na bulomiu?

18 Na beko koleona na matamiu, ba quke boka babata tu sa? Beko pore talingimiu tu, ba qu oqoro tu tavonga? Quke roqu vakoititia tu agou sa na veveina

19 totonai qa kikiparia ara ka lima bereti ko qa ianiria ira ka lima tina tinoni? Ka visa

* **8:15** Na veveina na ***vavakovuruni palava*** saunia i Jisu sa na vaisori beto na vavaigitanai tadira na Parese beto ti Herodi.

sa na topa qu vapugeleniria na kikipa kole joladi?>> sauniria.

Poni sa qai paranga sira, <<Ka manogarua,>> qarigu.

20 Poni sa paranga i Jisu, <<Goto tonai qa kikiparia ka vitu bereti ko qa ianiria ka made tina tinoni ara, sa ka visa topa sa qu vapugeleniria na kikipa kole joladi? >> sauniria.

Poni sa qai oe lao tu sira, <<Ka vitu,>> qarigunia.

21 <<Ba ai sa vei? Qu korapa oqoro tu vagogovea agou sa?>> sau si Jisu.

I Jisu sa Salania na Tinoni Leleqana

22 Ego qai lame kamu pa Betiseda sira Jisu beto ira nona sepele. Ko ketakoi sa qai toni lamenia ira na tinoni sa kai tinoni leleqana, beto qai tepa vivitigia ko mi vaoponia na limana qarigu.

23 Poni sa aru tekua i Jisu sa na limana na tinoni leleqana ko sa toni votunia pa peguruna na gusu. Ketakoi tu sa lao odolo taria isa sa na matana beto sa sa vaoponia na limana beto sa nanasia, pira saunia, <<Ai vei, qu batia tu kaki sakasava?>> saunia.

24 Poni sa enga sa na tinoni api, beto paranga, <<Qa batiria sira na tinoni, ba qai vei gu na gou qai korapa rereregedia,>> sau sisa.

25 Beto sa sa vaopo beinia mule na limana i Jisu sa karu matana na tinoni api. Poni sa sa doro dodola beto sa jonga liguona sa na ona dodoro, ko sa doro vakakabere betoria sa doru sakasava.

26 Beto sa garunu variua pa ona gugusu i Jisu sisa, pira saunia, <<Muneke lao gasa votu pa gugusu pa Betiseda,>> saunia.

I Pita sa Ule Votunia na Veveina i Jisu (Matiu 16.13-20; Luke 9.18-21)

27 Ego sa taloa riu si Jisu beto ira nona sepele ko qai lao vei pa gugugusu pa Sizaria Pilipae. Tonai qai korapa rerege lao pa soana sa sa nanasaria i Jisu sira nona sepele, pira sau, <<I sei qarigunisiu ara sira na tinoni?>> sauniria.

28 Poni sa pira qarigu sira, <<I Jone Paputaiso sao qarigu sira kaki. Goto kaki sa i Elaija sao qarigu. Goto ira kaki mutu sa kame ira na tinoni kokorotai pa moa sao qarigunigo,>> qarigu sira na sepele.

29 Beto sa sa nanasaria mule isa sira, <<Goto agou i sei qugunisiu sara? >> sauniria.

Poni sa oe lao tana si Pita, pira sau, <<Ao sa na Karisito,>>[†] sau sisa.

30 Beto sa naquria i Jisu sira ko maike vavakatonia tana kai goto tinoni sa na veveina isa sauniria.

I Jisu sa Vavakatonia na ona Mate (Matiu 16.21-28; Luke 9.22-27)

31 Ego ko sa podalai vaivagigalainia tadira i Jisu sa na veveina na Tuna na Tinoni mina gosororia soku vitigi beto mai kilu palenia ira na iviva mamata, na kuta iama beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau ko mina tavamate sisa, ba pa liguna kue rane sa mina turu mule pa mate sisa sau.

32 Ko sa poja lolodakia i Jisu tadira sa sa vei isa. Poni sa teku kalenia i Pita si Jisu ko sa podalai tokea.

33 Poni sa balinga si Jisu ko sa dororia sira nona sepele beto sa tokea si Pita, pira saunia, <<Mu lao pa liguqu Setani! Ao quke korapa roroqua na sakasa tana Tamasa sao, goto tana tinoni gu,>> sau sisa.

34 Beto sa kuku vaikamuniria i Jisu sira na minete tinoni beto ira nona sepele ko pira sauniria, <<Na tinoni sa nyorogua tutisiu ara sa mi roqu muma palenia nona toa mekana, beto mi pogosia na ona korosi ko mi tutisiu ara.

35 Ura na tinoni sa nyorogua kopu vasarenia nona toa mekana sa kode mina saivia tugu sa nona toa. Goto na tinoni sake rabekia na ona toa pa tutiqu ara beto pa vavakatona na nongoro jongana taqu sa mina aloa sa nona toa.

36 Na sa sa mina boka vagavoria na tinoni vei bi gona pale isa sa na ona toa ko bi isongia na kasia gusu doruna? Bi julingai tu!

37 Ko na sa sa mina roitinia isa ko mina boka alo mulenia sa nona toa? Bi mija tu!

38 Na tinoni sa keanisiu ara beto na qua paranga pa sasae tinoni ikikerena beto na selana api, poni sa na Tuna na Tinoni ba mina keania tugu sisa tonai mina lame tavitiria ira na mateana tabuna pa neqi lavata tana Tamasa na Tamana sisa,>> sau si Jisu.

9

1 Beto pira sauniria i Jisu sira, <<Ma poja sosotonigou ara sagou: kaki agou qai korapa turu pira sa maike tei mate tu tinganai mai batia na binangara tana Tamasa mina lame tavitia na neqi,>> sau sisa.

Sa Bei sa na Tinina i Jisu (Matiu 17.1-13; Luke 9.28-36)

2 Ego sa jola ka vonomo rane, sa sa tekuria i Jisu sira Pita i Jekopi beto i Jone ko sa toni saeniria pa kai kubo ululuna ko qai suvere mekadi ketakoi. Ko pa moedi ira ketakoi sa bei sa na tinina i Jisu.

3 Na ona poko sa keka kikilanga jolaniria doru sakasava qai vakeka veiniria ira na tinoni pa peso.

[†] **8:29** Na paranga <<Mesaea>> beto na <<Karisito>> sa kai muqisina gu na ginuadi. Na ginuadi sa <<Na tinoni tavilena tana Tamasa>>.

4 Beto qai bola votu kamuria sira Elaija i
Mosese ko qai kole paparangia si Jisu.
5 Ko totonai sa paranga lao ti Jisu si Pita,
pira saunia, <<Rabi, sa jongana jola sa qe
korapa lani sagei! Ko me roitinia tu ropi kue
aqaqo, kame tamu, kame ti Mosese, beto
kame tai Elaija, uve?>> sau sisa.
6 Ura qai matagutu vivitigi sira kue ko
sake gigilai na sa sa pojai si Pita.
7 Beto sa bola amuria kai lei beto totonai
qai nongoria sa kai ovovele koko veina pa
korapa lei, pira sau, <<Api sa na Tuqu, isa
qa roroqu vivitigia ara. Mu nongoria sisa!
>> sau.
8 Poni qai siboro sira ko qai doro vailivu-
tai ba kepore mule sa kai tinoni bai batia,
goto mekana gu i Jisu sa korapa suvere
tavitiria.
9 Ko tonai qai loai na kubo ko qai korapa
oqa votu gogoredia, sa sa naquria i Jisu sira
kue sepele ko maike vavakatonia sisa vei
qai batia, tinganai mina turu mule mai tu pa
mate sa na Tuna na Tinoni sauniria.
10 Ko qai kopu kole kopunia gu mekadi ira
sa api, ba qai kole vaigua mekadi sa na sa
beka na ginuana sa na turu mule pa mate
saunia isa qarigu.
11 Beto qai nanasia sisa, pira qarigu, <<Ai
sa vei ko qai pojai ira qai vaivagigalainia
na Vavanau sa i Elaija mai tu sa mina lame
momoe?>> qarigu.
12 Poni sa oe laoria i Jisu sira, pira
sauniria, <<Sosoto tugu i Elaija sa mina
lame momoe tu ko mina vatana vatuvisi
liguria sira doru sakasava. Ba ai sa vei
ko sa pojai tu na Kukuti Tabuna sa mina
gosororia soku vitigi beto mina tadogoro
vakepore sa na Tuna na Tinoni?
13 Ba ara ma pojanigou, sa tei lame tu
si Elaija, ba qai tutini dia roroqu vei qai
nyoroguania ira sisa, vei tugu sa tei pojai tu
na Kukuti Tabuna,>> sau sisa.

I Jisu sa Salania kai Koburu Marene sa Kolea na Tomate Ikikerena
(Matiu 17.14-21; Luke 9.37-43a)

14 Ego tonai qai mule gore kamuria sira
nona sepele sira Jisu beto ira kue sepele sa
toniria, sa qai batia sa kai minete tinoni
lavata korapa suvere ketakoi beto ira qai
vaivagigalainia na Vavanau sa qai korapa
vaigua lao tadira na sepele.
15 Isa tugu qai batia i Jisu sira doru tinoni,
sa qai gabara beto qai abutu lao gogoso
qeqerania sisa.
16 Beto sa sa nanasaria i Jisu sira na ona
sepele, pira sau, <<Na sa sa qu kole vaigua-
nia agou tadira?>> sau sisa.
17 Poni sa paranga sa kai tinoni pa
vaikamu tinoni isa, pira sau, <<Tinoni
vaivagigalai, na tuqu marene ara sa qa
toni lamenia tamu, ura sa kolea na gagala
ikikerena ko sake boka paranga.
18 Pai tu mina korapa sisa ba tonai mina
vakamunia poni sa irunia tu pa peso ko sa
dadao tu na mangana, sa garata beto sa to-
togeoso betona na tinina. Ko qa teparia ara
sira na mua sepele ko mai iju votu palenia
sa na gagala ikikerena qauniria, ba qaike
bokai tu,>> sau sisa.
19 Poni sa oe laoria i Jisu sira, pira sau,
<<Agou na sasae tinoni kopira sa kepore
sosoto na miu rarange! Ai tu koi vei sovaina
vei sa mana kole suvere tavitigou ara sagou!
Ai tu koi vei sovaina vei sa mana kole junon-
igou ara sagou? Mu toni lamenia taqu sa na
koburu isa,>> sau sisa.
20 Ko qai toni laonia tana sa na koburu
marene isa. Ko isa tugu sa doro lao sa
na gagala ikerena api ko sa batia si Jisu,
poni sa sasuria sa na koburu marene, ko sa
vavukelia ko sa titolo bobokilai tu pa peso,
beto sa dadao tu na mangana.
21 Beto sa nanasia i Jisu sa na tamana na
koburu, pira sau, <<Ai totoso sa sa podalai
veinia isa inara?>> sau.
Poni sa oe lao sa na tamana, <<Sa po-
dalainia na melaluna tu.
22 Ko kubo totoso sa gona laonia tu pa
niku beto pa kolo ko mi vamatea sau. Ko
vei bu boka ao poni sa mu roroqugei ko mu
tokanigei,>> sau sisa.
23 Poni sa oe lao si Jisu, pira sau, <<Vei bu
boka qugu tu ao! Doru sakasava sa sa bokai
gu na tinoni sa vasosoto,>> sau sisa.
24 Isa tugu sau i Jisu poni sa sa vevela votu
sa na tamana na koburu api, pira sau, <<Qa
vasosoto sara, mu tokanisiu ketakoi sake
neqi na qua vinasosoto!>> sau sisa.
25 Ego ko tonai sa batiria i Jisu qai
abutu vaikamu lame sira na minete tinoni,
sa sa tokea isa sa na gagala ikikerena,
pira saunia, <<Ao na gagala kikiqilimu na
popokamu qa parangigo ara sao ko mu
votu riu tana koburu marene api beto ko
muneke kamu kole ligua,>> sau sisa.
26 Poni sa kuku uui sa na gagala iker-
ena ko sa raja vaneneqeria sa na koburu
marene api beto sa sa votu taloa tana. Ko
sa doro vei na tinoni matena sa na koburu
marene api. Ko ira soku tinoni sa qai
paranga vei pira, <<Koi, sa tei mate tu
sina,>> qarigu.
27 Ba sa arua i Jisu sa na limana na koburu
ko sa bako vatatakolea poni sa turuona sa
na koburu.
28 Ego ko totonai sa tome pa leo ruma si
Jisu, sa qai mavo nanasa golomia ira nona
sepele sisa, pira qarigunia, <<Ai sa vei ko
qeke boka tu iju palea agei sa na gagala
ikikerena?>> qarigu sira.
29 Poni sa oe lao si Jisu, pira sau, <<Na
sakasava vevei ina sa sake taroiti goboro

goto pa vavara gu beto sa boka votu,>> sau si Jisu.

Sa Poja Beia i Jisu sa na Veveina na ona Mate
(Matiu 17.22-23; Luke 9.43b-45)

30 Ego ko sa taloa ketakoi si Jisu beto ira na ona sepele ko qai jola vei tu pa Qalili, ura sake nyoroguania i Jisu sa bai gigilai ira na tinoni sa ketakoi sa suvere isa sau.
31 Ko sa kole vagigalairia isa sira nona sepele, pira sauniria, <<Na Tuna na Tinoni sa kode mina tavalao pa limadi ira na tinoni ko mai vamatea, ba pa liguna kue rane mina tavamate sa kode mina turu mule sisa,>> sauniria.
32 Qai rurania ira sa na ginuana na paranga api, ba qai pangagadia ko qaike tuma nanasia ira sisa.

I Sei sa na Lavatana beto na Poreveveina Jola?
(Matiu 18.1-5; Luke 9.46-48)

33 Ego tonai qai kamu pa Kepaniami ko qai tome pa ruma poni sa sa nanasaria i Jisu sira na ona sepele, pira sau, <<Na sa sa qu kole vaiperani paranga agou pa soana lamena?>> sau sisa.
34 Ba qai okoto ke vagala beto sira, ura pa soana lamena sa qai kole vaiperani paranga ira sa na veveina: <<I sei sa na poreveveina jola?>> qarigu.
35 Poni sa toqo ko sa kuku vaikamuniria i Jisu sira ka manogarua ona sepele beto pira sauniria, <<Na tinoni sa nyogua tavaululu sa mi kole vakaurai tadira doru ko mi nabuluniria sira doru,>> sau.
36 Beto sa aru vakatapia isa sa kai koburu ikete ko sa vaturua pa moedi ira doru, beto sa sa aru vakatapia beto pira sauniria,
37 <<Na tinoni sa vakamu vatalea pa isongoqu ara sa kai koburu ikete vevei api, sa sa vakamu vatalesiu tugu sara. Ko isa na tinoni sa vakamu vatalesiu ara, sa nake ara gu mekaqu sa sa vakamusiu na tinoni isa, goto isa tugu vei sa garunusiu ara,>> sau si Jisu.

Isa sake Kanagita sa sa Tokanigita
(Luke 9.49-50)

38 Ego sa paranga lao tana si Jone, pira sau, <<Tinoni vaivagigalai, qe batia agei sa kai tinoni sa ijiju pale tomate ikikeredi pa isongomu ao ko qe vanosoa, ura nake somanana tadagita sisa,>> sau si Jone.
39 Ba sa paranga si Jisu, <<Muke vanosoa! Ura kepore kai tinoni sa roitinia kai roiti vaivagabarana pa isongoqu ara mina boka poja vivikeresiu sara pa liguna.
40 Ura na tinoni sake kanagita sa sa kole vei tadagita sisa.
41 Ma poja sosotonigou ara sagou: na tinoni sa vanigou kai kapa pie pa isongoqu ara ura sa gigilai isa sa agou na tinoni tana Karisito, poni na tinoni isa sa mina tekua tugu sa na ona pinia,>> sau si Jisu.

Na Totoke sa Vaselagita
(Matiu 18.6-9; Luke 17.1-2)

42 <<Na tinoni sa vatatupea ko bi varoitinia na sela sa kai koburu ikete sa rangesiu ara sa sa jongana jola sa bi pilunia kai patu doa lavata na ruana ko bi lupi pale pa kolo.
43 Beto vei bi vatatupego ko bi varoitinigo na sela sa kai kale limamu, sa mu lomoto vaqopu pale! Ura sa jongana jola sa na qoqopumu ao ba bu tekua sa na toa jola. Isa sa sa jongana jolania vei bu isongo betoria karu limamu ko bai tagona lao beto pa heli na iku sa ilili kare.*
45 Beto vei bi vatatupego ko bi varoitinigo na sela sa kai kale nenemu sa mu lomoto vaqopu pale gu! Ura sa jongana jola sa na qoqopumu ao ba bu tekua sa na toa jola. Isa sa sa jongana jolania vei bu isongo betoria karu kale nenemu ko bai tagona lao beto pa heli.†
47 Beto vei bi vatatupego ko bi varoitinigo na sela sa kai kale matamu, sa mu ujolo pale gu! Ura sa jongana jola sa bi kai matamu gu bu tome pa binangara tana Tamasa. Isa sa jongana jolania vei bu isongo betoria sa karu matamu ko bai tagona lao beto pa heli,
48 ketakoi qai kole na uloso qaike boka mate beto ko na iku vuvurunguna sake boka tailili vamate.
49 Ura doru tinoni sa mai tavaliaburu pa iku, kai muqisi podeke vei na vavakukuvu sa tavalioso pa solo.
50 Na jongana sa na solo. Ba vei mina maragutu sa na lilingina, sa ai mule muna roiti vei beto muna boka valilingi beia? Mu isongia na solo pa miu toa ko mu mekarai suvere vaibaere vatale,>> sau si Jisu.

10

Na Nanasana na Veveina na Vailoa Pale
(Matiu 19.1-12; Luke 16.18)

1 Ego sa taloa ketakoi si Jisu ko sa gore vei pa gugugusu pa Jiudia beto pa kai kalena pa pie Jodani. Ko na minete tinoni mule sa qai vavaikamu lame tana ko isa sa vagigalairia

* **9:43** Na pikata 44, 46 pira sa qai kepore pa doru kukuti kokoleidi, goto qai takuti tutinia gu na pikata 48: <<ketakoi qai kole na uloso qaike boka mate ko mai ganiria, beto ko na iku vuvurunguna sake boka tailili vamate.>> † **9:45** Na paranga sa tapeluku <<heli>> lani beto vei tugu pa pikata 43, 47, sa pa paranga Qiriki na <<Qehena>>. Pa Qehena sa na isongona na lolomo pa peguruna pa Jerusalema, ketakoi qai gogona pale nyanyao na ikika beto qai vatoani iku na rane na bongi ko na iku sa toa laona gu doru totoso. Pa Vinaego Koregana sa pa heli na ia qai lao ira qai gosoria na vinakilasa tana Tamasa

vei tugu sa tei manoga roroitinia tu doru totoso.
2 Ego ko ira kaki Parese sa qai nyogua vagonai si Jisu ko qai lame nanasia, pira qarigunia, <<Ai vei, na tavamalumuna tugu pana Vavanau sa na iviva marene sa mina boka loa pale sa na maqotana?>> qarigu.
3 Poni sa oe laoria i Jisu sira, pira sauniria, <<Na sa sa garununigou i Mosese agou?>> sauniria.
4 Poni sa pira qarigu, <<I Mosese sa sa vamalumia sa na iviva marene mina boka kutia kai pepa vailoa beto mina boka variu pale sa na maqotana sau,>> qarigu.
5 Ba sa parangaria i Jisu sira, pira sau, <<Ura koko vei tu sa duduvili na roqumiu agou vei sa sa kuti vanigou i Mosese sa na garunu isa.
6 Goto pa popodalaina na vinapodaka sa na Tamasa sa sa roiti vamarenia beto sa vareregoa sa na tinoni.
7 Ko sa vei isa sa na marene sa mina loaria ira na tamana beto na tinana, ko mina kole kame tana maqotana.
8 Ko ira karu sa mai kame tinoni gu. Ko qaike pikatarua goto kame gu sira karu.
9 Ko isa sa tei vaipuku tariniria tu na Tamasa, sa na tinoni mike vaipikatainiria,>> sau si Jisu.
10 Ko tonai qai mule pa ruma sa qai nanasania ira na sepele sa na ginugua api.
11 Poni sa parangaria i Jisu sira, <<Na marene sa loa pale na maqotana ko sa alava ligua kai rereko gotona mule sa sa babarata tugu sisa.
12 Ko na rereko ba vei bi loa pale na marenena ko bi alava beia kai goto marene mule sa sa babarata mutugu sa na rereko isa,>> sau sisa.

I Jisu sa Mananiria ira na Koburu Ikikete
(Matiu 19.13-15; Luke 18.15-17)

13 Ego qai toni kamuniria ira kaki tinoni tai Jisu sira na koburu ko mi vaoponiria na limana isa qarigu, ba qai vatokeniria ira na sepele sira.
14 Totonai sa batiria i Jisu qai roiti vei inara sa sa tagigiri ko pira sauniria sira, <<Mu loa valameria taqu ira na koburu. Muke suquturia, ura tadira tugu veveidi pira sa na binangara tana Tamasa.
15 Ma poja sosotonigou ara sagou: na tinoni sake vei kai koburu ikete pa tekuna na binangara tana Tamasa, sa minake tome lao tugu sisa,>> sau sisa.
16 Beto sa aru vakataparia isa sira na koburu ko sa vaoponiria na limana ko sa mananiria.

Na Tinoni Isisongo
(Matiu 19.16-30; Luke 18.18-30)

17 Ego tonai sa taloa riu ko sa korapa lalaona pa soana si Jisu, sa sa abutu lame toqo sori tutunguna pa moena i Jisu sa kai tinoni, ko sa nanasa, pira sau, <<Tinoni vaivagigalai jongamu, na sa sa mana roitinia ara beto mana teku isongia ara na toa jola?>> sau sisa.
18 Poni sa pira saunia i Jisu sisa, <<Ai sa vei ko qu gigalanisiu tu na jongaqu ara sao? Kepore sa kame bi jongana, goto mekana gu na Tamasa.
19 Qu gigilariamua ao sira na garunu: <Muke varivai, muke babarata, muke ikiko, muke jutu seseke, muke teku isongo pa seseke, mu pangaganiria na tinamu na tamamu,> qarigu,>> sau sisa.
20 Poni sa pira sau sa na tinoni api, <<Tinoni vaivagigalai, doru garunu vevei ira sa toto vei na iketequ tu qa podalai tutiria ara sira,>> sau.
21 Tonai sa doria beto sa roroqua i Jisu sisa, ko pira saunia, <<Kai sakasava gu sa oqoro okotonigo ao. Mu lao ko mu vavainiria sira doru sakasava qu isongoria, ko mu ianiria ira na tinoni golabadi ko mi pore mua isisongo pa noka. Beto sa mu lame tutisiu sara,>> sau sisa.
22 Tonai sa paranga vei inara i Jisu poni sa titigore sisa, beto sa tabekele ko sa pogoso riunia isa sa na bulo takulangana, ura na tinoni isisongo vivitigi sisa.
23 Beto sa doro vailivutai i Jisu beto pira sauniria sira nona sepele, <<Sa tapata vivitigi ko mai tomea ira na tinoni isisongo sa na binangara tana Tamasa,>> sau sisa.
24 Poni qai gabarania ira na ona sepele sa na paranga tana. Ba sa paranga bei laoria mule i Jisu sira, <<Boko tuqu, sa tapata jola na tomena sa na binangara tana Tamasa!
25 Na manugu tapatana jola sa na kameli mina sulingi tomea na lubogona na nila, ba sa tapata jolania mutu isa sa na tinoni isisongo mina tomea sa na binangara tana Tamasa,>> sau si Jisu.
26 Ko tonai sa qai gabara vivitigi sira na sepele ko qai okoto vavainanasa lao lame, pira qarigu, <<Ko mina vei sa i sei gu sa mina taalo?>> qarigu.
27 Poni sa doro laoria i Jisu sira beto sa pira sau, <<Tana tinoni sa tapata jola sapi, ba tana Tamasa sake tapata. Ura kepore kai sakasava sa tapatia na Tamasa,>> sau sisa.
28 Beto sa paranga si Pita, pira sau, <<Dogoro! Agei sa qe tei loa vakole paleria tu sa doru sakasava ko qe korapa tutigomei ao,>> sau.
29 Poni sa paranga si Jisu, pira sau, <<Ma poja sosotonigou ara sagou: na tinoni sa loaria na ona ruma, na luluna marene na luluna rereko, na tamana na tinana, na

10:6 Popodalaina 1.27. **10:8** Popodalaina 2.24. **10:19** Votu 20.12; Vavanau 5.16-20.

tuna babi na kobu peso, pa ginuaqu ara beto na nongoro jongana,
30 sa isa sa mina tamo vasoku vania na Tamasa kopira. Ko kode mina isongoria soku gogoto jola ruruma, beto mina soku gogoto luluna marene na luluna rereko, na tinana, na tuna, na peso, beto mina tanganganguluu tugu vei sisa. Beto pa totoso sa korapa lame sa mina isongia na toa jola sa na tinoni isa.
31 Ko ira soku qai momoe sa mai liligu, beto ira soku qai liligu sa mai momoe,>> sau sisa.

Na Vinaue Totoso sa Pojai i Jisu na ona mate
(Matiu 20.17-19; Luke 18.31-34)

32 Ego sa tonia i Jisu beto ko ira na ona sepele sa na soana saena pa Jerusalema ko i Jisu sa momoeniria. Ira na sepele qai gabara vivitiginia sisa beto ko ira na tinoni qai tuti liguria ba qai matagutudia tugu. Ko sa toni kaleniria mule i Jisu sira ka manogarua sepele ko sa podalai pojaniria sira na sakasava mina gosororia isa ketakoi,
33 pira sau, <<Mu vainongoro. Taqe korapa rerege sae pa Jerusalema sa gita. Ketakoi na Tuna na Tinoni sa kode mina tavalao pa limadi ira na kuta iama beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau. Kode mina tajutu ko mina tavamate beto kode mai valaoa tadira na tinoni karovodi sisa
34 ko mai vavaledenia, mai tue taria beto mai piqolia ko mai vaivamatea sisa, beto mina jola gu kue rane sa mina turu mule sisa,>> sau si Jisu.

Na Tepa tadira Jekopi i Jone
(Matiu 20.20-28)

35 Ego qai lame ti Jisu sira Jekopi beto ko i Jone karu tuna marene i Zebeti, ko pira qarigu, <<Tinoni vaivagigalai, qe nyoroguania ko na manugu be tepanigo agei karu sa bu roiti vanigei ao qeu,>> qarigu.
36 Poni pira sau si Jisu, <<Na sa sa qu nyoroguania agou karu ko ba roiti vanigou ara qugunia?>> sau sisa.
37 Poni qai oe lao sira karu, pira qarigu, <<Dai, mu vamalumugei gu ko tonai muna toqoa ao sa na mua totoqona bangara pa mua binangara lavata, sa kame agei karu mi toqo keta pa kale matuamu goto kame keta pa kale merimu qeu,>> qarigunia.
38 Poni pira sauniria Jisu sira karu, <<Quke gigilai agou karu sa na manugu qu korapa tepai. Ai vei, muna boka tomeria tu agou karu sa na vitigi mana gosororia ara? Muna boka tapaputaisonia agou karu sa na paputaiso vitigi veveina mana gosororia ara?>> sau sisa.
39 Poni pira qarigu sira karu, <<E, mene boka gu,>> qarigu.

Poni pira sauniria i Jisu sira karu, <<E, na vitigi mana tomeria ara sa muna gosororia tugu agou karu, beto ko muna tapaputaisonia gu agou karu sa isa mana tapaputaisonia ara.
40 Ba nake ara mana vilea sa i sei sa mina toqo pa kale matuaqu beto pa kale meriqu. Goto na Tamasa tu mina vaniria ira sa tei vatana vaniria tu sa karu totoqodi pira,>> sau si Jisu.
41 Ego tonai qai nongoria ira ka manogaputa sepele sa sa vei inara, sa qai tagigiri vivikereniria sira Jekopi i Jone.
42 Poni sa kuku vaikamuniria i Jisu sira na ona sepele, ko pira sauniria, <<Qu gigilaimiu agou sa ira qai tadogoro vei na bangaradi ira na tinoni karovodi sa qai lalae betoniria gu sa na toa tadira na dia tinoni, beto ira na tinoni sa koleria na neqi sa qai kole kuta uananiria sira na tinoni pa kauraidi.
43 Ba agou sa munake roiti vei inara. Goto na tinoni sa nyoroguania ko mina tinoni poreveveina sa mina kole nabulu betonigou tu sagou doru.
44 Beto agou sa na tinoni sa nyogua momoenigou sa isa sa mi pinausu tamugou doru tu sisa.
45 Ura na Tuna na Tinoni sa sake lame ko mi poreona nabulu sau, goto sa nabulu tugu beto sa vania tu na ona toa ko sa pajuku aloria sira na kubo tinoni,>> sau sisa.

I Jisu sa Vababatai na Matana i Batimiasi
(Matiu 20.29-34; Luke 18.35-43)

46 Ego qai gore kamu pa Jeriko sira. Ko tonai mi taloa pa Jeriko sau si Jisu beto ira na ona sepele beto ko na minete lavata, sa kai tinoni leleqana na isongona i Batimiasi, na tuna marene i Timiasi, sa sa korapa toqo tetepa poata pa kekete soana.
47 Ko totonai sa nongoronia isa si Jisu pa Nazareti sa sa korapa rerege jola qarigu sa sa podalai kuku votu, pira sau, <<Jisu na Tuna i Devita! Mu roroqu tokanisiu!>> sau sisa.
48 Poni ira soku tinoni qai tokea ko mi nogoto qarigunia. Ba totonai sa sa vaiolo saea mutu sa na ona kukuku, pira sau, <<Jisu na Tuna i Devita! Mu roroqu tokanisiu,>> sau.
49 Poni sa turu vanogoto si Jisu ko pira sau, <<Mu kuku valamea,>> sau.

Ko qai kukua sa na tinoni leleqana api, pira qarigunia, <<Mu varene! Mu turu! Isa sa korapa kukugo,>> qarigunia.
50 Poni sa teku vagore palea sa na poko sa udenia, sa gasa turu ko sa lame tai Jisu.
51 Poni sa paranga laoa i Jisu sisa, pira sau, <<Na sa sa qu nyoguania ao ko mana tokanigo ara?>> saunia.

Poni sa pira sau sa na tinoni leleqana api, <<Rabi, ara qa nyoguania ko ba babata ligu qau,>> sau.

52 Poni sa pira saunia i Jisu sisa, <<Mu lao,
na mua rarange sa sa tei salanigo tu sao,>>
saunia. Pa totoso tugu isa sa dodogoro ligu
sisa ko sa somana tutiaona i Jisu sisa.

11

Na Tome ti Jisu pa Jerusalema
(Matiu 21.1-11; Luke 19.28-40; Jone 12.12-19)

1 Totonai qai tata pa Jerusalema sira
ko qai kamu pa Betipezi beto pa Betani
pa Kubo pa Olive, sa sa garunu lao mo-
moeniria i Jisu sira karu ona sepele,
2 pira sauniria, <<Mu lao pa gusu kai
karovona pa moemiu poni. Ko isa tugu
muna bola lao sa kode muna batia sa kai
dongiki na tapiko vaturu kolena isa oqoro
koia tugu kai tinoni. Mu ruvatia sisa ko
muna toni lamenia.
3 Vei mai nanasagou kaki tinoni, <Ai sa vei
qu korapa roiti vei ina?> marigunigou, sa
pira muna oe veiniria, <Na Bangara sa nyo-
guania mai beto nake sovaina mina vamule
lamea sau,> munaguniria,>> sau si Jisu.
4 Ego ko qai taloa lao sira karu ko qai batia
sa na dongiki koregana na tapiko vaturu
kolena pa peguru na atakamana pa kekete
soana, ko qai lao ruvatia.
5 Poni sa qai paranga sira kaki tinoni qai
suvere tata ketakoi, pira qarigu, <<Na sa
qu korapa roitinia? Ai sa vei ko qu korapa
ruvatia na dongiki ina?>> qarigu.
6 Poni sa qai pojai ira karu sa isa vei sa
poja veiniria i Jisu. Poni sa qai vamalumu
vaniria.
7 Ko qai toni vakamunia tai Jisu, ko qai
lovasa vamakelenia na poko sa na pokotona
na dongiki, beto sa koi si Jisu.
8 Ira kubo tinoni sa qai lovasaria pa soana
sa na dia poko, goto ira kaki qai kaele teku
eqequru gogou ko qai lovasaniria pa soana.
9 Ko ira na tinoni qai rerege momoe lao
beto qai tuti pa liligu sa qai kukuku,
<<Aroia!
Sa tamana sisa sa lame
pa isongona na Bangara!
10 Sa tamana sa na binangara
tana tamada i Devita.
Aroia pa nulu vavagalo,>> qarigu.
11 Ego ko sa kamu pa Jerusalema sisa ko
sa lao tome pa kakabarena zelepade. Ko
sa kole dogoro vailivutainiria isa sira doru
sakasava ketakoi, ba sa tei gore tu sa na
vevelu ko sa votu laona pa Betani sisa beto
ira ka manogarua sepele.

I Jisu sa Levenia na Gou Piqi
(Matiu 21.18-19)

12 Ego ko sa rane neqa ko qai taloa koko
lame vei pa Betani, sa vaia na burana si Jisu.
13 Tonai tu sa korapa lalameona pa soana
sa sa batia sa kai gou piqi sa mota jola na
equruna, ko sa lao doria palu koleona na
vuana sau. Ba tonai sa lao kamua sa kepore
sa kai vuana bi batia goto na gagale equ-
runa gu ura sa oqoro kamua na ona totoso
vua.
14 Poni pira saunia i Jisu sa na gou piqi
isa, <<Kepore tugu kai tinoni mi gania na
vuamu sao!>> saunia sisa.
Ko qai nongoriadia tugu ira na ona sepele
sa na parangana i Jisu.

I Jisu sa Lao pa Kakabarena Zelepade
(Matiu 21.12-17; Luke 19.45-48; Jone 2.13-22)

15 Ego tonai qai kamu pa Jerusalema
poni sa tome lao pa kakabarena zelepade
si Jisu ko sa podalai adu vovotuniria sira
qai korapa vavai beto ira qai vavainiria na
sakasava pa kakabarena zelepade, beto sa
peluku vaopo paleria sira na tevolo tadira
qai bebei poata karovodi beto ira na toto-
qodi tadira na tinoni qai kole vavainiria na
kuru vavakukuvudi,
16 beto sa suquturia ko kepore kame bi
pogoso vaikarovainia kai sai pa karu uquna
na kakabarena zelepade.
17 Beto sa kole vaivagigalai, pira sauniria,
<<Quke gigilai tu agou sa isa vei sa takuti pa
Kukuti Tabuna?
<Na ruma taqu sa mina tavaisongo
na ruma vavarana
tadira doru puku tinoni,> sau!
Ba agou qu roiti veinia tu na bevi ovovona
tadira na tinoni raja ikikodi,>> sauniria.
18 Ko tonai qai nongoronia ira na kuta
iama beto ira qai vaivagigalainia na Va-
vanau sa sa vei inara i Jisu, sa qai po-
dalai nyanyaqo soana ko mai vamatea sisa
qarigu. Ba qai matagutunia sisa, ura
doruna na tinoni sa qai gabarania sa na ona
vaivagigalai.
19 Ego totonai sa gore na vevelu poni sa sa
votu lao pa peguruna na gugusu si Jisu beto
ira na ona sepele.

Na Lesonina na Gou Piqi
(Matiu 21.20-22)

20 Ego totonai qai rerege jola na vu-
vugeina sa qai batia ira sa na gou piqi sa tei
malei mate tu, sa podalai tu pa batuna ko sa
gore tu kamu pa bagerena.
21 Poni sa roroqu kamua i Pita sa na
veveina na gou piqi api ko pira saunia si
Jisu, <<Rabi, doro! Na gou piqi qu levenia
ao sa sa tei mateona tu!>> sau sisa.
22 Poni sa paranga laoria i Jisu sira, pira
sauniria, <<Mu rangea na Tamasa.
23 Ma poja sosotonigou ara sagou: na
tinoni sa paranga laoa sa na kubo api, <Mu

11:9 Kera Vinatarasae 118.25-26; Matiu 21.15; 23.39. **11:17** Aisea 56.7. **11:17** Jeremae 7.11.

tajopu ko mu gona laonigo mekamu pa ivere,> sau, beto sake ruarabeke pa bulona goto sa vasosotoa gu sa isa vei sa pojai sa mina gore votu tugu sau sisa, poni sa kode mina gore votu vei tugu sa pojai isa.

24 Ko sa vei isa sa ma pojanigou: doru sakasava qu vavara ko qu tepai, sa mu vasosoto sa qu tei tekua tu, beto sa kode muna isongia ao sisa.

25 Ko totonai muna turu vavara sa mu taleosonia sa na sela qu puku tutinia na goto tinoni, ko na Tamamiu pa noka ba mi taleosonigou na miu sela sagou,>>* sau si Jisu.

Na Nanasana na Veveina na Neqi Ti Jisu
(Matiu 21.23-27; Luke 20.1-8)

27 Ego sa kamu bei mule pa Jerusalema si Jisu beto ira nona sepele. Ko totonai sa korapa rerege pa kakabarena zelepade si Jisu, sa qai vaikamu lao tana sira na kuta iama beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau beto ira na iviva mamata.

28 Ko qai nananasia sisa, pira qarigu, <<Ai neqi veveina sa qu isongia ao ko qu roitiniria na roiti veveidi inara? I sei sa sa vanigo na neqi ko qu roitiniria sa pira?>> qarigu.

29 Poni pira sauniria i Jisu sira, <<Ego ara ba ma nanasanigou mai kai nanasa ropi sagou. Ko vei muna oesiu agou sa kode mana ule vanigou ara sa pa neqi tai sei qa roitiniria ara sira na roiti aipira.

30 Pai sa koko lame vei sa na neqi sa isongia i Jone ko sa paputaiso? Sa lame vei tana Tamasa pa noka, ba na koko lame veina tadira na tinoni gu? Mu oesiu moko,>> sau sisa.

31 Poni qai kole vaigua mekadi, pira qarigu, <<Vei tana Tamasa pa noka tanagu gita poni sa kode pira minagu, <Ba ai sa vei ko quke vasosotoa tu agou si Jone,> kode minagunigita.

32 Goto vei tana paranga sa gita <Na lame veina tadira na tinoni gu,> tanagu, sa sa vaivamatagutu sa,>> qarigu. (Qai matagutuniria ira sira na tinoni, ura doru tinoni sa qai rovea si Jone sosoto sa kai tinoni kokorotai qarigu).

33 Ko pira gu qai oe veinia si Jisu, <<Dai, qeke gigilai agei sa!>> qarigu.

Poni pira sauniria i Jisu sira, <<Ego, ko vei sa ara ba maneke ule vanigou tugu sa pai qa teku neqi beto qa roitiniria ara sira na sakasava pira,>> sauniria.

12

Na Vavakato Vavapadadi ira na Tinoni Roiti pa Inuma Qurepi
(Matiu 21.33-46; Luke 20.9-19)

1 Ego sa podalai vavakato pa vavakato vavapada tadira si Jisu, pira sau, <<Koleona sa kai tinoni sa roitinia kai inuma qurepi beto sa bara vailivutainia. Sa ruri kori vaoqili valolua isa sa kai patu ketakoi mina tamuja teku sa na kolona na qurepi, beto sa vaturua isa sa kai ruma gegelena ketakoi mina takopu sa na inuma qurepi. Beto sa loa valao vaniria ira kaki tinoni roiti ko qai roiti sa pa inuma isa ko qai kopunia, beto sa taloa riu pa kai gugusu souna sisa.

2 Ego totonai sa kamua sa na totoso lolokete poni sa sa garunu vamulea na tinoni poreona inuma api sa kai ona pinausu ko mi lao tadira na tinoni kopu ko mi teku vania sa na iana tonai mai lolokete sau.

3 Ba qai lao tu ira na tinoni kopu ketakoi ko qai aru tamania sa na pinausu isa ko qai maja vivitigi pale beto qai iju vamule gagale palea.

4 Poni sa garunu laonia mule na tinoni poreona inuma api sa kai goto pinausu. Ba qai lao mutugu ira na tinoni kopu ko qai maja vapapalekai sa na batuna beto qai vakea vivikere pale.

5 Ba sa kai garunu laonia mutugu sa kai goto pinausu mule, ba tonai sa qai vamate sosotoa sisa. Ko na motadi sira sa garunu laoniria, ba inara tugu qai veiniria, kaki qai piqoloria goto kaki qai vamateria.

6 Ego kai memekana gu sa sa kole jola, isa tugu na tuna sa roroqu vivitigia. Ko liligu bebeto, sa sa garunu laonia isa tadira qai kopu inuma sa na tuna api ura pira sa roroqu vei sisa, <Na tuqu sosoto gu ara sapi, ko kode isa mai pangagania,> sau sisa.

7 Ba totonai sa ira na tinoni kopu inuma sa pira qai vaiparanga vei, <Isa kode mina isongo vakarovoria na isisongo tana tamana sapi! Mei, lame! Aria ko ta vai vamate pale sisa, ko na isisongo tana tamana sa tana teku vakarovoria noda gita! > qarigu.

8 Ko qai aru tamania ko qai vamate pale, beto qai gona votu pale pa peguruna na inuma sa na kokobu tinina isa.

9 Ko inara sa vei poni sa na sa mina roitinia sa na bangara poreona inuma api? Kode pira gu mina roiti vei sisa: mina kamu sisa, ko mina vai vamate beto paleria sira na tinoni kopu inuma beto sa mina vakarovo lao vaniria mule ira kaki goto tinoni kopu sa na ona inuma qurepi api.

* **11:25** Na pikata 26 sa sake kole pa doru kukuti kokoleidi. Pira sau sa na pikata 26 isa: <<Goto vei munake taleosoniria, poni sa na Tamamiu pa noka ba minake taleosoniria tugu sira na miu sela.>>

10 Ai vei qu oqoro tugu tiro vakakaberia
agou sa isa sa tapoja pa Kukuti Tabuna?
Pira sau sisa,
<Isa tugu na patu qai kilu pale
ira na tino vavaturu ruma,
isa tugu sa na kuta patu viviso.
11 Na roiti tana Bangara sapi
ko sa vaivagabara jola
pa oda dodogoro!> sau>>,
sau si Jisu.
12 Ko qai gigilai ira na boko iviva lalavata
sa na vavakato vavapada api sa sa juturia
gu ira qarigu, ko qai nyaqoni soana ko mai
aru tamania qarigu. Ba qai matagutunia ira
sa na minete tinoni ko qai loai si Jisu ko qai
riudia gu.

Na Veveina na Tabara Takisi
(Matiu 22.15-22; Luke 20.20-26)

13 Ego ira kaki Parese beto ira qai sosoria
i Herodi sa qai tagarunu lao tai Jisu ko mai
vagonai pa kaki paranga sisa qarigu.
14 Ko qai lame tana sira ko pira qarigunia
sisa, <<Tinoni vaivagigalai, qe gigilaimei
agei sa qu sotomua gu sao, beto kepore
sa kai tinoni qu matagutunia ao. Beto sa
kepore veveina tamu sa na tuturuna tana
tinoni, goto qu vaivagigalainia gu ao sa na
soana sosotona tana Tamasa. Ai vei, na
tavamalumuna tugu pana Vavanau sa mina
tatabara lao tana bangara Siza sa na takisi,
ba dai? Ko mene tabaria tugu agei sa na mei
takisi, ba meneke pavu tabaria?>> qarigu
sira.
15 Ba sa tei bati poai tu i Jisu sa na dia
seseke, ko pira sauniria, <<Ai sa vei ko
qu korapa nyorogua vagonasiu ara sagou?
Valamea kai poata siliva ko ma doria ko,>>
sau sisa.
16 Ko tonai qai pogoso laonia sa kame poni
pira sauniria, <<I sei na isumatana beto na
isongona sa pa poata api?>> sauniria.
Poni sa pira qarigunia sisa, <<Na bangara
Siza,>>* qarigu.
17 Poni sa paranga si Jisu, <<Ego mu vania
na Siza sisa tana Siza, beto mu vania na
Tamasa sisa tana Tamasa,>> sauniria.
Ko qai gabara sira na tinoni.

Na Nanasana na Turumule pa Mate
(Matiu 22.23-33; Luke 20.27-40)

18 Ego qai lame tai Jisu sira na Sadusisi, ira
na tinoni qaike vasosotoa na turumule pa
mate, ko qai nanasia, pira qarigu,
19 <<Tinoni vaivagigalai, sa kuti vakole
vanigita i Mosese gita sa vei mina mate loaia
kai tinoni sa na maqotana ba bi kepore na
tuna, sa mina alava beia na tasina marene
sa na naboko api ko mina vapore vania na
tuna vuana sa na tugana sa tei mate tu.
20 Ko koledia sira ka vitu tamatasi
marene. Na tugadi pa moa sa alavia sa
kai rereko ba kepore na tuna vuana sa na
marene isa beto sa sa mateona.
21 Ego ko sa teku alavia na tuti vinarua sa
na naboko isa, ba kepore mutugu na tuna
vuana beto sa mate mutugu sisa. Ko na
tasidi marene vinaue ba sa vei mutugu.
22 Ko ira ka vitu tamatasi doru sa qai
alavia sa na rereko nanaboko isa, ba kepore
beto tugu na tudia vuadi. Pa liguna qai mate
beto ira ka vitu doru pira, beto sa mate sa na
rereko nanaboko isa.
23 Ego ko pa rane turumule tonai mai turu
mule ira na tinoni sa kode i sei na maqotana
sa na rereko api? Ura ira ka vitu doru qai
alavia sisa,>> qarigu.
24 Poni sa pira sauniria i Jisu sira, <<Qu
sela sagou! Ura quke gigilai agou sa na
Kukuti Tabuna beto na neqi tana Tamasa!
25 Ura tonai mai turu mule pa mate sira
qai tei matedi tu, sa kode maike vaialava lao
lame sira na marene na rereko, goto kode
mai suvere vei gu ira na mateana pa noka
sira.
26 Na veveidi ira qai turu mule pa mate sa
qu oqoro tu tiro vakaberia agou pa buka sa
kutia i Mosese? Pana ia ketakoi sa pojai na
veveina na mumuqu toana sa vuvurungu,
ketakoi sa paranga ti Mosese sa na Tamasa,
pira sau, <Ara sa na Tamasa ti Ebarahami,
na Tamasa ti Aisake, beto na Tamasa ti
Jekopi,> sau.
27 Ko isa sa nake Tamasa tadira na tinoni
matedi, goto tadira tu na tinoni toadi. Ko qu
sela sagou!>> sau si Jisu.

Na Garunu Momoeniria Dorudi
(Matiu 22.34-40; Luke 10.25-28)

28 Ego kai tinoni sa vavaivagigalainia na
Vavanau sa lame ko sa nongororia tugu isa
sira na sakasava qai vaiguania ira. Ko tonai
sa dogoria isa sa sa oe vataleria i Jisu sira
na Sadusisi, poni sa sa nanasia sisa, pira
sau, <<Ai garunu sa sa momoe jolaniria ira
doru?>> sau sisa.
29 Poni sa oe lao si Jisu, pira saunia,
<<Na garunu sa momoe sa api, <Vainon-
goro, agou na tinoni Izireli! Na Bangara na
oda Tamasa, na Bangara sa kai memekana.
30 Ko mu roroqunia na Bangara na mua
Tamasa na doruna bulomu, na doruna mua
toa, na doruna roqumu, beto na doruna
mua neqi,> sau.
31 Na vinarua garunu sa api, <Mu roro-
qua na goto tavitimu vei qu roroqu veinigo
mekamu,> sau. Kepore sa kai garunu sa
poreveveina jolaniria karu garunu pira,>>
sau si Jisu.

12:11 Kera Vinatarasae 118.22-23. * **12:16** Na Siza sa na bangara pa Romu. **12:20** Vavanau 25.5. **12:26** Votu 3.2-6. **12:30** Vavanau 6.5. **12:31** Iama 19.18.

32 Tonai sa paranga lao tai Jisu sa na tinoni
sa vavaivagigalainia na Vavanau isa, pira
sau, <<Vavagua, tinoni vaivagigalai! Qu so-
tomua gu sa isa vei qu pojai kai memekana
gu sa na Tamasa, ko kepore sa kame sa
varuai isa.
33 Beto ko na tinoni sa mina roroqunia
na Tamasa na doruna bulona, na doruna
nona gigalai, beto na doruna na ona neqi,
beto mina roqua na goto tavitina vei sa
roroqu veinia mekana. Mina tutiria na
tinoni sa karu garunu pira, sa sa jongana
jolania mina valaoa na ona vaivana beto na
ona vavakukuvu tana Tamasa,>> sau sa na
tinoni api.
34 Ko tonai sa nongoria i Jisu na tu-
visina sa na oe tana tinoni api poni sa pira
saunia, <<Ao sa quke sou pa binangara tana
Tamasa,>> saunia. Ko totonai ko mi lao sa
qai pangaga nanasia mule ira sisa.

Na Nanasana na Veveina na Karisito
(Matiu 22.41-46; Luke 20.41-44)

35 Ego totonai sa kole vaivagigalai pa
kakabarena na zelepade si Jisu sa pira sa
paranga vei, <<Ai sa vei ko qai vavaivagi-
galainia tu ira qai vaivagigalainia na Va-
vanau sa na Karisito sa na tuna i Devita
qarigu?
36 I Devita mekana sa tonia na Gagala
Tabuna sa pira tu sa paranga vei,
<Sa paranga sa na Tamasa tana qua Ban-
gara:
Mu toqo lani pa kale matuaqu,
ko koi vei tu mana tete vakilasaria ara
sira na mua kana, sau,> sau si Devita.
37 Mekana i Devita sa gigalania na <Ban-
gara> tu sisa, ko ai sa vei mina boka tuna tu i
Devita sa na Karisito sa sa vei?>> sau si Jisu.
Ko qai qerania ira na tinoni si Jisu tonai
qai kole vainongoro.

Na Vabalaudi ira qai Vaivagigalainia na
Vavanau
(Matiu 23.1-36; Luke 20.45-47)

38 Ko pa ona vaivagigalai sa pira sa
paranga vei si Jisu, <<Mu balauniria sira qai
vaivagigalainia na Vavanau, qai nyorogua
popoko vakakasa beto qai lelekogo ko mai
gosoro qeqeraniria ira na tinoni pa ia ma-
maketina qarigu.
39 Beto ko qai vileria na totoqona
poreveveidi pa leona na ruma vavaika-
muna beto na totoqona tadira na tinoni
lalavata pa ivata vavolo.
40 Qai raragata variuniria na dia
sakasava ira na nanaboko, beto qai vavara
vavakakasa ko mai tabata tadira na tinoni
qarigu. Ba na vinakilasa mai tekua ira sa
mina lavatana jola,>> sau si Jisu.

Na Vaivana Tana Nanaboko Golabana
(Luke 21.1-4)

41 Ego tonai sa korapa toqona pa moena
na loloa poatana pa leo kakabarena
zelepade si Jisu, sa sa doro lao sa sa batiria
isa sira na minete tinoni qai okoto lao
loloaria na dia poata vaivana. Ko ira kubo
tinoni isisongo sa qai okoto kole lao loaria
na dia baiki poata.
42 Beto sa tuti lao sa kai rereko nanaboko
gogolabana ko sa lao loaia sa karu poata
kopa ikete momoqasana, na padana sa kai
pene gu.
43 Pana totoso isa sa sa kuku vaikamu-
niria i Jisu sira nona sepele ko pira sauniria,
<<Ma poja sosotonigou ara sagou: isa sa
loai na nanaboko gogolabana api sa sa soku
jolania isa qai loai pa loloa poatana ira doru
tinoni isisongo.
44 Ura ira doru sa qai teku pana dia
isisongo sa pugele nyonyoa qai valao, goto
na nanaboko api sa pana ona qasa sa valaoa
isa sa doruna, isa doruna sa isongia ko bi
toania,>> sau si Jisu.

13

Na Jegarana na Ruma Zelepade
(Matiu 24.1-2; Luke 21.5-6)

1 Tonai sa korapa taloa votu pa kak-
abarena zelepade si Jisu, sa kame ira na ona
sepele sa paranga, <<Tinoni vaivagigalai,
Doro! Na beko patu babata jonga beto na
vinaturu babata jonga!>> sau.
2 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Qu batiria
sira vinaturu lalavata pira? Kepore sosoto
kai patu qai kole makele vavaitopare lani sa
mina kole jola, goto doruna sa kode ira na
tinoni mai qovara betoria,>> sau si Jisu.

Ira na Tapata beto na Paranga Vina-
balau
(Matiu 24.3-14; Luke 21.7-19)

3 Ego ko tonai sa korapa toqona pa kubo
pa Olive ko sa bata lao vei pa karovona
na zelepade si Jisu, sa qai mavo nanasa
golomia ira Pita, i Jekopi, i Jone, beto i Aduru
sisa, pira qarigunia,
4 <<Mu ule vanigei! Pa visa sa mai gore
votu aipira, beto na sa sa na vinagigila beto
mai raja sira doru sakasava qu koni pojaria
ao inara?>> qarigu.
5 Poni sa paranga laoria i Jisu sira, <<Mu
suvere vabalau, ko maike toni vapirugou
ira na tinoni.
6 Kubo sira na tinoni kode mai lame pa
isongoqu ara ko mai paranga vei pira, <Ara
sa isa,> marigu, ko mai toni vapiru paleria
sira na soku tinoni.
7 Tonai muna nongoroniria agou sira na
vaipera beto na vavakatodi na vaipera, sa

12:32 Vavanau 6.4; 4.35. **12:33** Vavanau 6.5. **12:36** Kera Vinatarasae 110.1; Roiti 2.34-35; 1 Koriniti 15.25; Giburu 1.13.

muke matagutu. Kode mai pidoko lame tugu sira na sakasava pira ba sa oqoro kamua sa na vinabetona.

8 Kode kai puku tinoni mina turu talea kai goto puku tinoni, beto kai binangara mina turu talea kai goto binangara. Mina nunu soku eqa beto kode mina raja na songe. Na sakasava pira sa vei na popodalaina na vivitigi teku koburu.

9 Ko agou mu doro kopunigou mekamiu. Ura kode mai teku valaogou pa vaikamu tadira qai vavaituti beto ko mai pipiqologou pa ruma vavaikamuna. Beto kode muna turu pa moedi ira na qavuna beto ko ira na babangara pa veveina na isongoqu ara, ko muna ule vaniria sa na veveina na nongoro jongana.

10 Ko momoe na nongoro jongana sa mina tatarae mai tu tadira doru puku tinoni.

11 Ko tonai mai toni laonigou pa ia vavaitutina sagou, sa munake takulangania na sa mene pojai kita mugu. Isa tugu na paranga muna taiania na totoso isa sa muna poja votunia. Ura nake agou sa muna paranga, goto na Gagala Tabuna tu.

12 Na totoso isa ira kao tamatasi marene ba mai vaitoni valao pa mate, ira na tamadi ba mai veiniria tugu sira na tudia, beto ira na koburu sa mai raja vamamateria sira na tamadi na tinadi.

13 Beto agou sa na veveiqu ara sa kode maike tavaraguanigou doru tinoni. Ba na tinoni mina vangaju kamua na vinabetona sa mina taalo,>> sau si Jisu.

Na Rane Ikeredi qai Korapa Lame
(Matiu 24.15-28; Luke 21.20-24)

14 <<Ba tonai muna batia agou sa na beku tana tamasa seseke mina turu pa ia madina pa zelepade ketakoi sa tabunana mina lao (agou qu tiroa api sa mu vakoinonoa na ginuana sapi!), poni sa ira na tinoni qai suvere pa Jiudia sa tonai mai uku sagereria sira na okokoto kubo ketakoi.

15 Isa na tinoni sa korapa suvere pa narena nona ruma sa mike mule gore qaqiriria na ona sakasava pa leona ona ruma.

16 Na tinoni sa korapa pa inuma sa mike mule tekua na ona poko pa ona ruma.

17 Na totoso takulangadi jola tadira na rereko qai bogata beto ira qai isongo melalu sira na rane ira!

18 Mu vavara tetepa lao tana Tamasa, ko na sakasava aipira sa maike raja lame pa totoso sa lomoso vivitigi na eqa.

19 Ura na tapata mai gosoria ira na tinoni na rane ira sa mina lavata jolaniria doru tapata qai jola, podalai vei tu totonai sa vapodakia na kasia abana na Tamasa ko sa kamua kopira ko pa liguna isa sa kepore mule sa kai sakasava veveina mina raja ligu.

20 Vei bike kobu vapapakaria na Bangara sira na rane ira, poni sa kepore sa kai tinoni bi toa. Goto koko vei sa roquria isa sira na tinoni taviledi sa tei vileria tu isa, sa sa vapapakaria na Bangara sira na rane ira.

21 Ko vei bi parangagou kai tinoni, <Doro! Api sa na Karisito!> babi <Doro! Ina sisa!> biu, sa babana vasosotoa sisa.

22 Ura kode mai bobola kamu sira na karisito sesekedi beto na tinoni kokorotai sesekedi. Kode mai roiti votuniria sira na dia vinagigila beto na roiti vaivagabaradi, ko vei mai boka sa kode mai toni vapiruria tugu sira na tinoni taviledi tana Tamasa.

23 Ko agou sa mu suvere vabalau! Qa tei poja vakolenigou tu ara sira doru sakasava aipira tonai qai oqoro tu gore votu,>> sau si Jisu.

Na Mule Lamena na Tuna na Tinoni
(Matiu 24.29-31; Luke 21.25-28)

24 <<Ba pana rane ira totonai mina kamua na totoso tapata,
mina rodomo sa na tapo
beto na popu sa minake kabere;
25 mai vukele sira na seru pa noka
beto ira na neqi pa noka mai tajou vakanoko.
26 Beto mai batia ira sa na Tuna na Tinoni mina lame vei pa lei tavitia na neqi beto na kabere lavata.

27 Ego beto sa kode mina garunu laoniria isa pa made uquna na kasia gusu sira na mateana ko mina vaikamuniria sira nona tinoni taviledi, podalai pa kai uquna na kasia gusu ko mai lao vaokotia pa vinabetona,>> sau si Jisu.

Na Vinakaberena na Gou Piqi
(Matiu 24.32-35; Luke 21.29-33)

28 <<Mu teku vinakabere pa gou piqi. Tonai mina takelai sa na equruna beto mai podalai ijoko ligu sa na boko kaena, poni sa qu gigilai agou sa sa tata lame sa na totoso mangini.

29 Ko agou ba vei tugu. Tonai muna batiria mai gore votu sira na sakasava qa pojanigou ara, sa mu gigilai sa tata vivitigi gu pa atakamana sisa.

30 Ma poja sosotonigou ara sagou: tonai mai oqoro maragutu ira na sasae tinoni kopira sa kode mai gore votu sa na sakasava pira.

31 Na oka beto na peso sa mai maragutu, ba na paranga taqu sa maike isongo maragutu podeke,>> sau si Jisu.

Na Rane beto na Totoso qaike Tagigila
(Matiu 24.36-44)

13:25 Aisea 13.10; 34.4.

32 <<Goto na veveina na rane babi na
totoso isa sa kepore kai tinoni sa gigilai. Ira
na mateana ba qaike gigilai, na Tuna ba
sake gigilai tugu. Mekana gu na Tamana sa
gigilai.
33 Mu suvere vabalau beto mu suvere
kopu, ura quke gigilai agou sa na totoso.
34 Kai muqisi podeke vei gu kai tinoni sa
riu lelekogona pa kai gusu souna. Tonai
sa oqoro taloa riu poni sa sa okoto ianiria
na roiti sira na ona nabulu ko mai okoto
roiti sau. Beto sa poja vakolenia tugu sa
na tinoni sa kopu pa atakamana ko mina
suvere gegelenia sa na mule lamena saunia.
35 Ko sa vei sa agou ba mu suvere gegele,
ura quke gigilai agou sa na totoso mina
mule lame na bangarana na ruma. Sake
tagigila sa bi lame na vevelu sa, na korapa
bongi sa, na piranga kokorako sa, babi na
vuvugei jonga.
36 Kita mi lame kamu vasiboro, poni mi
batigou mu korapa puta mumagamiu agou.
37 Ko isa tugu qa korapa poja veinigou
agou pira, sa qa poja veiniria tugu sira doru:
mu suvere gegele,>> sau si Jisu.

14

Na Kukitina i Jisu
(Matiu 26.1-5; Luke 22.1-2; Jone 11.45-53)

1 Ego karu rane sa kole beto mina kamua
sa na vavolo Alokata beto na vavolo Bereti
Nake Kovuruna. Ko ira na kuta iama beto
ira qai vaivagigalainia na Vavanau sa qai
kole nyanyaqoni soana ko mai aru tamania
ko mai vamatea si Jisu qarigu.
2 Pira qai kole paparanga vei sina, <<Nake
totoso vavolo Alokata, tana arua, kita ta
kole vaiperaniria ira na tinoni,>> qarigu.

Sa Tavuva Tarini Oela pa Betani si Jisu
(Matiu 26.6-13; Jone 12.1-8)

3 Ego sa korapa pa Betani si Jisu ko sa
korapa suvere pa ruma tai Saimone, isa na
tinoni sa rajai mai na popoqu perangana.
Ko tonai sa korapa teteku i Jisu sa sa pogoso
kamunia kai rereko sa kai jagi patu alaba-
sita sa pugelia na oela liosona, na oela isa sa
taroiti pa gou nadi ko sa sae jola na vaina.
Sa lobitia isa sa na jagi api beto sa vuvania
pa batuna i Jisu.
4 Ba kaki ira qai suvere ketakoi sa qai kole
vaiparanga tagigiri mekadi, pira qarigu,
<<Koi, ai sa vei ko sa korapa tavuva vivikere
goboro vei inara sa na oela jojonga ina?
5 Bi boka vavainia ko bi tekunia jola kue
gogoto poata siliva* sa na oela api beto ko bi
vaniria ira na tinoni golabadi sa na poata!
>> qarigu. Ko qai tagigiri vivikerenia sa na
rereko isa.
6 Ba sa paranga si Jisu, <<Tari tu, loai! Ai
sa vei ko qu korapa vatapatia? Kai roiti
jongana tugu sa sa korapa roitinia isa taqu.
7 Ura ira na tinoni golaba vaivasevidi sa
kode mai suvere tavitigou doru totoso, ko
tonai muna nyorogua tokaniria sa muna
boka tokaniria gu. Goto ara sa maneke
suvere tavitigou doru totoso.
8 Na rereko api sa korapa roitinia sa isa
vei sa bokai. Sa vuvani oela umanga jonga
sa na tiniqu ara, ko sa varoroqu momoenia
na golomoqu ara.
9 Ko ma poja sosotonigou ara sagou: doru
eqa pa kasia gusu mina tatarae sa na non-
goro jongana api sa mina tavavakato tugu
ko na varoroquna na rereko isa sisa na roiti
sa korapa roiti lamenia isa taqu,>> sau si
Jisu.

I Jiudasi mina Gabala Kanai si Jisu
(Matiu 26.14-16; Luke 22.3-6)

10 Ego i Jiudasi Isikarioti, kame ira ka
manogarua sepele, sa sa taloa lao tadira na
kuta iama ko mina toni valao vaniria isa si
Jisu sau.
11 Ko totonai qai nongoria ira na
parangana i Jiudasi sa qai qera ko qai poja
vakolenia ko kode mai vania na poata sisa
qarigu. Ko sa popodalai nyanyaqoa i Jiudasi
sa kai lolomo jongana tonai mina boka toni
valao vaniria si Jisu sau.

Na Tetekuna Vavolo Alokata
(Matiu 26.17-25; Luke 22.7-14, 21-23; Jone 13.21-30)

12 Ego pa rane momoena na vavolo Bereti
Nake Kovuruna, totonai qai kukuboloria
sira na lami vavolo Alokata, sa qai nanasia
ira nona sepele si Jisu, pira qarigu, <<Pai sa
na ia qu nyoroguanigei ao, ko mene vatana
vanigo sa na tetekuna vavolo Alokata? >>
qarigu.
13 Poni sa garunuria i Jisu sira karu ona
sepele, pira sa poja veinira, <<Mu lao pa
gusu lavata. Kai tinoni sa sa korapa po-
pogosiaona kai bogu pie sa kode mina
gosorogou. Muna tutia sisa
14 ko ketakoi mina lao tome isa sa muna
parangia sa na tinoni poreona ruma isa,
pira munagunia, <Na Tinoni vaivagigalai sa
pira sau, Pai sa na lose ketakoi mina tekua
na tetekuna vavolo Alokata isa beto ira na
ona sepele? sau,> munagunia.
15 Ko isa kode mina ule vanigou sa kai
lose lavata pa nulu sa tei tavanaqiti vakole
tu. Ketakoi sa muna vatanai agou sa na
tetekuna tadagita,>> sau si Jisu.
16 Ko tonai qai taloa riu ko qai lao kamu
pa gugusu lavata sira karu sepele, sa qai
batiria sira tugu vei sa pojaniria i Jisu, ko qai
vatanania sa na tetekuna vavolo Alokata.

* **14:5** Kue gogoto poata siliva sa na poata padana na tabara kai tinoni pa roiti kai aoro.

17 Ko totonai sa gore sa na vevelu, sa i
Jisu sa lame tavitiria ira ka manogarua ona
sepele.
18 Tonai qai vaikamu ko qai korapa
teteku, sa paranga si Jisu, <<Ma poja
sosotonigou ara sagou: kame agou qu
korapa teteku tavitisiu ara sa mina gabala
kanasiu ara,>> sau si Jisu.
19 Tonai sa qai mamata sira na sepele
ko qai okoto nanasa memekai si Jisu, pira
qarigu, <<Ai vei, nake ara sa qugunisiu ao?
>> qarigu.
20 Poni sa oe laoria i Jisu sira, <<Kode
kame gu agou ka manogarua pira, isa sa so-
mana totogologana bereti pa baolo tavitisiu
ara.
21 Na Tuna na Tinoni sa mina tavamate
vei sa tei pojai tu na Kukuti Tabuna, ba mina
gania na takulanga sa na tinoni sa gabala
kanai na Tuna na Tinoni! Sa jongana jola sa
bike pavu gu podo sa na tinoni isa!>> sau si
Jisu.

Na Teteku Bebetona
(Matiu 26.26-30; Luke 22.14-20; 1 Ko-
riniti 11.23-25)

22 Ego totonai qai korapa teteku sira, sa sa
tekua i Jisu sa na bereti ko sa manania beto
sa kikipai ko sa ianiria sira na sepele, beto
pira sau, <<Pia tekua, api sa na tiniqu,>>
sau.
23 Beto sa tekua sa na kapa vaini ko sa
paranga jonganania beto sa vaniria ko qai
vaibukunia ira doru.
24 Beto sa pira sauniria, <<Api sa na orun-
guqu ara na vamauruna na vinaego, sa
tavuva vaniria ira na soku tinoni.
25 Ma poja sosotonigou ara sagou:
maneke buku ligua ara sa na vaini api
tinganai mina kamua na rane totonai mana
bukua ara sa na vaini korega pa binangara
tana Tamasa,>> sau si Jisu.
26 Beto qai kerania ira sa kai kera, beto sa
qai taloa votu lao pa kubo pa Olive.

Sa Korotonia i Jisu sa i Pita mina Kilu
Palenia sisa
(Matiu 26.31-35; Luke 22.31-34; Jone
13.36-38)

27 Ego beto sa parangaria i Jisu ria,
<<Agou doru sa kode muna uku loa palenisiu sara, ura sa paranga sa na Kukuti Tabuna,
<Ara mana vamatea na sepati,
ko mai okoto nyanyalia neqa sira na sipi,> sau.
28 Ba pa liguna mana turu mule pa mate
sara, sa mana lao momoe veranigou pa
Qalili,>> sau sisa.
29 Poni sa paranga lao tana si Pita, <<Goto
ara sa mai uku loa palego tu ira doru, ba ara
sa maneke isongo loago sao!>> sau.
30 Poni sa paranga lao si Jisu, <<Pita,
ma poja sosotonigo ara sao: ao sa kode
bongi tugu api totonai mina oqoro piranga
vinarua na kokorako sa muna kilu palenisiu kue totoso ara sao,>> sau.
31 Ba sa paranga vivivagana tugu si Pita,
pira sau, <<Ara vei mana mate tavitigo tugu
ao ba maneke isongo osonigo tugu sao,>>
sau. Ko ira doru sepele ba qai paranga vei
tugu inara.

I Jisu sa Vavara pa Qetisemani
(Matiu 26.36-46; Luke 22.39-46)

32 Ego totonai qai kamu sira pa kai ia na
isongona pa Qetisemani, sa pira sauniria i
Jisu sira na ona sepele, <<Mu suvere vera
lani, goto ara ma lao vavara,>> sau.
33 Beto sa toniria gu sira Pita, i Jekopi, beto
i Jone. Sa tei podalai mamata na takulanga
vivitigi tu sisa,
34 ko pira sauniria sira kue, <<Na taku-
langa pa buloqu sa lavata jola sara ko mi va-
matesiu sau. Mu suvere lani ko mu suvere
gegele agou,>> sauniria.
35 Beto sa rerege lao vasou iqona si Jisu
beto sa opo gore pa peso ko sa vavara ko vei
bi boka sa bi tavarijo tu sa na totoso vitigi
api sau.
36 Beto pira sau, <<Aba, Tamaqu. Kepore
sa kai sava sa tapatigo ao. Mu varijo pale
taqu sa na totoso vitigi alepi, ba nake isa vei
qa nyoroguania ara sa mi taroiti goto isa tu
vei qu nyoroguania ao,>> sau.
37 Totonai sa mule lame poni sa batiria qai
korapa puta mumagadia tu, ko pira saunia
si Pita, <<Saimone, qu korapa putagamu
sao? Ai vei, quke boka sosoto tugu suvere
gegele kai aoa?
38 Mu suvere gegele beto mu vavara ko
muke vukele pa totoke. Na gagala sa
malumu ba na tini sa munyala,>> sau.
39 Beto sa kai gabala lao bei ko sa vavara
vei mutugu tonai sa vavara momoe si Jisu.
40 Tonai sa mule lame ligu poni sa batiria
qai korapa mutugu puta mumagadia, ura
sa ngaolo vivitigiria na nyo puta. Ko qaike
gigilai sa na sa mai paranga laonia.
41 Tonai sa mule lame na vinaue totoso,
poni pira sauniria, <<Qu korapa tugu puta
minere vatalemiu sagou? Kopira sa pada
gu! Doro, sa kamu gu sa na totoso mina
tavalao pa limadi ira na tinoni seladi sa na
Tuna na Tinoni.
42 Aria, turu ko ta lao gosoria. Doro! Sa
kamu gu api sa na tinoni sa gabala kanasiu
ara,>> sau si Jisu.

I Jisu sa Taaru Tamana
(Matiu 26.47-56; Luke 22.47-53; Jone
18.3-12)

43 Ego ko totonai tugu sa korapa pa-
paranga vei inara i Jisu sa sa bola gu si

14:27 Zakarae 13.7.

Jiudasi, isa kame ira ka manogarua sepele. Sa toni bolania isa sa na puku minete tinoni qai pogoso benete vavaisobena beto na maja kubau. Ira na tinoni aipira sa na tagarunudi tadira na kuta iama, ira qai vaivagigalainia na Vavanau beto ko ira na iviva mamata.

44 Kai vinagigila sa sa tei poja vakoleniria tu i Jiudasi na tinoni sa gabala kanai sira na minete sa toniria, pira sauniria, <<Isa na tinoni mana lao aoia na paparana ara sa isa sa na tinoni muna lame aru tamania ko muna toni riunia,>> sauniria.

45 Ko isa tugu sa bola kamu si Jiudasi poni sa sa rerege tuvisi lao gu sa ti Jisu, ko sa paranga, <<Rabi!>> sau, beto sa aoa na paparana.

46 Totonai tugu sa qai lao ragata tekua ko qai aru tamania si Jisu.

47 Ba kame ira qai korapa turu ketakoi sa sa saputu votunia sa na ona benete vavaisobena ko sa maja teusu palea sa kai kale talingina na pinausu tana kuta iama lavata.

48 Poni sa paranga si Jisu, pira sauniria, <<Na tinoni raraja ikikoqu sara ko qu pogoso tarinisiu na benete vavaisobena beto na maja kubau ko muna teku aru tamanasiu?

49 Beko doru rane sa qa kole gu suvere tavitigou pa kakabarena zelepade ko qa kole vavaivagigalai ba quke isongo aru tamanasiu agou. Ba jongana ko mi gore votu tugu sa na Kukuti Tabuna,>> sau sisa.

50 Ego tonai sa qai uku loa palenia ira doru sepele sisa.

51 Ego kai koburu marene kokoregana sa popokonia kai titivi gu sa sa somana tututia tugu i Jisu. Ko isa ba mai aru tamania tugu qarigu,

52 poni sa uele vaniria gu nona poko beto na gagadona gu sa sa oqai na taba.

I Jisu sa Turu pa Moedi ira na Kauniseli tadira na Jiu

(Matiu 26.57-68; Luke 22.54-55, 63-71; Jone 18.13-14, 19-24)

53 Ego ko qai toni laonia tana kuta iama lavata si Jisu, ko ira doru kuta iama, na iviva mamata beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau sa qai vavaikamu beto ketakoi.

54 Ego i Pita sa sa kole mamavo tuti liligu pa souna tu ko sa lao tome laona pa leo kakabarena ruma tana kuta iama lavata. Ko ketakoi sa lao toqona tadira na nabulu kopu ko sa davangaona pa keketai iku.

55 Ko qai kole popodeke nyaqo votunia ira na kuta iama beto ira doru iviva pa kauniseli† sa vei bi koleona kai vavakato vei mina boka ulenia kai roiti ikerena sa roitinia i Jisu ko mai boka vamatea si Jisu qarigu.

56 Ura na mota joladi sira qai jutu tarini seseke si Jisu, ba na dia vavakato sa qaike vavaitoto.

57 Beto qai gasa turu sira kaki ko qai jutu tarini seseke si Jisu, pira qarigu,

58 <<Agei qe nongoriamei sa pira sa paranga vei sina, <Ara mana jegara palea sa na zelepade madina qai roitinia ira na tinoni, beto pa liguna kue rane gu sa mana vaturu ligua sa kame isa nake ira na tinoni qai roitinia,> sau,>> qarigu.

59 Ba ira ba sake vavaitoto tugu sa na dia vavakato.

60 Ego beto sa turu pa moedi ira doru sa na kuta iama lavata ko sa nanasia si Jisu, pira sau, <<Ai sa vei munake oe sao? Na sa sira na vavakato qai korapa jutu tarinigo ira pira?>> sau sisa.

61 Ba sa nguju puku ko sake pojai tugu kai pakata paranga si Jisu.

Poni sa kai nanasa mule sa na kuta iama lavata, pira sau, <<Ao tugu sa na Karisito, na Tuna na Tamasa tamanana?>> saunia.

62 Totonai sa oe si Jisu, <<Ara tugu. Beto kode muna batia agou sa na Tuna na Tinoni mina toqona pa kale matuana na Tamasa vivana jola beto mina lagere vei pa lei pa noka,>> sau.

63 Tonai sa paranga vei inara si Jisu poni sa sa bako rikata palea na kuta iama lavata sa na ona poko, beto pira sau, <<Na vavakato vinasosoto sa mule sa taqe korapa verania gita?

64 Qu tei nongoriamiu tugu agou sa sa vamoroania na Tamasa sa na tinoni api. Ko na sa sau na miu roroqu sagou?>> sau sisa.

Ko qai vaegoa ira doru sa sa pada tugu ko mina tavamate si Jisu qarigu.

65 Pana totoso tugu isa sa ira kaki sa qai podalai tue taria si Jisu, beto qai ude pikoni poko na isumatana beto qai piqolia beto sa pira qarigunia, <<Ego mu ulenia moko i sei sa sa majago!>> qarigunia. Beto sa qai saputu tekua ira na nabulu kopu sisa ko qai kole popoaria.

I Pita sa Kilu Palenia si Jisu

(Matiu 26.69-75; Luke 22.56-62; Jone 18.15-18, 25-27)

66 Totonai sa korapa suvereona pa leo kakabarena pa kauruna na ruma si Pita, sa sa rerege tata lao sa kai nabulu rereko tana kuta iama lavata.

67 Ko tonai sa batia isa si Pita sa korapa davangaona, sa sa doro taria beto sa parangia, <<Ao tugu sa kame qu sosomana tutia na tinoni Nazareti ina?>> saunia.

† **14:55** Na ***kauniseli*** sa na vaikamu tadira na tinoni lalavata Jiu. Na kuta iama lavata sa na tinoni lavatana pa vaikamu tinoni mamata isa. **14:62** Kera Vinatarasae 110.1.

68 Ba sa kilu pale sisa, pira sau, <<Ara qake gigilai beto qake vakaberia sisa qu korapa pojai ao ina,>> sau sisa. Beto sa mavo rijo votu laona pa atakamana na kakabarena na ruma.
69 Ego sa bati beia mutugu na nabulu rereko ketakoi sisa, ko sa ule vaniria sira qai kole turu tavitia isa ketakoi, pira sau, <<Isa tugu sa kame ira!>> sau.
70 Ba sa kilu pale mutugu sisa.

Ba sa oqoro isongo sovai sa ira mule na tinoni qai kole turu tavitia ketakoi sa qai parangia mule sisa, pira qarigu, <<Ao sosoto tugu sa kame ira! Ura na tinoni Qalili sao!>> qarigunia.
71 Ba tonai sa maulu tarinia mekana na leleve si Pita, pira sau, <<Qake isongo gigila podekia ara sa na tinoni qu korapa pojai agou ina!>> sau.
72 Totonai tugu sa sa piranga vinarua gu sa na kokorako. Poni sa sa roroqu kamua i Pita sa isa sa paranga veinia i Jisu tonai pira saunia, <<Mina oqoro piranga vinarua na kokorako sa kode muna kilu palenisiu ara kue totoso sao,>> saunia. Ko tonai tugu sa takakoto gu ko sa vodangia na lukana si Pita.

15

I Jisu sa Lao pa Moena i Paelati
(Matiu 27.1-2, 11-14; Luke 23.1-5; Jone 18.28-38)

1 Ego na vuvugei rorodomo sa qai sisiqarai vaikamu sira na kuta iama, na iviva mamata, ira qai vaivagigalainia na Vavanau beto ira doru iviva pa kauniseli, ko qai mekarai vairovenia sa na vamatena i Jisu. Qai piu vaikamuniria sa na limana i Jisu ko qai toni laonia tai Paelati sisa.
2 Poni sa nanasia i Paelati sisa, <<Ao sa na bangara tadira na Jiu?>> saunia.

Poni sa oe lao si Jisu, <<E, isa qu pojai ao inana!>> sau.
3 Qai kole jutu tarinia soku sakasava ira na kuta iama si Jisu.
4 Beto sa kai nanasia mule i Paelati sisa, <<Ai sa vei ko quke oe tu sao? Doro! Tei kubo sakasava tu sa qu tajutunia ao!>> sau.
5 Ba sake pojai tugu kai sa si Jisu, ko sa gabara vivitigi si Paelati.

I Paelati sa Vaegoa na Vamatena i Jisu
(Matiu 27.15-26; Luke 23.13-25; Jone 18.39-19.16)

6 Ego na ona tutina i Paelati sa doru totoso pa vavolo Alokata sa sa ruvatia sa kai tinoni tapiuna qai nyoroguania ira na tinoni.
7 Ko na totoso isa sa kai tinoni na isongona i Barabasi sa somana tapiu tavitiria ira qai rajai na qavuna beto qai vaitinoni.
8 Ko qai sae vaikamu tai Paelati sira na minete tinoni ko qai tepai sisa ko mi vamalumu vaniria sisa vei sa roroitinia isa pa doru vavolo Alokata qarigu.
9 Poni sa oe lao si Paelati, pira sau, <<Ai vei, qu nyoroguania ko ma ruvata vanigou sa na bangara tadira na Jiu?>> sau.
10 Ura sa tei gigilaiona tu i Paelati sa qai kokonoa gu ira na kuta iama si Jisu, sa vei sa qai loa lamenia tana.
11 Ba qai soriria ira na kuta iama sira na minete tinoni, ko i Barabasi tu sa mi ruvata vaniria qarigu.
12 Ba sa kai nanasa ligu lao mule tadira si Paelati, pira sau, <<Ko ai tu mana aru veinia ara si Jisu, isa qu gigalania na bangara tadira na Jiu agou?>> sau.
13 Poni qai kai vevela mule sira, <<Vamatea pa korosi sisa!>> qarigu.
14 Ba sa nanasa si Paelati, pira sau, <<Ba na sela sa sa sa roitinia isa?>> sau.

Ba tonai sa qai kuku vevela viviva tugu sira na minete tinoni, <<Vamatea pa korosi sisa!>> qarigu.
15 Ko sa nyorogua vaqeraria i Paelati sira na tinoni ko sa ruvata valao vaniria gu si Barabasi. Goto i Jisu sa loa lao vaniria ira na solodia ko mai irirunia na vavaiiruna beto sa mai riu vamatea pa korosi sau.

Qai Ngangulia ira na Solodia si Jisu
(Matiu 27.27-31; Jone 19.2-3)

16 Ego ko qai toni tomenia pa leo kakabarena na ruma tana qavuna ira na solodia si Jisu, beto sa qai kuku vaikamuniria sira na minete solodia doruna.
17 Ko qai vasaenia na poko kala davala* beto qai viria kai tarapae vavaioka sa vei na tarapae bangara beto qai vasolapania na batuna.
18 Beto sa qai kole vavabangara leleoniadia ira sisa, beto ko pira qarigunia, <<Mi toa vakakasa na bangara tadira na Jiu!>> qarigunia.
19 Beto sa qai kole vavagore tarini kolu sa na batuna, qai tutue taria, beto qai totoqo sori tutungu vavatarasae leleoniadia ira sisa.
20 Pa liguna qai beto ngangangulu veinia inara sisa, sa qai vagore palea ira sa na poko kala davala ko qai vasae ligunia na ona poko mekana, beto sa qai toni votunia ko mai lao vamatea pa korosi qarigu.

Sa Tavamate pa Korosi si Jisu
(Matiu 27.32-44; Luke 23.26-43; Jone 19.17-27)

21 Ego tonai qai korapa lalaodia pa soana sa qai gosoria sa kai tinoni pa Saerini, na isongona i Saimone, na tamadi ira Alekezada i Ruposi. Na koko lame veina

* **15:17** Na paranga Qiriki sa tapeluku ***davala*** sa boka lao vei tugu pa pepolo beto jimiri.

pa ona gusu ko na koni kamuna tugu pa Jerusalema sisa. Qai garunu totokai ira na solodia sisa ko sa pogosia sa na korosi ti Jisu.

22 Beto sa qai tonia si Jisu ko qai lao pa kai ia na isongona pa Qoloqota, na ginuana sa na Eqa Batu Tomate.

23 Ketakoi sa qai vania na vaini pasana isa qai qairi vaisomanainia na moa,† ba sa daiona bukua.

24 Beto sa qai patania pa korosi sisa, beto sa qai kole gonania na patu vivile ko mi tagigila sa i sei mina tekua sa na okokoto ririkatana na poko tana qarigu.

25 Ego ko na sia koloko vuvugei tu sa qai patania pa korosi si Jisu.

26 Ko na paranga sa tajutunia isa sa pira sau: NA BANGARA TADIRA NA JIU.

27 Beto qai vamate tavitinia i Jisu sira karu tinoni raja ikikodi, kame pa kale matuana beto kame pa kale merina.‡

29 Ko ira na tinoni qai rerege jola sa qai poja vivikeria beto qai bebegoloniria na batudi, <<Aha! Ao sa muna jegaria na zelepade madina beto kue rane gu muna vaturu ligua qugu!

30 Ego mu alo mulenigo tu mekana, mu tavisu lageremua tu pa korosi!>> qarigu.

31 Ko ira na kuta iama beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau ba qai kole tugu vavagoreni qera, pira qarigu, <<Ira na goto tinoni sa aloria, goto mekana sake boka alo mulenia!

32 Kopira sa mi gore lagere tu pa korosi sa na Karisito, na bangara tadira na tinoni Izireli, ko gita ba ta batia ko ta vasosotoa,>> qarigu. Ira karu qai tavamate tavitinia isa ba qai paranga nganganguliа tugu sisa.

Na Mate Ti Jisu
(Matiu 27.45-56; Luke 23.44-49; Jone 19.28-30)

33 Ego totonai sa kamua na korapa rane sa sa togai na rodomo sa doruna na gugusu, tinganai ko sa kamua tu kue koloko gogore tapo.

34 Tonai sa kamu kue koloko poni sa sa lukana uui si Jisu, pira sau, <<Eloi, Eloi, lama sabakatani?>> sau (na ginuana sa pira sau, <<Qua Tamasa, qua Tamasa, ai sa vei ko qu loa palenisiu tu?>> sau.)

35 Ira kaki qai turu tata ketakoi sa qai nongoria, ko pira qarigu, <<Doro! Sa korapa kukua i Elaija sina!>> qarigu.

36 Tonai sa kame ira sa sa pogoso abutu laonia sa kai pupuqana ko sa vatubulunia na vaini, ko sa suninia pa uquna kai kolu, beto sa alaka saenia tai Jisu ko mi vabukunia sau. Beto sa paranga, <<Loai ko! Ta dodogoroda. Kita pu kamu visu vagorea i Elaija,>> sau.

37 Beto sa vagorea kai uui lavata si Jisu, beto sa loai na singo.

38 Tonai sa sa tarikatarua sa na poko tobana na zelepade madina, sa podalai tarikata pa nulu ko sa gore kamu pa peso.

39 Na tinoni mamata gogoto sa sa korapa tugu turuona pa moena na korosi ko sa batiaona sa vei beto sa loaia na singo si Jisu, ko sa paranga, <<Sosoto! Na tinoni api sa na Tuna na Tamasa,>> sau.

40 Ego qai korapa tugu turudia pa souna ketakoi sira kaki rereko, ko qai kole dodogoro laodia. Qai kole turu vaisomanaidia tugu ketakoi sira Mere Magadalene, i Salome, beto i Mere na tinadi ira Jekopi na tinoni ikete beto i Josesi.

41 Tonai sa susuvere pa Qalili i Jisu sa ira na rereko pira sa qai tututia isa beto qai totokania tugu vei. Ra kaki gogoto rereko mutugu qai mekarai tutia sae i Jisu pa Jerusalema sa qai korapa tugu turudia ketakoi.

Na Vapaena i Jisu
(Matiu 27.57-61; Luke 23.50-56; Jone 19.38-42)

42 Ego sa tei gore tu sa na vevelu, ko na rane Vatana sisa beto sa mina kamua sa na rane Minere,

43 ko i Josepa pa Arimatia sa turu varene ko sa lao vatuvisi tai Paelati ko sa tepai sa na kokobu tinina i Jisu (I Josepa sa kai tinoni tapangagana pa kauniseli tadira na Jiu, beto mekana ba sa korapa tugu verania sa na lamena na binangara tana Tamasa).

44 Poni sa gabara si Paelati totonai sa nongoronia i Jisu sa tei mate tu qarigu. Ko sa kuku tekua sa na tinoni mamata gogoto, ko sa nanasia, <<Ai sa vei, sa tei mate sosoto tugu si Jisu?>> sau.

45 Ko totonai sa nongoro vatalea mai tu tana tinoni mamata gogoto sa isa sa tei mate tu sau, beto sa soni vamalumu vania i Josepa ko mina boka tekua sa na kokobu tinina i Jisu saunia.

46 Ego sa vai tekua i Josepa sa kai poko koregana, beto sa visu vagorea sa na kokobu tinina i Jisu ko sa udenia, beto sa lao vakolenia pa kai bevi takori vakolena pa patu mamavarana. Beto sa bokili vatitolo lao pateinia kai patu lavata sa na atakamanana na bevi.

† **15:23** Na moa sa na notatana na gou, ba sake tavakabere sa na veveina beto qai bukua ira. Palu na mereseni ko tonai mina tabuku sa minake vitigi na tinoni beka. ‡ **15:27** Kaki kukuti kokoleidi qai vakolea lani sa na pikata 28, pira sau: (Ko sa gore votu sa na Kukuti Tabuna isa pira sau, Isa sa taanye tavitiniria ira na tinoni ikikeredi, sau.) Ba ira na kukuti kokoleidi jojongadi sa sake koleria sa na pikata 28 api. **15:34** Kera Vinatarasae 22.2.

47 Ko ira Mere Magadalene beto i Mere
na tinana i Josesi sa qai batiadia sa na ia
ketakoi sa tavakole na kokobu tinina i Jisu.

16

Na Turumulena i Jisu
(Matiu 28.1-8; Luke 24.1-12; Jone 20.1-10)

1 Ego totonai sa jola na rane Minere, sa
qai vai vakole oela umumanga jonga sira
Mere Magadalene, i Salome, beto i Mere
na tinana i Jekopi, ko mai lao lumunia na
kokobu tinina i Jisu qarigu.
2 Ko pa vuvugei jonga pa rane momoe pa
vuiki isa tugu sa bola sagere na tapo sa qai
lao pa bevi sira.
3 Totonai qai korapa rerege lalaodia sa qai
kole vavainanasa mekadi, pira qarigu, <<I
sei mina bokili varijo vanigita sa na patu
lavata pa mangana na bevi?>> qarigu.
4 Ura nake patu qeqerana sisa. Ba beto
mai dogoro vatale lao qarigu, sa sa tei
tabokili varijo tu sa na patu.
5 Ko tonai qai tome lao pa leo bevi, sa
qai batia sa kai tinoni kokoregana sa vasaea
na poko keala gojo doruru, beto sa korapa
toqona keta pa kale matuadi. Ko qai gabara
na matagutu sira.
6 Ba sa paranga sa na tinoni isa, <<Muke
matagutu na gabara! I Jisu pa Nazareti isa
sa tavamate pa korosi sa qu korapa nyaqoa
agou! Sa tei turu mule tu! Kepore lani
sisa! Doro! Lani tugu sa na ia ketakoi qai
vakolenia isa.
7 Goto agou mu lao ko mu vavakato
vaniria sira na ona sepele beto i Pita, pira
muguniria, <Sa tei lao momoe tu pa Qalili
sisa. Ko ketakoi tu sa kode muna batinia
sisa, vei sa tei pojanigou tu perangana,>
muguniria,>> sauniria.
8 Ko qai abutu votu ko qai uku loa pale sa
na bevi, ura qai matagutu beto qai gabara
vivikereniria. Ko qaike isongo vavakato
vania tugu kai tinoni, ura qai matagutu.

Sa Bola ti Mere na Rereko Magadalene i Jisu
(Matiu 28.9-10; Jone 20.11-18)

9 (Ego pa liguna sa turu mule na vuvugei
jonga pa rane momoe pa vuiki si Jisu, sa sa
bola votu momoe tai Mere Magadalene sisa.
Tana tugu na rereko api sa qi iju votuniria
ka vitu tomate ikikeredi i Jisu perangana.
10 Ko sa lao ko sa pojaniria isa sira ka visa
qai tututia i Jisu, tonai qai korapa lukana
takulanga.
11 Totonai qai nongoronia sa i Jisu sa tei
toa mule tu beto ko i Mere ba sa batiaona tu
sauniria, ba qaike vasosoto tu sira.

Sa Bola Tadira Karu Sepele i Jisu
(Luke 24.13-35)

12 Pana liguna isa sa i Jisu sa bola vagoto
tadira karu sepele tonai qai korapa rerege
lao pa kai gugusu.
13 Ko ira karu qai gabala mule vavakato
vaniria sira doru sepele, ba qaike vasosoto-
ria tugu.

Sa Bola Tadira ka Manogameka i Jisu
(Matiu 28.16-20; Luke 24.36-40; Jone 20.19-23; Roiti 1.6-8)

14 Pa liligu tu sa sa bola votu tadira
ka manogameka sepele totonai qai korapa
teteku. Ko sa tokeria, ura kepore na dia
vinasosoto beto sa patu na bulodi ko qaike
vasosotoria sira qai batia pa liguna sa turu
mule isa.
15 Beto pira sauniria, <<Mu votu lao pa
doru eqa pa kasia gusu, ko mu taraenia na
nongoro jongana tadira doru vinapodaka.
16 Na tinoni mina vasosoto ko mina
tapaputaiso sa mina taalo. Goto isa minake
vasosoto sa mina tavakilasa tugu.
17 Beto na vinagigila pira sa mai tuti
kakataparia sira mai vasosoto: pa isongoqu
ara sa kode mai ijiju pale tomate ikikeredi,
beto mai paranganiria na goto parangadi.
18 Bai aru dole ba bai buku sakasava
vaivamatedi tugu sira, ba kepore tugu kame
sa mina apuluria. Kode mai vaoponiria na
limadi sira na tinoni qai mo, poni sa kode
mai jongadia gu,>> sau si Jisu.

Sa Tateku Sae pa Noka si Jisu
(Luke 24.50-53; Roiti 1.9-11)

19 Ego ko totonai sa beto parangaria i Jisu
na Bangara sira nona sepele sa sa tateku
sae pa noka, ko sa toqo pa kale matuana na
Tamasa.
20 Beto qai riu tarae doru eqa sira na
sepele, ko na Bangara sa roiti tavitiria ko sa
vaneqiniria ira na vinagigila vaivagabaradi
sa na dia paranga. Agua.)*

* **16:20** Na kobu paparanga pa 16.9-20 sa liligu gu qai vaparonia na kukuti ti Maka, goto sake kole pa soku kukuti kokoleidi.

I Luke

Na Tinoni sa Takuti Vania na Buka

1 Ego tei motadi tu sira na tinoni qai
popodeke ko qai kuti vaitututiniria sira na
vavakatodi na roiti qai gore votu tamigei.
2 Ko na roiti aipira sa na veveidi tugu
qai tei ule vakarovo vanigei tu agei ira qai
batini matadi sosoto podalai tu pa popo-
dalaina beto ko ira qai nabulu kopunia na
nongoro jongana isa.
3 Bangara Tiopilasi, ko inara sa vei sa
pa liguna tu qa tuti vikivokotoria na totoso
kakasana sa doru roiti ira, poni qa rove
vaporeveveinai sa ara ma kuti vaituti vatale
vanigo sao qau.
4 Qa korapa roiti vei pira sara ko vei ko mu
gigila vataleria ao sa na sosotodi tugu sira
na sakasava qai tei ule vanigo tu ao ira na
tinoni qau.

Na Podona i Jone Paputaiso za Takoroto Vakole

5 Ego na totoso sa korapa suvere bangara
si Herodi pa ia pikata gugusu pa Jiudia, sa
sa suvereona tugu ketakoi sa kai iama, na
isongona i Zakarae, ko na puku iama tuti
lame veina ti Abija sisa. Ko i Elizabeti na
maqotana ba kai bubutu iama lame veina
tugu ti Eroni.
6 Ko na tinoni tuvisidi pa dodogoro tana
Tamasa sira karu, qai tuti vataleria ira karu
sira doru garunu beto na uana tuvisidi tana
Bangara ko sa kepore na dia pake pa toa.
7 Ba sa kepore na tudia sira karu ura i
Elizabeti sa na egoro beto ko ira karu doru
sa qai tei baragoso na qoele beto tugu.
8 Ego kai rane totonai sa kamua sa na
totoso tadira na puku iama sa somania i
Zakarae, poni sa kole roitinia na roiti tana
iama pa moena na Tamasa si Zakarae.
9 Ko pa tutina vei beto qai tavile tonai
qai gonania na patu vivile sira na iama qai
roiti, sa sa tauduku si Zakarae ko isa sa mina
lao roitinia sa na vavakukuvu umumanga
jonga pa zelepade madina.
10 Ko totonai sa korapa vavakukuvu sisa,
sa ira na minete tinoni sa qai korapa vavara
pa peguruna.
11 Ko pa totoso tugu isa sa sa votu sa na
mateana tana Bangara, ko sa kole turuona
pa kale matuana na ia vavakukuvuna na
sakasava umumanga jonga.
12 Ko totonai sa batia sa sa vakamunia na
matagutu si Zakarae.
13 Ba sa paranga lao tana sa na mateana,
pira sau, <<Zakarae, muke matagutu! Ura
sa tei nongoria tu na Tamasa sa na mua
vavara. Ko kode mina vaporea na maqo-
tamu i Elizabeti sa kai tumu marene, beto
ko muna vakukunia i Jone sisa.
14 Ko kode muna qeqera jola sao beto ko
ira na kubo tinoni sa kode mai qera tugu
tonai mina podo isa.
15 Ura kode mina kai tinoni poreveveina
pa moena na Bangara sisa. Minake isongo
buku vaini babi na buku neqina sisa, beto
na Gagala Tabuna sa mina kole tana podalai
tu tonai mina korapa pa iapana na tinana
sisa.
16 Kode isa mina vagabala mule laoria
tana Bangara na dia Tamasa sira na motadi
na tinoni Izireli.
17 Isa sa mina lao momoenia na Bangara.
Kode mina lao pa neqi tana Gagalana na
Tamasa kai muqisi podeke vei i Elaija, ko
mina vagabalaria na bulodi sira na tamadi
ko mai roroquria na tudia. Beto mina
vagabalaria sira na tinoni ikikeredi ko mai
isongia na tavagigala tadira na tinoni tu-
visidi. Kode mina roiti vei inara sisa ko
mina vatana vakole vania na Bangara sira
na tinoni,>> sau sa na mateana.
18 Poni sa paranga lao tana mateana si
Zakarae, pira sau, <<Ai vei beto mana boka
gigilai ara na sosotona sa sa vei isa? Ura ara
sa qa tei baragoso tu beto ko na maqotaqu
ba sa tei qoele tu,>> sau.
19 Poni sa oe lao tana sa na mateana,
<<Ara Qebereli sapi! Ara sa qa turu pa
moena na Tamasa. Ko ara tugu sa sa
garunusiu isa ko qa parangigo beto qa ule
vanigo sa na nongoro jongana aipira.
20 Ko doro! Na nongoro qa ule vanigo
ara sa kode mina gore votu tugu pa totoso
tavilena tana Tamasa. Ba quke vasososto
sao, ko kopira muna poka ko munake boka
paranga sao tinganai mina kamua na rane
mai gore votu sira na sakasava aipira,>> sau
sa na mateana.
21 Ego ira na tinoni sa qai kole verania si
Zakarae sa qai kole rurania sa na veveina
sa tei sovainia tu pa zelepade madina sisa
ba sake oqani votu lame.
22 Totonai sa votu lame ko sake boka
parangaria, poni sa qai gigilai sa batia kai
dodogoro pa zelepade madina sisa qarigu.
Ko sake boka paranga ko sa kole popodeke
pokaria gu sira na tinoni.
23 Totonai sa beto ko sa okoto sira na rane
nabulu sa sa mule laona pa nona ruma si
Zakarae.
24 Pa liguna sa vei isa beto sa bogata gu si
Elizabeti na maqotana, ko sa kole gu suvere
ovona sake kanoko pa ruma ka lima popu.
Aipira sa paranga vei sisa,
25 <<Kopira na Bangara sa tokanisiu sara
ko qa vei pira. Sa doro kopunisiu ko na qua
kea pa moedi ira na tinoni sa sa varijo palea
isa,>> sau sisa.

Na Podona i Jisu sa Takoroto

26 Ego totonai sa vonomo si Elizabeti, sa
sa garunia na Tamasa sa na mateana i Qe-
bereli ko sa lao pa kai gugusu pa Qalili, na
isongona pa Nazareti.
27 Ko sa lao sa tana kai rereko koregana,
isa sa tei tavaiviva vakolena tu ko mina
alavia kai marene na isongona i Josepa, kai
tinoni sa podo lame vei pa tutina i Devita
na bangara. Ko na isongona na rereko
koregana isa si Mere.
28 Ko sa lao sa na mateana ko sa parangia,
<<Na mana mi kole tamu! Qu tamana sao!
Na Bangara mi somana tamu!>> saunia.
29 Ba tonai sa nongoria sa na paranga api
sa sa matagutu vivitigi si Mere, ko sa kole
roroqu nyanyaqoa isa sa ai beka pararanga
vaigosoro veveina sapi sau.
30 Ba sa paranga lao tana sa na mateana,
<<Mere, muke matagutu! Ura sa qeranigo
na Tamasa sao.
31 Ko doro! Kode muna bogata sao ko
muna vaporea sa kai tumu marene ko
muna vakukunia i Jisu ao sisa.
32 Kode mina poreveveina sisa beto mina
tagigala na Tuna na Tamasa ululuna jola,
beto na Tamasa isa na Bangara sa mina
vania na binangara ti Devita isa na ona tite
pa moa.
33 Ko mina bangaraniria isa sira na bubu-
tuna i Jekopi kamua na kamua beto ko na
ona binangara sa mina kepore na vinabet-
ona,>> sau sa na mateana.
34 Poni sa oe lao tana mateana si Mere,
<<Ai sa vei mina boka gore votu sa vei qu
pojai ao, ura qa oqoro laoa kai marene sara?
>> sau.
35 Poni sa oe laoa na mateana sisa, pira
saunia, <<Na Gagala Tabuna mina lagere
tamu ko mina ongugo sao. Ko sa vei isa sa
na koburu mina podo sa mina tagigala na
liosona beto na Tuna na Tamasa.
36 Doro! I Elizabeti na tavitimu sa tei
qoele tu sisa ba kopira sa tei korapa tu
bogatania isa sa kai koburu marene. Sa
egoro qarigunia na tinoni sisa ba kopira sa
tei vonomo tu sisa.
37 Ura kepore sa kai sakasava sa tapatia
na Tamasa,>> sau sa na mateana.
38 Poni pira sau si Mere, <<Api sara na
nabulu tana Bangara. Mi gore votu tu taqu
sisa na paranga qu pojai ao,>> sau. Ego beto
sa sa taloa tana sa na mateana.

I Mere Sa Lao Ovikia Si Elizabeti

39 Ego ko pa totoso isa sa sa qaqiri gu si
Mere ko sa sisiqarai taloa sae pa kubo pa ia
pa Jiudia.
40 Ko totonai sa kamu sa sa lao tome pa
ruma ti Zakarae, ko sa lao gosoro qeqerania
si Elizabeti.
41 Tonai sa nongoro tekua i Elizabeti sa na
vaigosoro qeqera ti Mere, sa sa kanoko sa
na koburu pa iapana, beto sa tavapugelenia
na Gagala Tabuna si Elizabeti,
42 ko pira sau, <<Na tamanamu jolaniria
ira doru rereko sao, ko mina tamana mu-
tugu sa na koburu sa korapa pa iapamu.
43 I sei sara ko na tinana na qua Bangara
sa lame tu ovikisiu?
44 Ura api! Isa tugu qa nongoria na vaiso-
goro qeqeramu ao, poni sa kanoko gu sa na
koburu pa iapaqu ura sa qeqera.
45 Muna tamana jola sao Mere, ura qu va-
sosotoa ao sisa vei sa pojanigo na Bangara
sa kode mina gore votu!>> sau sisa.

Na Kera Vinatarasae Ti Mere

46 Beto pira sau si Mere,
<<Na buloqu sa sa valavatia na Bangara,
47 beto na gagalaqu sa qerania na
Tamasa
isa na qua inaalo.
48 Ura sake doro palesiu sara
kai ona nabulu kepore veveiqu.
Doro! Kopira ko mi lao mai gigalanisiu
na rereko tamanana ira doru sasae
tinoni sara,
49 ura na Tamasa neqina jola
sa roitiniria taqu na roiti vaivagabaradi.
Isa sa na liosona na isongona.
50 Sa vabatiniria na ona vairoqu vaitokai
sira na okokoto sasae tinoni,
ira qai pangagania sisa.
51 Na limana sa roitiniria na roiti neqidi
jola,
sa vanyanyalaniria neqa
sira qai roroqu valavata muleniria mekadi.
52 Sa vagore paleria isa pa dia totoqona
bangara
sira na mamata neqidi,
beto sa valavataria isa sira na tinoni kepore
veveidi.
53 Sa vapugele vaniria na sakasava jongadi
sira qai burana,
goto ira qai isisongo
sa sa iju variu gagale paleria.
54 Sa tei tokania tu isa sa nona nabulu i
Izireli,
sake mumania isa sa nona vairoqu
vaitokai.
55 Isa tugu mina vei sau sa sa
taringungutinia isa
tadira tamada pa moa,
tai Ebarahami beto tana tutina i Ebarahami
kamua na kamua,>>
sau si Mere.
56 Ego ko sa suvere mai tu tai Elizabeti
kue popu si Mere, beto sa sa mule pa nona
gugusu.

Na Podona i Jone Paputaiso

57 Ego sa kamua na ona popu okotona si
Elizabeti, ko sa vapodoa isa sa kai koburu
marene.
58 Ko totonai qai nongoronia ira qai su-
vere pa vailivutaina beto ira na turana sa
vei sa roroqu toka veinia na Bangara isa, sa
qai somana qeqera tavitia isa sira.
59 Ego beto sa totonai sa vesu ranena sa na
koburu, sa qai lame somanania na pobena
na koburu beto ko mai visongo tutinia i
Zakarae na isongona na tamana qarigu.
60 Ba sa paranga tu sa na tinana, <<Dai! I
Jone tu sa na isongona,>> sauniria.
61 Poni pira qarigu sira na tinoni tana,
<<Ba kepore kai turamu ao sa bi tei
tavaisongonia mai tu sa na isongo isa,>>
qarigu.
62 Beto sa qai popodeke poka laoa ira sa na
tamana na koburu, ko qai nanasia i sei beka
bi vaisongonia isa sa na koburu qarigunia.
63 Poni sa tepai i Zakarae sa kai patu ke-
takoi mina kutia na isongo, beto sa pira sau
sa sa kutia, <<Na isongona sa i Jone,>> sau.
Poni sa qai gabara beto sira.
64 Ego pa totoso tugu isa sa revanga sa na
mangana beto sa munyala sa na meana, ko
sa paranga vatarasaea isa sa na Tamasa.
65 Ko ira doru qai suvere ketakoi sa qai
matagutu beto. Sa tapiara lekogo pa doru
gugugusu pa kubo Jiudia sa na nongoro
aipira.
66 Ko ira doru tinoni vei qai nongo-
ria sa qai kole roroquria pa bulodi sa
aipira, ko qai paranga sira, <<Ai beka kode
mina koburu veveina sa na koburu api?>>
qarigu. Ura sa tabata vakabere gu tana sa
na neqi tana Bangara.

Na Kera Vinatarasae tai Zakarae

67 Ego sa tavapugelenia na Gagala Tabuna
si Zakarae ko sa ulule votunia, pira sau,
68 <<Sa pada mina tavatarasae sa na Ban-
gara
na Tamasa tadira na tinoni Izireli,
ura isa sa lame ovikiria
beto sa ruvataria sira na ona tinoni.
69 Beto ko sa tei vanigita tu isa
sa kai inaalo varenena
pa tutina i Devita na ona nabulu.
70 Isa vei sa tei taringungutinia tu isa
tadira na ona tinoni kokorotai madidi
pa moa,
71 sa isa mina vasaregita tadira na oda kana
beto pa neqi tadira doru qaike
tavaraguanigita sau.
72 Ko na Tamasa sa sa vabatiniria
na vairoqu vaitokai sira na oda tite,
beto sake mumania isa
sa nona taringunguti madina.
73 Isa sa na taringunguti sa maulunia ti
Ebarahami
ko mina vanigita sau:
74 sa taringunguti vakolenia isa
sa isa mina vasaregita tadira na oda
kana,
ko taneke matagutu nabulunia gita sisa sau.
75 Ko gita tana nabulunia sisa pa uana
liosona
beto na tuvisina pa moena isa
doru rane pa noda toa sau.
76 Ko ao, na tuqu, sa muna tagigala
na tinoni kokorotai tana Tamasa ulu-
luna jola.
Ura muna lao momoeni na Bangara sao,
ko muna vatana vakole vania na soana,
77 ko muna vagigalainiria ira na ona tinoni
na veveina mai taalo sira
tonai mina taleoso na dia sela.
78 Isa mina roroqu tokaniria
ura na oda Tamasa sa isongia na bulo
vairoqu.
Kode mina valamea isa tadagita
sa na kabere vuvugei jonga
sa koko vei pa nulu vavagalo.
79 Ko mina vagonaniria na kabere
sira qai suvere pa rorodomona
beto ira qai matagutunia na mate,
ko mina gaitia na oda vakasa
lao pa soana bule,>>
sau si Zakarae.
80 Ko sa lavata sae ko sa neqi pa ona toa
gagala sa na koburu. Sa suvere pa qega sisa
tinganai tu sa kamua na totoso tonai sa votu
vakabere tadira na tinoni Izireli.

2

Na Podona i Jisu
(Matiu 1.18-25)

1 Pana totoso isa sa sa vaturua i Siza Oq-
asitasi na bangara pa Romu sa kai vavanau
ko mai taanye ko mai takuti beto sira doru
tinoni pa ona binangara sau.
2 Api sa na totoso momoe qai taanye ira
na tinoni ko na anye tinoni isa sa sa taroiti
tonai i Kuriniasi sa na qavuna pa pikata
gugugusu pa Siria.
3 Ko ira doru tinoni sa qai okoto mumule
riu pa dia gugusu togasadi ko mai takuti
qarigu.
4 Ko i Josepa ba sa taloa tugu pa Nazareti
kai gugusu pa Qalili, ko sa sae pa Jiudia pa
gugusu Betilihema, na gusu ti Devita, ura na
podo lame veina pa bubutu ti Devita sisa.
5 Ko sa toni saenia isa si Mere ko mai
mekarai takuti sau. I Mere sa sa tei tavai-
viva vakole tu ko mina alavia isa, beto ko sa
tei bogata tu sa totonai.
6 Ko tonai qai korapa suvere pa Betili-
hema ira karu, sa sa kamu gu sa nona totoso
okotona si Mere.
7 Ko sa vapodoa i Mere sa na tuna marene
podo moena, ko sa udenia kai lage poko
beto sa sa vakolea ketakoi qai vavavakole
vaniria na gagani ira na manugu mamade

nenedi, ura sa pugele sa na ruma susuverena tadira na tinoni kamudi ko kepore sa kai lose bai suveria.

Ira na Tinoni Kopu Sipi beto ira na Mateana

8 Ego qai korapa suveredia tugu pa ia ketakoi sira kaki tinoni kopu sipi, qai korapa kopuniria na dia godo sipi na bongi.
9 Ko totonai sa sa bola vasiboro tadira sa kai mateana tana Bangara beto ko sa ude vailivutainiria sa na kabere lavata tana Bangara, ko qai matagutu vivitigi sira.
10 Beto sa pira sauniria sa na mateana, <<Muke matagutu! Doro! Ura ara sa qa pogoso lame vanigou kai nongoro vaivaqerana jola ko isa mina vaqera betoria doru tinoni.
11 Sa tei podo tu pa ngeni api pa gugusu tai Devita sa na miu inaalo, na Karisito Bangara!
12 Ko api sa na vinagigila muna batia agou. Tonai muna lao sa muna batia kai koburu, sa taudenia kai lage poko ko sa korapa koleona ketakoi qai vavavakoleniria na gagani tadira na manugu mamade nenedi,>> sau sa na mateana.
13 Beto sa pa totoso tugu isa sa lagere somana tavitia na mateana isa sa kai minete mateana lavata pa noka, ko qai kera vatarasaea ira sa na Tamasa, pira qarigu,
14 <<Mi tavatarasae sa na Tamasa ululuna
jola,
beto na bule sa mi kole pa peso
tadira sa qeraniria isa,>> qarigu.
15 Ego ko ligudi qai taloa mule sae pa noka ira na mateana, sa qai kole vavaiparanga sira na tinoni kopu sipi, pira qarigu, <<Aria moko ko ta lao pa Betilihema, ko ta lao doria sa na manugu sa pidoko, isa vei sa ule vanigita na Bangara,>> qarigu.
16 Ko qai sisiqarai taloa riu sira, ko qai lao tugu batiria ira sira Mere, i Josepa beto ko na koburu melalu. Ko na koburu sa korapa tugu koleona ketakoi qai vavavangojaniria na manugu mamade nenedi.
17 Ko totonai qai batia ira na tinoni kopu sipi sa na koburu, poni sa qai vavakatonia sisa sa pojaniria na mateana na veveina na koburu.
18 Poni ira doru qai nongoria na vavakato tadira na tinoni kopu sipi sa qai gabara beto.
19 Goto i Mere sa kopuniria ko sa kole roroquria pa bulona sira doru sakasava aipira.
20 Ego beto sa qai taloa mule riudia sira na tinoni kopu sipi, ko qai vatarasaea ira sa na Tamasa, ura doru sakasava qai nongororia ko qai batiria sa sake goto, goto isa tugu vei sa pojai na mateana.

Sa Tavamadi Pa Zelepade Si Jisu

21 Ego ko tonai sa vesu ranena ko sa tapobe sa na koburu, poni sa sa tavakukunia i Jisu na isongona sisa, isa vei sa tei poja veiniria tu na mateana totonai sa oqoro tu pidoko pa iapana i Mere.
22 Ego tonai sa kamua sa na totoso ko mai roitinia ira Josepa i Mere sa na vavakukuvu vuvulasa isa vei sa pojai na Vavanau ti Mosese, poni sa qai pogoso saenia tugu pa Jerusalema ira karu sa na melalu ko mai vamadia tana Bangara qarigu.
23 Qai tutia ira karu sa isa vei sa takuti kolena pa Vavanau tana Bangara, pira sau, <<Doru koburu marene qai poraka moenia na kokolena koburu sa mai tavile kale vania na Bangara,>> sau.
24 Ko qai lao vavakukuvunia sisa vei sa pojai na Vavanau tana Bangara: karu kuru lavata babi karu tuni kuru, sau.
25 Ego ko api sa korapa suvereona pa Jerusalema pa totoso isa sa kai tinoni, na isongona i Simione, kai tinoni tuvisina beto sa isongia na pangagana na Tamasa. Ko sa korapa tugu vera vatalenia isa sa na totoso tonai na Tamasa mina vamanotoria sira na tinoni Izireli, ko sa gorea na Gagala Tabuna sisa.
26 Sa tei ule vamoenia tu na Gagala Tabuna isa sa minake oqani mate sisa tinganai mina batia mai tu isa sa na Karisito tana Bangara saunia.
27 Ko sa tonia na Gagala Tabuna si Simione ko sa lao tome pa kakabarena zelepade. Ko tonai qai geri laonia ira karu tinana na tamana pa kakabarena zelepade sa na koburu i Jisu ko mai vamadia ko mina taroiti vei isa sa tapoja pa vavanau tana Bangara qarigu,
28 poni sa sa teku geria i Simione sa na koburu ko sa vatarasaea sa na Tamasa, pira sau,
29 <<Bangara, qu tei vagore votua tu ao
sa na mua taringunguti.
Ko kopira mu ruvatasiu ara na mua pin-
ausu,
ko ma taloa riuqua pa bule.
30 Qa tei batini mataqu tu ara
sa na inaalo sa koko lame vei tamu,
31 isa qu vatana vakolea ao
pa moedi ira doru tinoni.
32 Isa sa na kabere sa vaniria na kabere
ira na tinoni karovodi,
beto na neqi ira na tinoni Izireli,>> sau.
33 Ego ko qai gabarania ira karu tinana na tamana na koburu sira na paranga veveina na koburu sa pojaria i Simione.
34 Beto sa sa mananiria i Simione sira beto pira saunia si Mere, na tinana na koburu, <<Doro! Na koburu api sa na tavilena tana

2:23 Votu 13.2, 12, 15. **2:24** Iama 12.8.

Tamasa ko mina vavukeleria beto mina vatururia ira kubo tinoni Izireli, beto ko isa sa kai vinagigila tana Tamasa mai kanai ira kubo tinoni.

35 Ko ira na roroqu qai kokole golomo pa bulodi na tinoni sa mina vavotu betoria isa pa kaberena. Goto ao mekamu sa na takulanga isa sa gea vei na likoto sa mina sobea na bulomu,>> saunia.

36 Ego sa suvereona tugu vei ketakoi si Hana kai rereko kokorotai, na tuna i Panuela, na bubutuna i Asa. Totonai sa tei qoele tu sisa. Na vaialavana perangana sisa, ko ka vitu aoro mai tu qai vaisuvere taviti sira karu marenena beto sa mate sa na marenena.

37 Ko sa suvere nanaboko tinganai sa kamua na totoso isa tonai sa vesungavulu made aorona sisa. Na rane na bongi sake selania isa sa na lalao vatarasaea na Tamasa pa kakabarena zelepade. Sa toania isa sa na toa mamadi ko nake teteku beto na toa vavara.

38 Ko pa totoso tugu isa sa sa kamu si Hana ketakoi, ko sa paranga jongana lao tana Tamasa, beto sa sa vaqatania isa tadira sa na veveina na koburu, tadira qai korapa verania na totoso na Tamasa mina ruvatia na gugusu Jerusalema.

39 Ego ko totonai qai vaokoto betoria ira Josepa i Mere sira doru ginugua qai tapoja pa vavanau tana Bangara, poni sa ira kue tatamana qai muledia pa Qalili, pa dia gugusu sosoto pa Nazareti.

40 Ko sa lavata sae ko sa neqi sa na koburu beto sa isongo vatatalea isa sa na gigalai tavagigala, beto ko na mana tana Tamasa sa kole somana tana.

Sa Suvere pa Zelepade si Jisu

41 Ego doru aoro sa ira karu tinana na tamana i Jisu sa qai sasae somanania na vaikamu vavolo Alokata pa Jerusalema.

42 Ko tonai sa manogarua aorona i Jisu sa qai sae mutugu somana pa vaikamu, qai vevei tugu doru totoso vavolo.

43 Ego ko tonai sa jola sa na vaikamu, poni sa qai gabala mule riudia sira Mere i Josepa, goto na tudia marene i Jisu sa suvere jolaona tu pa Jerusalema. Ba ira karu tinana na tamana sa qaike gigilai sa sa vei isa.

44 Qai roroqua ira karu sa palu sa tei tuti tu pa minete tinoni sa qarigu. Ko sa jola tu kai doru rane poni beto sa qai kole doro nyanyaqoa tadira na tavitidi beto na dia baere.

45 Ba qaike batia ira karu sisa, ko qai gabala mule bei tu pa Jerusalema ko qai mule nyaqoa.

46 Ko na rane vinaue tu sa qai batia ira karu pa kakabarena zelepade sisa. Sa korapa toqo vaisomanai tavitiria ira na tinoni qai vavaivagigalainia na Vavanau sisa, ko sa korapa nonongoro beto sa nananasaria.

47 Ko ira doru qai nongoria sa qai gabara jolania sa na gigalai beto na ninanasa tana.

48 Ko totonai qai batia isa sira karu tinana na tamana, poni sa qai gabara, beto pira saunia na tinana, <<Tuqu, ai sa vei ko qu roiti vei tu inara? Doro! Na tamamu beto ko ara! Qe takulanga jola na kole mamalagoso nyaqogo ao sagei karu,>> sau.

49 Poni sa oeria isa sira karu, <<Ai sa vei ko qu nyaqosiu tu? Quke gigilai tu agou sa na padaqu tugu mana suvere pa ruma tana Tamaqu sara?>> sauniria.

50 Ba qaike gigilai ira karu na ginuana sisa vei sa pojaniria isa.

51 Ego pa liguna sa vei isa sa beto sa tuti muleria isa sira karu na tinana na tamana ko qai gore pa Nazareti. Ko sa suvere vataberia isa ketakoi sira karu. Ko na tinana sa kopuniria ko sa kole roroquria pa bulona sira doru sakasava aipira.

52 Ego ko sa ijoko sae pa tinina beto pa gigigalai tavagigala si Jisu, ko sa qerania na Tamasa beto ira na tinoni sisa.

3

Na Taraena i Jone Paputaiso
(Matiu 3.1-12; Maka 1.1-8; Jone 1.19-28)

1 Ego pa vinamanogalima aorona na binangara ti Tiberiosi, isa na kuta bangara pa Romu, sa i Ponitiasi Paelati sa na qavuna pa Jiudia, i Herodi na bangara pa Qalili, goto i Pilipi na tasina sa na bangara pa Ituria beto pa Tarakonitisi, goto i Lusaniasi sa na bangara pa Abilini,

2 beto ira Hanasi i Kaiapasi sa na kuta iama lavata. Na totoso isa sa lame pa qega ti Jone, na tuna i Zakarae, sa na paranga tana Tamasa.

3 Ko sa lekogia i Jone sa doruna na ia pa karu kale vaikarovona na pie Jodani ko sa taraenia isa sa na veveina ira na tinoni sa mai gabala loa paleria na dia sela beto mai tapaputaiso ko na Tamasa mi taleosoniria sau.

4 Ko sa gore votu sa isa vei sa takuti pa buka tai Aisea na tinoni kokorotai, isa pira sau,

<<Kai ovovele sa korapa kukuku pa qega,
pira sau,
<Mu vatanania na soana tana Bangara,
vaemesia ketakoi mina rerege lao vei isa.
5 Doru lolomo sa mai tavapugele,
doru kubo na gogore sa mai tavaarare vaitoto.
Ira na soana kekeqodi sa mai tavatuvisi,
ira na soana ikikeredi sa mai tavaemese.
6 Ko doru tinoni sa mai batia na inaalo tana Tamasa!> sau.>>

7 Ego na motadi sira na puku tinoni qai vovotu lao tai Jone ko mai tapaputaiso qarigu. Poni pira sauniria isa sira, <<Boko tuni dole ikikeremiu! Qu siana sagou! I sei sa pojanigou sa muna boka ukunia agou sa na vinakilasa sa korapa jojoro lame?

8 Goto mu gabala ko mai tabata sira na vua jongadi pa miu uana. Muke sianania sa na tutina i Ebarahami sagei ko kode mene taalomei gu kita mugu. Ura ma poja vataleniqou gu ara sagou: na Tamasa sa mina boka roiti vania na koburu gu i Ebarahami sira na vavaikamu patu pira!

9 Ko kopira na vaituti sa sa tei tavanaqiti vakole tu, sa vei na rio sa tavakole pa kutana na gou ko mi paduru paleniria na bageredi na gou sau. Ko ira na gou qaike vuania na vua jongana sa kode mai tario pale ko mai tagona lao pale pa niku!>> sau si Jone.

10 Poni qai nanasa sira na minete tinoni, <<Ego ko na sa sa mene roitinia agei? >> qarigu.

11 Poni sa oeria isa sira, <<Isa na tinoni sa karu na ona soti, sa mi vania kame isa kepore ona. Beto isa sa poregana gagani, sa mi iaria tugu sira sa keporeniria,>> sauniria.

12 Ego ko ira na tinoni teteku takisi ba qai lame ko mai tapaputaiso tana qarigu, ko qai nanasia ira sisa, <<Tinoni vaivagigalai, agei pira sa na sa mene roitinia?>> qarigunia.

13 Poni sa oeria isa sira, <<Na padana gu vei sa vaigarununia na qavuna sa mu tekua, goto muke teku vajolai na takisi,>> sauniria.

14 Ira na solodia ba qai lame mutugu tana ko qai nanasia, <<Goto agei pira sa ai mene vei? Na sa sa mene roitinia?>> qarigu.

Poni sa oe laoria isa sira, <<Muke teku ragataria babu jutu goboro sesekeria ko bu teku variuniria na dia poata sira na tinoni! Mu qerania gu sa na miu tabara!>> sauniria.

15 Ego totonai sa ira na tinoni sa qai kole verania kode kaki sakasava mai pidoko qarigu. Ko qai kole vaiperania ira doru pa dia roroqu sa palu api tugu sa na Karisito qarigu.

16 Poni sa poja betoniria i Jone sira doru, <<Ara sa qa paputaisonigou na kolo, goto isa tu sa poreveveina jolanisiu ara sa sa korapa tuti lame. Ko ara ba nake padaqu ko mana ruvatia na pikona nona sadolo sisa. Isa tu sa mina paputaisonigou na Gagala Tabuna beto na iku.

17 Ura na sevolo vavaipikatai sa sa tei arunia tu pa limana sisa ko mi pikata paleniria sau sira na kopo ikika pa ia iru vaipipikatainiria ira na kiko, beto ko mi boko vaikamuniria pa ona ruma vavakoleni gagani sira na kiko vuiti sau. Goto ira na ikikadi sa mai tagona lao pale pa iku sa ilili kare,>> sau sisa.

18 Ko soku mule sira na vavanau sa kole tarae vabalauria i Jone totonai sa taraenia isa na nongoro jongana tadira na tinoni.

19 I Jone sa kole tugu udukia vei si Herodi na bangara, na ginuana vei sa alava tekua i Herodiasi, na maqotana i Pilipi na tasina gu beto ko koledia mule kaki roiti sake vagosoro vei sa roitiniria i Herodi.

20 Ego beto sa sa vatamo laonia mule i Herodi sa kai roiti ikerena jola, sa vakolea isa pa ruma vaipiu si Jone.

Sa Tapaputaiso si Jisu
(Matiu 3.13-17; Maka 1.9-11)

21 Ego pa liguna qai beto tapaputaiso ira na tinoni sa sa lao si Jisu ko sa somana tapaputaiso tugu. Ko totonai sa korapa vavara isa sa sa tarevanga sa na oka,

22 ko sa gore lagere vei na tinonina na kuru tana sa na Gagala Tabuna, ko sa gore toqo makele tana. Beto kai ovovele sa sa gore lagere vei pa noka, pira sau, <<Ao sa na Tuqu qa roroqugo ara! Qa qera jolanigo ara sao!>> sau.

Na Tutina I Jisu
(Matiu 1.1-17)

23 Ego ko totonai sa podalainia na ona roiti si Jisu sa sa pada vei uengavuluputa aorona sisa. Pana dodogoro tadira na tinoni sa i Jisu sa na tuna gu i Josepa qarigu, isa i Josepa na tuna i Eli.

24 Ko i Eli sa na tuna i Matati isa na tuna i Livai, isa na tuna i Meleki, ko isa na tuna i Janai tai Josepa.

25 Ko i Josepa api sa na tuna i Matatiasi tai Emosi, isa na tuna i Nahumi, na tuna i Esili tai Nagai.

26 Ko isa i Nagai api sa na tuna i Maati, na tuna i Matatiasi, na tuna i Semeini ti Joseki, na tuna i Joda.

27 Ko i Joda sa na tuna i Joanani, isa na tuna i Resa, isa na tuna i Zorobabele, isa na tuna i Salatieli tai Neri,

28 isa na tuna i Meleki tai Adi, isa na tuna i Kosamu, isa na tuna i Elamadamu tai Ea.

29 Ko i Ea sa na tuna i Josua tai Elieza, isa na tuna i Jorimi, isa na tuna i Matati tai Livai.

30 I Livai sa na tuna i Simione, isa na tuna i Jiuda, isa na tuna i Josepa, isa na tuna i Jonamu tai Eliakimi.

31 Ko i Eliakimi sa na tuna i Melea tai Mena, isa na tuna i Matata tai Netani, isa na tuna i Devita.

32 Ego ko i Devita sa na tuna i Jese, isa na tuna i Obedi, isa na tuna i Boazi tai Salamoni, isa na tuna i Nasoni.

33 Ko i Nasoni sa na tuna i Aminadabi tai Adamini, isa na tuna i Ani tai Hezironi, i Hezironi sa na tuna i Perezi tai Jiuda.

34 Ko i Jiuda api sa na tuna i Jekopi, isa na
tuna i Aisake, isa na tuna i Ebarahami, isa
na tuna i Tera, isa na tuna i Nahoa.
35 Ko i Nahoa sa na tuna i Seruqi tai
Raqau, isa na tuna i Peleqi, isa na tuna i
Ebea tai Sala.
36 Ko i Sala api sa na tuna i Keinani, isa na
tuna i Apakasadi tai Semu, isa na tuna i Noa,
na tuna i Lameki.
37 Ko i Lameki sa na tuna i Metusela, isa
na tuna i Inoke, isa na tuna i Jareti, isa na
tuna i Maleleili, isa na tuna i Keinami.
38 Ego ko isa i Keinami api sa na tuna i
Enosi tai Seti, ko i Seti sa na tuna i Adama,
isa na tuna na Tamasa.

4

I Jisu Sa Tatotoke
(Matiu 4.1-11; Maka 1.12-13)

1 Ego sa pugelia na Gagala Tabuna si Jisu,
ko sa taloa pa pie Jodani ko mi muleona sau.
Ko tonai sa mule sa sa tonia lao pa qega na
Gagala Tabuna sisa,
2 ko sa kole qoqorai na bangaradi na to-
mate ka madengavuluputa rane sisa. Ko
pa doruna na totoso isa sa kepore kai sa bi
tekua sisa, ko tonai sa jola ka madengavulu
rane sa sa burana.
3 Beto pira saunia na bangaradi na tomate
sisa, <<Vei muna Tuna sosoto na Tamasa
sao, sa mu parangia na patu api ko mi
peluku bereti,>> sau.
4 Poni sa oea i Jisu sisa, <<Pira tu sau sa sa
kole pa Kukuti Tabuna, <Na tinoni sa sake
toania na bereti gagale mekana,> sau,>> sau
si Jisu.
5 Ego beto sa na bangaradi na tomete sa
toni saenia mule pa kai ia ululuna si Jisu ko
sa vabatinia pa kai iapeki totoso sa doruna
na binangara pa kasia gusu.
6 Beto sa pira saunia na bangaradi na
tomate sisa, <<Ao mana vani betogo sira
dorudi na neqi aipira beto na dia isisongo,
ura ara gu qa tei taianiria tu sa aipira ko
na tinoni mana nyogua vania ara sa mana
boka vania gu.
7 Ko ao sa vei muna vatarasaesiu ara, poni
sa muna isongo betoria ao mana veinigo
sira dorudi pira,>> saunia.
8 Poni sa oea i Jisu sisa, pira saunia, <<Ba
pira tu sau sa na Kukuti Tabuna, <Na Ban-
gara na mua Tamasa mu vatarasaea, beto
ko isa gu mekana mu nabulunia,> sau,>>
sau si Jisu.
9 Ego beto sa sa toni laonia na bangaradi
na tomate pa Jerusalema si Jisu, ko sa toni
kesa vaturua pa babanana na kakabarena
zelepade, beto pira saunia, <<Vei muna
Tuna na Tamasa sao, sa mu koko lani mu
soqolo gore.
10 Ura sa paranga na Kukuti Tabuna,
<Na Bangara mina garunuria sira na ona
mateana
ko mai kopu vasarego.
11 Beto ko mai kalogo ira pa limadi
ko maike isongo paleka podeke
pa papatu sira na nenemu,> sau,>>
sau sa na bangaradi na tomate.
12 Poni sa oea i Jisu sisa, pira saunia,
<<Pira tu sau sa na paranga pa Kukuti
Tabuna, <Muke podeke vagonai na Bangara
na mua Tamasa,> sau,>> sau si Jisu.
13 Ego ko pa liguna sa vaokotoria na ban-
garadi na tomate sira doru ona totoke, sa sa
taloa riu gu mai tinganai sa kamua mule kai
totoso jongana.

I Jisu sa Podalainia na ona Roiti Ninab-
ulu pa Qalili
(Matiu 4.12-17; Maka 1.14-15)

14 Ego totonai sa beto doru ginugua pira
sa sa mule laona pa Qalili si Jisu, ko na neqi
tana Gagala Tabuna sa sa kole tana. Ko
na nongorona isa sa sa tapiara lekogo pa
doruna na ia ketakoi.
15 Ko sa vavaivagigalai sisa pa okokoto
ruma vavaikamuna ketakoi, ko qai
vatarasae betoa ira doru tinoni sisa.

I Jisu sa Takilu Pale pa Nazareti
(Matiu 13.53-58; Maka 6.1-6)

16 Beto sa sa mule lao pa Nazareti si Jisu,
isa na gusu ketakoi sa lavata sae. Ko pa rane
Minere sa lao somana pa ruma vavaika-
muna sa vevei tugu doru totoso. Ko totonai
sa turu sisa ko sa tiroa na Kukuti Tabuna.
17 Na buka sa kolea na paranga ti Aisea
na tinoni kokorotai sa qai valao vania ira,
ko sa viloto revatia isa sa ketakoi qai takuti
vakole ira na paranga qai poja vei pira ko sa
tiroa,
18 <<Na Gagalana na Bangara sa sa kole
taqu,
ura sa vilesiu isa sara
ko mana taraenia na nongoro jongana
tadira qai golaba.
Sa garunusiu isa sara
ko mana ule votunia na toa taruvatana
tadira qai tapiu,
beto na revangana na matadi ira qai
leqa,
ko mana ruvataria
ira qai nganganguluria ira na tinoni,
19 beto ko mana taraenia ara
na totoso mina aloria na tinoni na Ban-
gara,>> sau.
20 Beto sa sa polo vijongo beia isa sa
na Kukuti Tabuna ko sa vamule lao vania
na nabulu kopu, beto sa toqo ko mi po-
dalai vaivagigalai tadira na tinoni sau. Ko

4:4 Vavanau 8.3. **4:8** Vavanau 6.13. **4:11** Kera Vinatarasae 91.11-12. **4:12** Vavanau 6.16. **4:19** Aisea 61.1-2.

qai doro vatotogasia ira doru tinoni pa leo ruma vavaikamuna,

21 sa sa paranga sisa, <<Pa rane pa ngeni tugu api sa sa gore votu sa na Kukuti Tabuna qu koni nongoria ina!>> sau.

22 Ko qai paranga vasae betoa ira doru sisa beto qai gabarania ira sira doru ona paranga vavagegoaidi sa paranga votuniria isa. Ko qai kole paranga vei pira sira, <<Bi goto sakeu ko na tuna gu i Josepa sina, oko! >> qarigu.

23 Poni sa pira sauniria sira, <<Qa gigila vataleaqua ara sa kode muna gona lamenia agou taqu sa na paranga vei api, <Ao na tino vaisalana mu salana mulenigo moko! Ira na sakasava qe nongoroniria qu roitiniria pa Kepaniami sa mu roitiniria lani pa mua gusu ketakoi qu lavata sae! > munagunisiu,>> sau.

24 Beto pira sau, <<Ma poja sosotonigou ara sagou: na tinoni kokorotai sa sake tavalavata pa nona gusu ketakoi sa lavata sae.

25 Na sosotona sa ma pojanigou agou. Pa totoso tai Elaija sa na motadi tugu sira na nanaboko qai suvere pa Izireli pa kue aoro kobuna tonai kepore na okoro, beto ko tonai sa raja na songe lavata pa doruna na ia ketakoi.

26 Ba na Tamasa sake garunu laonia tana kame ira pira pa Izireli si Elaija, goto sa tagarunu laonia tu tana kai nanaboko pa gugusu pa Sarepata, kai gusu pa pikata gugusu pa Sidoni sisa.

27 Beto ko pa totoso tai Elaisa na tinoni kokorotai sa qai motadi sira na tinoni popoqudi qai korapa suveredia tugu pa Izireli, ba kepore sa kame ira bi tataloso valioso, goto i Neamani na tinoni pa Siria gu,>> sau.

28 Ko totonai qai nongoria ira doru tinoni pa leo ruma vavaikamuna sisa vei inara sa qai tagigiri vivikereniria.

29 Ko qai gasa turu ko qai lao ragata votunia pa peguruna na gusu sisa, beto ko qai toni sagere saenia pa narena na kubo ketakoi sa taroiti na dia gugusu, ko mai juju vatitolo palea pa taba qarigu.

30 Ba sa rerege sulopo votu riuona pa vaikorapai vaikamu tinoni lavata sisa ko sa riuona.

Kai Tinoni sa Kolea na Tomate Ikikerena (Maka 1.21-28)

31 Ego i Jisu sa gore pa Kepaniami kai gugusu pa Qalili, ko sa lao vaivagigalai tadira na tinoni pa rane Minere.

32 Qai gabara betonia ira doru sa nona vaivagigalai, ura sa somania na neqi sa na ona paranga sa parangania isa.

33 Ego pa leona na ruma vavaikamuna isa sa sa korapa sa kai tinoni sa kolea na gagalana na tomate ikikerena. Ko sa uui votu sisa, pira sau,

34 <<Kei! Na sa qu nyorogua roitinia tamigei sao Jisu pa Nazareti? Qu lame ko mu piaragei agei qugu? Qa gigilagoqua ara sao! Ao sa na Liosona tana Tamasa!>> sau.

35 Poni sa tokea i Jisu sa na tomate ikikerena isa, <<Ao mu noso ko mu votu riu tana tinoni ina!>> saunia. Poni sa vavukelia na tomate ikikerena sa na tinoni api pa moedi ira na tinoni, beto sa sa riuona sisa, ba kepore tugu kamea bi veinia sa na tinoni api.

36 Ko qai gabara beto sira doru tinoni, ko qai vavaiparanga vei pira, <<Na paranga sa pu vei pira! Sa kolea na neqi sa na tinoni api, ko tonai sa iju paleria isa sira na tomate ikikeredi tana tinoni poni sa qai votu riudia tugu,>> qarigu.

37 Ko na nongorona i Jisu sa sa tapiara lekogo pa doruna na ia pa vailivutaina ketakoi.

I Jisu sa Salanaria na Motadi ira na Tinoni (Matiu 8.14-17; Maka 1.29-34)

38 Ego totonai sa taloa pa ruma vavaikamuna si Jisu poni sa lao pa ruma tai Saimone. Ko na qoqoele roana i Saimone sa sa vakamunia na mo mangini lavata, ko qai lao pojania si Jisu.

39 Poni sa lao turu pa kekerena na rereko sa mo si Jisu, ko sa tokea sa na mo mangini poni sa taloa tana sa na mo. Ko pa totoso tugu isa sa tatakole sa na rereko isa ko sa vatanaria sira.

40 Ego totonai sa suvu na tapo sa qai totoni kamuniria ira ketakoi tai Jisu sira na tinoni sa vairia na okokoto vagauru. Ko sa vaoponiria na limana isa sira, ko sa salana betoria.

41 Ira na tomate ikikeredi ba qai okoto votu taloadia tadira na tinoni ko qai uui, pira qarigu, <<Ao tugu sa na Tuna na Tamasa!>> qarigu. Ba sa tokeria i Jisu sira na tomate ikikeredi, beto ko sake vamalumuria ko bai paranga, ura qai tei gigilaidia tugu ira sa isa sa na Karisito.

Sa Tarae Lekogo si Jisu (Maka 1.35-39)

42 Ego totonai sa vuvugei rane neqa sa sa taloa pa gugusu isa si Jisu, ko sa lao pa kai ia kaloina. Ba qai lao tugu nyaqo tututia ira na tinoni sisa, ko qai lao tugu batia, beto qai aru vasuveria ko mike loaria sisa qarigu.

43 Ba pira sauniria sira, <<Tadira kaki goto gugusu sa ara ba mana taraenia tugu sa na nongoro jongana veveina na binangara tana Tamasa, ura isa tugu sa sa garunu lamenisiu ara na Tamasa ko mana roitinia,>> sau.

44 Ko sa kole tarae pa ruruma vavaikamuna tadira na tinoni pa Jiudia si Jisu.

5

I Jisu sa Kukuria ira na Sepele Momoe
(Matiu 4.18-22; Maka 1.16-20)

1 Ego kai rane totonai sa korapa turuona pa poanana pa nole pa ovuku Qenesareti si Jisu, sa qai vaijujuku upupele lao tana sira na minete tinoni, ko mai nonongorodia pa paranga tana Tamasa qarigu.

2 Ko sa doro vairia isa tonai sa karu koaka qai korapa titidia pa keketai ovuku. Goto ira na tinoni abu poredia koaka sa qai korapa valiosoria na dia vaqara.

3 Ko sa lao koia isa sa kame, isa na koaka tai Saimone, beto sa sa garunia si Saimone ko mi iolo sae iqona pa kolona saunia. Ko sa toqo ketakoi si Jisu beto sa sa kole vaivagigalai paro tadira na minete tinoni.

4 Ego tonai sa beto parangaria na minete tinoni sa pira saunia i Saimone, <<Mu vaiolo jola saea pa lilisina sa na koaka, beto sa mu gonania ketakoi sa na miu vaqara,>> saunia.

5 Poni sa paranga si Saimone, pira sau, <<Qokolo! Qe tei pavu talea tu na bongi doruna sagei, ba kepotu kai tea sa be tekuamei! Ba qu paranga ao, ko jongana ara ma lao tu ropi vagorea sa na vaqara,>> sau.

6 Ko totonai qai ipa gorenia na vaqara sa sa vaivagabara sa na igana qai gona, ko na vaqara ba iapeki bi taraqama tu.

7 Ko qai sipu laoria sira na tavitidi pa kai goto koaka ko mai lame tokaniria qarigu. Ko qai mekarai vapugeleniria na igana ira sa karu koaka ira, ko iapeki bai dururu tu.

8 Ego totonai sa batia i Saimone Pita sa na roiti sa podo vei pira, sa sa lao toqo sori tutungu sisa pa moena i Jisu, beto pira sau, <<Mu taloa taqu Bangara, ura na tinoni sela sara!>> sau.

9 Ura sa gabara vivitiginia i Pita beto ira doru qai tutia isa sa na koi vei motadi na igana qai tekuria.

10 Ko ira na tino abu tavitina i Pita, ira Jekopi i Jone (karu tuna marene i Zebeti) ba qai gabara tugu. Poni sa pira saunia i Jisu si Saimone, <<Muke matagutu! Podalai kopira sa muna abu tinoni sao,>> saunia.

11 Ko pa liguna qai juju vaparoria sa na dia koaka, sa qai loa vakole beto paleria sira doru dia sakasava ko qai tutiadia ira si Jisu.

I Jisu sa Salania kai Tino Popoquna
(Matiu 8.1-4; Maka 1.40-45)

12 Ego kai totoso tonai sa korapa suvere pa kai gugusu si Jisu, sa api kai tinoni sa udea na popoqu. Ko totonai sa batia isa si Jisu, sa sa gona opo goreni pa peso na isumatana, ko sa tepa vivitigi, pira sau, <<Bangara, vei muna malumu ao, sa muna boka taloso valiososiu gu sara!>> saunia.

13 Poni sa kaqamania na limana ko sa ulia i Jisu sisa, beto pira sau, <<Qa malumu gu sara, ko mu lioso tu ao,>> saunia. Ko pa totoso tugu isa sa tataloso valioso tana sa popoqu.

14 Beto sa sa paranga vabalaua i Jisu sisa, <<Munake lao vavavakatonia tadira tinoni sapi, goto mu rerege tuvisi lao gu tana iama ko mi doro vivilotigo. Pa liguna isa sa muna lao roitinia na vavakukuvu vuvulasa isa vei sa vaigarununia i Mosese, ko mai vasosotoa ira na tinoni sa qu tei tavalioso tu sao marigu,>> saunia sisa.

15 Beto tonai sa sake mako gore na lekogona sa na nongorona i Jisu, ko ira na minete tinoni sa qai vavaikamu lao tana ko mai nonongorodia beto mai tasalanadia pa okoto dia vagauru qarigu.

16 Ba sa tuturu rijo riuona pa qega si Jisu ko sa kokole vavaraona.

I Jisu sa Salania kai Tinoni sa Mate Kale na Tinina
(Matiu 9.1-8; Maka 2.1-12)

17 Ego kai rane totonai sa korapa vaivagigalai si Jisu, sa na suveredi tugu ketakoi sira kaki Parese beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau, na lame veidi pa okoto gugusu pa Qalili, pa Jiudia, beto pa Jerusalema. Ko na neqi tana Bangara sa tei koleona tu tai Jisu ko mina boka vaisalana.

18 Ego ko api qai pala kamunia ira kaki tinoni pa nona lovu sa kai tinoni sa mate kale tinina, ko qai popodeke ko mai pogoso tomenia pa leo ruma, ko mai vakolea pa moena i Jisu qarigu.

19 Ba qaike boka batia ira sa na soana vei beto mai pala tomenia, ura qai pugele sira na tinoni. Ko qai poso kesa saenia pa nare ruma ko qai kakelia sa na arena na ruma, beto qai vasikulu gorea pa vaikamu tinoni pa moena i Jisu sa na tinoni isa tonai sa korapa koleona tugu pa lovu.

20 Ko totonai sa batia i Jisu sa na dia rarange, sa sa parangia isa sa na tinoni sa mo, <<Qua tinoni, qai tei taleoso tu sira na mua sela,>> saunia.

21 Poni qai podalai vaipera paranga mekadi sira qai vaivagigalainia na Vavanau beto ira na Parese, <<Ai tinoni veveina sapi! Sa korapa vamoroania na Tamasa sa na tinoni api! Kepore sa kai tinoni mina boka taleosonia na sela, goto mekana gu na Tamasa!>> qarigu.

22 Ba sa tei livutia tu i Jisu sisa vei qai kole vaiperani paranga ira, ko pira sauniria, <<Na sa sa qu kole vaiperania pa bulomiu agou?

23 Ai sa sa munyala na pojana? <Qai tei taleoso tu sira na mua sela!> biu, ba <Mu tatakole ko mu rerege!> biu?
24 Ba ma vadogoronigou ara sa na Tuna na Tinoni sa poreona neqi pa peso ko mina taleosoniria na sela,>> sau. Beto sa pira saunia sa na tinoni sa mate kai kale tinina, <<Qa parangigo ara sao, mu turu, mu pogosia na mua lovu, ko mu mule laomua pa mua ruma!>> saunia.
25 Poni pa totoso tugu isa sa gasa turu pa moedi ira doru tinoni sa na tinoni api, sa posia nona lovu isa sa kolea, ko sa mule riuona pa nona ruma, beto sa vatarasaea isa sa na Tamasa.
26 Ko qai gabara beto sira doru tinoni totonai qai batia sa vei inara. Qai vatarasaea ira sa na Tamasa, beto qai matagutu tugu vei ko qai vavaiparanga, <<Koi, na sakasava vaivagabaradi sa taqe batiria gita pa ngeni! >> qarigu.

Sa Kukua i Jisu si Livai
(Matiu 9.9-13; Maka 2.3-17)

27 Ego liguna isa sa sa taloa ketakoi si Jisu, ko sa lao dogoria sa kai tinoni teteku takisi na isongona i Livai, sa korapa toqona pa ruma teteku takisi. Ko sa parangia i Jisu sisa, <<Lame tutisiu,>> saunia.
28 Poni sa turu loa paleria tugu i Livai sa doru ona sakasava, ko sa lao tutia si Jisu.
29 Beto sa sa roitinia i Livai pa nona ruma sa kai vavolo lavata ko sa teteku tavitia si Jisu. Ko na motadi sira na tinoni teteku takisi tavitina beto ira kaki tinoni mule qai tasoru ko qai somana teteku.
30 Ba ira na Parese beto ira na dia tinoni qai vaivagigalainia na Vavanau sa qai ququminiria sira na sepele ti Jisu, ko pira qarigu sira, <<Ai sa vei ko qu teteku tavitiria tu ira na tinoni teteku takisi beto na tinoni seladi sagou?>> qarigu.
31 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sauniria, <<Ira na tinoni toa vajongadi sa qaike nyaqoa sa na tinoni sa vavaisalana, goto ira gu qai mo.
32 Qake lame sara ko ma kukuria na tinoni tuvisidi qau, goto ira tu na tinoni seladi ko mai gabala qau!>> sau si Jisu.

Na Nanasana na Tatabu Gagani
(Matiu 9.14-17; Maka 2.18-22)

33 Beto sa qai nanasia ira na Parese beto ira na dia tinoni qai vaivagigalainia na Vavanau si Jisu, pira qarigunia, <<Ai sa vei ko ira na sepele tai Jone beto ko ira na sepele tadira na Parese sa qai tatabu gagani beto qai vavara soku totoso, goto ira na sepele tamu sa qai kole gu teteku beto buku laodia gu?>> qarigunia.
34 Poni sa pira sauniria i Jisu, <<Ai vei, muna boka vatatabu gaganiniria tu sira na tinoni tasorudi mai somanania na vavolo vaialava totonai sa korapa suvere tavitiriaona na tinoni vaialava? Dai!
35 Ba qai korapa lame sira na rane tonai mina tateku varijo tadira sa na tinoni sa vaialava. Ko pa totoso tu isa sa mai tatabu gagani sira,>> sau sisa.
36 Beto sa pojaniria mutugu i Jisu sa na vinakabere api, <<Kepore sa kai tinoni mina boka rikata tekua kai rikata poko koregana, ko mina piti valaonia pa kai poko leluna. Mina roiti vei sa kode mina tarikata sa na poko koregana, beto ko na poko leluna sa minake lao totoa sa na poko tutuvaka koregana.
37 Beto kepore mutugu sa kai tinoni mina toto laonia na vaini koregana sa na tototona vaini leluna. Ura mina taroiti vei sa kode mina tapokataona sa na tototoni vaini leluna ko mina tavuva vikereona sa na vaini, beto ko na tototoni vaini ba mina taaru vikere tugu.
38 Goto na vaini korega sa mina tatoto valao tugu pa tototona koregana.
39 Ko kepore sa kai tinoni sa bubuku vaini leluna bi nyogua bukua sa na vaini koregana. Ura sa paranga sa na tinoni isa, <Na vaini leluna tu sa sa giropo!> sau,>> sau si Jisu.

6

Na Nanasana Na Veveina Na Rane Minere
(Matiu 12.1-8; Maka 2.23-28)

1 Ego pa kai rane Minere tonai sa rerege jola lao vei pa leo inuma vuiti si Jisu beto ira na ona sepele, sa qai kole raravusu teku kiko vuiti sira na ona sepele, ko qai ngaja gaganigadia.
2 Poni kaki ira na Parese qai nanasaria, <<Ai sa vei sa qu roitinia tu na roiti sake tavamalumu pa rane Minere?>> qarigu.
3 Poni sa oeria i Jisu sira, <<Beko qu tei tiroamiu tu agou sa na roiti qi roitinia i Devita pa moa, ba qu oqoro tu vakaberia sa? Totonai qi burana si Devita beto ko ira na ona tinoni qai tutia,
4 sa qi tome lao sisa pa leona na ruma tana Tamasa, ko qi tekua isa sa na bereti madina ko qi gania beto qi vaniria tugu vei sira na ona tinoni. Ba kepore kai tinoni qi tavamalumunia ko mina boka tekua sa na bereti isa, goto ira na iama gu,>> sau.
5 Beto sa parangaria i Jisu sira, <<Na Tuna na Tinoni sa na bangarana na rane Minere,>> sau.

I Jisu sa Salania kai Tinoni sa Raiqo na Limana
(Matiu 12.9-14; Maka 3.1-6)

6 Ego pa kai rane Minere mule tonai sa tome pa kai ruma vavaikamuna si Jisu sa

sa korapa suvereona ketakoi sa kai tinoni sa raiqo na lima kale matuana.
7 Ko ira qai vaivagigalainia na Vavanau beto ira na Parese sa qai nyaqoa kaki soana ko mai jutunia sa sela si Jisu qarigu, ko qai kole dodoro kopu totonia sa vei mina salana tinoni tu beka pa rane Minere sisa qarigu.
8 Ba sa tei gigilaria tu i Jisu sira na dia roroqu, ko pira saunia sa na tinoni sa raiqo kai kale limana, <<Mu turu, ko mu rerege lame pa korapa,>> saunia. Poni sa gasa turu sa na tinoni isa ko sa lao turu ketakoi.
9 Beto pira sauniria i Jisu sira na tinoni, <<Ego ma nanasagou ara agou. Ai sa sa vamalumia na Vavanau ko mina boka taroiti pa rane Minere? Na roitinia na jongana, ba na roitinia na ikerena? Na aloa na toa, ba na piara pale?>> sauniria.
10 Beto sa kole doro vailivutainiria isa sira doru beto sa sa pira saunia isa sa na tinoni, <<Mu radonia na limamu!>> saunia. Poni sa sa radonia tugu, ko sa jonga ligu sa na limana isa.
11 Totonai sa qai tagigiri vivitigi sira, ko qai kole vavaivavakatonia mekadi ira sa na sa mai boka roiti laonia tai Jisu qarigu.

I Jisu sa Vileria ira ka Manogarua Tinoni Tagarunudi
(Matiu 10.1-4; Maka 3.13-19)

12 Ego ko pa kai totoso sa sa sagere sae pa kai kubo si Jisu ko sa vavara. Ko sa suvere na bongi doruna pa batu kubo sisa ko sa kole vavara lao tana Tamasa.
13 Ko totonai sa vuvugei rane neqa sa sa kuku tekuria sira doru ona sepele ko sa vile tekuria isa sira ka manogarua ko ira sa sa kukuniria na tinoni tagarunudi.
14 Ko aipira sira sa vileria isa: i Saimone isa sa vakukunia i Pita beto i Aduru na tasina, ira Jekopi i Jone, i Pilipi i Batolomiu,
15 ira Matiu, i Tomasi, i Jekopi na tuna i Alepiasi, beto i Saimone isa perangana na somanana mai tadira qai nyorogua adu palea na qavuna pa Romu,
16 i Jiudasi na tuna i Jekopi, beto i Jiudasi Isikarioti isa na tinoni sa gabala kanai i Jisu.

I Jisu sa Vaivagigalai beto sa Vaisalana
(Matiu 4.23-25)

17 Ego totonai sa mule gore pa kubo tavitiria ira na ona tinoni tagarunudi si Jisu poni sa turu tavitiria isa pa kai ia ararena sira soku ona sepele. Ko na minete tinoni lavata sa tei korapa tu ketakoi, ira na lame veidi pa doru ia pa Jiudia, pa Jerusalema, beto ko vei tugu pa gugusu babatana pa Turosi beto pa Sidoni.
18 Ira na tinoni sa qai lame ko mai nongoria isa beto mai tasalanadia pa okoto dia vagauru qarigu. Ko ira sa koleria na gagala ikeredi ba qai tasalana tugu.
19 Ko ira doru sa qai kole popodeke vivitigi ko mai ulia sisa ko mai tasalanadia qarigu, ura na neqi sa votu tana ko soku tinoni qai tei tasalana tu.

Na Qeqera beto na Takulanga
(Matiu 5.1-12)

20 Ego sa doro laoria na ona sepele si Jisu ko sa paranga,
<<Qu tamana sagou qu golaba,
ura tamugou sa na binangara tana Tamasa.
21 Qu tamana sagou qu burana kopira,
ura agou sa kode muna tavapote vatale.
Qu tamana sagou qu lukana takulanga kopira,
ura kode muna avu qeqera sagou.
22 Qu tamana sagou tonai maike tavaraguanigou ira na tinoni
beto tonai mai ijugou,
mai poja vivikeregou,
beto mai jutunigou na tinoni ikikeremiu
pa ginuana qu tutia na Tuna na Tinoni.
23 Mu qera ko mu soqolo qeqera tu sa pa totoso isa, ura vainongoro! Na lavatana jola sa na miu pinia pa noka. Na roiti ngangangulu vei tugu inara sa qai roitinia ira na boko tamadi lao tadira na tinoni kokorotai pa moa.
24 Goto agou na tinoni isisongo sa mu takulangagamiu tu,
ura qu tei tekua tu agou sa na toa jongana.
25 Mu takulangagamiu tu sagou qu pote vatatalegamiu kopira,
ura koleona sa na totoso muna burana sagou.
Mu takulangagamiu tu sagou qu avavu kikidolo kopira,
ura koleona sa na totoso tonai muna lukana takulanga sagou.
26 Mu takulangagamiu tu sagou tonai mai paparanga vatarasaegou ira doru tinoni,
ura ira na tamadi ba qai roiti veiniria tugu sira na tinoni kokorotai sesekedi pa moa,>> sau si Jisu.

Mu Roroquria ira qai Kanagou
(Matiu 5.38-48; 7.12a)

27 <<Ba ma pojanigou sagou qu nongorosiu ara: mu roroquria sira qai kanagou, mu roiti vajongana lao tadira qaike tavaraguanigou,
28 mu tepa vaniria na mana sira qai lelevenigou, beto mu vavara tokaniria sira qai ngangangulugou.
29 Bi tapalia kai kale paparamu sa kai tinoni, sa mu tale lao vania mule kai kalemu. Bi tekua na mua koti sa kai tinoni, sa muke suqutia ko mi tekua mutugu sa na mua soti.

30 Na tinoni sa tepanigo na sakasava sa
mu iai, na tinoni sa teku variunigo kai mua
sakasava sa muke tepa mulenia.
31 Ko isa tugu vei qu nyoroguania ko ira
na tinoni mai roiti lamenia tamugou sa isa
tugu sa mu roiti laonia tadira na goto tinoni.
32 Vei muna roroqu kakaleria gu agou
sira qai roroqugou, sa kita mu kole roroqua
kode muna tekunia na mana sa na roiti
vei isa! Ura ira na tinoni seladi gu ba qai
roroquriadia tugu sira qai roquria.
33 Vei muna roiti kakale vajongana lao
tadira gu qai roiti vajongana lame vanigou,
sa kita mu kole roroqua muna tekunia na
mana agou sa vei isa! Ura ira na tinoni
seladi gu ba qai roiti vajongana lao tugu
sa tadira na tinoni qai roiti vajongana lao
vaniria.
34 Ko vei tadira gu qu gigilai kode muna
boka teku muleniria na miu sakasava sa
qu vamalumuria ko mai sasareniria na miu
sakasava, sa kita mu kole roroqu muna
tekunia na mana agou sa sa vei inara!
Ura ira na tinoni seladi gu ba qai bokadia
vasasareria ira na tinoni seladi vei ko mai
teku muleniria sira na padana tugu isa vei
qai valaoa qarigu.
35 Ba agou sa muke roiti vei inara! Mu
roroquria tu sira qai kanagou, beto mu roiti
vajongana lao tadira. Mu vaniria gu sisa na
manugu mai tekua gu mai qarigunigou beto
muke kole roqu totonia sa na miu sakasava
isa. Muna vei sa kode mina lavatana jola
sa na miu pinia pa noka beto ko tonai sa qu
roiti vei na boko koburu tana Tamasa ululu
jolana sagou. Ura na Tamasa sa roroqu
betoria gu sira qaike boka paranga jongana
lao tana beto ira na tinoni ikikeredi.
36 Na Tamasa sa roroquria beto sa roiti
vajongana lao tadira doru tinoni, ko agou
ba mu roroquria beto mu roiti vajongana
lao tugu tadira doru tinoni,>> sau si Jisu.

Muke Pitua na Goto Tinoni
(Matiu 7.1-5)

37 <<Muke pituria na sela tadira na goto
tinoni, ko mike pitugou na Tamasa. Muke
jutu tariniria na vaituti tana Tamasa sira
na goto tinoni, ko agou ba muke tajutu
tarinigou tugu sa na vaituti tana Tamasa.
Mu taleosoniria na goto tinoni, ko na
Tamasa ba mi taleosonigou tugu.
38 Mu ia vataleria na tinoni, ko mi ia
vatalegou na Tamasa. Isa mina ianigou isa
sa na ia nabuna, mina vei na boko kiko
bou sa tasaqiti ko sa tanyonyoqoro vatale
ko sa pugele nyonyoa beto qu tinu boborua
na miu. Ura isa tugu na pada qu ia vatale
veiniria ira na goto tinoni, poni sa isa tugu
mina ia vatale veinigou sa na Tamasa,>>
sau si Jisu.
39 Beto isa sa sa pojaniria mule i Jisu sa
na vavakato vavapada api, pira sau, <<Na
tinoni sa leqa sa minake boka tonia sa kai
goto tinoni leleqana. Vei mina tonia sa kode
mai mekarai vukele jolopo pa kai pou sira
karu.
40 Na sepele sa sake poreveveina jolania
na ona tinoni vaivagigalai. Goto totonai
mina vakoititi vataleria mai tu na sepele
sira na vaivagigalai tana ona tinoni vaivagi-
galai sa beto sa mina kamua sa na boboka
tana ona tinoni vaivagigalai.
41 Ai sa vei ko qu juno dogoria tu ao sa na
opopu pa matana na tasimu, ba na lomoto
kokobu pa matamu mekamu sa quke pavu
galania?
42 Ai sa vei ko qu boka paranga veinia
tu pira na tasimu, <Tasiqu, mei! Ma kasi
pale na opopu pa matamu,> qugu tu? Ba na
lomoto kokobu pa matamu quke batia! Na
tinoni vavabatamu na sesekemu sao! Mo-
moe mu kasi pale mai sa na lomoto kokobu
pa matamu, beto sa muna babata vatale ko
muna boka kasi pale sa na opopu pa matana
na tasimu,>> sau si Jisu.

Na Gou beto na Vuana
(Matiu 7.16-20; 12.34b-35)

43 <<Na gou jongana sa sake vuania na
vua ikerena, beto na gou ikerena sa sake
vuania na vua jongana.
44 Doru gou sa qai tagigila na jongadi babi
na ikeredi tonai tana doria na vuadi. Mu-
nake boka lokete teku vua gou piqi sao pa
gou vavaiokana, beto ko munake boka teku
vuvungu qurepi sao pa gasoro vavaiokana.
45 Na tinoni jongana sa sa vavoturia sira
na uana jongadi qai kole pa bulona ko sa
roitinia na roiti jongana, goto na tinoni
ikikerena sa sa vavoturia na uana ikikeredi
qai kole pa bulona ko sa roitinia na roiti
ikikerena. Ura isa tugu sa pugele nyonyoa
pa bulona na tinoni sa sa taparanga votunia
pa mangana,>> sau si Jisu.

Karu Tinoni qai Vaturu Ruma
(Matiu 7.24-27)

46 <<Ai sa vei ko qu kukunisiu, <Bangara!
Bangara!> ara sagou, beto quke tutiria isa
vei qa pojanigou ara?
47 Isa sa lame taqu ko sa vainongoroniria
na qua paranga beto sa vataberia, sa ma ule
vanigou ara ai tinoni veveina sisa.
48 Na tinoni isa sa sa kai muqisi podeke vei
na tinoni sa roitinia na ona ruma, sa kori
valolu gore ko tinganai sa kamua na patu
beto sa vatoqoa isa sa nona kokovana ruma,
beto sa sa vaturua sa nona ruma. Ko totonai
sa gore na qolapeso, sa nyoro na pie ko sa
raja pa ruma isa ba sake boka jou kanoko sa
na ruma isa, ura sa tapatu biti vamauru pa
patu sisa.

49 Ba isa na tinoni sa nongoriaona tugu sa
na qua paranga ba sake vataberia, sa sa kai
muqisi podeke vei na tinoni sa roitinia na
ona ruma pa peso munyalana kepore patu
bitina sisa. Ko totonai sa gore na qolapeso,
sa nyoro na pie ko sa raja pa ruma isa, sa
sake ruavo tugu vukelena sa na ruma isa, ko
sa tajegara pipiara betona!>> sau si Jisu.

7

I Jisu sa Salania kai Tinoni Mamata Gogoto
(Matiu 8.5-18; Jone 4.43-54)

1 Totonai sa beto pojaria i Jisu sira doru
sakasava aipira tadira na tinoni, sa sa taloa
lao pa Kepaniami sisa.
2 Ego na suverena tugu ketakoi sa kai
tinoni mamata gogoto. Ko koleona sa kai
ona nabulu isa sa roroqu vivitigia isa sa mo
ko sa tata mate.
3 Totonai sa nongoronia na tinoni ma-
mata gogoto api sa na veveina i Jisu, sa
sa garunuria isa sira kaki iviva tadira na
tinoni Jiu ko mai lao tepai si Jisu ko mi lame
salania na ona nabulu sau.
4 Ko tonai qai kamu sira tai Jisu sa qai tepa
totokai sisa, pira qarigu, <<Na bangara api
sa sa garo tugu muna lao tokania ao.
5 Ura isa sa roroqugita sa gita na tinoni Jiu
beto isa tugu mekana sa roiti vanigita sa na
oda ruma vavaikamuna,>> qarigunia.
6 Ego jongana sau si Jisu ko sa tuti laoria
sira. Ba totonai sa tata kamua gu isa sa
na ruma, poni sa sa garunuria na tinoni
mamata gogoto api sira kaki ona baere ko
qai lao poja veinia pira si Jisu, <<Bangara,
kita mu kole pavu goboro. Ara nake padaqu
ko ao muna lame tome pa qua ruma.
7 Ko sa vei tugu isa sa ara ba qake doro
vapadanisiu ko mana lame tamu! Goto mu
leve lamenia gu tana sa na salana ko mi
toaona sa na qua marene.
8 Ura ara ba ira tugu na tinoni sa koleria
na neqi qai kopunisiu beto koledia mutugu
sira na tinoni vaipera qai takopu pa neqi
taqu, ko ara qa gigilaiqua sa ai sa vevei tonai
sa isongo neqi na tinoni. Ko vei, <Lao ao!>
baunia ara sa kame, poni sa sa lao gu sisa.
Beto vei, <Lame!> baunia mule ara sa kame,
sa sa lame tugu sisa. Vei pori mu vei qaunia
na qua nabulu, poni sa sa roitinia tugu sisa.
Goto ao na mua neqi sa na lavatana jola
ko muna paranga gu lani, poni kode mina
tasalana tugu kopira sisa,>> sau.
9 Totonai sa nongoria i Jisu na paranga
tana tinoni mamata sa vei inara sa sa
gabara, ko sa gabala ko sa paranga laoria isa
sira na minete tinoni qai tutia, <<Ma poja
vatalenigou ara sagou: qa oqoro isongo
batia ara pa Izireli sa kai tinoni sa isongia
na rarange lavatana jola vevei tana tinoni
api,>> sau sisa.
10 Beto sa qai gabala mule lao pa ruma
tana tinoni mamata sira ka visa qai pogoso
nongoro, ko qai lao kamu sa qai batia sa na
nabulu sa tei tasalana tu.

I Jisu sa Vatoa Mulea na Tuna Marene kai Nanaboko pa Neini
11 Ego sa oqoro sovai gu sa jola sa vei inara
sa sa taloa lao pa kai gugusu na isongona pa
Neini si Jisu. Ko ira na ona sepele beto ko kai
minete tinoni lavata sa qai tutia isa.
12 Ko isa tugu sa tata kamua na ataka-
manana na gugusu lavata isa, poni sa qai
pogoso bola lamenia gu ira sa kai tinoni sa
mate ko mai riu golomia qarigu. Na tinoni
sa mate isa sa isa tugu kai tuna memekai
kai nanaboko. Ko kai minete tinoni lavata
pa gugusu lavata isa sa qai tutia votu na
nanaboko.
13 Ego totonai sa doria na Bangara sa na
naboko api sa sa roroqu vivitigia, ko pira
saunia, <<Muke lukana!>> saunia.
14 Beto sa rerege lao ko sa arua sa na
kokobu tomate taudena, ko ira qai pogosia
na kokobu tomate sa qai turu noso. Beto
sa paranga laoa isa sa na tinoni matena,
<<Koburu marene korega, ara qa parangigo
sao ko mu tatakole!>> saunia.
15 Poni sa toa mule ko sa tatakole toqo sa
na tinoni sa mate ko sa podalai paranga.
Beto sa sa toni laonia i Jisu tana na tinana
sa na tinoni api.
16 Qai matagutu beto sira doru, ko qai
vatarasaea ira sa na Tamasa, pira qarigu,
<<Kai tinoni kokorotai lavata sa sa ka-
mugita beto na Tamasa sa sa lame ovikiria
ko mi aloria na ona tinoni sau,>> qarigu.
17 Ko isa na nongorona na roiti sa roitinia
i Jisu api sa sa tapiara lekogo pa doru eqa
pa Jiudia beto ko tadira doru gugusu pa
vailivutaina na ia isa.

Ira na Tinoni Pogoso Nongoro Tai Jone Paputaiso
(Matiu 11.2-19)
18 Ego totonai qai vavakato vania ira na
ona sepele si Jone sa na veveidi doru roiti
sa roitiniria i Jisu, sa sa kuku tekuria isa sira
karu ona sepele
19 ko sa garunu laoniria tai Jisu ko pira
mai nanasa veinia sauniria, <<<Ao tugu
sa isa qai rorovenia na tinoni sa korapa
lalameona qarigunia? Ba kai goto tu
sa mene verania agei? > munagunia,>>
sauniria.
20 Ko tonai qai lao kamu sira karu tai
Jisu sa qai nanasia sisa, <<Sa garunugei i
Jone Paputaiso sagei karu ko pira muna
nanasa veinia saunigei, <Ao tugu sa isa qai
rorovenia na tinoni sa korapa lalameona

qarigunia? Ba kai goto tu sa mene verania agei?> sau,>> qarigu.

21 Ego totonai tugu qai korapa suveredia ira karu sa i Jisu sa salanaria sira na kubo tinoni qai mo beto qai gosororia na vagauru, beto ko ira qai rajaria na tomate ikikeredi. Beto kubo ira qai leqa sa sa vababataria isa.

22 Ko sa oeria isa sira karu tinoni pogoso nongoro tai Jone, pira sauniria, <<Mu mule lao ko mu vavakato vania i Jone sira vei qu batiria beto qu nongororia. Ira na leqa sa qai babata, ira na qao qai rerege, ira na popoqu sa qai tataloso valioso, ira na kiqili sa qai tavonga, ira qai mate sa qai tavatoa mule, beto ira na golabadi qai tekua na nongoro jongana.

23 Qai tamana sira qaike tatupe talenisiu ara, mugunia,>> sau si Jisu.

24 Pa ligudi qai mule riu sira na sepele tai Jone, sa sa podalai vavakatonia i Jisu tadira na minete tinoni sa na veveina i Jone. Sa paranga sisa, <<Totonai qu lao pa qega ko mu dogoria i Jone qugu sagou, sa na sa sa mu lao dogoria qugu? Kai tinoni sa mamalei vei na equru buburu sa jou vakakanokia na gava? Dai ke!

25 Ko na sa tu sa qu nyogua lao dogoria agou? Kai tinoni sa popokoniria na poko babata jongadi? Ba ira na tinoni qai popoko vatale vei inara sa qaike susuvere pa qega, goto qai kole gu susuvere vatataledia pa ruma tadira na bangara!

26 Ego ko na sa sosoto sa vei qu nyogua lao doria agou? Kai tinoni kokorotai? E, sosoto na tinoni kokorotai tugu sisa, ko sa poreveveina jolaniria ira na tinoni kokorotai sisa.

27 Api sa sa pojai na Kukuti Tabuna na veveina isa, pira sau,

<Doro! Ara qa garunu laonia pa moemu ao
sa na qua tinoni pogoso nongoro.
Isa sa mina vatana momoea sa na soana
tamu,> sau.

28 Ma poja vatalenigou ara sagou: kepore sa kai tinoni sa podo lame pa kasia gusu api bi poreveveina jolania i Jone, ba isa tu sa kepore veveina jola pa binangara tana Tamasa sa sa poreveveina jolania si Jone,>> sau si Jisu.

29 Ko tonai qai nongoria i Jone poni sa ira doru tinoni beto ko ira na tinoni teteku takisi qai vasosotoa sa na Tamasa sa tuvisi qarigu, ko qai tapaputaisodia tana.

30 Goto ira na Parese beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau sa qaike tavaraguania sa isa vei sa nyoroguania na Tamasa ko bai roitinia, ko qai daidia tapaputaiso ti Jone.

31 Ko sa paranga si Jisu, <<Ego, ko na sa mana vapopodekeniria ara sira na sasae tinoni pa rane pa ngeni api? Ai tinoni veveidi sira?

32 Ira na sasae tinoni pa rane pa ngeni api sa qai vaitoto vei tugu ira na koburu qai kole toqo leleodia pa ia mamaketina. Ko qai kole vavaikuku karovo, pira qarigu,

<Qe mikeniria agei sira na kera vaialava,
ba agou quke peka tu.
Qe keraniria agei sira na kera mate,
ba quke lukana roroma tu sagou! >
qarigu.

33 Pira sa vei na ginuana sa na vavapada isa. Totonai sa lame si Jone Paputaiso sa sa madi ko sake teteku beto ko sake buku vaini sisa, poni pira qugu sagou, <Sa kolea na tomate ikikerena sina!> qugunia.

34 Ego totonai sa lame mule sa na Tuna na Tinoni ko sa teteku beto sa buku sisa, poni sa pira mule qugunia, <Doro! Na ngoja mota beto na tinoni bubukuna sina, beto na baere tadira na tinoni teteku takisi beto ira na tinoni seladi sina!> qugu mutugu.

35 Ba na tavagigala tana Tamasa sa sa ulule gu pa roiti uana tadira na tinoni qai tutia,>> sau si Jisu.

I Jisu sa Tasoru lao pa Ruma tati Saimone na Parese

36 Ego sa beto gu sa vei inara beto sa sa sorua kai Parese si Jisu ko mi lao teteku tavitia pa nona ruma sau. Ko sa lao tugu pa ruma tana si Jisu, ko sa kole teteku tavitia sisa.

37 Ego ko na suverena tugu pa gugusu isa sa kai rereko sa toania na toa selana. Tonai sa nongoronia isa si Jisu sa korapa teteku pa ruma tana Parese sa sa pogosia isa sa kai jagi alabasita sa pugelia na lumu umumanga jonga.

38 Sa pogoso lao turu lulukanania pa liguna i Jisu tata pa nenena, beto sa vaoni tariniria na kolo matana isa sa karu nenena i Jisu, beto sa puqa vapidiliniria na vurunguna. Beto sa aoria sa na nenena i Jisu, beto sa sa vuva tariniria na nenena i Jisu sa na lumu umumanga jonga.

39 Totonai sa batia na Parese sa vei isa inara, sa pira sau golomo mekana, <<Bi vei kai tinoni kokorotai sosoto sa na bangara api, sa bi tei gigilaiona tu ai rereko veveina sa sa korapa ulia isa ina ura na rereko selana sa ina!>> sau.

40 Poni sa paranga lao si Jisu tana, <<Saimone! Ara qa nyogua pojanigo kai sava,>> saunia.

<<Ego tu ao Tinoni vaivagigalai, mu pojai tu,>> sau si Saimone.

41 Poni sa parangia i Jisu sisa, pira saunia, <<Koledia sa karu tinoni poredia lilipu tana kai tinoni poreona poata. Kame ira karu sa

7:27 Malakai 3.1; Votu 23.20.

ka lima gogoto poata siliva, goto kame sa ka limangavuluputa.
42 Ba ira karu doru sa qaike boka vamatea na dia lilipu ko sa taleosoniria gu na tinoni poreona poata sira karu beto sa anyu paleria gu sa na dia lilipu. Ego ko ai ira karu pira sa qu roroqua ao sa kode mina roroqu vivitigia sa na tinoni poreona poata?>> sau si Jisu.
43 Poni sa oe lao si Saimone, pira sau, <<Pana rorove taqu sa isa sa lavata jola na ona lilipu ba sa taleosonia na tinoni poreona poata,>> sau.
<<Qu sotomua tugu sao,>> sau si Jisu.
44 Beto sa sa balinga mule sa tana rereko, ko sa paranga laoa si Saimone, <<Qu batiamua sa na rereko api? Qu sorusiu ara sao, ba totonai qa tome lame pa mua ruma sara, sa quke vanisiu na pie ao ko ba loqaria na nenequ. Goto na rereko api sa sa vatubulunia na kolo matana sa karu nenequ beto sa puqa vapidiliniria na vurunguna.
45 Ao sa quke ao vakamusiu sara, goto na rereko api sa totonai vei qa kamu ara lani sa sa oqoro beto aoria na nenequ.
46 Ao sa quke lumunia na oela olive na batuqu tonai qu vakamusiu, goto isa sa vuva tatariniria na lumu umanga jonga pore vaina sa na nenequ.
47 Ko ara pira ma poja veinigo sao Saimone: ira na sela tana qai kubo jola sa qai tei taleoso beto tu, ko na ona roroqu sa roiti votunia isa taqu sa ulenia sa sa tei taleoso tu sisa. Ba isa sake kubo ona sela sa taleoso sa nake lavatana tugu sa nona roroqu sa roiti votunia,>> sau si Jisu.
48 Beto sa pira saunia i Jisu sa na rereko, <<Qai tei taleoso tu sira na mua sela,>> saunia.
49 Totonai qai nongoria ira na tinoni qai somana teteku pa tevolo sa paranga vei inara isa sa qai kole ququmi gogolomo, pira qarigu, <<Ai na tinoni veveina sapi ko na sela ba sa taleosoniria?>> qarigu.
50 Beto pira saunia i Jisu sa na rereko, <<Na mua rarange sa sa tei alogo tu. Mu lao pa bule,>> saunia.

8

Ira na Rereko qari Tutia Jisu

1 Ego sa jola gu sa vei inara sa sa lekogo taraeni i Jisu pa gugusu lalavata beto na ikikete sa na nongoro jongana na veveina na binangara tana Tamasa. Ko ira ka manogarua ona sepele ba qai tutia tugu isa,
2 beto ko vei tugu ira kaki rereko sa iju paleria na tomate ikikeredi pa dia toa isa beto sa salanaria tugu kaki dia vagauru. I Mere na koko veina pa gugusu Magadalene sa kame, isa perangana qai kolea mai ka vitu tomate ikikeredi ba sa iju paleria tugu i Jisu.
3 Goto i Joana sa kame, na maqotana i Kuza na nabulu ti Herodi; kame i Susana, beto ko kubo mule sira na rereko. Ko ira aipira sa qai varoitiria na dia isisongo ko qai totokania si Jisu beto ira na ona sepele.

Na Vavakato Vavapadana Na Kiko
(Matiu 13.1-9; Maka 4.1-9)

4 Ego ira na tinoni pa okokoto gugusu sa qaike koroto kakamu tai Jisu. Ko totonai sa vaikamu lame tana sa kai minete lavata, sa pojai isa sa na vavakato vavapada api:
5 <<Koleona sa kai tinoni umuma sa riu vavuvusuria na kiko pa ona inuma. Ko totonai sa kole iparainiria na kiko isa poni sa kaki sa qai vukele lao pa lodaka soana ko qai teteria na tinoni, beto ko qai tatava kamu tobiki betoriagadia na manugu.
6 Kaki sa qai vukele lao pa peso bubuturuna, ko tonai qai pidoko sa qai malei matedia ura sa pidili kepore piena sa na peso pa ia isa.
7 Kaki kiko mule sa qai vukele lao pa gagasoro vavaioka, ko qai toa tavitiria tugu na gasoro vavaioka, beto ko sa pilu vamateria tugu isa.
8 Goto kaki kiko sa qai vukele lao pa peso jongana, ko qai toa vajonga beto qai vua vatale ko sa vuvungu gogoto na vuana,>> sau si Jisu.
Pa liguna isa sa pira sa paranga viva veiniria, <<Na tinoni sa pore talingi nonongorona sa mi vainongoro vatale,>> sau si Jisu.

Na Ginuana sa Vaivagigalainiria Na Vavakato Vavapada si Jisu
(Matiu 13.10-17; Maka 4.10-12)

9 Ego qai lao nanasia ira na ona sepele na sa ginuana sa na vavakato vavapada api,
10 poni sa pira sauniria, <<Agou qu tei taiania tu sa na gigalai paena na veveina na binangara tana Tamasa, goto ira na goto tinoni sa qai tavagigalai pa vavakato vavapada sira, ko
mai dodogorodia
ba maike batia;
mai nonongorodia
ba maike vakaberia,>>
sau i Jisu.

Na Vakaberena na Vavakato Vavapadana na Kiko
(Matiu 13.18-23; Maka 4.13-20)

11 <<Ego na ginuana na vavakato vavapada api sa pira sa vei: na kiko sa na paranga tana Tamasa.
12 Ira na kiko qai vukele lao pa lodaka soana sa ira na tinoni qai nongoriadia tugu na paranga tana Tamasa, ba sa lame na

8:10 Aisea 6.9-10.

bangaradi na tomate ko sa teku palea sa na paranga isa sa kole pa bulodi, kita mai vasosoto ko mai taalo sau.

13 Ira na kiko qai vukele lao pa peso bubuturuna sa ira isa tugu qai nongoria na paranga tana Tamasa poni qai teku vakatapia pa qeqera. Ba sake kori gore vamauru vei na bagere, ko qai vasosoto mai iapeki totoso ba totonai sa lame na totoke ko sa podekeria sa qai vukele riudia.

14 Ira na kiko qai vukele lao pa ia sa kolea na gasoro vavaiokana sa ira qai nongoriadia tugu na paranga tana Tamasa, ba tonai qai korapa lalaodia poni na takulangadi na roroqudi na isisongo beto na qeqera goborodi pa toa kasia gusu sa sa piluria ko qaike boka vua vamatua.

15 Goto ira na kiko qai vukele pa peso jongana sa ira na tinoni qai nongoria na paranga tana Tamasa ko qai kopu vatalenia pa bulodi beto qai turu vangaju ko qai vua vatale,>> sau si Jisu.

Na Juke sa Opo Taria na Besini
(Maka 4.21-25)

16 <<Kepore sa kai tinoni sa vatoai na juke beto sa vaopo tarinia na besini babi vatoqoa pa kauru sape puputana sa na juke, goto pa ona totoqona tu sa vatoqonia, ko ira na tinoni mai tome lame sa mai batia na kabere.

17 Doru sakasava qai kole vapae sa kode mai tabata votu, beto doru sakasava qai kole golomo sa mai votu lame pa kakaberena.

18 Ko inara sa vei sa mu doro vatalea na soana qu vainongoronia na paranga tana Tamasa. Ura isa na tinoni sa isongo vasoku sa kode na motana mule sa kode mina taiania. Goto isa sake isongia kai sava sa isa tu sa rove veinia sa isongia ba mina tateku variunia tugu,>> sau si Jisu.

Na Tinana beto ira na Tasina Marene i Jisu
(Matiu 12.46-50; Maka 3.31-35)

19 Ego sa lame ti Jisu sa na tinana beto ko ira na boko tasina marene, ba qaike boka kamua sisa ura sa mota jola na minete tinoni.

20 Ko kame ira na tinoni sa sa lao pojania si Jisu, <<Na tinamu beto ira na tasimu marene sa pori, qai korapa turu veranigo pa sesebe. Qai nyorogua dorigo qarigu,>> saunia.

21 Ba sa oeria i Jisu sira, pira sauniria, <<Ira qai nongoria na paranga tana Tamasa ko qai vatabea sa ira sa na tinaqu beto ko na tasiqu marene ara,>> sauniria.

I Jisu sa Vabulea na Ranebongi
(Matiu 8.23-27; Maka 4.35-41)

22 Kai rane tonai sa koi pa koaka si Jisu beto ira nona sepele poni sa pira sauniria sira na ona sepele, <<Aria ko ta karovo lao pa kai karovona na ovuku Qalili,>> sauniria. Poni sa qai toka lao.

23 Totonai qai korapa tetepe lalaodia ira poni sa sa kole ko sa putagana si Jisu. Beto sa gore raja pa kolo isa sa na gava lavata, ko sa pugelia na kolo sa na koaka ko tata bai dururu.

24 Poni qai lao vadoravia ira na sepele si Jisu, pira qarigu, <<Qokolo, Qokolo, taqe tata mate sa gita!>> qarigunia.

Poni sa tatakole si Jisu ko sa tokea sa na gava beto na ololobagea, poni qai noso ko sa bule elava sa neqa.

25 Beto sa pira sauniria i Jisu sira na sepele, <<Kepore na miu rarange sagou? >> sau.

Poni qai gabara beto qai matagutu sira, ko qai kole vavaiparanga mekadi, I sei tu sa na tinoni api? Ko tonai sa parangaria na gava beto na kolo poni qai nongoria tu! qarigu.

I Jisu sa Salania kai Tinoni sa Kolea na Tomate Ikikerena
(Matiu 8.28-34; Maka 5.1-20)

26 Ego pa liguna sa vei inara sa qai tepe gore paro pa gugusu pa Qerasini pa kai kalena pa ovuku Qalili.

27 Isa tugu sa tete paro si Jisu pa paparona pa gusu isa sa sa gore tugu sa kai tinoni isa sa kolea na tomate ikikeredi ko mi lao gosoria sisa sau. Na sovai jolana na gagadona sa na tinoni api, ko sake susuvere pa ruma goto pa bevi vavaigolomodi tu.

28 Isa tugu sa dogoro laoa isa si Jisu sa sa uui, sa lao toqo sori tutungu pa moena i Jisu, ko sa kuku vevela vei pira, <<Na sa qu nyogua roitinia taqu sao Jisu na Tuna na Tamasa ululuna jola? Qa tepaigo ara sao, muke vakilasanisiu na vitigi!>> saunia.

29 Inara sa paranga vei sisa, ura perangana tu sa sogaria i Jisu sa na tomate ikikerena ko mi votu riu tana tinoni isa saunia. Ura kubo totoso sa vavavitulunia tu na tinoni api sa na tomate ikikerena. Ko ai tu qai piu veinia na seni na limana nenena beto qai kole kopu veinia kai tinoni tavatomena pa ruma vaipiu, ba sa kokoroto paleria tugu sa na seni beto sa toni riu pale na tomate ikikerena pa qega sisa.

30 Sa nanasa laoa i Jisu sa na tinoni api, <<I sei na isongomu sao?>> saunia.

Poni sa pira sau, <<I Joatina,>> sau, ura qai soku sira na tomate ikikeredi qai tomea na tinoni api.

31 Ko qai kole tepa totokai i Jisu sira na tomate ikikeredi, ko kita mi garunu laoniria pa ia ketakoi mai tavakilasa ira na gagala ikikeredi qarigu.

32 Ego sake sou pa ia isa sa kai godo
borogo lavata, qai korapa nyunyubele
gaganigadia pa kai kalena na kubo. Ko
qai tepa totokai ira na tomate ikikeredi
si Jisu ko mi vamalumuria ko mai lao
tomedia tadira na borogo qarigu. Poni sa
vamalumuria tugu.
33 Ko qai votu riu tana tinoni api sira na
tomate ikikeredi, ko qai lao tomedia tadira
na borogo. Poni sa qai tulai gore na taba sa
na godo borogo pira ko qai gore tulusu pa
kolo ko qai kuju mate betodia.
34 Ego ira na tinoni qai kopuniria na
borogo sa totonai qai batia sa vei inara poni
sa qai uku. Qai lao vavakato vaniria sira pa
gugusu beto ira na tinoni pa vailivutaina na
gugusu isa.
35 Poni qai votu lao sira na tinoni ko mai
dogoria sisa na manugu sa podo qarigu.
Tonai qai kamu tai Jisu sa qai batia sa na
tinoni isa sa kolea na tomate ikikerena sa tei
tasalana tu. Ko sa korapa toqo vataleona pa
kekere nenena i Jisu sisa, sa tei vasae poko
tu, beto sa tei tavagigala tu. Ko qai matagutu
beto sira na tinoni.
36 Ko ira na tinoni qai batini matadi
na manugu sa podo beto isa vei beto sa
tasalana sa na tinoni isa, sa qai vavakato
vaniria sira na tinoni qai koni kamu.
37 Poni qai tepai ira na tinoni pa Qerasini
si Jisu ko mi iolo rijo pa ia ketakoi qarigunia,
ura qai matagutu vivitiginia. Poni sa qaqiri
lao pa koaka si Jisu ko sa mule riuona.
38 Ba tonai sa oqoro toka si Jisu sa sa lao
kole tepa tuti tai Jisu sisa na tinoni sa koni
tasalana ani, ba sa garunu vamulea i Jisu
sisa, pira saunia,
39 <<Mu mule lao pa mua gugusu, ko mu
vavavakatonia sisa vei sa roiti vanigo na
Tamasa,>> saunia. Poni sa mule lao sa na
tinoni api, ko sa vevelania isa tadira doru pa
nona gugusu sisa vei sa roitinia i Jisu tana.

Na Tuna Rereko i Jaerasi beto an Rereko sa Ulia na Poko ti Jisu
(Matiu 9.18-26; Maka 5.21-43)

40 Totonai sa gabala mule lao kamu pa
kai karovona na kolo si Jisu, sa qai vera
vakamua ira na tinoni sisa. Ura qai kole
tugu verania ira doru tinoni sisa.
41 Pana totoso tugu isa sa bola kamu gu
sa na kuta tinoni mamata pa ruma vavaika-
muna, na isongona i Jaerasi. Sa lao toqo
sori tutungu pa nenena i Jisu sisa, ko sa tepa
totokai ko mi lao pa ona ruma sau,
42 ura kai memeka tuna ikete tata manog-
arua aorona sa mi mate gu sau.
Ego totonai sa korapa rerege lalaona i Jisu
sa qai jujupe vaikalenia ira na minete tinoni
sisa.
43 Na somanana tugu pa vaikamu minete
tinoni isa sa kai rereko sa riu gojo na orungu
pa tinina ka manogarua aoro. Ira doru vei
sa isongoria sa sa tei gona pale betoria tu
pa solatadi ira na tinoni vavaisalana, ba
kepore kame ira bi boka salania.
44 Ko sa somana rerege tuti pa liguna i Jisu
sisa. Ko isa tugu sa lao ulia sa na uquna na
poko ti Jisu, poni sa totonai tugu sa noso riu
sa na orungu.
45 Tonai sa nanasa si Jisu, <<I sei sa ulisiu
ara?>> sau sisa.
Ba qai oso sira doru, <<Ura! Nake agei!>>
qarigu.
Poni sa pira sau si Pita, <<Qokolo, qu
batiamua ao ko na vaikamu tinoni sa qai
jupe vailivutainigo inara!>> saunia.
46 Ba pira sau si Jisu, <<Dai, kai tinoni sa
sa ulisiu ara, ura qa vagigilai ara pa tiniqu
sa sa votu taloa taqu sa na neqi,>> sau.
47 Totonai sa gigilai na rereko sa sa tei
tavotu tu sa na roiti sa roitinia isa sau, poni
sa matagutu neneqere vivitigi sisa, ko sa lao
toqo sori tutungu pa nenena i Jisu, ko sa ule
votunia isa tai Jisu pa moedi ira doru tinoni
sa isa vei beto ko sa ulia na poko ti Jisu beto
veveina sake ruavo tugu tasalanana sisa.
48 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Tuqu, na
mua rarange sa tei salanigo tu. Mu lao pa
bule,>> sau sisa.
49 Totonai tugu sa korapa paranga vei
inara i Jisu poni sa sa bola kamu gu sa
kai tinoni pogoso nongoro, na koko lame
veina pa ruma tai Jaerasi na tinoni ma-
mata pa ruma vavaikamuna, ko pira sau,
<<Sa tei mate tu sa na tumu rereko. Kita
vapavu lame goboria na tinoni vaivagi-
galai,>> saunia si Jaerasi.
50 Ba tonai sa nongoria i Jisu sa na
vavakato tana tinoni pogoso nongoro, poni
pira saunia si Jaerasi, <<Muke matagutu.
Mu vasosoto gu beto kode mina jonga gu sa
na tumu,>> saunia.
51 Totonai sa lao kamu sisa pa ruma tai
Jaerasi, sa sake vamalumuria isa ko mai
tome tavitia sira na tinoni, goto ira Pita, i
Jone, i Jekopi, beto ko ira karu tinana na
tamana gu na rereko.
52 Ira doru tinoni sa qai korapa roroma
qai lukana takulangania na koburu sa
mate. Poni pira sauniria i Jisu sira, <<Muke
lukana! Zake mate sa na koburu inana, sa
korapa putagana gu,>> sau sisa.
53 Tonai sa paranga vei inara isa poni
sa qai avavunia ira doru sisa, ura qai gig-
ila vataleadia sa tei mate tu sa na koburu
rereko.
54 Ba sa arua i Jisu sa na limana na koburu
beto sa paranga, <<Ngore, mu tatakole! >>
saunia.
55 Poni sa toa mule ko sake ruavo tugu
tatakolena sa na koburu ko sa garunuria i
Jisu sira ko mai vania na gagani ko mi teteku
sau.

56 Ko qai gabara vivitigi sira karu na
tamana beto na tinana, ba sa paranga va-
balauria i Jisu sira ko maike vavavakatonia
pa tinoni sisa vei na roiti sa taroiti.

9

I Jisu sa Garunuria ira ka Manogarua Sepele
(Matiu 10.5-15; Maka 6.7-13)

1 Ego sa kuku vaikamuniria i Jisu sira ka
manogarua sepele, ko sa vaniria na neqi
ko mai ijiju pale tomate ikikeredi beto mai
salanaria sira sa vairia na mo sau.
2 Beto sa garunuria tugu vei sira ko mai
taraenia na binangara tana Tamasa, beto
mai salanaria sira qai mo sauniria.
3 Beto sa pira sauniria, <<Munake pogosia
kai sa pa miu rerege lao, munake pogoso
kolu opopatana, na mane, na besa, na poata
beto ko munake pogoso varua soti.
4 Ketakoi mai tavaragua vatogagou ko
mai vasuveregou sa muna suvere gu pa
ruma isa, tinganai muna taloa riu pa gu-
gusu isa.
5 Ketakoi maike tavaragua vatogagou ira
na tinoni sa muna turu loa pale sa na gu-
gusu isa. Tonai muna taloa riu sa muna
tavusu paleria sa na kavuruna na peso pa
gugusu isa qai ramata pa nenemiu. Ko isa
sa na vinagigilana kode mina vakilasaria na
Tamasa sira,>> sau sisa.
6 Ego ko qai taloa riu sira na sepele, ko qai
rerege lao pa doru gugugusu, qai taraenia
na nongoro jongana beto qai salanaria sira
qai mo pa doru eqa qai lao vei.

Na Rura ti Herodi
(Matiu 14.1-12; Maka 6.14-29)

7 Ego totonai sa nongoronia i Herodi, na
bangara pa Qalili, sira doru sakasava sa roi-
tiniria i Jisu, sa sa rura betona sisa. Ura qai
pojania ira kaki tinoni sa i Jone Paputaiso sa
sa tei toa mule tu qarigu.
8 Ira kaki mule sa qai paranga sa i Elaija
sa sa tei bola tu qarigu, goto kaki ira sa qai
paranga sa kame ira na tinoni kokorotai pa
moa sa tei toa mule tu qarigu.
9 Pira sau si Herodi, <<I Jone sa qa tei
kujuku pale tu na batuna ara. Goto i sei
sa na tinoni isa sa roitiniria doru ginugua
qa nongoroniria aipira?>> sau sisa. Ko sa
nyoguania isa ko bi batia si Jisu sau.

I Jisu sa Vatetekuria ira ka Lima Tina Tinoni
(Matiu 14.13-21; Maka 6.30-44; Jone 6.1-14)

10 Ego tonai qai mule kamu sira na tinoni
tagarunudi sa qai vavakato vania i Jisu sira
doru sakasava qai roitiniria. Poni sa toniria
isa sira ko qai lao pa kai ia kaloina pa kai
gugusu na isongona pa Betiseda.
11 Ba totonai qai gigilai ira na minete
tinoni sa ketakoi sa lao vei, sa qai tuti laoia
ira si Jisu. Poni sa vakamu vataleria tugu
isa sira, sa taraenia tugu isa tadira sa na
veveina na binangara tana Tamasa, beto ko
sa salanaria tugu sira qai mo ko qai nyogua
tasalana.
12 Ego totonai sa podalai gore sa na
vevelu, sa qai lao tana sira ka manoga-
rua sepele ko pira qarigunia, <<Mu garunu
variuria pa gugusu lalavata beto ikikete
pa vailivutaina sira na tinoni mai, ko mai
boka nyaqogadia gagani beto mai nyaqoa
ketakoi mai puta. Ura na ia taqe korapa
suveria api sa na qega ko sa kepore kai
savana,>> qarigu.
13 Poni pira sauniria i Jisu sira, <<Agou gu
sa mu ianiria na tetekuna!>> sau.
Poni pira qarigu, <<Kepore mutugu sa kai
sa be vagaroa goto isa tugu ka lima bereti
beto karu igana momoqasadi gu sa qai kole
pira! Ko ai vei? Qu nyoguanigei ao ko me
lao vai vaniria na gagani agei sira na minete
tinoni lavata pira?>> qarigu.
14 (Ura sa papada vei ka lima tina sa na
anyedi ira na marene gu.)
Poni sa pira sauniria i Jisu sira na ona
sepele, <<Mu vatoqo okoto bobokoria sira
na tinoni papada vei ka limangavulu pa kai
pukuna,>> sau.
15 Ego ko tonai qai beto vatoqo betoria ira
na sepele sira na tinoni,
16 sa sa tekuria i Jisu sa ka lima bereti
beto karu igana, ko sa enga sae pa noka ko
sa mananiria, beto sa kikiparia, beto sa sa
vaniria ira na ona sepele, ko ira qai iaria
sira na minete tinoni.
17 Ko qai teteku ko qai pote beto sira
doru, beto sa qai buti kura vapugeleniria na
kikipa gagani kole joladi ira na sepele sa ka
manogarua topa lavatadi.

I Pita sa Poja Votunia na Veveina i Jisu
(Matiu 16.13-19; Maka 8.27-29)

18 Ego kai rane totonai sa korapa vavara
mekana si Jisu, sa qai lame vaikamunia sira
na ona sepele. Poni sa nanasaria i Jisu sira,
<<I sei qaqarigunisiu ira na minete tinoni
sara?.>> sauniria.
19 Poni qai oea pira qarigunia, <<I Jone
Paputaiso sao qarigu, goto kaki sa i Elaija
sao qarigu, goto kaki mutu sa kame ira
na tinoni kokorotai pa moa sao qarigu,>>
qarigu sira na sepele.
20 Poni sa nanasaria mule isa sira, <<Goto
agou sa i sei ququgunisiu sara?>> sauniria.
Poni sa oea i Pita sisa, pira saunia, <<Ao
tugu sa na Karisito tavilena tana Tamasa!>>
saunia.

I Jisu sa Vavakatonia na ona Mate beto na Turumule
(Matiu 16.20-28; Maka 8.30-9.1)

21 Beto sa sa naquria beto sa paranga
vaneneqiniria i Jisu sira na ona sepele ko
maike tei vavakatonia tu tadira na tinoni sa
na veveina isa sa na Karisito sauniria.
22 Ko sa pojaniria mutugu sira, <<Na Tuna
na Tinoni sa kode mina gosororia soku
vitigi, beto mai kilu pale ira na tinoni ma-
mata, na kuta iama beto ko ira qai vaivagi-
galainia na Vavanau. Kode mina tavamate
sisa ba pa rane vinaue sa mina tavatoa
mule,>> sau.
23 Beto sa paranga laoria ira doru sisa,
<<Na tinoni sa nyogua tutisiu ara sa mi kilu
pale tu sa nona toa mekana, ko mi pogosia
na ona korosi doru rane ko mi tutisiu sara.
24 Ura na tinoni sa nyorogua kopu vasare-
nia nona toa mekana sa kode mina saivia
tugu sa nona toa. Goto na tinoni sake
rabekia nona toa pa ona tutiqu ara sa isa sa
mina aloa nona toa.
25 Ura na sa sa mina boka vagavoria na
tinoni bi gona pale na ona toa ko bi isongia
na kasia gusu doruna? Bi julingai tu!
26 Na tinoni sa keanisiu ara beto na qua
paranga sa na Tuna na Tinoni ba mina
keania tugu sisa totonai mina lame sisa pa
ona neqi lavata, pa neqi tana Tamasa beto
tadira na mateana tabuna.
27 Ma poja sosotonigou ara sagou: kaki
agou qu korapa suvere aipira sa mai oqoro
mate tinganai mai batia na binangara tana
Tamasa,>> sau si Jisu.

Sa Dogoro Goto na Tinina i Jisu
(Matiu 17.1-8; Maka 9.2-8)

28 Ego pa liguna sa pojaria isa sa na
sakasava aipira ko pa vinavesu rane, sa sa
toniria isa sira Pita, i Jone, beto i Jekopi ko
qai sae pa kubo ko sa kole vavara.
29 Ko totonai sa korapa vavara isa, poni sa
sa dogoro goto sa na isumatana beto na ona
poko sa sa keka vavalaka.
30 Beto api! Karu tinoni ira Mosese i Elaija
31 qai bola votu pa leo kabere noka ko
qai kole paparangia si Jisu ko qai kole
vavavakatonia ira karu tai Jisu sa na soana
vei beto mina taloa isa sa tata kode mina
gore votu pa Jerusalema.
32 I Pita beto ira karu sepele tavitina sa sa
tei ngaoloria tu na nyoputa, ba qai dorava
sira ko qai batia sa na tinina i Jisu sa kabere
beto ko vei tugu ira karu tinoni qai turu
tavitia isa.
33 Ego ko totonai qai korapa iolo taloa ti
Jisu qarigu sira karu, sa sa paranga lao ti
Jisu si Pita, <<Qokolo, sa jongana jola sa qe
suvere lani sagei! Ko me roitinia kue aqaqo
ropi, ko kame tamu, kame ti Mosese beto
kame ti Elaija, uve?>> sau. Ba sake gigila
vatalea i Pita sa na manugu sa korapa pojai
isa.
34 Totonai sa korapa tugu paranga vei
inara i Pita sa sa lame gu sa kai lei ko sa
amu vapaeria sira doru, ko qai matagutu
sira na sepele totonai qai tome sae pa lei sira
Mosese i Elaija.
35 Beto kai ovovele sa sa votu lame vei pa
lei, pira sau, <<Alepi sa na Tuqu isa qa vilea
ara. Mu nongoria sisa!>> sau.
36 Totonai sa noso na ovovele, sa i Jisu
gu mekana sa sa suvere jola. Qaike isongo
vavavakatonia tugu ira ka visa sepele aipira
tadira tinoni totonai sira doru ginugua qai
batiria pira.

I Jisu sa Salania kai Koburu Marene sa
Kolea na Tomate Ikikerena
(Matiu 17.14-18; Maka 9.14-27)

37 Ego pa vuvugei ranena tonai sa taloa
mule gore koko pa kubo si Jisu beto ira kue
sepele, sa kai minete tinoni lavata sa sa gore
gosoria i Jisu.
38 Ko kai tinoni pa vaikamu tinoni isa sa
sa kuku vevela, pira sau, <<Tinoni vaivagi-
galai! Qa tepa vivitigigo ara sao ko mu lame
mai dogoria na tuqu marene, ura isa tugu
kai tuqu memekaina sisa.
39 Sa tomea na tomate ikikerena, ko lao
vei sa kamua sa sa kukuku vasiboro, beto sa
gogona pedalania pa peso ko sa dadao tu na
mangana. Ko sa aru vavivitigi palea mai tu
beto sa taloa tana sa na tomate ikikerena.
40 Qa tei pojaniria tugu sira na mua sepele
ko mai iju palea sa na tomate ikikerena
qauniria, ba qaike bokai,>> sau.
41 Poni sa oea i Jisu sisa, pira saunia,
<<Koi, na sasae tinoni kepore miu rarange
beto na ikikeremiu sagou! Ai tu mina koi
vei sovaina sa mana suvere tavitigou beto
mana jujunonigou ara? Ao mu toni lamenia
taqu sa na tumu ina!>> sau.
42 Ego ko totonai sa korapa rerege lao sa
na koburu, sa sa vakamu vaikikeria mule,
ko sa gona pedalania na tomate ikikerena
pa peso ko sa neneqere beto sa garata tu. Ba
sa lao i Jisu ko sa iju palea sa na tomate ikik-
erena, ko sa salania sa na koburu marene,
beto sa vamule lao vania na tamana.
43 Ko qai gabara betonia ira doru tinoni sa
na neqi lavata tana Tamasa.

I Jisu sa Poja Ligua na Veveina na ona
Mate
(Matiu 17.22-23; Maka 9.30-32)

Totonai qai korapa gabarania ira na
tinoni sa na veveidi doru sakasava sa
roitiniria i Jisu, poni sa pira sauniria ira
na ona sepele,
44 <<Agou mu nongoro vakoititiria sira na
paranga mana ule vanigou aipira. Na Tuna
na Tinoni sa kode mina tavakarovo lao pa
limadi ira na tinoni,>> sau.
45 Ba qaike vakaberia ira na sepele sa na
ginuana na paranga sa pojai isa. Sa tavapae

tadira sa na ginuana, ko qaike gigilai, beto
ko mekadi ba qai pangaga nanasania sa na
ginuana na paranga sa pojai isa.

I Sei sa na Poreveveina Jola?
(Matiu 18.1-5; Maka 9.33-37)

46 Ego kai vaitoke na veveina i sei sa na
poreveveina jola qarigu sa sa poraka votu
pa vaikorapaidi ira na sepele.
47 Ba sa tei gigilaiona tu i Jisu sa isa qai
roroqu vei pa bulodi ira, ko sa aru tekua
isa sa kai koburu ikete ko sa vaturua pa
kekerena,
48 beto sa pira sauniria, <<Na tinoni sa
vakamu vatalea pa isongoqu ara sa kame
ira na koburu vevei api, sa sa vakamu
vatalesiu tugu isa sara. Beto na tinoni sa
vakamu vatalesiu ara sa sa vakamu vatalea
tugu isa sisa sa garunusiu ara. Ura isa sa
kepore veveina jolanigou agou doru sa isa
tugu sa sa poreveveina jola,>> sau si Jisu.

Ira Qaike Rajagou sa qai Kole vei pa miu Kalena
(Maka 9.38-40)

49 Beto sa oe si Jone, pira sau, <<Qokolo,
kai tinoni sa qe batia agei sa ijiju pale to-
mate ikikeredi pa isongomu ao, ko qe po-
jania agei sisa ko mi noso qeunia, ura sake
somana tavitigei agei pa tutimu ao sisa,>>
saunia.
50 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Muke
vanosoa! Ura na tinoni sake kanagou sa sa
kole vei pa miu kalena,>> sau.

Kai Gusu Sameria sake Nyogua Vaka-mua si Jisu

51 Ego totonai sa adanga lame na totoso
beto mina mule sae pa noka si Jisu, poni sa
vatoqo vatalea sa nona roroqu ko mi sae pa
Jerusalema sau.
52 Sa garunu momoe laoniria isa sira kaki
ona tinoni pogoso nongoro ko qai lao pa kai
gugusu pa Sameria ko mai vatana momoe
vania sa ketakoi mai vajola bongi tonai mai
kamu ketakoi sau.
53 Ba qai daidia vakamua ira pa gu-
gusu isa sisa, ura qai gigilaidia ira sa
pa Jerusalema tu sa korapa gore vei sisa
qarigu.
54 Totonai qai nongoria ira karu ona se-
pele, na isongodi ira Jekopi i Jone, sa sa vei
inara sa pira qarigu sira karu, <<Bangara,
vei jongana munagu ao, sa mu kuku vagore
lageria na iku pa noka ko mi vurungu beto
paleria sira na tinoni ketakoi!>> qarigunia.
55 Ba sa balinga i Jisu ko sa tokeria sira
karu.
56 Beto sa rerege jola laona pa kai goto
gugusu si Jisu beto ko ira na ona sepele.

Ira Qai Nyogua Tutia i Jisu ba Qai Rabeke
(Matiu 8.19-22)

57 Totonai qai korapa rerege lalaodia pa
soana sa sa lame sa kai tinoni ko sa parangia
si Jisu, pira sau, <<Ara mana tutigo doru eqa
muna lao vei ao,>> saunia.
58 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Ira na
pokese sa koleona na dia baongo, beto ira
na manugu tatava sa koleona na dia vovori,
goto na Tuna na Tinoni sa kepore na ona ia
mina kole minere,>> saunia.
59 Beto pira saunia isa sa kai goto tinoni,
<<Ao mu lame tutisiu ara,>> saunia.

Ba pira sau sa na tinoni isa, <<Bangara,
mu vamalumusiu ko ma mule golomia mai
na tamaqu,>> sau.
60 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Mu loaria
sira na matedi ko mai vaigolomo mekadi.
Goto ao sa mu lao ko mu taraenia na binan-
gara tana Tamasa,>> saunia i Jisu sisa.
61 Beto sa pira mutugu sau sa kai goto
tinoni, <<Bangara, ara sa mana tutigo ao.
Ba mu vamalumusiu mai ko ma mule lao
loloaria ira pa qua tatamana,>> saunia.
62 Ba pira saunia i Jisu sa na tinoni isa,
<<Na tinoni sa tei aru tamana tu pa gegelini
peso taragatana beto sa babalinga sa sake
pada pa binangara tana Tamasa sisa,>> sau
si Jisu.

10

I Jisu sa Garunuria ira ka Vitungavulu Karu Tinoni

1 Ego pa liguna sa vei pira sa sa vileria
mule i Jisu sira ka vitungavulu karu tinoni,
ko sa garunu variuria, kakaru tinoni pa kai
reregena, ko mai lao momoe pa gugusu beto
pa ia ketakoi mina laoria isa sauniria.
2 Ko sa pojaniria i Jisu sira, <<Sa matua
nyanyalu sa na vuvua, ba ira na tinoni
ababu sa qai vivisa gu. Ko mu vavara
lao tana isa sa bangarania na vuvua, ko
mi garunu laoniria na tinoni roiti ko mai
ababu pa nona inuma.
3 Mu lao sagou! Doro! Qa garunu lao
veinigou na tudia na sipi pa vaikorapaidi
ira na vulupu pirudi ara sagou.
4 Muke pogoso varua kukura poatana,
babi na mane, na sadolo, beto muke
vavavakato vajola goboro totoso tadira na
tinoni muna gosoro qeqeraniria pa soana.
5 Tonai muna tome sagou pa kai ruma,
sa momoe pira muna paranga vei, <Na
bule beto na mana tana Tamasa mi somana
tamugou pa ruma api!> munagu.
6 Vei mina korapa suvereona pa ruma isa
sa kai tinoni bubule poni sa mi kole tana sa
na mana qu tepa vania. Goto vei minake
pore sa kai tinoni bubule sa kode mina mule
gu tamugou sa na mana isa.
7 Ko isa tugu pa ruma qai vatogagou sa
muna suvere, ko muna tekuria beto muna
bukuria sira vei mai kaqamanigou ira, ura

na tinoni roiti sa pada tugu mina tekua na tabarana. Munake lekogo vaikarovai ruruma tinganai muna taloa riu pa gugusu isa.

8 Totonai muna lao kamu sagou pa kai gugusu ko mai vakamu vatalegou, sa muna tekuria tugu sira na gagani qai vatana vanigou,

9 muna salanaria sira qai mo pa gugusu isa, beto pira muna poja veiniria, <Na binangara tana Tamasa sa mi togagou sau,> munaguniria.

10 Goto totonai muna lao kamu sagou pa kai gugusu ba baike vakamugou, poni sa muna rerege votu lao pa soana, ko pira munagu,

11 <Sa kamu tu pa kavuruna na pesona na miu gugusu qai ramata pa nenemei ba qe tavusu paleria tugu. Ko isa sa na vasosotona na vinakilasa muna gosoria agou. Ba muna roroqua agou sa na binangara tana Tamasa sa mi toga gu sau!> munaguniria.

12 Ma poja vatalenigou ara sagou: na vinakilasa mina gosoria na gusu isa pa rane vaituti sa mina lavata jolania isa vei qai gosoria ira pa gugusu Sodomo,>> sau si Jisu.

Ira na Gugusu Qai Daidia Gabala
(Matiu 11.20-24)

13 <<Mu takulangagamiu tu sagou pa Korazini! Mu takulangagamiu tu sagou pa Betiseda! Ura vei bi taroiti tadira na tinoni karovodi pa Turosi beto pa Sidoni sira na roiti vaivagabaradi qai taroiti tamugou kopira, sa pa moa tu bai gabala ko bai toqo ora bibiluniria na kavu beto bai pokoniria na poko taririkatadi sira!

14 Ba quke gabala sagou ko na vinakilasa muna gosoria agou pa rane vaituti sa mina lavata jolania isa vei mai gosoria ira pa Turosi beto pa Sidoni.

15 Goto ao ka visa pa Kepaniami! Qu rorovea sagou na poreveveimiu ko kode muna taovulu sae pa noka vavagalo qugu? Ba dai! Kode muna tagona gore pa kauruna na kasia gusu!>> sau si Jisu.

16 <<Na tinoni sa nongorogou agou sa sa nongorosiu tugu sara, beto na tinoni sa kilu palegou agou sa sa kilu palesiu tugu sara. Ko na tinoni sa kilu palenisiu ara sa sa kilu palenia tugu sa na Tamasa isa sa garunusiu ara,>> sau si Jisu.

Qai Mule Kamu Sira ka Vitungavulu Karu

17 Ego ko qai mule kamu sira ka vitungavulu karu qai tagarunu variu, ko qai qeqera jola, ko pira qarigu, <<Bangara, ira na tomate ikikeredi tu ba qai nongorogei tugu totonai qe iju paleria agei pa isongomu ao! >> qarigunia.

18 Poni pira sauniria i Jisu sira, <<Qa tei batia tu ara si Setani, sa vei na kapi sa vukele lagere koko pa noka.

19 Doro! Qa tei vanigou tu ara sa na neqi, ko muna boka teteria gu agou sira na dole, na mede, beto muna vakilasa paleria tugu agou sira doru neqi tana kana i Setani, ko kepore sa kai sava mina apulugou.

20 Ba muke qerania gu agou sa na veveina ira na tomate ikikeredi qai nongorogou, goto isa tu muna qerania agou sa na veveina na isongomiu qai tei takuti tu pa noka,>> sau si Jisu.

Sa Qera si Jisu
(Matiu 11.25-27; 13.16-17)

21 Ego ko pa totoso isa sa sa vapugeleni qera na Gagala Tabuna si Jisu, ko pira sau, <<Tamaqu, ao na bangarana na oka beto na peso! Qa paranga jongana lao tamu sara, ura qu tei vabatiniria tu ao ira na tinoni qaike boboka sira vei qu golomoniria ira na tinoni gigigalaidi beto na tinoni tomedi. E, Tamaqu, pa mua roroqu tugu ao sa sa taroiti vei isa.

22 Doru neqi beto na gigalai sa sa tei vanisiu tu ara. Ko kepore sa kai tinoni sa gigilai na Tuna goto na Tamana gu, beto kepore sa kai tinoni sa gigilai na Tamana goto na Tuna gu beto ko ira gu sa vileria na Tuna ko mi vabatiniria sau,>> sau si Jisu.

23 Ego tonai qai suvere mekadi poni sa balinga lao tadira na ona sepele si Jisu, ko pira sauniria, <<Qu tamana sagou ko qu batiria sira na sakasava qu dogororia kopira!

24 Ura ma pojanigou ara sagou: kubo sira na tinoni kokorotai beto na bangara pa moa qai nyogua vivitigi dogororia na nongororia sira vei qu batiria na nongororia agou pira, ba qaike boka,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Tinoni Sameria Jongana

25 Ego kai tinoni gigigalai pa Vavanau sa sa turu lao nyogua podekia si Jisu, ko sa paranga sisa, <<Tinoni vaivagigalai, na sa sa mana roitinia ara beto mana teku isongia sa na toa jola?>> sau.

26 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Na sa sa sa takuti pa Vavanau? Na sa sa qu tiroa ao ketakoi?>> saunia.

27 Poni sa oea na tinoni api sisa, pira saunia, <<Mu roroqua na Bangara na mua Tamasa pa doruna bulomu, pa doruna mua toa, pa doruna mua neqi beto pa doruna mua roroqu; beto mu roroqua na tavitimu mekamu isa vei qu roroqu mule veinigo mekamu sau,>> sau sa na tinoni poni.

28 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Na tuvisina sa na oe tamu. Ko mu roiti vei gu isa beto sa kode muna toa,>> saunia.

10:27 Vavanau 6.5; Iama 19.18.

29 Ba sa nyogua tadoro vei na ona nanasa
sa na tuvisina sau sa na tinoni api, ko sa
kai nanasa laoa mule si Jisu, <<I sei sa na
tavitiqu ara?>> sau.
30 Poni sa vataqolia i Jisu sa na nanasa
tana, pira sau, <<Koleona sa kai tinoni
sa taloa pa Jerusalema ko sa rerege gore
pa Jeriko. Pana korapana na ona rerege
gore isa sa qai raja vasiboria na tinoni raja
ikikodi pa soana sisa, qai ragata vagorea na
ona poko beto qai ikoa nona poata, beto sa
qai maja vapapalekai, beto qai loa vakole
pale na tata matena, beto sa qai riudia.
31 Pana totoso tugu isa sa gore vei ketakoi
sa kai iama, ko totonai sa batia na tinoni
sa tavapapaleka sa sa rerege paja riuona pa
kai kale soana sisa.
32 Beto na soana mutugu isa sa tonia gore
sa kai tinoni na bubutu Livai. Tonai sa
gore kamua sa na ia ketakoi sa korapa kole
sa na tinoni sa tavapapaleka ko sa batia,
poni sa rerege paja riuona pa kai kale soana
mutugu.
33 Beto kai tinoni Sameria sa rerege gore
vei tugu ketakoi, sa sa lao kamua sa ketakoi
sa kole na tinoni papalekana. Totonai sa
batia sa sa roroqu vivitigia ko sa nyogua
tokania.
34 Ko sa lao isa ko sa vuva valaoni oela
beto na vaini ko sa piuria sa na palekana.
Beto sa ovulu surana vamakelia pa poko-
tona na ona dongiki, ko sa tonia ko sa lao
vakolea pa kai ruma ketakoi qai susuvere
minere ira na tinoni rerege, ko sa kopunia
ketakoi.
35 Pa liguna sa bongi ko sa rane neqa, sa
sa tekua isa sa karu poata siliva ko sa vania
sa na tinoni sa kopunia na ruma, beto pira
sa poja veinia, <Muna kopunia sa na tinoni
api, uve? Beto vei koleona mule sa kaki
sa muna gona paleria ao pa kopuna isa, sa
kode mana bei vanigo sira tonai mana mule
lame vei lani,> saunia.
36 Ego, ko pa rorove tamu sa i sei ira kue
tinoni pira sa sa vei na tavitina sa na tinoni
qai nganganguliа ira na tinoni raja ikikodi?
>> sau si Jisu.
37 Poni pira sau sa na tinoni isa, <<Isa gu
na tinoni sa roroqu tokania,>> sau.
Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Ego, ko ao
ba mu lao, ko mu roiti vei tugu isa,>> sau si
Jisu.

I Jisu sa Lao pa Ruma Tadira Mata i Mere

38 Ego totonai sa jokelia na ona rerege si
Jisu beto ko ira na ona sepele sa qai kamua
ira sa kai gugusu, ko kai rereko ketakoi na
isongona i Mata sa sa vatogaria pa nona
ruma.
39 Na tasina rereko, na isongona i Mere,
sa sa kole toqo tata pa kekerena i Jisu, ko sa
kole vainongoroniria na vaivagigalai ti Jisu.
40 Goto i Mata sa kole tadungananiria beto
sa junoniria na soku vinatana, ko sa lao tai
Jisu ko pira saunia, <<Bangara, ai vei sa jon-
gana tugu tamu sa sa loa tari vamekainisiu
na roiti ninabulu ara na tasiqu? Mu pojania
ko mi lame tokansiu,>> saunia.
41 Poni sa oea i Jisu sisa, <<Mata, Mata!
Qu takulanganiria beto qu tadungananiria
soku ngavulu sakasava sao!
42 Ba kame gu sa sa pada muna isongia, ko
i Mere sa sa vilea sisa na sakasava jongana
jola. Ko minake tateku variunia isa sa na
sakasava isa,>> sau si Jisu.

11

I Jisu Sa Vaivagigalainia Na Vavara
(Matiu 6.9-15; 7.7-11)

1 Kai rane sa lao vavara pa kai ia si Jisu. Ko
totonai sa beto vavara, sa lao sa kame ira na
ona sepele ko pira sau, <<Bangara, mu vagi-
galainigei na vavara kai muqisi podeke vei
i Jone ba sa vagigalainiria tugu na vavara
sira na ona sepele,>> sau.
2 Poni sa pira sauniria i Jisu sira, <<Tonai
muna vavara sa pira mugu:
<Tamamei,
Mi tapangaga na isongomu liosona.
Mu valamea na mua binangara.
3 Doru rane mu vanigei na tetekuna
mene toania na rane isa.
4 Mu taleosoniria sira na mei sela,
ura agei ba qe taleosoniria tugu
sira qai roiti lame sela tamigei.
Beto muke valaogei pa totoke! > mugu,>>
sau si Jisu.
5 Beto sa pira sauniria sira na ona sepele,
<<Vei kame agou sa bi lao na korapa bongi
pa ruma tana ona baere, ko pira biunia,
<Qokolo, mu vanisiu mai kue batu bereti,
6 ura kai qua baere sa korapa lekogonia
kai ona rerege sa sa koni kamu vasiborosiu,
ko kepore na gaqu gagani mana vania!> biu.
7 Poni pira biu sa na ona baere pa leo
ruma, <Muke vaduvilisiu, sa tei patei tu
sa na atakamana, ko ara beto ira na qua
koburu ba qe tei puta tu. Maneke boka
tatakole lao vanigo sisa vei qu nyoguania
ao,> biu sisa.
8 Ba ma pojanigou ara sagou: vei minake
tatakole vania tu na bereti sisa ura nona
baere jonga gu ke biu tu sisa, ba pa ginuana
kita mi kea talenia sa kode mai pojai ira na
tinoni minagu, poni sa kode mina tatakole
gu sa na tinoni sa tei kole tu api ko mina
vania gu sira sa nyoguania na tinoni sa tepa
ina.
9 Ko sa vei sa ara ma pojanigou agou:
mu tepa ko mi taianigou, mu nyaqo ko mu
batia, mu kikia ko mi tarevanga vanigou.

10 Ura na tinoni sa tepa sa sa tekua, na
tinoni sa nyaqo sa sa batia, beto na tinoni sa
kikia sa sa tarevanga vania.
11 Agou na tamadi na koburu sa vei bi
tepagana igana sa kai tumiu, sa ai vei kode
muna vania na dole?
12 Babi tepagana toruru sisa, sa ai vei kode
muna vania na mede?
13 Agou na tinoni ikikeremiu tu ba qu
balaumiu vaniria tugu na sakasava jongadi
sira na tumiu. Ko ai mina koi vei jongana
jola sa na vaiia tana Tamamiu pa noka, ura
isa sa jongana jolaniria ira na tinoni. Kode
na Gagala Tabuna tu ba mina vaniria sira
qai tepa lao tana!>> sau si Jisu.

I Jisu beto i Beelizebulu
(Matiu 12.22-30; Maka 3.20-27)

14 Ego kai totoso sa iju palea i Jisu sa kai
tomate popokana tana kai tinoni ko totonai
sa votu riu na tomate sa sa podalai paranga
sa na tinoni isa. Ko tonai qai batia sa vei isa
sa qai gabara beto sira doru tinoni.
15 Ba kaki ira sa pira qarigu, <<I Beelize-
bulu gu, na bangaradi na tomate, sa vania
na neqi sa sa boka ijiju paleria na tomate
ikikeredi sina!>> qarigu.
16 Goto kaki ira sa qai nyogua podekia
si Jisu ko qai tepai sisa ko mi roitinia kai
roiti vaivagabarana, ko mai boka vasosotoa
sa na lame veina tugu tana Tamasa sisa
qarigu.
17 Ba sa tei gigilariaona tu i Jisu sa na dia
roroqu, ko pira sauniria, <<Na binangara
sa tapipikata pa okokoto pukuna ko qai
vavaipera mule mekadi sa kode mina taje-
gara. Beto na tatamana sa pikata mulenia
ko mai vaikana mekadi ba mina tajegara
tugu.
18 Ko inara sa vei ko vei na binangara ti Se-
tani sa bi okoto tapipikata ko bai vavaipera
mekadi, sa ai mina vei beto mina boka turu
vamauru? Kode minake boka! Qu paranga
sagou, <I Beelizebulu gu sa vanisiu na neqi
sara sa qa boka iju paleria ara sira na to-
mate ikikeredi,> qugu.
19 Ego, vei bi sosoto tugu sa pa neqi ti
Beelizebulu tugu sa ba iju paleria na tomate
ikikeredi sara, sa pa neqi ti sei sa qai ijiju
pale tomate sira na miu sepele mekamiu
sagou? Mina vei inara sa ira na miu sepele
mekamiu gu ba qai pitugou sa qu sela tugu
sagou!
20 Ba ara sa pa neqi tu tana Tamasa sa qa
iju paleria sira na tomate ikikeredi, ko inara
sa vei sa sa kaberena gu sa na binangara
tana Tamasa sa sa tei togagou tu sagou.
21 Tonai sa vatana vatalenia mai tu na
tinoni neqi sira na ona sakasava vaipera
beto sa kole kopu vatalenia sa na ona
ruma, sa maike boka tangangulu sira na
ona sakasava.
22 Ba totonai mina kamu mule sa kai goto
isa sa neqina jolania sa na tinoni neqi api
ko mina raja vakilasia, poni sa mina boka
teku variu betonia sira doru ona sakasava
vaipera sa kole rarangeria na tinoni neqi isa
ko mina ia vaipikatainiria sira doru sakasa
tana.
23 Isa sake somana vei taqu sa sa talesiu
ara sisa, beto isa sake vaikamu tokanisiu
ara sa sa vaipipiarai sisa,>> sau si Jisu.

Na Mule Ligu Tana Tomate Ikikerena
(Matiu 12.43-45)

24 <<Tonai sa taiju pale sa na tomate ikik-
erena tana kai tinoni, poni sa lekogia isa sa
doruna na qega kepore na piena, ko sa kole
nyaqoa na ia ketakoi mina boka minere.
Totonai sake boka batia isa sa kai ia vei
mina boka suveria, sa sa paranga sisa, <Ma
mule ligu gu pa qua ruma ketakoi qa suvere
momoe ara,> sau.
25 Ko totonai sa mule kamu sa sa batia
sa tei tasaqu valioso tu beto sa tei tavatana
vatale tu sa na ruma.
26 Poni sa mule riu sisa ko sa toni ka-
muniria mutugu sira ka vitu tomate qai
ikere jolania mekana ko qai kamu kole tana
tinoni isa. Ko pa liguna qai kamu kole ira sa
na toa tana tinoni isa sa sa ikere jolania na
totoso momoe,>> sau si Jisu.

Na Qeqera Sosotona

27 Ego totonai sa korapa paranga vei inara
si Jisu, sa sa kuku votu pa vaikamu tinoni
sa kai rereko, pira sau, <<Sa tamana sa
na rereko sa vapidokigo beto sa vasusugo
ao,>> sau.
28 Poni pira sau si Jisu, <<E, ba ira tu qai
tamana jola sa ira qai nongoria beto qai
tutia na paranga tana Tamasa,>> sau si Jisu.

Na Nyoroguana Na Roiti Vaivagabarana
(Matiu 12.38-42; Maka 8.12)

29 Ego tonai qai vaikamunia ira na
minete tinoni, sa sa podalai paranga sisa,
<<Na sasae tinoni kopira sa sake tuvisi!
Qai nyoguania bi taroiti mai tu kai roiti
vaivagabarana beto bai vasosoto qarigu, ba
kepore sa kai vinagigila mana vanigou ara
goto isa tugu na vinagigila veveina i Jona.
30 Kai muqisi podeke i Jona sa na vinagig-
ila tadira na tinoni pa Ninive, poni sa na
Tuna na Tinoni ba kode na vinagigila tugu
tadira na sasae tinoni kopira.
31 Pa rane vaituti sa kode mina turu na
kalao pa Siba ko mina tokegou sagou na
sasae tinoni kopira. Ura na souna jola sa
nona gugusu ba sa lame mamate tugu non-
goria isa sa na boboka beto na vaivagigalai
ti Solomone. Ba ma pojanigou ara sagou:
korapa gu kopira lani sisa kame sa lavata
jolania i Solomone.

32 Pa rane vaituti sa kode mai turu ko mai
tokegou ira na tinoni pa Ninive sagou na
sasae tinoni kopira. Ura ira sa qai gabala
loaria na dia sela totonai qai nongoria na
tarae ti Jona. Ba doro! Korapa gu kopira lani
sisa kame sa lavata jolania i Jona,>> sau si
Jisu.

Na Jukena na Tini
(Matiu 5.15; 6.22-23)

33 <<Kepore sa kai tinoni mina vatoai beto
mina vatoqoa pa ia paena babi vaopo tarini
kadakita sa na juke, goto mina toqoa tugu
pa ona totoqona ko mina vakabereria sira
doru tinoni mai tome pa leo ruma.
34 Na jukena na tini sa na matamu. Vei
na matamu sa mina jongana, sa na tinimu
doruna kode mina tolangania na kabere.
Goto vei mina ikere sa na matamu, sa kode
na tinimu mina rodomo.
35 Ko sa vei sa mu doro vatalea ko! Kita
na kabere sa korapa kole pa mua toa sa na
rodomo gu.
36 Ko vei bi kabere beto sa doru tin-
imu ko bi kepore vavagila kai rodomo bi
kolea, poni sa kode mina kabere beto pu-
dala sa doruna na mua toa. Ko mina
vaipodekai puta na juke sa toa ko sa vanigo
na kabere,>> sau si Jisu.

Sa Tokeria i Jisu sira Qai Vaivagigalainia na Vavanau beto ira na Parese
(Matiu 23.1-36; Maka 12.38-40; Luke 20.45-47)

37 Ego pa liguna sa beto paranga vei inara
i Jisu, sa sa sorua kai Parese sisa ko mi lao
teteku tavitia isa sau. Ko sa lao tugu pa
ruma tana si Jisu, ko sa teteku tavitia.
38 Ba sa gabara sa na Parese api totonai
sa batia sake loqa lima mai beto sa teteku si
Jisu.
39 Ko pira saunia na Bangara sisa, <<Agou
na Parese sa na pegurudi gu na miu kapa
beto na peleita qu valiosoria, ba pa leomiu
sa sa pugelia na nganganguluu beto na iker-
ena.
40 Qu duduvili sagou! Beko qu tei gigi-
laimiu tu sa isa tugu na Tamasa sa roitinia
na peguruna na tinina na tinoni sa sa roi-
tinia na leo tinina na tinoni!
41 Mu ianiria ira qai vaivasevi sira vei qu
kuraniria pa miu kapa beto pa miu peleita,
beto sa kode mai tavalioso vanigou sira
doru sakasava.
42 Mu takulangagamiu tugu sagou na
Parese! Ura qu kokole gu vaivanania agou
tana Tamasa sa kakame pa manogaputa
na miu vuvua pa inuma vevei na miniti,
na ru, beto kaki umuma ikikete, ba quke
pavunia agou sa na roiti vatuvisi lao tadira
na tinoni beto na roroquna na Tamasa. Pira
tu sira na kuta vaivagigalai qai garo ko bu
kopuniria agou, beto liligu tu bu kopuniria
mule agou sira kaki vavanau vevei na kame
pa manoga ina.
43 Mu takulangagamiu tugu sagou na
Parese! Ura qu nyonyogua toqoria agou
sira na totoqodi poreveveidi pa ruma
vavaikamudi, beto qu nyonyoguania ko
mai gosoro qeqeranigou ira na tinoni pa
ia mamaketidi.
44 Mu takulangagamiu tugu sagou! Ura
qu kai muqisi podeke vei ira na pou tomate
qaike tavakoleniria na vinagigila ko ira na
tinoni qaike batiria sa na pou ira ko qai
kesaria totonai qai rerege jola,>> sau si Jisu.
45 Poni sa paranga laoa kame ira
qai vavaivagigalainia na Vavanau sisa,
<<Tinoni vaivagigalai, tonai inara qu
paranga vei sao sa qu komiti vivikeregei
tugu vei sagei!>> sau.
46 Poni sa pira sau si Jisu, <<Agou na
tinoni vaivagigalai qu vavaivagigalainia na
Vavanau ba mu takulangagamiu tugu vei!
Ura pa miu ruruvatana na Vavanau sa qu
vapogosoniria na pogoso mamata agou sira
na tinoni. Ko qaike boka tuti betoria. Beto
mekamiu agou ba kepore kai karusumiu bi
aru lao ko bu podeke vakopele vaniria na
pogoso sira na tinoni.
47 Mu takulangagamiu tugu sagou! Ura
qu roiti vasari vatataleniria agou sira na
poudi ira tugu na tinoni kokorotai qai
bosoniria na miu tite pa moa.
48 Ko sa tabata vakabere gu pa miu roiti sa
agou ba qu vaegoa tugu sa na roiti ikikerena
qai roitiniria ira na miu tite pa moa. Ura
ira kisa qai vaivamate, goto agou gu ko qu
roitiniria na poudi ira na tinoni kokorotai.
49 Pana ginugua tugu api sa sa paranga
sa na Tamasa pa ona gigalai tavagigala,
pira sau, <Mana garunu laoniria ara sira na
tinoni kokorotai beto ira na tinoni pogoso
nongoro, ko kaki ira sa kode mai vamateria,
goto kaki kode mai nganganguluria,> sau.
50 Ko inara sa vei sa kode mina tagorenia
tugu na sasae tinoni kopira sa na vinaki-
lasa lavata pa ginuana qai tavamate ira na
tinoni kokorotai tonai vei sa roitinia na ka-
sia gusu na Tamasa.
51 Ko sa podalai tugu pa vamatena i Ebolo
ko sa kamu ti Zakarae isa sa tavamate pa
leo ruma zelepade, pa vaikorapaidi na lose
tabuna beto na ia vavavakukuvuna. E! Ma
poja vatalenigou ara sagou: ira na sasae
tinoni kopira sa mai gosoroni vinakilasa!
52 Mu takulangagamiu sagou qu
vavaivagigalainia na Vavanau! Ura qu teku
palea agou sa na viduluna na atakamana
sa tome lao pa gigigalaina na Tamasa.
Ko mekamiu ba quke tomea tugu, beto
qu suquturia tugu agou sira qai korapa
popodeke lao tome ketakoi,>> sau si Jisu.

53 Totonai sa taloa pa ia isa si Jisu sa qai
podalai kanai ira qai vaivagigalainia na Va-
vanau beto ira na Parese sisa, ko qai nanasa
jujukunia isa sira na veveidi soku sakasava
vei ko mi paparanga sisa qarigu.
54 Ira qai kole gu doro kopunia sisa ko mai
doro poai ketakoi mina paranga vaselaniria
isa kaki paranga qarigu.

12

Na Vabalauna na Toa Vavabata Seseke
(Matiu 10.26-27)

1 Ego totonai sa qai vavaikamu lao tana
sa na minete tinoni. Na soku tina sira qai
vaikamu lao ko qai korapa vavaitete kakale
tu mekadi, sa sa paranga momoeria i Jisu
sira na ona sepele, <<Muna balaunia agou
sa na toa vavabata seseke tadira na Parese
sa vei na vavakovuruni palava.
2 Ura na sakasava sa tatuki tari sa mina
tatakele votu, beto na roroqu tagolomona
sa kode mina tagigila tadira na tinoni.
3 Isa qu vavaipaparangania pa ro-
rodomona sa mu vevelania pa kakaberena
ko mi tanongoro, beto ko isa qu vaima-
manasania pa leo lose sa mina tavevela pa
are ruma,>> sau si Jisu.

Isa sa Pada Muna Matagutunia
(Matiu 10.28-31)

4 <<Ego ma pojanigou, ka visa qua baere,
muke matagutuniria sira qai boka vamatea
na tini gu ba pa liguna isa sa qaike boka
roitinia mule kai sakasava ikerena pa miu
toa.
5 Ba ma ule vanigou ara sa isa vei mu
matagutunia agou. Mu matagutunia sa
na Tamasa, isa tu sa sa koleona na ona
neqi ko pa liguna sa vamatea isa na tini sa
kode mina boka valaogou tugu vei pa niku
pa heli.* Na sosotona sapi ko isa sa mu
matagutunia agou!
6 Na tagigilana sa na laodi ka lima pitikole
sa karu memeka pene gu! Ba kepore kame
ira sa sa roqu mumania na Tamasa.
7 Goto agou sa na vurungumiu gu pa batu-
miu ba sa tei gigila betoriaona tu na anyedi
na Tamasa. Ko sa vei sa muke matagutu.
Ura agou sa qu poreveveina jolaniria joa
ngavulu pitikole!>> sau si Jisu.

Ira qai Vaqatania beto ira qaike
Tavaraguania na Karisito
(Matiu 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 <<Ma poja vatalenigou ara sagou: na
tinoni sa ule votunisiu ara pa moedi ira
na tinoni ko isa sa kame taqu sau, sa kode
mina ule votunia tugu na Tuna na Tinoni pa
moedi ira na mateana tana Tamasa sisa.
9 Goto na tinoni sa kilu palenisiu ara pa
moedi ira na tinoni, sa kode mina kilu pale-
nia tugu pa moedi ira na mateana tana
Tamasa na Tuna na Tinoni sisa.
10 Na tinoni sa paranga vasela laoia na
Tuna na Tinoni sa mina boka taleoso gu.
Goto na tinoni sa vamoroania na Gagala
Tabuna sa minake isongo taleoso sosoto
sisa.
11 Tonai mai toni ragata laonigou pa
vaituti pa ruma vavaikamuna, pa moedi
ira na bangara babi na qavuna, sa munake
roroqu mamatania ai mene paranga vei
babi na sa mene pojai sa mene talegasa
munakeu.
12 Ura kode na Gagala Tabuna tu mina
ule vanigou pa totoso isa sira na paranga
tuvisidi muna pojaria agou,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Tinoni
Isisongona beto na Duduvilina

13 Ego kai tinoni pa vaikamu minete
tinoni sa pira saunia si Jisu, <<Tinoni
vaivagigalai, mu pojania na tugaqu marene
ko mi pikata vanisiu na isisongo sa loa
vakole vanigei na tamamei,>> saunia.
14 Poni sa pira saunia i Jisu sisa, <<Qokolo,
nake qua roiti ara sa mana pitugou beto
mana pikata vanigou na miu sakasava qu
isongoria agou karu!>> saunia.
15 Beto sa pira sauniria i Jisu sira doru,
<<Mu kopu mulenigou! Muke vapugelenia
na nyoguana na isisongo sa na miu toa. Ura
na toa tana tinoni sa sake kole pana pugele
nyonyoana na ona isisongo,>> sau.
16 Beto sa pojaniria sa na vavakato vava-
pada api: <<Koleona sa kai tinoni isisongo
ko na ona peso sa masuru vatale.
17 Sa kole vaipera na roquna mekana sisa,
pira sau, <Kepore mule sa ketakoi vei mana
vakoleniria mule kaki qua vuvua mana
tekuria pa qua inuma sara. Ko na sa beka
sa mana roitinia ara?> sau.
18 Beto pira sau, <Jongana, pira gu mana
roiti vei sara. Mana jegara paleria sira na
qua ruma vavakoleni gaganina ko mana
roiti valavataria. Ko ketakoi sa mana
vakoleniria na gaqu gagani mana teku-
niria pa qua inuma beto kaki qua sakasava
mule.>
19 Beto sa pira mana paranga veinisiu
mekaqu, <Marene ikete! Kopira tu sa vav-
agua sa na mua toa! Qai kubo jola na
mua sakasava jongadi na padana na kubo
aoro. Mu mavonia gu, mu teteku beto mu

* **12:5** Na paranga sa tapeluku <<heli>> lani sa pa paranga Qiriki na <<Qehena>>. Pa Qehena sa na isongona na lolomo pa peguruna pa Jerusalema, ketakoi qai gogona pale nyanyao na ikika beto qai vatoni iku na rane na bongi ko na iku sa toa laona gu doru totoso. Pa Vinaego Koregana sa pa heli na ia qai lao ira qai gosoria na vinakilasa tana Tamasa.

bubuku vapopotegamu, beto mu suvere qeqeramua!> managunisiu,>> sau sa na tinoni isisongo.

20 Ba pira saunia na Tamasa sisa, <<Na duduvili sao! Pa bongi tugu api mina tateku pale sa na toa tamu. Ko i sei mina isongoria sira na mua sakasava qu buti vaikamuniria inara?>> saunia.

21 <<Ko inara kode mina vei sa na tinoni sa boko vaikamu ona sakasava mekana pa peso ba sake isisongo pa dodoro tana Tamasa,>> sau si Jisu.

Totoravusia na Tamasa
(Matiu 6.25-34)

22 Beto sa pira sauniria i Jisu sira na ona sepele, <<Ko sa vei inara sa ara ma pojanigou: muke kole mamatania na miu toa beto na sa muna gania, babi na tinimiu beto na sa muna pokonia.

23 Na miu toa sa sa poreveveina jolania na gagani, beto na tinimiu sa sa poreveveina jolania na poko.

24 Mu doro laoria sira na manugu qai tatava ko! Ira sa qaike umuma beto qaike ababu, beto sa kepore tugu vei na dia ruma vavavakoleni gaganina, ba na Tamasa sa iaria gu sinara! Ba agou tu sa qu poreveveina jolaniria na manugu tatatavadi!

25 I sei agou tonai sa kole suvere takulanga poni sa tei boka vakakasia mai tu iapeki sa na ona toa? Bi mija tugu!

26 Ko vei muna oqoro boka roitinia agou sa kai sakasava ikete vei inara, poni sa ai sa vei qu korapa takulanganiria mule kaki goto sakasava?

27 Mu dogoro laoria sira na avoro pirudi ko! Qaike pavu talenia na roiti beto qaike pipitidia poko sira. Ba ma poja vatalenigou ara sagou: pa doruna na isisongo ti Solomone na bangara, sa kepore kai poko tana sa bi babata jonga vei kame ira na avoro pira.

28 Ira gu na avoro qaike toa vasovai beto qai tagona lao pale pa niku ba sa vapopokoria tugu na Tamasa sira. Ba agou sa qu poreveveina jolaniria na avoro, ko sa sosoto jola sa kode mina vapopokogou isa. Sa ikete jola na miu rarange sagou!

29 Ko inara sa vei sa, muke nyaqo gogojoria doru totoso agou sa na sakasa muna gania na bukua beto mike rabeke na miu roroqu.

30 Ura ira doru sakasava pira sa ira na tinoni rodomo pa kasia gusu sa qai nyaqo vivitigiria, goto agou na tamamiu pa noka ba sa tei gigila betoriaona tu sa muna toaniria agou sira na sakasava veveidi pira.

31 Goto agou sa mu nyaqo momoea mai tu na binangara tana Tamasa, beto mina vanigou isa sira doru sakasava veveidi aipira,>> sau si Jisu.

Ira na Isisongo pa Noka
(Matiu 6.19-21)

32 <<Muke matagutu, qua minete, ura na Tamamiu pa noka sa na ona binangara tu ba sa tei vajonganai tu ko mina ianigou.

33 Mu vavainiria sira na miu isisongo beto na poatadi sa mu ianiria ira qai golaba. Mu tekua na pausu isa sake boka taunyara talulutu, isa sa na isisongo pa noka. Pa ia ketakoi sa mineke maragutu manyao, kepore na tinoni mai boka ikoa, beto na tamo minake boka ganiria.

34 Ura ketakoi qai kole na miu isisongo sa ketakoi tugu qai kole sa na bulomiu,>> sau si Jisu.

Ira na Nabulu qai Suvere Gegele Doru Totoso
(Matiu 24.45-51)

35 <<Mu suvere vanaqiti doru totoso. Mu vei ira qai saqiti vamauruia na dia poko roiti ko qai vanaqiti roiti, beto muke vakipuria na miu juke.

36 Mu suvere gegele vei ira na nabulu qai korapa verania na mule lamena na dia bangara sa lao somana pa vavolo vaialava. Ko totonai mina mule lame ko mina kikia pa atakamana, sa mai sisiqarai revanga vania na atakamana.

37 Mai qera sira na nabulu ira totonai sa lame kamu na dia bangara sa qai korapa suvere gegelenia isa! Ma poja sosotonigou ara sagou: mina vasaea isa sa nona poko ninabulu, mina valao veraria pa tevolo sira ka visa nabulu pira ko mina vatana vaniria na tetekuna ko mai teteku.

38 Ko vei bi na korapa bongi tu sa babi na jola korapa bongi tu sa bi mule lame batiria bai korapa gegelenia, poni sa mai qera tugu sira.

39 Mu nongoro vakoititia sapi! Vei bi tei gigila momoea tu na tinoni poreona ruma sa na totoso lame tana tinoni ikikona sa kode mina dorava ko mina kole verania ko mina totoke susuqutunia sa nona ruma ko minake boka pururu tome laoia na tinoni ikikona.

40 Ko inara sa vei sa agou ba mu kole suvere vanaqiti. Ura na Tuna na Tinoni sa kode mina mule lame pa totoso agou quke rove veinia mina lame,>> sau si Jisu.

41 Poni pira sau si Pita, <<Bangara, tamigei na sepele gu qugunia ao sa na vavakato vavapada api, ba tamigei doru tinoni tugu?>> sau.

42 Poni pira sau sa na Bangara, <<I sei sa na nabulu tarangena beto na tavagigalana? Isa tugu sa na nabulu mina vaivivai na bangara ko mina kopunia na ona ruma, ko isa

sa mina ianiria mule na gagani ira kaki ona nabulu pa totoso tavilena.
43 Mina qera sa na nabulu isa vei mina korapa roiti vatale vei inara isa totonai mina mule lame batia na ona bangara.
44 Ara ma poja vatalenigou sosoto: mina vaiviva lavatia na ona bangara sa na tinoni isa, beto mina vakopuniria doru ona isisongo.
45 Ba vei bi roroqu sa na tinoni isa, <Koi, kode minake oqani mule sa na qua bangara,> biu, ko bi podalai mamaja lalameniria sira na nabulu marene beto na nabulu rereko, beto bi kokole gu ngongoja vapopotegana beto bi kole bubuku vadidigerenia gu,
46 poni sa totonai mina korapa gu roiti vei isa inara pa rane na totoso sake rove veinia mina mule na ona bangara, sa kode mina mule kamu sa na bangara tana nabulu isa. Kode mina vakilasa vatalea na bangara sisa, beto mina gona laonia tadira qaike vakepore sosotoa na Tamasa.
47 Ko na nabulu sa gigilaiona sisa vei sa nyoroguania na ona bangara ba sake vanaqiti beto sake roitinia sisa vei sa nyoroguania nona bangara, sa mina tapipiqolo vatale sisa.
48 Goto na nabulu sake gigilai na manugu sa nyoroguania na ona bangara, ko sa roitinia sisa bi boka tapiqolonia, sa kode minake loka neqina sa na piqolo mina tekua isa. Ba isa sa ia vakukubo vania na Tamasa ko mina kopuniria, sa na kukubo tugu sa sa nyoguania ko mina vaiiania na tinoni isa. Ko isa sa taiania na sokuna sa kode na sokuna tugu sa mai tepania ira na tinoni sisa,>> sau si Jisu.

Nake Bule goto ba Vaipikatai tu
(Matiu 10.34-36)

49 <<Na iku tu sa qa pogoso lagerenia ara pa peso, ko na qua nyorogua sa bi oqani toa vuvurungu tu sisa qau!
50 Ba kai paputaiso vitigi sa kode mana tomea mai ara, ko isa sa qa korapa takulangania ara tinganai mina jola tu isa.
51 Kita mu roroqua agou sa na bule sa qa pogoso lamenia ara pa peso kita mugu. Dai! Ma pojanigou: nake bule sa qa pogoso lamenia ara, goto na vaipikatai tu.
52 Podalai kopira sa vei ira ka lima sa pa kai puku tatamana, sa kode mai vaikana ko ira kue kode mai rajaria ira karu, ira karu mai rajaria ira kue.
53 Kode mai vaipikatai ko na tamadi mina kanai na tudia marene, na tudia marene mina kanai na tamadi. Na tinadi mina kanai na tudia rereko, na tudia rereko mina kanai na tinadi. Na tinadi sa mina kanai na ona roroto rereko roadi, na roroto rereko roadi sa mina kanai na roadi rereko,>> sau si Jisu.

Mu Doro Pikatia na Totoso
(Matiu 16.2-3)

54 Beto sa paranga laoria i Jisu sira na minete tinoni, <<Isa tugu qu batia agou sa na pauku sa lame vei pa kale suvu tapo, poni sa quke ruavo tugu paranga vei pira sagou, <Koi, kode mina lame sa na qolapeso,> qugu, poni sa okoro tugu sa neqa.
55 Beto isa tugu qu turu bata lao vei pa suvu tapo ko qu vagigilai na gava sa raja keta pa kale merimiu, sa qu paranga sagou, <Koi, kode mina dadanga sa neqa,> qugu, poni sa dadanga tugu sa neqa.
56 Na tinoni vavabata sesekemiu sagou! Qu boka doro gigalia agou sa na rijodi beto na kanokodi na peso beto na vavagalo eqa, ba ai sa vei ko quke boka tu doro gigilai agou sa na roiti sa roitiniria na Tamasa pa totoso api?>> sau si Jisu.

Mu Bulea na Mua Kana
(Matiu 5.25-26)

57 <<Beto ai sa vei ko quke boka tu doro pikatia mekamiu agou sa na roiti tuvisina?
58 Tonai qu korapa lalaomiu tana tinoni vaituti sa agou karu na mua kana, sa mu podeke vivitigia ko mu vatuvisi momoea ko mu popoa mai tu sa na mua tapata tonai qu oqoro lao ao pa vaituti. Ura vei tonai muna kamua ao sa na ia vavaipituna, sa kode muna tatoni lao tana tinoni sa roitinia na vavaipitu, ko na tinoni sa vavaipitu isa mina valaogo tana tinoni kopu ruma vaipiu, beto ko na tinoni kopu mina vatomego pa ruma vaipiu sao.
59 Ko ma poja veinigo pira ara sao: kode munake votu pa ruma vaipiu sao, tinganai muna lipu vaokotia ao sa na padana qu tavakilasania,>> sau si Jisu.

13

Munake Gabala Loaria Na Miu Sela sa Muna Mate

1 Ego pa totoso isa sa qai lao vavakatonia ira kaki tinoni tai Jisu sa na veveidi kaki tinoni Qalili i Paelati sa vamateria ko sa qairi vaisomanainiria na dia vavakukuvu sa na orungudi.
2 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sauniria, <<Ai vei? Qu roroqua agou sa ira sa na tinoni seladi jolaniria ira doru tinoni Qalili ko sa vei sa qai tavamate pa soana ikerena vei inara?
3 Dai sosoto! Ma poja sosotonigou: vei munake gabala loaria na miu sela, sa agou ba muna mate vei tugu ira!
4 Ai vei mule sira ka manogavesu tinoni ira sa vukele tako vamateria na ruma ululuna pa Siloami? Ai vei? Qu roroqua agou sa ira sa na tinoni ikikeredi jolaniria ira qai

suvere pa Jerusalema ko sa vei sa qai mate vei inara?

5 Dai sosoto! Ma pojanigou: vei munake gabala loaria na miu sela, sa agou ba muna mate vei tugu ira inara sagou!>> sau sisa.

6 Beto sa sa pojaniria i Jisu sa na vavakato vavapada api: <<Koleona sa kai tinoni sa isongia kai gou piqi pa ona inuma. Ko sa lao ko sa nyaqogana vuana ba sake batiaona kame.

7 Ko sa pojania sa nona tinoni roiti pa inuma, <Doro! Kue aoro qai jola pira qa lalame ovikia ara sa na gou piqi api, ba kepore kai vuana ba batia. Mu lao rio palea! Kepore laona mina turu jola sina, ura sa korapa gani vamate goboria na peso!> sau.

8 Ba sa oea ko sa paranga sa nona tinoni roiti pa inuma, <Koi, bangara! Muke vei! Vakolea mai pa aoro api. Kode mana geli amu tari vavailivutainia na peso na kutana beto mana vakole vania na teni bulumakau.

9 Ko vei mina vua pa aoro sa lame api, poni sa muna loai ko mina turuona. Goto vei minake vua tu isa, sa tonai sa muna soni rio pale!> sau sa na tinoni isa,>> sau si Jisu.

Sa Salania i Jisu pa Rane Minere sa na Rereko sa Poguru

10 Kai rane Minere sa kole vaivagigalai pa kai ruma vavaikamuna si Jisu.

11 Korapa ketakoi sa kai rereko sa varajania na tomate ikikerena ko sa mo manogavesu aoro, ko sa poguru ko sake boka turu vatuvisi vatale.

12 Totonai sa batia i Jisu sisa, sa sa kuku tekua ko pira saunia, <<Tinaqu, kopira qu tasalana pa mua mo sao!>> sau sisa,

13 beto sa vaoponia na limana isa sa na rereko. Isa tugu sa vei isa sa sake ruavo tugu turu vatuvisi liguona gu sisa, ko sa vatarasaea isa sa na Tamasa.

14 Ba na kuta tinoni mamata pa ruma vavaikamuna sa sa tagigirinia sa na veveina sa salana tinoni pa rane Minere si Jisu, ko pira sauniria sira na tinoni, <<Ka vonomo rane sa sa vamalumia na Vavanau ko tana boka roiti gita na tinoni! Ko mu kamu tasalana pa rane ira, goto nake pa rane Minere!>> sau.

15 Poni sa oea na Bangara sisa, pira saunia, <<Na tinoni vavabata sesekemiu sagou! Agou ba qu ruruvata tekuria tugu pa dia tuturuna pa rane Minere sa na miu bulumakau beto na dongiki ko qu toni riu vabukuria tugu pa rane isa.

16 Na tuvisina gu sa sa taruvata pa ona mo pa rane Minere sisa. Ura na rereko api sa kai tuna tugu i Ebarahami sisa ba sa tapiu ti Setani ka manogavesu aoro,>> sau sisa.

17 Totonai sa paranga bei veiniria i Jisu inara sa qai kea sira qai kanai isa, goto ira doru tinoni sa qai qera jolaniria sira na sakasava vaivagabaradi sa roitiniria isa.

Na Vavakato Vavapadana na Kiko Masitadi beto na Vavakovuruni Palava
(Matiu 13.31-33; Maka 4.30-32)

18 Ego ko sa nanasaria i Jisu sira, <<Ai sa vevei sa na binangara tana Tamasa? Na sa mana vavapadania ara sisa?

19 Na binangara tana Tamasa sa sa vei na kiko masitadi. Kai tinoni sa sa tekua kai kiko masitadi ikete ko sa umania pa ona inuma. Ko sa pidoko sae sisa, ko sa vei kai gou lavata, tinganai qai tatava kamu na manugu ko qai roiti dia vovori na alale pa okokoto kaena,>> sau sisa.

20 Beto sa pira mule sau i Jisu, <<Na sa mule mana vavapadania ara sa na binangara tana Tamasa?

21 Sa vevei gu na vavakovuruni palava sisa. Kai rereko sa sa tekuria kaki vavakovuruni palava ko sa qairi laonia pa kai bakete palava, tinganai ko sa kovuru sae beto sa na palava,>> sau sisa.

Na Atakamana Ngijupuna
(Matiu 7.13-14, 21-23)

22 Ego sa rerege lao vei pa gugusu lavatadi beto na ikiketedi si Jisu ko sa kole vavaivagigalai tadira na tinoni, totonai sa korapa jola gore vei pa Jerusalema.

23 Totonai sa kame ira sa sa nanasia sisa, <<Bangara, kode ira ka vivisa tinoni gu sa mai taalo?>> saunia.

Poni sa pira sauniria i Jisu sira na tinoni,

24 <<Mu vaipera viviva ko mu tome laoa na atakamana ngijupuna. Ura ma pojanigou ara sa ira na soku sa mai nyogua tome ba maike boka.

25 Isa tugu mina turu lame sa na bangarana na ruma ko mina patei palea sa na atakamana, sa muna turumiu tugu pa peguru ko muna kole kikia, beto pira munagu sagou, <Bangara, mu revanga vanigei na atakamana!> munagu.

Ba tonai mina oe votu sisa, <Qake gigilagou ara ketakoi na lame veimiu sagou!> minagu.

26 Tonai sa kode pira munagu sagou, <Koi, agei ko qe teteku tavitigo beto qe buku tavitigo ao, beto ko ao gu ko qu kamu vaivagigalai pa soana lavata pa mei gugusu!> munagu.

27 Ba mina paranga sisa, pira minagunigou, <Mu riu! Mu taloa taqu agou doru tinoni ikikeremiu! Ara qake gigilagou ketakoi na lame veimiu sagou!> minagunigou isa.

28 Ko ketakoi muna lukana uui beto mina ngingisi tu na livomiu sagou, totonai muna batiria ira Ebarahami, i Aisake, i Jekopi, beto ira doru tinoni kokorotai pa

leona na binangara tana Tamasa, goto agou mekamiu sa muna tavakole pale pa peguru.
29 Beto ko ira na tinoni mai lame vei pa doru eqa pa made uquna na kasia gusu sa mai tome, ko mai somana teteku pa vavolo pa binangara tana Tamasa.
30 Ko ira qai liligu sa mai momoe, goto ira qai momoe sa mai liligu,>> sau si Jisu.

Sa Roroqua i Jisu sa na Gugusu Jerusalema
(Matiu 23.37-39)

31 Ego pa totoso tugu isa sa qai lao parangia ira kaki Parese si Jisu, pira qarigu, <<Mu siqarai rijo lao pa kai goto eqa ao, ura i Herodi sa korapa kuonigo ko mi vamatego sau,>> qarigunia.
32 Poni pira sauniria i Jisu, <<Mu lao pojania sa na pokese ngangangguluna poni, pira sau i Jisu mugunia, <Ara sa kopira qa korapa iju paleria na tomate ikikeredi beto qa vaisalana pa ngeni ko vuka, ko pa rane vinaue tu sa mana vaokotia ara sa na qua roiti sau,> mugunia.
33 Ba jongana, mana jokelia na qua rerege lao pa Jerusalema sara pa ngeni, vuka ko risa, ura nake pa goto eqa goto pa Jerusalema gu sa na mamatena tana tinoni kokorotai.
34 Kei, Jerusalema, Jerusalema! Agou na tinoni pa Jerusalema qu vai vamateria na tinoni kokorotai beto qu buti tariniria na patu sira sa garunu laoniria na Tamasa tamugou! Kubo totoso sa qa nyogua teku vaikamunigou, ba veinigou na kokorako sa vaonguria na boko tuna pa babanana ko sa kopuniria qau, ba quke vamalumusiu tugu ko ba veinigou.
35 Ko inara sa vei sa, mina taloa pale ko mina ivulu gogoe sa na miu ruma zelepade. Ma poja sosotonigou ara sagou: munake isongo batisiu ara sagou, tinganai mina kamu na totoso muna paranga vei pira, <Sa tamana sisa sa lame pa korapa isongona na Bangara,> munagu,>> sau si Jisu.

14

Sa Salania i Jisu sa kai Tinoni sa Mo

1 Ego pa kai rane Minere totonai sa lao teteku pa ruma tana kai iviva tadira na Parese si Jisu, sa qai kole dodoro kokopunia ira na tinoni sisa.
2 Ko sa korapa ketakoi pa moena i Jisu sa kai tinoni sa varajania na mo ko sa pupugele na nenena na limana.
3 Poni sa nanasa laoria i Jisu sira na tinoni qai vavaivagigalainia na Vavanau beto ko ira na Parese, <<Ai vei, na tavamalumuna tugu pana Vavanau sa na vavaisalana pa rane Minere, ba dai?>> sauniria.
4 Ba qaike vagala sira. Poni sa aru tekua i Jisu sa na limana na tinoni sa mo ko sa salania, beto sa vamule riua.
5 Beto sa pira sauniria, <<Bi vei kame agou sa bi vukele jolopo pa kai baongo lavata pa rane Minere sa na ona dongiki babi kai ona bulumakau, sa ai muna vei sagou? Munake boka sisiqarai lao bako votunia sisa pa rane Minere tugu isa?>> sau si Jisu.
6 Ba qaike boka oea ira sa na nanasa tana.

Na Vaiketai beto na Vinalavata

7 Ego sa tei doro poaria tu i Jisu sira kaki tinoni qai tasoru sa qai vivileria na totoqodi poreveveidi pa totoso teteku, ko sa parangaria sira,
8 <<Tonai bu tasoru lao pa kai vavolo vaialava sao, sa muke jojoro lao pa totoqona poreveveidi, ura kita mi koleona mule sa kai tinoni sa poreveveina jolanigo ao sa oqoro kamu. Ko vei mina kamu liligu sisa
9 sa kode mina lao tamu sa na tinoni poreona vavolo, isa sa sorugou agou karu doru, ko pira minagunigo, <Qokolo, mu vakabere vania na tinoni api sa na totoqona isa,> minagunigo. Ko tonai sa kode muna kea sao beto muna gore toqoa ao sa na totoqona tadira kepore veveidi.
10 Goto tonai bu tasoru sao sa mu lao toqo pa totoqona bebetona kepore veveina. Ko totonai mina lame sa na tinoni sa sorugo sa kode pira mina paranga veinigo, <Qua baere, mu toqo kesa sae pa narena lani,> kode minagunigo. Pa totoso tu isa sa muna tavaporeveveina pa moedi ira doru qai tasoru sao.
11 Ura na tinoni sa vavalavata mulenia mekana sa kode mina vakeai tugu na Tamasa, goto isa sa vaikete mulenia mekana sa kode mina valavatia tugu na Tamasa,>> sau si Jisu.
12 Beto sa sa parangia i Jisu sa na tinoni sa sorua isa, <<Totonai muna vatanania ao sa kai tetekuna babi na vavolo sa muke soruria gu sira na mua baere, na tasimu marene, na tavitimu babi ira na tinoni isisongo qai suvere tatago. Ura ira sa kode mai boka soru beigo mutugu kai totoso sao, ko tonai mai vei ira poni sa mina tabei gu sa na roiti jongana qu roiti laonia ao tadira.
13 Goto tonai muna roitinia kai vavolo sao sa mu soruria sira tu na vaivasevidi, na qao, ira qai gavere, beto ira na leleqadi tu.
14 Mina vei tu isa sa muna tamana sao, ura kode maike boka bei vanigo ira sisa na roiti jongana qu roiti laonia ao tadira. Goto ao sa na Tamasa tu mina bei vanigo pa rane turumule tadira na tinoni tuvisidi,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Vavolo Lavata
(Matiu 22.1-10)

15 Ego ko totonai sa nongoria kame ira qai somana teteku pa tevolo sa na paranga pira, sa paranga laoia isa si Jisu, <<Mina tamana vatale sa na tinoni mina somana teteku pa vavolo pa binangara tana Tamasa,>> sau.

16 Poni sa oea i Jisu sisa, <<Kai totoso sa sa roitinia kai tinoni sa kai vavolo lavata beto sa sa soruria isa sira kubo tinoni.

17 Totonai sa kamua sa na totoso vavolo sa sa garunia sa nona nabulu ko sa lao pojaniria sira na tinoni tasorudi, <Mei, lame kopira! Tei tana beto tu doru kai sa,> sau.

18 Ba qai okoto podalai gogona vapele sira doru. Pira sau sa na tinoni momoe, <Ara sa kai iapeki kobu peso sa qa koni vaia gu, ko ba lao tu ovikia isa qau. Ko mu vamalumusiu gu ko manake lao somana,> sau.

19 Beto kai goto sa pira sau, <Ara sa ka manogaputa bulumakau mai raragatia na gegelina pa qua inuma sa qa koni vai tekuria gu, ko qa korapa nyogua lao podekeria. Ko mu vamalumusiu ko maneke lao somana,> sau.

20 Beto kame mule sa pira sau, <Ara sa qa koni vaialava gu, ko pa ginugua gu isa sa maneke boka lao sara,> sau.

21 Poni sa muleona gu sa na nabulu ko sa lao vavakato vania nona bangara sa na veveidi doru paranga qai pojaria ira. Ko sa tagigiri vivikerenia sa na bangara sa roitinia na vavolo, ko pira saunia sa nona nabulu, <Mu sisiqarai totoniria na soana lalavata na soana ikikete pa leo gugusu, ko mu toni lameniria sira na vavaivasevidi, na qao, na leqa, beto ira qai gavere!> sau.

22 Pa liguna sa roitinia sisa vei sa garunia nona bangara poni sa mule kamu sa na nabulu, ko pira sau, <Bangara, qa tei toni kamuniria tu ara sira qu garununisiu ao, ba sa oqoro tu pugele sa na ruma,> sau sa na nabulu.

23 Poni sa pira saunia na bangara sa na ona nabulu, <Mu votu lao mule keta pa peguruna na gugusu lavata pa soana na eqa pa souna ketakoi qai suvere na tinoni, ko mu tepa vivitigiria sira na tinoni ko mai lame vapugelia na qua ruma.

24 Ma pojanigou ara: kepore kame ira qa soru momoeria sa mina meai iqo gagani pa qua vavolo!> sau sa na tinoni isa,>> sau si Jisu.

Na Laona na Tutina i Jisu
(Matiu 10.37-38)

25 Ego totonai sa korapa lalaona si Jisu sa kai minete tinoni lavata sa tuti laoa, poni sa balinga mule sisa, ko pira sau,

26 <<Na tinoni sa lame taqu ba sake roqu loaria ira na tamana, na tinana, na maqotana, beto na tuna, ira na tasina marene na luluna rereko, beto ko nona toa tugu vei mekana sa sake pada ko mina sepele taqu sa na tinoni vevei isa.

27 Na tinoni sake pogosia nona korosi mekana ko sake tutisiu ara sa sake pada ko mina sepele taqu sisa.

28 Vei kame agou sa bi nyogua roitinia kai ruma lavata, sa kode mina toqo mai sisa ko mina anye votunia mai sa na vaina na ruma, ko mina gigilai mai sa bi pada tugu sa nona poata na vaokotona na ruma ba dai.

29 Ura vei minake vei inara sisa, sa pa liguna mina vaturua na kokovana beto minake boka vaokotia isa sa na ruma, sa kode mai avavu valedenia ira doru tinoni qai batia nona roiti sisa.

30 Kode mai paranga sira, <Koi, na bangara api sa sa podalainia nona ruma, ba sake boka vaokotia!> kode marigunigo ira.

31 Ko mu nongoria mule api ko! Na bangara sa isongia ka manogaputa tina tinoni vaipera gu ba sa nyogua rajai sa kai goto bangara sa isongia ka rabeteputa tina tinoni vaipera, sa mina toqo mai ko mina roroqu vatale mai tu sisa. Mina roroqu vatale ko vei mina bokaona talea isa sa na bangara poni ba dai.

32 Ko vei mina gigilai minake boka sisa sa mina garunu valaoria sira kaki ona tinoni pogoso nongoro ko mai lao gogosoria sa na bangara neqina totonai sa korapa pa souna tu isa, ko mina tepai isa sa na bule.

33 Ko agou sa kai muqisi podeke tugu. Inara sa vei ko mu doro vatalea sa na pore laona na tutiqu ara beto mu tutisiu. Ura kepore kai tinoni agou sa mina boka na qua sepele vei minake boka loa betoria isa sa doru ona sakasava sa isongoria,>> sau si Jisu.

Na Solo sa Maragutu na Lilingina
(Matiu 5.13; Maka 9.50)

34 <<Na solo sa na jongana, ba tonai mina maragutu na lilingina poni sa kode minake boka tavalilingi bei mule sisa.

35 Na solo kepore lilingina sa sake pada mina tavaroiti pa peso babi pa nyanyao nyabodi ko na valaona pa umuma. Goto na padana sa mina tagona palea gu.

Na tinoni pore talingi nonongorona sa mi vainongoro!>> sau si Jisu.

15

Na Sipi Mumana
(Matiu 18.12-14)

1 Ego ko qai kanoko lao tai Jisu sira na soku tinoni teteku takisi beto ko ira na tinoni seladi, ko mai nonongorodia tana qarigu.

2 Poni qai podalai ququminia ira qai vaivagigalainia na Vavanau beto ira na

Parese sisa, pira qarigu, <<Na tinoni api sa sa vatataria tu sira na tinoni seladi beto ko sa teteku tavitiria tugu vei!>> qarigu.

3 Poni sa pojaniria i Jisu sa na vavakato vavapada api, pira sau,

4 <<Vei kame agou sa bi isongia kai gogoto ona sipi ko tonai kame ira na sipi pira sa bi muma, poni na sa mina roitinia sisa? Na tinoni isa sa loa vasuvereria pa qega sira ka siangavulu ka sia sipi, beto sa lao nyaqoa sisa sa muma tinganai ko sa batia tu.

5 Totonai sa batia sa sa qera vivitigi, ko sa kovaria pa varana.

6 Beto sa sugara mulenia pa nona ruma, sa kuku vavaikamuniria sira na ona baere beto na tavitina, ko pira sauniria, <Mei agou ko mu somana qeqera tavitisiu! Ura kopira qa tei batia tu ara sisa na qua sipi mumana,> sau.

7 Ma pojanigou ara sa kai muqisi podeke puputa vei inara sa na qeqera pa noka sa votunia na gabala mulena kai tinoni selana sa mina jolania na qeqera sa votunia ira ka siangavulu sia tinoni tuvisidi nake padadi ko mai gabala mule,>> sau si Jisu.

Na Poata Mumana

8 <<Bi koleona sa kai rereko sa isongia ka manogaputa ona poata siliva ko kame sa sa vamumai, poni na sa mina roitinia sisa? Na rereko isa sa vurungia na juke, beto sa burungia na ruma beto sa nyaqo beto palea isa sa na leo ruma ko tinganai sa batia tu.

9 Totonai sa batia isa sa na poata sa vamumai, sa sa kuku vaikamuniria sira na ona baere na tavitina, ko pira sauniria, <Mei agou ko mu somana qeqera tavitisiu! Ura kopira qa tei batia tu ara sa na qua poata isa qa vamumai,> sau sisa.

10 Ma poja vatalenigou ara, kai muqisi podeke vei tugu isa sa ira na mateana tana Tamasa sa qai qeqera tonai sa gabala mule kai tinoni selana,>> sau si Jisu.

Ira Karu Koburu Mumadi

11 <<Koleona sa kai tinoni karu na tuna marene.

12 Ko na tuna marene pa ligu sa pira saunia na tamadi, <Tamaqu, mu vanisiu gu kopira sa isa na iaqu pa mua isisongo,> sau. Poni sa okoto pikata vaniria na tamadi tadira karu tuna marene sira na ona isisongo.

13 Ego sa jola gu ka vivisa rane sa sa vavainiria na koburu marene pa ligu api sira doru ona sakasava, ko sa tekuniria na poata, beto sa sa taloa riu pa kai gugusu pa souna. Ketakoi sa lao vanyanyala paleria isa pa toa ikikeredi sira doru ona poata.

14 Totonai sa vabetoria isa sira doru vei sa isongoria, sa sa kamu pa gugusu isa sa kai songe lavata, ko sa kepore kai sa bi boka toania sisa.

15 Ko sa lao tepa roiti tana kai tinoni pa gugusu isa, poni sa garunia na tinoni isa ko sa lao kopu vania na ona borogo.

16 Sa vaivasevi ko sa kole dodoro nyonyoroguaniria tugu isa sira na gagani tadira na borogo, ba kepore kai tinoni bi iani gagani.

17 Ko totonai sa roqu kamua isa sa na roroqu tavagigala, poni pira sau, <Kei, ira doru nabulu tana tamaqu kisa ba sa pugele nyonyoa na gadi gagani goto na sa qa mate talea ko qa suvere vaivasevi burana lani ara!

18 Jongana, ma sisiqarai gu mule lao tana tamaqu ara, ko pira mana vavaja vei: Tamaqu, qa sela sara pa moena na Tamasa pa noka beto pa moemu ao.

19 Kopira nake padaqu ko muna kukunisiu na tumu sara, goto mu veinisiu gu ira na mua tinoni roiti managu,> sau.

20 Ko sa gasa turu ko sa taloa mule lao tana tamana sisa.

Ba totonai sa oqoro tata kamua na ruma isa sa sa dogoro vaia na tamana, ko sa roroqu vivitigia sisa, ko sa abutu lao borua beto sa aoa sa na tuna.

21 Poni sa pira sau sa na tuna, <Tamaqu, qa sela sara pa moena na Tamasa pa noka beto pa moemu ao. Kopira nake padaqu ko muna kukunisiu na tumu sara,> sau.

22 Ba sa kuku tekuria na tamana sira na ona nabulu, <Mu sisiqarai! Tekua na poko babata jongana ko mu vasaenia, beto mu vasolapania na ringi na kakarusuna, beto mu vasaenia tugu na sadolo na nenena,

23 beto sa mu lao kubolia na tuni bulumakau nyonyobokona, ko ta vavolo qeqerania!

24 Ura na tuqu api sa sa tei mate tu, ba kopira sa toa mule; sa tei muma tu sisa, ba kopira sa tabata ligu!> sau. Ko qai podalai roitinia ira sa na vavolo qeqera.

25 Ego totonai sa korapa tu pa inuma sa na tuna marene pa moa. Ko totonai sa mule ko sa tata kamu pa ruma, sa sa nongoria sa na mimike beto na pepeka.

26 Poni sa kuku tekua isa sa kai nabulu ko sa nanasia, <Na sa sa podo lani, qokolo! > saunia.

27 Poni pira sau sa na nabulu, <Na tasimu sa sa koni mule kamu ko na tamamu sa sa kubolia na tuni bulumakau nyonyobokona ko qai vavolo qeqera, ura sa mule kamu vatale sisa,> saunia.

28 Ba sa tagigiri sa na tuna pa moa, ko sa daiona tome pa ruma. Poni sa votu sa na tamana ko sa mamana totokai ko mi tome saunia.

29 Ba sa oea sa na tamana, <Doro! Na kubo jola aoro pira sa qa kole pinausu vanigo ara sao beto qake isongo maja podekia tugu ara sa kai mua garunu. Ba na sa mai qu

tei vanisiu tu sara? Bi kai qoti ikete gu bu vanisiu ko ba teteku tavitiria ira na qua baere, ba kepore vavagila tugu!

30 Goto na tumu inana sa sa riu vamanyao betoria tadira na tugele sira na mua sakasava, ba tonai sa mule kamu sa qu kubolo vania tu na tuni bulumakau nyonyobokona ao!> sau sisa.

31 Poni pira saunia na tamana sisa, <Tuqu, ao sa na suveremu gu taqu doru totoso, ko dorudi vei qa isongoria ara sa na mua gu ao.

32 Ba sa jongana tugu sa taqe roiti gagani ko taqe qeqera gita, ura na tasimu api sa sa tei mate tu, ba kopira sa toa mule; sa tei muma tu sisa, ba kopira sa tabata ligu! > sau.>>

16

Na Vavakato Vavapadana Na Nabulu Ikikerena

1 Ego sa paranga laoria i Jisu sira na ona sepele: <<Koleona sa kai tinoni isisongo sa pore kai ona nabulu ko isa sa kopuniria doru ona sakasava. Ko ira kaki qai vavakato vania na tinoni isisongo api sa na veveina sa aru vivikereria na nabulu sa kopuniria sa na ona poata.

2 Poni sa kuku vatomea na tinoni isisongo sa nona nabulu api, ko pira saunia, <Na sa sisa qa nongoronia ara na veveimu ao api? Mu valamea na vavakatona na mua kopu vareregena na qua isisongo, ura kopira munake kopu vareregia na qua isisongo ara sao!> saunia.

3 Poni sa kole roroqu mekana sa na nabulu kopu, <Kode mina vabetosiu na qua bangara pa qua roiti sara. Ko na sa beka sa mana roitinia ara tonai? Qake boka roiti pa inuma sara, beto na tetepa tadira na tinoni ba qa keania tugu.

4 Ego, jongana, pira gu sa mana roiti vei ara, ko totonai mana tavabeto pa qua roiti kopu sara ba mai koledia sira na kubo qua baere mai vatatasiu pa dia ruma,> sau.

5 Ko sa kuku memeka vakamuria isa sira na tinoni qai oqoro tabaria na dia lilipu tana ona bangara. Sa nanasia isa sa na tinoni momoe, <Ao ka visa sa na mua lilipu tana bangara taqu?> saunia.

6 Poni pira sau sa na tinoni isa, <Kai gogoto daramu tototoni oela olive pugeledi,> sau.

Poni sa paranga sa na nabulu tinoni kopu, <Ego, api sa na mua pepa lilipu. Mu sisiqarai toqo ko mu kutia ka limangavuluputa tototoni oela pugeledi mugu,> sau sisa.

7 Beto sa nanasia mule sa kame, <Goto ao sa ai sa vei? Ka visa sa na mua lilipu tana bangara taqu?> saunia.

Poni sa paranga sa na tinoni, <Kai gogoto baiki vuiti,> sau.

Poni sa paranga sa na nabulu kopu, <Jongana, api sa na mua pepa lilipu. Mu kutia gu ka vesungavuluputa gu,> saunia.

8 Ko sa doro valavatia na bangara sa na nabulu sesekena api. Ura sa doro momoe laoa na totoso vuka risa sisa, ko sa vatanania na ona toa mekana. Ira na tinoni pa kasia gusu api sa qai tavagigala jolaniria ira na tinoni tana kabere pa rorove vevei inara.

9 Inara sa vei ko ma pojanigou ara sagou: mu vaiianiria sira na miu isisongo pa peso ko mi pore miu baere, ko tonai mina beto pudala poni sa mai vatogagou pa gusu kole jolana.

10 Isa sa tarange pa kopudi na sakasava ikikete sa mina tarange tugu pa kopudi na sakasava lalavata; goto isa sake tarange pa kopudi na sakasava ikikete sa minake tarange tugu pa kopudi na sakasava lalavata.

11 Vei muneke tarange sagou pa kopudi na isisongo pa peso, sa i sei mina rangegou ko mina vakopunigou na isisongo sosoto?

12 Ko vei munake tarange sagou pa kopuna na isisongo tana goto tinoni, sa i sei mina rangegou ko mina vakopunigou sira na miu isisongo mekamiu?

13 Kepore kai nabulu mina boka mekarai nabuluniria sa karu bangara. Kode kame minake tavaraguania goto kame sa mina roroqua; kode mina valavatia kame goto kame mina vakepore veveinai. Ko munake boka mekarai nabuluniria agou sa na Tamasa beto na isisongo,>> sau si Jisu.

Kaki Vaivagigalai ti Jisu
(Matiu 11.12-13)

14 Ego totonai qai nongoria ira na Parese sa vei inara sa qai kole vavaledenia ira si Jisu, ura na gagale bulo poata sira.

15 Poni pira sauniria i Jisu sira, <<Agou ka visa gu pira sa qu vavadoro veinigou na tinoni tuvisimiu mekamiu pa moedi na tinoni, ba na Tamasa sa gigilaiona na bulomiu. Ura ira na sakasava qai tadoro vaporeveveidi ta tinoni sa qai lulasa ikeredi jola pa dodogoro tana Tamasa.

16 Na Vavanau beto na kukuti tadira na tinoni kokorotai sa qai toniria na tinoni tinganai sa kamu pa totoso tai Jone Paputaiso. Podalai pa totoso isa ko sa kamu kopira sa sa tatarae sa na nongoro jongana na veveina na binangara tana Tamasa, ko na kubo tinoni sa qai podeke vivitigia ko mai tome laoa qarigu.

17 Ba vei mina mumuri tu sa na oka beto na peso, ba kai gasi ikete pa Vavanau ba minake isongo vukele riuona.

18 Na tinoni sa loa pale na maqotana ko sa lao alava beia mule kai goto rereko sa sa babarata tugu sisa. Beto isa na tinoni sa

alavia na rereko qai loa pale sa sa babarata tugu sisa,>> sau si Jisu.

Na Tinoni Isisongo beto i Lazarasi

19 <<Ego koleona sa kai tinoni isisongo sa pokoniria na poko babata jongadi na poreveveidi beto sa suvere ko sa teteku vatatalegana doru rane.

20 Ko sa koleona mutugu sa kai tinoni vavaivasevina sa tutubu beto doru tinina, na isongona i Lazarasi, ko qai lalao loai ira pa atakamana tana tinoni isisongo sisa.

21 Ko sa kole nyonyo ganiria na vuvuvusu gagani qai vuvukele pa tevolo tana tinoni isisongo sisa ba sake boka, goto ira na sie tu sa qai lao kole memeai na tubuna.

22 Ego tonai sa mate sa na tinoni vavaivasevina, sa qai kamu tonia ira na mateana sisa, ko sa lao toqo kekeria i Ebarahami sisa ko sa somana teteku pa vavolo pa noka. Ko na tinoni isisongo ba sa mate tugu, sa tagolomo sisa.

23 Totonai sa kole suvere vitigi pa heli poni sa enga sae poni sa batia i Ebarahami pa souna tu beto i Lazarasi sa korapa pa keketaina.

24 Poni sa kuku viviva sisa, pira sau, <Kei, Ebarahami, tamaqu! Mu roroqu tokanisiu. Mu garunia i Lazarasi ko mi totunia pa pie sa na kakarusuna gu, ko mi lame valomosia na meaqu, ura qa vaivasevi na vitigi sara pa iku api!> sau.

25 Poni pira sau si Ebarahami, <Tuqu, mu roroqua mai sisa totonai na toamu ao. Qu isongo betoria ao sira na sakasava jojongadi, goto i Lazarasi sa sa suvere vaivasevi sa totonai. Ba kopira sa suvere qeqera sisa, goto ao sa qu suvere vitigi.

26 Ko nake sakasava ira gu mekadi sa! Goto kai oqili loluna na revatana jola tugu vei sa sa kole pa vaikorapaida gita, ko ira mai nyogua karovo ko mai lao ketakoi tamugou marigu sa maike boka, beto ko ira mai nyogua karovo lame pa tamigei lani marigu sa maike boka,> sau.

27 Poni pira sau sa na tinoni isisongo, <Ego mina vei sa, kei Ebarahami tamaqu, qa tepa vivitigigo ara sao ko mu garunu laonia gu pa ruma tana tamaqu si Lazarasi ina!

28 Ka lima sira na tasiqu marene qai korapa ketakoi. Mu pojania i Lazarasi ko mi lao poja vaneneqiniria, kita mai lame pa ia sa kolea na vitigi lani,> sau.

29 Poni sa paranga si Ebarahami, <Na kukuti ti Mosese beto ko tadira na tinoni kokorotai sa qai korapa koledia, ko mai vainongoro lao gu tadira sira,> sau sisa.

30 Poni pira sau sa na tinoni isisongo, <Dai, Ebarahami, tamaqu! Vei mina toa mule tu pa mate sa kai tinoni ko mina mule lao vavakato vaniria sa kode mai nongoria, ko mai gabala loaria sira na dia sela,> sau sisa.

31 Poni pira sau si Ebarahami, <Vei maike nyorogua nongoria ira sa na kukuti tai Mosese beto tadira na tinoni kokorotai, poni sa vei mina toa mule tugu pa mate sa kai tinoni ko mina mule lao, ba kode mai daidia tugu vasosoto!> sau,>> sau si Jisu.

17

Na Sela, na Rarange beto na Roiti tana Nabulu

(Matiu 18.6-7, 21-22; Maka 9.42)

1 Ego sa paranga laoria na ona sepele si Jisu, <<Ira na sakasava vaivatatupe sa maike koroto lame, ba mi takulangagana tu sisa sa valameria.

2 Sa jongana jola sa na tinoni sa roiti vei inara sa bi lova momoenia kai patu doa lavata pa ruana, beto bi lao lupi palea pa kolo lilisina. Isa sa sa jongana jolania bi vavukelia isa na rarange tana kai tinoni sa munyala nona rarange taqu.

3 Ko mu kopu mulenigou pa miu toa ko muke vukele! Bi sela na tavitimu sa mu tokea ko mu vabatinia nona sela, ko bi gabala isa sa mu taleosonia.

4 Bi roiti laonia na sela tamu ka vitu totoso pa kai rane sisa, ko bi mumule lao vavaja tamu sisa ka vitu totoso tugu, bi paranga vei pira, <Qa sela sara, ko mu taleosonisiu,> biu, sa muna taleosonia tugu,>> sau si Jisu.

5 Poni pira qarigunia na Bangara sira na tinoni tagarunudi, <<Bangara, mu vaneqiria na mei rarange!>> qarigu sira.

6 Poni sa oeria na Bangara, <<Bi ikete pikete vei gu na kikona kai gou masitadi sa na miu rarange, ba muna boka gu paranga veinia pira agou sa na gou lavata sa bagere vakori api, <Mu tajopu tu ao, ko mu tauma mule pa ivere,> bugunia, sa kode mina nongorogou gu.

7 Bi kame agou sa bi koleona kai ona pinausu sa kole varoitiria ira na manugu qai ragatia na piki pa inuma babi kole kopuniria na sipi, ko bi beto roiti sisa ko bi mule pa ruma, sa ai sa vei? Kode mina pojania isa sisa ko mi teteku mai minagunia?

8 Dai, kode minake vei ke! Kode pira tu mina poja veinia mule isa sa nona nabulu isa, <Mu vatana vanisiu na qua tetekuna, mu vasaeria na poko nabulu ko muna kole turu kopunisiu totonai mana kole tetekuqua na bukugaqu ara. Liligu tu beto muna boka tetekumua sao,> kode minagunia.

9 Ai sa vei sa boka paranga jongana laoa tu isa sa na pinausu ura sa vatabea sa na garunu ta ona bangara? Dai!

10 Kai muqisi podeke vei gu isa sagou. Totonai tu muna vaokotoria agou sira doru

roiti qu tagarununiria, sa pira gu muna paranga vei, <Agei sa na nabulu kepore veveimei. Na mei roiti gu sa qe roitinia! > munagu gu,>> sau si Jisu.

I Jisu sa Salanaria ka Manogaputa Tinoni Popoqudi

11 Ego totonai sa korapa rererege sae pa Jerusalema si Jisu, sa sa rerege tutia isa sa na vaivoloso pikata gugugusu pa Sameria beto pa Qalili.

12 Totonai sa korapa lao tome sisa pa kai gugusu, sa qai lao gosoria ira ka manogaputa tinoni popoqudi sisa. Qai turu pa souna sira,

13 ko qai kukuku uui vei pira, <<Jisu! Bangara! Mu roroqu tokanigei!>> qarigu.

14 Poni sa batiria i Jisu, ko sa pira sauniria, <<Lao, ko mai doro vilotogou ira na iama,>> sau sisa. Totonai qai korapa lalaodia ira, poni sa qai tataloso valioso gu sira.

15 Totonai sa gigila kamua kame ira ka manoga sa sa tei tasalana tu sisa, sa sa mule lao tai Jisu sisa, sa vevela vatarasaea isa sa na Tamasa.

16 Ko sa lao toqo sori tutungu pa nenena i Jisu sisa, ko sa paranga jongana lao tana. (Na tinoni Sameria sa na tinoni isa.)

17 Poni sa paranga si Jisu, pira sau, <<Ira ka manogaputa tu sa na tinoni qa taloso valiosoria ara! Ko pai tu sira ka sia?

18 Ai sa vei kepore mule sa kame sa mule lame paranga jongana tana Tamasa goto na tinoni karovona gu api?>> sau sisa.

19 Beto sa pira saunia i Jisu sa na tinoni isa, <<Turu, ko mu riumua. Na mua rarange sa sa tei salanigo tu,>> sau sisa.

Na Lamena na Binangara tana Tamasa (Matiu 24.23-28, 37-41)

20 Ego kaki ira na Parese sa qai nanasania i Jisu sa na totoso mina lame na binangara tana Tamasa. Poni pira sauniria i Jisu, <<Na binangara tana Tamasa sa minake lame vei pa kaki vinagigila mai boka tabata.

21 Kepore sa kai tinoni mina boka paranga vei pira, <Dotu! Pa poni gu sisa! > babi <Lani gu sisa! > biu. Ura na binangara tana Tamasa sa korapa gu pa vaikorapaimiu agou,>> sau si Jisu.

22 Beto sa pira sauniria ira na ona sepele, <<Qai korapa lame sira na rane totonai kode muna nyorogua batia agou sa kai memeka rane gu tana Tuna na Tinoni, ba munake boka batia.

23 Kode pira mai poja veinigou sira na tinoni, <Dotu! Pa poni sisa! > babi <Lani sisa!> marigu. Ba kita mu mulongo votu lao tutiria.

24 Sa kai muqisi podeke vei na kapi sa malara pa noka podalai pa kai kalena ko sa lao pa kai kalena, kode inara mina vei sa na rane tana Tuna na Tinoni.

25 Ba momoe sa mina kole gosororia soku vitigi mai tu sisa, beto mina takilu pale mai tadira na sasae tinoni kopira.

26 Mina vei na rane pa totoso tai Noa sa na rane tana Tuna na Tinoni.

27 Qai kole tetekudia na bukugadia sira doru tinoni, beto ira na marene na rereko sa qai vavaialava ko tinganai sa kamu na rane sa tome pa aka i Noa, ko sa gore na nyoro ko sa vamate betoria sira doru.

28 Ko kode mina vei mutugu sa taroiti pa totoso ti Loti, qai kole tetekudia na bukudia, qai kole vavaidia beto qai vavainiria na dia sakasava, qai kole umumadia beto qai kole roroitidia ruma.

29 Isa tugu na rane sa taloa pa Sodomo i Loti sa sa gore sa na iku beto na patu kikilavadi sa qai okoro lagere vei pa noka, ko sa vamate betoria sira doru.

30 Ko mina kai muqisi podeke vei inara sa na rane bola votu lame tana Tuna na Tinoni.

31 Pana rane isa sa na tinoni sa korapa pa nare ruma sa minake gore qaqiriria na ona sakasava pa leo ruma. Kai muqisi podeke vei tugu isa mina korapa pa inuma sa minake pavu gabala mule pa nona ruma.

32 Mu roqu vakoititia na maqotana i Loti ko!

33 Na tinoni sa rabekia na ona toa sa kode mina saivia tugu, goto na tinoni sake rabekia na ona toa sa mina taalo.

34 Ma pojanigou, pa bongina tugu isa sa karu tinoni sa mai korapa kole vaikamudia pa kai lovu; kame sa mina tateku variu, kame mina taloa pale.

35 Karu rereko sa mai korapa mekarai kijagadia; kame ira karu sa mina tateku variu, kame mina taloa pale.

36 Karu tinoni sa mai roiti vaikamu pa inuma pa rane isa; kame ira karu sa mina tateku variu, goto kame mina taloa pale,>> sau si Jisu.

37 Poni qai nanasia ira ka visa ona sepele sisa, <<Bangara, kode pai mai taroiti sira na sakasava inara?>> qarigu.

Poni sa oeria i Jisu, Ketakoi sa kole kai kokobu manugu matena sa kode mai vavaikamu ketakoi sira na nyae,* sau si Jisu.

18

Na Naboko beto na Tinoni Vaipitu Ikikerena

1 Ego beto sa sa pojai mule i Jisu tadira na ona sepele sa kai vavakato vavapada ko mi vagigalairia ko maike munyala pa vavara goto mai vavara laodia gu sau. Ko pira sauniria,

* **17:37** Na nyae babi kai manugu sa vei na jako ko sa boboka gagani nyabo babi na tini kokobu tinoni.

2 <<Pana kai gusu sa koleona sa kai tinoni
vaipitu sake pangagania na Tamasa beto
sake doro vaporeveveinaria ira na tinoni.
3 Ko na suverena tugu pa gusu isa sa
kai rereko nanaboko, sa lao tepa milimulea
na tuvisi tana tinoni vaipitu api, pira sau,
<Mu vile vanisiu na tuvisi qa talenia na qua
kana,> sau.
4 Na sovaina jola sa sa daiona sa na
tinoni vaipitu api. Ba liligu tu beto sa sa
roroqu mekana sa na tinoni vaipitu api,
pira sau, <Sosoto tugu sa qake pangagania
ara sa na Tamasa, beto ko qake doro va-
poreveveinaria tugu ara sira na tinoni,
5 ba sa kamu vaduvili gojosiu ara sa na
naboko api. Ko jongana ma roiti vania tu
ropi na vaituti isa sa nyoguania isa. Ura vei
maneke roiti vei ara sa kode mina manoga
milimulesiu tugu, ko mina vapavusiu!> sau
sa na tino vaipitu,>> sau si Jisu.
6 Beto pira sau sa na Bangara, <<Mu non-
goria tu sisa vei sa pojai na tinoni vaipitu
ikikerena api ko!
7 Ba ai sa vei? Qu roroqua agou sa minake
vaituti vaniria na Tamasa sira na ona tinoni
qai kiu alili laoa isa na rane na bongi? Ai
vei, kode minake oqani tokaniria tugu na
Tamasa sira?
8 Dai! Ma pojanigou minake ruavo tugu
vaituti vaniria isa sira. Goto ai sa vei, tonai
mina mule lame na Tuna na Tinoni sa kode
mina batiriaona tu sira kaki tinoni rarange
pa peso?>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadadi na Parese beto na Tinoni Teteku Takisi

9 Beto sa pojaniria mule i Jisu ira kaki qai
range muleniria na dia toa tuvisidi beto qai
dodoro vagoreria ira na goto tinoni sa na
vavakato vavapada api,
10 pira sau, <<Koledia sa karu tinoni qai
sae vavara pa kakabarena zelepade, kame
sa na Parese goto kame na tinoni teteku
takisi.
11 Na Parese sa sa turu vakaloi mekana
beto pira sa vavara lao vei tana mekana,
<Tamasa, qa paranga jongana sara tamu,
ura qake vei ira doru goto tinoni sara.
Qake ikiko, nake tinoni ikikerequ, beto qake
babarata, beto qake vevei na tinoni teteku
takisi pa kai kalequ poni sara.
12 Ara sa karu totoso pa kai vuiki qa gigila
tatabu gagani, beto qa valao vanigo kame
pa manoga pa dorudi na qua sakasava qa
tekuria,> sau sisa.
13 Goto na tinoni teteku takisi sa sa turu
pa souna tu ko sa pangaga enga sae pa
noka, goto sa kole popoaria pa ona taku-
langa sa na raraqona, beto pira sa vavara
vei, <Tamasa, mu roroqusiu beto mu tale-
osonisiu, ura ara sa na tinoni sela!> sau sisa.
14 Ma pojanigou ara: na tino teteku tak-
isi tu api, nake Parese, sa sa taleoso ko sa
tuvisi pa dodoro tana Tamasa beto sa sa
mule laona pa ona ruma sisa. Ura na tinoni
sa vavalavata mulenia mekana sa mina
tavagore, ba na tinoni sa vaikete mulenia
mekana sa mina tavalavata,>> sau si Jisu.

I Jisu sa Mananiria ira na Koburu Ikikete
(Matiu 19.13-15; Maka 10.13-16)

15 Ego qai toni laoniria tana na tudia
ikikete sira kaki tinoni, ko mi vaoponiria na
limana isa ko mi mananiria qarigu. Tonai
qai batiria ira na sepele qai roiti vei inara
sa qai tokeria sira.
16 Ba sa kuku tekuria i Jisu sira na koburu
ikikete ko sa parangaria, <<Mu vamalumu
lameria taqu sira na koburu ikikete, muke
suquturia. Ura na binangara tana Tamasa
sa tadira tugu qai vevei ira na koburu pira.
17 Ma poja sosotonigou ara sagou: na
tinoni sake toa vei na koburu ikete pa
tekuna na binangara tana Tamasa, sa mi-
nake boka sosoto tomea isa sa na binangara
tana Tamasa,>> sau si Jisu.

Na Tinoni Isisongo sa Nyoguania na Toa Jola
(Matiu 19.16-30; Maka 10.17-31)

18 Ego sa lame tai Jisu sa kai tinoni ma-
mata tadira na Jiu, ko sa nanasa vei pira,
<<Tinoni vaivagigalai jongamu, na sa sa
mana roitinia ara beto mana teku isongia sa
na toa jola?>> sau.
19 Poni sa pira saunia i Jisu sisa, <<Ai sa
vei ko na jongamu qugunisiu tu ara sao?
Kepore sa kame sa jongana, goto na Tamasa
gu mekana.
20 Qu gigilariamua ao sira na garunu:
<Muke babarata, muke varivai, muke iko,
muke vaijutu seseke, beto mu valavataria
na tinamu na tamamu,> qarigu,>> sau si
Jisu.
21 Poni pira sau sa na tinoni api, <<Qa tei
tuti betoria tu ara podalai na iketequ tu sira
na garunu ira,>> sau.
22 Tonai sa nongoria i Jisu inara sa
paranga vei isa sa sa parangia sa na tinoni
isa, <<Kai sakasava gu sa qu oqoro roitinia
ao. Mu lao vavainiria sira doruna mua
sakasava ko na poatadi sa mu ianiria ira
qai vaivasevi, beto sa muna isongoria ao
sira na isisongo pa noka. Pa liguna isa sa
muna lame ko muna tutisiu ara,>> sau sisa.
23 Totonai sa nongoro veinia isa inara sa
sa takulanga sisa, ura na tinoni isisongo sisa
ko sa rabekeria nona isisongo.
24 Totonai sa dogoria i Jisu sa takulanga sa
na tinoni isa sa sa paranga sisa, <<Sa tapata
vivitigia na tinoni isisongo sa mina tomea
na binangara tana Tamasa.

18:20 Votu 20.12; Vavanau 5.16-20.

25 E, sosoto tugu, sa tapata jola sa na
kameli mina sulingi tomea sa na lubogona
nila; ba mina tapata jolania mutugu isa sa
na tomena na tinoni isisongo pa binangara
tana Tamasa,>> sau sisa.
26 Ira na tinoni qai nongoria sa vei inara
sa qai nanasia sisa, <<Qokolo, ko vei sa, i sei
gu sa mina boka taalo?>> qarigu.
27 Poni sa pira sauniria i Jisu, <<Isa sa
tapata jola tana tinoni sa sake tapata tana
Tamasa,>> sau.
28 Beto pira sau si Pita, <<Doria ko! Agei sa
qe tei loa betoria tu sira doru mei sakasava
ko qe tutigomei ao,>> sau sisa.
29 Poni sa pira sauniria i Jisu, <<Ma poja
sosotonigou ara sagou: na tinoni sa loa
palea na ona ruma, na maqotana, ira na
tasina marene, na tinana na tamana, babi
ira na tuna na vei, ko bi nabulunia na binan-
gara tana Tamasa,
30 sa mina tavani vamota kopira, beto pa
totoso sa korapa lame sa mina tekua na toa
jola sisa,>> sau si Jisu.

Na Vinaue Totoso sa Pojai i Jisu sa na ona Mate
(Matiu 20.17-19; Maka 10.32-34)

31 Ego sa toni kaleniria i Jisu sira na ona
sepele beto sa pira sauniria, <<Mu vainon-
goro lame! Taqe korapa sae pa Jerusalema
sa gita, ko kode ketakoi tu sa mai gore votu
beto sa doru sakasava qai kokorotoniria ira
na tinoni kokorotai pa Kukuti Tabuna, isa
na veveina na Tuna na Tinoni.
32 Kode mina tavalao pa limadi ira na
tinoni karovodi sisa, ko mai valedenia, mai
komiti vivikeria, beto mai tue taria.
33 Mai majani vavaipiqolona, ko mai va-
matea ira sisa. Ba pa rane vinaue sa mina
toa mule pa mate sisa,>> sau si Jisu.
34 Ba qaike boka vakaberia ira na sepele
sira doru ginugua pira. Ura sa tavapae
tadira sa na ginuadi ira na ona paranga
pira, ko qaike gigilai sisa vei sa pojai i Jisu.

I Jisu sa Salania kai Tinoni Leqana
(Matiu 20.29-34; Maka 10.46-52)

35 Ego totonai sa tata lao kamu pa Jeriko si
Jisu, sa sa korapa toqo tetepaona pa kekete
soana sa kai tinoni leleqana.
36 Ko totonai sa nongororia na rerege
joladi ira na minete tinoni poni sa sa
nanasaria na savagana beka sa podo api
sau.
37 Poni qai ule vania, <<I Jisu pa Nazareti
sa sa korapa rerege jola pa soana,>> qarigu-
nia.
38 Ura ko sa kuku vevela sisa, <<Jisu, Tuna
i Devita! Mu roroqu tokanisiu!>> sau.
39 Ba qai paranga susuqutia na vanogotia
ira na tinoni qai momoe sisa. Ba tonai sa
sa vavivai mutu iapeki sa na kuku, <<Tuna
i Devita! Mu roroqu tokanisiu!>> sau.
40 Poni sa turu noso si Jisu, sa pojaniria ko
mai toni lamenia tana sa na tinoni leqana
sau. Ko totonai sa tata lao tana sa sa nanasia
i Jisu sisa,
41 <<Na sa sa qu nyoguania ao ko mana
roiti vanigo ara?>> saunia.
Poni sa pira sau sa na tinoni leleqana,
<<Bangara, ara sa qa nyoguania ko bi ba-
bata na mataqu qau,>> sau.
42 Poni sa pira saunia i Jisu sisa, <<Jon-
gana, mu babata tu ao kopira! Na mua
rarange sa sa tei salanigo tu!>> sau si Jisu.
43 Poni sake ruavo tugu babata sa na
tinoni isa, ko sa rerege tututiona ti Jisu beto
sa kole paranga jongana na vatarasaea na
Tamasa sisa. Ko ira na minete tinoni qai
batia sa vei inara sa qai vatarasaea ira doru
sa na Tamasa.

19

I Jisu Sa Gosoria I Zakia

1 Ego sa kamu pa Jeriko si Jisu, ko sa
rerege jola lao vei ketakoi.
2 Sa korapa suvereona tugu ketakoi sa kai
tinoni na isongona i Zakia. Na tinoni lavata
tadira na tinoni teteku takisi, ko na tinoni
isisongo sisa.
3 Sa kole nyonyogua dogoria isa ai
veveina si Jisu, ba na tinoni papapakana
gu sisa beto ko qai mota jola sira na tinoni,
ko sake boka batia si Jisu.
4 Ko sa abutu momoe lao pa moena na
puku tinoni ko sa soqolo kaiti kesai isa sa
kai gou sikamoa ko mi boka batia si Jisu sau,
ura kode ketakoi sa mina jola vei isa.
5 Totonai sa kamua i Jisu sa na ia isa sa
sa enga sae ko pira saunia si Zakia, <<Zakia,
mu sisiqarai gore! Ura pa ngeni api sa mana
lao suvere pa ruma tamu sara,>> sau sisa.
6 Isa tugu sa paranga vei ina i Jisu poni sa
sake ruavo tugu na gorena si Zakia, ko sa
vakamu vatalea pa ona ruma si Jisu beto sa
qera sisa.
7 Totonai qai batia ira na tinoni sa vei
inara, sa qai ququminia ira si Jisu, pira
qarigu, <<Qokolo, na tinoni api sa sa lao
tu suvere pa ruma tana tinoni selana! >>
qarigu.
8 Ba sa turu si Zakia, ko pira saunia sa
na Bangara, <<Bangara, kode mana vaniria
ara ira na tinoni vaivasevidi sa na kobuna
na qua isisongo. Beto vei ba tekuria ara
pa soana seseke sira na sakasava tana goto
tinoni, sa kopira mana vani beia ara na
padana ka made totoso kubo jolaniria ira qa
tekuria ara tana sisa,>> sau sisa.
9 Poni sa pira saunia i Jisu sisa, <<Pa rane
tugu pa ngeni api sa taalo sa na tatamana
api. Ura i Zakia kisa ba na bubutuna tugu
i Ebarahami.

10 Na Tuna na Tinoni sa sa lame ko sa
nyaqoa ko sa aloa na tinoni sa muma,>> sau
si Jisu.

Na Vavakato Vavapadadi na Manoga Puku Poata
(Matiu 25.14-30)

11 Totonai qai korapa vainongoronia ira
na tinoni sa na paranga api, sa sa ule vaniria
mule isa sa kai vavakato vavapada api. Ura
sa tata kamu gu pa Jerusalema si Jisu, ko
qai roroqua ira sa palu sa tata sosoto gu sa
na totoso mina votu tadira sa na binangara
tana Tamasa qarigu.

12 Ko sa pira sau sisa, <<Koleona sa kai
tinoni, na bubutu bangara, sa taloa riu pa
kai gugusu pa souna, ko mi lao tavatoqo
bangara beto sa mina mule bangara pa
nona gusu sau.

13 Ba totonai sa oqoro taloa riu isa sa sa
kukuria sira ka manogaputa ona nabulu,
ko sa ia okoto mekaniria kai puku poata,*
beto pira sauniria, <Mu varoitiria sinara
tinganai mana mule kamu,> sauniria.

14 Ego, ko sa taloa riu sisa, ba ira na tinoni
pa nona gugusu sa qaike tavaraguania sisa,
ko qai garunu vatuti laonia na paranga
sa na bangara pa gugusu isa, pira qarigu,
<Qeke nyoroguania agei sa na tinoni ina ko
mina bangaranigei,> qarigu.

15 Ba sa tavabangara tugu sa na tinoni
isa ko totonai sa mule kamu sa sa kukuria
sira na ona nabulu, ko mi dogororia sira na
vuadi na poata sa ianiria sau.

16 Ego ko sa tome sa na nabulu momoe, ko
sa paranga, <Bangara, isa na puku poata qu
vanisiu ao sa kopira sa vuania ka manoga-
puta puku poata mule,> sau.

17 <Jongana jola na mua roiti! Na nabulu
jongamu sao! Qu tarange pa kopuna kai
sakasava ikete sao ko kopira mana vakop-
unigo ka manogaputa gugusu,> sau sa nona
bangara.

18 Beto sa sa tome lao mule sa na nabulu
vinarua, ko pira sau, <Bangara, na puku
poata qu vanisiu sa kopira sa vuania ka lima
puku poata mule,> sau.

19 Poni sa paranga sa na bangara, <Ao
sa mana vakopunigo ka lima gugusu,> sau
sisa.

20 Beto isa sa sa tome mule sa kai nabulu,
ko sa paranga, <Bangara, api sa na mua
puku poata. Qa ude vakole palea gu ara pa
kai poko ikete.

21 Qa matagutunigo ara sao, ura kai tinoni
tapatamu sao. Qu tekua na mua sisa quke
vakolea mekamu, beto ko qu abua isa quke
umania,> sau sisa.

22 Poni pira sau sa na bangara, <Na
nabulu ikikeremu sao! Na mua paranga
mekamu mai vakilasigo sao! Beko qu tei
gigilasiumua tu sa kai tinoni tapataqu sara.
Qa tekua isa qake vakolea, beto qa abua isa
qake umania.

23 Ba ai sa vei sa quke lao vatomea gu ao
pa banga sa na qua poata, ko totonai ba
mule lame sa ba teku votu mule tavitinia na
vuana?> sau sa nona bangara.

24 Beto pira sauniria na bangara sira qai
kole turu ketakoi, <Lame ko mu teku vari-
unia sa na puku poata sa isongia na tinoni
api, ko mu valao vania na nabulu sa isongia
ka manogaputa puku poata,> sau sisa.

25 Ba pira qarigunia ira sisa, <Koi, ban-
gara, ba sa tei isongoriaona tu isa sa ka
manogaputa puku poata!> qarigu sira.

26 Poni pira sauniria na bangara, <Na
tinoni sa tei poreona tu sa mina tavani tamo
vakubo mutugu, goto na tinoni kepore ona
sa mina tateku pale sisa iapeki sa isongia
isa.

27 Ego, goto kopira sa mu lao tekuria sira
ka visa qaike tavaraguanisiu beto qaike ny-
oroguanisiu ko ba bangaraniria ara. Toni
lameniria ko mu vamate betoria pa moequ
ara!> sau sa na tinoni isa,>> sau si Jisu.

Sa Tome pa Jerusalema vei Kai Varene si Jisu
(Matiu 21.1-11; Maka 11.1-11; Jone 12.12-19)

28 Totonai sa poja betoa i Jisu sa na
vavakato vavapada api, sa qai taloa sae sira,
ko sa rerege pa moedi ira na sepele sisa ko
sa sae pa Jerusalema.

29 Tonai sa tata kamu pa Betipezi beto
pa Betani, pa Kubo pa Olive, sa sa garunu
momoe laoniria isa sira karu sepele,

30 pira sauniria, <<Mu lao pa gugusu pa
kai karovona pa moemiu poni ko tonai
muna kamu sa kode muna batia kai dongiki
talova vaturu kolena isa oqoro pore kai
tinoni bi tei koia mai tu sisa. Mu ruvatia ko
mu toni lamenia.

31 Vei mina nanasa veinigou pira kai
tinoni, <Ei, ai sa vei ko qu korapa tu ruvatia
sina? > minagunigou, sa pira munagunia,
<Na Bangara sa nyoguania,> munagunia,>>
sau si Jisu.

32 Ko qai taloa lao sira karu sepele, ko
qai lao tugu batiria sira vei puputa tugu sa
pojaniria i Jisu ira karu.

33 Ko totonai qai korapa ruvata tekua
ira karu sa na tuni dongiki, sa qai lame
nanasaria ira na tinoni poredia sira karu,
<<Ei, ai sa vei ko qu korapa ruvatia ina?>>
qarigu.

34 Poni pira qarigu sira karu, <<Na Ban-
gara sa nyoguania,>> qarigu.

* **19:13** Pa paranga Qiriki na isongona kai puku poata api sa na <<mina>>. Na mina sa na padana na tabara kue popu.

35 Qai toni laonia tai Jisu sa na tuna na
dongiki beto qai lovasa vamakelenia pa
pokotona sa na dia poko, beto qai vakoia si
Jisu.
36 Totonai sa korapa koi lao pa dongiki
i Jisu, sa qai lovasaniria pa soana ira na
tinoni sira na dia poko.
37 Totonai sa tata lao kamu pa Jerusalema
si Jisu, pa soana gorena na Kubo pa Olive, sa
na minete sepele tana sa qai podalai vevela
vatarasaea sa na Tamasa ura qai qeraniria
na roiti poreveveidi qai batiria.
38 Pira qarigu,
Sa tamana sa na Bangara,
isa sa lame pa isongona na Tamasa!
Na bule sa kole pa noka
beto mi tavalavata sa na Tamasa pa
nulu, qarigu.
39 Kaki ira na Parese pa vaikamu tinoni
pira qarigunia i Jisu, <<Tinoni vaivagigalai,
mu tokeria sira na mua sepele ko mai noso!
>> qarigu.
40 Poni sa oeria i Jisu, pira sauniria, <<Ma
poja vatalenigou ara sagou: vei maike va-
gala sira, sa ira na patu mekadi sa kode mai
vevela votu,>> sau sisa.

I Jisu sa Lukania na Gusu pa Jerusalema
41 Totonai sa tata kamu pa Jerusalema si
Jisu ko sa dogoro lao ko sa batia poni sa
lukania.
42 Pira sau sisa, <<Vei bu gigilai gu ao pa
ngeni sa na sakasava qai vagore votua na
bule sa bi jonga! Ba sa pae pa matamu ao!
43 Jerusalema! Sa korapa lame sa na to-
toso mai lame na mua kana, ko mai sepo
vaikamuni peso sa na vailivutaimu ko mina
sae tu kamua na tobana na gugusu, beto
mai suvere vailivutainigo ko muneke boka
votu tome.
44 Mai jegara piaria ira sa na gugusu
Jerusalema, beto ko mai vamategou sagou
qu suvere pa leona na tobana na gugusu,
beto ko kepore sa kai patu pa miu ia mina
vaitopare kole jola, ura quke isongo gigilai
agou sa na totoso tonai sa lame na Tamasa
ko mi alogou sau!>> sau si Jisu.

Sa Tomea i Jisu na Ruma Zelepade
(Matiu 21.12-17; Maka 11.15-19; Jone 2.13-22)
45 Beto sa sa tome lao sisa pa kakabarena
zelepade, ko sa adu vovotuniria sira qai
korapa vavainiria na sakasava,
46 beto sa parangaria isa sira, <<Pira tu sa
poja vei pa Kukuti Tabuna sa na Tamasa,
<Na qua ruma sa na ruma vavarana, ba
qu roiti veinia na bevi tadira na tinoni raja
ikikodi agou!> sau,>> sau sisa.
47 Ego ko na vaituti rane sa sa kole
vavaivagigalai pa kakabarena zelepade si
Jisu. Qai kole nyaqoa ira na kuta iama, ira
qai vaivagigalainia na Vavanau beto ko ira
na tinoni mamata tadira na tinoni Jiu sa na
soana vei beto mai vamatea sisa qarigu.
48 Ba qaike boka batia sa kai soana ko
bai boka roitinia, ura ira doru tinoni sa
qai nyogua vivitigi ko mai nonongorodia pa
paranga ti Jisu qarigu.

20

Na Nanasana na Neqi ti Jisu
(Matiu 21.23-27; Maka 11.27-33)
1 Kai rane totonai sa korapa vaivagigalai
beto sa taraenia na nongoro jongana tadira
na tinoni pa kakabarena zelepade si Jisu,
sa qai lao tana sira na kuta iama, ira qai
vaivagigalainia na Vavanau, beto ira kaki
tinoni mamata,
2 ko pira qarigu, <<Mu ule vanigei moko.
Pa neqi sa, beto i sei sa vanigo na neqi sa
qu roitiniria ao sira na sakasava aipira?>>
qarigunia.
3 Poni sa oeria, pira sauniria, <<Ara ba ma
nanasanigou mai tugu vei kai nanasa ropi.
Mu pojanisiu moko:
4 i sei sa vania na neqi si Jone beto sa
papaputaiso tinoni? Na Tamasa pa noka ba
ira gu na tinoni?>> sau sisa.
5 Poni qai kole vaigonania mekadi sa
na rorove, <<Na sa tanagu sa? Vei tana
paranga, <Tana Tamasa pa noka,> tanagu,
sa kode pira minagunigita, <Ba ai sa vei ko
quke vasosotoa?> minagunigita.
6 Ba vei tana paranga, <Tadira na tinoni
gu,> tanagu, sa kode mai buti tavurunigita
na patu ira na minete tinoni pira. Ura ira
doru sa qai vasosotoa sa kai tinoni kokoro-
tai tugu tana Tamasa si Jone,>> qarigu.
7 Ko qai lao oe veinia gu pira, <<Qeke
gigilai,>> qarigu.
8 Poni sa pira sauniria i Jisu sira, <<Ego,
ko ara ba maneke ule vanigou tugu sa na
veveina na neqi sa qa isongia beto qa roi-
tiniria ara na sakasava pira,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadadi ira na Tinoni Roiti pa Inuma Qurepi
(Matiu 21.33-46; Maka 12.1-12)
9 Beto sa pojaniria mule i Jisu ira na tinoni
sa na vavakato vavapada api: <<Koleona
sa kai tinoni sa umai na ona inuma qurepi,
beto sa vakopuniria kaki tinoni umuma ko
mai varoitia sau, beto sa sa taloa riu ko sa
suvere vasovai tu pa kai gugusu karovona
pa souna sisa.
10 Totonai sa kamua na totoso papaduku,
sa sa garunu laonia tadira sa kai ona nab-
ulu ko mi teku vania na iana na vuadi pa
inuma qurepi sau. Ba qai mamajai ira na

19:38 Kera Vinatarasae 118.26. **19:46** Aisea 56.7.

tinoni umuma sa na nabulu api, beto qai iju vamule gagale palea gu.
11 Poni sa garunu laonia mule isa sa kai ona nabulu, ba isa ba qai mamaja vakekea palea mutugu ira na tinoni umuma, beto qai iju vamule gagale palea.
12 Ba sa garunu laonia mule isa sa na nabulu vinaue. Ego isa sa qai raja vapalekai mutugu ira na tinoni umuma, beto qai gona votu palenia pa peguruna na inuma qurepi.
13 Pa liguna sa vei inara sa sa kole rorove sa na tinoni poreona inuma ko pira sau, <Na sa beka sa mana roitinia ara? Ego jongana, ma garunu laonia gu ara sa na tuqu marene isa qa roroqua. Palu isa sa kode mai pangagania,> sau sisa, ko sa valaoa.
14 Ba totonai qai batia ira na tinoni umuma sa na tuna marene isa, poni sa pira qai kole vaingodo vei mekadi, <Api sa na tinoni kode mina teku vakarovoria na isisongo tana tamana sapi! Ariagada ko ta vai pale, ko na isisongo tana tamana sa tana teku vakarovoria noda,> qarigu.
15 Ko qai lao gona votu lao palenia pa peguruna na inuma, ko qai vamatea sisa,>> sau si Jisu.
<<Ko qu roroqua agou sa ai kode mina roiti veiniria na tinoni poreona inuma sira ka visa tinoni umuma aipira?
16 Kode kamu vamate beto paleria isa sira doru tinoni qai kopunia na inuma, beto mina vakarovo lao vaniria tu ira na tinoni gotodi tu sa na inuma!>> sau si Jisu.
Totonai qai nongoria ira na tinoni sa poja vei inara isa sa pira qarigu sira, <<Dai ko dai! Minake isongo vamalumia na Tamasa sisa!>> qarigu sira.
17 Poni sa do tari vatotogasaria i Jisu sira, beto pira sau, <<Na sa ropi na ginuana sa na Kukuti Tabuna, isa pira sau,
<Na patu qai kilu palea
ira na tinoni vavaturu ruma,
sa isa tugu sa na kuta patu viviso.>?
18 Isa sa vukelenia pa patu isa sa mina paleka talolomoto tugu, beto isa mina vukele takoa na patu isa sa mina muja vaavavuru veinia na kavu,>> sau si Jisu.

Na Veveina na Tabara Takisi
(Matiu 22.15-22; Maka 12.13-17)

19 Ira na kuta iama beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau sa qai popodeke ko mai aru tamania si Jisu pa totoso tugu isa qarigu, ura qai gigilai ira sa na vavakato vavapada api sa sa jutu lamegei gu agei qarigu. Ba qaike boka aru tamania ira sisa, ura qai matagutuniria na tinoni.
20 Ko qai kole doro kopunia sa ai totoso ira mai boka tekua kai totoso jongana. Qai garunu golomoria ira sira kaki tinoni, ko mai lao paranga seseke kale mai vei na tinoni tuvisidi qarigu, beto mai podeke vagonai si Jisu pa kaki nanasa sesekedi ko mai boka teku valaoa sisa pa neqi tana qavuna ko mi tajutu qarigu.
21 Qai lao paranga vei pira sira na tinoni pira tai Jisu, <<Tinoni vaivagigalai, qe gigilaimei agei sa isa qu pojai beto qu vaivagigalainia ao sa na tuvisina. Isa na sosotona beto na soana tana Tamasa sa qu vaivagigalainia ao, beto ko kepore veveidi tamu sira na tuturuna tadira na tinoni.
22 Ai vei? Sa tavamalumu tugu pana Vavanau sa agei mene tabara lao takisi ti Siza, ba dai?>> qarigu.
23 Ba sa tei dogoro pururia tu i Jisu sa na dia nyonyorava ko pira sauniria sira,
24 Vabatinisiu moko sa kai poata? I sei na isumatana beto na isongona sa sa kole pa poata ina? sau sisa.
<<Na bangara Siza,>> qarigu.
25 Poni sa pira sauniria i Jisu sira, <<Ego jongana, mu valaoa vania i Siza sira ti Siza, beto mu valao vania na Tamasa sira tana Tamasa!>> sau sisa.
26 Qai gabara jolania ira sa nona oe ko qaike vaqeu, beto ko qaike boka vavukelenia ira pa dia seseke sisa pa moedi ira na tinoni.

Na Veveina na Turumule pa Mate
(Matiu 22.23-33; Maka 12.18-27)

27 Ego qai lame tana sira kaki Sadusisi, ira qaike vasosotoa sa na veveina ira na tinoni matedi mai turu mule, ko pira qarigu,
28 <<Tinoni vaivagigalai, pira sau sa sa kuti vanigita i Mosese, <Bi mate loai kai tinoni sa na maqotana ko bi kepore tuna, sa kode na tasina marene tugu mina alavia sa na nabokona isa, ko mina vapore vania na tuna vuana sa na tugana sa tei mate tu poni,> sau.
29 Ego ko koledia sira ka vitu tamatasi marene. Na tugadi moa sa sa alavia kai rereko ba oqoro pore tuna beto sa mate.
30 Ko sa alava beia mutugu isa sa tuti tana pa moa sa na naboko isa, ba sa vei mutugu.
31 Poni sa teku beia mutugu na vinaue, ba sa vei mutugu. Ko qai okoto betodi tu sira ka vitu tamatasi, ba kepore beto tugu na tudia.
32 Pa liligu tu beto sa mate sa na rereko nanaboko.
33 Ego, ko pa rane mai turu mule ira qai mate sa kode i sei ira ka vitu aipira na maqotana sa na rereko api? Ura ira ka vitu doru sa qai alavia sisa!>> qarigu.
34 Poni sa pira sauniria i Jisu sira, <<Na vaialava sa tadira gu na tinoni pa toa pa totoso api,
35 goto ira na tinoni qai pada ko mai kamua na totoso sa korapa lame beto mai turu mule pa mate sa maike vaialava.

20:17 Kera Vinatarasae 118.22. **20:28** Vavanau 25.5.

36 Ura totonai sa maike boka mate sira,
goto kode mai suvere vei gu ira na mateana
sira, maike mate. Ira sa na koburu tana
Tamasa, ura na tavatoa muledi pa mate
sira.
37 Goto na veveina ira na tinoni mai turu
mule pa mate sa i Mosese ba sa tei vakabere
vanigita tu. Ura pa vavakatona na iku sa
vuvurungu memea pa mumuqu sa sa pojai
i Mosese sa, <Na Tamasa ti Ebarahami, na
Tamasa ti Aisake, beto na Tamasa ti Jekopi,>
sau sisa.
38 Ko na Tamasa tadira na tinoni toadi
sisa, nake tadira na tinoni matedi. Ura tana
Tamasa sa ira doru sa na toadi beto,>> sau
si Jisu.
39 Poni qai oe sira kaki qai vaivagigalainia
na Vavanau, pira qarigu, <<Tinoni vaivagi-
galai, sa jongana jola sa na mua oe! >>
qarigu sira.
40 Ego pa liguna isa sa qai pangagania ko
qaike tuma nanasa ligu mulea ira na tinoni
sisa.

Na Veveina na Karisito
(Matiu 22.41-46; Maka 12.35-37)

41 Ego pira sauniria i Jisu sira, <<Ai sa
vei ko qai paranga tu sira na tinoni, <Na
Karisito sa na Tuna i Devita,> qarigu?
42 Ba i Devita tugu mekana sa sa paranga
vei pira pa buka Kera Vinatarasae,
<Pira sau tana qua Bangara sa na Tamasa:
mu toqo keta pa kale matuaqu,
43 tinganai mana veiniria na mua tetetena
na nenemu
sira na mua kana,> sau.
44 Ego sa kukunia na Bangara i Devita sa na
Karisito, ba ai sa vei ko mina boka na tuna
tu i Devita sisa?>> sau si Jisu.

Na Vabalau ti Jisu na Veveidi ira qai Vaivagigalainia na Vavanau
(Matiu 23.1-36; Maka 12.38-40; Luke 11.37-54)

45 Totonai qai korapa vainongoro ira doru
tinoni poni sa pira sauniria i Jisu sira nona
sepele,
46 <<Muna balauniria sira qai vaivagi-
galainia na Vavanau. Qai popoko
vakakakasa, beto qai lelekogo sira. Qai
nyoguania bai gosoro qeqeraniria ira na
tinoni pa ia mamaketina qarigu. Beto
qai vivileria na totoqona tadira na tinoni
poreveveidi pa leo ruma vavaikamuna beto
pa vavolo.
47 Qai raragata tekuria na isisongo tadira
na nanaboko, beto qai vavara vakakakasa
ko mai tadogoro tadira na tinoni qarigu. Ba
na dia vinakilasa sa mina ikerena jola! >>
sau si Jisu.

21

Na Vaivana Ikete tana Nanaboko
(Maka 12.41-44)

1 Ego tonai sa dogoro laoria i Jisu sira
na tinoni isisongo qai loloa poata pa
vavakoleni poatana pa leo ruma zelepade,
2 sa sa batia isa sa kai nanaboko vavaiva-
sevina sa lao loaria karu poata kopa ikete.
3 Poni pira sau sisa, <<Ma poja vatal-
enigou ara sagou: na naboko vavaivasevina
api sa sa valao vakubo jolaniria ira doru.
4 Ura ira doru pira sa qai teku pana dia
pugele nyonyona sa qai valaoria na dia
vaivana, goto na nanaboko api sa pana ona
qasa sa sa valaoa sa doruna bi toania isa,>>
sau si Jisu.

Sa Korotonia i Jisu na Tajegarana na Zelepade
(Matiu 24.1-2; Maka 13.1-2)

5 Totonai qai kole vavaivavakatonia ira
kaki sepele sa na veveina na zelepade beto
na veveina sa tavasari vababata jongania
na patu poreveveidi beto ira na vaivana qai
tavalao tana Tamasa, sa pira sau si Jisu,
6 <<Ira doru vei qu batiria agou pira sa
sa korapa lame sa na totoso kode mai taje-
gara beto sira, ko doru patu inara sa kepore
kame mina vaitotopare kole jola ligu, goto
mai taqovara beto,>> sau sisa.

Na Tapata Kode Mai Lame
(Matiu 24.3-14; Maka 13.3-13)

7 Poni sa qai nanasia ira si Jisu, pira
qarigu, <<Tinoni vaivagigalai, toto sa mina
gore votu sinara beto ko na sa sa na vinagig-
ila ko mina boka tagigila vatale sa na totoso
mai taroiti vei inara?>> qarigu sira.
8 Poni sa pira sau si Jisu, <<Mu suvere
kopu ko kepore kai tinoni mina toni va-
pirugou. Ura na motadi sira mai lame pa
isongoqu ara, ko pira marigu, <Ara tugu
sa na Karisito! > marigu, beto kaki sa mai
paranga, <Sa tei kamu tugu sa na totoso! >
marigu. Ba kita mu mulongo tutiria.
9 Munake matagutu tonai muna non-
goronia na nongorona na vaipera, beto na
vavaipikataidi ko na okoto turu kaledia na
gugusu. Ira na sakasava vevei inara sa kode
mai gore votu mai tu, ba nake isa sa na
vinabetona,>> sau sisa.
10 Beto sa parangaria isa sira, <<Kai puku
tinoni mina turu talea kai goto puku tinoni,
beto kai binangara mina turu talea kai goto
binangara.
11 Kode kubo ia mai raja sira na nunu
lalavata, na songe beto na oja, beto kode
mai tabata sira na vinagigila vavaivama-
matagutudi pa noka.
12 Ba totonai mai oqoro taroiti na
sakasava aipira, sa kode muna taaru

20:37 Votu 3.6, 15, 16. **20:43** Kera Vinatarasae 110.1.

tamana beto muna tangangangulu tadira na tinoni pa veveiqu ara sagou. Muna tavalao ko mai tutinigou pa ruma vavaikamuna tadira na Jiu, beto mai vatomegou pa ruma vaipiu, beto mai toni laonigou pa moedi ira na babangara beto na qavuna pa ginuguaqu ara sagou.

13 Ba isa sa kai totoso jongana tamugou ko muna vavakato vaniria na nongoro jongana sa tonai.

14 Ko mu vatoqo vatalea pa miu roroqu sa na veveina munake pavu roroqu mamatania sisa ai tana oe lao veiniria sira mai tutinigita munakeu.

15 Ura ara tu mana vanigou sira na paranga beto na boboka muna pojaria agou, ko kepore kame sa raja kokolosogou mina boka oeria babi vasekeria sira na miu paranga.

16 Ira na tinamiu na tamamiu, na tasimiu marene, na tavitimiu, na miu baere qaike vasosoto, ba kode mai toni laonigou tugu pa vaituti, ko kaki agou sa kode muna tavamate tugu.

17 Pana ginuguaqu ara sa maike tavaraguanigou ira doru tinoni sagou.

18 Ba kai lage vurungu gu pa batumiu ba minake isongo tapuki pale sagou.

19 Vei muna turu vangajuria sa muna tekua agou sa na toa jola!>> sau si Jisu.

Na Jegarana na Gugusu Jerusalema
(Matiu 24.15-21; Maka 13.14-19)

20 <<Totonai muna batia qai vaiidi livutainia ira na ona kana sa na gugusu Jerusalema, poni sa totonai sa kode muna gigilaimiu sa sa tata sa na totoso mina tajegara isa.

21 Ko pa totoso isa sa ira na suveredi pa Jiudia sa mai uku sagere beto pa okoto kubo ketakoi, ira qai suvere pa leona na gugusu pa Jerusalema sa mai uku votu riu beto, beto ko ira qai suvere pa peguruna na gugusu Jerusalema sa maike mule tome lao pa korapa gugusu Jerusalema.

22 Ura ira sa na rane vaivakilasa tonai mai gore votu sira dorudi vei sa pojai na Kukuti Tabuna.

23 Na rane takulanga tadira na rereko pore iapadi beto ira poredia melalu sa totonai! Ura na tapata lavata sa mina kamu pa abana, ko na vinakilasa tana Tamasa sa mina raja tadira na tinoni pira!

24 Kaki ira sa kode mai tasobe vamate, kaki kode mai teku vapinausu laoniria tadira na doru tinoni karovodi. Mai lame kole pipiaria ira na tinoni karovodi sa na gugusu Jerusalema ko tinganai mina okoto tu sa na totoso tadira na tinoni karovodi,>> sau si Jisu.

Na Lame tana Tuna na Tinoni
(Matiu 24.29-31; Maka 13.24-27)

25 <<Kaki vinagigila sa kode mina tabata pa tapo, pa popu, beto pa seru. Pa peso, ira na pupuku tinoni mai nyunyala ko mai kununu rura, ura mai matagutunia ira sa na ovangana na ivere beto na tovogo lalavata.

26 Mina vadigereria beto mai matagutu sira na tinoni totonai mai kole vera dogoroia ira sira na sakasava ikeredi mai lame pa kasia gusu, ura ira na neqi pa vavagalo sa kode mai tajou vakanoko.

27 Ego pa liguna isa sa mai batia sa na Tuna na Tinoni mina bola pa lei, ko mina lame tavitia na neqi lavatana beto na kabere.

28 Ko totonai mina korapa podalai taroiti sa na roiti vevei pira sa muna turu gu ko muna enga sae ko muna gegelenia, ura sa tata gu mina bola votu lame sa na miu inaalo,>> sau si Jisu.

Na Vinagigila pa Gou Piqi
(Matiu 24.32-35; Maka 13.28-31)

29 Beto sa sa pojaniria i Jisu sa kai vavakato vavapada: <<Mu dogoria sa na gou piqi beto ira doru goto gou ko!

30 Totonai muna batiria mai podalai ijoko ira sa qu gigilaimiu mekamiu agou sa sa tata sa na totoso mangini.

31 Kai muqisi podeke tugu sa tonai muna batiria agou mai taroiti sira na sakasava aipira sa kode muna gigilaimiu gu agou sa sa tata lame sa na binangara tana Tamasa.

32 Ma poja sosotonigou ara sagou: totonai mai oqoro mate beto ira na sasae tinoni pa totoso kopira, sa mai gore votu sira doru sakasava pira.

33 Mina maragutu tu sa na oka beto na peso, ba ira na qua paranga sa maike isongo maragutu podeke,>> sau si Jisu.

Mu Suvere Kopu

34 <<Mu kopu mulenigou, ko na roqumiu muke vamamatania na toa goborona, na juno bubuku, beto na takulanganiria na sakasava tana toa pa peso, ura kita mi vasiborogou na lame tana rane isa.

35 Ura na rane isa sa kode mina lame vasiboro veiniria na sipata sira doru tinoni qai suvere pa doruna na gugusu pa peso.

36 Ba agou mu suvere kopu beto mu vavara doru totoso, ko muna boka varene sagou totonai muna tome laoria agou sira na ginugua pira beto ko muna boka turu varene pa moena na Tuna na Tinoni,>> sau si Jisu.

37 Ego ko sa suvere vaivagigalai pa kakabarena zelepade si Jisu beto doru vevelu sa sa lao sisa pa kubo Olive ko sa puta ketakoi na bongi.

38 Ko doru vuvugei sa qai lalao pa kakabarena zelepade sira doru tinoni, ko qai nonongoro pa vaivagigalai tana.

22

Qai Vaivavakatonia na Vamatena i Jisu
(Matiu 26.1-5, 14-16; Maka 14.1-2, 10-11; Jone 11.45-53)

1 Ego ko sa tata gu sa na vavolo Bereti Nake Kovuruna, isa qai gigalania na vavolo Alokata.
2 Qai matagutuniria ira na kuta iama beto ko ira qai vaivagigalainia na Vavanau sira na tinoni, ko sa vei sa qai kole nyaqoa kai soana ko mai aru tamana golomia si Jisu ko mai vamatea qarigu.
3 Ego beto sa tomea i Setani si Jiudasi, isa qai kukunia i Isikarioti, isa tugu kame ira ka manogarua sepele.
4 Ko sa turu riu si Jiudasi ko sa lao tadira na kuta iama beto na mamata tadira na tinoni kopu pa ruma zelepade, ko qai vavakatonia ira sa vei beto mina boka gabala kana vaniria isa si Jisu qarigunia.
5 Poni qai qerania ira sa na vinatuvisi sa roiti vaniria i Jiudasi, ko qai vaivaegonia tugu ira sa mai vania na poata sisa qarigu.
6 Sa vaegoa tugu i Jiudasi sa na dia nyorogua ko sa podalai nyaqoa gu isa sa kai totoso jongana vei beto maike boka gigilai na tinoni, ko mina teku valao vaniria ira si Jisu sau.

Sa Tavatana Vania i Jisu sa na Vavolo Alokata
(Matiu 26.17-25; Maka 14.12-21; Jone 13.21-30)

7 Ego sa kamu sa na ranena na vavolo Bereti Nake Kovuruna totonai qai kuboloria na lami vavolo Alokata.
8 Ko sa garunuria i Jisu sira Pita i Jone, pira sauniria, <<Mu lao, ko mu vanaqitia sa na tetekuna Alokata tadagita ko tana teteku,>> sau.
9 Poni pira qarigunia ira sisa, <<Pai sa qu nyoguania ao ko mene lao vatanania agei? >> qarigu sira karu.
10 Poni sa pira sauniria i Jisu sira, <<Vainongoro! Tonai muna lao kamu sao karu pa gugusu pa Jerusalema, sa kode muna gosoria ao karu sa kai tinoni sa pogoso jagi kolo. Muna tutia sa na tinoni isa ko muna lao tome pa ruma sa tome isa.
11 Ko pira muna poja veinia sa na tinoni poreona ruma, <Pira sau sa na Tinoni vaivagigalai, Pai sa na lose ketakoi mana tekunia ara beto ira na qua sepele sa na tetekuna Alokata? sau,> munagunia.
12 Kode mina vabatinigou isa sa kai lose lavata pa narena pa nulu, sa tei tavatana vanigita tu. Ko ketakoi sa muna lao vatanania agou sa noda tetekuna,>> sau si Jisu.
13 Qai taloa riu sira karu, ko qai lao tugu batia ira karu sira doru sakasava vei tugu sa tei pojaniria tugu i Jisu. Ko qai vatana vakolea ira karu sa na tetekuna Alokata ketakoi.

Na Vavolo tana Bangara
(Matiu 26.26-30; Maka 14.22-26; 1 Koriniti 11.23-25)

14 Totonai sa kamua sa na totoso tana Alokata, sa sa teteku tavitiria i Jisu pa tevolo sira na ona tinoni tagarunudi.
15 Pira sauniria isa sira, <<Qa nyogua vivitiginia tugu ara ko ba teteku tavitinigou agou sa na tetekuna Alokata api, totonai qa oqoro kamua ara sa na vitigi.
16 Ura ma poja veinigou pira: maneke isongo teku ligua mule ara sa na tetekuna Alokata, tinganai mina tavagore votu sa na ginuana pa binangara tana Tamasa,>> sau si Jisu.
17 Beto sa sa tekua i Jisu sa na kapa vaini, ko sa paranga jonganania, beto pira sauniria, <<Pia, tekua, ko mu okoto bukua.
18 Ma pojanigou: podalai kopira sa maneke buku ligua ara sa na vaini api, tinganai mina lame na binangara tana Tamasa,>> sau sisa.
19 Beto sa sa tekua mule sa kai kipa bereti, ko sa paranga jonganania, sa kikipai ko sa okoto ianiria, beto pira sau, <<Api sa na tiniqu qa vanigou ara agou. Mu tekua pa varoroqugu ara,>> sauniria.
20 Ego ko pa soana vei mutugu isa sa, liguna sa beto na tetekuna Alokata, sa sa tekua isa sa kai kapa vaini, ko sa vaniria pira sauniria, <<Na kapa vaini api sa na vinaego koregana tana Tamasa, sa vei na orunguqu sa nyoro pa laemiu agou.
21 Ba dogoro! Isa mina gabala kanasiu ara sa sa korapa gu toqo tavitisiu ara pa tevolo api!
22 Mina tavamate sa na Tuna na Tinoni vei sa nyoguania na Tamasa, ba mina tekua na takulanga lavata sa na tinoni sa gabala kanasiu ara!>> sau si Jisu.
23 Totonai qai nongoria inara sau isa, sa qai vaigua mekadi sira na sepele i sei beka ira ka visa sa mina roiti vei qarigu.

Na Vaitokena na Vinalavata

24 Kai vaitoke veveina i sei ira sa kode na tinoni poreveveina jola qarigu sa sa poraka votu lame vei tadira na sepele.
25 Poni pira sauniria i Jisu sira, <<Ira na bangaradi ira na tinoni karovodi sa qai lalaeniria gu mekadi ira sa na toa tadira na dia tinoni, beto ko ira pore dia viva ba qai nyogua tagigala <Na Tinoni Jongadi Ko Na Baere Tadira Na Tinoni> tugu.
26 Ba agou sa munake vei inara. Isa mina poreveveina jola tamugou sa mina vaikete mulenia tadira doru, beto isa sa suvere mamatanigou sa mina kole vei na miu nabulu tu.

27 Ura i sei sa na poreveveina jola? Isa
sa teteku pa tevolo, ba isa na tinoni sa
vatana vania na gagani na tinoni sa teteku
pa tevolo? Isa tugu sa teteku pa tevolo ke!
Ba ara sa na qua suvere tamugou sa qa vei
gu isa na nabulu.
28 Agou sa qu tei suvere tavitisiu tu pa
tapata qa gosororia ara.
29 Ko sa vei sa kai muqisi vei na Tamaqu
sa tei vanisiu tu na binangara, poni sa agou
30 ba muna somana teteku na buku pa
qua tevolo pa qua binangara sagou, beto
agou muna toqo pa totoqona bangara ko
muna totoliniria sira ka manogarua bubutu
Izireli,>> sau si Jisu.

Sa Korotonia i Jisu sa i Pita mina Kilu Palenia sisa
(Matiu 26.31-35; Maka 14.27-31; Jone 13.36-38)

31 Beto i Jisu pira saunia si Saimone,
<<Saimone! Saimone! Sa tei vamalumia
tu na Tamasa si Setani ko mina podekegou,
ko mina vaipikatainiria na jongadi beto na
ikeredi. Kai muqisi podeke vei na tinoni
umuma sa pikataria na ikikadi na kiko pa
kikodi.
32 Ba ara qa tei vavaranigo tu sao Sai-
mone, ko na mua rarange mike munyala.
Ko tonai muna neqi ligu mule pa mua
rarange sao, sa muna tokaniria ao sira ka
visa tasimu sepele inara ko muna vaneqiria
na dia rarange,>> sau si Jisu.
33 Poni pira sau si Pita, <<Bangara, ara sa
qa vanaqiti ko mana tuti tomego ao pa ruma
vaipiu ko mana mate tavitigo tugu!>> sau.
34 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Ma po-
janigo, Pita! Mina oqoro piranga na koko-
rako kode bongi, sa muna kilu palenisiu ara
kue totoso sao,>> sau si Jisu.

Na Pausu, na Mane, beto na Benete

35 Beto sa pira sauniria i Jisu sira na ona
sepele, <<Totonai qa garunu variugou ara,
beto qa pojanigou ko munake pogoso kuku-
rani poata, na mane beto ko na sadolo qau-
nigou, sa ai sa vei? Sa papakanigou tu kaki
sakasava?>> sau sisa.

Poni pira qarigu sira, <<Kepore tugu kai
sa be papakania,>> qarigu.

36 Poni pira sauniria i Jisu, <<Ego, ba
kopira sa isa sa poreona kukurani poatana
babi na mane, sa mi pogosia tugu. Ko isa ke-
pore ona benete vaipera, sa mi lao vavainia
na ona koti ko mi vai tekua kai benete.
37 Ura ma pojanigou sisa vei sa kole pa
Kukuti Tabuna, isa pira sau, <Sa somana
taanye tavitiniria ira na tinoni ikikeredi
sisa,> sau, sa mina tavagore votu. Ura isa sa
takuti na veveiqu ara, sa kode mai gore votu
tugu,>> sau sisa.

38 Poni pira qarigu sira na sepele, <<Ban-
gara, dogoro! Pira sa karu benete vaipera
tadagita!>> qarigu.

Poni sa pira sauniria i Jisu, <<Jongana,
beto gu kopira!>> sau si Jisu.

I Jisu sa Vavara pa Kubo pa Olive
(Matiu 26.36-46; Maka 14.32-42)

39 Ego sa taloa pa Jerusalema si Jisu, ko
sa sae pa kubo pa Olive, sa vei tugu sa tei
roroitinia tugu isa kubo totoso. Ko qai tuti
laoa tugu isa sira na ona sepele.
40 Totonai sa kamu sisa pa ia ketakoi, sa
pira sauniria sira na ona sepele, <<Mu su-
vere vavara, ko muke vukele pa totoke,>>
sauniria.
41 Beto sa rerege lao vasou iqona sisa,
pada souna boka gona laonia kai patu, ko sa
toqo sori tutungu pa peso, ko sa vavara vei
pira,
42 <<Tamaqu, vei muna vamalumia ao, sa
mu varijoa taqu sa na totoso vitigi api. Ba
nake qua nyorogua ba na nyorogua tu tamu
sa mina tatuti,>> sau.
43 Beto sa bola votu kamu vei pa noka sa
kai mateana ko sa vaneqia sisa.
44 Sa takulanga vivitigi sisa, ko sa vavara
vaneneqi jola ko na ipatana sa sa vei na
orungu qai ononi gore pa peso.
45 Beto sa sa turu sisa ko sa rerege mule
lao tadira na ona sepele sau, sa sa batiria qai
tei puta tu, ura sa mabo pavu na tinidi pa
takulangana isa.
46 Poni sa pira sauniria, <<Ai sa vei ko qu
puta tu? Mu dorava ko mu tatakole vavara,
ko muke vukele pa totoke,>> sau sisa.

I Jisu qai Aru Tamania ira na ona Kana
(Matiu 26.47-56; Maka 14.43-50; Jone 18.3-11)

47 Totonai sa korapa paparanga vei inara
i Jisu, sa sa bola kamu gu sa kai minete
tinoni sa toniria i Jiudasi, isa kame ira ka
manogarua sepele. Sa rijo lao tatai isa si Jisu
ko sa aoa.
48 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Jiudasi,
qu gabala kanania ao pa ao vei inara sa na
Tuna na Tinoni?>> sau sisa.
49 Totonai qai batia ira na sepele qai tutia
isa sa na ginugua mina taroiti qarigu, sa qai
nanasia si Jisu, <<Bangara, me lao qataniria
na mei benete vaipera?>> qarigu.
50 Beto kame ira ka visa ona sepele sa
sa lao taqasa teusu palea sa na kale talingi
matuana na nabulu tana kuta iama lavata.
51 Ba sa tokeria i Jisu, pira sauniria,
<<Beto gu, sa pada gu munake vajolai! >>
sau. Beto sa lao arua isa sa na talingina na
nabulu, ko sa salania.
52 Beto sa pira sauniria i Jisu sira na kuta
iama, na mamata tadira na tinoni kopu pa
kakabarena zelepade, beto tadira na tinoni

22:37 Aisea 53.12.

mamata tadira Jiu, ira qai aru tamania, <<Ai sa vei? Na tinoni raja ikiko beto na tinoni vavarivai sara, ko qu pogoso bolanisiu na benete na kubau agou?

53 Beko doru rane qai jola inara na suverequ gu pa kakabarena zelepade sara, ba quke aru tamanasiu tu! Ba api gu ko na miu totoso qu nyoguania muna roitinia, isa na totoso sa kole bangara na neqi tana rodomo!>> sau si Jisu.

I Pita sa Kilu Palenia si Jisu
(Matiu 26.57-58, 69-75; Maka 14.53-54, 66-72; Jone 18.12, 25-27)

54 Beto sa qai aru tamania ira si Jisu ko qai toni laonia pa ruma tana kuta iama lavata. I Pita sa sa tututi vasosouona tu pa ligudi ira.

55 Ko totonai sa qai vatoaia ira sa kai iku pa vaikorapaina na bobole sesebena na ruma tana kuta iama lavata beto qai kole toqo vailivutainia ira, sa sa lao somana toqona tugu tadira si Pita.

56 Totonai sa bati vaia kai nabulu rereko pa malarana na iku si Pita, sa sa dogoro taria, beto sa parangia, <<Api tugu sa kai tinoni sa tututia i Jisu!>> sau.

57 Ba sa kilu pale i Pita sisa, pira sau, <<Koi ago, qake gigilai ara sa na tinoni ina!>> sau.

58 Ko sa sosovai gu iapeki beto sa dogoro vaia mule kai tinoni sisa, ko pira saunia, <<Ao ba kame tugu agou qu tutia i Jisu sao! >> saunia.

Poni sa pira sau si Pita, <<Qokolo, nake ara sa!>> sau.

59 Ego ko sa jola padana kai aoa sa sa lamegana gu mule sa kai tinoni, ko pira sa paranga vaneneqi vei, <<Api vapura sosoto gu sa kame ira qai tutia i Jisu, ura kai tinoni Qalili sa na bangara api!>> sau sa na tinoni isa.

60 Ba pira sau si Pita, <<Qokolo, qake isongo vagigila podekia tugu ara sisa qu korapa pojai ao ina!>> sau. Isa tugu sa korapa paranga vei inara i Pita, sa sa piranga gu sa na kokorako.

61 Totonai sa sa balinga sa na Bangara ko sa do taria si Pita, poni sa roqu kamua i Pita totonai sisa vei sa tei pojania tu na Bangara isa perangana, isa pira sau, <<Mina oqoro piranga na kokorako kode bongi, sa kode muna kilu palenisiu ara kue totoso sao,>> sau.

62 Ko sa votu lao pa peguru si Pita ko sa lukana vapasania.

Sa Tavalede na Tapiqolo si Jisu
(Matiu 26.67-68; Maka 14.65)

63 Ego ira na tinoni qai saderenia i Jisu sa qai vavaledenia beto qai mamajai sisa.

64 Qai piko suqutu vapaea na matana, beto qai totepia, <<Ego, mu ulenia tu! I sei moko sa korapa majago?>> qarigunia.

65 Beto kubo mule sa na paranga ikikeredi qai poja tarinia isa.

Sa Tatoni lao pa Moena na Kauniseli Tadira na Jiu si Jisu
(Matiu 26.59-66; Maka 14.55-64; Jone 18.19-24)

66 Totonai sa rane neqa sa qai vaikamu sira na tinoni mamata tadira na Jiu, na kuta iama, beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau, ko sa tatoni lao pa moena na kauniseli tadira na Jiu si Jisu,

67 ko qai parangia ira si Jisu, <<Vei mina Karisito sao, sa mu ule vanigei moko! >> qarigu.

Poni pira sauniria isa, <<Vei mana pojanigou ara tugu sa na Karisito managu, ba munake vasosotosiu tugu agou.

68 Beto vei mana nanasa laonigou kai nanasa ara, ba munake boka oesiu sagou.

69 Ba nake sovaina sa na Tuna na Tinoni sa mina toqo pa kale matuana na Tamasa vivana jola,>> sau sisa.

70 Qai nanasa beto laoa ira doru sisa, <<Ko ai vei? Ao sa na Tuna na Tamasa?>> qarigunia.

Poni sa oeria isa sira, <<Qu korapa pojaimiu tugu agou ko ara sa na Tuna na Tamasa,>> sau sisa.

71 Poni sa qai paranga sira, <<Na vavakato vinasosoto sa mule taqe nyaqoa? Ura taqe nongoria mekada pa beberuna isa,>> qarigu sira.

23

Sa Tatoni Lao ti Paelati si Jisu
(Matiu 27.1-2, 11-14; Maka 15.1-5; Jone 18.28-38)

1 Ego ko qai turu sira doru qai somana pa kauniseli, ko qai toni laonia tai Paelati si Jisu.

2 Qai podalai jutua ira ketakoi sisa, pira qarigu, <<Qe poai agei sa na tinoni api sa kole toni vapiruria na oda tinoni: sa pojaniria na tinoni ko maike tabara takisi lao tana bangara Siza, beto ko sa gigala mulenia tugu mekana isa sa na Karisito kai bangara sau,>> qarigu sira.

3 Ko sa nanasia i Paelati si Jisu, <<Ao tugu sa na bangara tadira na Jiu?>> saunia.

Poni sa oea isa, pira sau, <<Vei tugu qu korapa pojai ao ina,>> sau sisa.

4 Poni sa pira sauniria i Paelati sira na kuta iama beto ria na minete tinoni, <<Kepore sa kai sela ba batia ara ko bi boka tavakilasania sa na tinoni api,>> sau.

5 Ba qai jutu totokai ira sisa, ko pira qarigu, <<Pa ona vaivagigalai sa sa vavaivatagigiriniria na tinoni doru ia pa Jiudia sina. Sa podalai tu pa Qalili, ko kopira sa kamu lani,>> qarigu.

Sa Tagarunu lao tai Herodi si Jisu

6 Totonai sa nongoria i Paelati sa vei inara,
sa sa nanasa sisa, <<Ai vei, na tinoni Qalili
sa na bangara api?>> sau.
7 Ko totonai sa gigilai i Paelati na lame
veina pa Qalili si Jisu, pa ia ketakoi sa bangara i Herodi, poni sa sa garunu laonia isa
ti Herodi si Jisu. Totonai sa i Herodi ba sa
korapa tugu vei pa Jerusalema.
8 Totonai sa batia i Jisu sa sa qera vivitigi
si Herodi, ura sa nongoriaona tugu sa na
veveina i Jisu ko sa nyorogua batia tugu si
Jisu. Ko sa kole nyorogua batiria sa kaki
roiti vaivagabaradi mina roitiniria i Jisu
sau.
9 Ko sa kole dori nanasia i Herodi si Jisu,
ba kepore kai oe bi valaoa si Jisu.
10 Ko qai turu votu lao sira na kuta iama
beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau, ko
qai jutu vivivai si Jisu.
11 Sa paranga ngangangulia beto sa roiti
veinia kai tinoni ikikerena i Herodi beto ko
ira na solodia si Jisu, beto sa qai vasaenia
kai poko gojo doru babata jongana tana
bangara, beto sa qai garunu mule laonia tai
Paelati.
12 Ko pa rane tugu isa sa qai vaibaere
mule sira Herodi i Paelati, goto tonai oqoro
kamua na totoso isa sa na vaikana koledi
sira karu.

Qai Vaegoa ira ko Mina Tavamate si Jisu
(Matiu 27.15-26; Maka 15.6-15; Jone 18.39-19.16)

13 Ego sa kuku vaikamuniria i Paelati sira
na kuta iama, na tinoni mamata tadira na
tinoni Jiu, beto ko ira na tinoni,
14 beto pira sauniria isa sira, <<Qu toni
kamunia agou taqu sa na tinoni api, ko qu
jutua isa sa kole toni vapeleria sira na tinoni
qugu. Ba totonai qa kole nanasa vivilotia
ara pa moemiu sa qake boka batia ara sa kai
sela tana pa ginugua qu jutunia agou isa.
15 Ko i Herodi ba sake batia tugu kai sela
tana, ko sa vei sa sa garunu valamea mule
tadagita. Ko qu batia? Ko na kaberena gu sa
sa kepore sa kai ginugua ikerena sa roitinia
na padana vei beto mina tavamatenia sisa.
16-17 Ko vei sa mana majai gu ropi beto sa
mana ruvata variua,>> sau sisa.
18 Ba qai mekarai vevela votu sira na
tinoni, <<Vamatea na tinoni ina, goto i
Barabasi tu sa mu ruvata valame vanigei!>>
qarigu.
19 I Barabasi api sa sa tavatome pa ruma
vaipiu ura sa somananiria ira qai rajai na
qavuna beto sa varivai.
20 Sa nyorogua ruvatia i Paelati si Jisu,
ko sa paranga laoria mule sira na minete
tinoni.
21 Ba qai vevela laoa tugu ira si Paelati,
<<Vamatea pa korosi! Vamatea pa korosi!>>
qarigu.
22 Poni pira sauniria na vinaue totoso
si Paelati, <<Ura ai vei, na sa sa na roiti
ikikerena sa roitinia isa? Ara qake isongo
batinia tana sa kai sela vei padana beto
mina tavamate sisa! Ko ma majai gu ropi
beto mana ruvata variua,>> sau.
23 Ba qaike koroto tugu kukuku vevela
sa mina tavamate tugu si Jisu qarigu, ko
tinganai qai vamunyalia tu ira sa na roquna
i Paelati.
24 Ko sa vaegoa i Paelati ko mina tavamate
sisa, vei qai nyoroguania ira.
25 Ko sa ruvatia isa vei qai nyoroguania
ira sa isa na tinoni sa tavatome pa ruma
vaipiu pa ginugua vei sa somana rajai na
qavuna beto sa varivai. Goto i Jisu sa sa
loa laonia isa ko mai roitinia sa isa vei qai
nyogua roiti veinia ira tana.

Sa Tavamate pa Korosi si Jisu
(Matiu 27.32-44; Maka 15.21-32; Jone 19.17-27)

26 Ego qai toni riunia ira na solodia si Jisu,
sa qai aru tamania ira na solodia si Saimone
kai tinoni pa Saerini, na koni bola kokona
pa peguruna gugusu, ko qai vapogosonia na
korosi ko sa poso tutinia si Jisu.
27 Kai minete tinoni lavata sa sa tutia i
Jisu, kaki ira sa ira na rereko qai kole lukana
takulangania si Jisu.
28 Poni sa balinga mule tadira na rereko
si Jisu, ko pira sau, <<Agou na rereko pa
Jerusalema! Muke lukanasiu ara, goto mu
lukana mulenigou mekamiu beto ko ira na
tumiu.
29 Ura qai korapa lame sira na rane, tonai
pira mai paranga vei na tinoni, <Qai vavaguadia tugu na vapuraniria sira na egoro,
beto ko ira qaike vapodo koburu na vaivasusu!> marigu.
30 Beto sa mai paranga laoria sira na
kubo, <Mu taqovara amu tarigei!> marigu,
beto ira na gogore sa <Mu amu tarigami!>
mariguniria.
31 Vei mai roiti lameniria ira taqu ara qa
vei na gou toana sa na sakasava pira, sa ai
kode mai roiti veinigou sagou qu vei na gou
matemiu? Kode mina ikerena jola sa mai
roiti laonia ira tamugou!>> sau si Jisu.
32 Ira karu tinoni ikikeredi sa qai toni
kamuniria tugu ko mai vamate tavitinia i
Jisu qarigu.
33 Ko totonai qai kamu sira pa kai ia na
isongona pa Batu Tomate sa qai vamatea
pa korosi ketakoi si Jisu, beto ko vei tugu
ira karu tinoni ikikeredi, kame keta pa kale
matuana beto kame keta pa kale merina.

23:30 Gosea 10.8.

34 Sa paranga si Jisu, <<Tamaqu, mu taleosoniria, ura qaike gigilai ira sa na manugu qai roitinia ira,>> sau sisa. Beto qai gonania ira na solodia sa na patu vivile beto qai tekua ira sa na ona poko.

35 Ko na minete tinoni sa qai kole gu turu dodogoro lao. Goto ira na mamata tadira Jiu sa qai kole vavaledenia beto qai kole nganganguliа si Jisu, pira qarigu, <<Na goto tinoni tu sa sa aloria isa. Ego, kopira sa mi alo mulenia tu mekana vei mina isa sosoto tugu sa na Karisito tana Tamasa, isa na tavilena!>> qarigu.

36 Ira na solodia ba qai vavaledenia tugu sisa, beto qai vania na vaini pasana,

37 beto qai paranga laoa ira sisa, <<Vei mina Bangara tugu tadira na Jiu sao, sa mu alo mulenigo!>> qarigunia.

38 Keta pa batuna na korosi pa narena isa sa sa takuti sira na paranga aipira, na tinajutuna isa. Pira sau: NA BANGARA TADIRA NA JIU SA API!

39 Ego kame ira karu na tinoni ikikerena sa tavatiti pana kai korosi ketakoi, sa sa paranga vivikere laoa isa, <<Qokolo, nake Karisito sao? Mu alogo mekamu beto agei karu tugu vei!>> sau.

40 Ba kame ira karu sa sa tokea sisa sa koni paranga ina, pira saunia, <<Qokolo, quke matagutunia ao sa na Tamasa? Ao kisa ba qu tavakilasa vei tugu sa vei isa.

41 Ba gita karu sa na padada tugu tana tavakilasa, ura gita karu sa taqe taiania na laedi ira na oda roiti ikikeredi. Goto na tinoni api sa kepore ona sela,>> sau.

42 Beto sa sa paranga laoa si Jisu, <<Jisu, mu roroqusiu totonai muna lame vei na Bangara,>> sau.

43 Poni sa oe laoa i Jisu sisa, <<Ma poja sosotonigo ara sao: pa ngeni tugu api muna somana tavitisiu ara pa gusu jojonga sao,>> sau si Jisu.

Na Matena i Jisu
(Matiu 27.45-56; Maka 15.33-41; Jone 19.28-30)

44 Ego papada vei manogarua koloko korapa rane sa sa rodomo sa na tapo ko sa udea na rodomo sa na gugusu tinganai sa kamua na kue koloko.

45 Ko sa tarikatarua sa na poko tobana na zelepade madina pa Jerusalema.

46 Beto sa lukana vevela si Jisu, pira sau, <<Tamaqu, qa loa laonia ara pa limamu ao sa na gagalaqu! >> sau, beto sa loai sa na singo bebetona.

47 Totonai sa batia na tinoni mamata gogoto sira na roiti vei qai pidoko pira, sa sa vatarasaea isa sa na Tamasa, beto pira sau, <<Sosoto! Na tinoni tuvisina sapi,>> sau.

48 Ira doru tinoni sa qai vaikamu kole dodogoria na vamatena i Jisu. Ko totonai qai batia na roiti qai taroiti inara sa qai okoto poararia na raraqodi pa dia takulanga, beto qai okoto mule riudia pa dia ruruma.

49 Ira doru vei qai gigila vatatalea i Jisu beto ko ira ka visa rereko qai koko tutia lame isa pa Qalili sa qai turu pa souna ko qai kole dodoro laoria sira na roiti aipira.

Na Vapaena na Tinina i Jisu
(Matiu 27.57-61; Maka 15.42-47; Jone 10.38-42)

50 Ego koleona sa kai tinoni na isongona i Josepa, na somana mebana pa kauniseli tadira na Jiu, beto kai tinoni jongana beto na tuvisina sisa.

51 Sake somana vaegoa isa sa na vivile tadira na kauniseli ko mina tavamate si Jisu. Na tinoni pa gugusu pa Arimatia kai gusu pa ia pa Jiudia sisa, beto ko sa kole tugu verania isa sa na lamena na binangara tana Tamasa.

52 Ko sa lao pa moena i Paelati sisa, ko sa tepai sa na kokobu tinina i Jisu ko mi riu golomia sau.

53 Ko sa teku vagorea isa sa na tinina i Jisu, beto sa udenia kai poko keala liosona, ko sa lao vakolea pa leona kai bevi patu na tagura kori vakolena, ko oqoro pore kai kokobu tinoni bi tei tavakolenia mai tu sa na bevi isa.

54 Na rane vatana sa tonai, beto sa tata na rane Minere.

55 Ira na rereko kokodi pa Qalili beto qai tuti lamea i Jisu sa qai tuti laoa i Josepa, ko qai dogoria sa na bevi beto ko isa vei qai vakole veinia na kokobu tinina i Jisu pa bevi.

56 Beto sa qai mule riudia ketakoi na suveredi sira na rereko, qai lao vatanania na oela umanga jonga mai valaonia pa tinina i Jisu qarigu. Ko totonai sa kamu na rane Minere sa qai minere isa na tutina na garunu.

24

Na Turumulena i Jisu
(Matiu 28.1-10; Maka 16.1-8; Jone 20.1-10)

1 Ego na vuvugei jonga na rane momoe pa vuiki, sa qai munu vuvugei lao pa bevi sira na rereko ko qai pogosoria sira na oela umumanga jonga qai vatanai.

2 Ba tonai qai lao kamu poni sa qai batia sa tei tabokili varijo tu pa atakamanana na bevi sa na patu qai pateinia,

3 ko tonai qai tome lao poni qaike batia sa na kokobu tinina na Bangara i Jisu.

4 Tonai qai korapa rurania ira sisa sa vei isa, sa karu marene qai vasaeria na poko kikilangadi sa qai lame turu pa keketaidi.

5 Ko qai matagutu vivikereniria sira na rereko ko qai turu titigore betodia pa peso,

poni qai paranga sira karu marene, pira qarigu, <<Ai sa vei ko qu lame nyaqoa na tinoni toana ketakoi qai kokole ira na kokobu tinoni matedi?
6 Nake lani sisa, sa tei turu mule tu. Qu gigilaimiu sisa vei sa pojanigou totonai sa korapa suvere pa Qalili?
7 Sa pojai isa totonai sa na veveina na Tuna na Tinoni sa kode mina tavalao pa limadi ira na tinoni seladi ko mina tavamate pa korosi, ba pa vinaue rane sa kode mina turu mule sau,>> qarigu.
8 Totonai sa qai roroqu kamuria ira sira na paranga tana,
9 ko qai taloa pa bevi ko qai mule vavakato vaniria sira ka manogameka sepele beto ira doru qai tututia i Jisu.
10 Ko ira Mere Magadalene, i Joana, i Mere na tinana i Jekopi beto ira kaki rereko qai tutiria sa qai vavakatonia tadira na tinoni tagarunudi sa na vavakato api.
11 Ba na vavakato api sa vei kai vavakato malivi gu tadira na tinoni tagarunudi, ko qaike vasosotoria sira na rereko.
12 Ba i Pita sa gasa turu ko sa abutu lao sa pa bevi, ko sa ovoro ko sa oviki lao, poni sa batiria na poko gu qai korapa koledia. Ko sa taloa ko sa gabala mule pa ruma sisa beto ko sa kole tugu roroqua sa na sa beka sa podo sau.

Ira Karu Sepele qai Rerege lao Pa Imeasi (Maka 16.12-13)

13 Ego pa ranena tugu isa sa ira karu sepele tai Jisu sa qai korapa lalaodia pa kai gusu na isongona pa Imeasi, na souna koko pa Jerusalema sa papada vei manogarua kilomita.
14 Ko qai kole vaivavakatoniria ira karu sira doru sakasava qai koni pidoko aipira.
15 Totonai qai korapa vaipaparanga beto qai vaiguaniria ira karu sira na sakasava aipira, sa i Jisu mekana sa lame kamuria ko sa mekarai rerege tavitiria.
16 Ko qai batiadia tugu ira karu sisa ba qaike doro gigalia ira karu sisa.
17 Poni sa nanasa laoria i Jisu sira karu, pira sau, <<Na sa sa na vavakato qu korapa vaigonania agou karu pa miu rerege lame? >> sauniria.

Poni sa qai turu vanoso, korapa doro takulangadi.
18 Beto sa kame ira karu, na isongona i Kiliopasi, sa oe laoa, <<Qokolo, ao gu mekamu sa na tinoni koni kamumu pa Jerusalema? Ko sa vei sa quke gigilaria sira na sakasava qai pidoko pa rane qai koni jola pira? >> saunia.
19 Poni sa nanasaria si Jisu, <<Ai sakasava veveidi sa qu pojaria ao karu?>> sauniria.

Poni pira qarigu sira karu, <<Na veveina i Jisu pa Nazareti. Kai tinoni kokorotai sa neqi pa ona paranga beto na ona roiti pa moena na Tamasa beto ira na tinoni sisa.
20 Ko ira na mei kuta iama beto na mei tinoni mamata sa qai tekua ko qai vaivaegonia na ona mate, ko qai vamatea pa korosi sisa.
21 Agei qe kole rorovenia sa isa tugu sa na tinoni mina aloa sa na bubutu Izireli qeu. Pa riso gu qai taroiti sira doru sakasava aipira.
22 Ego beto sa ira kaki rereko tavitimei agei sa qai varuragei gu mule. Qai lao pa bevi pa ngeni vuvugei jonga
23 ba qaike batia sa na kokobu tinina. Ego beto sa qai mule pojanigei sa qai batiria pa dodogoro sira na mateana, ko ira na mateana qai pojaniria sa sa tei toa mule tu sisa qarigu.
24 Ko ira kaki tavitimei mule sa qai lao pa bevi, poni sa qai batia sa isa tugu vei qai pojai ira na rereko, goto isa sa qaike batia,>> qarigu.
25 Poni pira sauniria i Jisu sira karu, <<Qu duduvili sagou ko na roqumiu sa mamavo vivitigi pa vasosotodi ira doru sakasava qai pojaria ira na tinoni kokorotai!
26 Na tanguti vakolena sa na Karisito sa mina gosororia mai sira na vitigi aipira beto sa mina tavalavata!>> sau.
27 Ego beto sa podalai pa kukuti ti Mosese ko sa kamu pa kukuti tadira doru tinoni kokorotai, sa sa kole ruvata vakabere vaniria isa sira doru sakasava qai tapoja pa Kukuti Tabuna na veveina mekana.
28 Ego ko tonai qai lame tata kamua sa na gusu qai korapa rerege laoa, poni sa roiti vei mi jola laona sau sisa,
29 ba qai tepa vivitigia ira karu sisa, pira qarigunia, <<Mu suvere tavitigei, ura sa tei vevelu tu beto mi rodomo gu sau sa na eqa,>> qarigunia. Poni sa lao suvere tavitiria pa ruma.
30 Ego totonai sa lao teteku tavitiria pa tevolo sa sa tekua isa sa na bereti ko sa manania, sa kikipai, beto sa ianiria.
31 Pana totoso tu isa sa revanga sa na matadi sira karu ko qai gigalia sisa, beto sa sa pae gu pa dia dodogoro sisa.
32 Poni qai vaiparanga vei pira sira karu, <<Qokolo, kale pu vei na iku vuvurungu inara pu vei sa na buloda totonai sa kole parangagita pa soana, beto totonai sa kole revanga vanigita na Kukuti Tabuna, oko?>> qarigu.
33 Ko qai gasa turu tugu pa totoso isa sira karu ko qai mule lao sa pa Jerusalema. Qai lao kamu sa qai batiria sira ka manogameka sepele beto ira kaki mule,
34 ko pira qarigu, <<Sosoto! Na Bangara sa sa toa mule, ko sa tei votu mutu tai Saimone! >> qarigu.

35 Ego beto sa ira karu ba qai vavakato
vaniria sa isa veveina qai gosoria isa pa
soana laona, beto na veveina qai gigalia
tonai sa kikipai na bereti.

I Jisu sa Votu tadira na Sepele
(Matiu 28.16-20; Maka 16.14-18; Jone
20.19-23; Roiti 1.6-8)

36 Ego totonai qai korapa vavakatonia ira
sa na sakasava aipira, sa i Jisu mekana sa
turu pa vaikorapaidi ira doru, beto pira
sauniria, <<Na bule mi somana tamugou!>>
sauniria.
37 Qai matagutu vivitigi sira, beto qai ro-
rovea sa palu qai batia na onguna kai tinoni
qarigu.
38 Poni sa paranga laoria i Jisu sira, <<Ai
sa vei ko qu takulanga, beto ai sa vei ko sa
rabeke na roqumiu?
39 Mu dororia tu na limaqu na nenequ
ko, ura ara tugu sapi! Mu ulisiu beto mu
dorosiu, ura na onguna na tinoni sa sa ke-
pore na masana beto na pupudana, goto
ara sa koledia masaqu beto na pupudaqu,>>
sauniria.
40 Pa liguna sa paranga vei pira, poni sa
vadogoroniria na limana beto na nenena.
41 Ego ko tonai qai korapa qera tugu
ba qaike boka vasosotoa tugu, poni sa
sa nanasaria, <<Ai vei koleona kaki miu
tetekuna?>> sau.
42 Poni qai vania kai kipa igana paruguna,
43 ko sa tekua ko sa gania pa moedi ira
doru.
44 Beto pira sauniria, <<Aipira sira na qua
paranga qa tei ule vanigou tu totonai qa su-
vere tavitigou. Doru sakasava veveiqu ara
qai takuti pa Vavanau ti Mosese, tadira na
tinoni kokorotai beto pa Kera Vinatarasae
sa mai tavagore votu tugu qaunigou,>>
sauniria.
45 Beto sa revangia isa sa na roqudi ko qai
boka doro vakabereria sira na ginuadi na
paranga pa Kukuti Tabuna,
46 beto pira sauniria, <<Na takuti
vakolena pa Kukuti Tabuna sa na Karisito
sa mina gosoro vitigi ko mina mate beto na
rane vinaue mina turu mule pa mate sisa.
47 Beto ko na nongorona ira na tinoni mai
gabala ko na dia sela mi taleosae sa mina
tatarae pa nisongona isa tadira doru puku
tinoni, podalai tugu pa Jerusalema.
48 Agou sa muna vavakatoniria sira na
sakasava qu batiria aipira.
49 Ko ara mana garunu valagere vanigou
sa na vaivana sa taringunguti vakole
vanigou na Tamaqu. Ba mu suvere pa
gusu pa Jerusalema tinganai muna isongia
mai tu sa na neqi mina lagere vei pa nulu
vavagalo,>> sau si Jisu.

Na Mule Saena i Jisu Mule Noka
(Maka 16.19-20; Roiti 1.9-11)

50 Ego beto sa sa toni votu lao veiniria
pa Betani i Jisu sira, beto sa alakaniria na
limana ko sa mananiria.
51 Totonai sa korapa mananiria poni sa
rijo tadira sisa ko sa iolo taloa tadira ko sa
sae vei pa noka.
52 Ego ko pa liguna qai vatarasaea, poni
sa qai muledia pa Jerusalema beto na qera
lavata sa kole pa bulodi.
53 Beto ko qaike noso lao vatarasaea ira pa
kakabarena zelepade sa na Tamasa.

I Jone

1 Pa popodalaina sa sa tei koleona tu sa
na paranga, ko na paranga isa sa sa su-
vere tavitia na Tamasa, ko na Tamasa sa na
paranga.
2 Na paranga sa pa popodalaina tu sa
suvere tavitia na Tamasa.
3 Qai podaka votu lame vei gu tana
paranga sira doru sakasava sa roitiniria na
Tamasa, ko kepore kai sa pa vinapodaka sa
bike taroiti pa neqi tana paranga.
4 Na paranga sa na toa, ko na toa api sa na
kabere tadira na tinoni.
5 Na kabere sa tolanga pa rodomo, ba na
rodomo sake boka amua sa na kabere.
6 Ego koleona sa kai tinoni sa garunia na
Tamasa, na isongona isa si Jone.
7 Isa sa lame kai tinoni ulule ko sa ululenia
sa na veveina na kabere, ko ira doru tinoni
mai vasosotoa sisa sau.
8 Ba isa mekana sa nake kabere, goto sa
lame gu ululenia na veveina na kabere sisa.
9 Na kabere tu api sa na kabere sosoto sa
lame pa kasia gusu, ko sa vakabereria doru
tinoni.
10 Isa sa lame suvere pa kasia gusu, ko isa
tugu sa sa varoitia na Tamasa ko sa roitinia
na kasia gusu, ba na kasia gusu sa sake
dogoro gigilai sisa.
11 Sa lame pa ona gusu mekana sosoto
sisa, ba qaike vatogai ira tugu na ona tinoni
mekana sisa.
12 Ba ira doru qai vakamua ko qai vasoso-
toa sa nisongona isa, poni sa isa sa ianiria na
neqi ko qai podo koburu tana Tamasa sira.
13 Qaike podo pa soana kolena bi pa masa
na orungu babi pa roroqu tana marene sira,
goto na Tamasa tu mekana sa vapodoria.
14 Ego sa lame tini tinoni sa na paranga
ko sa suvere vaisomanai tamigei ko agei qe
dogoria sa na ona malakapi jojonga, isa na
malakapi jojonga vei tana Tuna mekai sa
koko vei tana Tamana beko ko sa pugelia na
vairoqu vaialona beto na sosoto sisa.
15 Ko sa ululenia i Jone sa na veveina
isa, pira sa vevela votu vei, <<Inana sisa
qa pojai ara na veveina totonai pira qau
perangaina, <Isa na tinoni mina tuti ligu
lamesiu ara sa sa lavata jolanisiu ara, ura qa
oqoro pore ara sa sa tei suvereona tu sisa!>
qau,>> sau si Jone.
16 Pa ona tinamasa pugelena isa sa gita
doru taqe somana teku vaitakoiniria sira
nona vairoqu vaialona.
17 Ura na Vavanau sa sa tavagore vei tu
ti Mosese, goto na vairoqu vaialona beto na
sosoto sa sa lame vei ti Jisu Karisito.
18 Kepore sa kai tinoni bi tei batini matana
tu mai sa na Tamasa, goto na Tuna mekai
gu, isa na Tamasa, isa sa togasa tana
Tamana, isa sa sa ule vakabare vanigita sa
na Tamasa.

I Jone Paputaiso sa Ulenia nona Roiti

19 Ego api sa na ulule tai Jone totonai qai
garunuria ira na iviva mamata tinoni Jiu
pa Jerusalema sira kaki iama beto kaki na
bubutu Livai, ko qai lao nanasia sisa, <<I sei
sao?>> qarigunia.
20 Poni i Jone sa ule votunia beto sake
daiona pojaniria, goto sa ule votunia gu,
pira sau, <<Ara sa nake Karisito,>> sauniria.
21 Poni sa qai nanasia, <<Ko i sei ropi sao?
I Elaija?>> qarigunia.
<<Dai ara nake isa,>> sau si Jone.
<<Goto i sei tu? Na tinoni kokorotai sao?
>> qarigunia.
Poni sa oeria i Jone sira, <<Dai,>> sau.
22 Poni sa pira qarigunia, <<Ko i sei sa ao?
Mu ule vanigei ko me mule pojaniria sira
qai garunu valamegei. I sei qu doro veinigo
mekamu sao?>> qarigunia.
23 Poni pira sau si Jone, <<Ara sa
Kai ovovele pira sa kukuku vei pa qega:
<Mu vatanai sa na soana tana Bangara!
>
Isa vei sa korotonia i Aisea na tinoni koko-
rotai,>> sau si Jone.
24 Ira tu na Parese qai garunuria sira na
tinoni aipira
25 ko qai nanasia si Jone, pira qarigunia,
<<Ko vei nake Karisito, nake i Elaija, beto
nake tinoni kokorotai sao, poni sa ai sa vei
ko qu korapa vaipaputaiso tu sao?>> qari-
gunia.
26 Poni sa oe laoria i Jone sira, <<Ara sa
qa paputaisoniria na kolo sira na tinoni, ba
sa korapa gu suvereona pa vaikorapaimiu
agou sa isa quke gigilai agou.
27 Isa sa sa korapa tuti ligu lamesiu ara, ba
ara sa qake pada ko mana ruvataria na piko
buti tana,>> sau si Jone.
28 Na roiti pira sa qai gore votu pa Betani,
pa kale sagere tapo pa pie Jodani, ketakoi sa
kole vaipaputaiso i Jone.

Na Lami Tana Tamasa

29 Ego ko sa rane ligu neqa sa i Jone sa
batia si Jisu sa korapa rerege lame tana,
poni sa paranga, <<Doro! Poni sa na lami*
tana Tamasa, isa sa vulasa paleria na sela
tana kasia gusu!
30 Na veveina isa sa qa pojai ara tonai pira
qau, <Kai tinoni sa korapa tuti ligu lamesiu

1:23 Aisea 40.3; Matiu 3.3; Maka 1.3; Luke 3.4. * **1:29** Na lami sa na tuni sipi. Na lami sa qai vavakukuvunia ira na iama tadira na tinoni Izireli ko qai vulasaniria na sela tadira na tinoni Izireli.

ara sa sa poreveveina jolanisiu ara, ura sa tei suvereona tu sisa totonai qa oqoro pore sara,> qau.

31 Ara ba perangana qake gigilai i sei sisa, ba qa lame vaipaputaisonia gu na kolo sara ko mi bola tadira na tinoni Izireli sisa qau,>> sau si Jone.

32 Ko sa ululenia i Jone sira sa batiria, pira sau, <<Qa batia ara sa na Gagala sa igoro gore vei kai kuru pa noka ko sa gore toqoa sisa.

33 Ko perangana sa qake gigilai tugu ara sisa, ba isa tu na Tamasa sa garunusiu ko qa vaipaputaisonia na kolo sa pira qiunisiu, <Isa muna batia mina igoro gorea ko mina toqoa na Gagala, sa isa tugu sa sa vaipaputaisonia na Gagala Tabuna,> qiunisiu.

34 Ko qa tei bati sosotoa tu ko qa ulenia ara sa isa tugu sa na Tuna na Tamasa,>> sau si Jone.

Ira na Sepele Momoe ti Jisu

35 Ego sa rane ligu neqa totonai sa korapa turu tavitiria karu ona sepele si Jone,

36 ko sa batia isa sa korapa rerege lao vei ketakoi si Jisu, sa sa paranga si Jone, <<Doro! Poni sa na lami tana Tamasa! >> sau.

37 Ego ko tonai qai nongoria ira karu sepele sisa vei sa parangania isa, poni sa qai lao tutiadia i Jisu sira karu.

38 Ego ko totonai sa balinga si Jisu ko sa batiria qai korapa tutia ira karu sisa, sa sa nanasaria, <<Na sa sa qu nyaqoa agou karu?>> sauniria.

Poni pira qarigu sira karu, <<Rabi, pai qu susuvere sao? >> qarigunia. (Na ginuana Rabi sa na Tinoni Vaivagigalai.)

39 Poni sa parangaria i Jisu sira karu, <<Mei, lame tutisiu ko mu batia,>> sauniria.

Ko qai tutia tugu ko qai lao batia sa na ruma ketakoi sa suvere isa, beto ko sa tei made koloko vevelu tu sa totonai, ko qai kole suveredia tana tinganai sa bongi sa na eqa.

40 I Aduru, na tasina i Saimone Pita, sa kame ira karu sa nongoria na parangana i Jone perangana ko sa tutia si Jisu.

41 Ba i Aduru sa riu mai tu nyaqoa sa na tugana mekana, i Saimone, ko pira saunia, <<Qokolo, agei qe batia gu sa na Mesaea,>> sau. (Na ginuana na Mesaea sa na Karisito.)

42 Beto sa toni laonia ti Jisu si Saimone. Ko totonai sa batia, sa pira saunia i Jisu sisa, <<Ao si Saimone, na tuna i Jone, ba kopira sa muna takukunia i Sipasi sa na isongomu ao,>> sau si Jisu. (Na ginuana nisongo Sipasi[†] sa sa vaitoto vei tugu na ginuana nisongo Pita.)

Sa Kukuria i Jisu sira Pilipi beto i Nataniela

43 Ego sa rane ligu neqa poni sa sa taloa lao pa Qalili si Jisu, poni sa bati gosoria isa si Pilipi ko pira saunia, <<Mei, tutisiu! >> saunia.

44 I Pilipi sa na tinoni Betiseda, isa na gusu ketakoi qai suvere ira Aduru i Pita.

45 I Pilipi sa nyaqoa si Nataniela ko sa parangia, <<Isa na tinoni i Mosese sa kutia na veveina pa Vavanau beto ira na tinoni kokorotai qai kutia na veveina sa qe batia agei. Isa si Jisu pa Nazareti, na tuna i Josepa,>> sau.

46 Poni pira saunia i Nataniela sisa, <<Qokolo, mina boka tugu votu lame vei pa Nazareti sa kai sakasava jongana?>> sau.

Poni sa paranga i Pilipi, <<Mei, lame tutisiu, ko mu batia,>> saunia.

47 Ego ko i Jisu sa batia sa korapa lalameona tana si Nataniela, sa pira sa paranga vei, <<Doro, api sa na tinoni Izireli sosoto, isa sake isongo kolea kai seseke!>> sau.

48 Poni sa paranga si Nataniela, <<Ai sa vei ko qu boka tu gigilasiu?>> sau.

Poni sa oea i Jisu sisa, pira saunia, <<Totonai sa oqoro lao kukugo i Pilipi, poni sa ara qa tei bati momoegoqua tu qu kole toqomua pa kuta gou piqi sao,>> sau.

49 Poni pira sau si Nataniela, <<Rabi, ao tugu sa na Tuna na Tamasa, ao sa na bangara tadira na tinoni Izireli!>> sau.

50 Poni sa oe si Jisu, pira saunia, <<Ai vei, koko vei qa pojanigo gu qa tei bati momoegoqua tu totonai qu kole toqo pa kuta gou piqi qau ara sa qu soni vasosoto? Kode tu muna batiria sira na sakasava mai lavata jolania isa qu batia kopira!>> saunia.

51 Beto sa paranga si Jisu, pira sau, <<Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara sagou: kode muna batia sa na oka mina tarevanga beto ira na mateana tana Tamasa mai gore sae tana na Tuna Tinoni,>> sau si Jisu.

2

Na Vaialava Pa Kena

1 Ego pa vinaue rane sa sa taroiti sa kai inevanga vaialava pa Kena pa Qalili, ko na tinana i Jisu sa korapa ketakoi.

2 Ko i Jisu beto ko ira na ona sepele ba qai somana tasoru valao tugu pa vavolo vaialava isa.

3 Totonai sa pidili sa na buku vaini, poni sa paranga laoa i Jisu sa na tinana, <<Tuqu, sa betoniria na vaini sira,>> sau.

4 Poni sa paranga si Jisu, <<Ko na savana taqu beto tamu sa vei ina, tinaqu? Ara ba na qua totoso sa oqoro kamua,>> sau.

[†] **1:42** Na paranga ***Sipasi*** sa na paranga Aramaiki beto ***Pita*** sa na paranga Qiriki, ko ira karu doru na ginuadi sa na <<patu>>.

5 Poni sa parangaria na tinana sira na
nabulu, <<Muna roitinia gu agou sisa vei
mina garununigou isa,>> sauniria.
6 Ego na tututi pa vinatarasae tadira
na tinoni Jiu sa koledia sa pa kalena na
vavalioso, ko na juki vatanana na vei isa
sa koledia ketakoi sa ka vonomo bogu
patu lavata vuvutugu tarini kolo, padana
pa vaikorapaina vitungavulu lima ko kai
gogoto manoga lita kame.
7 Ko sa paranga laoria i Jisu sira na nab-
ulu, <<Mu vapugeleniria na pie gagale sa na
bogu jagi inara,>> sau. Poni qai vapugele
jutuniria na pie tugu ira sira na bogu ira.
8 Beto sa garunuria i Jisu sira, <<Ego
kopira mu tinu ko mu pogoso laonia tana
tinoni sa kopunia na vavolo,>> sau.
Poni qai pogoso laonia tugu sisa vei sa
pojaniria i Jisu.
9 Ko sa buku podekia na tinoni kopu
vavolo sa na kolo sa tapeluku vaini poni sa
sa valilingia, ba sake gigilai pai sa koko lame
vei sa na vaini isa. (Ba ira na nabulu qai
tinua na kolo ko qai gigilaidia sa.) Ko sa
kukua sa na tinoni sa vaialava,
10 ko pira saunia, <<Qokolo, ira doru
tinoni sa na vaini jongana jola mai tu sa
qai iia momoea, beto totonai qai tei dori
buku tu ira na tinoni sa beto qai iai sa na
vaini nake loka jongana. Ba ao sa qu kopu
vakolea ko kopira tu qu vavotua sa na vaini
jongana jola,>> saunia.
11 Alepi sa na roiti vinagigila momoe sa
roitinia i Jisu pa Kena pa Qalili, ko ketakoi
sa vatadogoronia isa sa na ona neqi, ko ira
na ona sepele qai vasosotoa sisa.
12 Ego pa liguna isa sa qai goredia pa
Kepaniami sira Jisu, na tinana, ira tasina
marene beto ko ira na ona sepele, ko qai
dori susuveredia mai tu ka vivisa rane ke-
takoi sira.

*I Jisu sa Aduria ira qai Vavai pa Kak-
abarena Zelepade*

*(Matiu 21.12-13; Maka 11.15-17; Luke
19.45-46)*

13 Ego sa tei tata tugu sa na totoso vavolo
Alokata tadira na Jiu, ko sa taloa sae pa
Jerusalema si Jisu.
14 Totonai sa kamu sisa ketakoi, ko sa
rerege lao pa kakabarena zelepade, poni sa
batiria sira na tinoni qai korapa vavainiria
na bulumakau, na sipi, na kuru, beto ko
ira na tinoni bebei poata qai korapa toqo
roitinia dia roiti.
15 Poni sa roitinia isa kai gasoro vavai-
iriruna, ko sa adu vovotuniria pa kak-
abarena zelepade sa doru manugu, na sipi,
na bulumakau. Beto sa upele vavukele enga
paleria sira na tevolo tadira qai bebei poata,
ko sa ipaporoniria doru eqa sa na dia poata.
16 Beto pira sauniria sira qai vavainiria
na kuru, <<Mu pogoso votu riuniria pa ia
lani sira na sakasa pira! Muke roiti veinia
na ruma mamaketina sa na ruma tana
Tamaqu!>> sauniria.
17 Totonai qai batia ira na sepele inara
sa vei, poni sa qai gigila kamua ira sisa
vei sa pojai na Kukuti Tabuna, pira sau,
<<Tamasa, na qua roroquna na mua ruma
ao sa sa iku vuvurunguziu,>> sau.
18 Ego ko tonai sa roiti vei inara i Jisu sa
qai lao nanasia ira na mamata tinoni Jiu
sisa, pira qarigunia, <<Na roiti vinagigila
ai veveina sa muna roiti vanigei ao ko agei
mene boka vasosotoa sa qu isongia tugu ao
sa na neqi ko muna boka roiti vei inara?>>
qarigunia.
19 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sauniria,
<<Mu jegaria sa na zelepade madina api,
beto sa na rane vinaue kode mana vaturu
ligua ara sapi,>> sauniria.
20 Poni sa pira qarigu sira na mamata
tinoni Jiu, <<Qokolo, ko ka madengavulu
vonomo aoro tu qai kole roitinia ira sa na
zelepade madina api! Ba ao muna vaturu
ligua pa kue rane gu?>> qarigu.
21 Ba na zelepade madina saunia isa sa na
tinina gu mekana.
22 Ko pa liguna sa turu mule pa mate sisa,
poni sa qai roroqu kamua ira na sepele sisa
sa poja veinia isa api. Ko qai vasosotoa ira
sa na Kukuti Tabuna beto ko na parangana
i Jisu.

I Jisu sa Gigilaiona na Bulodi na Tinoni

23 Ego totonai sa korapa suvere pa
Jerusalema pa totoso vavolo Alokata si
Jisu, poni sa kubo tinoni sa qai vasosotoa
sisa tonai qai batiria na roiti vinagigila sa
roitiniria isa.
24 Ba i Jisu mekana sake totoravusuria
sira, ura sa tei gigila betoriaona tu isa sira.
25 Beto ko sake nyaqoa tadira na tinoni
isa sa na vavakato vinasosoto veveidi ira
na goto tinoni, ura isa mekana sa tei gigila
vatale betoriaona tu sa na roroqu sa kole pa
bulodi na tinoni.

3

I Jisu beto i Nikodimasi

1 Ego koleona sa kai kuta iviva tadira na
tinoni Jiu, kame ira na Parese, na isongona
i Nikodimasi.
2 Ko na tinoni api sa sa lao tai Jisu kai
bongi, ko pira saunia si Jisu, <<Rabi, qe gigi-
lagomei agei sa ao sa kai tinoni vaivagigalai
na tagarunu lame veimu tana Tamasa sao.
Ura kepore sa kai tinoni bi boka roitiniria
sa na roiti vinagigila vevei qu korapa roi-
tiniria ao inara vei bike somana tana sa na
Tamasa,>> sau.

2:17 Kera Vinatarasae 69.9.

3 Poni sa oea i Jisu sisa, pira saunia, <<Sosoto pa sosoto ma pojanigo ara sao: kepore sa kai tinoni mina boka batia na binangara tana Tamasa, vei minake podo mule* mai tu sisa,>> sau.

4 Poni sa paranga si Nikodimasi, <<Ai mina vei beto mina boka kai podo mule mutu sa na tinoni sa tei baragoso tu? Na tinoni lavatana sa minake boka tomea na iapana na tinana ko mina podo na vinarua totoso!>> sau.

5 Poni sa oea i Jisu sisa, <<Sosoto pa sosoto ma pojanigo ara sao: kepore sa kai tinoni mina boka tome pa binangara tana Tamasa, vei minake podo kolo beto na Gagala sisa.

6 Isa sa podo masa sa na masa tugu, goto isa sa podo Gagala sa na gagala tugu.

7 Muke gabarania sisa qa korapa pojanigo na veveina muna podo mule mai tu sagou doru qaunia.

8 Na gava sa sa iru lao vei ketakoi sa nyorogua lao vei sisa. Qu nongoriamua sa na ovangana, ba quke gigilai pai sa koko lame vei beto pai sa korapa lao vei sisa. Kai muqisi podeke vei tugu isa sa na tinoni sa podo pa Gagala,>> sau si Jisu.

9 Poni sa nanasa si Nikodimasi, <<Ko ai mina vei mina boka gore votu sinana? >> sau.

10 Poni sa oea i Jisu sisa, pira saunia, <<Beko ao tu sa na tinoni vaivagigilai tadira pa Izireli, ba quke gigilai tu sa aipira?

11 Sosoto pa sosoto ma pojanigo ara sao: agei sa qe paranga votuniria sira vei qe gigilaria, beto qe uleniria sira vei qe bati sosotoria, ba kepore kame agou bi vasosotoria sira na mei ulule.

12 Vei mana vavakato vanigou ara sira na sakasava gu qai gore votu pa kasia gusu ba munake vasosoto sagou, poni sa vei mana vavakato vanigou ara sira na sakasava qai gore votu pa noka sa totonai sa kode munake isongo vasosoto podeke sagou.

13 Kepore sa kai tinoni bi tei sae mai tu pa noka, ba koleona sa isa sa gore lagere vei pa noka, na Tuna na Tinoni.

14 Sa vaitoto vei tugu pa qega sa alaka vaiolo saenia i Mosese pa nulu sa na dole pa uqu gou, poni sa mina taovulu vaiolo sae vei tugu isa sa na Tuna na Tinoni,

15 ko ira doru mai vasosotoa isa sa mai tekua na toa jola.

16 Ura pa soana vei api sa roroqua na Tamasa sa na kasia gusu: sa valamea isa sa na Tuna mekai, ko ira doru mai rangea isa sa maike mate manyao goto mai tekua na toa jola.

17 Ura na Tamasa sake garunu valageria pa kasia gusu sa na Tuna ko mi pitua isa sa na kasia gusu sakeunia, goto sa garunu lagerenia ko mi aloa tu isa sa na kasia gusu sau.

18 Isa sa vasosotoa na Tuna sa sake tapitu; goto isa sake vasosotoa na Tuna sa sa tei tapitu tu, ura sa tei ke vasosotoa tu isa sa na Tuna mekai na Tamasa.

19 Pira sa vei sa na vaipitu: sa tei lame tu pa kasia gusu sa na kabere, ba ira na tinoni sa nake kabere goto na rodomo tu sa qai nyoroguania, ura na dia roiti sa na seladi.

20 Isa na tinoni sa roitiniria na roiti ikikeredi sa sake tavaraguania sa na kabere, ko sake lame pa kabere sisa, ura sake nyoroguaniria isa sira na ona roiti ikikeredi bai tauduku votu.

21 Ba isa sa roitinia na sosoto sa sa lame pa kabere, ko qai bola votu sira na ona roiti sa roitinia isa ura sa vatabea na Tamasa sisa,>> sau si Jisu.

I Jisu sa Tadoro Vaitoto ti Jone

22 Ego pa liguna isa sa i Jisu beto ira na ona sepele sa qai lao pa ia pa Jiudia, ko ketakoi sa suvere tavitiria iapeki totoso kakasana ko sa kole paputaiso tinoni.

23 I Jone ba sa paputaiso tinoni tugu pa Aenoni, kai gusu sa tata pa Saleimi, ura sa kubo sa na pie pa eqa ketakoi, ko qai lalao tana sira na tinoni ko sa kole paputaisoria isa sira.

24 (Pa totoso isa sa sa oqoro tavatome pa ruma vaipiu si Jone.)

25 Ego ko kaki ira na sepele tai Jone sa qai vaiguania tana kai tinoni Jiu sa na veveina na loloqa vavalioso pa vavanau tadira na tinoni Jiu.

26 Beto sa qai lao sira kaki ona sepele ko pira qarigunia si Jone, <<Rabi, qu gigilaimua ao sisa na tinoni sa somana suvere tavitigo totonai qu suvere pa kale sagere tapo pa pie Jodani, isa na veveina qu kole mai ululenia ao? Doro! Kopira sa sa korapa vaipaputaiso sisa, ko na rave tinoni sa qai korapa lalao tana!>> qarigu.

27 Poni pira sa oeria i Jone sira, pira sauniria, <<Kepore sa kai tinoni mina boka isongia kai sakasava vei mineke vania na Tamasa sisa.

28 Agou mekamiu sa qu tei nongoria tu ko muna boka ulenia sa isa qa pojai ara tonai pira qau, <Ara sa nake Karisito sara, goto qa tagarunu vamomoe lao gu pa moena isa,> qau.

29 Na rereko mina vaialava sa nona tugu na marene mina alavaia, nake tana tinoni isa ira karu na baere jonga. Goto na baere jonga api sa kole turu vainongoro, ko sa somana qera totonai sa nongoria isa sa na ovovele lamena na ona tinoni. Ko ara sa

* **3:3** Na paranga Qiriki sa tapeluku <<mule>> sa kai ginuana sa <<pa nulu>>, ko na kipa paranga lani sa mina boka tapeluku vei <<vei minake podo pa nulu mai sisa>>.

qa vei gu isa, ko sa okoto vatale sa na qua qeqera.
30 Isa sa mina iolo sae, goto ara sa mana gore ikete,>> sau si Jone.

Isa Na Koko Lagere Veina pa Noka

31 <<Isa na koko lagere veina pa nulu sa sa ululu jolaniria doruna. Isa na koko veina pa peso sa tana peso tugu, beto sa kole tugu vavavakatoniria na sakasava pa peso. Goto isa sa gore lagere vei pa noka sa sa ululu jolaniria doruna.
32 Isa sa tei batia tu beto sa tei nongoria tu sa sa ulenia isa, ba kepore tinoni bi vasosotoa sa nona ulule.
33 Ba isa sa vasosotoa na ona ulule sa sa vaegoia tugu sa na Tamasa sa na sosoto.
34 Isa sa garunia na Tamasa sa sa poja votuniria na paranga tana Tamasa, ura na Tamasa sake vani kokobua na Gagala pugelena sisa.
35 Na Tamana sa roroqua sa na Tuna ko sa tei vakolea tu pa limana isa sa doru sakasava.
36 Isa sa vasosotoa na Tuna sa sa tekua na toa jola. Isa na tinoni sake vatabea na Tuna sa mineke tekua na toa jola, goto sa tavapogosonia isa sa na vinakilasa tana Tamasa,>> sau si Jone.

4

I Jisu beto na Rereko Sameria

1 Ego qai nongoronia ira na Parese sa i Jisu sa teku vasoku sepele beto ko sa paputaisoria soku tinoni jolaniria ira sa paputaisoria i Jone qarigu.
2 (Ba i Jisu mekana sake vaipaputaiso sa, goto ira tu na ona sepele sa qai vei.)
3 Ko totonai sa nongoria i Jisu inara qai paranga vei sira na tinoni, poni sa sa taloa pa Jiudia ko sa mule goreona pa Qalili sisa.
4 Ko pa ona rerege mule pa Qalili sa rorovea sa mina jola vei tugu pa korapa ia pa Sameria sisa sau.
5 Ko pa Sameria sa kamu pa kai gugusu lavata na isongona pa Suka, nake souna pa kobu peso ti Jekopi qi vania i Josepa na tuna.
6 Ego na kolena tugu ketakoi sa na oqili pie takorina tai Jekopi, ko sa pavu talenia na kole rerege si Jisu ko sa toqona tugu pa keketai oqili pie isa. Ko na korapa rane sa totonai.
7 Kai rereko pa Sameria sa sa lame ko mi nobu pie sau, poni sa paranga laoa i Jisu aza, <<Bu vanisiu iapeki buku qau,>> sau.
8 (Totonai sa qai tei taloa riu tu pa gugusu sira nona sepele ko mai riu vaigagani qarigu.)
9 Poni sa paranga sa na rereko Sameria, <<Ao na Jiu tu, goto ara na tinoni Sameria tu, ba ai sa vei qu korapa tu tepanisiu na pie sara?>> sau. (Ura pa dia tuti sa qaike mekarai teteku pa kai pepetani gagani babi qaike mekarai buku pa kai nonobuni pie sira na Jiu beto na Sameria.)
10 Poni sa oea i Jisu sisa, pira saunia, <<Vei bu gigilai ao sisa na vaivana tana Tamasa beto ko i sei sisa sa korapa tepanigo na pie, sa bu tei tepani buku tu beto ko isa bi tei vanigo tu na pie vaivatoana sao,>> saunia.
11 Poni sa paranga sa na rereko, <<Kepore na mua titinuna sao beto ko na dori kori gorena sa na oqili pie api. Ko pai muna tekunia ao sa na pie vaivatoana?
12 Ao quke lavata jolania si Jekopi na tamamei agei, sa oko? I Jekopi tu sa sa vanigei na oqili pie api, ko isa mekana beto ira na tuna, na ona papausu sa qai buku beto tugu pa pie ina,>> saunia.
13 Poni sa oea i Jisu sisa, pira saunia, <<Isa sa bukua na pie sa kole pa oqili pie api sa kode mina kidepe ligu gu sisa,
14 goto isa mina bukua na pie mana vania ara sa minake isongo kidepe ligu. Ba na pie mana vania ara sa mina bubukala vuvugu sa pa bulona, ko mina bukala vania na toa kole jolana,>> sau si Jisu.
15 Poni sa paranga sa na rereko, <<Bangara! Vei mu vanisiu tu ropi sa na pie isa, ko make kidepe ligu, beto make papavu lalame vutugu ligu pie lani,>> sau sa na rereko.
16 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Mu lao, ko mu kukua na marenemu ko mu toni lamenia lani,>> saunia.
17 Poni sa paranga sa na rereko, <<Koi, ara kepore marenequ!>> sau.

Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Qu sotomua tugu sao tonai kepore marenequ qugu.
18 Ura ira ka lima marene mai tu sa qu tei nanagoria tu ao, ko isa qu korapa nanagoa ao kopira sa nake marenemu sosoto ao sisa. Ko na sosotona gu sa qu pojai ao,>> sau si Jisu.
19 Poni sa paranga sa na rereko, <<Bangara, kopira tu qa gigilai ara sa kai tinoni kokorotai sao!
20 Ura ira na mei tite pa moa agei sa pa kubo tugu api sa qai vatarasaea na Tamasa, ba agou na tinoni Jiu sa qu paranga sa pa Jerusalema tu sa na ia tana vatarasaea gita na Tamasa qugu,>> sau sa na rereko.
21 Poni sa parangia i Jisu sisa, <<Ago, mu vasosotoa sapi! Sa korapa lame sa na totoso totonai nake pa kubo api babi pa Jerusalema sa muna vatarasaenia agou sa na Tamada.
22 Agou na tinoni Sameria sa quke gigila vatalea sisa qu korapa vatarasaea; goto agei na tinoni Jiu sa qe gigila vataleamei sisa qe vatarasaea, ura na inaalo sa sa votu lame vei tamigei tu na tinoni Jiu.
23 Ba sa korapa lame sa na totoso ko kopira sa tei kamua tu sa na totoso isa, tonai ira na tinoni vatarasae sosoto sa mai

vatarasaea pa gagala beto pa sosoto sa na Tamana. Isa sa na vinatarasae sosoto sa nyoroguania na Tamana.
24 Na Tamasa sa na Gagala ko ira mai vatarasaea isa sa mai vatarasaea pa Gagala beto pa sosoto tu,>> sau.
25 Poni sa paranga sa na rereko, <<Qa gigilaiqua ara sa kode mina lame sa na Mesaea (isa sa tagigala na Karisito), ko mina kamu tu isa sa mina ule vanigita sa doru sakasava,>> sau.
26 Poni sa oe laoa i Jisu sisa, <<Ara tugu sisa, ara qa korapa parangigo kopira api sisa,>> saunia.
27 Pana totoso tugu isa sa qai mule kamu sira na ona sepele ko qai gabarania sa qai mule batia sa korapa paparangia kai rereko isa. Ba kepore kame ira sa bi paranga, babi nanasa lao veinia pira, <<Koi, na sa qu nyoroguania?>> biunia na rereko isa, babi, <<Ai sa vei ko qu vavavakato tavitia tu na rereko ina sao?>> biunia si Jisu.
28 Beto sa sa loa vakole pale na rereko sa na ona bogu pie, ko sa mule lao tu pa gugusu, ko sa parangaria sira na tinoni,
29 <<Mei, lame! Mu dogoria kai tinoni sa pojanisiu doru qua toa qa roitiniria ara. Nake api tugu beka sa na Karisito?>> sau.
30 Ko qai taloa pa gugusu ketakoi sira na tinoni ko qai votu lao tai Jisu.
31 Totonai qai oqoro bola lame ira na tinoni pori sa qai kole gagarunia ira na sepele si Jisu, <<Rabi, mu teteku mai tu,>> qarigunia.
32 Ba pira sauniria i Jisu sira, <<Ara sa koleona na qua tetekuna isa quke gigilai na veveina agou,>> sau.
33 Poni qai podalai vavainanasa mekadi sira na sepele, <<Kaki tinoni beka qai tei pogoso kamu vania tu na tetekuna sisa?>> qarigu.
34 Poni sa parangaria i Jisu sira, <<Na qua tetekuna sa ara ma vatabea gu na nyorogua tana isa sa garunusiu beto ma vaokotia sa na roiti tana.
35 Pira qu paranga vei sagou, <Ka made popu gu sa sa kole beto mina kamu na totoso ababu,> qugu sagou. Ba mu vainongoro ko ma pojanigou ara: mu vaengaria na matamiu ko mu dogororia sira na inuma! Qai tei matua tu ko qai tei pada taabu tu sira na umuma!
36 Na tinoni sa ababu sa sa tatabara beto sa pogoso vaikamuniria sira na vua ko mai tekua na toa jola, ko na tinoni sa umuma beto isa sa ababu sa mai mekarai qera beto.
37 Ko sa sosoto gu sa na paranga pira sau, <Kai tinoni sa umuma beto kai goto tinoni tu sa ababu,> sau.
38 Ara qa garunugou sagou ko qu riu abua sisa quke pavu talenia agou. Ira kaki tu qai pavu talenia sa na roiti, goto agou sa qu abua na vuana gu na pavu tadira goto tinoni,>> sau si Jisu.
39 Ego ko kubo ira na tinoni Sameria pa gugusu isa sa qai vasosotoa si Jisu, tonai qai nongoria na ulule tana rereko isa, pira sau, <<Sa poja betonisiu sira doru roiti qa roitiniria ara,>> sau.
40 Ko tonai qai lao kamua isa sira na tinoni Sameria, sa qai tepa vasosogo lao tana ko bi suvere iapeki mai tadira qarigu. Poni sa suvere ketakoi karu rane sisa.
41 Ego ko na kubo jola mule sira na tinoni qai vasosoto tonai qai nongoria na paranga ti Jisu.
42 Ko qai parangia sa na rereko, <<Kopira sa nake parangamu gu ao sa qe vasosotoa, goto kopira qe vasosoto ura qe batia beto qe nongoria mekamei sa isa tugu sosoto sa na inaalo pa kasia gusu,>> qarigu.

I Jisu sa Salania na Tuna Kai Iviva Qavuna

43 Ego sa jola karu rane beto sa taloa ketakoi si Jisu, ko sa mule gore pa Qalili.
44 (I Jisu mekana sa tei ululenia tu sa na tinoni kokorotai sa pa ona gugusu ketakoi sa lavata sae gu sa sake tatavaragua sauniria.)
45 Ko totonai sa kamu pa Qalili sisa sa qai vatoga vatalea ira na tinoni ketakoi sisa, ura qai tei somanania tu ira sa na vavolo Alokata pa Jerusalema ko qai tei batiadia tu ira sira na sakasava sa roitiniria isa pa totoso vavolo isa.
46 Ego sa gabala mule lame pa Kena pa Qalili si Jisu, ketakoi sa pelukuni vaini na kolo perangana. Ko na suverena tugu ketakoi sa kai iviva qavuna, sa mo na tuna marene pa Kepaniami.
47 Ko sa nongoronia na iviva isa si Jisu sa tei taloa tu pa Jiudia ko sa gore vei tu pa Qalili qarigu, poni sa lao gosoria ko sa tepaia ko bi lao salania sa na tuna marene pa Kepaniami, ura sa tata sosoto mina mate sisa sau.
48 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Agou sa qu nyorogua isongo batiria mai tu na roiti vinagigila beto na roiti vaivagabaradi beto sa bu vasosoto qugu,>> sau.
49 Poni sa paranga sa na iviva isa, <<Bangara, mu siqarai tuti lame pinakoi sa oqoro mate na tuqu,>> sau.
50 Poni sa parangia i Jisu sisa, <<Mu mule lao, na tumu marene sa kode mina toaona gu!>> saunia.

Poni sa vasosotoa tugu na iviva api sa na paranga ti Jisu ko sa mule riuona.
51 Ko tonai sa korapa gogoreona isa sa qai gosoria pa soana sira na ona nabulu, ko qai pojania, <<Na tumu marene sa sa tei jonga tu,>> qarigunia.

52 Poni sa nanasaria sira papada ai totoso
sa vei sa podalai jonga sisa sauniria, poni
pira qarigunia, <<Pada kai koloko korapa
rane pa nyoro sa gore na mangini,>> qari-
gunia.
53 Poni sa gigila kamua na iviva api sa
isa tugu sa na totoso qi poja veinia pira
i Jisu, <<Na tumu marene sa kode mina
toaona gu,>> qiunia. Ko isa beto ira na ona
tatamana doruna sa qai vasosotoa si Jisu.
54 Api sa na roiti vinagigila vinarua sa
roitinia i Jisu pa liguna sa taloa pa Jiudia ko
sa gore pa Qalili.

5

I Jisu sa Salania Kai Qao pa Keketai Lolu Pie

1 Pa liguna na sakasava aipira sa sa taroiti
sa kai vavolo tadira na tinoni Jiu, ko sa sae
pa Jerusalema si Jisu.
2 Ko sa tata pa Atakamana Sipi pa
Jerusalema ketakoi sa sa koleona sa kai lolu
pie, na isongona sa na Betizata pa paranga
Aramaiki, ko sa kolea ka lima ongonguna
sisa.
3 Ketakoi sa qai kubo sira na vaikamu
minete tinoni momodi qai kole loka, ira na
leqa, na qao beto ira sa mate kale na kobu
tinidi.*
5 Ko sa koleona ketakoi sa kai tinoni sa
kole mo ka uengavulu vesu aoro.
6 Ko sa batia i Jisu sa korapa kole ketakoi
sisa ko sa dogoro gigilai i Jisu na kakasana
jola sa na totoso sa kole mo isa, ko sa
parangia, <<Ai vei qu nyogua tasalana sao?
>> saunia.
7 Poni sa oe lao sa na tinoni mo isa, <<Ban-
gara, ara sa kepore kai tinoni bi tokani-
siu, ko bi toni laonisiu pa lolu pie totonai
sa nyakili na kolo. Totonai qa korapa
popodeke ko ba lao qau, poni sa kaki goto
tinoni tu sa qai tei lalao momoe tu,>> sau.
8 Poni sa paranga laoia i Jisu sisa, <<Mu
turu, mu pogosia na mua lovu ko mu
rerege,>> saunia.
9 Isa tugu sa paranga vei isa poni sake
ruavo tugu tasalana sa na tinoni isa, ko sa
teku pogosia sa na ona lovu beto sa rerege
riuona.
Ko na rane Minere sa sa roiti vei inara i
Jisu.
10 Ko ira na mamata tadira na tinoni Jiu
qai kole paparanga laoia sa na tinoni sa koni
tasalana, pira qarigunia, <<Na rane Minere
sa pa ngeni, ko sake tavamalumu pana Va-
vanau sa ao qu korapa pogoso lovu,>> qari-
gunia.
11 Poni sa oe laoria isa sira, <<Ura ara
na tinoni tu sa salanasiu sa pira sa garunu
veinisiu, <Mu pogosia na mua lovu ko mu
rerege!> saunisiu,>> sauniria.
12 Poni qai nanasa laoia sisa, <<I sei sa
na tinoni isa sa garunigo ko mu pogosia
na mua lovu ko mu rerege saunigo ao? >>
qarigu.
13 Ba sake dogoro gigilai na tinoni sa
tasalana api si Jisu, ura qai kubo sa na
vaikamu tinoni ketakoi ko i Jisu ba sa tei pae
riuona tu pa vaikamu tinoni.
14 Liligu tu sa batia i Jisu pa kakabarena
zelepade tu sisa, ko pira saunia, <<Doro!
Kopira qu tei jonga tu sao! Ko mu noso
roitiniria na toa ikerena kita mu gosoria na
tapata lavatana jola,>> saunia.
15 Ko totonai tu sa sa taloa sa na tinoni api
ko sa riu ule vaniria ira na mamata tadira
na tinoni sa i Jisu sa salania isa sauniria.
16 Pa totoso isa sa qai podalai roiti
kokomitia ira si Jisu, ura sa roitiniria na
roiti vevei pira pa rane Minere.
17 Ba sa pojaniria i Jisu sira, <<Ara na
Tamaqu sa sa roiti lao gu doru totoso. Ko ara
ba mana roiti vei tugu,>> sau.
18 Totonai sa paranga vei inara isa sa qai
tagigiri sira na mamata Jiu, ko qai nyorogua
vivitigi vamatea si Jisu, ura nake mekana
gu na rane Minere sa majai isa, goto sa
pojai tugu vei sa na Tamasa sa na Tamana
mekana sau, ko sa vei sa sa vakai muqisi
podeke mulenia mekana tana Tamasa sisa.

Na Neqi tana Tuna na Tamasa

19 Poni sa oeria i Jisu sira na mamata
Jiu, pira sauniria, <<Sosoto pa sosoto ma
pojanigou ara sagou: na Tuna sa sake boka
roitinia kai sa mekana, goto isa gu vei sa
batia sa roitinia na Tamana sa sa roitinia sa
na Tuna.
20 Ura na Tamana sa roroqu vivitigia sa
na Tuna ko sa vadogoronia na Tuna sira
doru vei sa roitiniria mekana isa. Beto ko
kode mina vabatinia mutugu na Tamana isa
sira na sakasa poreveveidi mina roitiniria
ko mina jolaniria aipira, ko muna gabara
beto sagou doru.
21 Sa vaitoto vei tugu sa vatoa muleria na
Tamana sira qai tei matedi tu ko sa vaniria
na toa, poni sa na Tuna ba sa vaniria tugu
na toa sira sa nyorogua vaniria.
22 Na Tamana mekana ba sake pitua kai
tinoni, goto sa tei ia lao vania tu na Tuna sa
na neqi ko na Tuna sa mina pituria sira na
tinoni.
23 Ko mai valavatia ira doru tinoni sa na
Tuna, vaitoto vei tugu qai valavatia ira sa na

* **5:3** Na pikata 3b-4 sa kaki paparanga qai kole pa kaki kukuti kokoleidi, pira qarigu: <<qai kole lolokania na nyakilina na kolo. 4 Ura koleona na totoso sa na mateana tana Tamasa sa sa gogore lagere, ko sa vanyakilia sa na kolo isa. Ko na tinoni mo sa lao momoe totonai sa nyakili na kolo isa sa sa tasalana sa na mo sa vaia isa.>>

Tamana. Na tinoni sake valavatia na Tuna sa sake valavatia tugu sa na Tamana isa sa garunia sa na Tuna.

24 Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara sagou: isa sa nongororia na qua paranga beto sa vasosotoa sisa sa garunusiu ara, sa sa tekua na toa jola ko minake tapitu sisa; goto sa tei jolania tu isa sa na mate ko sa tei karovo lao tu pa toa.

25 Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara sagou: sa korapa lalameona sa na totoso, ko kopira tugu sa na totoso isa, tonai mai nongoria ira na tinoni qai tei matedi tu sa na ovovelena na Tuna na Tamasa, ko ira mai nongoria sa mai toa.

26 Ura na Tamana mekana sa na kutana na toa, beto ko sa tei vania tu na neqi vei sa na Tuna ko na Tuna tugu sa na kutana na toa.

27 Beto sa vania tugu vei na Tuna sa na neqi ko na Tuna mina boka pituria sira na tinoni, ura na Tuna na Tinoni sisa.

28 Muke gabarania sisa qa pojanigou api; ura sa korapa lalameona sa na totoso tonai kode mai nongoria ira qai tei tagolomo tu sa na ovovelena isa.

29 Ko mai okoto votu ketakoi qai tagolomo sira ko ira qai roiti vatale sa kode mai turu mule ko mai tekua na toa jola, goto ira qai roitinia nikerena sa mai turu mule ko mai tapitu,>> sau si Jisu.

Ira Qai Vavakatonia na Veveina i Jisu

30 <<Ara qake boka roitinia kai sa pa qua neqi mekaqu; ba isa gu vei qa nongoria tana Tamaqu sa qa pitua ko na qua vaipitu sa na tuvisina, ura qake tutia na qua roroqu mekaqu goto na nyorogua tu tana isa sa garunusiu sa qa tutia.

31 Vei ba ule mulenisiu mekaqu sara, poni sa na qua ulule sa bike pada tavasosoto.

32 Ba koleona sa kame sa ululenia na veveiqu ara, ko ara qa gigilaiqua sa na ulule veveiqu ara sa ulenia isa sa na sosotona tugu.

33 Qu tei garunu laonia tu agou tai Jone sira kaki tinoni pogoso nongoro ko sa tei ulenia tu isa sa na sosoto isa.

34 Ara nake vei ko na ulule tana kai tinoni qa teku vasosotoa qakeu sa, goto qa pojaria ara sira na sakasava aipira ko mu boka taalo agou qau.

35 I Jone sa na juke sa toa beto sa tolanga vakabere, ko agou qu qerania suvere mai pa iapeki totoso sa pa kabere tana.

36 Ba koleona sa na ulule veveiqu ara sa sa poreveveina jolania na ulule ti Jone. Ura ira na roiti sa vanisiu na Tamaqu ko qa vaokotoria ara sa ira tugu sa na roiti qai ululenia na veveiqu ara beto qai ulenia sa ara sa na Tamaqu tu sa garunusiu.

37 Ko isa na Tamaqu sa garunusiu isa sa sa tei ulenia tu na veveiqu ara. Agou qu oqoro isongo nongoria na ovovelena beto qu oqoro batia na tinonina sisa,

38 beto ko quke teku vatogasia pa miu toa sa na ona paranga, ura quke vasosotoa agou sisa sa garunia na Tamaqu.

39 Qu tiro vivilotoria agou sira na paranga pa Kukuti Tabuna, ura qu roroqua sa ketakoi kode muna batinia na toa jola qugu, ba ira na paranga qai takuti ketakoi sa qai ululenia sa na veveiqu gu ara.

40 Ba agou qu daimiu tu lame sa taqu ko bu tekua na toa jola.

41 Ara sa qake korapa nyaqo soana ko bai vatarasaesiu ira na tinoni qau.

42 Ba qa gigila vatalegouqua ara sagou; qa gigilaiqua ara sa kepore na vairoqu lao tana Tamasa bi kole pa miu toa.

43 Ara sa qa lame pa neqi tana Tamaqu, ba qu daimiu vatogasiu agou sara; goto vei bi kamu tu pa ona neqi mekana sa kai tinoni, sa kode muna vatogai agou sisa.

44 Na vinatarasae gu tadira na tinoni sa qu kole nyaqoa agou ko bu tekua qugu, goto quke nyaqoa agou sa na vinatarasae tana Tamasa memekaina; ko ai mina vei beto muna boka vasosotosiu sara sa vei?

45 Kita mu roroqua sa ara kode mana pitugou pa moena na Tamaqu. I Mosese tu isa qu tei vakolenia tu na miu totoravusu agou sa isa tugu sa kode mina pitugou.

46 Ura vei bu vasosotoa agou si Mosese, poni sa ara ba bu vasosotosiu tugu, ura isa tugu na veveiqu gu ara sa sa kutia i Mosese.

47 Ba quke vasosotoria kisa na kukuti sa kutiria isa, ko ai muna vei muna boka vasosotoria agou sira na paranga taqu sa vei! >> sau si Jisu.

6

I Jisu sa Vatetekuria ka Lima Tina Tinoni (Matiu 14.13-21; Maka 6.30-44; Luke 9.10-17)

1 Ego pa liguna sa vei inara, sa i Jisu sa karovo lao pa kai kalena na ovuku pa Qalili, kai isongona qai vavakukunia sa pa Tiberiasi.

2 Ko kai minete tinoni lavata sa qai kole tututia isa, ura qai tei batiria tu sira na roiti vinagigila sa roitiniria isa tonai sa salanaria ira qai mo.

3 Poni sa sagere sae pa kukubo si Jisu, ko ketakoi sa toqo tavitiria sira na ona sepele.

4 Ego ko sa tei tata tu sa na totoso vavolo Alokata tadira na Jiu.

5 Ego ko totonai sa vaengaria na matana i Jisu ko sa dogoria sa na minete tinoni lavata sa korapa lame tana, poni sa nanasa laoia si Pilipi, <<Pai sa tana boka vai gagani ko tana vatetekuria sira na tinoni pira?>> sau.

6 (Ba sa paranga vei inara sisa ko mi
podekia gu i Pilipi sau, goto isa sa tei gigi-
laiona tu sisa mina roitinia.)
7 Poni sa oe lao si Pilipi, <<Ura vei mai
okoto iqopeki gu ira doru pira ba kode mina
jolania tu karu gogoto poata siliva* sa mina
tavaini gagani,>> sau.
8 Azae kame ira na ona sepele, i Aduru, na
tasina i Saimone Pita, sa sa paranga,
9 <<Korapa kamea lana sa kai koburu
marene ka lima gana bereti beto karu gana
igana, ba pa vaikamu tinoni vei pira na
sa mina vagavoria sa ka visa momoqasa
gagani vevei inara?>> sau.
10 Poni pira sau si Jisu, <<Ego vatoqo beto-
ria sira na tinoni,>> sau. Na ia kubo bubu-
runa sa ketakoi, ko qai toqo beto sira doru
tinoni, na anye vaikamudi ira na marene sa
sa papada vei lima tina.
11 Beto sa tekuria i Jisu sa na bereti, ko sa
paranga jongana laoniria tana Tamasa beto
sa ianiria na tinoni qai toqo. Beto sa roiti
veinira tugu sa na igana, ko qai pote beto
sira doru.
12 Pa liguna qai pote beto ira doru, poni
sa parangaria sira na ona sepele, <<Mu buti
vaikamu betoniria sira na gagani kole jo-
ladi, kita mai taaru vivikere goboro,>> sau.
13 Ko qai buti teku vaikamuniria sira na
gagani kole taridi pa lima batu bereti qai
teku tariria, ko qai vapugele nyonyoaniria
ka manogarua totopa.
14 Ko tonai qai batia ira na tinoni sa na
roiti vinagigila sa roitinia i Jisu api, sa qai
paranga, <<Api sosoto tugu sa na tinoni
kokorotai mina lame pa kasia gusu qarigu-
nia ira,>> qarigu.
15 Ego ko totonai sa gigilai i Jisu sa qai
qaqirinia ko mai lame teku vabangaria
sisa qarigu, poni sa sa taloa riuona mule
mekana pa kubo sisa.

I Jisu sa Rerege pa Vuliti Kolo
(Matiu 14.22-27; Maka 6.45-52)

16 Ego totonai sa gore na vevelu, sa qai oqa
votu gore pa ovuku pa Qalili sira na sepele
ti Jisu.
17 Qai koi pa kai koaka sira, ko qai toka
karovo tuvisi lao pa Kepaniami. Ko sa
rodomo gu sa na eqa ba i Jisu sa oqoro lame
kamuria.
18 Sa podalai gu raja lame sa na gava
lavata ko sa nyakili ranebongi sa na kolo.
19 Ko qai tei qelu lao tu pada lima babi
vonomo kilomita souna sira na ona sepele
beto qai dogoro vaia si Jisu sa korapa rerege
lalameona pa kolo. Totonai sa rerege tata
lame sisa pa koaka sa qai matagutu vivitigi
sira.
20 Poni sa parangaria isa, <<Ara gu sapi,
muke matagutu!>> sau.
21 Beto sa qai malumu surania pa koaka
ira sisa. Isa tugu sa koi pa koaka i Jisu poni
sa qai paro gu sa pa ia ketakoi qai gona toto
laoia ira.

Ira na Tinoni qai Nyaqoa si Jisu

22 Ego ko sa rane ligu neqa poni sa qai
gigilai ira na minete tinoni lavata qai suvere
jola pa kai karovona na ovuku pa Qalili sa
kai memekana gu sa na koaka sa titi ketakoi.
Beto ko qai batiadia tugu si Jisu ba sake koi
tavitiria sira na ona sepele tonai qai toka,
goto ira na sepele gu mekadi sa qai koi.
23 Ba kaki koaka na lame veidi pa gugusu
Tiberiasi sa qai kamu paro tata pa ia ketakoi
sa manania na bereti i Jisu beto sa ianiria na
minete tinoni ko qai teteku.
24 Ko totonai qai gigilai ira na minete
tinoni sa sake suvere ketakoi si Jisu beto ira
na ona sepele, sa qai lao koiria na koaka
ko qai toka karovo lao pa Kepaniami ko qai
kole nyaqoa si Jisu.

I Jisu Na Bereti Toana

25 Totonai qai lao paro pa kai karovona na
ovuku pa Qalili sira na tinoni, sa qai batia si
Jisu ketakoi, ko qai nanasia, <<Rabi, pa visa
tu qu kamu lani sao?>> qarigunia.
26 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sauniria,
<<Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara sagou:
isa vei beto qu korapa nyaqo tutinisiu ara
sa nake vei ko qu gigilai agou na ginuadi
na qua roiti vinagigila sa, goto ura sa teku
jongagou gu na bereti ko qu pote vatale.
27 Nake tetekuna sake ruavo na ikerena
sa mu junonia agou, goto na tetekuna tu isa
sa kole jola kamua na toa jola. Isa sa na
tetekuna mina vanigou na Tuna na Tinoni,
ura na Tamasa Tamana sa tei vakolea tu
nona vinaego sa tana Tuna,>> sau si Jisu.
28 Poni qai nanasia ira si Jisu, <<Na sa sa
mene roitinia agei, ko me roitiniria sira na
roiti tana Tamasa?>> qarigu.
29 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sauniria,
<<Isa na roiti tana Tamasa sa nyoguanigou
ko mu roitinia sa mu vasosotoa sisa sa garu-
nia isa sau,>> sau si Jisu.
30 Poni pira qarigunia ira sisa, <<Na roiti
vinagigila ai veveina sa muna roitinia ao
tamigei ko agei mene batia, beto sa mene
soni vasosotogo sao? Na sa sa muna roitinia
ao?
31 Ira na oda tite sa qai tekua na mana
tetekuna pa qega vei sa pojai na Kukuti
Tabuna, pira sau, <Isa sa ianiria na bereti
sa lagere vei pa noka sira ko qai teteku,>
sau,>> qarigu.

* **6:7** Kai poata siliva sa padana na tabarana kai rane roiti. Ko karu gogoto poata siliva sa padana kai aoro tabara. **6:31** Kera Vinatarasae 78.24; 105.40.

32 Poni sa pira sau si Jisu, <<Sosoto pa
sosoto ma pojanigou ara sagou: nake i
Mosese sa sa ianigou agou na bereti lagere
veina pa noka, goto na Tamaqu tu ara sa
vanigou sa na bereti sosotona sa lagere vei
pa noka.
33 Na bereti tana Tamasa sa isa tugu na
lagere veina pa noka, ko sa vania na toa sa
na kasia gusu,>> sau si Jisu.

34 Poni pira qarigunia si Jisu, <<Bangara,
mu vanigei ropi doru totoso sa na bereti
isa,>> qarigu.

35 Poni sa pira sauniria i Jisu, <<Ara tugu
sa na bereti toana. Isa mina lame taqu sa
minake isongo burana beto isa mina va-
sosotosiu ara sa minake isongo kidepe.
36 Ba isa tugu vei qa tei pojanigou tugu sa
agou sa qu tei batisiumiu tugu ara sagou ba
quke vasosotosiu tugu.
37 Ira doru sa vanisiu na Tamaqu sa mai
lame tugu taqu, ko ira mai lame taqu sa ara
manake isongo tupele paleria ara.
38 Ura ara sa qake lagere vei pa noka ko
mana tutia na qua nyorogua mekaqu, goto
na nyorogua tu tana isa sa garunusiu ara sa
mana tutia.
39 Ko na nyorogua tana sa garunusiu sa
ara manake valumua sa kame ira sa tei
vanisiu tu isa, goto mana vatoa mule beto-
ria pa rane liligu.
40 Ura isa na nyorogua tana Tamaqu sa ira
doru qai batia na Tuna beto qai vasosotoa
isa sa mai isongia na toa jola, beto ara mana
vatoa muleria pa rane liligu sira,>> sau i
Jisu.

41 Poni qai podalai ququminia ira na
tinoni Jiu sisa, ura pira sau, <<Ara sa na
bereti sa lagere vei pa noka,>> sau.
42 Ko pira qai kole paranga vei sira,
<<Qokolo, nake i Jisu na tuna i Josepa sapi?
Sakeu ko taqe gigilariaoda sira na tinana na
tamana! Ba ai sa vei sa paranga tu, <Ara na
lagere veiqu pa noka,> sau?>> qarigu sira.

43 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sauniria,
<<Mu noso ququmi golomo mekamiu.
44 Kepore sa kai tinoni mina boka lame
taqu, vei minake toni lamenia na Tamaqu
isa sa garunusiu ara. Ko isa mina lame taqu
sa ara mana vatoa mulea pa rane liligu sisa.
45 Pira sau sa qai kutia ira na tinoni koko-
rotai, <Mai tavavanau tana Tamasa sira
doru tinoni,> sau. Isa na tinoni sa nongo-
ria beto sa vakoinonoa na parangana na
Tamaqu sa sa lame taqu.
46 Nake vei ko kaki tinoni qai tei batini
matadi tu sa na Tamaqu qakeu sa. Goto
mekana gu isa na lagere veina tana Tamasa
sa sa tei batia tu sa na Tamana.
47 Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara
sagou: isa sa vasosoto sa sa isongia na toa
jola.
48 Ara sa na bereti toana.
49 Ira na miu tite sa qai tekua tugu na
bereti mana pa qega, ba beto qai tei mate tu
sira.
50 Api tu sa na bereti sa lagere vei pa noka,
ko isa na tinoni mina tekua sisa sa minake
mate.
51 Ara sa na bereti toana na gore lagere
veina pa noka. Na tinoni mina tekua sa na
bereti api sa mina toa kamua na kamua.
Ko na bereti isa mana vaiiania ara sa na
masaqu, ko isa sa na toa tana kasia gusu,>>
sau si Jisu.
52 Poni sa qai vaigua mekadi sira na tinoni
Jiu, pira qarigu, <<Ai mina vei beto mina
vaganinigita na tinoni api sa na masana?>>
qarigu.
53 Poni pira sauniria i Jisu sira, <<Sosoto
pa sosoto ma pojanigou ara sagou: vei mu-
nake gania agou sa na masana na Tuna na
Tinoni beto vei munake bukua na orun-
guna isa, sa agou munake isongia sa na toa.
54 Isa sa nyapulia na masaqu beto sa
bukua na orunguqu ara, sa sa isongia isa sa
na toa jola beto ara mana vaturu mulea pa
rane liligu sisa.
55 Ura na masaqu ara sa na gagani soso-
tona, na orunguqu ara sa na buku sosotona.
56 Isa sa nyapulia na masaqu beto sa
bukua na orunguqu ara sa sa togasa taqu
sisa, beto ara qa togasa tana.
57 Kai muqisi podeke vei tugu na Tamaqu
sa garunusiu ara sa na toana ko ara ba qa
tavatoa tugu vei tana, poni sa na tinoni sa
nyapulusiu ara sa mina toa tugu sisa, ura na
toaqu sara.
58 Api sisa na bereti sa gore lagere vei pa
noka; na bereti api sa sake vevei na bereti
qai tekua ira na miu tite beto pa liguna qai
matedia. Goto isa mina tekua na bereti api
sa mina toa kamua na kamua,>> sau si Jisu.
59 Inara sa na paranga sa pojaria i Jisu
totonai sa vaivagigalai isa pa ruma vavaika-
muna pa Kepaniami.

Na Veveina na Toa Jola

60 Ego ko kubodi ira na ona sepele sa
qai nongoria na paranga sa pojai isa sa qai
paranga, <<Qokolo, sa tapata na ponyolona
sa na vaivagigalai api! I sei mina boka
gigilai na ginuana sapi!>> qarigu.
61 Ba sa tei gigilaiona tu i Jisu mekana sa
isa vei qai kole ququminia ira na ona sepele,
ko pira sauniria, <<Ai sa vei, qu vatapatia tu
agou sapi, ko qu nyorogua taloamiu tu?
62 Ai sa vei, vei totonai bu batia agou bi
mule sae pa noka sa na Tuna na Tinoni

6:45 Aisea 54.13.

ketakoi sa susuvere mai perangana, poni ai bu vei?

63 Na Gagalana gu na Tamasa sa sa vaivatoa. Na tinoni mekana sa sake boka vapodoa kai sa. Ira na paranga qa paranga laoniria ara tamugou sa na Gagala beto na toa.

64 Ba kaki agou sa quke vasosoto,>> sauniria. (Ura sa tei gigilariaona tu i Jisu pa podalaina sosoto tu sira qaike vasosoto, beto i sei ira sa mina gabala kanai isa.)

65 Beto sa paranga sisa, <<Ko sa vei sa qa tei pojanigou tugu, kepore sa kai tinoni mina boka lame taqu, koi vei tu mina vamalumia na Tamaqu,>> sau.

66 Tonai inara sa paranga vei sisa, poni sa na motadi ira na sepele tana sa qai gabala muledia ko qaike tuti ligua sisa.

67 Poni sa pira sauniria i Jisu sira ka manogarua sepele, <<Ai vei agou? Agou ba muna taloa riumiu mutugu?>> sauniria.

68 Poni sa oe lao si Saimone Pita, <<Bangara, tai sei sa mene lao sagei? Ura ao gu qu isongia sa na paranga sa kolea na toa jola.

69 Beto agei sa qe tei vasosoto tu beto qe tei gigilaia tu sa ao gu sa na Liosona tana Tamasa,>> sau.

70 Poni sa oeria si Jisu, <<Qa tei vilegou tu ara sa agou ka manogarua, oko? E, ba kame agou sa na bangaradi na tomate,>> sau.

71 (I Jiudasi gu, na tuna i Saimone Isikarioti, sa saunia isa, ura isa tugu sa kame ira manogarua sepele mina gabala kanai i Jisu.)

7

Ira Na Tasina Qaike Vasosotoa Si Jisu

1 Ego pa liguna sa vei inara, sa i Jisu sa lekogo ovikiria na gugusu pa Qalili. Sake nyorogua lekogia isa sa pa Jiudia, ura ira na mamata tinoni Jiu sa qai kole kuonia ko mai vamatea qarigu.

2 Ego sa tei tata tu sa na totoso vavolo tonai qai suvere pa dia aqaqo sira na Jiu.

3 Poni pira qai paranga lao vei tana sira ka visa tasina marene, <<Mu tava turu tu ao ko mu sae pa Jiudia ko ira na mua sepele mai batiria sira na mua roiti vaivagabaradi qu roroitiniria!

4 Ura na tinoni sa nyorogua tagigila vakabere sa kepore kai roiti sa roitinia pa paena! Ao sa qu korapa roitiniria sira na sakasa inara, ko mu bola votu tu tana kasia gusu ko mai gigilago sao!>> qarigu.

5 (Ura mekadi gu ira ka visa tasina ba qaike vasosotoa sisa.)

6 Poni sa parangaria i Jisu sira, <<Na totoso taqu sa sa oqoro kamu. Goto agou sa doru totoso sa na miu totoso gu.

7 Agou sa sa boka tavaraguanigou na kasia gusu, goto ara tu sake tavaraguanisiu ura ara qa ululenia sa nona roiti sa na ikikeredi qaunia.

8 Agou sa mu sae tu somana pa vavolo, goto ara sa maneke sae pa vavolo ina, ura na qua totoso sa oqoro kamu,>> sauniria.

9 Ko inara sa paranga vei sisa, beto sa suvereona tugu pa Qalili.

I Jisu sa Sae Somana pa Vavolo

10 Ego pa liguna qai tei sae tu pa vavolo sira ka visa tasina, poni sa isa ba sa tuti sae tugu, ba sake rerege vakakabere pa vaikamu tinoni goto sa rerege gogolomona tu.

11 Ego ko ira na tinoni Jiu sa qai kole nyanyaqoa sisa pa vavolo isa, <<Ai sisa?>> qarigu.

12 Qai kole vaimamanasa golomonia ira na tinoni pa vaikamu sa na veveina i Jisu. Kaki qai paranga, <<Na tinoni jongana sisa,>> qarigu. Goto kaki sa qai paranga, <<Dai, sa toni varururaria na tinoni sina,>> qarigu.

13 Ba kepore sa kame bi paranga votu lolodakania sa na veveina i Jisu, ura qai matagutuniria ira na mamata tinoni Jiu.

14 Ego totonai sa tei vaikorapai tu sa na vavolo poni sa sae pa kakabarena zelepade ko sa kole vaivagigalai si Jisu.

15 Ko qai kole gabara sira na mamata tinoni Jiu, ko qai paranga, <<Ai sa vei ko nake sikuluna, ba sa gigalai jola tu sa na tinoni ina?>> qarigu.

16 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sauniria, <<Isa qa vaivagigalainia ara sa nake vaivagigalai taqu, ba nona tu na Tamasa isa sa garunusiu.

17 Na tinoni sa malumu roitinia sisa sa nyoroguania na Tamasa sa kode mina gigilai na veveina na qua vaivagigalai. Kode mina doro pikatia sa vei na koko lame veina tugu tana Tamasa sa babi na qua gu mekaqu.

18 Na tinoni sa vavavakato mulenia na veveina mekana sa sa korapa gu nyaqoa na valavata mulenia mekana. Goto isa sa nyorogua valavatia sisa sa garunia isa, sa isa sa na sosotona beto kepore kai sakasa sesekena sa kole tana.

19 I Mosese tugu sa vanigou ko na Vavanau, ba kepore kame agou bi vatabea sa na Vavanau. Ai sa vei qu korapa tu nyorogua vamatesiu sara?>> sau si Jisu.

20 Qai oe lao sira na minete tinoni, <<Qokolo, sa vituligo gu na tomate ikikerena sao! I sei sa korapa nyogua vamatego sao?>> qarigu.

21 Poni sa oe lao si Jisu, pira sau, <<Kai roiti vaivagabarana gu sa qa roitinia ara, poni qu gabara beto tu sagou doru.

22 I Mosese sa garunugou ko mai tapobe sira na tumiu marene sau (ba nake i Mosese sa roiti momoenia sa, goto ira na miu tite

tu qai podalai momoenia), ko qu popoberia agou pa rane Minere sira na koburu marene.
23 Ko vei pa rane Minere bi tapobe sa na tinoni ko vei ko mike tamaja sa na Vavanau ti Mosese, poni sa ai sa vei sa qu tagigirinisiu tu sara tonai qa salana vajongai kai tinoni pa rane Minere?
24 Muke pitua na toa peguruna tana tinoni, goto mu pitua na vaipitu tuvisina tu,>> sau si Jisu.

Isa Beka sa na Karisito?

25 Poni pira qai kole vavainanasa vei sira kaki tinoni pa Jerusalema, <<Nake tinoni ina sa qai korapa nyorogua vamatea ira na mamata?
26 Ko doro! Sa korapa paparanga lolodaka, ba kepore kame pori vei biu lao tana! Palu qai gigilaidia ira na mamata sa isa tugu beka sa na Karisito?
27 Ba totonai mina lame sa na Karisito, sa kepore kai tinoni mina gigilai ketakoi na lame veina sisa. Goto na tinoni api sa gita taqe tei gigila betoaoda tugu gita ketakoi na lame veina,>> qarigu.
28 Ego ko totonai sa korapa vaivagigalai pa kakabarena zelepade si Jisu, sa vevela votu, <<Ai sa vei, qu gigila vatalesiumiu tugu agou beto qu gigilaimiu ketakoi na lame veiqu sara? Ara sa qake lame pa qua neqi mekaqu, goto isa tu sa garunusiu sa na sosoto, ba agou quke isongo gigilai tu sisa.
29 Ara qa gigilaiqua sisa, ura ara sa na koko veiqu tana beto ara sa isa tugu sa garunusiu,>> sau si Jisu.
30 Poni qai nyorogua aru tamania ira sisa, ba kepore kame bi ulini limana sisa, ura sa oqoro kamua sa na totoso tana.
31 Ba kubo tinoni pa vaikamu tinoni sa qai vasosotoa sisa, beto pira qarigu, <<Totonai mina lame na Karisito, sa ai vei kode mina roitiniria tugu isa sa na soku roiti vinagigila jolaniria vei sa roitiniria na tinoni api? >> qarigu.

Ira Qai Tagarunu ko Mai Aru Tamania i Jisu Qarigu

32 Qai nongoro vaia ira na Parese sa qai kole vaimamanasania na veveina i Jisu ira na tinoni, ko qai garunuria ira na Parese beto na kuta iama sira na nabulu kopu, ko mai lao aru tamania si Jisu qariguniria.
33 Poni sa pira sauniria i Jisu sira, <<Ara sa mana suvere iapeki totoso mule tamugou, beto sa kode mana laoqua tana isa sa garunusiu.
34 Ko kode muna nyaqosiu ara sagou ba munake boka batisiu, beto ketakoi mana lao suvere ara sa agou munake boka lao,>> sau.
35 Ego ko totonai qai nongoria ira na Jiu inara sau isa, sa qai vavaiparanga mekadi, <<Pai sa mina lao saunia isa ko tanake boka batia gita? Mina lao pa kaki gugusu tadira na tinoni Qiriki ketakoi qai korapa ira kaki tavitida tinoni Jiu ko mina lao vaivagigalai tadira na tinoni Qiriki?
36 Na sa ginuana sa na paranga tana? Pira sau sisa, <Kode muna nyaqosiu ara sagou, ba munake boka batisiu, beto ketakoi mana lao suvere ara sa agou munake boka lao,> sau,>> qarigu.

Na Vuvugu sa Bukalania na Toa

37 Ego pa rane bebetona na vavolo, isa na rane poreveveina, sa sa turu si Jisu ko sa vevela votu, pira sau, <<Isa sa kidepe sa mi lame taqu ko mi buku!
38 Isa sa vasosotosiu ara, sa kode mina vei tugu sa pojai na Kukuti Tabuna, kode mina bubukala votu pa bulona na tinoni isa sa na kolo toana,>> sau.
39 (Isa saunia i Jisu sa na Gagalana na Tamasa isa ira mai vasosotoa isa sa mai tekua. Ba oqoro taiania ira sa na Gagala Tabuna pa totoso isa, ura sa oqoro turu mule sae pa ona neqi lavatana tana Tamana si Jisu.)

Sa Tapipikata sa na Vinasosoto Tadira na Tinoni

40 Ego ko kaki tinoni pa vaikamu sa tonai qai nongoria sa na parangana i Jisu, sa qai paranga sira, <<Sosoto, isa sosoto tugu sa na tinoni kokorotai lavatana sa tavera! >> qarigu.
41 Qai paranga sira kaki goto, <<Api sa na Karisito!>> qarigu.

Goto kaki mule sa qai paranga, <<Dai, nake pa Qalili mina votu lame vei sa na Karisito!
42 Na Kukuti Tabuna sa pojaiona tu sa na Karisito sa mina lame pa tutina i Devita ko mina podo pa Betilihema tu, na gugusu ketakoi sa suvere i Devita sau,>> qarigu.
43 Ko pa veveina gu i Jisu, sa sa tapipikata sa na minete tinoni.
44 Kaki ira sa qai nyorogua aru tamania si Jisu, ba kepore tugu kame ira bi uli laoni limana sisa.

Qaike Vasosotoa ira na Tinoni Mamata si Jisu

45 Ego ko totonai qai mule kamu sira na nabulu kopu pa zelepade, sa qai nanasa sira na kuta iama na Parese, pira qarigu, <<Ai sa vei ko quke toni lamenia sisa?>> qarigu.
46 Poni qai oe lao sira na nabulu kopu, pira qarigu, <<Oqoro pore kai tinoni bi paparanga vei sa paranga vei na tinoni api,>> qarigu.
47 Poni qai paranga sira na Parese, <<Ko agou ba kopira sa tei toni vapirugou tugu isa?

48 Ai sa vei, qu tei gigilaimiu tu agou sa
kai mamata babi kai Parese bi tei vasosotoa
mai tu sisa? Bi mija tu!
49 Ira na minete tinoni pira sa qaike
tavagigalania sa na Vavanau, ko kode mai
gosoria na vinakilasa tana Tamasa ke! >>
qarigu sira na Parese.
50 Poni sa i Nikodimasi, isa sa lao tai Jisu
kai bongi, sa parangaria,
51 <<Na tutina pa oda Vavanau sa gita
taqeke oqanai pitua sa na tinoni totonai sa
oqoro tanongoro mai ko bi oqoro tagigila
sisa sa roitinia na tinoni isa,>> sau.
52 Poni qai oea ira sisa, pira qarigunia,
<<Ko ai vei, ao ba kai tinoni Qalili tugu ke,
oko? Mu tiro vilotia tu na Kukuti Tabuna ko,
beto sa muna gigilai sa na tinoni kokorotai
sa minake votu lame vei pa Qalili,>> qarigu-
nia.

Na Rereko Babaratana

53 (Ego ko qai okoto mumule riudia pa dia
gugusu sira doru tinoni.

8

1 Goto i Jisu sa sa laona tu pa kubo pa
Olive.
2 Ko tonai sa rane vuvugei na eqa sa sa
mule lao pa kakabarena zelepade sisa, ko
tonai qai vaikamunia ira doru tinoni poni
sa toqo ko sa vaivagigalai lao tadira sisa.
3 Totonai sa qai toni kamunia ira qai
vavaivagigalainia na Vavanau beto ira na
Parese sa kai rereko sa tapoa tonai sa kole
barata, ko qai vaturua pa moedi ira doru
tinoni.
4 Beto qai parangia si Jisu, <<Tinoni
vaivagigalai, na rereko api sa sa tapoa
sosoto tonai sa kole babarata.
5 Ko pa oda Vavanau sa vanigita i Mosese
sa na rereko sa roiti vei inara sa mina tag-
ona vamateni patu tugu. Ba na sa qugu sao?
>> qarigunia.
6 (Inara qai paranga veinia si Jisu, vei ko
mai vagonai qarigu, beto vei ko mai jutua
gu qarigu.)
Poni sa ovoro kokopo gore pa peso si
Jisu, ko sa kole kukutinia na kakarusuna pa
peso.
7 Ko tonai qai kole tugu nanasia lalaodia
ira, poni sa sa turu vatuvisi ko pira sauniria,
<<Isa sa kepore ona sela agou sa mi go-
nania na patu momoe sa na rereko ina,>>
sauniria.
8 Beto sa kokopo ligu gore pa peso ko sa
kole mutugu kukuti pa peso.
9 Totonai qai nongoria inara sa paranga
vei isa, sa qai okoto taloloa riu memeka sira
doru, podalai tadira na tinoni momoadi ko
mi gore, ko tinganai sa taloa vamekai si Jisu,
beto ko na rereko ba sa kole tugu turuona
ketakoi.
10 Beto sa turu vatuvisi ligu mule si Jisu,
ko pira saunia sa na rereko, <<Ago, ai sira?
Ko kepore kame sa pitugo ao?>> saunia.
11 Poni pira sau sa na rereko, <<Kepore
tugu, Bangara,>> sau.
Poni pira sau si Jisu, <<Ego, jongana, ara
ba qake pitugo tugu sao. Ko mu taloa
riumua gu, goto muneke roiti ligunia na
sela,>> sau.)*

I Jisu sa na Kaberena na Kasia Gusu

12 Ego ko sa paranga laoria mule i Jisu
sira na Parese, pira sau, <<Ara sa na kabere
tana kasia gusu. Isa na tinoni sa tutisiu ara
sa mina isongia na kabere sa vaivatoa beto
minake isongo rerege pa rodomo,>> sau.
13 Poni sa pira qarigu sira na Parese,
<<Koi, ko kopira qu korapa gu ululenia na
veveimu mekamu sao; ko na mua ulule sa
nake sosotona,>> qarigunia.
14 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sau, <<E,
sa sosoto tugu qa ulule mulenisiu tugu
mekaqu sara, ba isa qa ululenia ara sa sa
sosoto, ura qa gigilaiqua ketakoi qa koko vei
beto ketakoi mana lao vei sara. Goto agou sa
quke gigilai ketakoi qa koko vei beto ketakoi
qa korapa lao vei sara.
15 Agou sa qu vaipitu pa soana vaituti
tadira na tinoni pa peso gu, goto ara sa qake
pitua kai tinoni.
16 Ba vei ba vaipitu tugu sara poni sa sa
sosoto tugu sa na qua vaipitu, ura nake
mekaqu qa roitinia, goto ara sa agei karu na
Tamaqu tu isa sa garunusiu sa qe roitinia sa
na vaipitu.
17 Ko sa tei takuti kolena tu pa miu Va-
vanau sa pira sau, <Totonai mai vaitoto sa
na ulule tadira karu tinoni sa sa sosoto tugu
sa na dia ulule,> sau.
18 Ara sa qa ululenia veveiqu mekaqu,
beto ko na Tamaqu isa sa garunusiu ba sa
ululenia tugu sa na veveiqu ara,>> sau si
Jisu.
19 Poni qai nanasa sira, <<Ai sa na
Tamamu?>> qarigunia.
Poni sa oeria i Jisu, <<Quke gigilasiu ara
sagou, beto ko na Tamaqu ba quke gigilai
tugu. Vei bu gigilasiu ara, poni na Tamaqu
ba bu gigilai tugu,>> sau si Jisu.
20 Inara sira na paranga sa pojaria i
Jisu totonai sa kole vaivagigalai isa pa
kakabarena zelepade, pa ia ketakoi qai
vakokoleniria na bokese vavakoleni poata
vaivana. Ba kepore tugu kai tinoni bi aru
tamania ketakoi sisa, ura sa oqoro kamua sa
na totoso tana.

* **8:11** Soku kukuti kokoleidi sa sake koleria sa na titiro doruna 7.53-8.11. Sa doro vei na kobu titiro alepi sa nake kolena lani totonai sa koni takuti na buka ti Jone. **8:17** Vavanau 17.6; 19.15.

Agou Munake Boka Lao Ketakoi qa Korapa Lao Ara

21 Ego ko pira sauniria mule i Jisu sira, <<Qa korapa riu sara, ko agou kode muna nyaqosiu sara, ba agou sa kode muna pogoso mateniria na miu sela. Ketakoi qa korapa lao ara sa agou munake boka lao,>> sau.

22 Poni qai vavaiparanga mekadi sira na tinoni Jiu, <<Mina vamate mulenia mekana beka sa sa korapa saunia isa? Ura pira sau, <Ketakoi qa korapa lao ara sa agou munake boka lao,> sau,>> qarigu.

23 Poni sa parangaria i Jisu sira, <<Agou sa na koko veimiu pa kauruna, goto ara sa na koko veiqu tu pa narena. Agou sa na koko veimiu pa kasia gusu api, goto ara sa nake koko veiqu pa kasia gusu api.

24 Ko sa vei sa qa tei pojanigou tu ara sa kode muna pogoso mateniria na miu sela sagou. Ura vei munake vasosotoa agou sa ara sa isa, sa kode muna pogoso mateniria na miu sela sagou,>> sau.

25 Poni qai nanasa sira, <<I sei sao? >> qarigunia.

Poni sa pira sauniria i Jisu, <<Beko qa tei pojanigou tu pa podalaina sosoto.

26 Kubo sira na sakasava veveimiu agou mana boka pojanigou ara beto mana pitunigou ara. Ba isa sa garunusiu ara sa sa sosoto jola, ko ara sa ira gu vei qa nongoroniria tana sa qa pojania na kasia gusu,>> sau si Jisu.

27 (Qaike gigilai ira sa na veveina gu na Tamana sa sa poja veiniria i Jisu ira.)

28 Ko pira sauniria i Jisu sira, <<Totonai muna ovulu vaiolo saea sa na Tuna na Tinoni, sa beto muna gigilai agou sa ara sa isa. Ko totonai muna gigila vatalea agou sa kepore sa kai sakasava qa boka roitinia ara pa qua neqi mekaqu, goto ira gu sa vagigalainisiu na Tamaqu sa qa pojaria.

29 Ko isa sa garunusiu ara sa sa somana tavitisiu ara. Sake loa vamekaisiu sara, ura ara doru totoso qa roitiniria na roiti qai vaqeraia isa,>> sau.

30 Ira kubo tinoni qai nongoria inara sa paranga vei isa sa qai vasosotoa sisa.

Na Tinoni Taruvatana beto na Pinausu

31 Ego ko sa parangaria i Jisu sira na tinoni Jiu qai tei vasosotoa tu, <<Vei muna togasaria agou sira na qua paranga, poni sa na qua sepele sosoto ara sagou.

32 Ko kode muna gigilai agou sa na sosoto, beto na sosoto isa sa mina ruvatagou,>> sau si Jisu.

33 Qai oea ira sisa, <<Na tutina tu i Ebarahami sagei, ko oqoro pore kai totoso be tavapinausu. Ko ai sa vei sa kode muna taruvata sagou qugu tu sao?>> qarigu.

34 Poni sa oeria i Jisu sira, <<Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara sagou: ira doru qai roitinia na sela sa na pinausu tugu tana sela.

35 Na pinausu sa nake suvere togasana pa tatamana, goto na tuna tu sa na suvere togasana ketakoi ko mina kamua na kamua.

36 Ko vei mina ruvatagou na Tuna sagou, poni sa muna taruvata sosoto tugu sagou.

37 Qa gigilaiqua tugu ara sa na tutina tugu i Ebarahami sagou. Ba agou tugu sa qu korapa nyorogua vamatesiu ara, ura quke teku vatogai na qua paranga.

38 Ara sa ira vei qa tei batiria tu tana Tamaqu sa qa pojaria, goto agou sa ira vei sa pojanigou na tamamiu sa qu roitiniria,>> sau si Jisu.

39 Qai oea ira sisa, <<I Ebarahami tugu sa na tamamei agei,>> qarigu.

Poni sa oeria i Jisu sira, <<Vei bi na tuna sosoto tugu i Ebarahami sagou, ko bu roitiniria tu sa na roiti vei sa roitiniria i Ebarahami.

40 Ba kopira sa qu nyogua vamatesiu tu sara, isa ara tugu qa ule vanigou na sosoto isa qa nongoria tana Tamasa. I Ebarahami sake totoa vei isa!

41 Goto agou sa na roiti tana tamamiu gu sa qu korapa roitiniria,>> sau si Jisu.

Poni pira qarigunia sisa, <<Agei sa nake podo soanamei. Na Tamasa gu mekana sa na Tamamei,>> qarigu.

42 Poni sa pira sauniria i Jisu sira, <<Vei na Tamasa tugu sa bi tamamiu sosoto agou, poni bu roroqusiu tu sara, ura ara sa na koko lamequ tana Tamasa beto sa qa lame kamu lani. Ara sa qake lame pa qua neqi mekaqu, goto isa tu sa garunusiu.

43 Ai sa vei ko quke boka tu gigilaria agou sira na paranga taqu? Na ginuana qu vei isa sa ura qu daimiu vainongoronia agou sa na parangaqu ara.

44 Agou sa na koko veimiu tana tamamiu, isa na bangaradi na tomate, ko sa vei sa qu nyorogua tutiria na nyorogua tana tamamiu. Ura na tinoni vaivamate sisa podalai tu pa podalaina sosoto, beto sake isongo turu vei pa sosoto sisa ura na sosoto sake kole tana. Totonai sa seseke sisa, poni sa sa roiti vavotunia gu isa sa na ona toa, ura na kutana na seseke sisa beto na tamadi ira doru tinoni sesekedi sisa.

45 Ba ara qa pojai kisa na sosoto, ko sa vei sa quke vasosotosiu agou.

46 I sei agou sa mina boka udukusiu sa ara qa sela, minagu? Ba vei na sosoto gu sa qa pojai ara, poni sa ai sa vei quke vasosotosiu tu ara sagou?

47 Isa sa koko veina tana Tamasa sa sa nongoria na paranga tana Tamasa; goto agou sa nake koko veimiu tana Tamasa, ko sa soni vei sa quke boka vasosotosiu ara,>> sau si Jisu.

I Jisu beto i Ebarahami

48 Qai oea ira na Jiu sisa, pira qarigunia,
<<Qe sotomei gu sagei tonai qe gigalanigo
na tinoni Sameria ko sa tigorigo na tomate
qeunigo agei sao!>> qarigu sira.
49 Poni sa oeria i Jisu, <<Ara sake tigorosiu
na tomate, goto qa valavatia na Tamaqu, ba
agou quke valavatasiu sara.
50 Ara sa qake nyaqoa ko ma tavalavata
qau, goto koleona tu sa isa sa korapa nyaqoa
na vinalavata beto isa tu sa sa vaipitu.
51 Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara
sagou: isa sa vataberia na qua paranga sa
minake isongo mate,>> sau si Jisu.
52 Poni pira qarigunia ira na Jiu sisa,
<<Kopira sa qe gigila vatalego sa sa tigorigo
tugu na tomate sao! I Ebarahami sa sa
tei mate tu beto ko ira na tinoni kokoro-
tai, ba qu paranga sao, <Isa sa vatabea na
qua paranga sa minake isongo gosoria na
mate,> qugu.
53 Quke doro veinigo qu poreveveina jola-
nia i Ebarahami na tamamei sao, oko? I
Ebarahami sa mate, beto ko ira na tinoni
kokorotai ba qai mate tugu! Goto i sei qu
rorove veinigo mekamu sao?>> qarigu.
54 Poni sa oeria i Jisu, <<Vei ba valavata
mulenisiu sara, poni sa bi kepore veveina
sa na vinalavata isa. Ba na Tamaqu tu isa
qu gigalania na miu Tamasa agou, isa tu sa
sa valavatasiu sara.
55 Quke isongo gigila podekia agou sisa,
goto ara qa gigilaiqua sisa. Vei qake gigilai
ara sisa bau, poni sa ba tinoni sesekequ
vaitoto vei tugu agou sara. Goto qa gigilai-
qua ara sisa beto qa vatabea ara sa na ona
paranga isa.
56 Na tamamiu i Ebarahami ba sa qerania
sa mina batia sa na lame taqu, ko sa ba-
tiaona tugu beto sa qerania,>> sau si Jisu.
57 Poni pira qarigunia ira na Jiu sisa,
<<Koi! Ao sa oqoro isongo limangavulu
aoromu podeke tugu, ko ai bu boka bati
veinia i Ebarahami?>> qarigunia.
58 Poni pira sauniria i Jisu sira, <<Sosoto
pa sosoto ma pojanigou ara sagou: totonai
tu sa oqoro pore si Ebarahami, sa ara sa
isa,>> sau si Jisu.
59 Poni sa qai buti patu ko mai gogo-
nai qarigu, ba sa golomo vapae mulenia
mekana si Jisu beto sa taloaona pa kak-
abarena zelepade.

9

I Jisu sa Salania Kai Tinoni sa Podo Leqa

1 Ego totonai sa korapa rerege lao si Jisu,
sa sa batia isa sa kai tinoni na podo leqana.
2 Poni qai nanasia ira na ona sepele sisa,
pira qarigunia, <<Rabi, i sei sa sa sela ko sa
podo leqa sa na tinoni api? Na tinoni api, ba
ira na tinana na tamana?>> qarigunia.
3 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sauniria,
<<Na leqa sa vaia na tinoni api sa nake pa
ona sela, beto nake sela tadira na tinana na
tamana, goto vei gu ko mi bola votu tana sa
na roiti tana Tamasa sau.
4 Pinakoi sa korapa kabere na rane, poni
sa ara ma roitiniria sira na roiti tana isa sa
garunusiu ara, ura na bongi sa korapa nono
lame totonai minake boka roiti sa na tinoni.
5 Totonai qa korapa pa kasia gusu sara sa
ara tugu sa na kaberena na kasia gusu,>>
sau si Jisu.
6 Pa liguna sa poja vei inara isa, poni sa
sa odolo pa peso ko sa vanyelakia isa sa na
peso beto sa ora laonia pa matana na tinoni
leqana.
7 Beto pira saunia sa na tinoni leqana
api, <<Mu lao ko mu subi pa lolu pie pa
Siloami,>> saunia. (Na ginuana na isongo
Siloami sa Na Tagarunu.) Poni sa riu tugu
sa na tinoni isa ko sa subi ko sa babata sa na
matana beto sa mule lame.
8 Ira kaki tavitina beto ira na tinoni vei
qai tei babatiadia tu na kole tetepana isa
perangana sa qai vavainanasa, <<Nake isa
tugu na tinoni sa kole totoqo tetepa pa poni
sapi?>> qarigu.
9 Qai paranga sira kaki, <<Isa tugu sapi!>>
qarigu.
Goto kaki qai paranga, <<Dai, nake isa
sina, goto sa doro vei gu isa!>> qarigu.
Poni sa paranga mekana sa na tinoni isa,
<<E, ara tugu sisa,>> sau.
10 Poni qai nanasia ira sisa, <<Ko ai sa
vei beto qai boka tu babata na matamu sao
kopira?>> qarigu.
11 Poni sa oeria isa sira, <<Kai tinoni na
isongona i Jisu sa odolo vanyelakia na peso
ko sa oraniria na mataqu, beto sa garunusiu
ko mu lao subi pa lolu pie pa Siloami saunisiu. Ko qa riu ko qa subi poni sa beto qa
babata liligu,>> sau.
12 Poni qai nanasia sisa, <<Ko ai sisa?>>
qarigu.
Ura! Qake gigilai! sauniria.

Ira na Parese qai Nanasa Vivilotia sa na Tinoni sa Tasalana

13 Ego ko qai toni laonia tadira na Parese
sa na tinoni sa podo leqa ina.
14 Isa na ranena sa odolo vanyelakia na
peso i Jisu ko sa salania na tinoni leqana isa
sa na rane Minere.
15 Ko qai kai nanasa ligua ira na Parese sa
na tinoni isa ai vevei sosoto beto qai babata
na matana qarigunia. Poni sa pira sauniria,
<<Sa orani nyelaka sa na mataqu, beto qa
subi poni sa kopira sa qa babataqua,>>
sauniria.
16 Poni qai paranga sira kaki Parese,
<<Nake koko veina tana Tamasa sa na

tinoni isa, ura sake kopunia isa sa na rane Minere,>> qarigu.

Ba kaki sa qai paranga, <<Ba ai sa vei beto sa boka tu roitinia na roiti vinagigila veveidi inara sa na tinoni selana?>> qarigu. Ko sa vaipipikata sa na roroqu tadira.

17 Ko qai nanasa ligua mutugu ira na Parese sa na tinoni isa, <<Ko i sei qugunia ao sa na tinoni isa, ura sa salana vababataria isa sa na matamu ao?>> qarigunia.

Poni sa pira sauniria na tinoni isa, <<Kai tinoni kokorotai qaunia ara sisa,>> sau.

18 Ba qaike vasosotoa tugu ira na tinoni Jiu sa sa leqa perangana ko kopira sa babata sisa, tinganai ko qai kuku tekuria tu sira karu tinana na tamana,

19 ko qai nanasaria, <<Api tugu sa na tumiu marene isa sa podo leqa qugunia agou karu? Ko ai sa vei beto sa boka babata kopira?>> qarigu.

20 Poni qai oeria ria karu tinana na tamana, pira qarigu, <<E, qe gigilaimei sa na tumei marene tugu agei karu sisa, beto ko na podo leqana tugu vei sisa.

21 Ba ai sa vei beto kopira sa boka tu babata sa qeke gigilai, beto ko i sei sa vadodoroa na matana ba qeke gigilai tugu. Isa gu mu nanasia ko, nake koburuna sina! Kode mekana mina ule vanigou na veveina! >> qarigu sira karu.

22 Inara qai paranga vei sira karu tinana na tamana, ura qai matagutuniria ira na tinoni Jiu. Ura qai tei vaivaegonia tu ira na tinoni Jiu sa na tinoni vei mina ule votunia i Jisu sa na Karisito minagu sa mina taiju pale pa ruma vavaikamuna qarigu.

23 Ko sa vei sa qai paranga gu sira karu tinana na tamana na koburu, <<Nake koburuna sina, isa gu mu nanasia ko!>> qarigu.

24 Poni qai kuku ligua na vinarua totoso ira sa na tinoni sa podo leqa, ko pira qarigunia, <<Mu pojai na sosoto pa moena na Tamasa! Ura agei qe gigilaimei sa na tinoni sa salanigo ao ina sa na tinoni selana,>> qarigunia.

25 Poni sa oe sa na tinoni, <<Bi tinoni selana sisa sa ara qake gigilai. Goto kai sakasava gu qa gigilai ara sa qa leqa perangana sara, ba kopira sa qa babata,>> sau.

26 Poni pira qarigunia, <<Ai sa roiti veinigo? Na sa sa roitinia beto sa vababataria na matamu?>> qarigu.

27 Poni sa oeria, <<Na beko qa tei ule vanigou tu, ba qu daimiu vainongoro! Ai sa vei ko qu nyorogua nongoro ligua mutu? Agou ba qu nyoroguania ko bu na sepele tugu tana qugu sagou?>> sauniria.

28 Ko inara sau isa, sa qai paranga sasuria sisa, <<Ao tugu sa na sepele tana poni, goto agei sa na sepele tu tai Mosese.

29 Qe gigilaimei na Tamasa sa paranga sosoto tai Mosese, goto isa na tinoni ina sa agei qeke gigilai pai koko veina sisa,>> qarigu.

30 Poni sa oe sa na tinoni isa, pira sau, <<Koi, ko sa vaivagabara! Ura quke gigilai agou pai koko veina sisa, ba ara sa vababataria tu na mataqu!

31 Taqe gigilaioda gita na Tamasa sake nongororia sira na tinoni seladi, goto ira gu qai madinia isa beto qai tutia na ona roroqu sa sa nongororia isa.

32 Pa moa vei tu totonai sa podalai na totoso sa sake tanongoro podeke sa kai tinoni bi tei vababatai mai tu kai tinoni podo leqana.

33 Ko vei bike lame veina tana Tamasa sa na tinoni api sa bike boka roitinia isa sa na roiti vevei isa,>> sauniria.

34 Poni qai oea ira sisa, pira qarigunia, <<Ao sa na gagale podo lamemu pa sela sao, ba qu korapa nyorogua vagigalaigei agei!>> qarigu. Ko qai iju votu pale pa dia ruma vavaikamuna sisa.

Na Leqa pa Toa Gagala

35 Totonai sa nongoria i Jisu sa qai tei iju votu pale tu sisa, poni sa nyaqoa sisa ko sa nanasia, <<Ai sa vei, qu vasosotoa tugu ao sa na Tuna na Tinoni?>> saunia.

36 Poni sa oe sa na tinoni isa, pira sau, <<Bangara, mu ule vanisiu i sei sa na tinoni isa, ko ma vasosotoa!>> sau.

37 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Qu tei batia tu ao sisa, ko isa tugu sa sa korapa parangigo kopira,>> sau.

38 Poni sa paranga, <<Bangara, qa vasosoto sara kopira! >> sau, beto sa kokopo sori tutungu gore pa moena i Jisu.

39 Poni pira sau si Jisu, <<Ara sa qa lame ko mana vaipitu pipikata pa kasia gusu api, ko ira na leqa sa mai babata goto ira na babatadi sa mai leqa,>> sau.

40 Kaki ira na Parese qai somana suvere tavitia isa ketakoi sa qai nongoria sinara sa paranga vei isa, ko qai nanasa laoa, <<Ko agei ba qe leqa qugunigei ao?>> qarigu.

41 Poni pira sauniria i Jisu sira, <<Vei bu leqa sa bi kepore miu sela, ba kopira qu paranga sa na babatamei sagei qugu, ko sa vei sa sa korapa koleona tugu na miu sela sagou,>> sau si Jisu.

10

Na Vavakato Vavapadana na Godo Sipi

1 Sa paranga i Jisu, <<Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara sagou: na tinoni sake tome vei pa atakamanana na toba sipi, goto sa kesa goboro vei tu pa goto ia, sa na tinoni ikikona beto na tinoni raja ikikona sisa.

2 Ba na tinoni sa tome vei pa atakamanana na toba sa na sepati tadira na sipi sisa.

3 Na tinoni kopu sa sa revanga vania na
atakamana sisa. Ira na godo sipi qai non-
goro gigilai na ovovelena beto sa gigalaria
na okoto isongodi sira na ona sipi, ko sa toni
votuniria.
4 Pa liguna sa toni vavoturia, poni sa
rerege pa moedi ira na sipi sisa beto ira sa
qai tutia sisa, ura qai tei nongoro gigilai tu
ira sa na ovovelena sisa.
5 Ira sa maike isongo tuti goboria mule sa
kai goto tinoni. Kode mai ukunia tu sisa, ura
qaike nongoro gigilai ira sa na ovovelena na
goto tinoni,>> sau si Jisu.
6 Ko api sa na vavakato vavapada sa
vavakato vaniria i Jisu, ba qaike vagigilai tu
ira sa na ginuana.

I Jisu sa na Sepati Jongana

7 Poni pira sau mule si Jisu, <<Sosoto pa
sosoto ma pojanigou ara sagou: ara sa na
atakamana tadira na sipi.
8 Ira doru qai valigusiu ara ko qai lao
momoe sa na tinoni ikikodi beto na tinoni
raja ikikona, ba na sipi qaike nongororia
sira.
9 Ara sa na atakamana. Isa sa lame tome
vei taqu sa mina tavasare; mina tome na
votu riu nyaqogana buburu gagani.
10 Na tinoni ikikona sa sa lame ko sa iko, sa
kubolo vamategana beto sa pipiaraona gu.
Ba ara sa qa lame ko ira na tinoni mai boka
isongia sa na toa beto ko mai isongia na toa
pugelena qau.
11 Ara sa na sepati jongana. Na sepati
jongana sa vaniria na sipi sa na ona toa.
12 Na tinoni sa tatabara gu beto sa roiti sa
nake sepati beto sake isongoria sa na sipi, ko
totonai sa batia na lamena kai vulupu poni
sa uku loa paleria sa na sipi. Ko sa garataria
na vulupu sira na sipi qai taloa pale beto sa
adu vaqaqata laoniria doru eqa.
13 Sa uku riuona sa na tinoni sa tatabara,
ura sa tatabara gu sisa ko sake roroquria sa
na sipi.
14 Ara sa na sepati jongana, ko qa gigilaria
sira na qua sipi beto ira na qua sipi qai
gigilasiu sara.
15 Kai muqisi podeke vei na Tamaqu sa
gigilasiu sara beto ara ba qa gigilai na
Tamaqu, poni sa ara ba qa vaniria na sipi sa
na qua toa.
16 Ba koledia mule sa kaki qua sipi qai
oqoro somana kole pa toba api. Kode mana
toni lameniria tugu sira, ko mai nongoria
na ovovelequ ko mai vaikamu lame pa godo
sipi tana kai sepati gu.
17 Na Tamaqu sa roroqusiu sara, ura qake
rabeke vaivanania ara sa na qua toa, ko sa
vei sa mana boka teku mulenia gu sa na qua
toa.
18 Kepore sa kai tinoni sa boka ragata
variunisiu na qua toa, goto qa vamalumia
gu pa qua roroqu mekaqu ara sa na qua toa.
Ara qa boka valaoa sa na qua toa beto ara
mana boka teku mulenia sisa. Na garunu
api sa qa tekunia ara tana Tamaqu,>> sau si
Jisu.
19 Ego ko sa kai tapipikata mule sa na
roqudi ira na tinoni tonai qai nongoria na
paranga isa.
20 Kubodi ira sa qai paranga, <<Sa kolea
na tomate ko sa tuturu sina! Ai sa vei ko qu
nyorogua nongoria agou sa?>> qarigu.
21 Ba kaki sa qai paranga, <<Na tinoni sa
kolea na tomate sa sake boka paranga vei
inara! Na tomate mina boka vababatai tugu
na tinoni leqana?>> qarigu.

Ira na Tinoni Jiu Qai Kilunia si Jisu

22 Ego pa totoso sa lomoso na eqa sa
sa taroiti sa kai vaikamu qeqera na roro-
quna na vatabunana liguna na zelepade pa
Jerusalema,
23 ko i Jisu sa kole rerege lao vei pa ia
qai gigalania na Susuverena ti Solomone pa
kakabarena zelepade.
24 Poni qai vaikamu vailivutainia ira na
Jiu sisa, beto qai nanasia, <<Ai sovai vei
sa muna kole varuragei agei sao? Vei na
Karisito sosoto sao, sa mu lodaka vanigei
gu,>> qarigunia.
25 Poni sa oeria i Jisu sira, <<Qa tei po-
janigou tu sagou, ba quke vasosoto. Ira na
roiti qa roitiniria ara pa neqi tana Tamaqu
sa ira tugu sa qai ululenia na veveiqu ara;
26 ba agou sa quke vasosotosiu sara, ura
koko vei nake qua sipi ara sagou.
27 Na sipi taqu sa qai nongoria tugu na
ovovelequ, ko ara qa gigilaria sira, beto ira
ba qai gigilasiudia ko qai tutisiu sara.
28 Ara qa vaniria na toa jola ko maike
isongo mate manyao, beto ko kepore kai
tinoni mina ragata visu tekuria pa limaqu
sira.
29 Na Tamaqu isa sa vanisiu sira sa sa
lavata jolaniria doruna na sakasava, ko
kepore kai tinoni mina boka ragata visu
tekuria pa limana isa sira.
30 Na Tamaqu beto ko ara sa kame gu,>>
sau si Jisu.
31 Totonai sa paranga vei inara isa sa qai
kai voloso buti patu mule sira na Jiu ko mai
gogonai qarigu.
32 Sa paranga laoria i Jisu sira, <<Na kubo
roiti jongadi sa vanisiu na Tamaqu sa qa tei
vabatinigou tu. Ko ai ira na roiti jongadi
aipira sa qu nyorogua gonanisiu ara na patu
agou?>> sau.
33 Qai oea ira na Jiu sisa, <<Nake roiti
jongadi ira sa qe nyorogua gonanigo na
patu agei ao, goto na mua vamoroanana tu
na Tamasa! Ura ao ko na tinoni gu, ba qu
vatamasa mulenigo mekamu!>> qarigu.

34 Poni sa oeria i Jisu sira, <<Na takutina
pa miu Vavanau sa pira sa paranga vei na
Tamasa, <Ara qa paranga sa agou sa na
tamasa,> sau.
35 Taqe gigilaioda gita sa na Kukuti
Tabuna sa sake tamaja goboro. Ko vei
na Tamasa tu mina kukuniria na tamasa
sira na tinoni qai vatogai na paranga tana
Tamasa,
36 poni sa ai sa vei sa agou qu jutunisiu tu
qa vamoroania na Tamasa sara tonai pira
qau, <Ara sa na Tuna na Tamasa,> qau? Ba
ara tugu sa sa vile vamadisiu beto sa garunu
lamenisiu pa kasia gusu.
37 Vei bake roitiniria sira na roiti tana
Tamaqu sa muke pavu vasosotosiu.
38 Ba vei ba roitiniria tugu ara sira, poni
vei buke vasosotosiu tugu agou sara, poni
ba mu vasosotoria gu ropi sira na roiti qa
roitiniria, ko mu boka gigila vatalea sa na
Tamaqu sa somana tavitisiu ara, beto ara qa
somana tana,>> sau si Jisu.
39 Totonai sau isa poni sa mai kai aru
tamania mule si Jisu qarigu, ba sa mavo
sulopo votu riuona tadira si Jisu.
40 Ego beto sa sa taloa ketakoi sisa, ko sa
kai karovo lao mule pa kai karovona na
pie Jodani, pa ia ketakoi sa vaivapaputaiso
perangaina i Jone, ko sa lao suvereona ke-
takoi.
41 Ko kubo tinoni sa qai kamu tana, beto
ko pira qarigu sira, <<I Jone sa kepore kai
roiti vinagigila bi roitinia, ba doruna vei sa
pojai i Jone na veveina na tinoni api sa sa
sosoto tugu,>> qarigu.
42 Ko ira na kubo tinoni ketakoi sa qai
vasosotoa sisa.

11

Na Matena i Lazarasi

1 Kai tinoni na suverena pa Betani sa sa
mo, na isongona i Lazarasi. Pa Betani sa na
gugusu ketakoi qai suvere ira Mere beto i
Mata ira kau tamatasi.
2 (I Mere api sisa sa vuvania na oela umu-
manga jonga pa nenena na Bangara beto
ko sa puqania tugu na vurunguna, ko na
luluna isa si Lazarasi sa mo.)
3 Ko qai garunu laoni nongoro ira kau
tamatasi rereko pira si Jisu, pira qarigunia,
<<Bangara, doro! Isa na mua baere jonga
qu roroqu vivitigia ao sa sa mo,>> qarigu-
nia.
4 Totonai sa nongoronia, sa pira sau si
Jisu, <<Na mo ina sa minake lao jutu pa
mate, goto vei ko mi tavalavata sa na
Tamasa, beto pa ginuana na mo isa ba
mina tavalavata mutugu sa na Tuna na
Tamasa,>> sau.

5 (Sa roroquria i Jisu sira Mere i Mata, kau
tamatasi, beto na luludi i Lazarasi.)
6 Ko totonai sa nongoria i Jisu sa mo si
Lazarasi, poni sa suvereona mai tu ketakoi
sa kole suvere karu rane mule si Jisu.
7 Pa liguna isa beto sa paranga laoria ira
na sepele sisa, <<Aria kopira ko ta mule sae
ligu tu pa Jiudia,>> sau.
8 Qai parangia ira na sepele sisa, <<Rabi,
sa oqoro sovai pa visa gu ina ba mai go-
nanigo na patu qarigu sira na Jiu, ko na
sa mule qu nyogua mule saenia ketakoi?>>
qarigu.
9 Poni sa oeria i Jisu, <<Qu gigilaimiu agou
sa na rane sa tapipikata pa manogarua aoa?
Ko sa vei sa na tinoni mina rerege pa rane
kaberena sa minake isongo tatupe tugu, ura
sa babata pa kaberena na kasia gusu api.
10 Goto vei mina rerege na bongi sisa, poni
sa kode mina tatutupe sa na tinoni isa, ura
kepore na ona kabere,>> sau.
11 Sa beto gu paranga vei inara sisa, beto
pira sau mule, <<Na oda baere jonga i
Lazarasi sa sa tei puta tu, ba mana lao ko
mana vadoravia gu ara sisa,>> sau.
12 Poni sa pira qarigunia ira na sepele
sisa, <<Bangara, vei mina tei puta tu sa kode
mina jongaona gu sisa,>> qarigu.
13 (Ba isa vei na ginuana sa pojai i Jisu sa
sa tei mate tu si Lazarasi, goto ira qai roro-
qua sa putagana gu sa saunia isa qarigu.)
14 Poni sa lodaka vaniria gu i Jisu sa na
nongoro, pira sauniria, <<Sa tei mate tu si
Lazarasi,
15 ba ura pa ginuguamiu agou sa qa qera
sa ara qake suvere tavitia sisa, ko mu
vasosoto sagou. Ko aria ko ta lao tana
kopira,>> sau.
16 Poni sa pira sauniria kaki sepele
tavitina si Tomasi, isa qai vakukunia
Patavivi, <<Ego, ariagada ko gita doru ta
tutia tu, ko ta mate tavitia isa!>> sau.

I Jisu sa na Turumule beto na Toa

17 Ego totonai sa kamu pa Betani si Jisu sa
sa tei jola tu ka made ranena sa tagolomo si
Lazarasi.
18 Na gusu pa Betani sa tata kue kilomita
gu na souna pa Jerusalema,
19 ko kubodi sira pa Jiudia qai vaikamu
suvere vamanotoria sira Mata i Mere pa
mate tana luludi.
20 Ego ko totonai sa nongoronia i Mata sa
korapa lalameona si Jisu, poni sa sa votu lao
gogosoria, goto i Mere sa suvereona tu pa
ruma.
21 Poni i Mata pira saunia si Jisu, <<Ban-
gara, vei bu suveremua ao lani, sa bike mate
sa na luluqu marene!

10:34 Kera Vinatarasae 82.6.

22 Ba kopira ba qa gigilaiqua sa na sa isa
muna tepai tana Tamasa poni na Tamasa
kode vanigo gu sao,>> sau.
23 Sa paranga laoa i Jisu sisa, <<Kode
mina turu mule gu sa na lulumu marene,>>
saunia.
24 Poni oe lao si Mata, <<Qa gigilaiqua sa
kode mina turu mule pa rane turumule pa
rane liligu sisa,>> sau.
25 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Ara sa na
turumule beto na toa. Isa mina vasosotosiu
ara sa mina mate tugu, ba kode mina toa;
26 beto isa sa korapa toa ba sa vasosotosiu
ara sa mineke isongo mate kamua na ka-
mua. Ai vei, qu vasosotoa tugu ao sa api?>>
sau si Jisu.
27 Poni sa oe lao si Mata, <<E, Bangara,
ara qa tei vasosotoa tu sa ao tugu sa na
Karisito, na Tuna na Tamasa, isa sa korapa
lalameona pa kasia gusu qarigunia,>> sau.

I Jisu sa Lukana

28 Pa liguna sa paranga vei inara, poni
sa sa mule lao pa ruma si Mata ko sa
mavo kuku golomia sa na tasina i Mere ko
sa vavakato vania, pira sau, <<Na Tinoni
vaivagigalai sa sa tei korapa tu poni, ko sa
nanasanigo tugu sao,>> saunia.
29 Ko isa tugu sa nongoro si Mere, sa sa
gasa turu ko sa lao gosoria sisa.
30 (Sa oqoro bola kamu pa gusu si Jisu,
goto sa korapa tu ketakoi sa lao parangania
i Mata.)
31 Ko ira na tinoni qai kole suvere va-
manotia i Mere pa leo ruma sa qai tuti
votu totonai qai batia na sisiqarai votu ri-
una i Mere. Qai roroqua ira sa palu mina
lao lukana pa bevi ketakoi qai golomonia i
Lazarasi basa sa qarigu.
32 Ego sa lao kamu ketakoi sa korapa su-
vere i Jisu si Mere, ko isa tugu sa batia si Jisu
poni sa sa todongo pa nenena i Jisu, beto sa
paranga, <<Bangara, vei bu suveremua ao
lani, sa bike mate sa na luluqu marene!>>
sau.
33 Totonai sa batia i Jisu na kekebona isa
beto ko ira na tinoni Jiu qai tutia isa ba
qai lukana tugu, poni sa sa tadungana na
mamata na bulona sisa.
34 Beto sa nanasaria i Jisu sira, <<Pai qu
vapaenia agou sa na kokobuna i Lazarasi?
>> sau.
Qai oe lao sira, <<Bangara, mei lame ko
mu dogoria,>> qarigu.
35 Sa lukana si Jisu.
36 Poni qai paranga sira na tinoni Jiu,
<<Doro! Sa koi vei roroqu vivitigia isa si
Lazarasi!>> qarigu.
37 Ba kaki ira sa qai paranga, pira qarigu,
<<Na tinoni leqana tu ba sa vababatai, ko bi
boka gu vasarea isa pa mate si Lazarasi!>>
qarigu.

Sa Tavatoa Mule si Lazarasi

38 Ego ko sa kai vasaenga tadungana mule
pa bulona si Jisu beto sa sa lao pa bevi.
(Ko na bevi isa sa qai pateinia kai patu na
mangana.)
39 Sa garunuria i Jisu sira, <<Mu varijo
pale sa na patu,>> sauniria.
Poni sa paranga si Mata, isa na luluna na
tinoni sa mate, <<Koi Bangara, sa tei nyabo
umanga kare tu. Kopira sa tei ka made
ranena tu sina!>> sau.
40 Sa parangia i Jisu aza, <<Ai vei, qa oqoro
tu pojanigo ara sa vei muna vasosoto poni
sa kode muna batia ao sa na neqi lavatana
tana Tamasa?>> sau.
41 Poni sa qai varijo pale ira sa na patu.
Beto sa enga sae pa noka si Jisu beto sa
paranga, <<Tamaqu, qa paranga jongana
sara tamu, ura qu nongorosiu ara sao.
42 Qa gigilaiqua sa qu nongorosiu tugu
doru totoso, ba koko vei gu ira na tinoni pira
qai korapa sa qa korapa paranga vei pira,
ko mai vasosotoa sa ao tugu qu garunusiu
sara,>> sau.
43 Pa liguna sa beto paranga vei isa, poni
sa kuku viva, <<Lazarasi, mu votu lame!>>
sau.
44 Poni sa turu votu lame si Lazarasi, na
limana na nenena sa qai korapa tugu taude-
nia poko, beto sa taude livutuni poko tugu
sa na isumatana.
Sa paranga laoria i Jisu sira, <<Mu ruvatia
ko mi boka riuona,>> sau.

Na Kukiti Vamatena i Jisu
(Matiu 26.1-5; Maka 14.1-2; Luke 22.1-2)

45 Ego ko na kubodi ira na tinoni Jiu, ira
qai kamu bolai i Mere, sa qai dogoria sisa sa
roitinia i Jisu, ko qai vasosotoa sisa.
46 Goto kaki ira sa qai mule tu vavakato
vaniria sira na Parese ko qai ule vaniria sisa
vei sa roitinia i Jisu.
47 Poni qai toqo tavitiria ira na kauniseli
sira na Parese na kuta iama, ko pira qarigu
sira, <<Na sa sa tana roitinia gita? Ura na
tinoni api sa sa korapa roitiniria kubo roiti
vinagigila!
48 Vei tana loa pale ko mina roiti totokai
vei tugu inara sisa, sa kode doru tinoni mai
vasosotoa sisa, ko mai lame ira pa Romu ko
mai jegaria sa na oda ia beto na bubutu,>>
qarigu.
49 Ba kame ira, na isongona i Kaiapasi
isa na kuta iama lavata pa aoro isa, sa pira
sauniria, <<Kepore kai sa bu gigilai sagou!
50 Quke gigilai tu agou sa sa jongana jola
sa kai tinoni mina mate vaniria sira na
tinoni doruna, ko mike tapiara sa na puku
tinoni doruna?>> sauniria.
51 (Ba na paranga sa poja votunia isa sa
sa sake votu lame pa ona roroqu mekana,
goto isa sa na kuta iama lavata pa aoro isa

ko sa ulule votunia isa sa i Jisu sa mina mate vaniria sira na puku tinoni Jiu sau.
52 Ba nake ira gu na puku tinoni Jiu mekadi sa mina mate vaniria, goto vei ko mai tateku vaikamu pa kai puku tinoni sira doru tinoni tana Tamasa qai nyanyala lao tinganai vei eqa.)
53 Ego ko sa podalai pa rane isa sa qai kukitinia ko mai vamatea qarigunia ira na tinoni mamata tadira na tinoni Jiu si Jisu.
54 Ko sa vei inara sa sake rerege vakakabere sisa pa ona rererege pa Jiudia, goto sa loai sa na ia isa ko sa laona tu pa kai ia tata pa qega pa kai pikata gugusu na isongona pa Iparemi, ko ketakoi sa suvere tavitiria sira na ona sepele.
55 Ego sa tata sa na totoso vavolo Alokata tadira na Jiu ko qai okoto taloloa pa dia gugugusu sira na tinoni ko qai sae pa Jerusalema, ko mai riu tavulasa totonai sa oqoro kamu na vavolo isa qarigu.
56 Ko qai kole nyaqoa ira si Jisu beto qai kole vavainanasa totonai qai vaikamu pa kakabarena zelepade, pira qarigu, <<Na sa sa qu roroqua agou? Quke rorovea agou mina kamu tugu beka somana pa vavolo sisa?>> qarigu.
57 (Qai tei vatoqoa tu ira na kuta iama beto ko ira na Parese sa na garunu, ko ira na tinoni mai batia ketakoi sa korapa suvere vei si Jisu sa mai ulenia ko mina taaru tamana sisa qarigu.)

12

I Jisu sa Talumu pa Betani
(Matiu 26.6-13; Maka 14.3-9)

1 Ego ko ka vonomo rane sa kole beto mina kamua sa na rane vavolo Alokata, poni sa sa lao pa Betani si Jisu, pa gugusu sa susuvere i Lazarasi, isa na tinoni sa vaturu mulea pa mate.
2 Ko ketakoi sa qai roiti vania kai tetekuna si Jisu. I Mata sa sa somana vatanania sa na tetekuna isa, beto ko i Lazarasi tugu sa kame ira qai somana teteku tavitia i Jisu pa tevolo.
3 Ego ko totonai sa sa pogoso lamenia i Mere sa kai bogu oela ikete* beto umumanga jongana jola sa taroiti pa kai gou nadi ko sa sae jola na vaina. Sa tekua isa sa na oela isa ko sa vuvania pa nenena i Jisu beto sa sa puqa vapidilinia na vurunguna. Ko na givorona na umanga jongana na oela api sa sa pugelia na ruma.
4 Poni sa kame ira na sepele tai Jisu, i Jiudasi Isikarioti (isa na tinoni kode mina gabala kanai i Jisu), sa pira sau,
5 <<Ai sa vei ko sake tavavainia sa na oela api? Bi boka tatekuni kue gogoto poata siliva ko bi tokaniria ira na tinoni vaivasevidi sa na oela api!>> sau.
6 (Ba sa paranga vei inara si Jiudasi nake vei ko sa roroquria ira na tinoni vavaivasevidi sa, goto na tinoni ikikona sisa. Na baiki poata sa isa sa popogosia, ko koledia na totoso sa mamavo rarau golomona poata.)
7 Poni sa pira sau si Jisu, <<Mu loai, tari tu! Muke kotia ko mi tutini ona roroqu sisa sa vatanania na ranena mana tagolomo ara.
8 Ura ira na tinoni vaivasevidi sa kode munake beto isongoria agou, goto ara sa kode munake isongosiu lalaomiu agou,>> sauniria.

Ira na Tinoni Mamata qai Kukitinia i Lazarasi

9 Ego ko qai nongoronia ira kai minete tinoni lavata si Jisu sa korapa ketakoi qarigu, poni sa nake i Jisu gu mekana sa qai laonia, goto vei ko mai dogoria tugu vei si Lazarasi, isa sa vaturu mulea pa mate i Jisu qarigu.
10 Ko ira na kuta iama sa qai kukitinia ko mai vamatea tugu vei si Lazarasi qarigu,
11 ura pa ginuana isa ira soku tinoni Jiu sa qai taloadia ko qai vasosotoa si Jisu.

I Jisu sa Tavabangara pa Jerusalema
(Matiu 21.1-11; Maka 11.1-11; Luke 19.28-40)

12 Ego ko sa rane ligu neqa, poni sa qai nongoronia ira na minete tinoni qai vaikamu pa vavolo Alokata sa i Jisu sa korapa tome lalameona pa Jerusalema qarigu.
13 Poni sa qai kaele tekuria na kaedi na gou pamu ko qai votu lao gogosoria sisa ko qai kuku vevela, pira qarigu,
<<Aroia!
Sa tamana sisa sa lame
pa isongona na Bangara,
na Bangara pa Izireli!>> qarigu.
14 Sa tekua i Jisu sa kai dongiki ko sa koia, ko sa gore votu sisa vei sa takuti pa Kukuti Tabuna, pira sau,
15 <<Muke matagutu,
ao na gugusu pa Zaione!
Dotu! Na mua Bangara
sa korapa lame ina!
Sa koi pa kai tuni dongiki sisa,>> sau.
16 (Ira na sakasava aipira sa perangaina sa qaike gigilai na ginuana ira nona sepele, goto tonai sa tei taovulu sae tu si Jisu sa beto qai soni roroqu kamua ira sa na veveina gu isa sa na kukuti aipira beto ko na sakasava aipira sa qai roiti laoniria ira tana.)
17 Ko ira na tinoni qai somana batia si Jisu tonai sa kuku votunia pa bevi ko sa vaturu mulea pa mate si Lazarasi sa qai kole ululenia sa na veveina isa.

* **12:3** Na padana ka 0.5 lita sa na bogu oela api. **12:13** Kera Vinatarasae 118.25-26. **12:15** Zakarae 9.9.

18 Ko sa vei sa ira na minete tinoni qai
lame gosoria sisa, ura qai tei nongoronia tu
ira sa na roiti vinagigila sa roitinia isa.
19 Ko qai kole vavaiparanga mekadi sira
na Parese, pira qarigu, <<Taqe batia sa
kopira? Kepore kai sa taqe bokai sa gita!
Doro! Na kasia gusu doruna sa kopira sa qai
tutiadia isa,>> qarigu.

Ira Kaki Tinoni Qiriki qai Nyaqoa i Jisu

20 Ego kaki ira na tinoni Qiriki sa qai
somana sae vatarasae pa totoso vavolo
Alokata.
21 Ko ira sa qai lao ti Pilipi (isa sa kai tinoni
pa Betiseda pa Qalili), ko pira qarigunia,
<<Bangara, agei sa qe nyorogua dogoria i
Jisu,>> qarigunia.
22 Poni sa lao si Pilipi ko sa pojania si
Aduru, ko ira karu qai mekarai lao pojania
si Jisu.
23 Poni sa oeria i Jisu sira, <<Sa tei kamu tu
sa na totoso ko mina tavalavata sa na Tuna
na Tinoni.
24 Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara
sagou: vei minake tavavuvusu mai pa peso
ko mina mate mai tu sa na kiko vuiti, poni
sa kode mina kole gu koleona sisa. Goto vei
mina mate mai tu sisa, poni sa kode mina
vua vasoku sisa.
25 Na tinoni sa roqua nona toa sa kode
mina saivia tugu sisa, ba na tinoni sake
rabekia nona toa pa kasia gusu api poni
sa isa sa kode kopunia nona toa ko mina
kamua na toa jola.
26 Isa sa nabulunisiu ara sa mi tutisiu, ko
ketakoi mana suvere ara sa na qua nabulu
ba mi suvere tugu. Isa sa nabulunisiu ara sa
na Tamaqu tu mina valavatia sisa,>> sau si
Jisu.

Na Tuna na Tinoni Mina Tavamate

27 Beto pira sau mule si Jisu, <<Kopira na
buloqu ara sa sa mamata taduanga, ko na
sa managu sara? <Tamaqu, mu vasaresiu
pa totoso api,> managu? Ba isa tugu sa na
ginuana qa lamenia ara, ko mana gosoria
tugu ara sa na totoso vitigi api.
28 Tamaqu, mu valavatia nisongomu! >>
sau si Jisu.

Poni sa lagere vei pa noka sa kai ovovele,
pira sau, <<Qa tei valavatia tugu ara sisa, ko
mana kai valavatia mutugu,>> sau.
29 Poni sa ira na minete tinoni qai korapa
turu ketakoi ko qai nongoria na ovovele
sa qai paranga, <<Koi, na paka oka! >>
qarigu. Goto ira kaki pira qarigu, <<Dai, kai
mateana sa parangia sina!>> qarigu.
30 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sau, <<Nake
pa ginuaqu ara sa sa lame sa na ovovele api,
goto pa ginuguamiu tu agou.
31 Kopira sa na totoso tapitu tana kasia
gusu api, ko kopira mina taadu votu sa na
bangarana na kasia gusu api.
32 Tonai mana taovulu sae vaiolo pa kasia
gusu sara, sa kode mana vatata lameria ara
taqu sira doru tinoni,>> sau.
33 (Tonai sa paranga vei inara isa, poni sa
ulenia isa sa na soana vei beto mina mate
isa.)
34 Poni qai oe laoa ira na minete tinoni
sisa, <<Agei qe nongoronia pa Vavanau sa
na Karisito mina toa kamua na kamua. Ko
ai sa vei sa kode mina taovulu sae vaiolo sa
na Tuna na Tinoni qugu tu sao? I sei tu sa
na Tuna na Tinoni api?>> qarigu.
35 Poni sa oeria i Jisu sira, <<Iapeki totoso
mule mina kole tamugou sa na kabere. Mu
rerege tonai qu korapa isongia na kabere,
ko na rodomo mike udegou. Ura na tinoni
sa rerege pa rodomo sa sake gigilai ketakoi
sa lao vei sisa.
36 Ko tonai qu korapa isongia sa na kabere
sa mu vasosotoa sa na kabere, ko mu vei na
tinoni sa suvere pa kabere,>> sau si Jisu.

Ira na Jiu Qaike Vasosotoa si Jisu

Ego pa liguna sa paranga vei inara, poni
sa sa taloa riu suvere vapaeona si Jisu.
37 Sa tei roitiniria tugu i Jisu pa moedi ira
doru sira na roiti vinagigila aipira, ba qaike
vasosotoa ira sisa.
38 Ko na kokorotai ti Aisea na tinoni koko-
rotai sa sa gore votu gu sisa pira saunia,
<<Bangara, i sei sa vasosotoa
na mei vavakato?
Beto ti sei mina tadogoro
sa na neqi tana Bangara?>> sau.
39 Ko vei beto qaike boka vasosoto sa isa
tugu vei sa pojai mule tugu i Aisea, pira sau,
40 <<Sa tavaleqa na matadi
beto sa patei na bulodi,
ko na matadi qaike boka dodogoro
beto na bulodi qaike vakoinonoa kai sa
ko qaike boka gabala mule lame taqu,
goto bai vei ira sa ba salanaria ara sira,>>
sau.
41 Aipira sa sa pojaria i Aisea ura sa batia
na vinalavata tana Karisito ko sa vei sa sa
vavakatonia na veveina isa.
42 Koledia tugu sira sokudi na tinoni ma-
mata qai vasosotoa isa ba qaike ule votunia
na dia vinasosoto, ura qai matagutuniria
ira na Parese kita mai taiju pale pa ruma
vavaikamuna qarigu.
43 Ura qai nyoroguania ira sa na
vinalavata tadira na tinoni jolania na
vinalavata tana Tamasa.

Na Paranga ti Jisu sa Vaipitu

44 Ego beto sa vevela votu si Jisu, pira sau,
<<Isa sa vasosotosiu ara sa nake ara gu sa sa

12:38 Aisea 53.1; Romu 10.16. **12:40** Aisea 6.10; Matiu 13.15; Maka 4.12.

vasosotosiu isa, goto isa tugu sa garunusiu vei ara.
45 Beto ko isa sa batisiu ara, sa sa batia tugu sisa sa garunusiu ara.
46 Qa tei lame vei tu na kabere tana kasia gusu sara, ko ira doru qai vasosotosiu ara sa maike suvere pa rodomo.
47 Na tinoni sa nongororia na qua paranga ba sake kopuniria, poni sa nake ara qa pitua sisa. Ura ara qake lame ko ma pitua na kasia gusu qau, goto qa lame ko ma aloa tu na kasia gusu qau.
48 Isa sa dainisiuona ara beto sake teku vakataparia na qua paranga, sa sa koleona sisa mina pitua isa. Na paranga qa tei pojai tu ara sa isa tugu sa mina pitua pa rane liligu sa na tinoni isa.
49 Ura ara sa qake vavakato pa qua neqi mekaqu, goto isa tu na Tamaqu tu sa garunusiu sa isa tu sa vanisiu na garunu ko na sa mana pojai beto na sa mana vavakatonia.
50 Ko qa gigilaiqua ara sa na garunu tana sa na toa jola. Ko ira na sakasava qa vavakatoniria ara, sa isa tugu sa vavakato veini vanisiu na Tamaqu poni sa isa tugu qa vavakato veini vanigou sagou,>> sau si Jisu.

13

I Jisu sa Loqaria na Nenedi ira na Sepele

1 Ego sa kamua gu sa na rane bebetona beto mina kamua sa na rane vavolo Alokata, ko sa gigilai i Jisu sa na aoa tana sa kamua ko mina loai isa sa na kasia gusu api ko mina mule lao sa tana Tamana. Sa tei kole tu roroqu vivitigiria isa sira doru ona tinoni pa kasia gusu qai vasosotoa, ko sa roroquria tugu tinganai sa kamua na vinabetona.
2 Ego qai vaikamu ko qai mekarai teteku sira Jisu beto ira nona sepele. Ba na bangaradi na tomate sa tei vavuvusia tu pa bulona i Jiudasi, na tuna i Saimone Isikarioti, sa na roroqu ko isa sa mina gabala kanai si Jisu sau.
3 Ko sa gigilaiona i Jisu sa na Tamana sa tei vani vaokoto betonia tu isa sa na neqi ko mina roitiniria doru kai sa, beto ko sa gigilaiona isa sa isa sa na koko lame veina tana Tamasa beto ko sa korapa mule lao tana Tamasa.
4 Ko sa turu pa totoso teteku sisa, sa vagorea sa nona koti, beto sa pilunia pa sisikirina sa kai pupuqana.
5 Beto sa vuva laonia pa kai jagi sa kaki pie beto sa podalai vuva tariniria ko sa loqaria sa na nenedi ira nona sepele beto sa puqa vapidiliniria tugu na pupuqana sa pilunia pa sisikirina.
6 Tonai sa lame kamu ti Saimone Pita, poni sa paranga i Pita, <<Koi, Bangara, ao muna loqaria tugu sa na nenequ ara?>> sau.
7 Poni sa oe i Jisu, pira saunia, <<Isa qa korapa roitinia ara sa ao quke gigilai na ginuana kopira, ba pa liligu tu kode muna gigilai na ginuana,>> sau.
8 Poni sa paranga i Pita, <<Uu! Ara munake isongo loqaria tugu sa na nenequ!>> sau.

Poni sa oea i Jisu sisa, <<Vei manake loqago ara sao, poni sa kepore na iamu taqu sao,>> sau.
9 Sa paranga si Saimone Pita, <<Bangara, ego vei sa nake nenequ gu mekana, goto ira na limaqu beto na batuqu tugu vei ropi!>> sau.
10 Poni sa parangia i Jisu aza, <<Na tinoni sa tei ogono tu sa sa tei lioso tu ko kepore laona mina ogono ligu, goto na nenena gu sa mina loqaria. Agou doru sa na liosomiu, goto kame gu sa sake lioso,>> sau.
11 (Ura i Jisu sa tei gigilaiona tu sa na tinoni kode mina gabala kanai isa, ko sa vei sa pira sau, <<Kame gu sa sake lioso,>> sau.)
12 Ego ko pa liguna sa loqa betoria isa sa na nenedi ira poni sa vasae ligua sa nona koti beto sa toqo ligu pa ona totoqona, beto sa nanasaria, <<Ai vei qu gigilai tu na ginuana sa isa qa koni roitinia tamugou ara?
13 Agou qu kukunisiu na <Tinoni vaivagigalai> beto na <Bangara> sara, ko qu sotomiu tugu sa tonai qu gigala veinisiu isa, ura isa tugu sara.
14 Ko vei ara, na miu Bangara beto na Tinoni vaivagigalai, sa qa koni loqaria gu sa na nenemiu, poni sa sa pada vivitigi gu sa agou mu vailoqa lao lameniria na nenemiu.
15 Kai dodoro tutina sa qa koni vabatinigou agou, ko isa tugu qa roiti veini vanigou ara, poni sa agou ba mu roitinia tugu.
16 Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara sagou: na pinausu sa sake poreveveina jolania na ona bangara, beto na tinoni pogoso nongoro sa sake poreveveina jolania isa sa garunia sisa.
17 Qu tei gigilai tu agou sa na sakasa aipira, ko muna tamana sagou vei muna roitiniria sira!
18 Nake veveimiu agou doru sa qa korapa pojai ara. Ara qa gigilariaqua sa na uana tadira qa vileria. Ba mina gore votu tugu sisa na paranga pa Kukuti Tabuna, isa pira sau, <Isa sa somana nyapulu tavitinisiu na gaqu bereti sa sa taka ligunisiu na kikijulu nenena,> sau.
19 Kopira qa korapa ule momoe vanigou ara sa aipira tonai qai oqoro gore votu, ko

13:18 Kera Vinatarasae 41.9.

tonai mina gore votu poni sa muna vasosotoa sa ara sa isa.

20 Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara sagou: isa sa vakamua sa kai tinoni qa garunia ara sa sa vakamusiu tugu sara, beto ko isa sa vakamusiu ara sa sa vakamua tugu sisa sa garunusiu ara,>> sau si Jisu.

I Jisu sa Korotonia sa Kode Mina Taqoqora sisa

(Matiu 26.20-25; Maka 14.17-21; Luke 22.21-23)

21 Ego pa liguna sa pojaria na sakasa aipira, sa sa mamata takulanga na bulona si Jisu ko sa ulule gu sisa, pira sau, <<Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara sagou: kame agou sa mina gabala kanasiu ara,>> sau.

22 Poni qai kole vaidoro mekadi sira na sepele, qai kole rurania si sei beka sa saunia isa qarigu.

23 Kame ira na sepele, isa sa sa roroqu vivitigia i Jisu, sa sa totoravusu pa raraqona i Jisu.

24 Ego ko sa ebo saea i Saimone Pita sisa, beto pira saunia, <<Mu nanasia moko, i sei sa qu pojai ao, mugunia moko,>> sau.

25 Poni sa paranga sisa na sepele sa totoravusia na raraqona i Jisu, pira sau, <<Bangara, i sei sa qugunia ao?>> sau.

26 Poni sa oe lao si Jisu, <<Isa na tinoni mana loqai na kipa bereti ko mana vania ara, sa isa sisa,>> sau. Beto sa tekua sa na kipa bereti, ko sa loqai, beto sa vania si Jiudasi, na tuna i Saimone Isikarioti.

27 Ko isa tugu sa tekua i Jiudasi sa na bereti, sa sa tomea gu i Setani sisa. Poni sa paranga lao ti Jiudasi si Jisu, <<Isa mu roitinia qugu, sa mu sisiqarai roitinia gu!>> saunia.

28 Ba kepore tugu kame ira qai korapa teteku tavitia i Jisu bai gigilai sa na ginuana sa paranga vei inara i Jisu tana.

29 I Jiudasi sa kokopunia sa na baiki poata, ko ira kaki sepele sa qai rorovea sa palu i Jisu sa garunia sisa ko mi lao vairia kaki besa mai tekuria pa totoso vavolo Alokata beka, babi na ianiria beka ira na tinoni vavaivasevidi beka qarigu.

30 Ego ko isa tugu sa tekua i Jiudasi sa na kipa bereti, sa sa votu riu gu. (Ko na bongi sa totonai.)

Na Garunu Koregana

31 Ego ko pa liguna sa taloa riu si Jiudasi, sa pira sau si Jisu, <<Kopira sa tavalavata sa na Tuna na Tinoni, beto ko sa tavalavata tana sa na Tamasa.

32 Ko na vinalavata tana Tamasa sa sa tei tabata tu tana, ko sa vei sa na Tamasa ba mina valavatia mekana sisa, ko nake sovaina beto mina valavatia gu na Tamasa sisa.

33 Ka visa qua koburu, nake sovaina mana kole suvere tavitigou ara sagou. Kode muna nyaqosiu, ba isa tugu vei qa tei pojaniria tu ira na Jiu sa ma pojanigou mule sagou: ketakoi qa korapa lao ara sa agou munake boka lao.

34 Kai garunu koregana sa ma vanigou agou: mu mekarai vairoqu. Isa tugu qa roqu veinigou agou ara, sa agou ba mu mekarai vairoqu vei tugu mekamiu.

35 Vei muna mekarai vairoqu agou, sa beto mai gigilai ira doru tinoni sa agou sa na qua sepele ara,>> sau si Jisu.

Sa Korotonia i Jisu sa i Pita mina Kilu Palenia sisa

(Matiu 26.31-35; Maka 14.27-31; Luke 22.31-34)

36 Ego sa paranga lao tana si Saimone Pita, <<Bangara, pai muna lao sao?>> sau.

Poni sa oea i Jisu sisa, <<Ketakoi qa korapa lao vei ara sa agou munake boka tutisiu kopira, ba liligu tu kode muna tutisiu,>> sau.

37 Sa oe lao si Pita, <<Bangara, ai sa vei ko manake boka tutigo tu kopira? Ara sa mana mate vanigo sao!>> sau.

38 Poni sa oe lao si Jisu, <<Ao sa muna mate vanisiu ara qugu? Sosoto pa sosoto ma pojanigo ara sao: mina oqoro piranga na kokorako sa ao muna tei kilu palenisiu tu kue totoso ara sao,>> sau si Jisu.

14

I Jisu Sa Na Soana, Na Sosoto Beto Na Toa

1 Pira sau si Jisu, Muke vatakulangaria na bulomiu agou. Mu vasosotoa na Tamasa beto mu vasosotosiu sara.

2 Pa ruma tana Tamaqu sa soku jola sira na ia susuverena. Vei bike sosoto sa bake pojanigou na veveina ara sapi, goto ara sa kopira sa ma lao vatana vanigou kai ia sagou.

3 Ko pa liguna tu mana lao vatana vanigou sa kai ia isa, sa beto mana mule lame ko mana toni laonigou ketakoi qa suvere, ko ketakoi qa suvere ara sa agou ba muna suvere tugu.

4 Ko ketakoi qa korapa lao vei ara sa qu gigilaimiu na soana laona, sau si Jisu.

5 Poni sa paranga lao tana si Tomasi, Bangara, qeke gigilai agei sa na ia ketakoi qu korapa lao ao. Ko ai mene vei mene gigilai agei sa na soana laona ketakoi? sau.

6 Poni sa oea i Jisu sisa, Ara sa na soana beto na sosoto beto na toa. Kepore sa kai tinoni mina lao tana Tamaqu vei minake lame vei taqu.

7 Vei muna gigilasiu sara, sa kode muna gigilai sa na Tamaqu. Ko podalai kopira sa qu gigilai sisa beto qu batia sisa, sau.

8 Sa paranga lao tana si Pilipi, Bangara,
mu vabatinigei na Tamamu, beto sa mina
kamua gu sa na padamei agei, sau.
9 Poni sa oea i Jisu sisa, <<Na beko tei
totoso kakasana tu qa suvere tavitigou ara
sagou, ba qu oqoro tu gigilasiu ara sao, uve
Pilipi? Isa sa batisiu ara, sa sa tei batia tugu
sa na Tamaqu. Ko ai sa vei sa qu paranga tu
sao, <Mu vabatinigei na Tamamu,> qugu?
10 Quke gigilai tu ao Pilipi sa ara sa qa
somana tana Tamaqu beto na Tamaqu sa
somana taqu? Na paranga qa pojanigou ara
sa nake koko veidi taqu mekaqu gu, goto na
Tamasa tu sa togasa taqu sa roitinia nona
roiti.
11 Mu vasosotoa gu agou sa ara qa somana
tana Tamaqu beto na Tamaqu sa somana
taqu. Ba vei munake vasosotoa na qua
paranga, poni sa mu vasosotoa tonai qu
batiria ira na roiti aipira.
12 Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara
sagou: isa sa vasosotosiu ara sa ira na roiti
qa roitiniria ara sa mina roitiniria, beto ko
mina lavata jolaniria na roiti aipira sa mina
roitiniria isa, ura ara sa qa korapa lao tana
Tamaqu.
13 Beto ko isa muna tepai pa isongoqu ara
sa isa tugu sa mana roitinia, ko na Tamaqu
mi tavalavata tana Tuna.
14 Doru kai sa muna tepai taqu, sa ara
mana roiti vanigou,>> sau si Jisu.

Mu Vairoqu Beto Mu Vatabe

15 Beto pira sau si Jisu, <<Vei muna roro-
qusiu ara sagou, poni sa muna kopuniria na
qua garunu.
16 Beto ko mana tepai ara sa na Tamaqu
ko mina vanigou kai vaitokai, ko isa sa mina
suvere tavitigou kamua na kamua.
17 Ko isa sa na Gagala sa kolea na sosoto.
Na kasia gusu sake boka isongia sisa, ura
sake batia beto sake gigilai sisa. Goto agou
sa qu gigilaimiu sisa, ura isa sa suvere tavit-
igou beto kode mina somana tamugou.
18 Kode maneke loa vanyanyata veinigou
ira kepore tinadi na tamadi ara sagou, goto
kode mana mule lame kamugou tu.
19 Kai iqo totoso mule beto na kasia gusu
sa minake bati ligusiu sara, goto agou kode
muna batisiu sara, beto ko ara na toaqu ko
agou ba muna toa tugu vei.
20 Na ranena isa sa agou muna gigilai
sa ara qa kole somana tana Tamaqu beto
agou qu kole somana taqu, beto ara qa kole
somana tamugou.
21 Isa sa isongoria na qua garunu beto
sa tutiria, sa isa sa roroqusiu ara sisa. Ko
na Tamaqu mina roroqua sisa sa roroqusiu
ara, beto ko ara ba mana roroqua sisa beto
mana vatadogoronisiu mekaqu tana,>> sau
si Jisu.
22 Sa paranga si Jiudasi (nake i Jiudasi
Isikarioti sa), <<Bangara, ko ai sa vei sa
tamigei gu muna vatadogoronigo mekamu
sao, goto nake tana kasia gusu?>> sau.
23 Poni sa oea i Jisu aza, pira saunia, <<Isa
na tinoni sa roroqusiu ara, sa sa kopuniria
na qua paranga, beto ko na Tamaqu mina
roroqua sisa beto agei karu mene lame tana
ko mene roitinia na mei ia susuverena tana.
24 Isa sake roroqusiu ara, sa sake kop-
uniria na qua paranga. Beto na paranga
qu nongororia qa pojaria ara sa nake taqu,
goto na ona tu na Tamaqu isa sa garunusiu
ara.
25 Ira na sakasava aipira sa qa tei po-
janigou tu ara totonai qa korapa suvere
tavitigou.
26 Ba na vaitokai tu, na Gagala Tabuna,
isa na Tamaqu mina garunu lagerenia pa
isongoqu ara, sa mina vagigalainigou doru
sakasava beto mina varoroqu kamunigou
sira doru sakasava qa ule vanigou ara.
27 Na bule sa qa loa vanigou agou ara;
na qua bule sa qa vanigou agou ara. Nake
pa soana sa vatekunigou na bule na ka-
sia gusu api sa qa vanigou ara sa na bule
api. Muke vatakulangaria na bulomiu beto
muke matagutu.
28 Qu tei nongoriamiu tu agou sa pira qa
paranga veinigou ara, <Mana taloa riu sara,
ba kode mana lame gu tamugou,> qau. Ko
vei bu roroqusiu ara sa bu qerania tu agou
sa ara sa kode mana lao tana Tamaqu, ura
na Tamaqu tu sa sa poreveveina jolanisiu
sara.
29 Ko kopira tu totonai sa oqoro gore votu
qa pojanigou ara sapi, ko tonai mina gore
votu sa mu vasosoto.
30 Manake parangagou lalaoqua ara
sagou, ura na bangarana na kasia gusu
alepi sa sa korapa lalamegana. Kepore
mina aru veinisiu ara sisa,
31 ba vei ko na kasia gusu mi gigilai sa ara
qa roroqua na Tamaqu. Ko sa vei sa isa tugu
vei sa pojanisiu na Tamaqu sa qa roitinia
sara.
Aria, turu ko ta loai na ia api,>> sau si Jisu.

15

I Jisu Sa Na Gogouna Na Qurepi Sosotona

1 Pira sau si Jisu, Ara sa na gogou sosotona
na qurepi, beto na Tamaqu sa na tinoni
umuma.
2 Ira doru kaequ ara qaike vua sa sa kaele
paleria isa, goto ira doru kae qai vua sa sa
kakabisi valiosoria ko mai boka vua vatale.
3 Agou sa qu tavaliosonia na paranga qa
tei pojanigou tu ara.
4 Mu togasa taqu beto ara ba mana to-
gasa tamugou. Na kaena na gasoro qurepi

sa sake boka vua tonai mina turu kale mekana, goto mina togasa tugu pa kuta gogouna sisa beto sa mina vua. Ko sa vaitoto vei tugu isa sa agou ba munake boka vua vei munake togasa taqu.

5 Ara sa na gogouna na gasoro qurepi, goto agou sa na kakaena. Isa sa togasa taqu beto ara qa togasa tana, sa isa tugu sa mina vua vatale. Ura kepore kai sa muna bokai sagou vei munake togasa taqu.

6 Isa sake togasa taqu sa sa tagona votu vei pale kai kae gou ko sa mateona. Ko na kae gou vei inara sa qai taboko vaikamu ko qai tagona lao pale pa niku, ko qai tavato pale.

7 Vei muna togasa taqu sagou beto na qua paranga mai togasa tamugou, poni sa isa qu nyoguania ko muna tepai sa kode muna tekua tugu.

8 Tonai muna qua sepele ara sagou ko muna vua vatale, poni sa sa tavalavata sa na Tamaqu ara.

9 Kai muqisi vei na Tamaqu sa roroqusiu sara, poni sa ara ba qa roroqugou tugu sagou. Ko mu togasa pa vairoqu taqu.

10 Vei muna kopuniria sira na qua garunu, poni sa kode muna togasa pa qua vairoqu sagou, kai muqisi vei ara ba qa kopuniria sa na garunu tana Tamaqu ko qa togasa pa vairoqu tana sara.

11 Ira na sakasava aipira sa qa tei ule vanigou tu agou ara ko na qua qera mi kole tamugou beto na qera tamugou mi okoto vatale qau.

12 Api sa na garunu taqu: mu mekarai vairoqu sagou kai muqisi vei tugu ara qa roroqugou sagou.

13 Kepore mutugu sa kai vairoqu sa lavata jolania na vairoqu tana tinoni sa vaivanania nona toa ko sa tokaniria ira nona baere.

14 Ko agou sa na qua baere ara vei muna roitiniria sira qa garununigou ara.

15 Kopira sa qake kukunigou na pinausu ara sagou, ura na pinausu sake gigilai sa isa sa roitinia na ona bangara. Ba kopira qa gigalanigou na baere sagou, ura ira doru sakasa qa nongororia tana Tamaqu sa qa tei ule vanigou tu sagou.

16 Nake agou qu vilesiu sara; goto ara tu sa qa vilegou agou beto qa udukugou ko muna lao vua vatale, ko na vuamiu mi kole jola. Beto ko isa muna tepania na Tamaqu pa isongoqu ara sa mina vanigou tugu.

17 Ko api sisa qa garununigou agou: mu mekarai vairoqu, sau si Jisu.

Na Kasia Gusu Mina Kanagou

18 Pira sau si Jisu, <<Vei minake taravaguanigou na kasia gusu, poni sa mu gigila gu sa ara mai tu sa tei ke tavaraganisiu tu.

19 Vei bi na ona na kasia gusu sagou, poni sa na kasia gusu bi roroqu veinigou na ona baere mekana isa sagou. Ba ura nake tana kasia gusu sagou, goto ara tu qa tei vile kalenigou tu pa kasia gusu sagou, ko sa vei sa sake tavaraguanigou na kasia gusu sagou.

20 Mu roqu vakoititia sa na paranga qa tei pojanigou tu: kepore sa kai pinausu sa poreveveina jolania sa nona bangara. Vei mai komitisiu sara, poni sa agou ba mai komitigou tugu; vei mai kopunia sa na paranga taqu, poni sa kode mai kopunia tugu sa na paranga tamugou.

21 Ba ira na sakasa aipira kode mai roiti laoniria tugu tamugou koko vei agou qu pogosia na isongoqu ara, ura qaike gigilai ira sisa sa garunusiu ara.

22 Vei bake lame ko bake pojaniria ara, poni sa baike tagorenia ira sa na dia sela; goto kopira sa maike boka talegasania ira sa na tinajutuna na dia sela.

23 Isa sake tavaraguanisiu ara sa sake tavaraguania tugu sa na Tamaqu.

24 Vei bake roitiniria ara tadira sira na roiti kepore mule kai tinoni bi tei roitiniria mai tu, poni sa baike tagogorenia ira sa na dia sela. Ba kopira sa qai tei batiadia tugu sira qa roitiniria ara, ba qaike tavaraguanisiu tugu sara beto na Tamaqu.

25 Ba inara sa vei sa vei gu ko mi gore votu sisa sa takuti pa dia Vavanau, isa pira sau, <Qaike tavaragua goborosiu sara,> sau.

26 Na vaitokai, isa na Gagala sa kolea na sosoto beto sa koko vei tana Tamaqu, sa mina lame. Ara mana garunu lagere vanigou koko vei tana Tamaqu sisa, ko totonai mina lame sa mina ululenia na veveiqu ara sisa.

27 Beto ko agou ba muna ululenisiu tugu sara, ura pa popodalaina tu na qua roiti ara qu podalai suvere tavitisiu ara sagou.

16

1 Pira sau si Jisu, Ira na sakasa aipira sa qa tei ule vanigou tu sagou, ko agou muke tatupe.

2 Kode mai iju palenigou pa ruma vavaikamuna sagou, beto ko sa korapa lame sa na totoso tonai ira doru mai vamategou agou sa kode mai doro veinia qai korapa roiti laonia kai roiti jongana tana Tamasa sa na vamatemiu agou.

3 Ko na roiti vei inara sa mai roitiniria ira ura qaike gigilai ira sa na Tamaqu beto ara.

4 Ba aipira sira na sakasa qa tei pojanigou tu sagou, ko tonai mina kamua sa na totoso mai roiti vei ira sa agou muna roqu vakoititiria sira na paranga qa tei pojanigou tu ara,>> sau si Jisu.

15:25 Kera Vinatarasae 35.19; 69.4.

Na Roiti Tana Gagala Tabuna

<<Ego na sakasa aipira sa qake oqani pojanigou ara pa popodalaina, ura ara qa suvere tavitigouqua gu sagou.

5 Ba kopira sa ara qa korapa lao tana isa sa garunusiu sara, ba kepore kame agou bi nanasasiu, <Pai muna lao?> biunisiu.

6 Ba kopira tu qa ule vanigou na sakasa aipira ara, sa sa pugelia na takulanga sa na bulomiu agou.

7 Ba ma pojanigou na sosoto ara sagou: sa jongana jola tamugou sa ara mana taloa riu. Ura vei manake taloa riu sara, poni sa na vaitokai sa minake lame tamugou. Goto vei mana taloa riu sara, sa beto mana garunu lagerenia tamugou ara sisa.

8 Ko tonai mina lame isa sa mina udukuria ira pa kasia gusu na veveina na sela, na veveina na tuvisi beto na veveina na vaipitu.

9 Qai selania ira sa na veveina na sela, ura koko vei qaike vasosotosiu sara.

10 Qai selania ira sa na veveina na tuvisi, ura qa korapa lao tana Tamaqu ko munake bati ligusiu sara.

11 Qai selania ira sa na veveina na vaipitu, ura na bangarana na kasia gusu api sa sa tei tapitu tu.

12 Qai soku jola sira na sakasa qa oqoro pojanigou ara, ba kopira sa kode munake boka vakoititiria agou sira.

13 Ba tonai tu mina lagere sisa, na Gagala sa kolea na sosoto, sa mina toni laonigou pa doruna sosoto. Minake vavakatonia na ona mekana sisa, goto mina vavakatoniria isa sira sa nongororia beto mina ule vanigou sira na sakasa qai korapa lame.

14 Isa sa mina valavatasiu ara, ura kode mina teku vakarovo gu taqu beto sa mina ule vanigou sagou.

15 Doruna sa isongia na Tamaqu sa taqu, ko sa vei isa sa qa parangania ara, <Kode mina teku vakarovo gu taqu beto sa mina ule vanigou sagou,> qaunia ara,>> sau si Jisu.

Na Takulanga Beto Na Qera

16 Pira sau i Jisu, Pana kai iqo totoso beto sa munake batisiu sara, beto sa pa kai iqo totoso mule pa liguna isa beto sa muna batisiu sara, sau si Jisu.

17 Poni sa kaki ira na ona sepele sa qai kole vainanasa, <<Na sa ginuana sapi isa vei sa pojanigita isa, <Pana kai iqo totoso beto sa muneke batisiu sara, beto sa pa kai iqo totoso mule pa liguna isa beto sa muna batisiu sara,> saunia isa? Beto ko na sa ginuana sisa, <Ara sa qa korapa lao tana Tamaqu,> saunia isa?

18 Ko na sa ginuana sisa <Kai iqo totoso> saunia ina? Ura, ko gita ko ba taqeke gigilai sa isa sa pojai isa!>> qarigu.

19 Ba sa tei gigilaiona tu i Jisu sa qai kole nyogua nanasia ira sisa, ko pira sauniria, <<Isa tugu na paranga qa pojai ara, <Pa kai iqo totoso beto sa munake batisiu sara, beto sa pa kai iqo totoso mule pa liguna isa beto sa muna batisiu sara,> qaunia ara, sa qu korapa vainanasania agou?

20 Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara sagou: kode muna lukana na kekebo sagou, ba na kasia gusu sa mina qera. Agou sa muna takulanga, ba na miu takulanga mina peluku qera.

21 Totonai mi popodo sau sa na rereko bogatana sa sa kolea isa sa na takulanga, ura sa kamua sa nona totoso okotona. Ba pa liguna sa tei vaporea tu isa sa na koburu, poni sa sa muma pale isa sa na vitigi ura sa qerania isa sa kai tinoni sa tei podo lame tu pa kasia gusu.

22 Ko agou sa kopira sa kolegou na takulanga, ba totonai mana kai doro ligugou mule ara poni sa na bulomiu sa mina pugelia na qera, ko na qera isa sa minake tateku varijo tamugou.

23 Ko pa rane isa sa munake tepai kai sa taqu sagou. Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara sagou: isa muna tepania na Tamaqu pa isongoqu ara sa mina vanigou tugu.

24 Sa kamua kopira sa qu oqoro tepai kai sa pa isongoqu ara sagou; mu tepa ko mu tekua, ko na miu qera mi okoto vatale,>> sau si Jisu.

Ara Qa Tei Vakilasia Tu Sa Na Kasia Gusu

25 Pira sau i Jisi, Ira na sakasa aipira sa qa tei vavakato vanigou tu ara pa vavakato vavapada. Ba na totoso sa korapa lame tonai manake vavakato vanigou pa vavakato vavapada sagou, goto kode mana vavakato lolodaka vanigou gu na veveina na Tamaqu sagou.

26 Pa rane isa sa agou tu sa muna tepa pa isongoqu ara sagou; ara kode mana tepa vanigou tana Tamaqu qakeu sara.

27 Ura na Tamaqu mekaqu sa roroqugou sagou. Sa roroqugou sisa ura agou qu roroqusiu beto qu tei vasosotoa tu sa ara na kokoqu tana Tamaqu sara.

28 Qa koko lagere vei tana Tamaqu poni qa lagere pa kasia gusu sara, beto ko kopira mule sa mana taloa pa kasia gusu api ko mana mule lao tana Tamaqu sara, sau si Jisu.

29 Poni qai paranga sira na ona sepele, <<Doro! Kopira qu vavakato lolodaka sao, quke vavakato varove pa vavakato vavapada.

30 Kopira qe vakabere vatalea agei sa ao qu gigilai doru kai sa, ko maike kilu nanasigo na tinoni beto muna gigilaimua ao sa na manugu qai rorovea. Ko sa vei isa

sa agei qe vasosotoa sa na lame veimu tana Tamasa sao,>> qarigu.

31 Poni sa oeria i Jisu sira, <<Ai vei, kopira qu vasosoto?

32 Vainongoro ko! Na totoso sa korapa lalameona, ko sa tei kamu tu sa kopira, tonai muna okoto nyanyalia na okoto miu eqa mai veinigou sagou, ko muna loa vamekainisiu sara. Ba ara sa nake mekaqu sosoto, ura na Tamaqu sa korapa suvere tavitisiu sara.

33 Ira na sakasa aipira sa qa tei pojanigou tu ko pa miu kole kame taqu muna isongia agou sa na bule. Pa kasia gusu kode muna gosoria na vitigi. Ba mu varene! Ara qa tei vakilasia tu sa na kasia gusu!>> sau si Jisu.

17

I Jisu Sa Vavara Tokaniria Ira Na Ona Sepele

1 Ego pa liguna gu sa beto paranga vei inara si Jisu, sa sa enga sae pa noka beto pira sau, Tamaqu, sa tei kamu tu sa na totoso. Mu valavatia na Tumu, ko na Tumu mi valavatigo ao.

2 Ura qu tei vania tu ao na neqi sisa ko mina lalaeniria doru tinoni, ko mina vaniria na toa jola sira qu tei ianiria tu ao.

3 Na toa jola sapi: mai gigilago sao, kai memekai Tamasa sosotona, beto mai gigilai tugu si Jisu Karisito, isa qu garunu lagerenia ao.

4 Ara qa tei valavatigo tu pa kasia gusu tonai qa vaokotoria sira na roiti qu ianisiu ao ko qa roitiniria.

5 Ko kopira sa, Tamaqu, mu valavatanisiu pa moemu sa na vinalavata qa tei somana isongo tavitinigo tu ao totonai sa oqoro podaka na kasia gusu.

6 Qa tei batiniria tu ara tadira na tinoni qu ia kale vanisiu ao pa kasia gusu sa na veveimu ao. Na mua ao sira, ba qu tei vanisiu tu ara sira, ko qai tei vataberia tu ira sa na mua paranga.

7 Ko kopira qai gigilai ira sa doru sakasava qu tei vanisiu tu ao sa na koko lame veidi tamu.

8 Na nongoro qu vanisiu ao sa qa tei pojaniria tu ira, ko qai tei teku vasosotoa tugu beto qai gigilai sosoto sa na koko veiqu tamu sara, beto ko qai vasosotoa sa ao tugu qu garunusiu sara.

9 Ara sa qa vavara tokaniria sira. Nake kasia gusu doruna sa qa vavara tokaniria ara, goto ira tu qu vanisiu ao sa qa vavara tokaniria ura ira tu sa tamu.

10 Ira doru qa isongoria ara sa tamu, beto ira doru qu isongoria ao sa taqu, ko tadira qa tekunia ara sa na vinalavata taqu.

11 Qa korapa ma mule lao tamu qau sara, ko maneke suvere lalaoqua pa kasia gusu, goto ira tu pira sa mai suvere pa kasia gusu. Tamaqu liosomu, mu kopuniria pa isongomu isa qu vanisiu ara sira pira, ko mai kole kame kai muqisi podeke vei ao beto ara taqe kame.

12 Totonai qa suvere tavitiria sa qa kopuniria pa isongomu qu vanisiu ara sa aipira. Qa kopu vasareria ko kepore kame ira sa bi muma goto isa tugu sa taudukunia ko mina tanyuara sa sa muma, ko sa gore votu gu sa na Kukuti Tabuna.

13 Kopira sa qa korapa mule lao tamu sara, ko qa korapa paranganiria sa aipira totonai qa korapa suvere pa kasia gusu, ko mai isongo vapupugelia ira sa na qua qera pa okokoto bulodi qau.

14 Ara qa tei vaniria tu ira sa na mua paranga, ba na kasia gusu sa sake tavaraguaniria sira, ura ira sa nake tana kasia gusu, kai muqisi podeke vei tugu ara ba nake tana kasia gusu.

15 Qake tepaigo ara sao ko mu varijo ioloria pa kasia gusu sira, goto vei ko mu kopu vasareria tana kutana nikerena qau.

16 Nake tana kasia gusu sira, kai muqisi podeke vei tugu ara ba nake tana kasia gusu.

17 Mu vamadiria pa sosoto; na mua paranga sa na sosoto.

18 Kai muqisi podeke vei tugu ara ba qu garunu lamenisiu pa kasia gusu, poni sa ara ba qa garunu laoniria tugu pa kasia gusu sira!

19 Ko pa ginuguadi ira sa ara qa vamadi mulenisiu mekaqu, ko ira ba mai tavamadi tugu pa sosoto.

20 Ba nake ira gu mekadi aipira sa qa vavara tokaniria ara, goto ira tugu vei qai vasosotosiu ara tonai qai vavakatonisiu ara ira aipira.

21 Qa vavara sara ko ira doru sa mai kame. Tamaqu, qa vavara ko mai kole tadagita karu sira. Kai muqisi vei tugu ao qu kole taqu beto ko ara qa kole tamu, poni sa ira ba mai kole kame tadagita, ko na kasia gusu mi vasosotoa sa ao qu garunusiu sara.

22 Ara sa isa tugu na vinalavata qu vanisiu ao sa qa vaniria sira, ko mai kame kai muqisi vei tugu ao beto ara taqe kame.

23 Ara sa qa suvere tadira beto ao taqu, ko mi okoto sa na kole kame tadira, ko mi gigilai na kasia gusu sa ao qu garunusiu sara beto qu roroquria sira kai muqisi vei tugu qu roroqusiu sara.

24 Tamaqu! Ira qu tei valame vanisiu tu ao sa qa nyoroguaniria ko mai suvere ketakoi mana suvere ara ko mai batia sa na qua vinalavata, isa na vinalavata qu vanisiu ao. Qu vanisiu ao sa na vinalavata ura qu roroqusiu totonai tu sa oqoro taroiti na kasia gusu.

25 Tamaqu, ao na tuvisimu! Na kasia gusu
sake gigilago sao, goto ara qa gigilago, beto
ko ira pira qai gigilai sa ao qu garunusiu
sara.
26 Qa tei vagigilaniria tu ira sa na veveimu
ao, ko maneke koroto tugu roiti veiniria, ko
isa qu roroqu veinisiu ao ara sa mai roroqu
veinia sa na goto tinoni, beto ko ara ba ma
kole somana tadira, sau si Jisu.

18

Sa Taaru Tamana Si Jisu
(Matiu 26.17-56; Maka 14.43-50; Luke 22.47-53)

1 Pa liguna sa beto vavara vei pira si Jisu,
sa sa taloa tavitiria tugu ira na ona sepele
ko qai karovia na lolomo nyonyola pie pa
Kedoroni. Koleona pa ia isa sa kai inuma,
ko i Jisu beto ira na ona sepele sa qai lao
ketakoi.
2 (Ego i Jiudasi, isa na tinoni sa gabala
kanai isa, sa sa tei gigilaiona tu sa na ia isa,
ura tei kubo totoso tu sa i Jisu beto ko ira na
ona sepele qai vavaikamu ketakoi.)
3 Ko sa toniria i Jiudasi sira kai minete
solodia beto ira kaki nabulu kopu tadira na
kuta iama beto na Parese, ko qai lao bola sa
pa inuma isa. Qai pogoso na juke, na juke
ito beto na sakasava vaiperadi.
4 Ba sa tei gigila betoria tu i Jisu sira doru
sakasava mai taroiti lame tana, ko sa rerege
lao ko sa nanasaria, I sei sa qu korapa
nyaqoa agou? sau.
5 Poni qai oe lao sira, I Jisu pa Nazareti,
qarigu.
Poni sa paranga si Jisu, Ara sa isa, sau. (I
Jiudasi na tinoni sa gabala kanai isa sa sa
kole tugu turu tavitiria ira ketakoi.)
6 Ko totonai Ara sa isa sauniria i Jisu, poni
sa qai togolo mule ko qai vukeleniria tu pa
peso.
7 Beto sa nanasaria mule i Jisu sira, I sei sa
qu korapa nyaqoa agou? sau.
Poni qai paranga sira, I Jisu pa Nazareti,
qarigu.
8 Poni sa paranga si Jisu, Qa tei pojanigou
tugu sa ara sa isa. Ko vei ara gu sa qu korapa
nyaqosiu agou, poni sa mu loa variuria ropi
sira aipira, sau.
9 (Inara sa paranga vei sisa ko mi soni
gore votu sisa sa tei pojai tu isa, tonai pira
sau, Qa oqoro valumua ara sa kame ira qu
vanisiu ao, sau.)
10 Ego sa kole tugu popogosiaona i Sai-
mone Pita sa kai benete, ko sa unusu vo-
tunia gu ko sa maja teusu palea sa na
talingi kale matuana na nabulu tana kuta
iama lavata. (Na isongona na nabulu isa si
Malakasi.)
11 Poni sa pira saunia i Jisu si Pita, Mu soba
kura mulenia pa ona kokolena sa na benete
inana! Kode mana bukua tugu ara sa na
kapa vitigi sa tei vanisiu tu ara na Tamaqu.
Ai vei, quke gigilai ao sa vei isa? saunia.

I Jisu Sa Tatoni Lao Pa Moena I Hanasi
(Matiu 26.57-58; Maka 14.53-54; Luke 22.54)

12 Ego ko qai aru tamania ira na minete
solodia beto na dia tinoni mamata beto ko
ira na nabulu kopu tadira na Jiu si Jisu, ko
qai piua na limana,
13 beto qai toni laonia tai Hanasi mai. I
Hanasi api sa na roana i Kaiapasi, isa na
kuta iama lavata pa aoro isa.
14 (Beto ko i Kaiapasi tugu isa sa sa va-
vanauria sira na tinoni mamata tadira na
Jiu, pira sauniria, Sa jongana jola sa kai
tinoni gu bi mate vaniria sira doru tinoni,
sau.)

I Pita Sa Osonia Si Jisu
(Matiu 26.69-70; Maka 14.66-68; Luke 22.55-57)

15 Ego i Saimone Pita beto kai goto sepele
sa qai tutia si Jisu. Kai sepele isa sa na
tagigilana tana kuta iama lavata ko sa tome
tuti laoia si Jisu pa kakabarena na ruma
tana kuta iama lavata,
16 goto i Pita sa kole turuona pa pe-
guruna na atakamanana na bara. Ego
beto sa rerege votu lame sisa na sepele na
tagigilana tana kuta iama lavata ko sa lao
parangia sa na rereko sa kopu atakamana,
ko sa toni tomenia si Pita.
17 Poni sa paranga lao tai Pita sa na rereko
nabulu sa kopu atakamana, Nake ao tugu
vei sa kai sepele tana tinoni poni? saunia.
Poni sa paranga si Pita, Dai, nake ara, sau.
18 Ego ko sa lomoso sa neqa, ko qai vatoai
ira na nabulu beto ira na nabulu kopu sa
na iku naji, beto qai turu vavailivutainia
ko qai kole davangadia. Ko i Pita ba sa
lao tugu turu tavitiria sira ko sa somana
davangaona.

Na Kuta Iama Lavata Sa Nanasia Si Jisu
(Matiu 26.59-66; Maka 14.55-64; Luke 22.66-71)

19 Ego sa nanasania na kuta iama lavata ti
Jisu sa na veveidi ira na ona sepele beto ko
ira na ona vaivagigalai.
20 Poni sa oea i Jisu sisa, <<Ara sa qa tei
paranga lolodaka tu tana kasia gusu. Ko ara
doru totoso qa kole vaivagigalai pa ruma
vavaikamuna beto pa kakabarena zelepade
gu, ketakoi qai vavaikamu ira na tinoni Jiu.
Kepore tugu kai sa ba mavo poja golomia pa
paena sara.
21 Ko ai sa vei sa qu nanasasiu tu ara? Mu
nanasa laoria tu ira na tinoni qai nongoro-
ria na sakasava qa pojaniria. Doro! Ira qai
gigilaidia sira na paranga qa pojaria ara,>>
sau si Jisu.

22 Totonai sa paranga vei inara i Jisu sa kame ira na nabulu kopu pa keketaina sa tapalia sisa beto pira saunia, Inara muna oe veinia ao sa na kuta iama lavata? saunia.

23 Poni sa oea i Jisu sisa, Vei ba paranga vasela sara, poni sa mu ule vaniria tu ropi ira doru sa na sela isa. Ba vei ba sotoqua gu sara, poni sa ai sa vei ko qu tapalasiu tu sara? sau si Jisu.

24 Ego ko sa korapa tu tapiu kolena sa sa garunu laonia mule i Hanasi tai Kaiapasi na kuta iama lavata si Jisu.

I Pita Kilu Palenia Mule Si Jisu
(Matiu 26.71-75; Maka 14.69-72; Luke 22.58-62)

25 Ego i Saimone Pita sa sa kole tugu turu davangaona mekana ketakoi. Poni qai paranga laoa ira kaki sisa, <<Nake ao tugu sa kai sepele tana tinoni ina?>> qarigu.

Ba sa kilu pale mutugu i Pita sisa, pira sau, <<Dai, nake ara,>> sau.

26 Ba kame ira na nabulu tana kuta iama lavata isa na turana na tinoni sa taqasa teusu pale na talingina i Pita sa sa paranga votu, Goto ao sosoto tu sa qa bati tavitinigo isa pa inuma, oko? sau.

27 Poni sa kai kilu pale mutugu i Pita sisa, <<Dai tugu,>> sau, beto sa pa totoso tugu isa sa piranga gu sa na kokorako.

I Paelati Sa Pitua Si Jisu
(Matiu 27.1-2, 11-14; Maka 15.1-5; Luke 23.1-5)

28 Ego pa vuvugei jonga sa qai toni votunia pa ruma tai Kaiapasi si Jisu, ko qai toni laonia pa kakabarena na ruma tana qavuna. Ba ira na tinoni mamata tadira na Jiu sa qaike tome lao pa kakabarena na ruma tana qavuna, ura qaike nyorogua pajidia, kita maike boka tekua na vavolo Alokata qarigu.

29 Ko i Paelati tu sa votu kamuria pa peguru sira ko sa nanasaria, Na sela sa sa qu jutunia agou na tinoni api? sau.

30 Qai oe lao sira, Vei bike kai tinoni roroiti ikerena sa na tinoni api sa beke toni lamenia agei tamu sina, qarigu.

31 Poni sa pira sauniria i Paelati sira, <<Ego vei sa mu toni riunia tu mekamiu ko mu pitua pa miu Vavanau mekamiu,>> sauniria.

Pira qarigu sira na tinoni Jiu, <<Ba qeke tavamalumunia pana Vavanau ko mene vamate tinoni sagei,>> qarigu.

32 (Tonai qai paranga vei inara sa sa gore votu gu sa isa sa pojai perangana i Jisu isa na veveina na mate mina mate vei isa.)

33 Poni sa mule tome pa ona ruma si Paelati beto sa kukua si Jisu ko sa parangia, Ao sa na bangara tadira na tinoni Jiu? saunia.

34 Poni sa oe i Jisu, Ai vei, na mua gu mekamu sa na nanasa isa, ba ira kaki qai pojanigo sa na veveiqu ara? sau.

35 Sa oe si Paelati, <<Ai vei, na tinoni Jiu sara ko qu nanasa veinisiu ina? Ira tugu na mua puku tinoni mekamu ao beto ko ira na kuta iama sa qai toni lamenigo taqu lani. Ko na sa tu qu roitinia sao?>> sau.

36 Poni sa paranga si Jisu, <<Na binangara taqu sa nake koko veina tana kasia gusu api. Vei bi tana kasia gusu sa na binangara taqu, sa ira na qua nabulu kopu bai vaipera viviva, ko baike aru tamanasiu ira na mamata tadira na tinoni Jiu sara. Ba ura na qua binangara kisa nake tana kasia gusu api,>> sau si Jisu.

37 Poni sa pira saunia i Paelati sisa, <<Ko kai bangara tugu sao, oko?>> sau.

Poni sa oe lao si Jisu, Ao qu pojai sa ara sa kai bangara. Isa qa podonia ara beto ko qa lagerenia ara pa kasia gusu api sa vei ko ara mana ululenia sa na veveina na sosoto. Ko ira doru tinoni qai kole vei pa sosoto sa qai vainongoro lame taqu, sau si Jisu.

38 Sa paranga lao si Paelati, Na sa sa na sosoto? sau.

Sa Tapitu Ko Mina Tavamate Si Jisu
(Matiu 27.15-31; Maka 15.6-20; Luke 23.13-25)

Pa liguna sa paranga vei ina, sa sa votu pa peguru tadira na tinoni Jiu si Paelati ko pira sauniria, Qake batia ara sa kai ginugua selana bi boka tajutunia isa.

39 Ba isa vei sa kole pa miu tututi sa ara mana boka ruvata vanigou kai tinoni tapiuna pa totoso vavolo. Ko ai vei, qu nyoroguania ko ma ruvata valao vanigou sa na bangara tadira na Jiu? sau si Paelati.

40 Poni qai kai kuku vevela tu sira, Dai, nake isa! I Barabasi tu sa qe nyoroguania agei! qarigu. (I Barabasi sa na tinoni raraja ikikona.)

19

1 Ego ko sa teku varijo vaniria i Paelati si Jisu ko qai pipiqolo vivitigi palea ira na solodia.

2 Beto qai viri vadidolaia ira na solodia sa kai tarapae bangara vavaiokana ko qai vasolapania pa batuna, beto qai vasaenia na poko davalana.

3 Beto qai kole lalao paparanga veinia pira, Mi toa vakakasa tu sa na bangara tadira na tinoni Jiu! qarigu. Beto ko qai vavania tapala sisa.

4 Beto sa votu ligu mule tadira na minete tinoni si Paelati ko sa paranga, <<Doro! Kopira mana toni votunia ara tamugou sisa, ko agou mu batia sa ara qake batia kai ginugua tana vei bi tajutunia isa, sau.

5 Ko sa votu lame si Jisu, sa korapa
tugu vasasaeriaona sa na tarapae bangara
vavaiokana qai vasolapania beto na poko
davalana. Beto sa parangaria i Paelati sira,
Inana sa na tinoni!>> sauniria.

6 Ego isa tugu qai batia ira na kuta iama
beto na nabulu kopu sisa, poni sa qai kuku
vevela, Vamatea pa korosi! Vamatea pa
korosi! qarigu.

Sa paranga laoria i Paelati sira, Agou tu
mu tonia ko mu vamatea pa korosi! Ura
ara sa qake isongo batia kai ginugua vei bi
tajutunia sisa, sau.

7 Qai oea ira na tinoni Jiu sisa, Agei sa
koleona sa na mei Vavanau ko pa mei Va-
vanau sa sa pada mina mate tugu sisa, ura
sa poja tarinia na Tuna na Tamasa mekana
sisa, qarigu.

8 Ko totonai sa nongororia i Paelati sinara
qarigu ira, sa sa matagutu tugu lalaona sa
totonai.

9 Ko sa kai mule tome mutugu pa ona
ruma qavuna ko sa nanasia si Jisu, Pai na
tinonimu sao? saunia.

Ba sake pavu oea i Jisu sisa.

10 Poni sa parangia i Paelati sisa, Ai sa
vei ko quke oesiu ara sao? Quke gigilai ao
sa ara gu qa isongia sa na neqi ko mana
boka ruvatigo beto mana boka vamatego pa
korosi sao? saunia.

11 Poni sa oea i Jisu sisa, Na neqi muna
boka varoiti lamenia ao taqu sa nake mua
neqi mekamu ao, goto na Tamasa gu pa
nulu sa vanigo. Ko na sela tana tinoni sa
valamesiu ara tamu sa sa ikerena jolania na
sela tamu, saunia.

12 Totonai sa nongoria i Paelati inara sau
isa, sa sa nyaqoa isa sa na soana ai vei ko
bi ruvatia isa si Jisu sau. Ba qai kole tugu
kuku vevela sira na tinoni Jiu, Vei muna
ruvatia ao sisa, sa nake baere ti bangara
Siza sao! Ura na tinoni sa vavabangara
mulenia mekana sa na kana tana bangara
Siza sisa! qarigu.

13 Ego ko totonai sa nongororia i Paelati sa
na paranga aipira, poni sa sa toni votunia
isa si Jisu, ko sa lao toqo pa ona totoqona
vavaitutina pa ia tasapeni patu (qai gigala-
nia Qabata pa paranga Aramaiki).

14 (Ego ko sa kamua gu sa na rane
vatanana na vavolo Alokata, ko sa tata ko-
rapa rane sa totonai.)

Ko sa parangaria sira na tinoni Jiu,
<<Doro! Inana sa na miu bangara! >>
sauniria.

15 Poni qai kuku vevela sira na tinoni,
Toni variua! Toni variua! Vamateagana pa
korosi sisa! qarigu.

Sa nanasaria i Paelati sira, Ai sa vei ma
vamate pale pa korosi sa na miu bangara?
sau.

Qai oe sira na kuta iama, Agei sa kepore
mule na mei bangara, goto i Siza gu! qarigu.

16 Ego ko sa loa lao vaniria i Paelati si Jisu
ko ira mai vamatea pa korosi sau.

I Jisu Sa Tavamate Pa Porosi
(Matiu 27.32-44; Maka 15.21-32; Luke 23.26-43)

Poni qai teku vakarovia ira si Jisu,
17 ko qai vapogosonia na ona korosi
mekana beto sa votu lao pa kai ia qai kuku-
nia na Batu Tomate (pa paranga Aramaiki
na isongona sa Qoloqota).
18 Ketakoi sa qai pata vatitia pa korosi ira
sisa. Ko karu tinoni sa qai pata vatitiniria
mutugu pa dia korosi pa karu kalena i Jisu,
goto i Jisu pa korapa.
19 Ko sa kutia i Paelati sa kai kukuti beto
sa varamatia pa korosi keta pa batuna, ko
pira sau sa na kukuti: I JISU PA NAZARETI,
NA BANGARA TADIRA NA JIU!
20 Ko na kubo tinoni Jiu qai tiroa sa na
kukuti isa, ura na ia isa ketakoi qai pata
vatitinia pa korosi i Jisu ira sa sake sou pa
gugusu lavata beto ko na kukuti sa sa takuti
pa paranga Aramaiki, pa Latini, beto pa
Qiriki.
21 Poni qai paranga laoa i Paelati sira na
kuta iama, <<Muke kuti veinia NA BAN-
GARA TADIRA NA JIU, mukeu, goto pira tu
mugu, <NA TANONI API PIRASAU: ARA NA
BANGARAN TADIRA NA JIU! SAU,> mugu
tu,>> qarigunia.
22 Sa oe lao si Paelati, Isa qa tei kutia tu ara
sa mina takuti koleona tugu, sau.
23 Ego pa liguna qai vatitia pa korosi i
Jisu sira na solodia, sa qai tekua sa na ona
poko koti ko qai jiraka madea beto qai okoto
mekaria ira na solodia sa ka made jirakadi
pira, beto ko qai tekua tugu vei sa na ona
poko gojo doru. (Na poko gojo doru api sa
nake tapitina sa podalai pa batuna ko sa
gore kamu pa uquna.)
24 Beto qai kole vavaiparanga sira na solo-
dia, Take rikatia sa na poko api. Goto ta
gonania na patu vivile ko ta gigilai i sei sa
mina tekua, qarigu. Ko inara qai roiti veinia
sisa, ko sa gore votu sa isa vei sa tei pojai tu
na Kukuti Tabuna pira sau,
Qai vaijirakania ira sa na qua poko,
beto ko qai gonani patu vivile
sa na qua poko gojo doru, sau.
Ko ira tugu na sakasava aipira sa qai roi-
tiniria ira na Solodia.
25 Ego ko qai korapa tugu turu tatadia
pa korosi qai vatitinia i Jisu sira Mere na
tinana, beto na tasina rereko tugu i Mere,

19:24 Kera Vinatarasae 22.18.

beto i Mere na maqotana i Kolopasi, beto ko i Mere na lame veina pa Magadalene.

26 Ko sa dogoro lao sau si Jisu ko sa batia sa na tinana beto isa na sepele sa roroqu vivitigia isa sa korapa tugu turu ketakoi, poni sa paranga lao tana tinana si Jisu, <<Tinaqu, doro! Isa sa na tumu marene,>> saunia.

27 Beto sa paranga laoa na sepele, <<Doro! Isa sa na tinamu,>> saunia. Ko podalai gu totonai sa sa tonia na sepele sa na tinana ko sa lao suvere pa ruma tana sepele isa.

I Jisu Sa Mate

(Matiu 27.45-56; Maka 15.33-41; Luke 23.44-49)

28 Ego ko sa gigilai i Jisu sa doru sakasava sa qai okoto vatale beto sa kopira, ko vei ko mi gore votu sa na Kukuti Tabuna sau, poni sa sa paranga, Qa kidepe, sau.

29 Koleona tugu ketakoi sa kai bogu sa pugelia na kolo vaini pasana, ko qai tekua sa kai poko pupuqana ko qai vatubulunia na vaini isa beto qai vatogasania pa uquna na gou hisopi ko qai jotinia pa beberuna i Jisu.

30 Ko pa liguna sa bukua i Jisu sa na vaini, sa pira sau, Sa tei okoto sosoto tugu! sau. Beto sa vatiti gorea sa na batuna ko sa loai sa na singo.

31 Ego na rane vatana sa na rane isa, ko na liguna na rane isa sa na rane Minere isa na rane poreveveina jola. Ko sake tanyorogua sa totonai mina kamua sa na rane Minere sa bai korapa titi jola pa korosi na tinidi sira kue qarigu sira na tinoni Jiu. Ko qai lao tepa vinamalumu tai Paelati sira na mamata tinoni Jiu, ko bai talomoto paleria na nenedi sira kue beto ko bai tateku vagore pa korosi qarigu.

32 Ko qai lao ira na solodia ko qai lomoto vaqopu paleria sa na nenena na tinoni momoe, beto vei tugu isa kame ira karu qai vatiti tavitinia i Jisu.

33 Goto totonai qai lame kamua si Jisu poni sa qai batia sa tei mate tu sisa, ko qaike lomoto vaqopuria na nenena.

34 Ba kame ira na solodia sa tekua sa na opere ko sa qata laonia kai kale sisikirina ko sa nyoa votu sa na orungu beto na kolo.

35 (Ko isa na tinoni sa batia sosoto na roiti vei sa taroiti api sa sa korapa ululenia sapi, ko agou mu vasosoto sau. Ko na ulule tana sa na sosotona beto sa gigilaiona isa sa sa parangania na sosoto sisa.)

36 Sa taroiti vei inara, ko sa gore votu sa na Kukuti Tabuna, pira sau, Kepore kai pupudana sa bi tavaqopu, sau.

37 Beto ko koleona mule sa kai kukuti pa Kukuti Tabuna pira sau, Mai batia ira na tinoni sisa qai qatania na opere, sau.

Na Vapaena I Jisu

(Matiu 27.57-61; Maka 15.42-47; Luke 23.50-56)

38 Pa ligudi na roiti aipira, sa lao si Josepa, na tinoni pa Arimatia, ko sa tepania ti Paelati sa na kokobu tinina i Jisu. (I Josepa sa kai sepele tugu ti Jisu sisa ba sa suvere gogolomo, ura sa matagutuniria na mamata tadira na tinoni Jiu.) Ko sa vamalumia i Paelati poni sa sa lao ko sa pogosia sa na kokobuna i Jisu.

39 Beto ko i Nikodimasi tugu vei, isa na tinoni sa lao dogoria i Jisu na bongi, sa tutia si Josepa, ko sa pogosia isa sa na vuva tini sa taroiti pa moa beto na aloe, na padana uengavulu kilo na mamatana.

40 Ko qai teku vagorea ira karu sa na kokobu tinina i Jisu ko pa liguna qai vavuvusu tarinia na mereseni umumanga jonga poni sa qai udenia na poko lineni. Qai ude veinia tugu qai tutuni vei ira na tinoni Jiu totonai qai vatanai na kokobu tini tinoni beto mina tagolomo.

41 Sa koleona sa kai inuma sa tata gu ketakoi qai vatitinia i Jisu pa korosi, ko kai bevi korega sa pa inuma ketakoi, oqoro pore kai tinoni matena bai vakolenia.

42 Ko ketakoi qai lao vakolea sa na kokobu tinina i Jisu, ura sa tata gu ketakoi sa na bevi isa, beto ko na rane vatana tadira na Jiu sa totonai ura sa tata na rane Minere.

20

Na Turumule Ti Jisu

(Matiu 28.1-10; Maka 16.1-8; Luke 24.1-12)

1 Ego na vuvugei rorodomo oqoro kabere pa rane momoe pa vuiki, sa sa munu lao pa bevi si Mere na rereko pa Magadalene, ko sa dogoro lao sau poni sa tei tavatitolo rijo tu sa na patu pateina na mangana na bevi.

2 Poni sa abutu mule lao tai Saimone Pita beto tana kai sepele isa sa roroqu vivitigia i Jisu sisa, ko pira sauniria, Qai tei teku variu palea tu pa bevi sa na Bangara, ko qeke gigilai pai qai vakolenia, sau.

3 Poni qai taloa ko qai lao pa bevi sira Pita beto na sepele isa.

4 Qai mekarai abutu lao sira karu, ba sa abutu valiligu palea na sepele isa si Pita ko sa lao kamu momoe pa bevi.

5 Ko sa ovoro oviki tome pa bevi sau sisa, poni sa batia sa na poko lineni gu isa qai udenia na kokobu tinina isa, ba sake tome lao pa leo bevi sisa.

6 Poni sa tuti liligu kamu si Saimone Pita, ko sa tome jola lao pa leona na bevi. Ko sa batia tugu sa na poko lineni gagale gu sa korapa kole ketakoi,

19:36 Votu 12.46; Anye 9.12; Kera Vinatarasae 34.20. **19:37** Zakarae 12.10; Dodogoro 1.7.

7 beto ko isa na poko qai pikonia pa batuna. Na poko piko batu isa sa sake kole tavitia sa na lineni, goto sa tavijongo beto ko sa kole kaleona tu.
8 Ego beto sa tome tuti lao sisa na sepele sa kamu momoe pa bevi, ko sa batia poni sa sa vasosoto.
9 (Ura qaike gigila kamua ira sisa na kukuti pa Kukuti Tabuna sa pojai kode mina turu mule tugu pa mate sisa sau.)

I Jisu Sa Votu Ti Mere Pa Magadalene (Maka 16.9-11)

10 Ego beto sa qai muledia pa dia ruma sira na sepele.
11 Ba i Mere sa kole tugu turu lulukanaona pa peguruna na bevi. Ko totonai sa korapa tu lulukanaona sa sa ovoro oviki tome pa leo bevi,
12 poni sa batiria sa karu mateana qai popoko keala, qai korapa toqodia ketakoi qai vakolenia na tinina i Jisu, kame keta pa kale batuna kame pa kale nenena.
13 Poni qai nanasa sira karu, Ago, ai sa vei ko qu korapa tu lukana sao? qarigu.

Poni sa oe lao si Mere, Qai tei teku varijo riu pale tu sa na qua Bangara, ko qake gigilai pai qai vakolenia! sau.
14 Beto sa balinga gu sau poni sa batia si Jisu sa korapa tugu turuona ketakoi; ba sake dogoro gigalia i Mere si Jisu tugu sisa.
15 Sa nanasa lao tana rereko si Jisu, Ago, ai vei ko qu korapa lukana tu sao? I sei sa qu korapa nyaqoa ao? sau.

Poni sa roroqua i Mere sa palu na tinoni roiti pa inuma sisa sau, ko sa paranga veinia pira, <<Bangara, vei ao bu pogoso varijoa sisa, poni sa mu ule vanisiu ketakoi qu vakolenia ko ma lao tekua,>> sau.
16 Sa paranga lao tana si Jisu, Mere! sau.

Sa balinga lao tana si Mere beto sa paranga laoia pa paranga Aramaiki,* Raboni! sau. (Na ginuana Raboni sa na Tinoni Vaivagilai.)
17 Sa paranga lao tana si Jisu, <<Muke ulisiu, ura qa oqoro mule sae tana Tamaqu sara. Goto mu lao tadira ka visa tasiqu ko pira muguniria, <Ara qa korapa mule lao tana Tamaqu beto na Tamamiu tugu vei agou, na qua Tamasa beto na miu Tamasa tugu vei agou sara,> muguniria,>> saunia.
18 Poni sa mule riu vavakato tadira na sepele si Mere pa Magadalene, pira sau, <<Ara qa batia sa na Bangara!>> sau, beto sa vavavakato vaniria na paranga sa pojaria i Jisu tana.

I Jisu Sa Votu Tadira Na Ona Sepele (Matiu 28.16-20; Maka 16.14-18; Luke 24.36-49)

19 Ego na veveluna tugu na rane momoe pa vuiki isa, sa qai vaikamu sira na sepele ko qai patei loka takoria pa kai lose, ura qai matagutuniria ira na mamata tadira na Jiu. Poni sa kamu turu pa vaikorapaidi si Jisu, ko pira sauniria, <<Na bule mi somana tamugou,>> sau.
20 Ko pa liguna sa paranga vei inara sisa, sa sa vabatiniria sa na limana beto na sisikirina. Ko totonai qai batia ira sa na Bangara sa qai qeqera vivitigi.
21 Poni sa pira sauniria mule i Jisu sira, <<Na bule mi somana tamugou. Kai muqisi vei tugu na Tamaqu sa garunusiu sara, poni ara ba qa garunugou tugu sagou, sau.
22 Pa liguna sa paranga veiniria inara, sa sa singo lao tadira, beto pira sau, Mu tekua sa na Gagala Tabuna.
23 Ira muna taleosoniria agou na dia sela sa mai taleoso tugu sira, goto ira munake taleosoniria agou sira sa maike taleoso tugu sira,>> sau si Jisu.

I Jisu Beto I Tomasi

24 Ego i Tomasi (isa sa tavaisongo i Patavivi), kame ira ka manogarua sepele tana, sa sake somana suvere perangana totonai sa kamu voturia ira i Jisu.
25 Ko qai kole vavakato vania ira ka visa sepele sisa, Qe batia sa na Bangara, qarigunia.

Ba pira sauniria i Tomasi sira, Vei maneke batiria mai na buridi na pata pa limana, ko maneke totuni kakarusuqu mai sa ketakoi qai suni na pata, beto manake aruni limaqu mai sa na kale sisikirina, sa maneke isongo vasosoto tugu sara, sau.
26 Ego ko pa vinavesu rane poni sa qai vaikamu mule pa kai lose sira na sepele, ko totonai sa somana suvere tavitiria si Tomasi. Ko korapa tugu patei vamauruna sa na atakamana, sa sa kamu turu pa vaikorapaidi si Jisu, beto pira sau, Na bule mi somana tamugou, sau.
27 Beto pira saunia si Tomasi, Ego, mu totu lamenia na kakarusumu pa buri pa limaqu, beto mu dogoro viloto vataleria na limaqu, beto mu kaqama lamenia na limamu ko mu ulia sa na kale sisikiriqu. Mu noso vavaseke ko mu vasosoto! sau.
28 Poni sa oe si Tomasi, pira sau, Na qua Bangara beto na qua Tamasa! sau.
29 Sa paranga lao tana si Jisu, Ai vei qu batisiu gu sa qu vasosoto? Mai tamana sira qai oqoro batisiu ara, ba qai vasosoto! sau.

Na Kuta Ginuana Na Buka Api

30 Ego totonai sa korapa suvere tavitiria i Jisu sira na ona sepele, sa na kubo jola sira na roiti vinagigila sa roitiniria i Jisu ba qaike takuti pa buka api.

---

* **20:16** Pa Qiriki sa na paranga Hiburu sau, ba sa doro vei na paranga Aramaiki gu sa sa tagigala na paranga Hiburu.

31 Goto aipira gu sa qai takuti, ko mu
vasosotoa agou si Jisu tugu sa na Karisito,
na Tuna na Tamasa, ko pa miu vasosotona
isa, sa muna tekua agou sa na toa jola.

21

I Jisu Sa Votu Pa Qalili Tadira Nona Sepele

1 Pa liguna aipira poni sa sa bola votu
mule tadira na ona sepele pa ovuku Tiberi-
asi si Jisu, ko aipira sa vei sisa totonai sa bola
votu tadira.
2 Qai korapa tugu mekarai suveredia sira
Saimone Pita, i Tomasi (isa qai kukunia i
Patavivi), i Nataniela (isa na lame veina pa
Kena pa gugusu Qalili), beto ira na tuna
marene i Zebeti, beto ko ira karu goto sepele
mule tai Jisu.
3 Poni sa paranga laoria i Saimone Pita,
Koi, ara ma riu tu abuqua, sauniria.
Qai paranga sira, Agei ba me tutigomei
tugu ao, qarigunia. Ko qai lao koi pa kai
koaka ko qai riu, ba pa bongi lavata isa sa
sa kepore vavagila kai sa bai tekuadia.
4 Ko na vuvugeina sa gore turu pa
poanana si Jisu, ba qaike doro gigalia ira
na sepele si Jisu sisa.
5 Beto sa paranga laoria i Jisu sira, Boko
marene, qu abua tu kaki igana? sau.
Qai paranga lao sira, Qokolo, ko kepotu!
qarigunia.
6 Poni sa pira sauniria, Ego, mu ipa-
nia keta pa kale matuana na koaka sa na
vaqara, beto kode muna batia, sau. Poni
qai ipania sa na vaqara qarigu poni sa beto
qaike boka vaiolia sa na vaqara, ura sa koi
vei pugelia na igana.
7 Poni sa paranga lao tai Pita sa na se-
pele sa roroqu vivitigia i Jisu, Qokolo, na
Bangara sina! saunia. Ego ko isa tugu sa
nongoria i Saimone Pita sa na Bangara sina
sau tugu isa, sa sa pilunia gu sa na ona poko
koti (ura sa vagore pale totonai qai kole
abu), ko sa tulusu oqa gore pa kolo.
8 Goto ira na sepele qai suvere jola pa
koaka sa qai qelu gore pa peso, ko qai kaoa
sa na vaqara sa pugelia na igana. Ura
qaike sou pa paparona sira, pada kai gogoto
vakasa gu na souna.
9 Ko totonai qai tete paro pa peso, sa qai
batia sa kai noara iku sa makelia na igana
beto kaki bereti.
10 Sa paranga laoria i Jisu sira, Mu pogoso
lameniria kaki igana qu koni tekuria,
sauniria.
11 Poni sa lao koi ligu pa koaka si Saimone
Pita, ko sa ragata vaparoa sa na vaqara
sa pugelia na igana lalavata, na anyedi sa
kai gogoto limangavulu kue sira doru. Qai
kubo jola sa na igana, ba sake tarikata tugu
sa na vaqara.
12 Sa paranga laoria i Jisu sira <<Mei,
lame, ko mu teteku,>> sauniria. Ba ke-
pore kame ira na sepele sa bi varene ko bi
nanasa, I sei sao? biunia, ura qai tei gigilai
tu sa na Bangara tugu sisa.
13 Sa lao i Jisu ko sa tekua sa na bereti ko
sa vaniria, beto sa roiti veinia mutugu sa na
igana.
14 Ko api sa na totoso vinaue sa bola votu
i Jisu tadira na ona sepele pa liguna sa turu
mule pa mate.

I Jisu Sa Nanasia Si Pita

15 Ego pa liguna qai beto teteku ira, poni
sa paranga lao tai Saimone Pita si Jisu, pira
sau, Saimone, na tuna i Jone, ai sa vei, qu ro-
roqusiu jolaniria ira aipira ara sao? saunia.
Sa oe lao si Pita, E, Bangara, ao qu gigila-
siumua sa qa roroquigo tugu ara sao, sau.
Sa paranga si Jisu, Mu kopuniria na qua
lami,* saunia.
16 Sa paranga lao mule na vinarua totoso
tana si Jisu, Saimone, na tuna i Jone, ai vei
qu roroqusiu tugu ara sao? saunia.
Sa oe lao si Saimone, E, Bangara, ao qu
gigilasiumua qa roroquigo tugu ara sao,
sau.
Sa paranga si Jisu, Mu kopuniria na qua
sipi, sau.
17 Sa paranga lao mule na vinaue totoso si
Jisu, Saimone, na tuna i Jone, qu roroqusiu
tugu ara sao? sau.
Poni sa takulanga si Pita, ura sa nanasia
kue totoso i Jisu sisa, pira saunia, Qu roro-
qusiu tugu ara sao? saunia. Ko sa paranga
laoa sisa, Bangara, doru sakasava sa ao qu
gigilariamua; ko qu gigilasiumua ao sa ara
qa roroquigo tugu sao! sau.
Sa oe lao si Jisu, Ego, mu kopuniria na qua
sipi.
18 Sosoto pa sosoto ma pojanigo ara sao:
totonai na koburumu sa qu doko mulenigo
na beleti, ko qu lao ketakoi qu nyorogua
lao. Ba totonai muna baragoso ao, sa kode
muna kaqamaniria na limamu beto ira kaki
tu mai dokonigo na beleti beto mai toni
laonigo ketakoi quke nyorogua lao vei ao,
sau si Jisu.
19 (Pa ona paranga vei api sa sa ulenia i
Jisu sa na soanana mina mate vei i Pita, ko
mina tavalavata sa na Tamasa sau.) Beto
sa paranga lao tana si Jisu, Mei, tutisiu!
saunia.

I Jisu Sa Pojai Na Veveina Na Sepele Sa Roroqua

20 Ego ko sa balinga sau si Pita, sa sa batia
sa korapa tututiona sa kame ira na sepele
isa sa roroqu vivitigia i Jisu. Isa sa na sepele

* **21:15** Na lami sa na tuni sipi. Lani i Jisu sa vavapadaniria na lami sira na tinoni qai tutia isa.

sa totoravusu pa raraqona i Jisu totonai qai kole teteku, beto ko sa nanasa laoia si Jisu, Bangara, i sei sa mina gabala kanago ao? sau.
21 Totonai sa batia i Pita sa na tinoni isa, sa sa nanasa laoia si Jisu, Bangara, goto ai vei sa na tinoni api? saunia.
22 Poni sa oea i Jisu sisa, Vei mana nyoroguania ara ko mina toa kamua na mule lame taqu, poni sa ai mina vei tamu sisa? Goto ao sa mei gu ko mu tutisiu! sau.
23 Ego ko na nongoro sa lekogo tadira qai tutia i Jisu sa minake mate sa na sepele api qarigu. Ba i Jisu sake pojai sa minake mate sisa sakeu, goto pira tu sau, Vei mana nyoroguania ara ko mina toa kamua isa sa na mule lame taqu, poni sa ai mina vei tamu sisa, sau tu sisa.
24 Ko isa tugu sa na sepele sa korapa ululeniria na veveidi aipira, beto sa kuti vakoleria na sakasava aipira. Ko agei qe gigilai sa na ulule tana sa na sosotona tugu.

Soku Sakasava Mule Sa Roitiniria I Jisu

25 Ego ba koledia mule sa kubo roiti sa roitiniria i Jisu, ko vei bai takuti kilipuputu beto poni sa qa roroqua ara sa na kasia gusu tu ba bi keporenia na eqa ketakoi bi vakoleniria sira na buka bai takuti ira.

Na Roiti

Na Taringungutina Na Gagala Tabuna

1 Tiopilasi, pa qua buka momoe qa tei kuti
valao vanigo tu sa qa vavakatoniria sira
doru sakasava sa roitiniria beto sa vaivagi-
galainiria i Jisu podalai tu totonai sa po-
dalainia na ona roiti
2 ko tinganai sa kamua na ranena sa
tateku sae pa noka sisa. Totonai sa oqoro
tateku sae sisa, sa sa ule vaniria isa pa
neqi tana Gagala Tabuna sira na tinoni
tagarunudi sa tei vileria tu.
3 Tadira sa sa vovotu tabata kubo to-
toso pa gogoto soana pa leona ka made-
gavuluputa rane pa liguna na ona mate.
Ko sa tavasosoto vatale sa na toana sosoto
tugu sisa, beto ko pa totoso tugu ira sa
vavavakato vaniria isa sa na veveina na
binangara tana Tamasa.
4 Ego totonai qai korapa mekarai teteku
ira sa sa pojaniria i Jisu sira, pira sauniria,
<<Muneke taloa pa Jerusalema sagou,
goto muna verania sa na neqi isa sa
taringungutinia na Tamaqu, isa vei qu tei
nongoria tu qa pojanigou ara.
5 Ura i Jone Paputaiso sa sa vaipaputaiso-
nia na kolo, goto agou sa ka vivisa rane
gu qai kole pa moemiu pira sa kode muna
tapaputaisonia na Gagala Tabuna tu,>> sau
si Jisu.

I Jisu Sa Tateku Sae Pa Noka

6 Ego ko totonai tugu qai korapa suvere
vaikamudia ira doru, poni sa qai kole nana-
sia si Jisu, pira qarigunia, <<Bangara, ai vei
pa totoso kopira sa muna vamule vania na
bubutu tinoni Izireli ao sa na binangara?>>
qarigunia.
7 Poni sa pira sauniria i Jisu sira, <<Nake
miu laona agou ko muna gigilaria sira na
rane na totoso, goto na Tamaqu tu pa ona
neqi mekana sa vileria.
8 Goto agou sa muna tekua sa na neqi
totonai mina lageregou na Gagala Tabuna,
ko muna vavakatonisiu sara pa Jerusalema,
doru eqa pa Jiudia, pa Sameria, ko tin-
ganai muna kamua tu na vinabebetona na
abana,>> sau si Jisu.
9 Ego ko sa beto tugu paranga vei inara
isa, poni sa tonai tugu qai korapa dodogoro-
dia ira sa sa tateku sae pa noka sisa, beto sa
sa lame kai lei ko sa vapaea ko qaike batia
sa totonai.
10 Ego ko qai korapa tugu enga doro tutu-
tia ira sa na saena isa pa noka, poni sa qai
votu vasiboro turu tavitiria sa karu tinoni
qai popoko keala,
11 ko pira qarigu, <<Boko minete tinoni
Qalili! Ai sa vei ko qu korapa tu turu enga
sae vei pa noka sagou? Isa tugu i Jisu api,
isa sa tapikata tamugou ko sa tateku sae pa
noka, sa mina mule lagere pa soana vei tugu
qu batia sa sae pa noka sisa,>> qarigu.

Na beina i Jiudasi Isikarioti

12 Ego pa liguna isa sa qai taloa pa kubo pa
Olive ko qai gabala muledia pa Jerusalema,
na souna sa na padana kai kilomita.
13 Ko tonai qai kamu pa Jerusalema, poni
sa qai sae pa lose pa nulu ko ketakoi qai
susuvere. Ira na tinoni aipira sira Pita, i
Jone, i Jekopi, i Aduru, i Pilipi, i Tomasi, i
Batolomiu, i Matiu, beto i Jekopi na tuna
i Alepiasi, i Saimone isa perangana na so-
manana tadira qai nyorogua adu palea na
qavuna pa Romu, beto ko i Jiudasi na tuna i
Jekopi.
14 Ko ira doru aipira sa qai mekarai
suvere vavaikamu ko qai aru totokai na
vavara, tataviti ira na rereko beto i Mere
na tinana i Jisu beto vei tugu ira na tasina
marene.
15 Ego ko kai rane vevei ira totonai qai
vaikamu (na padana kai gogoto rabeteputa
tinoni sira qai vaikamu), sa sa turu si Pita pa
vaikorapaidi ira, ko pira sau,
16 <<Boko tavitiqu, sa tei gore votu tu sa
na Kukuti Tabuna, isa perangana tu sa pojai
na Gagala Tabuna ti Devita, na veveina i Jiu-
dasi isa sa koimataniria ira qai aru tamania
i Jisu.
17 Isa sa somana taanye tavitigita mai
tugu gita ko sa somana aru tugu pa roiti
ninabulu api,>> sau.
18 (Ko isa tugu na tinoni api sa sa vainia
kai kobu peso sa na poata sa tekunia pa ona
roiti ikikerena, beto sa gona tulusu tapuka-
nia ko sa votu beto pudala tu na borina.
19 Ko qai gigila betoa ira doru tinoni qai
suvere pa Jerusalema sisa sa vei inara, ko
na kobu peso isa sa pa dia parangana qai
vaisongonia Akeledama, na ginuana isa sa
na Kobu Peso Orungu.)
20 <<Ura na takuti kolena pa buka Kera
Vinatarasae sa pira sau,
<Mi tavaivulu sa na ona ruma,
beto kepore na tinoni mi suveria,> sau.
Beto pira mutu sau,
<Na lolomo ninabulu tana sa na goto tinoni
tu mi teku vakarovia,> sau.
21 Ego ko sa poreveveina sa gita tana vilea sa
kai tinoni sa susuvere tavitigita na doruna
na totoso sa suvere tavitigita na Bangara i
Jisu,
22 podalai tugu sa vaivapapaputaiso i Jone
ko sa lame kamu tadagita totonai sa tateku
sae pa noka sisa. Ko na tinoni isa sa mina

1:20 Kera Vinatarasae 69.25. **1:20** Kera Vinatarasae 109.8.

somana vavakatonia tugu isa sa na turumulena na Bangara,>> sau si Pita.

23 Ko qai vileria sira karu: ira Josepa, isa
qai vakukunia i Basabasi (i Jasitasi tugu vei
sa kai isongo qai vakukunia), beto i Mateasi.
24 Beto sa qai vavara, pira qarigu, <<Bangara, ao qu gigila betoria sa na bulodi doru
tinoni. Ko mu ule vanigei i sei ira karu pira
sa qu vilea ao
25 ko mina aru tokai sa na roiti ninabulu
tana tinoni tagarununa, isa sa loa pale i
Jiudasi ko sa laona pa ia vaivakilasana sa
taiania,>> qarigu.
26 Beto qai gonania ira sa na patu vivile
poni sa tauduku si Mateasi, ko isa sa sa somana taanye tavitiria ira ka manogameka
tinoni tagarunudi.

2

Na Gorena Na Gagala Tabuna

1 Ego totonai sa kamua sa na rane
Penitikositi, poni sa qai mekarai suvere
vaikamu pa kai ia sira doru aipira.
2 Totonai sa sa ovanga vasiboro lagere vei
pa vavagalo sa kai sa sa vei na ovangani
popogoso gava lavata, ko sa vapugelia sa na
leona na ruma qai korapa suveria ira.
3 Beto sa qai batia ira sa kai sa sa vei na iku
sa memea tapipikata sa lagere toqo tadira
okokoto tinoni ketakoi.
4 Ko ira doru sa sa pugeleria na Gagala
Tabuna, beto ko qai podalai paranganiria
ira sira na gogoto paranga pa boboka ovelai
paranga sa vaniria na Gagala Tabuna.
5 Ego ko qai korapa tugu suveredia
ketakoi pa Jerusalema sira na tinoni Jiu
neneqidi pa vatarasaena na Tamasa, ira
na koko lame veidi pa okokoto puku tinoni
pa kauruna na oka.
6 Ko tonai qai nongoria sa na ovanga
lavata api, poni sa qai vaikamu sira na
mota tinoni ko qai rura gu mai koledia, ura
qai okoto kole nonongorodiaria gu sira na
okokoto dia paranga qai paranganiria ira.
7 Ko qai kole rura beto qari gabara, ko pira
qarigu, <<Dotu, kue qokolo! Ira doru tinoni
qai korapa paranga aipira sa na gagale
tinoni Qalili beto tu!
8 Ba ai sa vei ko gita taqe korapa tu nonongororiaoda pa okokotoda paranga sira na
sakasava qai korapa pojaria ira?
9 Ura gita sa na okoto lame veida tu pa
Patia, Midia, Elami, Mesapotamia, Jiudia
beto pa Kapadosia, Ponitasi, beto ko pa Esia.
10 Gita kaki mule pira sa na lame veida
tu pa Piruqia, Pamipilia, Ijipi, pa eqa pa
Libia tata vei pa Saerini, beto kaki gita sa na
kokoda pa Romu tu.
11 Na tinoni Jiu beto ko na tinoni karovo
gabalada sa gita, kaki gita sa na lame veida
pa nusa Kiriti tu beto ko pa Arabia tu,
ba taqe okoto korapa nongoro betoriaoda
gita pa okokotoda parangana sira na roiti
poreveveidi tana Tamasa qai korapa pojaria ira!>> qarigu sira.
12 Ko pa dia gabara beto na rura, sa qai
kole vavainanasa mekadi, <<Koi, na sa na
ginuana sa vei pira?>> qarigu.
13 Goto ira kaki sa qai vavagoreni qera
ko pira qai paparanga vei, <<Koi, sa apo
jongaria gu na vaini lomosona ko qai digere
sinara!>> qarigu.

Na Paranga Ti Pita Pa Rane Penitikositi

14 Ego ko totonai sa turu pa vaikorapaidi
ira ka manogameka tinoni tagarunudi si
Pita ko sa paranga vivivaria ira na minete
tinoni, pira sau, <<Ka visa tinoni Jiu tavitiqu beto ko agou doru na suveremiu pa
Jerusalema! Mu vainongoro lameniria na
qua paranga ko mu gigilai sa na ginuana isa
sa gore votu api!
15 Qaike bubuku vadigereniria sira pira,
isa vei qu roroqua agou. Nake totoso
bubuku sa kopira, ura sa koni sia koloko
vuvugei gu sa neqa.
16 Goto isa qu batia kopira sa na vagore
votuna na kokorotai ti Joili na tinoni kokorotai, pira sau sisa,
17 <Ego pira mina vei sa pa rane liligu,
sau sa na Tamasa:
Mana vakijara tariniria ira doru tinoni na
qua Gagala.
Ko mai ule votunia ira na tumiu
marene
beto na tumiu rereko sa na qua nongoro.
Ira na sae korega sa mai bati dodogoro,
beto ira na miu babaragoso sa mai putagitaria na putagita.
18 Ko na rane ira sa ira na qua nabulu
marene na qua nabulu rereko
ba mana vakijara tariniria tugu na qua
Gagala.
Ko ira ba mai ule votunia tugu na qua
nongoro.
19 Kode mana roitiniria na sakasava
vaivagabaradi pa noka vavagalo
beto na vinagigila neqidi pa peso api,
na orungu, na iku beto na rovu nune
tula.
20 Na tapo sa mina rodomo
beto na popu sa mina jimiri orungu,
totonai mina oqoro lame sa na rane
lavata tana Bangara.
21 Ba ira doru qai kiu alili lao tana Bangara
sa mai taalo! sau sa na Tamasa,> sau
si Joili.
22 Ka visa tinoni Izireli tavitiqu, mu vainongoroniria na paranga aipira ko! Isa tugu
i Jisu pa Nazareti sa na tinoni sa tavadogoro
vaporeveveina pa moena na Tamasa. Ko

2:21 Joili 2.28-32; Romu 10.13.

agou mekamiu ba qu tei dogoro vasosoto vataleria tu sira na roiti vaivagabaradi, na sakasava vaivagabaradi, beto na vinagigila neqidi sa roiti votuniria na Tamasa tana ko qai tabata pa vaikorapaimiu agou.

23 Isa tugu sa na tinoni sa tei vilea tu
na Tamasa pa ona nyorogua beto pa ona
gigalai perangana tu, beto ko sa taloa valao
pa limamiu agou sisa ko agou qu vamatea
sisa tonai qu valao vaniria ira na tinoni
ikikeredi ko qai patania pa korosi.
24 Ko isa tugu sa sa tei vaturu mulea tu na
Tamasa ko sa ruvatia pa vitigina na mate,
ura na mate sake boka piu tamana vakole
jolai sisa.
25 Ura pira sau sa sa pojai i Devita na
veveina isa,
<Qa babatiaqua ara pa moequ doru totoso
sa na Bangara,
ura pa kale matuaqu gu sa toqo sisa
ko sa vei sa ara maneke boka tajou
vakanoko.
26 Ko sa vei sa sa qeqera sa na buloqu
beto na qua paranga sa pugelia na qera,
beto ko na tiniqu ba mina kole toa
gegele lao momoe.
27 Ura ao muneke vakole jolasiu pa ia tadira
qai mate sara,
beto muneke loa pale na mua Liosona
ko bi kole nyabo goborona.
28 Qu tei vabatinisiu tu sa na soanana na toa,
beto na mua suvere somana taqu
sa mina pugelenisiu na qera,> sau.
29 Ego ko, ka visa tavitiqu, ma lodaka
vanigou gu ara sa na veveina i Devita na
bangara, isa na tamada pa moa. I Devita sa
sa mate ko sa tagolomo, ko na pouna isa sa
sa korapa gu kole tavitigita gita kamua tu pa
rane pa ngeni alepi.
30 Ko i Devita ba kai tinoni kokorotai
tugu ko sa gigilaiona isa sa pa maulu tu sa
taringungutinia na Tamasa sa na veveina
kame ira pa tutina i Devita sa mina toqo
bangara vei i Devita.
31 Ko sa tei doro lao momoea tu i Devita
sisa mina roitinia na Tamasa vuka risa, ko
sa vei sa sa pojai isa sa na veveina na turu-
mule tana Karisito, pira sau,
<Isa sake taloa pale pa ia tadira qai mate,
beto na tinina sake taloa pale goboro
ko bi kole nyabo goborona,> sau.
32 Ko isa tugu i Jisu isa sa sa vaturu mulea
na Tamasa pa mate, ko agei doru pira sa qe
bati vataleamei ko mene boka vavakatonia
gu sa vei isa.
33 Ko sa taovulu sae pa kale matuana na
Tamasa. Ko sa tekua isa sa na Gagala
Tabuna isa na taringunguti tana Tamana,
beto sa sa vuva lagerenia ko isa sa qu batia
beto qu nongoria agou kopira.
34 Ura i Devita sake sae pa noka, ba pira tu
sau sisa,
<Na Bangara Tamasa sa parangia na qua
Bangara:
Mu toqo pa kale matuaqu,
35 tinganai mana veiniria na mua tetetena
pa nenemu
sira na mua kana,> sau.
36 Inara sa vei ko mu gigila vatalea agou
doru tinoni Izireli sapi: sa tei vabangaria
tu beto sa vakarisitoia na Tamasa sa isa
tugu i Jisu api, isa agou tugu qu vamatea pa
korosi,>> sau si Pita.
37 Ego ko totonai qai nongororia ira na
minete tinoni sira na paranga aipira, sa sa
tasuni sa na bulodi, ko qai paranga laoa i
Pita beto ira doru tinoni tagarunudi, pira
qarigu, <<Ko, boko tavitimei, na sa sa vei
mene boka roitinia agei sa vei?>> qarigu.
38 Poni sa pira sauniria i Pita, <<Agou
doru sa mu okokoto gabala ko mu
tapaputaiso pa korapa isongona i Jisu
Karisito ko mai taleoso sira na miu sela,
beto sa muna tekua agou sa na vaivana tana
Tamasa, isa na Gagala Tabuna.
39 Ura na taringunguti tana Tamasa api sa
tamugou tugu, tadira na tumiu agou beto
tadira doru qai suvere pa souna, ko tadira
doru gu ira na Bangara na oda Tamasa mina
kukuria,>> sau si Pita.
40 Ego ko soku paranga mule sa sa poja
vaneneqiniria i Pita beto ko sa kole tepa
vaneneqiniria, pira sauniria, <<Mu alo
mulenigou pa vinakilasa mina gosoria na
sasae tinoni sa tei rerege vapiru tu api! >>
sauniria.
41 Ko ira qai vasosotoa na paranga ti Pita
sa qai tapaputaiso, ko pa rane tugu isa sa pa-
pada kue tina tinoni sa qai somana taanye
tamo lao tadira na tinoni tana Bangara.
42 Qai somana ngangalinia ira sa na
vaivagigalai tadira na tinoni tagarunudi
beto na toa mekarai vaiia, na toa mekarai
teteku beto na mekarai suvere vavara.

Na Toa Tadira Qai Vasosotoa Na Bangara

43 Ego ko qai kole matagutu sira
doru tinoni tonai qai batiria soku roiti
vaivagabaradi beto na vinagigila neqidi qai
kole roroitiniria ira na tinoni tagarunudi.
44 Goto ira qai vasosoto sa qai mekarai
suvere vaikamu beto qai mekarai vai-
isongainiria sira doru dia sakasava.
45 Ko na dia isisongo beto na dia sakasava
sa qai okoto vavainiria ko na poatadi sa qai
okoto ia betoniria ira qai vaivasevi.

2:28 Kera Vinatarasae 16.8-11. **2:30** Kera Vinatarasae 132.11; 2 Samuela 7.12-13. **2:31** Kera Vinatarasae 16.10. **2:35** Kera Vinatarasae 110.1; Matiu 2.4; Maka 12.36; Luke 20.42-43; Giburu 1.13.

46 Na vaituti rane gu sa qai mekarai kamenia ira sa na lao vavara pa kakabarena zelepade beto na mekarai vaikamu teteku pa okokoto ruma. Qai mekarai vaitekuniria na gagani pa qeqera beto pa bulo pangaga.
47 Qai vatarasaea na Tamasa beto qai tavaraguaniria ira na minete tinoni. Ko na vaituti rane gu sa na Bangara sa anye vatamo lao vaniria sira qai taalo.

3

Kai tinoni qaqaona sa tasalana

1 Ego kai rane sa ira Pita i Jone sa qai sae pa kakabarena zelepade pa totoso vavara kue koloko gogore tapo.
2 Ko kai tinoni na podo qaona sa sa kai tapogoso kamu mule. Na vaituti rane gu sa qai popogoso lao vavatoqoa pa kakabarena zelepade pa atakamana isa qai vakukunia na Atakamana Babatajonga, ko mi tetepaniria na poata sira mai totome lao pa kakabarena zelepade qarigu.
3 Ko totonai sa batiria sira Pita i Jone mai korapa tome pa kakabarena zelepade qarigu, poni sa sa tepaniria na poata.
4 Poni qai do tari vatotogasia ira i Pita i Jone sisa, beto sa paranga lao tana si Pita, pira sau, <<Mu doro lame tamigei karu!>> saunia.
5 Poni sa doro lao tadira karu sisa, sa rorovea palu mai vanisiu kaki sava sa sau.
6 Ba sa paranga si Pita, <<Na poata siliva beto na qolo sa kepore vavagigila na qua sara, ba isa vei qa isongia sa ma vanigo ao: pa korapa isongona i Jisu Karisito pa Nazareti sa mu turu ko mu rerege! >> saunia.
7 Beto sa lao arua i Pita sa na lima kale matuana na tinoni sa qao api, ko sa bako vaturua. Poni pa totoso tugu isa qai neqi sa na nenena beto na vaijokelai pa kuta nenena na tinoni isa,
8 ko sa gasa turu ko sa podalai rerege gu beto sa tutiria tome pa kakabarena zelepade sira karu. Ko sa rerege, sa sosoqolo beto sa kole vatarasaea isa sa na Tamasa.
9 Ko ira na minete tinoni sa qai batiadia tu sa na kole reregena isa beto isa vei sa kole vatarasaea na Tamasa isa.
10 Beto qai dogoro vatavagigaliadia ira sa isa tugu sa na tinoni sa kokole toqo tetepa kakabarena zelepade pa Atakamana Babatajonga. Ko qai gabara betonia ira sisa vei sa taroiti tana.

Na paranga ti Pita pa ruma zelepade

11 Ego ko totonai sa korapa aru tamana tadira Pita i Jone sa na tinoni sa tasalana api, poni sa ira doru tinoni sa qai abutu vavaikamu lao tadira kue pa ia ketakoi qai gigalania na Susuverena ti Solomone, ko qai gabara beto pudaladia sira doru.
12 Ko totonai sa batiria i Pita sira na minete tinoni qai vavaikamu, sa sa paranga lao tadira, pira sau, <<Ka visa tinoni Izireli tavitiqu! Ai sa vei ko qu gabarania tu agou sa na ginugua api? Ai vei ko qu dogoro tari veinigei kale tu na mei neqi babi na mei pangagana na Tamasa agei karu sa sa tasalanania ko sa rerege sa na tinoni api?
13 Na Tamasa tadira Ebarahami i Aisake beto i Jekopi, isa na Tamasa tadira na boko tamada pa moa, sa sa tei valavatia tu si Jisu na ona nabulu, isa agou tugu qu loa laonia tana qavuna ko sa tavamate. Ko qu kilu palenia agou sisa pa moena i Paelati, totonai sa nyorogua ruvatia isa.
14 Agou tugu sa qu kilu palenia na tinoni liosona beto na tuvisina, goto qu tepaia tu agou tai Paelati sa na tinoni vavarivai ko sa taruvata vanigou sisa.
15 Na kutana na toa sa qu vamatea agou, ba isa tugu sa na Tamasa sa tei vaturu mulea tu pa mate. Ko pa ona turumule isa sa agei sa na tinoni qe batia ko kopira qe korapa vavakatonia na veveina.
16 Ko pa vinasosotona na isongona isa sa sa tavaneqi bei sa na tinoni qu batiamiu beto qu gigilaimiu api. Ko koko vei pa rangena gu na isongona isa sa sa tasalana vatale sa na tinoni pa moemiu agou doru api.

17 Ba, ka visa tavitiqu, qa gigila vataleaqua ara sa pa rura gu qu roitinia agou beto ira na tinoni qai mamatanigou sa na ginugua aipira.
18 Na Tamasa sa vagore votua sisa vei sa tei pojai tu perangana tadira doru tinoni kokorotai na veveina mina gosoro vitigi vei tugu inara sa na ona Karisito sau.
19 Ko kopira mu loa paleria sira na miu sela ko mu gabala lao tana Tamasa, ko isa mina taleosonigou.
20 Ko muna vei agou poni sa ira na totoso minere pa tapata sa mai lame vei tana Bangara ko mai tavakopele sira na bulomiu, beto mina garunu lamenia sa na Karisito sa tei uduku vanigou tu agou, isa i Jisu.
21 Ba mina suvere mai pa noka sisa tinganai mina kamua mai tu sa na totoso mina vakorega beiria doru sakasava na Tamasa, isa vei sa tei pojai pa moa tu isa tadira na ona tinoni kokorotai madidi.
22 Ura pira sa tei paranga vei tu si Mosese, <Kai tinoni kokorotai vevei ara sa mina vaturua na Bangara na miu Tamasa, ko na tinoni isa sa kame pa tavitimiu sosoto agou. Isa sa muna vatabea agou pa doru sakasava vei pori vei minagunigou isa.

3:23 Vavanau 18.19.

23 Isa na tinoni minake vatabea sa na
tinoni kokorotai isa sa mina tapikata pale
sosoto tadira na tinoni tana Tamasa sisa,>
sau.
24 Ko ira doru tinoni kokorotai sa podalai
ti Samuela ko mi lame sa qai tei paranga
vakoleniria tu sira na totoso pira.
25 Agou tu ko na tudia ira na tinoni koko-
rotai, ko tamugou tugu sa na taringunguti
sa roitinia na Tamasa tadira na tamamiu pa
moa tonai pira sau ti Ebarahami, <Ko pa kai
tutimu ao sa mana mananiria ara sira doru
pupuku tinoni pa kasia gusu,> sau.
26 Ko tamugou momoe mai tu sa sa
garunu lamenia na Tamasa sa na ona nab-
ulu tonai sa vaturua, ko mi mananigou
tonai muna gabala loa paleria sira na miu
roiti ikikeredi agou sau,>> sau si Pita.

4

Ira Pita i Jone pa moedi na kauniseli

1 Ego totonai qai korapa vavakato tadira
na tinoni sira Pita i Jone, poni sa qai lame
tadira karu sira na kuta iama, na ma-
mata tadira na tinoni kopu pa kakabarena
zelepade, beto ko ira na Sadusisi.
2 Qai tagigirinia ira sisa vei qai korapa
vaivagigalai ira karu tadira na tinoni beto
na veveina qai taraenia sa ira na tinoni
matedi sa kode mai turu mule kai muqisi
vei i Jisu ba sa turu mule pa mate qarigu.
3 Ko qai aru tamanaria sira karu ko qai
lao vatomeria pa leo ruma vaipiu ko mai
verania mina rane ligu qarigu, ura sa tei
tata tu sa na bongi.
4 Ego ba kubodi ira qai nongoria na
tinarae ti Pita sa qai vasosoto, ko na anyedi
ira qai vasosoto sa sa papada vei ka lima
tina tinoni sa totonai.
5 Ego ko sa rane ligu neqa poni sa qai
vaikamu pa Jerusalema sira na tinoni ma-
mata tadira na Jiu, ira na iviva mamata,
beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau.
6 Ego ko qai somana sira Hanasi na kuta
iama lavata, i Kaiapasi, i Jone, i Alekezada,
beto ira kaki tavitina mule na kuta iama
lavata.
7 Ko qai lao vatururia pa moedi ira na
iviva pira sira Pita i Jone, beto sa qai
nanasaria, pira qariguniria, <<Na neqi sa-
vana babi pa isongona i sei sa qu roitiniria
ao karu sira na sakasava aipira?>> qarigu-
niria.
8 Ego poni sa sa tapugelenia i Pita sa na
neqi tana Gagala Tabuna, ko sa oe laoria,
pira sau, <<Agou ka visa na tinoni mamata
beto na iviva mamata tadira na tinoni!
9 Ego pa rane pa ngeni api sa qe tananasa
vivilotonia agei sa na veveina na roiti jon-
gana sa taroiti tana na tinoni sa qao api beto
ko pa ai soana vei sa tasalana sisa.
10 Ko jongana, mu gigila vatalea ropi agou
doru beto ira doru tinoni Izireli sapi: pa
isongona i Jisu Karisito pa Nazareti isa agou
tugu qu vamatea pa korosi ba na Tamasa sa
tei vaturu mulea tu, sa sa turu pa moemiu
agou na tinoni tasalana vatalena sa na
tinoni api.
11 Ko isa tugu i Jisu api sa sa pojai veveina
na Kukuti Tabuna, pira sau,
<Na patu gamu kilu palea
agou na tinoni vavaturu ruma,
sa isa tugu sa na kuta patu viviso,> sau.
12 Ko sake kole mule tana kai goto tinoni sa
na inaalo, ura kepore mule sa kai isisongo
sa tavakukunia na tinoni pa kauruna na
oka pa kasia gusu vei mina boka alogita sa
gita,>> sau si Pita.
13 Ego ko totonai qai batia ira na iviva qai
vaikamu sa na paranga varene tadira Pita
i Jone, beto ko qai gigilaidia tugu vei ira na
iviva sa na tinoni susuveredi gu nake sikulu
vataledi sira, poni sa qai gabara. Ba qai
gigila kamua tugu ira na iviva sa na tinoni
qai tututi ti Jisu sa aipira.
14 Beto ko qai batiadia tugu sa korapa turu
tavitiriaona ira Pita i Jone vei sa na tinoni sa
tasalana, ko qaike boka pojai kai sa.
15 Ko qai vavoturia sira karu, ko qai kole
vaivavakato mekadi sira.
16 Qai vavainanasa sira, pira qarigu, <<Ai
tana roiti veiniria gita sira karu pira? Ura
kai roiti vaivagabarana sa qai roitinia ira
karu, ko ira doru tinoni Jerusalema ba qai
tei gigila betoadia tugu, beto ko gita ba
taneke boka vasekea sa na roiti api.
17 Goto kita vei ko mi tapiara lao tadira
doru tinoni sa na ginugua api, poni sa ta
paranga vabalauria gu ko kopira maike
vavakato ligunia tadira na tinoni sa na
isongona i Jisu,>> qarigu.
18 Ko qai kuku vatome liguria sira karu,
ko qai pojaniria sa maike isongo ovelai ligu-
nia babi vaivagigalai pa isongona i Jisu sira
karu qariguniria.
19 Poni qai oe lao tadira sira Pita i Jone,
pira qarigu, <<Vei mina tuvisina pa moena
na Tamasa sa agou sa muna tavatabe babi
na Tamasa tu, sa agou mu doro pikatia sisa.
20 Ura agei sa meneke boka ngujupukunia
sisa vei qe batia beto qe nongoria,>> qarigu
sira karu.
21 Poni sa qai vatoqo vamauria ira na
iviva sa na dia paranga vinabalau lao tadira
karu, beto sa qai vavotu riuria. Qaike
boka batia ira na iviva sa ai soana vei

3:25 Popodalaina 22.18; 26.4; 12.3; 18.18; Qelesia 3.8. 20.17; 1 Pita 2.4, 7.

4:11 Kera Vinatarasae 118.22; Matiu 21.42; Maka 12.10; Luke

bai vakilasaria sira karu, ura ira doru tinoni sa qai vatarasaea na Tamasa pa roiti vaivagabarana sa taroiti.
22 Ura na tinoni sa tasalana ba sa tei jola tu madengavuluputa aorona.

Ira na tinoni tana Bangara qai vavara tepai na neqi
23 Ego ko pa liguna qai ruvata variuria, poni sa qai lao tadira na boko tavitidi sira Pita i Jone ko qai vavakato vaniria sisa vei qariguniria ira na kuta iama beto na iviva mamata.
24 Ko totonai qai nongoria ira ka visa tinoni qai vasosoto sisa vei qai pojai ira Pita i Jone, poni sa qai mekarai kame pa vavara ko qai mekarai ovelai lao tana Tamasa. Pira qarigu sira, <<Bangara lavata, ao qu vapodakia sa na oka na peso na ivere beto doru sakasava qai kole pa leodi.
25 Pira sa qu parangania ao pa Gagala Tabuna isa vei sa pojai na mua nabulu i Devita na tamamei,
<Ai sa vei ko qai kukiti tu sira na puku tinoni
beto ko qai vaingodoniria tu sira na
rorove goborodi?
26 Qai tei turu vanaqiti tu
ko mai vaipera qarigu sira na bangara
pa peso,
beto ira na tinoni mamata qai vaikamu
ko mai vairaja lao sa tana Tamasa
beto na ona Karisito qarigu,> sau. *
27 Ko isa tugu sa na vaikamu qai tei roitinia tu pa ia lani. Ira Herodi i Ponitiasi Paelati beto vei tugu ira na tinoni karovodi beto ira na tinoni Izireli sa qai vaikamu ko qai rajai si Jisu isa na mua nabulu liosona qu tei udukia tu ao.
28 Ko qai roiti vagore voturia gu ira sira na sakasava qu tei pada vakoleria tu ao pa mua neqi beto na nyorogua.
29 Inara sa vei, Bangara, ko mu dogororia sira na roiti vaivamatagutudi mai roiti lameniria qarigu, beto ko mu vanigei na vinavarene sagei na mua nabulu ko me pogoso turunia na mua paranga.
30 Mu alaka lamenia tu na limamu ao ko mai taroiti sira na salana, na roiti neqidi beto na roiti vaivagabaradi pa korapa isongona na mua nabulu liosona i Jisu,>> qarigu.
31 Ego isa tugu qai beto vavara, poni sa sa jojou sa na ia ketakoi qai kole vaikamu ira. Beto ko sa pugeleria na Gagala Tabuna sira doru ko qai varenenia ira sa na vavakatonia na paranga tana Tamasa.

Qai mekarai vaiisongainiria na dia isisongo
32 Ego ko ira na minete tinoni qai vasosoto sa qai mekarai kame pa bulo beto pa roroqu, ko kepore kame ira bi pojania na ona gu mekana sira na ona sakasava sa isongoria, goto ira doru sa qai mekarai vaiisongainiria gu sira doru dia sakasava.
33 Ko pa korapana na neqi lavata sa qai kole vavakatonia ira na tinoni tagarunudi sa na turumule ti Jisu, beto ko na mana lavata tana Tamasa sa sa somana tavitiria ira doru.
34 Kepore kame ira sa bi qasania kai sakasava. Ura ira na poredia peso babi na ruma sa qai okoto vavainiria sa na dia isisongo ira, ko na poatadi na sakasava qai vavainiria
35 sa qai okoto pogoso laoniria tadira na tinoni tagarunudi, ko qai tavaia lao tadira vei bai qasania kai sakasava.
36 Ko i Josepa, kai tinoni na bubutu Livai na podona pa nusa Saeparasi, sa sa roiti vei isa. Ira na tinoni tagarunudi qai vakukunia i Banabasi sisa (na ginuana sa <<na tinoni sa sosori vaneqiria na goto tinoni>>).
37 Sa vavainia isa sa kai ona iapeki kobu peso, beto sa pogoso lao vaniria ira na tinoni tagarunudi sa na poatana sa tekua.

5

Ira Hananiasi beto i Sapira
1 Ego ko koleona sa kai tinoni na isongona i Hananiasi beto na maqotana si Sapira. I Hananiasi ba sa vavainia tugu sa iapeki ona isisongo
2 beto sa pogoso laonia tadira na tinoni tagarunudi sa kai kobuna na poata, goto kai kobuna sa sa mavo aru golomia. Ko na maqotana ba sa gigila vataleona beto sa vaegoa tugu sa sa vei isa.
3 Poni sa paranga laoa i Pita sisa, pira saunia, <<Hananiasi! Ai sa vei ko qu vamalumia tu ao si Setani ko sa lalaenia na bulomu, ko qu sesekea tu ao sa na Gagala Tabuna beto ko qu mavo aru golomia tu ao sa na kobuna na poatana na peso qu vavainia ao?
4 Totonai qu oqoro vavainia ao sa na mua tugu ao sa na peso, beto ko pa liguna qu vavainia ao poni sa sa kole tugu pa neqi tamu sa na poata ko muna boka varoiti veinia isa vei qu nyoroguania. Ko ai sa vei sa qu vakolea tu pa bulomu ao sa na roroqu ikerena api ko qu sesekenia tu ao sa na kobuna qu valamea? Nake tinoni sa qu sesekea ao, goto na Tamasa tu!>> sau si Pita.
5 Isa tugu sa nongoro betoria i Hananiasi sa na paranga pira, poni sa sa vukele ko sa loai gu isa sa na singo. Ko qai matagutu vivitigi sira doru tinoni qai nongoria na ginugua isa.
6 Goto ira kaki tinoni sae korega sa qai lao udea sa na kokobu tinina ko qai pala riu golomia.

* **4:26** Kera Vinatarasae 2.1-2

7 Ego ko sa jola padana kue aoa, poni sa
na maqotana sa sa lao gu mule bola, ba
sa oqoro nongoronia isa sa na veveina na
marenena.
8 Poni sa nanasa laoa mule i Pita sisa,
<<Ai vei, api tugu sa na doruna na poata
qu tekunia na laona na peso agou kau tam-
abaragoso?>> sau si Pita.
Poni sa paranga si Sapira, <<E, isa tugu,>>
sau.
9 Beto sa paranga lao tana si Pita, <<Ai sa
vei sa qu vaivaegonia tu ao kau baragoso
ko qu podekia sa na Gagala Tabuna tana
Bangara? Dogoro ko! Ira na tinoni qai koni
pala riu golomia na marenemu sa qai tei
korapa tu turudia pa atakamana inara, ko
kopira ao mule sa mai pala votunigo,>> sau.
10 Poni pa totoso tugu isa sa sa vukele
pa moena i Pita si Sapira ko sa loai gu sa
na singo. Ko qai lao qarigu sira na tinoni
koregadi poni sa qai batia sa tei mate tu, ko
qai pala votu riu golomia gu mule sisa pa
kekerena na marenena.
11 Ko sa matagutu vivitigi sa na ekelesia
doruna beto ira doru qai nongoroniria na
sakasava aipira.

Soku roiti vaivagabaradi qai taroiti

12 Ego ko kubo vinagigila neqidi beto na
roiti vaivagabaradi sa qai roitiniria ira na
tinoni tagarunudi tadira na tinoni. Beto ira
doru tinoni qai vasosotoa na Bangara sa qai
mekarai vavaikamu pa ia pa zelepade qai
gigalania na Susuverena ti Solomone.
13 Kepore mule sa kai tinoni bi varene
lao somana tavitiria ira, ba qai doro
valavataria ira na tinoni qaike vasosoto sira
na tinoni tana Bangara aipira.
14 Ko qai mota tugu lalaodia sira qai va-
sosotoa na Bangara ko qai somana taanye
taviti tadira na tinoni tana Bangara, ira na
iviva marene na rereko.
15 Qai koi vei tanongoro sa na roiti
vaivagabaradi qai roitiniria ira na tinoni
tagarunudi ko pa lodaka soana tu ba ira na
tinoni sa qai pala laoniria sira qai mo ko qai
lovasa vaniria na lovu beto qai vakoleria pa
dia kokoledi. Qai roiti vei inara ko totonai
mi rerege jola vei ketakoi i Pita poni sa na
onguna gu ba mina onguria qarigu.
16 Ko ira na minete tinoni lame veidi pa
gugusu vailivutaina pa Jerusalema sa qai
okoto toni kamuniria sira qai mo beto ira na
tinoni sa koleria na tomate ikikeredi, ko qai
tasalana beto sira doru.

Qai takomiti sira na tinoni tagarunudi

17 Ego ko na kuta iama lavata beto ira
doru ona tinoni vaitokai (ira na minete
tadira na Sadusisi) sa sa pugeleria na kono.
18 Ko qai aru tamanaria sira na tinoni
tagarunudi, ko qai vatomeria pa ruma
vaipiu.
19 Ba kai mateana tana Tamasa sa sa lao
na bongina tugu isa ko sa revangia sa na
atakamanana na ruma vaipiu, ko sa toni
votuniria sira na tinoni tagarunudi. Beto
pira sauniria,
20 <<Mu lao turu pa kakabarena zelepade
ko mu vavakatonia tadira na tinoni sa
doruna na veveina na nongorona na toa
api,>> sauniria.
21 Ko pa liguna qai nongoria isa sa poja
veiniria na mateana, poni sa na vuvugei
jonga qai lao tome pa kakabarena zelepade
ko qai podalai vaivagigalai mutugu tadira
na tinoni.

Ego na kuta iama lavata beto ira na ona
tinoni vaitokai sa qai kuku vaikamuniria
sira na iviva pa kauniseli beto ira doru
iviva tadira na Jiu, beto sa qai valaoa sa na
garunu pa ruma vaipiu ko mai tatoni lame
pa moedi sira na tinoni tagarunudi qarigu.
22 Ba totonai qai lao kamu pa ruma vaipiu
sira na nabulu kopu, poni sa qaike batiria
sira na tinoni tagarunudi. Ko qai mule
vavakato vaniria sira na minete iviva,
23 pira qarigu, <<Koi! Na ruma vaipiu sa
qe lao batia sa na tapatei vamauru kolena
beto ko ira na tinoni kopu sa qai korapa
tugu turu katapadia pa atakamana. Ba to-
tonai qe revanga qeu, poni sa kepore kai
tinoni be batia pa leona,>> qarigu.
24 Ego totonai qai nongoria ira na kuta
iama beto isa na mamata tadira na tinoni
kopu pa kakabarena zelepade sa vei inara,
sa qai rura gu koledia. Na sa beka sa mina
pidoko pa ginugua api qarigu.
25 Beto sa bola gu sa kai tinoni, ko pira
sauniria, <<Koi, boko iviva! Ira ka visa
tinoni qu vatomeria pa ruma vaipiu sa pori,
qai tei korapa tu turu vaivagigalai tadira na
tinoni pa leo kakabarena zelepade,>> sau.
26 Poni sa taloa riu sa na mamata tadira na
tinoni kopu pa ruma zelepade beto ko ira na
ona nabulu kopu, ko qai lao toni muleniria
sira na tinoni tagarunudi. Ba qaike toni
ararianiria na vavitigiria, ura qai matagutu
tagona patu tadira na tinoni.
27 Ego ko qai toni tomeniria sira na tinoni
tagarunudi ko qai lao vatururia pa moedi
ira na kauniseli. Beto sa sa nanasaria na
kuta iama lavata,
28 pira sau, <<Qe tei vakolenigou tu na
suqutu agei ko munake vaivagigalainia
tadira na tinoni sa na isongona na tinoni api
qeunigou. Ba dotu! Qu valekogia doru eqa
pa Jerusalema sa na miu vaivagigalai, beto
ko qu vagorenigei mutu agei sa na mate
tana tinoni api!>> sauniria.
29 Poni sa oe lao si Pita beto ira na tinoni
tagarunudi, pira qarigu, <<Sa poreveveina
jola sa na Tamasa gu sa mina tavatabe, nake
ira na tinoni!

30 Na Tamasa tadira na tamada pa moa sa
tei vaturu mulea tu si Jisu, isa agou tugu qu
patania pa korosi ko qu vamatea.
31 Ba isa tugu sa sa valavatia na Tamasa pa
kale matuana, ko na tuni Bangara beto na
inaalo sisa. Ko isa sa mina vaniria na totoso
sira na tinoni Izireli ko mai gabala pa dia
sela ko mai taleoso.
32 Ko agei tugu pira beto vei tugu na
Gagala Tabuna sa na vinasosotodi ira na
sakasava aipira, ko na Gagala Tabuna isa sa
na vaivana tana Tamasa tadira qai vatabea
sisa,>> qarigu.

33 Ego ko totonai qai nongororia ira ka
visa meba pa kauniseli sa vei inara, poni sa
qai tagigiri vivikereniria ko mai vaipaleria
qarigu sira na tinoni tagarunudi.
34 Ba sa gasa turu sa kame ira na Parese
na isongona i Qamalieli (kai tinoni vaivagi-
galai tugu pa Vavanau ti Mosese sisa beto
ko kai tinoni tapangagana tugu tadira doru
tinoni), ko sa pojaniria sira na tinoni kopu
ko mai vavoturia iapeki totoso sira na tinoni
tagarunudi sau.
35 Beto sa sa parangaria sira pa kauniseli,
pira sau, <<Ka visa tinoni Izireli! Mu doro
viloto vatalea sisa mu korapa roitinia agou
tadira tinoni pira qugu.
36 Nake sovaina pa vivisa gu pira sa sa
bola votu lame si Teudasi ko kai tinoni
poreveveina sisa sau. Ira pada vei made
gogoto tinoni sa qai tutia isa. Ba totonai
sa tavamate sisa, poni sa ira na tinoni qai
kole tututia isa sa qai okoto tapipiara, ko sa
manyao gu sa na roiti tana.
37 Pa liguna isa sa sa turu votu lame mule
pa totoso qai taanye ira na tinoni sa kai
tinoni Qalili, na isongona i Jiudasi. Ko kai
puku minete tinoni mutugu sa qai tutia isa.
Ba isa ba sa tavamate mutugu, ko ira qai
kole tututia isa sa qai okoto nyanyalia mu-
tugu neqa.
38 Ko pa ginugua taqe dogoria api, sa
api gu sa na qua vavanau tamugou: muke
kotiria sira na tinoni aipira! Mu loa variuria
gu! Ura vei mina lame veina gu pa tinoni sa
na nyorogua babi na roiti api, poni sa kode
mina tapiaraona gu sapi.
39 Ba vei mina koko lame veina tana
Tamasa sisa, poni sa kode munake boka
vanosoria agou sira, goto kode muna raja
mulea gu na Tamasa sa sa vei,>> sauniria.

Poni qai vaego betoa ira sa na paranga ti
Qamalieli,
40 ko qai kuku vatome beiria sira na tinoni
tagarunudi ko qai mamajaria. Beto sa qai
suquturia ko maike vavakato ligu pa isong-
ona i Jisu qariguniria, beto sa qai loa vari-
uria.
41 Ko qai taloa votu riu pa kauniseli beto
qai qeqera tu sira na tinoni tagarunudi, ura
qai doro veinia kai sakasava poreveveina
ira sa na Tamasa sa vamalumuria ko qai
somana gosoroni vitigi vaivakekeana ira sa
na isongona i Jisu.
42 Beto ko doru rane pa kakabarena
zelepade beto ko tinganai vei doru ruruma
tadira na tinoni sa qaike koroto vaivagi-
galainia na vavakatonia ira sa na non-
goro jongana na veveina na Karisito si Jisu
qarigu.

6

Ira ka vitu tinoni vaitokai sa qai tavile

1 Ego pa totoso ira totonai qai kubo tugu
lalaodia sira qai vasosotoa na Bangara, poni
sa sa pidoko votu sa kai ququmi tadira na
tinoni Jiu qai parangania na paranga Qiriki.
Qai ququminiria ira sira na tinoni Jiu qai
parangania na paranga Hiburu,* ura ira na
tinoni Jiu qai parangania na paranga Qiriki
sa qai tadogoro pale pa totoso ia doru rane
sira na dia nanaboko rereko.
2 Poni qai kuku vaikamuniria ira ka
manogarua tinoni tagarunudi sira doru
tinoni qai vasosotoa na Bangara, ko pira
qariguniria, <<Sake jongana sa agei mene
loa pale na paranga tana Tamasa ko mene
kole gu jujunonia na ia gagani na poata.
3 Ko, ka visa tavitimei, mu vileria ka vitu
tinoni pa vaikorapaimiu, ira sa pugeleria na
Gagala Tabuna beto na tavagigala. Ko ira
sa mene udukuniria na roiti vavaiianiria na
gagani na poata pira.
4 Goto agei sa mene aru totokai sa na
vavara beto na roiti ninabuluna na paranga
tana Tamasa,>> qarigu.
5 Ego ko qai qerania ira doru tinoni
qai tutia na Bangara sa na roroqu api,
ko qai vileria sira pira: i Sitivini (isa na
tinoni sa togasa vaneqi pa rarange beto
sa pugelia na Gagala Tabuna), i Pilipi, i
Porokorosi, i Nikano, i Timoni, i Pamenasi,
beto i Nikolasi na tinoni pa Anitioki, isa
kai tinoni karovona sa gabala lao pa soana
vinatarasae tadira na Jiu mai perangana.
6 Ko ira pira sa qai toni laoniria tadira na
tinoni tagarunudi, ko qai vavaraniria beto
qai vaoponiria na limadi.
7 Ko na paranga tana Tamasa sa sa tapiara
lekogo doru ia beto ko na anyedi ira pa
Jerusalema qai tutia na Bangara sa sake
ruavo tugu motana. Na motadi ira na iama
sa qai vatabea ko qai tutia sa na nongorona
na Bangara.

I Sitivini sa taaru tamana

8 Ego i Sitivini, sa pugelia na boboka beto
na neqi tana Tamasa, sa sa kole roitiniria

* **6:1** Palu na paranga Aramaiki sa sa tagigala na paranga Hiburu.

soku roiti vaivagabaradi beto na vinagigila lavatadi tadira na tinoni.

9 Ba kaki tinoni ira na somanadi pa ruma vavaikamuna tadira na tinoni qai tagigala Na Tinoni Taruvatadi sa qai podalai vaigua lao ti Sitivini. Ira na tinoni Jiu pira sa na lame veidi pa Sairini, pa Alekezadaria, beto pa pikata gugugusu pa Silisia beto pa Esia.

10 Ba qaike boka kolosia ira sa na gigalai beto na neqi tana Gagala sa isongia i Sitivini totonai sa paranga.

11 Ko qai mavo tabara golomoria sira kaki tinoni ko pira qarigu, <<Qe nongoriamei agei sa sa kole poja vivikeria na tinoni ina si Mosese beto na Tamasa,>> qarigu.

12 Ko pa soana vei isa qai vatagigiriria sira na tinoni, na iviva mamata beto na tinoni qai vaivagigalainia na Vavanau ti Mosese, ko qai lame aru tamania ira si Sitivini ko qai toni laonia pa kauniseli tadira na Jiu.

13 Beto qai tekuria sira na tinoni mai vavakato seseke, ko pira qarigu, <<Na tinoni api sa sake beto tugu poja sasaea sa na zelepade madina api beto ko na Vavanau ti Mosese.

14 Ko qe nongoriamei tugu agei sa pira sau sisa, <Isa i Jisu na tinoni Nazareti api sa kode mina jegara palea sa na zelepade api beto ko mina bei paleria sira na uana tututi i Mosese tu sa vakarovo lame vanigita gita,> sau,>> qarigu.

15 Ego ko totonai sa qai do tari vatotogasia ira doru qai somana toqo pa kauniseli si Sitivini, ura na isumatana sa sa kabere vei na isumatana na mateana.

7

Na paranga ti Sitivini

1 Ego beto sa nanasia na kuta iama lavata si Sitivini, <<Ai sa vei, qai sosoto tugu sira doru sakasa qai jutunigo ira pira?>> saunia.

2 Poni sa oe lao si Sitivini, pira sau, <<Ka visa turaqu beto na tamaqu, mu nongoro lamesiu! Na Tamasa lavata qi vatadogoronia mekana tana tamada i Ebarahami totonai tu qi korapa suvere isa pa Mesapotamia, totonai qi oqoro lao suvere pa Harani sisa.

3 Ko pira qiu sa na Tamasa tana, <Mu taloa pa mua gugusu sosoto beto tadira na mua bubutu tinoni, ko mu lao suveria na ia mana vabatinigo ara,> qiunia.

4 Poni qi taloa pa gugusu tadira na tinoni Kaladia si Ebarahami, ko qi lao suvere pa Harani. Pa liguna tu qi mate na tamana beto sa qi pojania na Tamasa sisa ko qi rijo lame suveria sa na ia qu korapa suveria agou lani kopira.

5 Ba na Tamasa qike vania kai iapeki isisongo babi kai kobu peso sa pa ia api; goto qi taringungutinia sa isa beto ira na tutina isa vuka risa tu sa mai isongia, ba pa totoso isa qi oqoro pore na tuna si Ebarahami.

6 Pira qi paranga vei sa na Tamasa ti Ebarahami, <Ira na tutimu ao sa mai lao suvere vei na tinoni karovodi pa kai goto gugusu, ko mai tavapinausu na tangangangulu sira ka made gogoto aoro.

7 Ba pa liguna isa mana vakilasia ara sa na puku tinoni sa vapinausuria ira, ko mai tavavotu riu sira pa gugusu isa ko mai kamu suvere vatarasaesiu sara pa ia api,> qiu sa na Tamasa.

8 Beto na Tamasa qi vania kai vinagigilana na ona paranga vinaego sisa, ko na vinagigilana na paranga vinaego isa sa i Ebarahami qi tapobe. Ko tonai qi podo si Aisake poni sa i Ebarahami ba qi pobea tugu sisa tonai qi vesu ranena, ko i Aisake ba qi pobea mutugu si Jekopi, ko i Jekopi ba qi poberia mutugu sira ka manogarua tuna marene, ira ka manogarua tamada gita pa moa.

9 Ego ko qai kokonoa tugu ira ka visa tamada inara si Josepa na tasidi sosoto, ko qai vavainia ko pa Ijipi tu qi gore suvere. Ba na Tamasa qi suvere somana tana,

10 ko qi vasarea pa doruna na ona tapata, beto qi vania tugu vei na gigalai beto qi tadoro valavata pa moena i Pero, na bangara Ijipi. Beto ko i Pero qi vaqavunaia pa Ijipi beto pa ona ruma sisa.

11 Ego beto qi raja pa doruna na gugusu Ijipi beto pa Kenani sa kai songe lavata, ko qi kamuria na tapata lavata sira na tinoni, ko kepore ketakoi bai teku gagani sira na tamada totonai.

12 Ego totonai qi nongoronia i Jekopi sa pa Ijipi sa koleona na gagani qarigu, poni qi garunu vagoreria sira na tamada na totoso momoe.

13 Ego na vinarua totoso qai gore, poni sa i Josepa qi ule vakabere vaniria na boko tugana sa na veveina mekana. Ko totonai sa qi gigilaria i Pero sira pa tatamana ti Josepa.

14 Ego beto qi kuku vagorea i Josepa si Jekopi na tamana, beto ira doru tatamana; ira ka vitungavulu lima sira doru.

15 Ko qi rijo gore pa Ijipi si Jekopi, ko ketakoi qi mate sisa beto vei tugu ira na boko tamada gita.

16 Na kokobu tinidi sa qai tapogoso mule sae pa Sukemi, ko qai tagolomo pa leo bevi isa i Ebarahami tu qi vaini poata tadira na tuna i Hamoa pa Sukemi.

17 Ego totonai qi tata sa na totoso beto mina vagore votua na Tamasa sa nona taringunguti sa ule votunia tai Ebarahami, sa qai mota tugu lalaodia sira na tinoni tadagita ko qai soku pa Ijipi.

7:3 Popodalaina 12.1.

18 Ego qi turu bei pa Ijipi sa kai goto bangara isa qike gigilai si Josepa.
19 Qi tutiniria na ona roroqu na bangara isa sira na oda tinoni ko qi nganguluria sira na tamada, beto qi vakoleniria na vavanau ko qai vakole votu paleria sira na dia koburu melalu ko qai tavamate pale.
20 Pana totoso isa qi podo si Mosese, ko kai koburu babata jongana tana Tamasa sisa. Kue popu qi tapausu pa ruma tana tamana sisa,
21 beto totonai qi tavavotu riu sisa pa ruma tana tamana, poni sa qi buti tekua na tuna rereko i Pero sisa ko qi pausia beto qi kopu veinia na tuna sosoto sisa.
22 Ko qi tavagigalai pa doruna na vaivagigalai pa Ijipi si Mosese, ko kai tinoni boboka pa paranga beto pa roiti sisa.
23 Ego totonai qi madengavuluputa aorona, poni qi pidoko lame pa roquna i Mosese sa na roroqu ko mi lao tu ovikiria mai sira na tavitina ira na tinoni Izireli qiu.
24 Ko tonai qi lao kamu poni qi batia sa kai tinoni Ijipi qi korapa mamajai sa kai tinoni Izireli. Poni qi lao tu isa ko qi tokania sa na tinoni Izireli, ko qi maja vamate pale sa na tinoni Ijipi.
25 Qi kole roroqua i Mosese sa palu kode mai dogoro vakaberia ira na tavitina sa na Tamasa kode mina varoitia sisa ko mina ruvataria sira qiu, ba qaike boka doro vakaberia ira sa qi vei isa.
26 Qi rane gu mule neqa poni qi batiria sira karu tinoni Izireli qai korapa vaipera. Poni qi lao toke vabuleria isa sira karu, pira qiuniria, <Ei, karu qokolo, agou karu sa na tamatasi gu, ko muke vaikomiti!> qiuniria.
27 Ba kame ira karu isa qi vaimoenia na vaipera sa qi juju varijoa si Mosese, beto pira qiunia, <I sei sa vilego ko muna mamatanigei beto muna vavaitutinigei agei na tinoni sao?
28 Qu nyorogua vai veinisiu na tinoni Ijipi pa nyoro ara sao?> qiunia.
29 Poni qi uku si Mosese totonai qi nongoria na paranga api, ko qi riu tu suvere veiona na tinoni karovona pa gugusu pa Midiani. Ko ketakoi qi vaporeria isa sa karu tuna marene.
30 Ego pa liguna ka madengavulu aorona isa ketakoi, poni qi votu tana pa qega pa kubo pa Saenai sa kai mateana pa kai gou qi vurungu memea vei na iku.
31 Ko totonai qi batia poni qi gabara si Mosese, ko qi rerege tata lao ko mi dogoro vatalea qiu poni sa qi nongoria isa sa na ovovelena na Bangara, pira qiu,
32 <Ara sa na Tamasa tadira na tamamu; na Tamasa tadira Ebarahami, i Aisake, beto i Jekopi,> qiu. Qi matagutu vivitigi si Mosese ko qike boka dogoro vatalea.
33 Beto qi paranga lao tana sa na Bangara, <Mu ruvata vagoreria na sadolo pa nenemu, ura na ia qu korapa turua ina sa na peso madina.
34 Qa tei batia tu ara sa na vitigi tadira na qua tinoni qai korapa pa Ijipi beto qa tei nongoria tu ara sa na lukana uuidi, ko qa gore lagere sara ko mana aloria. Ko kopira mana garunu gorenigo pa Ijipi ara sao,> qiu sa na Bangara.
35 Ko i Mosese tugu api, isa qai kilu palenia ira beto pira qai paranga veinia, <I sei sa vilego ko muna mamatanigei beto muna vavaitutinigei agei sao?> qarigunia, sa isa tugu sa qi garunia na Tamasa ko isa sa na dia tinoni mamata beto qi ruvataria pa vaitokai tana mateana qi votu pa iku qi vuvurungu pa gou.
36 Isa tugu i Mosese api sa qi toni votuniria beto qi roitiniria na roiti beto na vinagigila vaivagabaradi pa Ijipi, pa Kolo Jimiri, beto pa qega, pa korapana ka madengavulu aoro.
37 I Mosese tugu api sa pira qi poja veiniria ira na tinoni Izireli, <Kai tinoni kokorotai vevei ara ko na tinonimiu sosoto agou sa mina vaturu vanigou na Tamasa,> qiu.
38 Ko i Mosese sa na somanana tugu tadira na vaikamu tinoni pa qega, ira na tamada, beto ko qi somana vavavakato tavitia na mateana pa kubo pa Saenai. Ko isa qi tekua sa na vavanau toana, beto qi soni vakamu lamea tadagita.
39 Ego ba qai daidia vatabea ira na tamada si Mosese, goto qai kilu palea tu beto na bulodi qi gabala muleona pa Ijipi.
40 Beto pira qarigunia si Eroni, <Mu roiti vanigita kaki oda tamasa ko mai tonigita moko. Goto isa i Mosese api, isa sa toni votunigita pa Ijipi, sa kopira taqeke gigilai na manugu sa beka sa varajania!> qarigu.
41 Ko pa totoso ira sa qai roitinia ira sa kai beku bulumakau, ko qai vavakukuvu lao tana beto ko qai qerania sa na roitina na limadi gu mekadi.
42 Poni qi kiluniria na Tamasa sira ko qi loa laoniria ko qai vatarasaeria sira na seru pa noka, vei sa takuti pa buka tadira na tinoni kokorotai, isa pira sau,

<Ka visa tinoni Izireli, nake taqu qu pogoso
lameniria sira na miu vaivana beto
na vavakukuvu
pa korapana ka madengavulu aoro pa
qega.
43 Na ruma aqaqo vavakukuvuna gu tana
tamasa Moleki sa qu pogosia agou,
beto ko na beku kirena tu i Raipani, na
miu tamasa seru,
beto ira tu na beku qu roitiniria
mekamiu sa qu vatarasaeria.

Ko kode mana adu vapila lalamenigou ara
pa gugugusu soudi, pa kai kale laona
pa Babiloni sagou,> sau.
44 Na ruma aqaqo tabuna, isa na vagigilana
na Tamasa qi somana tadira, sa qai isongia
pa qega ira na tamada pa moa. Na aqaqo
tabuna isa sa qi taroiti tuti vei tugu isa na
Tamasa qi garununia i Mosese ko mina roiti
tuti veinia isa na kirena qi vabatinia.
45 Ko isa sa na aqaqo tabuna qai teku
vakarovia ira na tamada pa moa, ko pa
totoso tai Josua qai pogosia tugu sisa totonai
qai tome lao ko na Tamasa qi jupe variuria
sira na puku tinoni qai suvere pa gugusu
api. Ko na aqaqo tabuna isa sa qi kole
kamua tu na totoso ti Devita.
46 Ko na Tamasa qi qerania si Devita, ko qi
tepa laoa isa sa na Tamasa ko mi roitinia sa
kai ruma tabuna tana Tamasa ti Jekopi qiu.
47 Ba i Solomone tu qi vaturu vania na ruma
sisa.
48 Ba na Tamasa ululuna jola sa sake suvere
pa ruma sa taroiti pa limana na tinoni, sa
vei sa pojai na tinoni kokorotai, isa pira sau,
49 <Na oka sa na qua totoqona bangara,
goto na peso sa na qua tetetena.
Ko na ruma ai veveina mule sa muna
vaturu vanisiu ao, sau sa na Bangara,
babi ai ia miminerena veveina sa taqu?
50 Ai vei? Nake pa limaqu mekaqu ara qa
roitiniria sira doru sakasava pira?>
sau.
51 Boko duduvili! Sa patu na bulomiu beto
sake jonga tavonga na talingimiu sagou!
Agou sa doru totoso qu upele pale na Gagala
Tabuna, qai vei tugu ira na tamamiu sa qu
vei tugu sagou!
52 I sei mai sa kai tinoni kokorotai baike koti
ngangulia ira na tamamiu? Qai vai paleria
sira qai kokorotainia na lame tana nabulu
tuvisina, ko kopira na nabulu tuvisina isa sa
agou qu gabala kanai beto qu vamatea.
53 Ba agou tugu sa qu teku vakarovia sa na
vavanau qai valameria na mateana ba quke
tutia tu sa na vavanau isa,>> sau si Sitivini.

I Sitivini sa tagona vamate

54 Ego ko totonai qai nongoria ira na meba
pa kauniseli sa na paranga ti Sitivini, poni
sa qai tagigiri vivitigi ko qai gagatakae tu.
55 Ba i Sitivini, sa tapugelenia na Gagala
Tabuna, sa sa enga sae pa noka sau, poni
sa batia sa na malakapi tana Tamasa beto
sa batia si Jisu sa korapa turuona pa kale
matuana na Tamasa.
56 Beto pira sau, <<Dotu ko! Qa batia na
oka sa tarevanga, ko na Tuna na Tinoni
sa korapa turuona pa kale matuana na
Tamasa,>> sau.
57 Ego totonai sa qai kuku iranga, ko qai
suqutuniria na limadi sa na talingidi, beto
ko qai mekarai abutu totoai lao sisa.
58 Qai ragata votunia pa peguruna na gu-
gusu, beto qai kole buti tarini patu sisa.
Ira na tinoni qai somana lame dogoria na
tagonana i Sitivini sa qai vagoreria na dia
poko ko qai vakoleria pa kekere nenena kai
tinoni koregana, na isongona i Saula.
59 Ko totonai qai korapa gogonai ira, poni
sa pira sa vavara kiu alili vei si Sitivini,
<<Kei, Bangara Jisu, mu teku vakarovia na
gagalaqu,>> sau.
60 Pa liguna sa poja vei inara, poni sa toqo
sori tutungu pa peso, ko sa vevela vei pira,
<<Kei Bangara, muke anye tariniria ira pira
sa na dia sela api,>> sau, beto sa loai sa na
singo.

8

I Saula sa komitia na ekelesia

1 Ego ko pa ranena tugu isa sa sa po-
dalai takomiti vivikere sa na ekelesia pa
Jerusalema, ko ira doru tinoni vasosoto sa
qai okoto tapiara lao vei tu pa ia pikata
gugusu pa Jiudia beto pa Sameria, goto ira
na tinoni tagarunudi gu sa qaike riu.
2 Goto kaki ira na tinoni sa neqi na dia
rarange sa qai lao lukana roromai beto qai
riu golomia sa na kokobu tinina i Sitivini.
3 I Saula sa mi vamanyao pale sa na eke-
lesia sau, ko sa tome memekaria sira na
ruruma tadira na tinoni, ko sa ragata vovo-
tuniria sira doru qai vasosotoa na Bangara,
maqota na marene, ko sa vatomeria pa
ruma vaipiu.

Na nongoro jongana sa tatarae pa Sameria

4 Ego ko ira tugu qai okoto tapiara lao vei
doru eqa sa qai vavakatonia lekogo sa na
paranga tana Bangara.
5 Ko kame ira si Pilipi. Sa lao sisa pa
gugusu pa Sameria, ko sa tarae vevelania
tadira na tinoni ketakoi sa na veveina na
Karisito.
6 Ego ko totonai qai nongoria beto qai
batiria sira na roiti vaivagabaradi sa roi-
tiniria i Pilipi, poni sa qai mekarai vain-
ongoro vatataleniria ira na puku minete
tinoni sira na tinarae ti Pilipi.
7 Ira soku sa koleria na gagala ikeredi sa
qai lukana gagagateana totonai sa ijiju votu
paleria isa tadira sira na gagala ikeredi,
beto soku ira sa mate kale kaki kobu tinidi
beto qai qao sa qai tasalana tugu.
8 Ko qai qera beto sira doru pa gugusu isa.
9 Ego na suverena tugu pa gugusu isa sa
kai tinoni poreona potana vaivagabara, na
isongona i Saimone. Ko sa tei dori sovai tu
qai kole gagabarania ira na tinoni Sameria

7:43 Emosi 5.25-27. **7:50** Aisea 66.1-2.

sira na ona roiti vaivagabaradi sa kole roroitiniria pa ona potana. Ko mekana ba sa pojai sa kai tinoni poreveveina jola sisa sau.

10 Ko na gugusu doruna, ikete na lavata, sa perangana qai kole vainongoro lao vatalenia sisa, beto pira qaqarigu, <<Api tugu sisa na neqi tana Tamasa, isa sa tagigala na Neqi Lavata,>> qaqarigu.

11 Ko na totoso kakasana sa qai kokole nonongoro vatalea ira sisa, ura sa kokole valoposo gabaraniria na ona potana.

12 Ba totonai qai vasosotoa ira sa na nongoro jongana na veveina na binangara tana Tamasa beto na veveina na isongona i Jisu Karisito sa taraenia i Pilipi, poni sa qai paputaiso beto sira, na maqota na marene.

13 Ko i Saimone mekana ba sa somana vasosoto tugu ko sa paputaiso beto sa kole tututia si Pilipi. Ko tonai sa batiria isa sira na roiti vaivagabaradi beto na roiti neqidi lalavata ti Pilipi, poni sa kole gagabaraona.

14 Ego totonai qai nongoronia ira na tinoni tagarunudi pa Jerusalema sa na veveina qai tei teku vasosotoa tu ira pa Sameria sa na paranga tana Tamasa, poni sa qai garunu goreniria tadira sira Pita i Jone.

15 Ko totonai qai gore kamu, poni sa qai vavaraniria sira qai vasosoto ko mai tekua na Gagala Tabuna qarigu.

16 (Ura qai tapaputaiso gu pa isongona i Jisu na Bangara sira, goto sa oqoro goreria na Gagala Tabuna.)

17 Ko qai vaoponiria na limadi ira Pita i Jone sira, ko qai tekua sa na Gagala Tabuna.

18 Ego totonai sa batia i Saimone sa totonai qai vaoponiria na limadi ira na tinoni tagarunudi poni qai tekua na Gagala sira na tinoni, poni sa pogoso lame vaniria na poata sira karu,

19 ko pira sau, <<Ara ba mu vanisiu tugu sa na neqi ina, ko isa ma vaoponia na limaqu poni mi tekua tugu sa na Gagala Tabuna,>> sau.

20 Poni sa oe lao tana si Pita, <<Na mua poata siliva beto ao sa mu mate manyaomiu! Ura qu roroqua muna vainia na poata ao sa na vaivana tana Tamasa.

21 Kepore na iamu beto nake somanamu pa roiti qe korapa roitinia agei api sao, ura na bulomu sa sake gosoro pa dodogoro tana Tamasa.

22 Mu gabala ko mu loa pale sa na mua roiti ikikerena api beto ko mu vavara lao tana Bangara, ko isa mi taleosonigo sa na mua roroqu ikerena sa kole pa bulomu.

23 Ura qa batia ara sa sa pugeligo na kokono nyonyorogua beto qu korapa tapiu pa mua sela sao,>> saunia.

24 Poni sa tepa lao si Saimone, pira sau, <<Ego, mu vavara lao vanisiu tu tana Bangara ropi, ko mike taroiti taqu sisa qugunia ao ina,>> sau.

25 Ego pa liguna qai poja vaneneqinia beto qai vaivagigalainia ira karu sa na paranga tana Bangara, poni sa qai gabala mule pa Jerusalema. Pana dia rerege mule sa qai kole vavakatonia sa na nongoro jongana tinganai vei gugusu pa Sameria.

I Pilipi beto na tinoni Itiopia

26 Ego kai mateana tana Bangara sa sa lame ti Pilipi, ko pira sau, <<Mu turu ko mu taloa sae keta pa kale gorena pa soana sa koko pa Jerusalema ko sa gore vei pa Qaza, na soana qega,>> saunia.

27 Poni sa taloa si Pilipi ko sa riu. Ko pa ona rerege sa lao kamua isa sa kai tinoni Itiopia. Kai tinoni mamata poreveveina sisa, beto kai nabulu sa kopuniria na isisongo ti Kanadesi, na kalao pa Itiopia. Na iviva api sa sae somanania na vinatarasaena na Tamasa pa Jerusalema,

28 ko pa totoso isa sa sa korapa mule riuona. Ko sa korapa koi gogoreona pa ona totopili sisa, beto sa korapa titiroa isa sa na buka ti Aisea na tinoni kokorotai.

29 Poni pira sau ti Pilipi sa na Gagala, <<Mu lao ko mu rerege tata pa totopili ina,>> saunia.

30 Poni sa abutu tata lao pa totopili si Pilipi sau, poni sa nongoria sa korapa titiroa isa sa na kukuti ti Aisea na tinoni kokorotai, ko sa nanasia, <<Ai vei qu gigilaimua tugu ao na ginuana sisa qu korapa tiroa ina?>> saunia.

31 Poni sa oe lao sa na iviva isa, <<Qokolo, ko bi mija tu! Kepore kai tinoni bi vakabere vanisiu vei pira, sa ai vei beto mana boka vakaberia? >> sau. Ko sa kukua si Pilipi, poni sa kesa si Pilipi ko sa toqo tavitia pa totopili.

32 Na kobu kukuti ti Aisea sa kole tiroa isa sa pira sau,

<<Sa kai muqisi podeke vei na sipi sa tatoni
lao ko mina takubolo vamate sisa,
beto sa vei tugu na lami sake vaqeu pa
moena na tinoni sa ngangabuturia
na vurungu sipi,
poni sa isa ba sake isongo vaqeu podeke
tugu.
33 Sa tavakea pa nganganguluu beto sake
tatoka totonai qai pitua.
Kepore kai tinoni bi gigilai na tutina,
ura sa tateku pale pa peso sa nona
toa,>> sau.

34 Ego ko sa nanasa laoia na iviva api si Pilipi, <<Mu ule vanisiu, na veveina i sei sa sa pojai na tinoni kokorotai api? Na veveina mekana tugu, ba kai goto tinoni tu?>> sau.

8:33 Aisea 53.7-8.

35 Poni sa podalai vavakato tugu pa titiro
api si Pilipi, ko sa vakabere lao vania sa na
nongoro jongana na veveina i Jisu.
36 Ego ko pa korapana na dia rerege gore
pa soana ira karu sa qai kamua sa kai ia sa
kolea na pie, poni sa sa paranga lao ti Pilipi
sa na iviva api, <<Dotu ko, inana gu sa na
pie! Ai sa vei ko manake boka tapaputaiso
sara?>> sau.*
38 Ko sa vanosoa na iviva sa na totopili, ko
qai mekarai gore pa pie sira kao Pilipi, ko sa
paputaisoia i Pilipi sisa.
39 Totonai qai paro pa pie sira karu, poni
sake ruavo tugu oqanai toni variua na
Gagalana na Bangara si Pilipi, ko na iviva
api sake bati ligua si Pilipi. Beto sa tonia na
soana ko sa qeqera mi riuona sa na tinoni
isa.
40 Goto i Pilipi sa pa gusu pa Azotasi mule
sa tabata. Ko sa rerege vavakatonia isa sa
na nongoro jongana tadira doru gugugusu,
tinganai sa kamu tu pa Sizaria.

9

I Paula sa gabala
(Roiti 22.6-16; 26.12-18)

1 Ego ko i Saula sa kole singo mangininiria
sa nona paranga vaivamatagutu ko mina
vamateria sira na sepele tana Bangara sau.
Ko sa lao sisa tana kuta iama lavata,
2 ko sa teparia sira na leta mai lao tadira
pa ruma vavaikamudi pa Damasikasi, ko
vei mina bati poaria sira qai tutia na
Soana tana Bangara, poni sa mina piuria,
marene na rereko, ko mina toni muleniria
pa Jerusalema sau.
3 Ego ko pa ona rerege lao ko sa tata
kamua pa Damasikasi isa, sa sa malara votu
lame vasiboro pa noka sa kai kabere ko sa
gona vailivutai lao tana.
4 Poni sa vukele gore pa peso sisa, beto sa
nongoria sa kai ovovele pira sau, <<Saula!
Saula! Ai sa vei ko qu komitisiu ara sao?>>
sau.
5 Poni sa oe lao sisa, <<I sei sao, Bangara?
>> sau.
Poni pira sau sisa, <<Ara si Jisu isa qu
korapa komitia ao.
6 Ba mu turu, ko mu tome lao pa gugusu
pa Damasikasi, ko ketakoi tu kode mina
taule vanigo sisa muna roitinia ao,>> sau.
7 Ko ira na tinoni qai somana tutia i Saula
sa qai turu ke vagala gu koledia. Qai nongo-
riadia tugu sa na ovovele, ba qaike batia na
tinonina.
8 Beto sa turu pa peso si Saula, ko mi
vadoravia sa na matana sau, ba sake boka
babata. Ko qai arua gu na limana beto qai
tita laonia pa Damasikasi sisa.
9 Ko kue rane sake babata, sake teteku na
buku sisa.
10 Ego ko na suverena tugu pa Damasikasi
sa kai sepele, na isongona i Hananiasi. Ko
na Bangara sa paranga tana pa dodogoro,
<<Hananiasi!>> saunia.
<<Api sara, Bangara,>> sau sisa.
11 Poni sa paranga lao tana sa na Bangara,
<<Mu turu, ko mu lao pa soana na isongona
Tuvisi, ko mu nyaqoa pa ruma tai Jiudasi
sa kai tinoni pa Tasosi, na isongona i Saula.
Ura sa korapa vavara sisa,
12 ko sa tei batia tu isa pa dodogoro sa kai
tinoni na isongona i Hananiasi sa tome ko
sa vaoponia na limana sisa ko mi babata
ligu sau,>> sau.
13 Poni sa oe lao si Hananiasi, <<Bangara,
qa tei nongoronia tu tadira kubo tinoni ara
na veveina sa na tinoni api, ko na kubo
nganganglu sa tei roitiniria tu tadira na
tinoni tamu pa Jerusalema sapi.
14 Ko kopira sa sa teku neqi tadira na kuta
iama sisa, ko mina piu tekuria sira doru qai
vatarasaego ao,>> sau.
15 Poni sa paranga lao tana sa na Bangara,
<<Mu lao gu, ura api sa na tinoni tavilena
taqu ko mina pogoso laonia na isongoqu
tadira na tinoni karovodi, tadira na baban-
gara, beto ko tadira na tinoni Izireli.
16 Ura ara mana vabatinia sira na vitigi
mina gosoro talenia na isongoqu ara sisa,>>
sau sa na Bangara.
17 Poni sa taloa lao si Hananiasi, ko sa
lao tugu kamua sa na ruma sa suveria i
Saula, ko sa vaoponia na limana sisa. Beto
sa pira saunia, <<Saula, tasiqu, na Bangara,
isa i Jisu sa votu tamu totonai qu korapa
lalamemua ao pa soana, sa sa garunusiu
sara, ko ao mu boka babata ligu beto ko
mu tavapugelenia na Gagala Tabuna sau,>>
sau.
18 Pana totoso tugu isa sa vukele pa
matana i Saula sa kai sa sa vei na kadena na
igana, ko sa babata ligu sisa. Beto sa turu ko
sa tapaputaiso sisa,
19 beto pa liguna sa teteku poni sa neqi
ligu sa na tinina.

I Saula sa tarae pa Damasikasi

Ego ko sa suvere tavitiria ira qai vasoso-
toa na Bangara pa Damasikasi ka vivisa
rane mai tu si Saula.
20 Ego beto nake sovaina sa sa podalai
tarae vevelania gu i Saula tinganai vei ruma
vavaikamuna si Jisu, ko i Jisu tugu sa na
Tuna na Tamasa sau.

* **8:36** Kaki kukuti kokoleidi sa qai valaoa na pikata 37, pira sau: Poni pira sau si Pilipi, <<Vei muna vasosoto pa doru bulomu, poni ko boka gu,>> sau. Poni pira sau sa na iviva, <<Ara qa vasosotoa si Jisu Karisito sa na Tuna na Tamasa,>> sau.

21 Ko ira doru qai nongoria isa sa qai
gabara beto, ko pira qarigu, <<Qokolo, api
tugu sa na tinoni sa komiti vivikereria ira pa
Jerusalema, ira qai vatarasaea nisongona
tugu na Bangara api! Ko na kuta lame tana
lani sa mina piu tekuria sira na tinoni vevei
ira ko mina toni mule laoniria tadira na
kuta iama sau!>> qarigu.
22 Ba sake mako gore sa na neqina na
tarae ti Saula, ko sa varuraria sira na tinoni
Jiu qai suvere pa Damasikasi beto sa vilasa
vakakabere vaniria sa i Jisu sa na Karisito
sauniria.
23 Ego qai jola kubo rane, poni sa qai
vaikamu sira na Jiu ko qai kuonia ko mai
vamatea sisa qarigu.
24 Ba qai vavakato vania ira kaki tinoni
si Saula sa na veveina qai kuonia. Qai kole
kokopu totoniria ira sira na atakamanadi
na toba pa gugusu na rane na bongi, ko mai
vamatea sisa qarigu.
25 Ba qai tonia ira na ona sepele kai
bongi si Saula, ko qai vavotu veinia pa kai
tapururuna na tobana na gugusu, beto qai
vasikulu gorea pa kai mane.

I Saula sa suvere pa Jerusalema

26 Ego tonai sa kamu pa Jerusalema si
Saula, poni sa kole popodekia ko bi somana
tavitiria ira na tinoni tana Bangara ketakoi
sau, ba qai kole matagutunia ira sisa, ura
qaike vasosotoa ira sa kai tinoni tana Bangara sisa.
27 Poni sa aru tekua i Banabasi sisa ko
sa toni laonia tadira na tinoni tagarunudi
sisa, beto ko sa vakabere vaniria i Banabasi
sisa vei i Saula sa batia si Jisu pa soana
beto ko i Jisu sa paranga tana. Beto ko
sa vavakato vaniria mutugu isa sisa vei sa
tarae vaneneqinia i Saula pa Damasikasi sa
na isongona i Jisu.
28 Ego ko sa somana tavitiria ira na tinoni
tana Bangara si Saula, ko sa boka lekogo
votu tome pa Jerusalema, beto sa kole tarae
vaneneqinia isa sa na isongona na Bangara.
29 Sa parangaria beto sa guaria tugu vei
sira na tinoni Jiu qai paranganiа na paranga
Qiriki, poni qai popodekia ko mai vamatea
tugu qarigunia ira sisa.
30 Ba totonai qai nongoro vaia ira na
tinoni qai vasosotoa na Bangara sa vei isa,
poni sa qai toni gorenia pa Sizaria si Saula
beto qai garunu variua pa Tasosi.
31 Ego ko pa totoso isa sa suvere pa bule sa
na ekelesia doruna pa Jiudia, pa Qalili, beto
pa Sameria. Ko sa iolo beto sa toa sae pa
pangagana na Bangara beto pa vaivaneqi
tana Gagala Tabuna, ko sa pidoko sae sa na
ekelesia.

I Iniasi sa tasalana

32 Ego sa kamua kai totoso sa kole rerege
lao doru eqa ovikiria ira na gugusu si Pita,
poni sa gore kamuria sira na tinoni tana
Tamasa pa Luda.
33 Ko ketakoi sa gosoria isa sa kai tinoni na
isongona i Iniasi, sa kole laona gu pa lovu ka
vesu aoro, ura sa mate kale na tinina.
34 Poni sa paranga lao tana si Pita, <<Iniasi, sa tei salanigo tu i Jisu Karisito sao! Mu
tatakole ko mu aru vatalea na mua lovu,>>
saunia. Poni sake ruavo tugu tatakolena
sisa.
35 Totonai qai batia ira doru tinoni qai suvere pa Luda beto pa Saroni sa sa tasalana
vei i Iniasi, poni sa qai gabala lao tana Bangara sira.

I Dokasi sa tavatoa mule

36 Ego na suverena pa gugusu pa Jopa sa
kai rereko sa somana vasosotoa na Bangara, na isongona i Tabita. (Na isongona
isa pa paranga Qiriki si Dokasi.) Soku roiti
jongadi beto na vavaiia tokaniria ira na
tinoni vaivasevidi sa sa roroitiniria isa.
37 Ko pa totoso isa sa sa kamua na mo sisa
ko sa mate, ko qai ogonia na kokobu tinina
beto sa qai sae vakolea pa lose pa nulu.
38 Ego pa Jopa sa sake sou pa Luda, ko totonai qai nongoronia ira na tinoni tana Bangara sa i Pita sa sa korapa gu pa Luda, poni
sa qai garunu valaoria sira karu tinoni, ko
qai tepa vivitigia si Pita, <<Muke veinigei,
mu sisiqarai lame tamigei pa Jopa!>> qarigunia.
39 Poni sa taloa si Pita ko sa tutiria ira
karu. Totonai sa kamu isa poni sa qai toni
saenia pa lose pa nulu. Qai turu vavailivutainia ira doru nanaboko si Pita, ko qai
kole lukana, beto qai vabatinia isa sira na
pokogojodoruru beto kaki goto poko mule
sa pitiria i Dokasi totonai sa korapa suvere
tavitiriaona.
40 Ego sa iju votuniria pa lose i Pita sira
doru beto sa toqo sori tutungu ko sa vavara,
beto sa balinga mule pa kokobu tinina na
rereko ko pira sau, <<Tabita, mu tatakole!>>
saunia. Poni sa vadoravaria sa na matana,
ko totonai sa batia si Pita poni sa tatakole
sisa.
41 Sa alaka laonia na limana si Pita, ko
sa bako vaturua. Beto sa sa kukuria sira
na tinoni tana Tamasa beto ira na boko
nanaboko ko sa loa lao vaniria na tei toa
mulena tu sisa.
42 Ego ko na nongorona isa sa rerege doru
eqa pa gugusu pa Jopa ko ira soku tinoni sa
qai vasosotoa na Bangara.
43 Beto sa suvereona mai tu kubo rane pa
Jopa si Pita tana kai tinoni sa roroitinia na
kopo manugu, na isongona i Saimone.

10

I Pita beto i Koniliasi

1 Ego na suverena tugu pa Sizaria sa kai tinoni na isongona i Koniliasi, na mamata tinoni mamata gogoto, ko na minete tinoni vaipera isa sa qai gigalania na Minete Itali.
2 Kai tinoni nabuna pa vatarasaena na Tamasa beto ko isa beto ko ira na ona tatamana sa qai pangagania tugu sa na Tamasa. Sa toania tugu isa sa na totokaniria ira na tinoni Jiu vavaivasevidi beto doru totoso sa vavara lao tana Tamasa sisa.
3 Pana kai rane padana kue koloko jola korapa rane, sa sa batia isa pa dodogoro sa kai mateana tana Tamasa sa lame tana ko pira sau, <<Koniliasi!>> saunia.
4 Poni sa dogoro vatogasa laoa i Koniliasi sisa, beto pa ona matagutu sa pira sau, <<Ai vei, Bangara?>> sau.

Poni sa oe lao tana sa na mateana, <<Ira na vavara tamu beto na mua roiti vaitokai tadira na tinoni vavaivasevidi sa qai vei na memeru qai vaqerai na Tamasa.
5 Ko kopira mu garunu laoniria pa Jopa sira kaki tinoni, ko mai toni valamea sa kai tinoni na isongona i Saimone Pita.
6 Sa korapa suvereona pa ruma ti Saimone, kai tinoni roroiti kopo manugu, sisa. Ko na ruma tana sa sa tata pa nole,>> sau sa na mateana.
7 Ego ko tonai sa taloa riu sa na mateana sa kole parangia, poni sa sa kuku tekuria i Koniliasi sira karu ona nabulu beto kai solodia sa sosomana verania na garunu tana. Ko na solodia isa ba na nabuna tugu vei pa ona rarange.
8 Ko pa liguna sa poja vakabere vaniria sira doru vei sa pojania na mateana, poni sa sa garunu valaoria pa Jopa.
9 Ego ko sa jola kai bongi ko na ranena qai korapa rerege lao sira pira ko totonai qai tata kamu pa gusu Jopa, poni sa sae pa batuna na ruma pa manogarua koloko si Pita ko sa vavara.
10 Sa vaia na burana si Pita ko sa kole nyorogua teteku. Ko totonai qai korapa vatanania ira sa na tetekuna, sa sa batia isa sa kai dodogoro.
11 Sa batia isa sa na oka sa tarevanga beto kai sava sa vevei kai poko rerevatana lavata sa sa titi gore lagerenia ka made uquna ko sa lagere toga pa peso.
12 Ko pa korapana na udude isa qai kole sira doru manugu mamade nenedi, ira na manugu qai gavere na gotolo, beto ira qai tatava.
13 Beto sa lame sa kai ovovele tana, <<Pita, mu turu! Kubolo ko mu teteku!>> sau.
14 Poni sa oe lao si Pita, <<Tapata jola, Bangara! Ura qa oqoro isongo tekuria ara sira na sakasa qai paji beto qaike lioso vei aipira,>> sau.
15 Poni sa paranga mule na vinarua totoso sa na ovovele, <<Ira na sakasava sa tei valiosoria tu na Tamasa, sa ao muke vapajiria,>> sau.
16 Ego ko kue totoso sa sa vei inara beto sa sa tateku vamule sae pa noka sa na poko rerevatana isa.
17 Ego ko totonai sa korapa nyunyalania i Pita sa na ginuana na dodogoro sa batia, poni sa ira na tinoni sa garunuria i Koniliasi sa qai tei nanasa votunia tu ko qai tei batia tu sa na ruma ketakoi sa suveria i Pita, ko qai tei korapa tu turudia pa moena na bara pa ruma isa.
18 Qai kuku ko qai korapa nanasania sa ketakoi tugu beka sa suvere si Saimone isa kai isongona si Pita qarigu.
19 Ko totonai sa korapa rove vailivutainia i Pita sa na dodogoro api, poni sa paranga tana sa na Gagala, <<Doro, ira kue tinoni sa qai korapa nyaqogo ao.
20 Mu sisiqarai gore gosororia ko muna tutiria sira. Munake ruarabeke, ura ara tugu qa garunu valameria sinara,>> sau.
21 Ego ko sa gore kamuria i Pita sira, ko sa parangaria, <<Api sara qu korapa nyaqosiu. Ko na sa sa na kutana na lame tamugou?>> sauniria.
22 Poni qai oe lao sira, <<I Koniliasi, na tinoni mamata gogoto, sa garunugei sagei. Kai tinoni tuvisina ko sa pangagania na Tamasa sisa, beto ko qai doro valavatia tugu ira doru tinoni Jiu sisa. Kai mateana tabuna sa ule vamoenia sisa ko isa sa sorugo sao ko muna lao pa nona ruma, ko isa mina nongororia sira vei muna lao pojaria ao sau,>> qarigu.
23 Ego beto sa kuku vatomeria i Pita sira, ko qai ipumeka tu tana.

Ego sa jola kai bongi ko sa rane poni sa sa taloa ko sa tutiria ira si Pita. Ko kaki ira na tinoni tana Bangara pa Jopa sa qai somana tutia tugu i Pita.
24 Ego sa jola kai bongi ko na ranena poni sa qai lao kamu pa Sizaria. I Koniliasi sa tei soru vakamuria tu sira na turana beto ira na ona baere, ko sa korapa veraniria sira mai lame.
25 Ko isa tugu mi tome lao pa leo ruma sau si Pita, poni sa sa lao si Koniliasi ko sa gogosoria beto sa toqo sori ko sa valavatia sisa.
26 Ba sa aru vaturua i Pita sisa, beto pira saunia, <<Mu turu, ara ba kai tinoni gu,>> saunia.
27 Qai kole vaipaparanga sira karu, beto sa mi tome lao sau si Pita poni sa sa batiria ira na kubo tinoni sa qai tei vaikamu vera tu.
28 Sa paranga lao tadira si Pita, <<Agou qu gigilaimiu sa sa tabunana pa tinarae tamigei na Jiu sa vei kai tinoni Jiu mina suvere tavitiria babi somana baereria ira na tinoni karovodi. Ba ara sa na Tamasa

sa tei vabatinisiu tu ko manake gigalania sa paji babi sake lioso sa kai goto tinoni.
29 Ko sa vei sa totonai sa lame na nyaqo poni sa qake daiqua, goto qa lame gu. Ko kopira sa qa nyorogua gigilai ara sisa vei beto qu nyaqonisiu agou,>> sau si Pita.

30 Poni sa paranga si Koniliasi, <<Pa nue ko na totoso vei tugu kopira, sa qa kole vavara pa qua ruma na kue koloko jola korapa rane sara, poni sa votu turu pa moequ ara sa kai tinoni sa poko kikilanga.
31 Ko pira sau sisa, <Koniliasi, sa tei tanongoro tu tana Tamasa sa na mua vavara, beto ko ira na mua roiti vaitokai lao tadira na tinoni vavaivasevidi sa qai vei na memeru sa vaqerai na Tamasa.
32 Ko mu garunu laoniria pa Jopa sira kaki ko mai kuku valamea si Saimone, kai isongona si Pita. Na tinoni isa sa sa korapa suvere pa ruma ti Saimone na tinoni sa roroiti kopo manugu, ko na ona ruma sa sa tata gu pa nole,> sau.
33 Ko sa vei gu sa qa garunu tinoni ko qai riu nyaqogo sao, ko sa jongana jola sa qu lame kamugei. Ko kopira sa agei doru sa qe vaikamu beto pa moena na Tamasa ko mene nongororia sira doru sakasava vei sa garununigo na Bangara ao ko muna pojaria,>> sau si Koniliasi.

Na paranga ti Pita

34 Ego poni sa paranga si Pita, <<Kopira qa vakabere vatalea ara sa sa sosoto tugu sa na Tamasa sake totoka kalenia kai tinoni gu.
35 Goto pa doru pupuku tinoni sa na tinoni sa pangagania sa na Tamasa beto sa roitinia sisa sa tuvisi, poni sa isa sa na tinoni sa vaqerai na Tamasa sisa.
36 Qu tei gigilaimiu tu agou sa na nongoro sa garunu laonia na Tamasa tadira na tinoni Izireli, na nongoro jongana na veveina na bule ti Jisu Karisito, isa na Bangara tadira doru tinoni.
37 Ko qu tei gigilaimiu tugu agou sisa vei sa pidoko doru eqa pa pikata gugusu Jiudia, sa podalai tugu pa Qalili pa liguna sa tarae vevelania na paputaiso i Jone.
38 Ko qu gigilaimiu tugu agou si Jisu pa Nazareti, isa na tinoni sa udukia na Tamasa ko sa vapugelenia na Gagala Tabuna beto na neqi. Ko sa lekogo lao lameria isa sa doru eqa ko sa roitiniria sa na roiti jongadi beto sa salanaria sira doru sa nganguluria na tomate ikerena, ura na Tamasa sa kole somana tana.
39 Ko agei sa na tinoni qe batiria ko qe vavakatoniria sira doru sakasava sa roitiniria isa pa Jerusalema beto kaki gugusu mule pa Jiudia. Isa tugu sa qai vatitia pa korosi ko qai vamatea,
40 ba isa tugu sa sa vaturu mulea na Tamasa na rane vinaue, beto sa vabati votunigei na Tamasa sisa.
41 Nake tadira doru tinoni sa sa votu isa, ba tadira gu na tinoni sa tei vileria tu perangana ko mai vavakatonia sisa. Ko tamigei gu sa sa votu isa, agei qe teteku na buku tavitia sisa pa liguna sa turu mule pa mate.
42 Beto sa sa garunugei isa sagei ko mene tarae vevelania beto mene poja vaneneqinia sa isa tugu sa sa vilea na Tamasa ko mina pituria sira na tinoni toadi beto na matedi sau.
43 Ko na veveina tugu isa sa ira doru tinoni kokorotai sa qai vavakatonia, ko ira doru mai vasosotoa isa sa mai taleoso sira na dia sela pa isongona isa qarigu,>> sau si Pita.

Ira na Tinoni Karovodi qai tekua na Gagala Tabuna

44 Ego ko totonai sa korapa pojaria i Pita sira na sakasava pira, sa sa goreria na Gagala Tabuna sira doru qai korapa nonogoro pa paranga tana.
45 Ko qai gabara jola sira na tinoni Jiu qai vasosotoa na Bangara beto ko qai koko tuti lamea i Pita pa Jopa, ura qai batia sa tadira na tinoni karovodi ba sa vagorea tugu na Tamasa sa nona vaivana, na Gagala Tabuna.
46 Ura qai nongororia sa ira na tinoni karovodi sa qai okoto paranganiria na gogoto parangadi beto qai kole vatarasae valavatia sa na Tamasa.
Poni sa paranga si Pita,
47 <<I sei mina boka suqutuniria na kolo ko maike boka paputaiso sira pira? Ura ira pira sa qai tekua na Gagala Tabuna vei puputa tugu sa taroiti tadagita,>> sau.
48 Beto sa pojaniria i Pita sira ko qai tapaputaiso pa nisongona i Jisu Karisito. Pa liguna sa vei inara, sa qai tepai ira si Pita ko mi suvere mai tadira kaki rane qarigunia.

11

I Pita sa vavakato tadira na ekelesia pa Jerusalema

1 Ego ko qai nongoronia ira na tinoni tagarunudi beto ira na tinoni pa Jiudia qai vasosotoa na Bangara sa na veveina ira na tinoni karovodi qai teku vakatapia sa na paranga tana Tamasa.
2 Ko totonai sa mule sae pa Jerusalema si Pita, poni sa qai talea ira qai vaporeveveinaia na pobe sisa.
3 Pira qarigunia sisa, <<Ao sa qu lao suvere tadira qaike tapobe beto ko qu teteku tavitiria ira sao,>> qarigunia.
4 Poni sa podalai paranga si Pita ko sa kilipuputu vaniria sira na sakasava vei qai taroiti. Pira sauniria,

5 <<Totonai qa korapa vavara pa gugusu
pa Jopa sara, poni sa qa dogoria sa kai
dodogoro. Qa batia ara pa dodogoro sa kai
sava lavata sa vevei kai poko rerevatana
lavata sa sa titi gore lagerenia ka made
uquna, sa koko lagere vei pa noka ko sa
lagere toga pa kekerequ ara.
6 Qa dogoro viviloto vatalea poni qa
batiria pa leona sira na manugu mamade
nenedi pa peso, na manugu qai gavere beto
qai gotolo, beto ira na manugu qai tatava pa
gagale eqa.
7 Beto qa nongoria ara sa kai ovovele pira
saunisiu, <Pita, mu turu! Kubolo ko mu
teteku!> saunisiu.
8 Ba qa paranga sara, <Tapata jola, Bangara! Ura oqoro isongo pore kai sakasava sa
paji babi sake lioso vevei pira sa sa tei kura
mai tu pa mangaqu sara,> qau.
9 Poni sa na vinarua totoso sa paranga
lagere vei pa noka sa na ovovele, <Ira na
sakasava sa tei valiosoria tu na Tamasa, sa
ao muke vapajiria,> sau.
10 Ko kue totoso sa sa roiti vei inara beto
sa sa tateku vaiolo mule sae pa noka sa doru
sakasava.
11 Ko pa totoso tugu isa sa ira kue tinoni
sa qai tei turudia tu pa moena na atakamana ruma qa korapa suveria ara; ira sa
qai tagarunu koko pa Sizaria ko qai lame
nyaqosiu ara.
12 Beto sa pojanisiu na Gagala Tabuna
sara ko munake ruarabeke goto mu gore gu
ko mu tutiria saunisiu. Ko ira ka vonomo
tavitiqu qai vasosotoa na Bangara aipira sa
qai somana tutisiu tugu vei ara, ko qe lao
kamu ko qe tome sa pa ruma ti Koniliasi.
13 Ko sa ule vanigei isa sa vei sa batia
isa kai mateana perangana qi turu pa nona
ruma beto pira qiunia, <Mu garunu laoniria
pa Jopa sira kaki ko mai kuku valamea si
Saimone, kai isongona si Pita.
14 Ko isa mina vavakato vanigo sa na nongoro vei beto muna taalo sao beto doruna
na mua tatamana,> qiunia.
15 Ko totonai qa korapa podalai paranga
ara, poni sa gore gu tadira sa na Gagala
Tabuna, vei puputa tugu totonai sa gore
tadagita pa popodalaina.
16 Qa roroqu kamua ara sa na paranga
tana Bangara, isa pira sau, <I Jone sa sa
vaipaputaisonia na kolo, goto agou sa muna
tapaputaisonia na Gagala Tabuna,> sau.
17 Ko vei kai muqisi vaivana tugu isa sa
vanigita gita totonai taqe vasosotoa na Bangara i Jisu Karisito sa sa vaniria tugu sira,
poni sa i sei sara ko ba kole susulai sa na
Tamasa?>> sau si Pita.
18 Ego ko totonai qai nongororia sira na
sakasava pira, poni sa qaike vagala sira
goto qai vatarasaea gu sa na Tamasa, pira
qarigu, <<Koi, sosoto tugu! Ira na tinoni
karovodi ba na Tamasa sa vaniria tugu na
lolomo ko mai gabala ko mai tekua sa na
toa,>> qarigu.

Na ekelesia pa Anitioki

19 Ego ko ira na tinoni qai okoto taqaqata
pa ngangangulu sa poraka votu totonai sa
tavamate i Sitivini sa qai okoto tapipiara ko
kaki qai kamu tu pa Poinikia, pa Saeparasi,
beto ko pa Anitioki. Ko qai vavakatonia
lekogo ira sa na nongoro, ba qaike vavakato
sa tadira na goto tinoni, goto tadira na
tinoni Jiu gu.
20 Ba koledia sira kaki tinoni pa Saeparasi
beto pa Saerini qai vasosoto, ko ira sa qai
lao pa Anitioki ko qai vavakatonia beto qai
taraenia tugu vei tadira na tinoni karovodi
sa na nongoro jongana na veveina i Jisu na
Bangara.
21 Ko na neqi tana Bangara sa sa somana
tadira, ko na motadi sira qai vasosoto ko qai
gabala tutia na Bangara.

22 Ego ko na nongorodi ira pira sa sa kamu
tu pa ekelesia pa Jerusalema, ko qai garunia
ira si Banabasi ko sa gore pa Anitioki.
23 Ko totonai sa gore kamu pa Anitioki
si Banabasi, sa sa batia sa na roiti vairoqu
tana Tamasa tadira na tinoni, ko sa qera
jola sisa ko sa sovutu vaneqiria sira doru
ko maike munyala goto mai togasa vanabu
tana Bangara sauniria.
24 Ura kai tinoni jongana tugu beto sa
tavapugelenia na Gagala Tabuna beto na
rarange si Banabasi. Ko na motadi sira na
tinoni qai tavagabala lao tana Bangara.

25 Ego beto sa sa jola lao tu pa Tasosi si
Banabasi ko sa riu nyaqoa si Saula.
26 Ko totonai sa batia si Saula, poni sa sa
toni laonia pa Anitioki. Ko kai aoro doruna
sa qai suvere tavitiria sira na ekelesia ketakoi beto qai vaivagigalai tadira na minete
tinoni ketakoi. Ko pa Anitioki tugu sa ira na
tinoni qai tutia i Jisu sa qai tagigala momoe
na tinoni Kirisitiani.

27 Ego ko pa totoso tugu ira sa qai taloa pa
Jerusalema sira kaki tinoni kokorotai ko qai
gore pa Anitioki.
28 Ko kame ira, na isongona i Aqabasi, sa
sa turu ko sa poja vakakaberia isa pa neqi
tana Gagala sa na veveina na songe lavata
mina raja pa kasia gusu doruna sau. (Ko na
songe isa sa sa raja pa totoso sa korapa kuta
bangara pa Romu i Kolodiasi.)
29 Ko qai vaivaegonia ira na tinoni tana
Bangara pa Anitioki sa kai roroqu, ko isa
vei qai bokai sa mai okoto vakole kalea
sira na tinoni ko mai vasae vaniria ko mai
tokaniria sira na tinoni tana Bangara qai
suvere pa Jiudia qarigu.

30 Ko qai vagore votua tugu sa na dia roroqu, ko qai vapogosoniria ira Saula i Banabasi sa na dia vaivana ko qai sae vaniria sira ka visa iviva pa Jerusalema.

12

Kaki ngangangulu mule qai gosororia ira na tinoni tana Bangara

1 Ego ko pa totoso tugu isa sa sa aru tamanaria na bangara i Herodi ko sa aru ngangangguluria sira kaki pa ekelesia.

2 Ko sa kujuku vamateni benete si Jekopi na tasina i Jone.

3 Beto tonai sa batia sa ira na tinoni Jiu qai qera sa totonai sa roiti vei inara isa, poni sa sa lao mutugu aru tamania si Pita. (Ko api sa taroiti totonai na vavolo Bereti Nake Kovuruna.)

4 Sa aru tamania i Herodi si Pita, ko sa lao vatomea pa ruma vaipiu, beto ira ka made puku solodia, okoto ka mamade tinoni pa kai pukuna, sa qai kole kopunia isa. Sa tei vakoleni roroqu tu i Herodi sa kode pa liguna na vavolo Alokata sa mina toni votu laonia ko mina tatuti pa moedi ira na tinoni si Pita sau.

5 Ko i Pita sa sa takopu pa ruma vaipiu, ba ira na tinoni pa ekelesia sa qaike mako gore na kole vavara laonia tana Tamasa si Pita pa totoso isa.

I Pita sa tatoni votu pa ruma vaipiu

6 Ego ko na bongina beto totonai mina rane sa i Herodi kode mina toni votu pitua si Pita sau, sa i Pita qai piunia karu seni ko qai vaputai pa vaikorapaidi ira karu solodia sisa, beto ira kaki solodia sa qai kole kopu pa atakamanana na ruma vaipiu.

7 Beto sa votu vasiboro sa kai mateana tana Bangara ko sa tolanga beto sa doru leona na ruma vaipiu. Beto sa turu pa kekerena i Pita sa na mateana ko sa jou vadoravia, beto pira saunia, <<Mu sisiqarai tatakole! >> saunia. Poni qai vukele taruvatadia pa limana isa sira na seni.

8 Ego beto sa paranga tana sa na mateana, <<Mu dokonigo na mua beleti, beto mu vasaea na mua sadolo,>> sau. Poni sa roiti vei tugu si Pita. Beto sa paranga mule tana sa na mateana, <<Mu udenigo na mua koti, beto mu tutisiu,>> saunia.

9 Ko sa tuti votu si Pita, ba sake gigila vatavagigalia isa sa vei na sakasava sosotona sisa sa roitinia na mateana tana. Sa roroqua i Pita sa palu kai dodogoro sa sa puta engai isa sau.

10 Qai rerege alokata jolania ira karu sa na puku tinoni kopu momoe, beto sa qai lao mule jolania sa na vinarua, beto sa qai lao kamua sa na atakamana aeana beto ko sa votu lao pa gugusu lavata. Sa tarevanga vaniria mekana sa na pateina na atakamana isa, ko qai votu lao tonia ira karu sa kai soana. Ketakoi sa sa taloa vasiboro ti Pita sa na mateana ko sa riuona.

11 Ko pa totoso tu isa sa sa tavagigala na roquna si Pita, ko pira sau, <<Koi, kopira tu qa gigilai ara sa sa sosoto tugu sa na Bangara sa garunia na ona mateana ko sa alosiu pa neqi ti Herodi, beto ko pa doru ginugua qai korapa nyoroguania ira na tinoni Jiu ko mai taroiti qarigu,>> sau.

12 Totonai sa gigila vatalea isa sa vei inara, poni sa sa lao pa ruma tai Mere na tinana i Jone sau, isa kai isongona i Maka, poni sa ketakoi qai korapa suvere vaikamu ko qai korapa vavara sira na kubo tinoni.

13 Sa kole kikia pa atakamana si Pita, poni sa sa lao ko mi revangia na atakamana sau sa kai nabulu rereko, na isongona i Roda.

14 Ba totonai sa nongoro gigilai isa sa na ovovelena i Pita, poni sa sa qera vivitigi sisa ko sake revangia sa na atakamana, goto sa abutu mule tome tu ko sa lao ule vaniria sa i Pita sa korapa turuona pa peguru sauniria.

15 Ba pira qai paranga veinia ira sisa, <<Koi, ao qu rura, ago!>> qarigunia. Ba sa gigirigana tugu sa sa sotona tugu sau sa na nabulu rereko. Poni sa qai paranga sira, <<Ego, ko mina vei sa na onguna gu sina,>> qarigu.

16 Ba sake koroto na kole kikia si Pita, ko qai lao revangia na atakamana qarigu poni sa qai batia sisa tugu, ko qai gabara vivitigi.

17 Ba sa vamomoko laoniria na limana i Pita sira ko qai noso, beto sa ule vakabere vaniria sisa vei na Bangara sa toni votunia pa ruma vaipiu. Beto sa pira sauniria, <<Muna pojania i Jekopi beto ira qai vasosotoa na Bangara sira na sakasava pira,>> sauniria, beto sa sa votu ko sa taloa lao pa kai goto ia tu si Pita.

18 Ego ko totonai sa rane sa neqa, poni sa qai rura takulanga betodia sira na tinoni kopu pa ruma vaipiu, ko pira qai vavaiparanga vei, <<Qokolo, ko na sa sa vakamunia si Pita!>> qarigu.

19 Sa vaigarununia i Herodi sa na nyaqona i Pita ba qaike boka batia, poni sa nanasa vivilotoria sira na tinoni kopu beto sa vaigarunu ko qai vamate paleria. Beto sa sa taloa pa Jiudia si Herodi, ko sa gore suvereona pa Sizaria.

Na mate ti Herodi

20 Ego sa tagigiri vivitiginiria i Herodi sira na tinoni pa Turosi beto ko pa Sidoni. Poni qai mekarai kame pa roroqu sira pa karu gugusu pira ko qai lao sa ti Herodi. Pa liguna qai baere vatatai si Balasitasi, na kuta nabulu poreveveina pa ruma bangara ti Herodi, ko mi tokaniria qarigunia, sa beto qai mekarai lao tepai ira sa na bule ti

Herodi, ura na tetekuna tadira sa qai koko lame vei gu pa gugusu sa bangaraniria i Herodi.

21 Ko tonai sa kamua sa na rane sa tanguti ko mai vaikamu, sa sa vasaeria i Herodi sira na nona poko bangara, beto sa lao toqo pa totoqona bangara ko sa kole paranga lao sa tadira na tinoni.

22 Ba qai kukuku sira na tinoni, pira qarigu, <<Koi, na ovovelena na Tamasa sosoto sapi, nake tinoni!>> qarigu.

23 Ko pa liguna gu isa sa sa lao tu kai mateana tana Bangara ko sa vamate pale si Herodi, ura sake valavatia isa sa na Tamasa. Ko sa gania na uloso sa na tinina ko sa mateona sisa.

24 Ego ko na paranga tana Tamasa sa sa lekogo beto ko sa soku sira na tinoni qai gabala tutia na Bangara.

25 Ira Banabasi beto i Saula sa totonai qai vaokotia sa na roiti ninabulu qai rerege kamunia pa Jerusalema, poni sa qai taloa riu. Ko qai tonia tugu vei si Jone, isa kai isongona i Maka.

13

Ira Banabasi i Saula qai tavile beto qai tagarunu

1 Ego pa ekelesia pa Anitioki sa koledia sira kaki tinoni kokorotai beto na tinoni vaivagigalai. Kaki ira sira Banabasi, i Simione isa qai kukukunia na Tinoni Kuduru, i Lukasi na tinoni Saerini, i Manaeni isa na tapausuna pa ruma tai Herodi na bangara, beto i Saula.

2 Totonai qai kole nabulunia ira sa na bangara beto qai tatabu gagani, poni sa pira sau sa na Gagala Tabuna, <<Ego mu vile kale vanisiu sira Banabasi beto i Saula, ko mai roitinia sa na roiti qa udukuniria ara ko mai roitinia,>> sau sisa.

3 Ko pa liguna qai tatabu gagani beto na kole vavara, sa qai vaoponiria na limadi sira karu, beto sa qai soni garunu variuria.

Ira Banabasi i Saula qai kamu pa nusa Saeparasi

4 Ego ko totonai sa garunuria na Gagala Tabuna sira Banabasi i Saula, poni sa qai gore pa Seleukeia, ko koko ketakoi sa qai toka karovo lao pa nusa Saeparasi.

5 Ko totonai qai lao paro pa gugusu Salamisi, poni sa qai taraenia pa ruma vavaikamuna tadira na tinoni Jiu ketakoi sa na paranga tana Tamasa. Qai totoniadia tugu ira karu si Jone Maka, isa kai dia tinoni vaitokai.

6 Ko qai karovia ira sa na nusa Saeparasi tinganai qai lao kamu pa kai gugusu, na isongona pa Paposi. Ketakoi qai gosoria sa kai tinoni Jiu poreona potana vaivagabara beto na tinoni kokorotai sesekena, na isongona i Bajisu,

7 beto ko sa susuvere tavitia isa sa na qavuna i Seraqiasi Paula, na tinoni tomena pa rorove. Ko sa kukuria na qavuna sira Banabasi i Saula, ura sa nyorogua nongoria isa sa na paranga tana Tamasa.

8 Ba sa raja kokolosoria i Bajisu na tinoni poreona potana vaivagabara api sira karu (Na pelukuna pa paranga Qiriki na isongona isa si Elimasi), ko mi vagabala vapelea sa na qavuna ko mike vasosotoa sa na nongoro tadira karu sau.

9 Ba i Saula (isa na isongona i Paula) sa tapugelenia na Gagala Tabuna, sa sa do tari vatotogasia sisa,

10 beto pira saunia, <<Sa pugeligo doru nyonyorava beto na sesekedi ikikeredi sao, na tuna na tomate ikerena! Qu kanaria doru tuvisi beto doru totoso mu vakeqoria na soana tuvisidi tana Bangara qugu sao!

11 Ba kopira na neqi tana Bangara mi raja pa tamu ko munake isongo bati podekia na tapo pa iapeki totoso kakasana sao,>> sau si Paula. Ko pa totoso tugu isa sa gera rodomo gu sa na matana isa, ko sa kole qaqo lao lameria sira na tinoni ko mai arua na limana ko mai tonia sau.

12 Totonai sa batia na qavuna sa vei inara, poni sa sa vasosoto sisa, ura sa gabara vivitiginia isa sa na vaivagigalaina na Bangara.

Ira Paula i Banabasi qai lao pa Anitioki pa Pisidia

13 Ego beto sa toka pa Paposi si Paula beto ko ira qai tutia isa, ko qai lao paro pa Peqa, kai gugusu pa Pamipilia. Ko ketakoi sa loaria si Jone Maka, ko sa gabala muleona pa Jerusalema.

14 Ego ko qai taloa pa Peqa sa qai jola lao kamu sa pa Anitioki pa pikata gugusu pa Pisidia, ko pa rane Minere sa qai lao somana tome toqo pa ruma vavaikamuna.

15 Ko pa liguna sa tatiro votu sa na Vavanau ti Mosese beto na kukuti tadira na tinoni kokorotai, poni sa pira qarigu laoniria ira na tinoni mamata pa ruma vavaikamuna sira, <<Ka visa tavitimei, vei mina koleona kai miu paranga vaivaneqi lao tadira na tinoni sagou, poni sa boka paranga,>> qariguniria.

16 Poni sa gasa turu si Paula ko sa vamomokoniria na limana, beto sa pira sauniria, <<Agou ka visa tinoni Izireli beto agou na tinoni karovomiu qu pangagania na Tamasa, mu vainongoro lame!

17 Na Tamasa tadira na tinoni Izireli api sa sa vileria sira na tamada pa moa ko sa roitiniria kai bubutu tinoni lavata isa sira totonai qai suvere vei na tinoni gotodi pa Ijipi, beto sa sa toni votuniria isa pa ona neqi lavatana.

18 Ko ai tu qai sela vei sira, ba ka madengavuluputa aoro sa sa kole kopuniria isa pa qega sira.
19 Pa liguna sa piararia isa sira ka vitu puku tinoni pa Kenani, poni sa sa vaniria ira na ona tinoni ko qai isongia sa na peso tadira na goto bubutu isa.
20 Ko ira doru ginugua pira sa qai taroiti pa korapana ka made gogoto limangavuluputa aoro.

Pa liguna ira sa sa vaniria isa sira na tinoni mamata ko tinganai sa kamu lame ti Samuela na tinoni kokorotai.
21 Beto sa qai tepai ira sa kai bangara, ko sa vaniria na Tamasa si Saula, na tuna i Kisi pa bubutu ti Benijimani. Ko ka madengavuluputa aoro sa kole bangara sisa,
22 beto pa liguna isa sa vaturu vaniria si Devita ko sa bangara. Ko tana sa pira sa paranga vei sa na Tamasa, <Qa tei dogoro gigilai tu ara si Devita, na tuna i Jese, isa na tinoni sa tutia na buloqu ara, ko isa kode mina roitiniria sira vei qa nyoroguaniria ara,> sau.

23 Ko pa tutina i Devita sa valamea na Tamasa tadira na tinoni Izireli, isa vei sa tei tavataringunguti vakole tu, sa na inaalo i Jisu.
24 Totonai sa oqoro lame isa sa i Jone sa tei taraenia mai tu tadira doru tinoni Izireli sa na veveina mai gabala loa paleria na dia sela ko mai tapaputaiso sira na tinoni.
25 Totonai mi vaokotia nona roiti ninabulu sau si Jone, poni sa pira sa paranga vei sisa, <I sei qu rove veinisiu ara sagou? Nake ara sisa qu korapa verania agou mina lame! Goto sa korapa tu tuti ligu lamesiu ara sisa ara nake padaqu ko mana ruvata vagorea na sadolo pa nenena,> sau si Jone.

26 Ka visa tavitiqu, agou na tutina i Ebarahami beto agou na tinoni karovomiu qu pangagania na Tamasa pa vaikorapaimiu aipira! Na nongorona na inaalo api sa sa tagarunu lame tadagita.
27 Ura ira na tinoni qai suvere pa Jerusalema beto ko ira na dia tinoni mamata sa qaike boka dogoro gigilaia ira sisa, ko tonai qai pitu vamatea ira sisa poni sa qai vagore votua gu ira sira na kokorotai tadira na tinoni kokorotai qai tatiro doru rane Minere.
28 Kepotu sa kai ginugua sa sela bai batia tana, ba qai tepa vasosogo tai Paelati ko mi vamate palea qarigu.
29 Ko totonai qai vagore votu betoria ira sira doru kokorotai qai takuti na veveina isa, poni sa qai teku vagorea pa korosi sa na kokobu tinina ko qai lao vakolea pa bevi.
30 Ba na Tamasa sa vaturu mulea pa mate sisa.
31 Beto sa tababata soku rane tadira qai koko tututia pa Qalili ko qai sae pa Jerusalema sisa. Ko kopira ira tugu sa qai vavakatonia na veveina isa tadira na tinoni.
32 Ko agei pira sa qe vavakatonia tamugou sa na nongoro jongana api, isa sa tei taringunguti vakolenia tu na Tamasa tadira na tamada pa moa.
33 Ko na taringunguti api sa sa tei vagore votua tu na Tamasa tadagita totonai sa vaturu mulea si Jisu. Ko sa tavagore votu sisa vei sa takuti pa vinarua Kera Vinatarasae, pira sau,
<Ao sa na Tuqu ara sao,
pa ngeni api sa qa ule votunia na Tamamu ara sao,> sau.
34 Ko na veveina sa vaturu mulea pa mate ko minake boka nyabo sa na tinina sisa, sa pira sau sa na Tamasa,
<Mana vanigou ara sa na mana liosodi beto na sosotodi
qa taringungutinia i Devita,> sau.
35 Pana kai goto ia mule sa pira sau sisa,
<Munake vamalumia ko mina nyabo sa na tinina na mua Liosona,> sau.
36 I Devita sa totonai sa vaokotia isa sa na ona ninabuluna na nyorogua tana Tamasa pa ona totoso, sa sa mate ko sa tagolomo tavitiria ira na tamada pa moa, ko sa nyabo tugu na tinina sisa.
37 Ba isa sa vaturu mulea na Tamasa sa sake isongo nyabo na tinina.
38 Ko kopira mu gigilai agou, ka visa tavitimei, sa pa korapana gu na tinoni api sa sa tatarae tamugou sa na taleosona na sela.
39 Beto ko pa doru tinajutu quke boka taruvatania agou pa Vavanau ti Mosese, sa ira mai vasosotoa isa sa mai taruvata.
40 Ko mu kopu mulenigou ko maike taroiti tamugou sisa vei qai paranganiria ira na tinoni kokorotai,
41 <Dotu, agou na tinoni vavaledemiu ko!
Mu gabara ko mu mate manyaomiu tu!
Ura kai roiti sa mana roitinia ara pa miu totoso,
na roiti vei bi pojanigou tu kai tinoni
ba buke isongo vasosotoa tugu! > qarigu,>> sau si Paula.
42 Ego ko totonai qai korapa taloa riu sira Paula i Banabasi, sa qai tepa liguria ira na tinoni ketakoi sira karu ko mai mule mutugu vavakatonia tadira na rane Minere liligu sira na sakasava pira qarigu.
43 Totonai qai taloa pa ruma vavaikamuna sira na tinoni, poni sa na sokudi sira na tinoni qai tutiria ira karu, na sokudi sira na tinoni Jiu beto ko ira na tinoni karovodi

13:33 Kera Vinatarasae 2.7; Giburu 1.5; 5.5. **13:34** Aisea 55.3. **13:35** Kera Vinatarasae 16.10. **13:41** Gabakuku 1.5.

qai tutia na vinatarasae tadira Jiu tugu vei. Ko ira Paula i Banabasi qai kole sori vamauruia sira ko maike taloa pa vairoqu alona tana Tamasa qariguniria.

44 Ko totonai sa kamua mule sa na rane Minere, poni sa tata na gugusu doruna sa qai vaikamu ko mai nongoria na paranga tana Bangara qarigu.

45 Ba totonai qai batia ira na tinoni Jiu sa na puku minete tinoni lavata qai vaikamu, sa sa pugeleria na kokono sira ko qai geso vivikereria sira na sakasava sa pojaria i Paula beto ko qai poja vivikeria tugu vei sisa.

46 Ba qai varene tugu pa dia paranga sira Paula i Banabasi, ko pira qarigu, <<Na tuvisina sa tamugou tugu mina tavavakato momoe sa na paranga tana Tamasa. Ba qu kilu pale agou sisa, beto ko quke roroqu vagaro mulenigou ko muna tekua agou sa na toa jola, ko kopira agei sa mene gabala laomei ropi tadira na tinoni karovodi.

47 Ura pira sa tei ule veinigei tu sa na Bangara,

<Qa vilego ara sao ko na kabere tadira na
tinoni karovodi,
ko muna inaalo tadira doru kamua pa
uquna na kasia gusu,> sau,>> qarigu.

48 Ko totonai qai nongoria ira na tinoni karovodi sa vei inara, poni sa qai qera vivitigi sira, ko qai valavatia ira sa na paranga tana Bangara beto qai vasosoto sira qai tei tauduku tu ko mai isongia na toa jola.

49 Ko sa tapiara lao doru eqa pa ia isa sa na paranga tana Bangara.

50 Ba ira na tinoni Jiu qai sori vatagigiriria sira na rereko poreveveidi tadira na tinoni karovodi qai pangagania na Tamasa beto ko ira na tinoni mamata pa gugusu isa, ko qai qoqora nganguluria sira Paula i Banabasi beto ko qai iju vavotu riuria pa dia gugusu sira karu.

51 Poni qai tavusu vagore palea ira karu sira na reredeni peso qai ramata pa nenedi, beto sa qai rerege jola laodia pa Ikonioni.

52 Goto ira na tinoni tana Bangara sa sa pugeleria na qeqera beto na Gagala Tabuna.

14

Ira Paula i Banabasi qai kamu pa Ikonioni

1 Ego totonai qai lao kamu pa Ikonioni poni sa qai lao mutugu tome pa ruma vavaikamuna tadira na tinoni Jiu sira Paula i Banabasi, ko qai vavakato vaneqi poni sa na motadi sira na tinoni Jiu na tinoni karovodi qai vasosoto.

2 Ba ira na tinoni Jiu qai daidia vasosoto sa qai sori vatagigiriria beto qai vainuria sa na roqudi ira na tinoni karovodi, ko qai kanaria sira na tinoni qai vasosotoa na Bangara.

3 Ko na sovaina sa qai kole suveredia mai tu pa Ikonioni sira karu, ko qai kole varenenia ira karu sa na taraena na veveina na Bangara. Ko na Bangara sa vabatiniria na sosotona sa nona nongoro vaialona, ko sa roiti votuniria pa limadi ira karu sira na vinagigila beto na roiti vaivagabaradi.

4 Qai pikatarua sira na tinoni pa gugusu isa, ko kaki sa qai kole vei tugu tadira na Jiu qaike vasosoto, goto ira kaki sa qai kole vei tugu tadira karu tinoni tagarunudi.

5 Ego ko sa kamua sa na totoso totonai qai vatoqoa na roqudi sira kaki tinoni karovodi na Jiu (beto ko tataviti ira na dia tinoni mamata), ko mai komiti vivikereria beto mai gonaniria na patu sira karu qarigu.

6 Ba totonai qai gigilai ira karu tinoni tagarunudi sa na roroqu tadira, sa qai uku laodia pa gugugusu pa Lukaonia, pa Lisitara, pa Debe, beto tinganai vailivutaidi na gugugusu ira.

7 Ko ketakoi qai vavakatonia mule ira karu sa na nongoro jongana.

Ira Paula i Banabasi pa Lisitara

8 Ego na suverena tugu pa Lisitara sa kai tinoni sa qao ko sa kole gu toqona. Na podo qaona tugu sisa ko sake isongo boka tugu na rerege.

9 Na tinoni isa sa sa kole nonongoro pa vavakato ti Paula. Sa doro vatotogasia i Paula sisa, ko sa dogoro gigilai sa koleona na ona rarange ko mina boka tasalana gu sisa,

10 poni sa kuku viva laoa i Paula sisa, pira saunia, <<Mu turu vatuvisiniria na nenemu!>> saunia. Poni sa gasa turu tugu sa na tinoni isa ko sa podalai gu rerege.

11 Ego ko tonai qai batia ira na puku minete lavata sisa vei sa roitinia i Paula, poni sa qai okoto kuku irangia pa dia paranga Lukaonia, pira qarigu, <<Ira na tamasa sa qai tei peluku tinoni tu, ko qai gore lagere tadagita pira!>> qarigu.

12 I Banabasi sa qai gigalania na tamasa Zeusi, goto i Paula sa qai gigalania na tamasa Hemesi, ura i Paula sa na kuta tinoni paparanga ira karu.

13 Na zelepade tana tamasa Zeusi sa nake souna pa gugusu isa, ko na iama pa zelepade isa sa pogoso lao bulumakau na teteri avoro pa atakamanana gugusu sisa, ko isa beto ira na minete tinoni sa mai vavakukuvu lao tadira karu tinoni tagarunudi qarigu.

14 Ego ko totonai qai nongoronia ira karu tinoni tagarunudi, ira Banabasi i Paula, sa na roiti qai korapa roitiniria, sa qai bako rikata paleria ira karu sira na dia poko, beto

13:47 Aisea 49.6.

qai abutu sasuru lao pa vaikorapaidi ira na minete tinoni, ko qai vevela laoria sira,

15 pira qarigu, <<Ka visa tinoni! Ai sa vei ko qu korapa roitiniria na roiti pira? Agei karu ba na tinoni vei tugu agou! Ko qe lame vavakatonia tamugou agei karu sa na nongoro jongana, ko mu gabala loa paleria agou sira na sakasava kepore veveidi inara ko mu gabala lao tana Tamasa toana, isa sa roitinia na oka na peso na ivere beto ko doru sakasava qai okoto kole pa ia ira.

16 Pana sasae tinoni qai jola lao pori, sa sa vamalumuria na Tamasa sira na tinoni karovodi ko qai okoto tutiria na dia uana mekadi.

17 Ba sake loa valolokia na Tamasa sa kai sa mina ulenia na veveina mekana, ko sa roitiniria sira na roiti jongadi: sa valagere vanigou na okoro pa noka, sa vavuaria sira na umuma pa dia okokoto totoso, sa vapotenigou na gagani ko sa vapugeleni qeqera na bulomiu,>> qariguniria.

18 Ko qai paranga vei tugu inara sira karu, ba qai dori popodeke vivitigi mutugu beto qai boka vanosoria ko qaike vavakukuvu lao tadira karu sira.

19 Kaki ira na tinoni Jiu lame veidi pa Anitioki beto pa Ikonioni sa qai vagabala vapeleria sira na minete tinoni, ko qai gonani patu si Paula beto sa qai ragata votu pale pa peguruna na gugusu. Ko qai rorovea sa sa tei mate tu qarigunia sisa.

20 Ba totonai qai turu vaiidilivutainia ira na tinoni tana Bangara si Paula, sa sa gasa turu sisa ko sa mule tome laona tugu pa gusu. Ko sa bongi beto sa rane neqa poni sa qai taloa lao pa Debe sira kau Banabasi.

Qai gabala mule pa Anitioki sira Paula i Banabasi

21 Ego ko qai vavakatonia pa Debe ira karu Paula i Saula sa na nongoro jongana, ko na kubo tinoni sa qai gabala tutia na Bangara. Beto sa qai gabala mule lao pa Lisitara beto pa Ikonioni, ko qai jola lao pa Anitioki isa na gugusu pa Pisidia.

22 Ko pa dia rererege qai vaneqiria sa na bulodi ira na tinoni tana Bangara, qai paranga vaneqiria ko mai togasa vamauru pa dia rarange, ura soku tapata sa kode tana gosororia mai tugu beto tana tomea sa na binangara tana Tamasa qariguniria.

23 Qai vileria pa okokoto ekelesia sira na iviva mamata, ko qai vavaraniria beto qai madiniria nake teteku, beto sa qai loa laoniria tana Bangara isa qai vasosotoa ko mi toniria qarigu.

24 Ego beto sa qai rerege jolania ira sa pa Pisidia ko qai lao kamu pa Pamipilia sira karu.

25 Pa Peqa qai vavakatonia ira karu sa na nongoro tana Bangara, beto sa qai gore pa Atalia.

26 Ketakoi sa qai toka mule pa Anitioki, pa gugusu ketakoi qai tavamadi pa vairoqu vaialona tana Tamasa ko qai roitinia sa na roiti isa qai koni vaokotia.

27 Totonai qai mule kamu paro pa Anitioki sira karu sa qai kuku vaikamunia sa na ekelesia ketakoi, ko qai ule vaniria sira doru sakasava sa roitinia na Tamasa pa dia roiti qai roitiniria. Beto ko qai vavakatonia tugu vei sa isa vei sa revanga veinia na Tamasa sa na soana ko qai boka vasosoto ira na tinoni karovodi.

28 Beto sa qai suvere vasovaidia mai tu tadira na tinoni tana Bangara ketakoi sira karu.

15

Ira na tinoni mamata qai vaivavakato pa Jerusalema

1 Ego ira kaki na koko veidi pa Jiudia sa qai gore pa Anitioki ko qai kole vavaivagigalainia tadira na tinoni qai vasosotoa na Bangara sa pira qarigu, <<Vei munake tapobe sagou vei sa pojai na tuti ti Mosese, sa munake taalo sagou,>> qarigu.

2 Ko sa pidoko votu sa kai vaigua na vaigeso lavata pa vaikorapaidi ira Paula i Banabasi beto ko ira na tinoni ira. Poni sa qai vileria sira Paula i Banabasi beto vei tugu ira kaki tinoni tana Bangara pa Anitioki ko mai saenia tadira na tinoni tagarunudi beto na tinoni mamata pa Jerusalema sa na ginugua api qariguniria.

3 Ko totonai sa garunu variuria na ekelesia sira aipira, poni sa qai rerege vei pa Poinikia beto pa Sameria, ko qai kilipuputu vaniria ira pa gugusu pira sa na veveina na gabala tadira na tinoni karovodi lao tana Tamasa. Ko qai qeqera jola sira na tinoni qai vasosotoa na Bangara.

4 Ko totonai qai kamu pa Jerusalema sira, sa qai tavatoga vatale tadira na ekelesia, tadira na tinoni tagarunudi, beto ko tadira na tinoni mamata sira. Beto ko qai ule vaniria ira na ekelesia sira vei sa roitiniria na Tamasa pa dia rerege roiti tadira na tinoni karovodi.

5 Ba ira kaki tinoni na somanadi pa puku minete tadira na Parese qai vasosotoa na Bangara sa qai turu ko pira qarigu, <<Ira na tinoni karovodi sa mai tapobe tugu, beto ko mai tapojaniria ko mai tutia tugu ira sa na Vavanau ti Mosese,>> qarigu.

6 Ko qai vaikamu sira na tinoni tagarunudi beto na tinoni mamata, ko qai doria sa na ginugua api.

7 Qai dori kole vaiguania ira sa na ginugua api, beto sa sa turu si Pita, ko pira sau sa tadira, <<Ka visa tavitiqu, agou sa

qu tei vakaberiamiu tu pa visa tu pira sa na Tamasa sa tei vilesiu tu sara. Ko pa vavakato taqu qai nongoria na nongoro jongana ko qai vasosoto sira na tinoni karovodi.

8 Ko na Tamasa isa sa boka tiroa na bulo tinoni sa sa ule votunia sa vajonganai tugu vei sisa ko sa vaniria na Gagala Tabuna vei puputa sa vanigita gita.

9 Sake doro vagotogita na Tamasa sa gita beto ko ira, ko totonai qai vasosoto sira poni sa valiosoria gu sa na bulodi.

10 Ko kopira ai sa vei sa qu korapa podekia na Tamasa, ko qu vapapaniria kai pogoso mamata lavata sira qai tutia na Bangara? Na pogoso mamata isa sa ira tu na tamada pa moa beto gita tu ba tanake boka pogosia.

11 Goto gita ba pa vairoqu vaialona gu ti Jisu na Bangara sa taqe taalo tonai taqe vasosoto, kai muqisi podeke vei tugu qai vei ira pira,>> sau si Pita.

12 Beto qai podalai paranga sira Banabasi i Paula. Ko ira na minete tinoni sa qaike vagala totonai qai kole nonongoro tadira Banabasi beto i Paula qai kilipuputu vaniria sa doru roiti neqidi na vaivagabaradi sa roitiniria na Tamasa tadira na tinoni karovodi ketakoi qai lekogo roiti vei ira karu.

13 Totonai qai beto paranga ira karu, sa sa paranga si Jekopi, <<Ka visa tavitiqu, mu vainongoro lame!

14 I Saimone sa koni vakaberia gu sisa vei na Tamasa sa roroqua ko sa teku votunia tadira na tinoni karovodi sa kai minete tinoni ko mai valavatia sa nisongona isa.

15 Ko kopira sa lao totoa gu sira na paranga tadira na tinoni kokorotai, isa pira sau,

16 <Pa liguna pira mina vei, sa mana gabala mule,
ko mana vaturu ligua sa na aqaqo ti Devita isa sa tajegara.
Ira na sakasavana qai tajegara sa mana vaturu liguria,
ko mana vajonga ligua sisa.
17 Ko ira na tinoni kole taridi sa mai nyaqo tutisiu sara,
beto ko ira doru tinoni karovodi qa tei kukuria tu ko na qua tinoni sa mai nyaqo tutisiu,
sau sa na Bangara, isa sa roitiniria na sakasava pira>
18 ko qai tagigila pa moa vei tu.

19 Ko na roroqu taqu sa take vaniria mule kaki tapata sira na tinoni karovodi qai korapa gabala lame tana Tamasa.

20 Goto ta kuti lao vaniria gu ko ta pojaniria ko maike tekuria sira na masadi na manugu qai tavavakukuvu tari lao vaniria na beku, maike toania na toa lulasana, beto ko maike tekuria na masadi na manugu qaike tavanyoa pale na orungudi beto ko maike tekua tugu vei na orungu.

21 Ura podalai pa moa vei tu sa na Vavanau ti Mosese sa sa kole tatarae vevela pa kubo gugusu, ura doru rane Minere gu sa sa tatitiro votu pa ruma vavaikamuna sisa,>> sau si Jekopi.

Na leta lao tadira na tinoni Karovodi qai tutia na Bangara

22 Ego ko qai vaikamu ko qai vaivaegonia ira na tinoni tagarunudi, na tinoni mamata, beto na ekelesia doruna, sa mai vileria sa kaki tinoni tugu ira ko mai tutiria sira Paula i Banabasi qarigu. Ko qai vileria ko qai garunu vatuti goreniria ira Paula i Banabasi pa Anitioki sira karu tinoni mamata tugu tadira na tinoni tana Bangara: ira Jiudasi isa qai kukunia i Basabasi, beto ko i Saelasi.

23 Ko na leta qai kutia beto qai vaaru pogosoniria ira sa pira sau,

<<Agei na tinoni tagarunumei, na tinoni mamata, beto ko na tinoni qai vasosotoa Bangara.

Lao tamugou na tinoni karovomiu qu vasosotoa na Bangara ko qu korapa pa Anitioki, pa Siria beto ko pa Silisia.

Na paranga qeqera tamugou.

24 Qe nongoronia sa kaki tinoni tugu tamigei sa qai votu lao ko qai garunnigou ira na paranga qai vatakulangagou na varuragou. Ira na tinoni ira sa nake agei qe garunuria.

25 Ko inara sa vei sa qe vaikamu mekarai vileria agei sira na mei tinoni ko qe garunu vatuti goreniria ira karu mei baere jojonga, ira Banabasi i Paula.

26 Ira Banabasi i Paula pira sa qai gosoro taleni tapata pa dia toa sa na veveina na isongona na oda Bangara i Jisu Karisito.

27 Ko qe garunu vatutiria agei sira Jiudasi i Saelasi, ko ira karu ba mai boka vavakatoniria tugu sira vei qe kuti laoniria agei.

28 Ura sa vajonganai na Gagala Tabuna beto ko agei tugu vei sa meke vapogosonigou na pogoso sa mamata jolania isa sa garo sagou.

29 Goto muke tekuria gu sa na masadi na manugu qai tavavavakukuvu tari lao tana beku, muke tekua gu na orungu beto ko na masadi na manugu qaike tavanyoa pale na orungudi, beto muke toania gu na toa lulasana. Vei muna kopu mulenigou ko munake roitiniria sira pira, poni sa qu roiti vatale sagou.

Jongana jola.>>

15:17 Emosi 9.11-12.

30 Ego ko totonai qai loa variuria poni sa
qai gore pa Anitioki sira, ko qai vaikamu-
niria sira na minete tinoni tana Bangara
beto qai vakarovo vaniria sa na leta.
31 Ko pa liguna qai tiro votunia sa na
leta sa qai qera jolania ira sa na paranga
vaivaneqi isa.
32 Ira Jiudasi i Saelasi ba na tinoni koko-
rotai tugu ko qai dori paranga vamanotoria
beto qai vaneqiria sira qai vasosotoa na
Bangara ketakoi.
33 Pa liguna qai suvere iapeki totoso ke-
takoi, sa qai loloa variuria pa bule ira na
tinoni qai vasosotoa na Bangara ketakoi ko
qai mule riudia tadira qai garunu valagere-
ria.*
35 Ba ira Paula i Banabasi sa qai suvere
sovaidia mai tugu pa Anitioki (beto vei tugu
ira kaki mule), ko qai kole vaivagigalainia
beto qai kole vavakatonia sa na paranga
tana Bangara.

Ira Paula i Banabasi qai vaipikatai

36 Ego sa sovai iapeki sa sa paranga lao
ti Banabasi si Paula, <<Aria ta gabala ko
ta riu ovikiria sira na tinoni qai vasosotoa
na Bangara doru eqa ketakoi taqe taraenia
na paranga tana Bangara perangaina, ko
ta dororia ai beka qai korapa veveigadia
moko,>> sau.
37 Poni i Banabasi sa nyorogua tonia si
Jone, isa kai isongona i Maka.
38 Ba i Paula sake doro vapadania ko mina
tonia sisa sau, ura na totoso momoe sa isa sa
loa paleria pa Pamipilia ko sake tutiria riu
pa roitina.
39 Ego ko sa neqi sa na vaitoke tadira karu,
ko qai okoto vaipikatai tu sira karu. Ko i
Banabasi sa tonia si Maka, ko qai toka lao
vei tu pa nusa pa Saeparasi.
40 Goto i Paula sa vile tekua si Saelasi,
ko pa liguna qai vakole laoria pa vairoqu
vaialona tana Bangara ira na tinoni qai va-
sosotoa na Bangara ketakoi sira karu, poni
sa qai taloa riu.
41 Ko qai lao vei pa Siria beto pa Silisia sira
karu, ko qai kole vaneqiria sira na tinoni pa
ekelesia.

16

I Paula sa tonia si Timote

1 Ego ko sa lao kamu pa Debe beto pa
Lisitara si Paula. Ko na suverena tugu ke-
takoi sa kai tinoni tana Bangara na isong-
ona i Timote. Na tuna marene kai rereko
Jiu neqina tugu pa rarange sisa, goto na
tamana sa na tinoni Qiriki.
2 Ira na tinoni qai vasosotoa na Bangara
pa Lisitara beto pa Ikonioni qai doro rangea
si Timote.
3 Sa nyorogua tonia i Paula sisa, ko sa
tekua ko sa pobea ura qai koledia sira na
tinoni Jiu pa gugusu ira, ko qai gigilaidia
ira doru sa na tamana i Timote sa na tinoni
Qiriki tu.
4 Ego ko pa doruna na gugugusu qai lao-
ria, sa qai vakarovo vaniria tugu ira na
tinoni karovodi sira na vinaturu qai vatoqo-
ria ira na tinoni tagarunudi beto na tinoni
mamata pa Jerusalema.
5 Ko ira na ekelesia sa qai tavaneqi pa
rarange, beto ko qai kubo tugu lalaodia na
vaituti rane gu sira.

Na dodogoro tai Paula pa Toroasi

6 Ego ko qai taloa ko qai rerege vei pa
ia pa Piruqia beto pa Qelesia sira, ura
sa suquturia na Gagala Tabuna ko maike
lao vavakatonia na nongoro sa pa Esia
sauniria.
7 Totonai qai kamu pa Musia poni sa qai
podekia ko mai tome lao pa Bitinia qarigu,
ba sake vamalumuria na Gagalana i Jisu
sira.
8 Ko qai jola pale sa pa Musia, ko qai gore
kamu sa pa Toroasi.
9 Ego ko na bongina sa sa votu tai Paula
sa kai dodogoro. Kai tinoni pa Masidonia
sa turu ko sa tepa vivitigia si Paula, pira
saunia, <<Mu karovo lame pa Masidonia, ko
mu lame tokanigei agei!>> sau.
10 Isa tugu sa batia i Paula sa na dodogoro
api poni sa qe qaqiri gu sagei ko me lao
gu pa Masidonia qeu. Qe gigila vatalea sa
na Tamasa tugu sa kukugei sagei ko mene
lao vavakatonia na nongoro jongana tadira
ketakoi qeu.

Na gabala ti Lidia pa Pilipae

11 Ego ko qe taloa pa gugusu Toroasi poni
sa qe toka vatuvisi lao pa nusa Samoterake,
ko sa bongi ko sa rane neqa poni sa qe lao
paro pa Niapolisi.
12 Na kokomei ketakoi sa qe soloso lao
pa Pilipae, isa kai gugusu qai suveria
ira na tinoni Romu beto ko kai gugusu
poreveveina tugu pa pikata gugusu pa
Masidonia. Ko qe suveremei mai tu ka
vivisa rane ketakoi sagei.
13 Ko pa rane Minere sa qe votu lao
pa kekete gugusu pa taqelena na ovuku
ketakoi qe rorove veinia palu kai ia
vavaikamu vavarana sa qeu. Ko qe lao toqo
ko qe kole vavavakato lao tadira na rereko
qai lame vaikamu ketakoi.
14 Ego ko kame ira na rereko na isongona
i Lidia, na rereko pa Tuateira ko nona roiti

* **15:33** Na pikata 34 sa sake takuti pa kukuti leludi. Kaki kukuti liligu qai vatomea na pikata 34 sa pira sau, <<Ba i Saelasi sa nyorogua suvere jolaona tugu ketakoi, ko i Jiudasi gu sa sa mule riu.>>

sa sa vavainiria na poko kala davala, sa sa kole vainongoro ketakoi. Na rereko isa sa na neqina nona rarange tana Tamasa, ko na Bangara sa revangia na bulona sisa ko sa vataberia sira na paranga sa pojaria i Paula.

15 Ko pa liguna sa tapaputaiso sisa beto ira doru pa ona tatamana, poni sa sa ruti vivitigigei sisa, pira sau, <<Vei muna tei doro vasosoto veinisiu kai tinoni qa rangea tugu na Tamasa sara, poni sa mu lame suvere mai tugu pa ruma taqu,>> saunigei. Ko sake vabokagei ko qe vasotoa gu.

Ira Paula i Saelasi pa ruma vaipiu pa Pilipae

16 Ego kai rane sa totonai qe korapa rerege lao pa ia vavarana sagei, sa sa gosorogei kai pinausu rereko sa kolea na gagala ikikerena. Pana kokorotai sa roroitiniria na rereko isa sa sa vaisisongoria sira nona bangara.

17 Sa tututia isa si Paula beto agei ko sa kole kukukunigei, pira sau, <<Ira ka visa tinoni pira sa na nabulu tana Tamasa ululuna jola. Qai korapa taraenia ira tamugou sa na soanana vei beto mina taalo na tinoni,>> sau.

18 Ko na dori soku rane sa kole roiti vei inara tamigei sisa. Poni sa karea i Paula sa sa vei isa, ko sa balinga lao sa tana gagala ikikerena api, ko pira saunia, <<Qa pojanigo ara pa isongona i Jisu Karisito sao ko mu votu riu tana rereko ina! >> saunia. Poni pa totoso tugu isa sa votu riu sa na gagala ikikerena isa.

19 Ego ko totonai qai batia ira na bangara tana rereko pinausu isa sa sa beto gu sa na soana qai isisongonia, poni sa qai lao aru tamanaria sira Paula i Saelasi ko qai ragata laoniria pa ia mamaketina pa moedi ira na tinoni mamata.

20 Ko qai toni laoniria pa moedi ira na mamata pa gugusu isa sira karu, ko pira qarigunia, <<Ira na tinoni aipira sa qai korapa aru vivikeria na susuvere tadagita pa gugusu api! Ira na tinoni Jiu sa pira,

21 ko qai vaivagigalainiria sira na uana qaike tavamalumu ko tana teku vakarovoria babi tana roitiniria gita, ura gita sa na tinoni Romu tu!>> qarigu.

22 Ego qai somana gu pa rajadi ira karu sira na minete tinoni, beto ira na mamata pa gugusu isa sa qai bako ririkata pale sa na poko tadira karu, beto sa qai garunuria na tinoni ko qai mamajaria sira karu.

23 Pa liguna qai maja vapapalekaria sa qai gona tomeniria pa ruma vaipiu, beto sa qai pojania sa na tinoni kopu ko mi kopu vataleniria qarigunia.

24 Poni sa teku vakarovia na tinoni kopu api sa na garunu, ko sa gona tomeniria pa leona sosoto na ruma vaipiu beto sa sa vasolapa vangabutu vamauruniria na lomoto gou mamatadi sa na nenedi.

25 Ego ko papada na korapai bongi sa ira Paula i Saelasi sa qai kole vavara na kera vatarasaeadia na Tamasa, ko ira na tinoni tapiudi sa qai kole tugu nonongorodia tadira karu.

26 Ego beto sa jou vasiboro gu sa kai nunu lavata, ko sa jojou sa na kokovana na ruma vaipiu. Pana totoso tugu isa sa qai okoto tarevanga sira doru atakamana, beto ko qai tavisu vukele betodia sira na seni pa limadi ira na tinoni qai tapiu.

27 Poni sa dorava sau sa na tinoni kopu sa sa batiria qai tei tarevanga tu sira na atakamanana na ruma vaipiu, poni sa sa lobusu tekua gu sa nona benete ko mi sobe vamate mulenia mekana sau. Ura sa rorovea isa sa palu qai tei uku riu beto tu sira doru tinoni tapiudi sau.

28 Ba sa vevela laoa i Paula sisa, pira sau, <<Ei! Muke koti vikerigo mekamu, ura agei doru sa qe korapa gu pira!>> saunia.

29 Poni sa tepa tekuria sa na juke, ko sa abutu tome lao gona todongo neneqere pa moedi ira Paula i Saelasi.

30 Beto sa sa toni votuniria sira karu, ko pira sauniria, <<Karu bangara, na sa sa mana roitinia ara beto mana taalo?>> sau.

31 Poni pira qarigunia ira karu sisa, <<Mu vasosotoa na Bangara i Jisu beto muna taalo, ao beto na mua tatamana tugu vei,>> qarigunia.

32 Ego beto sa qai vavakato vania ira karu na paranga tana Bangara sisa beto vei tugu ira pa nona ruma.

33 Ko na totosona tugu isa na bongi isa sa sa toniria na tinoni kopu isa sira karu ko sa lao valiosoni pie sa na palekadi. Ko pa totoso tugu isa sa sa tapaputaiso sisa beto vei tugu ira doru pa nona tatamana.

34 Beto sa sa vatogaria isa pa ona ruma sira Paula i Saelasi, ko sa vatana vaniria na tetekuna. Ko sa qera vivitigi sisa beto vei tugu ira pa ona tatamana, ura qai vasosotoa ira sa na Tamasa.

35 Ego ko sa vuvugei rane neqa poni sa qai garunuria ira na tinoni mamata pa gugusu isa sira na pulisi, pira qariguniria, <<Mu loa variuria sira karu tinoni inara,>> qariguniria.

36 Poni sa vakarovia ti Paula na tinoni kopu pa ruma vaipiu sira na paranga pira, pira sau, <<Karu qokolo, qai tei valame paranga tu sira na tinoni mamata pa gugusu, ko muna boka tavariu sagou karu qarigu. Ko kopira muna boka votu riu vatalemiu gu sagou karu,>> sauniria.

37 Ba sa paranga lao tadira na pulisi si Paula, pira sau, <<Kepore kai sela be roitinia sagei karu ba qai majagei pa moedi

na vaikamu tinoni. Inara qai veinigei sagei karu, ba agei karu ba na tinoni tapausumei tugu tana qavuna Romu. Ko ai sa vei sa kopira mai mavo vavotu riu golomogei qarigu? Mene vei sakeu! Goto ira tu na tinoni mamata pa gugusu api sa mai lame mekadi, ko mai lame vavotugei,>> sau si Paula.

38 Ego ko qai mule vavakatoniria tadira na mamata pa gugusu ira na pulisi sira na sakasava aipira. Ko qai matagutu sira totonai qai nongoronia sa ira karu ba na tinoni tapausudi tugu tana qavuna pa Romu,

39 ko qai lao mavo paranga vamomoso mekadi tadira karu. Beto sa qai toni votuniria ko qai tepa vivitigiria ko mai iolo votu pa gugusu isa sira karu qariguniria.

40 Ego ko qai taloa pa ruma vaipiu sira Paula i Saelasi, ko qai lao pa ruma tai Lidia. Ketakoi qai gosororia sira na tinoni qai vasosotoa na Bangara, ko qai sori vaneneqiria pa dia paranga sira beto sa qai taloa riu.

17

Na roiti tadira pa Tesalonika

1 Ego ko qai rerege jola vei pa Amipipolisi beto pa Apolonia sira Paula i Saelasi, ko qai lao kamu pa Tesalonika. Ko ketakoi sa koleona sa kai ruma vavaikamuna tadira na Jiu.

2 Ko sa vevei tugu sa roroitinia doru totoso sa i Paula sa lao tadira na tinoni Jiu pa kue rane Minere ko sa kole taleria pa Kukuti Tabuna sira na tinoni Jiu.

3 Sa loji vakakabere vaniria beto sa vabatiniria na sosotona sa na Karisito sa kode mina gosoro vitigi tugu beto mina toa mule tugu pa mate, ko isa na Karisito sa isa tugu i Jisu isa qa korapa taraenia ara tamugou sauniria.

4 Poni kaki ira na tinoni Jiu sa qai vasosoto tugu ko qai somana tavitiria ira Paula i Saelasi, ko na sokudi ira qai somana sira na tinoni Qiriki sa neqi tugu na dia rangena na Tamasa, beto ko nake leleo tugu vei sira na kuta rereko poreveveidi.

5 Ba ira na tinoni Jiu qaike vasosoto sa qai kono, ko qai podalai teku vaikamuniria sira na tinoni ikikeredi qai susuvere goborodi pa ia mamaketina, ko qai roitinia sa kai puku minete ikikerena ko qai vakanoko vaikeria sa na gugusu doruna. Qai abutu lao nyaqoria pa ruma ti Jasoni sira Paula i Saelasi, ko mai toni votuniria pa moedi ira na vaikamu tinoni qarigu.

6 Ba qaike batiria sira karu, ko qai ragata votunia gu si Jasoni beto ko ira kaki tinoni tana Bangara na suveredi ketakoi. Ko qai ragata laoniria pa moedi ira na tinoni mamata pa qavuna, beto qai vevela, pira qarigu, <<Ira na tinoni pira qai roiti tapata doru eqa pa kasia gusu sa qai kamugita gita sa kopira,

7 ko ira sa sa vatogaria i Jasoni! Qai daidia roitiniria ira sira na tinarae ti bangara Siza, beto ko qai pojai sa koleona tu sa kai goto Bangara, na isongona i Jisu qarigu,>> qarigu sa qai kole vevela.

8 Ego ko tonai qai nongororia na sakasava aipira poni sa qai tasutungu vakokora sira na minete tinoni beto na tinoni mamata pa qavuna pa gugusu isa.

9 Ko qai vairaia mai tu ira na mamata pa qavuna si Jasoni beto ko ira doru qai ragata toni tutinia isa, beto sa qai soni loa variuria.

Na roiti pa Berea

10 Ego ko isa tugu sa bongi sa neqa, poni sa qai sisiqarai garunu valaoria pa Berea ira na tinoni tana Bangara sira Paula i Saelasi. Ko totonai qai lao kamu ketakoi sira, poni sa qai lao vatuvisi pa ruma vavaikamuna tadira na tinoni Jiu ketakoi.

11 Ira na tinoni pa Berea sa sa revanga jolaniria ira pa Tesalonika sa na roqudi, ko qai teku ngangalinia ira sa na nongoro. Beto ko na vaituti rane gu sa qai tiro pepelukainiria ira pa Berea sa na Kukuti Tabuna, ko mai doro vasosotoria sa qai sosoto tugu beka sa na sakasava taqe nongororia pira qarigu.

12 Ko na kubodi ira sa qai vasosoto, beto ko nake leleo tugu sira na iviva marene na rereko poreveveidi tadira na tinoni Qiriki sa qai vasosoto.

13 Ba totonai qai nongoronia ira na tinoni Jiu pa Tesalonika sa pa Berea ba sa taraenia tugu i Paula sa na paranga tana Tamasa qarigu, poni sa qai taloa lao gu mule ketakoi sira ko qai jou vakokoraria sira na minete tinoni ketakoi.

14 Poni sa qai sisiqarai garunu variua ira na tinoni tana Bangara ketakoi si Paula ko mi lao suvere tata vei pa nole qarigunia, goto ira Saelasi i Timote sa qai suvere jola tugu pa Berea.

15 Ira qai tuti vavaburoa i Paula sa qai lao tu kamu pa Ateni. Ko totonai qai gabala mule sa qai pogosia tugu ira sa na garunu sa pojaniria i Paula ko ira Saelasi i Timote sa mai sisiqarai tuti lao kamua sauniria.

I Paula sa paranga tadira pa Ateni

16 Ego ko totonai sa kole veraniria ira Saelasi i Timote pa Ateni, sa sa batia i Paula na gagale beku gu sa doru eqa pa gugusu isa ko sa kare vivikeria na bulona sisa.

17 Ko sa lalao taleria i Paula pa ruma vavaikamuna sira na tinoni Jiu beto ira na tinoni Qiriki qai rangea na Tamasa, beto ko pa ia mamaketina sa doru rane sa sa vavakato tadira qai vavaikamu ketakoi.

18 Ko kaki ira na minete tinoni gigigalai tadira na Epikuriosi beto na Sitoikosi sa qai kole vaigua lao tana, ko kaki ira sa pira qarigu, <<Qokolo, na sa sa korapa nyorogua pojai sa na tinoni sa buti goboro gigalai api!>> qarigu. Goto kaki sa pira tu qarigu, <<Ura, kale na goto tamasa tu sa sa korapa taraeniria isa!>> qarigu, ura i Jisu beto na veveina na turumule pa mate sa sa taraenia isa.

19 Ko qai aru tamania ko qai toni laonia ira pa kauniseli pa Areopaqasi si Paula, ko pira qarigunia, <<Ai vei me boka gigilai agei na veveina sa na vaivagigalai koregana qu korapa vaivagigalainia ao api?

20 Ura kaki sakasava qu pogoso kamuniria ao pira sa qai goto pa nonongoro tamigei, ko qe nyorogua gigilaria na veveidi,>> qarigunia.

21 (Ura ira doru tinoni pa Ateni beto ko ira na tinoni gotodi qai suvere ketakoi sa kepore mule kai sa qai kole junonia, goto qai kole gu vavavakatoniria babi nonongororia na sakasava koregadi.)

22 Ego ko sa turu pa vaikorapaidi ira na kauniseli pa Areopaqasi si Paula, ko sa paranga, <<Ka visa tinoni Ateni, pa doru miu ginugua sa qa batia ara sa qu nyaqo vivitigiria agou sira na tamasa.

23 Ura totonai qa rererege sara pa leona na miu gugusu poni sa qa batiria ara sira na miu ia vavatarasae agou, ko qa batia tugu vei ara sa kai ia vavakukuvuna tamugou ketakoi sa takuti vapovisi sira na paparanga aipira: TANA TAMASA SAKE TAGIGILA. Ko isa na Tamasa quke gigilai tugu ba qu vatarasaea agou, sa isa tugu sa qa korapa taraenia ara tamugou.

24 Na Tamasa sa roitinia na kasia gusu beto ko doru sakasava qai kole pa leona, sa isa tugu sa na Bangarana na oka beto na peso ko sake kole pa zelepade madina sa taroiti pa limadi gu ira na tinoni sisa.

25 Beto ko sake qasania kai sa ko bi kole tatoka pa limadi na tinoni sisa, ura isa gu mekana sa vaniria na toa beto na singo sira doru sakasava.

26 Sa vapidoko votu lameria tana kai tinoni gu sa doru puku tinoni, ko qai suvere pa doru ia pa kasia gusu. Isa tu sa vile vakole vaniria na dia totoso beto na volosona na dia susuverena sira

27 ko mai boka nyaqoa ira sa na Tamasa. Inara sa roiti vei sisa ko kita pu kole qaqoa ira ko pu bati kalea ira sisa, ba sake suvere vasou tadagita doru sisa.

28 Ura tana taqe toa, taqe kanoko beto taqe tavapore sa gita, vei tugu sa tei pojai tu kai miu tinoni kukuti agou totonai pira sau, <Gita ba na koburu tugu tana,> sau.

29 Ego, ko na koburu tana Tamasa sa gita, ko sake garo sa na tinonina na tamasa sa tana roroqu veinia na beku qolo na siliva babi na patu. Ira na sakasava vevei pira sa qai taroiti pa boboka beto na rorove gu tana tinoni.

30 Perangaina sa doro vajola paleria na Tamasa sira na totoso qaike gigilai na tuvisi ira na tinoni, goto kopira sa pojaniria sira doru tinoni pa doru eqa ko mai gabala sau.

31 Ura sa tei nguti vakolea tu isa sa kai rane totonai mina tutiniria pa tuvisi sira doru tinoni pa kasia gusu. Ko sa tei vilea tu na Tamasa sa kai tinoni, ko totonai sa vatoa mulea pa mate sa sa vatadogoronia tadira doru tinoni sa isa tugu sa nona vilena isa,>> sau si Paula.

32 Ego ko totonai qai nongoria na veveina na turumule pa mate, sa kaki qai vavagoreni qera. Goto ira kaki sa pira qarigu, <<Qe nyorogua nongoro ligua mule tamu sisa na veveina api,>> qarigunia.

33 Ego beto sa taloa pa vaikorapaidi ira si Paula.

34 Kaki ira na tinoni qai tutia i Paula sa qai vasosotoa sisa. Ko kaki ira pira sira Dionisiasi, na meba pa kauniseli pa Aeropaqasi, beto kai rereko tugu na isongona i Damarisi, beto ko ira kaki tinoni mule.

18

I Paula sa kamu pa Koriniti

1 Ego ko qai jola sira na totoso vei inara sa sa taloa pa Ateni si Paula ko sa lao pa Koriniti.

2 Ko sa gosoria ketakoi sa kai tinoni Jiu na isongona i Akuila, na tinoni pa Ponitasi. Na koni taloa lame veina pa Itali sisa, ko sa totoniaona tugu isa si Pirisila na maqotana. Na ginuana qai taloa lame sa ura i Kolodiasi na bangara lavata pa Romu sa vaturua sa kai tinarae ko mai riu beto sira doru tinoni Jiu qai suvere pa Romu sau. Ko sa lao gogosororia i Paula sira karu,

3 beto ko ira karu ba sa vaitoto vei tugu isa sa na dia roiti qai tetekuni poata ko sa suvere tavitiria tugu ira karu sisa, beto sa kole roiti. Ura na dia roiti qai tetekuni poata ira sa na pipiti poko aqaqo.

4 Ko doru rane Minere sa sa vavavakato pa ruma vavaikamuna sisa, ko sa podeke vagabalaria sira na tinoni Jiu beto na Qiriki.

5 Ego ko totonai qai kamu sira Saelasi i Timote, na koko lagere veidi pa Masidonia, poni sa sa junonia i Paula sa na vavakatona gu na paranga tana Bangara, ko sa poja vaneneqiniria ira na tinoni Jiu sa i Jisu tugu sa na Karisito sauniria.

6 Ba totonai qaike tavaraguania beto qai poja vivikeria sisa, poni sa sa tavusu palea sa na kavuru peso pa ona poko, beto sa pira sauniria, <<Na miu mate sa mekamiu tugu muna tagogorenia! Ara sa qa talegasaqua!

Ko kopira sa tadira tu na tinoni karovodi sa mana lao,>> sauniria.
7 Ko sa taloa riuona ketakoi sisa ko sa laona pa ruma tana kai tinoni na isongona i Titiosi Jasitasi. Kai tinoni karovona sa neqi nona rarange tana Tamasa sisa, ko nona ruma sa pa kekere ruma vavaikamuna gu tadira na tinoni Jiu.
8 Ba i Kirisipasi na kuta mamata pa ruma vavaikamuna sa sa vasosotoa na Bangara beto vei tugu ira doru pa ona tatamana. Beto ko na kubodi tugu ira pa Koriniti qai nonongoria na tinarae ti Paula sa qai vasosoto ko qai tapaputaiso.
9 Ego kai bongi sa paranga ti Paula pa dodogoro sa na Bangara, pira sau, <<Muke matagutu, muke ngujupuku goto mu laomua gu na vavakato!
10 Ura ara sa qa korapa suvere tavitigo ao. Ko kepore sa kai tinoni mina boka koti vivikerigo ao, ura ira na qua tinoni ara sa qai kubo pa gugusu api,>> sau.
11 Ko kai aoro na vonomo popu sa sa suvere i Paula ketakoi, ko sa kole vaivagigalainia isa tadira sa na paranga tana Tamasa.
12 Ego totonai sa turu qavuna pa pikata gugusu pa Akaia si Qalio, sa qai mekarai kame pa roroqu sira na tinoni Jiu ko qai aru tamania si Paula ko qai toni laonia pa totoqona vaituti tana bangara.
13 Qai paranga sira, <<Sa memeiria ira na tinoni ko qai vatarasaea na Tamasa pa soana sa sela pa Vavanau sa na tinoni api! >> qarigu.
14 Ego ko sa korapa tugu vanaqiti ko mi paranga sau si Paula, sa sa paranga lao tugu tadira na tinoni Jiu si Qalio, <<Ka visa tinoni Jiu! Vei bi na veveina kaki sela babi na roiti ikikerena sa bu pogoso lamenia agou, sa ba nongoro vatalegou gu ara sagou.
15 Goto kaki vaitoke veveina gu na paranga, na isongo babi na miu Vavanau mekamiu sina, ko mu doria mekamiu. Ara qake nyoroguania ko mana tinoni vaituti pa sakasava vevei inara,>> sau sisa.
16 Beto sa iju vavovotu paleniria pa ia vaitutina isa sira.
17 Poni qai aru tamania gu ira doru si Sositenesi, na kuta tinoni mamata pa ruma vavaikamuna, ko qai mamaja vivitigi pale pa moena na ruma vaitutina. Ba inara tugu qai roiti vei ira poni ba sake pavu tugu galaniria i Qalio sira.

I Paula sa gabala mule pa Anitioki

18 Ego ko na soku rane mule sa sa suvere i Paula pa Koriniti beto sa sa paranga loloaria sira na tinoni qai vasosotoa na Bangara ketakoi, ko sa toka lao vei pa Siria. Ko ira Pirisila i Akuila sa qai tutia isa. Ko pa Kenikiria sa ngabutu vadadalu sisa, ko sa vagore votua isa sisa vei sa maulunia tana Tamasa.
19 Totonai qai kamu pa Episasi sa sa loa vasuvereria ketakoi sira Akuila i Pirisila, goto isa sa gogojo lao pa ruma vavaikamuna ko sa lao taleria pa paranga sira na tinoni Jiu.
20 Totonai qai tepai ira na tinoni ketakoi ko mi suvere vasovai iapeki mai qarigunia poni ba sake vaegoria,
21 goto sa paranga loloaria gu beto pira sauniria, <<Kode mana mule kamu ligugou gu vei mina roroqu tana Tamasa,>> sauniria, beto sa sa toka iolo pa Episasi sisa.
22 Ko totonai sa gore paro pa Sizaria sa sa sae gosoro qeqerani sa na ekelesia pa Jerusalema, beto sa sa jola gore pa Anitioki.
23 Ko sa dori suvere mai tu ketakoi sisa beto sa sa taloa ketakoi ko sa rerege vei pa ia pikata gugusu pa Qelesia beto pa Piruqia, ko sa kole vaneqiria sira na tinoni tana Bangara pa ia ira.

Na roiti ti Apolosi

24 Ego ko sa kamu pa Episasi sa kai tinoni Jiu na podona pa Alekezadaria, na isongona i Apolosi. Kai tinoni tomena pa gigalai sisa, beto ko sa tome vatalea isa sa na Kukuti Tabuna.
25 Sa tei tavagigalainia tu isa sa na Soana tana Bangara, ko pa ngangali neqina sa sa kole paranga beto na vaivagigalai vatatalenia isa sa na veveina i Jisu. Ba na veveina gu na paputaiso ti Jone sa sa gigilai isa.
26 Ko sa podalai paranga varene sisa pa ruma vavaikamuna tadira na tinoni Jiu. Ko totonai qai nongoronia ira Akuila i Pirisila sisa, poni sa qai kuku tekua ko qai vavakato vikivokoto vatatale vania ira karu sa na veveina na soana tana Tamasa.
27 Totonai sa nyorogua karovo lao pa Akaia si Apolosi, poni sa ira na tinoni qai vasosotoa na Bangara pa Episasi sa qai kuti lao vaniria sira na tinoni tana Bangara pa Akaia ko mai vakamu vatalea sisa qariguniria. Ko totonai sa kamu ketakoi sisa, poni sa sa toka vatataleniria sira qai vasosoto tonai qai nongoronia na vairoqu vaialona tana Tamasa.
28 Ura sa tale vivikereria ko sake vabokaria isa pa moedi ira na vaikamu tinoni sira na tinoni Jiu. Ko sa ule vabatiniria isa pa Kukuti Tabuna sa na Karisito sa isa tugu i Jisu ina sauniria.

19

I Paula sa kamu pa Episasi

1 Ego ko totonai sa korapa pa Koriniti si Apolosi, sa sa rerege soloso karovo si Paula ko sa lao gore kamu pa Episasi. Ko ketakoi sa gosororia isa sa kaki tinoni tana Bangara,

2 ko sa nanasaria, <<Ai vei qu tei tekua
tu agou sa na Gagala Tabuna toto vei qu
vasosoto?>> sauniria.
Poni qai oe lao sira, <<Qokolo, ko na
Gagala Tabuna gu vei bi koleona sisa ba
qe oqoro isongo nongoro podekia agei,>>
qarigu.
3 Poni pira sauniria i Paula sira, <<Ko na
paputaiso sa gu sa qu tapaputaisonia agou?
>> sau.
Poni qai paranga, <<Na paputaiso tai
Jone,>> qarigu.
4 Poni sa paranga si Paula, <<I Jone sa
vaipaputaisonia sa na paputaiso sa ulenia
qai gabala ira na tinoni, beto sa pojaniria
sira na tinoni ko mai vasosotoa sisa sa ko-
rapa tuti ligu lame isa sau, ko i Jisu sisa
saunia isa,>> sauniria.
5 Ko totonai qai nongoria inara sau isa,
poni sa qai tapaputaiso sira pa isongona na
Bangara i Jisu.
6 Beto sa vaoponiria na limana i Paula
sira, poni sa goreria na Gagala Tabuna sira,
ko qai okoto parangania na paranga gotona
beto qai ule votunia ira sa na paranga tana
Tamasa.
7 Ko ka manogarua sira doru tinoni ira.
8 Ego ko pa korapana kue popu sa sa
lalao paranga varenenia i Paula pa ruma
vavaikamuna sa na Bangara, ko sa tale
vatataleria sira na tinoni beto sa ule vakak-
abere vaniria sa na veveina na binangara
tana Tamasa.
9 Ba ira kaki sa qai vapatua na bulodi ko
qai daidia sosoto vainongoro, beto ko qai
poja tarini paranga ikikeredi pa moedi ira
na vaikamu tinoni sa na veveina na Soana
tana Bangara. Poni sa loa paleria i Paula
sira, goto sa teku kaleniria gu sira na tinoni
tana Bangara ko na vaituti rane gu sa sa
kole vagigalairia pa lose vavaivagigalaina ti
Turanosi.
10 Ko na karu aoro sa sa kole roiti vei
pira si Paula, ko ira doru qai suvere pa ia
pa Esia sa qai nongoria sa na paranga tana
Bangara, ira na Jiu beto na tinoni karovodi
tugu vei.

Ira na tuna marene i Sikeva

11 Ego ko ira na roiti vavaivagabaradi
qaike tababata sa sa roitiniria na Tamasa pa
roiti ti Paula.
12 Ko ira qai mo sa ira tu na ona taolo
susubina beto nona poko roiti ba qai pogoso
riu vaniria tugu, ko qai taloa pa tinidi ira
na tinoni sira na mo beto ko ira na gagala
ikikeredi sa qai taiju vavotu paleria.
13 Ko ira kaki tinoni Jiu, ira qai lelekogo
ijiju paleria na tomate ikikeredi, sa qai
podekia tugu kuku tariniria na isongona na
Bangara i Jisu sira na tinoni sa koleria na
gagala ikikeredi. Ko pira qai paparanga vei,
<<Qa iju palegou ara pa isongona i Jisu isa
sa taraenia i Paula sagou,>> qarigu.
14 Ko ira ka vitu tuna marene i Sikeva, kai
kuta iama tadira na tinoni Jiu, sa qai roiti
vei isa.
15 Ba sa oeria na gagala ikerena sira, pira
sauniria, <<I Jisu sa qa gigilaiqua beto ko i
Paula ba qa gigaliaqua tugu, goto agou sa i
sei sagou?>> sauniria.
16 Ko sa togaria na tinoni sa kolea na
gagala ikerena sira pori, ko sake vangongo-
ria ko sa vakilasa vatataleria, ko na gagale
gagadodi na papalekadi sa qai uku votu pa
ruma isa ko qai oqai na taba.
17 Ko totonai qai nongoria ira doru tinoni
Jiu na tinoni karovodi na suveredi pa
Episasi sisa, sa qai matagutu vivitigi sira
doru ko qai valavatia ira sa na isongona na
Bangara i Jisu.
18 Kubodi ira qai tei vasosoto tu sa qai
lame vavaja uleniria sira na dia roiti.
19 Na motadi tugu ira sa poredia potana
ikikeredi sa qai okoto pogoso vaikamuniria
sira na dia buka potana, ko qai vurungu
paleria pa moedi ira doru tinoni. Ko na
anye vaikamuna na vaidi doru buka ira sa
ka limangavuluputa tina poata siliva.
20 Ko pa roiti neqina vei pira tana Ban-
gara, sa sa lekogo sa na paranga tana Ban-
gara beto ko qai mota tugu lalaodia sira qai
vasosotoa na Bangara.

Na kokora tadira pa Episasi

21 Ego ko pa ligudi qai jola na sakasava
aipira, sa roroqu vataleona i Paula sa mina
rerege vei pa Masidonia beto pa Akaia beto
sa mina gore pa Jerusalema sau. Ura sa po-
jaiona isa sa pa liguna mana kamu ketakoi
sa beto pa Romu tugu vei sa mana batia ara
sau.
22 Ko pa liguna sa garunu momoe laoniria
pa Masidonia sira karu ona tinoni vaitokai,
ira Timote i Erasitasi, sa isa mekana sa su-
vere jolaona mai tu iapeki totoso pa pikata
gugusu pa Esia.
23 Ego ko pa totoso tugu isa sa sa pidoko
votu sa kai vaigua nake leleo na veveina na
Soana tana Bangara.
24 Kai tinoni na isongona i Demetiriasi sa
kai tinoni roroiti patu siliva. Ko pa patu
siliva sa roiti tuti veinia na zelepade mad-
ina tana tamasa rereko Atemisi isa, sa sa
dori vaisisongoria sira nona tinoni roiti.
25 Ko sa kuku vaikamuniria isa sira na
ona tinoni roiti beto ira kaki tinoni mule
qai junonia ka sakasava vei inara, ko pira
sauniria, <<Ka visa tinoni! Qu tei gigilaimiu
tu agou sa pa roiti tugu api sa votu sa na
isisongo tadagita!
26 Beto ko qu tei batiamiu tu na nongo-
riamiu tu agou sa nake pa Episasi mekana
goto doru eqa pa Esia si Paula api sa tei

toni vapiruria tu sira na mota tinoni, ura sa pojaniria sa nake tamasa sira na sakasava qai taroiti pa lima inara sauniria.

27 Ko nake mekana gu na tapoja vivikerena na roiti tadagita sa na tapata tana gosoria gita, goto na zelepade tana tamasa rereko lavata i Atemisi sa kode minake taroqu vaporeveveina tugu vei. Ko na vinalavata tana isa vei qai vatarasaea ira doru pa Esia sa kopira ba mina lumuona sosoto,>> sauniria.

28 Ko totonai qai nongoria ira na tinoni inara sau sisa, poni sa sa pugeleria na kokora ko qai irangia ira sa neqa, pira qarigu, <<Na lavatana jola si Atemisi tadira pa Episasi!>> qarigu.

29 Ko sa pugelia na viuveo sa na gugusu lavata pa Episasi. Qai aru tamanaria sira Qaiosi i Arisitakosi, karu tinoni Masidonia qai rererege tavitia i Paula, ko qai mekarai ragata sasuru laoniria pa ia vavaikamuna lavata pa gugusu isa.

30 Poni sa nyorogua votu lao pa moena na vaikamu tinoni si Paula, ba ira na tinoni tana Bangara ketakoi qai vanosoa.

31 Beto ko kaki ira na qavuna pa pikata ia pa Esia, ira na baere tugu ti Paula, ba qai valaoa tugu sa na dia paranga ti Paula ko minake votu lao tabata pa ia vavaikamuna qarigunia.

32 Ira kaki sa kai sakasava sa qai kole kuku vevelania, goto ira kaki sa na goto sakasava tu. Ko qai okoto vaivarura betodia sira na minete tinoni qai vaikamu, goto ira kaki sa qaike isongo gigilai tugu na sa sa qai vaikamunia ira.

33 Ira kaki pa vaikamu sa qai rorovea sa palu i Alekezada mina tagorenia sa na vaikamu api qarigu, ura qai toni sae vaturua pa momoe ira na tinoni Jiu sisa. Ko sa alaka saenia na limana si Alekezada ko mi podalai paranga totoke suqutunia mekana sau.

34 Ba totonai qai dogoro gigalia ira na vaikamu tinoni sa na tinoni Jiu sisa, poni sa qai mekarai ovuluria gu sa na ovoveledi sira qai vaikamu ko qai mekarai iranga vevelai ira sa na padana karu aoa tu, pira qai kole iranga vei, <<Na lavatana jola si Atemisi tadira pa Episasi!>> qarigu.

35 Ego ko sa sovai tu beto sa boka vanosoria na tinoni sa kopuniria na vinaturu pa gugusu isa sira na tinoni, ko pira sauniria, <<Ka visa tinoni pa Episasi! Ira doru tinoni qai tei gigilai betoadia tu sa na gugusu Episasi gu sa sa kopunia sa na zelepade tana tamasa lavata i Atemisi beto ko isa na patu tabuna lavata sa vukele lagere vei pa noka!

36 Kepore kai tinoni mina vasekeria sa aipira, ko mu noso beto muke nenekenia na roiti sake jongana.

37 Ira karu tinoni qu toni lameniria lani sa qaike isongo iko sakasava pa leona na oda zelepade beto qaike isongo poja vivikeria tugu vei sa na oda tamasa.

38 Goto i Demetiriasi beto ira na ona tinoni roiti sa vei mina koledia ginugua mai jutunia na tinoni, poni sa qai korapa suveredia sira tinoni vaituti beto ko koledia sira na ia ketakoi qai vaikamu vaituti, ko ketakoi tu sa mai vaipogoso lao vaitale ira.

39 Goto vei kaki goto sakasava mule tu sa bu nyoroguania agou, poni sa pa vaikamu tuvisina tu ko pa soana momosona tu mina tapopo vatale sisa.

40 Goto isa na ginugua sa podo pa ngeni pa rane api sa kode tana tajutu talenia taqe vakeporeria ira na tinoni mamata sa gita, ura kepore na kutana ko tanake boka talegasania gita sa na vaikamu goborona api,>> sauniria.

41 Ko pa liguna sa poja veiniria inara, sa beto sa pojaniria sira qai vaikamu ko qai okoto taloloa riudia.

20

I Paula sa lao vei pa Masidonia beto pa Qirisi

1 Ego ko pa liguna sa jola sa na kokora tadira na tinoni pa Episasi, poni sa sa kuku vaikamuniria i Paula sira na tinoni tana Bangara ko sa sovutu vaneqiria, beto sa sa paranga loloaria beto sa taloa lao pa Masidonia sisa.

2 Ko sa reregeria isa sira na gugusu ketakoi ko sa vaneneqiria pa ona paranga sira, beto sa sa jola lao pa Qirisi

3 ko kue popu sa suvere ketakoi sisa. Ko sa korapa tugu vatana toka lao pa Siria sau sisa poni sa sa nongoronia sa ira na tinoni Jiu qai kukitinia sisa, poni sa sa rovea sa mi mule vei tu ropi pa Masidonia sau.

4 Ko ira pira sira na tinoni qai tutia i Paula: i Sopatorosi na tuna marene i Pirasi, na tinoni pa Berea; ira Arisitakosi i Sekudosi, karu tinoni Tesalonika; i Qaiosi, na tinoni Debe; i Timote; beto ira Tukikosi i Toropimosi, karu tinoni Esia.

5 Ira pira sa qai lao momoe veranigei pa Toroasi.

6 Goto agei sa pa liguna na vavolo Bereti Nake Kovuruna sa qe toka taloa pa Pilipae, ko sa jola tu ka lima rane beto qe lao kamu pa Toroasi. Ko ketakoi qe suvere ka vitu rane.

I Paula sa paranga loloaria ira pa Toroasi

7 Ego pa rane momoe pa vuiki totonai qe vaikamu teteku baere, sa sa kole tarae tadira si Paula. Ko sa nyoroguania mina toka riu gu na vuvugei sau sisa ko sa dori

vakakasia tu isa sa na tinarae ko sa kamua tu na korapa bongi.

8 Qai kubo jola sira na juke qai toa pa lose pa nulu ketakoi qe vaikamu agei.

9 Ego ko sa korapa tugu toqona pa vuida ketakoi sa kai koburu marene koregana, na isongona i Iutikasi, sa korapa toqo dodokiona. Ko totonai sa kakasa tugu lalaona sa na paranga ti Paula, sa sa puta muma gu sa na tinoni api ko sa vukele koko pa vinue sape pa nulu ko sa gore tu dugalania pa peso. Ko qai teku vaiolia qarigu sa sa tei mate tu.

10 Poni sa gore si Paula ko sa opo taria sa na tinina isa ko sa boru tekua, beto pira sau, <<Muke takulanga, sa korapa toaona sapi! >> sau.

11 Beto sa kesa sae ligu pa lose pa nulu si Paula, ko sa kikipai sa na bereti ko qai teteku. Pa liguna na teteku sa sa kole gu paranga sisa ko tinganai sa rane kabere, beto sa sa toka riuona sisa.

12 Goto ira na tinoni qai toni riunia na toana sa na koburu marene korega sa vukele, beto qai dori tavamanoto sira na tinoni ketakoi.

Na rererege koko pa Toroasi lao pa Miletosi

13 Ego ko agei sa qe toka lao momoe pa Asosi, ko ketakoi tu sa mene surania si Paula qeu. Ura sa tei pojanigei tu sa agei mene koi lao momoe goto isa sa mina soloso karovo lao ketakoi saunigei.

14 Ko tonai sa lame gosorogei pa Asosi, poni sa qe surania sisa ko qe jola lao pa Mitulene.

15 Ko ketakoi qe ipumeka beto sa qe toka ko qe lao paro pa kai kalena pa Kiosi. Ko ketakoi qe ipumeka mutu beto sa qe toka karovo lao sa pa nusa Samosi, ko qe ipumeka mutu pa Samosi beto sa qe toka lao paro pa gugusu pa Miletosi.

16 Ura na roroqu ti Paula sa meneke paro pa Episasi, ura kita me gona pale goboro totoso pa Esia sau. Ura sa sisiqarai ko vei bi boka sa bi tei suvere tu pa Jerusalema beto bi kamua sa na rane Penitikositi sau.

I Paula sa paranga loloaria ira na iviva pa Episasi

17 Ego ko pa Miletosi sa valao nongoro pa Episasi si Paula ko sa valameria sira na tinoni mamata pa ekelesia ketakoi.

18 Ko totonai qai lame kamu tana, sa sa parangaria, pira sauniria, <<Qu tei gigila vataleamiu tugu agou sa ai sa vevei na susuvere taqu totonai qa suvere tavitigou agou, podalai tugu na rane momoe qa tete pa Esia ara.

19 Pana uana viketai beto pa oni kolo mata qa nabulunia ara sa na Bangara, beto qa gosororia tugu ara sira na tapata qai valameria ira na tinoni Jiu qai kukitinisiu.

20 Qu gigilaimiu tugu agou sa qake golomia ara sa kai sakasava vei mina boka tokanigou, goto qa ule vanigou beto qa vagigalainigou pa vaikamu tinoni beto pa okokoto miu ruruma.

21 Qa poja vaneneqinigou ara sa ira na Jiu beto ira na tinoni Qiriki tugu vei ko mai gabala lao tana Tamasa beto ko mai vasosotoa sa na oda Bangara i Jisu qau.

22 Ko kopira qa tatoni tana Gagala Tabuna sara ko qa korapa gore pa Jerusalema, ba qake gigilai ara sa na sa mina raja lame taqu.

23 Goto isa gu vei qa gigilai sa pa doru gugusu qa laoria, sa na Gagala Tabuna sa poja vaneneqinisiu sa na tapiu beto na tapata gu sa qai korapa veranisiu pa ia isa saunisiu.

24 Ba qake isongo roqu vaporeveveinaia ara sa na qua toa mekaqu, goto isa gu sa poreveveina taqu sa make nganganyania goto ma vaokotia gu sa na roiti ninabulu sa vanisiu na Bangara i Jisu, ko ma ule vaneneqinia ara sa na nongoro jongana na vairoqu vaialona tana Tamasa.

25 Ko kopira qa gigila vataleaqua ara sa munake isongo bati ligua na isumataqu ara sagou doru qa lekogo taraenia tamugou na binangara tana Tamasa.

26 Ko inara sa vei sa ma ule vatale vanigou pa ngeni pa rane api ara sagou: ara mana talegasania sa na toa tadira doru mai muma.

27 Ura kepore kai sa ba aru mulenia sara, goto qa ule vanigou sa doru nyorogua tana Tamasa.

28 Ko mu kopu mulenigou mekamiu vei tugu ira doru sipi qai kole pa miu kopu. Na Gagala Tabuna tu sa vatinoni kopugou sagou ko muna doro kopunia sa na ekelesia tana Tamasa, isa na ekelesia pa orunguna tu na Tuna Mekai sa pajuku tekunia isa.

29 Ara qa gigilaiqua sa pa liguna mana taloa riu ara sa kode mai kamu tamugou sira na tinoni vaivagigalai sesekedi qai vei na manugu mamade nenedi pirudi, ko kode mai tome nganguluria sira na puku tinoni qu kopuniria.

30 Beto kode pa vaikorapaimiu gu agou mai turu sira kaki tinoni mai vaivagigalai vapiru ko mai toni vapipiruria sira na tinoni tana Bangara.

31 Ko sa vei sa mu suvere gegele sagou beto mu roqu vakoititia sa kue aoro sa qake koroto na rane na bongi sa qa vavanaugou ara taviti kolo mataqu sagou doru.

32 Ko kopira ara qa vakole laogou tana Tamasa beto pa ona nongorona na vairoqu vaialona sagou. Ko na nongoro isa sa mina ovulugou beto mina boka vatekunigou na

mana sa vanaqitia na Tamasa ko mina vaniria ira na ona tinoni isa.
33 Kepore sa na qolo na siliva babi na poko tana kai tinoni ba doro roronia ara.
34 Agou mekamiu qu gigilaimiu sa na limaqu aipira qai roiti ko qai vatoasiu sara beto ira na tinoni qai tututisiu.
35 Ira doru kai sa qa vabatinigou sa tana pavu talenia gita beto sa kode tana boka tokaniria sira qai munyala. Mu roqu vakoititiria sira na paranga tana Bangara i Jisu tonai pira sau, <Na vaiia sa na mana sa lavata jolania na tekuona na tinoni,> sau,>> sau si Paula.
36 Ko totonai sa beto paranga si Paula, sa sa ovoro gore sori tutungu tavitiria ira ko sa vavara.
37 Qai lukana uui beto sira doru beto qai borua beto qai aoa ira si Paula.
38 Isa qai takulanga vivitiginia ira sa na paranga sa pojaria isa na veveina kode maike isongo bati ligua ira sa na isumatana isa sauniria. Ego beto sa qai tutia ko qai riu loai pa vaka.

21

Sa gore pa Jerusalema si Paula

1 Ego ko qe paranga loloaria agei sira beto sa qe toka karovo vatuvisi lao pa nusa Kosi. Ko qe ipumeka mai tu pa Kosi beto sa qe toka lao kamu sa pa nusa Rodesi, beto koko ketakoi sa qe lao paro pa gusu Patara.
2 Ko ketakoi qe kamua sa kai vaka mi korapa toka lao pa Poinikia sau, ko qe koi ketakoi ko qe toka riu.
3 Qe korapa lalaomei sa qe batia sa na nusa Saeparasi, beto sa qe vakole veinia pa kale merimei sa na nusa isa ko qe gona lao vei pa Siria. Beto sa qe lao paro pa Turosi, ura ketakoi sa sa vagoreria na sakasava sa suranaria sa na vaka.
4 Pa gusu isa qe batiria sa kaki tinoni tana Bangara, ko qe suvere tu tadira ka vitu rane sagei. Ko pa neqi tana Gagala Tabuna sa qai pojania ira na tinoni tana Bangara ketakoi si Paula ko mike sae pa Jerusalema qarigunia.
5 Ba totonai sa okoto sa na mei totoso suvere tadira, poni sa qe taloa riumei. Qai tutigei sira doru rereko beto na koburu ko qai tutigei tugu votu pa peguruna na gugusu. Ko qe gore ovoro sori tutungu pa nole ko qe vavara,
6 beto sa qe okoto vaiparanga loloa. Beto sa qe koimei pa vaka sagei, goto ira sa qai muledia pa dia ruma.
7 Ego ko qe jokelia agei sa na mei rerege koko pa Turosi ko qe lao paro pa Tolemaisi. Ketakoi qe gosoro qeqeraniria sira na tinoni qai vasosotoa na Bangara ko qe suvere tavitiria mai tu kai rane.
8 Pa liguna qe ipumeka sa qe taloa gore pa Sizaria ko qe gore kamu pa ruma ti Pilipi, isa na tinoni sa tataraenia na nongoro jongana beto ko kame tugu ira ka vitu tinoni vaitokai qai vileria pa Jerusalema. Ko pa ruma tana sa qe suvere.
9 Ko na tinoni api sa ka made sira na tuna rereko koregadi qai kokole ulule votunia ira sa na paranga tana Tamasa.
10 Ko qe tei korapa tu suveremei ka vivisa rane ketakoi agei poni sa sa gore lagere koko vei pa Jiudia sa kai tinoni kokorotai na isongona i Aqabasi.
11 Ko sa lame tugu tamigei ko sa tekua isa sa na beleti ti Paula ko sa pikonia na nenena na limana mekana, beto sa pira sau, <<Pira sau sa na Gagala Tabuna, <Na tinoni sa isongia na beleti api sa kode mai piu veinia tugu pira ira na tinoni Jiu pa Jerusalema, beto mai valao vaniria ira na tinoni karovodi sisa,> sau,>> sau sisa.
12 Ko totonai qe nongororia agei sira na paranga aipira, poni sa qe tepa vivitigia agei beto ira tugu na suveredi ketakoi vei si Paula, ko mike sae pa Jerusalema qeunia sisa.
13 Ba pira tu sa oe vei si Paula, <<Na sa qu korapa roitinia sagou ko qu korapa lukana beto mu vatakulangia na buloqu ara qugu? Ara sa qa vanaqiti ko mana gosoria sa nake mekana gu na tapiu, goto na mate tugu vei pa Jerusalema pa isongona na Bangara i Jisu,>> sau.
14 Ko qeke boka vagabalia agei sa na roquna isa, ko qeke pojai mule kai sa, goto pira gu qeu, <<Jongana, na nyorogua tana Bangara mi gore votu,>> qeu gu.
15 Ego ko liguna qai jola sira na rane qe suvere pa Sizaria, poni sa qe qaqiri ko qe taloa sae pa Jerusalema.
16 Ko kaki ira na tinoni tana Bangara pa Sizaria sa qai tutigei tugu agei, ko qai toni laonigei pa ruma ti Manasoni. Kai tinoni pa Saeparasi sisa, beto ko kai tinoni tugu tana Bangara na tei dori sovaina tu sisa.

I Paula sa gogosoria i Jekopi

17 Ego ko totonai qe kamu pa Jerusalema sagei, sa ira na tinoni qai vasosotoa na Bangara ketakoi qai vatoga vatatalegei.
18 Ko sa jola na bongi beto ko sa rane tu neqa sa i Paula sa tutigei ko qe lao gogosoria si Jekopi, beto ko ira doru tinoni mamata ba qai kamu tugu.
19 Ego ko sa beto gosoro qeqeraniria, poni sa sa vavakato kilipuputu vaniria i Paula sira vei sa roitiniria na Tamasa tadira na tinoni karovodi pa ona roiti ninabulu isa.
20 Totonai qai nongoria na vavakato tana poni sa qai vatarasaea na Tamasa, beto pira qarigunia si Paula, <<Koi, tavitimei, qu tei gigilaimua tugu ao sa na kubo tina sira na

tinoni Jiu qai tei vasosoto tu, beto ko qai korapa tugu ngangalinia ira doru sa na kopuna na Vavanau ti Mosese.

21 Beto ko kaki nongoro goborodi qai tei tekua tu na veveimu sao. Ko ao sa qu vagigalairia sira doru tinoni Jiu qai suvere vaisomanai tadira na tinoni karovodi ko mai loa pale ira sa na Vavanau ti Mosese beto ko maike poberia sira na tudia marene beto ko maike tutiria mule kaki uana tadagita quguniria qarigu.

22 Ko na sa sa tana roitinia? Ura kode iapeki gu mai nongoronia sa na kamumu ao.

23 Jongana, mu roitinia gu sisa mene pojanigo agei api. Aipira sira ka made tinoni qai tei mauluniria tu mekadi.

24 Ira pira sa mu toniria ao ko mu somana tavitiria beto muna tabara vaniria tugu vei sa na dia vuvulasa valioso, beto sa mai ngabutu vadadalua na batudi sira. Inara mu roiti vei sao ko ira doru mai gigilai sa doru nongoro veveimu ao qai nongororia sa na gagale sesekedi gu, goto ao mekamu ba qu kopunia tugu sa na Vavanau ti Mosese.

25 Goto na veveidi ira na tinoni karovodi qai tei vasosoto tu sa qe tei garunu lao vaniria tu na leta ko qe ule vaniria sa na vivile tadagita ko maike tekuria sa na masadi na manugu qai tavavakukuvu tari lao vaniria na beku, maike tekua na orungu beto maike tekuria na masadi na manugu qaike tavanyoa pale na orungudi, beto ko maike toania na toa lulasana qeuniria,>> qarigu.

26 Ko sa jola kai bongi ko na ranena poni sa toniria i Paula sira ka made ko sa somana vuvulasa valioso sisa. Beto sa sa tome lao pa kakabarena zelepade ko sa vakaberia sa na totoso mina okoto na totoso tana vuvulasa valioso, totonai mina okoto taroiti vaniria na vavakukuvu vuvulasa sira doru sau.

I Paula sa taaru tamana pa zelepade

27 Ego totonai sa tata okoto sa na vitu rane vuvulasa, poni sa ira na tinoni Jiu pa Esia qai batia pa kakabarena zelepade si Paula. Ko qai paranga sosori vatagigiriria sira na minete tinoni doruna ko qai aru tamana tekua si Paula.

28 Beto qai kuku vevela sira, <<Agou na tinoni Izireli o! Mei tokanigei! Api sa na tinoni sa rerege betoa doru eqa ko sa kole vaivagigalainia sa na tinoni Izireli, na Vavanau ti Mosese beto na kakabarena zelepade api sa qai kepore veveidi sau. Ko kopira sa toni tomeniria na tinoni karovodi mule sa pa ia api, ko sa vagoboria sa na ia api!>> qarigu.

29 (Na ginuana qai paranga vei ina sa ura perangana qai bati tavitinia isa pa Jerusalema si Toropimosi na tinoni Episasi, ko qai rorovea sa sa toni tomenia tugu i Paula pa kakabarena zelepade sisa qarigu.)

30 Ego ko sa tagigiri gu sa na gugusu Jerusalema doruna, ko qai abutu vaikamu beto sira doru tinoni ko qai aru tamania si Paula, beto qai ragata votunia pa peguruna na kakabarena zelepade. Ko isa tugu qai votu ira sa qai patei gu sa na atakamanadi na kakabarena zelepade.

31 Ko totonai qai korapa mai vamatea ira qarigunia si Paula, poni sa sa sae kamu tana kuta mamata tadira na tinoni vaipera tadira na tinoni Romu sa na nongorona na vaivevela lavata sa podo pa gusu Jerusalema doruna qarigunia.

32 Poni sake mamavo mutugu goto sa tekuria gu na tinoni mamata gogoto api sira kaki iviva tadira na tinoni vaipera beto vei tugu ira kaki tinoni vaipera, ko qai abutu gore gu sa tadira na minete tinoni. Ko totonai qai batia ira na tinoni sa na kuta mamata tadira na tinoni vaipera beto ira na tinoni vaipera sa toniria, poni sa qai noso mamajai si Paula.

33 Ego beto sa lao kamu na kuta mamata ko sa aru tamania si Paula, beto sa garunuria sira na ona tinoni ko qai pikonia karu seni si Paula. Beto sa sa kole nanasania sa i sei sa na tinoni api beto na sa sa roitinia isa.

34 Ira kaki tinoni pa vaikamu sa qai vevelania kai sa, goto ira kaki sa qai vevelania goto sa tu. Sake boka gigilai na kuta mamata tadira na tinoni vaipera sa na kutana sosoto na dia vevela ura sa mota sa na vevela. Ko sa garunuria gu sira na ona tinoni vaipera, ko mai toni kesania pa ia susuverena tadira na tinoni vaipera sauniria.

35 Totonai sa kamu pa kekesana poni sa qai pogosia tu ira na tinoni vaipera si Paula, ura sa viva jola sa na tagigiri tadira na minete tinoni,

36 ko na minete tinoni sa qai vevela tututi, pira qarigu, <<Vamate palea sisa!>> qarigu.

I Paula sa nanaqe mulenia mekana

37 Ego ko qai tata toni tomenia pa leo ia susuverena tadira na tinoni vaipera, poni sa sa paranga laoia i Paula sa na kuta mamata tadira na tinoni vaipera, <<Ai vei ma boka parangigo mai ara sao?>> saunia.

Poni sa oe lao sa na kuta mamata tadira na tinoni vaipera, <<Qokolo, qu balaumua na paranga Qiriki sao?

38 Eo ko nake ao mei sa na tinoni Ijipi pa visa ina sa vaipera lao tana qavuna tana Romu beto ko sa toni laoniria pa qega sira ka made tina tinoni vaivamate!>> sau.

39 Poni sa paranga si Paula, <<Ara sa kai tinoni Jiu pa gugusu pa Tasosi pa ia pa

Silisia, ko na tinoniqu sosoto pa gugusu poreveveina isa sara. Qa tepago, mu vamalumusiu mai ko ma parangaria ira na tinoni pira,>> sau.

40 Ko tonai sa vania na vinamalumu na kuta mamata tadira na tinoni vaipera sisa, poni sa turu pa kekesana si Paula ko sa alaka vamomokoniria na limana sira na tinoni. Ko tonai qai noso beto ira doru, poni sa paranga lao pa paranga Aramaiki sisa.*

22

1 <<Ka visa tavitiqu na tamaqu! Mu vainongoro lame taqu ko ma nanaqe mulenisiu kopira,>> sauniria.

2 Ko totonai qai nongoronia sa paranga Aramaiki i Paula, poni sa qai okoto noso kununu beto sira. Poni sa podalai paranga si Paula, pira sau,

3 <<Ara sa kai tinoni Jiu, na podoqu pa Tasosi pa ia pa Silisia. Na lavataqu pa gugusu pa Jerusalema lani sara, beto ko na sikuluqu tai Qamalieli, ko qa tavagigalainia ko qa tuti vikivokotoria ara sira na Vavanau tadira na tamada, beto ko qa ngangali viviitiginia ara sa na Tamasa vei puputa tugu qu vei agou pa rane pa ngeni api.

4 Ko ira qai tutia na Soana tana Bangara api sa qa komiti vivikereria tugu ko qa vamateria tugu ara. Qa piuria sira na marene na rereko beto ko qa vatomeria pa ruma vaipiu.

5 Ko na kuta iama lavata beto ira doru tinoni mamata pa kauniseli mai boka vavakato vanigou gu sa na veveiqu ara. Ura tadira tugu qa tekuniria ara sira na leta qai kuti vaniria ira ka visa tinoni Jiu pa Damasikasi, ko ara sa mana piuria beto mana toni muleniria pa Jerusalema sira ko mai tavakilasa qarigu.

I Paula sa vavakatonia nona gabala (Roiti 9.1-19; 26.12-18)

6 Ego ko totonai qa korapa lalaoqua sara ko qa tata kamu pa Damasikasi na papada vei na korapa rane, poni sa gona vasiboro pa vailivutaiqu ara sa kai kabere vaivakeana jola na koko veina pa noka.

7 Poni qa vukele gore tu pa peso sara beto qa nongoria sa kai ovovele, pira sau, <Saula! Saula! Ai sa vei ko qu korapa komiti vivikeresiu ara sao?> sau.

8 Poni qa oe sara, <I sei sao, Bangara?> qau.

Poni pira saunisiu, <Ara Jisu pa Nazareti sapi, ara isa qu korapa komitia ao,> sau.

9 Ko ira na tinoni qai tutisiu sa qai batiadia tugu sa na kabere, ba qaike nongoro vaia sa na ovovelena na tinoni sa korapa paranga lamesiu ara.

10 Beto qa nanasa sara, <Na sa mana roitinia sara, Bangara?> qau.

Poni sa na Bangara pira saunisiu, <Mu turu, ko mu tome lao pa Damasikasi. Ketakoi mina taule vanigo sisa doruna vei qu taudukunia ko muna roitinia ao,> sau.

11 Ba qake boka babata sara, ura sa valeqasiu na kabere vaivakeana. Ko ira gu na tinoni qai tututisiu sa qai arua na limaqu ko qai tita laonisiu pa Damasikasi.

12 Ego ko na suverena tugu ketakoi sa kai tinoni na isongona i Hananiasi. Kai tinoni sa vatabe vatalea na Vavanau beto ko sa tapangaga jola tadira doru tinoni Jiu qai suvere pa Damasikasi sisa.

13 Ko isa sa lame taqu ko sa turu pa kekerequ, beto pira sau, <Saula, tasiqu! Mu babata tu sao!> sau. Ko pa totoso tugu isa sa qa babata sara, ko qa enga batia gu sisa.

14 Beto sa pira saunisiu, <Na Tamasa tadira na tamada sa tei vilego tu sao ko muna gigilai sa na ona nyorogua, muna batia sa na ona nabulu tuvisina, beto ko muna nongoro sosotoa sa na ovovelena isa.

15 Ura kode muna kai tinoni vavakato tana sao ko muna vavakatonia tadira doru tinoni sisa vei qu batia beto qu nongoria.

16 Ko kopira na sa mule qu verania? Goto mu turu ko mu tapaputaiso, beto mu kiu alili lao pa isongona isa ko mai tavalioso sira na mua sela,> sau si Hananiasi.

I Paula sa tagarunu lao tadira na Tinoni Karovodi

17 Ego ko sa kamua totonai qa gabala mule pa Jerusalema ko totonai qa korapa vavara pa kakabarena zelepade, poni sa qa batia ara sa votu taqu sa kai dodogoro.

18 Qa batia ara sisa, pira saunisiu, <Sisiqarai, mu taloa votu sisiqarai pa Jerusalema! Ura kode maike vasosotoa ira na tinoni sa na veveiqu ara muna vavakatonia ao,> sau.

19 Ba pira qau sara, <Bangara, ira tugu pira qai gigilaidia sa ara sa qa vatomeria pa ruma vaipiu beto ko qa mamajaria tinganai vei doru ruma vavaikamuna sira qai vasosotogo ao.

20 Ko totonai qai vai vamatea si Sitivini isa sa vavakatonia na veveimu ao, poni sa ara tugu sa kame qa somana vaegoa sa na mate tana beto ko ara tugu qa kole kopuniria sira na poko tadira qai vamatea i Sitivini,> qau.

21 Poni pira saunisiu sisa, <Mu taloa riu! Ura ara mana garunu laonigo pa souna tu tadira na tinoni karovodi sao,> saunisiu,>> sau si Paula.

* **21:40** Na paranga Qiriki sa pojai sa na paranga Hiburu sau, ba na paranga Aramaiki gu sa sa korapa toana totonai ko palu na paranga Aramaiki gu sa qai gigalania na paranga Hiburu. Doria tugu vei pa 6.1; 22.2; 26.14.

I Paula kai tinoni tapausuna pa qavuna Romu

22 Ego ko qai kole tugu nonongorodia ti Paula sira na tinoni, ba isa tugu sa pojaria isa sira na paranga aipira, poni sa qai mekarai kuku vevela votu beto sira, pira qarigu, <<Varijo palea pa kasia gusu sa na tinoni api! Ura nake padana mina toa sisa! >> qarigu.

23 Ko qai kole vevela tagigigiri beto qai iriruniria pa nulu sa na dia poko beto qai kole repo iaparainiria pa nulu sa na kavuru peso sira na tinoni.

24 Poni sa totonai qai korapa vei inara ira, sa sa garunuria na kuta mamata tadira na tinoni vaipera sira nona tinoni, ko qai toni tomenia pa ia susuverena tadira na tinoni vaipera si Paula. Beto sa sa garunuria ko mai mamajai sisa ko mi boka ululenia isa sa na ginugua sa sa qai iranga tagigigirinia ira na tinoni Jiu sisa sau.

25 Ko totonai qai korapa piko tari vakolenia ko mai mamajai qarigunia sisa, poni sa sa parangia i Paula sa kai tinoni mamata gogoto sa korapa turu tata tana, <<Ai sa vei, na tavamalumuna tugu pa vavanau sa na tinoni tapausuna tana qavuna Romu sa mina tamaja vei mina oqoro tapitu ko mina oqoro tagigila sa na sela tana?>> saunia.

26 Totonai sa nongoria na tinoni mamata gogoto sa na nanasa ti Paula, poni sa lao sa tana kuta mamata tadira na tinoni vaipera ko sa parangia, <<Qokolo, na sa mu roitinia qugu sao? Na tinoni api sa na tinoni tapausuna tana qavuna pa Romu sapi! >> saunia.

27 Poni sa lao sa na kuta mamata tadira na tinoni vaipera ko sa nanasia si Paula, <<Mu ule vanisiu, kai tinoni tapausumu tugu tana qavuna pa Romu sao?>> saunia.

<<Gua,>> sau si Paula.

28 Poni sa paranga sa na kuta mamata tadira na tinoni vaipera, <<Ara nake poata leleo tu qa valaonia beto qa soni isongia sa na neqi ko qa tapausu tana qavuna pa Romu sara!>> saunia.

Poni sa oe lao si Paula, <<Uvao, goto ara na podo tapausuqu tugu tana qavuna Romu!>> saunia.

29 Ego pa totoso tugu isa qai togolo mule sira na tinoni mai pipiqolia ko mai nanasa vivilotia si Paula qarigu. Beto ko na kuta mamata tadira na tinoni vaipera ba sa matagutu tugu sa totonai sa gigilai sa kai tinoni tapausuna tana qavuna Romu sisa ba sa tei piunia tu na seni.

I Paula sa turu pa moedi ira na kauniseli

30 Ego ko sa nyorogua gigila vatalea tugu na kuta mamata tadira na tinoni vaipera sa na kutana sosoto vei beto qai jutua ira na tinoni Jiu si Paula. Ko sa jola na bongi ko na ranena, poni sa sa ruvatia si Paula beto sa garunuria sira na kuta iama beto ira doru pa kauniseli ko mai vaikamu sauniria. Ko qai vaikamu beto tu ira doru poni sa sa toni gorenia isa si Paula ko sa vaturua pa moedi ira doru.

23

1 Ego ko sa do tari vatotogasaria i Paula sira pa kauniseli, beto pira sau, <<Ka visa tavitiqu! Qa vaokoto vatalea pa monana jongana ara sa na qua roiti lao tana Tamasa, ko sa kamu tu pa rane pa ngeni api,>> sau.

2 Poni sa garunuria tu i Hananiasi, na kuta iama lavata, sira kaki qai turu kekeria si Paula ko mu poaria na mangana sauniria.

3 Poni sa paranga lao tana si Paula, <<Mina poarigo tugu na Tamasa sao, ao na babana lulasana sa tapedi vakeka pa peguruna! Qu toqo pitusiu ara pa soanana na Vavanau ti Mosese sao, ba qu tei majai tu ao sa na Vavanau ura qu vaigarununia ko ma tapoara sara!>> sau si Paula.

4 Poni ira kaki qai turu kekeria sa pira qarigu, <<Qokolo, ko isa tugu na kuta iama lavata tana Tamasa sa qu poja sasaea ina!>> qarigunia.

5 Poni sa paranga si Paula, <<Ka visa tavitiqu, qake gigilai ara sa na kuta iama lavata sisa. Ura pira tu sau sa na Kukuti Tabuna, <Na tinoni mamata tadira na mua bubutu tinoni sa muke poja vivikeria,> sau,>> sauniria.

6 Ego ko totonai sa dogoro gigalaria i Paula sa ira pa vaikamu isa sa kai pukuna sa ira na Sadusisi goto ira kai goto pukuna sa ira na Parese, poni sa sa vevela votu tadira na kauniseli sisa, pira sau, <<Ka visa tavitiqu! Ara sa kai Parese, beto ko na tuna tugu kai Parese. Na veveina gu na qua rarange kode ira qai mate sa mai turu mule qau sa qa korapa tapitunia ara lani!>> sauniria.

7 Isa tugu sa paranga vei inara i Paula, poni sa qai vaitoke vatatalegadia gu mekadi sira na Parese beto na Sadusisi, ko sa tapikatarua sa na vaikamu tinoni.

8 (Ura ira na Sadusisi sa qai pojai sa kepore na turumule pa mate, kepore na mateana beto kepore na gagala qarigu. Goto ira na Parese sa qai ule votunia sa koledia tugu sa doruna aipira qarigu.)

9 Ko sa lavata tu lalaona sa na vaivevela tadira, ko qai turu pa vaikorapaidi sira kaki Parese qai vaivagigalainia na Vavanau ko qai vaigua vaneneqi pa paranga, beto sa pira qarigu, <<Kepore sa kai sela tabe batia tana tinoni api! Kita pu kai gagala babi kai mateana tu sa parangia sisa!>> qarigu.

10 Ego ko sa lavata jola sa na vaivevela vaigua tadira ko sa matagutunia na kuta

23:5 Votu 22.28.

mamata tadira na tinoni vaipera sa kita mai koti vivikeria ira si Paula sau. Ko sa garunuria sira nona tinoni vaipera ko qai gore saputu teku varijoa pa vaikamu si Paula ko qai toni saenia pa ia susuverena tadira na tinoni vaipera.

11 Ego na bongina isa sa turu pa kekerena i Paula sa na Bangara, ko pira sau, <<Mu varene! Ura kai muqisi podeke vei tugu qu tei ule vaneneqinisiu tu pa Jerusalema, poni sa kode pa Romu ba muna vavakatonisiu mutugu sara,>> saunia.

I Paula qai kukitinia

12 Ego ko totonai sa rane neqa poni sa ira kaki tinoni Jiu qai vatoqoa sa na kukitina i Paula. Qai maulu tariniria mekadi sa maike teteku na buku koi vei tu mai vai vamatea si Paula qarigu.

13 Ko ira madengavulu jola tinoni sa qai mekarai vaivaegonia na kukitina i Paula api.

14 Ko qai lao sa tadira na kuta iama beto na tinoni mamata tadira na Jiu, ko pira qariguniria, <<Qe tei maulu tarinigei tu mekamei sagei ko meneke isongo meai kai gagani tinganai mene vamatea mai tu i Paula.

15 Ko kopira agou beto na kauniseli sa mu vanongoria na kuta mamata tadira na tinoni vaipera ko mi toni lagerenia tamugou si Paula, kale mi vei qu korapa nyorogua nyaqo vovotu vatalenia sa na veveina isa. Goto agei sa mene ovo verania sisa, ko totonai mina oqoro lao kamugou isa sa mene vamatea si Paula,>> qarigu.

16 Ba kai tuna marene na luluna rereko i Paula sa nongoro poai sa na roroqu mai ngui golomia i Paula qarigu ira, ko sa lao kamu sa pa ia susuverena tadira na tinoni vaipera ko sa mavo ule vania si Paula.

17 Poni sa kuku tekua i Paula sa kai tinoni mamata gogoto ko pira saunia, <<Na koburu marene api sa mu toni laonia tana kuta mamata, ura koleona sa kai sa mina lao pojania isa,>> saunia.

18 Poni sa tonia tugu kai mamata sisa ko sa lao kamu tana kuta mamata poni sa pira saunia, <<Na tinoni tapiuna i Paula sa sa kuku tekusiu beto sa garunusiu ko ma toni lamenia pa tamu sa na marene api, ura koleona kai sa mina pojanigo sisa sau,>> sau sisa.

19 Poni sa aru tamania na kuta mamata sa na limana na koburu marene isa ko sa toni riu kalenia, beto sa nanasia, <<Na sa sa qu nyorogua pojanisiu ara ao?>> sau.

20 Poni sa paranga sa na marene, <<Ira na tinoni Jiu sa qai tei vaivaegonia tu ko mai tepago ko vuka muna toni gorenia tadira na kauniseli si Paula, ko mina doro vei qai korapa nyorogua nyaqo vovotu vatalenia sa na veveina isa qarigu.

21 Ko ao kita mu loposoniria sira. Ura ira jola madengavulu tinonidi tugu ira sa qai korapa toqo golomo verania sisa. Ira na tinoni aipira sa qai maulu tariniria mekadi ko maike teteku na buku tinganai ko mai vaia mai tu si Paula qarigu. Ko kopira qai korapa vanaqiti gu, ko qai lokania gu sa tonai muna vaegoa na dia tepa ao,>> sau sa na marene isa.

22 Ego ko sa naqua na kuta mamata sa na marene api ko minake vavakato vania mule kai goto tinoni sisa vei sa kamu vanongoria isa sisa saunia, beto sa sa soni garunu vamule riua.

I Paula sa tagarunu gore ti Pilikisi na qavuna

23 Ego beto sa kukuria na kuta mamata tadira na tinoni vaipera sa karu ona tinoni mamata gogoto, ko pira sa poja veiniria, <<Mu vatanaria karu gogoto solodia, ka vitungavuluputa tinoni vaipera pa hose, beto karu gogoto tinoni aru opere. Mai vatana ko mai taloa riu na sia koloko kode bongi, ko mai riu tu kamu pa Sizaria sira.

24 Muna vatanaria tugu vei sa kaki hose ko mina tasurana vakamu vatale tu ti Pilikisi na qavuna si Paula,>> sauniria.

25 Ego beto sa kutia na kuta mamata sa kai leta, pira sa paranga vei.

26 <<Ara Kolodiasi Lusiasi.

Lao tana bangara qavuna lavata i Pilikisi.

Na paranga qeqera tamu.

27 Na tinoni api sa qai aru tamania ira na tinoni Jiu ko mai vai vamatea qarigu. Poni qa toniria lao ara ira na qua tinoni vaipera ko qa teku vasarea, ura qa gigilai sa kai tinoni tapausuna tugu tana qavuna pa Romu sisa.

28 Qa nyorogua gigila vatalea tugu ara sa na ginuana vei beto qai jutua isa, ko qa toni gorenia pa dia kauniseli.

29 Ko qa bati votunia sa na veveina gu kaki dia vaigua pa kalena na dia Vavanau sa qai jutunia isa, goto kepore sa kai sakasava sa roitinia vei bi pada tavamatenia babi tapiunia isa.

30 Beto ko totonai qa nongoronia qai kukitinia sisa, poni sa qake vera goto qa garunu vatuvisi vagorea gu tamu. Ira qai jutua isa sa qa tei pojaniria tu ko mai pogoso lao vavotua pa tamu sisa vei qai jutunia isa qauniria,>> sau.

31 Ego qai roitinia tugu ira na solodia sisa
qai tagarununia, ko qai toni bongi gorenia
pa gugusu pa Anitipatirisi si Paula.
32 Totonai sa rane neqa poni sa qai loaria
sira qai koi pa hose ko qai toni jola riu-
nia si Paula, goto ira doru solodia sa qai
gabala muledia pa dia ia susuverena pa
Jerusalema.
33 Goto ira qai jola riu sa qai kamu tu pa
Sizaria, ko qai lao vakarovia tana qavuna
sa na leta, beto sa qai loa vasuveria tana si
Paula.
34 Ego ko sa tiroa na qavuna sa na leta,
beto sa sa nanasania isa pai pikata gugusu
na koko lame veina si Paula. Totonai sa
nongoro tekua na qavuna na lame veina pa
Silisia sisa,
35 poni sa pira saunia, <<Kode mana non-
gorigo sao totonai mai kamu ira na tinoni
qai jutugo,>> sau. Beto sa garunuria sira
na ona tinoni kopu ko qai doro kopunia pa
ruma tana qavuna si Paula.

24

I Paula sa tajutu

1 Ego ko sa jola lima rane poni sa sa toni
goreniria pa Sizaria i Hananiasi na kuta
iama lavata sira kaki tinoni mamata beto
kai loea na isongona i Tetulosi. Ko qai
vavotua ira tana qavuna i Pilikisi sa na dia
tinajutuna i Paula.
2 Ego ko sa takuku vatome si Paula, beto
sa podalai vavotua i Tetulosi ti Pilikisi sa na
dia roroqu qai jutunia i Paula. Pira sau si
Tetulosi, <<Na suvere vabubuleai kakasana
sa qe isongia agei pa totoso tamu beto ko
soku bei sa aru vatalea na susuvere sa qe
batiria agei na puku tinoni api, ura koko vei
ao qu boka rove vakori lao momoe pa mua
vaitoni.
3 Ko pa doru soana beto pa doru ia ka ia qe
vatogaria pa qeqera lavata agei sira na roiti
aipira, bangara Pilikisi, ao na tapangagamu
jola.
4 Ba qake nyorogua varagatia ara sa na
mua totoso, goto qa tepaigo gu ara sao ko
pa mua vairoqu jongana sa mu vainongoro
lame pa mei paranga iketena api.
5 Qe bati votunia agei sa na tinoni api
sa na tinoni vapidoko tapata beto sa arar-
ianiria na vaigua tadira doru tinoni Jiu pa
doru eqa sapi. Ko isa tugu sa sa mamatania
kai puku minete tinoni qai gigalaniria na
tinoni Nazareti.
6 Beto ko sa podalai vapajia tugu isa sa na
kakabarena zelepade, ko sa vei sa qe aru
tamania agei sisa.*
8 Pana tana muna boka nanasa vivilotо-
nia mekamu ko kode muna boka bati vo-
tuniria mekamu ao sira na sakasava qe ko-
rapa jutunia isa agei aipira,>> sau si Tetu-
losi.
9 Beto sa qai somana jutua mutugu ira na
mamata tadira na tinoni Jiu si Paula, ko sa
sosoto tugu sisa sa pojai i Tetulosi qarigu.

I Paula sa nanaqe mulenia pa moena i Pilikisi

10 Ego ko totonai na qavuna sa ebo sae
laoa si Paula, poni sa paranga si Paula, pira
sau, <<Na tagigilana sa sa tei soku aoro tu
sa na tinoni vaipitu tana puku tinoni api
sao, ko sa vei sa ara qa qera vivitigi ko
mana paranga nanaqe mulenisiu mekaqu
pa moemu ao.
11 Mekamu ba muna boka gigilaimua gu
sa sa oqoro jolania ka manogarua rane gu
qai koni jola inara sa qa sae vatarasae pa
Jerusalema sara.
12 Ko qaike batisiu ba kole vaigua paranga
tavitia kai tinoni pa kakabarena zelepade,
babi ba kole araria vatagigiriria ira kaki
tinoni bi pa ruma vavaikamuna babi pa kai
ia pa gugusu lavata api sara.
13 Beto ko kepore vavagila kai sosotona
mai boka vabatinigo sira na sakasava qai
jutunisiu ara aipira.
14 Goto api sa ma ule votunia gu ara tamu:
na Soana tana Bangara isa qai gigalania na
soana selana qarigunia ira pira sa qa tutia
ara. Ko qa vatarasaea ara sa na Tamasa
tadira na tamamei pa moa beto ko qa va-
sosotoria tugu ara sira doru sakasava qai
takuti pa Vavanau ti Mosese beto pa kukuti
tadira na tinoni kokorotai.
15 Qa vasosotoa tugu ara sa na Tamasa
vei tugu qai vasosoto vei ira pira, ko kode
mina koleona sa na totoso totonai mai turu
mule pa mate sira na tinoni tuvisidi beto na
tinoni ikeredi qau tugu.
16 Ko sa vei sa qa podeke vivitigia ko ma
isongia na monana kaberena pa moena na
Tamasa beto pa moedi ira na tinoni doru
totoso qau.
17 Ko pa liguna qai jola soku aoro toto vei
qa taloa pa Jerusalema poni sa ma mule
kamu ko ma pogoso vaniria kaki vaivana
ira na qua puku tinoni qau, poni sa qa kamu
beto ko qa vavakukuvu tugu vei.
18 Ko totonai qa tei vaokotia tu na vu-
vulasa valioso ara sa beto qai batisiu pa
kakabarena zelepade, ba kepore tugu sa
kai minete tinoni babi kai vaivevela tinoni
totonai.

* **24:6** Kaki kukuti nake loka leleludi sa qai jokelia na pikata 6 na pikata 8 beto qai valao tugu vei na pikata 7, ko pira sau:
<<ko qe nyorogua pitua tugu pa tutina na mei Vavanau agei sisa. 7 Ba sa lame si Lusiasi na kuta mamata tadira na tinoni
vaipera ko sa saputu teku variunigei pa limamei sisa, 8 beto sa sa garunuria sira qai jutua isa ko mai lame pa moemu ao
sau.>>

19 Goto ira kaki tinoni Jiu na koko lame veidi pa Esia tu sa qai korapa suvere totonai. Ko ira tu sa sa pada bai kamu pa tamu ko bai talesiu sara vei bi koleona kaki dia tinajutu lame taqu.
20 Ba minake vei sa ira gu inara ropi mai ule vanigo sa na sela taqu qai bati votunia totonai qa turu pa moena na kauniseli.
21 Ba kepore mutugu, goto api gu sa kai paranga qa vevela votunia ara totonai qa turu pa vaikorapaidi ira: <Na veveina gu na turumule pa mate sa qa tapitunia ara tamugou pa rane pa ngeni api,> qau sara,>> sau si Paula.
22 Ego ko sa tei gigila vataleona tu i Pilikisi sa na veveina na Soana tana Bangara. Ko totonai sa beto paranga i Paula poni sa sa patei palea isa sa na vaikamu, beto pira sa poja veiniria sira, <<Totonai mina lagere tu i Lusiasi na kuta mamata tadira na tinoni vaipera, sa mana doro vivilotia ko mana pitua ara sa na vaigua tamugou api,>> sau.
23 Beto sa garunia sa na tinoni mamata gogoto ko mi kopunia si Paula, beto ko minake tapiu vivitigi, beto ko maike tasuqutu tugu vei sira na tavitina ko mai boka lame ovikia na tokania sisa saunia.

I Paula sa vavakato tadira Pilikisi i Durusila

24 Ego sa jola kaki rane poni sa sa kamu si Pilikisi beto i Durusila na maqotana, ko na maqotana isa sa kai rereko Jiu. Ko sa kukua i Pilikisi si Paula ko sa vainongoronia tana sa na veveina na rangena na Karisito i Jisu.
25 Ko totonai sa kole vavakatonia i Paula sa na veveina na toa tuvisina, na toa aru mulenia pa ikerena, beto na vaipitu sa korapa lame pa momoe, poni sa matagutu si Pilikisi, ko pira sau, <<Koi, jongana, kopira mu riumua mai. Tonai mana tekua kai totoso jongana mule poni kode mana kukugo,>> saunia.
26 Ba sa kole tugu mavo rorove nyoroguania i Pilikisi sa palu mina vania kaki poata i Paula sisa sau, ko sa vei sa na dori soku totoso tugu sa kukukua ko sa vavavakato tavitia si Paula.
27 Ego ko sa jola karu aoro, poni sa turu sa na qavuna beina i Pilikisi, i Posiasi Pesitasi. Ba sa nyoroguania ko bai qerania ira na tinoni Jiu sau si Pilikisi, ko sa loa vasuvere jola palea pa ruma vaipiu si Paula.

25

I Paula sa tepai na vaituti tana kuta bangara pa Romu

1 Ego ko sa jola gu kue rane toto vei sa kamu toga pa pikata gugusu isa si Pesitasi, poni sa sa taloa pa Sizaria ko sa sae pa Jerusalema.
2 Ko ketakoi qai lao vavotua tana ira na kuta iama beto na mamata tadira na tinoni Jiu sa doru sakasava qai jutunia i Paula. Beto qai tepai ira si Pesitasi
3 ko mi tokaniria ko mi vamule salea pa Jerusalema sisa qarigu, ura sa tei koleona tu sa na dia kukiti ko mai vamatea sisa totonai mina korapa sasaleona pa soana isa qarigu.
4 Poni sa oeria i Pesitasi sira, <<I Paula sa korapa takopu pa Sizaria tu, ko ara ba nake sovaina beto mana taloa gore ketakoi.
5 Ko ira na miu tinoni poreveveidi gu agou sa mai tuti goresiu sara, ko vei mina koleona kaki sela tana tinoni api poni sa ketakoi mai tutinia sisa,>> sauniria.
6 Ego ko ka vesu babi manogaputa rane tu sa sa suvere mai tadira si Pesitasi, beto sa sa mule gore pa Sizaria. Ko sa jola kai bongi ko na ranena gu poni sa sa toqo pa totoqona vaituti si Pesitasi beto sa vaigarunu ko qai toni kamunia si Paula.
7 Ko totonai sa bola tome si Paula, poni sa qai turu vailivutainia ira na tinoni Jiu koko lageredi pa Jerusalema sisa. Ko na kubo sakasava ikikeredi sa qai jutunia isa, ba qaike boka ule pipikata vatalenia ira na sosotona sira na sakasava qai jutunia isa.
8 Ego beto sa paranga nanaqe mulenia mekana si Paula, pira sau, <<Kepore kai sela ba roitinia sara, ko ba majai na Vavanau tadira na Jiu, ba vapajia na kakabarena zelepade, babi ba vakeporea i Siza na kuta bangara pa Romu,>> sau si Paula.
9 Ba i Pesitasi sa nyorogua vaqeraria sira na Jiu, ko pira sa oe veinia si Paula, <<Ai vei, qu nyorogua sae pa Jerusalema, ko ketakoi ma pituria ara sira na sakasava qai jutunigo aipira?>> sau.
10 Poni sa paranga si Paula, <<Pa moena tugu na totoqona vaipitu ti bangara Siza ketakoi mana boka tapitu sa qa korapa turu sara. Kepore kai sela ba roitinia tadira na Jiu sara, ko ao ba qu gigila vataleamua tugu sisa.
11 Vei ba roitinia kai sela ko sa pada mana tavamatenia ara sisa, poni sa qake daiquania ara sa na mate. Ba vei mina kepore sa kai ginugua vei qai korapa mulongo jutu goboro veinisiu ira pira, poni sa kepore mutugu sa kai tinoni mina boka mulongo vakarovo laosiu tadira sara. Ara qa tepai ko i Siza tu mina pitusiu!>> sau si Paula.
12 Ego ko pa liguna sa vavakato tavitiria mai ira na ona tinoni vaitokai pa roroqu si Pesitasi, beto sa sa oe lao sa ti Paula, <<Pana ti Siza tu qu tepai ko muna tapitu sao, ko ti Siza tugu sa muna lao,>> saunia.

I Paula sa turu pa moedi ira Aquripa beto i Benike

13 Ego ko sa jola kaki rane poni sa qai kamu pa Sizaria sira Aquripa na bangara

beto i Benike, ko mai kamu gogosoro vakamua si Pesitasi qarigu.
14 Ko qai toi dori suveredia tu ketakoi ka vivisa rane, poni sa sa vavakatonia i Pesitasi tana bangara sa na veveina i Paula. Pira sau sisa, <<Qokolo, koleona sa kai tinoni sa loa vasuvere jola pale pa ruma vaipiu lani i Pilikisi.
15 Ko totonai qa sae kamu pa Jerusalema sara poni sa qai ule vanisiu na veveina ira na kuta iama beto na tinoni mamata tadira na Jiu, beto ko qai tepai tugu ko ara ba pitu vaikeria sisa qarigu.
16 Ba qa pojaniria ara sa nake tuti tamigei na tinoni Romu sa mene loa valaoa tadira nona kana sa na tinoni sa tajutu totonai qai oqoro vaikamu ko bai vaigua mai sira na ona kana beto ko isa. Ko minake tavaloa lao sisa vei bi oqoro taleria isa sira na tinoni qai jutua beto ko totonai bi oqoro nanaqe mulenia mai mekana sisa pa tinajutu qai jutunia sisa qauniria.
17 Ko totonai qai kamu lani sira, poni sa qake vera mule sara goto sa jola gu kai rane poni sa qa toqo gu pa totoqona vaituti sara, ko qa vaigarunu ko sa tatoni tome gu sa na tinoni api.
18 Ko qai turu sira na tinoni qai jutua isa ko qai vavoturia sira na dia tinajutu, ba kepore sa kai dia tinajutu ba doro veinia kai roiti selana ara.
19 Goto kaki ginugua veveina gu na dia soana vinatarasae sa qai jutunia isa beto ko na veveina gu kai tinoni matena i Jisu, ba i Paula sa pojai sa sa korapa toaona sisa sau.
20 Ko ara ba qa rura talea sa na ginugua api, ko qa nanasia si Paula kita pu nyorogua sae pa Jerusalema ko ketakoi mi tapitunia isa sira na veveina na sakasava aipira qaunia.
21 Ba i Paula sa tepai ko mi takopu gu lani ko mi verania tu isa sa na vivile tana kuta bangara Romu sau. Ko qa garunuria ara sira na tinoni kopu ko mai kopunia gu tinganai mana garunu laonia ara ti Siza sisa qauniria,>> sau si Pesitasi.
22 Poni sa paranga lao ti Pesitasi si Aquripa, pira sau, <<Qokolo, qa nyorogua nongoria mekaqu ara sa na tinoni isa,>> sau.

Poni sa paranga si Pesitasi, <<Mu vera gu ao. Kode vuka gu muna nongoria ao sina,>> saunia.
23 Ego ko sa jola na bongi ko na ranena, poni sa qai kamu vababangarai sira Aquripa i Benike ko qai tome lao pa ia vavaikamuna tadira soku tinoni. Ko qai somana tome tavitiria tugu ira karu sira na kuta mamata tadira na tinoni vaipera beto ira na tinoni poreveveidi pa gugusu isa. Ko pa liguna isa sa vaigarunu si Pesitasi ko qai toni tomenia si Paula.
24 Beto sa paranga si Pesitasi, <<Bangara Aquripa, beto ko agou doru qu mekarai somana vaikamu lani, mu doria sa na tinoni api! Isa na tinoni ira na minete tinoni Jiu doruna qai tepa vivitiginisiu ara pa Jerusalema beto vei tugu pa Sizaria lani, ko qai kuku vevelania sa nake padana mina toa lalaona sisa qarigunia.
25 Ba ara qake batia kai sakasava selana sa roitinia ko bi pada tavamatenia isa, ba mekana sa tepai sa ti Siza tu mi lao tapitu sau ko tana tu mana garunu laonia.
26 Ba na kuta ginugua veveina na tinoni api mana kuti laonia ara tana kuta bangara sa qake gigilai, ko sa vei sa qa toni lamenia pa moemiu agou ara sa na tinoni api, ba na kuta nyorogua sa pa tao bangara Aquripa. Ko pa liguna mina taroiti sa na doro vilotona na tinoni api, poni sa mina pore manugu mana kutia sara.
27 Ura sake doro jonga taqu sa vei mana garunu riunia na tinoni tapiuna vei manake ule pipikataniria ara sira na sela sa tajutuniria isa,>> sau si Pesitasi.

26

I Paula sa nanaqe mulenia mekana pa moena i Aquripa

1 Ego beto sa paranga lao ti Paula si Aquripa, pira sau, <<Kopira qu tavamalumu gu sao ko muna parangania na veveimu mekamu,>> saunia.

Poni sa alakania na limana si Paula, beto sa paranga nanaqe mulenia mekana, pira sau,
2 <<Bangara Aquripa! Qa doro veinisiu mekaqu qa pera qa turu pa moemu ao sara ko mana nanaqe mulenisiu mekaqu sa pa doru ginugua qai gogorenisiu ara ira na tinoni Jiu.
3 Qu tei gigila vatataleriamua tu ao sira doruna uana beto na toa vaigua tadira na tinoni Jiu, ko sa vei sa qa tepaigo ara sao ko mu vainongoro lame taqu.
4 Na veveina na toa qa toania ara toto vei tu na koburuqu ko podalai tu pa qua toa tadira na qua puku tinoni beto pa Jerusalema sa qai gigila betoriadia ira doru tinoni Jiu.
5 Qai gigila vatalesiudia na totoso kakasana, ko vei mai nyorogua vavakatonia sa boka gu. Qai gigilaidia ira sa pa puku tinoni sa tuti vikivokotia na vinatarasaena na mei Tamasa, qa toa vei kai Parese sara.
6 Ko kopira qa turu tapitu pa moemiu agou sara pa ginuana qa vera gelenia ara sa na taringunguti sa vaniria na Tamasa ira na tamamei pa moa.
7 Ko na taringunguti tugu isa sa qai kole vera gelenia ira ka manogarua mei bubutu ko qai vatarasaea na rane na bongi sa

na Tamasa. Ko na vera gelena gu na taringunguti isa sa qai jutu talenisiu ara ira na tinoni Jiu, bangara Aquripa.

8 Ai sa vei sa quke boka tu vasosotoa agou sa na Tamasa sa vaturu muleria pa mate sira qai mate?

9 Ara mekaqu perangana ba qa rove veinia mana kanai tugu sa na isongona i Jisu pa Nazareti, ko mana roitiniria soku nganganguluu qau.

10 Ko qa roitiniria ara pa Jerusalema sira na nganganguluu aipira. Qa teku neqi tadira na kuta iama, ko soku sira qai tutia na Bangara qa vatomeria pa ruma vaipiu. Beto ko totonai qai tapitu ko mai tavamate sira na tinoni vevei ira, poni sa qa somana vaegoqua tugu sara.

11 Beto ko pa doru ruma vavaikamuna soku totoso qa vakilasaria beto qa jujukuria ko mai poja vivikeria sa na dia vinasosoto. Beto ko sa koi vei pugelesiu na tagigiri ko pa goto gugusu tu ba qa nyaqo tututiria tugu ko qa koti vivikereria sira.

I Paula sa vavakatonia na ona gabala (Roiti 9.1-19; 22.6-16)

12 Ego ko qa korapa tugu roitiniria na roiti vevei ira sa qa lao pa Damasikasi pa neqi beto na vinamalumu tadira na kuta iama sara.

13 Ko, bangara, na korapa rane totonai qa korapa lalaoqua pa soana ara, poni sa sa malara koko vei pa noka sa kai kabere sa kabere jolania na tapo ko sa gona pa vailivutaiqu ara beto ko ira qai tutisiu ara.

14 Ko qe vukele gore beto pa peso sagei doru, beto ara qa nongoria sa kai ovovele sa paranga lame taqu pa paranga Aramaiki, pira sau, <Saula, Saula! Ai sa vei ko qu komitisiu ara sao? Sa tapata jola muna takai ao sa na gou geana tana tinoni sa totolinigo,> sau.

15 Poni qa nanasa sara, <I sei sao, Bangara?> qau.

Poni sa oe sa na Bangara, <Ara si Jisu isa qu korapa komitia ao.

16 Ba mu tatakole ko mu turunia na nenemu inara! Ura na ginuana qa votu pa tamu sara sa ura qa tei udukigo tu sao ko muna nabulunisiu ara beto ko muna vavakatoniria sira na sakasava qu batiria beto ko ira na sakasava kode mana vabatinigo.

17 Kode mana vasarego ara sao tadira na mua tinoni mekamu beto ko tadira na tinoni karovodi, tadira doru ketakoi mana garunu laonigo ara.

18 Kode muna revangaria ao sa na matadi ira, ko mai gabala loa pale ira sa na rodomo ko mai lame pa kabere beto ko mai loa pale sa na neqi ti Setani ko mai lame tana Tamasa. Ko tonai mai gabala sa mina taleoso na dia sela beto ko mai somana isongo tavitiria ira qai tavalioso tonai qai rangesiu ara,> saunisiu.

I Paula sa pojai nona roiti

19 Ko inara sa vei sa, bangara Aquripa, qake nongoro vapelea mule ara sa na dodogoro lagere veina pa noka.

20 Goto podalai tugu pa Damasikasi beto pa Jerusalema, ko mi lao pa doru gugusu Jiudia beto vei tugu tadira na tinoni karovodi, sa qa kole taraenia ara sa na veveina mai loai na dia sela ko mai gabala mule tana Tamasa, beto mai roitiniria ira sa na roiti mina ulenia qai gabala qauniria.

21 Ko pa ginugua gu aipira sa qai aru tamananisiu ira na tinoni Jiu ara totonai qa korapa pa kakabarena zelepade, ko qai podekia ko mai vamatesiu qarigu.

22 Ba qa isongia gu ara sa na vaitokai tana Tamasa kamua tugu pa rane pa ngeni api, ko kopira qa turu lani ko kopira mana vavakato tamugou doru tinoni, ikete na lavata. Ba kepore mutugu sisa mana vavakatonia goto isa tugu ira na tinoni kokorotai beto i Mosese qai koroto vakolenia kode mina gore votu qarigu.

23 Ko isa qai korotonia ira sa na Karisito mina gosoria na vitigi beto ko isa sa na tinoni momoe mina turu mule pa mate, ko mina ule votunia na kabere tadira na tinoni Jiu beto tadira na tinoni karovodi,>> sau si Paula.

I Paula sa tepai i Aquripa ko mi vasosoto

24 Ego totonai sa korapa paranga nanaqenia mekana vei inara i Paula, poni sa sa vevela lao si Pesitasi, <<Paula, qu tuturu sao! Na gigalai lavata qu isongia sa sa vatuturigo!>> saunia.

25 Poni sa oe lao si Paula, <<Qake tuturu sara, bangara lavata! Ira na paranga sosotodi beto na tavagigaladi gu sa qa korapa pojaria ara.

26 Ti bangara Aquripa isa qa korapa paranga laoa ara sa na sakasava aipira sa sa gigilariaona. Qake boka vasosotoa ara sa vei bike gigilai isa sa na sakasava aipira biu, ura nake pa ia paena qai taroiti sa aipira.

27 Bangara Aquripa, qu vasosotoria tugu ao sira na tinoni kokorotai? Qa gigilaiqua ara sa qu vasosotoria tugu ao sira!>> sau si Paula.

28 Poni sa paranga lao ti Paula si Aquripa, <<Pana totoso papakana vei aipira ai vei qu rorovea kode muna pelukia ao sa na roqugu ara ko mana vasosotoa ara sa na Karisito?>> sau.

29 Poni sa paranga si Paula, <<Na qua vavara lao tana Tamasa, sa vei bi pa totoso papakana babi na kakasana, sa nake ao gu mekamu goto ira doru tugu vei qai korapa

vainongoro lame taqu pa ngeni aipira sa bai vei ara qau, goto isa gu qa tapiu vei ara pira sa buke vei qau,>> sau.

30 Ego beto sa turu sa na bangara i Aquripa, na qavuna i Pesitasi, i Benike, beto ko ira qai toqo tavitiria,

31 ko totonai qai taloa riu sa qai kole vaiparanga, pira qarigu, <<Kepore kai sela bi pada tavamatenia babi tapiunia sa na tinoni api,>> qarigu.

32 Beto sa paranga lao ti Pesitasi si Aquripa, <<Bi boka taruvata gu sa na tinoni api vei bi oqoro tepa lao ti Siza,>> sau.

27

I Paula sa toka taloa lao pa Romu

1 Ego ko sa tavatuvisi sa mene toka lao pa Itali sagei qarigu. Ko i Paula beto kaki ira na tinoni tapiudi sa qai loa laonia pa kopu ti Jiuliasi, isa kai tinoni mamata gogoto pa kai puku minete vaipera tana kuta bangara pa Romu.

2 Ko qe koi sagei pa kai vaka koko veina pa Adaramuteni ko sa korapa vatana ko mi toka lao vei tinganai vei ole pa Esia sau, ko qe toka riu. Ko sa tutigei tugu agei si Arisitakosi, na tinonina pa gugusu Tesalonika pa ia pa Masidonia.

3 Sa rane neqa sa qe lao paro pa Sidoni. I Jiuliasi sa vajongana lao sa ti Paula, ko sa vamalumia gu ko mina boka paro dogororia sira na ona baere ko mai boka iai pa kaki sakasava bi nyoroguania isa sau.

4 Totonai qe taloa pa Sidoni poni sa sa raja koimoagei sa na gava, ko qe rerege vapae vei tu pa nusa Saeparasi.

5 Ko qe katapa vei tu pa kale Silisia beto pa Pamipilia sa qe toka karovia sa na kolo lavata, ko qe gore paro pa gugusu pa Mura pa ia pa Lukia.

6 Ketakoi sa bati vaia na tinoni mamata gogoto sa kai vaka Alekezadaria sa korapa mi toka lao vei pa Itali sau, ko sa vakoigei mule pa vaka isa.

7 Qe toka mamavo lao na soku rane beto ko pakona beto qe paro pa kekele pa Kinidasi. Na gava sa dori neqi ko qeke boka toka vatuvisi lao, ko qe gabala vapae gore vei gu pa nusa Kiriti ko qe katapa vei pa kekele Salamone.

8 Qe babata kaurai pa nusa Kiriti ko pakona beto qe kamu sa pa kai ia na isongona pa Koqu Bulena tata pa gugusu pa Lasaia.

9 Ego ko qe dori suvere sovai mai tu ketakoi sagei ko sa kamua gu sa na totoso sa tapata mai lekogo na vaka, ura na rane vavakukuvu vuvulasa tadira na Jiu sa tei jola tu ko sa kamua gu sa na totoso rane bongi. Ko sa parangaria i Paula sira,

10 <<Ka visa tavitiqu, ara qa doria sa kode mina kolea na tapata sa na rerege tadagita beto soku sakasava tana aru vikereria. Ko nake susurana gu beto na vaka sa kode tana nganguluria, goto na toa tugu tadira na tinoni vei,>> sau.

11 Ba na tinoni mamata gogoto sake vasosotoa sa na parangana i Paula, goto na kapini beto na tinoni poreona vaka tu sa sa nongororia.

12 Na koqu tititina api sa nake ia jongana mina kole vera vajolania na totoso lomoso. Ko na kubodi ira na tinoni sa qai nyoroguania tugu ko bai taloa rijo tugu pa ia isa ko vei bi boka sa bai lao vajolai na totoso lomoso pa Poinikisi, ura kai koqu tititina pa nusa Kiriti sa sa bata kaurai vei pa kale suvu tapo sa ketakoi qarigu.

Na ranebongi pa kolo

13 Ego ko totonai sa podalai ivu mamavo turu vei pa kolo pa kale kauraina na nusa sa na gava, poni sa qai roroqua palu mene boka gu toka lao sagei qarigu, ko qai kaoa sa na titi beto qe mavo babata kakatapa pa nusa pa Kiriti.

14 Ba oqoro sovai, poni sa sa bei mutu sa na gava ko sa turu kokorapa vei mutu pa kale sagere tapo beto pa narena na nusa sa na gava ranebongi.

15 Ko sa pogoso vapirua na gava sa na vaka, ko qe vaipera ko be vakole veinia pa koimoa sa na gava qeu ba qeke boka poni sa qe loa pale gu ko qe kole gu vapopogosonigei na gava.

16 Totonai qe katapa vei pa kai nusa ikete na isongona Kauda, poni sa pakona beto qe surana vamauru vatalea sa na tiqina na vaka.

17 Pa liguna qai ovulu surania ira sa na tiqi, poni sa qai piko pilu vamauru vaililivutainia na gasoro sa na vaka. Beto ko qai matagutunia kita mi lao gona papara pa bobole nagasa pa kolona pa babatana pa Libia sa na vaka qarigu, ko qai vagorea ko sa ragatia na vaka sa na titi beto sa qe vatutinia gu na gava sa na vaka.

18 Sa koi vei neqina sa na gava ko sa iru lao lamenigei, poni sa rane neqa sa qai podalai gogona vole paleniria sa kaki susurana pa vaka,

19 beto na rane vinaue sa qai gona vole paleniria sa kaki sakasavana na vaka.

20 Na tapo beto na seru sa qaike isongo tabata podeke, beto na ranebongi sa rajagei agei sa sake isongo mako gore, ko doru mei rorove vei mene taalo sa qai puju betodia gu sa totonai.

21 Ego ko pa liguna kubo rane ko qai oqoro tugu ganiadia pu gania sira na tinoni, poni sa turu pa moedi ira si Paula, ko sa

paranga, <<Ka visa tavitiqu! Vei bu nongorosiu ara ko tabeke taloa pa nusa Kiriti sa gita, poni sa tabeke gosoria gita sa na tapata api beto tabeke gona pale vivikereria sira na sakasava.
22 Ba kopira qa tepagou ara sagou ko mu varene pa roroqu! Kepore kame agou sa mina saivia nona toa, goto na vaka gu sa kode mina tapiara.
23 Ura pa bongi gu sa jola ina, sa sa lame turu tata taqu sa kai mateana tana Tamasa, isa na Tamasa sa isongosiu beto ko qa nabulunia ara,
24 ko pira saunisiu, <Paula! Muke matagutu, kode pa moena tu i Siza muna lao turu sao! Beto ko na Tamasa sa vasare vanigo ao sira doru qai koi tavitigo ao,> saunisiu.
25 Ko mu varene sagou, ka visa tavitiqu! Ura ara na qua vinasosoto tana Tamasa sa kode mina gore votu vei puputa tugu isa sa ule vanisiu isa.
26 Ba kode mina pogoso vapaparagita tugu na gava pa kai nusa pa peso sa gita,>> sau si Paula.
27 Ego ko sa kamua na bongi vinamanogamade sa kole pogoso lao lamenigei na ranebongi pa kolo Adiria ko sa tata vei pa korapa bongi, poni sa qai rorove sira na tinoni roiti pa vaka palu taqe tei ole paro tu pa abana sa gita qarigu.
28 Ko qai vadururu gorea sa kai gasoro sa tapikonia kai mamata pa kai uquna, poni sa qai gigilai sa sa rabeteputa savanga na lilisi gorena sa na kolo. Sa oqoro sovai poni sa qai vagorea mule sa na papadana poni sa qai gigilai sa manogalima savanga na lilisi gorena sa na kolo.
29 Ko qai matagutu kita me kole ole papara pa kaki ia papatuna qarigu, poni sa qai vagoreria pa tatava sa ka made titi beto sa qai kole vavara ko bi sisiqarai tu rane qarigu.
30 Ira na tinoni roiti pa vaka sa qai matagutu ko mai uku loa pale sa na vaka qarigu, ko qai vagorea pa ivere sa na tiqi beto sa qai kole roiti seseke vei mai vagore titi pa kale koimoa qarigu.
31 Poni sa paranga lao tana tinoni mamata gogoto beto ira na solodia si Paula, <<Vei maike suvere pa vaka sira na tinoni roiti aipira, poni sa kode munake boka tavasare sagou,>> saunia.
32 Poni qai lao tu ira na solodia ko qai koroto paleria sa na gasoro qai pikoni tiqi ko qai vaole palea sa na tiqi.
33 Ego ko totonai sa tata na rane poni sa sa garunuria i Paula sira doru ko mai mekarai teteku mai sauniria. Ko pira sauniria sira doru, <<Pa ngeni api sa na vinamanogamade raneda taqe kole vera sa gita, beto ko agou qu oqoro isongo tekua kai sa.
34 Ko sa vei sa qa tepa vivitigigou ara sagou ko mu somana teteku, ura muna vei tugu agou sa kode minake apulugou kai sa. Kode kepore kame agou sa mina saivia kai memeka lili vurungu pa batuna,>> sauniria.
35 Ko totonai sa beto paranga vei inara si Paula, poni sa tekua sa na bereti ko sa paranga jongana laonia tana Tamasa pa moedi ira doru, sa kipai beto sa tekua.
36 Poni qai tavaneqi sira doru ko qai somana teteku.
37 (Agei doru qe koi pa vaka sa agei karu gogoto vitungavulu vonomo.)
38 Pa liguna qai teteku vapote vatale, poni sa qai gona vovoleniria sa na vuiti sa tasurana pa vaka ko mi kopele na vaka qarigu.

Na vaka sa makele taporaka

39 Ego totonai sa koni sae sa na vovola rane, sa qaike dogoro pikatia ira na tinoni roiti pa vaka sa na ole poanana ketakoi, ba qai dogoro vaia sa kai koqu nanagasana ko vei mai boka sa ketakoi gu sa mai gore vapapara pale sa na vaka qarigu.
40 Ko qai maja rarabutu vadururu paleria pa kolo sa na titi, qai ruvata paleria sa na gasoro piko tarina na qelu tana gaiti, beto qai kao vasaea pa gava sa na tepe koimoa ko qai gona totoa gore sa na paparona.
41 Ba na vaka sa gore jule makelenia pa kai bobole nagasa pa kolona, ko na koimoana na vaka sa sake kanoko goto na voloso tatavana sa qai taloloku taria ko qai pipiaria na tovogo lalavata.
42 Ira na solodia sa qai roitinia sa kai roroqu ko mai vamate paleria sira na tinoni tapiudi qarigu, ura kita mai oqa paro ko mai uku riudia qarigu.
43 Ba na tinoni mamata gogoto sa nyorogua vasarea si Paula ko sa vanosoria ko qaike roitinia sa na roiti isa. Goto sa garunuria sira qai boka ponyu ko mai oqa momoe ko mai ponyu gore paro pa peso,
44 goto ira na suvere joladi sa mai aleria kaki papene babi na papene kakalesena na vaka beto mai ponyu tuti gore sauniria. Ko inara qai vei poni sa beto qai soni kamu vatale beto pa peso sira doru.

28

Pa nusa Melite

1 Ego ko totonai tu qe gore paro vatale beto sa qe gigilai sa na isongona na nusa isa sa pa Melite.
2 Ira na tinonidi ketakoi sa qai baeregei na vakamu vatatalegei, beto qai vatoa vanigei tugu vei na iku dadavangana ura sa podalai gu sa na okoro ko sa lomoso sa neqa.
3 Ko sa ivala teku rereqi iuku si Paula ko totonai sa korapa valaoria pa iku, poni sa sa

alangia na iku sa kai dole ko sa soqolo votu garata titiona pa limana i Paula.

4 Totonai qai batia ira na tinonidi ketakoi sa korapa garata titiona pa limana i Paula sa na manugu kare poni, poni sa qai vavaiparanga lao lame, <<Sosoto, qokolo! Kai tinoni vavarivai tugu sa na tinoni api! Sa boka ukunia tugu isa sa na ivere, ba na tamasa rereko i Tuvisi sake vamalumia ko mina toa sapi!>> qarigu.

5 Ba sa ipa lao pale pa iku i Paula sa na manugu poni, beto kepore tugu kai sa bi veinia si Paula.

6 Qai kole kokopunia sa kode mina bongo sa na limana babi mina vukele mate vasiboro sisa qarigu. Ba sa sovai qai kole vera na dodoro kopunia ba kepore tugu bi vei si Paula, poni sa qai beia sa na dia roroqu ko pira qarigu, <<Koi, kai tamasa sapi! >> qarigu.

7 Ego ko na vailivutaina na ia ketakoi sa sa isongoria na kuta bangara pa nusa isa, na isongona i Pabiliasi. Kue rane sa vatoga vatalegei isa pa ona ruma sagei.

8 Ko na tamana i Pabiliasi sa sa saea na mo mangini beto sa vaia na iapana ko sa variu kolo. Poni sa tome lao tana si Paula ko sa vavarania beto sa vaoponia na limana, ko sa salania sisa.

9 Ko totonai sa roiti vei inara i Paula, poni sa qai kamu beto sira doru tinoni qai mo pa nusa isa ko qai tasalanadia.

10 Qai vanigei tugu soku vaivana sagei, beto ko totonai sa kamua na totoso toka tamigei sa qai vanigei tugu vei sira na sakasava mai tokanigei pa mei rerege qarigu.

I Paula sa kamu pa Romu

11 Ego ko sa jola kue popu poni sa beto qe qaqiri toka pa kai vaka sa kole suvere vajolai na totoso lomoso pa nusa isa. Na vaka Alekezadaria sisa, beto ko qai gurania na bekudi karu tamasa patavivi* sa na koimoana na vaka isa.

12 Ko tonai qe lao paro pa gugusu Surakusai poni sa qe suvere mai kue rane ketakoi.

13 Beto sa qe toka ketakoi sa qe lao paro pa gugusu Reqioni. Ko sa jola kai rane sa sa rajagei sa na gava sa gigipulu vei pa kolo, ko na rane vinarua qe lao paro pa Putioli.

14 Ketakoi sa qe gogosororia sira kaki tinoni qai vasosotoa na Bangara, ko qai rutigei ko me suvere tavitiria mai kai vuiki qarigunigei. Ko inara qe vei sagei ko tinganai qe kamu tu pa Romu.

15 Ira na tinoni qai vasosotoa na Bangara ketakoi qai tei nongoronigei tu sagei, ko qai lagere tu kamu gogosorogei pa Mamaketina pa Apiasi beto pa Kue Ruma Ipipumekana. Totonai sa batiria i Paula sira pira, poni sa paranga jongana lao tana Tamasa, beto sa tavaneqi sisa.

16 Totonai qe kamu pa Romu, poni sa sa tavamalumu gu si Paula ko sa suvere mekana ko kai solodia gu sa kole kopunia sisa.

I Paula sa tarae pa Romu

17 Ego ko sa jola kue rane poni sa sa kuku vaikamuniria i Paula sira na mamata tadira na tinoni Jiu pa Romu. Ko totonai qai vaikamu, poni sa pira sa paranga veiniria, <<Ka visa tavitiqu! Ara sa kepore kai roiti ikerena ba roiti laonia tadira na tinoni Jiu tavitida babi ba tuti vapiruria na uana na tututi tadira na oda tite. Ba qa tapiu pa Jerusalema sara ko qa tavalao pa limadi ira na tinoni Romu.

18 Ko pa liguna qai nanasa vivilotonisiu sara poni sa qai nyorogua ruvatasiu, ura kepore sa kai sela vei ba pada tavamatenia ara bai batia taqu.

19 Ba totonai qaike vaegoa ira na tinoni Jiu sa vei inara, poni sa isa gu sa kole ko qa roitinia ara sa ara qa tepa ko tai Siza tu ma lao tapitu qau. Ba qa roiti vei nake vei ko koleona kaki tinajutu mana jutuniria ira na qua puku tinoni mekaqu qau sa.

20 Ko isa gu sa na ginuana qa kukunigou agou ko ma dogoronigou na paranganigou qau. Ara sa pa ginuana gu isa qai vera gelenia ira na tinoni Izireli sa qa tapiu tale veinia api,>> sauniria.

21 Poni qai paranga lao tana sira kaki, <<Agei sa bi kai leta veveimu gu ao be tekua tadira pa Jiudia, babi kaki tavitimei kokodi ketakoi bai vavakatonia ba bai ulenia na sela bu roitinia ao, ba kepore tugu.

22 Ba qe doro vapadai sa be nongoria tugu sa na mua roroqu ao qeu, ura isa na veveina na minete tinoni qu somanania ao sa qe tei nonongoronia tugu qai poja vivikeria tugu ira na tinoni doru eqa,>> qarigunia.

23 Ko qai nguti vakolea ira sa kai goto rane, ko totonai sa ira na motadi sa qai lame pa ia sa susuvere i Paula. Ko sa podalai na vuvugei ko sa kamua na vevelu sa sa ule vaneneqiniria i Paula sa na veveina na binangara tana Tamasa, ko sa ule vakabere vaniria pa Vavanau ti Mosese beto pa kukuti tadira na tinoni kokorotai sa na veveina i Jisu.

24 Ko kaki ira na tinoni sa qai vasosotoa sa na ona paranga, goto ira kaki sa qaike vasosoto.

25 Qai okoto gogoto na dia vinasosoto sira, ko qai podalai taloloa riu pa liguna sa pojai i Paula sa kai paranga, pira sau, <<Sa sotona gu sa na Gagala Tabuna totonai

* **28:11** Karu tamasa patavivi aipira sa na isongodi sira Kasito i Palokisi.

sa parangaria ira na tamamiu ti Aisea na
tinoni kokorotai,
26 pira sau,
<Mu lao tadira na tinoni aipira
ko mu pojaniria:
Muna nongoro ko muna nonongoro
ba munake vakaberia.
Muna dogoro ko muna dodogoro,
ba munake batia.
27 Ura na bulodi na tinoni pira sa duduvili,
na talingidi sa sa kiqili patu,
na matadi qai leqa.
Kita mai babata na matadi,
na talingidi mai nonongoro,
na bulodi mi tavagigala
ko mai gabala mule lame,
ko ara ma salanaria,> sau.
28 Ko kopira mu gigilai agou sa tadira na
tinoni karovodi mule sa tagarunu lao sa na
nongorona na inaalo tana Tamasa api. Ko
ira sa kode mai vainongoro,>> sauniria i
Paula sira.†
30 Ko karu aoro doruna sa sa kole suvere
pa kai ruma mekana sa tabaria si Paula. Ko
ketakoi sa vakamuria sira doru tinoni qai
lame dogoria isa.
31 Ko sa kole tarae vevelania isa sa na
veveina na binangara tana Tamasa beto sa
kole vaivagigalainia sa na veveina na Bangara i Jisu Karisito, ko sa varene pa ona
vavakato beto kepore kai sa bi suqutia sisa.

28:27 Aisea 6.9-10. † **28:28** Kaki kukuti koledi qai kutia na pikata 29 lani, pira sau, <<Pa liguna sa paranga vei inara i Paula, poni sa qai taloa riu sira na tinoni Jiu ko qai kole vaigua mekadi.>>

Pa Romu

Na popodalaina na leta

1 Ara Paula kai nabulu ti Jisu Karisito,
beto ko na Tamasa tu sa kukusiu ko qa
tinoni tagarunuqu beto sa vilesiu isa ko qa
vaqatania sa na nongoro jongana sa koko
lame vei tana Tamasa.
2 Na nongoro jongana api sa na Tamasa tu
sa tei ule momoenia pa moa tu pana tadira
na ona tinoni kokorotai isa vei sa pojai pa
Kukuti Tabuna.
3 Ko na veveina na Tuna isa sa sa podo
tinoni pana tutina i Devita na bangara sisa,
4 beto pana ona toa tinamasa sa sa taule
votu pana neqi sa na Tuna na Tamasa sisa
tonai sa turu mule pana mate: isa si Jisu
Karisito na oda Bangara.
5 Pana roiti sa roitinia i Jisu Karisito isa sa
qe tekua agei sa na vairoqu vaialona beto
qe tavile ko qe tinoni tagarunumei tana
Tamasa ko qe vaqatania agei sa na Karisito,
ko doru tinoni karovodi mai vasosoto beto
mai vatabe ko mi tavalavata sa nisongona
isa.
6 Beto agou pa gugusu pa Romu ba qu
somana taanye tavitiria tu ira sa kukuria
na Tamasa, ko kopira na ona i Jisu Karisito
sagou.
7 Ara sa qa kuti lao tamugou doru pa
Romu, agou sa roroqugou na Tamasa beto
sa kukunigou na ona tinoni isa.
Ara qa tepai ko na vairoqu vaialona beto
na bule tana Tamasa na Tamada beto na
Bangara i Jisu Karisito mi kole somana
tamugou.

I Paula sa paranga jongana lao tana Tamasa

8 Momoe, pana roiti sa roitinia i Jisu
Karisito qa boka paranga jongana laonia
ara tana qua Tamasa sa na veveimiu agou
doru, ura na miu rarange sa tei tavavakato
tu pana vailivutaina na kasia gusu.
9 Na Tamasa, isa qa nabulunia pa doruna
qua toa pana vareregena na nongoro jon-
gana veveina na Tuna, sa gigilasiuona sa
ara qake mumanigou sagou
10 doru totoso qa vavara. Qa tepa vivitigia
ko kopira bi vamalumia na Tamasa sa bi
boka vadogoronisiu kai soana ko ba lame
dogorogou mai sagou qau.
11 Ura qa nyorogua vivitigi ovikigou ara
sagou ko ma ianigou kaki vaivana tana
Gagala, ko agou mu tavaneqi pana miu
rangena na Bangara qau.
12 Ko tonai muna tavaneqi poni sa agou
beto ara tana mekarai vaitokai lao lame;
ara mana tatoka pana rarange tamugou
beto agou ba muna tatoka pana rarange
taqu qau.
13 Ka visa tavitiqu, ara qake nyoguanigou
ko bu mumania agou sa vei tei kubo totoso
tu qa uanania ko ba lame dogorogou qau,
ba qa tasuqutu tinganai ko sa kamua tu na
totoso api. Qa nyorogua vagabalaria tugu
vei sira kaki tinoni ketakoi ko mai tutia i Jisu
Karisito qau, kai muqisi podeke vei qa tei
roitinia tu pana tadira goto tinoni karovodi.
14 Ura ara sa na qua roiti tadira na tinoni
Qiriki beto nake Qiriki, tadira na tinoni gigi-
galaidi beto tadira na pupugudi tugu vei sa
sa koleona.
15 Ko sa vei isa sa ara qa ngangali vanaqi-
tinia ko mana kemarania sa na nongoro
jongana tamugou pa Romu tugu vei.

Na nongoro jongana sa na neqi tana Tamasa

16 Ara qake keania sa na nongoro jon-
gana na veveina na Karisito, ura isa tugu sa
na neqi tana Tamasa qai taalonia ira doru
tinoni qai vasosoto, momoe ira na tinoni Jiu
beto ira na tinoni karovodi tugu vei.
17 Ura na nongoro jongana sa ulenia sa na
tuvisi tana Tamasa, ko na tuvisi isa sa lame
tonai sa rangea gu na Karisito sa na tinoni.
Sa tei tapoja pikata tu pa Kukuti Tabuna sa
pira sau, <<Na tinoni tuvisina mina toania
na rarange,>> sau.

Ira doru tinoni qai kilu palea na Tamasa

18 Na kokora tuvisina tana Tamasa sa
sa koko lagere vei pa noka ko sa raja
pana tadira doru tinoni qai vavakeporea na
Tamasa beto qai roitiniria na roiti ikikeredi;
ira sa na dia soana ikikeredi qai suqutia na
sosotona veveina na Tamasa ko sake tabata.
19 Ira qai boka gigila vakabere vatataleadia sa na Tamasa, ura na Tamasa mekana sa
vadogoro vakabereniria nona uana sira.
20 Ura ira nona uana paedi sa podalaina tu
totonai sa roitinia na kasia gusu sa sa vata-
dogoroniria pana vinapodaka sa roitiniria.
Ko doru sakasa qai ulenia na ona neqi kole
jolana beto na ona toa tinamasa sa qai tei
tabata vatatale tu, ko kepore sa kai tinoni
mina boka paranga vei pira, <<Ara qake
gigilai na Tamasa ko vei sa qake valavatia!
>> minagu.
21 Qai gigilaidia ira sa na Tamasa ba qaike
isongo vania na vinatarasae isa sa pada bi
lao tana Tamasa, beto ko kepore tugu bai
isongo paranga jongana lao sa pana tana.
Goto na dia roroquna veveina na Tamasa
sa sa gua goboro sosoto beto na bulodi sa
pugelia na rodomo ko qaike boka batia na
sosoto.
22 Qai neneronia sa qai gigilaidia sa
na Tamasa qarigu, ba qai gagale tuturu
duduvili gu sa.

1:17 Gabakuku 2.4.

23 Ko qai daidia vania na vinatarasae
sa na Tamasa kole jolana, goto qai
vatarasaeria tu sira na beku qai taroiti vei
na tinoni maike kole jola, beto ko na bekudi
na manugu tatava na manugu gavere made
nenedi, beto ko ira na sakasava qai nyotolo.
24 Qai tuturu duduvili sira na tinoni ko
sa vei sa sa loa laoniria na Tamasa pana
dia nyorogua lululasadi pa bulodi, ko qai
roitinia ira sa na roiti vaivakeadi tonai qai
mekarai vaivori lao lame mekadi.
25 Qai dainiadia sa na sosoto tana Tamasa,
goto na Tamasa sesekedi tu sa qai ny-
oroguaniria. Ko qai vatarasaeria beto
qai valavataria sira na vinapodaka tana
Tamasa. Ko qaike madinia sa na Tamasa isa
sa vapodakaria doru sakasava, isa sa pada
mina tavatarasae kamua na kamua. Agua.
26 Ko sa vei sa na Tamasa sa loa laoniria
pana dia nyorogua vaivakeadi, ko ira na
rereko qai vaivori lao lame tavitiria sira na
rereko, isa nake uana kolena.
27 Ko ira na marene ba qai loa pale
tugu sa na uana kolena, goto qai vainyo-
gua gu mekadi. Ko qai roitinia ira sa na
roiti vaivakeadi ko qai vaivori lao lame gu
mekadi sira na marene. Ko sa vei sa qai
gosoria tugu ira sa na vinakilasa na padana
na dia sela.
28 Ko qaike doro vaporeveveinaia ira sa
vei bai kopunia pana roqudi sa na Tamasa,
ko sa loa lao paleniria na Tamasa pana dia
roroqu gua goborodi sira ko qai roitiniria
gu ira sira na uana qaike garo pana dodoro
tana Tamasa.
29 Ko na dia toa sa pugeleria na doru
sakasava qaike tuvisi, na ikeredi, na dodoro
nyoroguaniria na dia sakasava goto tinoni,
na vaivaikikerai lao lame, na kokono, na
vaivamate tinoni, na vaikana, na vaipera,
na nyonyorava, beto na roroqu vaikere pa-
leria na goto tinoni. Qai pogoso valekogo
seseke,
30 qai poja vivikereria na goto tinoni,
qai kanai na Tamasa, qai vaivapaleka,
qai valavata muleniria mekadi beto qai
paranga valalavatai, qai vapodo soana ko-
rega pana roiti votudi na roiti ikikeredi,
beto qaike vataberia na tinadi na tamadi.
31 Kepore na dia tavagigala, qaike tarange
pana dia paranga, na bulodi sa kokobania
na vairoqu, beto qaike tokaniria na goto
tinoni.
32 Qai gigilaidia sa na uana tuvisina tana
Tamasa sa pojai sa ira qai toaniria na toa
ikikeredi vevei inara sa na padadi mai tava-
mate tugu, ba qaike roitiniria gu mekadi sa
na roiti ikikeredi beto qai beto gu, goto qai
vajonganaria tugu vei sira qai roitiniria na
sakasava vevei inara.

2

Na vaituti tana Tamasa

1 Ko, qokolo, i sei sao ko qu juturia ira
na goto tinoni? Ao qu juturia ira na goto
tinoni sa kode munake boka tavavugasa
tonai mina vaipitu na Tamasa. Ura tonai qu
juturia na goto tinoni, poni sa mekamu tugu
sa qu jutugo ura ao ba qu roitiniria tugu sira
na roiti ikikeredi qai roitiniria ira.
2 Taqe tei gigila vataleoda tu gita sa na
vaipitu tana Tamasa sa na koko lame veina
pana tuvisi tonai sa pituria ira qai roitiniria
na sakasava ikikeredi vei aipira.
3 Qokolo, ko ao ba qu roitiniria tugu
mekamu sira tugu na sela qu jutuniria ira
goto tinoni! Ko ai vei ao qu rorovea kode
muna boka talegasaniamua ao sa na vaipitu
tana Tamasa?
4 Ba palu qu vakepore veveinai beka sa
na vairoqu lavata tana Tamasa beto na ona
uana vei sake oqoqa tagigiri beto ko sa boka
vera vamomosonigo na Tamasa. Quke gigi-
lai tu ao sa na vairoqu tana Tamasa sa vei ko
mi boka vagabaligo ao sau?
5 Ba qu korapa vapatua beto qu
vaduduvilia na bulomu, ko qu korapa
boka vaikamu tarinigo mekamu sa na
vinakilasa muna gosoria pana rane tonai
mina tadogoro votu sa na vaipitu tuvisina
tana Tamasa.
6 Ura na Tamasa mina okoto tabaraniria
na laona na dia roiti sira na tinoni.
7 Ira na tinoni qaike ngajunia na roiti
jongana beto qai nyaqoa ko na Tamasa mi
vaululuria na valavataria beto ko mai tekua
na toa kepore vinabetona qarigu, sa na
Tamasa mina vaniria na toa jola.
8 Goto ira qai nyaqoa na dia nyorogua
mekadi beto qai daidiania na sosoto goto
qai tutia tu na dia soana seladi, sa na
Tamasa mina vagosoroniria na ona vinaki-
lasa manginina sira.
9 Ira doru tinoni qai roitinia isa sa sela
sa mina vagosoroniria na tapata beto na
vitigi takulanga, momoe ira na Jiu beto ira
na tinoni karovodi tugu vei.
10 Goto ira qai toania na roiti jongana sa
mina vaululuria na valavataria beto mina
vaniria na bule, momoe ira na Jiu beto ira
na karovodi tugu vei.
11 Ura na Tamasa sake totoka kale.
12 Ira na tinoni karovodi qaike isongia na
Vavanau ti Mosese, ko qai sela beto qai mate
tugu pana peguruna na Vavanau isa. Beto
ira na Jiu qai isongia na Vavanau isa sa qai
sela, beto na Vavanau tugu isa sa pituria.
13 Ura nake ira na tinoni qai nongoria gu
na Vavanau sa qai tavatuvisi pa moena na
Tamasa, goto ira tu qai tutia na Vavanau sa
qai tavatuvisi.

2:6 Kera Vinatarasae 62.12; Gigalai 24.12.

14 Tonai ira na tinoni karovodi qaike
isongia na Vavanau ti Mosese qai roitiniria
pana dia uana kolena sa na sakasava pana
Vavanau, poni sa sosoto qaike isongia tugu
sa na Vavanau, ba sa kai muqisi podeke vei
qai tei tutia tu ira sa na vavanau.
15 Na dia uana sa ulenia sa na roiti tana
vavanau sa sa takuti gu pana bulodi, ko
monanadi ba sa ulenia gu sisa, ura na dia
rorove soku totoso sa toke muleniria beto
kaki totoso sa totokeniria.
16 Ko aipira mina roiti vei sa na Tamasa
pana rane tonai mina pituria sa na roroqu
golomodi tadira na tinoni, ko mina roiti
vagore votua i Jisu Karisito sa na vaipitu
tana Tamasa, mina vei puputa sa pojai na
nongoro jongana qa taraenia ara.

Ira na Jiu ba qaike tutia na Vavanau

17 Ego ao qu visongonigo kai tinoni Jiu
mekamu sa qu totoravusia na Vavanau ti
Mosese beto qu vaqatania sa na tinoni tana
Tamasa sao qugu.
18 Qu gigilai na nyorogua tana Tamasa
beto qu boka vile pikataria sira na sakasava
qai jongana jola, ura qu tavagigalai pana
Vavanau sao.
19 Qu gigila vatalea sa mekamu sa kai
tinoni vaitoni tadira na leleqadi, na kabere
tadira pa rodomo,
20 kai tinoni vavanau tadira na
pupupugudi, beto kai tinoni vaivagigalai
tadira qai melalunia na sosoto tana Tamasa,
beto qu isongia na gigalai okoto vatalena
beto na sosotona pana Vavanau.
21 Ego ko ao qu vagigalairia ira goto
tinoni qugu, sa ai sa vei qu vagigalaigo tugu
mekamu? Ao qu tarae, <<Muke iko!>> qugu,
ba ao mekamu quke iko?
22 Ao qu paranga, <<Muke babarata! >>
qugu, ba ao mekamu quke babarata? Ao
quke tavaraguaniria ira na beku, ba ao
mekamu quke ikoria na zelepade?
23 Ao qu vavaqatania sa na veveina qu
isongia na Vavanau, ba ao mekamu quke
vakeporea sa na Tamasa tonai qu majai na
Vavanau tana Tamasa?
24 Sa sotona gu sa na Kukuti Tabuna tonai
pira sau, <<Pana laemiu agou sa ira na
tinoni karovodi qai poja vivikeria sa na
isongona na Tamasa,>> sau.
25 Na pobe sa na vinagigila na tinoni tana
Tamasa sao, ko vei bu kopunia na Vavanau
poni sa na mua tapobe sa sa pore laena.
Ba vei muneke tutia na Vavanau poni sa na
mua tapobe sa sa vaitoto vei gu quke tapobe
sao.
26 Beto ko na tinoni karovona sake tapobe
sa bi tutia na uana tuvisina sa nyoroguania
na Vavanau, poni sa na Tamasa mina doro
veinia kai tinoni tapobena sisa.
27 Ko na tinoni karovona sake tapobe sa
vei mina tutia na Vavanau poni sa mina tu-
tinigo sao, ura qu isongia ao sa na vavanau
takutina beto qu tapobe tugu ba qu majai na
Vavanau.
28 Nake isa gu sa tapobe na vulitina sa
na tinoni Jiu sosoto, beto nake sakasava sa
taroiti pa peguruna gu na tini tinoni sa na
ginuana sosoto na pobe.
29 Goto isa tu sa vevei na tinoni Jiu pa
bulona sa na tinoni Jiu sosoto, isa sa tapobe
na bulona. Ko na roiti alepi sa na Gagala
tana Tamasa tu sa roitinia, nake Vavanau
takutina sa roitinia. Na tinoni vevei ina
sa sa tekua na vinatarasae tana Tamasa tu,
nake pana tana tinoni.

3

Na vaituti tana Tamasa sa tuvisi

1 Ego ko na sa sa isongia na tinoni Jiu
vei sa poreveveina jolania isa sa isongia na
tinoni karovona? Babi sa poreveveina jola
tugu sa na veveina sa tapobe na tinoni?
2 E, kubo sakasava poreveveidi jola tugu
sa isongia sa na tinoni Jiu! Momoe sa, ura
pana tadira tinoni Jiu tugu qai tavagore vei
sira na paranga tana Tamasa.
3 Ba ai sa vei sa? Ira kaki qai daidia va-
sosoto, ko ai vei na Tamasa minake kopunia
na ona taringunguti sa vei ura ira qaike
vasosoto?
4 Dai ko dai tugu! Qai tei tadogoro votu na
gagale tinoni sesekedi gu sira doru tinoni,
ba na Tamasa minake isongo tetea nona
paranga. Kai muqisi podeke vei tugu sa
pojai na Kukuti Tabuna sa pira sau,

<<Pana mua paranga muna tadogoro votu
na tuvisimu sao, Tamasa;
beto muneke taleno sao tonai muna
tutiniria ira na tinoni,>> sau.

5 Ba vei na roiti ikikeredi tu tadagita sa bai
vakabere vavotu vatalea sa na tuvisi tana
Tamasa, poni sa na sa tanagu sa vei? Ai
vei na Tamasa sa sela tonai sa vakilasagita
sa gita tanagu? (Qa korapa paranga vei qai
rorovea kaki tinoni sara!)
6 Dai ko dai tugu! Ura vei bike vaki-
lasagita sa na Tamasa, poni sa ai mina vei
mina boka pitua isa sa na kasia gusu tinoni
sa vei?
7 Ba vei na sosoto tana Tamasa sa bi va-
pugele nyonyoa votua na vinalavatana na
Tamasa tonai qake roitinia ara sa na sosoto
tana Tamasa, poni ai sa vei qa korapa tu
tapitu vei kai tinoni selaqu sara?
8 Ego mina vei poni sa pira gu taunia
ropi, <<Ariagada ko ta roiti vivikere ko na
jongana mi soni lame! >> tau? Sosoto, ira
kaki tinoni qai tei poja vivikeregei tu beto

2:24 Aisea 52.5. **3:4** Kera Vinatarasae 51.4.

qai jutunigei sa agei qeu qarigu! Na padadi tugu ko mai tapitu sira.

Kepore kai tinoni sa tuvisi pa moena na Tamasa

9 Ego mu vainongoro vatale kopira. Ai vei agei na tinoni Jiu sa qe tuvisi jolaniria ira na tinoni karovodi? Bi mija tu iapeki! Ura agei qe tei vakabere momoea tu sa ira na tinoni Jiu beto na tinoni karovodi sa qai mekarai tapiu vaikamu gu pana kauruna na neqi tana na sela.

10 Na Kukuti Tabuna sa tei pojai tu sa pira sau,

<<Kepore sososto sa kai tinoni sa tuvisi,

11 kepore sa kame sa tavagigala,
kepore kame sa nyaqoa na Tamasa.

12 Ira doru qai balinga loa pale sa na Tamasa
ko qai mekarai nyunyala vaitakoi;
kepore sa kame bi roitinia na jongana,
bi mija sososto tu kame.

13 Na poporangadi sa vei na bevi tomate tarevangana,
na meadi sa pugelia na nyonyorava,
na paranga vaivamatedi
qai vei na poizinina na dole ikerena pa kauru beberudi.

14 Na mangadi sa pugelia na leleve ikeredi beto na kokora.

15 Na nenedi sa abutu sisiqarai lao vaivamate,

16 na ngangangulu beto na mamata takulanga qai balanga vapovisi pana doru soana qai lekogoria,

17 beto qaike tavaraguania na soana bule.

18 Na madinia na Tamasa sake tomea na dia roroqu,>> sau.

19 Ego ko taqe tei gigilaioda tugu gita sa doru sakasava qai takuti pana Vavanau sa qai takuti vaniria tugu ira qai tatoni pana Vavanau, ko kepore sa kai tinoni mina boka paranga beia sa na vaipitu tana Tamasa, beto ko ira doru tinoni pa kasia gusu sa mai oe lao pana vaituti tana Tamasa.

20 Ego ko pana podeke roiti tutina na Vavanau sa kepore kai tinoni mina tadogoro vei na tuvisina pa moena na Tamasa, ura isa gu na manugu sa vagigilanigita na Vavanau sa na oda sela gu.

Na tuvisi sa koko lame vei pa rangena na Karisito

21 Ego ba kopira na soana sa vatuvisiria na Tamasa ira na tinoni sa sa tei bola votu tu, ba na tuvisi isa sake kole pana Vavanau goto pana goto soana tu. Ba na Vavanau beto ira na tinoni kokorotai ba qai tei vavakatonia tu sa na veveina na tuvisi isa.

22 Na Tamasa sa vatuvisiria pana moena mekana sira na tinoni tonai qai rangea i Jisu Karisito. Na Tamasa sa roitinia sa api pana tadira doru qai vasosotoa na Karisito, ura kepore sosoto sa kai sa bi goto pana tadira na Jiu beto na tinoni karovodi,

23 ura ira doru tinoni sa qai sela beto gu ko qaike kamua sa na pada ululuna sa vakolea na Tamasa.

24 Ba na vatuvisida gita taqe vasosoto sa na ona vaivana isa sa koko lame vei pa ona vairoqu vaialona. Ko i Jisu Karisito sa pajuku teku mulenigita beto sa ruvatagita.

25 Ko i Jisu sa sa vaivanania na Tamasa, isa na vavakukuvu sa garo ko na vulasadi ira na oda sela tonai taqe rangea isa sa nyoa na orunguna pa korosi. Na Tamasa sa roitinia sa api ko sa vabatinigita sa na ona soana sa vatuvisiniria ira na tinoni pa moena mekana. Pa moa qike oqa tagigiriniria ko qi dogoro vajola paleria sira na sela tadira na tinoni,

26 ba kopira na Tamasa sake dogoro vajola paleria sira na sela tadira na tinoni ko gita taqe batia sa na ona tuvisi. Pana soana api na Tamasa sa ule vanigita sa isa mekana sa tuvisi beto isa sa vatuvisiria sira qai rangea i Jisu.

27 Ko sa vei sa na sa pana oda popodeke mekada sa tana boka vaqatania gita? Bi julingai tu! Ai vei ira na tinoni mai boka vaqatania sa na Tamasa sa dogoro veiniria na tuvisidi ura qai tutia na Vavanau? Dai sosoto! Tonai gu qai rangea ira na Karisito sa qai tavatuvisi sira.

28 Ura gita taqe tei dogoria tu sa na tinoni sa sa tavatuvisi pana moena na Tamasa tonai gu sa rangea na Karisito, nake pana ona tutidi na garunu tana Vavanau.

29 Ba ai vei na Tamasa sa na Tamasa tadira na tinoni Jiu gu? Ai vei nake Tamasa tadira na tinoni karovodi tugu vei sisa? Dai, isa ba na Tamasa tadira na tinoni karovodi tugu vei.

30 Ko na tei tagigilana tu sa isa gu sa na Tamasa sosotona, ko isa tugu mina vatuvisiria pana moena mekana sira na tinoni Jiu tonai qai rangea sa na Karisito beto ko ira na tinoni karovodi ba sa vatuvisiria pa moena mekana tonai tugu qai rangea na Karisito.

31 Ko, ai vei taqe vakepore veveinaia gita sa na Vavanau ura kopira taqe tavatuvisi pana rarange? Dai ko dai tugu! Taqeke dogoro vagorea gita sa na Vavanau, goto kopira tugu sa taqe sori vaturua pa peso mauruna sa na Vavanau.

4

3:12 Kera Vinatarasae 14.1-3; 53.1-3. **3:13** Kera Vinatarasae 5.9; 140.3. **3:14** Kera Vinatarasae 10.7. **3:17** Aisea 59.7-8. **3:18** Kera Vinatarasae 36.1. **3:20** Kera Vinatarasae 143.2; Qelesia 2.16.

I Ebarahami sa tavatuvisi tonai sa vasosoto

1 Ego ko kopira mu vainongoronia sa na
soana sa tadogoro vei na tuvisina si Ebara-
hami isa na tite tamigei. Pana soana sa sa
tavatuvisi sisa?
2 Vei bi tavatuvisi pana moena na Tamasa
ura sa roitinira na roiti jongadi si Ebara-
hami, poni sa bi boka vaqatania isa pana
tadira tinoni sa nona tuvisi isa, ba pa moena
na Tamasa bike boka vaqatania tugu isa sa
na tuvisi isa.
3 Ura pira tu sau sa na Kukuti Tabuna,
<<I Ebarahami sa vasosotoa sa na Tamasa,
ko na Tamasa sa doro veinia na tinoni
tuvisina sisa,>> sau.
4 Na tei tagigilana tu sa na tinoni sa roiti sa
sa tatabara tugu, ko na ona tabara sa sake
tadogoro vei na vaivana goto sa tadoro vei
na laona na ona roiti.
5 Goto na tinoni sake roitinia na roiti jon-
gadi goto sa vasosotoa gu sa na Tamasa, isa
sa boka vatuvisia na tinoni ikerena, poni
sa pana ona rarange isa sa sa tadoro vei na
tinoni tuvisina sa na tinoni isa.
6 Ko i Devita na bangara ba sa tei ulenia
tugu sa na qeqera sa gosoria na tinoni sake
roitiniria na roiti jongadi ba na Tamasa sa
doro veinia gu na tinoni tuvisina sisa. Pira
sau si Devita,
7 <<Qai tamana sira na tinoni na dia roiti
ikikeredi na Tamasa sa taleosoniria,
beto na dia sela sa vapae paleniria isa!
8 Sa tamana sa na tinoni isa ira na ona sela
na Bangara sake puku tutinia!>> sau.
9 Ego ko na qeqera sa ulenia i Devita api
sa na dia gu ira qai tapobe, ba tadira qaike
tapobe tugu vei? Taqe tei batiaoda tu gita
pana Kukuti Tabuna sa i Ebarahami sa va-
sosotoa sa na Tamasa, ko pana ona rarange
isa na Tamasa sa doro veinia na tinoni tu-
visina sisa.
10 Ego ko ai totoso sa na Tamasa so dogoro
veinia na tinoni tuvisina si Ebarahami? To-
tonai sa tei tapobe tu, ba totonai tu sa oqoro
tapobe? Dai, nake pa liguna sa tei tapobe tu
sa, goto totonai tu sa oqoro tapobe sisa.
11 Ko pa liguna tu sa tadoro vei na tu-
visina beto sa tapobe sisa, ko na pobe sa na
vinagigilana gu sa tei tekua tu i Ebarahami
sa na tuvisi isa tonai sa vasosoto totonai tu
sa oqoro tapobe sisa. Ko sa vei isa sa i Ebara-
hami sa na tamadi ira doru qaike tapobe ba
qai vasosotoa na Tamasa ko na Tamasa sa
dogoro veiniria na tinoni tuvisidi.
12 Beto ko i Ebarahami tugu vei sa na tamadi
ira qai tapobe, ba nake pana mekana gu
na ginuana vei ira sa na tinoni tapobedi sa,
goto ira ba qai toania tugu sa na toa rarange
isa na tamada i Ebarahami sa toania totonai
tu sa oqoro tapobe.

Na taringunguti sa lame tonai sa kole na rarange

13 Ego ko nake pana ginuana i Ebara-
hami sa tutia na Vavanau sa na Tamasa
sa taringungutinia sisa beto isa na tinoni
mina podo pana tutina i Ebarahami ko mai
isongia sa na mana tana kasia gusu, goto
na taringunguti isa sa lame totonai gu sa
rangea na Tamasa ko sa tadoro vei na tinoni
tuvisina si Ebarahami.
14 Vei ira gu qai tutia na Vavanau sa bai
isongia sisa sa taringungutinia na Tamasa,
poni sa na rarange tana tinoni sa sa kepore
veveina beto na taringunguti tana Tamasa
sa na goborona gu sa vei.
15 Na Vavanau sa ule votunia sa na vinaki-
lasa tana Tamasa, ba ketakoi sa kepore
na vavanau sa sa kepore tugu sa na maja
paranga.
16 Ko na taringunguti sa sa lame pana
tadira qai vasosoto gu, ura na Tamasa sa
valame veinia na vaivana. Ko sa vei sa na
taringunguti api sa tavalao nake tadira gu
qai tutia na Vavanau, ba tadira tugu vei
qai vasosoto vei sa vei i Ebarahami, isa na
tamada gita taqe vasosoto.
17 Ko sa tei pojaiona tu na Kukuti Tabuna
sapi, pira sau, <<Ara qa tei vilego tu sao ko
muna vei na tamadi ira soku puku tinoni,>>
sau. Ko na taringunguti sa vavagua pana
moena na Tamasa, isa na Tamasa sa va-
sosotoa i Ebarahami. Ko isa tugu sa na
Tamasa sa vatoa muleria ira na matedi beto
sa boka kuku vapodakaria ira na sakasava
qai oqoro podaka.
18 Ko i Ebarahami sa vasosoto ko sa kole
vera vamaurunia sa na taringunguti to-
tonai kepore kai sa bi boka tavasosoto ura
isa beto na maqotana sa qai tei baragoso na
qoele tu. Ko sa tavaisongo na tamadi ira
soku puku tinoni sisa, isa tugu vei sa pojai
na Kukuti Tabuna, pira sau, <<Ira na mua
koburu mai soku vei na seru,>> sau.
19 Sake rabeke pana ona rarange sisa ba
sa dogoro vakaberia isa na tinina, ura sa
tei tata kai gogoto aorona tu sisa ko sa tei
baragoso tu beto i Sera ba sa egoro.
20 Ba na taringunguti tana Tamasa sake
ruarabeke vasekea sisa, goto sa neqi sa
nona rarange ko sa vatarasaea tu sa na
Tamasa
21 beto sa vagigila vatatalea sa na Tamasa
sa isongia na neqi ko mina boka vagore
votua na manugu sa taringungutinia.
22 Ko sa vei sa i Ebarahami sa tadogoro vei
na tinoni tuvisina pana moena na Tamasa.

4:3 Popodalaina 15.6; Qelesia 3.6. **4:8** Kera Vinatarasae 32.1-2. **4:9** Popodalaina 15.6; Romu 4.3; Qelesia 3.6; Jekopi 2.23. **4:17** Popodalaina 17.5. **4:18** Popodalaina 17.17.

23 Ego na veveina i Ebarahami sa tadogoro vei na tinoni tuvisina sa qaike takuti ko ti Ebarahami gu mekana,
24 goto qai takuti ko tadagita tugu vei taqe tadogoro vei na tinoni tuvisida pa moena na Tamasa. Gita sa taqe vasosotoa na Tamasa isa sa vaturu mulea pana mate si Jisu na oda Bangara.
25 Na Tamasa sa vamalumia ko sa mate sisa ura gita taqe roitiniria na roiti ikeredi, beto sa vaturu mulea ko sa vatadogoronia sa gita taqe tavatuvisi pana moena na Tamasa.

5

Na vuana taqe tekua na tuvisi pa moena na Tamasa

1 Ego ko taqe tei tavatuvisi tu pa moena na Tamasa sa gita totonai taqe vasosoto, ko kopira taqe suvere bule tavitia gita sa na Tamasa ura na oda Bangara i Jisu Karisito sa tei roiti veinigita tu isa.
2 Beto ko pana roiti sa roitinia na Karisito sa gita taqe tekua sa na vairoqu vaialona isa taqe korapa tugu isongia kopira beto ko taqe kemara qeqera ura taqe korapa vera gegelenia sa na Tamasa mina vadogoronigita nona vinalavata poreveveina.
3 Ba nake isa gu mekana, goto agei ba qe qera tugu vei tonai qe gosoria na tapata, ura qe gigilai sa na tapata sa vuania na turu vangaju,
4 na turu vangaju sa vuania na uana sa doro garo pana moena na Tamasa, beto ko na uana garona sa sa vuania sa na vera gegelenia isa mina vadogoronigita na Tamasa.
5 Ko na vera gegelenia isa mina vadogoronigita na Tamasa sa sake boka vatakulangagita, ura na Tamasa sa tei vuva votunia tu pana oda toa sa na ona vairoqu lame tadagita. Ko gita taqe gigilai sa na vairoqu api ura na Gagala Tabuna sa vanigita sa sa vagigilanigita.
6 Totonai tu taqe korapa munyala ko kepore oda boboka gita sa na Karisito sa mate vanigita pana totoso tavilena tana Tamasa.
7 Sa tapata jola sa kai tinoni bi mate vania kai goto tinoni tuvisina. Ba palu kaki tinoni bai boka varene ko bai mate vania tugu kai tinoni jongana!
8 Ba na Tamasa sa tei vabatinigita tu sa na ona vairoqu mekana ko totonai tu taqe korapa tinoni selada gita sa na Karisito sa mate vanigita.
9 Ego ko pana orunguna isa taqe tei tavatuvisi tu pana moena na Tamasa sa gita, ko kopira sa kabere vatatale gu sa na Karisito kode mina alogita pana vinakilasa tana Tamasa.
10 Tonai tu taqe korapa suvere kanai gita sa na Tamasa ba isa sa vaibulenigita pana matena na Tuna. Ko kopira ko na baere sosoto tana Tamasa sa gita, ko na tagigila vatalena sa isa kode mina alogita sa gita pana toa tana Tuna.
11 Ba nake isa gu mekana sa, goto gita ba taqe kemara qeqerania sa na roiti sa roitinia na Tamasa pana oda Bangara i Jisu Karisito, ura pana roiti tana sa kopira taqe tapoja na baere sosoto tana Tamasa sa gita.

Na mate sa lame vei pana ti Adama goto na toa sa lame vei pana tana Karisito

12 Ego ko pana roiti tana kai tinoni, i Adama, sa na sela sa tome lame pana kasia gusu, ko na sela sa vuania sa na mate. Ko pana soana vei api sa na mate sa lame tadira doru tinoni, ura ira doru qai sela beto vei i Adama.
13 Na sela sa tei koleona tu pana kasia gusu sa totonai sa oqoro tavalame na Vavanau. Ba ketakoi sa kepore na vavanau, poni ira na tinoni qaike tajutu tariniria sira na dia sela ura kepore sa kai vavanau bi suqutia na sela.
14 Ba na tagigilana vatale sa na mate sa bangaraniria sira doru tinoni podalai tu ti Adama ko sa kamua ti Mosese isa sa valamea na Vavanau. Ko na mate sa bangaraniria tugu vei sira qai roitinia na maja paranga sa goto pana maja paranga sa roitinia i Adama, isa na kirena na Karisito sa tuti lame liligu.
15 Ba na maja paranga ti Adama sa sake vei na vaivana tana Tamasa, ko na vuadi qaike vaitoto. Sa sosoto tugu sa na vuana na maja paranga tana kai tinoni poni sa soku qai mate. Ba sa lavatana jola mutugu sa na vairoqu vaialona tana Tamasa beto na vaivana sa pugele nyonyoa tariria soku tinoni, ko na vaivana api sa lame vei pana vairoqu vaialona tana kai tinoni, i Jisu Karisito.
16 Beto ko na vaivana tana Tamasa sake vei na sela tana kai tinoni, i Adama. Ura na vuana na sela tai Adama sa qai tapitu sira na tinoni, ba na vuana na kubo maja paranga tadira na tinoni sa sa lame sa na vairoqu vaialona beto na uana tuvisina.
17 Ego ko pana maja paranga tana kai tinoni sa na mate sa bangara, ko pana roiti sa roitinia na tinoni isa sa bangara sa na mate. Ba sa lavatana jola mutu sa na roiti sa roitinia kai tinoni, i Jisu Karisito! Ira doru qai tekua na vairoqu vaialona pugelena tana Tamasa ko qai tavatuvisi pa moena na Tamasa sa mai somana bangara tavitia i Jisu Karisito, ko pana roiti sa roitinia i Jisu Karisito mai boka bangara sira.
18 Ego ko pana kai maja paranga tana kai tinoni sa qai tagogorenia ko qai tapitu sira doru. Ko pana soana vei tugu isa sa pana kai roiti tuvisina tana kai tinoni sa ira doru qai

boka tavatuvisi pa moena na Tamasa ko qai tekua na toa jola.
19 Pana roiti duduvili tana kai tinoni, i Adama, sa kubo tinoni qai tavatinoni sela. Ko pana soana vei tugu isa sa pana roiti vatabe tana kai tinoni, i Jisu Karisito, sa ira kubo tinoni mai tinoni tuvisi pa moena na Tamasa.
20 Na Vavanau sa tavalame liligu ko ira na tinoni mai boka doro pikatia ai koi vei lulasana na dia sela. Ba ketakoi sa gigiri na sela, poni na vairoqu vaialona tana Tamasa sa lavatana jola tugu.
21 Ko kai muqisi podeke vei na sela sa bangaraniria ko sa vamateria sira na tinoni, poni sa pana roiti sa roitinia i Jisu Karisito na oda Bangara sa na vairoqu vaialona ba sa bangaraniria ko sa vatuvisiria beto sa vaniria tugu na toa jola sira na tinoni.

6

Taqe tei mate loa pale tu na sela ko taqe toa pana tana Karisito

1 Ego ko na Tamasa sa tei vanigita tu nona vairoqu vaialona sa gita taqe sela ko sa vei poni sa na sa tanagu sa vei? Ai vei palu ta laoda gu toania sa na toa sela ko mi tadogoro vakakabere sa na vairoqu vaialona tana Tamasa?
2 Dai ko dai tugu! Taqe tei mate loa pale tu gita sa na sela, ko na sa laona mule tana kole toa laoda gu pana sela?
3 Muke mumania agou sa tonai taqe tapaputaiso lao pana ti Jisu Karisito, poni sa pana mate tana sa taqe tapaputaiso lao sa gita.
4 Ko gita sa taqe taborutoni tavitia isa tonai taqe tapaputaiso lao pana ona mate. Ko kai muqisi podeke vei na Karisito sa turu mule pana neqi lavata tana Tamada, poni sa gita ba ta toania na toa koregana.
5 Ko gita sa taqe tei tavaborutoni tavitia tu isa pana ona mate, ko sa vei sa gita ba kode tana mekarai toa tavitia tugu sisa tonai tana tavaturu mule vei isa.
6 Ego ko taqe gigilaioda sa na oda toa leluna sa tavasomana mate tavitia na Karisito pana ona korosi, ko na tinida sa nyoroguania na sela sa mi tapiara pale, ko gita take tavapinausu pana sela.
7 Ura na tinoni matena sa sa tei taruvata tu pana neqi tana sela.
8 Ko gita sa taqe tei mekarai mate tavitia tu na Karisito ko sa vei sa taqe vasosotoa sa kode tana kole mekarai toa tavitia tugu vei sisa.
9 Taqe gigilai sa na Karisito sa tei tavaturu mule tu pana mate ko minake mate ligu, ura na mate sake neqi jolania si Jisu.
10 Tonai sa mate sa sa matenia isa sa na sela tadira doru tinoni kai memeka totoso gu, beto na toa sa toania kopira sa sa toa vania na Tamasa.
11 Ko pana soana vei tugu isa sa agou ba mekamiu sa mu dogoro veinigou na tinoni matedi qaike nyorogua sela, beto mu toa vania na Tamasa ura qu tei somana kole kame tavitia tu i Jisu Karisito sagou.
12 Ego ko kopira muke vamalumia sa na nyorogua sela ko mi bangarania na tinimiu isa kode mina nyabo gu, kita vei ko mu roitiniria sira na nyorogua ikikeredi pana miu toa.
13 Beto muke vamalumu vania na sela sira na okokoto kokobu tinimiu ko mai tavaroiti pana roiti ikikeredi. Goto mu vania tu na Tamasa sa doruna miu toa, mu vei ira na tinoni qai tei tavatoa mule tu pana mate, beto mu vamalumu vania na Tamasa sira doruna na okokoto kokobu tinimiu ko mai tavaroiti pana roiti tuvisidi.
14 Na sela sa minake bangaranigou, ura agou sa quke tapiu pana tutina na Vavanau goto qu tatoni pana vairoqu vaialona tana Tamasa.

Na pinausu pana roitina na tuvisi

15 Ego ko tonai tana dogoria sisa qa koni pojai ara, poni na sa tanagu sa gita? Ai vei palu ta laoda gu toania na toa sela ura taqeke tapiu pana tutina Vavanau goto taqe tatoni pana vairoqu vaialona tu tana Tamasa sa gita? Dai ko dai tugu!
16 Ai vei quke gigilai tugu agou sa tonai qu vapinausu mulenigou lao tana kai bangara ko qu vatabea sisa, poni sa na ona pinausu tugu na tinoni qu vatabea sagou? Ko agou sa vei muna pinausu pana nyorogua tana sela sa kode na vuana muna tekua sa na mate tugu, ba vei muna vamalumugou mekamiu ko muna vatabea na Tamasa poni sa muna vuania tugu agou sa na toa tuvisina.
17 Ba agei qe paranga jongana jola lao tana Tamasa! Ura na totoso qai jola pori agou qu tavapinausu tana na sela, ba kopira qu tei vatabea tu pana bulomiu sa na vaivagigalai qu tavagigalainia.
18 Ko qu tei taruvata tu pana sela ko kopira sa na ona pinausu mutu na tuvisi sagou.
19 Qa korapa paranga vavapodekenia na toa tadagita na tinoni sara ura agou pana miu rorove tinoni sa quke boka nongoro vakoititiria sira na vaivagigalai koridi. Pana totoso qai jola pori qu vamalumuria sira na okokoto kokobu tinimiu ko qu sela beto qu tavapinausu pana roiti pajidi beto na roiti ikikeredi, ko qu roitiniria tu lalaomiu agou sira doru roiti ikikeredi. Ko pana soana vei tugu isa sa kopira ba mu vamalumuria sira na okokoto kokobu tinimiu ko mu tavapinausu pana roiti

tuvisina, ko mu toania sa na toa liosona pana tana Tamasa.
20 Agou tonai qu pinausu tana sela, poni sa quke tapiunia agou sa vei bu roitinia agou sa na tuvisi sa nyoroguania na Tamasa.
21 Ego ko na sa sira na vua jongadi qu vagavororia agou tonai qu roitiniria perangaina sira na roiti ikikeredi qai vakeagou kopira? Na vinaokotona ira na roiti ira ko na mate gu ke!
22 Ba kopira sa qu tei taruvata tu pana sela beto qu tei tavapinausu tu tana Tamasa sagou, ko na vuana qu isongia sa na toa liosona pana tana Tamasa, ko na vinaokotona sa na toa jola.
23 Ura na tabarana na sela sa na mate tugu, ba na vaivana tana Tamasa sa na toa jola isa taqe isongia gita tonai taqe kole kame tavitia i Jisu Karisito na oda Bangara.

7

Na vavapada pana vaialava

1 Ka visa tavitiqu, tamugou tugu qu gigilai na vavanau pana uana toa sa qa korapa paranga lao sara. Qu tei gigilaimiu tu agou sa na vavanau sa bangarania na tinoni tonai gu sa korapa toaona sa na tinoni isa.
2 Ura mu doria tu kai vavapada api ko. Na rereko ivivana sa sa tasuqutu ko minake piaria sa nona vaialava lao tana marenena tonai gu sa korapa toaona sa na marenena. Ba tonai mina tei mate tu sa na marenena, poni sa na rereko sa taruvata pana vavanauna veveina na marenena.
3 Ko sa vei sa vei bi korapa toaona sa na marenena ko bi suvere tavitia kai goto marene sa na rereko isa, poni sa mina tapoja na rereko babaratana sisa. Ba vei bi tei mate tu sa na marenena, poni sa sa taruvata pana vavanauna na marenena sisa ko mina boka vaialava liguona gu, ko totonai sa sake babarata sisa vei mina alavia kai goto marene.
4 Ego, ka visa tavitiqu, ko na Vavanau sa agou ba qu tei mate loa pale tu totonai sa mate sa na Karisito, ko kopira agou sa na ona tu na goto tinoni. Ko kopira agou sa na ona tu na Karisito, isa sa tavaturu mule pana mate, ko kopira gita ta boka vuania na vua jongana tana Tamasa.
5 Ura totonai taqe toa tutiria gita sira na oda nyorogua mekada poni sa ira na nyorogua ikikeredi sa sa ararianiria na Vavanau pana okokoto kokobu tinida, ko taqe roitiniria gita sira na roiti ikeredi qai vuania na mate.
6 Ba kopira taqe tei mate loa pale tu gita sa na Vavanau isa sa piugita. Ko kopira taqe taruvata ko taqe nabulunia sa na Tamasa pana soana korega tana Gagala, nake pana tutina na Vavanau, isa na soana leluna.

Na vavanau sa vabatinigita na sela

7 Ego ko tonai tana dogoria sisa qa koni pojai ara, poni na sa tanagu sa gita? Ai vei na Vavanau sa na kutana na sela? Dai ko dai tugu! Ba ara sa bake gigilai sa na sa sa na sela vei bi kepore na Vavanau. Ura ara bake gigilai sa na dodoro nyonyorogua sa sa sela vei bike paranga vei pira sa na Vavanau, <<Muke dodoro nyonyorogua,>> bikeu.
8 Ko tonai qa gigilai ara sa na garunu api poni sa na sela sa tekua na lolomo jongana tu ko sa ararianiria vanyonyoroguanisiu doru kai sa sara. Ketakoi sa kepore na Vavanau poni sa na roiti votuna na sela sa sake taararianiria.
9 Ara sa totonai qa kole toa perangana sa qake gigilai sa na Vavanau ko qake rorovea sa qa sela, ba totonai sa lame sa na garunu api poni sa qa koni dogoro vakakaberia ara sa na toana na sela pana taqu,
10 ko tonai qa batia sa na tinoni matequ gu sara. Ara qa batia sa isa tugu na garunu api bi vanisiu na toa sosotona, sa isa tugu sa vamatesiu sara.
11 Ura tonai qa gigilai ara sa na garunu api poni sa na sela sa tekua na lolomo jongana ko sa vasianasiu sara, ko pana garunu isa na sela sa vamatesiu sara.
12 Ego ko na Vavanau sa na liosona beto ko na garunu api sa na liosona, na tuvisina beto na jongana.
13 Ego ko ai vei na Vavanau isa na jongana sa sa vamatesiu sara? Dai ko dai tugu! Na Vavanau isa sa jongana sa vabatinisiu sara qa sela, beto ko na tinoni matequ sara ura qa sela. Goto na sela tu sa vamatesiu sara, ko na sela sa tabata votu vatale na veveina. Ko tonai sa lame sa na garunu isa ko qake vatabea ara, poni sa na sela sa tabata votu kai sakasava selana jola.

Na vaipera pana toa tana tinoni

14 Ura taqe gigilaioda gita sa na Vavanau sa na lame veina pana Gagala tana Tamasa, ba ara na tinoni masa na orungu ko qa tavapinausu pana tana na sela.
15 Isa qa roroitinia qake gigila vatalea sara, ura ara qake roitinia sa isa qa nyorogua roitinia, goto isa tu qake tavaraguania sa isa tugu sa qa roitinia.
16 Ego ko vei ara qa roitinia sisa qake nyorogua roitinia, poni api sa ulenia sa ara qa vaegoa gu sa na Vavanau sa na jongana.
17 Ko nake pana qua nyorogua mekaqu ara sa qa roitinia sa na roiti ikerena, goto na sela tu sa kole pana taqu sa roiti veinisiu.
18 Ara qa gigilai sa kepore kai jongana bi kole pana taqu, isa pana qua toa sa tatoni

7:7 Votu 20.17; Vavanau 5.21.

pana qua nyorogua mekaqu. Ura na nyorogua roitinia na jongana sa sa koleona gu taqu, ba na boboka tu ko mana roitinia na jongana sa sa keporenisiu.
19 Ko qake boka roitinia tu ara sa na jongana qa nyorogua roitinia, goto isa tu na ikerena qake nyorogua roitinia sa qa roitinia.
20 Ego ko isa tugu qake nyorogua roitinia ara sa qa roitinia, ko sa vei sa sa kaberena gu sa nake pana qua nyorogua mekaqu ara sa qa roitinia sa na roiti ikerena, goto na sela tu sa kole pana taqu sa roiti veinisiu.
21 Ko ara qa batia kai neqi ikerena sa sa bangaranisiu ara, ura tonai qa nyorogua roitinia ara sa na jongana, poni sa na ikerena gu sa kole pana taqu.
22 Pana buloqu sosoto qa qera vivitiginia ara sa na Vavanau tana Tamasa.
23 Ara qa batia kai goto vavanau mutu sa korapa roiti pana okokoto kokobu tiniqu, kai goto vavanau isa sa kanai sa na vavanau qa vaegoa pana roququ. Ko na goto vavanau isa sa vapinaususiu pana sela sa korapa roiti pana tiniqu.
24 Kai tinoni nyunyunyalana sosoto sara! I sei mina alosiu pana nyorogua tana tiniqu sa vamatesiu api?
25 Ba qa vatarasaea na Tamasa sara, isa mina alosiu pana roiti mina roitinia i Jisu Karisito na oda Bangara! Ko ara mekaqu sa pana qua roroqu qa nyorogua nabulunia na Vavanau tana Tamasa, ba pana qua nyorogua pana toa tini qa tavapinausu pana neqi tana sela.

8

Na toa pana Gagala

1 Ego ko kopira na Tamasa minake pituria na vakilasaria sira qai kole kame tavitia i Jisu Karisito.
2 Ura na neqi tana na Gagala sa vanigita na toa tonai taqe kole kame tavitia i Jisu Karisito sa tei ruvatigo tu pana neqi tana na sela beto tana na mate sao.
3 Isa na Vavanau ti Mosese sake boka roitinia ura na tinida gita sa tavamunyala pana sela, poni sa na Tamasa sa roitinia. Isa sa garunia sa na Tuna mekaina ko isa sa lame podo pana kai tini vevei tugu na tini tana tinoni sela beto ko na veveina na sela sa sa lamenia isa. Ko tonai sa lame poni sa vakilasia isa sa na sela tonai sa gosoria isa sa na vitigi pana toa tini,
4 ko na uana tuvisina sa nyoroguania na Vavanau sa kopira sa gore votu pana tadagita taqe toania nake nyorogua ikikeredi pana oda toa goto na nyorogua tu tana na Gagala.
5 Ira qai toania na nyorogua ikikeredi tana na toa tini sa na sakasava ikikeredi tana toa tini sa qai kole roroquria, goto ira qai toania na nyorogua tana na Gagala sa na sakasava tana Gagala sa qai kole roroquria.
6 Na juno roqu totonia na nyorogua ikikeredi tana na toa tini sa sa vuania na mate, goto na juno roqu totonia na nyorogua tana Gagala sa vuania na toa beto na bule.
7 Ko sa vei sa na tinoni sa juno roqu totonia na nyorogua ikikeredi tana na toa tini sa sa kanai sa na Tamasa, ura isa sake vatabea na Vavanau tana Tamasa, beto ko sa kepore tugu vei na ona neqi ko mina boka vatabe.
8 Ko ira qai toania sa na nyorogua ikikeredi tana toa tini sa qaike boka vaqerai sa na Tamasa.
9 Ba agou sa quke toania na nyorogua ikikeredi tana na toa tini goto qu toa vei tu sa totolinigou na Gagala, ura na Gagalana na Tamasa sa korapa kole pana tamugou. Na tinoni sake isongia na Gagalana na Karisito, poni na tinoni isa sa nake tana Karisito.
10 Ko vei mina kole pana miu toa sa na Karisito, poni sa na tinimiu kode mai mate tugu ura sa kolea na sela ba na gagalamiu sa tei toa tu ura qu tei tavatuvisi tu pana moena na Tamasa sagou.
11 Ba na Gagalana na Tamasa, isa sa vaturu mulea pana mate si Jisu, sa sa tei kole tu pana toa tamugou, ko na Tamasa kode mina vatoaria sa na tinimiu kode mai mate. Isa tugu na Tamasa sa vaturu mulea na Karisito pana mate sa isa tugu sa mina roiti vei api pana neqi tana Gagalana sa kole tamugou.
12 Ego ko, ka visa tavitiqu, gita sa taqeke tapiunia na toa tini ko tabe kole toaniria sira na toa ikikeredi sa nyoroguania na toa tini.
13 Ura vei muna toaniria sira na nyorogua ikikeredi tana na toa tini, poni sa na mate tugu sa muna gosoria. Ba vei pana neqi tana Gagala muna vamateria agou sira na roiti ikikeredi tana toa tini, poni sa kode muna tekua agou sa na toa.
14 Ura ira doru qai korapa tatoli pana Gagalana na Tamasa sa ira tugu sa na tuna na Tamasa sira.
15 Agou ko na Gagala qu tekua sa sake vaivapinausu ko bu kole matagutunia mule na Tamasa. Goto na Gagala qu tekua agou sa isa sa teku pausugou pana tatamana tana Tamasa ko isa sa boka vaparanga veinigita pira lao tana Tamasa, <<Aba! Ao na Tamaqu!>> sau.
16 Na Gagalana mekana na Tamasa sa somana ule votunia vei sa pojai na gagalada gita sa gita sa na koburu tana Tamasa.
17 Ko kopira na koburu tana Tamasa sa gita ke, ko kode tana somana isongoria tugu sira na mana sa vakole kale vaniria na Tamasa ira nona tinoni. Ego ko kode tana somana isongoria sira na mana sa vakoleria

na Tamasa ke, ko kode tana somana isongoria tugu sira na mana vei tugu na Karisito sa isongoria. Ko vei tana somana gosoria gita sa na vitigi tonai tana roitinia na roiti jongana sa vei na Karisito, poni sa kode tana somana tavalavata tugu sa gita.

Na vinalavata tadira na tinoni qai vasosoto

18 Ara qa vasosotoa sa na vitigi taqe gosororia gita pana totoso kopira sa sake pada ko tana dogoro matagutuniria ura na vinalavata kode tana tekua gita sa na lavatana jola.

19 Doruna na vinapodaka sa korapa nyorogua vivitiginia beto sa korapa vera vatalenia sa na totoso tonai na Tamasa mina ule votuniria sa ira na tuna sosoto.

20 Ura na vinapodaka sa sa talevenia ko minake boka vagore votua sa na nyorogua tana Tamasa. Ko nake pana ona nyorogua mekana na vinapodaka sa sa vei isa, goto na Tamasa tu sa roiti veinia ura sa nyoroguania ko na vinapodaka mi kole vera gegelenia sau.

21 Ura kai rane na vinapodaka sa mina taruvata ko minake nyabo beto ko mina tekua isa tugu na vinalavata qai isongia ira na koburu tana Tamasa.

22 Taqe tei gigilaioda tu gita sa podalai tu pa moa ko sa kamua kopira sa na vinapodaka doruna sa gosoria na vitigi ko sa mekarai kei, sa kole kei vei na rereko sa vivitigi ko sa tata vaivapodo.

23 Ba nake vinapodaka gu mekana sa sa kei, goto gita taqe isongia na Gagala Tabuna, isa sa vei na kobuna momoe na vaivana tana tekua vuka risa, ba taqe korapa tugu kei pana leoda tonai taqe korapa gegelenia sa na totoso tonai na Tamasa mina teku pausugita beto mina ruvatia pana sela sa na tinida.

24 Ko podalai tu tonai taqe taalo sa taqe kole vera gegele sa gita, ba na sakasava sa tei ta bata tu sa sake tavera gegele. Ura i sei sa kole vera gegelenia mule na sakasava sa tei batia tu?

25 Ba vei na sakasava taqe oqoro batia sa taqe korapa vera gelenia, poni sa taqe turu vangaju tonai taqe gele vatatalenia gita sisa.

26 Ko pana soana vei tugu na oda vera gegele sa vamauru poni sa na Gagala ba sa lame tugu somana tokanigita tonai taqe munyala. Taqeke gigilai ai sa na tuvisina tana vavara vei gita, ba na Gagala Tabuna mekana sa vavara tokanigita pana kei vitigi sake boka tapoja pikata pana paranga.

27 Ko na Tamasa isa sa tiro kamua na bulo tinoni sa gigilaiona sa na sa sa na roroqu tana Gagala, ko na Tamasa sa gigilai sa na Gagala sa vavara tokaniria sira na tinoni tana Tamasa pana soana vei sa nyoroguania na Tamasa.

28 Ko gita taqe gigilai sa tadira qai roroqua na Tamasa sa isa sa roitiniria doru sakasava pana soana sa votua na jongana, ko sa roiti vei inara sisa pana tadira sa kukuria ura isa sa na ona nyorogua isa pana tadira.

29 Ko ira sa tei gigilariaona tu perangana, sa ira ba sa tei vileria tu perangana ko kode mai tekua sa na uana tana Tuna mekai, ko na Tuna mekai sa sa vei na marene podo kimanaqe goto ira sa na boko tasina marene.

30 Ko ira sa tei vileria tu perangana sa ira ba sa tei soruria tu, ko ira sa tei soruria tu perangana sa ira ba sa tei vatuvisiria tu pa moena mekana, beto ko ira sa tei vatuvisiria tu pa moena mekana sa ira ba sa tei valavataria tu.

Na vairoqu tana Tamasa

31 Ego ko na sa tanagu sa gita tonai tana dogororia sira doru sakasava sa roiti vanigita na Tamasa aipira. Na Tamasa sa tei roiti vanigita tu, ko i sei mina boka vakilasagita sa vei?

32 Na Tuna tu mekana ba sake aru mulenia goto sa valageria ko sa mate vanigita gita doru, ko ai vei kode minake boka vatamo vanigita mutugu sira doru vaivana jongadi?

33 I sei sa mina pitugita pa moena na Tamasa ko mina boka vakilasagita gita na tinoni ta viledi tana Tamasa? Ura na Tamasa tu mekana sa sa tei vatuvisigita tu pa moena mekana sa gita.

34 I sei sa mina boka jutunigita qai oqoro tavulasa noda sela sa gita minagu? Ura i Jisu Karisito tugu mekana sa sa matenigita, ko sa turu mule, beto ko isa tugu sa sa toqo pa kale matuana na Tamasa, ko isa tugu sa sa korapa vavara tokanigita gita.

35 Bi mija sosoto tu sa kai tinoni babi kai sakasava mina boka pikata palenigita gita pana vairoqu tana Karisito. Tonai tu taqe gosoria na tapata ko taqe takulanga, tonai taqe takomiti ura taqe rangea na Karisito, taqe gosoria na songe, sa keporenigita na poko, taqe gosororia na sakasava vaivamatedi, babi tabe tavamate tu, ba na Tamasa sake beto roroqugita sa gita.

36 Na tapata taqe gosororia aipira sa qai tei tapojadi tu pa Kukuti Tabuna, tonai pira sau,

<<Tamasa, na mua tinoni ao sagei ko sa vei
sa ira na goto tinoni qai nyorogua
vamategei doru totoso,
qai dogoro veinigei na padamei sa
mene takubolo vei gu na sipi,>> sau.

8:36 Kera Vinatarasae 44.22.

37 Ba tonai taqe tomeria sira na tapata aipira
sa gita taqeke tavakilasa goto sa vavarene-
gita tu na Karisito isa sa roroqugita.
38 Ara qa vagigila vatalea sa kepore sosoto
sa kai sa mina boka pikata palenigita pana
vairoqu tana Tamasa. Nake mate babi na
toa, nake ira na mateana babi ira na ban-
gara pa vavagalo eqa, nake sakasava pana
totoso kopira babi na sakasava vuka risa,
nake ira qai isongo gogoto neqi pana kasia
gusu api,
39 nake ira pa narena na kasia gusu babi
ira pa kauruna na kasia gusu, sa mai boka
pikata palenigita gita pana vairoqu tana
Tamasa isa sa tabata votu pana ti Jisu
Karisito na oda Bangara.

9

Ira na tinoni Jiu qai kilu pale na Karisito

1 Na sosotona sa ma pojai ara kopira ura
ara sa qa tei kole kame tavitia tu na Karisito.
Qake seseke sara, ko na monanaqu sa tatoni
pana Gagala Tabuna ba sa ulenia sa ara
qake korapa seseke.
2 Ma pojanigou gu sa na mamata taku-
langa qa isongia ara na veveidi ira na tu-
raqu sa sa lavata jola beto na vitigi sa kole
pa buloqu ara sa sa kepore vinabetona!
3 Qa nyoroguania sa vei ba boka sa ara
mekaqu ba taleve pale beto ba tapikata pale
pana tana Karisito, vei pana roiti vei isa
sa ira na turaqu sosoto pana toa masa na
orungu mai boka vasosotoa na Karisito.
4 Ira sa na bubutu Izireli, beto ko na
Tamasa sa teku pausu veiniria na tuna, beto
ko ira tugu sa sa vabatiniria nona malakapi,
beto ko tadira tugu sa na Tamasa sa roi-
tiniria nona vinaego, ko ira tugu sa qai
tekua na Vavanau, ko ira tugu sa qai tavagi-
galainia na vinatarasaena na Tamasa. Beto
ko tadira tugu sa na Tamasa sa valameria
nona taringunguti,
5 ko ira tugu sa qai podo lame vei pana
tutidi ira na kuta tamadi pa moa, beto ko
pana bubutu tugu tadira sa podo lame vei
na masa na orungu sa na Karisito, isa sa na
Tamasa sa bangaraniria doru sakasava, ko
mi tavatarasae kamua na kamua. Agua.
6 Ego sa sosoto tu sa ira soku tinoni
Izireli sa qaike vasosotoa sa na Karisito,
ba inara qai vei ira sa sake ulenia sa na
taringunguti tana Tamasa sake gore votu.
Na taringunguti tana Tamasa sa tei gore
votu tu, ba ura nake ira doru qai podo lame
vei na tinoni Izireli sa qai tadoro vei na
tinoni Izireli sosoto tana Tamasa.
7 Beto ko nake ira doru tugu qai podo tuti
lame vei ti Ebarahami sa na koburu sosoto
ti Ebarahami pana moena na Tamasa. Goto
pira tu qiu sa na Tamasa pana ti Ebarahami,
<<Pana ti Aisake tu mina tavaisongo sa na
tutimu ao,>> qiu.
8 Ko na ginuana isa sa pira gu sa vei, nake
ira qai podo pana nyorogua tana tinoni sa
na koburu tana Tamasa, goto ira tu qai
podo pana taringunguti tana Tamasa sa qai
tadoro vei na tutina i Ebarahami.
9 Ura pira tu qiu sa na taringunguti tana
Tamasa pana ti Ebarahami, <<Papada to-
toso vei tugu api na aoro lame ina sa mana
mule lame ko totonai sa na maqotamu i Sera
mina vaporea kai tumu marene,>> qiu.
10 Ba nake isa gu mekana sa na vinapa-
pada, goto i Ribeka ba sa bogataniria tugu
sira karu koburu pa liguna sa puta tavitia i
Aisake isa na tamada gita.
11 Ba tonai tu qai oqoro podo babi tonai tu
qai oqoro roitinia kai sakasa jongana babi
na ikerena ira karu tamatasi, poni sa vei
ko mi vatadogoronia sa na ona vivile sa na
vuana gu na ona nyorogua mekana gu,
12 ko na vivile isa sa sake koko lame vei
pana dia roiti jongana goto sa koko vei gu
pana tana Tamasa mekana isa sa vileria sau
sa na Tamasa, poni sa pira sau ti Ribeka,
<<Na podo moana tu sa mina nabulunia
sisa pa ligu,>> sau
13 Ko na tei tapojana tu pa Kukuti Tabuna
sa pira sau sa na Tamasa,
<<I Jekopi sa qa roroqua,
goto i Isoa sa qake tavaraguania,>> sau.
14 Ego ko na sa tanagu sa gita sa vei?
Na Tamasa sake tuvisi totonai sa vileria gu
ira sa nyorogua vileria tanagu? Dai ko dai
tugu!
15 Pira tu sau sa na Tamasa pana ti
Mosese,
<<Mana roroqu tokania isa qa roroqu toka-
nia,
beto mana roqua isa qa roqua,>> sau.
16 Ego ko sa kabere gu sa na vivile tana
Tamasa sa nake vuana na nyorogua babi
na popodeke tana tinoni, goto na vuana gu
na vaitokai tana Tamasa pana tadira qai
vaivasevi.
17 Ko pira mutu sau sa na Kukuti Tabuna
pana ti Pero, <<Na ginuana qa vaban-
garanigo ara ao sa vei ko ma vatadogoronia
na qua neqi tonai mana varoitigo ao qau,
beto ko vei ko na isongoqu mi tavavakato
doru eqa pa kasia gusu qau,>> sau.
18 Ko na Tamasa sa roroqu tokania sisa
sa nyorogua tokania, goto isa sa nyorogua
vaduduvilia sa sa vaduduvili palea.

Na kokora beto na vairoqu tana Tamasa

19 Ko kame agou bi paranga lame vei pira
pana taqu, <<Ko vei doru sakasa sa qai
taroiti vagore votu pana nyorogua gu tana

9:7 Popodalaina 21.12. **9:9** Popodalaina 18.10, 14. **9:12** Popodalaina 25.23. **9:13** Malakai 1.2-3. **9:15** Votu 33.19. **9:17** Votu 9.16.

Tamasa poni sa doru sakasa taqe roitinia gita sa sa tutia gu na nyorogua tana Tamasa sa vei, ko ai sa vei na Tamasa sa tokea tu ropi na tinoni sa sela sa vei? Ura i sei mai tu sa tei raja kokolosia tu sa na nyorogua tana?>> biu sa kame.

20 Qokolo, goto i sei sao qu korapa tokea na totolinia na Tamasa? Ai vei na raro patu mina boka paranga karovia tu na tinoni sa korapa roitinia ko pira minagunia, <<Ai sa vei ko qu roiti veinisiu tu api?>> minagunia tu?

21 Na tinoni gu sa roitinia na raro patu sa sa gigilai sa ai mina varoiti veinia sa na peso roroitini raro. Ko pana kai kipa peso isa mina boka roitiniria karu raro, ko kai raro mina tavaroiti pana roiti poreveveidi goto kai raro mina tavaroiti pana roiti nake poreveveidi.

22 Sosoto na Tamasa sa nyorogua ulenia sa isa sake tavaraguania sa na sela beto sa nyorogua vatadogoronia sa isa koleona ona neqi, ba sa mavo vera vamomosoniria sira qai vakokorai beto ko qai talevenia ko mai gosoria na vinakilasa,

23 ko vei ko mi vatadogoronia sa na ona neqi lavata pana tadira sa roroqu tokaniria beto sa vanaqitiria perangana tu ko mai somana isongia sa na malakapi tana pa noka.

24 Ko gita sira na tinoni sa kuku tekugita isa, ko nake gita Jiu gu mekada ba ira na tinoni karovodi tugu vei,

25 vei sa tei pojai tu na Tamasa pa kukuti ti Hosea, pira sau,

<<Mana gigalaniria na qua tinoni sira nake qua tinoni,
beto ira qake roroquria sa mana gigalaniria na tinoni qa roroquria,>> sau.

26 Beto pira sau mutu,

<<Pana ia qai tagigala <Agou sa nake qua tinoni> sau,
sa ketakoi tugu sa mai tagigala na tuna na Tamasa toana,>> sau.

27 Goto na veveidi ira na tinoni Izireli, pira sau si Aisea,

<<Qai mota vei tugu na nagasa pa poanana sira na tinoni Izireli,
ba ira ka vivisa gu sa mai taalo.

28 Ura isa vei sa tei pojai tu sa na Bangara kode minake ruavo vaokoto vatalea sa na ona vinakilasa pana tadira na tinoni pa peso,>> sau.

29 Ko kai muqisi podeke vei tugu sa tei korotonia tu i Aisea pa moa tu sa,

<<Vei na Bangara vivana jola bike loa pale vanigita kaki tinoni,
poni sa tabe tei tapiara imete beto vei tu ira pa Sodomo beto pa Qomora sa gita,>> sau.

Ira na tinoni Izireli beto na nongoro jongana

30 Ego ko pira gu sa vei na ginuana sa. Ira tu na tinoni karovodi qaike nyaqoa na tuvisi sa qai tekua sa na tuvisi, ko na tuvisi isa sa qai tekua ira ura qai vasosotoa na roiti sa roitinia na Karisito.

31 Goto ira na tinoni Izireli qai nyaqoa na vavanau mina vatuvisiria sa qai oqoro tu teku vatogai sa na tuvisi isa.

32 Ai sa vei sa ko qaike tekua tu na tuvisi? Ura qaike nyaqoa ira sa na Tamasa mi vatuvisiria pana dia vinasosotona na Karisito, goto qai nyaqoa tu ira sa ai vei ko mai tavatuvisi pana dia roiti jongadi.

33 Ko qai vei gu isa sa tei pojai tu na Kukuti Tabuna sira, tonai pira sau,

<<Vainongoro! Qa vakolea pa Zaione ara sa kai patu vaivavukelena,
isa kai patu vaivatatupe lavata.
Ba na tinoni sa vakolea nona rarange tana sa minake isongo tavakea podeke,>> sau.

10

1 Ka visa tavitiqu, na qua kuta nyorogua pa buloqu beto na qua vavara lao tana Tamasa sa vei ko bai taalo sira na bubutuqu sosoto qau.

2 Ara qa vagigila vatalea sa ira qai ngangali nyaqo vivitigia sa na Tamasa, ba nake pa gigalai sosotona qai nyaqonia sisa.

3 Ura qaike doro gigalia ira sa na soana vei na Tamasa sa vatuvisiria ira na tinoni beto ko na dia soana tuvisi tu mekadi sa qai nyaqoa ko mai vaturua qarigu, ko qai kilu pale sa na soana vaivatuvisi tana Tamasa.

4 Ba na Karisito tu sa na vinaokotona na Vavanau, ko ira doru qai vasosotoa na Karisito sa mai tavatuvisi pa moena na Tamasa.

Na inaalo tadira doru tinoni

5 Ko i Mosese sa tei kutia tu sa na veveina na soana qai tavatuvisi ira na tinoni qai tutia na Vavanau, pira sau, <<Na tinoni sa tuti vikivokotoria na garunu tana Vavanau sa mina tekuniria na toa sira,>> sau.

6 Ba na veveina na soana na Tamasa sa vatuvisiria ira qai vasosotoa na Karisito sa pira tu sau, <<Muke paranga vei pira pa bulomu sao, <I sei sa mina sae pa noka?> mukeu,>> sau. (Na ginuana sa kaki mai sae mai tu ko mai valageria sa na Karisito ko mina ule vanigita na soana tana taalo.)

9:25 Gosea 2.23. **9:26** Gosea 1.10. **9:28** Aisea 10.22-23; Gosea 1.10. **9:29** Aisea 1.9. **9:33** Aisea 28.16; Romu 10.11; 1 Pita 2.6, 8. **10:5** Iama 18.5. **10:6** Vavanau 30.13. **10:7** Vavanau 30.13.

7 Babi <<Muke paranga vei pira sao, <I sei
sa mina gore ketakoi qai kole na gagaladi ira
na tinoni matedi?> mukeu,>> sau. (Na gin-
uana sa kaki sa mai gore mai tu ko mai toni
vasalea sa na Karisito ko mina ule vanigita
na soana tana taalo.)
8 Ba pira tu sau sa na Kukuti Tabuna,
<<Sa koleona gu tamu sa na nongoro,
pa beberumu gu beto pa bulomu gu
ao,>> sau.
Ko na nongoro isa sa na veveina na
rarange ko isa tugu sa qe taraenia agei.
9 Ko vei muna ule votunia pa beberumu
sa na Bangara si Jisu munagu beto vei
muna vasosotoa pa bulomu sa na Tamasa sa
vaturu mulea pana mate sisa, poni sa kode
muna taalo sao.
10 Na tinoni sa vasosotoa pa bulona sa
na Tamasa sa vaturu mulea pana mate si
Jisu sa sa tavatuvisi pa moena na Tamasa
sisa, beto ko na tinoni sa ule votunia sa na
Bangara si Jisu sau sa sa taalo.
11 Ura pira sau sa na Kukuti Tabuna, <<Isa
sa vasosotoa isa sa minake tavakea,>> sau.
12 Ira na Jiu beto na tinoni karovodi sa ke-
pore sa kame bi goto pa moena na Tamasa,
ura kai muqisi Bangara gu sa na Bangara
tadira doru, ko isa sa vaniria na mana
lavata sira qai kiu alili lao pana tana.
13 Ura pira sau sa na Kukuti Tabuna, <<Ira
doru mai kiu alili lao pa nisongona na Ban-
gara sa mai taalo,>> sau.
14 Ego ko na veveidi ira na Jiu sa ira kaki
bai paranga, <<Ai mai vei mai boka kiu alili
lao pana tana isa qai oqoro vasosotoa sira?
Beto ai mai vei mai boka vasosotoa sisa qai
oqoro nongoronia? Beto ai mai vei mai
boka nongoronia sisa vei minake tatarae
sisa?
15 Beto ko ai mai vei mai boka tarae sira
vei na Tamasa minake garunu laoniria sira
mai tarae? Ura sa tei pojaiona tu na Kukuti
Tabuna sa pira sau, <Sa vavagua jola sa na
lamedi ira qai pogosia na nongoro jongana!
> sau,>> barigu sira kaki.
16 E sa sosoto tugu sisa, ba nake ira doru
sa qai vasosotoa sa na nongoro jongana.
I Aisea na tinoni kokorotai ba sa tei po-
jaiona tu, pira sau, <<Bangara, sa doro vei
kepore sa kame bi vasosotoa na vavakato
tamigei,>> sau.
17 Ko na vinasosoto sa sa pidoko votu
lame tonai sa tanongoro sa na vavakato,
beto ko na nongoro api sa lame tonai sa
tatarae sa na vavakatona na Karisito.
18 Ego ba ara qa nanasa, ai vei qai oqoro
isongo nongoro sosoto sira? Dai, qai tei
nongoriadia tu, vei tugu sa pojai na Kukuti
Tabuna, pira sau,
<<Doru eqa pa peso sa votu lao kamu sa na
ovoveledi
beto pa ia bebetodi pana kasia gusu sa
lao kamu sa na dia nongoro,>> sau.
19 Ego ba ara qa nanasa, ai vei ira na tinoni
Izireli qaike vakabere vatalea sa na non-
goro isa? Dai, qai daidia gu vasosotoa sa,
ko i Mosese tugu sa na tinoni momoe pira
sauniria,
<<Ara mana vakonogou sagou pana tadira
nake puku tinoni,
ko na gabaladi ira na tinoni karovodi
mana vatagigirinigou sagou,>> sau.
20 Beto ko i Aisea ba sa paranga varene vei
pira,
<<Ira tu qaike nyaqosiu sa qai batisiu sara,
qa bola votu tadira qaike nanasanisiu
sara,>> sau.
21 Goto na veveidi ira na tinoni Izireli sa
pira tu sau si Aisea, <<Na rane doruna sa
qa kole kaqama laoniria na limaqu tadira
na tinoni qai tabu vainongoro beto qai
duduvili sara,>> sau.

11

I Tamasa sake kilu paleniria sira na tinoni Izireli

1 Ego ko ara qa nanasa, ko ai vei sa
kilu paleniria na Tamasa sira na ona tinoni
mekana? Dai ko dai tugu! Ura ara gu ko ba
kai tinoni Izireli tugu, na gore lagere veiqu
pana ti Ebarahami, ko na bubutu Beniji-
mani sara, ba na Tamasa sake kilu palenisiu
tu.
2 Na Tamasa sake kilu paleniria sira na
ona tinoni sa tei gigilariaona tu perangana
tu. Ai vei quke gigilai tu agou sa isa sa pojai
na Kukuti Tabuna na veveina i Elaija? Tonai
sa ququmi lao pana tana Tamasa sisa, sa
pira sau,
3 <<Bangara, ira na tinoni kokorotai tamu
sa qai tei vamate beto pudala paleria tu,
beto ira na mua idi tabuna vavakukuvudi sa
qai tei jegara papaleria tu. Ara gu mekaqu
sa qa kole jola, ko kopira qai korapa nyaqo-
siu ko mai vamatesiu mule qarigu,>> sau.
4 Ba na sa sau sa na ovovelena na Tamasa
totonai? Pira sau sisa, <<Dai, nake ao
gu mekamu. Koledia mule sira ka vitu
tina tinoni ara qa tei vile kaleniria tu, ira
qaike opo kokopo gore pa tutungudi ko bai
vatarasaea sa na bekuna i Baala,>> sau.
5 Ko sa vei tugu pana totoso totonai sa
kopira ba koleona tugu sa kai minete kole
jolana isa na Tamasa sa tei vileria tu ko qai
vasosoto, ura isa sa roroquria sira.

10:8 Vavanau 30.14. **10:11** Aisea 28.16. **10:13** Joili 2.32. **10:15** Aisea 52.7. **10:16** Aisea 53.1. **10:18** Kera Vinatarasae 19.4. **10:19** Vavanau 32.21. **10:20** Aisea 65.1. **10:21** Aisea 65.2. **11:3** 1 Roiti Bangara 19.10, 14. **11:4** 1 Roiti Bangara 19.18.

6 Ko na vivile api isa sa roitinia na Tamasa
sa sa koko vei pa ona vairoqu vaialona gu,
nake pana kaki roiti jongadi qai roitiniria
ira na tinoni. Ura vei na vivile tana Tamasa
sa bi lame vei pana roiti tadira na tinoni,
poni sa na vairoqu vaialona sa tonai mineke
vei na vairoqu vaialona sa vei.
7 Ego ko na sa tanagu sa vei pira? Isa na
soana mai tavatuvisi pa moena na Tamasa
qai kole nyaqoa sa ira na tinoni Izireli sa
qaike batia, ba ira kaki tinoni gu sa vileria
na Tamasa sa qai batia. Goto ira doru sa qai
tavakiqili,
8 isa tugu vei sa pojai na Kukuti Tabuna,
pira sau,
<<I Tamasa sa vagoreniria na gagala rura
lavata sira,
na matadi qaike boka babata beto na
talingidi qaike boka nonongoro,
tinganai sa kamua tugu pana rane
api,>> sau.
9 Beto i Devita ba pira sa paranga vei,
<<Na dia ivata tetekuna jongadi mi vei tu na
sipata beto na vaqara
beto na patu vaitatupe ko mai gona
tavakilasaniria!
10 Mai tavarodomogadia tu sa na matadi ko
maike babata,
beto na pokotodi sa mi takokopo vei
tu na tinoni sa pogoso mamata doru
totoso,>> sau.

Ira na Tinoni Karovodi qai Taalo

11 Ego ko qa nanasa sara, ai vei tonai qai
tatupe sira na tinoni Jiu poni sa ai vei qai
gona vukeleniria sosoto ko qaike boka turu
mule ligu? Dai ko dai tugu! Ba tonai qai
maja paranga sira ko qaike vasosoto poni
sa na inaalo sa sa lame tadira na tinoni
karovodi, ko vei ko mi vakonoria sira na
Jiu ko mai nyaqoa ko mai vasosotoa sa na
Karisito.
12 Ko vei na maja paranga tadira na Jiu sa
vaisisongia sa na kasia gusu beto na vukele
tadira sa vaisongoniria na mana lavatana
sira na tinoni karovodi, poni sa ai mina koi
vei lavatana sa na mana mina lame tonai
na vinaanye vaokotodi ira na Jiu sa mai
vasosotoa sa na Karisito.
13 Ego kopira tamugou na karovomiu
sa ma paranga. Ara tugu kisa na tinoni
tagarunuqu qa tagarunu lao tadira na
tinoni karovodi ko na roiti ninabulu sa
udukunisiu na Tamasa api sa qa roqu
vaporeveveina jolaia ara,
14 ko vei ko ba boka vakonoria sira na
turaqu sosoto ko ba boka aloria sira kaki
qau.
15 Ura tonai qai kilu palea ira sa na
Karisito sa ira na goto tinoni mutu pa kasia
gusu sa qai tavabaere lame tana Tamasa.
Ko sa vei sa ai mina koi vei vavagua sa tonai
mai mule lame ira? Kode mina vei puputa
na tinoni sa mate sa sa toa ligu!
16 Beto ko vei na kipana sa tavaivana lao
tana Tamasa vei na vua moena sa na mad-
ina, poni sa na batu bereti doruna ba na
madina tugu. Beto ko vei ira na dia tite pa
moa sa na madidi, poni sa ira na tudia ba na
madidi tugu, ura vei na bagerena na gou sa
bi madi, poni sa na kakaena na gou ba qai
madi tugu.
17 Ego ko kaki kaena na gou olive tau-
mana sa qai tei takaele pale tu ko na kaedi
na gou olive piruna sa sa tasuni vatogasa
lao ketakoi. Ko agou tinoni karovomiu sa
qu vei puputa na kaedi na gou olive piruna
isa ko qu somana tavagagani vatale pana
tetekuna jongana sa koko sale vei pana
bagerena na gou olive taumana.
18 Ko ao muke doro valavata mulenigo
mekamu pa moedi na kae olive qai tei
takaele pale tu. Ba vei muna rorove vei qu
nyorogua valavata mulenigo mekamu poni
sa mu roroqua sapi: nake ao na kaena sa qu
pogosia sa na bagerena, goto na bagerena
tu sa sa pogosigo sao na kaena.
19 Ba bu paranga sao, <<E, ba ira na kaena
sosoto sa qai tei takaele pale tu ko ara tu sa
kopira qa tasuni vatogasa lao,>> bugu.
20 E, sosoto tugu sisa. Ba na vuana qaike
vasosotoa na Karisito sa beto qai takaele
pale sira, goto ao sa qu vasosotoa gu na
Karisito sa vei sa qu korapa turu vamauru.
Ko sa vei sa muke doro vaululugo mekamu,
goto mi kolego tu na pangaga.
21 Na Tamasa ira tu na Jiu qai vei na
kaena sosoto na gou olive ba sake roqu tu-
tumaniria goto sa kaele paleria tu, ko ao ba
minake roroqu tutumanigo goto kode mina
kaele palenigo tugu vei munake vasosoto
sao.
22 Mu vainongoronia tu na vairoqu
jongana beto na vaivakilasa neqina tana
Tamasa ko! Ira qaike vasosotoa sa qai tekua
na vinakilasa neqina, goto ao sa qu isongia
nona vairoqu jongana vei munake beto
totoravusia ao sa nona vairoqu jongana isa.
Goto vei munake totoravusia ao sa nona
vairoqu jongana isa poni sa ao ba muna
takaele pale tugu sao.
23 Goto vei mai beto vasekea ko mai va-
sosotoa ira sa na Karisito, poni sa ira ba
kode mai tavasuni ligu lao mule pana kuta
gogouna na olive sira. Ura na Tamasa mina
boka vatogasa ligu laoria mule ketakoi qai
kole perangana sira.
24 Ura ao sa perangana sa qu vei na kae
gou olive piruna na takaele kolena, ko nake
tutina na toa umuma sa qu tasuni vatogasa
lao pana kai gou olive taumana sao. Ko na

11:8 Vavanau 29.4; Aisea 29.10. **11:10** Kera Vinatarasae 69.22-23.

munyalana jola gu sa na Tamasa mina suni vatogasa mule laoria sira na kaedi sosotona na gou olive taumana pana dia gou olive sosotona.

Ira na tinoni Izireli mai gabala

25 Ka visa tavitiqu tinoni karovomiu, ara qa nyorogua vivitiginia ko mu vakabere vatalea agou sa na vaivagigalai api isa perangana sa golomia na Tamasa, ko vei ko muke roroqua sa qu tavagigala pana miu roroqu mekamiu. Ira na tinoni Izireli sa qai vapatua na bulodi ba maike vei lalaodia sira, goto mai vapatua na bulodi tinganai mina kamua gu sa tonai na anye okotodi ira na tinoni karovodi mai tome lame.

26 Ego beto totonai sa ira doru tinoni Izireli sa mai taalo. Pira sau sa na Kukuti Tabuna,

<<Pa Zaione mina koko lame vei sa na in-
aalo,
isa mina vagabala vapele paleria na
uana sa vavakeporea na Tamasa i
Jekopi.
27 Ko api sa na qua vinaego mana roitinia
pana tadira:
ara mana vulasaria na dia sela,>> sau.

28 Pana kalena qai kilu pale ira sa na nongoro jongana sa qai vei na kana tana Tamasa sira poni sa qu tatoka sagou, goto pana kalena ira sa na tinoni taviledi tana Tamasa sa na Tamasa sa korapa roroquriaona sira ura na ona taringunguti sa tei koleona tu tadira na tamadi pa moa tu.

29 Ura na Tamasa sake boka beia na roquna na veveina na ona vaivana beto na ona vivile.

30 Agou na tinoni karovomiu sa perangana ba quke vatabea sa na Tamasa, ba kopira qu tei isongia tu sa na roroqu vaitokai tana ura ira na tinoni Izireli qaike vatabea sisa.

31 Ko kopira sa ira mutu sa qaike vatabea sa na Tamasa, ko isa tugu sa roroqu toka veinigou agou sa ira ba mina roroqu toka veiniria tugu sira.

32 Ura na Tamasa sa tei loa laoniria tu pana dia toa nake vatabe sira doru, ko vei ko mi vadogoroniria nona roroqu vaitokai sira doru sau.

I Tamasa mi tavatarasae

33 Sa vaivagabara jola ai koi vei korina beto na lavatana sa na tavagigala beto na gigalai tana Tamasa!
I sei mina boka kori votuniria sira nona
vivile,
beto i sei mina boka vakabereria sira
nona soana!
34 I sei mai tu sa tei gigilaiona tu sa na
roquna na Bangara?
Babi i sei mai tu sa tei tinoni totoli vania
tu sisa?
35 I sei sa tei iania mai tu kaki sakasava
perangana sa na Tamasa,
ko na Tamasa bi bei vania sisa?
36 Bi mija tu sa kai tinoni bi tei iai mai tu babi tei tolinia mai tu sa na Tamasa, ura tana gu qai koko vei ko isa gu sa vapodakaria beto ko isa gu sa korapa gaitiria sa doru sakasava. Ko tana gu mi lao sa na vinatarasae kamua na kamua. Agua.

12

Mu toania na toa koregana

1 Ego na Tamasa sa tei vadogoronigita tu sa nona vairoqu lavatana jola ko ara qa tepa vivitigigou sagou, ka visa tavitiqu, ko mu vania na Tamasa na miu toa vei kai vavakukuvu toana sa lioso beto sa vaqerai na Tamasa. Isa gu sa na vinatarasae tuvisina sosotona muna boka valaoa agou.

2 Muke vamalumia na uana tana kasia gusu api ko mi kole kuta uanania na miu toa, goto mu vamalumuria tu na miu roroqu ko mai kole tabei vakorega ko mu boka gigilai agou sa na nyorogua tana Tamasa, isa nona nyorogua sa jongana, sa vaivaqera beto sa tuvisi.

3 Na Tamasa sa tei vanisiu tu nona vaivana vairoqu sara ko sa vei sa qa korapa parangagou sagou doru okokoto tinoni: muke roroqu mule vasaego vivitigi jolania isa sa pada bu rove veinigo mekamu. Goto mu doro mulenigo mekamu pana soana tavagigala tu, ko agou doru mu okoto doria sa na miu boboka na padana na rarange sa okoto vanigou na Tamasa.

4 Gita ko pana kai tinida na soku sa na kokobu tinida, ba na okokoto kokobu tinida pira sa nake kai muqisina sa na dia roiti.

5 Ko pana soana vei tugu isa sa gita sa na soku ba taqe tavakai tini gu pana oda kole kame tana Karisito, ko taqe vaiisongai lao lame sa gita doru.

6 Ego ko taqe tei isongoria tu gita sira na okokoto boboka sa vanigita na Tamasa ko ta varoitiria. Vei na boboka pana ule votuna na nongoro tana Tamasa sa bu isongia, poni sa mu roitinia padana tugu na mua rarange.

7 Vei na boboka pana roiti ninabulu sa bu isongia, poni sa mu nabulu. Vei na boboka pana vaivagigalainia nona sosoto sa bu isongia, poni sa mu vaivagigalai.

8 Vei na boboka paranga vaneqina na rarange tana goto tinoni sa bu isongia, poni sa mu vaivaneqi. Na tinoni sa boka vaianiria nona isisongo sa mi vaiia pana bulo

11:27 Aisea 59.20-21; 27.9; Jeremae 31.33-34. **11:33** Aisea 45.15; 55.8. **11:34** Aisea 40.13; Jobi 15.8; Jeremae 23.18; 1 Koriniti 2.16. **11:35** Jobi 41.11.

jongana. Na tinoni totoli sa mi roiti ngangalinia nona roiti. Na tinoni sa roroqu tokaniria ira na tinoni vaivasevidi sa mi roitinia pa qeqera sosotona.

Kaki vavanau pana toa tutina na Karisito

9 Na miu vairoqu mi koko pana bulomiu sosoto. Mu kilu pale sa na ikerena, goto mu aru tamania tu sisa sa jongana.

10 Mu mekarai vairoqu lao lame vei ira na tamatasi pana kai tatamana. Mu ngangali valavataria jolanigou mekamiu sira na goto tinoni.

11 Muke udapelu, goto mu ngangalinia tu sa na toa ninabulu. Mu sutungu vavuvurungia sa na miu toa gagala. Mu nabulunia sa na Bangara.

12 Tonai qu korapa vera gele vatalenia sisa mina roiti vanigou na Bangara sa mu suvere qeqera. Tonai mu gosoria na tapata poni mu sa vangajua. Mu totokai na vavara.

13 Ira na tinoni tana Tamasa qai vaivasevi sa mu iaria, beto mu revanga vaniria na miu ruma sira na tinoni kamudi.

14 Mu mananiria sira qai ngangulugou; e, mu mananiria tu, muke leleveniria

15 Mu somana qeqera tavitiria sira qai qeqera, mu somana lukana tavitiria sira qai lukana takulanga.

16 Mu mekarai suvere vaikamu. Muke roveria na sakasava kode muna vavalavata mulenigou mekamiu, goto mu somana suvere tavitiria tu ira na tinoni qaike tadogoro vaporeveveidi. Muke vavatinoni gigigalaigou mekamiu.

17 Muke beini ikerena sa na ikerena. Mu roitinia sa isa sa jongana pana dodoro tadira doru tinoni.

18 Ira na roiti muna boka roitiniria mekamiu sa mu roitiniria tugu, ko mu suvere bubule tavitiria ira doru tinoni.

19 Ka visa qua baere jojonga, muke vaibeimiu mekamiu tonai mai roiti lamenia nikerena tamugou, goto mu loa vania tu na lolomo sa na Tamasa ko isa tu mina aru veiniria. Ura pira tu sau sa na Tamasa pana Kukuti Tabuna, <<Ara tu sa mana roiti vaibei, beto ara tu mana vakilasaria sira qai roiti lamenia nikerena tamugou,>> sau sa na Bangara.

20 Goto ao sa mu roitinia gu sisa vei sa pojai na Kukuti Tabuna, pira sau, <<Vei bi burana sa na mua kana, poni sa mu vatetekua. Vei bi kidepe sisa, poni sa mu vabukua. Ura vei muna roiti vajongana vei pira ao, poni sa kode kea vivikerenia sa na mua kana,>> sau.

21 Muke vamalumia nikerena qai roiti lamenia ira pana tamu ko mi vakilasigo, goto ao tu mu vakilasania na mua roiti jongana sa na roiti ikerena.

13

Vataberia ira na tinoni mamata pa qavuna

1 Agou doru mu vataberia sira qai isongia na neqi tana qavuna. Ura ira na qavuna sa qaike kole goboro goto na Tamasa tu sa vaniria na neqi, beto ko ira doru neqi mamata qai korapa kole sa na tei taviledi tu pana tana Tamasa.

2 Ko sa vei sa na tinoni sa raja kokolosia sa na qavuna sa sa raja kokolosia tugu na tinoni isa sa na vinaturu tana Tamasa, beto ko ira na tinoni qai roiti vei inara sa qai nyaqo tariniria mekadi na vinakilasa tana qavuna.

3 Ira na tinoni mamata sa qaike tavaturu ko na vamatagutudi ira qai roitinia na roiti tuvisidi, goto qai tavaturu sira ko na vamatagutudi ira tu qai roitiniria na roiti ikeredi. Ko vei munake nyorogua matagutunia sa na tinoni mamata sa isongia na neqi tana qavuna poni sa mu roitinia gu isa vei sa tuvisi, beto sa isa mina doro valavatigo sao.

4 Ura isa ba kai nabulu tugu tana Tamasa ko sa roitinia sisa vei mina tokanigou agou doru. Ba vei muna roitinia na ikerena sao poni sa sa pada tugu ko mu matagutumua tu, ura nake goborona sa na neqi vaivakilasa sa isongia isa. Ura isa ba na nabulu tugu tana Tamasa ko na roiti tugu tana Tamasa sa roitinia tonai sa vakilasaria sira qai roitinia na roiti ikerena.

5 Ko sa tuvisina gu sa mu vatabea sa na qavuna, nake vei ko kita mi vakilasigo gu goto na monanamu ba sa pojanigo tugu na tuvisi.

6 Ko sa vei sa mu tabara vaokotoria sira na miu takisi, ura ira tugu na nabulu tana Tamasa sa qai korapa junonia na roiti teku takisi api.

7 Mu tabara lao sa ketakoi qu oqoro tabara lao: vei bi na takisi sa bu oqoro vaia poni sa mu vaia tugu sa na takisi isa, vei bi na takisidi na miu isisongo sa bu oqoro vaia poni sa mu vaia tugu sisa. Ira na padadi mai tapangaga ba qu oqoro pangaganiria poni sa mu pangaganiria, beto ira na padadi mai tavalavata ba qu oqoro valavataria poni sa mu valavataria sira.

Na toa vairoqu

8 Muke vakole jolaria sira na miu sasare sa pada bu tei vamateria tu perangana, goto isa tu mu vakole jolai sa na miu mekarai vairoqu. Ura na tinoni sa roroqua na goto tinoni sa sa tei vagore votua tu isa sa na Vavanau tana Tamasa.

12:19 Vavanau 32.35; Giburu 10.30.

9 Ura na garunu aipira, <<Muke babarata,
muke vaivamate tinoni, muke iko, muke
doro nyoroguania na ona na goto tinoni,>>
beto bi koleona mule kaki garunu, sa qai
taaru vaikamu pana kai garunu gu api,
<<Mu roroqua na goto tavitimu vei puputa
qu roroqu veinigo mekamu.>>
10 Tonai qu roroqua na goto tavitimu poni
sa quke roitinia kai sakasava ikerena pana
tana. Ko na vaokotona na Vavanau sa na
vairoqu gu.

Na rane lame tana Karisito

11 Ego ko mu toa vei isa qa tei pojanigou
tu sagou ura qu gigilaimiu sa na totoso taqe
korapa toaia kopira. Na aoa sa tei kamu
tu ko agou mu dorava pana miu puta, ura
na totoso mina alogita na Tamasa sa kopira
sa tata jolania totonai taqe koni podalai
vasosoto.
12 Na bongi sa tei nonoro jola riuona tu,
beto na vovola rane sa tei sae tu. Ko aria
ko ta ulu paleria sira na roiti tana rodomo,
ko ta vasaeria na sakasava vaipera tana
kabere.
13 Ta rerege pana uana tuvisina vei na
tinoni sa rerege pana rane kabere: take
vaiminetainia na toa bubuku sa votua
nikerena babi na toa bubuku goboro, take
toania na toa vaivori lao lame goboro babi
na toa manugu, take vaikokora na vaipera
babi na vaikono lao lame.
14 Goto mu popokonia tu agou sa na Bangara i Jisu Karisito, beto muke vania na
lolomo pana miu roroqu sa na nyorogua
ikerena tana tinimiu ko mi taroiti votu pana
miu toa.

14

Muke pitua na tavitimu

1 Na tavitimu sa munyala pana ona
rarange ko sake boka roitiniria kaki
sakasava qaike vajonganai ira kaki tinoni
sa mu vakamu vatalea tu sagou qu neqi
pana miu rarange. Ba tonai muna vakamua
poni sa muke gesoa sa na veveina na ona
vinasosoto isa.
2 Pana tana kai tinoni sa vasosotoa sa
sa jongana gu sa mina tekua doru gogoto
gagani sau, ba na tinoni sa munyala pana
ona vinasosoto sa na gagani taumadi gu sa
tekuria.
3 Na tinoni sake kiluniria doru gagani sa
mike doro vakepore veveinaia sa na tinoni
sake boka tekuria doru gagani. Beto ko na
tinoni sa teku gagani taumadi gu ba mike
pitua tugu sa na tinoni sake kiluniria doru
gagani, ura na Tamasa mekana tu sa tei
vajonganai tu sa na tinoni isa.
4 I sei sao ko nake mua laona ba qu
pitua tu nona nabulu na goto tinoni? Pana
dodoro tu tana nona bangara mekana sa
mina tadoro vei sa turu vamauru babi sa
vukele sa na nabulu isa. Ko kode mina turu
vamauru gu sisa, ura na Bangara kode mina
vaturu mauria sisa.
5 Kai tinoni sa doro veinia kai rane sa
poreveveina jolaniria ira na goto rane, goto
kai goto tinoni sa doro veiniria doru rane
qai poreveveidi beto pana vinatarasaena
na Tamasa. Ego pana ginugua api sa ira
doru mai vilea sa isa sa tuvisi pana dia
roroqu ko mai vasosoto vatalea.
6 Na tinoni sa sa doro vaporeveveina jolai sa kai rane sa sa roroqu vei isa pana
valavatana na Bangara sisa. Beto na tinoni
sake kiluniria doru gagani sa sa roiti vei
pana valavatana na Bangara sisa, ura sa
paranga jongana laonia tugu tana Tamasa
sa na tetekuna. Beto ko na tinoni sake
tekuria kaki goto gagani sa sa roiti vei
pana valavatana tugu na Bangara sisa ko sa
paranga jongana laonia tugu tana Tamasa
sisa vei sa tekua.
7 Nake vei ko na vaqera mulenigita gu
mekada sa taqe toa sa gita, beto ko nake vei
ko na vaqera mulenigita gu mekada sa taqe
mate sa gita.
8 Ura tonai taqe toa poni sa na Bangara tu
sa taqe toa vania, beto tonai taqe mate poni
sa na Bangara tu taqe mate vania. Ko vei
tabe toa ba tabe mate poni sa ba na ona tugu
na Bangara sa gita.
9 Ko sa vei tugu api sa na Karisito sa mate
beto sa toa mule, ko isa sa bangara betoniria
sira na tinoni toadi beto vei tugu na tinoni
matedi.
10 Ko ao kai pukuna ai sa vei qu pitua tu
na tavitimu? Beto ao kai goto pukuna ai
sa vei sa qu doro vakepore veveinaia tu na
tavitimu? Ura gita doru sa kode tana turu
beto pa moena na totoqona vaituti tana
Tamasa, ko isa tu sa mina pitua sisa taqe
roitinia.
11 Ko taqe gigilaioda gita sa vei isa ura pira
sau sa na Kukuti Tabuna,
<<Ara na Tamasa toaqu sapi, sau sa na Bangara,
ko pa moequ ara mai todongo sira doru tinoni,
beto ira doru mai ule votunia sa ara sa na Tamasa,>> sau.
12 Ko totonai sa tana okoto oe laonia na
Tamasa sira na okokoto oda roiti, ko isa
mina roitinia na vivile vaipitu.

Muke toni vaselai na tavitimu

13 Ego ko na Tamasa tu sa mina pitugita
sa gita doru, ko sa vei sa gita take vaipitu

13:9 Votu 20.13-15; Vavanau 5.17-19, 21; Matiu 19.18. **13:9** Iama 19.18; Matiu 5.43; 19.19; 22.39; Maka 12.31; Luke 10.27; Qelesia 5.14; Jekopi 2.8. **14:11** Aisea 45.23; Pilipae 2.10-11.

lao lame. Goto mu doro viloto vatalea tu ko muke langono patu vaivavukule beto na patu vaivatatupe pa moena na tasimu.

14 Ara qa gigilai beto qa vasosoto vatalea pana qua kole kame tavitia na Bangara i Jisu, sa na gagani mekana sa sake tabunana tagani. Ba vei kai tinoni bi rove veinia sa tabunana sa kai gagani, poni sa sa tabunana tugu tana sisa.

15 Vei bi pana ginugua gagani gu bi tavamamata pana ona roroqu sa na tavitimu, poni sa quke korapa toania na vairoqu sao. Muke vamalumia na mua gagani ko mi aru ngangulia sa na rarange tana tinoni sa matenia na Karisito.

16 Ko muke vamalumia sa na miu roiti jongana ko mi tapoja vivikere.

17 Ura na binangara tana Tamasa sa nake veveina na gagani babi na buku, goto na veveina tu na toa tuvisina, na toa vabubuleai lao tadira goto tinoni, beto na toa qeqera sa koko lame vei tana Gagala Tabuna.

18 Ko na tinoni sa nabulunia na Karisito pana toa vei pira sa sa vaqerai na Tamasa beto sa tavajongana tugu vei pana dodoro tadira na tinoni.

19 Ego ko ira tu na sakasava qai valamea na susuvere vabubuleai beto ko ira na sakasava qai ovulia na goto tinoni sa taqe nyaqo vivitigiria gita.

20 Ko muke aru vikeria pana ginugua gagani gu sa na roiti sa roitinia na Tamasa pana toa tana tinoni sa vasosoto. Doru gagani sa na liosodi ko mai boka tateku, ba sa sela tugu sisa pana tana tinoni tonai sa tekua kai gagani, poni sa vatatupenia ko sa vavukelia sa na dia rarange sira kaki goto tinoni ura qai rove veinia sa sela sa na tekuna na gagani isa.

21 Sa vavagua jola sa muke tekua sa na masa babi na buku vaini, babi kaki sakasava mule mai boka vatatupenia ko na vavukelia sa na rarange tana tavitimu ura isa sa rove veinia sa sela sa na tekuna na gagani isa.

22 Ao na mua vinasosoto pana tekuna doru gagani sa mu kopunia pa vaikorapaimiu ao gu beto na Tamasa gu. Sa tamana sa na tinoni sake pitu mulenia mekana pana bulona tonai sa roitinia sa isa vei sa tuvisi pana ona roroqu.

23 Ba na tinoni sa ruarabeke sa tonai sa teteku poni sa na tinoni tapituna sisa, ura sake koko vei pana ona rarange sa na roiti sa roitinia. Ko na roiti sa taroiti ba nake koko veina pana rarange sa na sela tugu sisa.

15

Vaqeraria na goto tinoni, nake mekamiu

1 Ego ko gita taqe boboka sa ta pogoso tokaniria na pogoso mamata sira qai munyala beto ko take vaqera mulenigita gu mekada.

2 Gita ta okoto vaqerai na goto tavitida pana sakasava isa vei mina tokania beto mina ovulia isa.

3 Ura na Karisito ba sake vaqera mulenia mekana, goto na veveina isa na Karisito totonai sa paranga lao tana Tamasa sa pira tu sau sa na Kukuti Tabuna, <<Na paranga ikikeredi qai gonanigo ao Tamasa, sa qa varaja betoria ara,>> sau.

4 Ko ira doru sakasava qai takuti pana Kukuti Tabuna sa qai takuti ko na vagigalaida gita, ko pana korapana na turu vangaju beto na manoto taqe tekua pana Kukuti Tabuna sa taqe vera gele vatalenia gita sisa sa taringungutinia mina roiti vanigita na Tamasa.

5 Na qua tepa sa na Tamasa isa na kutana na turu vangaju beto na manoto sa mi vanigou na boboka ko mu mekarai kame pana miu vairoqu pana suvere vei sa suvere vei i Jisu Karisito,

6 ko pana kai rorove beto pana kai ovovele mu vatarasaea agou sa na Tamasa, isa na Tamana na oda Bangara i Jisu Karisito.

Na Nongoro Jongana tadira na Jiu beto na Tinoni Karovodi

7 Ego ko agou doru sa mu mekarai vaivatoga lao lame pana miu toa ko na Tamasa mi tavatarasae, kai muqisi vei na Karisito ba sa vatogagou tugu sagou.

8 Ara qa paranga vei pira ko kita mu mumania agou sa na Karisito sa lame nabuluniria sira na tinoni Jiu ko sa vatadogoronia sa na sosoto tana Tamasa, ko sa vagore votua isa sa na taringunguti sa valamea na Tamasa tadira na kuta tamada pa moa.

9 Ko ira na tinoni karovodi ba mai boka vatarasaea na Tamasa ura isa sa roroqu tokaniria sira. Ko na tei tapojana tu pa Kukuti Tabuna sa sa vei api, isa pira sau,

<<Ko ara mana vatarasaego sao pana vaikorapaidi ira na tinoni karovodi,
beto mana kera lao pana tamu sara,>> sau.

10 Beto pira mule sa poja vei sa na Kukuti Tabuna,

<<Agou na tinoni karovomiu sa mu somana qeqera tavitiria sira na tinoni taviledi tana Tamasa!>> sau.

11 Ko pira mule sau sa na Kukuti Tabuna,

<<Vatarasaea na Bangara, agou doru tinoni karovomiu,

15:3 Kera Vinatarasae 69.9. **15:9** Kera Vinatarasae 18.49; 2 Samuela 22.50. **15:10** Vavanau 32.43. **15:11** Kera Vinatarasae 117.1.

beto mu vatarasaea isa agou doru
tinoni!>> sau.
12 Beto ko i Aisea ba pira mule sau,
<<Kame pa tutina i Jese sa mina lame
ko isa mina turu bangaraniria sira na
tinoni karovodi,
ko pana tana mai vakolea na dia rarange
sira na tinoni karovodi,>> sau.
13 Na Tamasa isa sa vagelenigita vuka
risa mi vapugelenigou na qeqera beto na
bule ura qu rangea isa, ko na neqi tana
Gagala Tabuna mi vapugele nyonyoanigou
na rarange gelena sisa mina vanigou na
Tamasa.

Na ginuana sa paranga vaneqi i Paula

14 Ka visa tavitiqu, ara mekaqu qa gigila vatalegou sa agou sa pugelegou na roiti
jongadi, ura qu gigalai vatale beto qu boka
vaivavanau lao lame.
15 Ba pana leta api ara qa nyorogua
paranga vaneneqinigou sa kaki ginugua ko
agou muke mumaniria sira, ura ara sa na
Tamasa tu sa vanisiu nona roroqu vaialona
sara
16 ko qa nabulunia ara si Jisu Karisito
pana tadira na tinoni karovodi. Qa roiti
vei na iama sara ko qa vaivagigalainia na
nongoro jongana tana Tamasa, ko ira na
tinoni karovodi mai vasosoto sa mai vei
na vaivana sa vaqerai na Tamasa beto sa
vamadia na Gagala Tabuna.
17 Ego ko pana qua kole kame ti Jisu
Karisito sa ara qa boka vaqataniria sira na
qua roiti qa nabulunia na Tamasa.
18 Ara maneke pojaria mule sira goto
sakasava, goto ira gu sa vanisiu na boboka
na Karisito ko qa roitiniria ko ira na tinoni
karovodi mai vasosotoa na nongoro jongana. Na Karisito sa roitiniria pana taqu sa
aipira pana qua paranga na roiti,
19 pana neqidi na vinagigila beto na roiti
vaivagabaradi. Ko qa boka roitiniria ara sa
aipira pana neqi tana Gagala. Ko na vuana
sa podalai pa Jerusalema ko mi livutu kamua pa ia pa Ilurikoni sa qa tei vaokotia tu
ara sa na vavakatona na nongoro jongana
tana Karisito.
20 Ko ara sa na qua kuta ngangali sa vei
ko ma vavakatonia na nongoro jongana
pana eqa tu sa oqoro isongo tanongoro na
isongona na Karisito qau. Ura vei mana
roiti pana eqa sa tei tanongoro tu poni sa
kode mana vei gu na tinoni roiti ruma sa
vaturua na ruma pana ona kokovana tu na
goto tinoni tu.
21 Goto ara qa roitinia tu sisa vei sa pojai
na Kukuti Tabuna, pira sau,
<<Ira qai oqoro taule vanania isa sa mai
babata,
beto ira qai oqoro nongoronia sa mai
gigilai,>> sau.

Na ngunguti ti Paula ko mina kamu pa Romu

22 Ego ko pana ginuana qa vavakatonia
na nongoro jongana api sa ara qa kole
tasusuqutu kubo totoso ko qake boka lame
tamugou sara.
23 Ba kopira kepore mule sa kaki ia pana
eqa pira qai oqoro nongoronia na Karisito,
beto na qua nyorogua ko ba lame ovikigou
sa sa tei kolena tu soku aoro,
24 ko kopira qa rovea sa kode mana boka
noso ko mana ovikigou sagou tonai mana
rererege lao pa eqa pa Sipeni. Ko qa rovea
sa pana qua rerege jola vei ketakoi sa mana
dogorogou sagou, ko agou ba pana liguna
mana suvere qeqera tavitigou iapeki totoso
gu poni muna boka vatana tokanisiu pana
qua rererege.
25 Ba kopira sa ma pogoso gore vaniria
mai na vaivana poata ira na tinoni tana
Tamasa pa Jerusalema qau.
26 Ura ira na ekelesia pa Masidonia beto
pa pikata gugusu pa Akaia sa pana dia qeqera qai vaikamuniria sira na vaivana pira
ko mai tokaniria sira na tinoni golabadi qai
suvere tavitiria ira na tinoni tana Tamasa
pa Jerusalema qarigu.
27 Ko pana dia qeqera beto ko pana dia rorove sa sa pada tugu ko bai roiti vei qarigu
poni sa qai roiti vei pira. Ura ira na tinoni
karovodi sa qai somana tatoka pana dia
toa gagala tonai qai nongoria na nongoro
jongana pana tadira, ko sa pada tugu sa ira
na tinoni karovodi mule mai tokaniria pana
kalena na dia isisongo sira na tinoni Jiu qai
vasosoto pa Jerusalema.
28 Ego ko tonai mana vaokotia mai tu ara
sa na roiti api ko mana tei vakarovo vatale
laoa tu ara tadira pa Jerusalema sa doru
poata qai vaikamuniria aipira, poni sa beto
mana soni jola vei tamugou ko mana lao pa
Sipeni.
29 Ko qa gigila vatalea sa tonai mana
lame tamugou sa kode na mana lavata tana
Karisito sa mana pogoso lamenia ara.
30 Ego taqe tei kole kame tavitia tu na
oda Bangara i Jisu Karisito sa gita beto na
Gagala sa tei vanigita tu na vairoqu ko taqe
boka mekarai vairoqu. Ko sa vei sa, ka visa
tavitiqu, qa tepa vivitigigou ara sagou ko
mu somana tavitisiu pana vavara vaneqi
lao tana Tamasa,
31 ko ma tavalegasaniria ara sira na tinoni
qaike vasosoto pa Jiudia beto ko ira na
tinoni tana Tamasa pa Jerusalema ba mai
qerania sa na roiti ninabulu mana roitinia.
32 Mu vavaraniria sa aipira, ko vei pana
nyorogua tana Tamasa poni sa tonai mana

15:12 Aisea 11.10; Dodogoro 5.5. **15:21** Aisea 52.15.

lame kamugou sagou sa mana minere mai ko mana tavangangali mule pana tamugou.
33 Na qua vavara sa na Tamasa bule mi somana tamugou doru. Agua.

16

Na roroqu ti Paula lao tadira na okokoto tinoni pa Romu

1 Ego qa ule vanigou ina ko muna boka rangea si Poibe, isa kai luluda rereko pana oda kole kame tana Karisito beto ko isa tu sa kai nabulu pana ekelesia pa gusu pa Kenikiria.
2 Ko mu vakamu vatale veinia kai tinoni ta Bangara sisa pana uana garona vei taqe vavakamuria ira na tinoni tana Tamasa beto ko mu doro tokania pana kaki sakasava bi qasania tonai sa korapa tamugou. Ura kai rereko vaitokai vatale tadira na kubo tinoni beto ko taqu tugu vei sisa.
3 Mu pojaniria na qua roroqu tadira Pirisila beto i Akuila na marenena. Ira sa qai mekarai roiti tavitisiu ara pana nabuluna i Jisu Karisito,
4 beto vei ko mai aloa na toa taqu qarigu poni sa qaike matagutu gona pale sosoto na dia toa. Ko nake ara gu mekaqu sa qa paranga lao tadira, goto ira doru ekelesia tugu vei tadira na tinoni karovodi sa qai paranga jongana lao tadira.
5 Mu pojaniria tugu vei na qua roroqu sira na ekelesia qai vavaikamu pana ruma tadira karu.

Mu pojania na roroqu tana qua baere jonga i Ipaenitosi, isa na tinoni momoe pa eqa pa Esia sa vasosotoa na Karisito.
6 Mu pojania na qua roroqu ti Mere, isa sa pavu tale vivivanigou agou.
7 Mu pojaniria na qua roroqu tadira Adoronikosi beto i Iuniasi, ira na Jiu tavitiqu ara beto ko perangana ba qai suvere tavitisiu tu ara pa ruma vaipiu. Na tinoni tagarunudi poreveveidi beto ko tonai tu qa oqoro gigilai na Karisito ara sa qai podalai tutia na Karisito sira.
8 Mu pojania na qua roroqu ti Amipiliatosi, isa na qua baere jongana sa tutia na Bangara.
9 Mu pojania na qua roroqu ti Ubanosi, isa na tinoni sa mekarai roiti tavitigita pana roiti tana Karisito; beto mu pojania tugu vei na qua roroqu ti Sitakusi, isa na qua baere jonga.
10 Mu pojania na qua roroqu ti Apelesi, isa na tinoni nabuna pana ona rarange lao tana Karisito; beto mu pojaniria tugu vei na qua roroqu tadira na puku tatamana ti Arisitobulosi.
11 Mu pojania na qua roroqu ti Herodioni, isa na Jiu tavitiqu; beto mu pojaniria tugu vei na qua roroqu tadira pana puku tatamana ti Nakisosi, ira qai vasosotoa na Bangara.
12 Mu pojaniria na qua roroqu ira karu rereko ira Turupaina beto i Turuposa, ira qai pavu talenia na Bangara; beto mu pojania tugu vei na qua roroqu na rereko i Pesisi, isa na oda baere jonga sa pavu tale vivivania na Bangara.
13 Mu pojania na qua roroqu ti Ruposi, isa na tinoni sa tabata pikatana na ona na Bangara; beto mu pojania tugu vei na qua roroqu tana tinana, isa ara ba sa kopu veinisiu tugu na tuna.
14 Mu pojaniria na qua roroqu tadira Asunikiritosi, i Peleqoni, i Hemesi, i Patorobasi, i Hemasi, beto ko ira doru qai tutia na Karisito qai somana suvere tavitiria ira.
15 Mu pojaniria na qua roroqu tadira Piloloqosi, i Jiulia, i Nereusi beto na luluna rereko, beto i Olumipasi beto ira doru tinoni tana Tamasa qai suvere tavitiria ira.
16 Mu vaigosoro pana uana madina tonai mu vaikamu. Ira doru ekelesia tana Karisito pana ia lani qai garunu laonia na dia roroqu tamugou.

Na vavanau vinabebetona

17 Ego qa tepa vivitigigou ara sagou, ka visa tavitiqu, ko mu doro kopuniria sira qai roitiniria na vavaipiarai beto na vavaivavukele. Na dia roiti sa goto pana vaivagigalai isa agou qu tei tekua tu, ko mu ukuniria sira na tinoni vevei inara
18 Ura ira na tinoni vevei inara sa nake oda Bangara na Karisito sa qai nabulunia, goto qai roiti tutia na dia nyorogua gu mekadi. Qai paranga vagigigalai beto qai paranga valolomoso ko qai nyoravaria na roqudi sira sa munyala gu na toni vapirudi.
19 Ba na veveimiu agou qu vatabea na nongoro jongana tana Karisito sa sa tanongoro tadira doru tinoni, ko na veveimiu agou sa qa qerania sara. Ko qa nyoroguanigou sa agou mu tavagigala ko mu roitinia na jongana, beto mu lioso ko mu kilu pale na ikerena.
20 Ko vei muna vei agou poni sa na Tamasa, isa na kutana na bule, sa tata mina vakilasia ko muna bangara jolania agou si Setani. Na vairoqu vaialona ta noda Bangara i Jisu mi somana kole tamugou.
21 Sa garunu laonia nona roroqu tamugou si Timote, isa sa mekarai roiti tavitisiu ara; beto vei tugu ira Lukasi, i Jasoni beto i Sosipatorosi, ira na turaqu ara.
22 Ara Tetiosi, kai tinoni tugu tana Bangara beto qa kuti vagorea na leta api, sa qa garunu laonia na qua roroqu tamugou.
23 I Qaiosi, isa sa vatogasiu ara Paula pana ona ruma beto ko na ekelesia doruna ba sa vavaikamu tugu pana ruma tana, sa sa

garunu laonia na ona roroqu tamugou. I Erasitasi, na tinoni kokopu poata tana gusu lavata lani, beto ko i Kuatosi na turada, ba qai garunu laoniria tugu na dia roroqu tamugou.*

Na vinatarasae

25 Isa sa boka vaturu vaneqigou vei sa ulenia na nongoro jongana taqu beto tonai sa tatarae i Jisu Karisito, beto isa vei sa tadogoro votu pana sosoto sa tagolomo pana soku totoso pa moa,
26 ba kopira sa tei bola votu tu pana kukuti tadira na tinoni kokorotai beto ko pana vaigarunu tana Tamasa kole jolana, ko ira doru puku tinoni mai vasosotoa beto mai vatabea sisa,
27 isa sa kai memeka Tamasa gigigalaina jola mi tavatarasae, pana roiti ti Jisu Karisito, kamua na kamua! Agua.

* **16:23** Kaki kukuti pa moadi na pikata 24 sa kole lani ko pira sau, <<Na vairoqu vaialona ta noda Bangara i Jisu Karisito mi somana kole tamugou doru.>>

Pa Koriniti Momoe

Na revangana na leta

1 Ara Paula, pana nyorogua tana Tamasa
sa sorusiu i Jisu Karisito ko qa kai tinoni
tagarunuqu tana sara, beto i Sositenesi na
tasida isa sa korapa suvere tavitisiu ara.
2 Na leta api sa lao tamugou na ekelesia
tana Tamasa pa Koriniti. Agou sa kukugou
ko na ona tinoni na Tamasa sagou, beto
ko qu tavalioso ura qu kole kame tavitia i
Jisu Karisito. Ko na leta api sa lao tugu vei
tadira doru tinoni qai vavaikamu doru ia
ketakoi ko qai vatarasaea na oda Bangara i
Jisu Karisito, isa na Bangara tadira beto ko
tamigei tugu vei.
3 Na vairoqu vaialona beto na bule tana
Tamasa na Tamada beto na Bangara i Jisu
Karisito mi somana tamugou.

Na paranga jongana ti Paula

4 Ara qa paranga jongana lao tana qua
Tamasa doru totoso ura isa sa vanigou na
mana totonai qu kole kame tavitia i Jisu
Karisito sagou.
5 Ura pana miu kole kame tavitia na
Karisito sa qu tavaisisongo pana doru soana
sagou- pana paranga beto pana gigalai.
6 Ko na boboka qu isongoria agou ira sa
ulenia sa na vavakatona na Karisito qe ule
vanigou agei sa sa sosoto.
7 Ko sa vei sa kepore kai vaivana tana
Gagala bu qasania agou tonai qu korapa
vera gegelenia sa na bola votuna na oda
Bangara i Jisu Karisito.
8 Ko na Karisito tugu vei sa mina
vabageregou pana miu rarange tinganai
mina kamua na vinabetona, ko mina
kepore kai miu pake pana rane tana oda
Bangara i Jisu Karisito.
9 Na Tamasa sake boka teteria nona
paranga. Ko isa tugu sa na Tamasa sa
sorugou ko qu mekarai toa tavitia agou sa
na Tuna na Tamasa, i Jisu Karisito na oda
Bangara.

Na vaipikatai sa kole pa ekelesia

10 Ka visa tavitiqu, qa tepa vivitigigou
ara pana isongona na oda Bangara i Jisu
Karisito sagou ko mu mekarai suvere
vaikamu. Ko pana miu mekarai suvere sa
muke okoto tapipikata pana gogoto minete,
goto mu kame gu pana roroqu beto pana
uana.
11 Qai tei ule vatatale vanisiu tu ira na
tavitina i Koloe sa na veveina na nonomi sa
korapa kole pa vaikorapaimiu agou, ka visa
tavitiqu.
12 Na ginuana qa paranga vei pira sa ura
agou sa qu okoto vilemiu kalena ko qu okoto
parangamiu tu. Kame sa paranga, <<Ara tai
Paula,>> sau. Kame mule sa paranga, <<Ara
tai Apolosi,>> sau. Kai goto sa paranga,
<<Ara tai Pita,>> sau. Kai goto mule sa
paranga, <<Ara tana Karisito,>> sau.
13 Kopira sa qu okoto pipikatia pana
okokoto minete agou sa kai Karisito gu! Ai
vei, i Paula sa sa matenigou pa korosi? Ba
pana isongona i Paula sa qu tapaputaiso?
14 Qa paranga jongana lao tana Tamasa
sara ura kepore kame agou sa ba
paputaisoia ara goto ira Kirisipasi beto i
Qaiosi gu.
15 Ko kepore sa kai tinoni mina
boka paranga vei isa sa tapaputaiso pa
nisongoqu ara biu.
16 Koi dai, na tatamana tugu vei ti
Sitepanasi sa qa paputaisoia ara, goto
kepore mule sa kame agou qa vanonogai
vei ba paputaisoia.
17 Ura na Karisito sake garunusiu sara
ko mana vaipaputaiso goto qa tagarunu ko
mana taraenia tu na nongoro jongana. Ko
qa tagarununia ara ko mana taraenia nake
pana paranga gigalai tana tinoni sa na non-
goro, ura kita na nongorona na korosi tana
Karisito mi tavakokoba nona neqi.

Na Karisito na neqi beto na gigalai tana Tamasa

18 Ura na nongorona na Karisito sa mate
pa korosi sa kepore sosoto veveina pana
tadira qai muma, ba tadagita taqe korapa
taalo sa na nongoro isa sa na neqi tana
Tamasa.
19 Pira sau sa na Kukuti Tabuna,

<<Ara mana piara pale sa na gigalai tadira
na gigigalaidi,
beto na rorove tadira na tinoni rorove
mana tupele paleniria ara,>> sau.

20 Ko kopira pai sa na tinoni gigigalai?
Pai sa na tinoni tomena pana Vavanau ti
Mosese? Pai sa na tinoni pa kasia gusu
api sa boboka vivitigi pana vaiguaniria na
rorove? Na Tamasa sa vatadogoronia sa
na gigigalai tadira na tinoni gigalai sa na
gagale pupugu gu.
21 Ura na Tamasa sa gigalai jola ko sa vei
sa sa vilea isa sa ira na tinoni pa kasia gusu
sa maike boka gigilania pana dia gigalai
mekadi ira sa na Tamasa. Ko sa vei sa isa
tugu na nongoro sa tagigala na goborona qe
taraenia agei sa sa vile varoitia ko sa aloria
sira qai vasosoto.
22 Na tinoni Jiu qai tepai kaki roiti
vaivagabaradi tu beto mai vasosoto qarigu
goto ira Qiriki qai nyaqoa na gigalai tu.
23 Goto agei sa qe taraenia sa na veveina
tu na Karisito sa tavamate pa korosi. Ko
na nongoro isa sa na patu vaivatatupena

1:19 Aisea 29.14.

tadira na Jiu beto kai sakasa gogoborona tadira na tinoni karovodi;
24 goto tadira sa kukuria na Tamasa, ira na tinoni Jiu beto na Qiriki, sa na nongorona na Karisito sa vatadogoronia sa na neqi tana Tamasa beto na gigalai tana Tamasa.
25 Isa na roiti sa roitinia na Tamasa sa sa vei kai sakasava duduvilina pana dodogoro tadira na tinoni; ba na Tamasa sa sa gigalai jolania na gigalai tadira na tinoni. Beto isa sa roitinia na Tamasa sa sa vei kai sakasava munyalana pana dodogoro tadira na tinoni; ba na Tamasa sa sa neqi jolania na neqi tadira na tinoni.
26 Ego, ka visa tavitiqu, mu doria tu ai tinoni veveimiu sagou totonai sa kukugou na Tamasa ko. Nake sokumiu agou sa na gigalaimiu pana dodogoro tadira na tinoni pa kasia gusu, nake sokumiu agou sa na poreveveimiu, nake sokumiu agou sa na podo lame veimiu pana tatamana poreveveidi.
27 Ba isa tugu na sakasa qai doro veinia na duduvilina ira na tinoni pa kasia gusu sa sa vilea na Tamasa ko sa vakeaniria sira na tinoni gigalaidi; beto ko isa tugu na sakasa qai doro veinia kepore ona neqi ira na tinoni pa kasia gusu sa sa vilea na Tamasa ko sa vakeaniria sira na tinoni neqidi.
28 Beto ko isa tugu qai doro veinia na lame veina pana tatamana nake poreveveina ira na tinoni pa kasia gusu beto na sakasa qai tadoro vagore pale ko na kepore sosoto veveidi qarigunia sa sa vilea na Tamasa ko sa vakepore veveina beto paleria sira qai tadoro vei na poreveveidi.
29 Ko sa vei sa pa moena na Tamasa sa kepore kai tinoni mina boka vaqatania sa ara qa poreveveiqu jola minagu sisa.
30 Na Tamasa sa na kutana na miu kole kame tavitia i Jisu Karisito, ko na Karisito sa na tinonina na gigalai sosotona sa vanigita na Tamasa. Beto ko pana roiti sa roitinia isa taqe tavatuvisi pa moena na Tamasa sa gita, beto sa pikata kalenigita nona tinoni beto sa ruvatagita na Tamasa sa gita.
31 Ko sa vei sa pira sau sa na Kukuti Tabuna, <<Na tinoni sa nyogua vaqata sa mi vaqatania na veveina na Bangara,>> sau.

2

Na nongorona na Karisito sa tavamate pa korosi

1 Ka visa tavitiqu, ara tonai qa lame tamugou sa qake lame taraenia pana paranga vavagegoai lalavatadi babi pana gigalai tomedi sa na gigalai golomona na veveina na Tamasa.
2 Ura ara qa vatoqo vatalea pa roququ ko kepore mule sa kai sa qa nyorogua gigilai tonai qa suvere tavitigou agou goto na veveina gu i Jisu na Karisito, isa na Karisito sa tavamate pa korosi.
3 Ko ara tonai qa lame tamugou sa qa munyala, beto qa matagutu ko qa neneqere.
4 Ko na qua paranga beto na tarae sa sake koko lame vei pana paranga gigalaidi ko vei ko bu vasosotosiu agou qakeu, goto sa tadogoro votu na sosotona ura na neqi tana Gagala tana Tamasa sa tabata votu.
5 Ko sa vei sa na rarange tamugou sake togasa pana gigalai tana tinoni goto pana neqi tu tana Tamasa.

Na gigalai tana Tamasa

6 Ba kai gigalai tugu sa qe vavakatonia agei pana tadira qai matua pana rarange. Ba na gigalai isa sa nake gigalai tadira pa kasia gusu api babi tadira poredia neqi pana kasia gusu api, ira kode mai mumuridia.
7 Goto agei sa na gigalai tana Tamasa qe vavakatonia sa isa na gigalai golomona tana Tamasa. Na tagolomo kolena sisa ba na Tamasa sa tei nguti vakolea tu tonai sa oqoro taroiti na kasia gusu ko na gigalai golomona sa na valavatadagita sau.
8 Kepore ira sa poredia neqi pa kasia gusu bai gigilai na veveina sa na gigalai golomona api, ura vei bai gigilaidia ira poni sa baike vamatea ira pa korosi sa na Bangara lavata.
9 Ba pira tei sau tu sa na Kukuti Tabuna,
<<Na sakasa sake doro kamua na mata
beto sake nongoria na talingi,
beto ko sake rove kamua pa roquna na tinoni,
sa isa tugu sa sa vanaqiti vaniria na Tamasa
ira qai roroqua isa,>> sau.
10 Na Tamasa sa garunia sa na ona Gagala ko isa sa tei vakabere vanigita tu sa na ona gigalai golomona. Ura na Gagala sa nyaqo votuniria doru sakasa, tataviti vei tugu na sakasa koridi tana Tamasa.
11 Ira na tinoni qaike gigilai sa doru veveina kai goto tinoni goto na gagalana gu mekana na tinoni isa sa sa gigilai. Ko sa vei sa doruna veveina na Tamasa ba kepore tugu kame sa gigilai goto na Gagalana gu mekana na Tamasa.
12 Ba gita sa nake gagala tana kasia gusu sa taqe tekua goto isa tu na Gagala sa koko lame pana tana Tamasa, ko sa vei sa taqe gigila vataleria sira na vaivana sa vanigita na Tamasa.
13 Beto ko na vaivana pira sa qe vavakatoniria agei nake pana vaivagigalai tomedi

1:31 Jeremae 9.24; 2 Koriniti 10.17. **2:9** Aisea 64.4; 52.15.

tadira na tinoni gigalai goto pana vaivagigalai tu tana Gagala, tonai qe vilasa vakabereria sira na vaivagigalai sosotodi tana Gagala.

14 Na tinoni sake isongia na Gagala sa sake boka tekuria sira na vaivana tana Tamasa. Qai kepore veveidi sosoto pana tana sira beto sake boka doro vakabereria, ura na sakasa ira sa qai boka tadoro vakabere tonai sa isongia gu na Gagala na tinoni.

15 Na tinoni sa isongia na Gagala sa boka doro vilotoria ai na poreveveidi vei doru sakasa, ba ira na goto tinoni sa maike boka doro vilotia sisa mekana.

16 Ura pira sau sa na Kukuti Tabuna,

<<I sei sa tei tomea mai tu sa na roquna na Bangara?

I sei sa tei vavanaua mai tu sisa?>> sau.

Ba gita sa taqe tei isongia tu sa na roquna na Karisito.

3

Na nabulu tana Tamasa

1 Ka visa tavitiqu, ara qake boka paranga veinigou ira qai isongia na Gagalana na Tamasa sagou. Goto qa paranga veinigou gu ira na tinoni sa bangaraniria na kasia gusu api, qu vei ira qaike matua goto qai melalu pana dia toa tutina na Karisito.

2 Ara qa vasusunigou na meleke gu sagou, nake gagani mauruna, ura qu oqoro pada ko muna ponyolia na gagani mauruna sagou. Ko sa kamua kopira tugu ba qu oqoro tugu boka ponyolia sisa,

3 ura qu korapa toania na uana tana tinoni pa kasia gusu api sagou. Na toa vaikokono beto na vainonomi qai kole pa vaikorapaimiu agou qai ulenia gu sa agou qu korapa toania na uana tana kasia gusu beto ko na toa tadira na tinoni pa kasia gusu sagou.

4 Totonai sa paranga kame, <<Ara tai Paula,>> sau, goto kame mule sa paranga, <<Ara tai Apolosi,>> sau, poni sa qu roiti vei puputa na tinoni sa toania na uana pa kasia gusu sagou.

5 Ko na sa si Apolosi? Na sa si Paula? Agei sa na nabulu gu tana Tamasa ko qe tokanigou gu ko qu vasosotoa agou sa na nongoro jongana. Ko agei sa qe okoto roitinia gu sisa na roiti sa ianigei na Bangara ko mene roitinia saunigei.

6 Ara qa umuma, i Apolosi sa ogonoria na umuma, ba na Tamasa tu sa sa vatoaria sa na umuma.

7 Ko na tinoni sa umuma beto na tinoni sa ogonoria na umuma sa nake poreveveidi, goto na Tamasa tu isa sa vatoaria na umuma sa na poreveveina.

8 Na tinoni sa umuma beto na tinoni sa ogonoria na umuma sa qai vaitoto gu. Ko kode mai okoto tekua tugu ira karu sa na tabarana na dia roiti qai roitiniria.

9 Ura agei sa na tinoni qe mekarai roiti tavitia gu na Tamasa, goto agou sa na inuma tana Tamasa beto ko na ruma tana Tamasa.

10 Pana vaivana sa vanisiu na Tamasa sa ara qa roiti vei kai tinoni babalau roiti ruma ko qa vatoqoa ara sa na kokovana, beto sa kaki goto tinoni sa qai lame jokelia sa na roiti. Ba doru tinoni sa mai dodoro vatalea sa ai qai korapa roiti vei.

11 Ura kepore mule sa kai goto kokovana mina tavatoqo mule na veveina isa sa tei tavatoqo tu, i Jisu Karisito.

12 Kaki kode mai varoitiria pana roitina na ruma isa sira na sakasa poreveveidi vevei na qolo, na siliva, beto na patu poreveveidi; goto kaki sa na sakasa nake poreveveidi vevei na gou, na buburu, beto na gasoro matedi sa mai varoitiria.

13 Na okokotodia roiti sa mai okoto tadoro votu, ura pana rane vaipitu sa kode mai tabata vakaberedi gu sira na dia roiti. Ura kode mina votu tavitia na iku sa na rane isa, ko na iku mina podekeria sa doru okokoto roiti tadira ko mina ule votunia ai roiti veveina sisa.

14 Vei minake gania na iku sa na roiti tana tinoni sa roitinia pana kokovana isa, poni sa kode mina tekua tugu na tinoni isa sa na ona pinia.

15 Goto vei mina gania na iku sa na roiti tana tinoni isa, poni sa isa minake teku pinia sisa. Ba isa mekana kode mina taalo, mina vei na tinoni sa tasaputu votu pa niku.

16 Qu tei gigila vataleamiu tu agou sa na zelepade madina tana Tamasa sagou beto ko na Gagalana na Tamasa sa kole tamugou.

17 Na tinoni sa vaipiarainia na zelepade madina tana Tamasa, sa na Tamasa mina piaria tugu sa na tinoni isa. Ura na zelepade madina tana Tamasa sa na ona vile kalena na Tamasa, ko agou tugu sa na zelepade madina tana Tamasa isa.

18 Muke vasianigo mekamu ao na tinoni. Vei kame agou bi rove veinia sa gigigalai pana dodoro tana kasia gusu api biu, poni sa mi vei tu kai tinoni duduvilina mai ko mi gigalai sosoto sisa.

19 Ura na gigigalai tana na kasia gusu api sa na sakasa kepore laona sosoto pana tana Tamasa. Ura pira sau sa na Kukuti Tabuna, <<I Tamasa sa vagonaria pana dia gigalai mekadi sira na tinoni gigigalai,>> sau.

20 Beto pira mule sau sa na Kukuti Tabuna, <<Na Bangara sa gigilaiona sa na roqudi ira na tinoni gigigalai sa qai kepore na veveidi,>> sau.

2:16 Aisea 40.13; Romu 11.34. **3:19** Jobi 5.13. **3:20** Kera Vinatarasae 94.11.

21 Ko sa vei sa sa kepore sa kai tinoni mi
kemarania sa na veveidi na tinoni! Ura
doru kai sa sa na miu ko na vajonga betomiu
agou,
22 bi Paula bi Apolosi bi Pita babi na kasia
gusu, bi na toa babi na mate, bi na totoso
kopira babi na totoso vuka risa. Dorudi
aipira sa na miu beto agou,
23 beto ko na ona na Karisito sagou, beto
ko na Karisito sa na ona na Tamasa.

4

Na Tamasa sa kukugei ko qe nabulunia na Karisito

1 Ko agou na tinoni mu doro veinigei na
nabulu tana Karisito gu beto na tinoni qe
tavakopunia gu ko qe taraenia na gigalai
golomona tana Tamasa sagei.
2 Ko kai sakasa poreveveina sa tanyo-
gua tabata tadira na nabulu sa mai tinoni
tarangedi sira.
3 Ba pana taqu sa qake vaporeveveinaia
sa agou babi ira na goto tinoni bai pitusiu,
beto ko mekaqu ba qake pitu mulenisiu
tugu.
4 Kepore sa kai sela qa gigilasiu ba roi-
tinia, ba qake korapa paranga vei ko ara qa
tuvisi qakeu sa. Goto na Bangara tu sa isa sa
koleona nona tuvisina ko mina pitusiu sara.
5 Ko sa vei sa muke tei roitinia tu na
miu vaipitu totonai sa oqoro kamua na ona
totoso totonai mina lame na Bangara. Ko
mina tolanga vavoturia pa kakaberena isa
sira na sakasa qai korapa tagolomo pa ro-
rodomona beto ko mina vabola voturia sira
na uana golomodi pa bulodi na tinoni. Ko
totonai tu sa mai okoto tekua ira na tinoni
pana tana Tamasa tu sa na vinalavata.
6 Ko pana laemiu agou, ka visa tavi-
tiqu, sa qa vavapadanigei agei kao Apolosi
sira na sakasa aipira, ko agou mu batia
pana tamigei sa na ginuana na vavanau
<<Muke tete jolania na pada sa tapoja pana
kukuti,>> qeu. Beto ko vei ko agou ba muke
vaivagore lao lamenia sa na veveina qu va-
poreveveinai kai tinoni mamata goto kame
qu vagorea.
7 Ura quke poreveveina jolaniria ira na
goto tinoni sao. Na sa mai sa qu isongia ao
vei sa goto pana vaivana sa tei vanigo tu na
Tamasa? Bi julingai tu! Ego ko vei doruna
qu isongoria ao sa na vaivana gu, poni na sa
laona qu vavaqata kale pu vei nake vaivana
tu sira qu isongoria?
8 Qu rorove veinigou qu tei pote taluan-
gagamiu tu sagou! Qu doro veinigou qu tei
isisongomiu tu pana vaivana tana Tamasa
sagou! Agei qe oqoro bangara goto agou
qu doro veinigou qu tei bangaramiu tu! Ko
ara qa nyoguania tugu sa bu bangara sosoto
sagou, ko agei ba be boka somana bangara
tavitigou sagou qau!
9 Ura ara qa rovea sa na Tamasa sa
vanigei na tuturuna kepore veveina sosoto
sagei na tinoni tagarunumei ko qe vei ira na
tinoni qai tapitu ko mai tavamate vakekea
qarigu, ko agei sa na dia avavuna ira na ka-
sia gusu, ira na mateana beto ira na tinoni.
10 Agei na tinoni duduvilimei ura qe va-
sosotoa na Karisito, goto agou qu tavagi-
gala pana miu tutina na Karisito! Agei
na tinoni munyala, goto agou na tinoni
neqimiu! Agou qu tavabangara, goto agei
qeke tavalavata!
11 Sa kamua tugu pana totoso api sa qe
burana, qe kidepe, qai ruaja na mei poko, qe
tapoara vakekea, qeke togasa pana kai ia,
12 beto qe pavu taleni limamei mekamei
ko qe tekua na gagani. Tonai qai poja
tarinigei na sakasa ikeredi ira na tinoni,
poni qe tepa vaniria na mana. Tonai qai aru
vivitigigei ura qe tutia na Karisito, poni qe
mavo gosororia tugu agei sira na vitigi ira.
13 Tonai qai poja vivikeregei, poni sa qe
paranga vaivaneqi gu sagei. Ko sa kamua
pana totoso api qai veinigei na nyanyao
beto na pajidi doru manugu pa kasia gusu
sagei.
14 Ara qa kutia na leta api nake vei ko ma
vakeagou agou qau sa, goto qa veinigou na
qua koburu qa roroquria ko ma vatavagi-
galaria qau.
15 Ura vei bai soku vivitigi tu sira qai
kopunigou na totolinigou sagou, ba kame
gu sa na tamamiu agou. Ura pana miu
toa tutina na Karisito sa ara gu sa qa vei
na tamamiu ko qa pogoso lame vanigou na
nongoro jongana.
16 Ko qa tepa vivitigigou ko mu doro tutia
agou sa na toa taqu.
17 Ko sa vei puputa isa sa ara qa garunu
laonia pana tamugou si Timote, isa sa vei
na tuqu qa roqua beto qa rangea pana toa
tutina na Bangara. Ko isa sa mina vanono-
ganigou sira na qua uana pana toa tutina
i Jisu Karisito. Ira na uana aipira sa qa
vaivagigalainiria pana doru ekelesia doru
eqa.
18 Kaki agou sa qai rove veinia man-
ake lame ovikigou ara qarigu, ko qai
vavalavatai.
19 Ba ara sa nake sovaina beto sa kode
mana lao gu, vei mina nyoroguanisiu na
Bangara ko mana lao. Ko tonai sa mana
doro votunia mekaqu ara sa nake paranga
gu mekana tadira na tinoni vavalavatai
goto na dia neqi tugu vei.
20 Ura na binangara tana Tamasa sa nake
sakasa sa kole pana paranga, goto sa kole
pana neqi sa tabata votu tu pana uana
tadira na tinoni.
21 Ko na sa qu nyoroguania? Tonai mana
lame poni qu nyoguania mana pogoso

tarinigou na piqolo, ba ma lame pana uana vairoqu beto na momosona?

5

Na toa lulasana pa ekelesia

1 Ego ko qai tei ule vatatale vanisiu tu ara
sa na toa lulasana sa sa taroiti pa vaikora-
paimiu agou, isa na toa ikikerena vei ira tu
na tinoni karovodi ba baike roitinia. Qai
vavakato vanisiu sa kai tinoni sa puta tav-
itia na tinana vakarovo qarigunisiu.
2 Ba agou sake tana gogore tu na miu uana
vavalavatai! Sa pada bu takulangania tu
agou sa na toa vei isa, beto na tinoni sa
roitinia na roiti isa ba bu varijo palea pana
miu vaikamu.
3 Ara sa qake suvere tavitigou sagou ba
qa korapa tugu suvere tavitigou pana qua
roroqu. Ko qa kale pu vei na tinoni sa
korapa tugu suvere tavitigou ko qa tei pitua
tu ara pana isongona na oda Bangara sa na
tinoni sa roitinia na roiti lululasana vei ina.
4 Totonai muna vaikamu pana neqi ta
noda Bangara i Jisu, ko ara tonai ba qa
korapa suvere tavitigou pa buloqu,
5 sa mu loa lao vania i Setani sa na tinoni
vevei isa ko mi tapiara na tinina beto ko na
gagalana mi taalo pana rane vaipitu tana
noda Bangara.
6 Nake jongana sa na vavaqata qu roitinia
agou. Qu tei gigilaimiu tu agou sa iapeki
vavakovuruni palava gu ba sa vakovuru
vaovulia sa na palava doruna.
7 Mu varijo palea sa na sela sa vei na
vavakovuruni palava leluna ko mu lioso
vatale. Ko agou sa qu tei vei tu na bereti
nake kovuruna, ura na Karisito mekana
sa sa tei tavavakukuvu tu isa na oda lami
vavolo Alokata.
8 Ko ta toania sa na vavolo Alokata ba take
vatavitinia na sela beto na roiti ikikeredi
qai vei na bereti qai taroiti pana vavakovu-
runi palava; goto ta vatavitinia tu na toa
liosona beto ta pojai na sosotona, pira tu sa
na uana qai vei na bereti nake kovuruna.
9 Pana kai qua leta momoe qa kuti
vanigou sa qa vavanaugou ko muke nagoria
sira qai toania na toa lulasana.
10 Ba nake vei ko ira doru tinoni lululasadi
pa kasia gusu api, babi ira qai doro seiniria
na sakasa, babi na tinoni sa iko ragatia nona
sakasa na goto tinoni babi ira qai vatarasae
tamasa sesekedi sa qaunia ara. Ura muna
taloa tu pa kasia gusu api ao beto sa muna
boka ukuniria sira.
11 Goto na veveina qa kuti vanigou ara sa
muke nagoa sa na tinoni sa gigala mulenia
mekana na tinoni tana Karisito sisa sau,
ba beto sa toania isa sa na toa lulasana,
sa doro seiniria na sakasa, sa vatarasae
tamasa sesekedi, sa vaipoja vivikere, sa
tinoni bubuku aruna, babi sa iko raragatia
nona sakasa na goto tinoni. Muke isongo
teteku tavitia sa na tinoni vevei isa.
12 Nake qua totona ara ko mana pituria
sira pa peguruna na ekelesia, goto agou tu
sa mu pituria sira pa leona na miu ekelesia.
13 Na Tamasa tu mina pituria sira pa pe-
guruna, goto agou sa isa vei sa pojai na
Kukuti Tabuna sa: <<Mu varijo palea pana
vaikorapaimiu agou sa na tinoni sa toania
na toa lulasana,>> sau.

6

Ira na tinoni tana Karisito qai vaivalao pa ia vaitutina

1 Totonai kame agou sa koleona kai ona
nonomi lao tana kai turana pana tana
Karisito, sa sa kepore sosoto na ona totona
ko mina pogoso laonia isa tana tinoni vaip-
itu sake gigilai Tamasa ko mi pitu vaniria sa
na nonomi isa. Na tuvisina sa isa mi pogoso
laonia tadira na tinoni tana Tamasa ko mai
vatuvisia sa na vainonomi isa.
2 Qu tei gigilaimiu tu agou sa ira na tinoni
tana Tamasa sa kode mai pitua na kasia
gusu. Ego ko vei na kasia gusu tu ba muna
pitua sagou, poni sa na bokamiu vivitigi gu
sagou ko muna pituria sa na tapata ikikete!
3 Qu tei gigilaimiu tu agou sa gita tana
pituria sira na mateana. Ko vei mina vei
isa, poni sa na bokada vivitigi sa gita ko tana
pituria sira na sakasa pa toa api!
4 Ko vei bi koleona sa kaki tapata vevei
pira, poni na sa ginuana qu vatoqoniria
ira na tinoni sa kepore na dia tuturuna pa
ekelesia?
5 Qa paranga vei pira sara ko qa vakeagou
ke! Ai vei, sa kepore sosoto sa kai tinoni pa
vaikorapaimiu agou bi peki gigilai kaki sa
ko bi boka vatuvisia kai tapata pa vaikora-
paidi ira kao tamatasi tana Karisito?
6 Ba ai sa vei sa ira kao tinoni tana Karisito
qai vaivalao pa ia vaitutina? Beto ko isa
sa ikerena jola sa ira tu na tinoni qaike
vasosotoa na Karisito sa qai pitua na miu
vainonomi.
7 Ko na miu vaivalao pa ia vaitutina sa tei
ulenia tu sa agou sa qu munyala sosoto. Ai
sa vei sa quke boka doro vajola pale gu ao sa
na sela qai roiti lamenia ira na tinoni pana
tamu? Ai sa vei sa quke boka vamalumugou
mekamiu ko bai ikogou?
8 Goto agou sa qu roitinia tu sa na sela
beto ko qu ikoria tu sira na tinoni, ko tadira
na tasimiu tana Karisito gu mule sa qu roiti
vei.
9 Qu tei gigila vataleamiu tu agou sa ira na
tinoni ikikeredi sa maike teku isongia sa na
binangara tana Tamasa. Kita mu siana! Ira

5:13 Vavanau 17.7; 19.19; 22.21, 24; 24.7.

qai toania na toa lulasana, ira qai vatarasae tamasa sesekedi, ira qai babarata, ira na marene qai vaikesa lao lame mekadi,
10 ira qai ikiko, ira qai doro seinia ka sakasa, ira na tinoni bubukudi, ira qai vavaipoja vivikere, ira qai iko teku raragata sa maike teku isongia na binangara tana Tamasa.
11 Ko kaki agou sa inara na tinoni veveimiu perangaina. Ba qu tei tavalioso tu pana miu sela, qu tei tavamadi tu, qu tei tavatuvisi tu pana neqi tana Bangara i Jisu Karisito beto pana Gagalana na oda Tamasa sagou.

Mu vatarasaenia na Tamasa na tinimiu

12 Bi boka paranga sa kai tinoni, <<Ara qa tavamalumunia ko mana boka roitiniria gu doru sakasa qa nyorogua roitiniria,>> biu. E, sosoto, ba nake doru sakasa sa qai tokania na toa tana tinoni. Ara mana boka paranga gu, <<Ara qa tavamalumunia ko mana boka roitiniria gu doru sakasa qa nyorogua roitiniria,>> bau, ba ara manake vamalumia kai sakasa ko mina vapinaususiu.
13 Bi boka paranga sa kai tinoni, <<Na gagani sa nona na bori, beto na bori sa nona na gagani,>> biu. E, sosoto, ba na Tamasa mina piara betoria sira karu doru. Na tinida sa nake vavaroitina pana toa lulasana, goto pana vatarasaena tu na Bangara. Beto ko na Bangara tu sa kopunia sa na tinida.
14 Na Tamasa sa vaturu mulea pana mate sa na Bangara, ko gita ba mina vaturu mule gita tugu vei pana ona neqi.
15 Qu tei gigila vataleamiu tu agou sa na tinimiu sa na kobu tinina na Karisito. Ko ai vei mana boka kobu tekua ara sa kai kobu tinina na Karisito ko mana jokele laonia mule pana tana kai tugele? Sa tapata jola!
16 Ba qu oqoro tu gigilaimiu agou sa na tinoni sa jokele laonia mekana pana tana kai tugele sa sa mekarai kai tini tavitia tugu na tugele isa sisa? Ura pira sa tei paranga vakabere vei tu sa na Kukuti Tabuna: <<Ira karu sa mai mekarai kai tinidi gu,>> sau.
17 Ba na tinoni sa jokele laonia mekana tana Bangara sa sa kai gagala tavitia tugu na Bangara sisa.
18 Mu ukunia sa na toa lulasana! Doru sela qai roitinia ira na tinoni sa pa peguruna gu na tini, goto na tinoni sa toania na toa lulasana sa sa roiti ngangulia na tinina mekana.
19 Beko qu tei gigilaimiu tu agou sa na tinimiu sa na zelepade madina tana Gagala Tabuna, isa sa vanigou na Tamasa ko sa kole pana tamugou. Ko quke isongo mulenigou mekamiu sagou,
20 goto sa tei vaivotunigou tu na Tamasa pana tabara. Ko sa vei sa mu vatarasaenia na Tamasa sa na tinimiu.

7

Na nanasa pa kalena na vaialava

1 Ego kopira mana uli laoria ara sa na veveidi ira na sakasa qu kuti lame vanisiu agou. Na sakasa jongana sa na marene mike puta tavitia sa na rereko.
2 Ba ura na totoke pana toa lulasana sa korapa neqi, ko sa vei sa na marene mi alava tekua tu ropi kai maqotana mekana, beto ko na rereko mi alava tekua tu ropi kai marenena mekana.
3 Ko na tuvisina sa na marene sa mina vania na maqotana sa na tinina mekana, beto ko na rereko sa mina vania na marenena sa na tinina mekana.
4 Ura na maqotana sa keporeona neqi ko mina lalaenia mekana gu sa na tinina mekana, goto na marenena tugu vei mina somana lalaenia sa na tinina. Ko na marenena ba sa keporeona neqi ko mina lalaenia mekana gu sa na tinina mekana, goto na maqotana tugu vei mina somana lalaenia sa na tinina.
5 Muke vaidaimiunia ao kao tamabaragoso sa na roiti tamabaragoso, goto pana miu mekarai vaivaego sa muna boka vaidaimiu mai iapeki totoso ko muna boka jujunonia na vavara. Ba pa liguna isa sa mu vaikamu ligu mule sao karu. Pana soana vei isa sa i Setani minake boka totokegou ura agou quke boka aru mulenia sa na miu nyonyorogua.
6 Isa qa koni ule vanigou api sa nake garunu, goto na vinamalumu gu.
7 Qa nyoroguania ara sa agou doru sa bu suvere vei gu qa vei ara mekaqu qau. Ba okokoto tinoni ko qai okotia tugu sa na vaivana sa lame vei pana tana Tamasa, ko kame kai vaivana tu sa isongia goto kame poni kai goto vaivana tu sa isongia.
8 Ego tamugou nake vaialavamiu beto ira na naboko rereko sa qa paranga lao kopira: sa jongana jola sa vei bu suvere meka vei qa vei ara.
9 Ba vei munake boka aru mulenia sa na miu nyonyorogua, poni sa mu vaialava gu. Ura isa sa jongana jolania mina kole vuvurungu na nyonyorogua pa miu toa sa mu vaialava gu.
10 Ego tamugou na tinoni vaialavamiu sa ara qa paranga vaneneqinigou api, ko nake ara goto na Bangara tu: na rereko mike loai na marenena.
11 Ba vei mina vailoa pale tu sa na rereko, poni sa mi suvere meka gu sa na rereko isa; ba vei mineke vei sa mi mule lao vamomoso

6:16 Popodalaina 2.24; Matiu 19.5.

gu tana marenena. Ego ko na marene ba mike loai sa na maqotana.

12 Ego pana tamugou kaki mule sa nake Bangara goto ara gu sa ma paranga: bi vei kai tavitimiu pana tana Karisito sa korapa suvere tavitia sa na maqotana bike vasosotoa na Karisito babi qerania gu isa sa mina suvere tavitia sa na marenena biu, poni sa na marenena mike loa pale sisa.

13 Beto ko na rereko sa korapa suvere tavitia na marenena bike vasosotoa na Karisito babi qerania gu isa sa mina suvere tavitia sa na maqotana biu, poni sa na maqotana mike loa pale sa na marenena.

14 Ura na marene sa sa tavasomana pana puku tinoni tana Tamasa pana ona vaialava lao tana maqotana, beto ko na rereko sake vasosoto sa sa tavasomana pana puku tinoni tana Tamasa pana ona vaialava lao tana marenena. Goto bike vei sa ira na tumiu sa bai vei na koburu rodomo, goto isa sa vei kopira sa ira sa qai tavasomana pana puku tinoni tana Tamasa.

15 Ba vei na kalena sake vasosoto sa bi nyogua taloaona, poni sa loai ko mi taloa riuona. Totonai sa na tavitimiu marene babi na rereko sa sake tapiunia ko bi kole podeke aru vaikamunia sa na vaialava isa, ba na Tamasa sa sa tei kukugita tu ko tana mekarai toania na toa bubulena sa gita.

16 Ao na rereko, ai qu vei qu boka gigilai tu ao sa muna boka aloa na marenemu vei muna suvere tavitia? Ao quke boka gigilai! Ao na marene, ai qu vei qu boka gigilai tu ao sa muna boka aloa na maqotamu vei muna suvere tavitia? Ao ba quke gigilai tu!

Mu toania na toa sa nyoguania na Bangara

17 Goto agou doru sa mu okoto toania na boboka sa vanigou na Bangara, beto ko mu toa vei isa qu korapa suvere vei ao tonai sa kukugo na Tamasa. Api sa qa vaivavanaunia ara pa doru ekelesia

18 Na tinoni sa tei tapobe tu tonai sa kukua na Tamasa sisa sa mike podeke varijoa sa na burina na pobe. Na tinoni sake tapobe tonai sa kukua na Tamasa sisa sa mike podeke tapobe mutu.

19 Ura na pobe sa kepore veveina beto nake tapobe ba sa kepore tugu veveina, goto isa gu sa poreveveina sa na vatabena na garunu tana Tamasa.

20 Agou doru mu toa vei isa qu korapa toa vei tonai sa kukugou na Tamasa.

21 Ai vei qu korapa na pinausu totonai sa kukugo na Tamasa sao? Sake vei kamea sina. Ba vei muna boka taruvata sao, poni sa mu varoitia sa na toa taruvatana.

22 Ura na pinausu sa takuku ko sa kole kame tavitia na Karisito sa na tinoni taruvatana tana Bangara sisa, beto ko na tinoni taruvatana sa takuku ko sa kole kame tavitia na Karisito sa nona pinausu na Karisito sisa.

23 Agou sa sa tei vaivotunigou tu na Tamasa pana kai tabara. Ko muke vapinausu mulenigou mekamiu pana tadira na tinoni.

24 Ko, ka visa tavitiqu, pana okokoto toa qu korapa toania tonai sa kukugou na Tamasa sa ketakoi tugu sa mu suvere tavitia na Tamasa.

Na veveidi ira qai oqoro vaialava beto ira na naboko

25 Ego na veveidi ira rereko koregadi sa kepore sa kai garunu tana Bangara mana vanigou, goto na qua roroqu gu mekaqu sa ma vanigou, ba pana vairoqu vaitokai tana Bangara qa boka tarange tugu sara.

26 Totonai qa doro laoa ara sa na totoso tapata taqe tomeria gita kopira, sa qa rovea ara sa sa jongana jola sa na tinoni mi suvere veiona tugu sa korapa suvere vei kopira.

27 Ai vei sa tei pore tu na maqotamu sao? Ego vei muke podekia ko mu loai. Ai vei sa oqoro pore maqotamu sao? Ego vei muke podekia ko mu nyaqoa kame.

28 Ba vei bu vaialava sao, sa quke sela sao; beto ko vei bi vaialava sa kai rereko koregana sa sake sela sisa. Ba ira qai vaialava sa kode mai gosororia na tapata pana toa tini, ko ara qa nyogua vasaregou pana tapata ira.

29 Ka visa tavitiqu, na ginuana qa paranga vei api sa ura na totoso sa papaka kopira. Ko podalai kopira sa ira na marene sa pore maqotadi sa mai toa vei qaike vaialava.

30 Ira qai lukana kekebo sa mai toa vei ira qaike kekebo, ira qai kuku qeqera sa mai toa vei ira qaike qeqera, ira qai vavai sa mai toa vei ira sa kepore dia sakasa,

31 beto ko ira qai junoniria na sakasa pana kasia gusu sa mai toa vei sa kepore na dia ginugua pana sakasa ira. Ura na kasia gusu, isa sa korapa doro vei kopira, sa minake kole lalaona.

32 Ara qa nyoguanigou ko buke tapiu pana roqu totodi kaki jujuno. Na marene nake vaialavana sa sa roqu totonia gu isa sa na jujuno tana Bangara ura sa nyorogua vaqerai isa sa na Bangara.

33 Goto na marene vaialavana sa sa roqu totonia gu isa sa na jujuno tana kasia gusu ura sa nyorogua vaqerai isa sa na maqotana,

34 ko na ona roroqu sa sa pikatarua. Na rereko sake vaialava babi na rereko koregana sa sa roqu totonia gu sa na jujuno tana Bangara, ura sa nyoroguania ko bi madi pana ona toa tini beto pana toa gagala sau. Ba na rereko vaialavana sa sa roqu totonia gu sa na jujuno tana kasia gusu, ura sa nyorogua vaqerai na marenena.

35 Qa paranga veinigou pira sara ura qa
nyorogua tokanigou. Qake korapa nyogua
vanigou na pogoso mamatana, goto vei tu
ko mu toania na uana tuvisina beto na jon-
gana beto ko muke tutuma vania na Ban-
gara na doruna na miu toa qau.
36 Ego bi vei kai marene sa bike rove
vagosoria sa na uana sa toa laonia tana na
rereko koregana sa tavaiviva vania isa beto
ko na ona nyonyorogua sa sa neqi viva ko sa
rovea na marene isa sa bi vaialava tu sisa
biu, sa mi alavia gu sa na rereko isa ko mi
tutia sisa vei sa nyoroguania na marene isa.
Sake sela sisa.
37 Ba bi vei kai marene sa rove vatale-
ona pa bulona mekana ko minake vaialava
biu, ko sa bokaona aru mulenia sa nona
nyorogua, beto ko nake goto tinoni qai vile
vei vania goto pa bulona mekana sa vile
veinia isa ko minake vagalea sa na rereko
koregana sa tavaiviva vania isa biu, poni sa
na roiti jongana sa sa roitinia isa.
38 Ko na marene sa alavia na rereko ko-
regana sa tavaiviva vania sa sa roitinia
kai sakasa jongana, ba na marene sake va-
ialava sa roitinia kai sakasa jongana jola.
39 Na rereko ivivana sa sake taruvata ko bi
vaialava gotona totonai sa korapa toaona sa
na marenena. Ba vei mina mate sa na mare-
nena poni sa sa taruvata sisa ko mina boka
alavia kai gotona isa vei sa nyoroguania isa,
goto na marene mi alavia sa mi kai tinoni sa
tutia gu na Bangara.
40 Ba na rereko isa mina qeqera jola vei
mina suvere mekana vei tugu sa korapa vei
kopira sisa. Na qua rorove gu mekaqu sisa
ba ara ba qa rove veinisiu sa kolesiu tugu na
Gagalana na Tamasa sara.

8

Na veveidi na masa qai vavakukuvunia

1 Ego kopira ma uli laoa ara sa na veveina
na masa qai tavavakukuvu lao tadira na
beku. Taqe gigilaioda sa gita doru taqe
tei isongia tu na gigalai. Na gigalai sa sa
vapugeleni uana vavalavatai na bulona na
tinoni, goto na vairoqu sa ovulia na toa ta
goto tinoni.
2 Vei kai tinoni bi rorovea sa sa gigalainia
kaki sakasa sisa biu, poni sa sa oqoro tugu
gigilai isa sa isa bi boka gigilai.
3 Goto vei kai tinoni bi roroqua sa na
Tamasa, poni sa na Tamasa sa gigilai tugu
sa na tinoni isa.
4 Ego ko kopira ma uli laoa sa na veveina
na gaganina na gagani sa tavavakukuvu lao
tana beku. Taqe gigilaioda gita sa na beku
sa na vinagigilana na sakasa keporeona toa
pa kasia gusu, beto ko taqe gigilaioda sa
kepore mule sa kai Tamasa sosoto goto isa
tugu kame gu.
5 Ba vei bai koledia tugu sira na sakasa qai
tagigala na tamasa pa noka babi pa peso (ko
ira na tinoni qai pojai sa koledia tugu sira na
tamasa beto soku bangara qarigu),
6 ba pana tadagita sa kai memekana gu sa
na Tamasa na Tamada. Ko na Tamasa isa
tugu sa vapodakaria sira doru sakasa beto
ko isa gu sa vanigita na toa. Ko kame gu sa
na Bangara i Jisu Karisito, isa pana tana qai
tavapodaka sira doru sakasa beto ko gita sa
pana tana taqe isongonia sa na toa.
7 Ba nake ira doru tinoni qai isongia sa
na gigalai matuana api. Ira kaki tinoni
sa qai tei sirana tu vavatarasaea na beku
perangaina, ko sa kamua kopira sa tonai qai
gania sa na gagani sa tavavakukuvu lao ta
beku poni sa qai korapa tugu rove veinia na
gagani sa tavavakukuvu lao tana beku sisa.
Ko na monanadi sa sa munyala ko qai rove
veinia qai tavapaji sira tonai qai gania na
gagani vevei isa.
8 Ba na gagani sa minake vajojonganai
na oda baere lao pana tana Tamasa gita.
Vei tanake gagani sa gita ba minake
vaqasanigita kai sa, beto ko vei tana gagani
sa gita ba minake vapugele nyonyoanigita
kai sa.
9 Ba mu balau kita na mua vivile qu taru-
vatania ko muna roitinia mi vavukelia pa
sela na tinoni sa munyala pana rarange.
10 Vei kai tinoni sa munyala na monanana
sa bi batigo sao kame qu rove veinigo qu
gigalai qu korapa gagani pa leo zelepade
tadira na beku, poni sa kode mina taarar-
iania sa na roquna na tinoni sa mun-
yala api ko mina tekua sa na gagani sa
tavavakukuvu lao tadira na beku.
11 Ko pana mua gigalai qu ngangulia ao sa
na tinoni sa munyala pa nona rarange, ba
isa tugu sa kai tasimu sa lagere matenia na
Karisito sisa.
12 Ko tonai qu roiti laonia na sela tadira
na tasimiu beto qu vapalekai na monanadi,
poni sa qu roiti laonia tugu na sela tana
Karisito sagou.
13 Ko sa vei sa vei bi na gagani sa bi
vavukelia na tasiqu sara, poni sa ara man-
ake isongo gani ligua ara sa na masa, ko
make vavukelia pa sela sa na tasiqu.

9

*Isa sa tavamalumunia na tinoni tagaru-
nuna beto nona roiti*

1 Na tinoni taruvataqu ko mana boka vei
isa sa nyoguanisiu na Bangara sara. Kai
tinoni tagarunuqu sara! Qa batini mataqu
ara si Jisu na oda Bangara! Ko agou tugu
sa na vuana na qua roiti qa roiti vania na
Bangara ara!

2 Vei ira na goto tinoni baike doro veinisiu
kai tinoni tagarunuqu sara, ba pana tamu-
gou sa ara qu doro veinisiu tugu kai tinoni
tagarunuqu sara. Ura na veveimiu agou qu
kole kame tavitia na Bangara sa ulenia gu sa
ara sa kai tinoni tagarunuqu.

3 Api sa na qua nanaqe mulenisiu tadira
qai nyorogua pitu vilotosiu ara.
4 Ai vei sake garo sa agei mene taiani
gagani na buku sa na roiti ninabulu qe roi-
tiniria?
5 Ai vei sake garo sa agei be toniria sira na
maqotamei tonai be lekogo, qai vei ira kaki
tinoni tagarunudi, ira na tasina na Bangara
beto i Pita?
6 Ba ai vei agei kao Banabasi gu mekamei
sa mene roiti tu pa limamei beto sa mene
tekua sisa mene toania?
7 Na solodia sake tabara mulenia mekana
pana ona roitina. Na tinoni sa umuma sa
kode mina somana teku tugu sa pana vuana
na qurepi sa umaniria. Ba i sei mai sa
kopuniria na sipi beto kepore tugu iapeki
meleke bi tekua pana ona sipi?

8 Nake kilu veveidi na sakasa pana uana
tadagita tinoni sa mana pojaria ara, ura na
Vavanau sa tei uleniria tu sa aipira.
9 Na takuti kolena pana Vavanau
ti Mosese sa pira sau, <<Muke piko
ngujupukua na okeseni tonai sa korapa
tete vovoragaria na kiko, ko mi boka
gaganigana,>> sau.
10 Ko na veveidagita sa sa pojai isa? E,
na laedagita tugu sa sa takuti sisa, ko
na tinoni sa varoitiria na manugu qai
ragataria na gegelina beto na tinoni sa
lolokete sa mai roiti pana rorovena kode
mai somana isongia ira sa na vuana na
umuma.
11 Ko agei sa qe tei umania tu tamugou sa
na kiko pana Gagala, ko na beina sa nake
savana mene abua tugu agei tamugou sa
kaki sakasa pana toa tini.
12 Vei ira kaki sa bai doro veinia na dia tu-
visina ko mai somana isongo tekudia pana
tamugou barigu, poni sa sa garo vivitigi gu
sa agei tu sa na mei tuvisina ko mene vei.

Na mei tuvisina gu sa be boka tekua gu
pana tamugou agei sa kaki sakasa vaitokai,
ba qeke isongo vei sagei. Goto qe pogoso
golomoria gu agei sira doru takulanga ko
vei ko meke suqutia na reregena na non-
gorona na veveina na Karisito qeu.
13 Qu tei gigila vataleamiu tu agou sa
ira na tinoni qai roiti pa zelepade sa pa
zelepade tugu qai tekunia sa na dia gagani,
beto ko ira qai jujunoniria na vaivana
vavakukuvu sa pa vaivana tugu ira qai
tekunia sa na iadi.

14 Ko pana soana vei tugu isa sa na Bangara sa vaigarununia ko ira qai taraenia na nongoro jongana sa mai toa tugu pana nongoro jongana.

15 Ko na qua tuvisina gu ba boka roiti vei sara ba qake isongo roiti vei pira sara. Ko kopira ba qa korapa kutiria ara sa na veveidi aipira nake vei ko kopira ma boka isongia sa na vaitokai tamugou qau sa. Sake jongana tugu sa ba mate talenia ara sa na ginuana vei bake isongia kai vaitokai tamugou; ba ara vei bake boka vaqatania sa na veveina qa tarae gagalenia na nongoro jongana poni sa ba matequa gu ba sa jongana jola.

16 Kepore na qua totona ko mana vaqatania ara sa na veveina ara qa taraenia na nongoro jongana. Ura na Tamasa tu sa garunusiu sara ko qa tarae. Ko ma gosoriagaqu tu na takulanga sara vei manake taraenia na nongoro jongana!

17 Vei ba roitinia ara pana qua vivile mekaqu sa na roiti api, poni sa ara ba boka verania sa na tabara. Ba qa roiti nake pana qua vivile mekaqu sara, ura na Tamasa tu sa garununisiu sa na vareregena na roiti api.

18 Ko na sa tu sa na tabara taqu sa vei? Api gu sa na tabaraqu ara: tonai qa taraenia na nongoro jongana sa qake tepani tabara ara sa na roiti isa, ko na qua tuvisina sa ba tatoka sara ba ara qake vei tonai qa taraenia na nongoro jongana.

19 Na tinoni taruvataqu ko nake pinausu tadira na tinoni sara, ba ara qa vapinaususiu mekaqu lao pana tadira doru tinoni ko vei ko ma aburia sira soku tinoni qau.

20 Pana tadira na Jiu sa ara qa toa vei tugu ira na Jiu, ko ma boka aburia sira na Jiu qau. Ko ara mekaqu sa qake kole pana totoli tana Vavanau ti Mosese, ba pana tadira qai tatotoli pana Vavanau ti Mosese sa ara qa toa vei tugu ira, ko vei ko ma aburia ira qau.

21 Ko pana tadira na tinoni karovodi ira qai kole pa peguruna na Vavanau tadira na Jiu sa ara qa suvere vei tugu kai tinoni ira ko qake tutia na Vavanau tadira na Jiu. Qa roiti vei pira sara ko ma aburia sira na tinoni karovodi qau. Ba nake vei ko ara qa suvere pa peguruna na vavanau tana Tamasa sa, goto qa tuti sosotoa ara sa na vavanau tana Karisito.

22 Tonai qa suvere tavitiria ira qai munyala pana dia rarange sa ara ba qa munyala tugu, ko vei ko ma aburia sira qai munyala qau. Qa suvere vei tugu qai okokoto susuvere vei ira na doru tinoni sara, ko vei ko ma aloria sira kaki qau.

23 Dorudi aipira sa qa roitiniria ara ko vei ko ma vareregia na nongoro jongana,

9:9 Vavanau 25.4; 1 Timote 5.18.

beto ko ara ba somana isongia tugu sa nona mana qau.

24 Qu tei gigila vataleamiu tu agou sa pana vaivose abutu sa soku sira qai somana vaivose abutu, ba kai memekana gu sa sa tekua na pinia. Ko sa vei sa agou mu abutu vei na tinoni mi tekua na pinia sau.

25 Doru tinoni leleo qai vaipera viviva sa qai tuti pulisiria sa na vavanaudi na leleo. Qai roiti vei sira ko qai tekua sa na pinia kode mina manyao gu, ba gita tu sa taqe korapa roiti ko tana tekua sisa mina kole jola.

26 Ko sa vei sa ara qake abutu ilalo lao lame, beto ko qake vei na tinoni bokeseni sa kole gugumai na gagale eqa gu.

27 Goto qa vapatukuria beto qa kopunia sa na tiniqu ko sa vatabesiu vei na qua pinausu, ura kita pa liguna ma taraenia na nongoro jongana poni sa ao quke pada miunisiu na Tamasa qau.

10

Na vinabalauna na vatarasae beku

1 Qa nyoroguania ara ko mu vakoinonoria agou, ka visa tavitiqu, sa ai qai vevei ira na boko tamada noda tite qai tutia i Mosese pa moa. Ira doru sa qai takopu pa kauruna na gavu beto ira doru sa qai karovo vatalea sa na Kolo Jimiri.

2 Ko ira doru sa qai vei na tinoni sa tapaputaiso pana gavu beto pana kolo ko qai mekarai tutia i Mosese sira.

3 Beto ko ira doru qai gania sa kai muqisi gagani pana gagala

4 beto ko ira doru qai bukua kai muqisi buku pana gagala. Ko ira doru qai mekarai buku pana patu gagala isa sa tutiria. Ko na patu isa sa na Karisito.

5 Ba pa liguna tugu qai vei inara ba na Tamasa sake qeraniria sira sokudi, ko sa vei sa sa vaapaparia doru eqa pa qega sa na kokobu tinidi.

6 Ego ko doru sakasa qai gosororia ira aipira sa na vavapada vinabalau tadagita ko take ekekaniria na roiti ikikeredi, vei qai vei ira na tinoni pori.

7 Beto muke vatarasaeria na beku, vei qai vei ira kaki tinoni totonai, ko pira sau sa na Kukuti Tabuna, <<Ira na tinoni qai toqo tetekugadia beto qai bubukugadia beto qai turu peka valulasa,>> sau.

8 Gita take somana roiti valulasa, vei qai vei ira kaki totonai ko sa vei sa pana kai memeka rane gu sa ira rabete kue tina tinoni sa qai mate kikisu.

9 Beto take podekia na Karisito sa gita, qai vei ira kaki qai podekia na Bangara totonai ko sa vei sa sa vamateria na dole.

10 Beto take kole ququmi sa gita, vei qai vei ira kaki totonai ko sa vei sa sa vamateria na mateana vaivamate.

11 Ego ko ira doru sakasa aipira sa qai gosororia ira ko na vavapada, beto ko qai takuti vagore ko na vinabalauda gita. Ura gita sa taqe korapa toa pana totoso tonai sa korapa tata lame sa na vinabebetona.

12 Ko sa vei sa na tinoni sa rove veinia mekana sa tei turu vamauru tu sisa biu, sa mi dodoro vatale kita mi vukele.

13 Doru podeke qu gosororia sa na veveidi qai tei gosororia tu ira na tinoni. Ba na Tamasa sake boka tetea nona paranga, ko minake vamalumu laogou ko bu tapodeke jolania na miu boboka sagou. Goto tonai mina lame sa na podeke sa isa mina vanigou na neqi ko muna boka vangaju palea, ko mina vadogoronigou na soana vovotuna.

14 Ko sa vei inara sa, ka visa qua baere jonga, mu ukunia agou sa na vavatarasae beku.

15 Qa paranga veinigou na tavagigalamiu ara sagou, ko mu doro vilotia mekamiu sisa qa pojai ara.

16 Tonai taqe buku pana kapa taqe varoitia pana vavolo tana Bangara beto ko taqe paranga jonganania tana Tamasa, poni sa taqe mekarai somana pana orunguna na Karisito sa gita. Tonai taqe kipai ko taqe tekua gita sa na bereti, poni sa taqe mekarai somana pana tinina na Karisito sa gita.

17 Ura kame gu sa na batu bereti, ko gita doru sa taqe mekarai teku pana kai batu bereti gu.

18 Mu doria tu na tututi tadira na tinoni Izireli ko! Ira qai gania na vaivana sa tavavakukuvu sa qai somana tugu pana vavakukuvu sa taroiti pana ia vavakukuvuna.

19 Ko na sa ginuana sa isa qa korapa pojai ara? Na gagani sa tavaivana lao tana beku sa sa koleona na poreveveina? Babi na beku sa sa koleona na poreveveina?

20 Dai! Isa qa pojai ara sa na sakasa qai tavavakukuvu pana ia vavakukuvuna tadira na tinoni rodomo sa qai tavavakukuvu lao tadira na tomate ikikeredi, nake tana Tamasa. Ko ara qake nyoroguanigou ko bu mekarai somana tavitiria ira na tomate sagou.

21 Muneke boka bukua na kapa tana Bangara beto bu bukua mutugu na kapa tana tomate sagou. Muneke boka mekarai teku pana tevolo tana Bangara beto bu teku mutugu pana tevolo tana tomate sagou.

22 Ba ai vei taqe nyorogua vatagigiria gita sa na Bangara? Ai vei taqe rove veinia taqe neqi jolania isa sa gita?

10:7 Votu 32.6.

23 Bi boka paranga sa kai tinoni, <<Ara qa
tavamalumunia ko mana boka roitiniria gu
doru sakasa qa nyorogua roitiniria,>> biu
sisa. E, sosoto, ba nake doru sakasa sa qai
tokania na tinoni. Ara mana boka paranga
gu, <<Ara qa tavamalumunia ko mana boka
roitiniria gu doru sakasa qa nyorogua roi-
tiniria,>> bau sara, ba nake doru sakasa sa
qai vaiovulu.
24 Agou doru muke kole nyaqoa gu na miu
nyorogua mekamiu, goto mu doria tu vei na
nyorogua tadira na goto tinoni.
25 Qu tavamalumu gu sagou ko muna
boka ganiria gu sa na sa bi tavavai pa ia qai
vavainiria na masadi na manugu. Ba muke
pavu nanasa vivilotonia sa na veveina na
gagani isa sa tavavakukuvu lao mai tana
beku, ura kita mu vatakulangia na mo-
nanamiu.
26 Ura <<na ona na Bangara sa na peso
beto doru kai sa qai surana pa peso.>>
27 Vei kai tinoni sake gigilai na Bangara
sa bi soru laonigou pana kai vavolo sagou
ko bu malumu lao, poni sa mu tekua gu
sa na gagani sa tavatana pa moemiu. Beto
muke pavu nanasa vivilotonia na veveidi
sa na gagani ura kita mi vatakulangia na
monanamiu.
28 Ba bi vei kame sa bi pojanigou agou pira
biu, <<Na gagani api sa sa tei tavavakukuvu
lao mai tu tadira na beku,>> biu sisa, poni sa
mu roroqua na tinoni sa ule veini vanigou
isa beto kita mu vatakulangia na monanana
kame, ko muke tekua sa na gagani isa.
29 Ba nake monanamiu mekamiu agou sa
qa korapa pojai ara, goto na roquna tu na
goto tinoni. Ura kepore laona sa na tinaru-
vata taqu mina tapitu pana monanana na
goto tinoni.
30 Vei ba paranga jonganania ara sa na
gaqu gagani, poni na sa ginuana qai poja
vivikerenisiu tu ara sira na gagani qa tei
paranga jonganania tu?
31 Ego ko bu gagani, bu buku, babu roiti
sagou, sa mu roitiniria sa dorudi pana
valavatana na Tamasa.
32 Mu toania na uana vei muneke vavo-
tua kaki tapata tadira na Jiu, bi tadira na
tinoni karovodi babi tadira na ekelesia tana
Tamasa,
33 vei qa roiti vei ara. Ara qa podekia ko
ma vaqeraria doru tinoni pana doru soana
qau ko qake nyaqoa gu sa isa vei sa jongana
gu taqu. Goto qa nyaqoa tu sa isa vei sa
jongana tadira na soku tinoni, ko mai boka
taalo qau.

11

1 Mu dogoro tutisiu ara kai muqisi podeke
vei ara qa dogoro tutia na Karisito.

Na veveina na vapaena na batu pa totoso vatarasae

2 Qa vatarasaegou ara sagou ura quke mu-
maniria sira na toa beto na uana taqu, beto
ko qu aru tamaniria sira na uana tututidi qa
vakarovo vanigou ara.
3 Ba qa nyoroguanigou ko mu gigila
vatalea sa na batuna na marene sa na
Karisito, na batuna na rereko sa na mare-
nena, beto ko na batuna na Karisito sa na
Tamasa.
4 Na marene sa udea na batuna tonai sa
vavara babi tonai sa ule votunia na nongoro
tana Tamasa sa sa vakepore veveinaia na
batuna.
5 Ba na iviva rereko sake udea na batuna
tonai sa vavara babi ule votunia na nongoro
tana Tamasa sa sa vakepore veveinaia na
batuna. Sa vaitoto vei tugu bi tavadadalu sa
na batuna isa.
6 Ura vei minake udea na rereko sa na
batuna mekana, poni sa mi lomoto palea
tu ropi na vurunguna. Ba vei mina kai
sakasa vaivakeana sa na rereko sa lomoto
babi vadadalua na batuna, sa ego mi udea
ropi sa na batuna.
7 Na marene sa minake udea sa na
batuna, ura isa sa na kirena beto na
malakapina na Tamasa. Ba na rereko sa
na kapina na marene.
8 Ura na marene sa sake taroiti pana
rereko, goto na rereko tu sa sa taroiti pana
marene.
9 Beto ko nake marene sa sa tavapodaka
vania na rereko, goto na rereko tu sa sa
tavapodaka vania na marene.
10 Ko inara sa vei sa na rereko sa mina
udea tugu sa na batuna ko na vinagigilana
na ona neqi, ko ira na mateana mai boka
gigilai sa na rereko isa sa isongia sa na neqi
isa.
11 Ba pana tana Bangara sa na rereko sa
sake pikata kaleona pana tana marene, beto
ko na marene sa sake pikata kaleona tana
rereko.
12 Ura na rereko sa sa taroiti pa marene,
ba na marene sa sa podo lame vei gu tana
rereko. Ko ira karu doru sa qai koko lame
vei gu tana Tamasa, vei gu qai vei doru
sakasa.
13 Mu rove pikatia moko mekamiu. Ai
vei na tuvisina gu ko sake vaivakea sa na
rereko minake pavu udea na batuna tonai
mina vavara lao tana Tamasa?
14 Na uana kolena tana tinoni sa ulenia sa
vei na marene mina vakakasia na vurun-
guna sa sa vaivakea sisa,
15 ba vei kai rereko sa bi vakakasia na
vurunguna sa isa sa vavania sisa. Ura na

10:26 Kera Vinatarasae 24.1; 50.11; 89.11.

Tamasa sa vania na vurungu kakasa sisa ko na udena na batuna.
16 Ba vei kaki tinoni sa baike vajonganai sa na sakasa qa korapa pojai ara api, poni sa isa gu ma pojai ara sa kepore mule sa kai goto tuti be gigilai agei babi ira na ekelesia tana Tamasa.

Sake tatuti vatale na vavolo ta Bangara
17 Pana vavanau mana paranga vaneneqinigou kopira sa ara qake vatarasaegou sagou, ura totonai qu vaikamu sa nake vajonganai na goto tinoni sa qu roitinia agou goto na ikerena tu.
18 Momoe sa, tonai qu vaikamu vei na ekelesia sagou sa qa tei nongoronia tu ara sa koledia sa kaki vavaipikatai pa vaikorapaimiu mekamiu. Ko qa nyoro vasosotoa tu ara sa na vavakato isa.
19 Ura mai koledia tugu sira na vavaipikatai pa vaikorapaimiu ko vei tugu sa mai boka tadogoro pikata sira qai turu vanabu pana podeke.
20 Totonai qu vaikamu sagou, sa nake vavolo ta Bangara sa qu tekua.
21 Ura tonai qu teteku sa quke vaivera goto qu okoto rajamiu tu, ko kaki sa qai korapa burana goto kaki sa qai tei buku vadigereniria tu.
22 Kue qokolo! Sa kepore na miu ruma ketakoi qu teteku na buku sa? Ba ai vei, qu vakepore veveinaia agou sa na ekelesia tana Tamasa ko qu vakearia ira sa keporeniria kai sava? Na sa sa qu rove veinia agou kode mana pojanigou ara? Kode mana vatarasaegou? Dai, na veveina api sa ara qake isongo vatarasaegou sagou!

Na vavolo ta Bangara
(Matiu 26.26-29; Maka 14.22-25; Luke 22.14-20)
23 Ura ara qa teku vakarovia pana tana Bangara sa isa qa vakarovia tamugou. Na Bangara i Jisu, sa pana bongina sa tagabala kana, sa tekua sa na bereti.
24 Ko pa liguna sa paranga jonganania na Bangara, sa sa kipai isa sa na bereti beto pira sau, <<Api sa na tiniqu isa tamugou. Mu roitinia sapi na vinaroroququ ara,>> sau.
25 Pana soana vei mutugu isa, sa pa liguna na teteku sa tekua isa sa na kapa beto pira sau, <<Na kapa api sa na vinaego koregana tana Tamasa sa tavatoqo vamauru pana orunguqu ara. Doru totoso muna bukua, sa mu roitinia pana roroququ ara,>> sau.
26 Ko doru totoso muna tekua sa na bereti beto muna bukua sa na kapa, poni sa qu ule votunia agou sa na mate tana Bangara tinganai mina mule lame sisa.

Mu tekua na vavolo ta Bangara pana uana sa garo
27 Ko sa vei sa na tinoni sa tekua na bereti babi sa bukua na kapa tana Bangara pana uana sake garo, sa sa vakepore veveinaia isa sa na tinina beto na orunguna na Bangara ko sa sela.
28 Ko sa vei sa agou mu okoto doro viloto mulenigou mai mekamiu, beto sa mu tekua sa na bereti beto mu bukua sa na kapa.
29 Ura na tinoni sake doro gigalia sa na ginuana na tinina na Bangara tonai sa tekua na bereti beto sa bukua na kapa, poni sa sa teku beto sa buku tarinia mekana sa na vaipitu tana Tamasa.
30 Ko sa vei isa sa sokumiu agou sa qai munyala, qai mo beto kaki qai tei mate tu.
31 Ba vei tana pitu mulenigita mai sa mekada, poni sa na Bangara minake pitugita.
32 Ba na Bangara sa tonai sa pitugita sa sa vatavagigalagita, ko vei ko take somana tapitu tavitia na kasia gusu sau.
33 Ko inara sa vei sa, ka visa tavitiqu, totonai mu vaikamu ko mu teteku mugu, sa mu vaivera.
34 Na tinoni sa burana sa mi tetekuona mai tu pa ruma mai, ko tonai mu vaikamu sa mike roitinia kaki uana kode mina gosoronia isa sa na vaipitu tana Tamasa. Ego ko na veveidi kaki ginugua sa totonai tu mana lame sa kode mana vavanaunigou na veveidi.

12

Ira na vaivana tana Gagala Tabuna
1 Ego na veveidi ira na vaivana tana Gagala sa, ka visa tavitiqu, ara qake nyoroguanigou ko bu suvere kole rurura pana kalena isa.
2 Qu tei gigilaimiu tu agou sa totonai qu korapa toania na toa karovona perangaina sa qu tatotoni vapiru sagou ko qu vatarasaeria sira na beku kepore dia toa.
3 Ko sa vei sa ara qa nyoguanigou ko mu gigilai agou sa kepore sa kai tinoni sa tatoni pana Gagalana na Tamasa mina paranga <<I Jisu mi taleleve! >> minagu, beto ko kepore sa kai tinoni mina paranga <<I Jisu sa na Bangara>> minagu vei minake tatoni tana na Gagala Tabuna sisa.
4 Ego qai okokoto sira na vaivana, ba kai muqisi Gagala gu sa valameria sa dorudi.
5 Qai okokoto sira na roiti ninabulu, ba kai muqisi Bangara gu sa sa tanabulu.
6 Qai okokoto sira na boboka pana roiti ninabulu, ba kai muqisi na Tamasa gu sa vaniria na boboka sira na tinoni ko qai boka roiti.
7 Qai okoto taiania ira doru tinoni sa na vatadogorona na somana tana Gagala ko ira doru pa ekelesia mai tatoka.
8 Tana kame na Gagala sa vania na boboka ko sa paranga votunia na paranga

tavagigalana, goto tana kai goto sa kai muqisi Gagala tugu isa sa vania na boboka ko sa paranga votunia na paranga gigalaina.
9 Tana kame sa kai muqisi Gagala tugu isa sa vania na rarange, goto tana kai goto sa kai Gagala tugu isa sa vania sa na vaivana pana vaisalana.
10 Tana kame na Gagala sa vania na boboka pana roitidi na roiti vaivagabaradi, tana kai goto sa vania na boboka ko sa ule votunia na nongoro tana Tamasa, tana kai goto sa vania na boboka ko sa doro pikataria na gagala ikeredi na jongadi, tana kai goto sa vania na boboka ko sa parangania na paranga gotona, beto tana kame sa vania na boboka ko sa boka ruvatia na ginuana na paranga gotona.
11 Ba ira dorudi aipira sa isa tugu kai muqisi Gagala sa roitiniria, ko isa tu sa okokoto ia veiniria isa sa nyoroguania isa sira na tinoni.

Kai tini ba soku okokoto kokobu tinina

12 Na tini tinoni sa kame gu ba sa soku okokoto kobuna. Ko sa soku okokoto kobuna sa na tini ba kai tini gu sisa. Ko na Karisito ba sa kai muqisi podeke vei tugu isa.
13 Ura kai Gagala gu taqe tapaputaisonia ko kai tini gu sa gita doru, bi tinoni Jiu babi na tinoni karovodi, bi pinausu babi na tinoni taruvatana. Beto ko gita doru sa na Tamasa sa vanigita kai muqisi Gagala gu.
14 Ura na tini sa nake kai kobu tini gu, ba soku okokoto kokobu tini tu.
15 Vei bi paranga sa na nene, <<Ara sa nake lima, ko sa vei isa sa nake tana na tini sara,>> biu, poni sa ba nake pana ginugua vei isa sa na nene sa nake ona na tini.
16 Beto bi paranga sa na talingi, <<Ara sa nake mata, ko sa vei isa sa nake tana na tini sara,>> biu, poni sa ba nake pana ginugua vei isa sa na talingi sa nake ona na tini.
17 Vei na tini doruna sa bi gagale mata gu, poni sa ai mina vei mina boka nonongoro? Vei na tini doruna sa bi gagale talingi gu, poni sa ai mina vei mina boka umumanga?
18 Ba na Tamasa tu sa vakoleria pana tini sira na kokobu tini, ko sa vakole veiniria tugu isa sa nyoroguania isa.
19 Vei bi gagale kai memeka kobu tini gu sa na tini, poni sa kode mina kepore sa na tini!
20 Goto qai soku sira na kokobu tini ba kame gu sa na tini.
21 Ko na mata minake boka paranga lao vei pira tana lima, <<Kepore mua vaitokai sao ko qake nyoroguanigo! >> minakeu. Beto na batu minake boka paranga lao vei pira tana nene, <<Kepore mua vaitokai sao ko qake nyoroguanigo!>> minakeu.
22 Goto ira tu na kobu tini qai doro vei qai munyala sa taqeke gona paleria.
23 Beto ko ira tu na kokobu tini qaike loka poreveveidi sa taqe vaporeveveinaria, ira na kobu tini qaike tavavotu goboro sa taqe popoko vapae vataleria,
24 ko taqe kopu mamadi vatale jolaniria ira na kokobu tini qaike kilu tavapae. Ba na Tamasa tu sa aru vaikamu veinia ina sa na tini ko qai tavaporeveveina sira na kokobu tini qaike loka poreveveidi,
25 ko mi kepore sa na vaipikatai pana tini, goto ira doru okokoto kobuna sa mai mekarai vaikopu vatale.
26 Ko vei bi gosoria na vitigi sa kai kobu tini, sa doru kobu tini sa qai mekarai vitigi tugu. Vei bi tavatarasae sa kai kobu tini, poni sa doru kobu tini sa qai mekarai qeqera tugu.
27 Agou sa na tinina na Karisito ko na okokoto kokobuna isa sagou.
28 Ko na Tamasa sa tei vakoleria tu pana ekelesia sira, momoe na tinoni tagarunudi, vinarua ira qai ule votunia na nongoro tana Tamasa, vinaue ira na tinoni vaivagigalai, beto ira qai boka roitiniria na roiti vaivagabaradi, ira qai isongia na vaivana vaisalana, ira na tinoni vaitokai, ira na tinoni totoli, ira qai isongia na vaivana ko qai boka parangania na paranga gotona.
29 Ba nake ira doru sa na tinoni kokorotai. Nake ira doru sa qai ule votunia na nongoro tana Tamasa. Nake ira doru sa qai vaivagigalai. Nake ira doru sa qai boka roitiniria na roiti vaivagabaradi.
30 Nake ira doru sa qai isongia na vaivana vaisalana. Nake ira doru sa qai isongia na vaivana ko qai boka parangania na paranga gotona. Nake ira doru sa qai ruruvatia na paranga gotona.
31 Agou qu nyaqo vivitigiria ira na vaivana poreveveidi, ko ara ma vadogoronigou ropi kai soana isa sa vavagua jola vivitigi.

13

Na vairoqu

1 Vei ba parangania tu ara sa na okokoto paranga tadira na tinoni beto tadira na mateana, ba bake isongia ara sa na vairoqu, sa ara qa vei gu kai lomoto aeana sa kegala vaivaduvili babi na belo sa rengana vaivaduvili gu sara.
2 Beto vei ba isongia tu ara sa na boboka ko ba boka ule votunia ara sa na nongoro tana Tamasa beto ba gigilaria ara sira doru gigalai paedi beto doru gogoto gigigalai, beto ko vei ba isongia tu ara sa na rarange neqina jola ko ba boka varijoa tu ara sa na kubo, ba vei bake isongia ara sa na vairoqu, poni sa ara sa na kepore veveiqu.

3 Vei ba vaiianiria tu ara sira doru sakasa
qa isongoria, beto vei ba vamalumia tu ara
sa na tiniqu ko bi tavurungu pale tu, ba vei
bake isongia ara sa na vairoqu, sa ara sa
kepore kai sa mana vagavoria.
4 Na vairoqu sa vera vamomoso beto
sa vajongana lao tana goto tinoni. Na
vairoqu sake kokono beto sake vaqata babi
vatarasae mulenia mekana.
5 Na vairoqu sake toania na uana sake
jonga pana tana goto tinoni. Na vairoqu
sake tutia nona soana mekana, sake oqanai
kokora ko na vaipera paranga, babi puku
tutiria na sela tana goto tinoni.
6 Na vairoqu sake qerania na ikerena,
goto sa qerania na sosoto.
7 Na vairoqu sa pogoso golomoria na
vitigi doru totoso, sa rarangeona doru to-
toso, sa vera gegeleona doru totoso, beto sa
vangajuona doru totoso.
8 Na vairoqu sa kepore na vinabetona.
Koledia sira na boboka tadira qai ule votu-
nia na nongoro tana Tamasa, ba kode mai
mumuri gu sira. Koledia sira na boboka
tadira qai parangania na paranga gotona,
ba kode mai noso gu sira. Koleona sa na
vaivana pana gigalai, ba kode mina mu-
muri gu sisa.
9 Ura na oda boboka pana gigalai sa na
kobuna gu beto na oda boboka pana ule vo-
tuna na nongoro tana Tamasa sa na kobuna
gu.
10 Ba totonai mina lame sisa sa okoto poni
sa isa na kobuna sa mina mumuriona.
11 Totonai na koburuqu sara sa qa
paranga vei kai koburu, qa roroqu vei kai
koburu beto qa rorove vei tugu kai koburu.
Totonai qa tinoni lavataqu sara sa qa loa
paleria ara sira na toa koburu.
12 Ura kopira sa isa taqe batia sa sa vei
na gagavuna gu pa leona na qelasi, ba kode
sa tana vaiisumata tari sosoto sa tonai tana
batia sisa. Kopira na kobuna gu qa gigilai,
ba kode sa mana gigilai na okotona, mina
okotona vei sa gigila veinisiu na Tamasa
ara.
13 Ego ko ira kue sakasa aipira sa qai kole
kopira: na rarange, na totoravusu, beto na
vairoqu, ba na poreveveina jola ira pira sa
na vairoqu.

14

Na paranga gotona beto na ule votuna na nongoro tana Tamasa

1 Na vairoqu sa mu nyaqo vivitigia ko mu
tekua agou. Mu nyorogua vivitiginiria tu
agou sira na boboka tana Gagala, ba isa
sa jongana jola sa vei ko mu isongia sa na
boboka pana ule votunia na nongoro tana
Tamasa.
2 Ura na tinoni sa parangania na paranga
gotona sa sa paranga lao nake tadira na
tinoni goto tana Tamasa tu. Ura kepore sa
kai tinoni bi gigilai sa na manugu sa pojai,
goto sa pojaria sira na gigalai paedi tana
Gagala.
3 Ba na tinoni sa ule votunia na nongoro
tana Tamasa sa sa paranga lao tadira na
tinoni ko sa ovuluria, sa vamaururia, beto
sa vamanotoria sira na tinoni.
4 Na tinoni sa paranga pana paranga go-
tona sa sa ovulia mekana gu, ba na tinoni
sa ule votunia na nongoro tana Tamasa sa
sa ovulia sa na ekelesia.
5 Ara qa nyoroguanigou sagou ko bu
parangania na paranga gotona; ba isa
sa poreveveina jolania isa sa ara qa ny-
oroguanigou agou ko mu ule votunia na
nongoro tana Tamasa. Na tinoni sa ule
votunia na nongoro tana Tamasa sa sa
poreveveina jolania na tinoni sa paranga-
nia na paranga gotona. Goto vei mina
koleona tu sa kame mina boka ruvatia sa na
paranga gotona, poni sa mina boka taovulu
sa na ekelesia doruna.
6 Ego ko, ka visa tavitiqu, vei ba lame
tamugou sara ko ba parangania na paranga
gotona, poni sa ai vei kode muna tatoka
tugu sagou? Kepotu gu ke! Goto vei tu ba
pogoso lame vanigou kaki nongoro sa vado-
goronisiu na Tamasa babi na gigalai babi
na nongoro tana Tamasa babi kaki vaivagi-
galai, poni sa kode muna boka tatoka sagou.
7 Ko ira tu na sakasa leleona vei na
ivivuna babi na suki, ba vei maike tanon-
goro pikata sira na kilodi poni ai mai vei
mai boka gigilai ira na tinoni sa na kera sa
taleleo.
8 Beto bi vei na tinoni sa ivua na kuvili sa
bike vavaqoro pipikata vatalea sa na kuvili,
poni i sei mina kole vatanania sa na vaipera.
9 Ko agou ba sa kai muqisi podeke vei
tugu isa. Vei bu paranga pana paranga go-
tona sake kabere na ginuana, poni sa maike
boka gigilai ira na tinoni sa na ginuana na
manugu sa tapoja. Ura na miu paranga qai
maragutu goboro gu pana gagale eqa.
10 Koledia sira na soku okokoto ovovele
paranga pa kasia gusu, ba ira doru sa sa kole
betoria na ginuadi.
11 Ko vei manake gigilai ara sa na ginuana
na ovovele paranga sa tapoja, poni sa ara
sa qa vei na tinoni kavoroqu tana tinoni sa
paranga beto ko na tinoni sa paranga ba sa
vei na tinoni karovona tugu pana taqu.
12 Ko agou ba sa kai muqisi podeke vei
tugu isa. Ko agou sa qu popodeke nyaqo
vivitigiria sira na boboka sa vaiianiria na
Gagala, ko mu varoiti sosokuria agou sira
na vaivana qai boka ovulia na ekelesia.
13 Ko inara sa vei sa, na tinoni sa paranga
pana paranga gotona sa mi vavara tepai na

neqi ko mi boka ruvatia sa na manugu sa pojai.
14 Vei mana vavara pana paranga gotona sara, poni na gagalaqu sa vavara ba na roququ sake tatoka.
15 Ego ko na sava tu ropi sa mana roitinia ara? Ara mana vavara pana gagalaqu beto mana vavara tugu vei pana roququ. Ara mana kera pana gagalaqu beto mana kera tugu vei pana roququ.
16 Vei totonai muna paranga jongana lao tana Tamasa pana gagalamu gu, poni sa na tinoni peguruna sa somana pana vaikamu sa ai mina vei beto mina boka paranga <<Agua! >> pana mua paranga jongana? Ura isa sake isongo vagigilai sisa qu pojai.
17 Ura ao na mua paranga jongana lao tana Tamasa sa jongana vavagua, ba na goto tinoni sake isongo taovulu podeke.
18 Qa paranga jongana laonia ara tana Tamasa sa ara qa jolanigou agou pana parangana na paranga gotona sagou.
19 Ba pana vaikamu tana ekelesia sa ara qa nyorogua paranganiria na paranga qai kabere na ginuadi tonai ma vagigalairia na tinoni qau. Ura ka lima paranga qai kabere vei inara sa qai poreveveina jolaniria ka manogaputa tina paranga pana paranga gotona.
20 Ka visa tavitiqu, muke koburu pana miu roroqu. Mu vei na melalu pana roiti ikikeredi, ba pana miu roroqu sa mu vei na tinoni matuana.
21 Na takuti kolena pa Kukuti Tabuna sa pira sau,
<<Mana varoitiria sira na tinoni qai parangania na paranga gotona
beto ko pana beberudi ira na tinoni karovodi sa mana parangaria ara sira na qua tinoni.
Ba mana vei tugu ara ba kode mai daidia vatalinga lame taqu sira,>> sau sa na Bangara.
22 Ko na paranga gotona sa na vinagila nake tadira na tinoni qai vasososto, ba tadira tu na tinoni qaike vasososto. Goto na vaivana ule votunia na nongoro tana Tamasa sa nake tadira na tinoni qaike vasososto, ba tadira tu na tinoni qai vasososto.
23 Ko tonai bi vaikamu sa na ekelesia doruna ko bai okoto paranganiа na paranga gotona sira doru, ko vei ira na tinoni pegurudi babi ira na tinoni qaike vasososto ba bai tome lame ketakoi, poni sa kode mai poja veinigou pira sira, <<Qokolo, qai vakamuniria na tuturu sa pira!>> marigunigou.
24 Ba vei ira doru sa bai ule votunia na nongoro tana Tamasa ko bi tome lame sa kai tinoni sake vasososto babi na tinoni peguruna, poni sa kode mina taudukunia isa sa doruna sa nongoria. Doru sakasa sa nongororia sa mai pitua sisa,
25 ira na roroqu golomodi pa bulona sa mai tapoa votu, ko kode mina todongo gore ko mina vatarasaea isa sa na Tamasa beto sa pira minagu, <<Sosoto! Na Tamasa sa sa somana tamugou lani!>> minagu.
26 Ego ko, ka visa tavitiqu, ko na sa tu ropi sa mi taroiti? Totonai mu lame vaikamu pana vinatarasae sa kame mi kerania kai kera, kame mi vaivagigalainia kai sa, kame mi ulenia kai nongoro sa vatadogoronia na Tamasa, kame mi parangania na paranga gotona, beto kame mi ruvatia na paranga gotona. Doru sakasa sa mu roitiniria pana ovuluna na ekelesia.
27 Vei bai paranga pana paranga gotona sa kaki, poni sa karu gu babi mineke jolania kue sa mai okoto paranga vaituti, beto kai goto tinoni sa mi ruruvata.
28 Ba bi vei kepore sa kame mina boka ruruvata, poni sa na tinoni sa paranga pana paranga gotona sa mi noso gu paranga pa vaikamu goto mi parangia mekana gu beto mi paranga lao tana Tamasa gu.
29 Ego ira karu babi kue ira qai taiania na nongoro tana Tamasa sa mai paranga, goto ira kaki sa mai pitua sisa qai pojai ira.
30 Ba vei kame ira qai toqo pana vaikamu sa bi tekua sa kai nongoro sa lagere vei tana Tamasa, poni isa na tinoni sa korapa paranga sa mina noso gu.
31 Ura agou doru muna boka vaivana totoso pana ule votuna sa na nongoro tana Tamasa, ko ira doru sa mai gigalai beto ira doru mai taparanga vaneqi.
32 Na tinoni sa ule votunia na nongoro tana Tamasa sa mi kopunia na varoiti vatalea nona vaivana,
33 ura na Tamasa sa nake Tamasa sa valamea na toa vairururana goto na susuvere kame beto na bule.

Isa sa vevei pana dorudi na ekelesia tadira na tinoni tana Tamasa,
34 sa ira na rereko sa mai noso gu pana totoso vaikamu. Ura ira sa qaike tavamalumu ko mai paranga, goto mai suvere vaiketai vei isa sa pojai na Vavanau ti Mosese.
35 Vei bi koledia sa kaki sakasa bai nyorogua gigilai na veveina sira na rereko, poni sa pa ruma tu mai nanasaniria na marenedi. Ura sa vaivakea jola sa kai iviva rereko mina paranga pa vaikamu tana ekelesia.
36 Na paranga tana Tamasa sa sake pidoko koko lame vei gu pana tamugou, beto ko nake pana tamugou gu mekamiu sa lao kamu sa na paranga isa!
37 Vei kai tinoni sa bi rorovea sa isa sa kai tinoni sa boka ule votunia na nongoro

14:21 Aisea 28.11-12.

tana Tamasa biu babi rove veinia sa isongia na vaivana tana Gagala biu, poni sa mi gigila vatalea isa na manugu qa korapa kuti laonia ara pana tamugou sa na garunu tana Bangara.

38 Na tinoni sake dogoro gigalia sa na garunu alepi poni sa na tinoni isa ba sake tadogoro gigala tugu.

39 Ko, ka visa tavitiqu, mu nyaqo vivitigia agou sa vei ko mu ule votunia na nongoro tana Tamasa, beto muke suquturia sira na tinoni qai parangania na paranga gotona.

40 Ba doru sakasa sa mu roitiniria pana soana tuvisidi beto na uana jongana.

15

Na turumule tana Karisito

1 Ego, ka visa tavitiqu, kopira qa nyorogua ule vanigou mule sa isa tugu na nongoro jongana qa tei ule vanigou tu, ko na nongoro jongana tugu isa sa qu tei teku vakatapia tu beto ko ketakoi tugu sa turu vamauru sa na miu rarange.

2 Isa sa na nongoro jongana qa taraenia ara tamugou, ko agou sa isa tugu sa alogou vei muna aru tamana vamauria sisa. Goto vei muneke vei poni sa na miu rarange sa na goborona gu.

3 Qa vakarovo lao vanigou ara sisa na nongoro jongana qa tekua ko na poreveveina jola sapi: i Karisoto sa mate paenia noda sela ko sa gore votu sisa vei sa takuti pana Kukuti Tabuna,

4 ko sa tagolomo beto ko sa turu mule pa vinaue rane sisa vei tugu sa takuti pana Kukuti Tabuna,

5 beto ko sa bola votu pana ti Pita beto sa tadira doru ka manogarua tinoni tagarunudi.

6 Beto sa sa bola votu tadira jola lima gogoto ona sepele pana kai totoso, ko sokudi ira sa qai korapa suveredia gu, goto kaki sa qai tei mate tu.

7 Beto sa bola votu ti Jekopi beto sa tadira doru tinoni tagarunudi.

8 Ko na vinabetona sosoto, sa sa bola votu pana taqu, ara qa vei na melalu sa podo tonai sa oqoro tata kamua nona popu okotona ko qake kamua na tuturuna tadira doru tinoni tagarunudi.

9 Ura ara sa na kepore veveiqu sosoto agei ira na tinoni tagarunumei, ko nake padaqu ko mana tagigala kai tinoni tagarunuqu sara, ura ara sa qa nganganguliа na ekelesia tana Tamasa.

10 Ba pana variroqu vaialona tana Tamasa sa ara sa isa ara kopira, ko na ona vairoqu vaialona isa sa vanisiu ara sa nake goborona. Ba ara tu sa qa pavu tale jolaniria ira doru tinoni tagarunudi, ba nake pana qua boboka sa qa vei, goto na vairoqu vaialona tu tana Tamasa sa sa somana pana taqu.

11 Ko bi ara ba tarae vevelania sa babi ira bai taraenia, ba api tugu sa na nongoro qe tarae vevelania ko agou ba isa tugu sa qu vasosotoa.

12 Ego ko na nongoro sa tatarae sa na Karisito sa tei turu mule tu pana mate, ko ai sa vei sa kaki agou sa qai pojai sa ira na tinoni matedi maike turu mule qarigu?

13 Ba vei ira na tinoni matedi sa maike turu mule, poni sa na Karisito ba sake tavaturu mule tugu sa vei.

14 Ko vei bike turu mule tugu sa na Karisito, poni sa na nongoro qe taraenia agei sa na goborona gu beto ko na rarange tamugou sa sa kepore vagisona.

15 Beto ko mina vei sa agei qe tabata votu gu sa qe sesekenia sa na veveina na Tamasa, ura agei qe vavakatonia sa na Tamasa sa vaturu mulea sa na Karisito pana mate qeu. Ba vei bi sosotona sa ira na tinoni matedi sa maike tavaturu mule, poni sa na Tamasa ba sake vaturu mulea ropi sa na Karisito.

16 Ura vei ira tinoni matedi sa maike tavaturu mule, poni sa na Karisito ba sake turu mule tugu sa vei.

17 Ko vei bi sosotona sake tavaturu mule sa na Karisito, poni sa na miu rarange sa na goborona sagou beto ko agou sa qu korapa pinausu gu pana neqi tana sela sagou.

18 Ko mina vei sa ira qai vasosotoa na Karisito beto ko qai tei mate tu sa qai mate manyao gu sa vei.

19 Bi vei bi pana toa gu api mekana bi tokanigita sa noda totoravusu tana Karisito, poni sa sa pada tugu ko tana vei na tinoni sa vaivaroroqu vivitigi pa kasia gusu api sa gita.

20 Ba na sosotona sa na Karisito sa sa tei tavaturu mule tu pana mate, ko isa sa na vua moedi* ira qai tei mate tu.

21 Ura taqe gigilaioda gita sa pana roiti tana kai tinoni sa tome lame vei sa na mate, ko pana soana vei tugu isa sa pana roiti tana kai goto tinoni mule sa mai tavaturu mule pana mate sira na tinoni.

22 Ko kai muqisi podeke vei pana dia kole kame ti Adama sa dorudi sa qai mate, poni sa pana dia kole kame tana Karisito sa dorudi sa mai tavatoa mule.

23 Ba ira na okokoto tinoni sa mai tavatoa mule pana dia vaitutina tu. Na Karisito sa sa tavaturu mule momoe vei na vua moena,

* **15:20** Na ginuana isa na vua moedi ira qai tei mate tu sa na Karisito sa sa turu mule momoe pana mate, ko sa vei sa gita ba taqe gigila vatalea sa na Tamasa kode mina vaturu mule veinigita tugu sa veinia na Karisito.

beto sa ira sa isongoria isa sa mai tavaturu mule tonai mina mule lame sisa.

24 Beto sa mina lame sa na vinabebetona na kasia gusu totonai mina vakilasaria sa dorudi na babangara beto dorudi na neqi beto na viva, beto sa mina vakarovo laoa tana Tamasa na Tamada sa na binangara.

25 Ura na Karisito tu sa mina Bangara tinganai na Tamasa mina vakilasaria sira doru ona kana beto ko mina vakole kaurairia tana Karisito.

26 Na kana vinabebetona mina tavakilasa manyao sa na mate.

27 Pira sau sa na Kukuti Tabuna, <<I Tamasa sa tei vakoleria tu sa doru sakasa pa kaurai nenena,>> sau. Ba totonai sa paranga <<doru sakasava sa qai tavakole pa kauraina isa>> sau, poni sa na kaberena gu sa pana paranga <<doru>> sake tavasomana sa na Tamasa, isa sa vakoleria doru sakasa pa kauraina na Karisito.

28 Ba totonai doru sakasava sa qai tei tavakole kaurai tu pana tana Karisito, poni sa na Karisito mekana, na Tuna, sa mina vakole kauraia mekana tana Tamasa, isa sa vakolea doruna sakasava pana kauraina na Tuna. Ko na Tamasa sa mina Bangara betoniria dorudi.

29 Ego, goto ai vei sira na tinoni qai tapaputaiso vaniria ira qai tei mate tu? Na sa qai rove veinia kode mai vapodoa sira? Bi vei ira na tinoni matedi sa maike tavaturu mule sosoto, poni sa ai sa vei sira na tinoni ira ko qai tapaputaiso vaniria tu sira na matedi?

30 Ko vei maike tavaturu mule sira na tinoni matedi, poni sa agei sa ai sa vei ko sa ongongugei na tapata doru totoso?

31 Ka visa tavitiqu, tata gu ba gosoria ara doru rane sa na mate! Na uana vavalavatai qa isongia ara pana veveimiu agou tonai taqe somana kole kame tavitia na Karisito Jisu noda Bangara sa sa roiti veinisiu ko qa ule votu vaneneqinia sapi!

32 Na sa ropi qa vagavoria sara tonai qa taleria ara sira na tinoni pa Episasi qai vei na manugu made nenedi pirudi qai vavarivai. Vei ira na tinoni matedi sa maike tavaturu mule poni sa <<Aria gu ropi ko ta kole gaganigada beto ta kole bukugada gu, ura vuka tana mateoda gu.>>

33 Muke vamalumuria ira na tinoni ko mai valoposogou: ira na baere ikeredi sa qai ngangulia na uana jongadi.

34 Mu mule lame pana miu roroqu tavagigalana beto mu noso toaniria na uana ikikeredi. Ura kaki agou sa quke gigilai na Tamasa, ko na padamiu muna keania tugu agou sa sa vei isa.

Na tini sa tavaturu mule pana mate

35 Ba kode mai nanasa sira kaki, <<Ai mai tavaturu mule vei sira na tinoni matedi? Ai tini vevei sa mai isongia ira?>> marigu.

36 Ao na tinoni rururamu! Totonai qu umania pana peso sa kai kiko, sa sa mate mai tu sisa beto sa sa pidoko.

37 Beto isa qu umania sa nake gogou tinina isa mina vevei tonai mina lavata sae, goto na kiko gagalena gu na vuiti babi kaki goto kiko sa qu umania.

38 Ba na Tamasa tu sa vania na tinina na veveina sa vilea isa sa na kiko isa, ko na okokoto kiko sa vania na goto tinina mekana.

39 Na tinidi doru sakasa toadi sa qaike vavaitoto. Koleona sa na tini tinoni, sa goto tu sa na tinidi na manugu mamade nenedi, goto tu sa na tinidi ira na manugu tatava, beto goto tu sa na tinidi na igana.

40 Koledia sa na tinidi sakasa pana oka beto koledia sa na tinidi sakasa pa peso. Ba na babata jongadi na tini pana oka sa kame, beto na babata jongadi na tini pa peso sa sa kai goto tu.

41 Na babata jongana na tapo sa kame, na babata jongana na popu sa goto tu, beto na babata jongadi ira na seru sa kai goto mutu. Ko ira na seru gu ba sa gogoto tu na babata jongadi.

42 Ko inara mina vei sa tonai mai turu mule ira na tinoni matedi. Na tini sa tagolomo sa sa vei na kiko sa boka nyabo mate, ba na tini mina tavaturu mule sa minake mate.

43 Na tini sa tagolomo sa na babati karena, ba tonai mina tavaturu mule sa mina babata jonga. Isa sa tagolomo sa munyala, ba tonai mina tavaturu mule sa mina kolea na neqi.

44 Na tini sa tagolomo sa na masa norungu, ba totonai mina tavaturu mule na tini gagala sisa. Sa koleona sa na tini masa norungu, ko na tini gagala ba sa kolena tugu.

45 Ko sa vei sa pira sau sa na Kukuti Tabuna, <<Na tinoni momoe i Adama sa na tini tinoni toana,>> sau; ba na Adama vinabebetona sa na Gagala vaivatoana.

46 Nake toa gagala sa sa lame momoe, ba na toa tini mai tu, beto sa sa lame liligu sa na toa gagala.

47 Na tinoni momoe sa sa taroiti pana kavuru peso, ko na koko lame veina pa peso, goto na tinoni vinarua sa sa lagere vei pa noka.

48 Ira tana na peso sa qai vei tugu isa sa taroiti pana peso, ira tana pana oka sa qai vei tugu isa sa lagere vei pa noka.

15:27 Kera Vinatarasae 8.6. **15:32** Aisea 22.13; 56.12; Luke 12.19-20. **15:45** Popodalaina 2.7.

49 Ko kopira sa taqe popokonia na kirena
na tinoni sa taroiti pana kavuru peso, ba
kode sa tana vasaea na kirena na tinoni sa
lagere vei pa noka.
50 Na ginuana qa paranga vei api, ka visa
tavitiqu, sa na masa na orungu maike teku
isongia sa na binangara tana Tamasa beto
ko na tini mina boka mate sa minake teku
isongia sisa sake boka mate.
51 Mu vainongoro lame ko! Ma pojanigou
sa na sosoto sa kole golomona api: gita sa
tanake mate beto, goto tana tabei beto,
52 pana leona iapeki peki totoso vei kai
vakipu mata, tonai mina vaqoro sa na kuvili
bebetona. Ura tonai mina vaqoro sa na
kuvili bebetona, poni sa mai tavaturu mule
sira na tinoni matedi ko maike boka mate
ligu, beto sa gita tana tabei.
53 Na tini sa boka nyabo api sa mina tabei
lao tu pa tini minake boka nyabo, beto ko
isa mina mate sa mina tabei lao tu pana tini
minake boka mate.
54 Ko totonai na tini sa boka nyabo sa
mina bei lao pana tini sake boka nyabo,
beto ko totonai isa mina mate sa mina bei
lao pana tini minake boka mate, poni sa
beto mina gore votu sisa na paranga pa
Kukuti Tabuna, pira sau,
<<Na mate sa sa tavakilasa; na rajana isa sa
okoto kopira!
55 Mate, eo moko sa na mua boboka qu
vavaivakilasania ao?
Mate, eo moko sa na mua neqi qu
vavaigaratania ao?>> sau.
56 Na neqi vavaigaratana tana mate sa na
sela beto na neqi tana sela sa na Vavanau.
57 Ba gita ta paranga jongana lao tana
Tamasa isa sa vanigita na boboka ko taqe
vakilasia noda kana pana roiti sa roitinia na
oda Bangara i Jisu Karisito.
58 Ko inara sa vei, ka visa tavitiqu jojonga,
mu turu vamauru beto muke tavarijo pana
miu rarange. Mu jujunonia na roiti tana
Bangara, ura qu gigilaimiu agou sa kepore
sa kai roiti qu roiti vania na Bangara sa na
goborona.

16

Na vaivana tokadi ira pa ekelesia

1 Ego na veveina na poata vaivana tokadi
ira na tinoni tana Tamasa pa Jiudia sa mu
roitinia isa qa vavanau veiniria ira na eke-
lesia pa Qelesia.
2 Pana rane momoe pana vuiki sa agou
mu okokoto vakolea sa kaki poata na
padana vei qu bokai, ko mu kopunia. Ko
na vaikamudi na poata sa muke verania
gu totonai mana lame kamu ara beto mi
taroiti.
3 Totonai mana lame kamu sara sa mana
garunu laoniria taviti leta vinakabere sira
qu tei vaegoria tu ko mai pogosoria sa na
miu vaivana lao pa Jerusalema.
4 Bi vei mina pada ko ara ba mana lao tugu
vei, poni sa kode mai lao tavitisiu ara sira.

Na ngutina na rererege

5 Ara kode mana lao ovikigou pa liguna
mana rerege jola vei pa Masidonia, ura ara
kode mana jola vei tugu pa Masidonia.
6 Ko palu mana suvere tavitigou babi palu
mana suvere tugu ketakoi pana totoso lo-
moso, ko agou ba muna boka tokanisiu ko
mana jokelia na qua rererege pa liguna
mana taloa ketakoi.
7 Ura ara qake nyoroguania ko ba dogoro
aputainigou gu tonai ba rerege jola kopira,
goto qa rovea sa pa liligu ba boka suvere
tavitigou na totoso kakasana qau vei mina
vamalumusiu na Bangara.
8 Ara kode mana suvere pa Episasi tin-
ganai tu mina kamua na rane Penitikositi,*
9 ura kai atakamana jongana sa sa kole ko
ara mana boka roiti vatalenia sa na vareregena na nongoro jongana, ba qai soku tugu
sira na tinoni qai susuqutusiu ara.
10 Vei mina lame tamugou si Timote, sa
mu vakamu vatalea pa vaikorapaimiu, ura
isa sa roitinia na roiti tana Bangara, sa vei
tugu qa vei ara.
11 Ko kepore sa kame agou mi doro
vagorea sisa, goto muna tokania ko mina
jokele vatalea sa nona rererege, ko vei sa
mina boka mule lame taqu, ura ara qa ko-
rapa verania ko mina mule lame tavitiria
ira na tavitida pana tana Karisito sisa.
12 Goto na veveina na tasida i Apolosi, sa
ara qa tepa vivitigia sisa ko bi lao ovikigou
sagou tavitiria ira kaki tavitida pana tana
Karisito qau, ba sa doro vei nake ona nguti†
ko mina lame sa kopira. Ba kode mina lame
sisa totonai mina tekua na totoso jongana.

Na paranga vinabebetona

13 Mu suvere gegele, mu turu vamauru
pana miu rarange, mu varene, mu aru va-
mauru.
14 Mu roitiniria doruna na miu roiti pana
vairoqu.
15 Qu gigilaimiu sa na tatamana ti
Sitepanasi. Ira sa na tinoni momoe qai
gabala pa Akaia, beto ko qai vania dia toa
mekadi pana roiti nabuludi ira na tinoni
tana Tamasa. Ka visa tavitiqu, qa tepa
vivitigigou ara sagou
16 ko mu vataberia sira na vaitoni tadira
na tinoni vevei aipira, beto ko ira qai

15:54 Aisea 25.8. **15:55** Gosea 13.4. * **16:8** Na Penitikositi sa na totoso qeqera roroquna na totoso lolokete.
† **16:12** Ira na paranga ***nake ona nguti*** sa mina boka tapeluku vei tugu <<nake ona nguti na Tamasa>>.

mekarai somanania beto qai pavu talenia na roiti.
17 Ara qa qerania sa na lamedi ira Sitepanasi i Potunatasi beto i Akaikusi, ura qai tekua sa na lolomo tamugou ko qai tokanisiu.
18 Ko ira qai vamanotia sa na gagalaqu beto vei tugu na gagalamiu agou. Mu nongororia sira na tinoni vevei aipira.
19 Ira na okokoto puku ekelesia pa Esia qai garunu laonia na dia roroqu. I Akuila beto i Pirisila beto na ekelesia sa vavaikamu pa dia ruma sa qai garunu laonia na dia roroqu neqina sa lame vei tana Bangara.
20 Ira doru tavitida pana tana Karisito sa qai garunu laonia na dia roroqu. Mu vaiqeqera lao lame pana soana vaigosoro tana tinoni sa tutia na Karisito.
21 Ara Paula qa kutia sa na qua roroqu api pana limaqu mekaqu.
22 Na tinoni sa keporeona vairoqu lao tana Bangara, sa na leleve mi opo taria sisa! Ao mei Bangara, mu lame!
23 Na vairoqu vaialona tana oda Bangara i Jisu mi somana tamugou.
24 Na qua roroqu mi somana tamugou doru pana oda kole kame ti Jisu Karisito. Agua.

Pa Koriniti Vinarua

Na popodalaina na leta

1 Ara Paula, pana nyorogua tana Tamasa
qa kai tinoni tagarunuqu ti Jisu Karisito,
beto ko i Timote na tasida.
Na leta api sa sa lao tamugou na ekelesia tana Tamasa pa Koriniti beto ko tadira
dorudi na tinoni tana Karisito qai suvere
doru eqa pa pikata ia pa Akaia.
2 Na vairoqu vaialona mi kole somana
tamugou beto vei tugu na bule tana Tamasa
na Tamada beto na Bangara i Jisu Karisito.

I Paula sa paranga jonganania na manoto pana totoso tapata

3 Aria ko ta vatarasaea gita sa na Tamasa,
na Tamana na oda Bangara i Jisu Karisito.
Isa sa na Tamada sa kopu vatalenigita beto
na Tamasa sa vanigita doruna na manoto.
4 Isa sa vamanotogita pa dorudi na oda
tapata, ko sa vei sa gita ba tana boka vamanotoria sira qai gosoro tapata. Ko tonai
tana varoitia sa na manoto gita mekada sa
tei vamanotonigita tu na Tamasa, poni sa
tana boka vamanotoria sira.
5 Ura kai muqisi podeke vei tugu qai
pugele tarigita sira na vitigi ura taqe vasosotoa na Karisito, poni sa pana oda kole
kame tavitia na Karisito sa na manoto
lavata tana Tamasa ba sa pugele tarigita
tugu.
6 Vei be gosoro vitigi sa agei sa na ginuana
sa vei ko agou mu tavamanoto beto mu vasosoto ko mu taalo agou. Vei be tavamanoto
sa agei, poni agou ba qu tavamanoto tugu
sagou beto qu turu vangajuria sira tugu na
vitigi qe gosororia agei.
7 Na mei rangemiu agou sa sa oqoro rijo;
ura agei qe gigilai sa kai muqisi podeke
vei qu somana gosororia agou sira na vitigi
qe gosororia, poni sa kode muna somana
isongia tugu vei agou sa na manoto qe
isongia.
8 Ura agei qeke nyoroguania ko bu mumaniria, agou ka visa tavitimei, sira na
tapata qe gosororia agei pa pikata gusu pa
Esia. Na pogoso mamatadi qai vanigei sa
qai lavata jola beto qai bogata jola ko agei
qe tei munyalania tu sa na rorovena mene
toa lalaomei.
9 Goto qe rove veinia qe tei tavapogosonia tu agei sa na lelevena na mate. Ba
na ginuana sa vei api sa vei ko meneke
totoravusu mulenigei mekamei sagei, goto
me totoravusia na Tamasa tu isa sa boka
vatoa muleria sira qai tei mate tu.
10 Ko pana tapata vaivamatedi, isa sa sa
vasaregei beto ko isa tugu mina vasaregei.
Ko pana tana qe vakolea agei sa na mei
totoravusu ko kode isa mina vasare ligugei
mutu,
11 vei muna mekarai vavara tokanigei
sagei. Ko mai taoe sira na soku vavara ira
ko na Tamasa mina mananigei, poni sa ira
na soku sa mai paranga jongananigei sagei.

I Paula sa beia na ona nguti lao pa Koriniti

12 Agei qe vaqatania sa na monanamei
mekamei sa gigila vatalea sa agei pana mei
uana pa kasia gusu api sa qe toania na bulo
tuvisina beto na bulo liosona qai lame vei
tana Tamasa. Ko pana mei baere lao tamugou ba qe toa vei tugu isa. Ba nake pana
gigigalai tana tinoni goto pana vairoqu vaialona tu tana Tamasa sa qe boka roiti vei
aipira sagei.
13 Ura kepore na ginua golomodi sira na
sakasa qe kuti lao vanigou goto isa tugu
na veveina qu boka tiroa ko qu vakaberia
agou. Ara qa rovea sa kode muna vakabere
vatatale
14 veinia isa qu tei vagigilaimiu tu na
kobudi. Ko agou muna boka vaqatanigei
sagei kai muqisi podeke vei agei ba mene
vaqatanigou sagou pana rane mina lame
noda Bangara i Jisu.
15 Ura qa gigila vataleaqua ara sa na miu
qeqera vei isa ko sa vei sa ara qa nyoroguania tu ko ba lame momoe tu tamugou, ko
agou bu tamana karu totoso qau.
16 Qa nyorogua lao ovikigou sagou tonai
mana rerege jola lao sae vei pa Masidonia,
beto tonai mana mule lagere sa mana jola
vei tugu tamugou ko mana boka tekua kaki
vaitokai pana tamugou pana qua rererege
lao pa Jiudia sau sa na qua nyorogua momoe.
17 Ai vei qa vei na tinoni sa rabeke sara
totonai qa nyorogua roiti vei isa? Ai vei
qa roitiniria na qua nguti vei kai tinoni
pa kasia gusu api ko qa vanaqiti mekarai
pojaria na <<E, e>> beto na <<Dai, dai>>?
18 Na Tamasa sake boka teteria nona
paranga, ko agei na mei ngunguti lao tamugou ba sake vaisomanai <<E>> beto na
<<Dai>>.
19 Ura na Tuna na Tamasa, i Jisu Karisito,
isa na veveina qe taraenia tamugou agei
Silovanosi i Timote beto ara tugu, sa nake
vaisomanai <<E>> beto na <<Dai.>> Ba pana
tana sa doru totoso sa na <<E>> gu.
20 Ura dorudi na taringunguti tana
Tamasa sa qai gagale <<E>> pana tana.
Ko inara sa vei sa pana ti Jisu Karisito na
<<Agua>> sa sa tapoja ko na valavatana na
Tamasa.
21 Ko na Tamasa tu mekana sa vamauru
tavitinigei agou sagei pana oda kole kame
tavitia na Karisito beto ko isa tu mekana sa
uduku garunugei.

22 Isa sa tei vakolenigita tu na vinagigila
ko na ona isa sa gita beto sa vanigita na ona
Gagala pa buloda ko na kolena na Gagala isa
sa na vinasosotona sa gita sa na ona isa.
23 Ara qa kukua na Tamasa ko mi vasekesiu vei bake ulenia ara sa na sosotona. Ura
isa sa gigilai na buloqu! Na ginuana qake
mule lao ligu pa Koriniti sa ura qake nyorogua vatakulangagou mule sagou.
24 Nake vei ko agei qe kukuta uanania na
sakasa muna vasosotoria sa, ura agou qu
turu vamauru pana miu rarange. Goto agei
qe mekarai roiti tavitigou ko na vaqeragou
agou.

2

1 Ura ara qa vilea pa roququ sa ara
maneke lame ligu ovikigou ura kita ma
vatakulangagou mule qau.
2 Ura vei ba vatakulangagou ara sagou,
poni sa kepore mutugu sa isa mina vaqerasiu. Ura ira tugu bai vaqerasiu ara sa qa
vatakulangaria.
3 Ko inara sa vei sa qa kuti vanigou ara
sa kai leta isa, ko tonai mana lame kamugou poni maike vatakulangasiu sira tugu na
tinoni bai vaqerasiu. Ura ara qa vagigila
vatalea sa tonai mana qera ara, sa agou ba
muna qeqera tugu vei.
4 Na leta isa sa qa kutia ara pana roroqu
vitigina na bulo takulangana beto taviti
kolo mataqu. Ba nake vei ko ma vanigou
agou na takulanga qau sa, ba vei ko mu
gigilai sa na qua roroqu lao tamugou qau.

Na tepa ko mai taleosonia sa na tinoni sa sela

5 Ego, bi vei kai tinoni sa bi vatakulangia sa kai goto tinoni, sa nake ara gu sa
sa vatakulangasiu goto agou doru tugu vei.
(Ba qa paranga vei pira sara ko nake vei ko
qa korapa vavajolai sa.)
6 Ko na vinakilasa qu vania agou doru na
tinoni sa vaivatakulanga api sa sa pada gu
kopira.
7 Ko kopira mu taleosonia beto mu vamanotia sa na tinoni isa ko mike takulanga
vivikerenia sisa.
8 Ko ara qa tepa vivitigigou ko mu vabatinia sa agou qu roroqua sisa.
9 Ko inara gu sa vei sa qa soni kutia ara
sa na leta isa ko ma podekegou beto ma
gigila vatalea sa vei muna boka vataberia
sira dorudi na qua vavanau qau.
10 Ego isa na tinoni qu taleosonia agou,
sa ara ba qa taleosonia tugu. Ko isa qa
tei taleosonia tu (vei bi koleona sosoto sa
na sela lavatana sa pada bi taleosonia sisa)
sa pana laemiu agou qa taleosonia ara pa
moena na Karisito sisa.
11 Qa roiti vei pira sara ko take vania
na lolomo ko mi tutinigita nona roroqu si
Setani. Ura gita taqe gigila vataleriaoda sira
na ona roiti nyonyoravadi isa.

Na takulanga ti Paula pa Toroasi

12 Totonai qa lao kamu pa Toroasi ko
ma taraenia na nongorona na Karisito qau,
poni sa na Bangara sa revanga vanisiu na
lolomo jongana sa ketakoi,
13 ba na qua roroqu sake boka manoto
ura palu mana gosoria ketakoi sa na tasiqu i
Taetusi qau ba totonai qa lao kamu sa qake
batia tu. Ko qa loloaria gu sira beto qa jola
lamequa pa Masidonia.

Na toa varene pana tutina na Karisito

14 Ba gita ta paranga jongana lao tana
Tamasa! Ura pana oda somana kole kame
tavitia na Karisito sa agei doru totoso na
Tamasa sa toni veinigei ira na pinausu pa
liguna sa vakilasaria isa sira nona kana. Na
Tamasa sa varoitigei sa agei ko sa vareregia
doru eqa vei kai sakasava umanga jongana
sa na gigalaina na Karisito.
15 Ura agei sa qe vei na sakasava umumanga jongana sa vaivanania na Karisito
lao tana Tamasa, ko sa rerege pa vaikorapaidi ira qai tei taalo tu beto pa vaikorapaidi
ira qai korapa muma.
16 Ko tadira qai muma, sa isa sa kai
umanga nyabo sa boka vaivamate; ba pana
tadira qai taalo, sa isa sa kai umanga sa
valamea na toa. Ko i sei sa padai sa na roiti
vei aipira?
17 Ura agei sa qeke vei sokudi ira kaki
qai vareregе veinia kai sakasava vavaina
goborona sa na nongoro tana Tamasa. Goto
na Tamasa tu sa garunugei ko qe paranga
pa moena na Tamasa pana uana jongana
vei na nabulu tana Karisito.

3

Ira na nabulu pana vinaego koregana

1 Ai vei kopira qe paranga vei qe podalai
vavaporeveveina mulenigei mule mekamei
sa agei? Sosoto ira kaki sa sa poreveveina
sa mai pogosoria tu sira na leta koko vei
tamugou, ba bai lao tamugou ko bai ule
vakakaberenia sa na veveidi mekadi. Goto
agou qu tei gigila vataleamiu tu sa agei
meneke kilu isongia kai leta vevei isa.
2 Agou tugu mekamiu sa na mei leta agei
sa pojai na veveimei agei, ko sa takuti pa
buloda gita ko qai gigilai beto qai tiroa ira
doru tinoni.
3 Na kaberena gu sa agou sa kai leta na
Karisito mekana sa kutia beto ko na vuana
na roiti nabulu tamigei. Ko na leta isa sa kutia na Karisito nake pana sakasa kukutina
goto pana Gagalana na Tamasa toana, beto
ko nake pana patu pepetaradi ba pana bulo
tinoni tu.

4 Inara qe paranga vei sagei ura qe totoravusia agei sa na Tamasa pana mei kole somana tana Karisito.

5 Ba nake vei ko mekamei qe boboka ko qe paranga vei qe bokamei roitinia na roiti api sa. Goto na boboka qe isongia agei sa sa koko vei tana Tamasa tu.

6 Ko na Tamasa tugu sa vanigei na boboka sa agei ko qe nabulu pana vinaego koregana, ko na vinaego isa sa sake tagasi vakole pana leta vevei na Vavanau ti Mosese goto pana Gagala tu. Ura na leta tagasina sa sa vaivamate, goto na Gagala sa vaivatoa.

7 Ego na Vavanau sa sa tagasi pana patu pepetaradi beto ko na malakapina na Tamasa sa kikilanga tonai sa tavalagere sa na Vavanau isa. Ko ira na tinoni Izireli qaike boka doro vatotogasia sa na isumatana i Mosese ura sa kilanga jola. Ko vei na roiti ninabulu sa valamea na mate tonai sa tavaroiti sa sa lame tavitia tu na malakapi,

8 poni sa ai mina koi vei kilangana sa na malakapi mina lame tavitia sa na roiti ninabulu tana Gagala?

9 Ura na roiti gu sa kolea na vaipitu ba sa votua na malakapi, ko ai mina koi vei kilangana na malakapina sa na roiti ninabulu sa vatuvisiria ira na tinoni?

10 Ko isa na Vavanau qi kolea na malakapi perangaina sa kopira sa kepore na malakapina, ura na malakapina na nongoro jongana sa kilanga jolania isa.

11 Ko na sakasava gu sake kole vasovai ba sa lame tavitia tugu na malakapi, ko ai mina koi vei kilangana na malakapina sa na sakasa sa kole jola?

12 Ego qe korapa vera gelenia agei sa na toa kilangana isa, ko sa vei sa qe varenenia agei sa na vavakatonia na nongoro jongana.

13 Agei sa qeke paranga varove sa vei i Mosese sa ude vapaea na isumatana ko ira na tinoni Izireli qaike boka doro vatotogasia sa na kabere totonai sa iolo riuona.

14 Ba ira tugu na tinoni Izireli mekadi sa na roqudi ba sa patei. Ko sa kamua tugu pa rane pa ngeni api sa korapa tugu oqoro tavaiolo sa na udude vapaeni isumata isa totonai qai tiro votunia na vinaego leluna. Ura tonai sa kole kame gu pana tana Karisito na tinoni beto sa boka tavaiolo sa na ude isumata.

15 Ko sa kamua tugu pa totoso kopira sa tonai qai tiroa na Vavanau ti Mosese, sa sa kai toba sa kole vapaeria na bulodi.

16 Ba totonai sa gabala lao tana Bangara sa na tinoni, poni sa tavaiolo sa na udude vapaeni isumata isa.

17 Ego ko na Bangara isa sa na Gagala, ko ketakoi sa suvere sa na Gagalana Bangara sa na toa taruvatana sa sa kole.

18 Ko gita doru sa tei tateku pale tu sa na ude vapaeni isumatada ko taqe boka dogoro vatotogasia na malakapina na Bangara. Ko taqe tabei lao pana kirena na Bangara podalai kai kabere tana ko taqe kesa saea na ona kabere lavata. Ura api sa na ona roiti na Bangara isa na Gagala.

4

Nake munyalana sa na taraenia na nongoro jongana

1 Ko inara sa vei sa agei qeke munyala ura na Tamasa tu sa roroqu tokanigei ko sa vanigei sa na roiti ninabulu api.

2 Goto agei qe dainiriamei sira na uana vaivakea golomodi, ko qeke toania na uana sesekena beto qeke bei vapirua sa na paranga tana Tamasa. Goto qe poja lodakia gu agei sa na sosoto, ko na monanadi ira na tinoni mai rangegei pa moena na Tamasa qeu.

3 Ba vei bi pae sa na nongoro jongana tamigei, sa pana tadira qai muma gu sa pae sisa.

4 Ira na tinoni ira sa qaike vasosoto ura na tamasa ikerena pana kasia gusu api sa valeqai na roqudi, ko qaike batia sa na kaberena na nongoro jongana na veveina na malakapina na Karisito, isa na kirena na Tamasa.

5 Ura agei nake veveimei mekamei sa qe taraenia, goto na veveina i Jisu Karisito tu isa na Bangara. Goto agei mekamei sa na nabulu gu tamugou pana mei somana kole kame tana Karisito.

6 Ura isa tugu na Tamasa sa paranga, <<Na kabere sa mi tolanga votu lame vei tu pana rodomo! >> sau, sa isa tugu sa na Tamasa sa tolanga pa bulomei, ko sa vanigei na kaberena na gigalaina na malakapina na Tamasa pa moena na Karisito.

7 Ba agei sa qe vei na raro sa taroiti pana nyelaka ko sa kolea na isisongo poreveveina api, ko sa tadogoro sa na neqi lavatana sa sa koko vei tu tana Tamasa goto nake tamigei.

8 Qe tavatapata pa doru soana sagei, ba qeke tanono vagore sosoto; qe rura tugu, ba qeke vaivasevi sosoto;

9 qe takomiti, ba qeke taloa pale; qe tavavukele tugu, ba qeke tavaaboro puta sosoto.

10 Doru totoso qe pogosia pa tinimei agei sa na mate ti Jisu, ko na toa ti Jisu sa mi bola votu pa tinimei.

11 Pana mei toa agei doru totoso sa qe kole alala lao vei gu pa mate pa laena i Jisu, ko na toa ti Jisu mi bola votu pana tinimei isa sa boka manyaona.

12 Ko na mate sa sa korapa roiti pana
tamigei, ba tamugou na toa sa sa korapa
roiti.
13 Pira sau sa kai kukuti, <<Qa vasosoto ko
sa vei sa qa paranga! >> sau. Ko pana kai
muqisi uana vei isa sa agei ba qe vasosoto
ko vei sa qe paranga.
14 Ura qe gigilaimei sa na Tamasa, isa
sa vaturu mulea pana toa na Bangara i
Jisu sa isa tugu sa mina vaturu mulegei
sagei pana mei kole kame tavitia i Jisu beto
mina mekarai vaikamu tavitinigei agou
pana moena isa.
15 Ura dorudi aipira sa na tokamiu agou,
ko totonai na vairoqu tana Tamasa mi kamu
poni sa mai pugele nyonyoania ira sa na
paranga jongana sa valavatia na Tamasa.

Na toa pana rarange

16 Ko inara sa vei sa agei qeke boka tava-
munyala. Sosoto na tinimei pa peguruna
sa korapa lelu gore, ba na gagalamei sa sa
tavakorega doru rane.
17 Na tapata ikikete beto na aputaidi taqe
gosororia aipira sa qai korapa vanaqitinigei
agei sa na kabere kole jolana sa jolania doru
tapata qe gigilaria kopira.
18 Ko gita taqeke dogoro laoria sira na
sakasa qai boka tabata goto ira tu na sakasa
qaike tabata. Ura ira na sakasa qai tabata sa
qaike kole sovai, goto ira na sakasava qaike
tabata tu sa qai kole jola.

5

1 Qe gigilaimei agei sa tonai mina tajegara
pale sa na aqaqo isa na tinimei qe suveria
pa peso api, sa na Tamasa mina vanigei kai
ruma sake taroiti pa lima tinoni beto ko na
kole jolana pa noka.
2 Ko pana tini api sa qe kiu alili sagei ura
qe nyorogua teku pokonia agei sa na mei
susuverena pa noka.
3 Ko totonai mene tei pokonia tu sa na tini
isa sa agei meneke vei na tinoni sa gagado.
4 Ura totonai qe korapa suveria sa na
aqaqo pa peso api, sa agei qe kiu alili tavitia
na takulanga. Ba nake vei ko agei be siqarai
gona pale sa na tinimei api qeu sa, goto
qe nyoroguania ko be isongia sa na tini
koregana pa noka qeu, ko isa na tinimei sa
boka mate sa mi tabei lao pana tini sa kole
jola.
5 Isa sa tei vanaqiti vanigei tu na bei api sa
na Tamasa tugu mekana, isa sa tei vanigita
tu na ona Gagala ko na Gagala isa sa na
vinasosotona na ona na Tamasa sa gita.
6 Ko agei doru totoso sa qe varene. Qe
gigilai sa totonai qe korapa suveria sa na
tinimei pa peso api, sa qe korapa sou pana
tana Bangara,
7 ura na mei rarange sa sa gaitigei, nake
mei dodoro.
8 E, qe varene sagei, ko qe nyoroguania
sa be taloa tu sa pana tinimei api ko be lao
suvere tavitia na Bangara qeu.
9 Ko bi vei be suvere tu pana toa tinimei
api babi pana tini koregana, poni sa agei
na mei kuta nyorogua sa me vaqerai gu isa
qeu.
10 Ura gita doru sa kode tana bola votu
pa moena na totoqona vaipitu tana Karisito.
Ko okokoto tinoni sa mai okoto tekua sa
na vuana tugu doru dia roiti qai roitiniria
pana dia toa tini, bi vua jongana babi vua
ikerena.

Na nongoro sa vabaereria lao tana Tamasa ira na tinoni

11 Ko sa vei sa agei qe gigilai sa na
poreveveina tana matagutunia na Bangara,
ko qe podekeria ko me vagabalaria sira na
tinoni qeu. Tana Tamasa sa na kaberena
gu ko ara qa nyorogua vasosotoa sa pa mo-
nanamiu agou ba na kaberena tugu vei.
12 Qeke korapa vavaporeveveina mu-
lenigei mule pana tamugou sagei, goto qe
korapa gu pojanigou na veveimei mekamei
ko agou tu sa muna vavaqatanigei. Ko
mina vei tu sa muna boka oeria sira qai
kemarania sa na veveina na boboka tana
tinoni goto nake veveina na uana.
13 Ura vei be doro vei na tinoni rururamei
sagei, isa na ginugua pa vaikorapaina na
Tamasa beto agei sisa. Vei be doro vei na
tinoni tavagigalamei sagei, poni sa mu doro
veinia qe korapa parangagou agou.
14 Na vairoqu tana Karisito sa sa ban-
garanigei ura agei qe vagigila vatalea sa
kai tinoni sa mateniria doru tinoni, ko na
ginuana isa sa doru tinoni qai somana mate
tugu sira.
15 Ko isa sa mateniria doru tinoni, ko
ira qai toa sa maike tavaqera muleniria
mekadi goto mai vaqerai tu isa sa mate beto
sa tavatoa mule vaniria.
16 Ko sa vei sa kopira sa kepore kai tinoni
taqe doronia pana dodoro tinoni sa gita. Pa
totoso qai jola pori sa taqe doronia pana
dodoro tinoni sa na Karisito, ba kopira
taqeke doro veinia isa sisa.
17 Ko inara sa vei sa totonai sa kole kame
tana Karisito sa na tinoni, sa isa sa na
vinapodaka koregana sisa; na toa leluna sa
tei mumuriona tu, ko kopira na toa kore-
gana sa lame.
18 Doru sakasava aipira sa na Tamasa
sa roitiniria, isa pana oda kole kame tana
Karisito sa vaibaerenigita tana mekana
beto sa vanigita na roiti ninabulu ko tana
vavaibaere laoniria mule pana tana sira
kaki goto tinoni.
19 Na oda nongoro sa na veveina pana
kole kame tana Karisito na Tamasa sa
vaibaere laonia tana mekana sa na kasia

gusu. Sake puku tutiria isa sira na dia sela, beto ko sa tei vanigita tu sa na nongorona sa ulenia na soana vei beto mai vaibaere lao tana Tamasa ira na tinoni.

20 Ko agei sa na tinoni paparanga tana Karisito, na Tamasa sa varoitigei ko sa ulenia na ona tepa. Agei qe tepa vania na Karisito: mu baere lao tana Tamasa!

21 Na Karisito sa kepore na ona sela, ba pa laedagita na Tamasa sa vamalumia ko sa vapogosonia na sela ko pana oda somana kole kame tana sa gita taqe somana isongia na tuvisi tana Tamasa.

6

1 Agei qe roiti tavitia na Tamasa sagei, ko sa vei sa qe tepa vivitigigou sagou qu tei isongia tu na vairoqu vaialona tana Tamasa ko muke doro vagoboria sa na vairoqu vaialona isa.

2 Ura pira sau sa na Tamasa,

<<Pana totoso tavilena ara qa nongorigo sao,
beto ko pana rane inaalo qa tokanigo sao,>> sau.

Mu vainongoro ko! Kopira tugu sa na totoso tavilena. Mu vainongoro ko! Kopira tugu sa na rane inaalo.

3 Agei qeke roitinia kai sa bai tatupenia ira na tinoni, ko kepore sa kai sela mi tabata pana mei roiti ninabulu qeu.

4 Goto doruna mei uana sa agei qe vatadogoronia sa agei sa na nabulu tana Tamasa pana turu vangajudi ira na tapata qe gosororia, na vitigi, na tapata beto na takulanga.

5 Qe tapiqolo, qe tavatome pa ruma vaipiu beto qe tarapata. Qe roiti mamalagoso beto qeke teteku vatale na minere vatale.

6 Pana mei uana liosona, na mei gigalai, na mei vera vamomoso, na mei tokana na goto tinoni, pana Gagala Tabuna, na mei vairoqu sosotona,

7 pana nongoro sosotona, beto pana neqi tana Tamasa sa qe vatadogoronia na nabulu tana Tamasa sagei. Na toa tuvisina sa vanigei na Tamasa qe nanaqe vaikalenigei beto qe vaiperania.

8 Kaki tinoni qai pangaganigei, goto kaki qai vakeagei. Kaki tinoni qai vavaledenigei, goto kaki tinoni qai vatarasaegei. Kaki tinoni qai jutunigei na tinoni sesekemiu qarigunigei, ba agei qe pojai gu sa isa sa sosoto.

9 Qeke tadoro gigila tadira kaki, ba agei qe tagigila vatale gu tadira doru, qe tadoro vei kale qe tei mate tu, ba mu doriamiu gu sa agei qe korapa toamei. Qe tangangulu ba qeke tavamate.

10 Qai vatakulangagei, ba qe qeqera lao gu. Qe golaba, ba qe vaisisongoria pana rarange soku tinoni. Qe doro vei qeke isongia kai sava ba doru sakasava sa qe isongoria gu.

11 Ka visa turamei pa Koriniti! Kepore kai sa be aru golomia pana mei paranga lao tamugou. Agou sa qu korapamiu pa bulomei agei!

12 Nake agei sa qe aru mulenia na mei vairoqu lao tamugou, goto agou tu sa qu aru mulenia na miu vairoqu lame tamigei.

13 Kopira ara ma paranga veinigou na qua koburu: na beina sa agou ba muke aru mulenia na miu vairoqu lame tamigei!

Muke toania na toa tadira qaike gigilai na Tamasa

14 Muke mekarai roiti vaikamu tavitiria ira qaike vasosoto, ura ai mina vei sa na tuvisi beto na sela mai boka vaibaere? Babi ai mina vei na kabere beto na rodomo mai boka mekarai suvere vaikamu?

15 Ai mina vei na Karisito beto i Beliali na tomate mai boka vaivaegonia na dia roroqu? Babi na sava sa qai mekarai vaisongainia na tinoni sa vasosoto beto na tinoni sake vasosoto?

16 Na sa sa qai mekarai vaivajonganania ira na zelepade madina tana Tamasa beto na beku? Ura gita sa na zelepade madina tana Tamasa toana, vei sa pojai Tamasa, pira sau,

<<Ara mana suvere beto mana kanoko pa vaikorapaidi,
ara mana dia Tamasa beto ira sa mai qua tinoni.
17 Ko inara sa vei sa mu votu taloa lame pana vaikorapaidi
beto mu pikata taloa pana tadira, sau sa na Bangara,
beto muke uliria sira qaike lioso,
beto ara mana vakamugou.
18 Ara sa mina Tamamiu agou,
beto agou sa muna tuqu marene beto na tuqu rereko ara,
sau sa na Bangara na Tamasa vivana jola.>>

7

1 Ira doru taringunguti aipira sa qai lame tadagita, ka visa qua baere jonga, ko sa vei sa gita ta valioso mulenigita mekada pa doru sakasava sake valiosia na tinida beto na gagalada, beto ko ta pangagania na Tamasa ko ta vania doruna noda toa pana toa liosona.

Na qera ti Paula

2 Muke aru mulenia na miu roroqu lame pana tamigei. Agei qe oqoro roitinia kai sela lao tana kai tinoni. Qe oqoro valoposoni

6:2 Aisea 49.8. **6:16** Jeremae 32.38; Izikeli 37.27. **6:17** Aisea 52.11; Izikeli 20.34, 41; Dodogoro 18. **6:18** 2 Samuela 7.14.

poata kai tinoni sagei, beto qe oqoro ikoa kai tinoni.

3 Ara qa paranga vei inara nake vei ko ma jutugou agou qau sa, ura qa tei pojai tu perangaina sa agei qe roroqu vivitigigou sagou, ko tanake vaipikatai pana mate babi pana toa.

4 Ara qa paranga varene lao tamugou. Qu vaqera vivitigia na buloqu sagou. Qa tavamanoto vatale sara. Pana dorudi na tapata qe gosororia sa sa pugelesiu na qera sara.

5 Ura totonai qe lame kamu pa Masidonia, na tinimei ba sake boka minere. Goto na tapata qe gosororia sa qai kole gu pa vailivutaimei ko qai rapatagei pana paranga sira na tinoni beto na matagutu sa kole pa bulomei.

6 Ba na Tamasa, isa sa vamanotoria ira na tinoni qai mamata taduanga, sa sa vamanotogei tonai sa lame i Taetusi.

7 Ba nake lamena gu isa sa vamanotogei agei, goto na vavakatona tugu vei na veveina agou qu vamanotia isa. I Taetusi sa ule vanigei sa na veveina qu nyorogua batigei agou, na veveina na miu takulanga, na veveina na miu ngangali ko mu tokanisiu ara qugu, ko kopira qa qeqera vivitigi mule sara.

8 Ura bi vei bi vatakulangagou tu sa na qua leta qa kuti laonia ara, ba ara qake mamatania sa qa tei kutia tu sisa. Ba qa nyo mamatania tugu sisa, ura ara qa batia sa na leta isa sa vatakulangagou, ba iapeki totoso papakana gu sa qu takulanga agou.

9 Ba kopira ara qa qera, ba nake vei ko qa qerania qu takulanga agou sa, goto ura agou na miu takulanga sa vagabalagou. Ura agou qu takulanga pana soana vei na Tamasa sa nyoroguania ko bu vei, ko agei qeke ngangulugou pana kaki soana sagou.

10 Ura na takulanga sa varoitia na Tamasa sa vavotua na bei pana toa ko sa taalonia na tinoni, ko sake vaivamamata sa sa vei isa! Ba na takulanga tana kasia gusu sa sa vavotua na mate.

11 Ura mu dogoria tu sira na vua sa votu pana miu toa pa na takulanga sa varoitia na Tamasa ko sa vangangaligou, qu nyorogua nanaqe mulenia na miu toa, quke tavaraguania na uana ikeredi, sa vatutumagou, qu nyorogua vivitigi batisiu, sa ararianigou pana roiti jongana, beto qu vanaqitinia gu sa na vakilasana na roiti ikerena! Pana doru soana qu vatadogoronia sa agou na liosomiu.

12 Ego ko qa kuti laonia ara tamugou perangana sa na leta isa, nake pana ginuana na tinoni isa sa roitinia na tapata babi pana ginuana na tinoni sa tavapaleka pana toa. Goto na ginuana qa kuti laonia na leta sa vei ko mu doro vakaberia pa moena na Bangara na miu vairoqu neqina sa lame tamigei.

13 Ko inara sa vei sa agei qe tavamanoto.

Ko qe tavamanoto sagei, ba isa mutu qe qera jolania agei sa na veveina sa vaqerai i Taetusi, ura agou doru qu vamomosia na bulona.

14 Ego qa kemaranigou ara pana ti Taetusi sagou, ko qu oqoro tugu vakeasiu ara sagou. Doru sakasava qe popojanigou agou sa na sosotodi, ko na mei kemara pana ti Taetusi ba sa tabata na sosotona.

15 Ko na ona vairoqu isa sa lao pana tamugou sa toa vaneqi tonai sa roqu kamua sa na veveina qu ngangali vatabea na vavanau tana, beto na matagutu pangaga qu vadogoronia isa.

16 Ara qa qera, ura ara qa rangegou sosoto sagou!

8

Na vaivana jongana

1 Agei qe nyorogua ule vanigou, ka visa tavitimei, sa na veveina na vairoqu vaialona tana Tamasa sa tadogoro pana ekelesia pa Masidonia.

2 Ura qai gosororia soku tapata sira ba na dia qera sa pugele nyonyoa, ko qai golaba tu sira ba sake vaqeqera sa na dia vaivana.

3 Qai valaoa isa tugu vei qai bokai, beto ko qai jolania tugu isa vei qai bokai. Pana dia nyorogua tugu vei mekadi sa

4 qai tepa totokagei ko mai boka somana roiti nabuluniria sira na tinoni tana Tamasa pa Jerusalema qarigu.

5 Ko sa jolania tu isa qe rove veinia agei sa qai vei ira! Momoe qai vania mai tu na Bangara sa na dia toa beto sa qai vanigei agei sa na dia toa vei sa nyoroguania na Bangara.

6 Ko i Taetusi isa sa tei podalainia tu na roiti api sa qe tepa vivitigia ko mi aru tokai beto mi tokanigou ko mu vaokotia sa na roiti vaitokai qu roitinia pana vairoqu.

7 Agou sa qu pugele nyonyoaniria agou sira na boboka pana doru sakasava qu isongoria: pana rarange, pana boboka pana paranga, pana gigigalai, pana ngangali lavatana beto pana miu vairoqu sa lame tamigei. Ko agei qe nyoguania sa mu pugele nyonyoania mutu agou sa na boboka pana roiti vavaiia vatale.

8 Qa pojaria sa aipira nake vei ko ma garunugou ko mu roitiniria agou qakeu sa. Goto qa pojai ara sa na ngangali vaitokai tadira na goto tinoni vei ko ma dogoro vasosotoa ara sa na sosotona na miu vairoqu qau.

9 Ura agou qu gigilaimiu sa na vairoqu vaialona ta noda Bangara i Jisu Karisito. Sa

isisongo sisa, ba pana laemiu agou sa golaba sisa, ko pana ona toa golaba isa muna boka isisongo sagou.

10 Ego ko na veveina na vaivana poata api sa ara ma vanigou na qua rorove. Isa sa pada beto sa garo sa agou mu vaokotia gu sisa qu tei podalainia tu pa aoro sa jola poni, ura agou tugu sa qu podalai roitinia sa na vaiia beto ko na nyorogua vaitokai sa tamugou tugu sa koko vei.

11 Ba kopira sa mu ngangali vaokotia kai muqisi vei qu kole ngangalinia na nyorogua vaitokai, ko mu vaiiania sisa vei qu isongia.

12 Ura vei na malumu vaiia sa mina koleona, poni sa na Tamasa sa vajonganai sisa na vaiia sa koko vei pana sakasa sa isongia na tinoni, nake pana sakasa sake isongia.

13 Nake vei ko na pogoso tadira kaki bi tavakopele ko tamugou bi tavamamata qakeu sa.

14 Goto vei ko mu taia vaitoto qau, ura pa totoso kopira agou qu isongo vasosoku, ko sa pada gu sa agou mu tokaniria sira qai kole pana qasa. Ko mina vei sa tonai muna qasa sagou beto ko ira mai isongo vasoku, poni sa kode mai boka tokanigou sagou.

15 Sa paranga sa na Kukuti Tabuna, pira sau, <<Na tinoni sa buti vaikamu vasosokunia na ona sa sake isongo vasoku vivitigi jola, beto ko isa sa buti vaikamunia iapeki gu sa sake qasa sosoto,>> sau.

I Taetusi beto ira na tavitina

16 Ba agei qe paranga jongana lao tana Tamasa isa sa vakolea pa bulona i Taetusi na ngangali vaitokai veveina tugu sa kole tamigei.

17 Ura nake vei ko sa vatabea gu sa na tepa tamigei, goto pana ona nyorogua vaitokai mekana isa sa sa vilea ko sa lao tamugou sisa.

18 Agei qe garunu taviti laonia i Taetusi ina sa na tasimei sa tapangaga pana tadira dorudi na ekelesia pa nona roiti pana vareregena na nongoro jongana.

19 Ba nake sakasa isa gu mekana sa na veveina na tinoni api, goto na tinoni api sa ira mutu na ekelesia qai udukia ko sa rererege tavitigei agei tonai qe korapa vagore votua agei sa na roiti vaitokai api. Ko na roiti api sa na valavatana na Bangara beto sa ulenia sa agei qe nyorogua vaitokai.

20 Agei qeke nyorogua tagogorenia sa na vareregena na vaivana poata lavatana qe korapa dogoro kopunia api.

21 Ura na mei nyorogua sa agei qe nyorogua roitinia sa isa sa jongana nake pana moena gu na Bangara, goto isa sa jongana pana moedi na tinoni tugu vei.

22 Ko qe garunu lao tavitiniria mule sa kai goto tasimei api. Qe tei podekia tu soku totoso sisa ko qe batia sa doru totoso sa ngangali roiti vaitokai sisa. Ba kopira sa ngangali vivitigi jolania sa mi vaitokai sau, ura sa rangegou sagou.

23 Goto na veveina i Taetusi, sa isa sa na kalequ ara beto sa mekarai roiti tavitisiu ara sisa ko qe tokanigou agou. Goto ira kaki tasimei ira qai lao tavitia isa sa ira sa na tinoni pogoso nongoro tadira na ekelesia beto qai valavatia na Karisito.

24 Ko sa vei sa mu vadogoroniria na miu vairoqu, ko doruna na ekelesia mai vasosotoa beto mai gigilai sa agei na mei tuvisina sa tonai qe vaqatania sa na veveimiu agou tadira na tinoni aipira.

9

Na vaivana tadira na tinoni tana Tamasa

1 Ego ko na veveina na miu roiti ninabulu lao tadira na tinoni tana Tamasa sa manake kilu kutia ara na veveina.

2 Ura qa tei gigilaiqua tu ara sa na miu malumu vaitokai, ko qa tei vaqatania tu ara pana tadira na tinoni pa Masidonia sa na veveimiu agou pa ia pa Akaia. Pira qauniria, <<Ira na tavitida pa Akaia sa qai tei kole vanaqiti tu podalai tu pa aoro jola poni,>> qau. Ko na miu ngangalinia na vaitokai sa sa vanyoroguaria mule sira sokudi.

3 Ba ara kopira qa garunu laoniria sira na tavitimei aipira ko mi tadogoro votu sa na mei vavaqata veveina na miu nyorogua vaitokai agou sa mike paranga goborona gu. Goto vei ko mu kole vanaqitia na miu vaitokai, vei tugu qa tei pojai tu ara kode muna vei qau.

4 Kita vei ko kaki ira na tinoni Masidonia sa mai lame tavitisiu ara pa Koriniti ko mai batigou sagou quke kole vanaqiti poni sa agei sa kode mene kea tonai minake gore votu sa na tekuna na poata. Beto ko manake uli laoa ara sa na kea kode muna gosoria agou.

5 Ko sa vei sa ara qa rovea sa sa gosoro gu sa qa tepa vivitigiria sira na tavitida aipira ko mai lao tamugou tonai qa oqoro lao ara, ko mai vanaqiti vakoleria sira na vaivana qu poja vakolea muna roitinia qugu. Ko mina tei tavanaqiti tu sisa tonai mana lao kamu ko mina tabata sagou sa qu valaoa tugu na miu vaivana pana miu nyorogua mekamiu, nake vei ko ara gu qa jujukugou poni sa qu valao.

6 Isa qa korapa nyogua pojai ara sa api gu, na tinoni sa uma vavivisa sa mina abu

8:15 Votu 16.18.

vavivisa tugu, goto isa sa uma vasosoku sa mina abu vasosoku tugu.
7 Ira doru tinoni sa mai valaoa sisa qai tei vile veinia tu pa bulodi, nake pana roroqu takulangana babi bu tajujukunia gu, ura na Tamasa sa tavaraguania sa na tinoni sa vaivana pana qeqera.
8 Beto na Tamasa mina boka vapugele nyonyoanigou sira na mana, ko doru totoso munake qasaniria sira na sakasa muna toaniria beto ko muna pugele nyonyoaniria doru roiti jongadi.
9 Ko isa vei sa tei pojai tu na Kukuti Tabuna sa pira sau,
<<Isa sa ia vatataleria sira qai vaivasevi;
na ona vaitokai tadira qai golaba sa kole jola kamua na kamua,>> sau.
10 Na Tamasa isa sa vaniria na kiko ira na tinoni umuma beto sa vaiiania na gagani sa mina ianigou sa dorudi na kiko beto mina vamasururia sira na miu umuma ko muna boka toa vei ira na tinoni tuvisidi sosoto tonai muna iaria ira na tinoni golabadi.
11 Na Tamasa mina vaisisongogou pana doru soana ko muna boka vaiia vatale doru totoso, ko ira na tinoni sa mai vatarasaea na Tamasa tonai mai tekua pana tamigei sira na miu vaivana agou.
12 Ura na roiti ninabulu qu roitinia api sa sa tokaniria nake mekana gu pana dia totoso tapata sira na tinoni tana Tamasa, goto kode mai pugele nyonyonia tugu vei ira lao tana Tamasa sa na dia paranga jongana.
13 Na miu roiti ninabulu api mina ulenia sa agou na miu roroqu sosotona tugu sa qu roitinia, ko ira sa mai valavatia sa na Tamasa ura qu vatabea agou sa na nongoro jongana tana Karisito isa qu ule votunia, beto ko mai valavatania tugu na Tamasa ira sa na veveina qu toka vataleniria sira beto ko ira kaki mutugu.
14 Beto pana dia vairoqu neqina mai vavara tokanigou. Ura na Tamasa sa tei vabatinigou tu nona vairoqu vaialona lavata.
15 Gita ta paranga jonganania tana Tamasa sa na ona vaivana lavatana jola sake boka tavavakato pana paranga.

10

I Paula sa vakaberia na ona roitina

1 Ara Paula mekaqu sa qa tepa vivitigigou pana roroqu beto pana uana momosona tana Karisito. Ko ara tugu sa na tinoni pepeasana gu tonai sa suvere tavitigita goto tonai sa suvere pa souna poni sa vei na tinoni sa varene qugunisiu agou!
2 Ira kaki qai pojai sa agei qe toania na toa tadira na tinoni pa kasia gusu qarigu. Ko sa vei sa tonai mana kamugou sara sa mana vanabusiu beto mana paranga vaneneqi sa pana tadira. Ko qa tepagou sagou ko muke vanisiu na lolomo ko ma roiti veinigou inara.
3 Sa sosoto tugu sa na suveremei tugu pa kasia gusu sagei, ba qeke vaipera pana soana vei qai vaipera ira pa kasia gusu sagei.
4 Ura na sakasava vaiperana qe varoitiria agei sa nake sakasava vaiperana tana kasia gusu, goto na sakasava vaipera sa koleria na neqi tu tana Tamasa ko qai boka piararia sira na toba suqutu tadira na kana.
5 Qe piaria sira na vavaigua paranga beto dorudi na sakasava ululudi qai turu suqutia na tinoni ko sake boka gigilai na Tamasa, beto qe teku vapinausuria sira dorudi na rorove tadira na tinoni ko mai boka vatabea sa na Karisito.
6 Ko qe vanaqiti ko mene vakilasaria sira qaike vatabea na Karisito, tonai muna vatabe vatatalea agou sa na Karisito.

7 Agou sa qu dogoro laoria sira na sakasava veveiqu ara qu batiria pana matamiu gu. Ai vei koleona sa na tinoni sa doro veinia isa na tinoni tana Karisito sau? Ego na tinoni vevei isa sa mi doro mule vatalenia mule mekana, ura agei ba tana Karisito tugu kai muqisi vei ira ba tana Karisito tugu qarigu.
8 Ura vei ba nyo vanyonyoroa tu ara sa na vavaqatania na neqi sa vanigei agei na Bangara, poni ba ara qake keania sa vei isa. Na neqi isa sa sa vanigei agei isa ko nake piaranigou agou, goto na ovulumiu agou.
9 Ara qake nyoroguania ko bi doro vei qa korapa vamatagutugou pana qua leta.
10 Kaki sa pira qarigu, <<Na leta ti Paula sa qai mamata beto qai neqi, ba totonai sa suvere tavitigita sa kai mumunyalana gu sisa beto ko na ona paranga sa qai kepore veveidi,>> qarigu.
11 Na tinoni vevei isa sa mi gigila vatalea sa isa qe pojai pana leta totonai qeke suvere tavitigou sa kode isa tugu sa mene roitinia totonai mene suvere tavitigou ketakoi.

12 Agei qeke varenenia sa be vaitotonigei babe doro vaitotonigei mekamei pana tadira qai vaporeveveina muleniria mekadi. Goto ira sa qai vakoleria na dia pada mekadi, beto sa qai doro vaitoto muleniria mekadi pana tadira goto tinoni. Sa kepore na roqudi sira!
13 Ba agei sa meneke vaqatania sisa sa jolania na pada, goto na vavaqata tamigei sa mina kole gu pana padana na roiti sa ianigei na Tamasa agei. Ko na roiti tamigei lao pana tamugou sa sa somana tugu pana roiti isa.

9:9 Kera Vinatarasae 112.9.

14 Ura vei beke lame sosoto tu kamugou
mai agei perangana poni sa kopira qe jola-
nia agei sisa sa pada ko be boka vaqatania.
Goto agei tu sa na tinoni momoe qe pogoso
lame vatoganigou na nongoro jongana na
veveina na Karisito.
15 Agei qeke vaqatania sa na roiti ketakoi
qai roitiniria ira na goto tinoni tu; na roiti
vei isa sa sa jolania na pada na Tamasa sa
loa vanigei agei. Goto na mei rorove sa to-
tonai mina ijoko sae sa na rarange tamugou
poni sa agei ba mina lavata tugu lalaona sa
na mei roiti.
16 Ko agei mene taraenia na nongoro jon-
gana pana gugusu pa kai kale laomiu agou
beto meneke vaqatania agei sa na roiti qai
tei taroiti tu pana ia qai taiania ira na goto
tinoni.
17 Sa paranga sa na Kukuti Tabuna, pira
sau, <<Isa na tinoni sa nyorogua vavaqata
sa mi vaqatania na veveina na Bangara,>>
sau.
18 Ura nake isa sa vaporeveveina mule-
nia mekana sa sa tavaraguania na Bangara,
goto isa tu na tinoni sa vaporeveveinaia
na Bangara sa sa tavaraguania na Bangara
sisa.

11

I Paula beto ira na tinoni tagarunu sesekedi

1 Ara qa nyoroguanigou sa agou buke tu-
pele palenisiu totonai ba vei kai tinoni nyo
rururaqu iapeki. Muke tupele palenisiu!
2 Ara qa kopu totonigou pana vairoqu
tana Tamasa sagou, ura agou sa qu vei na
rereko liosona ara tu qa tei vaiviva vania
tu na marenena, ko na marene isa sa na
Karisito.
3 Ba ara qa matagutunia sa kita kaki mai
toni vapirua na roqumiu ko mu noso roro-
qua agou pana soana sosotona beto na oko-
tona sa na Karisito. I Setani ba sa toni va-
pirua pana ona soana vaivaloposona si Ivi,
ko ara qa matagutunia sa kita mai veinigou
ira isa sagou.
4 Muke tupele palenisiu ara ura tonai
sa lame kai goto tinoni ko sa taraenia na
veveina kai Jisu sa goto pana Jisu qe tarae-
nia agei poni ba qu teku vakatapia gu. Beto
quke ruavo tekua sa na gagala sa goto pana
Gagala qu teku momoea beto ko quke ru-
avo tugu teku vakatapia sa na nongoro jon-
gana sa goto pana nongoro jongana qu teku
vakatapa momoea.
5 Ara qake doro veinisiu na kepore
veveiqu sa pana tadira na tinoni sesekedi
qai gigala muleniria mekadi na tinoni
tagarunudi aipira!
6 Palu pana paranga qake boboka tugu
sara, ba pana gigalai na bobokaqu tugu
sara. Ko pana doru totoso beto pana doru
soana sa qe tei vakabere vanigou tu agei
sapi.
7 Ara kepore kai poata ba tepanigou sa
tonai qa taraenia na nongoro jongana tana
Tamasa pana tamugou. Ara qa vaikete mu-
lenisiu gu ko agou mu taovulu qau. Ko ai
vei, qa sela sara tonai qa roiti vei inara?
8 Ira goto ekelesia tu sa qai tabarasiu sara,
ko kale pu ikoria tu ara sira na goto ekelesia
tonai qa roiti nabulunigou sagou.
9 Beto totonai qa suvere tavitigou ko ba
qasania kaki sakasa, poni qake vajujuno-
gou sagou. Ira tu na tavitiqu qai lame vei
pa Masidonia sa qai pogoso lame vanisiu
sa doru sakasava qa qasaniria. Ko pana
totoso qai jola pori sa qa oqoro vajujunogou
ara sagou, ko vuka risa ba maneke isongo
vajujunogou tugu sagou.
10 Pana laena na sosoto tana Karisito sa
kole pana taqu, sa ara qa maulunia sa na
qua vaqata api sa mineke tavanogoto pana
doru eqa pa Akaia.
11 Tonai maneke vajujunogou qau, poni
sa ai vei qake roroqugou sa qa vei inara?
Dai, na Tamasa sa gigila vataleaona sa ara
qa roroqugouqua sagou!
12 Ara manake beto toania sa na uana qa
korapa toania, ko ma teku pale sa na ku-
tana qai vaqatania ira qai gigala muleniria
mekadi na tinoni tagarunudi qarigu beto ko
qai paranga sa ira ba qai roitinia tugu sa na
roiti qe roitiniria agei qarigu.
13 Ira na tinoni aipira sa na tinoni
tagarunu sesekedi, na tinoni roiti ny-
onyoravadi beto ko qai vatadogoro mule
veiniria mekadi na tinoni tagarunudi tana
Karisito.
14 Ba nake tavaivarurana sa! Ura i Setani
tu ba sa boka gu vatadogoro veinia mekana
kai mateana tana kabere!
15 Ko nake tavaivarurana sa bi vei ira
na ona nabulu sa bi vatadogoro veiniria
ira na nabulu sosotodi tana na tuvisi. Pa
vinabebetona sa mai tekua tugu ira sa na
vuana na dia roiti ikikeredi.

Na tapata sa gosororia i Paula na tinoni tagarununa

16 Qa tei pojanigou tu sa, ba ma kai po-
janigou mule sa muke doro veinisiu kai
tinoni rururaqu sara. Ba vei muna doro
veinisiu tugu na rururaqu poni sa ego mu
vakatapa veinisiu kai tinoni rururaqu tugu
ropi, ko ara ba ma boka tugu vaqata iapeki
ropi.
17 Isa qa pojai kopira ko qa korapa
vavaqatanisiu mekaqu sa nake isa vei sa

10:17 Jeremae 9.24.

nyoroguanisiu na Bangara sisa, goto isa gu
na roiti tana tinoni rururana.
18 Ba ura sokudi sira na tinoni qai vaqata
pana soana tana kasia gusu, ko sa vei sa ara
ba ma rajaqua tugu ropi.
19 Ura agou qu doro veinigou na tavagi-
galamiu ke, ko ira tu na rururadi qaike
tuvisi ba qu tavaraguaniria!
20 Ira tu qai vapinausugou, qai va-
puputigou, qai tutinigou dia roroqu, qai
doro vagogoregou, babi qai poaragou, ba
quke tupele paleniria tugu ke!
21 Qa keaqua tugu ko mana pojai ara sapi,
ba agei sa qe matagutu roitiniria sira na
sakasava vevei inara!

Kopira qa nyoro paranga vei tu kai tinoni
rururaqu sara, ba vei koledia sira kaki
maike matagutu vaqatania kaki sakasa
poni sa ara ba boka vaqata gu.
22 Na tinoni Hiburu sira qarigu? Ara ba
kame tugu. Na tinoni Izireli sira qarigu?
Ara ba kame tugu. Na tuti lageredi ti Ebara-
hami sira qarigu? Ara ba kame tugu.
23 Na nabulu tana Karisito sira qarigu?
Kopira sa qa paranga vei kai tinoni kepore
sosoto roququ sara, ba ara sa kai nabulu
jongana jolaniria ira! Ara qa roiti viviva
jolaniria ira, qa tei tavatome tu pa ruma
vaipiu soku totoso, qa tei dori tapipiqolo tu,
beto soku totoso qa tata gosoria na mate.
24 Ka lima okokoto totoso sa ira na Jiu qai
piqolosiu sara, ko pana lima totoso ira qai
okokoto vanisiu uengavulu sia piqolo.
25 Kue totoso qai piqolonisiu na kolu ira
na tinoni Romu, beto kai totoso qai gonani-
siu na patu ira na tinoni. Kue totoso sa
tapiaranisiu na vaka pa kolo, beto kai rane
doruna beto na bongi doruna qa ole pa kolo.
26 Pa sokuna na qua rerege ara qa gosoro-
ria sira na tapata pana pie qai nyoro, na
tapata pana tadira na tinoni raja ikikodi, na
tapata pana tadira na turaqu mekaqu, na
tapata tadira na tinoni karovodi, na tapata
pana tadira na gusu lavata, na tapata pana
qega, na tapata pa ivere, na tapata pana
tadira qai tuti sesekea na Karisito.
27 Qa roiti vivivaniria na roiti tapatadi, ko
soku totoso qake boka puta. Soku totoso
sa keporenisiu na gagani ko qa burana na
kidepe, beto qake vagaroa na poko ko qa
gosoria na lomoso.
28 Beto ko koledia mule sira kaki sakasa
qake pojaria, beto doru rane sa qa pogosia
gu ara sa na roroqu mamatadi ira doru
ekelesia.
29 Totonai qai munyala sa kaki tinoni,
poni ara ba qa vagigilai tugu na munyala.
Totonai qai tatoni vasela sa kaki, poni ara sa
qai vaikusiu sira qai vaitoni vapiru.
30 Totonai mana vaqata sara, poni mana
vaqataniria gu ara sira na sakasa qai vata-
dogoronia na qua munyala.
31 Na Tamasa na Tamana na Bangara
i Jisu, isa na Tamasa sa pada ko mina
tavatarasae kamua na kamua sa gigilaiona
sa ara qake seseke.
32 Pa Damasikasi sa na qavuna sa kole
pana kopu tana Bangara i Aretasi sa gelenia
sa na gusu lavata pa Damasikasi ko mi aru
tamanasiu ara sau.
33 Ba ara qa tavasikulu gore pana kai leo
mane pana kai vuidana na tobana na gu-
gusu ko qa ukunia sisa.

12

Na dodogoro beto na vitigi ti Paula

1 Kopira mana vavaqata sara. Sake
vaitokai sa na roiti vei api, ba kopira
sa mana uli laoria ara sa na veveina
na sakasava sa vadogoronisiu pana kai
dodogoro beto ira na sakasava golomodi
sa vagigilanisiu pa buloqu ara na Bangara.
2 Ara qa gigilai sa kai tinoni* sa tutia na
Karisito ko pana kai totoso na vinamanoga-
made aoro sa tei jola lao tu poni sa sa
tasaputu sae pana vinaue noka sisa. (Ko
bi pana tinina sa sa sae isa pa noka, babi
pana gagalana gu sa ara qake gigilai, goto na
Tamasa gu mekana sa gigilai.)
3 Beto ara qa gigilai sa na tinoni api sa sa
tasaputu sae pa gusu jojonga. (Ko bi pana
tinina sa sa sae pa gusu jojonga sisa, babi
pana gagalana sa ara qake gigilai, goto na
Tamasa gu mekana sa gigilai.)
4 Sa tasaputu sae pa gusu jojonga sisa ko
sa nongororia sira na sakasava qaike boka
tavavakato pana paranga tana tinoni ko isa
ira na tinoni qaike boka pojai.
5 Ko na veveina gu na tinoni api sa ara
mana vaqatania. Na veveiqu mekaqu sa
maneke vaqatania, goto ira na qua mun-
yala gu sa mana boka vaqataniria ara.
6 Ba vei ba nyorogua vaqata sara, sa ara
sa maneke vei kai tinoni rururaqu, ura ara
sa na sosotona gu sa mana pojai tonai mana
vaqata. Ba ara manake vaqata, kita ko agou
mu doro vaululu jolanisiu isa na veveiqu
qai batia beto qai nongoria pana taqu.
7 Beto ko vei ko kita ma doro valavata
mulenisiu pana sakasava vaivagabaradi qa
dogororia, poni sa qa taiania ara sa kai vitigi
pana toa tini. Ko na vitigi isa sa roiti vei na
nabulu pogoso nongoro ti Setani ko sa kole
koti vivitigisiu beto sa suqutusiu ko qake
boka valavata mulenisiu mekaqu.
8 Kue totoso qa tepa vivitiginia na Ban-
gara ara sa na veveina api, beto ko mi tateku
varijo pana taqu qau.

* **12:2** Na tinoni sa dogoria na dodogoro sa vavakatonia i Paula api sa na veveina mekana gu. Mu doria pikata 1 na 7 ko.

9 Ba aipira sa oe veinisiu sisa, <<Isa na
padamu ao sa na vairoqu gu taqu. Ura
na qua neqi sa sa okoto vatale totonai sa
munyala na tinoni,>> sau. Ko sa vei sa ara
qa qera vivitiginia ko mana vaqataniria sira
na qua munyala, ko ma teku isongia na
vaikopu neqina tana Karisito.
10 Ko pana laena na Karisito sa ara qa
qerania gu sa na munyala, totonai qai poja
vivikeresiu, qa gosororia na tapata, qai
nganganguluslu, beto qai aru vivitigisiu.
Ura totonai tugu qa munyala sa ara poni qa
neqi.

Ira pa Koriniti qai vatakulangia i Paula

11 Qa roiti vei kai tinoni rururaqu sara!
Ba agou tu qu roiti veinisiu inara kisa. Ura
agou tu ko sa pada bu boka paranga va-
poreveveinasiu sara. Sosoto, na kepore
tugu veveiqu sara, ba ara sa qa poreveveiqu
jolaniria ira qu doro veiniria na miu tinoni
tagarunudi poreveveidi jola agou.
12 Na vinagigilana na tinoni tagarununa
sosotona sa qai taroiti votu tamugou pana
uana vangaju; na sakasa ira sa na vinagig-
ila, na roiti vaivagabaradi beto na roiti
neqidi.
13 Pana soana sa sa qa nganguluqou jola-
nia qa veiniria ira kaki goto ekelesia sagou?
Ara tugu ko qake vajujunogou sagou! Mu
taleosonisiu ropi sa na roiti jongana qa roiti
laonia pana tamugou!
14 Kopira sa qa korapa vanaqiti ko mana
lao ovikigou na vinaue totoso. Ba kopira ba
ara sa maneke vajujunogou tugu, ura ara
nake poata tamugou sa qa nyaqoa goto agou
tugu sa qa nyaqogou ara. Ura nake tutina
sa ira na koburu sa mai vatana vaniria sira
na tinadi na tamadi, goto ira tu na tinadi
na tamadi sa mai vatana vaniria sira na dia
koburu.
15 Ara qa malumu vivitiginia sa mana
puputi talenigou pana qua isisongo beto qa
malumu vanigou tugu vei na qua toa sagou,
ko vei beto mi tatoka sa na toa tamugou.
Ko vei mana roroqu vivitigi veinigou inara
ara, poni sa vavagua gu sa agou ba mu
roroqusiu tugu sara!
16 Agou muna vaegoa sa ara qake vaju-
juno vivitigigou sagou. Ba ira kaki sa qai
paranga sa ara sa qa soana nyonyorava ko
qa vagonagou pana seseke gu qarigu.
17 Pana soana sa sa qa veinigou ara?
Ira na tinoni pogoso nongoro qa garunu
laoniria ba qaike soana nyonyoravagou
sagou.
18 Ara qa tepa vivitigia si Taetusi ko sa lao
ovikigou, beto qa garunu vatuti laonia isa
sa kai tavitimei qu gigilaimiu agou. Ai vei
i Taetusi sa soana nyonyoravagou sagou? I
Taetusi ba sake soana nyonyoravagou, ura
isa beto ara sa kame gu na mei rorove beto
kame gu na mei uana.
19 Ai vei qu kole rorovea agou doru totoso
sa agei qe kole nanaqenigei mekamei pa
moemiu agou? Dai! Pa moena tu na Tamasa
sa agei qe korapa paranga vei na tinoni sa
tutia na Karisito sagei, ko doru sakasava qe
roitiniria sa qe roitiniria ko na ovulumiu
agou, ka visa qua baere jonga.
20 Qa matagutunia ara sa kita ma lame
kamugou poni sa ma batigou mu korapa su-
vere vei nake isa vei qa nyoroguania, beto
ko agou ba mu batisiu ma goto nake isa vei
qu nyoroguanisiu ba vei ara. Qa matagutu-
nia sa kita ma batiria na vaipera paranga,
na seinia nona sakasa na goto tinoni, na
vaikokora, na muino, na poja vivikere
tinoni, na kokovasa, na vavatarasae mule
beto na vaipiarai lao lame.
21 Ara qa matagutu sa totonai mana kai
lame ligu sa na qua Tamasa kita mi vakea-
siu pa moemiu agou. Ko ara mana takulan-
ganiria sira sokudi qai sela pa totoso qai jola
pori ba qai oqoro gabala loaria sira na dia
toa pajina, na toa lulasana beto na vaikoi
ave lao lame.

13

Na vinabalau bebetona

1 Api sa mina vinaue totoso mana lame
ovikigou ara sagou. <<Na vavakatona vei
qu jutua kai tinoni pana sela sa mina boka
tavasosoto vei karu babi kue tinoni sa bai
batia sosoto beto qai vavakatonia sisa.>>
2 Qa tei vaniria tu na paranga vinabalau
sira qai sela pa totoso qai jola pori beto ira
kaki mule ko mai noso roitiniria na sela.
Qa tei paranga vabalauria tu totonai qa
lame ovikiria na vinarua totoso, ko kopira
sa tonai tu qake korapa suvere tavitiria ma
paranga vabalauria, ko tonai mana lame
oviki liguria sa manake aru qeqeraniria.
3 Qu nyorogua doro vasosotoa agou kisa
na Karisito sa paranga pana taqu ko kode
muna batiamiu totonai. Na Karisito sa sake
munyala tonai sa talegou agou, ba sa neqi
pa vaikorapaimiu agou.
4 Ura pana munyala sa tavamate sisa,
ba kopira sa toa pana neqi tana Tamasa.
Agei qe munyala pana mei kole somana
tavitia isa, ba pana mei baere lao tamugou
agei mene kole tavitia sisa pana neqi tana
Tamasa.
5 Mekamiu tu sa mu viloto mulenigou
beto mu nanasa mulenigou ko mu doro
pikatia sa qu korapa aru tamana vamauru
pana miu rarange ba dai. Quke gigilai tu
agou sa i Jisu Karisito sa kole pana tamu-
gou? Ba vei mina kepore pana tamugou
sa na Karisito poni sa qu oqoro lenonia

13:1 Vavanau 9.15.

sosoto agou sa na podeke sa ulenia na miu rarange!
6 Ara qa rovea sa agou muna bati votuniamiu sa agei qeke vukelenia na podeke.
7 Ba agei qe vavara lao tana Tamasa ko agou muneke roitinia kai sela. Qe vavara vei pira nake vei ko agei me tadoro vei qe tei lenonia tu na podeke isa sa, goto qe vavara ko vei mai doro veinigei tu qe vukele pana podeke ira na tinoni sagei poni ba agou mu roitinia isa sa tuvisi.
8 Ura agei meneke boka roitinia kaki sakasava ko mene talea na sosoto, ba mene roitinia gu sa isa mina vareregia na sosoto.
9 Ura agei qe qera sa totonai qe munyala beto agou qu neqi. Isa qe vavarania agei sa vei ko agou muna tatuvaka vatale sagou.
10 Totonai tu qa suvere vasou pana tamugou qa kutia ara sapi, ko totonai mana lame gosorogou sa maneke sasurugou tonai mana varoitia na neqi isa sa vanisiu na Bangara ko na vaiovuluna, nake vaipiaraina.

Na paranga vinabebetona

11 Ego na vinabebetona, ka visa tavitiqu, na bule tamugou. Mu tuvakia na miu uana, mu nongoro vakoititiria na qua paranga vaivaneqi, mu mekarai suvere, mu suvere pana bule ko na Tamasa vairoqu beto na Tamasa bule mina suvere tavitigou.
12 Mu vaiqeqera lao lame pana soana vaigosoro tana tinoni sa tutia na Karisito.
13 Ira doru tinoni tana Tamasa qai garunu laonia na dia roroqu pana tamugou.
14 Na vairoqu vaialona tana Bangara i Jisu Karisito, na vairoqu tana Tamasa beto na vaivaburo tana Gagala Tabuna mi kole somana tamugou doru.

Pa Qelesia

Na popodalaina na leta

1 Ara Paula kai tinoni tagarunuqu, ko
nake ira na tinoni qai garunusiu babi na
lame veiqu pana tana kai tinoni sara, goto
ara sa na tavilequ pana tai Jisu Karisito beto
tana Tamasa tu isa sa vaturu mulea isa pana
mate.
2 Na leta api sa ara beto ira doru tavitiqu
aipira qe valaoa tamugou na okokoto ekele-
sia pa ia pa Qelesia.
3 Na vairoqu vaialona beto na bule tana
Tamasa na Tamada beto ti Jisu Karisito na
Bangara mi kole somana tamugou.
4 Isa sa vamalumia mekana ko sa mate
paeniria sira noda sela, ko sa ruvatagita
pana toa ikikerena qai korapa toania ira na
sasae tinoni kopira. Ko tonai sa roiti vei
poni sa sa vatabea isa sa na nyorogua ta
noda Tamasa na Tamada,
5 isa mi tavatarasae kamua na kamua.
Agua.

Kame gu sa na Nongoro Jongana

6 Qa gabara vivitiginigou ara sagou! Na
beko vei tu ko quke ruavo tugu loa palea
agou sa na Tamasa isa sa tei kukugou tu
pana vairoqu lavata tana Karisito, ko qu
tutia mutu agou sa kai goto vaivagigalai qai
vagigalania na nongoro jongana.
7 Ba kepore mule sa kai goto nongoro jon-
gana sa sosoto, goto pira qa paranga vei sara
ura koledia sira kaki qai korapa vanigou na
tapata beto qai nyorogua ngangangulia sa
na nongoro jongana veveina na Karisito.
8 Ba vei bi agei na tinoni tagarunumei tu
sa vilegei na Tamasa babi kai mateana koko
veina tu pa noka sa bi vaivagigalainia sa kai
vaivagigalai sa goto pana nongoro jongana
qe tei ule vanigou tu agei, poni sa na tinoni
isa sa mi gosoriagana tu na vinakilasa tana
Tamasa.
9 Ma kai pojanigou mule sa isa vei qe tei
ule vanigou tu. Vei bi kai tinoni bi vaivagi-
galainia sa kai vaivagigalai sa goto pana
nongoro jongana qu tei teku vakatapia tu
agou ina, poni sa na tinoni isa sa mi gosо-
riagana tu na vinakilasa tana Tamasa.
10 Ai vei, qa korapa nyaqoa ara sa vei beto
mai vatarasaesiu ira na tinoni qau? Dai!
Na Tamasa tu sa qa korapa nyogua vaqerai
ara. Ba ai vei qa korapa paranga vei ko ma
vaqeraria gu ira na tinoni qau sara? Vei
ba korapa tugu nyorogua vaqeraria ira na
tinoni sara, poni sa nake padaqu ko mana
nabulunia ara sa na Karisito.

Na Karisito sa vatadogoronia pana tai Paula sa na nongoro jongana

11 Ka visa tavitiqu, qa nyoroguania ara
ko mu gigila vatalea agou sapi. Na non-
goro jongana qa vaivagigalainia ara sa nake
koko lame veina pana rorove tadira na
tinoni.
12 Nake tadira na tinoni qa tekunia ara
babi ira kaki tinoni bai vagigalainisiu ara
sapi, goto na Tamasa tu mekana sa vatado-
goronisiu si Jisu Karisito.

13 Qu tei nonongoroniamiu tu agou sa na
toa taqu pa moa totonai qa korapa tututia
ara sa na tututi pana vinatarasae tadira
na Jiu. Qa kokole komiti vivikereria ara
sira na tinoni tana Tamasa, beto qa kokole
popodeke vivitigia ko ba piara paleria qau.
14 Qa boboka jolaniria ara sira na Jiu agei
kakai sae beto qa tuti vikivokoto betoria ara
sira na uana tututidi tadira na qua tite.
15 Ko inara tu qa toa vei sara ba na Tamasa
sa roroqu vivitigisiu ko tonai tu qa oqoro
pore ara sa sa toi vile kalenisiu tu mana
nabulunia ara sisa.
16 Ko tonai sa vadogoronisiu sa i Jisu
na Tuna ko ma taraenia tadira na tinoni
karovodi ara sa na nongoro jongana na
veveina isa sau, poni sa qake lao nanasania
mule tadira kaki tinoni ara sa na veveina
api.
17 Beto ko qake oqani sae mutugu sa pa
Jerusalema ko ba nanasaria sira qai tavile
na tinoni tagarunudi momoe. Goto na to-
toso tugu isa sa qa taloa riu pa qega kaloina
pa Arabia sara beto pa liguna sa qa kai mule
kamu mutugu pa Damasikasi.

18 Pa liguna sa jola kue aoro tu beto sa qa
sae pa Jerusalema ko qa dogoria na suvere
tavitia mai ka manogalima rane gu ara si
Pita.
19 I Jekopi na tasina gu na oda Bangara
gu mule sa qa kamua totonai, goto ira kaki
tinoni tagarunudi sa qake batiria.
20 Kopira qa maulunia pa moena na
Tamasa ara sira na veveidi na sakasava qa
kuti vanigou aipira: qake korapa sesekegou
sara.
21 Ego ko pa liguna qa taloa pa Jerusalema
sa qa sae pa ia pa Siria beto pa Silisia sara.
22 Ko pa totoso isa sa ira na okokoto ekele-
sia tana Karisito pa Jiudia sa qai oqoro gigila
vatalesiu sara.
23 Qai nonongoronia gu sa pira qarigu ira
na tinoni, <<Isa tugu na tinoni sa kokomiti
vivikeregita pa visa ina sa kopira sa vaivagi-
galainia mutugu sa na nongoro jongana, ba
pa visa gu ina sake tavaraguaniria sira qai
vasosotoa na Karisito!>> qarigu.
24 Ko tonai qai batia ira sa na bei sa roi-
tinia na Tamasa pana qua toa poni sa qai
vatarasaea ira sa na Tamasa.

2

Ira na tinoni tagarunudi qai dogoro vaporeveveinaia na roiti ti Paula

1 Pa liguna sa jola ka manogamade aoro
sa qa mule sae pa Jerusalema sara. Agei kao
Banabasi sa qe sae, beto ko i Taetusi ba qe
tonia tu sa totonai.
2 Ba qa sae pa Jerusalema sara totonai ura
koko vei na Tamasa gu mule sa vadogoronisiu sa ma sae sau. Ko tonai qa kamu ketakoi
sa qa vavakatonia tadira na kuta koimata
gu mekadi sa na nongoro jongana qa kole
taraenia ara tadira na tinoni karovodi. Na
ginuana qa vavakato vaniria ira ara sa ura
qake nyoroguania ko bi goboro sa na roiti
qa roitiniria pa totoso qai jola pori beto isa
vei qa korapa roitinia kopira qau.
3 Ba i Taetusi, isa sa tutisiu ara sa na
tinoni Qiriki tu sisa, ba ira na koimata qaike
jujukunia ko mina tapobe mai tu beto sa
kode mina taalo sisa qarikeu.
4 Goto ira kaki qai tuti sesekea na Karisito
sa qai mavo sulopo tome pana vaikamu
tamigei ko qai nyoroguania ko mina tapobe
tu si Taetusi qarigu. Ira na tinoni pira sa qai
mavo tome golomo ko mai doro poai sa na
toa taruvatana sa vanigei na Karisito agei
qarigu. Na dia kuta nyorogua sa vei ko mai
vapinausugita pana Vavanau tadira na Jiu
qarigu.
5 Ba qeke isongo tuti podekia agei sa na
nyorogua tadira ko qeke vamalumia ko bi
tapobe si Taetusi, ura qe nyoroguania agei
sa na nongoro jongana sosotona sa mina
kole jola pana tamugou.
6 Ai tu bai tinoni poreveveidi vei sira na
koimata pira pana totoso qai jola pori, ba
pana taqu sa qai vaitoto beto gu sira. Na
Tamasa sake doria na vinasari tana tinoni.
Ura ira na tinoni qai tadoro vei na koimata
ba kepore mule sa kai rorove koregana bai
jokelenia sa na nongoro jongana qa kole
vaivagigalainia ara.
7 Goto qai dogoro vakaberia ira sa na
Tamasa tugu sa garunusiu sara ko qa taraenia na nongoro jongana tadira na tinoni
karovodi, kai muqisi podeke vei tugu i Pita
ba na Tamasa tugu sa vilea ko sa korapa
taraenia na nongoro jongana tadira na Jiu.
8 Ura isa tugu na Tamasa sa vania na neqi
ko sa garunia si Pita ko sa lao tadira na Jiu,
sa isa tugu sa na Tamasa sa vanisiu na neqi
ko sa garunusiu sara ko qa lao tadira na
tinoni karovodi.
9 Beto ko ira Jekopi i Pita beto i Jone, ira
kue qai tadoro vei na kuta koimata sa qai
doro vakaberiadia sa na Tamasa sa vanisiu
na roiti poreveveina api sara, ko qai vajonganagei sagei kao Banabasi. Qai vaegoa ko
qe vaipikatainia sa na roiti ko agei kao Banabasi sa mene lao tadira na tinoni karovodi,
goto ira sa mai lao tadira na Jiu qarigu.
10 Goto isa gu qai vapagalania ira tamigei
karu sa ira na tinoni golabadi gu sa taneke
koroto roquria qarigu, ko ara ba isa tugu sa
qa kole popodeke vivitigi roitinia.

I Paula sa ule votunia na sela ti Pita pa Anitioki

11 Tonai sa kamu pa Anitioki si Pita, sa qa
toke kokolosia ara pa moedi ira na tinoni
qai tutia na Karisito sisa ura na kaberena
jola gu sa na roiti sa roitinia isa sa sela.
12 Tonai qai oqoro kamu sira kaki tinoni
Jiu qai tutia na Karisito na koko lagere veidi
tai Jekopi, sa i Pita sa boka teteku tavitiria gu sira na tinoni karovodi qai tutia na
Karisito. Ba tonai qai kamu sira na tinoni
Jiu na koko veidi ti Jekopi, poni sa sa podalai
pikata taloaona mekana ko sa betona teteku
tavitiria isa sira na tinoni karovodi. Ura
sa matagutuniria i Pita sira na tinoni qai
doro vaporeveveinaia sa na veveina ira na
tinoni karovodi mai tapobe mai tu beto sa
mai taalo qarigu.
13 Ira kaki tinoni Jiu pa ekelesia ba qai
tutia tugu sa na soana selana sa roitinia i
Pita. Ko i Banabasi ba sa somana tavagona
tugu pana roiti qai gigilaidia na selana.
14 Ba tonai qa dogoria ara sa qaike toania
ira sa na nongoro jongana sosotona, poni
sa qa tokea ara si Pita pa moedi ira doru.
Pira qaunia ara sisa tonai, <<Sosoto ao sa
kai tinoni Jiu sao. Ba quke toania ao sa
na tuti tadira na Jiu, goto qu toa vei gu
kai tinoni karovona sao tonai qu suvere
tavitiria mekadi sira na tinoni karovodi. Ko
ai sa vei sa qu nyorogua vivitiginiria tu ao
sira na tinoni karovodi ko mai tutiria sira na
tuti tadira na Jiu qugu?>> qaunia.

Ira Jiu beto na Tinoni Karovodi sa qai Taalonia na Rarange

15 Sosoto, agei sa na podo veimei tadira
na Jiu beto ko qeke totoa vei ira na tinoni
karovodi qai tadodoro vei na tinoni seladi.
16 Ba agei qe gigila vataleamei sa kepore
kai tinoni mina boka tuti vatatalea sa na Vavanau ti Mosese ko mina tuvisi pana moena
na Tamasa, goto tonai gu sa rangea i Jisu
Karisito sa na tinoni poni sa mina tuvisi
sisa. Ko agei na Jiu ba qe rangea tugu i Jisu
Karisito beto sa qe tavatuvisi pana moena
na Tamasa, nake tonai qe tutia na Vavanau
ti Mosese. Ura kepore kai tinoni sa tutia
na Vavanau ti Mosese sa boka tavatuvisi pa
moena na Tamasa.
17 Ko vei tonai qe korapa nyogua vivitiginia agei sa na soana ko be tavatuvisi tonai
qe rangea sa na Karisito sa agei, poni sa
tonai tugu sa qe tinoni sela vei gu ira na
tinoni karovodi sa agei. Ko ai sa vei sa vei?

Na Karisito sa roiti veinigei ko qe sela? Dai ko dai tugu!

18 Vei ba vaturu muleria mule ara sira na vinaturu qa tei jegararia tu ko kopira qake tapiunia ara, poni sa totonai tugu qa tadoro votu kai tinoni qa maja vavanau sara.

19 Ara sa qa vei na tinoni matequ ko qa taruvata pana binangara tana Vavanau ti Mosese. Kai muqisi podeke vei na tinoni sa mate sa sa taruvata, sa ara kopira ba qa taruvata pana nyorogua tana Vavanau ti Mosese, ko kopira qa boka toa vania na Tamasa sara. Qa tei mate tavitia tu na Karisito pa korosi sara.

20 Ko kopira nake ara mekaqu sa qa korapa toa, goto na Karisito sa korapa toa pana taqu. Pana qua toa kopira qa totoravusia ara sa na Tuna na Tamasa, isa sa roroqusiu beto sa malumu matepaenisiu sara.

21 Qake gona pale ara sa na vairoqu vaialona tana Tamasa. Ura vei pana tutina na Vavanau ti Mosese sa bi boka tavatuvisi sa na tinoni, poni sa na mate tana Karisito sa sa kepore veveina sa vei.

3

Na tutina na Vavanau beto na rangena na Karisito

1 Pai sa lao vei na roqumiu sagou pa Qelesia? I sei sa jukinigou ko qu duduvili? Qa gabaranigou tu! Beko qu tei nongoro vakakaberiamiu tu agou sa na nongorona i Jisu Karisito sa mate pa korosi!

2 Api gu sa kai sakasava mu ule vanisiu moko agou: ai vei, na Gagala Tabuna tana Tamasa sa qu tekua agou tonai qu tutia na Vavanau ti Mosese, ba tonai qu nongoria na nongoro jongana veveina na Karisito ko qu vasosoto?

3 Kepore na roqumiu sagou! Beko qu tei podalai vatalenia tu pana vaitokai tana Gagala tana Tamasa sa na toa koregana, ba ai sa vei sa kopira qu nyorogua vaokotia mutu pana miu neqi mekamiu?

4 Ai vei, na soku vitigi qu gosororia agou tonai qu vasosotoa na Karisito sa na goborodi gu? Ko na gagale goborodi sosoto gu sira?

5 Na Tamasa sa tei vanigou tu nona Gagala beto sa roitiniria na sakasava vaivagabaradi pana tamugou. Ai vei, na Tamasa sa roitiniria sa na roiti vei aipira pana tamugou tonai qu tutia agou sa na Vavanau ti Mosese, ba tonai qu vasosotoa agou sa na nongoro jongana?

6 Ta dogoro laoia tu i Ebarahami ko. Pira sau sa na Kukuti Tabuna, <<I Ebarahami sa rangea sa na Tamasa, ko tonai sa rangea isa poni sa sa pojania na tinoni tuvisina na Tamasa sisa,>> sau.

7 Ko mu gigilai agou kopira sa ira gu na tinoni qai vasosoto sa na tuna sosoto i Ebarahami.

8 Na Kukuti Tabuna sa tei vakaberia tu pa moa sa na Tamasa mina vatuvisiria pa moena mekana sira na tinoni karovodi tonai mai rangea sisa sau. Sa vei isa sa na Tamasa sa tei poja momoea tu pana tai Ebarahami sa na nongoro jongana tonai pira sau, <<Pana laemu ao mina mananiria na Tamasa sira doru puku tinoni,>> sau.

9 I Ebarahami sa vasosoto beto sa tamana, ko ira doru tinoni qai vasosoto sa qai tamana tugu sa vei i Ebarahami.

10 Ira doru tinoni qai totoravusia na Vavanau ti Mosese ko mai tuvisi pa moena na Tamasa qarigu, sa qai kole pana leleve. Ura pira sau sa na Kukuti Tabuna, <<Qai taleve sira doru tinoni qaike tutiria sira doru Vavanau ti Mosese qai takuti vakole pa Buka Vavanau,>> sau.

11 Ko sa kabere vatale gu sa kepore sa kai tinoni mina tavatuvisinia pa moena na Tamasa sa na tutidi na Vavanau. Ura pira sau sa na Kukuti Tabuna, <<Na tinoni tuvisina mina toania na rarange,>> sau.

12 Minake kilu kole mai sa na rarange beto mina boka tatuti sa na Vavanau ti Mosese, ba pira gu sau sa na Kukuti Tabuna, <<Na tinoni sa tutiria sa na sakasava sa pojaria na Vavanau, sa mina tekua sa na toa,>> sau.

13 Ba na Karisito sa taleve vanigita sa gita taqeke boka tuti vaokotia na Vavanau ko sa tei ruvatagita tu pana leleve tana Vavanau ti Mosese. Sa taleve sa na Karisito tonai sa titi vei kai tinoni ikikerena pa korosi, ura pira sau sa na Kukuti Tabuna, <<Na tinoni talevena sa na tinoni sa titi pa babara gou,>> sau.

14 Na Karisito sa ruvatagita ko na mana tai Ebarahami sa qai somana tekua ira na tinoni karovodi tugu vei tonai qai rangea si Jisu Karisito, beto ko gita tonai taqe rangea sisa poni sa taqe tekua sa na Gagala sa taringunguti vakolenia na Tamasa.

Na Vavanau sake beia na taringunguti

15 Ka visa tavitiqu, qa nyorogua tekua ara sa kai vavapada pana uana tadagita na tinoni gu. Tonai mai tei vatoqoa tu ira karu tinoni sa kai vinaego, poni sa kepore mule sa kai tinoni mina boka piaria babi beia sa na dia vinaego qai tei vatoqoa tu ira karu. Ko na taringunguti tana Tamasa ba sa vei tugu isa.

16 Ko tei soku totoso tu sa vakolea na Tamasa pana tai Ebarahami beto tana tuna sa nona taringunguti. Na Kukuti Tabuna

3:6 Popodalaina 15.6. **3:8** Popodalaina 12.3; 18.18. **3:10** Vavanau 27.26. **3:11** Gabakuku 2.4. **3:12** Iama 18.5. **3:13** Vavanau 21.23.

sake pojai sa <<tadira na tumu>> sakeu. Ura vei <<tadira na tumu>> biu sisa, poni sa ira na soku tinoni tu sa sa rorovea isa. Ba pira tu sau sisa <<tana tumu>> sau, ko na ginuana vei isa sa kai tinoni gu sa sa rorovenia isa tonai sa paranga vei isa, ko na tinoni isa sa na Karisito.

17 Pira gu sa vei sa na ginuana qa korapa pojai ara, na vinaego sa tei vatoqo momoea tu na Tamasa. Ko na Vavanau ti Mosese sa tuti lame liligu ka made gogoto uengavulu aoro pa liguna na vinaego sake boka vakepore veveinaia sa na taringunguti kolena sa vania i Ebarahami.

18 Ura vei na vaivana sa bi tekua na tinoni tonai bi vatabea na Vavanau ti Mosese, poni sa na tekuna isa sa sake koko vei pana taringunguti tana Tamasa sau gu na ginuana. Ba na vaivana tana Tamasa lao ti Ebarahami sa sa koko vei pana ona taringunguti gu nake pana ginuana i Ebarahami qi tutia mai na Vavanau ti Mosese.

19 Ko na sa nona roiti sa na Vavanau sa sa vei? Na Tamasa sa valamea sa na Vavanau ko sa ule votunia sa na toa sela. Na Vavanau api sa koleona na ona neqi tinganai sa kamua gu totonai sa lame sa na Karisito isa na tutina i Ebarahami. Ko tana na koburu pana tutina isa sa vakolea na Tamasa sa nona taringunguti. Na Vavanau sa sa tagarunu valagere vei tadira na mateana ko koleona sa kame sa turu pa vaikorapaidi na Tamasa beto na tinoni.

20 Ba na tinoni sa turu pa vaikorapaina sa sa poreveveina gu vei mai kole sa karu kalena, ba na Tamasa sa mekana gu sa roitinia na taringunguti pana tai Ebarahami.

Na roiti tana Vavanau

21 Ko inara sa vei poni sa ai vei, na Vavanau sa sake vajonganaria na taringunguti tana Tamasa? Dai ko dai! Ura vei bi koleona sa kai vavanau sa boka vanigita na toa, poni sosoto sa na tinoni bai boka tavatuvisi pana moena na Tamasa tonai bai tutia sa na vavanau isa.

22 Ba na Kukuti Tabuna sa ule vanigita sa na kasia gusu doruna sa sa tapiu pana neqi tana sela, ko sa vei sa na vaivana sa taringungutinia na Tamasa sa na dia gu ira qai rangea i Jisu Karisito.

23 Ko tonai sa oqoro kamua sa na totoso tonai taqe boka rangea gita si Jisu Karisito, sa na Vavanau sa bangaranigei beto sa piugei sagei tinganai sa vakaberia na Tamasa sa na totoso tana rarange.

24 Ko na Vavanau sa sa vei na oda tinoni totoli beto na tinoni vaitokai tinganai sa lame sa na Karisito, ko tonai sa lame sa na Karisito sa gita taqe tavatuvisi tonai taqe rangea sisa.

25 Ko kopira sa tei kamua tu sa na totoso tana rarange, ko gita sa kopira nake tinoni totoli sa korapa tonigita.

26 Agou doru tinoni Jiu beto nake Jiu sa kopira na tuna beto na Tamasa pana miu kole kame tana Karisito ura qu tei rangea tu agou sa na Karisito.

27 Tonai qu tapaputaiso ko qu kole kame pana tana Karisito, poni sa qu toa vei na Karisito mekana sagou.

28 Ko tonai qu kole kame pana tai Jisu Karisito poni sa qu vaitoto gu pana dodogoro tana Tamasa sagou doru. Kepore sa na vaipikatai Jiu babi na tinoni karovona, na pinausu babi na tinoni taruvatana, na rereko babi na marene. Kepore sa kame bi poreveveina jolania sa kame.

29 Ego ko agou sa na tei tinonimiu tu tana Karisito ko sa vei isa sa agou ba na tuna tugu vei i Ebarahami, beto ko kopira ba muna isongia tugu agou sa na mana sa taringunguti vakolenia na Tamasa.

4

1 Isa vei qa korapa nyorogua pojanigou ara sa pira sa vei. Na koburu sa tei isongoria tu isa sira doru isisongo tana tamana. Ba tonai sa korapa iketena sa na koburu isa, sa sa oqoro pada ko mina lalaeniria isa sira na isisongo tana tamana, ko sake goto pana tana pinausu sa na koburu isa tonai na iketena.

2 Ba koledia tu sira na tinoni qai kopunia isa beto qai lalaenia sa nona isisongo tinganai sa kamua sa na totoso sa vilea na tamana ko mina boka lalaenia mekana na koburu sa nona isisongo.

3 Ko gita ba taqe vei tugu isa. Tonai taqe oqoro taruvata sa gita, sa taqe suvere vei gu na pinausu pana neqi tana gagala ikeredi pa kasia gusu alepi.

4 Ba tonai sa kamua sa na totoso tavilena tana Tamasa, poni sa sa garunu lagerenia na Tamasa sa na Tuna. Ko sa lagere podo pana kai rereko, ko sa podo beto sa lavata sae pana Vavanau tadira na Jiu sisa,

5 ko mi ruvataria sira na tinoni qai tapiunia sa na Vavanau beto ko gita ta boka tagigala na koburu tana Tamasa sau.

6 Ko kopira na koburu tana Tamasa sa gita, ko sa vei isa na Tamasa sa garunu lagerenia pa buloda gita sa na Gagalana na Tuna, ko na Gagala isa sa paranga votu vei pira, <<Aba! Ao na Tamaqu!>> sau.

7 Ko kopira nake pinausu sao. Na ona koburu na Tamasa sao ko kode muna isongia tugu vei sa na taringunguti sa vakole vaniria isa ira nona koburu.

I Paula sa takulanganiria sira pa Qelesia

8 Pana totoso qai jola pori quke gigilai
na Tamasa sagou, ko qu tavapinausu pana
tadira na gagala nake tamasa sosotodi.
9 Ba kopira qu gigila vatalea sa na Tamasa
sagou, ba isa vei na sosotona sa na Tamasa
tu sa sa gigila vatalegou kopira sagou. Ko ai
vei sa qu nyorogua gabala muleria mutugu
sira na gagala keporedia neqi beto kepore
veveidi pori? Ai sa vei ko qu nyorogua kai
tavapinausu mule?
10 Qu kopu vaporeveveinaria sira kaki
rane, na popu, na rane poreveveidi, beto na
aoro, vei ko mi tavaraguanigou na Tamasa
qugu.
11 Qa takulanganigou ara sagou, ura kita
mi vei qa pavu tale goboronigou gu ara
sagou.
12 Ka visa tavitiqu, qa tepa vivitigigou ara
sagou ko pana kalena na Vavanau sa mu
vasosoto vei gu ara ko muke tapiuniria sira
na tututi tadira na Jiu, kai muqisi podeke
vei ara ba qa vei tugu agou ko qake tavap-
inausu pana Vavanau ti Mosese. Qu oqoro
roitinia kai sela pana taqu sagou tonai qa
suvere tavitigou.
13 Qu korapa gigilaimiu agou sa qa mo
sara totonai qa taraenia na nongoro jon-
gana tamugou pa totoso momoe.
14 Ko qa vatapata vivitigigou ura qa mo.
Ba agou quke vakepore veveinasiu beto
quke kilunisiu sara, goto qu vakamu vatale
veinisiu tu kai mateana tana Tamasa. Qu
vakamu vatale veinisiu bi i Jisu Karisito
sosoto sara.
15 Kopira pai sa lao vei sa na miu qeqera
isa? Qa gigila vatalea ara totonai sa na miu
qeqera sa lavata ko vei bu boka sa bu diolo
pale sa na matamiu ko bu tei vanisiu tu ara,
ura qu roroqu vivitigisiu sa totonai.
16 Ai vei, qa ule vanigou na sosoto ko
kopira qu dogoro veinisiu kai miu kana
sara?
17 Ira na tinoni qai jujukugou ko mu tutia
na Vavanau tadira na Jiu sa qai nyogua
valaogou pana dia kalena qarigu, ba na dia
kuta nyorogua sa nake jongana. Na dia kuta
roroqu sa vei ko mai pikata palenigou, ko
agou mu doro nyoguaniria sira qarigu.
18 Ego sa jongana gu sa muna nyogua
vakarovia kai tinoni vei na kuta roroquna
mu vakarovonia qugu isa sa mina jongana.
Ko doru totoso sa jongana sa vei isa, ko nake
kilu tonai mana korapa suvere tavitigou ara
sa muna roitinia.
19 Ka visa qua koburu, kopira qa kai vei
mutugu na rereko sa vivitigi sara. Qa viv-
itiginigou sagou ko tinganai mi podo na
Karisito pana tamugou qau.
20 Qa nyoroguania ko ba kamugou tu, ko
ba vabatinigou pana qua ovovele paranga
sa na qua roroqu sosoto tamugou. Ura qu
varurasiu sosoto sara!

Na vavakatodi ira Haqa i Sera

21 Ai vei sagou qu nyorogua tutia na Va-
vanau ti Mosese, qu gigila vataleamiu tugu
agou sa isa sa pojai na Vavanau?
22 Isa vei sa pojai na Kukuti Tabuna sa
karu na tuna marene si Ebarahami. Kame
sa podo pana tana rereko pinausu nisong-
ona i Haqa, beto na vinaruana sa podo pana
rereko taruvatana nisongona i Sera.
23 Na tuna marene sa podo pana tana
rereko pinausu sa sa podo pana uana
kolena vei qai podo doru tinoni, goto na
tuna marene sa podo pana tana rereko
taruvatana sa sa podo ura na Tamasa sa
taringungutinia mina podo sau.
24 Na podo tadira karu sa boka tadoro vei
kai vavakato vavapada. Karu rereko aipira
sa qai vei karu vinaego. Pana tana rereko
isa qai podo pinausu sira na tuna i Haqa, ko
isa sa na vavapadana na vinaego sa taroiti
pa kukubo pa Saenai.
25 I Haqa, isa sa vei na kukubo Saenai
pa Arabia, sa na vavapadana na gusu pa
Jerusalema kopira ura isa sa pinausu tav-
itiria ira nona tinoni.
26 Ba na Jerusalema tana Tamasa sa na
taruvatana, ko isa sa sa vei na tinada gita.
27 Ura pira sau sa na Kukuti Tabuna,
<<Mu qeqera sagou na rereko qu egoro!
Mu kuku qeqera sagou qu oqoro gosoria na vitigi sa gosoria na rereko sa popodo!
Ura na rereko sa taloa pale sa kode mina isongo vasoku koburu
jolania na rereko sa korapa suvere tavitia na marenena,>> sau.
28 Ko, ka visa tavitiqu, pana soana vei
tugu i Aisake sa podo pana taringunguti
tana Tamasa, poni sa agou ba kopira
na koburu tana Tamasa sagou pana
taringunguti tana Tamasa.
29 Ba pana totoso isa na tuna marene sa
podo pana uana kolena sa komitia tu sa na
tuna marene sa podo pana roiti tana Gagala
tana Tamasa, ko pana totoso kopira ba sa
korapa tugu vei isa sa na vaikomiti tadira
karu pukuna.
30 Ba na sa tu sau sa na Kukuti Tabuna?
Pira tu sau, <<Mu iju variu palea sa na
rereko pinausu beto na tuna marene. Ura
na tuna na rereko pinausu sa minake teku
isongo tavitinia na tuna na rereko taru-
vatana sa na isisongo tana tamadi,>> sau.
31 Ko, ka visa tavitiqu, gita sa taqeke tapiu
pana Vavanau ti Mosese vei na tuna kai
rereko pinausu, ba na tuna tu na rereko
taruvatana sa gita ko taqe tei taruvata tu
pana tutina na Vavanau vei inara.

4:27 Aisea 54.1. **4:30** Popodalaina 21.10.

5

1 Na Karisito sa tei ruvatagita tu sa gita
ko kopira na tinoni taruvatada sa gita. Ko
sa vei sa mu turu vei na tinoni taruvatamiu
beto ko muke tavapinausu ligu mule.

Mu suvere vei na tinoni taruvatana

2 Mu vainongoro! Ara Paula ma po-
janigou kopira! Vei muna malumu ko muna
tapobe mai tu beto muna taalo munagu,
poni sa qu vakepore veveinaia agou sa na
Karisito.

3 Ma kai pojaniria mule sira doru tinoni
qai nyoroguania ko bai tapobe. Muna vei
sa muna kopu betoniria tugu sa dorudi na
Vavanau ti Mosese.

4 Agou na tinoni qu korapa nyogua tutia
na Vavanau ti Mosese ko vei ko mu tuvisi
pa moena na Tamasa qugu, sa qu pikata
palenigou mekamiu pana tana Karisito. Qu
ukunia agou sa na vairoqu vaialona tana.

5 Ura agei qe korapa vera gele vatalenia sa
kode na Tamasa mina vatuvisigei, ko tonai
qe korapa vera poni na Gagala sa vaneqia
na mei rarange tana Karisito.

6 Ura tonai taqe somana kole kame pana
tai Jisu Karisito, poni sa na pobe beto nake
pobe sa kepore na veveidi. Isa gu sa
poreveveina sa na oda rarange sa tabata
votu pana toa vairoqu.

7 Beko qu tei korapa tu toa vatale pana
miu rarange! I sei sa gona kolosogou ko qu
noso tutia na nongoro sosotona?

8 Na vaivaloposo vei qai roitinia ira qai
nyoroguania ko mu tutia na Vavanau ti
Mosese sa nake koko veina tana Tamasa isa
sa sorugou sagou.

9 Mu roroqua na paranga api ko. Iapeki
vavakovuru palava gu sa vaovulia sa na
besini palava doruna, ko iapeki vaivagi-
galai sesekena sa sa nganguluguou gu sagou
doru.

10 Ara qa rangegou sagou. Pana oda so-
mana kole kame tana Bangara qa gigila
vatalea ara sa agou kode munake tutia sa
kai goto roroqu selana. Goto ira qai korapa
vanigou na tapata sa ai tu mai tinoni veveidi
sira ba mai pogosia tugu sa na vinakilasa
tana Tamasa.

11 Goto ara sa, ka visa tavitiqu, vei ba
korapa taraenia ara sa na poreveveina na
pobe mai tu beto mina taalo na tinoni bau,
poni sa ai sa vei sa qa korapa tu takomiti
sara? Vei ba korapa vei ara poni sa na
vaivatatupena na nongorona na korosi sa bi
tei tateku pale tu.

12 Ira qai korapa vatapatagou agou sa sa
jongana jola sa mai pujala paleria tu ropi
mekadi!

13 Ura, ka visa tavitiqu, agou sa sa kuku-
gou na Tamasa ko qu taruvata pana miu toa
pinausu sagou. Goto na toa taruvatana isa
sa muke varoiti veinia na vinamalumu tana
tutidi na nyorogua ikikeredi tana tini. Ba
mu vainabulu lao lame tu pana toa vairo-
roqu.

14 Ura na Vavanau doruna sa sa tapiu
vaikamu pana kai paranga gu api, <<Mu
roroqua na tavitimu kai muqisi podeke vei
qu roroqugo mekamu,>> sau.

15 Ba vei muna vaivapaleka beto muna
vairaja lao lame, poni sa mu balau ura kode
muna vaipiarai lao lame mekamiu.

*Na vaitoni tana Gagala beto na ny-
orogua tana tini*

16 Ara ma pojanigou sapi. Mu tutia na
vaitoni tana Gagala ko muke roitiniria sira
na nyorogua ikikeredi tana tini.

17 Ura na nyorogua ikikeredi sa ny-
oroguania na tini sa sake nyoroguania sa na
Gagala, beto isa sa nyoroguania na Gagala
sa sake nyoroguania na tini. Ura qaike
vaitavaragua sira karu, ko sa vei sa agou
quke boka roitiniria sira na sakasava qu
nyorogua roitiniria.

18 Vei mina tonigou na Gagala, poni
quke tavapinausu pana Vavanau ti Mosese
sagou.

19 Na roiti ikikeredi tana tini sa qai tadoro
pikatadi gu. Qai tabata votu pana toa lu-
lasana, aru vabosi, toa manugu,

20 vavatarasae beku, isisongo potana,
vavaikana, vavaipera paranga, seinia nona
sakasava goto tinoni, vavaikokora, muino,
vavaipikatai ko na vavaigua,

21 vavaikono, bubuku, na vavaikamu
bubuku beto doru toa vevei pira. Ma po-
janigou sagou kai muqisi vei tugu qa tei
pojanigou tu, ira na tinoni qai roitiniria na
sakasava vevei pira sa maike teku isongia
na binangara tana Tamasa.

22 Goto na vuana na Gagala sa na vairoqu,
na qera, na bule, na vera vamomoso, na
vajonganaria na tinoni, na tokaniria na
tinoni, na rarange,

23 na vaiketai, beto na kopu mulenia pana
nyorogua ikeredi. Kepore sa kai vavanau sa
suquturia na toa vevei aipira.

24 Ira na tinoni tai Jisu Karisito sa qai tei
vamatea tu sa na dia toa ikeredi tavitia na
roroqu beto na nyorogua tana toa vei isa.

25 Na Gagala sa tei vanigita tu na toa sa
gita, ko vei sa isa tugu vei mi gaitia noda toa.

26 Take vavatarasae mulenigita, na
vavaivakokora lao lame beto na vaikono
lao lame.

6

Mu vaitokai lao lame

1 Ka visa tavitiqu, vei bi vukele pana sela
sa kai tinoni pana miu ekelesia, poni sa

5:14 Iama 19.18.

agou sa tonigou na Gagala sa mu gaiti vatuvisia sisa; ba mu roitinia sa na roiti api pana soana jongana. Beto mu doro kopunia na mua uana mekamu, kita ao ba mu vukele tugu pana tapata vevei isa.

2 Mu vaipogoso tokainia na pogoso mamata, ko pana soana vei api muna vagore votua agou sa na vavanau tana Karisito.

3 Na tinoni sa rove vaporeveveina mulenia mekana, sa sa seseke mulenia gu mekana sisa; ura na sosotona sa nake poreveveina tugu sisa.

4 Na tinoni sa mi doro vilotia na ona uana mekana. Ko vei mina vajonganai ko mina vaqerai na Tamasa sa nona roiti sa mina boka qerania isa sa nona uana, goto mike doro vaitotonia mekana pana roiti tana kai goto tinoni.

5 Ura doru tinoni sa mai okoto pogosia na dia pogoso mamata.

6 Na tinoni sa tekua na gigalaina na paranga sa mi iania doru sakasava jongadi sa nona tinoni vaivagigalai.

7 Kita mu siana, ura na Tamasa nake rurana. Na tinoni sa isa tugu sa umania sa isa tugu sa mina abua.

8 Ko na tinoni sa umuma pana ona nyorogua gu mekana sa na vuana sa mina abua tugu na mate sisa. Na tinoni sa umuma pana nyorogua tana Gagala sa na vuana sa mina abua tugu sa na toa jola.

9 Ko take beto roitiniria gita sira na roiti jongadi. Ura vei tanake munyala, poni sa kode mina kamua sa na totoso tonai tana abua gita sa na jongana.

10 Ko inara sa vei sa totonai taqe korapa isongia gita sa na totoso, poni sa ta roiti laoniria na roiti jongadi tadira doru tinoni. Ba isa sa poreveveina jola sa gita ta roiti laoniria na roiti jongadi tadira na tinoni ira gita taqe kai tatamana pana tutina na Karisito.

Na paranga bebetona

11 Kopira sa mu dogoria agou sa na boarana na leta qa kutia pana limaqu mekaqu ko qa valaoa ara tamugou.

12 Ira gu na tinoni Jiu qai nyorogua tadoro valavata beto ko mai vavaqataniria na sakasava pa peguruna na tini qarigu sa qai korapa garunugou ko mu tapobe ko mu tutia sa na Vavanau ti Mosese qarigu. Na ginuana qai roiti vei sa vei gu ko mai tavaraguaniria ira kaki goto tinoni Jiu beto vei ko maike takomiti talenia sa na vavakatona na korosi tana Karisito qarigu.

13 Ura ira tugu mekadi qai tapobe ba qaike tutia sa na Vavanau. Goto qai nyoguanigou sagou bu tapobe ko vei ko mai vavaqatania tadira kaki goto Jiu sa na ginuana agou qu tapobe marigu qarigu.

14 Ara sa kepore sosoto sa kai sa mana vaqatania goto na veveina gu na korosi ta noda Bangara i Jisu Karisito. Tonai qa rangea isa poni na uana tana kasia gusu sa tavamate ko sa tapikata pale pana taqu, beto ara qa tavamate ko qa tapikataqua pana tana kasia gusu.

15 Bi pobe ba bike pobe sa na tinoni sa qai kepore veveidi beto pana dodoro tana Tamasa, isa gu sa poreveveina sosoto sa sa peluku tinoni koregana sa na tinoni.

16 Ko ira qai tutia na Vavanau api sa na bule beto na vairoqu vaitokai tana Tamasa mi somana tadira. Ira sa na tinoni Izireli sosoto tana Tamasa!

17 Na qua paranga bebetona sapi. Muke vanisiu mule kaki tapata, ura na burina i Jisu sa qa pogosoria pa tiniqu.

18 Ka visa tavitiqu, na vairoqu vaialona ta noda Bangara i Jisu Karisito mi somana pana gagalamiu agou. Agua.

Pa Episasi

Na popodalaina na leta

1 Ara Paula kai tinoni tagarunuqu tai Jisu
Karisito, ko qa tagarunu pana nyorogua
tana Tamasa.
Na leta api sa qa valaoa ara tamugou na
tinoni tana Tamasa qu suvere pa Episasi ko
sa pasusu vaneqi na miu rarange pana tai
Jisu Karisito.
2 Na vairoqu vaialona beto na bule tana
Tamasa na Tamada beto tai Jisu Karisito na
Bangara mi kole somana tamugou.

Na mana taqe isongoria pana tai Jisu Karisito

3 Aria ko ta vatarasaea na Tamasa na
Tamana na oda Bangara i Jisu Karisito! Ura
pana oda kole kame tavitia na Karisito gita
sa na Tamasa sa vanigita doru mana pana
toa gagala qai kole pa noka.
4 Totonai tu sa oqoro tavapodaka na kasia
gusu sa na Tamasa sa tei vilegita tu pana
tana Karisito sa gita, ko tana suvere lioso
beto tanake tajutunia kai sela pa dodogoro
tana sa gita sau. Sa roroqugita sa na Tamasa
5 ko sa vei sa sa tei vile momoegita tu ko
tana tagigala na tuna isa sa gita, ko taqe
boka tagigala na tuna isa sa gita pana kora-
pana na roiti sa roitinia i Jisu Karisito. Isa sa
na roroqu sa qerania na Tamasa.
6 Ta vatarasaea na Tamasa sa gita ura
sa vaivagabara jola sa na ona vairoqu va-
ialona sa vanigita pana tana Tuna isa sa
roroqu vivitigia.
7 Ura pana orunguna i Jisu Karisito tonai
sa mate pa korosi taqe taruvata sa gita ko
na Tamasa sa taleosoniria noda sela. Sa
vaivagabara beto sa lavata jola sa na ona
vairoqu vaialona sa
8 vapugele nyonyoa tarinigita isa. Sa gigi-
lariaona beto sa doro vakabere betoriaona
gu na Tamasa sa doru sakasava.
9 Ko sa vakabere vanigita sa na gigalai
golomona isa sa qerania beto sa nyorogua
roitinia isa ko sa gore votu pana tana
Karisito.
10 Ko tonai mina kamua na totoso tavilena
sa mina aru vaikamuniria isa sira doru
vinapodaka, ira na sakasava pa peso beto
ira na sakasava pa noka, beto ko na Karisito
sa mina toqo bangara pa naredi ira doru.
11 Doru sakasava sa qai taroiti pana ny-
orogua beto na vivile tana Tamasa. Ko
pana oda kole kame tavitia na Karisito sa
na Tamasa sa tei vilegita tu sa gita ko taqe
tagigala na ona tinoni. Na vivile api sa tei
roiti momoenia tu isa pa podalaina.
12 Ko inara sa vei sa agei qe range mo-
moea na Karisito sa qe vatarasaea sa na
Tamasa ura isa sa vadogoronigita nona
vairoqu beto na ona neqi lavatana jola!
13 Ko agou ba qu vei tugu. Na nongoro
jongana sa na vavakato sosotona sa ule
vanigou na soana vei beto muna taalo. Ko
agou tonai qu nongoria na nongoro isa poni
sa qu rangea sa na Karisito. Ko tonai qu
vasosotoa na Karisito, poni sa sa vanigou
na Tamasa sa na Gagala Tabuna isa sa tei
taringunguti vakolenia tu isa. Ko na Gagala
Tabuna isa sa na vinagigilana na ona tinoni
isa sagou.
14 Ko na Gagala Tabuna taqe tei isongia
tu gita sa na vinagigila mauruna kode tana
teku sosotoa tugu gita sira na sakasava sa
vataringunguti vakole vaniria na Tamasa
tadira na ona tinoni. Ko sa vei sa gita ba
taqe boka vasosoto vatalea sa na veveina
na Tamasa kode mina ruvataria sira nona
tinoni. Aria ko ta vatarasaea sa na Tamasa
isa sa vadogoronigita nona vairoqu beto na
ona neqi lavatana jola!

Na vavara tai Paula

15 Ko pana ginuana sa roiti vei inara
na Tamasa pana miu toa, poni sa podalai
tugu totonai qa nongoronia ara sa na miu
rarange sa lao pana tana Bangara i Jisu beto
ko na miu vairoqu sa lao tadira doru tinoni
tana Tamasa,
16 sa qake koroto paranga jongana
laonigou ara tana Tamasa sagou. Qake
isongo roqu mumanigou ara pana qua
vavara sagou.
17 Pana qua vavara qa tepai ko na Tamada
lavata, isa na Tamasa tana oda Bangara i
Jisu Karisito mina vanigou na Gagala isa
mina vatavagigalagou beto mi vakabere
vanigou sira doru sakasava sa nyorogua
vadogoronigou na Tamasa, ko mu boka
vagigila vatalea agou sa na Tamasa.
18 Ko tonai sa mai tarevanga vakabere
sira na bulomiu poni sa muna boka gigila
vatalea agou sa na sakasava jongadi qu
tasorunia ko qu korapa vera gegeleniria.
Beto muna gigilaria agou sira na isisongo
jojonga poreveveidi sa taringunguti vakole
vaniria ira na ona tinoni na Tamasa,
19 beto ko muna gigila vatalea agou sa ai
lavata ululu jolana vei sa na ona neqi sa kole
pana tadagita taqe vasosotoa isa. Ko isa na
neqi sa tavaroiti pana tadagita api sa kai
muqisi podeke vei tugu na neqi lavata
20 sa varoitia na Tamasa totonai sa vaturu
mulea na Karisito pa mate beto ko sa vato-
qoa keta pa kale matuana ko sa toqo ban-
gara pa noka.
21 Ketakoi sa toqo bangaraniria na
Karisito sira doru gagala qai bangara,
ira sa poredia viva, beto ira na okokoto
babangara. Isa sa ululu jolaniria pana

neqi sira doru isongo poreveveidi pa totoso kopira ko mi kamua na kamua.

22 Ko na Tamasa sa vakoleria pa kauruna na neqi tana Karisito sa doru sakasava beto sa loa laonia tana ekelesia sa na Karisito ko isa sa na batuna doru sakasava.

23 Na ekelesia sa na tinina na Karisito, ko na ekelesia sa na vinaokotona na Karisito beto ko na Karisito sa sa vaokoto vataleria doru sakasava.

2

Na toa koregana

1 Pa totoso qai jola lao pori tonai qu oqoro vasosotoa na Karisito sa sa mate na gagalamiu sagou koko vei quke vatabea na Tamasa beto qu toa pana sela.

2 Pana totoso isa qu toania agou sira na uana ikikeredi pa kasia gusu api ko qu vatabea agou sa na bangara ikikerena sa bangaraniria na gagala ikikeredi pa vavagalo eqa. Na gagala ikikerena api sa sa korapa lalaeniria isa sira na tinoni qaike vatabea na Tamasa sosoto.

3 Perangaina gita doru ba taqe toa vei tugu ira. Taqe toa tutiria na toa ikikeredi pana abana kai muqisi podeke vei sa nyoroguania na tinida, beto taqe roiti laoniria gu sa na roiti ikikeredi isa vei sa nyoroguania na tinida beto na oda roroqu mekada. Ko pana oda toa ikikeredi vevei pira sa taqe talevenia ko tana gosororia tugu gita sira na vinakilasa pana kokora tana Tamasa, vei tugu ira doru tinoni pa kasia gusu ura ira ba qai toa vei tugu isa.

4 Ba na Tamasa isa sa pugelia na vairoqu vaitokai beto sa lavata jola na ona vairoqu sa sa roroqugita,

5 ko totonai tugu sa korapa mate na gagalada pana oda toa sela sa sa mekarai vatoa mulegita tonai taqe vasosotoa na Karisito. Ko pana vairoqu vaialo gu tana Tamasa sa qu taalo sagou.

6 Pana oda somana kole kame tavitia i Jisu Karisito sa gita sa sa mekarai vaturu mulegita ko sa somana vabangaragita tavitia na Karisito pa noka.

7 Sa roiti vei inara sisa, ko mi tadogoro pikata vakabere pana tadira doru sasae tinoni doru totoso sa nona vairoqu vaitaleosae lavata sake boka tapada sau. Nona vairoqu lavata isa sa sa vadogoronigita na Tamasa pana tai Jisu Karisito.

8 Pana ona vairoqu vaialo gu sa alogou na Tamasa sagou tonai qu rangea na Tamasa. Ko na inaalo qu tekua sa nake vuana na miu popodeke jongadi, goto na vaivana gu tana Tamasa.

9 Sake koko lame vei pana roiti jongadi tamugou sapi, ko kepore kai tinoni mina paparanga vatarasae mulenia mekana.

10 Na Tamasa sa roiti veinigita pira sa gita, ko pana oda somana kole kame tai Jisu Karisito sa vapodakanigita ko ta toaniria na roiti jongadi sa vanaqiti vakole vanigita na Tamasa ko tana roitiniria sau.

Na vaibule sa roitinia na Karisito

11 Ko mu roqu vakoititia sa pana totoso qai jola lao pori sa qu podo tinoni karovomiu ko qai doro vagoregou ko qai gigigalanigou <<Na tinoni quke tapobe>> ira na tinoni Jiu sagou; goto ira na Jiu qai dogoro mule veiniria mekadi na tinoni tapobedi, ba nake pana limana na Tamasa goto pana limadi gu na tinoni qai tapobe sira.

12 Pana totoso isa sa quke isongo gigilai tugu agou sa i sei sa na Karisito, beto na tinoni gotomiu ko quke somana pana bubutu Izireli, ira na tinoni taviledi tana Tamasa. Quke somana isongoria agou sira na vinaego tana Tamasa qai lame vei pana ona taringunguti. Qu suvere kole nyunyalamiu gu ko quke gigilai na veveina na toa jola beto quke gigilai na Tamasa pana miu toa pa kasia gusu.

13 Ko pa totoso qai jola lao pori sa qu sou pana tana Tamasa sagou ba kopira sa qu tavatata lame tana Tamasa pana orunguna na Karisito.

14 Ura na Karisito mekana sa vaibulenigita ko sa vakai puku tinoniria sira na tinoni Jiu beto ira na tinoni karovodi beto pana tinina sa jegara palenia isa sa na vaikana, isa na toba sa vaipikatainiria ira karu puku tinoni aipira,

15 na Vavanau tavitiria ira na ona garunu beto ira na ona vinaturu sa vanogoto palea, ko na dia somana tana sa sa vapodakaniria kai puku tinoni koregana isa sira karu goto tinoni pira ko sa roitinia isa sa na bule.

16 Ko na korosi tana Karisito sa piaria sa na vavaikana tadira karu ko sa vaibuleniria sira karu puku tinoni pira beto sa mekarai toni laoniria pana tana Tamasa.

17 Ko sa lame taraenia na Karisito pana tamugou na tinoni karovomiu beto pana tadira na Jiu sa na nongorona na bule api. Perangaina agou na tinoni karovomiu sa qu sou tana Tamasa goto ira na Jiu sa qai tata, ba kopira sa qu kame gu sagou.

18 Ko tonai taqe somana kole kame tavitia na Karisito sa gita karu puku tinoni pira sa taqe boka tome lao tana Tamada pana kai Gagala Tabuna sa gita.

19 Ko sa vei inara sa, agou kopira nake tinoni gotomiu beto nake tinoni karovomiu, goto kopira qu somana tavitiria gu ira na puku tinoni tana Tamasa beto qu somana pana ona tatamana.

20 Ko agou ba qu kai muqisi podeke vei tugu na ruma sa tavaturu pa kokovana qai

vatoqoa ira na tinoni tagarunudi beto ira na tinoni kokorotai, ko na Karisito mekana sa na patu poreveveina jola sa patubiti vamauria na ruma.
21 Ko isa sa aru vaikamu vamauria sa na ruma doruna ko sa turu sae ko mina kai zelepade madina tana Bangara.
22 Pana miu somana kole kame tavitia na Karisito sa agou beto ira doru sa qu korapa tugu taaru vaikamu pana roitina na susuverena ketakoi sa suvere na Gagalana na Tamasa.

3

Na roiti ti Paula tadira na Tinoni Karovodi

1 Ko tonai qa dogoro laoia ara sa na vaibule sa roitinia na Karisito, poni qa vavara tokanigou sara Paula. Ara sa qa roiti tokanigou agou na tinoni karovomiu ko qa tapiu talenia na Karisito i Jisu.
2 Sa sosoto jola sa qu tei nongoronia tugu agou sa na Tamasa sa ianisiu ara sa na roiti vareregena na ona vairoqu vaialona api ko ma tokanigou ara sagou sau.
3 Na Tamasa sa vatadogoronia beto sa vakabere vanisiu ara sa na gigalai golomona api. Qa koni kutia gu ara sa na veveina api
4 ko vei muna tiro vataleria sira na paranga qa kutiria aipira sa kode muna boka vakoinonoa sisa vei sa vagigalainisiu ara na Tamasa. Na gigalai golomona api sa qa dogoro vakaberia pana tana Karisito.
5 Pana tadira na sasae tinoni qai jola lao pori sa sake ule vakaberenia isa pana tadira na tinoni sa na gigalai golomona api. Goto kopira sa sa tei vavotu vakaberia tu na Gagala Tabuna pana tadira na ona tinoni tagarunudi beto tadira na tinoni kokorotai tavamadidi.
6 Ko na gigalai golomona isa sapi: tonai qai vasosotoa na nongoro jongana poni sa ira na tinoni karovodi sa qai somana isongo tavitiria ira na Jiu sa na mana, ko ira na tinoni karovodi sa qai tapoja kai tini tinoni tavitiria ira na Jiu beto qai somana tekua tugu ira sa na taringunguti tana Tamasa na veveina na inaalo sa lame vei tana Karisito.
7 Ko ara qa nabulunia sa na nongoro jongana api ura na Tamasa sa vanisiu na ona vairoqu vaialona, ko na vaivana api sa sa vanisiu tonai sa vanisiu na ona neqi sa korapa roiti pana taqu.
8 Ara sa kepore na veveiqu ko qa kole gore pana kauraidi sosoto ira doru tinoni tana Tamasa. Ba na Tamasa sa vanisiu ara sa na roiti api ko qa vavakatonia ara tadira na tinoni karovodi sa na nongoro jongana sa lavata jola ko sake boka tapada. Ko na nongoro jongana api sa na veveina na Karisito.
9 Ko na roiti sa vanisiu isa sa ara mana vakabere vaniria tugu vei ira doru tinoni sa na vinareregena na gigalai golomona tana Tamasa. Na Tamasa, isa sa vapodakaria doru sakasava, sa vapaea pana tadira na sasae tinoni qai jola lao pori sapi.
10 Ko kopira mina tagigila pana tadira na okokoto bangara beto na okokoto neqi pa noka sa na gigalai bobokana tana Tamasa. Ko tonai mai dogoria na ekelesia poni sa mai dogoro vakaberia ira sa na gigalai bobokana tana Tamasa.
11 Ko inara sa roiti vei sa na Tamasa ura isa tugu sa na ona nyorogua kole jolana pa popodalaina ko na ona nyorogua isa sa sa vagore votua pana roiti sa roitinia i Jisu Karisito na oda Bangara.
12 Ko tonai taqe somana kole kame tavitia isa beto taqe rangea isa, poni sa taqeke matagutu lao pa moena na Tamasa tonai taqe vavara sa gita ura taqe gigila vataleaoda sa isa mina nongorogita.
13 Ko sa vei sa, qa tepa vivitigigou ara sagou, ko muke munyalania agou sa na ginuana vei qa korapa gosororia ara sira na tapata tonai qa korapa tokanigou sagou. Ura qa gosoro taleni vitigi ara sa isa vei beto qu taalonia agou.

Na vairoqu lavata tana Tamasa

14 Ko tonai qa doro laoria ara sira na roiti sa roitiniria na Tamasa aipira poni sa qa toqo sori tutungu pa moena na Tamasa ko qa vavara lao tana sara.
15 Na Tamada gu isa sa vaniria na isongo sira doru pupuku tinoni pa noka beto pa peso.
16 Qa tepa lao sara pana tana Tamasa isa sa isongoria na mana poreveveidi jola ko mi vanigou na ona neqi qau. Ko na ona Gagala Tabuna sa mi vaneqiria na bulomiu.
17 Beto qa tepai tugu vei ko na Karisito mi kole pa bulomiu pana miu rarange, ko mu bagere vatale beto mu turu vamauru pana toa vairoqu.
18 Ko agou beto ira doru tinoni tana Tamasa sa mu mekarai doro vakaberia sa ai podeke revatana, na kakasana, na ululuna, beto na korina vei,
19 beto ko mu boka gigila vatalea agou sa na vairoqu lavatana jola tana Karisito isa sake boka tapada kamu. Ko tonai muna gigila vatalea agou sa na vairoqu tana Karisito poni sa muna tavapugelenia agou sa na toa pugelena sosoto tana Tamasa.
20 Na ona neqi sa korapa roiti pana toa tadagita sa na Tamasa ko sa boka tamo vasosoku lame vanigita, soku jolania vei taqe tepai babi taqe kole roroveria gita.
21 Na Tamasa isa sa mi tavatarasae pana ekelesia beto pana toa tutina na Karisito pa

doruna na totoso ko mi kamua na kamua. Agua.

4

Na kole kame sosotona

1 Ko sa vei sa, ara tugu na tinoni qa tapiu
ura qa nabulunia na Bangara sa qa paranga
vaneneqigou sagou sa sorugou na Tamasa
ko mu toania sa na toa sa jongana beto sa
garo pana dodogoro tana Tamasa tonai sa
kukugou.
2 Mu suvere vaiketai mulenigou, vajon-
gana lao tadira na goto tinoni, beto mu vera
vamomoso. Mu roroquria na goto tinoni
ko muke gona paleniria tonai maike roroqu
vei ao.
3 Na bule sa sa vaipuku tarinigou agou.
Ko mu popodeke vivitigia ko mu kopu vatal-
enia sa na toa kole kame sa vanigou na
Gagala Tabuna.
4 Kame gu sa na tinida ketakoi taqe tapiu
vaikamugita beto kame gu sa na Gagala
Tabuna sa somana tadagita, kai muqisi
podeke vei tugu kame gu sisa na toa jola
qu takukunia ko qu korapa verania muna
tekua agou.
5 Kame gu sa na Bangara taqe vatarasaea,
kame tugu sa na rarange sa lao tana Karisito
beto kame gu sa na ginuana na paputaiso
taqe tekua.
6 Kame gu sa na Tamasa na Tamada gita
doru. Ko na Tamasa isa sa bangaraniria
doru tinoni, sa sa roiti pana tadira doru
tinoni beto sa kole somana pana tadira doru
tinoni.
7 Ba gita doru sa taqe okoto taiania sa na
vaivana. Na Karisito sa tei okoto vanigita tu
pana padana tugu na ona vairoqu lavata.
8 Ko na veveina alepi sa pira sau sa na
Kukuti Tabuna, <<Totonai sa kesa sae pa
nulu vavagalo, sa toni saeniria isa sira soku
tinoni sa vakilasaria, beto sa okoto ianiria
na vaivana sira na tinoni,>> sau.
9 Ego na sa na ginuana sa <<sa kesa sae>>
saunia isa? Na paranga pira na ginuana sa
tonai sa oqoro kesa sae poni sa gore lagere
mai tu pa puruna sosoto na peso sisa.
10 Ko isa tugu na tinoni sa gore lagere sa
sa kesa sae jolaniria doruna na oka, ko isa
sa pugelia doru eqa.
11 Ko isa tugu mekana sa vaniria na
vaivana sira na tinoni ko kaki sa na tinoni
tagarunudi, kaki na tinoni kokorotai, kaki
na tinoni qai lekogo vavakatonia na non-
goro jongana, beto kaki na pasita beto na
tinoni vaivagigalai.
12 Sa valameria isa sa na vaivana ko na
tokadi ira na tinoni tana Tamasa ko mai
aruria sira na roiti ninabulu, ko mi tavaneqi
sa na ekelesia isa na tinina na Karisito.
13 Ko gita doru sa tana mekarai kamua sa
na ia taqe kame pana oda rarange beto pana
oda gigalaina na Tuna Tamasa. Beto ko
tana tinoni matuada pana rarange sa gita,
beto tana kamua sa na toa pugelena tana
Karisito.
14 Ko tonai sa tanake kole qoriro gojo
vei na koburu pana oda vinasosoto, beto
tanake vei na vaka sa pogoso lao lamenia
na ololobagea beto sa vavidulai lao lamea
na gavadi ira na vaivagigalai seladi tadira
na tinoni sesekedi. Ira na tinoni pira sa qai
rove vavoturia soku roiti ikikeredi ko qai
toni vapiruria sira na tinoni.
15 Ba gita ta vavakatonia beto ta toania
pana vairoqu sa na sosoto, beto pa dorudi
na oda uana gita ta ijoko sae tana Karisito,
isa na batuna na ekelesia.
16 Ko na Karisito sa mekarai aru tamana
vamaururia ko qai mekarai vavaigosorai
vatale pana vavaijokele sira doru okokoto
kokobu tini. Ko tonai qai okoto roiti vatale
sira doru kokobu tini pira, poni sa toa vatale
sa doruna na tini beto sa vaneqia mekana
pa vairoqu.

Mu toania na Toa Koregana

17 Ko sa vei sa pana isongona na Bangara
sa ara qa parangagou ko mu loaria agou
sira na toa tadira na tinoni karovodi, ira sa
kepore na roqudi
18 beto sa pupugu na roqudi ko qaike
dogoro gigilai sa isa vei sa jongana. Qaike
isongia ira sa na toa sa valamea na Tamasa,
ura qaike nyorogua vainongoronia ira sa na
tuvisi beto qai vapatua na bulodi.
19 Kepore sosoto sa kai kea ikete bai vagig-
ilai tonai qai roitiniria sa na toa ikikeredi,
beto qai gona laonia pana uana bosidi sa na
dia toa ko qaike aru muleniria mekadi pana
doru roiti lulasadi.
20 Ba agou sa nake inara sa vei sa na toa
qu gigilai pana vaivagigalaina veveina na
Karisito.
21 Qu tei nongoriamiu tu agou sa na
Karisito beto pana miu tutina isa sa qu tei
tavavanaunia tu agou sa na sosoto sa kole
pana tai Jisu.
22 Ko mu ulu loa palenia agou sa na toa
leluna qu tutiria pana totoso qai jola lao
pori. Na toa leluna isa sa ngangulugou beto
sa toni vapirugou pana nyonyoroguania na
roiti ikikerena tana kasia gusu.
23 Mai tavalioso beto sira na bulomiu beto
na roqumiu ko mai tavakorega.
24 Na toa koregana sa nyoroguania na
Tamasa sa sa podaka votu pana toa tuvisina
beto na toa madi sosotona. Ko agou sa mu
toania sa na toa koregana isa.
25 Ko sa vei sa mu loaia na seseke ko agou
doru sa mu okoto paranga laonia gu sa na

4:8 Kera Vinatarasae 68.16.

sosoto pana tadira na tavitimiu, ura gita doru sa na okokoto kobuna kai puku tinoni gu.
26 Vei bu tagigiri sao sa mu kopunia ko mike toni valaogo pana sela sa na mua kokora. Beto muke vakamunia na suvuna na tapo sa na mua kokora,
27 ko muke vamalumu vania kai iqo peki totoso ko mi toni vapirugou sa na bangaradi ira na tomate ikeredi.
28 Na tinoni sa ikiko sa mi beto iko, goto mi pavu talenia tu na varoitiria na limana mekana pana roiti jongana ko mi boka tokania mekana beto ira na tinoni vaivasevidi.
29 Muke vavukele gobororia sira nake paranga jongadi beto nake garodi ko bai tavavukele, goto ira gu na paranga qai boka vaneqiria na tinoni ko sa vajonganai na susuvere sa mu vavukeleria. Mina vei sa kode muna tokaniria sira mai nongorogou.
30 Ko muke vatakulangia sa na Gagala Tabuna tana Tamasa. Ura na Gagala Tabuna isa sa na vinagigilana na ona tinoni na Tamasa beto ko muna takopu vasare sagou ko tinganai mina kamua na rane tonai muna taruvata.
31 Mu loa paleria sira na toa kokora pa bulomiu, nake tatavaraguania na goto tinoni, na tagigigiri goboro, na vavaipera paranga, na poja vivikereria na goto tinoni beto doru toa vaiikikerai.
32 Goto mu roitinia tu na jongana sa tadira na tinoni, mu vadogoroniria na toa vairoqu, beto mu vaivataleosae, kai muqisi podeke vei na Tamasa ba sa taleosonigou tugu pana miu kole kame tavitia na Karisito sagou.

5

1 Ko sa vei isa sa mu doro tutia na uana tana Tamasa, ura na ona koburu sa roroqu vivitigigou isa sagou.
2 Ko na vairoqu sa mi gaitia sa na miu toa, kai muqisi podeke vei na Karisito sa roroqugita ko sa vania na ona toa mekana pana laedagita. Ko isa sa na vaivana beto na vavakukuvu sa umanga jonga ko sa vaqerai na Tamasa.

Mu loaria na toa ikikeredi

3 Sake doro pada ko mai kole pana tamugou sira roiti vabosi beto doru toa sa vei na toa manugu babi na toa nyonyoroguania nona sakasava na goto tinoni, ura na tinoni tana Tamasa sagou.
4 Beto sake pada tugu sa agou muna paranga vabosi, na paranga goboro beto na pojaria na paparanga qera bosidi sagou. Goto mu paranga jongana laonia tu agou pana tana Tamasa sira na mana sa tei vanigita tu isa.
5 Mu gigila vatalea sa na vaivagigalai api, ira na tinoni qai roroiti vabosi, babi qai toania na toa manugu babi ira qai doro seinia sakasava ta goto tinoni, sa maike tekua sa na iadi pana binangara tana Karisito beto tana Tamasa. Na toa seinia sakasava ta goto tinoni sa sa vei na toa vavatarasae tamasa seseke.
6 Mu kopunia ko muke loposoniria sira na paranga sesekedi tadira na tinoni sesekedi. Ura pana dia roiti ikikeredi pira sa mai gosoria ira na tinoni maja paranga sa na vinakilasa tana Tamasa.
7 Ko agou muke suvere vaisomanai pana tadira na tinoni qai vevei inara.
8 Perangaina na tinoni rodomo sagou, ba kopira na tinoni pa kabere tu sagou ura qu gigilai na Bangara. Ko sa vei sa mu toa vei na tinoni sa suvere pana kabere sagou.
9 (Ura na vuana na toa suvere pa kabere sa sa tadogoro pana doru uana jongadi, na tuvisidi beto na sosotodi.)
10 Ko tonai muna suvere pana kabere poni sa muna vajonganai sa isa vei sa vaqerai na Bangara.
11 Ko muke somananiria na roiti rodomodi kepore na vua jongadi, goto mu uduku votunia tu pa kaberena sa na dia roiti ikikeredi.
12 Ura sa vaivakea jola tugu na kole vaivavakatoniria sira na toa qai roiti golomoniria na tinoni pira.
13 Ba totonai tu qai tauduku votu pa kabere sa doru sakasava, poni sa sa bola votu sa na vagisodi sosoto.
14 Ura doru sakasava sa sa vabola voturia na kabere. Inara sa vei sa qai paranga sira kaki, pira qarigu, <<Mu dorava sao na tinoni qu korapa puta, beto mu turu mule pa mate, ko na Karisito mi vatolanganigo na kabere,>> qarigu.
15 Ko sa vei sa mu suvere vainongoro vatalenia na miu toa susuvere. Muke toa vei ira na tinoni rururadi, goto mu suvere vei tu ira na tinoni tavagigaladi.
16 Mu aloria sira na totoso ura qai korapa ikeredi sira na rane pira.
17 Ko sa vei sa muke suvere vei ira na tinoni duduvilidi, goto mu gigila vatalea tu sa isa na roiti sa nyoroguania na Bangara ko muna roitinia agou.
18 Muke buku vadigerenigou na vaini, ura na toa vei isa sa kode mina ngangulugou; goto mu tavapugelenia tu agou sa na Gagala Tabuna.
19 Mu kole vaivavakatoniria sira na kera vinatarasae, na kera lotu, beto na kera tabuna; beto muke aru mulenia na bulomu tonai mu vatarasae na Bangara pana kera beto na kera vinatarasae.

4:26 Kera Vinatarasae 4.4; Jekopi 1.19-20.

20 Beto pana korapana na isongona na oda Bangara i Jisu Karisito mu paranga jongana laonia doru totoso tana Tamasa na Tamada sira doru sakasava taqe gosororia.

Na vavanau pa toa tamabaragoso

21 Ego mu vaituti viketai lao lame pana miu toa pangagana na Karisito.

22 Agou na iviva rereko mu tuti vaiketeria sira na marenemiu vaitoto vei tugu qu tuti veinia na Bangara.

23 Ura pana toa tatamana na marene sa na batuna na rereko kai muqisi podeke vei tugu na Karisito sa na batuna na ekelesia, beto ko isa tugu mekana sa aloa sa na ekelesia isa na tinina mekana.

24 Ko kai muqisi podeke vei na ekelesia sa tuti viketai tana Karisito, poni sa agou na iviva rereko ba mu tuti veiniria tugu pana doru soana sira na marenemiu.

25 Agou na iviva marene mu roroquria sira na maqotamiu kai muqisi podeke vei tugu na Karisito sa roroqu veinia na ekelesia ko sa vaivanania na ona toa mekana.

26 Sa vania na ona toa mekana sisa ko sa vamadia pana ona paranga sa na ekelesia tonai sa tavalioso pana ona sela kai muqisi vei tugu na kolo sa boka valiosia sa na tinina na tinoni.

27 Ko na Karisito mekana mina isongia sa na ekelesia sa bata jonga, sake paji, sake kolea na opopu babi kaki sela, goto mina lioso beto kepore kai sela mina tajutunia.

28 Ko sa tuvisi gu sa ira na iviva marene mai roroqu veinia qai roroqua na tinidi mekadi sira na maqotadi. Na marene sa roqua na maqotana sa sa roqu mulenia tugu mekana sisa.

29 Taqe gigilaioda gita sa kepore sa kai tinoni bike tavaraguania sa na tinina mekana, goto sa vatetekua beto sa kopu vatalenia tu, kai muqisi podeke vei tugu i Jisu sa kopu vatalenia na ekelesia.

30 Taqe gigilai gita sa roiti vei pira sa na Karisito ura gita sa na okokoto kobu tinina gu isa.

31 Ko sa vei sa pira sau na Kukuti Tabuna, <<Sa vei sa mina loai na tinana na tamana sa na marene ko mina suvere tavitia sa na maqotana, ko ira karu sa mai suvere kame,>> sau.

32 Kai gigalai golomona sa kori sa sa kole pana paranga api. Ko isa qa pojai ara sa na veveina na Karisito beto na ekelesia sa saunia isa.

33 Ba agou ba sa uligou tugu sa na paranga api. Ko sa vei sa na iviva marene mi roroqu veini na tinina mekana sa na maqotana, beto na iviva rereko sa mi pangagania na marenena.

6

Ira na koburu beto na tinadi na tamadi

1 Agou na koburu, sa mu vataberia na tinamiu na tamamiu pana toa tutina na Bangara, ura isa sa na tuvisi.

2 Na garunu tana Tamasa sa pira sau, <<Mu valavataria na tinamiu na tamamiu,>> ura isa sa na garunu momoe sa kolea na taringunguti jongana, ko na taringunguti isa sa pira sau,

3 <<Ko vei sa muna toa vatale beto muna toa vakakasa pa peso,>> sau.

4 Agou na tamadi na koburu, muke vavatagigiriria sira na tumiu. Goto mu toni vataleniria tu pana vaivagigalai tuvisina beto pana vavanau tana Bangara.

Ira na pinausu beto ira na bangara

5 Agou na pinausu, sa mu vataberia ira na tinoni qai bangaranigou, ko na miu vinatabe mi tavitia na pangaga beto na matagutu. Beto mu vatabe pana miu roroqu sosotona kai muqisi podeke vei tugu bu korapa roiti vania na Karisito.

6 Nake pana totoso gu mai korapa dogoro kopunigou ira na miu bangara sa mu roiti. Muke vaqera tinoni gu pana miu roiti. Goto na pinausu tana Karisito sagou ko mu roitinia pana miu roroqu sosotona sa isa vei sa nyoroguania na Tamasa.

7 Mu nabulu qeqera kai muqisi podeke vei qu korapa nabulunia nake tinoni gu goto na Bangara tu.

8 Mu vakoinonoa agou sa na veveina na Bangara mina vaokotoniria na pinia sira na tinoni pana dorudi na dia roiti jongadi. Ko bi na pinausu babi na tinoni taruvatana tu ba kode mina dogoria tugu isa sa na dia roiti jongadi.

9 Beto agou na bangaradi ira na pinausu, sa mu vadogoroniria tugu na uana jongana beto mu nogoto siru gegeretanaria sira na miu pinausu. Mu vakoinonoa sapi: agou beto ira na miu pinausu sa kame gu na miu Bangara pa noka ko na Bangara isa sake boka totoka kalenia kame tonai sa vaipitu.

Na vaipera pana toa

10 Ego pana vinaokotona sa, agou mu pasusu vaneqi lao tana Bangara beto pana ona neqi lavatana jola.

11 Mu vasaeria sira doru sakasava vaipera tana Tamasa, ko mu boka turu vangajuria sira na boko vinaturu ikikeredi tana bangaradi ira na tomate ikikeredi.

12 Ura nake tinoni sa koleria na masa na orungu sa taqe rajaria gita, goto ira tu na okoto babangara na okokoto neqi, na gagala ikeredi qai bangara pa kasia gusu pana totoso rodomo pira, beto ira na gagala ikeredi pa vavagalo eqa.

5:31 Popodalaina 2.24. **6:3** Votu 20.12; Vavanau 5.16; Matiu 15.4.

13 Ko sa vei isa sa mu vasaeria sira doru
sakasava vaipera tana Tamasa, ko mu boka
turua na mua tuturuna pana rane ikeredi
beto tonai mina jola sa na vaipera poni sa
muna korapa tugu turu varenemiu sagou.
14 Ko vei sa mu turu ko mu doko vamau-
runigou vei na beleti sa na toa sosotona,
beto mu vasae veinia na poko sa susuqutia
na raraqomiu sa na uana tuvisina.
15 Mu soba veinia na buti vaipera pana
nenemiu sa na vanaqitina ko muna varere-
gia na nongoro jongana veveina na bule
tana Tamasa.
16 Doru totoso mu pogoso veinia na naqe
sa na miu rarange lao tana Tamasa, ko na
rarange isa sa muna boka taleniria sira na
tupi vuvurungudi tana isa na kutana niker-
ena.
17 Mu teku soba veinia na tarapae vaipera
pana batumiu sa na vinasosotona qu tei
tekua tu agou sa na inaalo tana Tamasa,
beto mu arua ko mu varoitia sa na paranga
tana Tamasa isa na benete tana Gagala
Tabuna.
18 Doru sakasava aipira sa mu vatavitinia
na vavara beto na tetepa lao tana Tamasa.
Doru totoso mu vavara pana vaitoni tana
Gagala Tabuna. Ko vei beto muna boka roi-
tinia agou sa vei isa sa muke suvere muma
beto muke koroto vavara tokaniria sira na
tinoni tana Tamasa.
19 Ara ba mu vavara tokanisiu tugu, ko na
Tamasa mi vanisiu na paranga mana pojai
totonai mana paranga lao tadira na tinoni,
beto make tamatari sa tonai ma vakaberia
na gigalai golomona sa kole pa nongoro
jongana.
20 Ura na nongoro jongana tugu isa sa qa
turu toqonia ko qa tapiu talenia ara. Mu
vavara tokanisiu, ko ma paranga vaneqinia
ara sa isa vei sa pada ko mana ule votu
veinia sa na nongoro jongana.

Na Vinabebetona na leta

21 Qa nyoroguania ko agou ba mu gigi-
laria sira doru vavakato veveiqu ara beto
na qua roiti. Ko kode i Tukikosi tu mina
ule vanigou sira doru vavakato ira. Isa
sa na tavitida qe qerania beto kai nabulu
tarangena pana roiti tana Bangara.
22 Ko sa vei isa sa qa korapa garunu laonia
ara tamugou sisa, ko mi vaneqia na bu-
lomiu tonai mina vavakato vanigou sa na
veveimei agei.
23 Mai kole somana tamugou na tamatasi
tana Karisito sa na bule beto na vairoqu
sa tavitia na rarange qai lame vei tana
Tamasa na Tamada beto na oda Bangara i
Jisu Karisito.
24 Na vairoqu vaialona mi somana kole
jola tamugou dodoru qu roroqua na oda
Bangara i Jisu Karisito.

Pa Pilipae

Na Popodalaina na Leta

1 Ara Paula beto i Timote, agei karu na
nabulu tai Jisu Karisito.
Na leta api sa qa valaoa tadira doru tinoni
tana Tamasa qai tutia i Jisu Karisito, beto
tadira na tinoni kopu beto ira na tinoni
vaitokai pa ekelesia pa Pilipae.
2 Na vairoqu vaialona beto na bule tana
Tamasa na Tamada beto na Bangara i Jisu
Karisito mi kole somana tamugou.

I Paula sa vavara vaniria ira pa Pilipae

3 Ara qa paranga jongana jola lao tana
qua Tamasa pana doru totoso tonai qa gi-
galagou sagou.
4 Pana doru qua vavara sa qa tetepa
vanigou sagou doru. Qa tetepa taviti qera
5 ura podalai tugu pana rane momoe qu
vasosoto ko sa kamua kopira sagou qu kole
somana tokanisiu ara pana vareregena na
nongoro jongana.
6 Ura qa vasosoto vatalea ara sa api, na
Tamasa isa sa podalainia na roiti jongana
tamugou sa isa kode minake beto roitinia sa
na roiti jongana isa tinganai ko mina kamua
na rane mule lame tai Jisu Karisito.
7 Qa isongogou pa buloqu ara sagou
doru, ko na tuvisina tugu mana roroqu
vaporeveveinagou api ara sagou. Ko bi
vei pana qua tapiu pa ruma vaipiu kopira
babi pana qua nanaqenia beto na paranga
vamaurunia na nongoro jongana, sa agou
doru qu somana tokanisiu ara pana roiti
tana Tamasa.
8 Na Tamasa sa gigila vatalesiuona sa ara
qa roroqu vivitiginigou na bulo vairoquna
na Karisito Jisu sagou.
9 Ko isa qa vavarania ara sa api: na miu
vairoqu beto na miu roquna na Tamasa sa
mike koroto pugele nyonyoania na gigalai
pugelena beto doru roroqu tavagigaladi.
10 Ko mu boka viloto vaegoa agou sisa sa
vavagua jola, ko mu lioso beto muke tajutu-
nia kai sela pana rane mule tana Karisito.
11 Totonai sa muna tei tavapugelenia tu
na vuana na tuvisi- isa na vua sa lame vei
ti Jisu Karisito, ko na vua mina vabangaria
beto mina vatarasaea sa na Tamasa.

Na toa sosotona taqu sa na nabuluna gu na Karisito

12 Ego qa nyoroguanigou ko mu gigilai
agou, ka visa tavitiqu, sa na tapata qa
gosororia ara sa qaike suqutia goto qai toka-
nia ko qai vareregia tu sa na nongoro jon-
gana.
13 Ko sa tagigila tadira doru tinoni sadere
pana ruma tana kuta bangara beto tadira
doru tinoni pa gugusu lani sa na ginuana
qa tapiu ara sa ura ara qa nabulunia na
Karisito.
14 Beto ko na motadi ira na tavitiqu qai
tutia na Bangara sa qai tavaneqinia sa na
tapiu taqu, ko kopira sa qai varenenia beto
qaike pangongoronia sa na ovelainia na
paranga tana Tamasa.
15 Sosoto, ira kaki sa qai tarae vevelania
na Karisito pana uana kokono beto na vaip-
ipiarai, goto ira kaki sa qai taraenia sa na
Karisito pana nyorogua jongana.
16 Ira qai tarae pana vairoqu sa qai gigilai
sa ara na Tamasa tu sa udukunisiu sa na
roiti nanaqenia na sosotona na nongoro
jongana.
17 Ira qai taraenia na Karisito pana uana
kokono, nake uana liosona, sa qai vei ko
mai vatamo vanisiu na tapata ara tonai qa
korapa pa ruma vaipiu qarigu.
18 Ko na sa na jongana sa vavotua sa vei
inara? Pira gu sa vei: ai tu soana veveina
sa taroiti sisa, bi pana uana ikikerena babi
pana tuvisina, ba na poreveveina gu sa na
Karisito sa tatarae, ko isa sa qa qerania ara.
Ko, e, mana qera sara,
19 ura qa gigila vatalea ara sa isa qa gosо-
ria ara sa kode mina vua votunia na inaalo
taqu ura agou qu vavara tokanisiu beto na
Gagala i Jisu Karisito sa tokanisiu.
20 Na qua kuta nyorogua lavata gu, sa ke-
pore kai sa ma roitinia vei ko ma tavakeania
sara. Ko kopira beto vei tugu doru totoso
sa maneke isongo matagutu paranga, ko vei
ba toa lalaoqua ba vei ba mate poni sa na
Karisito sa mina tavalavata pana qua toa
qau.
21 Ura taqu na toa sa na Karisito, beto na
mate sa sa pore vuana.
22 Ba vei mana toa lalaoqua pana toa tini
sara, poni sa kode mina boka vua na qua
roiti nabuluna na Karisito. Ko qake gigilai
sa isa mana vilea.
23 Ara qa tabako pana vaikorapaidi ira
karu nyorogua aipira. Qa nyorogua vivitig-
inia ko ba taloaqua pana toa tini api ko ba
lao suvere tavitia na Karisito ura isa sa sa
jongana jola qau.
24 Ba vei mana toa mutu pana toa tini api
sa kode mina poreveveina jola sa tamugou
qau.
25 Ko qa vasosoto vataleaqua sa api, ko qa
gigilai sa kode manake taloa. Kode mana
kole tugu suvere tavitigou agou doru, ko ma
tokania na ijoko sae pana miu toa ko mu
qeqera pana miu rarange.
26 Ko tonai ma lame kamugou mule
ara, poni sa na miu qeqeranisiu ara mi
pugele nyonyoa votu pana miu tutina i Jisu
Karisito.
27 Isa sa poreveveina jola sa mu toania
na uana sa doro garo pana nongoro jon-
gana tana Karisito. Ko vei ba lame do-

gorogou ba bake suvere tavitigou goto ba nongoronigou, ba mana gigilai ara sa agou qu turu vamauru pana kai gagala beto pana kai nyorogua qu mekarai vaisori vamauru pana vinasosotona na nongoro jongana,
28 beto ma nongoronigou sa quke matagutu ukuniria sira qai kanagou. Api sa na vinagigila sa mai tapipiara sira goto agou sa kode muna taalo, ko na Tamasa tu mina vagore votua sapi.
29 Ura agou tu sa tei vanigou tu na Tamasa sa na vaivana nabuluna na Karisito, ko nake mekana vei ko muna vasosotoa gu sisa goto muna somana gosoro talenia tugu vei na vitigi sisa.
30 Qu korapa gosororia agou sa ira tugu na tapata perangana qu batiria qa tomeria ara beto ko kopira qu nongoroniria mutugu qa gosororia ara.

2

Na Karisito na Bangara

1 Ko na tutina na Karisito sa vaiovulu, na vairoqu tana sa vamanotogou, na Gagala Tabuna sa vavaburogou, beto qu isongia sa na vairoqu pa bulo beto na roroqu nyorogua vaitokai.
2 Ko sa vei sa kopira mu mekarai pana roroqu jongana, mu isongia kai vairoqu, mu mekarai pana nyorogua tuvisina beto mu kame pana rorove, ko mu vaokotia sa na qeqera taqu.
3 Muke roitinia kai sa pa uana muino babi pana uana vavalavatai goboro, goto pana soana viketai sa ira tu na goto tinoni sa mu roroqu vaporeveveina jolanigou mekamiu.
4 Nake miu nyorogua gu mekamiu sa mu kole doro kopunia, goto na nyorogua tadira na goto tinoni tugu vei.
5 Isa mu isongia pana miu roroqu agou sa na uana api isa sa tei isongia tu na Karisito i Jisu.
6 Isa sa isongia na tinamasa tana Tamasa,
ba sake doro seinia ko bi aru tamania isa
sa na mekarai kame tavitia na Tamasa.
7 Goto sa vakokoba mulenia mekana,
ko sa tekua isa sa na uana ninabulu tana nabulu.
Ko sa peluku vei na tinoni,
ko sa tabata vei tugu na tinoni sisa.
8 Sa vaikete mulenia mekana sisa
ko sa tuti viketai kamua na mate-
e, isa na mate vaivakeana pa korosi!
9 Ko sa vei isa na Tamasa sa ovulu saenia pa nulu vavagalo sisa,
beto sa vania na isongo sa ululu jolaniria doru isongo.
10 Ko pana valavatana na isongona i Jisu,
sa mai kokopo gore todongo vatarasae sa ira doru pa noka, ira pa kasia gusu,
beto ira pa kauruna na kasia gusu,
11 beto ira doru mai ule votunia
sa na Bangara si Jisu Karisito marigu.
Ko mina tavatarasae sa na Tamasa na Tamada.

Mu tolanga vei na seru pana kasia gusu

12 Ko sa vei sa, ka visa qua baere jonga, agou sa doru totoso qu vatabe, nake kilu mekana gu tonai qa suvere ara goto kopira tugu vei totonai qake korapa suvere tavitigou ara, ko mu roiti votunia na miu inaalo pana miu vaiketai beto pana matagutu.
13 Ura na Tamasa tu sa isa sa korapa roiti tamugou ko mu nyoroguania beto mu boka roitinia na ona nyorogua jongana.
14 Doru miu roiti mu roitiniria sa muke vatavitiniria na ququmi beto na vaitoke,
15 ko muke tajutunia kai sela beto mu suvere lioso vei na koburu liosodi tana Tamasa. Ira na sasae tinoni api qai tuturu duduvili beto qai lulasa, ko tadira na tinoni aipira sa agou mu tolanga vei na seru pana kasia gusu.
16 Mu aru alakania na paranga toana. Ko muna vei agou sa, ara mina koleona na qua ginugua ko mana kemaranigou sagou tonai mina mule lame na Karisito. Ura kode mina tabata votu tonai sa ara qake abutu vanyata beto qake pavu tale goboro.
17 Ba nake savana ara vei mana tavuva vei na kolo vavakukuvuna pana vavavakukuvuna beto pana roiti nabulu isa sa vuania na rarange tamugou, ba ara qa qera beto mana mekarai qera tavitigou sagou doru.
18 Ko agou ba mu qeqera, beto mu mekarai qera tavitisiu ara.

I Timote beto i Epaporoditasi

19 Ego pana qua rorove neqina tana Bangara i Jisu sa kode manake ruavo garunu laonia ara tamugou si Timote, ko ara ba mana tavamanoto tonai mana gigilai tana na veveimiu agou.
20 Ura kepore mule sa kai goto tinoni bi isongia na bulo vairoqu vei qa isongia ara goto i Timote gu beto isa ba sa kole tugu roroqu takulanganigou sagou.
21 Ira doru tinoni qai suvere tavitisiu ara sa qai korapa nyaqo tutia na dia jujuno mekadi gu, nake jujuno tai Jisu Karisito.
22 Goto na uana tarangena ti Timote sa qu gigila vataleamiu sisa, ura isa sa vei na koburu sa veinisiu na tamana sara ko sa nabulu tavitisiu pana vareregena na nongoro jongana.
23 Ko isa sa qa rove vatalea kode mana garunu laonia pa liguna mana doro vataleria mai ai mai toga vei sira na sakasava qa korapa gosororia ara.
24 Ba qa vasosotoa ara na Bangara sa ara mekaqu tugu manake ruavo lao kamugou sagou.

25 Ba qa rove vaporeveveinai sa ma
garunu laonia mai ara tamugou si
Epaporoditasi, na tavitida, na nabulu sa
mekarai roiti tavitisiu ara beto sa varene
tavitisiu, goto pana kalena tamugou sa na
tinoni tagarununa sisa ko sa tokanisiu ara
tonai sa ivulunisiu doru kai sa.
26 Isa sa kukuli vivitiginigou sagou doru
beto sa takulanga tugu vei ura sa gigilai sa
agou ba qu tei nongoronia tu sa sa mo pa
visa pira.
27 Ura sa vaia mai na mo ko tata sosoto
tugu bi gojo sisa. Ba na Tamasa sa roroqu
tokania sisa, beto ko nake isa gu mekana
sa roroqua goto ara tugu vei, ura kita mai
vaitakoi tugu lalaodia sa na takulanga taqu
sau.
28 Ko sa vei isa sa qa ngangali garunu lao-
nia ara sa isa, ko agou mu qera mule tonai
mu batia isa beto ko ara ba mi ivulunisiu na
takulanga qau.
29 Ko mu vakamu vatalea pana qeqera
tana Bangara sisa beto ira na tinoni veveidi
pira sa mu pangaganiria,
30 ura pana laena na roiti tana Karisito sa
sa tata gosoria isa na mate beto zake pavu
roqu mulenia isa sa na ona toa mekana, ko
sa vaokoto vanisiu tu isa sa na vaitokai quke
boka vanisiu agou.

3

Na tuvisi taqe tekua tonai taqe rangea na Karisito

1 Na qua paranga bebetona sa, ka visa
tavitiqu, mu qeqera pana miu kole kame
tana Bangara. Na ginuana qa kai kuti lig-
uria mule sira na sakasava qu tei gigilar-
iamiu tu agou, sa nake vei ko qa udapelu
gu qa vei sa goto isa tugu sa na vaturu
vamaurumiu agou sisa.
2 Mu balauniria sira na sie nganganguludi pori! Mu balauniria sira na tinoni
roiti ikikeredi! Mu balauniria sira qai lida
papale na vuliti tini!
3 Ura gita tu sa na tinoni tapobeda sosoto,
gita taqe nabulu vatarasae pana Gagala
tana Tamasa, taqe kekemarania na Karisito
Jisu beto nake sakasava qai taroiti pana
peguruna na tini taqe vatogasania sa na oda
totoravusu.
4 Ara ba pada boka totoravusuria gu vei
sira na sakasava qa roitiniria pana toa tini.
Vei kai goto tinoni bi rovea sa mina boka
totoravusuria sira na roiti pana toa tini biu,
poni sa ara sa pada ko mana boka vavaqata
vajolaqua sosoto.
5 Ara qa tapobe na vesu ranequ, na
podoqu tadira na puku tinoni Izireli, na
lame veiqu pana bubutu tai Benijimani,
beto na podo Hiburu tadira na Hiburu sara.
Pana kalena na kopuna na Vavanau, ara sa
kai Parese.
6 Pana kalena na ngangalinia na Tamasa,
ara sa qa komiti vivikeria na ekelesia. Pana
kalena na tuvisi isa sa koko vei pana tuti
pulisina na Vavanau, ara sa qa liaburu
sosoto.
7 Ba ira doru sakasava qai poreveveina
jola taqu perangana, sa ira tugu pira sa
kopira qa anye veiniria na ikika ura qa batia
na Karisito.
8 Ba nake isa gu mekana sa! Kopira sa
doru sakasava sa qa anye veiniria na ikika
tonai qa doro vaitotonia na poreveveina
jola na gigilaina na Karisito Jisu na qua
Bangara. Na laena i Jisu sa qa vaikikaria ara
sa doru sakasa ko qa doro veiniria na gagale
paji nyabo vuvusu, ko qa isisongonia sa na
Karisito,
9 beto isa sa isongosiu ara. Ko kopira
nake qua tuvisi mekaqu, isa sa koko vei
pana Vavanau, sa qa isongia, goto isa tu na
tuvisi sa koko vei pana rangena na Karisito,
isa na tuvisi tana Tamasa sa lame vei pana
rarange.
10 Ko isa gu qa nyorogua gigilai ara sa na
Karisito beto na neqina na ona turumule
qau beto na somana gosorodi na vitigi tana,
ko mana bei vei isa pana mate tana,
11 ko, ai bi soana vevei sisa, sa ara ba
mana tavaturu mule tugu pana mate qau.

Abutu lao pana Vinabebetona

12 Nake vei ko ara qa tei tekua tu babi qa
tei vaokotoria tu sa. Goto ara sa qa korapa
abutu nono lao gu ko ma aru tamania qau sa
isa sa tei aru tamananisiu na Karisito Jisu.
13 Ka visa tavitiqu, ara mekaqu qake rove
veinisiu qa tei aru tamania tu sa na pinia
isa. Goto isa qa roitinia ara sa, ira na
sakasava pa liguqu sa qa muma paleniria
ko qa kaqama laoria sira tu sakasava pa
moequ.
14 Ko na vinabebetona sa qa abutu nono
laoa ko ma aru tamania sa na pinia isa qau,
ko na pinia isa sa na kuku tana Tamasa sae
vei pa nulu ura qa rangea i Jisu Karisito.
15 Ko gita doru taqe matua sa ta toania na
uana vei api. Ba vei kaki agou bi goto na dia
uana, sa na Tamasa tu kode mina vakabere
vanigou.
16 Ba padana vei taqe tei teku vatogai tu,
sa ta mekarai rerege gu pana kai soana.

Na oda gusu pa noka

17 Ka visa tavitiqu, mu mekarai doro tuti-
siu ara. Beto mu dogororia sira qai rerege
vei isa qe vabatinigou agei.
18 Qa tei pojanigou tu na totoso qai jola
pori sapi, ko kopira qa pojanigou mule taviti
oni mataqu sapi: koledia sira na tinoni
qai kanai sa na nongorona na korosi tana
Karisito.

19 Ira na tinoni ira sa na dia vinabebetona
sa mai tapipiara gu, na dia tamasa sa na ny-
orogua gu tana iapadi, beto qai vaqatania
sa isa vei bai boka keania. Na dia roroqu
sa pugelia na nyorogua ikikeredi tana kasia
gusu.
20 Goto gita na oda gugusu susuverena sa
pa noka tu, ko taqe korapa vera kukulinia
gita sa na oda inaalo, na Bangara i Jisu
Karisito, mina koko vei ketakoi.
21 Isa sa mina beia na oda tini munyalana
ko mina beinia na tini kikilangana tana.
Isa mina roitinia sa na roiti api pana ona
neqi mina aru vaikamuniria doru sakasava
pana kauruna nona neqi mekana.

4

Na paranga vaivaneqi

1 Ko sa vei sa, ka visa tavitiqu, agou sa na
baere jonga taqu beto qa manoga kukulin-
igou ara. Agou sa na qera beto na tarapae
vinasari pinia taqu, ko mu turu paragasa
tana Bangara sagou, ka visa baere jonga.
2 Qa tepa vivitigia ara si Iudia beto qa tepa
vivitigia ara si Sunituke ko ira karu rereko
aipira sa mai mekarai pana dia roroqu beto
na dia susuvere tutina na Bangara.
3 E, ko ara qa tepaigo tugu vei sao, na
tinoni qu vaitokai vatelania na pogoso ma-
mata, ko mu tokaniria sira karu rereko
pira ko mai vaivamomoso. Ira karu rereko
aipira sa qai mekarai roiti viviva tavitisiu
ara pana vareregena na nongoro jongana,
beto vei tugu i Kelemeniti beto ira doru qai
mekarai roiti tavitisiu ara, ira na isongodi
sa takuti pana buka sa kolea na isongodi ira
qai isongia na toa.
4 Mu qeqera doru totoso pana miu so-
mana tana Bangara. Ma kai pojai mule: mu
qeqera!

5 Mu vadogoroniria ira na doru tinoni na
miu vajongana lao tana goto tinoni. Na
Bangara sa tata lame.
6 Muke takulanga goboronia kai sa, goto
na veveina doru kai sa sa mu vanongoronia
na Tamasa sira na miu nyorogua pana miu
vavara beto pana miu tetepa sa tavitia na
paranga jongana.
7 Ko na bule tana Tamasa, na bule sa
ululu jolaniria doru gigalai, mina vasare
vamanotia na bulomiu beto na roqumiu
pana tutina i Jisu Karisito.

8 Na vinaokotona, ka visa tavitiqu, aipira
sira na uana tavagigala jongadi beto qai
tatavaragua, ko ira sa mu vakoleria pa
roqumiu: isa sa sosoto, isa sa tapangaga, isa
sa tuvisi, isa sa lioso, isa sa bata jonga, beto
isa qai rove vajongai ira na tinoni.

9 Beto ko ira na sakasava qu gigalainiria,
qu tekuniria, qu nongoroniria, beto qu ba-
tiniria taqu, sa mu roitiniria. Ko na Tamasa
bule mina vavaburogou sagou.

I Paula sa paranga jonganania na vaivana

10 Ara qa qeqera vivitiginia pana qua kole
kame tana Bangara sa agou kopira tu na
miu roroqu lame taqu sa tutugu ligu mule.
Sosoto, qu kole roroqusiu tugu agou sara, ba
quke boka batia kai lolomo jongana ko bu
vabatinisiu.
11 Kita mu rorovea sa vaivasevi gu sa soni
paranga vei inara kita mugunisiu, ura ara
qa tei siranania tu sa bi ai bi jongana vei
babi ikerena vei sa na susuvere ba ara sa
qake nyoguania mule kai sa.
12 Qa gigilaiqua tugu ara sa ai sa vevei
tonai sa qasa vaivasevi na tinoni, beto qa
gigilaiqua tugu ara sa ai sa vevei tonai sa
isongo vapugele nyonyoa na tinoni. Ara
qa tei tomea tu ko qa sirana vatalenia sa
bi ai susuvere veveveina, bi na totoso pote
babi na totoso burana, bi na totoso pugele
nyonyoa babi na totoso ivulu vaivasevi.
13 Pana neqi tana isa sa vanisiu na neqi sa
ara qa boka taleria gu sa doru kai sa.
14 Ba na roiti jongana sa qu roitinia agou
ko qu somana tokanisiu pana qua totoso
tapata.
15 Ko agou pa Pilipae mekamiu ba qu gig-
ila vataleamiu sa pa popodalaina totonai sa
koni tatarae tamugou na nongoro jongana
tonai qa taloa pa Masidonia sara, sa kepore
kai ekelesia bi somana tavitisiu ara pana
iana beto na tekuna na vaivana, goto agou
gu.
16 Ura tonai tu qa suvere pa Tesalonika
ara ba agou nake kai totoso sa qu garunu
lamenia sa na miu vaitokai tonai sa ke-
porenisiu ara.
17 Nake vei ko qa korapa nyaqoa ko mu ia-
siu agou qau sa, goto ara qa korapa nyaqoa
sa na vuana isa mi taanye tamo lao tadira
na miu roiti jongadi qu roitiniria.
18 Ko ara qa tei tekuria tu doru kai sa
ko kopira qa pugele nyonyoa! Qa tei teku
vakarovoria tu pana tai Epaporoditasi ara
sa na vaivana qu valame vanisiu agou. Ko
kopira sa pugele nyonyosiu na vaivanva.
Na vaivana aipira sa qai vei na vaivana
umumanga jongadi, na vavakukuvu qai
garo beto qai vaqera vivitigia na Tamasa.
19 Ko ira doru kai sa qu ivuluniria sa
na qua Tamasa mi vapugelenigou na ona
isisongo lavata sa kole tana Karisito Jisu.
20 Na Tamasa na Tamada mi tavalavata
beto mi tavatarasae ko mi kamua na ka-
mua. Agua.

Na Paranga Vinaokotona

21 Mu pojaniria na qua roroqu ira doru
tinoni tana Tamasa qai tutia i Jisu Karisito
ketakoi. Ira na turaqu qai tutia na Karisito
qai korapa suvere tavitisiu ara aipira qai
garunu laonia na dia roroqu tamugou.
22 Ira doru tinoni tana Tamasa lani sa qai
garunu laonia na dia roroqu, vei tugu ira
qai roiti pana ruma tai Siza na kuta ban-
gara.
23 Na vairoqu vaialona tana Bangara i Jisu
Karisito mi somana tamugou.

Pa Kolosi

Na Popodalaina na Leta

1 Ara Paula, pana nyorogua tana Tamasa
qa tinoni tagarunuqu tana Karisito i Jisu,
beto i Timote na tasida.
2 Na leta api sa lao tamugou pa Kolosi,
agou na tinoni liosomiu beto na tinoni
tarangemiu pana miu tutina na Karisito.
Na vairoqu vaialona beto na bule tana
Tamasa na Tamada mi somana tamugou.

Na Vavara Paranga Jongana

3 Agei sa doru totoso qe paranga jongana
lao tana Tamasa na Tamana na oda Bangara
i Jisu Karisito totonai qe vavara tokanigou
agou,
4 ura qe nongoroniria agei sa na veveina
na miu rarange tana Karisito i Jisu beto
na miu vairoqu lao tadira na tinoni liosodi
tana Tamasa.
5 Na miu rarange beto na vairoqu aipira
sa qai pidoko votu pana miu vera ngan-
galina isa sa korapa takopu vatale vanigou
pa noka, ko na vera ngangali isa sa peran-
gana qu nongoronia agou totonai qu nongo-
ria na sosoto sa kole pa nongoro jongana
6 sa lame kamugou agou. Sa korapa vua
beto sa korapa rerege pa doru eqa pa kasia
gusu sa na nongoro jongana isa, ko tamu-
gou ba sa korapa tugu vei isa podalai vei tu
na rane qu nongoronia ko qu gigila vatalea
agou sa na vairoqu vaialona tana Tamasa sa
tatarae pana sosoto.
7 Ko na vairoqu vaialona tana Tamasa
api sa qu tei nongoro vakarovia tu agou
tai Epaparasi kai tinoni jongana sa mekarai
nabulu tavitigei agei, beto kai tinoni roiti
tarangena tana Karisito sa tokanigei agei,
8 beto isa sa ule vanigei agei na veveina na
vairoqu sa vanigou na Gagala Tabuna agou.

Na Karisito Beto na Ona Roiti

9 Ko sa vei aipira sa agei sa podalai tugu
na rane qe nongoronia na veveimiu agou,
poni sa qeke noso vavara tokanigou beto
qe tetepa vanigou sa agou ko na Tamasa
mi vapugelenigou na gigalaina na ona uana
tonai muna isongia agou sa na tavagigala
beto na vinakabere tana Gagala.
10 Ko mu boka toania agou sa na toa sa
garo beto sa qerania na Bangara, ko mu
vuania doru roiti jongana beto mu ijoko
pana miu gigalaina na Tamasa.
11 Beto ko mu tavaneqinia doru neqi tina-
masa tana ko mu vangajuria na tapata beto
muke kilasa munyala. Pana qeqera
12 mu paranga jongana lao tana Tamada
isa sa vasomana isonginigita na kobuna na
isisongo sa vatana vaniria ira nona tinoni
qai suvere pa kabere.
13 Isa sa na Tamasa sa alogita pana neqi
tana rodomo ko sa vakarovogita pana bi-
nangara tana Tuna isa sa roroqua,
14 na Tuna isa sa ruvatagita ko qai taleoso
sira noda sela.

Na Karisito sa Poreveveina Jola

15 Na Tuna isa sa na kirena na Tamasa
paena,
na podo kimanaqedi doru vinapodaka.
16 Ko pana Tuna sa sa vapodakaniria na
Tamasa
sa doru sakasava pa noka beto pa peso-
ira na sakasava tabatadi beto na paedi,
ira na okokoto neqi beto na babangara,
ira qai totoli beto ira qai poredia viva.
Doru sakasava sa vapodakaria na Tuna,
ko qai podaka vania isa.
17 Na Tuna sa tei suvereona tu tonai qai
oqoro podaka doru kai sa,
ko isa tugu sa aru vaikamuniria sira
doru sakasava.
18 Na Tuna sa na batuna na ekelesia,
isa na tinina isa.
Isa sa na popodalaina,
na podo kimanaqe sa turu mule pana
mate,
ko isa sa sa momoeniria doru sakasava.
19 Ura pana nyorogua jongana tana Tamasa
sa sa kolea na tinamasa pugelena sa na
Tuna,
20 ko pana Tuna isa sa vaipuku tari laoniria
tana mekana isa
sira doru sakasa.
Na orunguna isa sa nyoa pa korosi
sa sa vaibuleniria sira doru sakasava
pa peso beto pa noka.

21 Na totoso qai jola lao pori sa qu tapikata
vasou pale ko qu kanai agou sa na Tamasa,
ko na miu roroqu beto na miu roiti qai
gagale ikeredi.
22 Ba kopira pana matena na tinonina na
tinina na Karisito sa na Tamasa sa vaipuku
tari mulenigou sagou, ko qu turu pa moena
mekana isa na tinoni madimiu, na lio-
somiu, beto na tinoni kepore miu pake.
23 Ko agou ba mu aru tamania na rarange,
ura qu tei tavatogasa vamauru vatale tu
ko quke tavakanoko pana vera ngangalina
qu isongia tonai qu nongoria na nongoro
jongana. Ko na nongoro jongana isa sa sa
tatarae pa doru eqa pa kauruna noka, ko
na nongoro jongana isa sa qa nabulunia ara
Paula.

Na Roiti tai Paula pa Ekelesia

24 Ego qa qeraniria ara sira na tapata
qa gosoro talenigou agou ko ira na vitigi
sa oqoro vaokotoria na vitigi tana Karisito
sa qa vaokotoria pana tiniqu ko qa gosoro
vania na ekelesia, isa na tinina na Karisito.

25 Na ekelesia isa sa qa tavilenia ara ko
qa nabulunia pana roiti poreveveina tana
Tamasa, isa na roiti poreveveina sa vanisiu
isa ko ma vagore votua ara sa na paranga
tana Tamasa ko mi tokanigou sa agou sau.
26 Ko isa tugu na paranga tana Tamasa api
sa na nongoro golomona sa kole golomo na
totoso beto na sasae tinoni qai jola lao pori,
ba kopira sa sa vabola votua isa tadira nona
tinoni.
27 Ira sa na Tamasa sa nyogua vagigi-
laniria sa na vagiso poreveveina beto na
vaivagabarana jola na nongoro golomona
api sa tadira na tinoni karovodi tugu vei. Na
nongoro golomona isa sa api: na Karisito
sa kole pa bulomiu, isa na vera ngangalina
kode muna somana isongia na toa jojonga
tana Tamasa.
28 Ko isa sa na Karisito qe korapa
vavaqatania agei tadira doru tinoni.
Doru boboka qe varoitiria ko qe paranga
vabalauria sira doru tinoni beto qe
vagigalairia sira doru tinoni, ko mai turu
na tinoni matuadi tana Karisito tonai mai
turu pa moena na Tamasa sira doru tinoni
qeu.
29 Ko sa vei sa qa pavu tale vaipera vivi-
vania ara sa na viva tana isa sa korapa roiti
vaneqi viviva taqu.

2

1 Ara qa nyoroguania ko mu gigilai agou,
sa ara qa gosoro taleni tapata sa na tokamiu
agou beto ira na tinoni pa Laodikeia beto ira
doru qai oqoro batinisiu na matadi,
2 ko na bulodi mai tavaneqi beto mai
taaru vaikamu pana vairoqu, ko tonai mai
tekua ira sa na gigalai sosotona poni sa mai
isongia ira sa na vinasosoto neqina. Pana
soana vei pira sa mai gigilaia ira sa na non-
goro golomona tana Tamasa, ko na nongoro
golomona isa sa na Karisito gu.
3 Tana Karisito qai takopu sira doru
isisongo tavagigala beto na gigalai.
4 Na ginuana qa pojanigou alepi sa vei ko
ira na tinoni maike toni vapirunigou na dia
paranga vavaivasianadi.
5 Ura na tiniqu sake korapa suvere tavit-
igou tugu sagou, ba na qua roroqu sa ko-
rapa tugu suvereona tamugou. Ko qa qera
vivitigi sara tonai qa batia ara sa na toa
vaigosoraina tamugou beto na miu rarange
purana sa kole tana Karisito.

Na Toa Pugelena Tana Karisito

6 Ego qu tei isongia tu agou sa na Karisito
i Jisu na Bangara, ko kopira mu toania sa na
uana garona tana.
7 Mu bagere vakori beto mu turu va-
mauru tana, beto mu turu vamaurunia na
miu rarange vei isa qu tavagigalainia, beto
mi pugele nyonyogou na paranga jongana.
8 Mu vabalau kita mai toni vapin-
ausunigou na dia gigalai kokobadi beto
na nyonyoravadi. Na gigalai vei aipira sa
qai koko lame vei pa uana tututi tadira na
tinoni gu beto na vaivagigalai gogoborodi
veveina na kasia gusu gu sa aipira, goto
nake koko veidi tana Karisito.
9 Ura tana Karisito sa kole tinoni sa na
pugelena na toa tinamasa.
10 Ko agou sa qu tekua na toa pugelena
tonai qu tekua isa, isa sa kole makele are
tadira doru gagala qai bangara beto tadira
sa poredia neqi.
11 Tonai qu tekua isa sa qu tapobenia agou
sa nake pobe sa roitinia na lima tinoni, goto
na pobe sa ulu palenia tu na toa sa kolea na
neqi tana sela, ko na pobe isa sa na Karisito
tu sa roitinia.
12 Ura qu tagolomo tavitia na Karisito
sagou totonai qu tapaputaiso beto totonai
tugu sa qu tavaturu mule tavitia isa totonai
qu rangea agou sa na neqi tana Tamasa, isa
sa vaturu mulea pana mate sa na Karisito.
13 Totonai qu korapa tinoni matemiu
pana sela beto pana tinimiu sake tapobe
agou, na Tamasa sa mekarai vaturu mule
tavitinigou na Karisito sa agou. Isa sa tale-
osoniria sira dorudi noda sela,
14 sa jiraka piara pale isa sa na pepa
kutina na oda lilipu sa turu kanagita tataviti
ira na vavanaudi na lilipu, ko sa teku varijo
palea sa na pepa kutina na lilipu api ko sa
pata palenia pa korosi.
15 Sa ujolo vagagale palea na dia neqi sira
na gagala poredia neqi ko qai bangara, beto
sa vakilasa vakekearia pana vaikamu beto
sa toni veiniria na kana tavakilasadi.
16 Ko sa vei sa agou muke vamalumia
mule na goto tinoni ko mi pitunigo na
tetekuna beto na buku, babi pana kalena na
rane poreveveidi, na popu korega, babi na
rane Minere.
17 Ira na sakasava aipira sa na ongudi gu
ira na sakasava qai tuti lame liligu, goto na
tinonina sa na Karisito tu.
18 Mu vabalau kita kaki mai teku var-
iunigou na miu pinia sira qai tekunidia
qeqera sa na vavaikete muleniria mekadi
beto na vavatarasaedi ira na mateana. Na
tinoni vevei ira sa qai vavaqataniria sira
na dodogoro qai batiria, beto kepore laona
sa na roqudi sa vavalavatainia na roroqu
goborodi,
19 beto qaike aru tamana vamauru tana
Karisito. Na Karisito isa sa na batuna na
ekelesia, ko isa sa vatetekua sa na tinina
beto sa aru vaikamuniria pana ia vavajoke-
laidi sira na okokoto kokobu tini ko na tini
sa ijokonia sa na ijoko tana Tamasa.

Na Toa Koregana Tana Karisito

20 Qu tei mate tavitia tu na Karisito ko qu
tei taruvataniria tu sira vaivagigalai gogob-
orodi veveina na kasia gusu sagou. Ko ai sa
vei sa kale pu korapa tu toania agou sa na
toa kasia gusu ko qu korapa tu tutiria sira
na vavanau vevei aipira,
21 <<Muke arua api! Muke gani podekia
isa! Muke uliria pori!>>?
22 Na suqutu aipira sa na veveidi gu
na sakasava qaike ruavo ikeredi tonai qai
tateku, beto na vinaturu beto na vaivagi-
galai tadira na tinoni gu sa aipira.
23 Qai doro vei na gigalai tuvisidi sa
aipira ura qai nyoroguania na vinatarasae
neqina, qai doro vaiketai muleniria
mekadi, beto qaike memenia na tetekuna
na tinidi. Ba na vavanau aipira sa qaike
boka tokania na tinoni ko mina aru
muleniria ira na ona nyorogua ikikeredi.

3

1 Ko qu tei mekarai turu mule tavitia tu na
Karisito sagou, ko sa vei isa sa mu nyaqoria
agou sira tu na sakasava pa nulu ketakoi
sa tavatoqo na Karisito pa kale matuana na
Tamasa.
2 Mu roqu totoniria sira na sakasava pa
nulu, nake sakasava pa peso.
3 Ura qu tei mate tu sagou, ko kopira tana
Tamasa tu sa kole golomo tavitia na Karisito
sa na toa tamugou.
4 Ko tonai mina bola votu sa na Karisito,
isa na toa tamugou, poni sa agou ba muna
somana bola votu tavitia tugu sisa ko muna
somana isongia agou na ona malakapi.

Na Toa Leluna beto na Toa Koregana

5 Ko sa vei sa mu vamateria sira na ny-
orogua tana pa peso qai kole pa miu toa,
vevei na aru vabosi, na roiti valulasa, na
nyonyorogua vavabosi, na nyonyorogua ik-
eredi, beto na isisongo muino sakasava-
ura na muino isiongo sa na vatarasaena na
tamasa sesekena.
6 Ira na toa lulasadi aipira sa sa ko-
rapa lamenia na kokora tana Tamasa tadira
qaike vatabea isa.
7 Perangaina agou ba qu somana tutiria
tu sa na toa vevei aipira tonai qu toaniria sa
na toa lulasadi vei ira.
8 Ba kopira sa mu loa paleria agou sira
dorudi na roiti ikikeredi pira: na vavaikuo,
na vavaikokora, na vavaiikerai lao lame,
na vavaipoja vivikere, beto na vavavukele
goboroniria na paranga qaike garo.
9 Muke vaiseseke lao lame, ura qu tei ulu
vagore palenia tu agou sa na toa leluna beto
doru ona uana ikikeredi
10 beto ko qu tei vasaea tu agou sa na toa
koregana isa sa korapa tabei vakorega ko
mu isongia sa na gigila vatalea agou sa na
kirena isa sa vapodaka na toa koregana.
11 Ko pana toa koregana api sa kepore
sa na tinoni karovodi babi na tinoni Jiu,
na tapobedi babi nake tapobedi, na tinoni
karovodi, na tinoni pirudi, na pinausu babi
na tinoni taruvatadi; goto doruna sa na
Karisito gu beto na Karisito gu sa kole tadira
dodoru.
12 Na ona tinoni tavilena na Tamasa, na
liosomiu beto sa roroqugou isa sagou. Ko
sa vei isa sa mu toania agou sa na toa
vairoqu, na vajongana lao tadira na tinoni,
na vaiketai mule, nake sasuru goborooria ira
na tinoni, beto na vera vamomoso.
13 Mu doro vajola pale na sela tana goto
tinoni beto mu mekarai vaitaleosae vei bi
koleona sa kaki vaipaparanga pa vaikora-
paimiu. Na Bangara sa taleosonigou sagou
ko agou ba mu taleosonia tugu na goto
tinoni.
14 Tadira doru uana aipira sa mu vaokoto
laonia sa na vairoqu, isa sa sa aru vaigoso-
rai vataleniria doru sakasa.
15 Na bule tana Karisito sa mi totolinia
na bulomiu, na bule isa na ginuana sa
kukunigou na Tamasa ko qu mekarai kame
tinoni. Ko mu paranga jongana lao tana
Tamasa.
16 Na paranga tana Karisito mi toa ma-
suru vatale tamugou, tonai qu vaivagigalai
beto qu paranga vaivabalau pana uana
tavagigala, beto tonai qu kera paranga jon-
gana laoniria tana Tamasa pa bulomiu sira
na kera vinatarasae, na kera lotu, beto na
kera tabunadi.
17 Beto doru roiti muna roitiniria, bi
pana paranga babi pana uana, sa mu roi-
tiniria pana isongona na Bangara i Jisu beto
mu paranga jongana lao tana Tamasa na
Tamada ura na tinoni tana Karisito sa gita.

Na Uana pana Toa Koregana

18 Agou na rereko iviva, mu tuti viketairia
sira na marenemiu ko mu toania sisa vei sa
garo pana tutina na Bangara.
19 Agou na marene iviva, mu roroquria
sira na maqotamiu ko muke koti sasasu-
ruria.
20 Agou na koburu, mu vataberia pana
doru sakasava sira na tinamiu na tamamiu,
ura isa sa na uana sa vaqerai na Bangara.
21 Agou na tamadi, sa muke vavatagi-
giriria sira na tumiu, ura muna veiniria sa
kode mai munyala pana dia popodeke.
22 Agou na pinausu, mu vataberia pana
doru sakasava sira na miu bangara pana
toa tini. Nake tonai gu qai korapa dogoro
kopunigou sa muna roiti vatale ko vei ko bai
qeranigou ira na tinoni bugu, goto mu roiti
pana bulo kaberena beto mu pangania sa
na Bangara.

23 Doru roiti qu roitiniria sa mu roiti vataleniria pana bulo jongana, vei qu korapa roiti vaniria nake tinoni goto na Bangara tu.
24 Ura qu tei gigilai tu agou sa na Bangara tu mina vanigou sa na pinia isa sa kopu vaniria ira nona tinoni. Na Bangara na Karisito tu sa qu korapa nabulunia agou.
25 Ura na tinoni sa roitinia na roiti ikikeredi sa mina tavakilasania tugu isa sira na roiti ikikeredi sa roitiniria, ura na Tamasa sake toka kalenia kai tinoni.

4

1 Agou na bangara, mu vadogoroniria isa sa tuvisi beto sa pada sira na miu pinausu, ura qu gigilaimiu sa agou ba sa korapa suvereona pa noka sa na miu Bangara.

Na paranga vaivaneqi

2 Mu totokai na vavara, mu suvere gegele pana vavara beto mu vasomananiа na paranga jongana.
3 Agei ba mu vavara tokanigei tugu, ko na Tamasa mi revanga vanigei na atakamana tana paranga ko me boka vaqatania agei sa na nongoro golomona na veveina na Karisito, isa na nongoro sa qa tapiu talenia ara.
4 Ko mu vavara tokanisiu ko ma vakabere vatalea ara sa na nongoro golomona isa, isa vei sa pada ko mana parangania ara.
5 Mu toania na toa tavagigalana tonai qu suvere tavitiria ira qaike vasosotoa na Karisito ko mu aloa na totoso.
6 Na miu vavukele paranga sa mi vavagua doru totoso beto mi lilingi vavagegoai, ko mu gigalai oeniria na oe tuvisina sira na goto tinoni.

Na Paranga Vinaokotona

7 Doru vavakato veveiqu ara sa kode i Tukikosi tu mina ule vanigou. Isa sa na tavitida qe qerania, na nabulu tarangena, beto sa somana nabulu tavitigei agei pana roiti tana Bangara.
8 Isa sa qa garunu laonia ara tamugou sisa, ko mu gigilai agou ai qe korapa veveigamei sagei ko mi tavaneqi na bulomiu.
9 Na tinoni sa lao tavitia isa si Onesimasi, isa kai miu tinoni tugu agou, na tinoni tarangena beto agei ba qe qerania sisa. Ira karu sa kode mai vavakato vanigou sa doru sakasava na veveimei agei lani.
10 I Arisitakosi, isa sa korapa tapiu tavitisiu ara, sa valaoa nona roroqu lavata tamugou sau. Beto vei tugu i Maka na tasina vakarovo i Banabasi. Ko na veveina i Maka sa qu tei tekua tu sa na garunu veveina isa, ko vei mina lame kamugou poni sa mu vakamu vatalea.
11 I Jisu, kai isongona si Jasitasi, ba sa garunu laonia tugu nona roroqu lavata tamugou. Aipira gu sira na tinoni Jiu qai vasosotoa na Karisito beto qai mekarai roiti tavitisiu ara ko mi tavalame na binangara tana Tamasa. Ko qai vamanotosiu ara sira pira.
12 I Epaparasi, isa kai miu tinoni tugu agou beto na nabulu tana Karisito i Jisu, ba sa valaoa nona roroqu lavata tamugou. Doru totoso sa vaipera vivivanigou pana vavara ko mu turu vamauru vei na tinoni matuamiu beto ko mu tavapugelenia doru nyorogua tana Tamasa sau sisa.
13 Ara qa batia ko mana boka pojanigou gu sa isa sa roiti ngangali vanigou agou beto ira na tinoni pa Laodikeia beto pa Hierapolisi.
14 I Luke, na dokita jojonga tamigei, beto i Demasi qai garunu laonia na dia roroqu lavata tamugou.
15 Mu vakarovia na mei roroqu lavata tadira na tinoni tana Karisito pa Laodikeia beto tai Numipa beto na ekelesia qai vavaikamu pa ruma tana.
16 Pa liguna muna tiroa agou sa na leta api poni sa mu vajola laoa ko mai tiroa mule ira na ekelesia pa Laodikeia. Beto agou ba muna tiroa tugu vei sa na leta mai vajola lamea ira na tinoni tana Karisito pa Laodikeia.
17 Beto aipira muna poja veinia si Akipasi, <<Ao mu vaokoto vatalea sa na roiti ninabulu sa vanigo na Bangara,>> munagunia.
18 Ara, Paula, qa kutinia pa limaqu mekaqu sa na qua roroqu lavata api. Muke koroto roqua sa ara sa qa korapa tapiu.

Na vairoqu vaialona mi vavaburogou agou.

Pa Tesalonika Momoe

Na popodalaina na leta

1 Ara Paula, beto ira Silovanosi i Timote.
Na leta api sa lao tamugou na ekelesia pa Tesalonika, agou sa isongogou na Tamasa na Tamada beto na Bangara i Jisu Karisito.
Na vairoqu vaialona beto na bule mai somana tamugou.

Na Rarange beto na Toa Jongana tadira na Tinoni pa Tesalonika

2 Agei sa doru totoso qe paranga jonganania tana Tamasa sa na veveimiu agou doru beto ko qeke noso gigalagou pana mei vavara sa agou doru.
3 Tonai qe vavara lao tana Tamasa na Tamada sa qeke koroto roquria sira na miu roiti jongadi qu roitiniria ura qu totoravusia na Tamasa, na miu ngangali sa vuania na toa vairoqu, beto na miu turu vangaju tonai qu vera gelenia agou sa na mule lame ta noda Bangara i Jisu Karisito.
4 Ka visa tavitimei jojonga, qe vagigilai agei sa na Tamasa tu sa vilegou ko na ona isa beto sa roroqugou na Tamasa sagou.
5 Ura na nongoro jongana tamigei sake lame tamugou pana paranga gagale gu, goto sa lame tavitia tu na neqi vaivagabaradi, sa somanania na Gagala Tabuna beto na mei vinasosoto korina. Qu tei gigilaimiu tu agou sa ai toa veveina qe toania agei tamugou ko me tokanigou sagou qeu.

Tonai qai Tekua na Nongoro Jongana ira na Tinoni

6 Ko agou qu toa tutia agou sa na toa qe toania agei beto na Bangara, ko qu gosoro talenia tu soku tapata sa na teku vakatapana na nongoro ba qu tekunia tugu pana qeqera tana Gagala Tabuna.
7 Ko agou sa kai dodoro tutina tadira doru tinoni rarange pa Masidonia beto pa pikata gugusu pa Akaia.
8 Ko na nongorona na Bangara sa sa koko lame vei tamugou ko sa lao nake tadira pa Masidonia beto ko pa Akaia gu, goto na miu rangena na Tamasa sa sa tanongoro doru eqa. Ko kepore mule sa kai sava mene boka pojai sa agei.
9 Ura ira na tinoni mekadi qai vavakatonia sa na veveimiu agou qu vakamu vatatalegei tonai qe lame tamugou, beto na veveimiu agou qu balinga loa paleria sira na tamasa sesekedi ko qu nabulunia gu sa na Tamasa sosotona beto na toana
10 beto qu kukuli verania na lagerena pa noka sa na Tuna, i Jisu isa sa tavaturu mule pa mate, ko isa sa mina alogita pana kokora manginina tana Tamasa sa korapa lalameona.

2

Na roiti tai Paula pa Tesalonika

1 Ka visa tavitiqu, agou mekamiu qu gigilaimiu sa na mei lame agei tamugou sa nake goborona.
2 Qe gosoro taleni vitigi perangana beto qe takomiti vivikere pa Pilipae sagei, isa tu vei qu tei gigilaimiu tu agou, ba na oda Tamasa sa vavarenegei ko qai raja kokolosogei tu ba qe ule vanigou tu sa na nongoro jongana tana Tamasa.
3 Ko na mei tepa lao tamugou sa nake vei ko me vasianagou babi me roitinia pana uana ikeredi babi me veloposogou qekeu sa.
4 Goto na Tamasa tu sa viloto vaegogei ko sa varangenigei sa na nongoro jongana api ko sa vei sa qe vavakatonia. Ko nake tinoni sa qe nyorogua vaqerai agei, goto na Tamasa tu isa sa vilotia na bulomei.
5 Ko qu tei gigila vataleamiu tu agou sa agei qeke lame paranga valolomosogou babe pojaria kaki paranga ko be tekumei isisongo tamugou qekeu. Na Tamasa sa bati gigila vatalegei agei.
6 Qeke nyaqoa na vinatarasae tadira na tinoni, bi tamugou babi tadira goto tinoni.
7 Be boka vapogosonigou gu na mamata sa agou ura na tinoni tagarunumei tana Karisito sa agei, ba qe vakoburugei tonai qe suvere tavitigou. Qe suvere vei gu na rereko sa kopu vataleniria na tuna.
8 Qe kukuli vivitigigou sa agou, ko sa vei sa qe ngangali ianigou agei sa nake mekana gu na nongoro jongana tana Tamasa goto na mei toa tugu vei, ura qu bulomei agei sa agou.
9 Qu roqu vakoititiria agou, ka visa tavitimei, sira na roiti manginidi beto na tapatadi qe roitiniria agei. Na rane na bongi sa qe roiti ko meke vatapatianagou agou pana kopumei agei tonai qe taraenia tamugou sa na nongoro jongana tana Tamasa qeu.
10 Agou beto na Tamasa sa gigila vataleaona sa na uana qe toania agei pa moemiu agou qu vasosoto sa sa lioso, sa tuvisi beto sa kepore opopuna.
11 Ko agou qu gigilaimiu sa agei qe veinigou na tamana sa veiniria na ona koburu sagou
12 ko qe paranga vaneqigou, qe vamanotogou, beto qe paranga vamaurugou ko mu toania na toa sa garo tana na Tamasa isa sa kuku tomenigou pa ona binangara beto na vinalavata qeu.
13 Ko agei ba qeke koroto paranga jongana lao tana Tamasa ura agou tonai qu nongoronia pana vavakato tamigei sa na

paranga tana Tamasa, poni sa quke teku veinia na paranga tana tinoni goto qu teku vakatapa veinia tu na paranga sosoto tana Tamasa sisa, isa na Tamasa sa korapa roiti tamugou qu vasosoto.

14 Ka visa tavitimei, agou qu doro tutiria sira na ekelesia tana Tamasa pa Jiudia, ira na tinoni tana Karisito. Ura agou ba qai aru vitigigou tugu ira na tinonimiu gu mekamiu, kai muqisi podeke vei tugu ira na Jiu qaike vasosoto sa qai nganganguluria sira na ekelesia pa Jiudia.

15 Ira tugu na Jiu ira sa qai vamatea sa na Bangara i Jisu beto ira na tinoni kokorotai pa moa beto agei ba qai ngangulugei tugu vei. Ko na Tamasa ba qaike vaqerai beto doru tinoni sa qai kana betoria.

16 Agei qai suqutugei ko meke vavakato vaniria ira na tinoni karovodi sa na nongoro jongana isa mai taalonia ira qarigu. Ko tonai qai roiti vei aipira sa ira sa qai korapa vaikamu vapugele vasokua sa na dia sela. Na kokora tana Tamasa sa kopira sa togaria sira.

I Paula sa Nyorogua Vivitigi Dogoro Beiria ira pa Tesalonika

17 Ka visa tavitimei, pa iapeki totoso qe suvere tapikata tamugou (ba qu tapikata pana tinimei, nake pana bulomei), sa qe kukuli laonigou gu sa agou ko qe popodeke vivitigia ko be dogororia na isumatamiu qeu.

18 Qe nyorogua vivitigi lao kamugou sa agou ko ara mekaqu qa popodeke tu kame karu totoso, ba i Setani sa kokolosogei.

19 Ura i sei sa na ginuana qe vera gegele, qe qeqera, beto mene tekuni pinia agei tonai mina mule lame na Bangara i Jisu Karisito? Agou tugu vei ke!

20 Ura agou sa na mei vinalavata beto na mei qeqera.

3

1 Ko totonai qeke boka pogoso golomia gu sa na takulanga, poni sa qe doro veinia sa jongana sa me suvere mekamei gu pa Ateni sagei qeu.

2 Goto qe garunu laonia si Timote gu, isa sa na tasimei sa mekarai roiti tavitigei pa roiti tana Tamasa pana vareregena na nongoro jongana veveina na Karisito. Isa sa qe garunu laonia ko mi vamaurugou beto mi paranga vaneqigou pana miu rarange,

3 ko kepore kame agou mi malekutuniria na tapata aipira qeu. Agou mekamiu qu tei gigilaimiu tu sa na tapata vevei aipira sa taqe taudukunia ko tana gosororia tugu gita.

4 Totonai qe suvere tavitigou sa perangana tu qe pojanigou sa kode tana gosororia gita sa na tapata qeunigou. Ko kopira qu gigila vatalea sa isa tugu sa gore votu vei.

5 Ko sa vei isa sa tonai qake boka pogoso golomia sa na takulanga poni sa qa vaigarunu sara ko ma gigilai sa ai sa korapa vevei na miu rarange qau. Qa matagutunia ara sa kita na kutana na totoke mi tei totoke vavukelegou tu pana kaki soana ko mina vei poni sa sa goboro gu sa na roiti mamanginina tamigei qau.

6 Ba kopira sa tei mule lame tu si Timote, ko sa tei ule vanigei tu sa na nongoro jongana na veveina na rarange beto na vairoqu tamugou. Ko sa tei ule vanigei tu vei sa agou ba qu kole roroqugei doru totoso sagei ko qu kukuli totonigei ko bu batigei qugu, kai muqisi podeke vei tugu agei ba qe kukuli totonigou ko be batigou qeu sau.

7 Ko sa vei sa, ka visa tavitimei, qe gosoro taleria tugu agei sa doru tapata beto na vitigi, ba qe taparanga vaneqinia agei sa na veveimiu agou ura na rarange tamugou sa korapa neqina.

8 Ura kopira agei sa qe suvere vatale tonai qu turu vamauru tana Bangara sa agou.

9 Ko agei sa qeke boka koroto paranga jongananigou agei tana Tamasa sagou ura qe qera vivitiginigou pa moena na oda Tamasa sagou.

10 Na rane na bongi qe tepa vivitigia pana vavara ko me batia na isumatamiu sagou ko me tamo vaokoto vanigou na sakasava sa qasania na miu rarange qeu.

11 Na Tamasa na Tamada mekana beto na oda Bangara i Jisu mi gaitia na mei soana ko me boka lao kamugou agou.

12 Ko na Bangara mi vaijokia beto mi vapugele nyonyoai na miu mekarai vairoqu beto na roqudi ira na goto tinoni, kai muqisi podeke vei tugu agei qe roroqu veinigou sagou,

13 ko na bulomiu mi tavaneqi pana toa liosona beto mi madi pa moena na Tamasa na Tamada tonai mina mule lame tavitiria ira doru ona tinoni liosona sa noda Bangara i Jisu.

4

Na toa sa vaqerai na Tamasa

1 Ego ko na roroqu vinabebeto sa api, ka visa tavitimei. Qu tei gigalainia tu agou tamigei sa isa muna toa vei ko muna vaqerai sa na Tamasa, ko na toa vevei tugu isa sa qu korapa toania agou. Ko kopira qe tepa vivitigigou beto qe paranga vaneqigou pana isongona na Bangara i Jisu sagou ko mu pugele nyonyoania gu sa na toa vei isa.

2 Ura qu tei gigilaimiu tu agou sa ira na vavanau qe vanigou pana neqi tana Bangara i Jisu.

3 Ura na nyorogua tana Tamasa sa agou
mu toania na toa liosona, mu ukunia na toa
lulasana,
4 mu tavagigalania ai muna kopu mule
venia na tinimiu mekamiu, beto mu isongia
pana toa madina beto na toa pangagana,
5 muke toania na nyonyorogua roiti valu-
lasa qai vevei ira na tinoni karovodi qaike
gigilai na Tamasa.
6 Pana uana rereko na marene sa kepore
kai tinoni mi roitinia na sela babi ngangan-
gulia sa kai tavitina, ura qe tei ule vanigou
tu beto qe tei poja vaneneqinigou tu sa na
Bangara mina vakilasaria sira qai roroiti
vevei aipira.
7 Ura na Tamasa sake kukugita sa gita ko
tana toania na toa lulasana, goto vei ko ta
toania sa na toa liosona sau.
8 Ko sa vei isa sa, na tinoni sa kilu palenia
na vavanau api sa nake tinoni sa sa kilu
palenia isa goto na Tamasa tu isa sa vanigou
na ona Gagala Tabuna.
9 Goto na vavanauna na vairoqu turamiu
sa agei meneke kilu kuti lao vanigou sagou,
ura agou mekamiu sa tei vagigalaigou tu
na Tamasa ko mu toania na toa mekarai
vairoqu sau.
10 Ko agou qu tei korapa tu toania tadira
doru tavitimiu pa doru ia pa Masidonia
sa na uana vei api. Ko agei qe paranga
vaneqigou ko mu pugele nyonyoania gu sa
na toa vei isa.
11 Mu uanania na suvere vaiketai, mu
jujunonia na miu roiti mekamiu beto mu
varoitiria na limamiu mekamiu, isa tugu
vei qe tei garunu vaneneqingou tu peran-
gana,
12 ko mai pangaganigou ira na tinoni pa
peguruna beto agou ba munake toa pa li-
madi na goto tinoni tugu vei.

Na Mule Lame tana Bangara

13 Ka visa tavitimei, agei qeke ny-
oroguanigou ko bu suvere pupuguniria
agou sira na tinoni qai tei mate tu, ko muke
suvere takulanga vei ira sa keporeniria na
vera ngangalina na toa vuka risa.
14 Ura taqe vasosotoaoda gita sa i Jisu sa
mate beto sa turu mule, ko taqe vasosotoa
tugu vei gita sa na Tamasa kode mina toni
mule tavitinia i Jisu sa ira na tinoni qai
rangea isa beto qai tei mate tu.
15 Ura na vaivagigalai tana Bangara sa qe
korapa ule vanigou alepi: gita taqe korapa
toaoda tonai mina mule lame na Bangara sa
tanake lao momoeniria sira qai tei mate tu.
16 Tonai sa mina tanongoro sa na kuku
lavata, na ovovelena na bangaradi ira
na mateana, na vaqorona na kuvili tana
Tamasa, beto sa na Bangara mekana mina
lagere vei pa noka beto ira na tinoni qai
vasosotoa na Karisito ba qai tei mate tu sa
mai turu mule momoe.
17 Beto poni sa gita taqe korapa toaoda
ko taqe korapa suvere sa tana tasaputu sae
tavitiria ira pa vavagalo eqa ko tana gosoria
gita sa na Bangara. Ko doru totoso tana
mekarai suvere tavitia gita sa na Bangara.
18 Ko sa vei sa, mu mekarai vaiparanga
vaneqiniria sa na paranga aipira.

5

1 Goto na veveina na totoso beto na ngu-
tidi na totoso sa, ka visa tavitimei, agei
meneke kilu kuti vanigou na veveidi,
2 ura agou mekamiu qu tei gigila
vataleamiu tu sa na rane tana Bangara
sa kode mina lame vasiboro vei na tinoni
ikikona sa lame na bongi.
3 Tonai mai paranga sira na tinoni, pira
marigu, <<Na bule beto na vinasare! >>
marigu, poni mina bola vasibororia na pip-
iara sira, mina vei na vivitigi sa kamu va-
sibororia na rereko bogatana, ko kepore
sosoto sa kai tinoni mina boka legasania na
pipiara.
4 Ba, ka visa tavitimei, agou sa nake su-
veremiu pa rodomo ko na rane isa bi kole
bola vasiboro veinigou na tinoni ikikona.
5 Ura agou doru sa na tinoni tana kabere
beto tana rane; gita sa nake tinoni tana
bongi babi tana rodomo.
6 Ko sa vei sa, gita take puta vei qai vei ira
goto qaike vasosoto, goto ta suvere gegele
beto ta suvere tavagigala tu.
7 Ura ira na tinoni qai puta sa na bongi tu
qai puta beto ira na tinoni qai bubuku sa na
bongi tu qai bubuku.
8 Goto gita sa na tinoni tana rane ko ta
suvere tavagigala, ta popokonigita vei na
poko suqutu sa na rarange beto na vairoqu,
beto ta soba veinigita na tarapae vaipera sa
na oda vera gegelena na inaalo tana tekua
vuka risa.
9 Ura na Tamasa sake udukunigita sa gita
ko tana gosoria gita sa na ona kokora goto
vei ko tana isongia tu gita sa na inaalo tana
oda Bangara i Jisu Karisito,
10 isa sa sa matenigita, ko vei tabe korapa
suvere gegele babi tabe tei mate tu ba kode
tana suvere tavitia sisa tonai mina mule
lame.
11 Ko sa vei isa sa, mu mekarai paranga
vaivaneqi beto mu mekarai vaiovulu, vei
tugu qu korapa roitinia kopira.

Na paranga vaivaneqi bebetona

12 Ka visa tavitimei, agei qe tepa sagou ko
mu doro gigalaria sira na tinoni qai pavu
talenigou beto qai tolinigou pana tutina na
Bangara beto qai ule vanigou na toa tavagi-
galana.

13 Mu dogoro vaporeveveinaria pana
vairoqu sira na tinoni vevei pira ura na
roiti tadira sa sa poreveveina. Mu mekarai
suvere vabubule.
14 Ka visa tavitimei, qe paranga
vaneqigou sagou ko mu paranga vatavagi-
galaria sira qai udapelu, mu vamanotoria
sira qai munyala na roqudi, mu juka
vamaururia sira qai munyala, beto mu
paranga vamomosoria sira doru.
15 Mu kopunia ko mi kepore kai tinoni mi
beinia na ikerena sa na ikerena. Goto doru
totoso mu nyaqo tutia na jongana ko mu
roiti laonia tana goto tinoni beto tadira doru
tinoni.
16 Mu qeqera doru totoso,
17 muke koroto vavara,
18 bi ai tu totoso veveina sa bu gosoria
ba mu paranga jongana gu. Ura na toa vei
aipira sa sa nyoroguania na Tamasa tamu-
gou pana tutina i Jisu Karisito.
19 Muke vatakulangia na Gagala Tabuna,
20 muke doro vakeporeria na nongoro
lame veina tana Tamasa qarigunia,
21 goto mu viloto vataleria tu sa doru
paranga, ko mu aru tamania sa na jongana
22 goto mu loa paleria sira doru kai sa
ikikeredi.
23 Mekana na Tamasa bule mi valiosogou
pa dorudi na miu susuvere, beto mi kopu
vatalenia doruna na gagalamiu, na miu toa,
beto na tinimiu ko mu talegasaniria sira
doru tinajutu tonai mina mule lame na oda
Bangara i Jisu Karisito.
24 Na Tamasa isa sa kukugou sa na
tarangena, ko isa sa mina roitinia sapi.

Na Paranga Vinaokotona

25 Ka visa tavitimei, agei ba mu vavara
tokanigei tu.
26 Mu paranga gogosororia sira na tinoni
tana Karisito ketakoi.
27 Qa maulu lao pa neqi tana Bangara sara
ko mu tiroa agou tadira doru na tinoni tana
Karisito sa na leta api.
28 Na vairoqu vaialona tana oda Bangara
i Jisu Karisito mi somana tamugou.

Pa Tesalonika Vinarua

Na popodalaina na leta

1 Ara Paula beto ira Silovanosi i Timote.
Na leta api sa lao tamugou na ekelesia pa
Tesalonika, agou sa isongogou na Tamasa
na Tamada beto na Bangara i Jisu Karisito.
2 Na vairoqu vaialona beto na bule tana
Tamasa na Tamada beto tana Bangara i Jisu
Karisito mi somana tamugou.

Na Vaituti pa Mule Lame Tana Bangara

3 Ka visa tavitimei, qe doro vagaroa ko
qe paranga jongana laonia tana Tamasa
doru totoso agei sa na veveimiu agou. Ko
sa tuvisina gu sa qe vei inana agei ura sa
ijoko vatale sa na rarange tamugou beto sa
vovonu sa na vairoqu tamugou.
4 Ko agei mekamei qe vavaqatania tadira
na ekelesia tana Tamasa sa na veveimiu
agou, ura qu gosororia sira na tapata beto
na vitigi ba qu turu vangaju beto qu neqi
pana miu rarange sagou.
5 Ko api sa ule votunia sa na vaituti tana
Tamasa na tuvisina beto ko na Tamasa
mina dogoro vapadagou pa nona binan-
gara isa qu korapa gosoro taleni vitigi
sagou.
6 Na Tamasa sa na tuvisina, ko kode mina
bei vaniria tugu na vitigi sira qai vatakulan-
gagou agou.
7 Goto agou qu gosororia na vitigi beto
agei sa kode na Bangara i Jisu mina vaman-
otogita totonai mina votu lagere vei pa noka
tavitiria ira na ona mateana neqidi jola.
8 Kode mina lagere tavitia na iku vuvu-
runguna ko mina vakilasaria sira qai kilu-
nia na Tamasa beto ira qaike vatabea na
nongoro jongana ta noda Bangara i Jisu.
9 Ko ira sa mai gosoria sa na vinaki-
lasa tana pipiara kole jolana beto ko mai
tapikata vasou pale pana tana Bangara beto
pana ona neqi poreveveina lavatana
10 totonai mina mule lame sisa. Ko to-
tonai mina mule lame si Jisu sa ira nona
tinoni taviledi beto ira qai rangea isa sa mai
vatarasaea beto mai valavatia sisa. Ko agou
ba kode muna somana tavitiria tugu sira
nona tinoni ura qu vasosotoa agou sa na
nongoro qe vavakato vanigou agei.
11 Ko sa vei inara sa agei doru totoso
qe vavara tokanigou sagou, ko na Tamasa
mi doro vapadanigou isa vei sa kukunigou
beto ko mi vagore voturia sira dorudi na
miu nyorogua jongadi beto na vuana na
miu rarange,
12 ko mu valavatia na isongona na oda
Bangara i Jisu, beto isa ba mina valavatagou
tu sagou ura sa roroqugou na oda Tamasa
beto na oda Bangara i Jisu Karisito sagou.

2

Na Mule Lame ti Jisu Karisito

1 Qe tepagou agei sagou, ka visa tavitimei,
ko na veveina na mule lamena na oda Ban-
gara i Jisu Karisito beto tonai tana vaikamu
gosoria gita sisa
2 sa muke oqani tajou vaneneqerenia
babu takulanganiria agou sa kaki non-
goro goborodi na lame veidi tana Gagala
Tabuna, na vavakato babi na leta sa koko
lame vei tamigei qarigu ko qai ulenia sa tei
lame tu sa na rane tana Bangara qarigu-
nigou.
3 Muke vaniria na lolomo sira na tinoni ko
mai vasianagou, ura minake tei lame tu sa
na rane isa tinganai mina kamua mai tu sa
na totoso vuvukele riudia tadira na tinoni
beto ko na kana tana Tamasa, na isongona
na Tinoni Ikikerena Jola, isa mina tapipiara
vakilasa sa mina votu lame mai tu.
4 Ko na Tinoni Ikikerena Jola isa sa mina
paranga vakekeporeria sira doru sakasava
qai tapopoja tamasa babi na sakasava qai
tavatarasae, beto sa mina lao tome toqo
pa zelepade madina tana Tamasa ko mina
gigalia mekana sa isa sa na Tamasa minagu.
5 Ai vei quke roqu vakoititia tu agou sa
perangana qa korapa suvere tavitigou sa qa
tei pojanigou tu sa na veveidi aipira?
6 Ko kopira qu tei gigilaimiu tu agou sa
isa sa aru vatogolia na Tinoni Ikikerena Jola
ko tinganai mina kamua tu sa na ona totoso
totonai mina votu vakabere sisa.
7 Na neqi ikikerena sa tei korapa tu roiti
pa soana golomona, ba mina tateku varijo
mai tu sa na tinoni sa aru vatogolia isa beto
sa mina votu vakabere sa na tinonina.
8 Ko pa liguna tu mina tateku varijo na
tinoni isa sa mina votu vakabere sa na
Tinoni Ikikerena Jola api, ko i Jisu mina
ivu vamatea beto mina vakilasania na ona
kabere tonai mina bola votu lame sisa.
9 Na Tinoni Ikikerena Jola isa sa mina
lame tavitia na neqi ti Setani ko mina
roitiniria na roiti neqidi, na vinagigila
sesekedi beto na roiti vaivagabara sesekedi.
10 Ko mina varoitiria doru soana seseke
ikeredi tadira na tinoni mai gosoria na
vinakilasa. Kode mai tavakilasa sira na
tinoni ira ura isa tugu na sosoto bi aloria sa
qai dainiadia.
11 Ko sa vei sa na Tamasa sa garunu
tariniria na neqi vaitoni vapiru sira ko qai
vasosotoa sa na seseke
12 ko ira doru qaike vasosotoa na sosoto
beto qai tavaraguaniria sira na roiti ikik-
eredi sa kode mai gania na vinakilasa.

Agou qu Tavile ko Muna Taalo

13 Ka visa tavitimei, agei qe doro va-
poreveveinai ko qe paranga jongananiia
tana Tamasa sa na veveimiu agou, ura na

Bangara sa roroqugou sagou ko pa popodalaina tu sa vilegou na vua moena na Tamasa sagou ko muna isongia sa na inaalo, ko na Gagala Tabuna sa vamadigou sagou qu vasosotoa na vaivagigalai sosotona.

14 Isa sa na toa sa kukunigou na Tamasa pana nongoro jongana qe taraenia agei tamugou ko agou muna somana isongia sa na toa jongana ta noda Bangara i Jisu Karisito.

15 Ko inara sa vei sa, ka visa tavitimei, mu turu vamauru beto mu aru tamanaria sira na uana tututidi qe vagigalainigou pana mei vavakato beto pana mei leta.

16 Na Tamasa sa roroqugita beto pana ona vairoqu vaialona sa vanigita na manoto kole jolana beto na vangaju ko ta boka vera gegelenia gita sira na sakasa jongadi. Na Bangara i Jisu Karisito mekana beto na Tamasa na Tamada sa

17 mi vaneqiria na bulomiu ko mu turu vaneqiniria doru roiti jongadi beto na paranga jongadi.

3

Mu Vavara Tokanigei Agei

1 Ego na vinaokotona, ka visa tavitimei, sa agou mu vavara tokanigei agei ko na paranga tana Bangara mi rerege sisiqarai beto mi tadoro valavata, kai muqisi podeke vei tugu qu veinia agou tonai qu tekua sa na paranga tana.

2 Mu vavara tokanigei tugu vei sagei ko me tavasare tadira na tinoni ikikeredi, ura nake ira doru qai vasosotoa sa na nongoro jongana.

3 Ba na tarangena sa na Bangara, isa mina vaturu neqigou beto mina vasaregou pana tana kutana nikerena.

4 Na mei vinasosoto tana Bangara na veveimiu agou sa isa qe paranga vaneneqinigou sa qu tei korapa tu roitinia ko kode muna kole roitinia tugu.

5 Na Bangara mi totolinia na bulomiu ko mu gigila vatalea na vairoqu tana Tamasa beto mu isongia na turu vangaju tana Karisito.

Ira Doru Tinoni sa Mai Roiti

6 Ka visa tavitimei, agei qe paranga vaneneqinigou pa isongona na oda Bangara i Jisu Karisito ko muke nago sa tadira doru tavitimiu qai toania na toa udapelu beto qai dainiadia toania sa na uana tututidi qai teku vakarovia tamigei.

7 Agou mekamiu qu gigila vataleamiu sa sa poreveveina sa mu doro tutigei agei, ura agei ba qeke toania na toa udapelu tonai qe suvere tavitigou sagou

8 beto na gagani ba qeke teku gobororia tadira na tinoni, goto qe roiti na rane na bongi ko qe pavu beto qe gosoroni tapata tu ko meke vejujunogou agou na goto tinoni qeu.

9 Nake vei ko sa keporenigei na mei neqi ko be tepa sa, goto qe toa vei api sagei ko mu doro tutigei agei sagou qeu.

10 Ura tonai qe suvere tavitigou sa qe paranga vaneneqi veinigou pira: <<Na tinoni sa daiona roiti sa minake gagani,>> qeunigou.

11 Ura qe nongoronia sa kaki agou sa qai toania na toa ududapeluna beto qai daidia roiti goto qai kole roiti susula gu pana ona roitina na goto tinoni.

12 Ira na tinoni vevei ira sa qe garunu vaneneqiria beto qe paranga vaneqiria pa korapa isongona na Bangara i Jisu Karisito ko mai mavo roiti votunia sa na gagani mai gania.

13 Goto, ka visa tavitimei, agou sa muke munyalania na roiti jongana.

14 Na tinoni sa daiona nongoria sa na paranga qe kuti laonia pa leta api, poni sa mu dogoro viloto vatalea sa na tinoni isa ko muke nagoa ko mi keania sa nona roiti.

15 Ba muke doro veinia na miu kana, goto mu vavanau veinia tu kai tavitimiu.

Na Paranga Vinaokotona

16 Na Bangara bule mekana mi vanigou na bule pa dorudi totoso, bi pana totoso jongadi babi na ikeredi. Na Bangara mi vavaburogou agou doru.

17 Na qua roroqu lavata lao tamugou api sa pa limaqu mekaqu qa kutinia. Na kukuti vinagigila vevei api sa qa vakolea pa bebetodi dorudi na qua leta. Ko pira qa kuti veinia sa na vinagigila api.

18 Na vairoqu vaialona ta noda Bangara i Jisu Karisito mi somana tamugou doru.

Tai Timote Momoe

Na Popodalaina na Leta

1 Ara Paula na tinoni tagarunuqu tana Karisito i Jisu ko qa tagarunu pana neqi tana Tamasa noda inaalo beto tana Karisito i Jisu isa taqe korapa gelenia.

2 Na leta api sa lao tao Timote ao qu vei na tuqu sosoto pana toa rarange.

Na vairoqu vaialona, na vairoqu vaitokai beto na bule tana Tamasa na Tamada beto tana Karisito i Jisu na oda Bangara mai somana tamu.

Na Paranga Vinabalauna na Vaivagigalai Sesekedi

3 Isa tugu vei qa tei paranga vaneqinigo tu totonai qa rererege lao vei pa Masidonia sa mu suvere pa Episasi qaunigo, ko mu paranga vaneneqiria sira kaki ketakoi ko mai nogoto vaivagigalainia na vaivagigalai sesekedi

4 beto maike jujuno goboroniria sira na vivinei goborodi gu beto na tututidi ira na dia tite. Ira na sakasava pira sa qai vapodo vavaigua goborodi gu goto qaike ule votunia na vareregena na vaialo tana Tamasa isa sa lame vei pana rarange.

5 Na vinaokotona na vavanau api sa na vairoqu, isa sa koko vei pana bulo liosona beto pana monana jongana beto pana rarange sosotona.

6 Ira kaki pira sa qai tei gabala vapiru tu ko qai gabala vapele laoria sira na vavaigua paranga sa kepore na veveidi.

7 Qai nyoroguania ko bai tinoni vavaivagigalainia na Vavanau sira, ba qaike vakoinoni podekeria ira na sakasa qai pojaria beto ira na sakasava qai paranga vaneneqiniria.

8 Taqe gigilaioda gita sa na Vavanau sa sa jongana vei mina tavaroiti pana vavanau tuvisina.

9 Ko taqe gigilaioda tugu vei gita sa na Vavanau sa sake tavatoqo vania na tinoni tuvisina, goto ira tu na tinoni qai daidia tuti vavanau beto na tinoni duduvilidi, ira qai kilunia na Tamasa beto ira na tinoni seladi, ira qaike toania na toa madina beto qai kanai na Tamasa, ira qai vamatea na tinadi na tamadi beto ira na tinoni vavarivai,

10 ira na tinoni lulasadi beto na marene qai vaivori vei na manugu, ira qai ikiko golomo pinausu, ira qai seseke beto qai maulu seseke, beto ira qai roitiniria na roiti qaike jongana pana vaivagigalai tuvisina.

11 Ko na vaivagigalai isa sa tabata pana nongoro jongana isa sa udukunisiu ara na Tamasa ko mana ulenia, isa sa na nongoro jongana tana Tamasa lavatana sa pada ko mina tavatarasae.

I Paula sa Paranga Jongana Lao ti Jisu na Inaalo

12 Ara qa paranga jongana lao tana Karisito Jisu na oda Bangara. Isa sa vaneqisiu ko qa boka nabulunia beto ko sa doro rangesiu ko sa udukunisiu sa na roiti ninabuluna isa.

13 Pana totoso qai jola lao pori ara sa na tinoni vavaiaja vagorequ, na tinoni nganganguluqu, beto na tinoni vavaipoja vivikerequ sara. Ba na Bangara sa roroqu tokanisiu sara ura totonai sa qa oqoro vasosotoa sisa ko qake gigilai na manugu qa roitinia.

14 Beto noda Bangara sake beto vadogoronisiu nona roroqu lavatana jola ko qa boka rangea sisa beto qa boka roroquria sira na goto tinoni tonai qa kole kame pana tana Karisito i Jisu.

15 Na paranga tarangena sapi ko sa pada ko mina tateku vakatapa: na Karisito i Jisu sa lame pa kasia gusu ko mi aloria sira na tinoni seladi sau. Ko ara tugu sa kame na tinoni ikikerequ jola.

16 Ba na ginuana sa roroqu tokanisiu ara sa na Bangara sa pira gu sa vei. Pana taqu sa vatadogoro momoenia na Karisito i Jisu sa na veveina isa sa boka vera vamomosonia sa na tinoni ikikeredi vevei ara. Ko ara sa kai dodogoro tutina tadira mai rangea sisa ko mai tekua sa na toa jola.

17 Na Bangara lavata na kole jolana, sake boka mate, sa pae, beto kai memekai Tamasa sosotona, isa sa mi kole na panganga beto na vinalavata kamua na kamua. Agua.

I Paula sa pojania i Timote ko mi neqi pana ona rarange

18 Na vavanau api sa qa varangenigo ao Timote na tuqu marene, ko muke mumaniria sira na kokorotai veveimu ao qai pojaria ira na tinoni kokorotai tonai qu tavamadi, ko ira tugu sa mai vabokago ko muna vaiperania na vaipera jongana,

19 beto mu kopunia na mua rarange beto na monana jongana. Ira kaki sa qai kilu pale sa na roroqu tuvisina ko na dia rarange sa vei na vaka sa jule vivikerenia pa mati.

20 Karu ira na tinoni vevei pira sa ira Humenaiosi beto i Alekezada. Ko ira karu pira sa qa tei loa laoniria tu ti Setani ara ko mai tavagigala ko maike poja vivikeria sa na Tamasa.

2

Na Vavanauna na Vavara

1 Ego ko sa vei sa, momoe, ara qa paranga vaneqinia ko mu vavara tetepa, vavara vaniria, tetepa tokaniria, beto mu paranga

jongana vaniria lao tana Tamasa sira doru tinoni,
2 ira doru babangara beto ira qai aruria na totoqona poreveveidi, ko gita ta isongia na toa bubulena beto na momosona pana doru oda uana pangagana na Tamasa beto na uana tuvisina.
3 Na toa vavara vevei api sa sa jongana beto sa vaivaqera pana dodogoro tana Tamasa na oda inaalo,
4 isa sa nyoroguaniria doru tinoni mai taalo ko mai lame tekua na gigalaina na sosotona.
5 Ura kame gu sa na Tamasa, beto kame gu sa isa sa vaikarovainiria ira na tinoni beto na Tamasa, ko na tinoni vaikarovai isa sa na Karisito i Jisu.
6 Isa sa vania na ona toa mekana ko na ruvatadi doru tinoni, ko na ule votuna sa gore votu pa ona totosona.
7 Ko isa sa qa tavilenia na tinoni tarae beto na tinoni tagarunuqu sara (qa korapa pojai na sosotona sara, qake seseke) beto na tinoni vaivagigalai tadira na tinoni karovodi ko qa vaivagigalainia na rarange sosotona.

Na Uana Tadira na Rereko pana Totoso Vinatarasae

8 Ego ko na nyorogua taqu sa ira na iviva marene doru eqa sa mai alakaniria na limadi ko mai vavara pana bulo liosona sake kolea na kokora beto na vavaiququmi.
9 Ko qa nyoroguania tugu vei sa ira na iviva rereko ba mai vasaeniria na poko pangaga padadi na uana pangaga beto na tavagigala, maike vinyulu vagogotoria na vurungudi babi na sariniria na qolo babi na papaku babata jonga babi na poko sa sae gigiri na vaidi.
10 Goto na roiti jongadi tu sa mai sariniria na dia toa isa vei sa dogoro padadi ira na iviva rereko qai vatarasaea na Tamasa.
11 Na rereko sa mi nogoto ko mi tekuona gigalai pana doru uana vakole vakaurai.
12 Ara qake vamalumia na rereko ko mina vaivagigalai babi babangaranía sa na marene, goto na rereko sa mi nogoto tu.
13 Ura i Adama mai tu sa sa taroiti vapodaka beto sa taroiti vapodaka si Ivi.
14 Beto nake i Adama sa sa tatoni vapiru momoe, goto na rereko tu sa sa tatoni vapiru ko sa vukele pana sela.
15 Ba na rereko sa mina taalo pana vapododi na koburu vei mai turu pana rarange, mai toania na toa vairoqu beto na toa liosona beto ko vei mai toaniria ira pana pangaga sa na toa aipira.

3

Ira na Iviva Mamata pa Ekelesia

1 Na paranga tarangena sa api. Na tinoni sa kukulinia na roiti tana tinoni kopu, poni sa na roiti jongana jola sa sa nyoroguania isa.
2 Ko sa vei sa na tinoni kopu sa mina tinoni kepore ona pake, mina tinoni kame gu na maqotana, minake tinoni gua goboro, mina boka gaiti vatalea na roquna, mina pangaga na ona uana, mina tinoni vakamu goto tinoni, mina bokaona na vaivagigalai,
3 minake tinoni didigere aruna, minake tinoni vavaipera goboro, goto mina tinoni vajongana lao tana goto tinoni, minake tinoni vainonomi, beto minake tinoni bulo poata.
4 Na tinoni kopu sa boka toli vatalenia na ona tatamana mekana ko ira na tuna sa qai suvere vakaurai pana doru uana pangagana.
5 Na tinoni sake balau tolinia sa nona tatamana mekana, sa ai mina vei mina boka doro kopunia isa sa na ekelesia tana Tamasa?
6 Minake tinoni koni gabalana sisa, ura kita mi vapugelenia na roqu mulenia mekana ko mi vukele pana vaituti sa gosoria na bangaradi na tomate ikeredi.
7 Beto ko sa poreveveina sa mina kai tinoni tapangagana tadira na tinoni pa peguruna sisa, ko minake tatupe pana vaipoja ikikeredi tadira na tinoni beto minake vukele pana sipata tana bangaradi na tomate ikeredi.

Ira na Tinoni Vaitokai pa Ekelesia

8 Ira na tinoni vaitokai tugu vei sa mai tinoni tapangagadi, minake ngoja vaikale na dia paranga, maike tapiunia na bubuku vasoku vaini, maike nyaqo isisongodia pana soana selana.
9 Mai aru vamaurunia na vonana liosona sa na gigalai golomona na rarange.
10 Ko ira ba mai taviloto vatale mai tugu, ko vei mina kepore na dia pake poni sa qai tavamalumu ko mai tinoni roiti vaitokai.
11 Ira na rereko vaitokai tugu vei sa mai tinoni tapangagadi, maike popoja vikere tinoni, maike tinoni gua goborodi, beto mai tarange pana doru dia uana.
12 Na marene vaitokai sa mina kame gu na maqotana, mina boka totoli vataleniria na ona koburu beto na ona tatamana.
13 Ura ira na tinoni qai vaitokai vatale sa qai teku isongia kai tuturuna jongana beto qai varene vatale pana dia rangena na Karisito i Jisu.

Na Vaivagigalai Sosotona

14 Qa rovea sa nake sovaina beto mana lao kamugo sao. Ba qa kuti laoniria ara pana tamu sira na sakasa aipira
15 ko vei mina mamavo sa na lao taqu poni ba ao muna tei gigilaimua tu sa na

uana sa pada tana toania gita na tinoni pana tatamana tana Tamasa. Na tatamana isa sa na ekelesia tana Tamasa toana, ko na ekelesia isa sa na babara eveva beto na kokovana mauruna sa vamauria na vaivagigalai sosotona.

16 Ko kepore kai tinoni mina boka vasekea
sa na poreveveina jola na gigalai golomona
na pangagana na Tamasa:
Isa sa bola votu pana tini masa,
sa taule votu na tuvisina pana gagala,
sa tabata tadira na mateana.
Sa tatarae tadira na tinoni karovodi,
sa tavasosoto pa kasia gusu,
sa tateku vasae pa neqi.

4

Ira Na Tinoni Vaivagigalai Sesekedi

1 Ego na Gagala Tabuna sa poja lodakia sa pana totoso bebetodi aipira kaki tinoni sa kode mai balinga loa palenia sa na rarange ko mai tutiria sira na gagala sesekedi beto na vaivagigalai tadira na tomate.

2 Na vaivagigalai vei aipira sa qai lame vei tadira na tinoni sesekedi qai vavadogoro mule veiniria na tuvisidi sira qarigu. Ira tinoni ira sa na monanadi sa sa tei taparugu vamatenia tu na patu dagalana.

3 Ira na tinoni aipira sa qai vaisogarania na vaialava beto qai vatataburia sa na gagani. Ba na gagani inara sa na Tamasa tu sa vapodakaria ko ira qai rangea isa beto qai gigilai na sosoto sa mai tekuria pana paranga jongana.

4 Ura doru vinapodaka tana na Tamasa sa na jongadi ko maike takilu pale goto mai tateku pana paranga jongana,

5 ura na paranga tana Tamasa beto na vavara qai vamadiria.

Na nabulu jongana tana Karisito i Jisu

6 Kode muna kai nabulu jongamu tana Karisito i Jisu sao vei muna vanonoganiria ao ira na tinoni lotu sira na vaivagigalai aipira beto vei muna meme vatalenigo na vaivagigalaina na oda rarange beto na vaivagigalai jongadi qu korapa tuti vikivokotoria.

7 Ira na vivinei ikikeredi beto na gogoborodi beto na kepore veveidi sa mu uku paleniria. Goto mu ngurungausu vaneqinigo tu na pangagana na Tamasa.

8 Ura na ngurungausu vaneqina na tini sa sa koleona iapeki poreveina, ba na pangagana tu na Tamasa sa sa poreveveina doru totoso, ura sa kolea na taringungutina na toa kopira beto na toa sa korapa lame.

9 Na paranga tarangena sapi ko sa pada ko mina tateku vakatapa.

10 Api sa na ginuana taqe pavu talenia beto taqe vaipera vivivania gita: ura taqe korapa totoravusu kukulinia gita sa na Tamasa toana, isa na inaalo tadira doru tinoni ko na inaalo isa sa tabata votu tadira qai rangea isa.

11 Mu paranga vaneneqiniria beto mu vaivagigalainiria ao sira na sakasa aipira.

12 Muke vamalumuria na tinoni ko mai vakepore veveinigo sa ao na tinoni koregamu, goto ao sa mi kai dodoro tutina tu tadira na tinoni rarange pana mua paranga, na mua uana, na mua vairoqu, na mua rarange beto na mua uana liosona.

13 Mu aru tokaria sira na roiti aipira tinganai mana lame kamu ara: na tiro votuna na Kukuti Tabuna, na paranga vaivaneqi beto na vaivagigalai.

14 Muke doro pale sa na vaivana sa kole tamu, isa qu tekua tonai qai kokorotainigo beto qai vaoponigo na limadi ira na tinoni mamata.

15 Mu rove vakoriria beto mu junoniria na sakasa aipira, ko na ijoko sae tamu mai bati vakaberia ira doru tinoni.

16 Mu doro kopunigo mekamu beto na mua vaivagigalai. Muke aru loloaria sira na roiti aipira. Ura vei muna roiti vei isa sao, sa kode muna alo mulenigo mekamu beto ira na tinoni qai nongorigo.

5

Na Uana tana Tinoni Mamata lao tadira Goto Tinoni

1 Muke toke sasururia sira na baragoso goto mu paranga vaneqi veiniria na tamamu mekamu sira. Ira na marene koregadi mu veiniria na tasimu marene.

2 Ira na qoqoele mu veiniria na tinamu. Ira na rereko koregadi mu veiniria na lulumu pana doru uana liosona.

3 Mu pangaganiria sira na qoqoele naboko qai naboko vaivasevi sosoto.

4 Goto na naboko qoqoele sa pore tuna babi na ona mabusu, sa ira pira sa mai balau roiti votunia mai pana dia tatamana mekadi sa na soana vatarasaena na Tamasa ko mai beia na pavudi ira ketakoi qai pidoko votu lame vei. Ura na toa vei isa sa vaivaqera pa dodogoro tana Tamasa.

5 Na naboko sa vaivasevi sosoto beto sa taloa vamekai sa sa totoravusia sa na Tamasa beto na rane na bongi sake korotonia na vavara beto na tetepa lao tana Tamasa.

6 Goto na naboko sa vapugeleni qeqera kasia gusu na ona toa sa sa korapa toaona ba na tei matena tu.

7 Ko mu paranga vaneneqiniria sira na sakasa aipira, ko ira na tinoni mi keporeniria na pake.

8 Goto na tinoni sake dogoro kopuniria sira na turana mekana vevei ira pa ona tatamana sosoto mekana, poni sa isa sa kilu

palenia isa sa na ona rarange beto ko sa ikere jolania na tinoni keporeona rarange sisa.

9 Na naboko vevei gu api sa mu kuti vagorea ko mina tatoka: isa gu sa jola vonomongavulu na aorona, sa kame gu na marenena,

10 na roiti jongadi sa roitiniria perangana na tagigilana vatale vevei na pausu koburu, na vakamu goto tinoni, na loqana na nenedi ira na tinoni tana Tamasa,* na tokaniria ira na tinoni qai gosoro tapata beto na tutidi ira doru jongadi.

11 Goto ira na naboko kokoregadi sa muke kuti vatomeria ura totonai sa neqi jolania na Karisito sa na dia nyonyorogua poni sa qai nyorogua vaialava bei.

12 Ko qai teku tariniria sa na vaituti ura qai tetea na dia rarange qai maulu momoenia

13 Beto ko isa tugu vei qai gigalainia sa na udapelu kole rererege vaikarovai ruruma gu. Ba nake udapelu gu mekana sa qai toania, goto qai vavavotu goboro paranga tugu, qai rara karovoria na dia ginugua na goto tinoni, beto qai pojaria na sakasava sake garo bai pojaria.

14 Ko sa vei sa ara qa nyoroguania sa ira na naboko koregadi sa mai vaialavadia gu, mai isongo koburu, beto mai kopunia na dia tatamana, ko mi keporeniria na lolomo mai vakesanigita na paranga ikikeredi ira qai kanagita.

15 Ura ira kaki naboko koregadi sa qai tei gabala vapele tutiadia tu si Setani.

16 Na rereko rarange sa koledia na tavitina nanabokodi sa mi kopu vataleniria gu ko mike vajujunoa na ekelesia, ko na ekelesia mi boka tokaniria sira na nanaboko vaivasevi sosoto.

17 Ira na tinoni mamata qai totoli vatale pana dia vaitoni sa na padadi mai tatabarania karu boko vinalavata, ko sa poreveveina jola sa muna veiniria sira qai pavu talenia na tarae beto na vaivagigalai.

18 Ura sa paranga sa na Kukuti Tabuna, pira sau, <<Muke piko ngujupukua sa na okeseni totonai sa korapa tete vovoragaria na kiko,>> †sau, beto ko <<Na tinoni roiti sa na padana tugu mina tekua na tabarana,>>‡ sau.

19 Na tinajutu sa tajutunia na tinoni mamata sa muke nongoria, goto vei karu babi kue tu bai dogoroni matadi bai pogoso lamenia sa na tinajutu poni sa mu nongoria ko mu pitua.

20 Ira na tinoni mamata qai toania na toa selana sa mu uduku votuniria pa moedi doru tinoni, ko ira doru tinoni ba mai matagutu.

21 Pa moena na Tamasa na Karisito i Jisu beto ira na mateana taviledi qa poja vaneneqinigo ara sao ko mu kopu vatataleniria sira na sakasa aipira. Tonai qu oqoro doro vilotia na sakasa poni muke vatoqo moea na mua vivile beto muke totoka kale.

22 Muke oqani bebenyo vaoponiria na limamu ko mu vamadiria pana roitina sira na tinoni beto muke somanania na dia sela na goto tinoni. Mu kopu valioso mulenigo mekamu.

23 Kopira muke buku gagale pie gu, goto mu tekua tugu vei iapeki vaini ko mi vajonganai na iapamu beto na vioro sa kakamugo.

24 Na sela tadira kaki tinoni sa sa kabere vatatale gu ko sa momoeniria lao pa vaipitu, goto ira kaki na dia sela sa sa tuti liliguria.

25 Sa vaitoto vei tugu na roiti jongadi tadira na tinoni ba qai kabere vatatale, ko ira qaike kabere vatale ba kode maike boka pae.

6

Na Uana Tadira Na Pinausu

1 Ira na pinausu sa mai roqu veiniria sa pada tugu ko mai pangaganiria sira na dia bangara, ko kepore kai tinoni mina poja vivikeria na isongona na Tamasa beto na vaivagigalaina na Karisito.

2 Ira qai isongia na bangara sa tinoni rarange sa maike vakeporea sa na dia bangara ura kopira qai mekarai vaitamatasi pana rarange. Goto mai nabulu vatale jolania tu perangaina ura ira na bangara qai tokaniria pira ba na tinoni rarange tugu ko qai roroquria tugu vei. Mu vaivagigalainiria beto mu paranga vaneqiniria sira na sakasa aipira.

Na Vaivagigalai Sesekedi beto na Isisongo Sosoto

3 Na tinoni sa vaivagigalainia kai goto vaivagigalai tu ko sake vasotoa na paranga tuvisidi ta noda Bangara i Jisu Karisito beto sake vasotoa na vaivagigalaina na pangagana na Tamasa,

4 poni na tinoni isa sa pugelia na roqu mulenia mekana beto kepore kai sava bi vagogovea. Goto sa mo na roquna sa na tinoni vei isa ko sa kole gu vavaikalo paranga beto vavaigua paranga. Ko na vavaipera

* **5:10** Na loqadi na nenedi ira na tinoni kamudi sa na tuti tadira pa totoso isa, totonai qai vakamuria sira na tinoni qai kamu pa ruma. † **5:18** Vavanau 25.4 (1 Koriniti 9.9). Na ginuana vei api sa vei ko mina boka ganigana kiko tugu vei ura sa roiti ko sa padana tugu mina tekua na tabarana. ‡ **5:18** Luke 10.7; Matiu 10.10

paranga vei pira sa sa vavotua na nyonyoroguania na isisongo tana goto tinoni, na vavaipiarai, na vavaipoja vivikere, beto na dodoro rorovenia na goto tinoni pana soana ikerena.

5 Qai kole gu vaitoke vivikere sira sa gani vikere na vonanadi beto qai daidiania na sosoto. Ira qai roroqua sa na pangagana na Tamasa sa kai soana mai isisongonia qarigu.

6 Ba na pangagana na Tamasa sa kolea na uana doro vagaronia na sakasa sa na isisongo lavata.

7 Ura gita sa kepore kai sa taqe pogoso tomenia pa kasia gusu, ko kepore tugu sa kai sa tana boka pogoso votunia pana kasia gusu.

8 Ko vei tana isongia gita sa na tetekuna beto na poko, poni sa tana dogoro vagaroa gu gita sa aipira.

9 Goto ira qai nyonyorogua isisongodia sa qai vukele pana totoke beto pana sipata, beto qai vukeleniria soku roroqu gogoborodi beto na vavainganguludi qai vaduruia ira na tinoni ko qai gosoroni tapata beto na tapipiara.

10 Ura kai kutana doru roiti ikikeredi sa na bulo poata. Ira kaki sa qai kukuli vivitiginia sa na poata ko qai tatoni vapiru pana rarange beto na bulodi sa soberia soku takulanga.

Na uana tuvisina tana nabulu tana Karisito

11 Goto ao, na tinoni tana Tamasa, sa mu ukuniria tu sira na sakasava ikeredi aipira. Mu nyaqo tutia tu sa na tuvisi, na pangagana na Tamasa, na rarange, na vairoqu, na vangaju beto na vajongana lao tadira na goto tinoni.

12 Mu vaipera vivivania na vaipera jongana pana rarange. Mu aru tamania na toa jola, isa sa sorunigo ao na Tamasa ko muna tekua sau tonai qu ule votunia na mua rarange pa moedi soku tinoni qai nongorigo.

13 Pa moena na Tamasa isa sa vatoaria doru sakasava beto na Karisito i Jisu isa sa ule votunia na ulule jongana pa moena i Ponitiasi Paelati, qa paranga vaneneqinigo ara sao

14 ko mu kopunia sa na garunu api pana uana kepore pajina beto kepore pakena tinganai mina bola votu lame sa na oda Bangara i Jisu Karisito.

15 Ko na ona bola votu isa sa mina gore votu pana totoso tavilena sa vakolea na Tamasa isa sa pada ko mina tavatarasae, na Bangara ululuna mekana, na Bangara tadira na bangara beto na Tamasa tadira na tamasa.

16 Isa mekana sake boka mate beto sa suvere pana kabere vaivakeana jola, isa kepore kai tinoni bi tei batia mai tu babi mina boka batia sisa. Tana sa na vinalavata beto na neqi kole jolana. Agua.

Vavanau tadira Qai Isisongo

17 Ira qai isisongo pa kasia gusu api sa mu paranga vaneneqiniria ko maike valavata muleniria mekadi beto maike totoravusia na isisongo sa boka mumuri, goto na Tamasa tu isa sa vanigita doru isisongo ko na vaqera vataleda gita sa mai totoravusia.

18 Mu poja vaneneqiniria ko mai roitinia na jongana, mai isisongoniria na roiti jongadi, mai vaitokai vatale beto ko mai ngangalinia na vaiia.

19 Tonai mai vei inara sa qai korapa boko vaikamudia isisongo sa veu kai kokovana jongana tana toa vuka risa, ko mai aru tamania sa na toa sosotona.

Na paranga vinabebetona

20 Timote, mu kopu vasarenia sa isa sa qu tarangenia ko mu kopunia. Mu gabala loa paleria sira na paranga tutuurudi sake koleria na pangagana na Tamasa beto na vavaigua goborodi qai gigala goboroniria na gigalai.

21 Ira kaki sa qai tei isongia tu sa na gigalai isa qarigu, ko qai tei gabala loa pale tu sa na dia rarange.

Na vairoqu vaialona mi vavaburogou agou.

Tai Timote Vinarua

Na Popodalaina Na Leta

1 Ara Paula na tinoni tagarunuqu tana
Karisito i Jisu, qa tagarunu isa vei sa ny-
oroguania na Tamasa ko mana ule votunia
sa na taringungutina na toa sa kole tana
Karisito i Jisu.
2 Na leta api sa lao tao Timote, ao qu vei
na qua koburu qa roroqu vivitigigo.
Na vairoqu vaialona, na vairoqu vaitokai
beto na bule tana Tamasa na Tamada beto
na Karisito i Jisu na oda Bangara mi somana
tamu.

Na Vavara Paranga Jongana Beto Na Paranga Vaivaneqi

3 Ara qa paranga jongana lao tana Tamasa
isa qa vatarasaennia na monana liosona,
qai vei ira na qua tite pa moa. Ko qake ko-
roto gigaligo ara pana qua vavara na rane
na bongi sao totonai qa paranga jongana lao
tana.
4 Qake mumania ara sa na oni kolo
matamu ao ko sa vei sa qa nyorogua dogoro
vivitigigo ko ma boka tavapugelenia ara sa
na qera qau.
5 Qake mumania ara sa na rarange soso-
tona sa isongia perangana na mua tite qo-
qoele i Loisi beto na tinamu i Iunisi, beto ko
kopira qa gigila vatalea ara sa qu isongia ao
sa na rarange isa.
6 Ko sa vei sa qa korapa poja ligunigo sao
ko mu sutungu vavuvurungia sa na vaivana
tana Tamasa qu isongia ao totonai qa vao-
ponigo na limaqu ara.
7 Ura na Tamasa nake gagala vaivapan-
gongoro sa vanigita, goto isa tu na gagala sa
vanigita na neqi, na vairoqu beto na roroqu
mauruna.
8 Ko sa vei sa muke pogoso kekeania sa
na vavakatona na veveina na oda Bangara
beto na veveiqu ara qa tapiu talenia sisa.
Goto mu somana gosororia pana neqi tana
Tamasa sira na tapata qa gosoro taleniria
na nongoro jongana ara.
9 Na Tamasa isa sa alogita beto sa
kukugita sa gita ko ta toania na toa liosona
sau. Ko nake oda roiti jongadi sa sa
alonigita na Tamasa gita goto pana ona
nyorogua mekana beto na ona roroqu
vaialona tu na Tamasa sa taqe taalo sa gita.
Ko tonai tu sa oqoro podalai na totoso sa
vanigita isa tana Karisito Jisu sa na roroqu
vaialona isa.
10 Ba kopira na roroqu vaialona isa sa
sa tadogoro vakabere pana bola votu lame
tana oda inaalo, na Karisito Jisu. Ko na
Karisito Jisu sa tei valovea tu sa na mate
beto sa vadogoro vakaberenigita pana non-
goro jongana sa na toa kepore vinabetona.
11 Ko na nongoro jongana tugu api sa
qa tavilenia na tinoni tarae, na tinoni
tagarunuqu beto na tinoni vaivagigalai
sara.
12 Ko sa vei sa qa gosoro taleni vitigi tugu
vei. Ba ara qake keania sa vei isa, ura
qa gigila vataleaqua ara sa isa qa rangea
beto ko ara qa gigila vatalea sa isa sa boka
kopu vasarea tinganai mina kamua na rane
bebetona sa isa qa rangenia isa ko mi kopu-
nia.*
13 Mu doro tutiria sira na paranga tuvisidi
qu nongoroniria taqu, beto mu togasa gu
pana rarange beto na vairoqu qu isongia
tonai qu isongia na Karisito Jisu.
14 Mu kopu vasarenia pana neqi tana
Gagala Tabuna sa kole tadagita sa na
isisongo jongana qu tarangenia ko muna
kopunia.
15 Ao qu gigilaimua sa ira doru pa Esia,
vevei ira Puqelasi beto i Hemoqenesi, sa qai
gabala vapelenisiu sara.
16 Na Bangara mi vania na vairoqu
vaitokai sa na tatamana ti Onesiporosi, ura
soku totoso sa isa sa sa vamanotosiu ara
beto sake keania isa sa na veveina ara qa
tapiu.
17 Goto totonai sa kamu paro pa Romu
sa sa nyaqo tututisiu tu tinganai vei neqa,
tinganai ko sa batisiu tu.
18 Na Bangara mi vabatinia nona vairoqu
vaitokai na rane bebeto sisa. Ira na roiti sa
vaitokainiria pa Episasi isa sa ao ba qu tei
gigila vataleamua tu.

2

Na Varene Jongana Tana Karisito I Jisu

1 Ko sa vei sa, ao Timote tuqu marene, mu
turu vaneqi sao pana roroqu vaialona qu
isongia tana Karisito i Jisu.
2 Beto ko ira na vaivagigalai qu non-
goroniria taqu pa moedi ira na soku tinoni
qai dogorigo sa mu vakarovo vaniria ira na
tinoni tarangedi, ira na padadi mai vaivagi-
galainiria tadira na goto tinoni.
3 Mu somana gosoro tavitinisiu ara sira
na tapata vei kai varene jongana tana
Karisito i Jisu.
4 Na varene sa jujunonia na roiti tana
varene sa sake somana tapiunia isa sira na
goto jujuno pana toa api, ura na ona tinoni
mamata gu sa nyogua vaqerai sa na varene
isa.
5 Na tinoni sa somanania na vaivose
abutu sa mineke tekua na pinia vei mineke
tutiria isa sira na vavanauna na vaivose.

* **1:12** Na kipa paranga <<isa qa rangenia isa ko mi kopunia>> mina boka tapeluku <<isa sa rangenisiu ara ko mana kopunia>>

6 Na tinoni umuma sa pavu talea na roiti
sa sa na tuvisina ko mina somana teku
moea sa na vuana na ona umuma.
7 Mu vakoinonoria sira na sakasava qa
pojaria aipira, ura na Bangara mina vanigo
na gigalai sa pana sakasa aipira.
8 Mu roqu vakoititia i Jisu Karisito: isa sa
tavaturu mule pana mate beto sa podo pa
tutina na bangara i Devita, isa vei sa pojai
na nongoro jongana taqu.
9 Ko na nongoro jongana isa sa qa gosoro
taleni tapata ko qa tapiu tale veinia kai
tinoni ikikerequ ara. Ba na paranga tana
Tamasa sake boka tapiu.
10 Ko sa vei sa ara qa vangajuria sira doru
tapata ko ma tokaniria ira na tinoni taviledi
tana Tamasa qau, ko ira ba mai isongia tugu
sa na inaalo sa kole tana Karisito i Jisu beto
na vinalavata kole jolana.
11 Na paranga tarangena sapi:
Vei tabe mate tavitia isa,
tana toa tavitia tugu sisa.
12 Vei tana vangajuria na tapata,
tana bangara tavitia tugu sisa.
Vei tana kilu pale isa,
isa mina kilu palenigita tugu sa gita.
13 Vei tanake rangea isa,
isa sa na tarange kolena,
ura isa mineke boka kilu palnia
mekana.

Na Tinoni Roiti Tarangena

14 Muke koroto varoroquniria ira na
tinoni sira na vavanau aipira, beto mu
poja vaneneqiniria pa moena na Tamasa,
ko maike vavaigua paranga. Ura kepore
na ona vaitokai sa na roiti vei isa goto
sa nganguluria gu sira na tinoni qai
nonongoro.
15 Mu popodeke vivitigia ko na Tamasa
mi dogoro veinigo na tinoni tarangemu, na
tinoni roiti sa kepore na ona kea beto sa
vilasa vatalea na paranga sosotona.
16 Mu turu loa paleniria sira na paranga
tutuurudi sake koleria na pangagana
na Tamasa, ura ira qai somananiria na
paranga vevei inara sa qai ijokonia na uana
vavakepore Tamasa gu
17 beto ko na dia paranga sa sa vei kai tubu
tadoala sa gani vivikeria na tini tinoni. Ko
ira Humenaiosi beto i Piletosi sa kaki ira
18 qai tei gabala loa pale tu sa na sosoto.
Qai vaivagigalainia sa na rane turu mule sa
tei jola tu qarigu, ko qai peluku vapiruria sa
na rarange tadira kaki tinoni.
19 Ba na kokovana mauruna tana Tamasa
sa korapa turuona ko ketakoi qai takuti sira
na ona vinagigila aipira, <<Sa gigilariaona
na Bangara sa ira nona tinoni>> beto <<Mi
gabala loa pale na roiti ikikerena sisa sa
kukunia na isongona na Bangara,>> qarigu.
20 Pa ruma poreveveina sa nake mekadi
na pepeta qai taroiti pana qolo beto na
siliva gu sa qai kole, goto na pepetana qai
taroiti pana gou beto pana peso nyelaka
tugu vei. Ko kaki sa qai tavaroiti pana roiti
poreveveidi goto kaki sa qai tavaroiti pana
roiti nake poreveveidi.
21 Ko na tinoni sa valioso mulenia
mekana pana roiti ikikeredi aipira, sa mina
vei na pepetana sa tavaroiti pana roiti
poreveveidi. Kode mina tavalioso, mina
vaitokai vatale tana Bangara, beto mina
tavanaqiti vatale ko mina roitiniria doru
roiti jongadi.
22 Ko mu ukuniria sira na nyonyogua
tadira na koburu sae korega. Mu vaigitanai
tadira qai kiu alili lao tana Bangara pa bulo
liosona ko mu nyaqo tutia sa na tuvisi, na
rarange, na vairoqu beto na bule.
23 Mu uku paleniria sira na vavaipera
paranga duduvilidi beto kepore tavagigal-
adi, ura qu tei gigilaimua tu ao sa na roiti vei
inara sa sa vapodoa na vaipera.
24 Na nabulu tana Bangara sa mineke
tinoni vavaipera. Goto mina vabubule lao
tu tadira doru tinoni, mina tinoni bokaona
vaivagigalai beto mina vangajuria na uana
ikikeredi.
25 Mina vatavagigalaria pana uana jon-
gana sa ira qai kanai, kita pu na Tamasa
mina vagabalaria sira qai kanai ko mai gig-
ilai ira sa na sosoto
26 beto ko mai isongo ligua ira na tavagi-
gala ko mai ukuniria ira sa na sipata tana
bangaradi na tomate ikeredi, isa sa rave
vapinausuria pa ona nyorogua.

3

Na Toa Ikikeredi Pa Rane Bebetodi

1 Mu vakoinonoa sapi: pa rane bebetodi
sa kode mai lame sira na totoso tapatadi.
2 Ura ira na tinoni sa kode mai roroqu
muleniria mekadi, mai gagale bulo poata,
mai paranga valalavatai, mai valavata mu-
leniria mekadi, mai vaipoja vivikere, maike
vasotoria na tinadi na tamadi, mai daidia
paranga jongana, beto maike toania na toa
madina.
3 Kode na bulodi mina kokobania na
vairoqu, mai puku tutia na dia kokora, mai
poja vivikere tinoni, maike aru mulenia na
dia toa ikikeredi, mina vapiruria na toa
kokora, beto mai kanai na jongana.
4 Kode mai vaijuju lao pa tapata, mai
nenekenia na roiti sake jonga, mai vapuge-
leniria na roqu muleniria mekadi, beto mai
roqua na qeqera vailea jolania mai roqua
na Tamasa.
5 Kode mai popokonia pa peguruna ira sa
na pangagana na Tamasa, ba qai kilu palea

2:19 Anye 16.5. **2:19** Aisea 52.11.

tu ira sa na neqi tana. Mu balauniria sira na tinoni vevei aipira.

6 Ura kaki ira sa qai mavo sulopo tomeria sira na ruruma tinoni ko qai teku vapinausuria sira na rereko rururadi sa bogataria na sela beto sa piuria doru nyorogua ikikeredi.

7 Ira na rereko pira sa qaike beto nyaqoa sa na gigalai ba qaike isongo boka tekua na gigalai sosotona.

8 Kai muqisi podeke vei ira Janesi i Jaberesi* qai raja kokolosia si Mosese, poni sa ira na tinoni vaivagigalai sesekedi aipira ba qai raja kokolosia tugu sa na nongoro sosotona. Ira na tinoni pira sa sa kepore na roqudi beto na gua goborona gu sa na dia rarange.

9 Ba kode maike ijoko lalaodia, ura na dia duduvili sa kode mina kaberena gu tadira doru tinoni, kai muqisi podeke vei tugu na duduvili tadira Janesi i Jaberesi.

I Paula Sa Na Dodoro Tutina Ti Timote

10 Goto ao sa qu tuti vikivokotoria sira na qua vaivagigalai, na qua uana, na qua nyorogua, na qua rarange, na qua toa qake bebenyonia kai sa, na qua vairoqu, na qua vangaju,

11 beto ira na nganganguluu beto ira na tapata qa gosororia ara pa Anitioki, pa Ikonioni, beto pa Lisitara. Ira na sakasa aipira sa qa vataqolonisiu ara, ba na Bangara sa alosiu pana dorudi aipira.

12 Sosoto, ira doru tinoni qai nyorogua toania na toa madina tonai qai tutia na Karisito Jisu sa kode mai tanganganguluu tugu.

13 Goto ira na tinoni ikikeredi beto ira na tinoni nyonyoravadi sa mai ijoko lalaonia tugu na ikerena, ko mai toni vapiruria na goto tinoni beto mekadi ba mai tatoni vapiru tugu.

Na Poreveveina Na Paranga Tabuna

14 Goto ao sa mu aru tamanaria sira qu tei tavagigalainia tu beto ko qu tei vasosotoria tu. Ura qu gigila vataleriamua ao sa ira qai vagigalaigo

15 beto ko podalai na koburumu tu qu gigilaria ao sira na kukuti madidi, ko ira na kukuti ira sa qai vatavagigaligo ko qu tekua na inaalo tonai qu rangea na Karisito Jisu.

16 Na Kukuti Tabuna doruna sa na Tamasa sa singonia beto sa poreveveina pana vaivagigalainia, pana ule votunia na sela, pana vatuvisina na tinoni beto pana vaivatavagigalania na uana tuvisina,

17 ko na tinoni tana Tamasa mi ngongo beto mi isongia na boboka maladoruruna pana doru roiti jongadi.

4

I Timote Sa Tavaneqi

1 Pa moena na Tamasa beto na Karisito i Jisu, isa mina tutiniria ira na tinoni toadi beto na matedi, isa mina bola votu lame tavitina na ona binangara, sa ara ma poja vaneneqinigo sao:

2 Mu taraenia na paranga; mu turunia na roiti isa na ona totoso babi nake ona totoso; mu uduku votuniria na dia sela, mu tokeria, beto mu paranga vaneqiria pana uana momosona beto pana mua vaivagigalai.

3 Ura na totoso sa korapa lame tonai mai daidia nongoria ira na tinoni sa na vaivagigalai tuvisina. Goto kode mai tutia na dia nyorogua mekadi ko kode mai boko vaikamuniria sira na tinoni vaivagigalai qai vaivagigalainia isa sa vakikilikadiki jongai na talingidi.

4 Ko kode mai balinga vapelea pana sosoto sa na talingidi ko mai gabala tutiria sira na vivinei jojongadi gogoborodi gu.

5 Goto ao sa mu kopu mulenia na roqumu doru totoso, mu taleria sira na tapata, mu roitinia a roiti tana tinoni sa vevelania na nongoro jongana, beto mu roiti vaokoto vatalea na mua roiti ninabulu.

6 Ura ara sa tei korapa tu tavuva vei kai kolo vavakukuvuna sa na toa taqu, ko na totoso mana taloa ara sa sa kamua gu kopira.

7 Ara qa tei vaiperania tu sa na vaipera jongana, qa tei vaokoto tu sa na vaivose, beto qa korapa kopunia sa na rarange.

8 Ko kopira sa korapa veranisiu sa na piniana na toa tuvisina. Na pinia isa sa na Bangara vaituti tuvisina mina vanisiu na ranena isa. Ko nake ara gu mekaqu sa mina vanisiu na pinia, goto ira doru tugu vei qai korapa kukulinia na bola votu lamena isa.

Kaki Paranga Bebetodi

9 Mu popodeke vivitigia ko mu sisiqarai lame kamusiu.

10 Ura i Demasi sa roroqua na toa pa kasia gusu alepi ko sa loa palenisiu ko sa tei laona tu pa Tesalonika. I Kereseke sa tei laona tu pa Qelesia. I Taetusi sa tei laona tu pa Dalamatia.

11 I Luke gu mekana sa sa korapa vavaburosiu. Mu nyaqo tekua si Maka ko mu toni lamenia ura isa sa sa toka vatalenisiu ara pana roiti ninabulu.

12 I Tukikosi sa qa tei garunu laonia tu pa Episasi.

* **3:8** Ira Janesi i Jaberesi: Ira karu isongo aipira sa qaike tabata pa Vinaego Kolena. Ba ira soku tinoni qai vasosotoa sa na isongo aipira sa na isongodi ira karu tinoni Ijipi qai boboka pa kalena na majiki beto qai raja kokolosia si Mosese totonai sa nyorogua toni votuniria pa Ijipi sira na tinoni Izireli. Doria Votu 7.11, 22.

13 Na poko lavata qa loai tai Kaposi pa
Toroasi sa muna pogoso lamenia totonai
muna lame, beto kita mu mumaniria sira
na qua buka beto vei tugu ira na buka qai
taroiti pana vuliti manugu.
14 I Alekezada na tinoni roroiti aeana sa
sa vagosoronisiu soku tapata ara. Na Bangara mina vakilasania isa sira na roiti sa
roitiniria.
15 Ko ao ba mu balaunia sisa, ura isa sa
raja kokolosia sa na nongoro tadagita.
16 Totonai qa nanaqe mulenisiu na totoso
momoe, sa kepore kai tinoni bi turu tavitisiu, goto ira doru qai loa vamekai palenisiu.
Na Tamasa mike anye tariniria sa na dia
roiti isa.
17 Ba na Bangara sa turu tavitisiu sara
beto sa vaneqisiu, ko ara qa tarae vikivokotonia sa na nongoro ko ira doru tinoni
karovodi qai nongoria. Beto na Bangara
sa vasaresiu pana mangadi ira qai vei na
laione.
18 Na Bangara mina vasaresiu pa dorudi
na tapata ikeredi beto mina vakamu
vasaresiu pa ona binangara pa noka. Na
Bangara isa sa mi tavatarasae kamua na
kamua. Agua.

Na Paranga Vinaokotona

19 Mu pojaniria na qua roroqu tadira
Pirisila i Akuila, beto ira na tatamana ti
Onesiporosi.
20 I Erasitasi sa suvere jola pa Koriniti,
goto i Toropimosi sa mo ko qa loai pa Miletosi.
21 Ao mu popodeke vivitigia ko mu lame
kamu totonai mina oqoro kamua na totoso
lomoso. Na dia roroqu tamu qarigu ira
Eubulasi i Poudesi i Linosi i Kolodia beto ira
doru tinoni qai vasosotoa na Karisito lani.
22 Na Bangara mi vavaburoa na
gagalamu. Na vairoqu vaialona mi
vavaburogou agou.

Ti Taetusi

Na Popodalaina Na Leta

1 Ara Paula na nabulu tana Tamasa, na
tinoni tagarunuqu tai Jisu Karisito ko mana
vaneqia na rarange tadira sa vileria na
Tamasa beto mana tokaniria ko mai isongia
na gigalaina na sosoto sa vuania na panga-
gana na Tamasa.

2 Na rarange beto na gigalai aipira sa qai
vangangaligita ko taqe korapa gelenia gita
sa na toa jola pa moa tu sa taringunguti
vanigita na Tamasa sake seseke.

3 Ko pa ona totoso tavilena poni sa ule
vakaberenia pana tarae na Tamasa sa na
ona nongoro api, ko na roiti taraenia na
nongoro api sa na Tamasa na oda inaalo sa
garununisiu ara ko mana roitinia sau.

4 Na leta api sa lao tao Taetusi, ao qu vei
na tuqu sosoto pana rarange taqe mekarai
isongia.

Na vairoqu vaialona beto na bule tana
Tamasa na Tamada beto tana Karisito i Jisu
na oda inaalo mai somana tamu.

Na Roiti tai Taetusi pa Nusa Kiriti

5 Na ginuana qa vasuverenigo ara pa nusa
Kiriti sao sa vei ko mu vatuvisi vataleria sa
na roiti qai oqoro okoto beto mu vile va-
toqoria pa okokoto gugusu ketakoi sira na
tinoni mamata, isa vei qa tei vavanaunigo
tu.

6 Isa sa pada ko mina tinoni mamata sa
na tinoni sa kepore na ona pake, kame gu
na maqotana, ira na tuna qai tinoni rarange
beto qaike tagigalania na toa gogoborodi
babi na uana duduvilidi.

7 Ura sa poreveveina sa na tinoni kopu sa
mina tinoni kepore na ona pake, ura isa sa
mamatania sa na roiti tana Tamasa. Ko na
tinoni isa sa nake tinoni tututiona roroqu
mekana, nake tinoni oqoqanai kokora,
minake tinoni didigere aruna, minake
tinoni vavaipera goboro, beto nake tinoni
sa nyaqo isisongona pana soana selana sisa.

8 Goto isa sa na tinoni vakamu goto tinoni
tu, sa tavaraguania na jongana, sa boka
gaiti vatalea na roquna, sa tuvisi, sa toania
na toa liosona, beto sa aru mulenia mekana
pana uana ikeredi.

9 Beto na tinoni sa aru tamana vamauria
na vaivagigalaina na nongoro tarangena
sisa ko sa boka paranga vaivaneqinia na
vaivagigalai togasana beto sa boka udukia
na dia sela ira qai paranga kakanai na
vaivagigalai togasana.

Ira Na Tinoni Vaivagigalai Sesekedi

10 Ura kubo sira qai duduvili, sa kokoba
na dia paranga beto qai tinoni vaitoni va-
piru. Ira kaki puku tinoni Jiu ira qai tapobe
sa qai vajolai sosoto sa na roiti aipira.

11 Ira sa na tuvisina sa mai tangujupuku
ura ira na sakasa qai vaivagigalainia ko
qai isisongodia pana soana selana sa sake
garo ko bai vaivagigalainiria ba qai vaivagi-
galainiria tugu ko qai vapeluku vapiruria
sira na tatamana doruna.

12 Kai dia tinoni kokorotai mekadi tugu
ira sa tei poja vataleaona tu sa pira sau,

<<Ira na tinoni pa Kiriti
sa na gagale tinoni sesekedi,
na manugu pirudi,
na ngoja tave ududapeludi,>> sau.

13 Na vavakato api sa sa sosoto ko sa vei
sa mu uduku votuniria na dia sela, ko mai
togasa pana dia rarange

14 beto maike jujuno goboroniria na
vivinei jojongadi gogoborodi tadira na Jiu
beto na garunu tadira na tinoni qai gabala
vapelenia na sosoto.

15 Doru sakasava sa qai lioso tadira qai
lioso, goto tadira qai paji beto qaike va-
sosoto sa kepore tugu sa kai sa bi lioso, goto
sa paji sa na vonanadi beto na monanadi.

16 Qai ule votunia sa na Tamasa qai gigi-
laidia qarigu, ba na roiti qai tabata votunia
pana dia uana qai ulenia sa qai kilu palenia
tu ira sa na Tamasa. Qai lulasa pa moena na
Tamasa, qai duduvili, beto kepore kai roiti
jongana bai boka roitinia.

2

Na Paranga Vavanau

1 Goto ao sa mu vaivavanauniria sira
na sakasava sa garo pana vaivagigalai to-
gasana.

2 Mu vavanauria sira na marene iviva
kokoleidi ko maike tinoni gua goboro, mai
tinoni tapangagadi, mai gaiti vatalea na
roqudi, mai togasa pana dia rarange, pana
dia vairoqu beto pana dia turu vangaju.

3 Mu vavanauria tugu vei sira na rereko
iviva kokoleidi ko mai toania na uana pan-
gagana, maike vaipopoja vikere, maike pin-
ausunia na kole bubuku gojo, goto mai
vaivagigalainia tu ira sa na uana jongadi.

4 Ko mai vei sa mai vatavagigalaria sira na
iviva rereko koregadi ko mai roroquria na
marenedi, mai roroquria na tudia,

5 mai gaiti vatalea na roqudi, mai lioso
na dia toa, mai rereko vatana vatale pa
dia tatamana, mai vajongana lao tadira na
goto tinoni, beto mai kole vaiketai tadira na
marenedi. Ko mai toa vei ira sa ira na goto
tinoni maike poja vivikeria sa na paranga
tana Tamasa.

6 Ira na marene sae korega tugu vei sa mu
paranga vaneqiria ko mai gaiti vatalea na
roqudi.
7 Pana doru ginugua sa mu vabatiniria na
mua toa mekamu ko mi kai dodoro tutina
pana roiti jongadi. Na mua vaivagigalai mi
kolea na uana jongana, na pangaga
8 beto na paranga vavagegoai sa lenoniria
na vaipitu, ko ira qai kanago sa mai kea
ura kepore sa kai sa ikerena mai boka vake-
sanigita.
9 Mu vavanau vataleria sira na pinausu
ko pana doru sakasava sa mai kole vaike-
tai tadira na dia bangara, mai vaqeraria,
maike paranga kakarovoria
10 maike aru golomoria na isisongo, goto
mai vabatiniria na dia toa tarangena vatale,
ko doru dia roiti mai sari vabata jongai sa
na vaivagigalai tana Tamasa na oda inaalo.
11 Ura na vairoqu vaialona tana Tamasa
sa pogoso lamenia na inaalo sa sa tei bola
votu tu tadira doru tinoni.
12 Ko na vairoqu vaialona isa sa totoli
vatavagigalagita ko ta kilu paleniria sa na
uana vavakepore Tamasa beto ira na ny-
orogua ikikeredi tana kasia gusu, ko ta toa-
nia gita pa oda susuvere pa kasia gusu api sa
na roroqu tavagigalana, na uana tuvisina,
beto na toa madina,
13 tonai taqe korapa kukulinia gita sa na
rane tamanana taqe gegelenia totonai mina
bola votu na neqi ta noda Tamasa lavata i
Jisu Karisito na oda inaalo.
14 Isa sa sa vania na ona toa mekana ko
sa ruvatagita pana doru toa ikeredi beto sa
valiosogita ko na ona tinoni poreveveina
jola isa sa gita ko taqe ngangaliniria sira na
roiti jongadi.
15 Aipira sira na sakasa mu vavanau-
niria, mu paranga vaivaneqiniria beto mu
vaiudukuniria pana doru neqi qu isongia.
Muke vamalumigo mekamu ko mai doro
vagorego ira na tinoni.

3

Na Toa Susuvere Tana Tinoni Tana Tamasa

1 Muke koroto varoroquniria sira na
tinoni ko mai vainongoro vaiketai lao tadira
na babangara beto na tinoni vaitoni, mai
vataberia, mai turu qaqiriniria sira doru
roiti jongadi,
2 maike poja vivikere tinoni, maike tinoni
vainonomi, goto mai tinoni vajongana lao
tana goto tinoni, beto mai roiti vajonga lao
tadira doru tinoni.
3 Ura gita sa perangana ba kepore tugu na
roquda, taqeke vatabe, taqe tatoni vapiru,
beto taqe pinausuniria soku nyonyorogua
ikikeredi beto soku qeqera tana toa tini gu,
taqe toania na toa ikikerena beto na uana
kokono, qaike tavaraguanigita beto gita ba
taqeke vaitavaragua lao lame tugu mekada.
4 Ba tonai sa bola votu sa na jongana beto
na vairoqu jongana tana Tamasa na oda
inaalo
5 poni sa sa alogita na Tamasa sa gita. Ba
nake roiti tuvisidi taqe roitiniria gita sa taqe
taalonia sa gita, goto na vairoqu vaitokai
gu tana Tamasa. Ko isa sa alogita tonai
taqe tavaliosonia na podo mule beto taqe
tavakoregania na Gagala Tabuna.
6 Ko na Gagala Tabuna api sa sa tei vuva
tari vapugelenigita tu na Tamasa tonai taqe
vasosotoa gita si Jisu Karisito na oda inaalo.
7 Ko tonai sa vatuvisigita na vairoqu va-
ialona tana, poni sa taqe somana isongia
gita sa na toa jola isa taqe korapa gegele
kukulinia.
8 Na paranga tarangena sapi.
Ego doru sakasava aipira sa qa nyoroguania ko ao mu paranga vaneneqiniria, ko ira qai rangea na Tamasa sa mai jujuno toliniria ira sira na roiti jongadi. Aipira sira na sakasava jongadi beto qai vaitokai tadira na tinoni.

Na Tinoni Qai Vaivagigalainia Na Vaivagigalai Sesekena

9 Goto ao sa mu turu peleniria sira na
toa vevei na vavaipera paranga duduvilidi,
na tututidi ira na oda tite, na toa vaipiarai,
beto na vavaiguania na Vavanau, ura na toa
aipira sa qaike vaitokai beto kepore veveidi.
10 Na tinoni sa vavaipiarai sa mu paranga
vabalaua na totoso momoe beto na totoso
vinarua. Pa liguna isa sa muke galania.
11 Qu gigilaimua ao sa na tinoni sa vei isa
sa na lulasa ikerena, beto sa toania na toa
selana ko sa leve mulenia mekana.

Na Paranga Vinaokotona

12 Tonai mana garunu laonia tamu
si Atemasi babi Tukikosi, poni muna
podeke vivitigia ko muna lame kamusiu
pa Nikopolisi sao. Ura qa tei rove vatalea tu
sa kode ketakoi tu sa mana suvere totonai
mina kamua na totoso lomoso.
13 Mu podeke vivitigia ko mu vatana
tokaniria ira Zenasi na loea beto i Apolosi,
ko maike qasania kai sa pana dia rererege.
14 Ira na oda tinoni sa maike toa udapelu
goboro, goto mai balau jujunoniria tu na
roiti jongadi ko mai tokaniria sira qai tap-
ata.
15 Ira doru qai suvere tavitisiu ara aipira
sa qai valaoa na dia roroqu lavata tamu. Mu
vakarovia na mei roroqu lavata tadira na
tinoni rarange qai roroqugei ketakoi.
Na vairoqu varialona mi vavaburogou
agou doru.

Tai Pilimone

Na Popodalaina Na Leta

1 Ara Paula na tinoni tapiuna tana
Karisito i Jisu beto i Timote na tasida.

Na leta api sa lao tao Pilimone, na baere
jongamu beto qu mekarai roiti tavitigei
agei,

2 tao Apia na lulumei beto tao Akipasi isa
sa somana varene tavitigei agei, beto tana
ekelesia pa ruma tamu.

3 Na roroqu jongana beto na bule tana
Tamasa na Tamada beto tana Bangara i Jisu
Karisito mi somana tamugou.

Na Vairoqu Beto Na Rarange Ti Pilimone

4 Ara qa paranga jongana lao tana qua
Tamasa doru totoso qa gigalia na isongomu
ao pana qua vavara,

5 ura qa nongoronia ara sa na vairoqu
tamu sa lao tadira na tinoni tana Tamasa
beto na rarange tamu sa lao tana Bangara
i Jisu.

6 Na vavara taqu sa na miu mekarai so-
mana pana rarange sa mi ngangalinia na
gigalai vataledi doru sakasava jongadi taqe
isongoria pana oda kole kame tana Karisito.

7 Tasiqu, sa vaqera vivitigisiu beto sa
vamanotosiu ara sa na vairoqu tamu, ura
na bulodi ira na tinoni tana Tamasa sa qu
vakopeleria ao.

I Paula Sa Tepa Vania I Onesimasi

8 Ko sa vei sa pana qua kole kame tana
Karisito qa varene vatale sara ko mana
boka pojanigo gu ara sisa sa pada ko muna
roitinia ao,

9 ba pana soana vairoqu sa isa tugu ara
Paula na babaragosoqu beto na tinoni tapi-
una tana na Karisito i Jisu sa qa tepa viv-
itigigo gu sao.

10 Qa tepa vivitinigo gu ara ao sa na
veveina na qua koburu, i Onesimasi, isa sa
vei na tuqu tonai qa korapa tapiu ara.*

11 Isa sa na tinoni na totoso qai jola pori
sa kepore kai vaitokai jongana bi vapodo
vanigo ao, ba kopira sa koleona vaitokai
jongana tamu beto taqu sisa.

12 Isa sa qa garunu mule laonia tamu
inana, isa na buloqu sosoto ara.

13 Isa tugu qa kole nyorogua aru tamania
lani ko bi vanisiu sa na vaitokai quke boka
valamea ao tonai qa korapa tapiu talenia
ara sa na nongoro jongana qau.

14 Ba tonai qa oqoro tekua mai sa na
roqumu ao poni sa qake nyorogua roiti vei
inara sara, ko na mua roiti jongana sa mike
vei ara gu qa jujukunigo ao goto mi koko
lame vei tu pa mua nyorogua malumuna
sosoto.

15 Ura palu na ginuana sa tavarijo ia-
peki totoso tamu sisa sa vei ko ao mu teku
isongia kamua na kamua sisa.

16 Ko kopira nake pinausu sisa goto sa
poreveveina jolania tu na pinausu, na
tasida jojonga. Ko taqu sa poreveveina sisa
ko tamu ai mina koi vei poreveveina jola
sisa pa toa tini beto pa toa tutina na Ban-
gara.

17 Ko vei muna isongo veinisiu na kalemu
pa roiti tana Bangara sara, sa mu vakamu
veinia bi ara sosoto sisa.

18 Vei bi roitinia kaki sela tamu babi
koleona kaki ona lilipu tamu sisa, poni sa
mu vagorenisiu ara.

19 Ara Paula qa kutinia na limaqu mekaqu
sa api: Ara mana lipua. Nake savana man-
ake kilu pojanigo ara sa ao na toa koregana
qu isongia kopira sa qu oqoro lipunia taqu.

20 E, tasiqu, ara qa nyoroguanigo ao ko
mu vaqerasiu pana oda toa tutina na Ban-
gara. Mu vakopelia na buloqu pana oda toa
tutina na Karisito.

21 Qa vasosotoa ara sa ao kode muna
vatabesiu ko sa vei sa qa kuti lao vanigo, ko
qa gigila vatalea ara sa ao isa muna roitinia
sa kode mina jolania sisa vei qa korapa
tepai ara.

22 Ego ko kai qua tepa mule sa api: mu
vatana vanisiu kai lose vavatogani tinoni
kamudi. Ura qa gigila vatalea ara sa na
vavara tamugou mai taoe ko ara kode mana
lao kamugou sagou.

Na Paranga Vinaokotona

23 Na dia roroqu lavata tamu qarigu ira
Epaparasi, isa agei karu qe mekarai tapiu
talenia na roiti ti Jisu Karisito,

24 beto vei tugu ira Maka i Arisitakosi i
Demasi beto i Luke, ira qai mekarai roiti
tavitisiu ara.

25 Na vairoqu varialona tana Bangara i
Jisu Karisito mi vavaburogou agou.

---

* **1:10** Na ginuana na isongo <<Onesimasi>> sa <<Sa poreveveina, sa vavagua, babi sa vaitokai vatale>>.

Tadira Hiburu

I Tamasa sa Paranga

1 Pa rane qai jola lao pori na Tamasa
qi vakanoko tatasaria soku totoso sira na tinoni kokorotai ko qai paranga votu vania
sisa tadira na oda tite,
2 ba pa rane bebeto aipira na Tuna
mekaina sa sa valageria ko na Tuna isa sa
ovelai vania sisa. Ko pana Tuna tugu isa
sa sa vapodakia na Tamasa sa na doruna
vinapodaka, beto ko na Tuna tugu isa sa sa
vilea ko mina isongoria sira doru sakasava.
3 Ko na Tuna isa sa na malakapina na
Tamasa beto na Tuna tugu sa na kirena
sosoto na Tamasa, ko na Tuna tugu sa
aru tamana vaikamuniria pa nona paranga
neneqidi sira doru sakasava. Pa liguna sa
roitinia isa sa na vuvulasana na sela tadira
na tinoni poni sa sa toqo bangara pa noka
pa kale matuana na Tamasa ululuna jola
sisa.

Na Tuna na Tamasa sa poreveveina jolaniria ira na mateana

4 Na Tuna na Tamasa sa sa tava-
poreveveina jolaniria ira doru mateana,
vaitoto vei tugu na isongo sa teku isongia
isa ba sa poreveveina jolaniria na isongo
tadira na mateana.
5 Ko na sosotona sapi ura kepore sa kai
totoso bi paranga veinia pira na Tamasa sa
kame ira na ona mateana,
<<Na Tuqu ara sao,
pa ngeni api qa ule votunia sa ara sa na
Tamamu ao! >> qikeunia mai sa kai
ona mateana.
Beto ko kepore sa kai totoso bi paranga
veinia pira na Tamasa sa kame ira na ona
mateana,
<<Ara sa mana Tamana isa,
ko isa sa mina juki vei na Tuqu ara
sisa,>> qikeunia mai sa kai ona
mateana.
6 Goto tonai mi valageria pa peso saunia
sa na Tuna podo kimanaqe poni sa sa
paranga vei tu pira sa na Tamasa,
<<Ira doru mateana tana Tamasa sa mai
vatarasaea sisa,>> sau tu.
7 Na Tamasa sa rove veiniria qaike loka
poreveveina sira na mateana, ura na
veveidi ira sa pira tu sau sa na Tamasa,
<<I Tamasa sa roiti veiniria na gava sira na
ona mateana,
beto sa veiniria na iku vuvurungu isa
sira na ona nabulu,>> sau.
8 Ba na Tuna sa doro veinia sa
poreveveina jola, ura na veveina isa sa pira
sau sa na Tamasa pana tana Tuna,
<<Tamasa, na mua totoqona bangara sa
mina kole jola kamua na kamua!
Beto muna totoliniria pana tuvisi sira
na mua tinoni.
9 Qu qerania ao sa na roiti tuvisina qai roi-
tinia ira na tinoni
beto quke tavaraguania ao sa na roiti
ikerena qai roitinia ira na tinoni.
Tamasa, ko sa vei isa sa ara na mua Tamasa
qa vilego sao
ko qa vanigo na qeqera beto na
vinalavata sa jolania isa qa vaniria
ira na tavitimu,>> saunia.
10 Beto na veveina na Tuna sa pira mule
sau sa na Tamasa,
<<Bangara, ao qu roitinia pa popodalaina
sa na kasia abana,
beto ao qu roitinia pa limamu mekamu
sa na oka.
11 Koleona na totoso kode mai maragutu
sira, ba ao sa muna toa kamua na
kamua.
Beto ira doru sakasava pira sa kode mai
muraqutu talumata veidia na poko.
12 Kode muna polo vivijongo veiniria gu na
koti talumatadi
beto ko mai tabei pale vei na poko sira
na sakasa pira.
Ba ao sa munake isongo bei,
beto ko na mua toa sa mina kepore na
vinabetona,>> sau.
13 Kepore sa kai totoso bi paranga vei
pira sa na Tamasa pana tana kame ira nona
mateana,
<<Mu toqo lani pa kale matuaqu
tinganai mana vakilasa vanigo ko
muna tete anyanyuniria ao sira na
mua kana,>> qikeunia mai kai ona
mateana.
14 Ko na sa gu ropi sa na roiti tadira na
mateana? Ira na mateana sa na gagala qai
roiti nabulunia gu na Tamasa beto ko ira
sa garunu lagereniria pa peso isa ko mai
tokaniria sira mai teku isongia na inaalo.

2

Na inaalo sa vanigita na Tamasa sa poreveveina jola

1 Ego taqe tei nongoria tu gita sa na
veveina na Tuna na Tamasa, ko sa vei sa gita
ta aru tamana vamaururia sira na vaivagi-
galai sosotodi taqe tei nongororia tu, ko take
muma vei na tinoni olena.
2 Na Vavanau sa tavakarovo lame vei
tadira na mateana ko qai tekua ira na oda

1:5 Kera Vinatarasae 2.7; Roiti 13.33; Giburu 5.5. **1:5** 2 Samuela 7.14; 1 Roiti Bangara 17.13. **1:6** Vavanau 32.43; Kera Vinatarasae 97.7. **1:7** Kera Vinatarasae 104.4. **1:9** Kera Vinatarasae 45.6-7. **1:12** Kera Vinatarasae 102.25-27. **1:13** Kera Vinatarasae 110.1.

tite pa moa sa na sosotodi. Ko ira tonai qaike tutia gu ba bai majai gu sa na vavanau gu isa, poni sa qai gosoria tugu na vinakilasa sa padana na dia sela.

3 Ko sa vei isa poni sa kode tanake boka talegasania sosoto gita sa na vinakilasa vei tanake pavu galania gita sa na nongorona na inaalo poreveveina alepi! Na Bangara mekana sa ule momoenia perangana sa na soana vaialo api, beto ko ira qai nongoronia pana tana sa qai ule vakakabere vanigei sa na sosotona tugu sa na vavakato isa qarigunigei.

4 Ko pana totoso isa na Tamasa ba sa ule vakakabere vanigei sa na sosotona tugu sa na vavakato isa tonai sa roitiniria kaki vinagigila, na roiti vaivagabaradi, na roiti neqidi beto ko sa okoto ianiria na Gagala Tabuna, isa vei sa nyoroguania isa.

Isa sa vabatinigita na soana tana taalonia gita

5 Ego ko nake tadira na mateana sa vakole laoa na Tamasa sa na tolina na kasia gusu koregana vuka risa, isa na kasia gusu koregana taqe korapa vavakatonia gita kopira.

6 Ba koleona tu sa kai eqa pa Kukuti Tabuna ketakoi sa tapoja vaneneqi, pira sau,

<<Na sa sa na tinoni ko qu roroqu vaporeveveinai ao Tamasa,
ai sa koi vei poreveveina sa na tinoni ko qu kopunia tu ao?
7 Qu vakole kauraia tadira na mateana iapeki totoso,
qu vania na neqi beto na vinalavata,
8 ko isa sa toliniria doru sakasava,>> sau.

Isa na paranga <<isa sa toliniria doru sakasa>> sau sa na ginuana sa kepore sa kai sa bi taloa pale ba doruna sa qai taude beto gu. Ba kopira taqeke batia sa kai tinoni bi toliniria doru sakasava.

9 Goto i Jisu gu sa vei taqe batia gita sa tavakole kaurai tadira na mateana iapeki totoso, ko pa korapana na vairoqu vaialona tana Tamasa sa mate vaniria doru tinoni sisa. Ko pa liguna sa gosoria isa na vitigi tonai sa tavamate poni sa sa taovulu beto sa tavalavata sisa.

10 Na tuvisina gu sa na Tamasa, isa sa vapodakaria beto sa korapa aru tamana vaikamuniria doru sakasava, sa sa vatoqonia nona totoqona poreveveina sisa ura sa gosoria isa sa na vitigi beto sa mate pa korosi. Inara sa vei si Jisu ko sa toni lameniria sira doru tuna ko qai somana isongia sa na malakapi tana Tamasa, ura i Jisu sa na mamata lavata sa vabatiniria na soana mai taalo ira na tinoni.

11 Isa sa valiosoria pana dia sela sira doru tinoni, ko isa beto ira doru qai tavalioso sa qai kai muqisi puku tinonidi gu, ura na koko lame veidi beto gu tana Tamasa sira doru. Ko sa vei isa sa sake kea gigalaniria na tasina i Jisu sira na tinoni ira.

12 Pira sau pana tana Tamasa sisa,

<<Mana vaqatania ara pana tadira na tasiqu sa na veveina nisongomu ao,
tonai mai vaikamu vatarasae ira sa ara ba mana vatarasaego tugu sao,>> sau.

13 Beto pira mutu sau sisa,

<<Ara mana vakolea na qua totoravusu tana Tamasa,>> sau.

Beto pira mule sau,

<<Alepi sara qa korapa suvere tavitiria ira na koburu sa vanisiu na Tamasa,>> sau.

14 Ko ira sa gigalaniria na koburu sa na tinoni qai toa masa na orungu ko i Jisu mekana ba sa lame podo ko sa somana toa vei na tinoni. Sa roiti vei pira sisa ko tonai sa mate sa sa vakilasia isa sa na bangaradi na tomate, isa sa isongia na neqi vaivamate.

15 Ko pana soana vei api sa ruvataria isa sira qai matagutu mate ko qai suvere pinausu pana dia toa.

16 Taqe tei gigila vataleaoda tu gita sa nake ira na mateana sa sa lame tokaniria isa, goto ira tu na tinoni tuti lame veidi ti Ebarahami.

17 Ko sa vei sa sa pada tugu sa isa sa lagere podo ko sa toa vei sosoto na tinoni. Ko sa vei inara sa boka vei na kuta iama sa vairoqu vaitokai beto sa roiti vajonga pana nabuluna na Tamasa, ko na Tamasa sa boka vulasaria sira na sela tadira na tinoni.

18 Ko kopira sa boka tokaniria gu isa sira na tinoni qai gosororia na totoke, ura isa mekana ba sa tei gosororia tugu sira na totoke beto ko sa tavavitigi vei tugu gita.

3

I Jisu sa poreveveina jolania i Mosese

1 Ko inara sa vei sa, ka visa tinoni tana Tamasa, agou sa sa tei sorugou tu na Tamasa! Mu dogoro vatogasia si Jisu isa sa garunu lagerenia na Tamasa ko isa sa na kuta iama lavata sa tokanigita pa noda vinasosoto.

2 Isa sa rangea na Tamasa sisa ko sa vei sa na Tamasa tu sa vilea sisa ko sa roitinia sa na roiti alepi, kai muqisi podeke vei i Mosese ba sa tarange pana ona roiti tolidi ira na tinoni tana Tamasa.

3 Na tinoni sa roitinia na ruma sa sa tadoro vaporeveveina jolania na ruma sa

2:8 Kera Vinatarasae 8.5-7. **2:12** Kera Vinatarasae 22.22. **2:13** Aisea 8.17; 2 Samuela 22.3; Aisea 12.2. **2:13** Aisea 8.18.

roitinia isa. Ko pana soana vei isa sa i Jisu ba sa tadoro pada jolania si Mosese.

4 Sa sosoto tugu sa dorudi na ruma sa koledia tugu sira na tinoni qai roitinia, ko na Tamasa sa isa sa roitinia doru sakasava.

5 I Mosese sa kai tinoni tarangena pana ona nabuluna na Tamasa, sa vei na nabulu sa roiti vatale vania nona bangara; ko na ona roiti sa uduku lao momoeria sira na sakasava qi poja liliguria na Tamasa na veveina i Jisu.

6 Ba na Karisito sa na tinoni tarangena sa vei na tuna marene sa kopu vataleniria sira na tinoni tana Tamasa. Ko gita sa na tinoni tana Tamasa, vei tana aru tamana vamauru pana oda vinasosoto neqina taqe isongia tonai taqe korapa kukuliniria na sakasava qai korapa lame pa moeda.

Na minere tadira na tinoni tana Tamasa

7 Ko sa vei isa sa pira sau sa na Gagala Tabuna pana Kukuti Tabuna,

<<Pa ngeni api sa tonai muna nongoria na
ovovelena na Tamasa, poni sa pira
sau sa na Tamasa,

8 <Muke vaduduvilia na bulomiu qai vei ira
na miu tite qai daidia vatabesiu sara
tonai qai podekesiu tonai qai korapa pa
qega.

9 Ketakoi sa qai podekesiu soku totoso ara
sira na miu tite,
ba qai batiadia ira sira na roiti qa
roiti vaniria ara pa korapana madengavulu aoro ba qai kilunisiu tu.

10 Ko qa kokoraniria ara sira na sasae tinoni
pira ko pira qau:
Qai kilunisiu ara doru totoso beto ko
qai dainiadia vatabea na soana tuvisi
taqu sa aipira.

11 Ko maike isongo tomea ira sa na ia
miminerena qa vanaqiti vakole
vaniria ara, qau sara.
Qa maulu vakole vei inara sara ura qa
tagigiriniria,> sau sa na Tamasa,>>
sau sa na Gagala Tabuna.

12 Ka visa tavitiqu, mu vabalau sagou kita kame pa vaikorapaimiu agou mi kolea na roroqu ikeredi ko mike vasosoto beto ko mi gabala loa pale sa na Tamasa toana.

13 Goto isa tu sa poreveveina jola sa mu mekarai paranga vaivaneqi lao lame doru rane sagou tonai sa korapa koleona sa na rane <<Pa ngeni.>> Ko muna vei agou sa kode minake boka toni vapirugou na miu sela qu roitiniria beto minake duduvili na roqumiu sagou.

14 Ura gita sa na tinoni taqe somana isongia sisa vei sa roiti vanigita na Karisito podalai tu tonai taqe vasosoto pa podalaina ko mina kamua na vinabebetona noda toa.

15 Tonai sa paranga sa na Kukuti Tabuna,

<<Pa ngeni api sa tonai muna nongoria na
ovovelena na Tamasa,
sa muke vaduduvilia na bulomiu qai
vei ira na miu tite qai daidia vatabea
sa na Tamasa,>> sau.

16 Poni sa ira sei sira na tinoni qai nongoriadia sa na ovovelena na Tamasa ba qai daidia tugu vatabea sa na Tamasa? Ira doru tinoni tugu qai batia na neqi tana Tamasa tonai sa toni votuniria pa Ijipi i Mosese ke!

17 Ira sei sa kole tagigiriniria ka madengavuluputa aoro na Tamasa? Ira tugu qai vukele pa sela ko na vuana sa qai mate tugu pa qega.

18 Ko tonai sa maulu sa na Tamasa ko <<Maike isongo tomea ira sa na ia miminerena qa vanaqiti vakole vaniria ara>> sau, poni sa ira sei sa saunia isa? Ira na tinoni Izireli tugu qai daidia vatabea isa ke!

19 Ego ko kopira taqe bati vatalea sa na ginuana qaike boka tomea na ia miminerena ira sa ura qaike vasosoto gu ke!

4

1 Ego ko na Tamasa sa tei vakolea tu nona taringunguti ko tana isongia gita sa na miminerena sa vanaqiti vakolea isa sau. Ko sa vei sa gita tavabalau kopira ura kita kame agou mi tadoro vei sake boka isongia sa na minere sa taringunguti vakolea na Tamasa.

2 Sa tei tatarae tu tadagita sa na nongoro jongana, kai muqisi podeke vei ira na oda tite pa moa ba qai nongoria tugu sa na veveina na minere api. Qai nongoriadia ira tonai qai korapa pa qega sa na nongoro isa ba sake tokaniria ura tonai qai nongoria ba qaike vasosotoa pa bulodi ira sa na nongoro isa.

3 Ko gita tu na tinoni taqe vasosoto sa tana tomea sa na minere sa taringunguti vakolea na Tamasa. Kai muqisi podeke vei sa tei pojai tu na Tamasa pana Kukuti Tabuna pira sau,

<<Qa tagigiriniria ko qa maulu vakole sara,
pira qau,
<Maike isongo tomea ira sa na ia
miminerena qa vanaqiti vakole
vaniria ara,> qau,>> sau sa na
Tamasa.

Pa podalaina tu tonai sa vapodakia na kasia gusu qi tei vaokotoria tu na Tamasa sira doruona roiti ba inara mutu sa paranga vei sisa.

4 Koleona sa kai ia pa Kukuti Tabuna sa pojai sa na veveina na rane vinavitu pa

3:11 Kera Vinatarasae 95.7-11. **3:15** Kera Vinatarasae 95.7-8; Giburu 3.7-8. **3:18** Kera Vinatarasae 95.11; Giburu 3.11; Anye 14.22-23. **4:3** Kera Vinatarasae 95.11; Giburu 3.11; 4.5. **4:4** Popodalaina 2.2.

liguna sa roitinia na kasia gusu, pira sau, <<Pana rane vinavitu na Tamasa qi minere pa doruona roiti qi roitiniria,>> sau.

5 Ko na veveina na ginugua api sa pira mule sa kai poja vei sisa, <<Maike isongo tomea ira sa na ia miminerena qa vanaqiti vakole vaniria ara,>> sau.

6 Ira na tinoni qai nongoro momoea sa na nongoro jongana na veveina na minere alepi sa qaike tomea sa na minere isa, ura qaike vasosotoa ira sisa sa pojai na Tamasa. Ko sa vei sa koledia mule sira kaki sa vamalumuria na Tamasa ko mai tekua sa na minere isa.

7 Ko na veveina na minere alepi sa vile vakolea mutu na Tamasa sa kai rane sa tapoja <<Pa ngeni.>> Ko sa tei jola tu soku aoro beto sa pojai i Devita pana Kukuti Tabuna sa na veveina api, pira sau,

<<Pa ngeni api sa tonai muna nongoria na
ovovelena na Tamasa,
sa muke vaduduvilia na bulomiu,>>
sau.

8 Ko kai goto minere tu sa sa pojai na veveina na Tamasa, ura vei bi tei vaniria sosoto tu i Josua ira na tinoni sa na minere qi taringungutinia na Tamasa, poni sa bike vilea mule na Tamasa sa kai goto rane.

9 Ko sa vei isa sa korapa koleona ko mai tekua ira na tinoni tana Tamasa sa na minere sa vei na Tamasa sa minere pa rane vinavitu.

10 Ura na tinoni sa tomea na ia miminerena sa taringunguti vakolenia na Tamasa sa mina minere tugu pana liguna sa roitinia na ona roiti, kai muqisi vei na Tamasa ba sa minere tugu pa liguna sa vaokotia na kasia gusu.

11 Ko aria gita ta podeke vivitigia ko ta tomea sa na ia miminerena isa, ko kepore kame gita mi vukele kita mike tekua sa na minere isa, qai vei ira noda tite pa moa ura qai maja paranga.

12 Muke doro vakepore veveinaia sapi, ura na paranga tana Tamasa sa na toana beto sa kolea na neqi, beto ko sa gea jolaniria doru benete vaisobe qai gea vaikale. Sa boka suni tome kamua na paranga sa ketakoi qai vaikamu na toa beto na gagala beto ko ketakoi qai vaikamu na gogou pupuda beto na vaijokelai, beto sa pituria na paranga sira na roroqu beto nyorogua jongadi beto nikeredi qai kole pa bulona na tinoni.

13 Ko kepore sa kai ona vinapodaka bi pae tana Tamasa, goto dorudi na sakasava sa vapodakaria sa qai kole gagaledia gu pa kakadovilaina pana dodoro tana Tamasa. Ko pana tana tugu sa tana lao ule votuniria gita sira doruna na roiti taqe roitiniria pana okokotoda toa.

I Jisu sa na oda kuta iama sa poreveveina jola

14 Ko gita ta aru tamana vamauria sisa vei taqe vasosotoa na veveina isa. Ura gita taqe tei isongia tu sa kai kuta iama lavata poreveveina, i Jisu na Tuna na Tamasa, ko isa sa tei tomea tu sa na ia madina sa suveria na Tamasa.

15 Na kuta iama lavata tadagita sa sa gigila vataleriaona isa sira doru oda munyala gita. Ura isa ba sa tei gosororia tugu sira na totoke taqe gosororia gita, ba sake boka sela sisa.

16 Ko gita take tutuma, goto aria ta rerege varene vatuvisi lao pa totoqona bangara tana Tamasa, isa sa roroqugita. Ketakoi tana boka batia gita sa nona vairoqu vaitokai beto isa mina toka vatalenigita tonai tana nyorogua tatoka sa gita.

5

1 Ira doru kuta iama lavata sa na taviledi tugu pana tadira tinoni tugu beto qai tauduku sira ko mai roiti vania na Tamasa ko mai tokaniria sira na tinoni. Ko na roiti qai tavilenia beto qai taudukunia ira sa mai vavakukuvu beto mai vaivananiria sira na vaivana vulasadi na sela tadira na tinoni.

2 Na kuta iama lavata mekana ba sa gosororia gu sira na munyala ko sa vei sa sa boka gigila vataleria isa sira na tinoni qai rura ko qai tatoni vapiru.

3 Na tinoni munyala sisa, ko sa vei sa na ona roiti sa taiania sa mina vavakukuvu lao tana Tamasa ko mina vulasaria isa sira nake sela tadira na goto tinoni gu mekadi goto na ona sela tugu mekana vei.

4 Kepore sa kai tinoni bi vilea mekana ko bi tavalavata vei na iama. Goto pana uduku tu tana Tamasa sa sa tavatoqo iama sa na tinoni, kai muqisi podeke vei i Eroni ba na Tamasa tugu sa udukia poni sa sa iama.

5 Ko na Karisito ba sake valavata mulenia mekana ko bi kai kuta iama lavata sisa, goto na Tamasa tu pira saunia,

<<Na Tuqu ara sao,
pa ngeni qa ule votunia sa ara sa na
Tamamu ao,>> sau.

6 Beto koleona mule sa kai eqa pana Kukuti Tabuna ketakoi sa paranga vei pira,

<<Ao sa kai iama kole jolamu
pana soana vei sa iama i Melek-
izedeki,>> sau.

7 Tonai sa suvere pa peso si Jisu sa kiu alili viviva beto sa vavara tetepa lao sisa pana tana Tamasa, ko na Tamasa bi boka vasarea

4:5 Kera Vinatarasae 95.11; Giburu 3.11; 4.1. **4:7** Kera Vinatarasae 95.7-8; Giburu 3.7-8. **5:5** Kera Vinatarasae 2.7; Roiti 13.33; Giburu 1.5. **5:6** Kera Vinatarasae 110.4; Giburu 6.20; 7.17.

pana mate sau. Ko sa oea na Tamasa sisa ura sa vaiketai lao tana Tamasa.

8 Na Tuna tugu na Tamasa sisa, ba pana vitigi tu sa gosororia isa sa gigilai isa sa na soana vatabena na Tamasa.

9 Ko tonai sa vaokotia i Jisu sa nona roiti, poni tonai sa isa sa na kutana na inaalo kole jolana tadira doru qai vatabea sisa,

10 ko na Tamasa sa ule votunia na kuta iama lavata pana soana vei sa iama i Melekizedeki sisa.

Muke noso totoravusia na Karisito

11 Koledia mutugu sa soku sakasava qa nyogua pojanigou ara sa na veveina isa qa koni pojanigou, ba sa tapata na vakabere vanigou sapi, ura qu rura ko quke boka vakoititiria na sakasava qu nongororia agou.

12 Ura na kakasana sa na totoso sa tei jola tu ko sa pada bu tei boka tinoni vaivagigalai tu sagou. Ba qu oqoro pada ko ira tu na tinoni sa mai vagigalai beinigou mule sira na sakasava sa pada pa popodalaina tu bu tei gigilai tu agou isa na veveina sa pojai na Tamasa. Sa tei pada tu bu tekuria agou sira na gagani maurudi ba qu korapa laomiu gu na susu meleke sagou.

13 Na tinoni sa korapa susu meleke sa na koburu melalu gu sisa, ko sa oqoro vagigilai isa sa na veveina na tuvisi.

14 Goto ira na tinoni matuadi sa na gagani maurudi tu sa qai tekua, ko ira sa qaike koroto varoitiria ko qai boka bati pikatia na tuvisina na ikerena.

6

1 Ko sa vei isa sa aria gita ko ta rerege vatuvisi lao ko ta tekuria na vaivagigalai sa padadi ira na tinoni qai matua, ko take kole gu kai muqisi pojaria sira na nongoro qai vagigalai momoenigita na veveina na Karisito. Sake pada ko tana kai vaivagigalainiria mule gita sa na veveina na tinoni mina gabala pana roiti qai roitinia ira sa mate na gagaladi, na veveina ai soana vei mina rangea na Tamasa na tinoni,

2 na vaivagigalaina na veveina na paputaiso beto na vavaoponiria na lima ira qai vasosoto, beto na veveina na turumule pa mate beto na vaipitu bebetona tana Tamasa.

3 Goto aria ko ta rerege vatuvisi lao tu pa vaivagigalai matuana! Ko pira tana roiti vei sa gita vei mina vamalumugita na Tamasa.

4 Ura sa tapata jola na vagabaladi sira qai loa pale na dia rarange. Qai tei batia mai tu ira sa na kabere tana Tamasa, qai tei valilingia tu ira sira na vaivana qai lame vei tana Tamasa, qai somana isongia sa na Gagala Tabuna,

5 qai valilingia ira sa na nongoro jongana tana Tamasa, beto qai tei vagigilai tu ira sa na neqi tana totoso tonai mina bangara sa na Tamasa vuka risa.

6 Ba beto qai loa pale tu na dia rarange tana Karisito. Sa tapata jola na vagabaladi sira, ura na roiti qai roitinia sa sa vei qai kai vamatea mule ko qai kai vatiti vakekea palenia mule ira pa korosi sa na Tuna na Tamasa.

7 Ego na peso sa bukua na okoro sa gorea beto ko sa vatoa vatale vaniria na umuma jojonga sira qai umuma, poni sa mina somana tekua tugu na mana tana Tamasa sa na peso isa.

8 Ba na peso sa vapidokoria na gasoro vavaioka beto na buburu pirudi sa sa kepore na ona vaitokai. Ko na peso isa sa kode mina gosoria na leleve tana Tamasa beto mina piara pale niku sisa.

9 Ka visa qua baere jonga, qe paranga vaneqi vei pira sagei, ba qe gigila vataleamei agei sa na soana poreveveina jola qu isongonia na mana agou, ko na mana isa sa na veveina qu taalo sagou.

10 Na Tamasa sa tutia na tuvisi tonai sa vaipitu, ko kode minake doro paleria isa sira na roiti beto na vairoroqu qu roitiniria agou pa isongona isa tonai qu tokaniria perangana beto ko kopira ba qu korapa tugu tokaniria sira na tinoni tana Tamasa.

11 Qe nyorogua vivitiginia agei sa muke vamako gorea sa na miu ngangali tinganai mina kamua na vinabetona na miu toa, tonai mai gore votu sira na sakasava qu korapa vera vataleniria.

12 Qeke nyoroguania agei ko bi mako gore sa na ngangalina na miu toa rarange, ba qe nyoguania ko mu toa vei ira qai vasosotoa na Tamasa beto qai vera vamomoso, ko pana soana vei isa sa qai teku isongia ira sisa sa taringunguti vakole vaniria na Tamasa.

Na taringunguti tarangena tana Tamasa

13 Tonai qi roitinia na Tamasa sa na ona taringunguti pana tai Ebarahami sa sa kepore mule sa kame bi neqi jolania na Tamasa, ko na Tamasa qi maulu pana isongona mekana,

14 pira qiu sisa pana Kukuti Tabuna, <<Qa maulu sara ko mana mana vataleniqo ara sao beto ko mana vavuago ara sao ko mana vasokua ara sa na tutimu ao,>> qiu.

15 Ko i Ebarahami qike munyala pana ona totoravusuna na Tamasa tinganai qi vagore votua nona taringunguti, ko sa vei sa qi tekua i Ebarahami sa na taringunguti.

16 Tonai bi roitinia na taringunguti neqina sa kai tinoni sa kode mina maulu sisa pana isongona kai goto tinoni sa

6:14 Popodalaina 22.17.

poreveveina jolania mekana, ko totonai sa sa tavanoso sa na vaipera paranga tadira na tinoni.

17 Ko tadira mai tekua na taringunguti sa sa nyogua vakabere vatatale vaniria na Tamasa sa minake isongo beia isa sa na roquna sau, ko sa vatavitinia na maulu sa nona taringunguti.

18 Ko ira karu sakasava pira, na ona taringunguti beto na maulu, sa qaike boka bei beto na veveidi ira karu sa na Tamasa ba sake boka seseke. Ko gita taqe tavasare pana tana Tamasa sa taqe tavaneqi vatale ko tana aru tamana vamauria pa buloda sisa sa taringunguti vakole vanigita na Tamasa.

19 Ko isa taqe korapa vera vatalenia sa sa vei na titi pana oda toa. Ko isa taqe verania api sa i Jisu isa sa mauru beto sa vasaregita, beto sa tei tome lao tu pana ia madina jola pa zelepade pa noka.

20 Pana laedagita sa i Jisu sa tei tome lao momoenigita tu sa na ia madina isa. Ko sa tavakuta iama lavata kole jolana pana soana vei sa iama i Melekizedeki sisa.

7

Na iama pana soana vei sa iama i Melekizedeki

1 I Melekizedeki api sa kai bangara pa gugusu pa Salemi beto kai iama tana Tamasa ululuna jola. Pa liguna sa riu rapata si Ebarahami ko sa vakilasaria ira na goto bangara beto ko totonai sa korapa mule, poni sa i Melekizedeki sa gosoria ko sa manania sisa.

2 Ko i Ebarahami sa iania i Melekizedeki sa kame pa manoga pana dorudi na sakasa sa tekuria isa pana totoso vaipera. Na ginuana momoe na isongona i Melekizedeki sa Na Bangara Tuvisi; na vinaruana sa na bangara pa Salemi tugu vei, ko na ginuana na isongona sa Na Bangara Bule.

3 Sake tagigila na tamana na tinana beto na tututi ketakoi sa podo lame vei sisa. Ko na rane sa podo beto totonai sa mate ba sake tagigila. Isa sa kai iama kole jolana, ko sa vei na Tuna na Tamasa sisa.

4 Ko kopira sa qu batia sa na tinoni poreveveina sisa. Ura i Ebarahami isa tu na tamada momoe gita ba sa vania tugu isa sa kame pa manoga pa dorudi na sakasava sa tekuria pana vaipera.

5 Ira doru iama qai podo lame vei pa tutina i Livai sa koleria sa na garunu pa Vavanau ko mai tekua sa kame pa manoga tadira doru tinoni Izireli, ira na turadi gu. Ba ira na turadi gu pira ba na podo lame veidi tugu tai Ebarahami.

6 Goto i Melekizedeki api sa nake podo lame veina pa tutina i Livai ba sa tekuria gu isa pana tai Ebarahami sira na kame pa manoga beto sa manania si Ebarahami, i Ebarahami isa sa isongia na taringunguti tana Tamasa.

7 Taqe gigila vataleaoda gita doru sa isa tu na tinoni poreveveina sa sa vamadia sa na tinoni nake loka poreveveina, ko sa vei sa i Melekizedeki sa sa poreveveina jolania si Ebarahami.

8 Pana totoso tadira na iama tuti lame veidi ti Livai sa ira na tinoni qai boka mate gu sa qai tekua na kame pa manoga. Ba pana totoso tai Melekizedeki isa sa tekuria sira na kame pa manoga pana ti Ebarahami sa korapa toaona sisa vei sa ulenia na Kukuti Tabuna.

9 Ko pira tana boka paranga vei sa gita. Tonai sa valaoa i Ebarahami sa na kame pa manoga poni sa i Livai ba sa valaoa tugu sa na kame pa manoga.

10 Ura i Livai sa oqoro podo sa totonai, ba sa tei korapa tu pa tinina i Ebarahami sisa tonai sa gosoria i Ebarahami si Melekizedeki.

11 Ego pana ginugua vei qai kole sira na iama bututu Livai poni sa qai taiania ira na tinoni Izireli sa na Vavanau ti Mosese. Ko vei na roiti tadira na iama bututu Livai sa bi okoto vatale, poni sa bike tanyogua mule sa kai goto iama isa sa iama pana soana vei sa iama i Melekizedeki, nake iama pana tutina i Eroni isa na tite tadira na tutina i Livai.

12 Ba qaike pada sira na iama veveidi inara, ura tonai sa bei sa na tututi iama, poni sa na Vavanau ba sa tabei tugu.

13 Ko na oda Bangara i Jisu, isa sa tapoja na veveina pira, sa na podo lame veina pa goto bututu tu, ko kepore kame pa bututu isa sa bi roiti vei na iama.

14 Taqe gigila vataleaoda gita sa na veveina api ura na oda Bangara sa podo lame vei pa bututu ti Jiuda tu sisa. Ko i Mosese sake gigalia sa na bututu alepi tonai sa vavakatonia na veveidi ira na iama.

15 Ko pana soana vei tugu isa sa i Jisu sa tavatoqo iama pana soana vei sa iama i Melekizedeki.

16 Ko i Jisu sa tavatoqo iama, nake pana garunu tana Vavanau na veveina pai bututu sa pidoko lame vei sisa, goto sa tavaiama pana neqina na toa kepore vinabetona.

17 Ura pira sau sa na Kukuti Tabuna,

<<Ao sa kai iama kole jolamu
pana soana vei sa iama i Melekizedeki,>> sau.

7:2 Popodalaina 14.17-20. **7:17** Kera Vinatarasae 110.4; Giburu 5.6; 6.20.

18 Ko na garunu leluna na veveidi ira
iama tutina i Livai sa sa tavakole kale pale
ura sake ngongo beto sa kepore na veveina.
19 Ura na Vavanau ti Mosese sake boka
valiosia kai sa. Ko kopira sa isa taqe korapa
verania sa jongana jola beto ko sa boka
vatata lamegita tana Tamasa.
20 Ko koleona mule sa na maulu tana
Tamasa. Ba na Tamasa sake maulu tonai
qai tavaiama sira kaki goto tinoni.
21 Goto tonai sa iama si Jisu poni sa maulu
sa na Tamasa, pira saunia,
<<Na Bangara sa maulu ko kode minake
beia sa na roquna,
ko ao sa na iama kole jolamu,>> sau.
22 Ko pana ginugua vei api sa i Jisu
sa sa tamaulu tarinia sa na vinaego tana
Tamasa, isa na vinaego sa jongana jolania
na vinaego leluna.
23 Beto ko isa mule vei sa goto sa pira sa
vei. Ira na iama pa vinaego leluna sa qai
soku, ura qai boka mate ko qaike boka iama
lalaodia.
24 Ba i Jisu sa toa laona gu, ko na ona roiti
vei na iama sa sake karovo lao tana kai goto
tinoni.
25 Ko sa vei sa kopira sa doru totoso gu sa
boka aloria isa sira qai lame tana Tamasa
tonai qai rangea na Karisito, ura isa sa kole
jola ko sa turu vaniria pa moena na Tamasa
sira.
26 Ko sa gosoro gu beto sa pada sa taqe
isongia gita sa na kuta iama lavata vevei isa.
Isa sa sa vaegoa na Tamasa sisa, sa lioso,
kepore kai sela bi roitinia, sa tapikata kale
sisa pana tadira na tinoni seladi, beto sa
taovulu sae pa noka sisa.
27 Isa sake vei kaki goto kuta iama lavata
pa moa. Ira na iama pa moa sa doru rane
qai vavakukuvunia mai tu ira sa na dia sela
mekadi beto sa qai vavakukuvuniria sira na
sela tadira na goto tinoni. Goto isa sa roi-
tinia sa kai vavakukuvu pana kai memeka
totoso gu tonai sa vaivanania isa sa nona toa
mekana.
28 Na Vavanau ti Mosese sa vatoqo ia-
maria ko qai kuta iama lavata sira na tinoni
sela ko qaike boka roiti vataleniria doru
roiti. Goto na taringunguti tana Tamasa sa
tavitia na maulu beto ko sa tuti lame pa
liguna na Vavanau isa sa sa vilea sa na Tuna,
isa sa boka roiti vataleniria doru sakasa
kamua na kamua.

8

*Na kuta iama lavata pa vinaego kore-
gana beto ko sa jongana jola*

1 Na kuta ginugua poreveveina qe korapa
vavakatonia agei sa na veveina gu na kuta
iama lavata, isa sa korapa toqo pa kale mat-
uana na Tamasa lavatana pa noka, pana
totoqona poreveveina jola.
2 Isa sa sa roitinia na roiti tana kuta iama
lavata pa ia madina jola pana aqaqo tabuna
sosotona na Bangara Tamasa tu sa vaturua,
nake tinoni.
3 Ura doru iama sa qai tavile ko mai valao-
ria na dia vaivana beto na vavakukuvu
manugu lao tana Tamasa. Ko sa vei isa sa
noda kuta iama lavata ba mina kolena tu sa
na ona vaivana lao tana Tamasa.
4 Vei bi korapa pa peso sisa poni sa bike
boka iama sisa, ura koledia sira na iama qai
taudukunia pana vavanau ko mai valaoria
sira na vaivana.
5 Na roiti qai roitinia ira na iama sa na
kirena beto na onguna gu isa sa roitinia
na Karisito pa noka. Sa kai muqisi podeke
vei pana totoso tonai mi vaturua na aqaqo
tabuna sau i Mosese poni sa paranga va-
balaua na Tamasa, pira saunia, <<Muna
kopunia ko doru sakasa sa muna roiti tuti
puputania tugu sa na veveina qa vabatinigo
ara pa kukubo,>> saunia.
6 Ba kopira sa na Karisito sa tei tekua tu
sa na roiti tana iama sa poreveveina jolania
tadira na iama, kai muqisi podeke vei na
vinaego sa vatoqoa isa pa vaikorapaina na
Tamasa beto na tinoni ba sa jongana jola,
ura na vinaego isa sa kolea na taringunguti
jongana jola.
7 Vei bi kepore selana sa na vinaego
momoe poni sa bike tanyaqo mule sa na
vinaego vinaruana.
8 Ba qaike tutia ira nona tinoni sa nona
vinaego momoe ko sa juturia na Tamasa
sira tonai sa paranga vei pira pana Kukuti
Tabuna,
<<Pa rane qai korapa lame pori
sa mana vatoqoa ara
sa kai vinaego koregana
tadira na bubutu Izireli
beto tadira na tinoni pa Jiudia,
sau sa na Bangara.
9 Ko na vinaego koregana api
sa minake vei na vinaego qa roitinia
pana tadira na dia tite pa moa
totonai qa aru tamania na limadi
ko qa toni votu vataleniria ara pa Ijipi.
Qai daidia tutia ira sa na vinaego
qa roitinia ara pana tadira,
ko sa vei sa qake pavu galaniria ara
sira,
sau sa na Bangara.
10 Ko api sa na vinaego
mana roitinia ara
pana tadira na tinoni Izireli
pana rane qai korapa lame,
sau sa na Bangara:

7:21 Kera Vinatarasae 110.4; Giburu 5.6; 6.20; 7.17. **8:5** Votu 25.40.

Mana vakolea pana roqudi sira na qua va-
vanau
beto mana kutiniria pa bulodi.
Ara sa mana dia Tamasa ira,
beto ko ira sa mai qua tinoni ara.
11 Ko kepore kame mina kilu vagigalaia
kai goto turana pa kai dia gusu
babi ule vania sa kai tavitina, pira biunia,
Mu gigilai na Bangara, biu.
Ura ira doru qua tinoni
mai gigila betosiu sara,
podalai pa iketena
ko mi kamu pa lavatana.
12 Mana taleosoniria ara
sira na dia sela
beto manake isongo roroquria ara
sira na dia roiti ikikeredi,>>
sau sa na Tamasa.

13 Ko tonai sa pojai na Tamasa sa na veveina na vinaego koregana, poni sa sa valelua sa na vinaego momoena. Ko na sakasa sa lelu beto sa taunyara sa kode mineke kole lalaona.

9

Na vinatarasae pa peso beto na vinatarasae pa noka

1 Ego ko na vinaego momoe sa koleona sira na uana tolina na vinatarasaena na Tamasa beto koleona sa na aqaqo va-vatarasaena beto na madina isa qai roitinia ira na tinoni.

2 Isa na aqaqo sa tavaturu pa kale peguruna sa sa tavaisongo na Ia Madina. Ko ketakoi qai kole sa na juke vitu kaena beto na tevolo sa kolea na bereti sa tavaivana lao tana Tamasa.

3 Pa liguna na toba poko vinarua sa kole sa na aqaqo sa tavaisongo na Ia Madina Jola.

4 Ko ketakoi qai kole sa na tevolo tabuna sa tapoko qolo ko ketakoi qai tavavakukuvu na sakasa umumanga jongadi beto ko na Bokese Binaqara sa ulenia na vinaego tana Tamasa. Na Bokese Binaqara isa sa tapokonia na qolo beto pa leona sa kole na jagi qolo sa kurai na mana, na kolu opata ti Eroni sa nyorunia na equru, beto karu kipa patu rerevatadi ketakoi qai takuti ira na Vavanau vinaego tana Tamasa.

5 Pa narena na bokese isa qai vatururia sira na mateana na vinagigilana na Tamasa sa suvere ketakoi, ko na babanadi sa qai revata lao vei pana udena na bokese ketakoi qai tavulasa sira na sela tadira na tinoni. Ba nake lani sa mana kilipuputuria ara sa doru sakasa aipira.

6 Ego inara qai tavatana vei sira na sakasa ketakoi. Ko ira na iama sa qai tome lao pa aqaqo momoe pa kale peguruna doru totoso ko qai roitinia sa na roiti tana iama.

7 Ba na aqaqo vinarua pa leona sa na kuta iama lavata gu sa boka tome laoa, ko kai totoso gu pana kai aoro sa boka tomea isa sa na Ia Madina Jola isa. Tonai sa tome lao sa na kuta iama lavata sa sa pogoso tomenia isa sa na orungudi na manugu sa vavakukuvuniria ko na vulasana nona sela mekana beto na vulasadi na sela qai roiti kaleniria ira na tinoni.

8 Na Gagala Tabuna sa vakabere vatatalea pana vinatana vei pira tonai sa korapa turuona sa na aqaqo pa peguruna poni sa na soana lao tomena pa Ia Madina Jola sa sa oqoro bola votu.

9 Ko na aqaqo peguruna api sa na vinapapadana sa udukia na totoso kopira. Na ginuana sa na vaivana beto na manugu qai tavavakukuvu lao tana Tamasa sa qaike boka valiosia sa na monanana na tinoni sa vatarasaea na Tamasa.

10 Ura na sakasa pira sa na gagani gu, na buku gu, beto kaki soana vei qai vulasa muleniria mekadi gu ira na tinoni. Na totoli tuvisi pana peguruna gu na tini sa aipira, ko qai tavaroiti tinganai gu mina kamua sa na totoso tonai mina vakoregaria doru sakasa na Tamasa.

11 Na Karisito sa tei lame tu ko isa sa na kuta iama lavatana pana sakasa jongadi taqe isongoria gita kopira. Na aqaqo madina ketakoi sa roiti isa sa poreveveina jola beto sa lioso jola, beto ko nake ira na tinoni qai roitinia sa na aqaqo isa, ko na ginuana sa nake sakasa taroitina pana kasia gusu api sisa.

12 Ko nake pana neqina na orungudi na qoti beto na bulumakau goto pana orunguna mekana sa sa tomea isa pana kai memeka totoso gu sa na Ia Madina Jola ko sa teku vanigita na tinaruvata kole jolana.

13 Na orungudi gu na qoti na bulumakau beto na kavudi na tuni bulumakau qai taparugu sa qai iparainiria sira na tinoni qaike lioso na dia toa, ko pa soana vei api sa qai boka tavulasa sira na tinoni.

14 Ko vei mina sosoto sa sa vei isa, poni sa ai mina koi vei poreveveina sa na orunguna i Jisu. Pana Gagala kole jolana sa vaivanania tana Tamasa sa nona toa mekana sa vei kai vavakukuvu liosona. Ko na orunguna mina valiosia na monanada pana doru roiti kepore vua jongadi, ko ta boka roiti vania na Tamasa toana.

15 Ko na ginuana vei beto na Karisito sa vatoqoa na vinaego koregana sa vei ko ira sa soruria na Tamasa sa mai tekua na mana kole jolana sa taringungutinia na Tamasa. Ko sa boka gore votu vei pira sa alepi ura

8:12 Jeremae 31.31-34.

na Karisito sa tei mate tu ko sa ruvataria sira na tinoni pana dia roiti ikikeredi qai roitiniria tonai sa korapa koleona sa na vinaego momoe.
16 Pana kalena na paranga vakole sa sa poreveveina sa mina tagigila vatale mai sa sa tei mate tu sa na tinoni sa roitinia na paranga vakole,
17 ura na paranga vakole sa pa liguna tu sa mate na tinoni sa roiti vakolenia beto sa sa kolea na neqi sa na paranga vakole isa. Goto tonai sa korapa toaona sisa, poni sa sa oqoro pore na ona neqi sa na paranga vakole.
18 Ko pana soana vei isa sa na vinaego* momoe sa sa tavatoqo tonai sa tavaroiti sa na orunguna na manugu.
19 I Mosese sa ule vaniria mai ira na tinoni sa doru garunu pana Vavanau, beto sa tekuria sa na orungudi na bulumakau beto na qoti ko sa qairi tavitiniria na kolo beto sa vatubulia sa na vulu jijimirina sa tapiko pana kae hisopi ko sa iparainia pana buka beto pana tadira doru tinoni sa na orungu.
20 Beto ko pira sau sisa, <<Api sa na orungu sa vatoqo vamauria sa na vinaego sa garununigou na Tamasa agou ko muna vatabea,>> sau.
21 Ko pana soana vei mutugu isa sa i Mosese sa iparainiria mutugu na orungu sa na aqaqo tabuna beto ko doru sakasa qai tavaroiti pana vinatarasae.
22 Ko pana tutina vei sa tapoja pa Vavanau sa tata doru sakasava gu sa qai tavalioso pana orungu, beto ko na sela sa qai tavulasa pa liguna sa tavuva mai tu sa na orungu.

Na Karisito sa na vavakukuvu sa vulasaria na oda sela

23 Ko sa poreveveina jola sa ira na sakasa pira, ira na ongudi gu na sakasa pa noka, sa mai tavalioso tugu pana soana vei taqe koni pojai. Ba ira na sakasa pa noka sa na vavakukuvu qai jongana jolaniria tu pira sa na padadi.
24 Ko na Karisito sake tomea sa na Ia Madina ira na tinoni gu qai roitinia beto ko na kirena gu isa na sosotona. Goto sa tomea isa sa pa noka sosoto, ko kopira ketakoi sa korapa turu vanigita pa moena na Tamasa sisa.
25 Doru aoro sa tonai sa tome lao pana Ia Madina Jola sa na kuta iama lavata poni sa sa pogoso tavitinia sa na orunguna na manugu. Ba na Karisito sa nake soku totoso sa tome lao vaivanania sa nona toa mekana,
26 ura vei bi vei isa sa pa popodalaina na kasia gusu ko sa kamua kopira sa bi mate tei soku ngavulu totoso tu sisa. Ba kopira tonai mai okoto qarigu sira na totoso poni sa bola votu kai memeka totoso gu sisa ko sa varijo paleria sira na sela tadira na tinoni tonai sa vaivanania nona toa mekana.
27 Doru tinoni sa mai mate kai totoso gu, beto pa liguna isa sa mai gosoroni vaipitu tana Tamasa ira sa na dia sela.
28 Ko pana soana vei isa sa na Karisito ba sa vavakukuvunia sa nona toa mekana kai memeka totoso gu ko sa pogoso variuria sa na sela tadira soku tinoni. Ko tonai mina lame na vinarua totoso sisa sa nake veveina na sela sa mina lamenia isa, goto mina lame aloria tu sira qai korapa verania sisa.

10

1 Na Vavanau tadira na Jiu sa nake kirena sosoto ira na sakasa sosotodi pa noka, goto na ongudi gu na sakasa jongadi sa taringungutiniria na Tamasa. Kai muqisi vavakukuvu gu sa qai tavavakukuvunia doru totoso na doru vaituti aoro gu. Ba na Vavanau sake boka sosoto valiosoria sira na tinoni qai lame tana Tamasa.
2 Vei bi kai totoso gu bi tavalioso sa na dia sela sira na tinoni qai vatarasaea na Tamasa, poni sa baike kole roroqu takulangania ira pa monanadi sa na dia sela ko baike roiti gogojonia na vavakukuvu sira na tinoni.
3 Ba na vavakukuvu tugu ira sa doru aoro qai kole varoroquniria na dia sela sira na tinoni.
4 Ura na orungudi na bulumakau beto na qoti sa qaike boka sosoto vulasia sa na sela tadira na tinoni.
5 Ko sa vei sa tonai sa vanaqiti lagere pa kasia gusu sa na Karisito poni sa paranga lao tana Tamasa, pira sau,
<<Na vavakukuvu beto na vaivana sa ao
quke nyoroguaniria.
Ba qu vanaqiti vanisiu kai tini sara.
6 Ira na manugu qai taparugu doruru
pa vavakukuvuna babi kaki
vavakukuvu vulasadi na sela
sa ao quke qeraniria.
7 Beto pira qau,
<Api sara, Tamasa, qa vanaqiti ko mana
roitinia ara sisa vei qu nyoroguania
ao,
kai muqisi vei tugu sa tei takuti tu na
veveiqu ara pana buka sa kolea na
Vavanau,> qau,>> sau sa na Karisito.
8 Isa sa tapoja momoe sa pira sau, <<Na vavakukuvu beto na vaivana manugu qai taparugu doruru pa vavakukuvuna beto kaki goto vavakukuvu vulasadi na sela sa ao quke nyoroguaniria beto quke

* **9:18** Na paranga sa tapeluku ***vinaego*** sa na ginuana ba <<na paranga vakole>> tugu. **9:20** Votu 24.8. **10:7** Kera Vinatarasae 40.6-8. **10:8** Kera Vinatarasae 40.6.

qeraniria,>> ba pira tugu sa na vavakukuvu
sa vaigarununia na Vavanau.
9 Beto sa pira sau, <<Api sara, qa lame ko
mana roitinia ara sisa vei qu nyoroguania
ao,>> sau. Ko na vavakukuvu momoe sa
kepore na dia neqi ba na vavakukuvu tana
Karisito sa pore neqina.
10 Ko pana ginugua vei na Karisito sa
roitinia sisa vei sa nyoroguania na Tamasa,
poni sa taqe tavalioso pana oda sela sa gita
tonai sa vaivanania na tinina sisa pana kai
memeka totoso pupusalai gu.
11 Ira doru iama sa qai turu pa moena na
ia vavakukuvuna ko qai roitinia na dia roiti
doru aoro beto kai muqisi vavakukuvuna
gu sa qai vavaivananiria soku totoso, ba na
vavakukuvu ira sa qaike boka vulasaria sa
na sela.
12 Ba na Karisito sa vaivanania ko na vu-
lasadi na sela sa kai vavakukuvu gu, beto
sa toqo keta pa kale matuana na Tamasa,
isa na totoqona poreveveina jola, ko mina
kamua na kamua.
13 Ko kopira sa korapa vera vatalenia sa
totonai mai tavakilasa ko mai tavakole pa
kauruna sira nona kana.
14 Ura kai memeka vavakukuvu gu sa sa
valiosoria sira na tinoni qai korapa tava-
madi pana dia toa.
15 Na Gagala Tabuna mekana sa ule
vanigita sa na vavakukuvuna na Tuna sa sa
garo. Ura pira sau sisa,
16 <<Api sa na vinaego mana roitinia ara
pana tadira pana rane qai korapa
lame pori, sau sa na Bangara:
Mana vakolea pa bulodi sira na qua Va-
vanau beto mana kutiria pa roqudi.
17 Na dia sela beto na dia roiti ikikeredi
sa manake isongo roroqu laoria ara,>>
sau.
18 Ko tonai qai taleoso sira na sela, poni
sa kepore mule sa kai vavakukuvu bi tany-
orogua mule.

Aria ko ta tata lame tana Tamasa gita

19 Ko sa vei sa, ka visa tavitiqu, pana
orunguna i Jisu taqe taruvata sosoto sa gita
ko kopira taqeke matagutu tome laoa gita sa
na Ia Madina Jola.
20 Isa sa revanga vanigita kai soana ko-
regana na soana toana ko gita taqe boka
tutia na soana isa lao ketakoi sa suveria
na Tamasa, kai muqisi podeke vei na kuta
iama sa lao vei pana poko sa tobai na Ia
Madina. Ko i Jisu sa roiti vei isa tonai sa
vaivanania na tinina mekana pa korosi, ko
na tinina sa sa vei na toba poko.
21 Taqe isongia gita sa kai iama
poreveveina isa sa kopunia na ruma tana
Tamasa.
22 Ko aria ko ta tata lame tana Tamasa
pana bulo sa sosoto beto pana rarange
neqina, ura na buloda qai tei tavalioso tu
pana monana ikeredi beto ira na tinida qai
tei tavakorega tu pana kolo liosona.
23 Ta aru tamana vamauru tonai taqe ko-
rapa vera vatalenia sisa mina roiti vanigita
na Tamasa, ura na Tamasa sake boka teteria
sira nona taringunguti.
24 Ta mekarai vaidogoro ko ta vaivaneqi
pana vairoqu beto pana roiti jongadi.
25 Take aru loloai sa na oda vavaikamu
pana toa vinatarasaena na Tamasa. Ira kaki
sa qai tei toa vei tu ko sake jonga sa sa
vei isa. Goto gita sa ta mekarai paranga
vaivaneqi ura qu gigilaimiu agou sa na rane
tana Bangara sa rijo tata lame sa kopira.
26 Ura vei tabe vilea ko tabe toa lalaodia
pana sela pa liguna taqe tei teku vakatapia
tu gita sa na nongoro sosotona, poni sa
kepore mule sa kai vavakukuvu mina boka
vulasaria na oda sela.
27 Goto na totoso isa sa isa gu sa kole ko
mina tavera vatatale sa na vaipitu vaiva-
matagutuna beto na memea iku lavata
mina ganiriagana sira na tinoni qai kanai
na Tamasa.
28 Na tinoni sa daiona vatabea na Va-
vanau ti Mosese gu ba sake taroqu goto sa
tavamate pale pa liguna qai vavakato sa
karu ba kue tinoni ko sa tapoa sa na sela
tana.
29 Ko mina vei sa ai mina koi vei lavatana
sa na vinakilasa na padana na tinoni sa tete
anyanyunia na Tuna na Tamasa, sa doro
veinia kai sakasa goborona sa na orungu
sa vatoqoa na vinaego tana Tamasa beto sa
vulasia nona sela, beto ko sa poja vivikeria
sa na Gagala sa vadogoronigita na vairoqu!
30 Ura taqe gigilaioda gita sa isa sa
paranga vei pira, <<Ara sa mana vaibeiqua,
ara mana vagosoro talenigou na tapata
sira na sela qu roitiniria,>> sau. Beto pira
mutu sau, <<Na Bangara mina pituria nona
tinoni,>> sau.
31 Na sakasa vaivamatagutuna jola sa
tonai na tinoni mina tavakilasa pa limana
na Tamasa toana.
32 Ba mu roroqua agou sa isa sa vevei na
miu toa perangaina. Totonai qu koni ba-
tia na kabere tana Tamasa sa qu gosororia
soku tapata, ba qu vangajuria sira na vitigi.
33 Kaki totoso sa qu tapoja vivikere beto
qu tangangulu pa moedi na tinoni, goto kaki
totoso sa qu malumu gu ko mu somana

10:9 Kera Vinatarasae 40.7. **10:16** Jeremae 31.33; Giburu 8.10. **10:17** Jeremae 31.34; Giburu 8.12. **10:30** Vavanau 32.35; Romu 12.19. **10:30** Vavanau 32.36; Kera Vinatarasae 135.14.

tavitiria sira qai tangangulu pana soana vei isa qugu.
34 Qu somana gosororia agou sira na vitigi qai gosororia ira na tinoni qai tapiu talenia na veveina na Karisito, beto ko totonai qai teku variunigou sira na miu isisongo sa qu qera gu, ura qu gigilaimiu agou sisa na sakasa sa taringungutinigou na Tamasa sa qu korapa isongoria gu agou, ko ira tu sa na sakasa qai poreveveina jola beto mai kole jola.
35 Ko sa vei sa muke munyala tonai mu tangangulu, ura vei munake munyala sa kode muna tekua agou sa na pinia lavatana.
36 Goto agou sa mu turu vangaju tu, ko mu boka roitinia agou sa isa sa nyoroguania na Tamasa beto sa muna tekua agou sa nona taringunguti.
37 Ura pira sau sa na Kukuti Tabuna,
<<Nake sovaina sa na totoso sa kole,
beto isa sa korapa lame sa mina lame kamu.
Ko kode minake vavabongi sisa.
38 Ba na qua tinoni tuvisina mina toania na rarange,
goto na tinoni sa gabala mule,
sa ara qake qerania sisa,>> sau.
39 Ba gita sa nake tinoni vevei ira qai gabala mulea na dia toa leluna ko qai muma. Goto gita sa na tinoni taqe rangea na Tamasa ko taqe taalo pana oda toa.

11

Ira na tinoni qai rangea na Tamasa

1 Ego ko gita taqe rangea na Tamasa sa taqe vagigila vataleria sira na sakasava taqe korapa vera gele vataleniria, beto ko taqe oqoro tu batiria sa na sakasa aipira ba taqe tei gigilariaoda tu sa na sosotodi sira.
2 Ura tonai qai rangea ira sa sa qeraniria na Tamasa sira noda tite pa moa.
3 Taqe isongia na rarange sa taqe vakoinonoa sa na Tamasa sa paranga gu poni sa tavapodaka na kasia gusu, ko ira na sakasa qai tabata sa qai taroiti pana sakasa qaike tabata.
4 Qi isongia na rarange si Ebolo ko sa vei sa qi vaivananania sa kai vavakukuvu sa jongana jolania ti Keni. Ko qi rangea na Tamasa sisa vei sa qi gigalania kai tinoni tuvisina na Tamasa sisa, ura na Tamasa sa qerania nona vaivana. Beto ko qi rangea isa sa na Tamasa ko sa tei mate tu sisa ba na ona roiti sa korapa tugu paranga vei na tinoni toana pana tadagita.
5 Qi isongia na rarange si Inoke ko sa vei sa qike gosoria na mate, goto qi tateku variu pa noka. Ko kepore kai tinoni bi batia sisa ura na Tamasa qi teku variua. Na Kukuti Tabuna sa pojai sa totonai qi oqoro tateku vasae sa qi vaqerai na Tamasa sisa sau.
6 Na tinoni sa kepore na ona rarange sa sake boka vaqerai isa sa na Tamasa, ura na tinoni sa tata lame tana Tamasa sa mina vasosotoa mai tu isa sa na Tamasa sa na Tamasa toana beto ko isa sa mina vaniria na pinia sira qai nyaqo tutia isa.
7 Qi isongia na rarange si Noa ko qi vatabea isa sa na paranga vabalau tana Tamasa na veveidi ira na sakasa qai oqoro tabata. Qi vatabea isa sa na Tamasa ko qi roitinia sa na aka ketakoi qi tavasare sisa beto ira nona tatamana. Ko sa vei sa qi tapitu sa na kasia gusu, ba na Tamasa sa doro veinia na tinoni tuvisina si Noa ura qi rangea isa sa na Tamasa.
8 Qi isongia na rarange si Ebarahami ko tonai qi kukua na Tamasa poni qi vatabea ko qi taloa lao sa pana kai ia qi taringunguti vania na Tamasa. Ko qike gigilai isa sa ketakoi qi korapa valao veinia na Tamasa, ba qi loa pale tugu isa sa nona ia.
9 Qi isongia na rarange sisa ko qi suvere vei na tinoni gotona pana ia qi taringunguti vania na Tamasa. Qi suvere pana aqaqo tavitiria ira Aisake beto i Jekopi, ira karu qai tangungutinia tugu vei sa na taringunguti isa.
10 Ura i Ebarahami qi kole verania sa na podaka lamena na gusu sa kolea na kokovana mauruna, isa na ruma na Tamasa sa rorovenia beto sa vaturua.
11 Qi isongia na rarange si Ebarahami ko qi boka vaporea isa sa kai koburu marene, totonai qai tei baragoso na qoele vivitigi tu sira kao Sera. Qi rangea isa sa na Tamasa mina boka kopunia nona taringunguti.
12 Ko pana kalena na vapore koburu sa i Ebarahami qi tei jolania tu na totoso, sa vaitoto vei pu tei mateona tu sisa, ba pana kai memeka tinoni gu api qai podaka votu lame vei tugu qi taringungutinia na Tamasa sira na tutina qai soku vei na seru pa noka, beto qai mota vivitigi vei na nagasa pa poanana.
13 Ira doru tinoni rarange pira sa qai mate tonai qai korapa rarangeadia na Tamasa. Qai oqoro tekuria ira sira na sakasa sa taringungutiniria na Tamasa, ba pa souna tu qai gegele batiniria ko qai qeraniria beto ko qai ule votunia sa ira sa na tinoni gotodi beto na kamudi gu pa peso api sira qarigu.
14 Ira qai paparanga vei inara sa qai vakaberia sa qai korapa verania gu ira sa kai dia gusu togasana.
15 Vei na dia gusu qai loai sa bai kole roqu vakoititia, sa bai tei muledia tu sa pa dia gusu isa.

10:38 Gabakuku 2.3-4. **11:5** Popodalaina 5.24.

16 Ba kai gusu poreveveina jola tu, isa pa
noka tu, sa qai kole kukuli gelenia ira. Ko na
Tamasa sake keania ko ira mai gigalania na
dia Tamasa sisa, beto ko sa vanaqiti vaniria
kai gusu sira.
17 Qi isongia na rarange si Ebarahami ko
tonai qi tapodeke poni qi malumu gu ko mi
vavakukuvunia isa si Aisake qiu. Ti Ebara-
hami tugu sa qi vakolea na taringunguti na
Tamasa, ba qi malumu vavakukuvunia gu
isa sa na tuna mekai.
18 Pira qiu sa na Tamasa pana ti Ebara-
hami, <<Pana tutina i Aisake mai lame vei
sira na tutimu qa taringungutinigo ara,>>
qiunia.
19 I Ebarahami qi rovea sa na Tamasa
boka vaturu muleria gu pana mate sira na
tinoni, ko pana kai dodorona sa qi teku
mulenia tugu pana mate isa si Aisake.
20 Beto ko qi isongia na rarange si Aisake
ko qi leve tariniria na mana mai tekuria
vuka risa sira Jekopi i Isoa.
21 Qi isongia na rarange si Jekopi ko tonai
qi tata mate poni qi mananiria sira na
okokoto tuna i Josepa beto qi opo pa batuna
na ona kolu ko qi vatarasaea na Tamasa.
22 Qi isongia na rarange si Josepa ko tonai
qi tata okoto nona toa poni qi roqu vakoiti-
tia isa sa na veveina mai taloa pa Ijipi ira
na tinoni Izireli beto ko qi loa vaniria sa na
vavanauna ai mai veinia na pupudana.
23 Qai isongia na rarange sira na tinana
na tamana i Mosese ko tonai qi koni podo
poni qai golomo vapaea kue popu, ura qai
doria sa kai melalu jojonga sisa ko qaike
matagutu majai ira sa na paranga tai Pero.
24 Qi isongia na rarange si Mosese ko tonai
qi lavata sae poni qi daiona tagigalania na
koburu tana na tuna rereko i Pero sisa.
25 Qi doria sa vei isa mina somana vitigi
tavitiria ira na tinoni tana Tamasa sa sa
poreveveina jolania isa bi kole qeqera pa
toa sela iapeki totoso qiu.
26 Qi doria sa vei isa mina tavakea tal-
enia isa sa na veveina na Karisito sa sa
poreveveina jolania doru isisongo pa Ijipi,
ura qi doro laoa isa sa na pinia mina tekua
vuka risa.
27 Qi isongia na rarange si Mosese ko qike
matagutunia sa na kokora tana na bangara
pa Ijipi, goto qi taloaona pa Ijipi. Sa vei
qi batini matana sosoto isa sa na Tamasa
paena, ko qike gabala.
28 Qi isongia na rarange sisa ko qi roitinia
isa sa na vavolo Alokata beto qi pojaniria
isa sira na tinoni Izireli ko qai orani orungu
ira sira na dia atakamana, ko sa vei sa
na mateana vaivamate qike vamateria sira
na koburu marene moadi tadira na tinoni
Izireli.
29 Qai isongia na rarange sira na tinoni
Izireli ko qai rerege karovo veinia na peso
pidilina sa na Kolo Jimiri. Goto ira na tinoni
Ijipi tonai qai podeke karovo qarigu poni qi
uderia na kolo ko qai kuju betodia.
30 Qai isongia na rarange sira na tinoni
Izireli ko qai jegararia sa na toba pa Jeriko
pa liguna qai rerege idi livutia ka vitu rane.
31 Qi isongia na rarange si Rehabi na
tugele ko qike tavamate tavitiria ira qai
kilunia na Tamasa, ura isa qi vatoga vatale-
ria sira karu tinoni Izireli qai lame dogoro
golomia na ia.
32 Ko na sa mule sa mana vavakatonia
ara na veveidi ira qai vasosotoa na Tamasa?
Sake kakasa sa na totoso ko manake boka
vavakatoniria ara sa na veveidi ira Qid-
ione i Beraki i Samusoni i Jepita i Devita i
Samuela beto ko ira na tinoni kokorotai.
33 Qai isongia na rarange sira na tinoni
veveidi pira ko qai rajaria na vakilasaria
sira na goto binangara. Qai roitinia ira sa
isa vei sa tuvisi ko qai tekuria sa ira na
sakasa vei sa taringungutinia na Tamasa.
Qai ngujupukuria sa na mangadi na laione,
34 qai vamateria sira na memea iku
lavata, qai ukuniria sira qai kole nyonyogua
vamateria pana benete. Na tinoni munyala
sira ba qai tavaneqi. Qai varene pana
vaipera beto ko qai vakilasaria sira na dia
kana qai lame vei pana goto bubutu.
35 Ira na rereko iviva qai boka dogoro
liguria sira na turadi qai tei mate tu ba
qai tavaturu mule. Ira kaki qai daidia
taruvata ko qai taaru vivitigi tinganai qai
mate, ko qai vei ko mai tekua ira sa na toa
poreveveina jola tonai mai tavaturu mule
qarigu.
36 Goto ira kaki sa qai vavagoreniria qera,
qai pipiqoloria beto qai vatomeria pa ruma
vaipiu.
37 Qai tagona vamate, qai taso lomotorua,
qai tavamate pana meana na benete. Na
kopodi gu na sipi beto na qoti qai pokoniria
tonai qai lekogo, qai golaba vaivasevi, qai
takomiti beto qai taaru nganganguluu.
38 Pana tadira na tinoni vevei pira sa na
kasia gusu api sa sake garo! Qai lekogo vei
na tinoni karovodi pa qega beto pana ia
tatabadi, qai suvere pa bevi beto pa baongo
pa kauru peso.
39 Ira doru tinoni aipira sa qai isongia
na rarange ko sa qeraniria na Tamasa. Ba
qai oqoro tugu tekua ira sa na sakasa sa
taringungutiniria na Tamasa,
40 ura na Tamasa sa tei doro momoea
tu sa kai sakasa poreveveina tadagita. Na
ginuana sa roiti vei isa sa vei ko ira sa mai
somana gu tadagita sa mai tavaokoto.

11:18 Popodalaina 21.12; Romu 9.7. **11:21** Popodalaina 48.15-16; 47.31.

12

Na vavanau tana Tamasa na Tamada

1 Ego ko ira na mota tinoni vevei inara
qai varene pana dia rarange sa qai idi livu-
tugita aipira. Ko sa vei sa gita ta loa paleria
sira doru sakasa qai suqutugita beto na sela
sa aru tamanagita, ko ta abutu vangajua
gita sa na vaivose sa korapa kole pa moeda
gita.
2 Ta dogoro vatotogasia gita si Jisu isa na
popodalaina beto na vinaokotona na oda
rarange. Na qeqera sa sa koleona pa moena
ko sa vakepore veveina pale isa sa na mate
vaivakeana pa korosi, ko kopira sa korapa
toqo pa kale matuana na Tamasa sisa.
3 Mu doro laoa sisa sa vangajuria na tap-
ata qai vania ira na tinoni seladi, ko muke
munyala beto muke oqani taloa pana miu
rarange.
4 Ura pana miu rajana na sela sa agou sa
oqoro votu talenigou na orungu.
5 Ba ai vei qu tei muma paleria tu agou
sira na paranga vaivaneqi sa poja veinigou
na tuna na Tamasa pa Kukuti Tabuna? Pira
sau sisa,
<<Tuqu, muke roqu veiniria na sakasa gob-
orodi sira na vavanau tana Bangara.
Beto muke munyala tonai mi udukia na
mua sela.
6 Ura ira sa roroquria sa sa vatuvisiria tugu
sa na Bangara,
beto sa piqoloria tugu sira doru sa gi-
galaniria na tuna,>> sau.
7 Mu vangaju veiniria na vavanau agou
sira na vitigi qu tomeria. Na vitigi qu
gosororia sa ulenia sa na Tamasa sa korapa
veinigou na tuna sagou. Ura kepore sa kai
koburu bike tavavanau pana tana tamana.
8 Na Tamasa sa vavanauria sira doru
tuna. Ko vei munake tavavanau sagou, poni
sa nake tuna sosoto isa sagou goto na podo
soanamiu gu.
9 Ira gu na tamada pa peso ba tonai qai
vavanaugita poni sa taqe pangaganiria tu.
Ko sa poreveveina jola sa tana tutiria sira na
vavanau tana Tamada pana Gagala ko tana
toa.
10 Ira na tamada mekada sa qai va-
vanaugita pana totoso papakana gu pana
soana qai rove veinia sa tuvisi. Ba na
Tamasa sa roiti vei ko mi tokanigita gita ko
ta somana tekua sa na toa liosona vei sa
toania isa sau.
11 Doru vavanau sa pana totoso qai
tavaivavanauniria sa qaike vaivaqera
goto qai vaivatakulanga. Ba ira qai teku
varoitiria sa qai tekua na pinia toa bulena
beto na tuvisina.

Na vavanau beto na vinabalau tadira na tinoni

12 Ko sa vei sa mu alakaniria sira na li-
mamiu qai mamako beto mu vaturu vatu-
visiria sira na nenemiu qai neneqere pavu.
13 Beto mu vaemeseria sira na soana ke-
takoi mai rerege vei na nenemiu, ko na qao
mike gabala vapele goto mi tasalana tu.
14 Mu podeke vivitigia ko mu toania na
toa bubulena tavitiria doru tinoni beto na
toa liosona pana tana Tamasa, ura na tinoni
sake toa vei isa sa minake boka batia sa na
Bangara.
15 Mu kopu vabalau kita kaki agou mai
gabala loa pale na vairoqu vaialona tana
Tamasa beto ko kita kaki mai vei na buburu
ikikerena mai pidoko sae ko mai vaniria na
tapata ira soku pa vaikorapaimiu.
16 Mu kopu vabalau kita kaki mai vei i
Isoa sa toania na toa aru valulasa beto sake
pangagania na Bangara. I Isoa ko pana kai
iapeki gagani gu sa vavainia sa na ia tana
koburu moa bi tekua isa.
17 Ko agou qu gigilaimiu sa pa liguna sa
sa nyogua teku isongia isa sa na mana tana
tamana ba sake taiania isa sisa. Ura sake
boka peluku vamule ligua isa sisa na roiti sa
roitinia, ko sa lukana tatalea tu isa ba sake
boka.
18 Ura agou sa quke lame pana ia sa boka
tauli beto sa kolea na memea iku na rodomo
kukuni na gava ranebongi
19 na vaqorona na kuvili beto na ovove-
lena na parangana na Tamasa. Tonai qai
nongoria ira na tinoni Izireli sa na ovove-
lena na Tamasa poni qai tepa vivitigia ko
baike nongoro ligua mule sa kai paranga
qarigu,
20 ura qai matagutunia sa na vavanau
pira sau, <<Vei na manugu gavere gu sa mai
ulia na kubo, ba mai tagona vamate tugu
sira,>> sau.
21 Ko na sakasa sa votu tabata pa kubo
isa sa vaivamatagutu vivitigi ko i Mosese
pira sau, <<Qa matagutu vivitigi sara ko qa
neneqere!>> sau.
22 Goto agou sa qu lame pa kubo Zaione
beto pa gusu tana Tamasa toana, isa na
Jerusalema pa noka, ketakoi qai kole na
soku tina na tina mateana,
23 pana vaikamu qeqera tadira qai vei
na koburu podo moadi, ira sa takuti na
isongodi pa noka. Ko qu lame tana Tamasa,
isa sa pituria doru tinoni, beto ko pana
tadira na gagaladi ira na tinoni jongadi pa
moadi qai toa vei sa nyoguania na Tamasa.
24 Ko qu lame pana ti Jisu isa sa vatoqoa
na vinaego koregana beto ko na orunguna
sa iparai valiosonigita, ko na orunguna isa

12:6 Gigalai 3.11-12. **12:20** Votu 19.12-13. **12:21** Vavanau 9.19.

sa uleniria na sakasa poreveveina jolaniria vei ira sa uleniria na orunguna i Ebolo.

25 Mu kopu vabalau ko muke dainiamiu na vatalinga lao tana Tamasa isa sa korapa paranga lao tamugou. Ura ira qaike vatalinga lao sa tana gu sa valageria pa peso na paranga vabalau tana Tamasa poni ba qaike boka uku. Ko mina vei sa gita tanake boka sosoto uku sa vei tana gabala loaia gita sa isa sa paranga lagere vei pa noka!

26 Na ovovelena isa sa jojoua na peso pana totoso isa, ba kopira sa tei paranga vakole vei tu aipira, <<Kode mana kai totoso joua mule ara sa nake peso gu mekana goto na oka tugu vei,>> sau.

27 Ko ira na paranga <<kai totoso mule>> na ginuana sa ira na sakasa qai tavapodaka sa mai tajou vakanoko ko mai tavarijo pale, ko ira na sakasa qaike boka tajou vakanoko mai turu jola.

28 Ko gita ta paranga jongana ura taqe isongia na binangara sake boka tajou. Ko sa vei sa ta qera beto ta vatarasaea na Tamasa pana soana mina qerania isa beto ko mi tavitia na matagutu beto na pangaga,

29 ura na oda Tamasa sa sa vei na iku pipiara.

13

Na toa sa vaqerai na Tamasa

1 Muke beto vairoqu lao lame sagou na tamatasi tana Karisito.

2 Muke noso vatogaria pana miu ruma sira na tinoni gotodi. Ura ira kaki qai roiti vei isa sa tonai qaike gigilai poni sa na mateana tu ba qai vakamuria pa dia ruma.

3 Muke mumaniria sira qai tome pa ruma vaipiu goto mu roroqu veiniria agou ba qu somana tapiu tavitiria tugu ira. Ira qai gosoro tapata mu roroqu veiniria agou ba qu gosoro tapata tavitiria tugu ira.

4 Na vaialava sa mai pangagania doru tinoni, beto ko na roiti tamabaragoso sa kepore selana. Goto ira qai aru valulasa beto ira qai babarata sa na Tamasa mina tutiniria.

5 Mu balaunia sa na toa buloa poata, goto mu qerania gu sisa vei qu isongia. Ura pira tei sau tu sa na Tamasa, <<Manake isongo loago ara sao; manake loa palenigo ara sao,>> sau.

6 Ko sa vei sa ta varene gita ko pira tau,
<<Na Bangara sa na qua vaitokai,
ko ara manake matagutu.
Na sa sa mai boka roitinia ira na tinoni pana
taqu?>> tau.

7 Muke koroto roquria sira na miu tinoni mamata, ira qai ule vanigou na paranga tana Tamasa. Mu doro viloto vatalea sa na vuana na dia uana pana toa, beto ko mu doro tutia sa na rarange neqina qai isongia.

8 I Jisu Karisito sa kai muqisi podeke gu pa nyoro pa ngeni ko vuka risa.

9 Muke loposoniria ko mai toni vapirugou sira doru vaivagigalai gogotodi. Sa vavagua jola tugu sa na bulomiu mi tavaneqi pana vairoqu vaialona tana Tamasa, goto nake pana tutidi na vavanaudi na veveidi na gagani, ura na vavanau vevei ira sake tokaniria ira qai tutiria.

10 Gita sa koleona na oda ia vavakukuvuna ba ira na iama qai roiti pa zelepade tadira na Jiu sa qaike tavamalumunia ko mai gania sa na sakasa qai tavavakukuvu ketakoi.

11 Doru aoro na kuta iama lavata sa pogoso tomenia pana Ia Madina Jola sa na orunguna manugu ko sa vulasaniria na sela, goto na kokobu tinidi na manugu sa qai taparugu pa peguruna na ia qai suveria ira na minete tinoni.

12 Ko sa vei sa i Jisu ba sa mate pa peguruna na tobana na gusu, ko sa valiosoria pana orunguna mekana sira na tinoni.

13 Ko gita ba ta votu lao ti Jisu pa peguruna na ia qai suveria ira na tinoni ko ta somana gosoria sa na kea lavata sa varajai isa.

14 Ura gita kepore na oda gusu togasana sa pa peso, goto isa tu na gusu vuka risa sa taqe korapa gelenia gita.

15 Ko take beto vavakukuvunia gita pana tana Tamasa sa na vinatarasae pana roiti sa roitinia i Jisu. Na vavakukuvu vei isa sa sa koko lame vei pana beberudi ira qai ule votunia na dia rarange pana tana Bangara.

16 Na roitina na roiti jongana beto na mekarai vaitokai sa muke vamako goreria, ura ira tugu sa na vavakukuvu qai vaqerai na Tamasa.

17 Mu vataberia beto mu tutiria sira na miu tinoni mamata. Ira sa qaike minere pana kopumiu agou, ura kode mai ule votunia ira pana tana Tamasa sa isa qai roiti veinia na dia roiti. Ko sa vei sa mu vataberia ko mai roitinia pana qeqera sa na dia roiti, goto vei munake vataberia sa kode mai takulanga ko totonai sa agou sa munake boka tatoka.

18 Muke nogoto vavara tokanigei agei. Agei qe gigila vatalea sa qe isongia na monana jongana, ura qe nyorogua toania na uana jongana doru totoso.

19 Ko qa tepa vivitigigou ara sagou ko mu vavara tokanisiu ko na Tamasa mi sisiqarai garunu mule laonisiu tamugou.

Na vavara beto na paranga vinaokotona

20 Ego na Tamasa bule sa tei vaturu mulea tu sa na oda Bangara i Jisu, isa na sepati

12:26 Gaqai 2.6. **13:5** Vavanau 31.6; Popodalaina 28.15; Vavanau 31.8; Josua 1.5. **13:6** Kera Vinatarasae 118.6.

lavata ura pana orunguna sa vatoqonia isa sa na vinaego kole jolana.
21 Ko na Tamasa tugu isa mi vanigou doru sakasa jongadi ko mu boka roiti votunia sa na nyorogua tana, beto ko mi roitinia pana tadagita sisa sa vaqerai isa tonai taqe rangea i Jisu Karisito. Ko i Jisu Karisito sa mi tavatarasae kamua na kamua! Agua.
22 Qa tepa vivitigigou ara sagou, ka visa tavitiqu, ko mu vainongoro vatalenia sa na paranga vaivaneqina api, ura na leta qa kuti vanigou api sa nake kakasana.
23 Qu gigilai sa na tasida i Timote sa tei tavavotu tu, ko vei mina oqani lame poni sa kode mana tonia tonai mana lao dogorogou agou.
24 Mu pojaniria na mei roroqu lavata tadira na miu tinoni mamata beto tadira doru tinoni tana Tamasa. Ira na tasida qai koko lame vei pa Itali ba qai valaoa na dia roroqu tamugou.
25 Na vairoqu varialona mi vavaburogou agou doru.

I Jekopi

Na popodalaina na leta

1 Ara Jekopi kai nabulu tana Tamasa beto
tana Bangara i Jisu Karisito. Na leta api sa
qa garunu laonia tamugou ka manogarua
bubutu qu qaqatia na kasia gusu.
Na paranga qeqera tamugou.

Na tavagigala beto na rarange

2 Ka visa tavitiqu, mu doro veinigou qu
pera sagou tonai qu gosororia soku ngavulu
okokoto podeke.
3 Ura qu tei gigilaimiu tu agou sa na
podekena na rarange tamugou sa kode
mina vuanigou na turu vangaju.
4 Na miu turu vangaju mi vua vatale, ko
agou mu boka tinoni matuamiu beto mu
maladoruru pana uana jongadi ko kepore
sa kai sa jongana muna qasania pana toa
matuana.
5 Ba vei kame agou sa bi qasania na
gigalai tavagigalana, poni sa mi tepai
na Tamasa ko isa mina vania na gigilai
tavagigalana sisa. Ura na Tamasa sake
vairutiniria beto sake suquturia sira nona
vaivana.
6 Goto mi tepa pa rarange beto mike ru-
arabeke, ura na tinoni sa ruarabeke sa sa
vei na ololobagea kolo sa iru pogoso lalame-
nia na gava.
7 Na tinoni vevei isa sa kita mi kole ro-
rovea mina tekua kai sa tana Bangara.
8 Na tinoni sa vei inara sa na tinoni sa
bararua na roquna ko ira doru ona uana
qaike turu vatogasa.

Na toa golaba beto na toa isisongo

9 Ego na tavitimu gogolabana sa sa mi
qera tonai mi taovulu vasae.
10 Goto na tinoni isisongo sa mi qera tonai
mi tavagore, ura kode minake ruavo mu-
muri jolaona kai muqisi vei na avoro mu-
muqu.
11 Tonai sa sagere na tapo ko sa alanganiа
na mangini ko sa vamaleia sa na mumuqu,
poni sa udo vukele riuona sa na avoro ko
na babata jongana sa sa mumuriona. Ko
na tinoni isisongo sa vei gu isa, tonai sa ko-
rapa jujunonia nona isisongo sa sa mumuri
manyao riuona.

Na podeke beto na kutana na totoke

12 Ego mina tamana sa na tinoni sa van-
gajuria sira na podeke, ura pa liguna mina
vakilasaria isa sira na podeke, poni sa
kode mina tekua isa sa na pinia toa tana
varene, na pinia isa sa na Tamasa tu sa
taringungutiniria ira qai roroqua isa.
13 Na tinoni sa gosororia na totoke sa mike
paranga vei pira, <<Na Tamasa sa korapa
totokesiu sara,>> mikeu. Ura na Tamasa
sake gosoria na totoke ko isa mekana ba
sake totokea na tinoni.
14 Goto na tinoni sa gosoria na totoke
tonai na ona nyorogua selana mekana qai
toni vapirua beto qai vagonai sisa.
15 Ko na nyorogua selana isa sa tonai sa
voraga votu poni sa pidokonia sa na sela,
beto ko tonai sa matua sa na sela poni sa
vuania isa sa na mate.
16 Kita mu kole siana, ka visa tavitiqu
jojonga.
17 Doru vaivana jojongadi gu beto na
puradi gu sa qai lagere vei pa nulu tana
Tamasa sa vapodakaria na kabere pa vav-
agalo eqa. Ko na Tamasa isa sake boka bei
babi vavarodomo vei na ongudi na lei pa
vavagalo eqa.
18 Pana ona nyorogua mekana isa sa sa
vapodogita tonai taqe vasosotoa na ona
nongoro sosotona sa gita, ko gita sa na vua
moeda pana vinapodaka tana.

Mu nongoria beto mu roitinia

19 Mu vakoititia api, ka visa tavitigu
jojonga! Agou doru sa mu sisiqarainia
na vainongoro, goto muke oqa sisiqarai
paranga, beto muke oqa sisiqarai tagigiri.
20 Ura na kokora tana tinoni sa sake
vapodoa na toa tuvisina tana Tamasa.
21 Ko mu loa paleria sira doru uana pa-
jidi, beto doru toa ikikeredi qai lulasa pana
vailivutaida. Goto mu teku isongia tu pana
uana viketai agou sa na paranga isa tei
tauma tu tamugou, na paranga isa mina
boka aloa na miu toa.
22 Mu roiti votunia sa na paranga, muke
kole nonongoria gu ura tonai qu kole gu
nongoria poni sa qu vasianagou mekamiu.
23 Ura na tinoni sa nongoria na paranga
ba sake roiti votunia, sa sa vei puputa
na tinoni sa dogoro vatalea na isumatana
mekana pana qelasi titirona.
24 Ko pa liguna sa dogoro vatalea na
isumatana mekana sa sake ruavo tugu taloa
riuona beto sa oqoro sovai poni sa sake
ruavo roqu muma pale gu sa ai sa doro
vevei sisa ko kepo tugu kai sa bi roitinia.
25 Goto na tinoni sa kole tiro vatatalea
beto sa nongoro vakoititia sa na vavanau
sosotona sa ruvatagita, beto ko sake non-
goria gu ko sa roqu muma pale gu goto
sa roitinia tugu, sa mina tamana pana ona
roiti sisa.
26 Na tinoni sa rorovea sa tuti pulisi
vatatalea sa na toa lotu, ba sake kopu mu-
lenia na meana goto sa nyonyoravia sa na
bulona mekana, poni sa sa kepore veveina
sa na toa lotu tana.
27 Goto isa na toa lotu sosotona sa lioso
beto sa sosotona tana Tamasa na Tamada sa
pira tu sa vei: mu ovikiria sira kepore tinadi

na tamadi beto na nanaboko pana dia suvere vaivasevi, beto mu kopu mulenigou ko muke tavapaji pana toa ikikeredi pa kasia gusu.

2

Muke vavaitoka kale

1 Ka visa tavitiqu, muke toa tavitinia na vavaitoka kale sa na miu rangena na oda Bangara lavata jojonga i Jisu Karisito.

2 Bi tome lame pana kai miu vaikamu sa kai tinoni isisongo sa vavasae ringi qolo beto sa vavasae poko babata jonga, beto bi tome tugu vei sa kai tinoni gogolabana sa vasae poko ruruajana,

3 ko bu gonani matamu ao sa na tinoni sa vasae poko babata jonga beto pira bugunia, <<Ao sa mei! Lame toqo vatale lani,>> bugunia. Goto na tinoni gogolabana sa pira bugunia, <<Ao sa mu turu ketakoi, ba munake vei sa mu toqo gore pa kekere nenequ ara,>> bugunia.

4 Muna vei inara sagou poni sa qu tei vaidoro pipikata pale tu mekamiu, ko qu vaidogoro vivile pale pana roroqu seladi sagou.

5 Mu vainongoro lame, ka visa tavitiqu jojonga! Na Tamasa tu sa tei vileria tu sira na tinoni golabadi pa kasia gusu ko mai tinoni isisongo pana rarange beto mai somana isongia na binangara, isa sa taringungutiniria na Tamasa ira na tinoni qai roroqua isa.

6 Ba agou sa qu vakepore veveinaria tu sira na tinoni gogolabadi. Ba ira tugu na tinoni isisongo sa qai tete anyanyunigou beto qai toni ragata laonigou pa koti sagou.

7 Ko nake goto tinoni ke goto ira mutugu na tinoni isisongo sa qai poja vivikeria sa na isongo jongana i Jisu isa takuku tarinigou agou.

8 Vei muna tuti vatalea agou sa na vavanau binangara pa Kukuti Tabuna, pira sau, <<Mu roroqua na goto tavitimu kai muqisi podeke vei qu roroqugo mekamu,>> sau, poni sa qu roiti vatale sagou.

9 Goto muna vavaitoka kale sagou, poni sa qu roitinia na sela sagou, ko na Vavanau sa udukugou na tinoni mamaja vavanau sagou.

10 Ura na tinoni sa kopuniria dorudi na Vavanau ba sa vukelenia kame gu, sa sa tei maja betoria tu isa sira na vavanau dorudi.

11 Ura isa tugu sa paranga, <<Muke babarata,>> sau, sa isa tugu sa sa paranga, <<Muke varivai,>> sau. Ko buke babarata tu sao ba vei bu varivai, poni sa qu tei tinoni mamaja vavanau tugu sao.

12 Ko sa vei sa mu paranga beto mu toa vei ira na tinoni mina pituria na Vavanau vairuvata.

13 Ura na Tamasa minake pitu roroqu tokania sa na tinoni sake roroqu tokania na goto tinoni, goto na tinoni sa vaidoro roroqu sa kode mina talegasania sa na vaituti.

Na rarange sa tabata votu pana roiti jongana

14 Ka visa tavitiqu, ai poreveveina vei sa na paranga vei pira? Vei bi paranga sa kai tinoni, <<Na tinoni rarange sara,>> biu, beto bike tabata votu pana ona roiti sa na ona rarange. Kode minake boka taalonia isa sa na rarange vei isa.

15 Bi kaki marene babi na rereko tavitimiu sa bi keporeniria na poko beto bi keporeniria na gagani.

16 Ba bi paranga tu sa kame agou, <<Mu riu vabubulemiu tu. Mu popoko vamanginimiu beto mu teteku vatalemiu tu,>> biu, beto bike pavu vaniria na sakasava bai boka toania. Ai poreveveina vei sa na paranga vei inara?

17 Inara sa vei, ko na rarange gagale sake tavitia na roiti sa na matena.

18 Ba bi paranga tu sa kai tinoni, pira biu, <<Ao qu isongia na rarange, goto ara qa isongia na roiti,>> biu. Na qua oe tana tinoni isa sa api gu: <<Mu vabatinisiu moko sa na mua rarange sa kepore na ona roiti, beto sa ara mana vabatinigo sa na qua roiti sa ule votunia na qua rarange.>>

19 Ao qu vasosotoa sa kame gu sa na Tamasa. Sa vavagua jola sa sa vei isa. Ba ira na tomate ikikeredi ba qai vasosotoa tugu sa vei isa, ko sa vei sa qai matagutu neneqere!

20 Ao kepore roqumu, qokolo! Ai vei qu nyoroguania ko ma vabatinigo sa na rarange sa kepore na ona roiti sa na gborona gu?

21 Mu dogoria tu i Ebarahami na oda tite ko! Na laena na ona roiti gu tonai sa vavakukuvunia i Aisake na tuna marene pana idi patu vavakukuvuna sa sa tadoro vei na tinoni tuvisina tana Tamasa si Ebarahami.

22 Ai vei kopira qu batia? Na rarange sa roiti tavitia tugu na roiti, ko pana roiti tu sa okoto sa na rarange.

23 Ko sa gore votu sa na Kukuti Tabuna, pira sau, <<I Ebarahami sa vasosotoa sa na Tamasa, ko na Tamasa sa doro veinia na tinoni tuvisina sisa,>> sau, beto ko isa sa sa tagigalania na baere tana Tamasa sisa.

24 Ko kopira qu batia agou sa na tinoni sa nake rarange gu mekana sa sa tadogoro vei na tinoni tuvisina tana Tamasa, goto pana ona roiti tuvisina tugu vei.

2:8 Iama 19.18. **2:23** Popodalaina 15.6.

25 I Rehabi na tugele ba kai muqisi podeke
tugu. Pana ona roiti tugu sa tadoro vei kai
rereko tuvisina tana Tamasa sisa. Ura sa
vakamu vataleria isa sira na tinoni Izireli
qai tagarunu ko qai doro golomia na eqa,
beto sa garunu vauku riu veiniria pana goto
soana ko qai tavasare.

26 Ko kai muqisi podeke vei na tini sa
kepore na singona sa na matena, poni sa na
rarange sa kepore na ona roiti ba na matena
tugu.

3

Mu gaitia na meamiu

1 Ka visa tavitiqu, muke nenekenia agou
sa ai vei ko mu tinoni vaivagigalai. Qu
tei gigila vataleamiu tu agou sa agei na
tinoni vavaivagigalai kode mene gosoria sa
na vaituti lavatana jola.

2 Ura gita doru taqe tatupenia soku
sakasa, ba na tinoni sake tatupenia na
paranga sa isa na tinoni okotona ko isa sa
boka gaitia na tinina doruna.

3 Vei tana pukunia kai kobu aeana ikete sa
na mangana na hose ko mi tutigita tanagu,
poni sa kode tana gatia gu sa na tinina
doruna.

4 Mu doria na vaka tetepe ko! Kai
sakasava lavata piru sisa beto sa iru lao
lamenia na gava ranebongi, ba kai gaiti
ikete gu sa gaiti laonia ketakoi sa nyorogua
valao veinia na tinoni aru gaiti.

5 Ko sa vei gu isa sa na mea. Kai kobu tini
iketena gu sa na mea, ba sa vavaqataniria
na sakasava lalavata. Mu roroqua alepi: kai
memea iku iketena gu ba sa boka vurungu
beto pale sa na mumuqu lavata.

6 Na mea sa na iku. Na mea sa na kasia
gusu ikikerena sa kole pa tinida gita. Na
mea sa vapajia na toa doruna tadagita. Na
mea sa boka vurungu vivikereria sa na toa
doruna tana tinoni ko na memea iku isa sa
na koko lame veina pa heli sosoto.

7 Ura qai boka tavasirana gu sira doru
manugu mamade nenedi pirudi, na
manugu tatava, na manugu gavere beto ko
na igana pa kolo. Ko sa tei vasiranaria tugu
na tinoni sira.

8 Ba na mea sa oqoro pore kai tinoni bi
boka vasirania. Na mea sa kai sakasava
ikerena jola sake boka tavamomoso, beto sa
pugelia na paranga poizini vaivamate.

9 Na mea sa taqe vatarasaenia gita na Ban-
gara na Tamada, beto sa na mea mutugu isa
sa taqe leleveniria sira na tinoni qai taroiti
pana kirena na Tamasa.

10 Ko pana kai momoqasa manga gu qai
votu vei sa na paranga vinatarasae beto na
leleve. Sake jonga sa sa vei pira, ka visa
tavitiqu!

11 Ai vei mai boka mekarai nyoro votu
pana kai vuvugu sa na pie lomosona beto na
pie pasana?

12 Ka visa tavitiqu! Ai vei na gou piqi mina
boka vuania na vua olive? Ai vei na qurepi
mina boka vuania na vua piqi? Na ivere ba
sake vuvugunia na pie lomoso.

*Na gigalai jongana beto na gigalai ikike-
rena*

13 Ego, i sei agou sa tavagigala beto na
tinoni tome rorove? Na tinoni isa sa pana
ona uana jongana mi vatadogoronia tu isa
sira nona roiti jongana sa roitiniria pana
uana viketai beto na tavagigala.

14 Ba vei na bulomiu sa mina pugelia
na kono kokora beto na nyonyorogua
bobokamiu gu mekamiu, poni sa muke
vaqatania na miu gigalai ura muna vei sa
qu vasekea gu agou sa na sosoto.

15 Na gigalai vevei isa sa nake lagere veina
pa noka, goto na ona gu na kasia gusu. Nake
koko veina tana Gagala sa na gigalai isa,
goto na koko veina tana tomate mekana.

16 Ura ketakoi qai kole sa na kono beto
na nyonyorogua bobokaona mekana na
tinoni, poni sa qai kole gu sa na toa vaipipi-
arai beto doru toa ikikeredi.

17 Ba na gigalai koko veina pa noka sa mo-
moe sa na liosona, sa kolea na toa bubule,
sa vajongana lao tana goto tinoni, sa vain-
ongoronia na roroqu jongana, sa vairoqu
vaitokai beto sa kolea na vua jongadi. Ko na
tinoni sa isongia na gigalai isa sa sake totoka
kale beto sake vavatinoni tuvisia mekana.

18 Na vuana na tuvisi sa kolea na bule sa
tauma vaniria sira qai roitinia na bule.

4

Mu Tuti viketia na Tamasa

1 Pai qai koko lame vei sira na vavaikana
beto na vavaipera qai kole tamugou? Qai
koko lame vei gu pana nyorogua tana kasia
gusu qai kole vaipera pana bulomiu agou.

2 Qu nyonyorogua sakasava ba quke boka
tekua, ko qu varivai. Beto qu nyonyorogua
vivitigi isongo sakasava tana goto tinoni ba
quke boka isongia, ko qu vaipera beto qu
vaikana. Quke boka tekua agou sisa vei qu
nyorogunia, ura quke tepa kisa!

3 Tonai qu tepa ba quke tekua tugu agou
sa na sakasava qu tepai, ura sa sela sa
na ginuana na miu tepa. Na ginuana qu
tepa sa vei gu ko mu vaqera mulenigou gu
mekamiu qugu.

4 Qu vei na rereko babaratamiu sagou!
Qu gigilaimiu agou sa na tinoni sa baeria na
kasia gusu sa sa kanaia isa sa na Tamasa. Ko
na tinoni sa nyorogua baeria na kasia gusu
sa sa kanaia isa sa na Tamasa.

5 Ba ai vei qu rove veinia kai paranga
goborona gu agou sa na paranga sa pojai na

Kukuti Tabuna, pira sau? <<Na Tamasa sa kono vivitigia sa na gagalada gita sa vakolea tadagita.>>

6 Ba sa lavatana jola sa na vaitokai jongana tana Tamasa. Vei tugu sa pojai na Kukuti Tabuna, pira sau, <<Na Tamasa sa kanaria sira qai valavata muleniria mekadi, goto sa toka vataleniria sira qai vaikete muleniria mekadi,>> sau.

7 Ko sa vei sa mu tuti viketia na Tamasa sagou. Mu raja kokolosia sa na bangaradi na tomate ko mi ukunigou.

8 Mu rijo tata lao tana Tamasa, ko isa mi rijo tata lame tamugou. Agou na tinoni selamiu, sa mu valiosoria na limamiu pana roiti ikikeredi. Agou sa bararua na roqumiu, sa mu valiabururia na bulomiu pana roroqu ikeredi.

9 Mu mamata, beto mu lukana takulanga tu. Mi peluku kekebo takulanga tu na miu avu kikidolo beto na miu qeqera mi peluku mamata takulanga tu.

10 Mu vaikete mulenigou pa moena na Bangara beto isa mi ovulugou.

Muke pitua na goto tinoni

11 Ka visa tavitiqu, muke vaipoja vivikere. Na tinoni sa poja vivikeria na tavitina babi sa pitua na tavitina sa sa poja vivikeria beto sa pitua tugu na tinoni isa sa na Vavanau tana Bangara. Ko vei muna pitua ao sa na Vavanau, poni na ginuana sa qu daimuania tutia ao sa na Vavanau isa goto qu veinigo na tinoni sa pitua na Vavanau sao.

12 Mekana gu na Tamasa sa vanigita sa na Vavanau beto isa gu sa boka vaipitu. Ko isa gu mekana mina aloa babi mina pipiaraia sa na tinoni. Ko i sei qu doro veinigo mekamu sao ko qu pitua na tavitimu?

Muke kemara goboronia na miu toa mekamiu

13 Kopira mu vainongoro sa agou qu paranga vei pira: <<Pa ngeni babi vuka sa tana lao pa gusu pa sanu pa sanu. Ko ketakoi tana suvere kai aoro, tana roiti vavotu poata ko tana isisongoda!>> ququgu.

14 Ba agou tugu qu paranga vei ina sa quke isongo gigilai ai mina vevei sa na rane vuka. Ai mina vevei sa na toa tamugou? Ura agou sa na rovu kolo sa votu lame iapeki totoso, beto sake ruavo tugu maragutuona.

15 Goto pira tu mugu sagou: <<Vei mina vamalumugita na Bangara, poni sa tana toa ko tana roitinia sa api babi poni,>> mugu tu.

16 Goto kopira agou sa qu vavaqataniria tu sira na miu vinaturu mekamiu. Doru vavaqata vevei inara sa na gagale ikeredi beto.

17 Ko isa sa gigilaiona na jongana bi roitinia sisa ba sake roitinia, sa sa sela tugu sisa.

5

Ira na tinoni isisongo mai tapitu

1 Kopira mu vainongoro sagou na tinoni isisongo! Mu lukana uui ura na mamata takulanga sa kode muna gosororia sa korapa lame pa moemiu.

2 Ira na miu isisongo sa qai nyabo vivikere beto na miu poko poreveveidi sa qai ganiria na tamo.

3 Na miu siliva beto na qolo sa qai obu beto, ko na rane vaituti na obu tugu isa mina ululenia sa na miu roiti ikeredi qu roitiniria pana miu toa beto na obu tugu isa mina gani vivikere veinigou na iku vuvurunguna. Ura agou sa qu kole gu buti vaikamu isisongo pana rane liligu pira.

4 Dotu ko! Na tabaradi ira qai roiti vanigou pa miu inuma lavata qu daimiu tabararia sa qai korapa lukana vaivasevi lao tamu. Na kiu alilidi ira na tinoni ababu sa sa kura pa talingina na Bangara vivana jola.

5 Qu suvere vapopote vatalegamiu pa peso beto qu vapugeleni qeqera kasia gusu na miu toa sagou. Qu vanyoboko vatataleria na bulomiu ko muna takubolo na rane kukubolo sagou.

6 Qu pitua ko qu vamatea sa na tinoni tuvisina, ba sake boka raja vaibeiona sisa.

Mu vangajuria sira na tapata qu gosororia

7 Ko, ka visa tavitiqu, mu vangajuria sira doru tapata, tinganai mina kamua na lamena na Bangara. Mu dogoro laoa gu sa na tinoni umuma sa vera vatalenia tu isa sa na vua jojonga pa nona peso. Ko sa vangajuria isa sira doru tapata tinganai sa kamua sa na totoso okokoro vapidoko kiko beto na okokoro vamatua vuvua.

8 Ko agou ba mu vangajuria tugu sira na tapata qu gosororia. Mu vaneqiria na bulomiu, ura na lamena na Bangara sa tata.

9 Ka visa tavitiqu, muke vaiququmi lao lame, ko muke gosoria na vaituti. Ura dotu ko! Na Tamasa vaituti sa sa tei korapa tu turuona pa atakamana kopira.

10 Na vavapadana ira qai gosoro tapata ba qai vera vamomoso sa mu dogoro tutiria gu ira na tinoni kokorotai pa moa qai paranga pana isongona na Bangara.

11 Mu doria tu ko! Taqe vatarasaeria gita sira na tinoni vevei ira ura qai vangajuria na tapata. Qu tei nongoroniamiu tu agou sa na veveina sa turu vangaju i Jobi, beto ko qu tei gigilaimiu mutugu agou sisa vei sa toka veinia na Bangara pana vinabebetona. Ura na Tamasa sa sa pugelia na vairoqu beto sa tokaniria sira qai gosoro tapata.

12 Ka visa tavitiqu, isa na poreveveina jola sa, totonai vei bu pojai kai paranga babu

4:6 Gigalai 3.34.

roitinia kai taringunguti, sa muke maulu sae pa noka beto pa peso babi pana kaki sakasava mule. Goto vei na <<E>> sa na sosotona sa e mugu gu, babi vei na <<Dai>> sa na sosotona sa dai mugu gu ko muke gosoria na vaituti.

Mu vasososto tonai mu vavara

13 I sei agou sa gosoro tapata? Mi vavara. I sei agou sa qeqera? Mi kera vatarasae.
14 I sei agou sa korapa mo? Mi kukuria isa sira na tinoni mamata pa ekelesia ko mai kamu vavarania beto mai orania na oela pana isongona na Bangara.
15 Na vavara sa kolea na rarange sa mina salania sa na tinoni sa mo beto ko na Bangara mina vatavasilangia sisa. Ko vei bi koleona sa kaki sela sa roitinia sisa sa na Tamasa mina taleosonia tugu vei sisa.
16 Ko sa vei sa agou mu vaiuleniria na miu sela beto mu mekarai vavara vaitokai ko na Tamasa mi salanagou. Ura na vavara tana tinoni tuvisina sa na neqina jola.
17 I Elaija sa kai tinoni vevei gu gita. Ba tonai sa vavara ko sa tepa vivitigia ko mike okoro sau, poni sa kue aoro beto vonomo popu sake okoro sa neqa.
18 Beto sa tonai sa vavara ligu sisa, poni na oka sa vuva lagerenia na okoro beto na peso sa vapidokoria na umuma.
19 Ka visa tavitiqu, vei bi selania na soana tuvisina ko bi muma sa kame agou, poni mu vagabala kamu ligua pana soana tuvisi.
20 Ura na tinoni sa toni vamule lamea pana soana tuvisina sa na tinoni selana sa sa aloa isa pana mate sa na toa tana beto ko na Tamasa mina taleosoniria sira na sela sa roitiniria na tinoni sa gabala.

I Pita Momoe

Na popodalaina na leta

1 Ara Pita kai tinoni tagarunuqu ti Jisu
Karisito sa qa korapa kuti lao tamugou na
tinoni tavilemiu tana Tamasa qu korapa
okoto suvere vei na tinoni gotomiu pana
okokoto gugusu pa Ponitasi, pa Qelesia, pa
Kapadosia, pa Esia beto pa Bitinia.
2 Agou sa pa ona nyorogua tu na Tamasa
na Tamada sa vilegou beto sa tei vamadigou
tu na Gagala Tabuna, ko muna tutia agou
si Jisu Karisito ura qu tei tavalioso tu pana
orunguna isa sagou.
Na vairoqu vaialona beto na bule mi
vovonu tamugou.

Taqe vera gegele ura i Jisu sa tei turu mule tu

3 Sa pada vivitigi ko mina tavatarasae sa
na Tamasa na Tamana na oda Bangara i
Jisu Karisito. Ura isa sa roroqu toka vivitig-
inigita ko sa vanigita na toa koregana. Ko sa
vei sa taqe korapa vera gele vatalenia gita sa
na toa vinarua ura i Jisu Karisito sa tei toa
mule tu pana mate.
4 Taqe tei tekua tu gita sa na toa koregana
ko sa vei sa taqe korapa verania sa na toa
sa taringunguti vakole vanigita pa noka na
Tamasa. Ko na toa sa taringunguti vakolea
na Tamasa api sa sake boka nyabo na paji
beto sake boka manyao.
5 Ko agou sa qu rangea isa vei sa qu ko-
rapa takopu vasare pana neqi tana Tamasa
ko tinganai muna tekua tu agou sa na inaalo
sa tei vanaqiti vakolenia tu na Tamasa ko
mina vagore votua pana vinabebetona na
totoso sau.
6 Ko sa vei sa mu qeraniria sa ira na
sakasa mai gore votu vuka risa, ba pana
iapeki totoso pira sa qu korapa takulanga
sagou tonai qu korapa gosororia soku tap-
ata.
7 Ba na ginuana qai lame sira na tapata
aipira sa vei ko mina tadogoro pikata sa na
sosotona na rarange tamugou. Na qolo sa
kai sakasava sa boka tapiara pale gu ba sa
tapodeke tu pa niku sisa. Ba na rarange
tamugou sa sa poreveveina jolania na qolo
ko sa vei sa mina tapodeke tugu pana tap-
ata. Tonai tu mina tapodeke sa mina tadoro
pikata sa na rarange sosotona sisa, beto
sa mina ovulugou beto na valavatagou na
Tamasa sagou tonai mina mule lame i Jisu
Karisito.
8 Quke batia agou si Jisu ba qu korapa
tugu roroqua, beto kopira ba quke korapa
tugu batia agou sisa ba qu korapa tugu
vasosotoa. Beto ko qu isongia sa na qe-
qera lavatana jola sake boka tavakole pana
vavakato.
9 Ura qu korapa tekua tugu agou sa na
vuana na miu rarange ko na vua isa sa na
veveina na Tamasa sa aloria na miu toa.
10 Ko na veveina na inaalo api sa qai kole
nyaqo vivitigia beto qai doro vivilotia ira
na tinoni kokorotai pa moa, beto qai ule
votunia sa na vaivana isa mina vanigou
agou saunia na Tamasa.
11 Ko qai podeke doro pikatia ira sa ai
totoso veveina beto ai mina vevei sa na
lame tana. Isa sa na totoso sa udukia na
Gagalana na Karisito sa kole tadira tonai
sa kokorotainia sa na vitigi mina gosororia
na Karisito beto na sakasava vaivagabaradi
mai tuti lame pa liguna mina gosororia isa
sira na vitigi beto ko mina tavaturu mule
sisa.
12 Na Tamasa sa vakaberia pana tadira na
tinoni kokorotai sa na sakasava qai kokoro-
tainiria sa nake dia mekadi gu goto na vei ko
na tokanigou agou tugu vei. Ko na sakasava
pira sa qai tei ule vanigou tu ira qai vavaka-
tonia na nongoro jongana tamugou. Na
Gagala Tabuna isa na tagarunu lagerena
pa noka sa sa vaniria na neqi sira ko qai
vavakato vanigou sa na nongoro jongana.
Ko ira na mateana ba qai nyorogua gigilaria
tugu sira doru sakasava qai gore votu aipira
ba qaike boka batia.

Mu toania na toa liosona

13 Ko sa vei isa sa, mu vatana vatalea
na roqumiu vei na tinoni sa saqiti vasaea
nona poko ko sa vanaqiti ko mi roiti sau.
Muke ilalo lao lame goboro pana miu toa,
mu vakolea doruna na miu rarange pana
vairoqu vaialona isa muna tekua tonai
mina mule lame i Jisu Karisito.
14 Mu toania na toa vatabe ko muke va-
malumuria na miu nyorogua ikikeredi pa
moadi kita mai toni vapiru veinigou tonai
qu oqoro gigilai na tuvisi.
15 Goto pana doruna na miu uana sa mu
toania tu na toa liosona, kai muqisi podeke
vei na Tamasa isa sa kukugou ba na liosona
tugu.
16 Ura pira sau sa na Kukuti Tabuna, <<Mu
toania na toa liosona sagou ura ara sa na
liosoqu,>> sau sa na Tamasa.
17 Isa na Tamasa sake totoka kale tonai
sa pituria ira na roiti tadira na tinoni sa qu
gigalania na Tamamiu agou. Ko sa vei isa
sa mu pangagania sa na Tamasa pa doruna
na miu uana tonai qu korapa suvere vei na
tinoni gotomiu pa kasia gusu api.
18 Ura qu tei gigilaimiu tu agou sa na
soana vei beto qu taruvata. Nake sakasava

1:16 Iama 11.44, 45; 19.2; 20.7.

vevei na qolo beto na siliva sa qu tapajukunia agou pana miu toa gogoborodi qai vakarovo vanigou ira na miu tite. Na qolo beto na siliva sa qai boka tavakepore veveidi gu.
19 Ba agou sa qu tapajuku pana orunguna tu na Karisito tonai sa mate, ko isa sa sa na vavakukuvu sa vei na lami liosona kepore na pajina.
20 Tonai tu sa oqoro tavapodaka na kasia gusu sa tei vilea tu na Tamasa sisa ko mina alogita, beto pana totoso bebetodi pira sa sa bola votu sisa pana laemiu agou.
21 Ko tonai qu rangea agou sa na Karisito sa qu vasosotoa agou sa na Tamasa isa sa vaturu mulea pana mate si Jisu beto sa vania na vinalavata. Ko na rarange tamugou beto na miu vera vatalena na taringunguti tana Tamasa sa qai pasusu gu pana tana.

Mu toania na toa vairoqu

22 Ego tonai qu vatabea agou sa na nongoro sosotona sa qu tei tavalioso tu pana miu toa ikeredi beto ko qu roroquria pana vairoqu sosotona sira na turamiu. Ko kopira mu ngangalinia agou pa bulomiu sa na toa mekarai vairoqu.
23 Ura qu tei podo mule tu sagou. Ba nake pana tana tinoni sa boka mate sa qu podo mule lame vei sagou goto tonai qu vasosotoa na paranga toana beto na kole jolana tu tana Tamasa isa sake boka mate.
24 Vei sa pojai na Kukuti Tabuna sa pira sau,
<<Doru tinoni sa qai vei gu na buburu
beto doruna na dia babata jonga sa sa
vei gu na avoro pirudi.
Na buburu qai malei mate
beto na avorodi qai udodia,
25 ba na paranga tana Bangara sa kole jola
kamua na kamua,>> sau.
Ko na paranga api sa isa tugu na nongoro jongana sa tei tavavakato tu tamugou.

2

Na patu toana beto na bubutu madina

1 Mu loa paleria sira doru roiti ikikeredi, doru seseke, na kokonoa beto na poja vivikeria na goto tinoni.
2 Kai muqisi podeke vei tugu na melalu sa nyorogua susu vivitigi poni sa agou ba mu kidepe vivitigi veinia tugu isa sa na paranga tana Tamasa. Ko muna nongoria beto muna tutia agou sa kode muna pidoko sae ko muna taalo sagou.
3 Ura qu tei valilingia tu agou sa na vairoqu tana Bangara.
4 Mu lame tata tana Bangara. Isa sa na patu toana qai kilu pale ira na tinoni, ba isa tugu sa na poreveveina pana vivile tana Tamasa.
5 Agou mekamiu sa qu vei na patu toana ko mu somana tavaroiti pana vaturuna na ruma tabuna sa roitinia na Gagala Tabuna. Ketakoi muna roiti vei ira na iama madidi sagou ko muna pogoso lameniria na vavakukuvu liosodi isa sa vaqerai na Tamasa pa ginuana na roiti sa roitinia i Jisu Karisito.
6 Ura na kolena pana Kukuti Tabuna sa na paranga api:
<<Doro! Qa vakolea kai patu pa Zaione
na patu viviso tavilena beto
poreveveina.
Ko na tinoni sa vakolea nona totoravusu
tana
sa minake tavakea,>> sau.
7 Ko agou qu vasosotoa na Karisito sa qu valavatia sisa, goto ira qaike vasosotoa ba sa korapa tugu poreveveina sisa, vei sa pojai na Kukuti Tabuna, pira sau,
<<Na patu qai kilu pale
ira na tinoni vavaturu ruma,
isa tugu sa na kuta patu viviso,>> sau.
8 Beto isa vei sa pojai mule na Kukuti Tabuna sa pira sau,
<<Kai patu vaivavukelena
beto kai patu lavata vaivatatupena,>>
sau.
Qai tatupe sira ura qaike vasosotoa ira sa na paranga tana Tamasa. Ko qai gosoria tugu ira sisa vei qai talevenia ko mai gosoria.
9 Ba agou sa na tinoni tavilemiu, na iama tuti bangara, na puku tinoni liosomiu, beto nona mekana na Tamasa sagou. Agou sa qu taudukunia ko muna vavakato votunia sa na roiti vaivagabaradi tana Tamasa, isa na Tamasa sa kuku votunigou pana rodomo ko sa vavotu lamegou pana ona kabere.
10 Pana totoso qai jola lao pori nake tinoni tana Tamasa sagou, ba kopira sa na ona tinoni isa sagou. Pana totoso qai jola lao pori quke valilingia agou sa na vairoqu vaitokai tana Tamasa, ba kopira sa qu valilingia sa na vairoqu vaitokai isa.

Mu toa vei na nabulu tana Tamasa

11 Ka visa baere jonga, qa tepa vivitigigou ara sagou qu suvere vei na tinoni gotomiu beto na tinoni kamumiu ko mu loa paleria sira na nyorogua ikikeredi qai vei na kana pana toa tini.
12 Pana miu suvere vaisomanai tadira tinoni karovodi sa mu vajonganaia sa na miu uana. Ko tonai mai jutunigou na tinoni ikikeremiu poni sa mu vabatiniria na miu roiti jongadi ko tonai mina lagere

1:25 Aisea 40.6-8. **2:3** Kera Vinatarasae 34.8. **2:4** Kera Vinatarasae 118.22; Aisea 28.16. **2:6** Aisea 28.16. **2:7** Kera Vinatarasae 118.22. **2:8** Aisea 8.14-15.

tutiniria na tinoni sa na Tamasa poni sa mai vatarasaea ira sa na Tamasa.

13 Pana valavatana na Bangara sa mu vataberia sira doru tinoni qai taudukunia sa na neqi ko qai suvere pa qavuna. Mu vatabea na kuta bangara lavata pa qavuna beto mu vataberia tugu sira na tinoni vaitoni sa vileria isa.

14 Ira tugu sira na tinoni sa vileria isa ko mai vakilasaria sira na tinoni ikikeredi beto mai valavataria sira na tinoni qai roitinia na jongana.

15 Ura na nyorogua tana Tamasa sa ira na tinoni ikikeredi sa mai noso poja vivikeregou pana dia soana ikikeredi sagou tonai mai batiria ira sa na miu roiti jongadi muna roitiniria agou.

16 Mu suvere vei ira na tinoni taruvatamiu. Ba muke varoitia na miu toa taruvatana ko bu roitiniria sira na sakasava ikikeredi, goto mu toa vei tu na nabulu tana Tamasa.

17 Mu pangaganiria sira doru tinoni, mu roroquria sira agou qu mekarai rangea na Karisito, mu valavatia na Tamasa beto mu pangagania sa na kuta bangara lavata pa qavuna.

18 Agou na pinausu sa mu tuti viketairia beto mu pangaganiria sira na miu bangara. Ko nake ira gu mekadi na bangara qai jonga beto qai vajongana lao tana goto tinoni sa muna veiniria, goto ira na bangara qaike vajongagou ba mu veiniria tugu.

19 Ura na Tamasa sa qerania sa na tinoni tonai bi gosoria na tapata ba sa gigilai na tinoni isa sa na monanana na Tamasa, ko sa varajai gu isa sa na vitigi sake pada ko bi gosororia isa.

20 Tonai qu roiti vasela ko qu tapiqolo taleniria agou sira na sela qu roitiniria ba qu vangajuria gu sa na vitigi ira. Ba kepore kai sakasava jongana bu tekunia agou sa na tapata qu gosoria tonai. Goto tonai quke kilasaniria agou sira na vitigi qu gosororia tonai qu roitiniria na roiti jongadi, sa isa sa vaqerai na Tamasa sisa.

21 Ko na toa vei inara sa sa kukunigou na Tamasa agou. Ura na Karisito sa tei gosororia tugu sira na vitigi ko sa tokanigou sagou beto ko sa vakole vanigou isa sa kai vinapapada jongana ko agou ba muna rerege tutia sa na pou nenena isa.

22 Kepore kai sela bi roitinia beto kepore kai seseke bi tanongoro pa nona paranga sisa.

23 Tonai qai poja tarinia doru paranga ikeredi, poni sake bei laoniria na paranga ikeredi. Tonai qai vania na tapata, poni sake vaiperaona ko bi vanosoria, goto sa vakole laoa na ona toa tana Tamasa tu isa sa vaituti pana tuvisi.

24 Na Karisito sa pogosia pana tinina tonai sa mate pa korosi sa na vinakilasana na sela tadagita. Ko sa vei sa gita taqe taruvata pana neqi tana sela ko taqe toania na toa tuvisina. Pana palekana isa sa qu tasalana sagou.

25 Perangana qu vei na sipi mumana sagou ba kopira qu tei tatoni mule lao tu tana Karisito isa na sepati beto isa sa kopunia na miu toa.

3

Na vavanau tadira na iviva rereko na iviva marene

1 Beto ko agou na iviva rereko ba mu tuti viketeria sira na marenemiu. Ko vei ira kaki sa bai oqoro vasosotoa na paranga tana Tamasa poni sa kode mai boka tavagabala ko mai vasosotoa tonai mai batia na uana jongana tamugou na maqotadi. Ko munake kilu pojaniria kai paranga agou sa beto mai tavagabala sira na marenemiu

2 goto tonai gu mai batia na miu uana liosona sa kolea na pangaga.

3 Muke sari vababata jonganaria gu na sakasava vevei na vivinyulu vurungu, na papaku teteri qolo beto na poko sasari sa na peguru tinimiu.

4 Goto na miu uana tu sa koko lame vei pana bulomiu sa mu sarinia na sakasava qaike nyabo vivikere vevei na uana nake tuara beto na uana bubule. Na sari vevei tu pira sa sa doro poreveveina pana tana Tamasa.

5 Ura pa moa sa api tugu sa na soana qai tutia ira na rereko madidi qai totoravusia na taringunguti tana Tamasa. Qai sari vabata jongai sa na dia toa tonai qai suvere viketai pana tadira na marenedi.

6 I Sera sa kai rereko sa vei isa. I Sera sa vainongoro lao ti Ebarahami beto sa kukunia na ona bangara si Ebarahami. Ko agou ba kopira muna vei tugu i Sera vei muna roiti vatale beto vei muneke matagutunia kai sa.

7 Ko agou na iviva marene ba mu gigila vataleria tugu sira na maqotamiu tonai qu suvere tavitiria ura qaike neqi vei agou na marene sira. Mu pangaganiria sira na maqotamiu ura ira beto agou sa kode muna mekarai isongia tugu sa na toa jola isa na vaivana tana Tamasa. Ko muna roiti vei agou aipira sa na miu vavara ba maike takoloso.

Gosoro taleni vitigi na roiti tuvisina

8 Na qua vavanau bebetona sapi. Mu mekarai suvere kame pana uana jongana

2:22 Aisea 53.9.

pana toa, mu mekarai kame pana roroquna na goto tinoni, mu mekarai vairoqu vei na tamatasi tana Karisito, mu mekarai isongia na bulo vairoqu, beto mu vaikete mulenigou pana tadira na tinoni.

9 Muke vamule bei vaniria na ikerena sira qai roiti lamenia na ikerena pana tamugou, beto muke gonaniria na parange ikeredi sira qai gonanigou na paranga ikeredi. Goto mu tepa vaniria tu na mana ura na mana tu sa sa kukunigou na Tamasa ko muna teku isongia agou.

10 Inara tu mu toa vei sagou, ura pira sa tei paranga vei tu sa na Kukuti Tabuna,

<<Na tinoni sa nyorogua tekua na toa qeqera
beto sa nyorogua kamuria na rane jongadi
sa mi noso poja vivikereria sira na tinoni
beto mike vavakatoniria sa na vavakato sesekedi.
11 Mi noso roitinia na roiti ikikerena ko mi roitinia na roiti jongana.
Mi nyoroguania tu beto mi nyaqo vivitigia tu isa sa na toa bule.
12 Ura na Bangara sa doro kopuniria sira na tinoni tuvisi
beto sa vainongoroniria sa na dia vavara,
goto ira na tinoni qai roitinia nikerena sa sake tavaraguaniria,>> sau.

13 I sei sa mina boka ngangangulugou agou tonai muna ngangalinia na roiti jongana? Bi mija tu kame!

14 Ba vei bu gosoro taleni tapata tu agou sa na tuvisi qu roitinia, sa tamalea sagou. Muke matagutuniria sira qai boka vanigou na tapata, beto muke mamata na takulanga.

15 Goto mu valavatia pa bulomiu sa na Karisito na Bangara. Beto mu vatana doru totoso ko mu oe muleria sira na tinoni mai nanasanigou na veveina na miu vinasosoto sa kole pa bulomiu.

16 Ba tonai mu oeria poni sa mu roitinia pana pangaga beto pana uana viketai beto pana monana jongana, ko tonai mai aja vagogoregou beto mai poja vivikeria sa na miu uana jongana vei qu tutia na Karisito sagou, sa kode mai tavakea mekadi sira.

17 Ura vei mina ona nyorogua tugu na Tamasa sa muna gosoro tapata sagou, poni sa sa jongana jola sa muna gosoro taleni tapata sa na roiti jongana. Isa tu sa sa jongana jolania vei bu gosoro taleni tapata sira na roiti ikeredi.

18 Ura na Karisito sa matenia kai totoso gu sa na sela tana goto tinoni. Isa na tinoni tuvisi sa matepaeniria sira na tinoni sela, ko sa toni vatata laogita tana Tamasa. Na Karisito sa tavamate pana tini ba sa tavatoa pana gagala,

19 ko tonai sa sa gore tarae vevelania isa sa na vinakilasa tadira na gagala qai tapiu vakole.

20 Ira sira na tinoni sa kole vera vamomosoniria na gabaladi na Tamasa pana totoso pa moa tonai sa kole roitinia na aka i Noa. Ira ka vesu tinoni momoqasadi gu sa qai tome pana aka ko ira gu sa sa aloria na Tamasa pana kolo.

21 Ko isa sa gosoria i Noa beto na ona tatamana sa na vinagigila sa udukia sa na paputaiso isa kopira sa alogou agou ura i Jisu Karisito sa tei turu mule tu. Ba na ginuana na paputaiso sa nake vei ko na valioso paleria na paji pana tini ba na ginuana sa gita taqe vasosotoa pana monana jongana sa na Tamasa.

22 Ko i Jisu Karisito sa tei sae tu pa noka ko kopira sa korapa toqo pa kale matuana na Tamasa, beto ko sa bangaraniria sira dorudi na mateana beto ira na okokoto kuta bangara beto na gagala neqidi pa vavagalo eqa.

4

Mu toania na toa gabalana

1 Na Karisito sa tei gosoria tu na vitigi pa korosi, ko agou ba mu vanaqitinia ko mu gigila vatalea sa api: na tinoni sa gosoria na vitigi pa tini sa sa tei dainiaona tu sa na sela.

2 Ko na tinoni vevei isa sake tutia sa na ona nyorogua ikikerena mekana, goto pana doruna na ona toa pa peso sa toania gu sa isa vei sa nyoroguania na Tamasa.

3 Qu tei gona paleni totoso kakasana jola tu agou pana totoso qai jola pori sa na roiti qai nyonyorogua roitinia ira na tinoni karovodi. Pana miu toa perangana tonai qu oqoro vasosoto sa qu kole toaniria sa na aru vabosi, na nyonyorogua ikikerena tana tini, na toa bubuku, na vavaigitanainia na toa bubuku beto na roiti vaivakeadi beto na vavatarasae beku vaivakeadi jola.

4 Ko sa vei sa qai gabaranigou sira na tinoni rodomo ura kopira quke vaigitanai tavitiria sira pana toa lulasana sosoto qai toania. Ko sa vei sa qai vakesanigou doru paranga ikikeredi.

5 Ba ira na tinoni pira sa kode mina tabati poa na dia toa ikikerena tonai mai turu pa moena na Tamasa. Ko na Tamasa sa sa korapa vanaqiti ko mina tutiniria sira na tinoni toadi beto na matedi.

6 Ko pana ginugua vei isa sa sa tei tatarae tu pana tadira qai tei mate tu sa na nongoro jongana. Ko pana toa tini qai tapitu vei tugu ira doru tinoni sira, beto ko pana toa gagala sa mai toa vei sa nyoroguania na Tamasa.

3:12 Kera Vinatarasae 34.12-16.

Mu varoiti vataleria na vaivana tana Tamasa

7 Ego sa tei rijo tata lame tu sa na vina-
betona na kasia gusu ko mu gaiti vatalea na
roqumiu beto mu suvere kopu ko mu boka
vavara vatale.
8 Ba isa sa poreveveina jola sa mu vaneqia
na toa vairoqu, ura na tinoni sa vairoqu sa
sa boka doro vajola pale sa na sela tana goto
tinoni.
9 Mu vakamu vataleria na goto tinoni beto
muke ququminiriria.
10 Gita doru sa taqe okoto teku vaivana
tana Tamasa ko tavaroiti vataleria sira na
vaivana pira ko ta tokaniria na goto tinoni.
11 Isa na tinoni sa tarae sa mi taraenia sa
na paranga sosotona tana Tamasa. Isa na
tinoni sa vaitokai sa mi vaitokai tugu sisa
pana neqi sa vania na Tamasa. Ko vei pira
mai vevei sira na uana tamugou poni sa
mina tavatarasae sa na Tamasa pana miu
kole kame tai Jisu Karisito. Na Tamasa sa
pada ko mina tavatarasae, ura isa tugu sa
isongia sa na neqi kamua na kamua. Agua.

Ta vitigi vei na Karisito

12 Ka visa baere jonga, muke siboro beto
na ruraniria sira na vitigi mamanginidi qu
gosororia. Muke dogoro veiniria qai kamu
goborogou sira na tapata qai lame podekia
na miu rarange.
13 Ba mu qerania tu agou sa na ginuana qu
somana gosororia sira na vitigi sa gosororia
na Karisito. Mu qera ko mu boka tavapuge-
lenia agou sa na qeqera lavata tonai mina
tabata sa na neqi lavatana tana.
14 Qu tamana sagou tonai qu tapoja
kokomiti pana ginuana qu vasosotoa agou
sa na isongona na Karisito. Ura tonai qai
veinigou inara, poni sa na Gagala neqina
jola tana Tamasa sa kole somana pana
tamugou.
15 Tonai bi gosoro tapata sa kame agou,
sa sa vavagua jola sa mike gosoria isa sa
na tapata pana ginugua vei isa sa na tinoni
sa vaivamate, sa ikiko, sa vavapodo roiti
ikerena, babi na tinoni sa rarara karovo
pana ona ginugua na goto tinoni.
16 Ba vei bu gosoro tapata sagou pana
ginuana qu tutia na Karisito, poni sa muke
keania agou sa vei isa. Goto tonai sa mu
paranga jongana lao tu sa tana Tamasa
pana ginugua vei qu somana pogosia agou
sa na isongona na Karisito.
17 Ura sa kamua gu sa na totoso tonai
mai tatuti sira na tinoni pana tatamana
tana Tamasa. Ko sa podalai pana tadagita
sa na vaituti, ko kode mai tapata vivitigi
sira qaike vasosotoa na nongoro jongana sa
koko lame vei tana Tamasa.
18 Ura sa tei pojai tu pana Kukuti Tabuna
sa pira sau,
<<Vei na tinoni tuvisina tu ba sa gosoro
tapata mai tu beto sa taalo,
poni ai mina koi vei tapatia sa na tinoni
ikikerena beto na tinoni selana? >>
sau.
19 Ko sa vei sa ira na tinoni qai gosoro
tapata pana ginuana qai tutia na nyorogua
tana Tamasa sa mai totoravusia ira sa isa
sa vapodakaria ko mai vania isa sa dorudi
na dia toa. Ko mai vatadogoronia ira na
tinoni vevei inara pana dia roiti sa na dia
totoravusu tana, ura isa sake boka tetea na
ona taringunguti.

5

Na puku tinoni tana Tamasa

1 Ko sa vei sa ira na tinoni mamata pa
vaikorapaimiu agou sa qa korapa tepa viv-
itigiria ara. Ara ba kai tino mamata tugu
beto ko qa vavakatoniria tugu ara sira na
vitigi sa gosororia na Karisito pa korosi
beto qa somana isongia tugu ara sa na neqi
lavatana isa sa tata mina tabata votu tonai
mina mule lame isa.
2 Kai muqisi podeke vei na sepati sa kop-
uniria na ona sipi, poni sa agou ba mu kopu
vataleniria tugu sira na tinoni tana Tamasa
qu korapa toniria. Mu kopuniria nake vei
ko qu tajutu tarinia gu agou sa, ba mu kop-
uniria pana bulo malumuna tu isa vei sa
nyoroguania na Tamasa. Mu roitinia na
roiti api nake vei ko qu nyonyogua teteku
tabara gu, goto mu roitinia ura qu nyorogua
vaitokai sosoto.
3 Muke toni veiniria na pinausu sira qai
kole pana miu kopu, goto mu vabatiniria tu
sa na uana jongana mai tutia.
4 Ko tonai mina bola votu sa na kuta sepati
na Karisito, sa muna tekua agou sa na pinia
sake mumuri na kilangana.
5 Ko agou na tinoni sae korega ba mu
suvere vaiketai lao tadira na tinoni ma-
matuadi, beto pana miu uana viketai mu
vainabulu lao lame. Ura pira sau sa na
Kukuti Tabuna,
<<I Tamasa sa kanaria sira na tinoni qai
valavata muleniria mekadi,
ba sa vajongana lao sa tadira na tinoni
qai vaiketai muleniria mekadi,>>
sau.
6 Ko sa vei sa agou mu vaiketai mulenigou
pa kauru lima evevana na Tamasa, ko isa
mina ovulugou sagou pana totoso mina
vilea isa.
7 Mu vania isa ko mi jujunoniria sira
dorudi na miu takulanga ura isa sa kopu
vatalenigou sagou.

4:8 Gigalai 10.12. **4:18** Gigalai 11.31. **5:5** Gigalai 3.34.

8 Muke ilalo lao lame pana miu roroqu,
mu suvere gegele! Ura na miu kana isa na
bangaradi na tomate sa sa korapa lekogia
doru eqa. Sa korapa lekogo vei na laione sa
ngangara ko sa korapa nyaqo tinoni ko mi
gani pipiararia sau.
9 Mu kole vamauru pana miu rarange
beto mu raja kokolosia sisa. Ura qu gi-
ilaimiu agou sira na tinoni tana Tamasa
pa kasia gusu sa qai korapa tugu gosororia
sira na vitigi pana ginuana qai vasosotoa
na Karisito vevei tugu qu korapa gosororia
agou.
10 Ba pa liguna muna suvere vitigi
pana iapeki totoso papakana, sa na
Tamasa mekana isa sa pugelia na vairoqu
sa mina tuvaka vatuvisigou, mina sori
vamaurugou, mina vaneqigou beto mina
vaturu vamaurugou sagou. Isa sa na
Tamasa sa kukugou ko muna somana
isongia agou sa nona neqi kole jolana, ura
qu gigilai agou sa na Karisito.
11 Isa sa na Tamasa sa isongia na binan-
gara kamua na kamua! Agua.

Na Paranga Vinaokotona

12 I Silovanosi sa kai tinoni tana Karisito
sa nago taqu ko qa doro rangea ara ko pana
vaitokai tana sa qa kutia ara sa kai leta
papakana api. Ko qa paranga vaneneqigou
beto qa vavakato vaneqinia ara sa isa na
vairoqu vaialona sosotona tana Tamasa
api. Ko agou sa mu turu vaneqi pana
vairoqu vaialona api.
13 Na ekelesia somana tavilena tugu tana
Tamasa pa Babiloni* beto na tuqu marene
i Maka sa qai garunu laonia na dia roroqu
tamugou.
14 Mu vaigosoro qeqera pana vairoqu
tana Karisito.
Na bule mi somana pana tamugou na
tinoni tana Karisito.

* **5:13** Na isongo ***Babiloni*** api sa udukia pa Romu. Na totoso tapata tadira na tinoni tana Karisito sa tonai sa takuti na leta api ko sake tapoja lodaka sa na isongo Romu.

I Pita Vinarua

Na popodalaina na leta

1 Ara Saimone Pita na nabulu beto na
tinoni tagarunuqu tai Jisu Karisito.
Na leta api sa qa valaoa tadira na tinoni
qai isongia na rarange poreveveina jola
veveina tugu qe isongia agei. Sa tei vatu-
visigita tu na oda Tamasa beto i Jisu Karisito
isa sa alogita sa gita.
2 Na vairoqu vaialona beto na bule mi
vovonu tamugou tonai muna gigila vatalea
na Tamasa beto i Jisu Karisito na oda Ban-
gara.

Na kuku beto na vivile tana Tamasa

3 Pana ona neqi tinamasa na Tamasa sa
tei vanigita tu sa doru sakasava pana toa
gagala ko tana boka toa beto tana panga-
gania na Tamasa sau. Ko taqe tei isongoria
tu gita sira na sakasava pira ura taqe tei
gigilai tu gita sisa. Ko isa sa sa kukugita ko
taqe somana pana ona neqi lavatana beto
na uana tuvisina.
4 Ura pana ginugua vei aipira sa sa tei
vanigita tu isa sira nona taringuguti jojon-
gadi beto na poreveveidi jola. Ko pana
soana vei pira sa muna somana isongia
agou sa na toa tinamasai tonai muna uku
loa pale agou sa na toa lulasana sa koko
lame vei pana nyorogua tana kasia gusu.
5 Ko sa vei isa sa agou mu ngangali ko mu
vaokoto vatalenia na toa jongana sa na miu
rarange, beto mu vatavitinia na gigalaina
na nyorogua tana Tamasa sa na jongana.
6 Na gigalaina na nyorogua tana Tamasa
sa mu vatavitinia na kopu mulenigou pana
ikerena, na kopu mulenigou pana ikerena
sa mu vatavitinia na turu vangaju pana
tapata. Na turu vangaju sa mu vatavitinia
na pangagana na Tamasa.
7 Na pangagana na Tamasa sa mu vatavi-
tinia na vaitamatasi, beto ko na vaitamatasi
sa mu vatavitinia na vairoqu.
8 Ura vei mai kole tamugou beto vei muna
isongo vamotaria agou sira na toa aipira,
sa kode munake qasa beto munake egoro-
nia na miu gigalaina na oda Bangara i Jisu
Karisito sagou.
9 Ura na tinoni sa qasaniria na sakasava
vei pira sa sa leqa ko sa papaka nona
dodogoro, beto ko sa tei muma pale tu isa sa
ira nona sela koledi sa qai toi tavulasa tu.
10 Ko inara sa vei, ka visa tavitiqu, ko
mu podeke vivitigia ko mu gigila vatalea
sa na ginuana sa kukugou beto sa vile-
gou na Tamasa. Ko vei muna roitiniria
agou sira na roiti aipira poni sa kode mu-
nake boka tatupe pana miu rarangena na
Karisito sagou.
11 Ko na vuana na miu popodeke lavata sa
kode muna tekua agou sa na vinamalumu
sosotona ko muna tomea sa na binangara
kole jolana ta noda Bangara beto na inaalo
i Jisu Karisito.
12 Ko sa vei sa nake savana qu tei gigi-
laimiu tu beto qu tei turu vamauru tu
sa pana vaivagigalai sosotona qu isongia
sagou, ba ara sa manake beto varoro-
qunigou sa na sakasava aipira.
13 Qa rove veinia na qua roiti ara sapi
ko tonai qa korapa toaqua sa manake beto
varoroqunigou sira na sakasava aipira ko
muke mumaniria.
14 Ura qa tei gigilai tu sa na rane mana
taloa sa nake sovaina beto mina kamu, vei
tugu sa tei vakabere vanisiu tugu na oda
Bangara i Jisu Karisito.
15 Ara mana popodeke vivitigia pana
qua kukuti ko pana liguna mana taloa ara
ba munake roqu mumaniria agou sira na
sakasava aipira.

*Na malakapi tana Karisito sa tado-
goroni mata*

16 Ura nake vivinei jojongadi gogoborodi
sa qe tutiria agei na tinoni tagarunumei
totonai qe ule vanigou sa na veveina na
neqi beto na mule lame ta noda Bangara i
Jisu Karisito. Goto qe batini matamei sosoto
sa nona neqi isa.
17 Ura agei qe korapa tugu sa totonai sa
tekua isa sa na vinalavata beto na malakapi
pana tana Tamasa na Tamada. Totonai sa
na ovovele tana Tamasa lavatana jola sa
pira sau, <<Na Tuqu Mekaina isa qa qera
vivitiginia ara sapi,>> sau.
18 Ko na ovovele qe nongoria agei api sa
sa lagere vei pa noka tonai qe kole suvere
tavitia sisa pa batu kubo madina.
19 Ko sa vei isa sa agei qe vasosoto viv-
itigia sa na nongoro qai pojai ira na tinoni
kokorotai pa moa. Ko sa vei sa kode muna
tatoka vatale sagou vei munake doro kipu-
nia agou sa na paranga tadira na tinoni
kokorotai. Na paranga tadira na tinoni
kokorotai isa sa sa vei na juke sa vakaberia
na eqa rorodomona pa bulomiu tinganai
mina kabere vei tonai sa sae na vovola rane
beto sa sagere na seru rane pana vuvugei.
20 Ba api sa na roroqu sa poreveveina ko
mu gigila vatalea sapi. Kepore kai kokorotai
pana Kukuti Tabuna sa sa tavavukele pana
ona ruruvata gu mekana na tinoni.
21 Ura kepore sa kai kokorotai sa votu
lame pana ona nyorogua gu mekana na
tinoni, goto na Gagala Tabuna tu sa gaitiria
sira na tinoni beto sa qai poja votuniria sira
na nongoro qai lagere vei tana Tamasa.

2

Ira na tinoni vaivagigalai sesekedi (Jiudasi 4-13)

1 Ego ira na tinoni kokorotai sesekedi ba qai votu lame tugu sa pa vaikorapaidi ira na tinoni Izireli pa moa, kai muqisi vei tugu ira na tinoni vaivagigalai sesekedi ba kode mai votu lame tugu sa pa vaikorapaimiu agou. Ira sa kode mai mavo vaivagigalai golomoniria sira na vaivagigalai sesekedi beto na vainganguludi beto ko kode mai kilu pale sa na Bangara lavata isa sa tei pajukuria tu pana dia toa sela. Ko tonai mai vei inara sira sa mai teku tariniria mekadi sa na vinakilasa.

2 Ko sokudi ira qai gigala muleniria na tinoni tana Karisito qarigu sa kode mai tutia sa na uana lulasana tadira, ko pana soana vei inara sa na nongoro jongana isa na soana sosotona sa kode mina tapoja vivikere.

3 Beto ko pana ginuana qai nyonyorogua isisongodia gu sa kode mai roiti votuniria sira na soku vaivagigalai nyonyoravadi ko mai tekuria sa na miu poata. Ba na vaituti tadira sa sa tei tavanaqiti vakole tu pa moa tu beto ko na vinakilasa tana Tamasa mai gosoria ira sa sa tei korapa tu veraniria.

4 Ura agou ba qu tei gigilaimiu tu sa na Tamasa sake kole gu dodorona sa tadira na mateana tonai qai roitinia na sela, goto sa gona goreniria pa heli.*

5 Beto sake kole gu dodoriaona gu isa sa na kasia gusu pa moa, goto sa vadururu paleria isa sira na tinoni ikikeredi tonai. I Noa gu sa kole taraenia na tuvisi beto ko ira ka vitu tinoni gu mule sa qai tavasare.

6 Beto ira na gugusu pa Sodomo pa Qomora sa sa vaganiniria na iku isa ko qai peluku kavu betodia tu. Ko isa sa na vinapapada vinabalau tadira mai toania na toa ikerena.

7 Ko na Tamasa sa aloa si Loti isa kai tinoni tuvisina. I Loti sake tavaraguania sa na toa lulasana tadira na tinoni ikikeredi pa vailivutaina.

8 Na tinoni tuvisina isa sa sa suvere tavitiria ira na tinoni ikikeredi. Ko doru rane na ona toa tuvisina sa kole gosororia sa na vitigi takulanga tonai sa batiria beto sa nongoroniria na dia roiti ikikeredi.

9 Ko na Bangara sa gigilaiona sisa mina roiti vei ko mina teku votuniria pana tapata sira na tinoni tuvisidi, beto sa gigilaiona sisa mina roiti vei ko mina vatananiria na vinakilasa sira na tinoni ikikeredi tinganai mina kamua na rane vaituti.

10 Ko ira qai vaivagigalainiria na nongoro sesekedi sa na tinoni qai toaniria na toa lulasana beto ko qai vakepore veveinaia sa na neqi tana Tamasa.

Ira na tinoni aipira sa qai juju batudi beto qai tututidia roroqu mekadi ko qaike matagutu poja vivikeria sira na sakasava madidi jola.

11 Ba ira tu na mateana qai neqi jola beto qai viva jolaniria sira na tinoni vaivagigalai sesekedi pira ba qaike tuma vamoroanaria pana moena na Bangara sira na sakasava madidi pira.

12 Goto ira na tinoni vavaivagigalai sesekedi aipira sa qai vei na manugu mamade nenedi sa kepore na roqudi. Ko na ginuana sa qai podo ko mai gosoria tugu na mate sira. Qai poja vivikereria sira na sakasava qaike gigila vataleria ko ira sa kode mai tapipiara vei tugu ira na manugu aipira,

13 beto kode mai gosoro taleni vitigi ira sira na vitigi qai roiti laoniria pana tadira na tinoni. Qai doro veinia na sakasava vaivaqerana sa na kole roroitiniria pana rane kabere lavata sira na roiti ikikeredi sa vaqerai na dia toa tini. Ira sa qai vei na opopu ko na dia uana sa paji totonai qai somana tavitigou agou pana miu vavolo. Sa lingiria tu ira sa na kole tututiria na dia soana ikikeredi.

14 Qai nyorogua laoria sira doru rereko qai batiria beto qaike nogoto roitinia na sela. Qai valoposoria sira na tinoni sake neqi na dia rarange. Qai isongia na bulo sa morutu vatalenia nyonyoroguaniria na sakasava. Na tinoni talevedi sira.

15 Ira sa qai loa palea na soana tuvisina ko qai rerege vapiru. Qai tutia sa na soana tai Balamu na tuna i Beo. I Balamu sa sa nyorogua isisongona pana soana ikikerena,

16 ba sa tatoke talenia isa sa nona roiti ikikerena sa kole roroqua ko mina roitinia sau. Ko na dongiki tu sa tabu paranga ba sa paranga votu toa vei na tinoni ko sa vanogotia sa na duduvili tai Balamu na tinoni kokorotai.

17 Ira na tinoni vaivagigalai sesekedi pira sa qai vei na vuvugu pie pidilina beto na pauku sa ivu vajola palea na gava. Ko sa tavanaqiti vaniria ira na tinoni pira sa na rodomo kukunina.

18 Qai paranga vapopoto bati kare beto qai roitiniria sira na nyonyorogua ikikeredi qai vaqerai na toa tini ko qai bako vakatapa muleria pana sela sira qai koni uku loai na toa ikerena.

* **2:4** Na paranga Qiriki sa tapeluku heli api sa na Tatarusi, ko pa Vinaego Koregana sa lani gu sa kole sa na paranga isa. Pana tadira na tinoni Qiriki sa pa Tatarusi sa na ia pa kauruna pa hedisi (ketakoi na ia tadira na tinoni matedi), ko pa Tatarusi qai tavakilasa sira na tinoni ko ketakoi qai tapiu vakole pa leo rorodomona ko mai verania na vinakilasa.

19 Qai taringunguti vakole vaniria na
toa taruvatana sira na goto tinoni ba ira
mekadi sa qai korapa pinausu pana dia
uana vavaipiarai. Ura gita na tinoni ko na
ona pinausu gu na sakasava sake vangon-
gogita.
20 Ko ira na tinoni qai tei uku loa pale mai
tu sa na toa pajina pa kasia gusu tonai qai
gigilai na oda Bangara beto i Jisu Karisito isa
sa alogita beto sa qai tapiunia mule na sela
ko sa vapinausuria mule na sela, poni sa na
toa qai toania pana totoso liligu sa sa ikere
jolania na dia toa pana totoso momoe.
21 Na Tamasa kode mina vakilasa vatale-
ria sa pira, ko vei baike gigilai ira na soana
tuvisi sa bi jongana jolania qai tei gigilai tu
beto sa qai balinga loa pale sa na garunu
liosona qai tavavanaunia.
22 Na toa tadira sa ulenia gu sa na soso-
tona na paranga gigigalai sosoto api, pira
sau, <<Na sie sa gabala mule gania na lu-
ana mekana, beto na borogo sa koni ogono
valioso sa lao titolo ovovaona pa nyenye-
lakana,>> sau.

3

Na mule lamena na Bangara

1 Ka visa baere jonga, na qua leta vinarua
lao tamugou sapi. Pana karu doru qua leta
sa qa podeke vangangalia ara sa na miu
roroqu jongana ko muke mumaniria sira na
sakasava aipira qau.
2 Ara qa nyoguania ko vakoititiria agou
sira na paranga perangaina tu qai pojaria
ira na tinoni kokorotai beto ira na garunu
qai ule vanigou ira na tinoni tagarunudi
totonai qai vavakato vanigou na veveina
noda Bangara isa sa alogita.
3 Sa poreveveina jola sa agou mu vakoiti-
tiria sa aipira. Pana rane vinabebetodi sa
kode mai lame sira na tinoni vavalededi qai
tututia na dia nyorogua ikikeredi ko mai
vavaledenigou sagou.
4 Kode pira mai paranga vavalede
veinigou, <<Beko sa tei taringunguti
vakolea tu sa kode mina mule lame sau,
oko? Ba sake gore votu tu sa na taringunguti
isa! Ira na tamada sa qai toi mate riudia tu
ba kepotu kai sa bi bei. Doru sakasava sa
qai kopa kole veidia tugu qai kole vei pa
popodalaina tonai sa tavapodaka na kasia
gusu!>> marigu.
5 Ba qai daidia roqu vakoinonoa ira sa na
ginugua alepi. Pa totoso pa moa sa paranga
gu na Tamasa sa qai podaka votu sira na
oka, beto na kasia abana sa podaka votu pa
kolo ko sa kole livutia na kolo.
6 Beto ko na kolo tugu sa piaria sa na kasia
gusu isa.
7 Ko pana kai muqisi paranga tugu isa sa
qai korapa takopu sira na oka beto na ka-
sia abana kopira, ko qai korapa tavanaqiti
vania na iku. Ko na oka beto na kasia
abana sa kode mina ganiria na iku pana
rane vaituti tonai mai tavakilasa sira na
tinoni ikikeredi.
8 Ba muke roqu mumania agou sa kai
sava api, ka visa baere jonga. Pana tana
Bangara sa na kakasana na totoso sa sa ke-
pore veveina. Pana tana Bangara kai rane
sa sa vei kai tina aoro beto kai tina aoro sa
sa vei kai rane gu.
9 Na Bangara sake korapa vavabonginia
sa na vagore votuna na ona taringunguti
vei qai rorove veinia sa vei qarigu ira kaki
tinoni. Goto isa sa korapa mavo veranigou
gu sagou ura sake nyoroguania isa sa kai
tinoni bi mate. Ba ira doru tinoni sa sa
nyoroguaniria isa ko mai gabala loa pale na
dia sela.
10 Ba mina lame vasiboro vei kai tinoni
ikikona sa na rane mule lame tana Ban-
gara. Pana rane isa na oka mina mumuri
tonai mina tanongoro sa na ovangana na
qalalana na iku. Beto ko na sakasava pana
oka mai tavurungu ko mai tapiara pale
pana iku, beto na kasia abana beto doru
sakasava qai taroiti pa korapana sa mai
mumuri manyao betodia.
11 Ego qu tei nongoria tu agou sa kode
doru sakasava sa mai tapiara vei inara, ko
sa vei sa qu gigilaimiu ai muna toa goto vei
sa agou. Mu toania na uana liosona beto na
pangagana na Tamasa
12 totonai qu korapa verania sa na rane
tana Tamasa ko mu vasisiqaraia na lamena
na rane isa. Pana rane isa sa mina taqalala
ko mina vurungia na iku sa na oka ko doru
kai sava sa mai nyoro maragutu betodia.
13 Ba gita sa taqe korapa verania isa sa
taringunguti vakole vanigita na Tamasa. Sa
taringunguti vakole vanigita isa sa na oka
koregana beto na kasia abana koregana,
ketakoi sa kole na tuvisi tana Tamasa.
14 Ko inara sa vei sa, ka visa baere jonga,
totonai qu korapa veraniria agou sa aipira
sa mu podeke vivitigia ko mike tabata kai
opopu pana miu toa beto muke roitinia
kai sela muna boka tajutunia pa moena na
Tamasa beto mu suvere bule tavitia isa.
15 Na Bangara sa korapa vera vamomoso,
ko na totoso sa korapa vera vamomoso
isa sa mu doro veinia na totoso sa korapa
vanigou agou ko mu taalo sau. Ko i Paula na
turada pana tana Karisito ba sa tei kuti lao
vanigou tu pana gigalai sa vania na Tamasa
sa na veveina na mule lame tana Bangara.
16 Ko api sa sa tei pojai tu isa pana
doru ona leta tonai sa pojai na veveina
na lame tana Bangara. Koledia sira kaki
sakasava pana ona leta qaike munyala na

vakaberedi ko ira na tinoni rururadi beto ira sake matua na roqudi sa qai ruvata vapiruria sira na sakasava pira. Beto ko kaki kukuti pana Kukuti Tabuna ba qai veiniria tugu. Ko na dia roiti vei tugu isa sa qai korapa teku tariniria na vinakilasa pana rane vaituti.

17 Ko inara sa vei sa, ka visa baere jonga, qu tei gigilaimiu tu agou sa vei pira. Ko mu kopu mulenigou mekamiu beto ira na tinoni ikikeredi maike toni vapirugou kita mai vavukelegou.

18 Mu toa sae pana vairoqu vaialona beto na gigalaina na oda Bangara beto na oda inaalo i Jisu Karisito. Isa sa ta vatarasaea beto ta valavatia kopira, beto ko mi kamua na kamua. Agua.

I Jone Momoe

Na Paranga Toana

1 Isa na toana pa popodalaina, isa qe nongoria, isa qe batini matamei, isa qe dogoria beto ira na limamei qai ulia- isa na veveina na paranga toana sa qe kuti lao vanigou agou

2 Na toa isa sa bola votu beto agei qe batia, ko qe pogosia na vavakatona beto qe vavakatonia tamugou sa na toa jola. Ko na toa jola isa sa sa kole tana Tamana beto sa bola votu tamigei.

3 Ko isa qe batia beto qe nongoria sa qe korapa vavakato vanigou agou, ko agou ba mu mekarai baeregei agei qeu. Ko na mekarai vaibaere tadagita sa na lame veina tana Tamasa na Tamada beto ti Jisu Karisito na Tuna.

4 Qe kuti laonia tamugou agei sa na nongoro aipira, ko na oda qera mi okoto qeu.

Na Tamasa Sa Na Kabere

5 Ego api sa na nongoro qe nongoronia tana Karisito ko qe ule vanigou agou: na Tamasa sa na kabere beto na rodomo sa sake isongo kole tana.

6 Vei tabe paranga sa gita taqe mekarai baeria gita sa na Tamasa tabeu, ba beto tabe rerege tu pa rodomo sa gita, poni sa taqe seseke ko taqeke roitinia na sosoto sa gita.

7 Ba vei tana rerege pa kabere vei tugu isa ba sa suvere pa kabere, poni sa taqe mekarai vaibaere sa gita beto na orunguna i Jisu na Tuna sa valiosoria sira dorudi noda sela.

8 Vei tabe paranga sa gita sake kolegita na sela tabeu, poni sa taqe vasiana mulenigita mekada beto ko na sosoto sake kolegita.

9 Vei tana ule votuniria tana Tamasa sira na oda sela poni sa na Tamasa sa na tarangena beto na tuvisina, ko isa mina vulasaria sira noda sela beto mina valiosoria doru oda roiti ikikeredi.

10 Vei tabe paranga sa gita taqeke sela tabeu, poni sa taqe veinia kai tinoni sesekena gita sa na Tamasa beto ko na ona paranga sake kole tadagita sa vei.

2

I Jisu Karisito Na Oda Vaitokai

1 Ka visa qua koburu, na vavanau api sa qa kuti lao vanigou ko agou muke sela qau. Ba vei bai sela sa kaki poni sa taqe isongia gita sa na vaitokai sa turu vanigita tana Tamana, ko na vaitokai isa si Jisu Karisito na tinoni tuvisina.

2 Isa sa na vavakukuvu garona sa vulasaria ira noda sela, ko nake sela tadagita gu mekada ba tana kasia gusu doruna.

3 Ego pira vei beto taqe gigilai gita sa taqe gigilai sisa: vei tana kopuniria gita sira na garunu tana.

4 Isa sa paranga, <<Ara qa gigilaiqua isa! >> sau, beto sake kopuniria sa na garunu tana, poni sa na tinoni sesekena sisa beto na sosoto sake kolea sisa.

5 Ba isa sa kopunia sa na paranga tana sa na vairoqu tana Tamasa sa okoto sa tana tinoni isa. Ko pira vei beto taqe gigilai gita sa taqe toa tana sa gita:

6 isa sa poja sa togasa tana sau sa mi toa vei tugu sa toa vei i Jisu.

Na Vavanau Koregana

7 Ka visa baere jonga, nake garunu koregana sa qa korapa kuti lao vanigou ara, goto na garunu kolena isa qu tei isongia tu pa popodalaina. Ko na garunu kolena api sa isa na nongoro qu tei nongoronia tu agou.

8 Ba na garunu koregana tugu sa qa kuti lao vanigou ara, isa na sosotona sa kole tana Karisito beto tamugou. Ura sa korapa jola riuona sa na rodomo, beto na kabere sosoto sa sa tei korapa tu tolanga.

9 Isa sa paranga sa korapa suvere pa kabere sau ba sake tavaraguania isa sa na tasina sa sa korapa suvere pa rodomo kamua kopira sisa.

10 Isa sa roroqua na tasina sa sa suvere pa kabere sisa, ko kepore sa kai sakasava vaivatatupe sa kolea sisa.

11 Isa sake tavaraguania na tasina sa sa korapa suvere pa rodomo beto sa rerege pa rodomo sisa, ko sake gigilai isa sa ketakoi sa korapa rerege lao vei ura na rodomo sa valeqaria na matana.

12 Ka visa qua koburu, ara qa korapa kuti lao tamugou ura na Tamasa sa tei vulasaria tu na miu sela pana laena na roiti sa roitinia na Karisito.

13 Ka visa tamaqu, ara qa kuti lao tugu tamugou ura qu tei gigilai tu agou sa isa sa kole pa popodalaina. Ara qa kuti lao mutugu sa tamugou, agou na tinoni kokoregamiu, ura qu tei vakilasia tu agou sa na kutana nikerena.

14 Ka visa qua koburu, ara qa kuti lao tamugou ura qu tei gigilai tu agou sa na Tamada pa noka. Ka visa tamaqu, ara qa kuti lao tamugou ura qu tei gigilaimiu tu agou sa isa sa kole pa popodalaina. Ara qa kuti lao tamugou, agou na tinoni kokoregamiu, ura qu matua pana miu rarange beto na paranga tana Tamasa sa togasa tamugou, beto ko qu tei vakilasia tu agou sa na kutana nikerena.

15 Muke roroqua na kasia gusu babi ira na sakasava pa kasia gusu. Na tinoni sa roroqua na kasia gusu sa sake isongia na vairoqu tana Tamasa na Tamada.

16 Ura doru uana tana kasia gusu vevei
na nyonyorogua tana tini, na nyorogua tana
mata, beto na uana vavatarasae mule, sa
nake koko lame veidi tana Tamada goto na
ona gu na kasia gusu.
17 Na kasia gusu beto na ona nyonyorogua
sa mai mumuridia; ba na tinoni sa roitinia
na nyorogua tana Tamasa sa mina toa jola
kamua na kamua.

Na Kana Tana Karisito

18 Ka visa tuqu, na totoso bebetona sapi.
Qu tei nongoroniamiu tu agou sa na kana
tana Karisito sa kode mina lame. Ko kopira
sa qai tei lame tu sa kubo kana tana Karisito.
Ko sa vei isa sa taqe gigilai gita sa na totoso
bebetona sapi.
19 Ira na kana tana Karisito sa na koko
veidi tadagita ba nake somanadi sosoto
tadagita sira. Ura vei bi na somanadi
tadagita sira, poni sa bai korapa suvere
tavitigita tu gita. Ba na dia taloa riu sa
ule votunia sa ira doru sa nake somanadi
tadagita.
20 Ba agou qu isongia sa na vuva vinamadi
tana Gagala Tabuna ko agou doru qu tei
gigila vataleamiu tu sa na sosoto.
21 Qa kuti lao tamugou sara, nake pana
ginugua vei agou quke gigilai na sosoto sa.
Ba ura agou qu tei gigilai tu sisa, beto qu
gigilaimiu sa doru kai seseke sa nake koko
lame veidi tana isa na sosotona.
22 Ko, i sei sa na tinoni sesekena? Na
tinoni sesekena sa isa tugu na tinoni sa kilu
palenia i Jisu sa na Karisito. Isa sa na kana
tana Karisito ura sa kilu palenia isa sa na
Tamasa Tamana beto na Tuna.
23 Na tinoni sa kilu palenia na Tuna sa
sake isongia tugu vei sa na Tamana. Na
tinoni sa ule votunia na Tuna sa sa isongia
tugu vei isa sa na Tamana.
24 Agou sa isa qu nongoria pa popo-
dalaina sa mi togasa tamugou. Vei mina
togasa tamugou sa isa qu nongoria pa popo-
dalaina, poni agou ba muna togasa tana
Tuna beto na Tamana.
25 Ko api sa na taringunguti sa
taringunguti vakolenigita isa: na toa jola.
26 Ara qa kuti lao vanigou sa na sakasava
aipira na veveidi ira qai nyorogua toni va-
pirugou.
27 Ba agou na vuva vinamadi qu isongia
tana sa tei togasa tu tamugou, ko kepore
laona sa ira kaki goto tinoni vaivagigalai
mai vagigalaigou mule. Goto na vuva vina-
madi tu tana sa vagigalainigou na veveidi
doru kai sa, ko ira sa vagigalainigou isa sa
na sosoto, nake seseke. Isa sa vagigalaigou
sa agou, ko mu togasa tana.

Na Koburu Tana Tamasa

28 Ko, ka visa qua koburu, kopira mu to-
gasa tana ko ta varene tonai mina bola votu
beto take keania sisa tonai mina mule lame.
29 Agou qu gigilai sa isa sa na tuvisi, ko mu
gigila vatalea agou sa ira doru qai roitinia
na tuvisi sa qai podo tana.

3

1 Mu vainongoronia api agou ko! Sa vav-
agua jola sa na vairoqu tana Tamada, ko
taqe tagigala na koburu tana Tamasa sa
gita ko gita sa na koburu tana Tamasa sa
kopira. Na kasia gusu sake gigilai sa gita sa
na koburu tana Tamasa, ura na kasia gusu
sake gigilai sa na Tamasa.
2 Ka visa baere jonga, kopira na koburu
tana Tamasa sa gita, ba na Tamasa sa oqoro
vakabere vanigita sa ai tana tinoni vevei sa
gita. Ba taqe gigila vatalea sa tonai mina
bola votu na Karisito sa gita sa kode tana
dogoro vei isa, ura kode tana dogoria sa na
Karisito sosoto.
3 Na tinoni sa vatogasia tana Karisito sa
na ona gegele api ko sa gele vatalenia sa
na totoso vuka risa sa sa valioso mulenia
mekana, kai muqisi podeke vei na Karisito
sa lioso.
4 Na tinoni sa roitinia na sela sa sa maja
vavanau, ura na sela sa isa tugu na maja
vavanau.
5 Agou qu gigilai sa na Karisito sa bola
votu ko sa pogoso pale na sela, ko tana
kepore sa na sela.
6 Ko na tinoni sa togasa tana sa sake sela.
Goto na tinoni sa sela sa oqoro batia sisa
beto sa oqoro gigilai sisa.
7 Ka visa qua koburu, mu kopu ko maike
toni vapirugou ira na tinoni. Na tinoni sa
roitinia na tuvisi sa sa tuvisi, kai muqisi
podeke vei tugu na Karisito sa tuvisi.
8 Na tinoni sa roitinia na sela sa na ona
na bangaradi na tomate, ura na bangaradi
na tomate sa sela podalai pa popodalaina
tu. Ko na ginuana sa bola votu na Tuna na
Tamasa sa vei ko mi piara paleria sira na
roiti tana bangaradi na tomate sau.
9 Na tinoni sa podo tana Tamasa sa sake
roitinia na sela, ura na kiko toa tana sa sa
togasa tana. Beto na tinoni isa sa sake boka
sela ura isa sa tei podo tu tana Tamasa.
10 Pira vei beto sa kabere sa ira sei sa
na koburu tana Tamasa beto ira sei sa
na koburu tana bangaradi na tomate: na
tinoni sake roitinia na tuvisi beto sake roro-
qua na turana sa nake tana Tamasa sisa.

Mu Mekarai Vairoqu

11 Ura api sa na nongoro isa qu tei non-
goria pa popodalaina tu: gita sa ta mekarai
vairoqu sau.
12 Take vei i Keni. Isa na ona na kutana
nikerena ko sa vamatea na tasina mekana.

Ko na sa ginuana beto sa vamatea i Keni sa na tasina? Ura i Keni sa ira na ona roiti sa na ikeredi goto na roiti tana tasina sa na tuvisidi.

13 Ka visa turaqu, muke gabara vei mineke tavaraguanigou na kasia gusu.

14 Gita taqe gigilai sa taqe loai na mate ko taqe tei karovo laoa tu na toa ura taqe roroquria ira na turada. Na tinoni sake vairoqu sa togasa pa mate.

15 Isa sake tavaraguania sa na tasina sa na tinoni vaivamate sisa. Ko qu gigilaimiu agou sa na tinoni vaivamate sa sake isongia na toa jola.

16 Pira vei sa taqe gigilai gita sa na vairoqu: ura i Jisu Karisito sa vanigita na ona toa mekana. Ko gita ba sa pada tugu ko tana vaniria ira na goto turada sa na oda toa.

17 Na tinoni sa isongia na isisongo tana kasia gusu api beto sa batiaona sa kai turana sa vaivasevi ba sa sado vauku palea tana sa na bulona, poni sa ai vei beto mina boka kolea na vairoqu tana Tamasa sisa?

18 Ka visa qua koburu, take vairoqu pa paranga babi pa ovovele gu, goto ta vagore votua tu pa roiti beto pa sosoto sa noda vairoqu.

Na Oda Rarange Pa Moena Na Tamasa

19 Ko taqe vairoqu pa roiti beto pa sosoto sa gita ko vei sa taqe gigilai sa taqe isongia na sosoto beto ko na buloda ba mina manoto tonai tana turu pa moena na Tamasa.

20 Vei mina pitugita sa na buloda mekada, poni sa taqe tei gigilai tu gita sa na Tamasa sa lavata jolania na buloda ko isa sa gigila betoria doru sakasava veveida gita.

21 Ka visa baere jonga, vei minake pitugita sa na buloda mekada, poni sa taqe varene pa moena na Tamasa sa gita.

22 Ko doru kai sakasa taqe tepai sa taqe tekuniria tugu tana, ura taqe kopuniria na garunu tana beto taqe roitiniria sa vei sa vaqerai isa.

23 Api sa na garunu tana: gita ta vasosotoa na isongona i Jisu Karisito na Tuna beto ta mekarai vairoqu, ko isa sa na garunu sa vanigita isa.

24 Na tinoni sa kopunia na garunu tana sa sa togasa tana, beto isa sa togasa tugu tana tinoni isa. Ko pira vei taqe gigilai sa isa sa togasa tadagita: ura sa vanigita na Gagala Tabuna.

4

Na Gagala Sosoto Beto Na Gagala Seseke

1 Ka visa baere jonga, muke vasosotoria doru gagala qai lame, goto mu podekeria tu na gagala ko mu gigilai sa vei bi na koko lame veidi tana Tamasa sa babi dai. Ura soku sira na tinoni kokorotai sesekedi qai tei votu lao tu pa doru eqa pa kasia gusu.

2 Pa soana vei api sa muna gigalia agou sa na Gagalana na Tamasa: isa na gagala sa ule votunia na podo masa na orungu ti Jisu Karisito sa na koko veina tana Tamasa sisa.

3 Goto na gagala sake ule votunia i Jisu poni sa nake koko veina tana Tamasa isa. Isa sa na gagalana na kana tana Karisito. Isa sa na gagala qu tei nongoronia tu na veveina kode mina lame qarigu, ko kopira sa tei korapa tu pa kasia gusu sisa.

4 Ka visa qua koburu, na ona na Tamasa sagou ko qu tei vakilasaria tu agou sira na tinoni kokorotai sesekedi. Ura na Gagala sa kole tamugou sa neqi jolania sa na gagala sa kole tadira na tinoni pa kasia gusu.

5 Ira na tinoni kokorotai sesekedi sa nona na kasia gusu, ko qai paranganiria gu sira na sakasava pa kasia gusu, beto na kasia gusu ba sa nongororia sira.

6 Goto gita sa na ona na Tamasa, ko na tinoni sa gigilai na Tamasa sa vainongoro lame tadagita. Goto isa nake tinoni tana Tamasa sa sake vainongoro lame tadagita. Ko pa soana vei api tana boka dogoro pikataria gita sa na Gagala sosotona beto na gagala sesekena.

Na Tamasa Vairoqu

7 Ka visa baere jonga, aria ko ta mekarai vairoqu, ura na vairoqu sa na koko veina tana Tamasa. Ko na tinoni sa vairoqu sa na podo veina tana Tamasa beto sa gigilai sa na Tamasa.

8 Na tinoni sake vairoqu sa sake gigilai sa na Tamasa, ura na Tamasa sa na Tamasa vairoqu.

9 Pira sa vei beto sa bola votu tadagita sa na vairoqu tana Tamasa: na Tamasa sa garunu lagerenia pa kasia gusu na Tuna Mekai, ko ta toa gita sau.

10 Api sa na vairoqu: nake gita mai taqe roroqua sa na Tamasa, goto isa tu mai sa roroqugita beto sa garunu lagerenia na Tuna ko isa sa na vavakukuvu garona sa vulasaria na oda sela.

11 Ka visa baere jonga, inara sa roroqu veinigita sa na Tamasa ko gita ba ta mekarai vairoqu.

12 Kepore kai tinoni sa tei dogoria mai tu sa na Tamasa; ba vei tana mekarai vairoqu sa gita, poni na Tamasa sa togasa tadagita beto na ona vairoqu sa sa okoto tadagita.

13 Pira vei beto taqe gigilai gita sa gita taqe togasa tana Tamasa beto ko isa sa togasa tadagita: ura isa sa tei vanigita tu na ona Gagala.

14 Beto ko agei qe tei dogoria tu beto qe pogosia na vavakatona sa na Tamasa Tamana sa tei garunu lagerenia tu na Tuna, ko na Tuna isa sa na inaalo tana kasia gusu.

15 Na tinoni sa ule votunia sa i Jisu sa
na Tuna na Tamasa sau, sa na Tamasa sa
togasa tana tinoni isa beto na tinoni isa sa
togasa tana Tamasa.
16 Beto gita taqe tei gigilai tu beto taqe
vasosotoa sa na vairoqu tana Tamasa sa
lame tadagita.
Na Tamasa sa na Tamasa vairoqu, ko na
tinoni sa togasa pa vairoqu sa sa togasa tana
Tamasa beto na Tamasa sa togasa tana.
17 Ko pira vei beto sa okoto tadagita sa na
vairoqu ko ta varene pa rane vaipitu, ura
isa tugu sa vei isa sa gita ba taqe toa vei tugu
isa pa kasia gusu api.
18 Na matagutu sa sake kole vaisomanai
tana vairoqu, goto na vairoqu okotona sa
adu votu palenia sa na matagutu, ura na
matagutu sa kole tavitia na vinakilasa. Na
tinoni sa matagutu sa oqoro isongia sa na
vairoqu okotona.
19 Taqe boka vairoqu sa gita ura isa mai tu
sa roroqu momoegita.
20 Na tinoni sa paranga, <<Ara qa roroqua
sa na Tamasa!>> sau, beto sake tavaraguania na tasina sa isa na tinoni sesekena gu
sisa. Ura na tinoni sake roroqua na turana
isa sa batini matana, poni sa ai vei beto
mina boka roroqua isa sa na Tamasa isa
sake batini matana?
21 Api sa na garunu sa vanigita na
Karisito: na tinoni sa roroqua na Tamasa
sa mi roroqua tugu vei na turana.

5

Na Oda Rangena Na Tuna Na Tamasa

1 Na tinoni sa vasosotoa i Jisu sa na
Karisito sau sa na podona tana Tamasa sisa.
Ko na tinoni sa roroqua sisa sa vaivapore sa
sa roroqua tugu vei sa na tuna sa vaporea.
2 Pira vei taqe gigilai gita sa taqe roroquria sira na koburu tana Tamasa: tonai
taqe roroqua sa na Tamasa beto taqe roitinia na garunu tana.
3 Api sa na vairoqu tana Tamasa: ko gita
ta kopuniria na garunu tana. Ko ira na
garunu tana sa nake tapatadi,
4 ura doruna qai podo tana Tamasa qai
tei vakilasia tu sa na kasia gusu. Ko na oda
rarange sa na neqi sa vakilasia sa na kasia
gusu.
5 I sei sa na tinoni sa vakilasia na kasia
gusu? Kepore mutugu goto isa tugu na
tinoni gu sa vasosotoa na Tuna na Tamasa
si Jisu.

Na Sosotona Na Vavakato Tana Tamasa

6 I Jisu Karisito sa isa sa lame pana
kolo beto pana orungu. Ko nake pana
kolo gu mekana isa sa tapaputaisonia goto
pana orungu tugu vei isa sa nyoa tonai sa
mate. Ko na Gagala mekana sa ulenia sa na
vavakato api, ura na Gagala sa na sosoto.
7 Ko ira kue qai ulenia sa na vavakato:*
8 na Gagala, na kolo beto na orungu. Ko
ira kue kame gu sa na dia vavakato.
9 Vei tana boka vasosotoa gita sa na
vavakato tadira na tinoni, poni na vavakato
tana Tamasa sa sa poreveveina jola. Ko
api sa na vavakato tana Tamasa isa sa tei
vavakatonia tu na veveina na Tuna.
10 Na tinoni sa vasosotoa na Tuna na
Tamasa sa sa isongia na vavakato sosotona
pa ona toa. Na tinoni sake vasosotoa na
vavakato tana Tamasa sa sa vasekea sa na
Tamasa, ura sake vasosotoa na tinoni isa
sa na vavakato tana Tamasa na veveina na
Tuna.
11 Ko api sa vavakato isa: na Tamasa sa tei
vanigita tu na toa jola, ko na toa api sa kole
tana Tuna.
12 Na tinoni sa tekua na Tuna sa isongia
sa na toa api, goto na tinoni sake tekua na
Tuna na Tamasa sa sake isongia sa na toa.

Na Paranga Vinabebetona

13 Dorudi pira sa qa kuti laoniria ara
tamugou ko agou mu gigila vatalea sa qu
isongia na toa jola sagou qu vasosotoa na
isongona na Tuna na Tamasa qau.
14 Ko api sa taqe varenenia gita pa moena
na Tamasa: tonai na sa tabe tepai isa sa
tutia na nyorogua tana, poni sa isa sa nongorogita.
15 Ko vei tana gigilai sa doru kai sa taqe
tepai sa isa sa vanigita gu, poni sa taqe
gigilai sa taqe tekuria gu gita sira na sakasa
taqe tepania isa.
16 Vei kai tinoni bi batia kai turana bi
roitinia na sela isa minake toni laonia pa
mate isa, poni mi vavara ko na Tamasa mi
vania na toa sa na tinoni isa. Na veveidi ira
na tinoni qai roitinia na sela minake vakamuniria pa mate sa qa korapa pojaria ara.
Goto koleona sa na sela mina boka kamunia
pa mate na tinoni. Ara qake pojanigou ko
mu vavarania sisa.
17 Doru roiti ikeredi sa na sela gu, ba
koleona na sela sake vaivakamu pa mate.
18 Gita taqe gigilai sa isa sa podo tana
Tamasa sake sela, ura isa sa podo tana
Tamasa sa kopunia ko na kutana nikerena
sake boka koti vikeria.
19 Gita taqe gigilai sa na ona na Tamasa sa
gita, beto na kasia gusu doruna sa qai kole
pa kauruna na neqi tana kutana nikerena.
20 Taqe gigilai gita sa na Tuna na Tamasa
sa tei lame tu beto sa tei vanigita tu na
gigalai ko taqe boka gigilai gita sa isa na

* **5:7** Kaki kukuti nake loka pa moadi sa pira sau sa na pikata 7: Ko ira kue qai ulenia sa na vavakato pa noka: na Tamana, na Tuna beto na Gagala Tabuna, beto ira kue pira sa kame. Beto ira kue qai ulenia na vavakato pa peso:

sosoto. Ko gita sa taqe kole tana sa sosoto-
i Jisu Karisito na Tuna. Isa sa na Tamasa
sosoto beto na toa jola.
21 Ka visa qua koburu, mu uku paleniria
sira na tamasa sesekedi.

I Jone Vinarua

Na Popodalaina Na Leta

1 Ara na tinoni mamata qa kuti lao tamu
na iviva rereko tavilemu beto tadira na mua
koburu. Agou sa qa roroqugou sosoto, ko
nake ara gu mekaqu goto ira doru qai gigilai
na sosoto ba qai roroqugou tugu vei sagou,
2 ura na sosoto sa togasa tadagita beto ko
mina kole tadagita kamua na kamua.
3 Na vairoqu vaialona, na vairoqu
vaitokai, beto na bule tana Tamasa na
Tamada beto ti Jisu Karisito na Tuna na
Tamada sa mai kole somana tadagita pa
sosoto beto pa vairoqu.

Na Sosoto Beto Na Vairoqu

4 Ara qa qera vivitigi ura qa batia sa ira
kaki koburu tamu qai tutia na sosoto, ko qai
tutia sa isa tugu na garunu taqe tekua tana
Tamada.
5 Ko kopira qa tepago ara sao, na iviva
rereko: gita ta mekarai vairoqu. Nake kai
garunu koregana sa qa korapa kuti laonia
ara tamu api, goto isa tugu taqe isongia pa
popodalaina tu.
6 Ko api sa na vairoqu: gita ta tutiria sa
na garunu tana. Na garunu qu tei nongoria
tu pa popodalaina sa api: agou mu tutia na
vairoqu.*
7 Ura soku tinoni vaitoni vapiru sa qai tei
votu lao tu pa kasia gusu. Ira na tinoni pira
sa qaike ule votunia sa i Jisu Karisito sa lame
toa masa na orungu. Na tinoni sa vei ina sa
na tinoni vaitoni vapiru beto na kana tana
Karisito sisa.
8 Mu kopu mulenigou mekamiu ko maike
mumuri sira qu roitiniria goto muna tekua
tu agou sa na tabara okotona.
9 Na tinoni sa kasopo vajola lao ko sake
togasa pa vaivagigalai veveina na Karisito
api sa sake isongia sa na Tamasa. Goto na
tinoni sa togasa pa vaivagigalai api sa sa
isongia sa na Tamana beto na Tuna.
10 Na tinoni sa lame tamugou ko sake
pogosia sa na vaivagigalai api, sa muke
vatogai pa ruma beto muke paranga
gogosoria.
11 Ura na tinoni sa paranga gogosoria sisa,
sa sa somananiria tugu isa sa na roiti ik-
eredi tana.

Na Paranga Vinaokotona

12 Qai soku sira na ginugua qa nyorogua
kuti laoniria ara tamugou, ba qake ny-
orogua vavakatoniria pa pepa beto pa peni.
Goto qa gigila vatalea sa ara mana lao ka-
mugou, ko tonai tu tana vaigosoro sosoto
poni sa tana kole mekarai vaivavakato, ko
mi okoto sa na oda qeqera.
13 Ira na koburu tamu ao na lulumei
tavilemu sa qai garunu laonia na dia roroqu
tamugou.

* **1:6** Pa paranga Qiriki na kipa rorove api mina boka tapeluku vei api: agou mu tutia na garunu.

I Jone Vinaue

Na Popodalaina Na Leta

1 Ara na tinoni mamata sa qa kuti laonia
na leta api tao Qaiosi na qua baere jonga, ao
qa roroqugo sosoto.
2 Qua baere jonga, na vavara taqu sa ao
mu suvere vatale beto mu toa vajonga sa vei
tugu na gagalamu sa korapa toa vataleona.
3 Ura qa qera vivitigi sara totonai qai
lalame ira kaki turada ko qai vavavakato-
nia sa na sosoto sa kole tamu sa vei tugu qu
korapa tutia na sosoto ao.
4 Kepore mule sa kai qeqera bi lavata
jolania sa na qeqera taqu totonai qa non-
goroniria sira na qua koburu qai tutia na
sosoto.

I Qaiosi Sa Tavatarasae

5 Qua baere jonga, ao qu tarange pana
roiti qu roiti tokaniria ira na turada beto na
tinoni gotodi tu.
6 Ira na tinoni aipira qai vavakatonia pa
ekelesia api sa na veveina na vairoqu tamu.
Ko ira na tinoni aipira sa sa jongana jola
beto sa garo tana na Tamasa sa ao mu
vatana tokaniria pana dia rererege.
7 Ura na isongona na Karisito sa qai
votu laonia sira ko qaike tekua kai vaitokai
tadira na tinoni rodomo.
8 Ko sa vei sa gita tugu sa sa pada tana
vatogaria sira na tinoni vevei aipira, ko ta
mekarai roiti tavitiria ira pa sosoto.

Ira Dioterepesi I Demetiriasi

9 Ara qa tei kuti lao tu tana ekelesia,
ba i Dioterepesi isa sa nyonyorogua vava-
poreveveinaia mekana sa sa daiona vato-
gagei sagei.
10 Ko tonai mana lame kamu ketakoi poni
sa mana lodaka vania ara sira na sakasa sa
roitiniria ura agei ba sa vakesa goboronigei
na paranga ikikeredi sisa. Ba nake ketakoi
gu sa noso sa, goto sa daiona tugu vei vatog-
aria sira na turada beto ira qai nyoroguania
ko bai vatogaria sira na turada qarigu ba
sa suquturia tugu beto sa iju votu paleniria
tugu pa ekelesia.
11 Qua baere jonga, muke dogoro tutia na
ikerena goto na jongana tu. Na tinoni sa
roitinia na jongana sa na ona na Tamasa; na
tinoni sa roitinia na ikerena sa sake batia sa
na Tamasa sisa.
12 Ira doru qai vavakatonia sa na toa tai
Demetiriasi sa sa jongana jola qarigu ko na
sosoto pana ona toa ba sa ulule mekana.
Ko agei ba qe vatamo laonia gu sa na mei
vavakato jongana na veveina isa, ko ao ba
qu gigilaimua sa na vavakato tamigei sa na
sosotona.

Na Paranga Vinaokotona

13 Qai soku sira na ginugua sa nyorogua
kuti laoniria ara tamu, ba qake nyorogua
vavakatoniria ara pa pepa beto pa peni.
14 Qa gigila vatalea ara sa mina oqoro so-
vai sa kode mana batigo gu, ko tonai tu tana
vaigosoro sosoto poni sa tana kole mekarai
vaivavakato.
15 Na bule mi somana tamu. Ira na oda
baere pira sa qai garunu laonia na dia ro-
roqu tamu. Mu okoto pojaniria na mei
roroqu ira na oda baere ketakoi.

I Jiudasi

Na Popodalaina Na Leta

1 Ara Jiudasi kai nabulu ti Jisu Karisito
beto na tasina i Jekopi.
Na leta api sa lao tadira na takukudi beto
na taroqudi tana Tamasa na Tamada beto
na takopu vasaredi ti Jisu Karisito.
2 Na vairoqu vaitokai, na bule beto na toa
vairoqu mi vovonu tamugou.

Ira Na Tinoni Ikikeredi
(2 Pita 2.1-17)

3 Ka visa baere jonga, qa kole ngangali
vivitiginia ko ba kuti laonia tamugou ara
sa na veveina na toa taalona taqe mekarai
isongia gita qau, ba kopira sa neqi viva tu
pa roququ ara sa na roroqu ko ma kuti lao
sa tamugou ko ma paranga vaneneqigou tu
sagou ko mu turu varenenia sa na vaivagi-
galai sosotona veveina na rarange qai tei
teku vakarovo betoa tu ira na tinoni tana
Tamasa qau.
4 Ura ira kaki tinoni ikikeredi qai
tangutinia perangana tu ko mai gosoria na
vinakilasa sa qai tei mavo sulopo tome tu
pa vaikamu tamugou. Qai peluku vapirua
ira sa na vairoqu vaialona ta noda Tamasa
ko qai teku veinia na dia vinamalumu
roroitidia uana lulasana beto qai kilu
palenia ira sa na oda koimata memeka beto
na Bangara i Jisu Karisito.
5 Ego qu tei gigilariamiu tugu agou sa
aipira ba ara qa nyorogua varoroqunigou
mule. Na Bangara sa pa liguna sa alo vo-
tuniria perangana pa Ijipi sira na tinoni
Izireli poni sa sa vai paleria tugu sira qaike
vasosotoa.
6 Ko ira na mateana qaike kopunia na
neqi qai isongia goto qai loa pale tu sa na dia
susuverena, poni na Tamasa sa piuniria na
seni kole jolana ko sa vakoleria pa rodomo
kukunina ko tinganai mina kamua na rane
lavata tonai mai tavakilasa.
7 Ira pa Sodomo beto pa Qomora beto na
gugusu vailivutaidi sa qai toa vei mutugu
ira na mateana inara ko qai toania na toa
lulasana beto qai vaiaru vabosi lao lame.
Ko ira na gugusu ira sa qai korapa gosoria
sa na vinakilasa tana iku kole jolana, ko na
vinakilasadi ira sa na vinabalau tadira doru
tinoni.
8 Ko pa soana vei tugu isa sa, ira na tinoni
ikikeredi pa vaikorapaimiu aipira sa qai
tutiria sa na dia putagita ko qai vapajia na
tinidi mekadi, qai kilu pale na neqi baban-
gara, beto qai poja vivikereria na minete pa
noka.
9 Ba i Maekolo tu, isa na kuta mateana,
ba totonai qai vaigesonia na veveina na
kokobu tinina i Mosese ira karu na ban-
garadi na tomate, ba sake doro veinia na
ona laona isa ko mina vamoroania sa na
bangaradi na tomate. Goto i Maekolo
sa poja vamomosonia gu sa na bangaradi
na tomate, pira saunia, <<Na Bangara mi
tokego sao,>> saunia.
10 Goto ira na tinoni aipira sa ira tu na
sakasa qaike gigilaria na veveidi sa qai poja
vivikereria; beto qai vei na manugu ke-
pore roqudi ko ira na sakasava qai peki
vagogovea pa roqudi sa ira tugu sa na
sakasava sa teku tariniria na vinakilasa ira.
11 Mai takulangagadia tu! Ura qai tutia
na soana ti Keni, qai gonaniria pa isisongo
soana piruna ti Balamu beto qai tavakilasa-
nia na paranga kakarovo koimata sa vevei i
Kora.
12 Ira na tinoni aipira sa qai vei na mati
golomodi pa olapana tonai qu vaikamu
tekua na vavolo roroquna na Bangara agou,
qai gagale ngoja tave kepore na dia pan-
gaga, beto qai vei na tinoni kopu sipi sa
kopu mulenia gu mekana. Ira sa na pauku
okoro sa kepore na okorona ko sa ivu vata-
gara jola palea na gava. Ira sa qai vei na gou
egorodi ko qaike vua totonai sa kamua na
dia totoso vua, qai vei na gou qai ruani mate
ko qai tasobulu pale.
13 Ira sa qai vei na tovogo ranebongi qai
vadadaoria pa poanana sa na dia roiti lu-
lasa vaivakeadi. Ira sa qai vei na seru qai
gona selania na dia soana rereregena ko
qai rerege vapiru, ko ira sa korapa takopu
vaniria sa na eqa rodomo kukunina ketakoi
mai suvere kamua na kamua.
14 Ira tugu na tinoni aipira sa qi ule vo-
tunia i Inoke, isa na vitu popodo pa tutina
i Adama, tonai pira qiu, <<Vainongoro!
Na Bangara sa toniria ira nona soku vuro
mateana madidi
15 ko mina tutiniria isa sira doru tinoni
beto mina uduku votuniria sira doru roiti
vavakepore Tamasa qai toaniria beto mina
pituniria isa sira doru paranga ikikeredi qai
gonania isa ira na tinoni seladi,>> qiu.
16 Ira na tinoni pira sa qai kole gu
ququminiria ira na goto tinoni, qai kole gu
nyanyaqo votuniria na sela tadira na goto
tinoni sa aipira, ko qai kole gu tutiria na
dia nyorogua ikikeredi mekadi. Qai kole
gu paranga vapopoto bati kare beto qai
paranga valolomosoria ira na goto tinoni ko
mai tutiria na dia roroqu ira qarigu.

Na Paranga Vinabalau Beto Na Vavanau

17 Goto agou, ka visa baere jonga, sa mu
vakoititiria sira na paranga perangaina tu
qai pojaria ira na tinoni tagarunudi ta noda
Bangara i Jisu Karisito.
18 Pira qarigunigou sira: <<Pana totoso
bebetona sa kode mai lame sira na tinoni

vavalededi qai tutia na dia nyorogua vavakepore Tamasa,>> qarigunigou.
19 Ira na tinoni aipira sa qai roitinia na toa vaipikatai, sa gaitiria na dia nyorogua mekadi, beto qaike isongia na Gagalana na Tamasa.
20 Goto agou, ka visa baere jonga, sa mu mekarai vaivaneqi pa miu rarange madina jola, mu vavara pa vaitoni tana Gagala Tabuna,
21 beto mu toania na vairoqu tana Tamasa tonai qu korapa gelenia na vairoqu vaitokai ta noda Bangara i Jisu Karisito isa mina vanigou na toa jola.
22 Ira qai ruarabeke sa mu vadogoroniria na bulo vairoqu.
23 Ira kaki mu saputu votuniria pa memea iku ko mu aloria, goto ira kaki sa mu vadogoroniria na bulo vairoqu ba muna vavabalau ko muke doro roroniria goto muke tavaraguania tugu vei sa na dia poko sa ramatia na pajina na dia uana lulasana.

Na Tamasa sa mi Tavatarasae

24 Na Tamasa isa sa boka kopunigou ko munake tatupe beto isa sa boka vaturugou na tinoni lioso qeqeramiu pa moena na ona kabere lavata,
25 isa na Tamasa memekai na oda inaalo mi isongia, pana roiti ti Jisu Karisito na oda Bangara, sa na vinatarasae, na vinalavata, na neqi binangara beto na neqi totolidi doru sakasava podalai pa popodalaina, kamua kopira ko mi kamua na kamua. Agua.

Na Dodogoro Tai Jone

Na popodalaina

1 Pana buka api sa qai takuti sira na
sakasava sa vavotu lameria pana dodogoro
i Jisu Karisito. Na Tamasa tu sa vania i Jisu
Karisito sa na dodogoro isa, ko mina ule
votu vakabere vaniria ira na ona nabulu
sira na veveidi na sakasava nake sovaina
beto kode mai pidoko lame saunia. Ko i Jisu
sa garunia sa nona mateana ko sa ule votu
vania sa na ona nabulu i Jone,
2 ko i Jone sa sa vavakatoniria sira na
sakasa sa batiria. Ko na sakasava sa batiria
i Jone sira na paranga tana Tamasa beto na
vavakatona i Jisu Karisito.
3 Mina tamana sisa mina tiro votuniria
na paranga kokorotai aipira, beto ko mai
tamana sira mai vainongoroniria beto mai
tutiria na paranga qai takuti pana buka api!
Ura sa tei tata lame tu sa na totoso totonai
mai gore votu sira na sakasava aipira.

Na Paranga ti Jone lao tadira ka vitu ekelesia pa Esia

4 Ara Jone sa qa kuti lao pana tamugou ka
vitu ekelesia pa ia pa Esia.

Mi kole somana pana tamugou sa na
vairoqu vaialona beto na bule na lame veidi
tana Tamasa, isa sa korapa kopira, sa kole
perangana tu, beto kode mina korapa tu
vuka risa. Beto ko na vairoqu vaialona beto
na bule isa sa sa koko lame vei tugu tadira
ka vitu gagala pana moena na ona totoqo
bangarana;
5 beto ko na vairoqu vaialona beto na bule
isa sa sa koko vei pana tai Jisu Karisito, isa
na tarangena nona vavakato, na tinoni sa
turu mule vamoe pana mate, beto ko isa sa
bangaraniria na babangara pa kasia gusu.

Isa sa roroqugita sa gita ko pana orun-
guna sa sa ruvatagita pana oda sela sa gita,
6 beto ko sa roiti veinigita na ona bubutu
iama isa, ko taqe nabulunia gita sa na
Tamasa na Tamana. Ko pana ti Jisu Karisito
mi kole sa na vinalavata beto na neqi ka-
mua na kamua! Agua.
7 Dotu, sa korapa lame pa lei sisa!
Ko doru tinoni sa kode mai batia sisa,
tataviti ira na tinoni qai qatai isa.
Ira doru puku tinoni pa peso
sa mai lukana takulangania sisa.
E, mina vei tugu! Agua.
8 <<Ara sa na popodalaina beto na vin-
abetona,>> sau sa na Bangara na Tamasa,
<<isa sa korapa kopira, sa kole perangana
tu, beto kode mina korapa tu vuka risa, na
Tamasa vivana jola.>>

Na Karisito sa votu ti Jone

9 Ara Jone, ara na tasimiu qa tutia i Jisu
ko qa somana vitigi tavitigou pana binan-
gara tana Tamasa beto turu vangaju. Qa
taloa pale pa nusa pa Patimosi sara, ura qa
vavaqatania ara sa na paranga tana Tamasa
beto na vavakatona i Jisu Karisito.
10 Pana rane tana Bangara qa taaru pana
neqi tana Gagala Tabuna sara beto qa non-
goria sa kai ovovele lavata sa vaqoro viva
vei na kuvili pa liguqu.
11 Pira sau sa na ovovele isa, <<Mu kuti
vakoleria pa buka sira qu batiria beto mu
garunu laonia pana tadira ka vitu gugusu
lavata aipira: pa Episasi, pa Simuna, pa Pe-
qamosi, pa Tuateira, pa Sadeisi, pa Pilade-
lapia beto pa Laodikeia,>> sau.
12 Poni ma balinga ko ma batia i sei sa sa
korapa parangasiu qau, ko qa balinga poni
sa qa batiria sa ka vitu tuturuna tana juke.
Ko na tuturuna tana juke ira sa qai taroiti pa
qolo,
13 ko koleona pana vaikorapaidi ka vitu
tuturuna tana juke sa kale vei kai Tuna
na Tinoni sa vasaea na poko kakasa gojo
doruru sa gore tu kamu pa nenena, beto ko
na qolo sa sa kilisavarania pa raraqona.
14 Na vurunguna pa batuna sa sa keka
vavalaka vei na vulu babi na lei, na matana
sa tolanga vei na memeani iku,
15 na nenena sa vei na kilangani barasi sa
tavalioso pana iku, beto na ovovelena sa vei
na ovangani kijara pie.
16 Na lima kale matuana sa aruniria ka
vitu seru, pana mangana sa votu na benete
sa gani vaikale, beto na isumatana sa sa
kabere tolanga vei na tapo korapa rane.
17 Ko totonai qa batia ara sisa, poni sa qa
matagutu vivitigi, ko qa vukele gona kole
pa nenena kale pu vei na tinoni matequ.
Poni sa vaoponisiu na lima matuana beto sa
parangasiu, <<Muke matagutu! Ara sa na
momoe beto na liligu.
18 Ara sa na toaqu! Qa mate mai tu peran-
gana, ba dotu kopira sa qa toa kamua na
kamua. Ara qa isongia sa na viduluna na
mate beto na ia tadira na tinoni matedi.
19 Ko kopira mu kuti vagoreria sira na
sakasava qu korapa dogororia, beto ko ira
na sakasava mai pidoko votu vuka risa.
20 Api sa na ginua golomona ka vitu seru
qu batiria pa lima kale matuaqu, beto ko ka
vitu tuturuna na juke. Ira ka vitu seru sa ka
vitu mateana tadira ka vitu ekelesia, goto ka
vitu tuturuna na juke sa ka vitu ekelesia.>>

2

Na nongoro tadira na ekelesia pa Episasi

1 <<Tana na mateana tana ekelesia pa
Episasi sa api mu kutia:

Aipira sira na paranga tana sa aruria
ka vitu seru pana kale matuana beto sa
rerege pana vaikorapaidi ira ka vitu tutu-
runa juke qai taroiti pana qolo. Pira sau
sisa,

2 <Qa gigilariaqua ara sira na mua roiti
qu gosoro taleni vitigi, na mua turu van-
gaju, beto quke tavaraguaniria tugu vei
sira na tinoni ikikeredi. Qu tei podekeria
tugu ao sira qai gigala muleniria na tinoni
tagarunudi, ko qu tei bati votuniria tu sa na
tinoni nyonyoravadi gu sira.

3 Qu turu vangaju, beto ko qu gosoro
taleni vitigi nisongoqu ara beto qu pavu
talenia sao.

4 Ba api gu sa qake tavaraguania ara
pana tamu: kopira quke vairoqu vei qu
vevei na totoso momoe sao.

5 Ko mu roqu vakoititia sa na souna
vei ketakoi qu koko vukele. Mu gabala ko
mu roitiniria sira na roiti qu roitiniria na
totoso momoe. Vei munake gabala sa kode
mana lame ko mana varijo palea pana ona
kokolena sa na mua tuturuna juke.

6 Ba api sa isa qa qeranigo ara ao: quke
tavaraguaniria tu ao sa na roiti tadira kai
puku tinoni qai gigalaniria na Nikolaitesi,
ko ara ba qake tavaraguaniria tugu sira.

7 Na tinoni sa pore talingina sa mi non-
goria sisa vei sa pojai na Gagala Tabuna
tadira na ekelesia! Pana tadira na tinoni
mai turu varene pana dia rarange, sa ara
mana vamalumuria ko mai tekua sa na
vuana na gou vaivatoana, isa sa pidoko
pana inuma tana Tamasa,> sau,>> sau
sisa.

Na nongoro tadira na ekelesia pa Simuna

8 <<Beto tana mateana tana na ekelesia pa
Simuna sa api mu kutia:

Aipira sira na paranga tana na popo-
dalaina beto na vinabetona, isa sa tei
mate mai tu ba sa toa mule. Pira sau sisa,

9 <Qa gigilaiqua ara sa qu tangangulu
na suvere golaba sao (ba pana toa gagala
sa qu isisongo sao)! Beto qa gigilariaqua
tugu ara sira na sakasava ikikeredi qai poja
tarinigo ira qai gigala muleniria na tinoni
Jiu, ba qai seke tugu goto na puku tinoni gu
pana vaikamu tai Setani sira.

10 Munake isongo matagutuniria sira
na tapata kode iapeki muna gosororia. Mu
vainongoro lame ko! I Setani sa kode mina
gona tomenigou pana ruma vaipiu sa kaki
agou, ko mina podekegou, ko ka manoga-
puta rane mina vatapatagou. Ba vei muna
tavamate tu ba muke beto rangesiu sara,
ko ara mana vanigo na toa jola, isa sa vei
na pinia sa tekua na varene tonai sa vaki-
lasaria nona kana.

11 Na tinoni sa pore na talingina sa mi
nongoria sisa sa pojai na Gagala Tabuna
tadira na ekelesia! Ira mai turu varene
pa dia rarange sa maike tavavitigi pana
mate vinarua,> sau sisa.>>

Na nongoro tadira na ekelesia pa Peqamosi

12 <<Beto pana tana mateana tana na eke-
lesia pa Peqamosi sa api mu kutia:

Aipira sira na paranga tana na tinoni
sa isongia na benete sa gani vaikale. Pira
sau sisa,

13 <Qa gigilaiqua ara sa na ia ketakoi
qu suveria ao sa na ia ketakoi sa kolea
na totoqona bangara beto sa tavabangara
i Setani. Ba ao qu aru tamana vamauru
beto quke kilu palenia na mua rarange lame
pana taqu, vei tugu pa totoso sa tavamate si
Anitipasi. Isa na tinoni sake koroto vavaka-
tonia na veveiqu ara pana tadira na tinoni
sisa. Isa sa sa tavamate pa vaikorapaimiu
agou, ketakoi sa suvere i Setani.

14 Ba ka vivisa sakasava gu sa sake
vaqerasiu ara pana tamu. Koledia kaki
agou sa qai tutia na vaivagigalai tai
Balamu, isa sa vagigalaia si Balaki ko
mi vavukeleria sira na tinoni Izireli
ko mai tekuria sira na gagani qai tei
tavavakukuvu lao tu tadira na beku beto
mai roitinia na toa manugu sau.

15 Beto ko koledia tugu sira kaki tinoni
pa vaikorapaimiu ao qai tutia na vaivagi-
galai tadira kai puku tinoni qai gigalaniria
na Nikolaitesi, ko ira ba qai toa vei tugu na
manugu.

16 Ko mu gabala! Munake vei sa nake
sovaina beto kode mana lao tamu ko mana
varajaniria na benete vaipera sa votu pana
mangaqu ara sira.

17 Na tinoni sa pore talingina sa mi
nongoria sisa sa pojai na Gagala Tabuna
tadira na ekelesia! Tadira qai turu varene
pana dia rarange, sa ara mana ianiria
na teteku poreveveina kole golomona.
Beto ko mana okoto vaniria na patu
kekeala ketakoi sa takuti sa kai isongo
koregana isa kepore kai tinoni sa gigilai,
goto mekana vapupusalai gu na tinoni sa
teku vakarovia isa sa sa gigilai,> sau,>>
sau sisa.

Na nongoro tadira na ekelesia pa Tuateira

18 <<Beto tana mateana pa ekelesia pa
Tuateira sa api mu kutia:

Aipira sira na paranga tana Tuna na
Tamasa, isa na matana sa tolanga vei na
memeani iku beto na nenena sa kilanga
vei na barasi sa tavalioso pa niku. Pira
sau sisa,

19 <Qa gigilaiqua ara sira na mua roiti,
na mua vairoqu, na mua rarange, na mua

roiti ninabulu, beto na mua turu vangaju. Ko qa gigilaiqua tugu ara sa kopira qu roiti viviva jolania na totoso momoe sao.

20 Ba api sa sake vaqerasiu ara pana tamu: quke iju pale si Jezabelo, isa na rereko sa gigala mulenia na tinoni kokorotai tana Tamasa sisa sau. Ko pana ona vaivagigalai sa toni vapiruria isa pana toa lulasana sira na qua nabulu, beto sa vagigalairia ko qai gania sa na gagani qai tei tavavavakukuvu lao tu tadira na beku.

21 Qa tei vania tu na totoso ara sisa ko mi gabala qaunia, ba sake nyorogua gabala loa pale isa sa na toa lulasana.

22 Ko mu vainongoro ko! Kode mana gona vakole palea ara pana lovu sisa ko mina vakamunia na mo. Beto ko ira qai babarata tavitia isa ba mai gosoria tugu sa na vitigi vei maike gabala pana roiti ikikeredi tana sira.

23 Beto ko mana vamate paleria ara sira doru koburu tana. Ko ira doru ekelesia mai gigilai sa ara gu qa gigila betoria sa na roqudi beto na bulodi na tinoni, beto ko ara tugu mana okoto vanigou na tabarana na padana na miu roiti qu roitiniria sagou.

24 Ba pana tamugou kaki goto tinoni Tuateira quke somanania na ona vaivagigalai ikikerena beto qu oqoro gigilai na toa golomona ti Setani vevei isa, sa manake vanigou mule kaki pogoso mamata.

25 Goto mu aru tamana vamamauria gu sisa qu isongia tinganai mana lame ara.

26 Ko isa sa turu varene beto sa kopu vaokotoria na roiti taqu tinganai mina kamu pa bebetona, sa mana vania na neqi ara ko mina mamataniria na pupuku tinoni sisa.

27 Ko na tinoni isa sa mina bangaraniria ko minake aru qeqeraniria; goto mina aru veiniria na raro patu sa taimimete,

28 kai muqisi vei ara mekaqu ba qa teku neqi tana Tamaqu, beto mana vania na seru vuvugei jonga ara sisa.

29 Na tinoni sa pore talingina sa mi nongoria sisa sa pojai na Gagala Tabuna pana tadira na ekelesia,> sau,>> sau sisa.

3

Na nongoro tadira na ekelesia pa Sadeisi

1 <<Beto tana mateana pa ekelesia pa Sadeisi sa api mu kutia:

Aipira sira na paranga tana tinoni isa sa toliniria ka vitu gagalana na Tamasa, beto ko sa isongoria ira ka vitu seru. Pira sau sisa, <Qa gigilariaqua ara sira na mua roiti. Qu tanononngoro na toamu sao, ba na matemu sa.

2 Mu suvere gegele, ko mu vaneqiria sira na mua uana qai tata mate. Ura qa dogoria ara sa kepore kai mua roiti sa okoto pana dodogoro tana Tamasa sao.

3 Mu roqu vakoititia sisa qu tei nongoro tekua tu perangana; mu vatabea sisa beto mu gabala loa pale na mua sela. Ba vei munake suvere gegele sao, poni sa mana lao tamu vei na tinoni ikikona sara, ko munake isongo gigila podekia ao sa na totoso totonai mana kamugo ara.

4 Ba koledia pana tamu sira ka vivisa tinoni pa Sadeisi qai lioso, qaike vukele pana sela vei ira sake tavapaji na dia poko. Ko ira sa mai vasae poko keala ko mai rerege tavitisiu ara, ura na padadi tugu mai roiti vei.

5 Isa sa turu varene pana ona rarange, sa mina tavasaenia na poko keala vevei isa beto maneke anyu palenia ara na isongona pana buka sa kolea nisongodi ira qai tekua na toa sisa. Mana ule votunia ara pana moena na Tamaqu beto tadira na mateana sa na isongona na tinoni isa.

6 Na tinoni sa pore talingina sa mi nongoria sisa sa pojai na Gagala Tabuna pana tadira na ekelesia,> sau,>> sau sisa.

Na nongoro tadira na ekelesia pa Piladelapia

7 <<Beto tana mateana pa ekelesia pa Piladelapia sa api mu kutia:

Aipira sira na paranga tana na liosona beto na sosotona. Isa sa isongia sa na vidulu tai Devita, ko totonai sa revangia na atakamana isa poni sa kepore kai tinoni sa boka pateia, beto tonai sa pateia poni sa kepore kai tinoni sa boka revangia. Pira sau sisa,

8 <Qa gigilariaqua ara sira na mua roiti. Dogoro, qa tei vanigo tu ara sa kai atakamana revangana ko muna nabulunisiu, ko kepore kame mina boka pateia sa na atakamana isa. Qa gigilaiqua sa nake lavatana sa na mua neqi, ba qu kopuniria ao sira na qua paranga, beto quke kilu palenisiu sara.

9 Dogoro! Ira kai puku minete tinoni tai Setani qai gigala muleniria na tinoni Jiu sosoto ba na sesekedi, sa kode ara tu mana valameria ko mai kokotungu pa moemu ao, ko mai gigilai ira sa ara qa roroqugo sao.

10 Ura qu kopunia ao sa na qua vavanau, ko qu turu vangajuria iira na tapata. Ko ao sa kode mana kopu vasarego tugu ara pana totoso tapata kode mina raja pa kasia gusu doruna ko mina podekeria sira na tinoni pa peso.

11 Minake sovai beto mana lame sara. Mu kopu vatalenia gu sisa qu isongia, ko kepore kai tinoni mi teku variunigo sa na mua pinia.

12 Na tinoni sa turu varene sa mana veiniria na babara patubiti maurudi pana

zelepade madina tana qua Tamasa, ko minake tavakanoko ketakoi sisa. Beto ko mana kutiria ara pana tana sa na isongona na qua Tamasa, beto na isongona na gugusu lavata tana Tamasa, isa na Jerusalema koregana mina votu lagere vei tana qua Tamasa pa noka, beto ko mana kutia tugu vei ara pana tana sa na isongoqu koregana.

13 Na tinoni sa pore talingina sa mi nongoria sisa vei sa pojai na Gagala Tabuna pana tadira na ekelesia,> sau,>> sau sisa.

Na nongoro tadira na ekelesia pa Laodikeia

14 <<Beto pana tana mateana pa ekelesia pa Laodikeia sa api mu kutia:

Aipira sira na paranga tana na Agua, isa na tarangena beto sa vavakatonia na veveina na Tamasa, isa sa na Bangaradi ira doru vinapodaka tana Tamasa. Pira sau sisa,

15 <Qa gigilariaqua ara sira na mua roiti. Quke lomoso, beto quke mangini. Na qua nyorogua sa ao bu lomoso gu babu mangini gu qau!

16 Ba ao qu mangini vaikokorapai, quke lomoso gu beto quke mangini gu, ko kode mana lua votu palenigo ara pa mangaqu sao.

17 Ura qu paranga sao, Na tinoni isisongoqu, na puraqu, kepore kai sa qa qasania, qugu sao. Ba quke gigilai sa ao sa qu vaivasevi beto qu vaivaroroqu sao! Qu golaba, leqa beto na gagadomu.

18 Ko sa vei sa qa vavanaugo, ko mu lame vaia na qolo pana taqu, isa na qolo sa tavaliosona pana iku, ko mu isisongo vatale. Mu vaia tugu vei sa na poko keala ko mu vasaea ko muke vaivadodogoronia sa na vaivakeana na gagadomu. Beto ko mu vaia tugu na vuva mata ko mu vuvanigo ko mu babata.

19 Ara sa ira qa roroquria sa qa udukuria beto qa vavanauria tugu. Ko mu ngangali ko mu gabala loa pale sa na miu sela.

20 Vainongoro ko! Qa korapa turu pana atakamana sara ko qa kikia. Isa na tinoni mina nongoria na ovovelequ ko mina revangia sa na atakamana, poni sa ara mana tome tana ko mana teteku tavitia ara sisa, beto isa mina teteku tavitisiu sara.

21 Isa sa turu varene sa ara mana vamalumia sisa ko mina somana toqo tavitisiu pana qua totoqona bangara, kai muqisi vei tugu ara ba qa varene ko qa somana toqo pana totoqona bangara tana Tamaqu.

22 Na tinoni sa pore talingina sa mi nongoria sisa vei sa pojai na Gagala Tabuna pana tadira na ekelesia,> sau,>> sau sa na Tuna na Tinoni.

4

Na vinatarasae pa noka

1 Pa liguna sa vei inara, sa qa dogoro lao qau, sa qa batia ara sa kai atakamana sa tarevanga pa noka, beto ko na ovovele momoe qa nongoria sa sa vei na vaqorona na kuvili sa parangasiu, pira sau, <<Mei sale lani, ko ma vabatinigo sisa mina vei pa liguna api,>> saunisiu.

2 Pana totoso tugu isa sa qa taaru tamana pana Gagala Tabuna sara, ko totonai sa qa batia ara pa noka sa kai totoqona bangara, kai tinoni sa korapa toqona ketakoi.

3 Na dogorona isa na tinoni sa toqo ketakoi sa sa kilanga vei na patu poreveveidi vei na jasipa beto na kanaliani. Beto pana vailivutaina na totoqona bangara, sa na bibigo sa kilanga vei na patu emerolo.

4 Pana vailivutaina na totoqona bangara, sa koledia sa ka rabete made totoqona bangara mule. Ko pana totoqona bangara ira sa qai kole toqodia sira ka rabete made tinoni mamata poreveveidi qai vasae poko keala beto qai tarapaenia na tarapae bangara qai taroiti pana qolo.

5 Pana totoqona bangara sa qai vovotu lame sa na malarana na kakapi vasiboro, na kukuku, beto na pererekatana na paka oka. Beto pa moena na totoqona bangara, sa ka vitu juke qai vurungu, ira ka vitu Gagalana na Tamasa.

6 Beto ko pa moena mutugu na totoqona bangara, sa kai sakasava sa dodogoro vei na ivere sa kilanga lioso vei na qelasi. Ko sa livutia na totoqona bangara pa keketaina sa ka made manugu toadi, sa koledia na matadi pa moedi beto pa ligudi.

7 Kame sa dodogoro vei na laione, na vinaruana sa dogoro vei na bulumakau marene, na vinauena sa dodogoro vei na isumata tinoni, beto ko na vinamadena sa dodogoro vei na jako tatava.

8 Ira ka made manugu pira sa qai okoto vovonomo babanadi beto ko gagale matadi gu doru tinidi beto pa kauru babanadi. Na rane na bongi sa qaike noso kera vei pira,

<<Lioso, lioso, lioso
sa na Bangara Tamasa vivana jola.
Isa sa kole perangana tu, sa korapa kopira,
beto kode mina korapa tu vuka risa,>>
qarigu.

9 Ira ka made manugu toadi pira sa qai vatarasaea na valavatia beto qai paranga jonganania sisa sa toqo pana totoqona bangara, isa na toa kole jolana kamua na kamua. Totonai qai roiti vei inara ira, poni

10 sa qai gona toqo opo todongo pa moena isa sa toqo pana totoqona bangara sira ka rabete made tinoni mamata, ko qai

vatarasaea ira sisa na toa kole jolana kamua
na kamua. Totonai qai kole kera vatarasaea
poni sa qai vakole goreria pana moena to-
toqona bangara sa na dia tarapae bangara,
beto pira qarigu:
11 <<Na Bangara beto na mei Tamasa!
Sa garo tugu ko muna tekua ao
sa na vinatarasae, na vinalavata, beto na
neqi.
Ura ao gu qu vapodakaria sira doru
sakasava,
ko pana mua roroqu tugu ao
sa qai tavapodaka beto qai toa sira,>>
qarigu.

5

Na pepa tavijongona beto na lami

1 Beto qa batia ara sa kai pepa tavijongona
sa taaru pa lima kale matuana isa sa toqo
pana totoqona bangara. Karu kalena na
pepa tavijongona isa sa sa pugele vaikalea
na kukuti beto sa tavamaurunia ka vitu tita
maulu.
2 Beto qa batia ara sa kai mateana neqina
jola sa vevela viviva vei pira, <<I sei sa na
padana ko mina poraka revangaria sira na
tita maurudi aipira ko mina revatia sa na
pepa tavijongona,>> sau.
3 Ba kepore sa kai tinoni pa noka, pa peso
babi pa kauru peso sa pada bi revatia ko bi
tiro dogoria.
4 Ko qa lukana viviva sara, ura kepore sa
kai tinoni bi tabata, isa sa garo ko bi revatia
ko bi tiro dogoria sa na pepa tavijongona
isa.
5 Poni sa paranga lamesiu sa kame ira na
tinoni mamata, <<Muke lukana. Dogoro!
Na laione pana bubutu tai Jiuda, na tuti
lamena ti Devita. Isa sa na tinoni sa tei vak-
ilasia tu nona kana, ko isa sa padana mina
poraka revangaria sa ka vitu tita maulu, ko
mina revatia sa na pepa tavijongona ina,>>
sau.
6 Beto qa dogoro lao qau sa qa batia sa
kai lami, sa kole turu pana vaikorapaina na
totoqona bangara beto ka made manugu,
beto qai vailivutainia ira na tinoni mamata
sisa. Ba na lami sa sa doro vei pu tei
tavamate mai tu. Na lami isa sa kolea ka
vitu kekeuna, beto ka vitu tugu na matana,
isa ira ka vitu Gagalana na Tamasa qai
tagarunu lao pa doruna na kasia abana.
7 Sa lao sa na lami isa ko sa tekua sa
na pepa tavijongona sa taaru pa kale lima
matuana isa sa toqo pana totoqona bangara
api.
8 Ko totonai sa aru tekua na lami sa na
pepa tavijongona, sa qai todongo sira ka
made manugu beto ko ira ka rabete made
tinoni mamata pa moena na lami. Qai
okoto aru mike hapu beto na baolo qolo.
Na baolo ira sa qai pugeleria na vuvuvusu
vavakukuvu umanga jongadi ira na vavara
tadira na tinoni tana Tamasa.
9 Ko qai kerania ira sa kai kera koregana,
pira qarigu:
<<Na padamu sao ko muna aru tekua
sa na pepa tavijongona
beto muna poraka revangaria ao
sira na tita maulu,
ura qu tavamate perangana sao,
ko pana orungumu ao
sa qai tapajuku mule vania na Tamasa
sira na tinoni pa okoto bubutu beto na
okoto paranga,
beto pa okoto minete tinoni beto na puku
tinoni.
10 Qu tei roiti veiniria tu kai bubutu
iama ao sira,
ko mai nabulunia na oda Tamasa,
beto ko mai bangara pa peso,>> qarigu.
11 Beto qa dogoro lao mule qau sara,
poni qa nongoria sa na ovoveledi na soku
tina mateana qaike boka taanye. Qai turu
vailivutainia sa na totoqona bangara, ira
ka made manugu, beto ira ka rabete made
tinoni mamata.
12 Ko qai kera vaululu viviva vei pira sira:
<<Sa pada ko mina tavalavata sa na lami,
isa sa tavamate mai perangana!
Ura tana sa na neqi, na isisongo,
na gigalai, na viva, na vinalavata, na
vinatarasae,
beto na paranga jongana!>> qarigu.
13 Beto pa liguna isa qa nongoria ara sa
na ovoveledi doru vinapodaka pa noka, pa
peso, pa kauru peso, pa kolo, beto ko dorudi
qai kole pa doru eqa, sa qai kera vei pira:
<<Tana sa toqo pana totoqona bangara beto
tana lami
mai lao sa na paranga jongana,
na vinalavata, na vinatarasae,
beto na neqi kamua na kamua! >>
qarigu.
14 Poni qai oe lao sira ka made manugu,
<<Agua! >> qarigu. Beto qai todongo sira
ka rabete made tinoni mamata, ko qai
vatarasaea sisa.

6

*Ka vonomo tita maulu pana pepa tavi-
jongona*

1 Ego totonai sa poraka revangia na lami
sa kame ira ka vitu tita maulu, poni sa qa
nongoria ara sa kame ira ka made manugu
sa paranga qulutu vei na paka oka, pira sau,
<<Mei, lame!>> sau.
2 Qa dogoro lao qau, poni sa qa batia sa kai
hose keka. Ko na koina tugu pa pokotona
na hose sa kai tinoni sa arua kai buala sa
taiania, sa tavasaenia isa sa kai tarapae
bangara, beto sa votu lao vei na varene mi
lao vakilasia na ona kana sau.

3 Beto totonai sa poraka revangia na lami
sa na tita maulu vinarua, poni sa qa nongo-
ria sa na manugu vinarua pira sau, <<Mei,
lame!>> sau.
4 Poni sa votu lame mutu sa kai hose jimiri
ko sa tavamalumunia na tinoni sa koia na
hose isa sa na neqi ko mina varijo pale sa
na bule pa peso, ko mai vaivamate lao lame
sira na tinoni. Beto ko sa taiania tugu vei isa
sa na benete vaipera.
5 Beto totonai sa poraka revangia na lami
sa na tita maulu vinaue, poni sa qa nongoria
sa na manugu vinaue sa paranga vei pira,
<<Mei, lame!>> sau. Poni qa doro lao qau,
poni qa batia sa kai hose kukude, ko na
tinoni sa koi pa pokotona sa sa arua sa kai
sikele papadani mamata karu na kaena.
6 Beto qa nongoro veinia sa lame pa vaiko-
rapaidi ira ka made manugu sa kai ovovele,
pira sau, <<Sa sae jola sa na vavai, kai kilo
vuiti gu padana sa na tabarana na roiti pana
kai rane, beto na padana na tabarana roiti
pana kai rane tu sa kue kilo bali. Ba kita
vaqasaria sa na oela beto na vaini qai kole
pa inuma!>> sau.
7 Beto totonai sa poraka revangia na lami
sa na tita maulu vinamade, poni sa qa non-
goria sa na manugu vinamade sa paranga,
<<Mei, lame!>> sau.
8 Ko qa doro lao qau, poni sa qa batia sa
kai hose sa nyoro vabebeasa na tinina. Na
isongona na tinoni sa koi pa hose sa i Mate,
goto isa sa tuti pa liguna sa na isongona i
hedisi.* Qai taiania ira karu sa na neqi ko
mai vamatea sa na pikata vinamadedi na
tinoni pa kasia gusu pana vaipera, na songe,
na oja vioro beto na manugu pirudi.
9 Beto totonai sa poraka revangia na lami
sa na tita maulu vinalima, poni sa qa batiria
ara pa kutana na ia vavavakukuvuna sa na
gagaladi ira na tinoni qai tavamate, ura qai
vavakatonia na paranga tana Tamasa beto
qai vavakato votunia na dia rarange lao tai
Jisu.
10 Ko qai kukuku viviva vei pira, <<Ban-
gara, ao na vivamu jola! Na liosomu beto
na sosotomu sao! Ai tu mina koi vei sovaina
beto muna pituria ko muna vakilasaria ao
sira na tinoni pa peso qai vamategei agei?
>> qarigu.
11 Qai okoto taiania tugu ira sa na poko
keala gojo doruru, beto qai tavavanau ko
mai minere vera iapeki, koi vei tu mina
tavaokoto sa na anyedi ira na nabulu tavi-
tidi beto na tasidi tana Karisito mai mate vei
tugu qai mate vei ira.
12 Beto totonai qa batia sa poraka revan-
gia na lami sa na tita maulu vinavonomo,
poni sa raja sa kai nunu lavata, sa pae amu
sa na tapo ko sa rodomo kukuni sa neqa,
beto na popu sa sa peluku jimiri vei na
orungu.
13 Na seru pa noka sa qai vukele gore pa
peso, qai vei na vua piqi kisudi tonai sa
japuria na oja lavata.
14 Beto na oka sa mumuriona vei na pepa
sa tavijongo teku variu pale, beto doru kubo
beto na ababana sa qai tavarijo pale pana
dia kokolena.
15 Beto sa qai uku riu tome ovo pa leo bevi
na baongo patu pa doru kubo sira na baban-
gara pa peso, na tinoni poreveveidi, na kap-
ini pa minete vaipera, na tinoni isisongo,
na tinoni neneqidi, doru pinausu beto na
tinoni taruvatadi.
16 Beto qai kiu alili laoria sira na kubo
na patu, <<Ego, mu taqovara tarigei, ko mu
vapaegei pana dodogoro tana na tinoni sa
toqo pana totoqona bangara, beto ko vei
tugu pana tagigiri vaivakilasana tana lami!
17 Ura sa kamu gu api sa na rane ikerena
pana dia tagigiri. Ko kepore sa kai tinoni
mina boka ukunia sa na vinakilasa api,>>
qarigu.

7

Ka 144,000 tinoni tana Tamasa

1 Pa liguna sa vei inara sa qa batiria sa
ka made mateana qai kole turu pana ka
made uquna na kasia abana, ko qai aru
vanogotoria sa ka made gava pa abana, ko
kepore kai gava bi gava lao pa peso, pa kolo,
beto pana gogou.
2 Beto sa qa batia mutugu ara sa kai goto
mateana sa sale vei pa kale sagere tapo,
sa pogosia na vinagigila tana na Tamasa
toana, beto sa kuku viva laoria sira ka made
mateana qai taiania na neqi ko mai vaqasai
na peso beto na ivere.
3 Pira sau sa na mateana isa, <<Muke
vaqasaria na peso, na ivere beto na
gogou, koi vei mene vakoleniria mai tu na
vinagigila pa readi sira na nabulu tana oda
Tamasa,>> sau.
4 Ko qa nongoronia sa na anye vaika-
mudi ira qai tavakolenia na vinagigila tana
Tamasa pana readi sa ira kai gogoto maden-
gavulu ka made tina, na koko lame veidi
pana ka manogarua doru bubutu Izireli.
5 Pa bubutu ti Jiuda ka manogarua tina qai
tavakolenia na vinagigila,
pana bubutu ti Rubeni ka manogarua tina,
pana bubutu ti Qadi ka manogarua tina,
6 pana bubutu ti Asea ka manogarua tina,
pana bubutu ti Naputalai ka manogarua
tina,
pana bubutu ti Manase ka manogarua tina,
7 pana bubutu ti Simione ka manogarua
tina,
pana bubutu ti Livai ka manogarua tina,

* **6:8** Na isongo ***Hedisi*** api na ginuana sa na ia tadira na tinoni matedi.

8 pana bubutu ti Isaka ka manogarua tina,
pana bubutu ti Zabuloni ka manogarua tina,
pana bubutu ti Josepa ka manogarua tina,
pana bubutu ti Benijimani ka manogarua tina sa qai tavakolenia na vinagigila.

Na minete tinoni lavata pa doru pupuku tinoni

9 Ego pa liguna sa jola sa vei inara sa qa dogoro lao qau, poni qa batia sa kai vaikamu minete lavata, kepore kai tinoni mina boka anye betoria! Na lame veidi pana okoto puku tinoni, na okoto bubutu, na minete tinoni beto na okoto dia parangana ko qai turu pana moena na totoqona bangara, beto pa moena na lami. Qai vasae poko keala gojo doruru beto sira doru, beto qai okoto aru kavana na gou pamu.

10 Beto qai vevela vei pira,
<<Na inaalo sa na koko lame veina tana oda Tamasa,
isa sa toqo pana totoqona bangara,
beto na koko veina pana tana lami! >> qarigu.

11 Poni ira doru mateana qai turu vailivutainia na totoqona bangara, ira na tinoni mamata, beto ira ka made manugu qai todongo pa moena na totoqona bangara ko qai vatarasaea na Tamasa, sa

12 pira qarigu,
<<Agua! Na vinatarasae, na malakapi jojonga,
na gigalai, na paranga jongana,
na vinalavata, na neqi,
beto na viva sa tana oda Tamasa kamua na kamua! Agua!>> qarigu.

13 Beto sa kame ira na tinoni mamata sa sa nanasa lamesiu, <<Ira sei sa qai popoko keala pira, beto pai na koko lame veidi sira? >> sau.

14 Qa oe laoia ara sisa, <<Qokolo, ko ao tu qu gigilai sa, ara qake gigilai,>> qaunia.

Poni sa paranga lamesiu, pira sau, <<Aipira sira na votu lame veidi pana totoso ngangangulu ikikeredi jola. Qai tei valiosoria tu sira na dia poko gojo doru ko qai tavakeka keala pana orunguna na lami.

15 Ko inara sa vei sa qai turu pa moena na totoqona bangara tana Tamasa,
ko mai nabulunia na rane na bongi pana ona zelepade madina sisa.
Ko isa sa toqo pa totoqona bangara mina suvere tavitiria na kopu vasareniria sira.

16 Maike isongo burana ligu,
beto maike isongo kidepe ligu,
beto na tapo babi kaki mangini maike vakukuvuria.

17 Ura na lami sa mina dia sepati,
isa sa toqo pa vaikorapaina na totoqona bangara,
beto isa sa mina toni laoniria pana vuvugu kolo toana.
Beto na Tamasa mina nyunyu paleria doru oni kolo mata takulanga pa matadi,>> sau.

8

Na tita maulu vinavitu sa taporaka

1 Beto totonai sa poraka revangia na lami sa na tita maulu vinavitu, poni sa sake ngudu vangada podeke pana kai kobu aoa tu sa na oka.

2 Beto qa batiria sa ka vitu mateana qai turu pa moena na Tamasa, beto qai okoto taiania ira sa ka vitu kuvili.

3 Beto kai goto mateana sa arua na baolo qolo ketakoi sa takura na vavakukuvu umanga jongana sa sa lao turu katapa pana ia vavavakukuvu madina. Soku sira na vuvusu vavavakukuvuna sa taiania isa, ko mai tavavakukuvu tamo lao pana vavara tadira doru tinoni tana Tamasa pana ia vavavakukuvuna qolo isa sa kole pana moena na totoqona bangara.

4 Ko na tulana na vavakukuvu sa koko vei pana baolo qolo sa arua na mateana pa moena Tamasa sa sa sae tavitia na vavara tadira na tinoni tana Tamasa.

5 Beto sa tekua na mateana sa na baolo ko sa vapugelenia na naji iku toana, beto sa gona gorenia pa peso. Poni sa pererekata sa na paka oka, na kukuku sa tanongoro, sa kakapi vasiboro sa neqa, beto sa jou sa na peso.

Ka made kuvili momoe

6 Ego ira ka vitu mateana qai aruria ka vitu kuvili sa qai vanaqiti ko mai ivu qarigu.

7 Ko totonai sa ivua nona kuvili sa na mateana momoe, poni sa vukele gore koko pa vavagalo sa na kabu aisi beto na iku, qai vaisomanai orungu sa qai tagona gore pa peso. Ko sa vurungu beto pale sa kai pikata vinauena na peso, kai pikata vinauena na gogou sa tavurungu beto pale, beto ko doru buburu qai tavurungu pale.

8 Beto sa ivua na mateana vinarua sa na ona kuvili, poni sa kai sa sa vei kai kubo lavata sa vurungu sa sa tajopu gona gore pa ivere. Ko sa tapeluku orungu sa kai kobuna vinauena na ivere.

9 Beto kai kobuna vinauena ira na vinapodaka pa ivere sa koleria na toa sa qai mate, beto ko kai kobuna vinauena ira na vaka sa qai tapipiara.

10 Ego beto sa ivua mule na mateana vinaue sa na ona kuvili, poni sa vukele gore lagere vei pa noka sa kai seru lavata. Sa vuvurungu vei na juke ko sa vukele taria sa

kai kobuna vinauena ira doru pie beto na vuvugu pie.

11 Na isongona na seru api sa i Pasa ko sa tapeluku vapasa sa kai kobu vinauena na pie, ko na kubo tinoni qai mateniria sa na pie ura qai pasa.

12 Beto sa ivua mule na mateana vinamade sa na ona kuvili, poni sa tavarodomo sa kai kobu vinauena na tapo, vei tugu kai kobu vinauena na popu beto ko kai kobu vinauena ira na seru, ko kai kobu vinauena na dia kabere sa sa tavarodomo. Ko kai kobu vinauena na rane sa sake kabere beto ko kai kobu vinauena na bongi ba sake rea tugu.

13 Beto qa doro qau, poni sa qa nongoria sa na pirangana kai jako, sa igigoro pa nulu vavagalo, beto sa vevela viviva vei pira, <<Mai takulangagadia tu! Mai takulangagadia tu! Mai takulangagadia tu sira qai suvere pa peso, totonai mai tanongoro na vaqorodi sira kue kuvili mai ivuria mule kue mateana qai kole!>> sau.

9

Na kuvili vinalima

1 Beto sa ivua na mateana vinalima sa na ona kuvili, poni sa qa batia sa kai seru sa koko vukele lagere veina pa noka ko sa tei vukele gore tu pa peso. Ko sa taiania isa sa na vidulu revangana na pou oqili kepore vinabetona.

2 Ko sa revangia na seru sa na pou oqili, poni sa votu sale vei pa oqili sa na tula kukude, sa tula vei kai iku nevolo lavata, ko sa amu vapaea sa na kaberena na tapo beto na oka.

3 Beto qai votu lame vei pa leo tula sira na kupo ko qai gore toqo pa peso, beto qai taiania ira sa na neqi veveina na neqi vaigarata tana mede pa peso.

4 Ba qai tasuqutu sira na kupo ko maike nganganguluria sira na buburu pa peso, na gogou beto kaki umuma, goto ira gu na tinoni sake koleria na vinagigila tana Tamasa pana readi sa qai tavamalumunia ko mai nganguluria sau.

5 Ko qai tavamalumunia ira sa mai vavitigiria sira na tinoni pa leona ka lima popu, ba qaike tavamalumunia ko mai vairia. Ko na vitigi qai vagosoroniria sa sa vei na garatani mede.

6 Ko pana korapadi na rane pana lima popu isa, sa mai nyaqoa na mate sira na tinoni, ba maike boka mate. Mai nyorogua matedia, ba na mate mina ukuniria.

7 Na dogorodi ira na kupo sa qai vei ira na hose qai tavatana lao pana vaipera. Pa batudi sa kole sa na sakasa sa doro vei na tarapae qolo, na isumatadi sa vei na isumata tinoni,

8 na vurungudi sa kakasa vei na vurungudi ira na rereko, beto na livodi sa gea vei na livo laione,

9 na raraqodi sa vapaea na sakasa sa doro vei na aeana, ko na burunguni babanadi tonai qai tatava sa sa vei na ovangadi hose beto na totopili qai koiria na tinoni vaipera ko qai tagara lao pana vaipera.

10 Na pikutudi sa vei na pikutuni mede ko pana pikutudi sa kole sa na neqi qai vavitiginiria na tinoni pana ka lima popu.

11 Na dia bangara sa na mateana pana pou oqili kepore vinabetona. Na isongona pana paranga Hiburu sa i Abadoni, goto pana paranga Qiriki sa i Apolioni.*

12 Na takulanga ikerena momoe sa sa jola, ba liguna isa sa kode mai tuti lame mule sa karu takulanga.

Na kuvili vinavonomo

13 Beto sa ivua na mateana vinavonomo sa nona kuvili, poni qa nongoria ara sa kai ovovele sa lame vei pana ka made kekeuna na ia qolo vavakukuvuna sa turu pa moena na Tamasa.

14 Sa paranga lao sisa pana tana mateana vinavonomo sa arua na kuvili, <<Mu ruvataria sira ka made mateana qai tapiko pa kai kale kekete pie lavata na isongona Iupareti!>> sau.

15 Ko qai taruvata sira ka made mateana qai tapiu vatana vakolenia sa na aoa, na rane, na popu beto na aoro tangutidi, ko mai boka vamateria sa ira na kobuna vinaue ira na tinoni pa kasia gusu.

16 Ko qa nongoria sa na anyedi ira qai koi pa hose sa karu gogoto milioni.

17 Api sa isa qa batia na veveidi pana tadira na hose beto ira qai koiria na hose: na aeana qai poko suqutuni raraqodi sa sa jimiri vei na iku, beto sa bu kukuduru, beto sa boe vei na nai. Ba na batudi na hose sa qai doro vei na batu laione, pa mangadi sa sa votu na iku, na tula beto na nai.

18 Aipira sira kue oja qai tavamatenia ira na kobuna pikata vinaue ira na tinoni pa kasia gusu: na iku, na tula, beto na nai, ira qai votu lame vei pana mangadi ira na hose.

19 Ura na neqi tadira na hose sa qai kole pa mangadi beto pa pikutudi na hose. Ura na pikutudi ba sa vei na dole sa pore batudi ko ira sa qai vapalekani tinoni.

20 Ira doru na tinoni qaike tavamate pana oja inara sa qaike gabala loa paleria sira na sakasa qai roitiniria pana limadi mekadi. Qaike koroto vatarasaeria sira na tomate ikikeredi, babi na beku qolo, na siliva, na

* **9:11** Na ginuana na paranga api pa paranga Luqa sa <<Jejegara>>.

patu boronisi, na gou, ira na sakasa qaike babata, na vainongoro na rerege.
21 Beto ko qaike gabala loa paleria sira na dia vavarivai, na dia potana nganganguluu, na toa vei na manugu, babi na ikiko.

10

Na mateana beto na pepa tavijongo iketena

1 Beto isa sa qa batia mule sa kai goto mateana neneqina sa lagere vei pa noka. Sa tapopoko pana lei sisa beto sa vailivutai pa nare batuna sa na bibigo, na isumatana sa tolanga vei na tapo, beto na nenena sa vei na iku sa vuvurungu memea.
2 Sa araruaona pa limana sa kai pepa tavijongona na iketena beto na tarevatana. Beto na nene kale matuana sa turunia pa ivere, goto na nene kale merina sa turunia pa peso,
3 beto sa kukuku vevela vei na kurumu ngangarana na laione. Pa liguna sa vevela isa, sa qai pererekata ka vitu paka oka.
4 Pa ligudi qai jola ka vitu paka oka, sa ma podalai kukuti qau sara, ba qa nongoria mule kai ovovele sa lagere vei pa noka pira sau, <<Muke ule votunia sisa qai pojai ira ka vitu paka oka; beto ko muke kutiria,>> sau.
5 Beto sa na mateana isa sa kole turu pa ivere beto pa peso sa alaka saenia pa noka sa na lima matuana,
6 beto sa maulu pana isongona na Tamasa, na toa jolana kamua na kamua, isa sa vapodakia na oka beto doru sakasa pa leona, na peso beto doru sakasa pa leona, beto na ivere beto doru sakasa pa leona. Pira sau sa na mateana, <<Kopira minake sovai lalaona sa na totoso!
7 Goto totonai mina ivua na mateana vinavitu sa na ona kuvili, sa mina vagore votua na Tamasa sa nona nyorogua golomona, isa vei sa tei pojaniria tu isa ira na ona nabulu tinoni kokorotai,>> sau.
8 Beto sa na ovovele qa nongoria sa lagere vei pa noka sa pira saunisiu, <<Mu lao ko mu tekua sa na pepa tavijongo revatana pana limana na mateana isa sa turu pa ivere beto pa peso,>> sau.
9 Poni qa lao sa tana mateana, ko qa pojania ko mi vanisiu na pepa tavijongo iketena qau. Poni pira saunisiu sisa, <<Pia, tekua ko mu gania. Kode mina pasa ilili pa iapamu sina, ba pa mangamu sa kode mina lomoso jonga vei na muji,>> sau.
10 Ko qa tekua ara sa na pepa tavijongo iketena pana limana na mateana, ko qa gania. Ko pa mangaqu sa qa valilingi veinia tugu na muji, ba totonai tu qa ponyolo betoa poni sa sa ilili pasa pana iapaqu.
11 Beto sa kai ule vanisiu mutu sa pira sa vei, <<Kopira muna kai kokoroto tariniria mule ao sira soku minete tinoni, na puku tinoni, ira okokoto dia parangana, beto ira na babangara.>>

11

Karu tinoni pogoso nongoro tana Tamasa

1 Ego qa taiania ara sa kai gou tiku sa dogoro vei na kolu papadana, beto qa tagarunu sara, pira sau, <<Mu turu ko mu padai sa na zelepade madina tana Tamasa, na idi vavavakukuvuna, beto mu anyeria sira qai vatarasae pa leona.
2 Ba munake padai sa na kakabarena na zelepade madina. Muna loa vakolea sisa, ura sa tei taianiria tu ira na tinoni karovodi sa na ia isa, ko kode mai tete anyanyunia ira sa na gusu madina ka madengavulu karu popu.
3 Beto kode mana garunu laoniria ara sira karu qua tinoni vavakato ko mai vasae poko babati karedi qai vavasaeria na tinoni qai takulanga, beto ko mai kole ule votunia sa na nongoro tana Tamasa pana kai tina karu gogoto vonomongavuluputa rane ira,>> sau.
4 Ko ira karu tinoni vavakato aipira sa na karu gou olive beto karu tuturuna juke qai turu pa moena na Bangara sa bangarania na peso.
5 Ko vei na tinoni mina nyorogua vapalekaria, poni sa na iku tu mina votu pana mangadi ira karu mina vurungu paleria sira na dia kana. Ko na tinoni mina nyorogua vapalekaria sa kode mina tavamate vei tugu isa.
6 Ira sa qai taiania sa na neqi, ko mai boka pateia sa na oka ko minake gore sa na okoro pana totoso mai ulule votunia ira na nongoro tana Tamasa. Qai isongia tugu vei sa na neqi ko mai boka pelukunia na orungu sa na pie, beto ko mai boka vavagosoroni okokoto oja sa na peso. Kode mai boka roiti vei pira sira pana ai totoso mai nyoroguania.
7 Totonai mai vaokoto betoa ira karu sa na vavakatonia na nongoro tana Tamasa, sa mina votu sale vei pa leo pou oqili kepore vinabetona sa na manugu piruna made nenena, ko mina rajaria sira karu, ko mina vakilasaria beto mina vamateria.
8 Ko na kokobu tinidi ira karu tinoni vavakato aipira sa mai kole vuvusudia pana lodaka soana lavata pa gusu lavata poreveveina pana ia ketakoi sa tavamate pa korosi na dia Bangara. Qai vaisongo vavapadania pa Sodomo beto pa Ijipi sa ketakoi.
9 Ko kue rane kobuna sa mai kole dodogoria ira na tinoni pa okoto minete tinoni, pa okoto bubutu, ira okotodia parangana, beto

ira na okoto puku tinoni sa na kokobudi ira karu beto mai daidia tugu golomoria.
10 Ko ira doru tinoni pa peso sa mai qerania ira sa na matedi ira karu, ko mai roiti inevanga beto mai vaibei lao lame vaivana, ura ira karu tinoni kokorotai pira sa qai vagosoroniria na vitigi sira doru tinoni qai suvere pa peso.
11 Ba sa jola kue rane kobuna sa na gagala toana sa koko vei tana Tamasa sa tomeria sira karu, ko qai gasa turu. Ko qai matagutu vivitigi sira qai batiria ira karu.
12 Beto qai nongoria ira karu tinoni kokorotai aipira sa kai ovovele lavata sa lagere vei pa noka, pira sau, <<Mei sale lani!>> sau. Poni sa isa tugu qai korapa dodorodia ira na dia kana, sa qai koi pa lei sae gu pa noka sira karu.
13 Ko pana totoso tugu isa sa sa raja sa kai nunu lavatana jola, ko sa vukele tajegara sa na kobuna vinamanoga na gugusu lavata isa, ko ira ka vitu tina tinoni sa qai mate. Goto ira na tinoni qai suvere jola sa sa koi vei vairia na matagutu poni qai vatarasaea gu ira sa na Tamasa lavata pa noka.
14 Na takulanga vinarua sa sa koni jola ba vera tu, na takulanga vinaue sa nake sovaina beto mina lame!

Na kuvili vinavitu

15 Beto sa ivua na mateana vinavitu sa na ona kuvili, poni sa qai tanongoro sira na ovovele vevela pa noka, pira qarigu,
<<Na binangara pa kasia gusu
sa kopira na ona na oda Bangara beto na ona Karisito,
ko na Tamasa mina kole Bangara kamua na kamua,>> qarigu.
16 Ko ira ka rabete ka made tinoni mamata qai kole toqo pana dia totoqona bangara pana moena na Tamasa, sa qai kokopo todongo gore pa peso, beto qai vatarasaea sa na Tamasa,
17 pira qarigu,
<<Bangara, na Tamasa vivamu jola,
qu korapa kopira beto qu kole perangana tu,
qe paranga jongana lao tamu.
Ura qu vadogoronigei na mua neqi lavatana
ko kopira qu tei bangara tu!
18 Ira na pupuku tinoni sa qai tagigiri,
ba na totoso tagigiri tamu sa sa kamua gu sa kopira.
Sa kamua gu sa na totoso muna tutiniria
ira doru tinoni qai tei mate tu.
Sa kamua gu sa na totoso mai tatabara
sira na mua nabulu na tinoni kokorotai,
beto dorudi ira na mua tinoni,
ira qai pangaganigo, na ikete na lavata.
Sa kamua gu sa na totoso mai tapipiara
sira na tinoni pipiara pa peso,>> qarigu.
19 Beto sa tarevanga sa na atakamanana na zelepade madina tana Tamasa pa noka, beto sa tabata pa leona nona zelepade madina sa na Bokese Vinaego. Beto sa mamalara kakapi vasiboro sa na kapi, sa tanongoro na kukuku, beto qai pererekata sa na paka oka, sa jou na nunu beto qai vukele gore lagere sa na kakabu aisi.

12

Na rereko beto na ratovo

1 Beto sa votu lame vei pa noka sa kai vinagigila vaivagabarana jola. Sa bola votu sa kai rereko sa pokonia na tapo, na popu pa kauru nenena, beto pa batuna sa tarapaenia ka manogarua seru.
2 Tei pore iapana tu sa na rereko isa, ko sa vivitigi beto sa lukana ura mi vapore koburu gu sau.
3 Beto sa sa votu lame gu mule sa kai vinagigila vaivagabarana pa noka. Sa bola votu gu sa kai ratovo jijimirina lavata, ka vitu batuna, ka manogaputa kekeuna, beto qai okoto vasolapa tarapae bangara sira doru batuna.
4 Ko sa iruniria na pikutuna isa sa na kobu vinauedi ira na seru pa noka ko sa gona goreniria pa peso. Beto sa lao turu pa moena na rereko sa tata vapodo koburu sa na ratovo, ko mina ponyolo doruria sa na melalu mina vapodoa na rereko sau.
5 Ko sa vapodoa na rereko sa kai melalu, na tuna marene, isa mina vakilasa betoria beto mina bangaraniria doru pupuku tinoni. Ba sa tasaputu sae tana Tamasa sa na ona koburu, pana totoqona bangara tana Tamasa.
6 Beto sa na rereko sa uku riuona pa qega, na ia sa vatanai na Tamasa ko mina takopu beto na tavateteku sa na rereko isa, pana kai tina karu gogoto vonomongavuluputa rane.
7 Ego ko sa poraka votu gu sa na vaipera pa noka, ko i Maekolo beto ira na ona minete mateana sa qai rajai sa na ratovo. Poni na ratovo beto ira na ona minete mateana ba qai raja vaibeidia tugu,
8 ba sa tavakilasa sa na ratovo beto ko ira na mateana tana, beto ko qai taiju pale pa noka.
9 Ko sa tagona gore pale pa peso sa na ratovo, isa tugu sa na dole pa moa, na isongona sa na bangaradi ira na tomate babi Setani, isa sa sa toni vapiruria doru tinoni pa kasia gusu. Ko ira na ona mateana sa qai tagona gore tavitinia tugu isa.
10 Beto qa nongoria mule ara sa kai ovovele pa noka, pira sa vevela viviva vei,
<<Kopira sa tabata sa na inaalo, na neqi beto binangara tana Tamasa!

Kopira mina bangarania na kasia gusu
sa nona Karisito.
Ura sa tei tagona gore tu pa peso
sisa sa kokole pitu tutiria doru rane na
bongi
pana moena na oda Tamasa sa na sela
tadira na tasida.
11 Ira na tasida qai tei vakilasia tu sisa
pana orunguna na lami,
beto pana dia vavavakato votuna na
paranga tana Tamasa,
beto ko qaike rabeke vakamunia pa
mate sa na dia toa.
12 Inara sa vei ko mu suvere qera agou na
noka,
beto ko agou doru qu suvere ketakoi!
Goto mu takulanga sagou na peso na ivere!
Ura sa tei goregana tu pana tamugou
ina
sa na bangaradi ira na tomate.
Sa tagigiri vivitiginia sisa
ura sa gigilaiona isa na ona totoso mina kole
roiti
sa sa tei papaka tu,>> sau.
13 Totonai sa gigilai na ratovo sa tei tagona
gore tu pa peso sisa, poni sa sa podalai gu
nyaqo tututia isa ko mi ngangangulia sa na
rereko isa sa vapodoa na koburu marene
sau.
14 Ba sa taiania na rereko isa sa karu
babanana na jako lavata, ko mina boka
tatava uku riu pana ia sa vatana vakolea na
Tamasa ko mina takopu na tavateteku sisa
pana kue aoro kobuna, ko ketakoi sa mina
tavasare tana ratovo.
15 Poni sa tue votunia na ratovo pa man-
gana sa na nyoro pie, ko sa tuti pa liguna na
rereko, ko mi pogoso vaole riu palea sau.
16 Ba na peso sa tokania sa na rereko; sa
tapaqala revanga sa na peso, ko sa ponyolo
pale sa na nyoro pie sa tue votunia pa man-
gana na ratovo.
17 Poni sa tagigiri vivitiginia na ratovo
sa na rereko isa, ko sa lao gu rajaria sira
doru tuna na rereko qai suvere jola, ira qai
vatabea na garunu tana Tamasa, beto qai
tarange pana dia vavakatona na sosoto ti
Jisu Karisito.
18 Ko sa kole gu turuona pana nagasana
pa nole sa na ratovo.

13

Karu manugu made nenedi pirudi

1 Beto qa batia mutugu sa kai manugu
made nenena piruna sa podaka votu lame
pa ivere, ka manogaputa keuna, beto ka
vitu na batuna. Qai solapa pana kekeuna
sa ka manogaputa tarapae bangara, beto
sa okoto takuti pana okoto batuna sa kai
isongo sa ajai sa na Tamasa.

2 Ko na manugu qa batia sa sa dogoro
vei na leopadi, na nenena sa vei na nene
bea, goto na mangana sa vei na mangana
na laione. Ko na ratovo sa vania na manugu
piruna api sa na ona neqi, na ona totoqona
bangara beto na ona neqi binangara.
3 Kai batuna sa doro vei sa vavainia kai
paleka vaivamatena, ba sa tei tasalana tu ko
sa tei mavo tu sa na paleka. Ko qai gabara
beto sira doru tinoni pa kasia gusu, ko qai
tutia sa na manugu piruna isa.
4 Ko doru tinoni sa qai vatarasaea sa na
ratovo, ura isa tugu sa vania nona neqi sa
na manugu piruna. Beto qai vatarasaea
tugu vei sa na manugu piruna isa, pira
qarigu, <<Kepore sa kame bi neqi viva vei
na manugu piruna! Beto ko kepore sa kame
mina pada rajai ko mina vakilasia isa! >>
qarigu.
5 Sa taiania tugu na manugu piruna isa
sa na boboka pana paranga ko sa paranga
vavalavatai beto sa vamoroania na Tamasa.
Beto sa tavamalumu sisa ko sa boka varoitia
nona neqi ka madengavulu karu popu.
6 Sa podalai paranga sisa ko sa poja
vivikeria sa na Tamasa, sa poja vivikeria sa
na isongona na Tamasa, na ia sa suveria na
Tamasa, beto ko vei tugu ira doru qai suvere
pa noka.
7 Beto sa tavamalumunia tugu isa sa mina
rajaria na vakilasaria sa na tinoni tana
Tamasa. Beto sa taiania tugu isa sa na
neqi ko mina bangaraniria ira doru bubutu,
na minete tinoni, na tinoni okokotodia
parangana beto na pupuku tinoni.
8 Ko mai vatarasaea doru tinoni sisa, ira
na tinoni tonai tu sa oqoro taroiti na kasia
gusu sa sake takuti na isongodi pana buka
sa kolea na isongodi ira qai tekua na toa. Na
buka isa sa tana na lami sa tavamate mai
perangana.
9 Na tinoni sa pore talingina sa mi vainon-
goro!
10 Isa mina tatoni raputu variu,
sa mina taraputu lao tugu ketakoi.
Isa sa tavamatenia na benete vaipera,
sa mina mate tugu pana benete
vaipera.
Ko sa vei sa mai turu vangaju sira na tinoni
tana Tamasa.
11 Beto qa batia mutugu sa kai goto
manugu made nenena piruna sa votu sale
vei pa leo peso. Karu kekeuna qai vei na
kekeuna na lami, goto na ovovelena sa vei
na ovovelena na ratovo.
12 Doru neqi tana na manugu piruna
momoe sa sa varoitiria isa pa moena na
manugu momoe. Ko sa vagabararia sira
doru tinoni pa peso ko qai vatarasaea sisa
na manugu momoe. Isa sa na manugu
sa vavainia mai na paleka vaivamatena

perangana ba sa tei tasalana tu sa na palekana.
13 Na manugu vinarua sa roiti vavoturia mule sa na roiti lalavata vaivagabaradi, ko na iku tu pa noka ba sa valageria pa peso pana moedi ira na tinoni.
14 Ko pana roiti vaivagabarana sa tavamalumunia isa sa roitinia pa moena na manugu momoe sa sa toni vapiruria na manugu vinarua sira na tinoni. Sa garunuria tugu sira qai suvere pa peso ko mai gurai tugu kai beku, na kirena ko na valavatana na manugu momoe sa tavapaleka pana benete vaipera ba sake mate.
15 Sa tavamalumu sa na manugu vinarua ko sa singo lao vania na toa sa na beku kirena na manugu momoe, ko na beku isa sa boka paranga beto sa vamateria tugu sira doru qaike vatarasaea na beku isa.
16 Ko na manugu sa paranga jujukuria sira doru tinoni, ikete na lavata, isisongodi na golabadi, na tinoni taruvatadi na pinausu, ko mai tavakole betoniria na vinagigila pa lima kale matuadi babi pana readi sau.
17 Ko kepore sa kai tinoni mina boka vaiona sakasa babi vavainiria nona sakasa vei minake isongia isa sa na vinagigila api, na isongona na manugu ikikerena babi na nabana na isongona isa.
18 Ko na gigalai tomena tu mina boka revangia sapi. Isa sa isongia na gigalai sa mi roiti votunia sa na nabana na manugu isa, ura na nabana kai tinoni sisa. Ko na nabana isa sa 666.

14

Na lami beto ira na ona tinoni

1 Ego qa doro qau poni qa batia mule sa na lami sa korapa turu pa kubo pa Zaione, beto qai korapa turu tavitia isa sira kai gogoto madengavulu ka made tina tinoni, ko sa takuti pana readi sa na isongona na lami isa beto na isongona na Tamana.
2 Beto qa nongoria sa kai ovovele sa lagere vei pa noka, na ovovele isa sa sa ovanga vei na kijarana na tigi pie beto sa pererekata vei na paka oka, beto ko na ovovele qa nongoria sa sa vei na ovovelena na mike hapu sa tapidiki.
3 Beto qai kerania ira sa kai kera korega pana moena na totoqona bangara, beto pana moedi ka made manugu toadi beto ira na tinoni mamata. Kepore kai tinoni bi vanonogai sa na kera isa, goto ira tugu kai gogoto madengavulu ka made tina tinoni sa pajukuria na Tamasa pa gugusu pa peso sa qai gigilai.
4 Aipira sira qaike vapaji muleniria ira na rereko, ura qai kopu vakorega muleniria mekadi. Aipira sira qai tutia ketakoi sa lao vei na lami. Aipira sira qai tapajuku pana tadira na tinoni pa peso, ko qai vei na vua moena sa tavalao pana tana Tamasa beto na lami sira.
5 Kepore kai seseke bai pojai beto sa lioso na dia toa.

Na nongoro tadira kue mateana

6 Beto sa qa batia mule sa kai goto mateana sa tatava sae pa nulu vavagalo, sa pogosia na nongoro jongana kole jolana mina vavakato vaniria ira qai suvere pa peso- ira na okoto pupuku tinoni, na okoto bubutu, ira okoto dia parangana beto na okoto minete tinoni.
7 Sa vevela viva sisa, pira sau, <<Mu pangagania na Tamasa beto mu vania na vinatarasae sisa. Ura sa kamua sa na totoso vaituti tana ko mina tutiniria ira na tinoni. Mu vatarasaea isa sa vapodakia na oka, na peso, na ivere, beto na vuvugu pie!>> sau.
8 Sa tuti ligu lame gu mule sa kai mateana vinarua, pira sau, <<Sa tei vukele tapiara tu! Sa tei vukele tapiara tu si Babiloni, na kuta gugusu lavata! Isa sa vabuku vadigereniria na ona vaini- na vaini toa bisibosina- sira doru pupuku tinoni,>> sau.
9 Beto sa tuti ligu mule sa kai mateana vinaue, sa vevela viviva vei pira, <<Ira na tinoni qai vatarasaea na manugu piruna beto isa na beku kirena isa, beto ko ira na tinoni qai tekua na vinagigila tana manugu piruna pana readi babi na limadi,
10 sa mai bukua tugu vei na vaini vinakilasa lavata tana Tamasa, isa sa vei na vaini sake tavaisomanai pie pana ona kapa vinakilasa. Ko ira qai vei inara sa mai tekua na vitigi pa iku nai, pana moedi ira na mateana madidi beto na lami.
11 Ko na tula rovuna na iku sa vavitigiria sa sa memea votu ko sa toa kamua na kamua. Ko kepore korotona na rane na bongi sa na vitigi tadira qai vatarasaea na manugu piruna beto na beku kirena na manugu piruna, beto ko ira na tinoni qai tekua na vinagigilana na isongona isa,>> sau sa na mateana.
12 Ko sa vei sa mai turu vangaju sira na tinoni tana Tamasa, ira na tinoni qai vataberia na garunu tana Tamasa beto qai range vanabua i Jisu Karisito.
13 Beto qa nongoria ara sa kai ovovele sa lagere vei pa noka, pira sau, <<Mu kutia sapi: mai tamana sira kopira mai mate pana roiti tana Bangara!>>

<<E, sosoto tugu! >> sau sa na Gagala, <<Mai minere vatale, ura na vuana na dia roiti jongana sa tadoro gigila,>> sau.

Na totoso lolokete pa peso

14 Beto qa doro qau poni sa qa batia sa kai lei keala, beto pa nare lei isa sa toqo sa kame sa vei na Tuna na Tinoni. Pa batuna

sa vasaea na tarapae bangara sa taroiti pa qolo, beto pa limana sa arua kai likoto gea ngongodo lomotoni vuiti.

15 Beto sa votu lame vei gu mule pa zelepade madina sa kai mateana ko sa vevela laoia sa isa sa toqo pa nare lei, <<Mu teku varoitia sa na mua likoto ngongodoni vuiti ko mu aburia sira na vuiti. Ura sa tei kamua tu sa na totoso ababu; sa tei matua tu sa na kasia gusu!>> sau.

16 Poni sa iruniria na ona likoto ngongodoni vuiti na tinoni sa toqo pa lei sa na kasia abana ko sa taabu sa na umuma pa peso.

17 Beto kai mateana mule sa sa votu lagere vei pa zelepade madina pa noka, sa pogosia mutugu kai likoto tetekuni qurepi sa jola na ganina.

18 Beto sa kai goto mateana mule sa kopunia na iku sa sa votu lame vei pana ia vavavakukuvuna, beto sa vevela laoa sisa sa arua na likoto sa jola na ganina, <<Mu varoitia sa na mua likoto ganina ko mu kotopo vaikamuniria sira na vuvungu qurepi pa kasia abana, ura qai tei mamadara tu sira na vuvungu qurepi!>> sau.

19 Poni sa irunia pa peso na mateana sa na ona likoto tetekuni qurepi, ko sa kotopo vaikamuniria sa na vuvungudi na qurepi pa kasia abana beto sa gona laoniria pana ia lavata ketakoi qai tatete momonyo tekuni piena sa na qurepi. Ko na ginuana api sa na vinakilasa tana Tamasa qai gosoria ira na tinoni ikeredi.

20 Ko pa peguruna na gugusu sa kole sa na ia ketakoi qai tatete monyo sira na qurepi, ko na ululuna na orungu sa nyoa votu ketakoi sa sa tata kamua na ruana na hose beto sa nyoro kamua tata kue gogoto kilomita.

15

Ira na Mateana beto ira na Oja Bebetodi

1 Beto qa batia mule ara sa kai vinagigila pa noka, na poreveveina beto na vaivagabarana. Koledia ketakoi sira ka vitu mateana qai okoto mekai ka vitu oja, ko ira sa na oja bebetodi, ura ira sa qai ule votunia na kokora tana Tamasa.

2 Beto qa batia sa kai sakasava sa vei na ivere sa kilanga lioso vei na qelasi sa vaisomanainia na iku. Beto qa batiria sira qai vakilasia sa na manugu piruna, na kirena isa, beto na nabana na isongona isa, ura qaike vatarasaea sa na manugu isa. Qai kole turu tata pana ivere sa kilanga lioso vei na qelasi, ko qai aruria pana limadi sira na mike hapu sa vaniria na Tamasa.

3 Beto qai kerania sa na kera tai Mosese, na nabulu tana Tamasa, beto na kera tana lami:

<<Na poreveveidi beto na vaivagabaradi
sira na roiti tamu,
Bangara Tamasa vivamu jola!
Na tuvisidi beto na sosotodi sira na mua
uana,
Bangara tadira na pupuku tinoni.
4 I sei sa minake boka pangaganigo ao?
Ura ao gu mekamu sa na liosomu.
Doru pupuku tinoni sa mai lame tamu
ko mai todongo vatarasaego,
ura na mua uana tuvisidi sa qai bola votu,>>
qarigu.

5 Pa liguna sa vei isa qa batia sa tarevanga pa noka sa na zelepade madina pa Aqaqo Vinaego.

6 Beto qai votu lame pa zelepade madina sira ka vitu mateana qai pogosia ka vitu oja, qai vasaeria na poko keala kikilangadi, beto na qolo qai kilisavaraniria pa raraqodi.

7 Beto kame ira ka made manugu toadi sa sa okoto ianiria ira ka vitu mateana sa na baolo qolo sa pugelia na tagigiri tana Tamasa na toa kole jolana kamua na kamua.

8 Na zelepade madina sa sa pugelia na tula sa lame vei pana neqi beto na viva lavata tana Tamasa. Ko kepore sa kai tinoni sa boka tomea na zelepade madina tinganai qai tavagore votu okoto beto tu sira ka vitu oja tadira ka vitu mateana.

16

Ka vitu vinakilasa bebetodi

1 Beto qa nongoria sa kai ovovele lavata sa koko lame vei pa zelepade madina, sa paranga vei pira pana tadira ka vitu mateana, <<Mu lao, ko mu vuva gorenia pana abana pa peso sira ka vitu baolo tagigiri tana Tamasa,>> sau.

2 Ko sa lao na mateana momoe ko sa vuva gorenia pana abana pa peso sa na ona baolo, poni sa rajaria na tubu tadoala beto na vaivitigina jola sira qai tekua na vinagigilana na manugu piruna, beto ira qai vatarasaea na beku kirena isa.

3 Beto na mateana vinarua sa sa vuva gorenia pa ivere sa na ona baolo, ko sa jimiri vei na orungudi ira na tinoni matedi sa na ivere, ko ira doru sakasava toadi pa ivere sa qai mate beto.

4 Beto na mateana vinaue sa vuva gorenia pana pie beto doru vuvugu pie sa na ona baolo, ko qai tapeluku orungu beto sira doru.

5 Beto qa nongoria sa na parangana na mateana sa kopuniria na kolo, pira sau,
<<Ao na tuvisimu,
na kopiramu beto na perangaimu tu, na
Liosomu,
ura na tuvisina sa na mua vaipitu ao.
6 Ura qai vanyororia na orungudi

ira na mua tinoni beto ira na tinoni kokorotai,
ko kopira qu vabukuniria na orungu ao sira qai varivai.
Na padadi tugu ira sa na vinakilasa isa! >> sau.

7 Beto qa nongoria mule ara sa na ovovele sa lame vei pana ia vavavakukuvuna, pira sau,
<<E, Bangara, ao na Tamasa vivamu jola,
qai tuvisi beto qai sosoto sira na mua vaipitu!>> sau.

8 Beto na mateana vinamade sa vuva gorenia pana tapo sa na ona baolo, poni sa tavamalumu sa na tapo ko sa vakukuvuniria na iku sira na tinoni,

9 ko ira na tinoni sa qai tavakukuvu vivikere pana manginina na tapo, ko qai poja vivikeria tu ira sa na isongona na Tamasa isa sa neqi jolaniria na oja. Ba qaike gabala loa pale tu ira sa na dia sela ko bai vatarasaea na Tamasa.

10 Beto na mateana vinalima sa vuva gorenia pana totoqona bangara tana manugu piruna sa na ona baolo, poni sa togai na rodomo kukuni sa na binangara tana manugu piruna, ko qai garatia tu na meadi sira na tinoni, ura sa koi vei ngaoloria na vitigi.

11 Beto ko qai poja vivikeria ira sa na Tamasa pa noka, ura sa ngaoloria na vitigina na tubudi. Ba qaike gabala loa pale ira sa na dia roiti ikikeredi.

12 Beto na mateana vinavonomo sa vuva gorenia pa pie Iupareti sa na ona baolo, ko sa pidili sa na kolo, ko sa tavatana vakole vaniria na soana karovo sira na bangara mai lame vei pa sagere tapo.

13 Sa beto isa sa qa batiria sa kue gagala ikikeredi qai dogoro vei na bakarau. Kue gagala ikikeredi aipira sa qai votu lame vei pana mangana na ratovo, pana mangana na manugu piruna, beto pana mangana na tinoni kokorotai sesekena.*

14 Ura ira sira na gagaladi na tomate ikikeredi qai vavavotu roiti vaivagabaradi. Kue gagala ikeredi aipira sa qai votu lao pana tadira na bangara pa doru gugusu pa peso, ko qai vaikamuniria ko mai vaipera pana rane lavatana tana Tamasa vivana jola.

15 (<<Mu vainongoro! Kode mana lao vasiboro vei na tinoni ikikoqu sara! Mina tamana sisa sa korapa suvere gegele, beto sa kopuniria na ona poko ko minake rerege gagado, na tavakekea pana vaikamu tinoni,>> sau si Jisu.)

16 Ko qai vaikamuniria pana kai ia qai gigalania Amaqedoni pana paranga Hiburu ira na gagala ikikeredi sira na bangaradi na gugusu pa peso.

17 Beto sa na mateana vinavitu sa vuva gorenia pa vavagalo eqa sa na ona baolo, poni sa tanongoro sa kai ovovele lavata sa lame vei pana totoqona bangara pa zelepade madina, sa paranga vei pira, <<Kopira sa okoto!>> sau.

18 Beto sa kakapi vasiboro sa neqa, sa tanongoro na kukuku, sa perekata sa na paka oka, beto sa jou sa kai nunu lavatana jola. Totonai vei sa taroiti na tinoni pa popodalaina sa sa oqoro pore kai nunu bi kamua sa na lavatana na nunu api.

19 Ko sa tapaqala ue sa na pesona na gusu lavata, beto ira na gugusu tadira na pupuku tinoni sa qai tajegara beto. Ko pana soana vei isa sa sa vakilasia na Tamasa sa na kuta gugusu pa Babiloni, ko sa vabukunia sa na vaini pana ona kapa vaivakilasana.

20 Doru nusa sa qai maragutu betodia beto na kukubo sa qai tavaarare betodia.

21 Beto na kabu aisi pa noka na papada limangavulu kilo na okoto mamatadi sa qai vukele tariria na tinoni ko tinganai qai vamoroania tu ira sa na Tamasa, ura na ikerena jola sa na oja isa.

17

Na tugele lavata beto na manugu piruna

1 Beto kame ira ka vitu mateana qai aruria ka vitu baolo sa sa lagere ko pira sa paranga veinisiu, <<Mei, lame ko ma vabatinigo na vinakilasa isa mina taroiti pana tana na rereko tugelena sa toqo pana keketaidi soku pie.

2 Ira na bangara pa gugugusu pa peso sa qai roiti vabosi tavitia sisa, beto ko ira na tinoni pa peso ba sa tei vabuku vadidigereniria tu na vainina na ona roiti bosina isa,>> sau.

3 Beto sa qa tatoni pana neqi tana Gagala Tabuna ko qa tapogoso lao pana kai qega sara. Ketakoi qa batia ara sa kai rereko sa koi pa narena kai manugu piruna jijimirina, sa takuti pana tinina sa na gagale isongo qai vamoroania na Tamasa beto ko ka vitu batuna beto manogaputa na kekeuna sa na manugu piruna isa.

4 Na rereko isa sa sa vasaea na poko davalana beto na jijimirina beto sa sarinia na qolo, na patu poreveveidi beto ko na patu kikilangadi sa na tinina, beto sa arua pana limana sa kai kapa qolo sa pugelia na uana vaivakekeadi beto na pajidi ira na ona toa roiti vabosi.

5 Beto pana reana sa takuti sa kai isongo sa pae na ginuana:
BABILONI NA KUTA
NA TINADI DORU TUGELE BETO DORU UANA BOSIDI PANA KASIA GUSU.

* **16:13** Na tinoni kokorotai sesekena sa na manugu piruna vinarua.

6 Beto qa batia ara sa na rereko sa digere talenia na orungudi ira na tinoni tana Tamasa beto ira qai mate talenia na dia rangena i Jisu.

Ko totonai qa batia isa sa qa gabara vivitigi.

7 Poni sa nanasa veinisiu pira sa na mateana: <<Ai sa vei ko qu gabara tu sao? Ma ule vakabere vanigo sa na ginuana golomona na veveina na rereko ina, beto ko veveina isa na manugu piruna ka vitu batuna beto ka manogaputa kekeuna, isa na manugu ketakoi sa koi na rereko ina.

8 Na manugu piruna qu batia ao ina sa na toana mai tu perangana, ba sa tei mate tu; beto tata mina votu sale vei pana leo oqili kepore vinabetona sisa ko na vinabetona sa kode tapipiara sisa. Ira na tinoni suveredi pa kasia gusu sake takuti nisongodi pana buka sa kolea nisongodi ira qai tekua na toa jola pa popodalaina tu sa taroiti na kasia gusu, sa kode mai gabarania ira sisa tonai mai batia. Ura na toana mai tu perangana sisa; kopira sa tei mate tu; ba kode mina bola ligu sisa.

9 Ko api sa na gigalai tomena tu mina boka revangia na ginuana. Ira ka vitu batuna sa ira ka vitu kukubo ketakoi sa totoqo na rereko, ko ira ka vitu bangara tugu sira.

10 Ka lima sa tei jola tu na dia binangara, ba kame sa korapa, goto isa na vinavitu sa sa oqoro lame, ba totonai mina lame isa poni sa kode na totoso papakana gu sa mina bangara isa.

11 Goto isa na manugu piruna na toana perangana, ba kopira tei kepore tugu, sa isa tugu sa na bangara vinavesu, ko isa sa kame tugu ira ka vitu sisa, ko kode mina gosoriagana tugu na vinakilasa sisa.

12 Goto ka manogaputa kekeuna qu batiria sa ira ka manogaputa bangara sira. Qai oqoro tekua na neqi binangara sira, ba tonai mai tekua na neqi ko mai bangara sa kode mai kole bangara tavitia kai aoa sa na manugu piruna.

13 Ira ka manogaputa aipira sa kame gu na dia roroqu ko mai loa lao vania gu na manugu piruna sa na dia neqi na viva.

14 Ira pira mai rajai sa na lami, ba mina vakilasaria na lami sira. Ura isa sa na Kuta tadira na kuta beto na Bangara tadira na bangara. Mai varene tavitia isa sira na ona tinoni takukudi, taviledi beto qai turu vamauru pana dia rarange,>> sau sa na mateana.

15 Beto pira mule saunisiu sa na mateana, <<Ira na pie qu batiria ao, ira qai kole pa keketaina na rereko tugele, sa ira na gogoto tinoni, na minete tinoni, na pupuku tinoni beto ira na tinoni okokotodia parangana.

16 Goto ka manogaputa kekeuna beto na manugu piruna qu batiria ao, sa maike tavaraguania sa na rereko tugele isa. Ko mai teku variunia sira doru ona sakasava sa isongoria beto mai loa vagagado pale. Mai gani rikatia na masana beto mai vato pale pa iku.

17 Ura sa vakolea na Tamasa tu pa bulodi sa mai vei tugu ko mina gore votu sa na ona roroqu tonai mina kame na dia vinaego beto qai loa lao vania na manugu piruna sa na dia neqi binangara ko tinganai mai gore votu beto sa doru paranga tana Tamasa.

18 Goto isa na rereko qu batia ao ina sa na gugusu lavata sa bangaraniria doru bangara pa peso,>> sau.

18

Sa tajegara tapiara na gugusu Babiloni

1 Ego sa jola inara sa vei sa qa batia mule sa kai goto mateana sa lagere vei pa noka. Sa isongia na neqi lavatana jola sisa beto na malakapina sa vakaberia sa na kasia gusu.

2 Sa vevela viviva vei pira sisa,
<<Sa vukele tajagara! Vukele tajegara!
I Babiloni, na kuta gugusu lavata!
Ko kopira na dia ia susuverena na tomate,
na dia gusu susuverena ira na ongu ikikeredi,
na susuverena tadira na manugu tatavadi,
nake liosodi beto qaike tatavaragua.

3 Ura na ona vaini bisibosina
sa vabuku digereniria sira doru pupuku tinoni.
Beto ira na babangara pa peso
sa qai roiti vabosi tavitia sisa.
Beto ko ira na tinoni qai vaivavai lao lame
sa qai isisongo talenia sa na roiti vabosi tana,>> sau.

4 Beto qa nongoria mule ara sa kai ovovele sa lagere vei pa noka, pira sau,
<<Mu votu taloa lame pana gugusu isa
sagou na qua tinoni,
ko muke somanania
na uana ikikerena tana,
ko muke somana gosoria
na vinakilasa tana!

5 Ura qai vaitotopare sae pa noka
sa na sela tana,
beto ko sake koroto roquria na Tamasa
sira na roiti ikikeredi tana.

6 Mu roiti laonia tana
sisa vei sa roiti laonia isa tadira goto,
vatamo ruania padana nona roiti
sa na vinakilasa tana,
na ona kapa sa mu vatamo ruania
na neqina na buku sa vaivabuku vadigerenia.

7 Kai muqisi vei sa valavata mulenia mekana
beto sa suvere vatatalegana,
poni sa ao ba mu vania tugu
na vitigi beto na takulanga.

Ura pa bulona pira sau sisa,
<Na kalao qa toqo bangara sara, nake nanaboko sara,
beto ko na takulanga manake isongo gosoria,> sau.
8 Ko sa vei sa na oja mina gosororia isa
sa mai mekarai raja pana kai rane gu:
na mate, na takulanga, beto na songe.
Beto mina tavurungu pana iku,
ura na Bangara na Tamasa mina vakilasia isa
sa na vivana jola,>> sau sa na ovovele pa noka.
9 Beto ira na bangara pa peso, ira qai somana roiti vabosi tavitia isa beto qai suvere vatalegadia vei isa, sa mai lukana beto mai lukana takulangania sisa, tonai mai batia na tulana na iku sa gania isa.
10 Ira kode mai turu pa souna tu, ura qai matagutu kita mai somana tavavitigi qarigu, beto pira marigu,
<<Vaivatakulanga jola! Vaivatakulanga jola!
Na kuta gugusu lavata!
Babiloni, na kuta gugusu neqina jola!
Pana kai totoso papakana gu
sa sa kamugo na vinakilasa!>> marigu.
11 Ira na tinoni vavai pa peso mai lukana takulangania sisa, ura kepore mule na tinoni bi vaitekuria na dia sakasava.
12 Kepore tugu bi vairia na dia qolo, na siliva, na patu poreveveidi beto na patu kikilangadi, beto ko vei tugu ira na poko lineni, na poko jijimiridi, na kala davala, na silika. Na gou umumanga jongadi qaike boka vavainiria, na barasi, na aeana, na patu mabolo sa sae na vaidi qaike boka vairia, beto kai sava qai gigalania na aivori sa taroiti pana livo manugu, beto na gou poreveveidi.
13 Beto na oela umumanga jonga na vuvurunguna, na pepiumu umumanga jonga. Beto ko vei tugu na vavakukuvu ruqa umanga jonga, na moa. Beto na vaini, na oela olive, na palava, na vuiti, beto vei tugu na bulumakau, na sipi, na hose beto na totopili qai ragataria beto vei tugu na pinausu qai tavai teku.
14 Qai paranga lao pana tana sira na tinoni vavai,
<<Ira doru sakasava qu nyonyorogua jolaniria ao
sa qai tateku pale pana tamu.
Beto doru sakasa qai bata jonga beto qai kilanga
sa qai mumuridia pana tamu,
ko kopira munake isongo bati liguria! >> qarigu.
15 Ko ira na tinoni vavai qai isisongo talea na kole roiti vavai pana gusu lavata isa sa mai turu pa souna ura qai matagutu kita mai somana gosoria na vitigi tana, sa mai lukana takulangania sisa,
16 pira marigu,
<<Vaivatakulanga jola! Vaivatakulanga jola!
Sa na kuta gugusu lavata!
Sa tavapopokonia na poko poreveveidi,
na poko davalana beto na jijimirina,
sa tavasarinia na qolo, na patu poreveveidi,
beto na patu kikilangadi!
17 Ba pana kai totoso papakana gu
sa qai mumuri betodia sira na isisongo aipira!>> marigu.
Ko ira doru kapini pana vaka, ira qai tuti pa vaka, beto ira na boe, ira qai roiti teku poata pa vaka, sa mai turu pa souna,
18 ko mai lukana sa totonai mai batia na tulana na iku sa vurungia na gugusu, ko pira marigu, <<Kepore sosoto sa kai gugusu bi poreveveina jolania na kuta gusu lavata ina!>> marigu.
19 Beto mai repo tarini kovuru peso na batudi beto mai lukana takulangania vei pira,
<<Vaivatakulanga jola! Vaivatakulanga jola!
Na kuta gugusu lavata!
Ira doru poredia vaka qai rerege pa ivere
sa qai isisongo pana isisongo tana!
Ba pana kai totoso papakana gu
sa qai mumuri betodia sira doru sakasava!
20 Mu suvere qeqera sa agou pa noka,
beto agou na tinoni tana Tamasa,
na tinoni tagarunumiu beto na tinoni kokorotai.
Ura sa tei vakilasania tu na Tamasa isa
sira na ngangangulu sa roiti lamenia isa tamugou,>> marigu, sau sa na ovovele.
21 Beto sa sa ovulu tekua tu kai mateana neneqina sa kai patu doa lavata, ko sa gona gorenia pa ivere lavata, beto sa paranga,
<<Inara mina tavakilasa vei
si Babiloni na kuta gusu lavata.
Mina tagona gore valupi vei na patu pa kolo,
ko minake isongo tabata ligu.
22 Ko minake tanongoro ligu pana tamu
sa na ovoveledi na mike hapu, na keradi na tinoni, na kuvili!
Ira na bobokadi pana okokoto roiti pa lima
sa maike tabata ligu pana tamu.
Beto ko na ovoveledi na patu doa vavakovuru palava
sa maike isongo tanongoro pana tamu.
23 Na kaberena na juke
minake isongo tabata ligu pana tamu,
beto maike isongo tanongoro ligu
sa na ovoveledi ira na marene na rereko koni vaialavadi.
Ira na mua tinoni vavai

sa qai tinoni poreveveidi jola pa kasia
gusu,
beto ira doru pupuku tinoni
sa qai tatoni vapiru pana potana ik-
eredi tamu,>> sau.
24 Ko sa tavakilasa si Babiloni, ura sa
tagoreniria isa sa na orungudi ira doru
tinoni tana Tamasa, ira na tinoni kokorotai,
beto ko ira doru qai tavamate pa kasia gusu!

19

Na vatarasae pa noka

1 Pana ligudi aipira sa qa nongoro veinia
ara na ovovelena kai vaikamu minete
lavata sa pa noka, pira qarigu,
<<Vatarasaea na Tamasa!
Na inaalo, na vinalavata, beto na neqi
sa tana na oda Tamasa!
2 Ura qai tuvisi beto qai sosoto sira nona
vaituti!
Sa tei pitua tu isa sa na rereko tugele lavata
isa sa toni vaselai na gugusu pa peso
pana ona uana bosina.
Ko sa vakilasia na Tamasa sisa,
ura sa vamateria na ona nabulu,>> sau.
3 Beto qai kai vevela viva vei mule pira,
<<Vatarasaea na Tamasa!
Na tulana na iku sa vurungia na gusu
lavata isa
sake koroto sae kamua na kamua,>> qarigu.
4 Poni qai opo kokopo gore sira ka ra-
bete made tinoni mamata, beto ko ira ka
made manugu toadi, ko qai vatarasaea sa
na Tamasa sa toqo pana ona totoqona ban-
gara, pira qarigu,
<<Agua! vatarasaea na Tamasa!>> qarigu.

Na vavolo vaialava tana lami

5 Beto kai ovovele sa sa koko lame vei
pana totoqona bangara, pira sau,
<<Vatarasaea na oda Tamasa,
agou doru na ona nabulu
beto agou doru tinoni ikete na lavata
qu pangagania na Tamasa,>> sau.
6 Beto qa nongoro veinia ara na ovove-
lena kai minete tinoni lavata sa ovanga vei
na kijarani pie, beto sa vei na pererekatadi
na paka oka lavata, pira qarigu,
<<Vatarasaea na Tamasa!
Ura na Bangara, na oda Tamasa vivana
jola, sa sa bangara.
7 Ta qeqera beto ta mekarai qeqera,
beto ta vania na vinalavata sisa.
Ura sa tei kamu tu sa na totoso vaialava tana
lami,
ko sa tei vatana vakolea tu mekana sa
na ona rereko.
8 Sa tei taiania tu na rereko
sa na poko koregana sa vasaea,
sa kilanga beto na liosona,>> sau.
(Na poko koregana sa ira na uana tuvisidi
tadira na tinoni tana Tamasa.)
9 Beto sa paranga lame taqu sa na
mateana, pira sau, <<Mu kutia sa pira sau,
<Mai tamana sira na tinoni qai tasoru ko
mai somanania na vavolo vaialavana na
lami,> mugu. Aipira sa na paranga sosotodi
tana Tamasa,>> sau sa na mateana.
10 Poni qa kokopo gore todongo pa ne-
nena ko ma vatarasaea qau, ba pira tu
saunisiu, <<Muke roitinia isa! Ura ara sa kai
nabulu vevei mutugu ao beto veveidi tugu
ira na tasimu qai ule votunia na vavaka-
tona i Jisu Karisito. Na Tamasa tu sa mu
vatarasaea! Ura na vavakatona i Jisu sa sa
vakanokoria ira na tinoni kokorotai ko qai
ule votunia nona nongoro,>> sau.

Na tinoni sa koi pana hose keka

11 Beto qa batia sa na oka sa tarevanga,
poni qa doro qau sa qa batia sa kai hose
keka ko isa sa koi pa narena na hose sa sa
tagigala Na Tarangena beto Na Sosoto. Ko
pana tuvisi sa tutiniria sira na tinoni beto sa
rajaria na ona kana.
12 Na matana sa qai vei na memeana na
iku, beto pa batuna na kubo tarapae ban-
gara sa vasaeria. Kai isongona sa takuti
kolena pana tana, ba kepore na tinoni sa
gigilai goto mekana gu isa sa gigilai sa na
isongo isa.
13 Sa vasaea na poko gojo doru sa
tavatubulunia na orungudi ira na ona kana.
Na isongona sa Na Paranga tana Tamasa.
14 Beto qai tutia ira na minete tinoni
vaipera pa noka, qai vasaeria na poko keala
poreveveidi, na liosodi, beto qai okoto koi
pa naredi na hose.
15 Sa bola votu vei pana mangana sa
kai benete vaipera sa jola na ganina, isa
mina vakilasaniria ira na pupuku tinoni qai
kanai, beto mina bangaraniria ko minake
aru qeqeraniria. Mina vakilasa vamate-
ria isa sira pana ona tagigiri na Tamasa
vivana jola, mina vei puputa kai tinoni sa
kole tetete vakoloria na qurepi pana tete
momonyoni vaini.
16 Beto sa takuti pana ona poko gojo doru
beto pana avana pa kale nene matuana sa
na isongo pira qai paranga vei:
NA KUTA TADIRA NA KUTA BETO NA BAN-
GARA TADIRA NA BANGARA.
17 Beto qa batia mule sa kai mateana
sa kole turuona pa narena tapo, beto sa
kole kukuria sira doru manugu tatava qai
kole tatava lao lame pa vavagalo eqa, pira
sauniria, <<Mei, lame vaikamu pana vavolo
lavata tana Tamasa!
18 Mu lame ko mu ganiria na masadi
ira na bangara, na masadi ira na mamata
tadira na tinoni vaipera, na masadi ira na
varene, na masadi na hose, beto na masadi
ira na tinoni qai kokoi pa naredi na hose,
beto ko na masadi ira doru tinoni, na tinoni

taruvatadi na pinausu, ikete na lavata! >> sau.

19 Beto isa sa qa batia sa na manugu piruna beto ira na babangara pa peso, beto na dia pupuku tinoni vaipera lavata sa qai vaikamu, ko mai rajai sa isa sa koi pa narena na hose, beto ko ira na tinoni vaipera tana qarigu.

20 Ko sa tateku sa na manugu piruna tataviti na tinoni kokorotai sesekena sa roroitiniria na roiti vaivagabaradi pa moena na manugu piruna. Ira tugu na roiti vaivagabaradi aipira sa sa toni vapiruniria ira qai tekua na vinagigila tana manugu piruna beto ko qai vatarasaea na kirena manugu piruna. Ko ira karu pira sa qai tagona lao toa pa leo kolo iku sa vurungia na nai.

21 Goto ira doru dia tinoni vaipera sa sa vamate beto paleria isa sa toqo pana hose, pana ona benete vaipera isa sa bola votu lame vei pana mangana. Ko qai poteniria doru manugu tatavadi sa na masadi.

20

Kai tina aoro

1 Beto qa batia sa kai mateana sa lagere vei pa noka, sa korapa araruaona sa na viduluna na pateina na oqili kepore vinabetona, beto kai seni lavata.

2 Sa vakilasia ko sa aru tamania sa na ratovo, isa na dole kolena tu pa moa, na isongona sa na bangaradi ira na tomate babi i Setani ina, ko sa piu vakole pale kai tina aoro.

3 Sa piu betoa poni sa gona kura gorenia pa leo oqili kepore vinabetona beto sa patei tari vamauria beto sa vakolenia kai vinagigila mauruna ko minake tarevanga, ko mike toni vapiruria na pupuku tinoni, tinganai mina okoto kai tina aoro. Pa liguna tu isa, beto mina taruvata pana kai iqo totoso papakana.

4 Beto qa batiria sa okoto totoqona bangara, beto ira na tinoni qai korapa toqoria, ira qai tavamalumunia na vaituti. Ira sa na ongudi ira qai tamaja kujuku na batudi, pana ginuana ira sa qai ule votunia na vavakatona i Jisu beto na paranga tana Tamasa, beto ko qaike vatarasaea ira sa na manugu piruna babi na beku kirena, beto qaike tekua na vinagigila tana manugu piruna pana readi babi na limadi. Ira sa qai toa mule ko qai toqo bangara tavitia na Karisito kai tina aoro.

5 Ko inara sa vei sa na totoso turu mule momoe mai turu mule ira na tinoni. Goto ira doru tinoni matedi qai kole jola sa qaike toa mule, tinganai sa jola sa kai tina aoro.

6 Mai tamana sira qai somana turu mule pana totoso turu mule momoe; na ona tinoni na Tamasa sira. Ira sa minake vakilasaria na mate vinarua, goto ira sa na iama tana Tamasa beto tana Karisito, beto ko mai bangara tavitia isa pana kai tina aoro.

Sa tavakilasa si Setani

7 Totonai mina jola sa kai tina aoro, sa mina taruvata ketakoi sa tapiu si Setani,

8 ko mina votu lame toni vapiruria sira pupuku tinoni pa made vivisona na kasia gusu, ira qai tagigala Qoqi beto Maqoqi. Mina vaikamuniria i Setani sira ko mai vaipera, ko na sokudi ira sa sa vei tugu na nagasa pa poanana.

9 Qai saea sa doru eqa pa peso ko qai vaikamu amu vailivutainia ira sa na gugusu ia tadira na tinoni tana Tamasa beto isa na gugusu taroroqu vivitigina tana. Ba sa lagere tu sa na iku pa noka, ko sa vurungu vamate betoria sira doru qai vaikamu.

10 Goto na bangaradi ira na tomate, isa sa toni vapiruria ira na tinoni, sa sa tagona lao pana pou kolo iku beto na iku nai manginina. Isa sa na ia ketakoi qai tagona lao na manugu piruna beto na tinoni kokorotai sesekena, ko mai kole tavavitigi viviva pana ia isa na rane na bongi ko mina kamua na kamua.

Na vaituti bebetona

11 Beto qa batia ara sa kai totoqona bangara, na lavatana beto na kekealana, beto qa batia tugu sisa sa toqo ketakoi. Qai ukunia na oka beto na peso sisa, qai mumuridia ko qaike tabata ligu.

12 Beto qa batiria sira qai tei mate tu, na iketedi na lavatadi, qai kole turu pa moena na totoqona bangara. Qai taviloto revanga sira na buka, beto sa taviloto revanga mule sa kame isa na buka sa kolea nisongodi ira qai tekua na toa. Ko qai tatuti sira qai tei mate tu, pana okokotona na dia roiti qai roitiniria, vei qai takuti pana buka ira.

13 Beto na ivere sa lua votuniria sira na tinoni matedi pa leona, beto na mate beto na ia tadira na matedi ba qai lua votuniria sira na tinoni matedi qai kole pa leona, ko qai tatuti pana okokoto roiti qai roitiniria.

14 Beto na Mate beto ko na ia tadira na matedi sa qai tagona lao pana ovuku iku. Na ovuku iku api sa isa na mate vinarua.

15 Ko ira doru sake takuti na isongodi pana Buka Toa, sa qai tagona lao pa leo ovuku iku.

21

Na Noka Koregana beto na Peso Koregana

1 Beto qa batia sa na oka koregana beto na peso koregana. Ura sa tei maragutuona tu sa na oka momoena beto na peso momoena, beto na ivere ba sa maragutuona tu.

2 Beto qa batia sa na gugusu madina, isa na Jerusalema koregana, sa korapa votu lagere vei tana Tamasa pa noka. Ko sa tei tavasari vatanana tu, ko sa babata jonga jola vei na rereko sa tavatana ko mina alavia sa na marene mina tekua.

3 Qa nongoria mule sa kai ovovele lavata sa lame vei pana totoqona bangara, pira sau, <<Vainongoro, na susuverena tana Tamasa sa sa kole tavitiria ira na tinoni! Ko isa mina suvere tavitiria beto ira sa mai ona tinoni isa. Na Tamasa mekana mina suvere tavitiria ko mina dia Tamasa.

4 Mina nyunyu paleria sira na oni matadi. Na mate mina kepore sa totonai, beto vei tugu na takulanga, na lukana, beto na vitigi. Ura na sakasa leludi sa qai tei mumuri tu,>> sau.

5 Beto sa paranga sisa sa toqo pana totoqona bangara, <<Vainongoro, ara qa vakorega betoria sira doru sakasava! >> sau. Beto pira saunisiu mule, <<Mu kutiria sa aipira, ura na paranga aipira sa na tarangedi beto na sosotodi,>> sau.

6 Beto pira mule saunisiu, <<Kopira qai okoto beto sira na sakasa aipira! Ara sa na alapa beto na omeqa, na popodalaina beto na vinabetona. Isa na tinoni sa kidepe sa ara mana vania na pie bukuna sa lame vei pana vuvugu pie sa kolea toa jola, ko minake vaia sa na pie isa.

7 Ko na tinoni mina varene pana rarange sa mina teku isongoria sa na sakasa aipira pana taqu, beto ko ara sa mina na ona Tamasa, goto isa sa mina tuqu ara.

8 Goto ira na mamatagutu arudi, ira qai vukele pana dia rarange, ira sa paji na dia toa, qai vaivamate, qai roiti vabosi, qai roroiti potana, qai vavatarasae beku, beto ira doru tinoni sesekedi sa na iadi sa pa ovuku iku nai. Ko isa sa na mate vinarua,>> sau.

Na Jerusalema koregana

9 Beto kame ira ka vitu mateana, ira qai aruria ka vitu baolo sa pugeleria ka vitu oja bebetodi, sa sa lame pana taqu ko sa paranga vei pira, <<Mei, lame ko ma vabatinigo na rereko isa na maqotana na lami,>> sau.

10 Beto sa igorosiu na Gagala sara beto sa pogoso sagere saenisiu na mateana pana kai kubo lavatana beto na ululuna jola. Beto sa vadogoronisiu sa na Gusu Madina Jerusalema, isa sa korapa lagere vei pana tana Tamasa pa noka.

11 Ko na gusu isa sa kilangania na malakapina na Tamasa, ko na kilangana sa vei kai patu porereveina, sa kilanga lioso vei na patu jasipa.

12 Na babana pana vailivutaina sa na lavatana beto na ululuna, ka manogarua atakamanana, ko ka manogarua mateana tugu sa qai kopu pana okoto atakamana. Qai takuti pana atakamanadi sa na isongodi ira ka manogarua bubutu Izireli.

13 Qai okoto kukue atakamana beto sa ka made kalena: kue keta pa sagere tapo, kue keta pa suvu tapo, kue pa kale meri, beto kue pa kale matua.

14 Na babana tobana na gugusu lavata isa sa tavaturu pana ka manogarua patu patubiti maurudi, beto qai okoto takuti pana patu ira sa na isongodi ira ka manogarua tinoni tagarunudi tana lami.

15 Ko isa na mateana sa parangasiu ara sa sa arua kai kolu qolo papadana, ko mi padai sa na gugusu, ira na atakamana, beto na babana tobana sau.

16 Qai vaitoto beto sa ka made kalena na gusu lavata isa, ko na kakasana sa sa vaitoto vei tugu na revatana. Sa padani kolu papadana sa na gugusu lavata poni na kakasana, ululuna, beto na revatana na gugusu sa qai okoto karu tina made gogoto kilomita beto.

17 Sa padai mutugu na mateana sa na babanana, sa kai gogoto madengavulu kobu lima na ululuna. Sa pada veinia tugu qai papada vei ira na tinoni totonai.

18 Na babana tobana sa na patu jasipa, goto na gusu doruna sa sa taroiti pana qolo, sa kilanga vei na qelasi liosona.

19 Na patu kokovanana na babana tobana na gusu lavata sa sa tasari vovolosonia na okokoto patu poreveveidi. Na patu kokovana momoe sa na patu jasipa, na vinarua sa bu vei na patu sapira, na vinaue na aqate sa nyoro vajimiri, goto na vinamade sa na patu emerolo.

20 Na vinalima sa na patu sadonikisi soku kalana, na vinavonomo sa na patu kanaliani, na vinavitu na patu kiresilaiti boboe, na vinavesu na patu berielo, na vinasia na patu topazi, na vinamanogaputa na patu karaesoparasi, na vinamanogameka sa na patu jasinita, beto na vinamanogarua sa na patu ametiseti.

21 Ira ka manogarua atakamana pori sa qai okoto taroiti pana ka manogarua patu kikilangadi. Beto na soana lavata pana gusu lavata sa sa taroiti pana gagale qolo ko sa kilanga lioso vei na qelasi.

22 Kepore sa kai zelepade madina ba batia pa korapana na gugusu, ura isa tugu na Bangara na Tamasa vivana jola beto na lami sa na zelepade madina tana gugusu lavata isa.

23 Na gugusu isa sake kilu isongia na tapo babi na popu ko bai vakaberia sa na gugusu, ura na malakapina na Tamasa sa kabere pa vailivutaina beto na lami sa na juke tana gugusu isa.

24 Ko ira na pupuku tinoni sa mai rerege pana kabere tana gusu isa beto ko ira na

bangara pa peso sa mai pogoso laonia na dia isisongo vinalavata pana gusu isa.

25 Na atakamana sa maike isongo tapatei na rane doruna, ura kepore bongina sa na ia isa.

26 Beto mai pogoso tome laonia pa korapa gugusu lavata isa sira na isisongo jojongadi beto na vinalavata tadira na pupuku tinoni.

27 Goto minake isongo tavatome lao pana gugusu isa sa kai sakasava pajina, babi isa sa roroitinia na roiti vaivakeadi beto sa seseke. Ba ira gu sa takuti na isongodi pana Buka Toa tana lami sa mai tome pana gugusu isa.

22

1 Beto sa vabatinisiu tugu na mateana sa na pie vaivatoana, sa lioso vatatale, sa nyoro lagere vei pana totoqona bangara tana Tamasa beto na lami,

2 ko sa nyoro gore vei pa korapana na soana lavata pa gugusu lavata. Pana karu kalena na ovuku sa turu sa na gou vaivatoana, sa vua manogarua totoso pana kai aoro, kai totoso pa kai popu; beto ko ira na equruna sa na sasalanadi ira na pupuku tinoni.

3 Kepore kai sa talevena pana tana Tamasa sa mina kole pa gugusu isa, goto na totoqona bangara beto na lami gu sa pana ia isa beto ira na ona nabulu sa mai vatarasaea.

4 Kode mai batia na isumatana isa, beto mina takuti pana readi sa na isongona isa.

5 Na bongi sa mina kepore sa ketakoi, beto na juke beto na tapo sa maike kilu kole, ura na Bangara, na Tamasa gu sa na dia kabere, ko ira sa mai kole gu bangara kamua na kamua.

Na mule lame tana Karisito

6 Beto sa pira saunisiu sisa, <<Na paranga aipira sa na tarangedi beto na sosotodi. Na Bangara, isa tugu na Tamasa sa ianiria na neqi ira na tinoni kokorotai, sa sa garunia sa nona mateana, ko mi vabatiniria sira na ona nabulu, ira na sakasava sa tata mai pidoko lame.

7 Mu vainongoro ko! Sa tata gu na lamequ sara! Mai tamana sira qai vataberia na paranga kokorotai qai kole pana buka api! >> sau.

8 Ara Jone, sa qa nongororia beto qa batiria sira doru sakasa aipira. Ko totonai qa nongoria na batiria poni sa qa kokopo gore pa peso ko ma vatarasaea sa na mateana isa sa vabatinisiu na sakasava inara qau,

9 poni sa paranga sa na mateana, <<Dai, muke roitinia isa! Ara ba kai nabulu veveimu tugu ao, beto veveidi tugu ira na tavitimu, na tinoni kokorotai, beto ko ira doru qai vataberia na paranga pana buka api. Goto na Tamasa tu sa mu vatarasaea! >> sau.

10 Beto pira sa poja veinisiu, <<Muke aru golomoria sira na paranga kokorotai pana buka api, ura sa tata lame gu sa na totoso tonai mai pidoko lame sa aipira.

11 Goto kopira sa isa na tinoni sa roitinia na roiti ikikerena, sa mi lalaona tugu roitinia na ikerena, isa sa paji na ona toa sa mi toania tugu laona sa na toa pajina; isa sa tuvisi mi laona tugu roiti vatuvisi, beto isa sa lioso na ona toa sa mi suvere lioso tugu laona,>> sau.

12 Sa paranga si Jisu, <<Mu vainongoro! Sa tata gu na lamequ sara. Mana pogosoria lame sa na pinia mana ianiria na tinoni, isa na padana na okokotona na dia roiti qai roitiniria.

13 Ara sa na alapa beto na omeqa, na momoe beto na liligu, na popodalaina beto na vinabetona.

14 Mai tamana sira qai tei valiosoria tu na dia poko, ko mai tavamalumu ko mai tutia sa na soana sa lao tome vei pana atakamanana na gusu lavata, ko mai somana tekua sa na vuana na gou vaivatoana.

15 Goto pa peguruna na gugusu lavata sira qaike tavamalumu ko mai tome sira na tinoni ikikeredi, ira qai roroiti potana, na roiti vabosi, vaivamate, vatarasae beku, beto ko ira sa learia na roiti seseke.

16 Ara Jisu sa qa garunu laonia sa na qua mateana, ko mina vavakatonia pana tadira na ekelesia sira na sakasa aipira. Ara gu sa na tuti lamequ beto na podo tutiqu pana tai Devita, beto ara tugu sa na seru vuvugei jonga sa tolanga,>> sau.

17 Na Gagala beto na maqotana na lami sa qai paranga lao tai Jisu, <<Mu lame,>> qarigu.

Beto ko isa sa nongoria na paranga api ba mi paranga vei tugu, <<Mu lame,>> miu.

Ko agou doru qu kidepe, sa mu lame. Isa sa nyorogua sa mi tekua sa na kolo vaivatoana sa kepore na vaina.

Ira na paranga vinabebeto

18 Ara Jone sa qa paranga vabalauria sira doru qai nongoria na paranga kokorotai qai kole pana buka api: na tinoni mina vatamo laoniria mule kakiana, sa kode mina tamo lao vania mule na Tamasa pana tana sira na oja qai takuti pana buka api.

19 Beto na tinoni mina teku paleria sira kaki paranga kokorotai qai kole pana buka api, sa mina teku palea tugu na Tamasa pana tana sa na iana pana vuana na gou vaivatoana beto pana gugusu madina qai tavavakato pana buka api.

20 Isa sa vavakatoniria doru sakasava aipira sa sa paranga, <<E, sa tata gu na lamequ sara!>> sau.
Agua. Mu lame, Bangara Jisu!

21 Na vairoqu vaialona tana Bangara i Jisu mi kole somana pana tamugou dodoru tinoni tana Tamasa! Agua.